

Journal of Interdisciplinary Social Development (JISDIADP)

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 - พฤศจิกายน - ธันวาคม 2568 Vol.3 No.6 - November - December 2025

ISSN : 2822-1060 (Online)

สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษาระดับสูง เลขที่ 1 ม.12 ต.เหล่าต่างคำ อ.โนนพิสัย จ.หนองคาย
DR.KET Institute of Academic Development and Promotion 1 M.12, Laothangkhom Sub-district, Phonphaisal District,
Nong Khai Province, 43120, Thailand. Tel: +66810186156

DataCite
FIND, ACCESS, AND REUSE DATA

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

Journal of Interdisciplinary Social Development

ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2568)

Vol 3 No.6 (November - December 2025)

ISSN : 2822-1060 (Online)

📖 วัตถุประสงค์

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือแก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การศึกษา ศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการดีออกเตอร์เกซ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ

อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452

E-mail : journalsocialdevelopment@gmail.com

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

E-mail: zumsa_17@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-4759>

Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=Ex2SJ-8AAAAJ&hl=th>

บรรณาธิการ

พระครูสุตสารบัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชธร ตู้ทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปันตบแต่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระครูสุทธิเมธาวังคัน, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.จิตติวัสส์ หมั่นกิจ

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดวงใจ บุญโยง

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการดีออกเตอร์เกษ

 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภา

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พิสูจน์อักษร

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม) ปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระของบทความที่หลากหลาย วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ช)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ ผ่านช่องทาง การตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace) ของผู้บริโภคในเขต กรุงเทพฯ และปริมณฑล	1-15

FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO PURCHASE CONSUMER GOODS
ONLINE THROUGH THE ELECTRONIC COMMERCE MARKET (E-MARKETPLACE) OF
CONSUMERS IN BANGKOK AND ITS VICINITY

วิภาวรรณ พิสิฐเวช

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถของครูสอนภาษาบาลี	16-32

LEARNING MANAGEMENT PROCESS TO PROMOTE THE ABILITIES
OF PALI LANGUAGE TEACHERS

พระมหาทรงชัย วิชยเกรี (ศิริ)

RESEARCH ON THE INFLUENCE OF COLLEGE STUDENTS' SELF- EFFICACY ON ACADEMIC ACHIEVEMENT IN ONLINE LEARNING ENVIRONMENT	33-48

Yanru Lyu

วิธีประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชน วัดชมภูเวก	49-62

AN APPLICATION OF BUDDHADHAMMA PRINCIPLES FOR PEACEFUL
COEXISTENCE OF WAT CHOMPHUWEK COMMUNITY

พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวิฑฒโน, สมชัย ศรีนอก และ พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม

**การจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี** **63-77**

SAFETY MANAGEMENT ACCORDING TO THE 7 SAPPURISADHAM PRINCIPLES OF
PATTAYA CITY, CHONBURI PROVINCE

กฤติคุณ พิทักษ์ภูเบศ และ เกษฎา ผาทอง

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี
ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล** **78-93**

FACTORS AFFECTING THE DIGITAL SKILLS READINESS OF ACCOUNTING
STUDENTS IN THE DIGITAL ECONOMY ERA

สมทรง พีรี และ วรณนิตา วงษา

การพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาบาลีโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก **94-110**

DEVELOPMENT OF PALI READING SKILLS USING ACTIVE LEARNING CONCEPTS

พระมหาทรงวิทย์ วรวิธัญญ์ (ศิริ)

**RESEARCH ON THE OPTIMIZATION OF THE TRAINING SYSTEM
FOR LIVE E-COMMERCE OPERATION MANAGERS BASED ON THE
COMPETENCY MODEL** **111-122**

Kaiyuan Zhao

**AN EXPERIMENTAL STUDY ON THE IMPROVEMENT OF FOOTBALL
TEACHING EFFECTIVENESS IN GUANGXI YGY COLLEGE: APPLYING
PBL TEACHING METHOD BASED ON CURRICULUM OPTIMIZATION
THEORY** **123-137**

Yihua Zhu

การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคปัจจุบัน **138-149**

DEVELOPING LEARNING TO ENHANCE LIFE SKILLS OF TODAY'S STUDENTS

บุญยานุช สุขสว่าง, สงกรานต์ พิมพ์า และ อัครา สุระมาตย์

- ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการ
สินเชื่อ SPayLater บน Shopee** 150-166
- “THE INFLUENCE OF TRUST, SECURITY, AND RISK FACTORS ON THE USE OF
SPAYLATER LOAN SERVICES ON THE SHOPEE PLATFORM”
- บัวพรรณ คำเฉลา และ วีรพงษ์ สุทาว์น
- รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาล
เมืองชัยภูมิ** 167-182
- SUFFICIENT SCHOOL MANAGEMENT MODEL: A CASE STUDY OF SCHOOLS
UNDER THE CHAIYAPHUM PROVINCIAL MUNICIPALITY
- ต่อศักดิ์ บุญเลื้อ, ฉัตรชัย ตั้งศรีทอง และ ศิริพันธ์ ขวัญอ่อน
- การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักสันโดษ** 183-198
- THE COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT ACCORDING
TO THE PRINCIPLES OF SANTOSA
- พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวิฑูโน, สมชัย ศรีนอก และ พระมหาสมบุญ สุธมโม
- การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชี
ของผู้ประกอบการ SMEs** 199-213
- THE IMPACT OF ONLINE ACCOUNTING SOFTWARE USAGE ON ACCOUNTING
EFFICIENCY OF SME ENTREPRENEURS
- วรรณนิสา วงษา และ สมทรง พีรี
- การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมวินัย
ของนักเรียนในยุคปัจจุบัน** 214-227
- DEVELOPING THE TEACHING AND LEARNING OF CIVIC DUTIES
TO PROMOTE DISCIPLINE IN TODAY'S STUDENTS
- อัศภา สุระมาตย์, สงกรานต์ พิมพ์า และ บุญยานุช สุขสว่าง
- ใช้คลื่นพลังบวก ดึงดูดพลังสุข** 228-242
- GOOD VIBES, GOOD LIFE
- ชญานุช เทพเสนา และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต

**THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATIONAL CULTURE AND
EMPLOYEE LOYALTY: A STUDY OF ABC COMPANY IN CHINA** **243-265**

Zhang Congming and Pongsiri Kamkankaew

**อิทธิพลภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจ
สงเคราะห์สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด** **266-286**

THE IMPACT OF ORGANIZATIONAL IMAGE ON MEMBERS' TRUST IN THE
FUNERAL WELFARE ASSOCIATION OF CHIANG MAI TEACHERS' SAVINGS
COOPERATIVE LIMITED

ณัฐตา เลิศทอง และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา **287-301**
METHODS OF PROPAGATING BUDDHISM BY THAI MISSIONARIES
IN THE UNITED STATES

สงกรานต์ พิมพ์า, บุญยานุช สุขสว่าง และ อศุภา สุระมาตย์

**ผลกระทบด้านความมั่นคงของประชาชนจากข้อพิพาทชายแดน
ไทย-กัมพูชา: พื้นที่บ้านหนองจาน จังหวัดสระแก้ว** **302-315**

THE SECURITY IMPACT OF THE THAI-CAMBODIAN BORDER DISPUTE
ON THE PEOPLE: BAN NONG CHAN AREA, SA KAEO PROVINCE

*พระมหาธนภัทร อภิชาโน (วชระเมธากุล), แม่ชีนงลักษณ์ พันธุ์ชนะพุดม,
พระมหาประวิทย์ วุฑฒินญาโน (จ่านิล), พระมหาจิรทิพย์ อาจิตตปัญโญ (สุขประเสริฐ)
และ อีรภัทร์ ทองเพ็ง*

**การวิเคราะห์สภาวะเชิงองค์รวมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5** **316-327**

A HOLISTIC ANALYSIS OF OCCUPATIONAL WELL-BEING AMONG TEACHERS
UNDER THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 5

วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม

- THE EFFECT OF USER-GENERATED CONTENT ON PURCHASE INTENTION FOR FASHION PRODUCTS: AN EVIDENCE FROM JIANGSU, CHINA** 328-356
Yipinghui Wu and Pongsiri Kamkankaew
- CHALLENGES OF THE QUALIA THEORY IN THE DESIGN OF CHANGSHA KILN MASCOT** 357-373
Tang Shiyun and Watanapun Krutasaen
- การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา** 374-386
 PROVIDING INFRASTRUCTURE SERVICES TO THE PEOPLE OF THE MUNICIPALITY KHUAN LANG CITY, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE
สวลี เหมมัน และ ลิทธิพงษ์ ลิทธิภัทรประภา
- อิทธิพลของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์** 387-402
 THE INFLUENCE OF DIGITAL MARKETING STRATEGIES ON THE SUCCESS OF ONLINE RETAIL BUSINESSES
ภัทรนันท์ ภัฏจนวิภาพร, สาวิตรี จันทรวาน และ กิตติภูมิ พานทอง
- บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนา** 403-416
 BUDDHIST MONKS' ROLE IN PRESERVING LANNA PALM-LEAF SCRIPTURES
พระสมบัตินุต สุนตจิตโต (เป็งวงศ์) และ พรหมเรศ แก้วโสภา
- คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี** 417-431
 SUSTAINABLE CREATIVE TOURISM RESOURCE ATTRIBUTES TO BAN NEANKLAN, BANG SA KAO SUBDISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE
อัมมัสุชา ทองลา และ นันทศักดิ์ บุรขจรกุล

- การเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหาร** 432-446
อากาศ ณ กรมยุทธการทหารอากาศ กรุงเทพมหานคร
 PREPARATION FOR QUALITY OF LIFE AFTER RETIREMENT OF AIR FORCE
 OFFICERS AT THE DIRECTORATE OF OPERATIONS, ROYAL THAI AIR FORCE,
 BANGKOK
ปิยวัฒน์ เปลี่ยวจิตร, สานิตย์ ศิริวิศิษฐ์กุล และ พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิต
- RESEARCH ON INNOVATIVE DESIGN OF DAI PAPER-CUTTING** 447-465
PATTERN EXTRACTION BASED ON SHAPE GRAMMAR
 Lei Yixia and Thatree Muangkaew
- รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกตัญญูทศกวีที่ตามแนวพุทธจริยศาสตร์** 466-480
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล
 THE APPLICATION MODEL OF THE GRATITUDE PRINCIPLE BASED ON BUDDHIST
 ETHICS FOR THE LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF YOUTH IN DIGITAL SOCIETY
*พระเอกพันธ์ กิตติโสภโณ (พ่อศรีชา), กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, สวัสดิ์ อโณทัย,
 กันยารวีร์ ลัทธพวงษ์ และ พระปลัดเมธี หินใหม่*
- ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา** 481-493
กับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
สงขลา สตูล
 THE RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL
 ADMINISTRATORS AND PERFORMANCE OF TEACHER UNDER SECONDARY
 EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SONGKHLA SATUN
ศาสตราจารย์ จันทรเชียว และ สุนทรี วรรณไพเราะ
- อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยงที่** 494-513
ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok
ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน
 THE INFLUENCE OF PERCEIVED PRODUCT VALUE, TRUST, AND PERCEIVED RISK
 ON REPURCHASE INTENTION FOR ONLINE PRODUCTS VIA THE TIKTOK
 APPLICATION AMONG CONSUMERS IN LI DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE
สุชาดา อินตะขัตติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว

- การพัฒนาผลิตภัณฑ์สบามอนูโดยใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมและการคิดเชิง
ออกแบบเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ)
บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร** 514-528
- DEVELOPMENT OF MON SABAI PRODUCTS USING THE CONCEPT OF CULTURAL
CAPITAL AND DESIGN THINKING TO DRIVE THE CREATIVE ECONOMY OF THAI-
RAMAN (MON) COMMUNITY, BANG KRADI, BANGKOK
- ชุตินันท์ ปุณฺณบางกระดี่, ชมพูนุช จิตติถาวร และ ณัฐรินทร์ ปรีวงศ์กุลธร
- การศึกษาผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19)
ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช** 529-546
- A STUDY OF THE EFFECT OF VIRUS DESTRUCTION ON THE CORONA (COVID-19)
ON THE ORGANIZATION OF THE ONLINE TEACHING AND LEARNING SYSTEM OF
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY SRITHAMMASOKRAT CAMPUS
- พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร(อะซิม), สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา, พระปลัดประวิทย์ ธนบุญโณ
(ศิริวัฒน์), จินตนา กะตากล และ พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก(ฉัตรอิม)
- การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ตามหลักสัปปายะ 7** 547-563
- MAINTAINING MONASTIC WELL-BEING THROUGH THE SEVENFOLD
PRINCIPLES OF SAPPAYA
- พระครูสังฆธรรมสมาภิรม ปสนโน (แช่ตั้ง), สมเดช นามเกต และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต
- การบริหารกิจการสาธารณะที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน** 564-576
- PUBLIC ADMINISTRATION AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN LAMPHUN PROVINCE
- ดวงธิดา นำเวียง, นิเทศ ตินณะกุล และ เบญยาศิริ งามสะอาด

- การพัฒนาแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริม
การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง** 577-592
- THE DEVELOPMENT OF AN INTERNAL SUPERVISION MODEL USING THE SPIIE
PROCESS TO ENHANCE THE LEARNING MANAGEMENT OF MODERN-ERA
TEACHERS AT KANTRIANG SCHOOL
- เฉลิมขวัญ สุปิงคลัด
- อิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการ
ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ ๑ จังหวัดลำพูน** 593-609
- THE INFLUENCE OF SERVICE QUALITY ON THE SATISFACTION OF SERVICE
RECIPIENTS AT LI DISTRICT REVENUE OFFICE, LAMPHUN PROVINCE
- สุภัทสร หน่อแก้ว และ พงศ์ศิริ คำชันแก้ว
- FLOWER DANCE HERITAGE: HISTORY, PRESERVATION,
CONTINUITY AND CULTURAL TRANSMISSION** 610-626
- Junyan Wang
- การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้
แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1** 627-645
- THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING SKILLS THROUGH PROBLEM-BASED
LEARNING FOR MATHAYOM 1 STUDENTS
- ภิญญาดา หอมจิตร
- พฤติกรรมการใช้บริการของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะ
นวมินทร์ภิรมย์แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร** 646-657
- PUBLIC SERVICE UTILIZATION BEHAVIOR IN NAWAMIN PHRIOM PARK
KHLONGKUM SUB-DISTRICT BUANGKUM DISTRICT BANGKOK
- อรรณยะ ชูจันทร์, พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์ และ สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล
- การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
สภากาชาดไทย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี** 658-670
- APPLICATION OF IDDHIPADA 4 IN THE WORK OF THAI RED CROSS OFFICIALS,
SRI RACHA DISTRICT, CHONBURI PROVINCE
- ธนรา เพ็ชรแหวน และ เกษฎา ผาทอง

- การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในจังหวัดนครราชสีมา** 671-684
SOCIAL WELFARE PROVISION AND ELDERLY DEVELOPMENT AFFECTING THE
QUALITY OF LIFE OF ELDERLY IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE
กมลพร สุดขำ, กานดา วัฒนเกียรติ์ และ เบญญาศิริ งามสะอาด
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย
โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี** 685-701
DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT BASED ON ADVERTISING AND
SALES PROMOTION TOPIC BY USING ROLE PLAYING FOR FIRST YEAR
VOCATIONAL CERTIFICATE ACCOUNTING STUDENTS, UNDER VOCATIONAL
EDUCATION UBONRATCHATHANI PROVINCE
นิภาวรรณ ทัดราคม
- การพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหารธรรม
ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร** 702-717
THE DEVELOPMENT IN THE ROLES INTEREST GROUPS TO BRAHMA VIHARA
DHAMMA IN THE ELECTION OF BANGKOK METROPOLITAN COUNCIL MEMBERS
KHAN NA YAO DISTRICT, BANGKOK METROPOLIS
สมภพ ระงับทุกข์, สุรพล สุยะพรหม และ กาญจนา ดำจตุติ
- การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ
ผลไม้ฟรียซ์ดรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร** 718-746
A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF FACTOR SINFLUENCING PURCHASE
INTENTION OF FREEZE-DRIED FRUIT ON THE TIKTOK APPLICATION OF
CONSUMERS IN BANGKOK
ปัทมยาพร ผิวอ่อน และ จิรวุฒิ หลอมประโคน

- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี** 747-761
PUBLIC PARTICIPATION IN IMPROVING WATER SUPPLY QUALITY BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF IDDHIPĀDA IN BANG LAMUNG DISTRICT, CHONBURI PROVINCE
พิมพ์กานต์ ม่วงนิยม และ เกษญา ผาทอง
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1** 762-781
FACTORS AFFECTING OF ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOL UNDER PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1
ช่อเพชร เป้าเงิน, ดิเรก พรสีมา และ กัลยารัตน์ นิยมสินธุ์
- แนวทางพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2** 782-798
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' PLASTIC WASTE MANAGEMENT BEHAVIORS AT TRIAM UDOM SUKSA PATTANAKARN SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, BANGKOK DISTRICT 2
ผกากรอง ธนศรีสถิตย์, สรสิริ วรวรรณ และ ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข
- ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี** 799-819
THE INFLUENCE OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND ORGANIZATIONAL CULTURE ON WORK HAPPINESS AMONG PERSONNEL IN THE PATHUM THANI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
วีระเมธร์ เฟื่องสงเคราะห์, ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริตธนารักษ์
- การประยุกต์ใช้กาลามสูตรอย่างมีสติในสังคมยุคใหม่** 820-833
A MINDFUL APPLICATION OF KĀLĀMASUTTA IN MODERN SOCIETY
พระครูวินัยธรยุทพงษ์ อาภากรโ

- ประเพณีทักษาตรเทโว : เส้นทางสืบสานความเชื่อและวัฒนธรรมในสังคมไทย** 834-846
TAK BAT DEVO TRADITION: A PATHWAY OF CONTINUITY IN THAI BELIEFS AND CULTURE
พระครูวิชิตกิจจาภิรมย์ (นิคม สอนสน) และ รวีโรจน์ ศรีคำภา
- การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมเพื่ออนาคต** 847-859
THE HOLISTIC DEVELOPMENT OF LEARNERS FOR THE FUTURE
กนกพร เรืองกรี้
- แนวทางการจัดการตนเองตามหลักอิทธิบาท 4** 860-871
GUIDELINES FOR SELF-MANAGEMENT ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF 4 IDDHIPADA
เอกไผท แก้วหอม, สมชัย ศรีนอก และ พระมหาสมบูรณ์ สุขุมโม
- การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา** 872-886
AN ANALYSIS OF THE BASIC MORAL PRINCIPLES OF SOCIAL ENTREPRENEURS IN THE KHLONG HAE FLOATING MARKET COMMUNITY, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE
อุทัย ชัยรัตน์, กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, กันยาวิร์ ลัทธพิพัฒน์, สวัสดิ์ อโณทัย และ พระชนินสิทธิ์ ภูเมศโปสยานนท์
- ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี** 887-900
FACTORS AFFECTING WORK EFFICIENCY OF EMPLOYEES IN LADSAWAI MUNICIPALITY LAM LUK KA DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE
ปาลิดา รัตมี, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล และ อนันต์ ธรรมชาลัย
- การบริหารกิจการฮัจญ์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย** 901-912
HAJJ MANAGEMENT IN DEVELOPING SUSTAINABILITY UNDER THE DEPARTMENT OF PROVINCIAL ADMINISTRATION, MINISTRY OF INTERIOR
ปริญญ์ ประหยัดทรัพย์

EXPERIENTIAL LEARNING-BASED CURRICULUM DESIGN FOR READING AND WRITING COMPETENCY DEVELOPMENT: A STAKEHOLDER PERSPECTIVE ANALYSIS **913-930**

Rassamee Bunsornchai, Wannatida Yonwilad and Anucha Pimsak

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ ตำบลนราภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม **931-945**

FACTORS RELATED TO THE QUALITY OF LIFE AMONG PATIENTS WITH TYPE 2 DIABETES MELLITUS AT BAN NARAPHIROM SUB-DISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL, NARAPIROM SUBDISTRICT, BANG LEN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

อนุสรณ์ ไกรงาม

บทบาทศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญไทย **946-967**

THE ROLE OF THE CONSTITUTIONAL COURT IN PROTECTING HUMAN RIGHTS UNDER THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND

อภิภัทร์ ปาसानะเก, ลีริพัชร ลิ้มวงศ์ และ พรพรรณษา คงประยูร

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 **968-979**

PUBLIC SATISFACTION WITH PUBLIC SERVICES PROVIDED BY MAHA SARAKHAM PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN FISCAL YEAR 2024

สกันธ์ คำสาคร, จุฑาทิพย์ พลเยี่ยม และ รongรัตน์ วิโรจนเพชร

การใช้ดุลพินิจของศาลในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกฎหมายไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา **980-995**

JUDICIAL DISCRETION IN TEMPORARY RELEASE OF CRIMINAL DEFENDANTS: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THAILAND, JAPAN, AND THE UNITED STATES

สุเทพ กาวิละ และ กาบแก้ว ปัญญาไทย

- สมาธิบำบัดในหลักสติปัฏฐาน 4 สำหรับเด็กวัยเรียน: การสังเคราะห์แนวพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตและความสามารถในการกำกับตนเอง** 996-1012
- MEDITATION THERAPY IN THE FOUR FOUNDATIONS OF MINDFULNESS FOR SCHOOL-AGED CHILDREN: A BUDDHIST-BASED SYNTHESIS FOR ENHANCING MENTAL HEALTH AND SELF-REGULATION
- ชาญชัย ฤทธิร่วม และ โกมินทร์ วังอ่อน
- ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม** 1013-1025
- THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PROBLEM OF TRENDS IN CHANGE IN CANAL-SIDE COMMUNITIES AND THE DEVELOPMENT OF TOURISM POTENTIAL ALONG THE SOMTHAWIN CANAL-SIDE, MUEANG DISTRICT, MAHA SARAKHAM PROVINCE
- ชุษณะ ประสิทธิ์ตา, วิชรินทร์ สุทธิชัย และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ
- ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน** 1026-1037
- WORK EFFECTIVENESS OF EMPLOYEE PERFORMANCE
- BANG PA-IN INDUSTRIAL ESTATE
- ศักดิ์ดา เกิดการ
- ศิลปะการจัดการความเสี่ยงภายใต้ระบบการค้าโลกในปัจจุบันและอนาคต** 1038-1050
- ART OF RISK MANAGEMENT UNDER TODAY'S AND FUTURE GLOBAL TRADE SYSTEM
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล และ อุทัย จันทรรัตนพานต์

**ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
เชิงรุกตามแนวความคิดรวมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อความสามารถใน
การเชื่อมโยงและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1** 1051-1065

THE EFFECTS OF ORGANIZING MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES USING
AKITA ACTION AND SELF-DIRECTED LEARNING ON MATHEMATICAL
CONNECTION ABILITIES AND MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ABILITIES
OF SEVENTH GRADE STUDENTS

ปิทยา หิรัญ, พิชานิกา เพชรสังข์ และ ยุพิน ยืนยง

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาล
จระเข้न้อย** 1066-1082

FACTORS INFLUENCING THE OPERATIONAL EFFICIENCY OF CHORAKAENOI
METROPOLITAN POLICE STATION

พรเทพ สุตปัญญา, ผกากรอง ชุตติกุลวรรณันท์ และ เฉลิมพล นุชอุดม

**ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการใช้ประโยชน์
จากทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561** 1083-1096

LEGAL ISSUES CONCERNING PUBLIC PARTICIPATION IN THE UTILIZATION OF
WATER RESOURCES UNDER THE WATER RESOURCES ACT B.E. 2561 (2018)

ภาณุพงษ์ สามล, อรุณยุพา บัวทรัพย์ และ วรุดิ เหล่าบ้านค้อ

**การพัฒนาการจัดการสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุที่ยังทำงานของผู้สูงอายุในจังหวัดตาก** 1097-1115

DEVELOPING A PARTICIPATORY OCCUPATIONAL HEALTH WELFARE
MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE THE QUALITY OF LIFE OF WORKING OLDER
ADULTS IN THE BORDER AREAS OF TAK PROVINCE, THAILAND

กัญญาณ กายจนาทวีกุล, อิศรา วันดี, ศิริญา ศิริยานันท์ และ กิรณาวดีร์ กายจนาทวี

**รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ
ของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** 1116-1133

THE LEARNING MODEL BASED ON THE CONCEPT OF COGNITIVE EDUCATION
TO PROMOTE GOOD CITIZENSHIP CHARACTERISTICS FOR MATHAYOM 3
STUDENTS

พระมหากิตติพัฒน์ ศรีชัย, พระมงคลสุตกิจ (บุญถิ่น เดชวรบุญ) และ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์

**ปัญหาข้อจำกัดทางด้านกฎหมายของการจัดสรรผลประโยชน์ มาจาก
การจัดการทรัพย์สินทางปัญญาวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา** 1134-1156

LEGAL CONSTRAINTS ON BENEFIT ALLOCATION FROM INTELLECTUAL
PROPERTY RESEARCH AND INNOVATION MANAGEMENT AT SUAN SUNANDHA
RAJABHAT UNIVERSITY

กมลวรรณ อยู่วัฒนะ, ไพบุลย์ ชูวัฒนกิจ, ภาวิดา คำชาย, พิศณุ พูนเพชรพันธ์,
ทัตตนันท์ คงลำธาร, ชื่นชีวิน ยิ้มเฟื่อง, ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง, ณิชากร ขอนทอง,
วรรณรัตน์ ทองคันทา และ ณธสร เอื้อการณ

**การพัฒนาแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศ
ของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล** 1157-1174

THE DEVELOPMENT OF AN INFORMATION SYSTEM SECURITY MANAGEMENT
MODEL FOR DIGITAL MEDIA PLATFORMS

ภูริพัฒน์ แก้วตาธนาวัฒนา, ดนัย โชติแสง, หลู หยีน, ศิริญา ศิริยานันท์
และ กัญญามน กาญจนาวทีกุล

**การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบ ISO 9001:2015
ภายในกองกษาปณ์** 1175-1188

A STUDY OF FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF ISO 9001:2015
IMPLEMENTATION IN THE ROYAL THAI MINT

จำนงค์ พรหมจริย, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล และ อนันต์ ธรรมชาลัย

**ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กร
สมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต 1** 1189-1207

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE BEING
HIGH PERFORMANCE ORGANIZATION OF SCHOOL UNDER ROI ET PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

อภิสิทธิ์ พันธุ์, จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ และ มณฑิลา ชาญศิลป์

**หลักทั่วไปในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างภาครัฐและความรับผิดชอบ
ของคณะกรรมการตรวจการจ้าง** 1208-1243

GENERAL PRINCIPLES OF GOVERNMENT CONSTRUCTION CONTRACT
MANAGEMENT AND LIABILITY OF CONSTRUCTION INSPECTION COMMITTEE

บัณฑิต ขวายุธ และ สุรนนท์ ขัตติยนนท์

**การพัฒนาทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลโดยใช้
การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลอง
แบบมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6** 1244-1262

THE DEVELOPMENT OF USING NUMBERS SKILL AND INFERRING SKILL USING
INQUIRY-BASED LEARNING (5E) WITH INTERACTIVE SIMULATIONS OF TWELVE
GRADE STUDENTS

อัยยวรรณ ฉายทอง, ยุพิน ยืนยง และ พิชาณิกา เพชรสังข์

**STAKEHOLDER PERSPECTIVES ON DESIGNING ONLINE
MATHEMATICS LEARNING FOR SMALL RURAL SCHOOLS** 1263-1281

Tontrakarn Tinnorot, Wannatida Yonwilad and Unyaparn Sinlapaninman

**ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กร
ดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่** 1282-1309

TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE
BEING DIGITAL ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER KRABI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

จิตติมา เสี่ยงยอง, จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ และ โสภนา สุดสมบูรณ์

ข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: สถานการณ์ พ.ศ. 2568	1310-1324
ในแง่ภูมิของหลักภูมิรัฐศาสตร์ด้านพื้นที่ทับซ้อน	
THE THAI-CAMBODIAN DISPUTE: THE SITUATION IN 2025	
FROM A GEOPOLITICAL PERSPECTIVE ON OVERLAPPING	
TERRITORIAL AREAS	
สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร และ วัชรารักษ์ พรหมพลเมือง	
ปัญหาทางกฎหมายอาญาเกี่ยวกับอาชญากรรมของบุคคลธรรมดา	1325-1334
ของประเทศไทย	
LEGAL PROBLEMS REGARDING CRIMES OF NATURAL PERSONS	
IN THAILAND	
จันทร์สม จันทร์อินทร์, วิชาญ จันทร์อินทร์ และ สมาน กาบมาลา	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	1335-1357

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์
ผ่านช่องทางการตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace)
ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล*

FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO PURCHASE CONSUMER
GOODS ONLINE THROUGH THE ELECTRONIC COMMERCE MARKET
(E-MARKETPLACE) OF CONSUMERS IN BANGKOK AND ITS VICINITY

วิภาวรรณ พิสิฐเวช

Wipawan Pisitwej

คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Master of Business Administration Program, Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: wipisit99@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 26 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 28 ตุลาคม 2568

Received 21 October 2025; Revised 26 October 2025; Accepted 28 October 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ 2) วิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยเหล่านี้ต่อพฤติกรรมการซื้อ และ 3) พัฒนาแบบจำลองแนวทางการส่งเสริมการตัดสินใจซื้อผ่านตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้บริโภคจำนวน 400 คน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารจำนวน 6 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแนวคำถามสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ยและส่วน

Citation:

*วิภาวรรณ พิสิฐเวช. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ ผ่านช่องทางการตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1-15.

Wipawan Pisitwej. (2025). Factors Influencing The Decision To Purchase Consumer Goods Online Through The Electronic Commerce Market (E-Marketplace) Of Consumers In Bangkok And Its Vicinity.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1-15.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เบี่ยงเบนมาตรฐาน) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ ที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ กลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัล ($\bar{x} = 4.12$) รองลงมาคือ ส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ ($\bar{x} = 4.07$) และนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ ($\bar{x} = 4.04$) โดยผู้บริโภครู้สึกว่ามีความสำคัญกับองค์ประกอบด้าน 4Ps ความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย ความสะดวก และประสิทธิภาพของโปรโมชั่น 2) ผลกระทบของปัจจัยเหล่านี้ต่อพฤติกรรม การซื้อ พบว่าปัจจัยทางการตลาดดิจิทัล และการสื่อสารออนไลน์ช่วยกระตุ้นการรับรู้ สร้างความไว้วางใจ และเพิ่มความถี่ในการซื้อสินค้าออนไลน์ เครื่องมือดิจิทัล เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สื่อสังคมออนไลน์ และอีเมลมาร์เก็ตติ้ง มีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์และคุณค่าให้กับผู้บริโภค 3) พัฒนาแบบจำลองแนวทางการส่งเสริมการตลาดตัดสินใจซื้อผ่านตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace) ได้รับการพัฒนาจากผลการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเสนอให้สานกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล การสื่อสาร สร้างคุณค่า การสนับสนุนจากภาครัฐ และการออกแบบประสบการณ์ผู้บริโภค เพื่อส่งเสริมการตลาดตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจ การบริหารการตลาดออนไลน์ และการกำหนดนโยบายภาครัฐ เพื่อยกระดับระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ, สินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์, พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace)

Abstract

This research aimed to 1) examine the factors influencing consumers' purchasing decisions of fast-moving consumer goods (FMCG) in online platforms, 2) analyze the effects of these factors on purchasing behavior, and 3) develop a model to promote purchasing decisions through electronic marketplaces (E-Marketplaces). A mixed-methods approach was employed, consisting of quantitative data collected from 400 consumers in Bangkok and its metropolitan area, and qualitative data obtained from in-depth interviews with six experts and business executives. The research instruments included a questionnaire and an interview guide. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation), while qualitative data were analyzed using content analysis.

The results revealed that 1) the most influential factor affecting online purchasing decisions was digital communication strategy ($\bar{x} = 4.12$), followed by online marketing mix ($\bar{x} = 4.07$) and government support policies ($\bar{x} = 4.04$). Consumers emphasized the importance of the 4Ps, credibility, security, convenience, and promotional effectiveness. 2) The impact analysis showed that digital marketing and online communication strategies effectively enhanced consumer awareness, built trust, and increased purchasing frequency. Digital tools such as artificial intelligence (AI), social media, and email marketing played a vital role in creating value and improving consumer experience. 3) The developed model for promoting purchasing decisions through E-Marketplaces integrated digital marketing strategies, value-based communication, government support, and consumer experience design, aiming to foster sustainable online purchasing decisions.

The findings contribute practical implications for business strategy formulation, online marketing management, and public policy development to strengthen the efficiency and competitiveness of the national e-commerce ecosystem.

Keywords: purchasing decision, online consumer goods, electronic marketplace (E-Marketplace)

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคทั่วโลกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในประเทศไทยซึ่งเห็นชัดเจนในกลุ่มผู้บริโภคเขตเมือง เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุม การใช้สมาร์ทโฟนอย่างแพร่หลาย และการพัฒนาโลจิสติกส์ ทำให้การซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์กลายเป็นเรื่องปกติ โดยเฉพาะผ่าน E-Marketplace เช่น Shopee, Lazada, JD Central และ TikTok Shop ที่ตอบโจทย์ด้านราคา ความสะดวก และโปรโมชั่น ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.,2567)ระบุว่า มูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (B2C) ของประเทศไทยในปี 2566 สูงถึง 5.35 ล้านล้านบาท เติบโตต่อเนื่องเฉลี่ย 12–15% ต่อปี และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสม (CAGR) 16.7% ในช่วงปี 2562–2566 ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

ของพฤติกรรมผู้บริโภคในระยะยาว ทั้งนี้ E-Marketplace ครองส่วนแบ่งตลาดมากกว่า 60% ของมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด และเติบโตเฉลี่ยกว่า 20% ต่อปี (Euromonitor, 2024)

อย่างไรก็ตาม ตลาด E-Marketplace มีการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมี Shopee และ Lazada ครองส่วนแบ่งรวมกว่า 70% และ TikTok Shop เติบโตอย่างรวดเร็ว จากจุดแข็งด้านคอนเทนต์และอัลกอริทึม ขณะเดียวกันธุรกิจเผชิญความท้าทายจากต้นทุนการได้มาซึ่งลูกค้า (Customer Acquisition Cost) ที่เพิ่มสูงขึ้นและอัตราการรักษาลูกค้า (Retention Rate) ที่ลดลง อีกทั้งพฤติกรรมผู้บริโภคมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยกว่า 78% ของผู้บริโภคในกรุงเทพฯ ใช้มากกว่าสองแพลตฟอร์มก่อนตัดสินใจซื้อ (NielsenIQ, 2023) และกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคประจำวัน (FMCG) มีอัตราการเติบโตสูงที่สุด (Kantar, 2024)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ผ่าน E-Marketplace ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ปรับกลยุทธ์ พัฒนาช่องทางการตลาด และเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace)
2. วิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัย ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace)
3. พัฒนาแบบจำลองแนวทางการส่งเสริมการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace)

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้มุ่งเน้นเพื่อสร้างพื้นฐานทางแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ในยุคดิจิทัล โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1. แนวคิดและทฤษฎีด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล 2. แนวคิดและทฤษฎีด้านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดดิจิทัล 3. แนวคิดและทฤษฎีด้านการตลาดและส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ และ 4. แนวคิดและนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

1. แนวคิดและทฤษฎีด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แนวคิดด้านการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและแพลตฟอร์มออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ผู้บริโภคสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสังคมออนไลน์และได้รับอิทธิพลจากกลุ่มทางสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ (จิรวุฒิ หลอมประโคน และศศิประภา พันธนาเสวี, 2564)

Easley และ Kleinberg (2018) เสนอว่า การเข้าใจ Consumer Journey เป็นหัวใจสำคัญของการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัล เนื่องจากช่วยให้ธุรกิจสามารถวางแผนกลยุทธ์การตลาดและสื่อสารกับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ Laudon และ Traver (2021) เน้นการใช้หลัก Segmentation และ RFM Analysis เพื่อจำแนกกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพฤติกรรม และประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การตลาด

นอกจากนี้ Solomon (2022) ชี้ให้เห็นว่า การตลาดยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ลูกค้า (Customer Experience) ผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การสร้างเนื้อหาที่ตอบโต้ และทำให้บริการออนไลน์ที่รวดเร็ว เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้บริโภค

2. แนวคิดและทฤษฎีด้านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดดิจิทัล

การสื่อสารการตลาดด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับสินค้าอุปโภคบริโภคอาศัยกรอบแนวคิดจากหลายทฤษฎีสำคัญ เช่น Technology Acceptance Model (TAM) ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี, Social Learning Theory ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม, Media Richness Theory ทฤษฎีความเข้มข้นของสื่อ, CRM Theory ทฤษฎีการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า, Experiential Marketing Theory ทฤษฎีการตลาดเชิงประสบการณ์, Social Proof Theory ทฤษฎีความน่าเชื่อถือทางสังคม, Consumer Perceived Value Theory ทฤษฎีการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค, Perceived Risk Theory ทฤษฎีการรับรู้ความเสี่ยงของผู้บริโภค เป็นต้น

แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารการตลาดดิจิทัลต้องมุ่งสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้บริโภค โดยเน้นการนำเสนอเนื้อหาที่ตรงกับแรงจูงใจ ความคาดหวัง และพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล (Boston Consulting Group, 2023; Lynch & Ariely, 2022) กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงควรอิงกับ ข้อมูลเชิงลึก (Data-driven Marketing) และปรับให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Kim & Peterson, 2022) เช่น การใช้หลายอุปกรณ์พร้อมกัน การใช้ภาพแทนข้อความ การค้นหาข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดีย และพฤติกรรม Showrooming (ทดลองสินค้าจริงแต่สั่งซื้อออนไลน์)

3. แนวคิดและทฤษฎีด้านการตลาดและส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์

การตลาดดิจิทัลเป็นกระบวนการสร้างคุณค่าและสื่อสารกับผู้บริโภคผ่านเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยใช้เครื่องมือสมัยใหม่ เช่น เว็บไซต์ การตลาดเนื้อหา อีเมล และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ (iPrice, 2024)

Deloitte Thailand (2023) และ Kardes et al. (2018) กล่าวว่ากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ธุรกิจสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ขณะที่ Laudon และ Traver (2023) เสนอองค์ประกอบหลักของการตลาดดิจิทัล ได้แก่ การระบุกลุ่มเป้าหมาย (Targeting) การสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ (Content Marketing) การใช้สื่อสังคมออนไลน์และระบบอีคอมเมิร์ซ การสร้างความไว้วางใจผ่านรีวิว การตลาดผ่านผู้มีอิทธิพล (Influencer Marketing) การใช้อีเมลมาร์เก็ตติ้งและระบบติดตามผล (Analytics System) แนวคิดเหล่านี้เน้นการใช้ข้อมูลเพื่อเข้าใจผู้บริโภคเชิงลึก การสร้างประสบการณ์เชิงบวก และการสื่อสารเชิงคุณค่า ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้บริโภคกับแบรนด์ในโลกออนไลน์

4. แนวคิดและนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

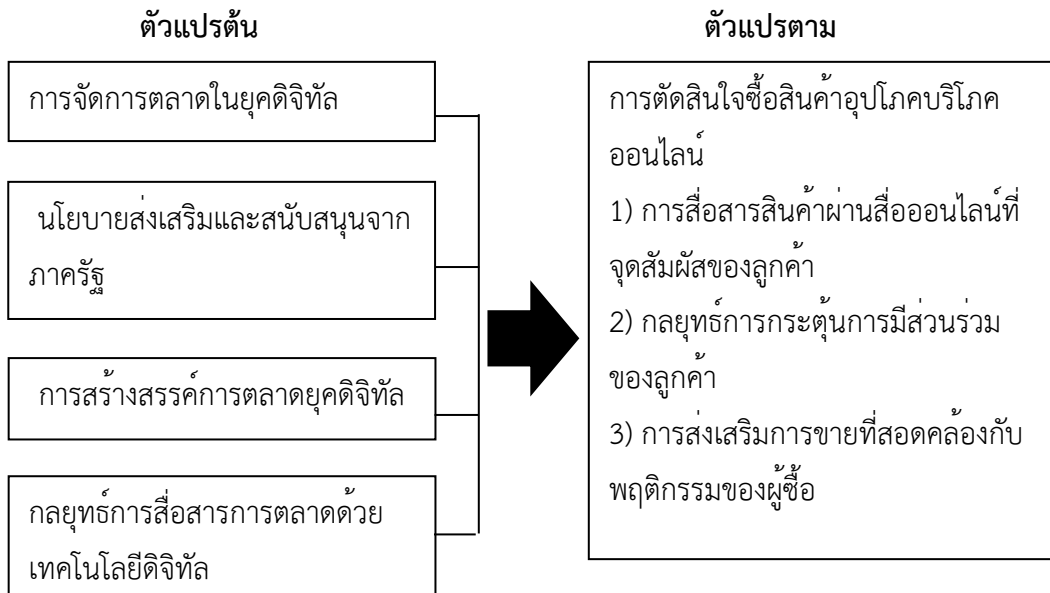
นโยบายภาครัฐของไทยในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจผ่านการสนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs การพัฒนาอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการลงทุนด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (คันสนะ สุริยะโยธิน และคณะ, 2567) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานดิจิทัลของประเทศ นอกจากนี้ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2564) ระบุว่านโยบายภาครัฐด้านการส่งเสริมการขายสินค้าออนไลน์มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและสร้างรายได้ที่ยั่งยืน โดยมีหน่วยงานหลัก เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Google & Temasek (2023) ได้เสนอกรอบแนวคิดนโยบายภาครัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมออนไลน์ไว้ใน 6 มิติ ได้แก่ 1.การส่งเสริมอุตสาหกรรม (Industrial Promotion Theory) 2.การสนับสนุน SMEs (SME Support Theory) 3.การส่งเสริมการจ้างงาน (Employment Promotion Theory) 4.การส่งเสริมความเสมอภาคทางดิจิทัล (Inclusivity Promotion Theory) 5.การสนับสนุนแบรนด์และการตลาด (Branding & Marketing Support Theory) 6.การควบคุมคุณภาพสินค้า (Quality Control Support Theory) แนวคิดและนโยบายเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ของประเทศไทย และเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า การตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ได้รับอิทธิพลจาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1.กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ ความไว้วางใจ และความตั้งใจซื้อ 2.ส่วนประสมทาง

การตลาดออนไลน์ ซึ่งช่วยสร้างคุณค่าและประสบการณ์แก่ผู้บริโภค และ 3. นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการค้าออนไลน์และเศรษฐกิจดิจิทัล ปัจจัยทั้งสามมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาแบบจำลองแนวทางการส่งเสริมการตลาดตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ผ่านทาง E-Marketplace ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยผสมการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้ที่ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งโควตา (Quota sampling) ตามสัดส่วนประชากรของแต่ละจังหวัด และใช้การเก็บข้อมูลแบบ

สะดวก (Convenience Sampling) โดยอาศัยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ

การพัฒนาและการสร้างเครื่องมือ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-methods) ประกอบด้วย เชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ออกแบบเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ผ่าน E-Marketplace ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล โดยแบบสอบถามผ่านการประเมินด้วย Item Response Theory (IRT) เพื่อวัดความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ (8 ข้อ) เช่น เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์

2. การวัดระดับความสำคัญของปัจจัยต่อการตัดสินใจซื้อผ่าน Likert 5 ระดับ แบ่งเป็น 5 ตัวแปรหลัก การจัดการตลาดดิจิทัล (20 ข้อ), นโยบายภาครัฐ (19 ข้อ), การสร้างสรรค์การตลาดดิจิทัล (19 ข้อ), กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดดิจิทัล (17 ข้อ), และการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ (18 ข้อ)

3. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในรูปแบบปลายเปิดแบบสอบถามแจกผ่าน Google Forms ให้ผู้บริโภคนาน 400 คน ระหว่างเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2568

การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจาก Key Informants จำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ และนักวิชาการด้านการตลาดออนไลน์ ผ่านการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว พร้อมใช้การสังเกตและบันทึกเสียง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วย Triangulation method

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินความสำคัญของปัจจัยและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย

เชิงคุณภาพ วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Inductive conclusion) จัดหมวดหมู่ ลดทอนข้อมูลซ้ำซ้อน และสรุปความเชื่อมโยงกับผลเชิงปริมาณ เพื่อเสริมความสมบูรณ์ของการวิจัย

จริยธรรมการวิจัย

ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (NREC 0033/2568) พร้อมขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลและรับรองความลับของข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ ผ่านช่องทางการตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคจำนวน 400 คน พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์อยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้

สรุปผลโดยรวม ปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด คือ “กลยุทธ์ทางการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล” รองลงมาคือ “ส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์” และ “นโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมการขายสินค้าออนไลน์” แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่มีคุณภาพ การบริการออนไลน์ที่ครบวงจร และความน่าเชื่อถือจากภาครัฐที่สนับสนุนการค้าออนไลน์อย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของข้อมูลโดยภาพรวมทุกด้าน

ลำดับ	ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปลผล
1	กลยุทธ์ทางการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล	4.12	0.75	มาก
2	ส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์	4.07	0.80	มาก
3	ปัจจัยเชิงนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมการขายสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์	4.04	0.79	มาก
4	การจัดการตลาดที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคดิจิทัล	4.01	0.80	มาก
5	การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคและการแบ่งส่วนการตลาด	4.00	0.75	มาก
6	การทำการตลาดด้วยโซเชียลมีเดีย	3.99	0.77	มาก
7	ภาพรวมของนโยบายภาครัฐในการพัฒนาสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์	3.99	0.81	มาก

8	การสื่อสารสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้ซื้อในยุคดิจิทัล	3.98	0.81	มาก
9	การส่งเสริมการขายสินค้าออนไลน์จากนโยบายภาครัฐ	3.97	0.78	มาก
10	การสร้างสรรค์การตลาดที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย	3.93	0.76	มาก
11	การสร้างสรรค์การตลาดที่หลากหลาย	3.92	0.74	มาก
12	การสร้างสรรค์การตลาดด้านผลิตภัณฑ์	4.02	0.85	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและแนวทางจากผู้เชี่ยวชาญในการส่งเสริมการตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงของผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค 2 คน ผู้บริหารฝ่ายการตลาด 2 คน และนักวิชาการด้านการตลาดออนไลน์ 2 คน สรุปได้เป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. นโยบายภาครัฐ ควรมุ่งสร้างตลาดออนไลน์ที่เป็นธรรม ส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจดิจิทัล พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และสนับสนุนการวิจัย พัฒนาและการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและผู้ประกอบการ

2. การจัดการตลาดยุคดิจิทัล มุ่งสร้างเนื้อหา (Content) ที่น่าสนใจใช้สื่อสังคมออนไลน์ SEO และโฆษณาออนไลน์อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างประสบการณ์ลูกค้าที่ดี และใช้ข้อมูลผู้บริโภคเพื่อปรับกลยุทธ์ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

3. กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ ใช้ภาพ และวิดีโอคุณภาพสูง การตลาดผ่านแชทบอท เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน อีเมล โฆษณาออนไลน์ รวมถึงเทคโนโลยี AR / AI เพื่อสร้างประสบการณ์และความไว้วางใจของลูกค้า

4. การสร้างสรรค์การตลาดยุคดิจิทัล: ใช้ข้อมูลวิเคราะห์ (Data Analytics) เพื่อออกแบบแคมเปญการตลาดเฉพาะบุคคล (Personalized Marketing) เสริมสร้างภาพลักษณ์แบรนด์ ความน่าเชื่อถือ และความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า

ผลจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยยืนยันว่าการบูรณาการระหว่างนโยบายภาครัฐ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล การสื่อสารออนไลน์ และการสร้างสรรค์ทางการตลาด เป็นปัจจัยร่วมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ ผ่านช่องทาง E-Marketplace อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางเชิงนโยบายและการปฏิบัติที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านนโยบายภาครัฐ ควรส่งเสริมให้ภาครัฐมีมาตรการสนับสนุน SMEs และผู้ประกอบการรายย่อย เช่น การให้เงินทุน การอบรมด้านเทคโนโลยีและการตลาดออนไลน์ การพัฒนากฎหมาย e-Commerce และมาตรฐานสินค้าดิจิทัล
2. ด้านการจัดการตลาดยุคดิจิทัล ส่งเสริมการออกแบบเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย มีระบบค้นหาที่มีประสิทธิภาพ จัดส่งรวดเร็ว คืนสินค้าสะดวก และรักษาความปลอดภัยของข้อมูลลูกค้า
3. ด้านส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ ให้ความสำคัญกับคุณภาพสินค้า การตั้งราคาที่เหมาะสม การบริการหลังการขาย การทำ SEO และการใช้ Influencer เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการรับรู้แบรนด์
4. ด้านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดดิจิทัล ใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย เช่น Facebook, Instagram, TikTok, YouTube รวมถึงการไลฟ์สด (Live Commerce) และระบบ CRM เพื่อสื่อสารและติดตามลูกค้าอย่างต่อเนื่อง
5. ด้านการสร้างสรรค์การตลาดดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น AR/VR เพื่อสร้างประสบการณ์การซื้อแบบเสมือนจริงสร้างความแตกต่างของสินค้า และเพิ่มความจดจำของผู้บริโภคต่อแบรนด์

สรุปผลการวิจัยโดยรวม ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพยืนยันตรงกันว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ คือ การสื่อสารการตลาดผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการตลาดที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ และนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนเศรษฐกิจดิจิทัล โดยหากทั้งสามปัจจัยถูกบูรณาการร่วมกัน จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ประสบการณ์ที่ดี และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคออนไลน์ พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (Online Marketing Mix) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความสะดวก ความปลอดภัย และความคุ้มค่าในการส่งเสริมการขาย ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริโภคในยุคดิจิทัลมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่พึ่งพาการรับรู้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ รีวิวสินค้า และคำแนะนำจากผู้ทรงอิทธิพล (Influencers) ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจและแรงจูงใจในการซื้อสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler & Keller (2006) ที่ระบุว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างการรับรู้และกระตุ้นพฤติกรรมผู้บริโภคในกระบวนการตัดสินใจซื้อ และยัง สอดคล้องกับงานของ Kardes, Cronley & Cline (2018) ที่เน้นถึงอิทธิพลของความน่าเชื่อถือและความคุ้นเคยของแหล่งข้อมูลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค รวมถึง De Ruyter, Keeling & Ng (2019) ที่กล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างผู้บริโภคกับแบรนด์ ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัลและกลยุทธ์ทางการตลาดเชิงข้อมูล (Data-Driven Marketing) มีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า โดยเฉพาะการใช้ AI, Big Data, และระบบแนะนำสินค้า (Recommendation System) ที่ช่วยให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลและข้อเสนอที่ตรงตามความสนใจ ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อที่รวดเร็วและมีความมั่นใจมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะเทคโนโลยีดังกล่าวสามารถลดความไม่แน่นอนของผู้บริโภค เพิ่มความพึงพอใจในการซื้อ และสร้างประสบการณ์ส่วนบุคคล (Personalized Experience) ซึ่งกลายเป็นปัจจัยสำคัญในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Tapscott (2020) ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูงช่วยยกระดับประสบการณ์ลูกค้าและสร้างคุณค่าใหม่ให้กับตลาดออนไลน์ อีกทั้ง สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคของ Engel, Blackwell & Miniard (1995) ที่อธิบายว่าข้อมูลและประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละขั้นตอนของการตัดสินใจมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการซื้อ และยัง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พึ่งพิศ ผนนคร และคณะ (2568) ที่พบว่า การจัดการข้อมูลลูกค้าและการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคส่งผลให้ธุรกิจสามารถพัฒนาแผนการตลาดได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

และเพิ่มยอดขายได้จริง ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาแบบจำลองแนวทางการส่งเสริมการตลาดดึงดูดใจซื้อผ่านตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace) พบว่าแบบจำลองที่ได้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่เน้นผู้บริโภคเป็นศูนย์กลาง 2) การสื่อสารสร้างคุณค่าและความสัมพันธ์กับลูกค้า 3) การสนับสนุนและโครงสร้างพื้นฐานจากภาครัฐ และ 4) การสร้างประสบการณ์ผู้บริโภคด้วยเทคโนโลยี ทั้งนี้เป็นเพราะการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านราคาและโปรโมชั่นเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความรู้สึก ความไว้วางใจ และคุณค่าที่ได้รับจากประสบการณ์ดิจิทัลผลนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Zeithaml, Bitner & Gremler (2018) ที่ชี้ว่าคุณค่ารับรู้ (Perceived Value) และประสบการณ์ลูกค้า (Customer Experience) เป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดความภักดีของผู้บริโภคในตลาดบริการออนไลน์ อีกทั้งยัง สอดคล้องกับงานของ ศันสนะสุริยะโยธิน และคณะ (2567) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาโมเดลกลยุทธ์ดิจิทัลโดยอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และผู้บริโภคเพื่อสร้างความยั่งยืนของตลาดอีคอมเมิร์ซไทย

สรุปอภิปรายผลโดยรวม การศึกษครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า “กลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัล” และ “การจัดการตลาดบนพื้นฐานข้อมูล” เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจออนไลน์ในยุคปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีร่วมกับความเข้าใจเชิงลึกต่อพฤติกรรมผู้บริโภคสามารถส่งเสริมการตลาดดึงดูดใจซื้อได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน การสนับสนุนจากภาครัฐและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลจะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้ตลาดอีคอมเมิร์ซเติบโตอย่างมั่นคงในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1. สื่อสารการตลาด – ปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องพฤติกรรมลูกค้าในยุคดิจิทัลใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ สร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ มีคุณค่ารวมถึงใช้ Influencer marketing และ User-generated content เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและกระตุ้นการมีส่วนร่วม 2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ – พัฒนาสินค้าให้หลากหลาย ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมาย มีคุณภาพสูง และสร้างแบรนด์ที่ชัดเจนเพื่อสร้างความมั่นใจและความภักดีของลูกค้า 3. ปรับปรุงประสบการณ์การซื้อ – ทำให้การซื้อออนไลน์สะดวก ใช้งานง่าย และน่าสนใจ ใช้เทคโนโลยี AR/VR ทดลองสินค้าเสมือนจริง พร้อมนโยบายการคืนสินค้าที่ชัดเจนและเป็น

ธรรม ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป 1. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ด้วยเทคนิค EDFA และการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายทาง (MANOVA) เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรหลายมิติและรูปแบบการปรับบทบาทของแต่ละปัจจัย 2. ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังผู้ซื้อในภูมิภาคอื่น ๆ และศึกษาปัจจัยเพิ่มเติม เช่น ความภักดีต่อแบรนด์ หรืออิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- จิรภูมิ หลอมประโคน และ ศศิประภา พันธนาเสวี. (2564). ปัจจัยด้านประสบการณ์ผู้ใช้ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทาง E-Marketplace. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ, 10(1), 110–126.
- พิงพิศ ณ. นคร, สมชาติ พิษฐานุรักษ์ และ ปัทมา ศิริวัฒน์. (2568). นวัตกรรมส่งเสริมการตลาดธุรกิจร้านอาหารไทยในยุคสังคมดิจิทัล. วารสารเทคโนโลยีและการจัดการนวัตกรรม, 12(2), 101–118.
- คันสนะ สุริยะโยธิน, ธนพล ชัยชาญกิจ และ วราพร ตั้งธรรม. (2567). การนำนโยบายส่งเสริมการซื้อขายออนไลน์ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ไปปฏิบัติ. วารสารการบริหารธุรกิจและนโยบายสาธารณะ, 15(1), 45–62.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สุพีร์ ลิ้มไทย, ศุภร เสรีรัตน์, งามอาจ ปทะวานิช และ ปริญ ลักษิตานนท์. (2564). พฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล: กรณีศึกษาการซื้อขายผ่านช่องทาง E-Marketplace. ธรรมสาร.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). ผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย ปี 2566 (Value of e-Commerce Survey in Thailand 2024). กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จาก <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/value-of-ecommerce-survey.aspx>
- Bain & Company. (2023). Southeast Asia's digital consumer landscape in 2023. <https://www.bain.com/globalassets/noindex/2023/seasia-digitalconsumer-report.pdf>
- Boston Consulting Group. (2023). The digital consumer shift in Southeast Asia 2023. <https://www.bcg.com/publications/2023/digital-consumer-trends-southeast-asia>
- De Ruyter, K., Keeling, D. I., & Ng, S. (2019). Digital services and communication: theory and practice. Emerald Publishing.

- Deloitte Thailand. (2023). Digital consumer behavior in Thailand. Deloitte Thailand.
- Easley, D., & Kleinberg, J. (2018). Networks, Crowds, and Markets: Reasoning about a highly connected world. Cambridge University Press.
- Euromonitor. (2024). E-Commerce in Thailand. Euromonitor International. Google & Temasek. (2023). E-Conomy SEA 2023: Thailand. Singapore: Google & Temasek..
- iPrice. (2024). Map of E-Commerce Thailand Q4 2023. iPrice Group.
- Kantar Worldpanel. (2024). FMCG Online purchase behavior in Thailand. Bangkok: Kantar Worldpanel.
- Kardes, F. R., Cronley, M. L., & Cline, T. W. (2018). Consumer behavior (2nd ed.). Cengage Learning.
- Kim, Y., & Peterson, R. A. (2022). E-Marketplace shopping motives and consumer decision making. Cham: Springer.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2006). Marketing management (12th ed.). Pearson .
- Laudon, K. C., & Traver, C. G. (2023). E-Commerce 2023: Business, Technology, Society (19th ed.). Pearson.
- _____. (2021). E-Commerce 2021: Business, Technology, Society (17thed.). Pearson.
- Lynch, J. G., & Ariely, D. (2022). Online consumer decision making: A Comprehensive review and research agenda. MIT Press.
- Nielsen IQ. (2023). Omnichannel shopper trends: Thailand. Nielsen IQ. Office of the Consumer Protection Board (OCPB).(2024).Consumercomplaint statistics 2023. OCPB.
- Solomon, M. R. (2022). Consumer behavior: Buying, Having, and Being (14th ed.). Pearson.

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถของครู สอนภาษาบาลี*

LEARNING MANAGEMENT PROCESS TO PROMOTE THE ABILITIES OF PALI LANGUAGE TEACHERS

พระมหาทรงชัย วิชยภเริ (ศิริ)

Phramaha Songchai Vijayabheri (Siri)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: phramhathrngchaywichepheri@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 30 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 2 ตุลาคม 2568

Received 28 September 2025; Revised 30 September 2025; Accepted 2 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถของครูสอนภาษาบาลี พบว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีนั้นต้องสร้างเคล็ดลัทธิวิชาต่าง ๆ เช่น ขบคิดทฤษฎีให้แตกแยกประเด็นให้ถูก จับสาระสำคัญของเนื้อหาพระบาลีให้ได้ ดำเนินการสอนไปตามลำดับไม่วนวนสับสน และมีความพร้อมในการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงและพัฒนาวิธีการสอนของตนให้สอดคล้องกับอัธยาศัยของนักเรียนอยู่เสมอ เนื่องจากครูผู้สอนบาลีจะต้องเป็นที่พึ่งและเป็นที่หวังของนักเรียนพระบาลีได้อย่างแท้จริง มีการประมวลความรู้ทุกสัปดาห์ด้วยการทำข้อสอบ หลักการอ่านภาษาบาลีโดยเริ่มทำความรู้จักกับสระและพยัญชนะในภาษาบาลีการใช้ตัวสะกดและสัญลักษณ์ต่างๆที่มีใช้ในหลักสูตรบาลี โดยครูผู้สอนต้องทำการบ้านเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเข้าสอนทุกครั้งโดยคิดหาวิธีที่จะอธิบายให้เด็กเข้าใจได้ง่ายและจดจำได้นาน มีการนำ Q&A (ถาม-ตอบ) ในเนื้อหาที่เรียนทุกครั้งหรือผู้สอน

Citation:

* พระมหาทรงชัย วิชยภเริ (ศิริ). (2568). กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถของครูสอนภาษาบาลี.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(6), 16-32.

Phramaha Songchai Vijayabheri (Siri). (2025). Learning Management Process To Promote The Abilities Of Pali Language Teachers. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 16-32.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ถามนักเรียนเพื่อเช็คความเข้าใจ และมีการสอบวัดผลในแต่ละสัปดาห์ทั้งด้านการอ่านและเนื้อหา

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการเรียนรู้, ความสามารถของครูสอนภาษาบาลี, ภาษาบาลี

Abstract

This academic article aims to study the learning management process to enhance the abilities of Pali language teachers. It was found that teaching Pali requires developing various subject skills, such as analyzing theories in depth, correctly identifying key points, capturing the main content of Pali texts, conducting lessons in a sequential and non-confusing manner, and being ready to improve, correct, modify, and develop teaching methods to suit the students' characteristics at all times. Since Pali teachers must truly be reliable and aspirational figures for their students, knowledge is reviewed weekly through exams. The principles of reading Pali include starting with familiarizing oneself with Pali vowels and consonants, the use of spelling and various symbols in the Pali curriculum. Teachers must prepare lessons in advance by devising methods to explain concepts so that students can understand easily and remember for a long time. In every lesson, a Q&A (question-and-answer) session is conducted, or teachers ask students to check understanding. Weekly assessments are also conducted to evaluate both reading and content comprehension.

Keywords: Learning management process; The ability of Pali language teachers; Pali language

บทนำ

Active Learning เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้สอนหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนด้วยความมั่นใจ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและการสื่อสารด้วยความเป็นกันเองในบรรยากาศที่เป็นกันเอง เป็นการเน้นพัฒนาศักยภาพของครู ให้ได้รับความรู้พื้นฐานหรือแนวคิดเบื้องต้นตามเนื้อหาที่จะ

อบรม ในขนาดเดียวกันนั้นก็เสริมกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ มีความสามารถในการประยุกต์ (Application) ความรู้มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสถานการณ์ต่างๆ ได้ด้วยการเชื่อมโยงหรือเป็นการบูรณาการ (Integration) เข้ากับการเรียนการสอนของครูค้นพบ ศักยภาพของตนเองและเห็นคุณค่าคนอื่นสามารถที่จะเข้าใจมิติตนเองและผู้อื่น (Human Dimension) มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นการปรับภาวะความรู้สึก (Caring) ให้เกิดความมั่นใจตระหนักในคุณค่า (Values) และพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Learning how to lean) ซึ่งจะต้องอาศัยประสบการณ์และการใส่ใจเป็นแกนสำคัญ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติของผู้เรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ วิธีการ/กิจกรรมที่ครูหรือผู้เกี่ยวข้องนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ สอดคล้อง เชื่อมโยงกับมาตรฐานตัวชี้วัด ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้คือกระบวนการ/วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยกิจกรรมการเรียนรู้มีผลต่อผู้เรียน ในการกระตุ้นความสนใจ สนุกสนาน ตื่นตัวในการเรียน มีการเคลื่อนไหว เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ การใช้ทักษะชีวิต ฝึกความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน และคุณลักษณะที่ดี นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ ยังต้องส่งเสริมทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม การบริหารจัดการ การสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยผู้สอนมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาบาลี พบว่า ปัญหาการจัดการเรียน การเรียนรู้ครูผู้สอนภาษาบาลี คือ กระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนไม่ส่งเสริมให้นักศึกษาภาษาบาลีมีทักษะการแสวงหาความรู้และเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพจนส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การเชื่อมโยงประโยค จนทำให้ผลการเรียนรู้เกิดขึ้นรวมถึงบรรยากาศไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนน้อยหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เนื่องจากปัจจุบันในภาพรวมการจัดการเรียนการสอนบาลีของคณะสงฆ์ไทย หลักสูตรที่ใช้ในการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งแผนกบาลีเนื่องจากข้อกำหนดต่าง ๆ ของหลักสูตรจะเป็นมาตรฐานในการจัดการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ภาษาบาลีให้เกิดความกระชับ เหมาะสมแก่ พระภิกษุสามเณร ทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการดำเนินการจัดการการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายใน

ด้านความรู้เนื้อหา ทักษะกระบวนการต่าง ๆ จากการเรียนรู้รวมถึงด้านการศึกษาเล่าเรียนบาลี ทำให้พระภิกษุสามเณร (พระวโรวาท วิสุทโธ (โคชา), 2564)

ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถของครูสอนนักศึกษาภาษาบาลีเกิดความรู้ ทักษะ กระบวนการ กลวิธีที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) คือ กระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้ครูผู้สอนภาษาบาลีได้เสริมศักยภาพของครูผู้สอนภาษาบาลี และส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถของครูสอนภาษาบาลีต่อไป

กระบวนการเรียนรู้ของครูสอนภาษาบาลี

การจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาและความเชื่อ “คิดเป็น” นี้จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล ความสามารถในการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ จากแหล่งวิทยาการที่มีหลากหลายในชุมชน เคารพในความรู้ และประสบการณ์ที่ผู้เรียนแต่ละคนมีอยู่ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า (ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน, 2553) ซึ่งการเรียนรู้ เป็นการบวนการที่ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติเพิ่มขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้ด้วย ดังที่ ทวีป อภิสิทธิ์ (2529) ได้กล่าวเกี่ยวกับปรัชญาและความเชื่อว่าเป็นเหมือนดาวเหนือนำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องตามปรัชญาและความเชื่อที่ผู้นั้นยึดถือ เช่นเดียวกับปรัชญาหรือความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน “การคิดเป็น” จึงเป็นเหมือนดาวเหนือนำทางในการพัฒนาหลักสูตร สื่อ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมิน เป็นต้น ให้ไปสู่จุดหมายปลายทางตามปรัชญา และความเชื่อที่ว่ามนุษย์เราทุกคนมีความแตกต่างกัน สิ่งที่คุณต้องการเหมือนกันคือ “ความสุข” ความสุข ของแต่ละคนก็มีระดับแตกต่างกันออกไป คนเราจะมีสุขได้จะต้องรู้จักการ “ปรับ” ตนเอง และจะต้อง “คิดเป็น” แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ โดยมีกระบวนการคิดและตัดสินใจอยู่บนพื้นฐาน “การมีข้อมูล” ที่รวบรวมทั้งประกอบการคิดและการตัดสินใจอย่างน้อย 3 ด้าน คือ 1) ข้อมูลจากตนเอง 2) ข้อมูลด้านวิชาการ 3) ข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เมื่อนำมาประมวลเข้าแล้วจึงตัดสินใจภายใต้กรอบแห่งคุณธรรม เมื่อตัดสินใจแล้วจึงนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป หากบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็ถือว่าประสบความสำเร็จ มีความสุข แต่ถ้าตัดสินใจและนำไปปฏิบัติแล้วยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็

ให้กลับไปทบทวนแสวงหาข้อมูลทั้ง 3 ด้าน ให้ครบถ้วน จนกว่าจะสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้สำเร็จ และมีความสุขตามต้องการต่อไป

ดังนั้นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงกำหนดให้ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามความสนใจที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเพื่อให้มีการถ่ายโอนแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ที่แต่ละคนมีอยู่หรือแสวงหามาได้ จึงกำหนดให้ต้องมีการพบกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนถ่ายโอนความรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มไว้ด้วย และปรัชญาแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักการและทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่ ๆ ในปัจจุบัน เช่น 1) หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้มาจากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ของคนเราเป็นกระบวนการสร้างความรู้ขึ้นด้วยตนเองและผู้เรียนเอง โดยครูเป็นผู้ช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน ดังนั้นกระบวนการการสร้างความรู้จึงต้องอ้างอิงจากประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่พลวัตรของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการเรียนรู้ในลักษณะนี้ จึงเน้นในลักษณะทางสังคมของการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผลก็คือ เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่มีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยการแสดงออกทางภาษา ได้แก่ การพูดและการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน วิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ โดยเน้นทักษะกระบวนการมีส่วนร่วมในการแสดงออก การลงมือปฏิบัติจริง การประกอบอาชีพระหว่างเรียน การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มที่บรรยากาศการเรียนเป็นประชาธิปไตย การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรวมถึงการสอดแทรกกิจกรรม การพัฒนาบุคลิกภาพ และการพัฒนาลักษณะนิสัยบางอย่างลงไปในกระบวนการเรียนรู้อย่างผสมผสาน ทำให้หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังกล่าวนี้ จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Participation) เกิดการเรียนรู้จริงเห็นจริงด้วยตนเอง (Insight) มีความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) มีเสรีแห่งการเรียนรู้ (Freedom) ด้วยการให้ความสำคัญแก่กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาไปตามศักยภาพของตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงถือว่า การเรียนรู้ทั้งมวลมีความหมายต่อผู้เรียน เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเฉพาะบุคคล ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนควรเป็นแบบบูรณาการและการพัฒนาในตัวผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ การเรียนรู้ตอบสนองความแตกต่าง

ของแต่ละบุคคลให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง ผลสำเร็จของการเรียนรู้ นั้น สามารถดูได้จากพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียน (ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, 2553) 3) การเรียนรู้ด้วยตนเองนี้แท้จริงแล้ว เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของมนุษย์เรานั้นเอง เปรียบเทียบให้เข้าใจง่าย ๆ เหมือนกับการหิวของมนุษย์เรา ถ้าผู้ใดหิวอาหารหายหิวได้ฉับไฉ การเรียนรู้จะต้องเกิดจากการแสวงหาและเรียนรู้ด้วยตนเองฉับนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงเป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับศักยภาพความแตกต่างและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนว่าเป็นผู้มีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงตนเองอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีความสุขได้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาทางจิตวิทยาที่ว่า “เมื่อเติบโตและเรียนรู้มากขึ้น คนเราจะเปลี่ยนบุคลิกภาพจากการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การรับผิดชอบพึ่งพาตนเองมากขึ้น และการมีความรับผิดชอบพึ่งพาตนเองได้ ก็คือการบ่งบอกให้รู้ว่าบุคคลผู้นั้นได้พัฒนาตนเองไปสู่การเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนั่นเอง” การเรียนรู้ด้วยตนเองนี้ได้ใช้เป็นหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพียงแต่ในระยะเริ่มแรกนั้นสัดส่วนของการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองยังมีน้อย 4) หลักสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ มีดังนี้ (เชิรศรี วิวิธสิริ, 2534)

- 1) การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ 2) การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้
- 3) การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีต 4) การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้เรียน
- 5) ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความสนใจและต้องการที่จะเรียน 6) ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เมื่อสิ่งนั้นมี ความจำเป็น 7) ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อบทเรียนนั้นสัมพันธ์กับสภาพปัญหาที่มีอยู่จริงในสังคม
- 8) ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดี เมื่อได้ใช้ความรู้ความสามารถความถนัดและเวลาของตนอย่างเต็มที่
- 9) ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เป็นกันเอง 10) การสอนที่สอดคล้องกับลักษณะสำคัญเฉพาะของผู้ใหญ่ 11) ประสิทธิภาพการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับประเมินผลที่สม่าเสมอ 12) ผู้ใหญ่ต้องการแนะแนว ไม่ใช่การสอน บอกให้จำหรือทำแบบทดสอบ 13) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรใช้วิธีที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และ 14) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่สามารถเพิ่มพูนขึ้นจากความรู้ความคิดใหม่ ๆ ความหลากหลาย ความท้าทาย ดังนั้นหลักการจัดการเรียนการสอนและการประเมินที่ตอบสนองชีวิตดังกล่าวสอดคล้องกับปรัชญาและความเชื่อของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติลงมือค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงพร้อม ๆ ไปกับการได้รับความรู้และประสบการณ์จากการลงมือ

ปฏิบัติและแก้ปัญหาจริงที่เกิดขึ้น เกิดการเรียนรู้จากการเปรียบเทียบประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่เพิ่มขึ้น ทำให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

ลักษณะของกระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างครบถ้วนรอบด้านนั้น อาจารย์ต้องเป็นกัลยาณมิตร รักเมตตา เอาใจใส่ต่อผู้เรียนทุกคน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบเป็นขั้นตอนโดยต้องมีการวางแผนการสอนที่นำข้อมูลทั้งจากหลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดปฏิบัติจริงแสวงหาความรู้เรียนรู้ร่วมกัน อาจารย์จัดการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับสภาพชุมชนและสิ่งแวดล้อมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอน จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความสุขความสำเร็จและได้พัฒนาเต็มศักยภาพ ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย และประเมินผลการเรียนทุกด้านอย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม และลักษณะของการจัดกระบวนการเรียนรู้ จะเกิดขึ้นได้ใน 3 ระดับ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ.สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) 1) ระดับผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดหมายกิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง รวมทั้งร่วมประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพ ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละคน 2) ระดับห้องเรียน ดังนี้ 2.1) ผู้เรียน ประกอบด้วย ได้คิดเอง ทำเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ในเรื่องที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดหมายกิจกรรม และวิธีการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ 2.2) ครูเป็นผู้วางแผนเบื้องต้น ทั้งเนื้อหาและวิธีการแก่ผู้เรียน จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) ระดับนอกเหนือห้องเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนทุกขั้นตอน ปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้นั้น มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

1) กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำสร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน 2) คำนึงถึงความต่างระหว่าง

บุคคล ในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกายและจิตใจ 3) สารการเรียนรู้ความสมดุล เหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ผลการเรียนรู้จากสาระและกระบวนการจะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียน 4) แหล่งเรียนรู้มีหลากหลาย และเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัดความสนใจ 5) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูล และห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้คือแลกเปลี่ยนความรู้ ถักทอความคิด พิชิตปัญหาร่วมกัน 6) ศิษย์มีความศรัทธาต่อครูผู้สอน สาระที่เรียน รวมทั้งกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนใฝ่รู้ มีใจรักที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ครูต้องมีความเชื่อว่าศิษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 7) สาระและกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง และ 8) กระบวนการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ๆ เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกันให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้รับประโยชน์จากการเรียนสูงสุด

ทักษะความสามารถของครู

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579) และแผนการศึกษาแห่งชาติ วิชาชีพครู และการผลิตครูไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 เป้าหมายข้อ 3.6 ว่าระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้ระดับมาตรฐานสากล มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่นมีฐานข้อมูลการใช้ ครู แผนการผลิตครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในระยะ 10 ปี และเป้าหมายข้อ 3.7 ว่าครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น สอดคล้องกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วย มาตรฐานวิชาชีพครู มี 11 มาตรฐาน โดยในแต่ละมาตรฐานประกอบด้วยความรู้ และสมรรถนะ ซึ่งความเป็นครูเป็นหนึ่งในมาตรฐานวิชาชีพครูที่หลักสูตรการผลิตครูจะต้องจัดการเรียนรู้ให้ เป็นไปตามมาตรฐาน ของคุรุสภา ดังนั้นการศึกษาในยุค 4.0 เพื่อเตรียมคนสู่ศตวรรษที่ 21 ครู จึงเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาเยาวชนในประเทศให้มีคุณภาพ ส่งผลให้สถาบันการ ผลิตครูต้องจัดการเรียนรู้เพื่อให้ นักศึกษามีสมรรถนะที่จำเป็นในการศึกษายุคศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะสมรรถนะความเป็นครู ซึ่งเป็นตัวที่กำหนดรายละเอียดของพฤติกรรม การแสดงออก

เป็นการตอบ คำถามว่า “ทำอย่างไรที่จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายประสบผลสำเร็จ (How)” มากกว่าการตอบว่า “อะไรเป็นสิ่งที่หัวหน้างานคาดหวังหรือต้องการ (What)” ทั้งนี้การกำหนดความสามารถ จะแบ่งออกเป็น 3 มุมมอง ได้แก่ KSA ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันไป ดังต่อไปนี้ (อาภรณ์ ภู่วิทยพันธุ์, 2558)

1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งที่ถูกสั่งสมมาจากการศึกษาทั้งในสถาบัน การศึกษา สถาบันฝึกอบรม/สัมมนา หรือการศึกษาด้วยตนเอง รวมถึงข้อมูลที่ได้รับจากการ สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์กับผู้รู้ทั้งในสายวิชาชีพเดียวกัน และต่างสาย วิชาชีพ

2) ทักษะ (Skills) หมายถึง สิ่งที่จะต้องพัฒนา และฝึกฝนให้เกิดขึ้นโดยจะต้องใช้ระยะเวลาเพื่อฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะนั้นขึ้นมา

3) พฤติกรรมที่พึงปรารถนา (Attributes) คือ สิ่งที่ต้องการต้องการให้เป็น เช่น ความใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ ความรักในองค์กร และความมุ่งมั่นในความสำเร็จ

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา (2558) ได้ให้ความหมายของคำว่า สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถที่แสดงออกทางพฤติกรรม และการกระทำในการปฏิบัติตน และปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ โดยประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสังคม และวัฒนธรรมในสถานการณ์ที่หลากหลายในวิชาชีพครูให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสมรรถนะความเป็นครูจึงมีคุณลักษณะของบุคคลที่มีความรู้ มีทักษะ มีคุณลักษณะของครูที่ดี มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความรู้ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมทุกระดับ (สุริรัตน์ อาริรักษ์สกุล ก้องโลก, 2561)

สอดคล้องกับอภิภา ปรัชญพฤทธิ์ (2561) ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะที่จำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพครูโดยครอบคลุมทั้งสมรรถนะพื้นฐาน และสมรรถนะที่จำเป็นของครูยุค 4.0 โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการสอนหรือพัฒนาให้นักเรียนมีสมรรถนะแกนกลางของการศึกษายุค 4.0

คุณลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดี

คุณธรรมของครู-อาจารย์ ตามหลักพุทธศาสนา หรือคุณธรรม ซึ่งเป็นธรรมสำหรับครู อาจารย์ยึดถือ ปฏิบัติเพื่อสร้างศรัทธาและยึดมั่นในความดี มีอยู่ 7 ประการ คือ 1) ปิโย คือ การทำตัวให้เป็นที่ยรักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป 2) ครุ คือ การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่น มีจิตใจมั่นคง มีความรู้และน่าเคารพ 3) ภาวนิโย คือ การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มี ความประพฤติอันดีงาม 4) วตฺตา จ คือ เป็นผู้มีความมานะในการตักเตือนสั่งสอน โดยไม่เกรงกลัวว่าจะ เกลียดหรือ โกรธ มีความเฉลียวฉลาดในการใช้คำพูด 5) วจนฺทฺชโม คือ เป็นผู้มีความ อดทนต่อถ้อยคำ โดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง 6) คมภีรฺจฺ กถํ กตฺตา คือ การรู้จักสอนจากง่ายไปหายากหรือความลึกซึ้งโดยลำดับ 7) โน จญฺฐา เณ นิโย ชเย คือ การรู้จักแนะนำในทางที่ถูกที่ควร ไม่แนะนำนอกกลุ่มนอกทาง ยุทธนา อักขิโสภา ได้สรุปคุณลักษณะที่ดีของครูโดยทั่วไปเพิ่มเติมว่า ควรจะเป็นผู้ที่มี ความประพฤติดี มีบุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในการถ่ายทอดวิชาความรู้ เป็นผู้เสียสละและมีมนุษยสัมพันธ์ดี (สุจริต เพียรชอบ, 2540) ดังนั้นคุณลักษณะครูที่ดีเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1) คุณลักษณะด้านส่วนตัว คือ มีบุคลิกภาพดี กริยาวาจาสุภาพ แต่งกายสะอาดมี อารมณ์ มั่นคง มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้น ความเป็นมิตรกับผู้เรียน ผู้บริหาร เพื่อน ครู และผู้ปกครองได้ดีมีความสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อดทนอดกลั้นต่องานที่มีความ ยากลำบาก เป็นคนกล้า ความเป็นตัวของตัวเอง มีลักษณะเป็นผู้นำ มีเหตุผล ให้ความร่วมมือ มีสุขภาพดี รู้จักกาลเทศะ น่ารัก น่าเคารพ

2) คุณลักษณะด้านวิชาการ คือ มีสติปัญญาดี มีความรู้ในวิชาที่สอนดี มีความรู้ในวิชา สามัญมีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ และหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่ เป็นนิจ ชอบอ่านหนังสือ ทำงานอย่างเป็นระบบ

3) คุณลักษณะทางด้านวิชาชีพ คือ มีความรัก ความศรัทธาและความผูกพันต่อ วิชาชีพ มีความรักความเมตตาผู้เรียน รับรู้ปัญหา ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ มีความ รับผิดชอบตั้งใจ มีความสุขกับการสอน มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอธิบายและตอบ คำถามได้อย่างชัดเจน มีวัฒนธรรมและเป็นผู้นำทางด้านวัฒนธรรมชุมชน ชยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ มีระเบียบวินัย เคารพกติกา สามารถทำงานอย่างเป็นอิสระ มีความยุติธรรมและปราศจากความลำเอียง

4) คุณลักษณะด้านสมรรถนะและประสิทธิภาพในการสอน คือ สอนดี สอนเข้าใจแจ่มแจ้ง ใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน รู้จักปรับปรุงเทคนิคการสอน แสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน บันทึกการสอน ใช้สื่อการเรียนการสอน และรู้จักดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์เหลือใช้มาเป็นสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ประเมินผลการเรียน ตามวัตถุประสงค์และใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงการเรียนการสอน มีความสามารถในการจัดชั้นเรียน และบรรยากาศของชั้นเรียนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และความคิดเสมอ จัดทำแผนการสอน

สุวัฒน์ งามยิ่ง (2537) อ้างอิงจาก Hessong and Weeks ได้สรุปเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ ดังนี้

1) เป็นผู้มีความรอบรู้ (being knowledgeable) มีความรู้ ความเข้าใจในวิชาการต่าง ๆ ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นอย่างดี มีความแม่นยำในวิชาที่สอนตลอดจนวิชาการอื่น ๆ ตามสมควร

2) เป็นผู้มีความอารมณ์ขัน (being humorous) คือ เป็นผู้ที่สามารถสอดแทรกอารมณ์ขัน หรือ ทำให้การสอนสนุกสนาน

3) เป็นผู้มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน (being flexible) การมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง แก้ไขหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้เหมาะสมกับการสอนได้ ครูจำเป็นต้องรู้จักยืดหยุ่น ในการอบรมสั่งสอน สามารถปรับเปลี่ยนแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ดี

4) เป็นผู้มีความตั้งใจทำงานให้ถึงขีดสุด (being upbeat) เป็นผู้ที่ยินดีในภารกิจทางการสอน จะไม่มองว่าการสอนเป็นเพียงภารกิจที่ต้องรับผิดชอบเท่านั้น แต่จะยินดีเมื่อได้สอน หรืออุทิศเวลาให้กับการทำงานอย่างเต็มที่

5) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (being honest) ความซื่อสัตย์จริงใจเป็นสิ่งที่ทำให้ศิษย์ เกิดความ เชื่อถือไว้วางใจ และมั่นใจที่จะปฏิบัติหรือกระทำตามคำสั่งสอนของครู

6) เป็นผู้มีความชัดเจน (being clear and concise) สามารถทำให้ผู้ที่สัมพันธ์ ด้วยเข้าใจได้รวบรัดชัดเจน เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน นอกจากนี้ การปฏิบัติหน้าที่การงานใด ๆ ก็ต้องปฏิบัติด้วยความชัดเจนโปร่งใส ถูกต้องตามหลักการ และระเบียบแบบแผนของราชการ

7) เป็นคนเปิดเผย (being open) คือ เป็นคนที่ไม่ทำตัวลึกลับ เจ้าเล่ห์ หน้าไหว้หลังหลอกแต่เต็มใจเปิดเผยให้คนอื่นรับรู้ และรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ

8) เป็นผู้มีความอดทน (being patient) เป็นผู้มีความเพียรพยายามหรือขยัน ช้นแข็ง สำหรับครูต้องมีคุณสมบัติข้อนี้เป็นพิเศษเพราะนอกจากจะอดทนในเรื่องอื่น ๆ แล้วยังต้องอดทนต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของศิษย์อีกด้วย

9) เป็นแบบอย่างที่ดี (being a role model) ครูเป็นบุคคลที่ต้องกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์และสังคม ศิษย์ต้องมีแบบอย่างที่ถูกต้องดีงามเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน

10) เป็นผู้สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ (being able to related theory to practice) การนำเอาความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนไปใช้ให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ นั้น บางครั้งสภาพความเป็นจริงไม่เหมือนกับทฤษฎีที่เรียนมา ครูต้องสามารถประยุกต์ ทฤษฎีไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

11) เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง (being self-confident) การกล้าตัดสินใจโดยสามารถเลือกวิถีทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือวิถีทางที่ดีที่สุดในการกระทำต่าง ๆ ครูต้องสามารถพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการสั่งสมประสบการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการสอนให้มากที่สุด ครูต้องเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนสอนด้วย

12) เป็นผู้มีความสามารถในศิลปะวิทยาการหลาย ๆ ด้าน (being diversified) ครูที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความรู้และความสามารถในการอื่น ๆ ด้วยความรู้ลึกพิเศษเป็นความสามารถเฉพาะตัวที่จะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพครู อาจจะต้องใช้เพื่อช่วยให้งานในหน้าที่ครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

13) เป็นผู้แต่งกายเหมาะสมและมีสุขอนามัยส่วนบุคคลดี (being well groomed and having personal hygiene) ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและสะอาดอยู่เสมอ สวมใส่เสื้อผ้าถูกกาลเทศะเหมาะสมกับความเป็นครูหรือแต่งกายตามรูปแบบที่ทางสถานศึกษากำหนด นอกจากนี้ สุขอนามัยส่วนบุคคลของครูก็เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งสุขภาพร่างกายและจิตใจ สุขภาพ ของครูจึงมีผลให้การสอนประสบความสำเร็จด้วยดี

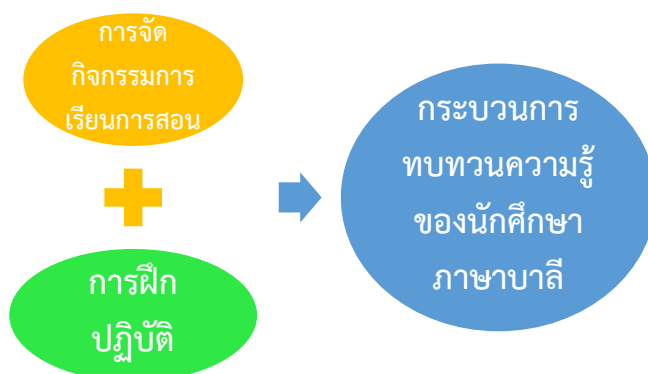
สมรรถนะของครูผู้สอนภาษาบาลี

สมรรถนะของครูผู้สอนประกอบด้วยคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2547) ในด้าน

พฤติกรรมกรรมการแสดงออก (Individual Behavior) การใช้องค์ความรู้การพัฒนาความเป็นครูวิชาชีพทักษะในการปฏิบัติงาน (A Body of Knowledge) และการรับรู้ในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน (กิริติ ยศยิ่งยง, 2550) เพราะฉะนั้นความสามารถในการทำบางสิ่งได้เป็นอย่างดี (The Ability to Do Something Well: จาก Longman Dictionary) (กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์, 2553)

สมรรถนะเป็นองค์ความรู้ทักษะความสามารถและคุณลักษณะของครูที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการขององค์การทางการศึกษาสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีตามเกณฑ์ที่กำหนด และสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบได้มี ประสิทธิภาพมากกว่าผู้อื่น ได้แก่ 1) คุณลักษณะของครู 2) ความรู้ของครู 3) ศาสตร์การสอนของครู

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

การจัดการกิจกรรมของครูผู้สอนภาษาบาลีให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียน การวัดและประเมินผล ดังนี้

1) การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ครูผู้สอนภาษาบาลีให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านมีส่วนร่วมโดยให้นักศึกษาภาษาบาลีได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นในเนื้อหาสาระโดยเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นระหว่างนักศึกษาภาษาบาลีเป็นคู่ หรือแบบกลุ่ม ในระหว่างจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ครูสอนภาษาบาลีได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพิ่มเติมกับนักศึกษาตามประเด็นที่ได้กำหนดขึ้น

2) ฝึกภาคปฏิบัติ ปฏิบัติการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามที่ได้กำหนดเป็นวิธีการสอน เทคนิคการสอน ได้ลงมือปฏิบัติการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาภาษาบาลีตามที่ต้องการและได้นำเสนอพร้อมกับการรับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญในการสอนภาษาบาลี

3) กระบวนการทบทวนองค์ความรู้ เป็นการฝึกให้ครูผู้สอนภาษาบาลีได้มีการแสดงความคิดเห็นต่อการเรียนรู้หรือต่อกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ร่วมกันออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในชั้นประโยค 1-2 และ ชั้น ป.ธ.3 ที่เกี่ยวกับหลักบาลีไวยากรณ์เบื้องต้น และ หลักการแปล

สรุป

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถของครูสอนภาษาบาลีโดยครูผู้สอนบาลีจะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางสามารถตอบทเรียนและลีลาชีวิตของบุคคลต่าง ๆ ในคัมภีร์พระธรรมบทเพื่อไขปริศนาธรรมเชิงธรรมิชาฐานออกมาเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้ นักเรียนได้หลักในการดำเนินชีวิต โดยมีบุคคลต่าง ๆ เป็นแบบอย่างการปฏิบัติ และเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มอรรถรส สนุกสนาน และความสนใจในการศึกษาพระบาลีให้เกิดมีแก่นักเรียนมากยิ่งขึ้น นับว่าเป็นบุคลากรสำคัญระดับต้นในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะชั้นประโยคบาลีเริ่มต้น คือ ชั้นประโยค 1 -2, และ ชั้นประโยค ป.ธ.3 จึงต้องอาศัยครูผู้สอนเป็นหลักในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้พระบาลี เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในพระบาลีในชั้นนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะว่าต้องอาศัยครูที่มีภูมิรู้ลึกซึ้งแตกฉานในภาษาบาลี มีจิตวิญญาณและจิตวิทยาในการปลูก ปลูก กระตุ้น ชักจูง นักศึกษาภาษาบาลีเกิดกุศลฉันทะและกำลังใจในการเรียนอยู่เสมอ ตลอดจนจะต้องคอยดูแลการพัฒนาการของนักศึกษาภาษาบาลีและตามติดพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนพระบาลีบรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมหมาย

การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีนั้นจะต้องสร้างเคล็ดลัทธิวิชาต่างๆ เช่น ขบคิด ทฤษฎีให้แตก แยกประเด็นให้ถูก จับสาระสำคัญของเนื้อหาพระบาลีให้ได้ ดำเนินการสอนไปตามลำดับไม่ววนวนสับสน และมีความพร้อมในการปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลงและพัฒนาวิธีการสอนของตนให้สอดคล้องกับอัธยาศัยของนักเรียนอยู่เสมอเนื่องจากครูผู้สอนบาลีจะต้อง

เป็นที่พึงและเป็นที่หวังของนักเรียนพระบาลีได้อย่างแท้จริง และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความสนใจในการเรียนการสอนภาษาบาลีที่ใช้จัดการเรียนการสอนของนักศึกษาภาษาบาลีจะต้องรู้เข้าใจ และสามารถใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางหรือรูปแบบการสอนสมัยใหม่ได้สอดคล้องกับความต้องการและง่ายต่อการเรียนพระบาลี ครูผู้สอนจะต้องสร้างจุดสนใจ ทำให้การสอนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยคุณภาพและประหยัดเวลา คือ การเสริมสร้างแรงจูงใจใหม่ให้นักเรียนเกิดอยากที่จะศึกษาเล่าเรียนพระบาลีกับครูสอนอย่างมีชีวิตชีวา เช่น มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ เป็นสื่อประกอบการสอนได้ด้วย เช่น การไม่เข้าใจบางประเด็นสามารถดูย้อนหลังวิธีการสอนได้ และยังสามารถเป็นเครื่องมือใช้ติดต่อกับอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนได้โดยตรงและรวดเร็ว สามารถรับรู้ เข้าใจ และเชื่อมโยง ตลอดจนประยุกต์เนื้อหาบาลีได้อย่างมีบูรณาการ และครูผู้สอนสามารถอธิบายเนื้อหาพระบาลีให้เชื่อมโยงกับวิทยาการสมัยใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้คนสมัยใหม่รับรู้ เข้าใจ และเข้าถึงความสัมพันธ์กันได้อย่างสอดคล้องกัน ในแต่ละครั้งควรให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำคะแนนได้ดี เข้าใจนักเรียน มีการประมวลความรู้ทุกสัปดาห์ ด้วยการทำข้อสอบ หลักการอ่านภาษาบาลีโดยเริ่มทำความเข้าใจกับสระและพยัญชนะในภาษาบาลีการใช้ตัวสะกดและสัญลักษณ์ต่างๆที่มีใช้ในหลักสูตรบาลีโดยครูผู้สอนต้องทำการบ้านเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเข้าสอนทุกครั้งโดยคิดหาวิธีที่จะอธิบายให้เด็กเข้าใจได้ง่ายและจดจำได้นาน ใช้จอภาพขึ้นแสดงประกอบการสอนแสดงข้อมูลที่เป็นภาพเมื่อเด็กนักเรียนไม่รู้จำหรือคิดภาพตามไม่ได้ มีการ Q&A (ถาม-ตอบ) ในเนื้อหาที่เรียนทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นเปิดโอกาสให้นักเรียนถามครูหรือผู้สอนถามนักเรียนเพื่อเช็คความเข้าใจ และมีการสอบวัดผลในแต่ละสัปดาห์ทั้งด้านการอ่านและเนื้อหา

การให้รางวัลให้เหมาะสมกับความพยายามและผลลัพธ์ที่เด็กทำออกมาได้เด็กจะได้รู้สึว่าความพยายามไม่สูญเปล่า ต้องมีการทำความเข้าใจกับบุคลิกหรือลักษณะนิสัย ของตัวเด็กเพื่อหาวิธีการสอนแบบเฉพาะเจาะจงที่เหมาะสมกับตัวเด็กโดยจัดหลักสูตรให้มีการอ่านออกเสียงบ่อยบ่อยเพื่อให้เกิดความคุ้นชินซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการประเมิณการอ่านด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2558). นโยบายสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพมหานคร: ชุมชน
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนโยบายสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพมหานคร: ชุมชน
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ฤกษ์มนต์ วัฒนารงค์. (2553). สมรรถนะวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

กิริติ ยศยิ่งยง. (2550). ชีตความสามารถ : Competency Based Approach. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี.

ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของอาจารย์ในศูนย์
เรียนรู้ โครงการโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต.
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เชียรศรี วิวิธสิริ. (2534). จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ทวีป อภิสิทธิ์. (2529). เส้นทางสู่ผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

ยุทธนา อักขิโสภา. (2531). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์วิทยาลัยพลศึกษาตาม
ทฤษฎีของ ผู้บริหารและนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2547). การปรับใช้สมรรถนะในการบริหาร
ทรัพยากรมนุษย์. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องสมรรถนะของข้าราชการ.

สำนักงานราชบัณฑิตสภา. (2558). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตย
สภา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตสภา.

สุจิริต เพียรชอบ, (2540). “ลักษณะของครูที่ดี” ข่าวสารกองบริการการศึกษา. (มกราคม-
กุมภาพันธ์ 2540).

สุรชาติ สังข์รุ่ง. (2537). การพัฒนาระบบการสรรหาข้าราชการครู. มปป.

- สุริรัตน์ อารีรักษ์สกุล ก้องโลก. (2561). ศักยภาพ สมรรถภาพครู และจิตวิญญาณความเป็นครู. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2568 จาก <https://word5148.files.wordpress.com/2018/10/20509-10.pdf>
- สุวัฒน์ งามยิ่ง. (2547, อ้างอิงใน Hessong and Weeks.1987). คุณลักษณะครูที่ดี-อาจารย์วิทยาลัยสารพัดช่างสังกัดสถาบันอาชีวศึกษา ภาคกลาง 1 และภาคกลาง 5. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2561). การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์. (2558). Competency dictionary. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

RESEARCH ON THE INFLUENCE OF COLLEGE STUDENTS' SELF-EFFICACY ON ACADEMIC ACHIEVEMENT IN ONLINE LEARNING ENVIRONMENT*

Yanru Lyu

Faculty of Education North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: Lyu.Yanru@northbkk.ac.th

Received 1 November 2025; Revised 5 November 2025; Accepted 7 November 2025

Abstract

The objectives of this study are: 1) to describe the current status of college students' online learning self-efficacy and academic achievement; 2) to examine differences across gender, grade, subject area, and online-learning experience; 3) to analyze correlations between self-efficacy and academic achievement; and 4) to estimate the predictive effect of self-efficacy on academic achievement and its dimensions. This research adopts a quantitative design supplemented by qualitative interviews. The population consists of undergraduates at a comprehensive university in Guangxi, China; the sample comprises 352 participants selected through stratified random sampling. Data were collected using an Online Learning Self-Efficacy Scale (20 items), an Online Learning Academic Achievement Scale (11 items), and semi-structured interviews with six students, and analyzed through descriptive statistics, independent-samples t-tests, one-way ANOVA, Pearson correlation, and linear regression in SPSS 27.0.

Citation:

* Yanru Lyu. (2025). Research On The Influence Of College Students' Self-Efficacy On Academic Achievement In Online Learning Environment. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 3(6), 33-48.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

The research results show that: 1) significant differences exist in self-efficacy and academic achievement by gender, grade, subject, and online-learning experience (with non-significant exceptions for “sense of environment” across grades and “sense of effort” across subjects); 2) self-efficacy dimensions are positively correlated with knowledge gains and ability gains ($p < .01$); 3) overall self-efficacy significantly predicts total academic achievement ($R^2 = .653$, $\beta = .808$, $p < .001$) and its subdimensions—knowledge gains ($R^2 = .624$, $\beta = .790$) and ability gains ($R^2 = .604$, $\beta = .777$); and 4) each self-efficacy dimension (competence, effort, environment, control) contributes positively to academic achievement in a multivariate model. The study concludes that strengthening students’ online learning self-efficacy is key to enhancing academic achievement. The recommended strategies include targeted skills training on platforms/tools, structured opportunities for online expression and feedback, emotion-focused supports for low-efficacy groups, learner-centered digital learning spaces, and cross-university–industry teams to develop high-quality online courses.

Keywords: Online Learning Self-efficacy, Academic Achievement, College Students, Regression Analysis, Higher Education

Introduction

In the era of global digital transformation, higher education is undergoing a profound paradigm shift driven by the integration of information and communication technologies (ICT) into teaching and learning processes. Online education has gradually evolved from a supplementary instructional mode into a mainstream approach that redefines how knowledge is transmitted, accessed, and constructed. The outbreak of the COVID-19 pandemic has further accelerated this transformation, compelling universities across the world to adapt rapidly to virtual learning environments and adopt innovative pedagogical models. In China, the Ministry of Education has vigorously promoted the concepts

of “Smart Education” and “Internet Plus Education”, encouraging universities to develop digital campuses, expand online resources, and advance blended and intelligent learning ecosystems. Nevertheless, as online education expands in scale and scope, new challenges have emerged—particularly regarding students’ learning engagement, persistence, and academic achievement in virtual contexts.

Among the numerous psychological factors influencing students’ academic success, self-efficacy has received considerable scholarly attention. Introduced by Bandura (1977), self-efficacy refers to an individual’s belief in their capability to organize and execute the actions required to achieve specific outcomes. Within educational settings, this construct fundamentally shapes how students approach learning tasks, how much effort they invest, how resilient they are in the face of difficulties, and ultimately, how successfully they perform academically. Previous research has consistently demonstrated that academic self-efficacy serves as a critical determinant of students’ motivation, self-regulation, and achievement outcomes (Schunk, 1991; Pintrich & De Groot, 1990; Zimmerman, Bandura, & Martinez-Pons, 1992). In online learning environments, self-efficacy extends beyond classroom learning and encompasses learners’ confidence in using digital tools, navigating virtual platforms, and managing their learning autonomously (Hodges, 2008; Shen, Cho, Tsai, & Marra, 2013).

Although numerous studies have examined self-efficacy in online learning contexts, the majority have been conducted in Western educational systems or discipline-specific domains. Consequently, limited attention has been paid to understanding how Chinese university students perceive and exercise self-efficacy in local online learning environments. Moreover, existing empirical findings regarding the relationship between online learning self-efficacy and academic achievement remain inconsistent. Some studies have identified strong positive associations (Jan, 2015; Ithriah, Ridwandono, & Suryanto, 2020), while others have revealed moderate or domain-specific effects. Such discrepancies

may be attributed to variations in measurement dimensions—namely, sense of competence, sense of effort, sense of environment, and sense of control—as well as contextual factors such as gender, academic discipline, grade level, and duration of online learning experience.

To address these research gaps, this study investigates the influence of college students' self-efficacy on academic achievement within online learning environments. Employing a mixed-methods approach that integrates quantitative analysis with qualitative inquiry, the study aims to:

- (1) assess the overall status of online learning self-efficacy and academic achievement among Chinese university students.
- (2) examine differences across demographic and learning background variables.
- (3) analyze the correlations between self-efficacy and academic achievement.
- (4) determine the predictive effects of self-efficacy on academic performance in various online learning dimensions.

By elucidating the internal mechanisms through which self-efficacy shapes students' online learning outcomes, this study contributes both theoretically and practically to the ongoing discourse on digital education. It not only enriches the theoretical understanding of self-efficacy within the context of higher education digitalization but also provides actionable insights for universities seeking to improve instructional design, enhance learning support systems, and promote sustainable academic success in the digital era.

Objectives

1. Describe the current status of college students' online learning self-efficacy and academic achievement.

2. Examine the differences in self-efficacy and academic achievement across gender, grade level, subject area, and online learning experience.
3. Analyze the correlations between online learning self-efficacy and academic achievement.
- 4 . Determine the predictive effects of self-efficacy dimensions-competence, effort, environment, and control-on academic achievement and its subdimensions (knowledge gains and ability gains).

Literature Review

The concept of self-efficacy was first introduced by Bandura (1977) within the framework of Social Cognitive Theory (SCT), which emphasizes the dynamic interaction among personal factors, behaviors, and environmental influences. Bandura defined self-efficacy as an individual's belief in their capacity to organize and execute actions required to achieve specific goals. It is not merely a reflection of one's skills but rather the confidence to utilize those skills effectively under diverse conditions. According to Bandura, self-efficacy operates through four major sources: mastery experiences, vicarious experiences, verbal persuasion, and physiological or emotional states. Mastery experiences refer to direct experiences of success that strengthen one's sense of capability, while vicarious experiences involve observing others' successful performance as a social model. Verbal persuasion refers to encouragement or feedback from significant others that reinforces belief in one's own ability, and physiological or emotional states pertain to mood and affective conditions that influence perceived confidence and performance. In educational contexts, self-efficacy plays a crucial role in determining students' learning motivation, persistence, and coping strategies. High self-efficacy enhances goal commitment, promotes active engagement, and reduces anxiety when facing academic challenges. Conversely, low self-efficacy often leads to avoidance behaviors, procrastination, and self-

doubt, which can hinder academic progress. With the development of digital technologies, learning environments have become increasingly complex, requiring learners to engage autonomously and interact with learning systems. In online education, self-efficacy expands from traditional academic confidence to include students' abilities to manage technology, regulate their learning pace, and adapt to virtual environments. Hodges (2008) argued that online learning self-efficacy is multidimensional, encompassing students' confidence in using digital platforms, communicating in virtual spaces, managing time effectively, and sustaining motivation without direct supervision. Similarly, Shen et al. (2013) developed the Online Learning Self-Efficacy Scale (OLSES), identifying key components such as learning management, self-regulation, and interactional efficacy. These dimensions capture the psychological readiness required for successful digital learning. Recent studies in China (Li & Chinokul, 2023; Han, 2024; Liang, 2024) have also emphasized that online learning self-efficacy among college students is influenced by technological accessibility, digital literacy, and institutional support systems. Inadequate training in online tools or poorly designed learning platforms can weaken students' confidence and reduce their academic engagement. A substantial body of research has confirmed that self-efficacy is a strong predictor of academic achievement (Schunk, 1991; Pajares, 1996; Zimmerman et al., 1992). Students with higher self-efficacy tend to set more challenging goals, exert greater effort, and recover more quickly from setbacks. Within online learning environments, self-efficacy is particularly critical because learners must rely on intrinsic motivation and self-regulation rather than direct teacher supervision. Empirical findings (Jan, 2015; Ithriah et al., 2020; Zajacova, Lynch, & Espenshade, 2005) reveal that self-efficacy positively correlates with students' perceived competence, learning satisfaction, and overall achievement. In Thailand, Chaninsathapat et al. (2022) found that undergraduate students with higher self-efficacy reported greater learning effectiveness and motivation in e-learning systems. Similarly, Chinese researchers

(Luo & Zhang, 2022; Wang & Wu, 2017) reported that academic self-efficacy mediates the relationship between emotional intelligence, learning strategies, and performance. In summary, students' self-efficacy influences academic achievement both directly—through enhanced effort, persistence, and strategic learning—and indirectly—through emotional regulation, motivation, and cognitive engagement. Drawing on previous studies (Shen et al., 2013; Han, 2024; Li, 2020), this research conceptualizes online learning self-efficacy across four interrelated dimensions: sense of competence, sense of effort, sense of environment, and sense of control. Sense of competence refers to confidence in mastering academic content, completing assignments, and understanding online materials. Sense of effort reflects persistence and initiative during online learning tasks. Sense of environment refers to adaptability to the virtual learning setting, while sense of control concerns the ability to manage time, learning pace, and distractions effectively. These dimensions interact dynamically to shape students' behavioral engagement and learning outcomes. Strengthening each component enhances overall self-efficacy, thereby improving academic achievement and learning satisfaction. Based on Social Cognitive Theory and previous empirical literature, this study posits that online learning self-efficacy influences students' academic achievement through both cognitive and motivational pathways. Specifically, self-efficacy enhances learners' knowledge gains and ability gains by fostering proactive learning behaviors and positive emotional states. The theoretical framework developed in this study identifies online learning self-efficacy—comprising competence, effort, environment, and control—as the independent variable, and academic achievement—consisting of knowledge gains and ability gains—as the dependent variable. It also recognizes the moderating effects of demographic and experiential variables such as gender, grade, discipline, and online learning duration on the relationship between self-efficacy and academic achievement. Through this framework, the study

contributes new empirical evidence to the discourse on digital pedagogy, offering both theoretical enrichment and practical implications for improving instructional design, psychological support, and educational policy within higher education institutions.

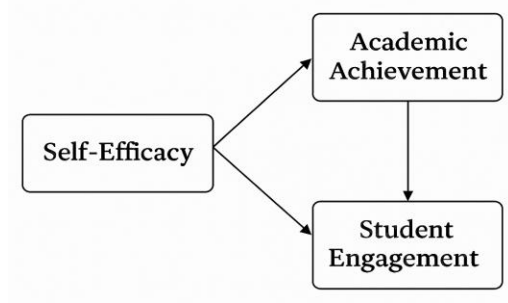

Figure 1: Conceptual Framework of Online Learning Self-Efficacy and Academic Achievement

Methodology

This section presents a systematic account of the research process to ensure transparency and replicability.

This study employs a quantitative design supplemented by qualitative interviews (mixed methods approach).

Population and Sample:

The population comprises undergraduates from a comprehensive university in Guangxi, China. The sample includes 352 students, selected using stratified random sampling to ensure representation by gender, grade, and discipline.

Research Instruments:

Online Learning Self-Efficacy Scale (OLSES) (20 items).

Online Learning Academic Achievement Scale (11 items).

Semi-structured interviews with six students for qualitative validation.

Reliability and validity were verified using SPSS 27.0.

Data Collection Procedures:

Data were collected through online surveys and follow-up interviews during the academic year 2023. Ethical approval and informed consent were obtained prior to data collection.

Data Analysis:

Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, independent-samples t-tests, one-way ANOVA, Pearson correlation, and linear regression. Qualitative data from interviews were analyzed using content analysis to triangulate the quantitative findings.

Result

This chapter presents the results of the statistical and qualitative analyses conducted to examine the influence of college students' online learning self-efficacy on their academic achievement. The findings are derived from both quantitative data collected through questionnaires and qualitative insights obtained from interviews. The analyses include descriptive statistics, differential analysis, correlation analysis, and regression analysis, followed by a synthesis of interview results to provide a comprehensive understanding of the relationship between self-efficacy and academic achievement in an online learning environment.

Table 1 Descriptive Statistics

Variable	Category	Frequency	%	Variable
Gender	Male	171	48.6	Gender
	Female	181	51.4	
Grade	Freshman	70	19.9	Grade
	Sophomore	93	26.4	
	Junior	103	29.3	
	Senior	86	24.4	

Discipline	Liberal Arts	178	50.6	Discipline
	Science	174	49.4	
Experience	<1 year	77	21.9	Experience
	1–2 years	134	38.1	
	>2 years	141	40.1	

A total of 352 valid responses were collected, including 171 males (48.6%) and 181 females (51.4%). Most respondents were sophomores and juniors (55.7%) and had at least one year of online learning experience (78.2%).

Table 2 Descriptive Statistics of Key Variables

Variable	Min	Max	Mean	SD
Sense of Competence	1.00	5.00	3.55	0.92
Sense of Effort	1.00	5.00	3.62	0.97
Sense of Environment	1.00	5.00	3.49	0.93
Sense of Control	1.00	5.00	3.52	0.95
Knowledge Gains	1.00	5.00	3.27	0.92
Ability Gains	1.00	5.00	3.36	0.91

Table 2 presents the descriptive statistics of the main variables, including the four dimensions of online learning self-efficacy—sense of competence, sense of effort, sense of environment, and sense of control—and two dimensions of academic achievement—knowledge gains and ability gains.

The results show that all four self-efficacy dimensions have mean scores above 3.0 on a 5-point scale, indicating that students generally possess a moderate to high level of confidence in their online learning capabilities. Among them, the sense of effort ($M = 3.62$, $SD = 0.97$) ranked highest, followed by sense of competence ($M = 3.55$, $SD = 0.92$), sense of control ($M = 3.52$, $SD = 0.95$), and sense of environment ($M = 3.49$, $SD = 0.93$).

This suggests that most students believe they can persist and stay motivated during online learning, though their perceived ability to manage the learning environment is slightly lower.

For academic achievement, the mean scores for knowledge gains ($M = 3.27$, $SD = 0.92$) and ability gains ($M = 3.36$, $SD = 0.91$) were both above average, indicating that students not only acquired knowledge but also improved their practical learning skills through online learning.

Overall, the descriptive results imply that the respondents' online learning experience was generally positive, and that a higher sense of self-efficacy tends to align with stronger academic performance.

Table 3 Correlation and Regression Analysis

Relationship	r	β	p	Result
Self-Efficacy Academic Achievement	.808**	.823	<.001	Significant
Self-Efficacy Knowledge Gains	.790**	.833	<.001	Significant
Self-Efficacy Ability Gains	.777**	.813	<.001	Significant
Relationship	r	β	p	Result

Table 3 shows that online learning self-efficacy is strongly and positively correlated with academic achievement ($r = 0.808$, $p < .001$). Significant positive correlations were also found with both knowledge gains and ability gains.

Regression analysis further confirmed this relationship ($\beta = 0.823$, $p < .001$; $R^2 = 0.653$), indicating that online learning self-efficacy significantly predicts students' academic performance. This suggests that higher self-efficacy leads to better academic outcomes in online learning environments.

Conclusions

This study examined the influence of college students' self-efficacy on academic achievement in online learning environments. Based on empirical data collected from 352 students at G University in Guangxi, China, the findings confirmed that online learning self-efficacy is a key psychological determinant of students' academic success. Consistent with Bandura's (1977) social cognitive theory, self-efficacy functions as a self-regulatory mechanism that guides learning behaviors, persistence, and emotional control during online study.

The results demonstrated that self-efficacy significantly predicts academic performance ($\beta = 0.823$, $p < .001$), explaining 65.3% of the variance in academic achievement. Specifically, students with stronger confidence in their learning abilities—especially in dimensions such as competence, effort, control, and environment adaptation—tended to report higher levels of both knowledge gains and ability gains. This supports previous findings by Zimmerman, Bandura, & Martinez-Pons (1992) and Schunk (1991), who emphasized that self-efficacy not only influences motivation but also enhances goal setting, self-regulation, and performance outcomes.

In addition, the study found gender, grade, subject, and online learning experience to be significant differentiating factors. Male students and those with more than two years of online experience reported higher self-efficacy and achievement scores. This aligns with Jan (2015) and Shen et al. (2013), who observed that greater familiarity with online learning tools enhances students' confidence and perceived control, leading to stronger academic outcomes.

Moreover, the regression analysis revealed that all four self-efficacy dimensions exerted significant positive effects on learning outcomes. Among them, the sense of environment had the strongest standardized coefficient ($\beta = 0.258$), suggesting that students' ability to adapt to and utilize the digital learning environment plays a central role in academic success. This finding echoes the

view of Chen and Jang (2010), who argued that learner autonomy and environmental adaptation are core predictors of e-learning effectiveness.

Theoretically, this research enriches the application of Bandura's self-efficacy theory in the digital education context by confirming that confidence in online learning abilities fosters persistence, engagement, and better learning performance. Practically, it provides empirical support for universities to design online education strategies focusing on skill training, emotional regulation, and learning support systems (Greene et al., 2004; Hodges, 2008).

In conclusion, enhancing college students' self-efficacy is essential for promoting sustainable academic achievement in online education. Educational institutions should integrate targeted interventions—such as digital learning workshops, peer mentoring, and personalized feedback—to strengthen students' sense of competence and control. As emphasized by Gist (1987) and Pajares (1996), building self-efficacy through mastery experience and positive reinforcement remains one of the most effective strategies for improving learning outcomes.

Discussion

The findings of this study confirm that online learning self-efficacy plays a crucial role in determining college students' academic achievement in digital environments. The significant positive correlation between self-efficacy and academic performance aligns with Bandura's (1977) Social Cognitive Theory, which posits that individuals' beliefs in their capabilities influence their motivation, perseverance, and emotional regulation.

The results revealed that students with higher self-efficacy achieved greater knowledge gains and ability gains. This supports the findings of Schunk (1991), Zimmerman et al. (1992), and Hodges (2008), who emphasized that strong self-efficacy enhances goal setting, self-regulation, and persistence, leading to

improved learning outcomes. In this study, all four self-efficacy dimensions—competence, effort, environment, and control—exhibited significant positive effects on academic performance, indicating that successful online learners must not only believe in their academic abilities but also manage learning contexts effectively.

Interestingly, the “sense of environment” emerged as the strongest predictor, implying that adaptability to digital learning settings and comfort with technological interfaces are key determinants of academic success. This aligns with Chen and Jang’s (2010) findings that environmental adaptability and learner autonomy are critical to e-learning effectiveness. Moreover, demographic factors such as gender, discipline, and years of online learning experience also influenced students’ self-efficacy levels, echoing the observations of Jan (2015) and Shen et al. (2013).

In summary, the discussion highlights that self-efficacy is not only a psychological construct but also a pedagogical foundation in digital learning contexts. Enhancing students’ belief in their ability to learn online can improve engagement, emotional stability, and performance outcomes, thereby bridging the gap between technological accessibility and effective learning behaviors.

Recommendations

Based on the findings and discussion, several recommendations can be proposed for educators, institutions, and future researchers:

For Educational Institutions

Develop structured digital training programs to improve students’ technological confidence and familiarity with online platforms.

Establish learner-centered online environments that promote autonomy, peer interaction, and immediate feedback.

Provide psychological support mechanisms, such as counseling and self-efficacy workshops, to assist low-efficacy students.

Integrate blended learning models combining online and face-to-face instruction to accommodate diverse learning preferences.

For Instructors

Incorporate motivational strategies that emphasize mastery experiences and positive reinforcement to strengthen students' self-beliefs.

Use interactive teaching methods, such as group projects and discussion boards, to enhance students' sense of competence and collaboration.

Offer personalized feedback to help learners monitor progress and develop self-regulatory skills.

For Future Research

Extend the investigation to other educational levels or specific disciplines to explore contextual variations.

Employ longitudinal designs to examine how self-efficacy evolves over time in sustained online learning.

Incorporate mediating and moderating variables such as emotional intelligence, motivation, or digital literacy to deepen understanding of the self-efficacy–achievement relationship.

References

- Chang, Y.-C., & Tsai, Y.-T. (2022). The effect of university students' emotional intelligence, learning motivation, and self-efficacy on their academic achievement—Online English courses. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.818929>
- Chaninsathapat, K., Tailangka, W., & Phetsatit, P. (2022). Factors affecting the effectiveness of learning through e-learning systems of undergraduate

students in Pathum Thani Province. *Journal of Modern Learning Development*, 7(9), 1–12.

Chen, K.-C., & Jang, S.-J. (2010). Motivation in online learning: Testing a model of self-determination theory. *Computers in Human Behavior*, 26(4), 741–752. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.01.011>

Gist, M. E. (1987). Self-efficacy: Implications for organizational behavior and human resource management. *Academy of Management Review*, 12(3), 472–485. <https://doi.org/10.5465/AMR.1987.4306562>

Greene, B. A., Miller, R. B., Crowson, H. M., Duke, B. L., & Akey, K. L. (2004). Predicting high school students' cognitive engagement and achievement: Contributions of classroom perceptions and motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 29(4), 462–482. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2004.01.006>

วิธีประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ของชุมชนวัดชมภูเวก*

AN APPLICATION OF BUDDHADHAMMA PRINCIPLES FOR PEACEFUL COEXISTENCE OF WAT CHOMPHUWEK COMMUNITY

พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวฑฒโน¹, สมชัย ศรีนोक² และ พระมหาสมบุญ สุธมโม³

PhraSamu Suthiphong Siri wattano¹, Somchai Srinok² and Phramaha Somboon Sudhammo³

¹⁻³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: phrasamuhsuththiphngssiriwtht@gmail.com

วันที่รับบทความ : 27 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 2 ตุลาคม 2568

Received 27 September 2025; Revised 30 September 2025; Accepted 2 October 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนวัดชมภูเวก 2) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนวัดชมภูเวก จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ศึกษาหลักธรรมพระพุทธรศาสนาในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แก่ (1) ราชสังคหวัตถุ 4 คือ สังคหวัตถุของพระมหากษัตริย์ธรรมที่ผูกมัดจิตใจราษฎร ได้แก่ สัสสมณะ คือ ผู้มีปัญญาในการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร ปุริสมณะ คือ ผู้มีปัญญาในการเพาะปลูกข้าราชการ ส่งเสริมคนดีคนเก่ง สัมมาปาส คือ ผู้มีจิตใจสามัคคีส่งเสริมอาชีพ วาขเปยะ หรือ วาขเปยะ คือ มีวาจาไพเราะ สุภาพ อ่อนน้อม (2) มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง คือ มรรคมีองค์ 8 เป็นคำสอนปฏิบัติที่จะช่วยให้บรรลุจุดหมายตามกระบวนการธรรมที่รู้และเข้าใจแล้ว เป็นความสำเร็จในชีวิตจริง 2) แนวทางการ

Citation:

* พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวฑฒโน, สมชัย ศรีนोक และ พระมหาสมบุญ สุธมโม. (2568). วิธีประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนวัดชมภูเวก. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาศังคม, 3(6), 49-62.

PhraSamu Suthiphong Siri wattano, Somchai Srinok and Phramaha Somboon Sudhammo. (2025).

An Application Of Buddhadhamma Principles For Peaceful Coexistence Of Wat Chomphuwek Community.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 49-62.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

อยู่ร่วมกันในสังคมของชุมชนวัดชมภูเวก (คือชุมชนท่าทราย) ตั้งอยู่แม่น้ำเจ้าพระยา ระหว่างชุมชนบ้านบางตลาดกับชุมชนบางธรณีทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีประชากรรวมกันอยู่ 3 เชื้อชาติ คือ มอญ-ไทยเชื้อสายมอญ จีน และอิสลาม เป็นศูนย์รวมทางธุรกิจการค้า มีตลาดน้ำเป็นศูนย์กลางการค้าในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 และผาสุกวิหารธรรม ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อประโยชน์ชุมชนในพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า

คำสำคัญ: ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม, หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข, ชุมชนวัดชมภูเวก

Abstract

This article is for 1) a study of BuddhaDhamma principles for peaceful coexistence 2) Guidelines for applying for peaceful coexistence of Wat Chomphuwek community, Nonthaburi Province. The research results found that 1) To study of BuddhaDhamma principles, the principles of Buddhism to strengthen peaceful coexistence, including: (1) The 4 Rajasangahavatthu, namely the king's sangahavatthu, the Dhamma that binds the minds of the people, namely: Sassamedha, being wise in Nurturing agricultural crops. Purisametha is wise in nurturing government officials. Promote good and talented people. Sammapasa, uniting the hearts of the people by promoting careers. Vāṇijapeya or Vāṇijapeiya. Possesses eloquent speech, politeness and gentleness. (2) Majjhimā patipadā, That is the middle path, namely the Eightfold Path is a practical teaching that will help you reach your destination according to the Dhamma process that you have already known and understood. It is a success in real life. 2) The way of living together in the community of Wat Chomphuwek (Tha Sai community) is located on the Chao Phraya River between the Ban Bang Talat community and the Bang Thani community on the east bank of the Chao Phraya River. It is a large community with a population of 3 ethnic groups: Mon-Thai, Mon-Chinese and Muslim descent are a center of business and trade. The floating

market is the center of trade in the Chao Phraya River basin. Applying Buddhist principles to daily life Including the four principles of social welfare and the peaceful coexistence of the temple for the benefit of the community in developing and progressing.

Keyword: Applying Buddhist principles, Buddhist principles for peaceful coexistence, Chomphuwek Temple community

บทนำ

การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนในสังคม ทำให้รู้สึกที่เราเป็นเพื่อน อันดับแรกสุดก็คือครอบครัวของเราเอง ถัดไปคือครอบครัวข้างเคียง หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ที่สุดคือประเทศ ตามปกติผู้คนทั้งหลายจะอยู่ร่วมกันได้ดีก็ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างเดียวกัน ในบรรดาหลักความเชื่อ/เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลายนั้น ศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังเหนี่ยวแน่นและลึกซึ้งมากที่สุด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) ถ้าปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้ก็เท่ากับเป็นการยกระดับทั้งตนเองครอบครัวและสังคม ทำให้ชีวิตมีคุณค่าเจริญงอกงาม ปัญหาสังคมลดน้อยลง เช่น ปัญหาครอบครัวปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะเป็นพิษ เป็นต้น นอกจากนั้น ศาสนาช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ช่วยขจัดช่องว่างทางสังคม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นรากฐานแห่งความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชน และสร้างความสงบสุขความมั่นคงให้แก่ชุมชน (มนต์ ทองซัซ, 2553)

ความสามัคคีหรือการปรองดองกัน มิได้หมายความว่าทุกคนมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกคน แต่หมายถึงเมื่อมีความแตกต่างเกิดขึ้น สามารถเข้าใจและนำความแตกต่างมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับเป้าหมายหลักที่กลุ่มสังคมนั้น ๆ กำหนดไว้ หากมีข้อขัดแย้งหรือความแตกแยกเกิดขึ้น ต้องหาวิธีประสานรอยร้าวนั้น โดยการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความรักสามัคคีความผูกพันให้เกิดขึ้นกับสังคมนั้น มุ่งสู่ความเจริญ โดยนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ถ้าอยากให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ไม่ขจัดอุปสรรคของความสามัคคี และไม่สร้างอุปายแห่งความสามัคคีให้เกิด ตลอดจนไม่จัดกิจกรรมอะไรขึ้นมารองรับเลย สามัคคีที่ถูกต้องชอบธรรมก็เกิดขึ้นไม่ได้ ต้องส่งเสริมความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน จึงจะสามารถนำพาชุมชนฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายไปได้

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการหล่อหลอมให้คนในชุมชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กล่าวได้ว่า ความสามัคคีเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างและการดำรงอยู่ของชุมชน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีเสริมสร้างความสามัคคี การเสริมสร้างความสามัคคี เป็นกระบวนการหล่อหลอมให้บุคคลในชุมชน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การเสริมสร้างความสามัคคีมีหลายวิธี เช่น การขัดเกลาทางสังคม การสร้างความปรองดอง และการประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนา มาปฏิบัติ เมื่อองค์กรปราศจากความขัดแย้ง จะเกิดความสงบสุข มีความสามัคคี รักใคร่ กลมเกลียว อันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกในสังคมไทย ความสามัคคี มีความหมายที่นิยามกันไว้ในความหมายที่คล้ายคลึงกัน เช่น ความพร้อมเพรียง ความปรองดอง ความสมานฉันท์ การรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน ความเป็นเอกภาพ โดยทั่วไปแล้วให้ความหมายของคำว่า “ความสามัคคี” คือ การที่ทุกคนมีความพร้อมกาย พร้อมใจ พร้อมความคิดเป็นหนึ่งเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ รวมถึงการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่ โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้น โดยการนำหลักพุทธธรรมเข้าไปประยุกต์เสริมสร้าง และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ในบทความนี้จะได้นำเอาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสามัคคี สันติสุข การอยู่ร่วมกัน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนวัดชุมพวง

ความหมายของสามัคคี

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้กำหนดความหมายของคำว่า “สามัคคี” หมายถึง น. ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน ว. ที่พร้อมเพรียงกันทำ ที่ร่วมมือร่วมใจกันทำความสามัคคี มีด้วยกัน 2 ประการ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) คือ 1) ความสามัคคีทางกาย ได้แก่ การร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน 2) ความสามัคคีทางใจ ได้แก่ การร่วมประชุมกันปรึกษาหารือ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ความสามัคคีเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่คนในสังคมยอมรับว่า เป็นสิ่งสำคัญและหากที่ใดมีความสามัคคีต่อกัน จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยพร้อมเพรียงกัน ไม่ว่าสังคมขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว ไปจนถึงสังคมขนาดใหญ่ เช่น ประเทศ โลก หากขาดความสามัคคี ย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ความสำคัญของความสามัคคี คือ ทำให้เกิดพลัง และพาให้เจริญก้าวหน้า พุทธสาสิกขุ (2529) ได้กล่าวว่า ผลของ

ความสามัคคีจะทำให้สิ่งที่หนักกลายเป็นเบา จะทำให้สิ่งที่ยากกลายเป็นง่าย จะทำให้สิ่งที่ซ้ำกลายเป็นของเร็ว หรือทำได้เร็ว พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552) ได้ให้ความหมายของคำว่า “สามัคคี” ไว้ว่า สามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียง ความกลมเกลียว ความมีจุดรวมตัวเข้าด้วยกันหรือมุ่งไปด้วยกัน เมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องมารวมประชุมพร้อมกัน เรียกว่า กายสามัคคี พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2542) ท่านยังได้กล่าวถึง ความสามัคคีของมวลมนุษย์ว่าทุกคนสามารถปฏิบัติได้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อความสงบสุข ความเจริญของโลก มนุษย์ทุกคนสามารถรวมมือกัน มีความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งกันเดียวกันในการสร้างสรรค์โลกได้ด้วยการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพราะหลักธรรมดังกล่าวนี้ พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้เพื่อให้มนุษย์ทุกคนเป็นพรหม คือ เป็นผู้สร้างสรรค์อภิลोकโลก ช่วยกันบำรุงรักษาโลกนี้ให้มีความสุข ด้วยเรี่ยวแรงความพากเพียรของมนุษย์เอง โดยไม่ต้องรอเทพเจ้าหรืออำนาจวิเศษใด ๆ มาบันดาลให้

ความหมายของสันติสุข

สันติสุข หมายถึง ความเงียบ ภาษาสันสกฤต ศานติ แปลว่า ความสงบ “สันติ” ความสงบ (มาจากศานติในภาษาสันสกฤต) เช่นอยู่ร่วมกันโดยสันติ “ศานติ” ซึ่งเป็นคำสันสกฤตเป็นภาษาที่ชาวฮินดูนิยมใช้มีความหมายเช่นเดียวกับสันติในภาษาบาลีแปลความหมายว่า “ความสงบ” แต่คำว่า “ศานติ” ในสันสกฤตยังหมายรวมถึง “การระลึกถึงพระผู้เป็นเจ้าด้วยอาการสงบ” (หลวงวิจิตรวาทการ, 2510) ในพุทธศาสนาสุทธาสนิกที่ว่า นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ แปลว่า สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี หมายถึง ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหาและปรารถนาที่จะได้มาครอบครองเป็นของตนให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะนานได้ ข้อสำคัญต้องสร้างขึ้นมด้วยตนเองตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า อันกำหนดไว้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูงสุดจะได้สุขมากสุขน้อย ขึ้นอยู่กับสติปัญญาของแต่ละคนที่จะพิจารณาว่าต้องการสุขแบบใด มีทั้งความสุขชั่วคราวชั่วคราว สุขบ้างทุกข์บ้าง และความสงบสุขหรือสุขถาวร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยของแต่ละคน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552) ดังนั้น สันติ ความสงบ ความระงับดับหายหมดไปแห่งความพลุ่งพล่านเร่าร้อนกระวนกระวาย ภาวะเรียบรื่น ไร้ความสับสนวุ่นวาย ความระงับดับไปแห่งกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดความเร่าร้อนวุ่นวุ่นขุ่นมัว เป็นไวพจน์หนึ่งของนิพพาน ส่วนคำว่า “สุข” ในภาษาบาลี คือ สุข ความสุข สุข ส สุข สุขาวโห นำสุขมาให้ สุขี ผู้นำมาซึ่งความสุข ความสบาย

ความสำราญ ความปราศจากโรค ในอังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต สุขวรรค พระพุทธเจ้าทรงแสดงความสุขให้ภิกษุทั้งหลายฟัง โดยจำแนกความสุขไว้เป็นคู่ ๆ พอสรุปได้ ดังนี้

1) คิหิสุข สุขของคฤหัสถ์หรือสุขของชาวบ้าน กับบรรพชาสุขหรือบรรพชิตสุข สุขจากการบวชหรือสุขของนักรบ

2) กามสุข สุขเกิดจากกาม กับ เนกขัมมสุข สุขเกิดจากความปลอดโปร่งจากกาม

3) อุปธิสุข สุขกลัวทุกข์ ได้แก่ สุขในไตรภูมิหรือโลกียสุข กับ นิรูปธิสุข สุขกลัวทุกข์ ได้แก่ โลกุตตรสุข

4) สาสวสุข สุขก่ออาสวะ กับ อนาสวสุข สุขไม่ก่ออาสวะหรือไร้อาสวะ

5) สามีสสุข สุขอิงอาศัยยามิสหรือสุขอาศัยเหยื่อล่อสุขทางเนื้อหนัง กับ นิรามิสสุข สุขไม่อิงอาศัยเหยื่อล่อ หรือสุขไม่ขึ้นต่อสิ่งเสพเสวย

ดังนั้น การอยู่ร่วมกันในชุมชน ต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกันช่วยเหลือกันให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่ โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้น โดยการนำหลักพุทธธรรมเข้าไปประยุกต์เสริมสร้าง และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การปฏิบัติตนให้อยู่ร่วมกันในสังคมให้ราบรื่นเรียบร้อย มีความสุข และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พระพุทธเจ้าได้ให้หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันไว้ (หลักธรรมในการร่วมกัน, 2567) ดังนี้ สังคหวัตถุ 4 คือ มีเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ซึ่งประกอบด้วย

1) ทาน คือ การให้ปันสิ่งของ ๆ ตนต่อผู้อื่น การผูกใจคนต้องอาศัยการให้เป็นหลักพื้นฐาน การให้เป็นการแสดงออกถึงไมตรีจิตของผู้ให้ที่ผู้รับพอใจ

2) ปิยวาจา คือ การมีถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน น่าฟัง ซึ่งเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยครองใจคนด้วยไมตรีจิต

3) อตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นคนไม่ดูดาย รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

4) สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้มีตนสม่าเสมอ วางตนเหมาะสมไม่ถือตัว นอบน้อมต่อผู้ใหญ่

ผาสุกวิหารธรรม คือ ธรรมอันเป็นเครื่องอยู่อย่างมีความสุข คนเราไม่ว่าจะอยู่ร่วมกันในครอบครัว ในองค์กร หรือในสังคมก็ตาม จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ต้องตั้งมั่นอยู่ในหลักธรรม 6 ประการ คือ

- 1) เมตตาการุณกรรม คือ มีเมตตาต่อกัน ทำอะไรด้วยกายที่ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น
- 2) เมตตาจักรกรรม คือ จะพูดอะไรต้องมีเมตตาต่อกัน โดยสำนึกถึงความเสียหายของผู้อื่น ไม่พูดให้เกิดความเข้าใจผิด หรือแตกแยกความสามัคคี
- 3) เมตตาโมกกรรม คือ คิดอะไรต้องมีจิตเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความปรารถนาดี ไม่คิดร้าย คิดทำลาย ไม่คิดแก้แค้น คิดแต่ในทางที่ดีเป็นกุศล
- 4) มีการแบ่งปันลาภที่ตนได้มาแล้วโดยชอบธรรม ให้แก่ผู้อื่นที่สมควรให้ โดยไม่หวังไว้ใช้หรือบริโภครแต่เพียงผู้เดียว
- 5) มีความประพฤติเสมอกัน คือ จะต้องมียศบริสุทธิเหมือนกัน ไม่รังเกียจผู้อื่น ต้องเคารพในสิทธิอันเสมอภาคกัน
- 6) มีความคิดถูก คิดดีเหมือนกัน คือ มีความคิดเห็นที่ประเสริฐ เป็นความคิดที่เกื้อกูลไปสู่ความสุข ความเจริญ และพ้นทุกข์ ไม่วิวาทกับใคร ๆ เพราะมีความเห็นผิดกัน

ความหมายของการอยู่ร่วมกัน

อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาผู้รอบชาวกรีกโบราณกล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) หมายถึง มนุษย์มีชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในหมู่มวลสมาชิกมีความจำเป็นจะต้องอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัย พบปะสังสรรค์เปลี่ยนแนวคิดทัศนคติกันและกัน เนื่องจากการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม คือกลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปอาศัยอยู่ร่วมกัน ในบริเวณหนึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความสัมพันธ์ทางตรง คือการพูดจา ทักทาย การทำงานร่วมกัน การซื้อขายและให้ความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์ทางอ้อม คือการเดินผ่านบุคคลที่เราไม่รู้จักแต่เขาเป็นคนจังหวัดเดียวกัน การใช้สิ่งของที่ผลิตขึ้นโดยคนที่ไม่เคยพบปะเห็นหน้ากันมาก่อน คนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มคนที่สัมพันธ์กับพวกเขาโดยผ่านบุคคลอื่น ผ่านเอกสาร หนังสือ ผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ ผ่านสื่อโซเชียล มีเดีย (พระมหานกตล ปุณณสุวฑฒโก, 2560) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม คือบุคคลที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติศาสนา ภาษา วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งทัศนคติความเชื่ออาจนำมาซึ่งความไม่เข้าใจกันได้ การเรียนรู้เพื่อยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นอกจากนั้น การอยู่ร่วมกันกับคนหมู่มากที่มีความแตกต่างกันในหลายด้านอาจมีการกระทบกระทั่งกัน เกิดปัญหา

ขึ้นมาได้ แม้ปัญหาที่เกิดความแตกต่างกันในสังคมเดียวกันจะมีอยู่ทั่วไปแต่หากเรารู้จักเรียนรู้ความแตกต่างการเคารพและยอมรับซึ่งความแตกต่างของกันและกัน การมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความไว้วางใจและมีความปรารถนาดีต่อกันสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนทุกชาติสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2556)

สรุปการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หมายถึง การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาการอยู่ร่วมกันในรูปของกฎ ระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้และแบบแผนของสังคมขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง และมนุษย์ที่มาอยู่ร่วมกันมีความเชื่อหรือศาสนาประจำชาติที่พ่อแม่หรือบรรพบุรุษได้นับถือสืบทอดกันมา

ความเป็นมาของชุมชนวัดชมภูเวก

ชุมชนวัดชมภูเวกก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่มีปัญหาคุณภาพการศึกษาและระดับสติปัญญาของเด็ก พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและผลิตภาพแรงงานต่อประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้น และมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาชุมชน ทำให้เผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่กีดันตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและธรรมาภิบาลมากขึ้น นอกจากนี้ ความเสี่ยงด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดี ความเสื่อมถอยและประเพณีดั้งเดิมถูกบิดเบือนเนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมคนในชุมชนมีความเป็นวัตถุนิยม ให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดิ่งงามลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่นมุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง แก่งแย่งเอาเปรียบกัน ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม

วัดชมภูเวก สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา อุโบสถเก่าและวิหารภายในมีภาพจิตรกรรมที่งดงามโดยเฉพาะภาพแม่พระธรณีบีบมวยผม ในภาพมารผจญ กล่าวกันว่าเป็นผลงานชั้นครูที่งดงามที่สุดแห่งหนึ่ง พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดชมภูเวก ริเริ่มก่อตั้งโดยพระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวฑฒโน เจ้าอาวาสวัดชมภูเวก และนายวีระโชติ ปั่นทอง ชาวท่าทราย นนทบุรี ที่ตระหนักในคุณค่ามรดกวัฒนธรรมของวัดและชุมชน โดยใช้พื้นที่ด้านบนของศาลาการเปรียญเป็นส่วนจัดแสดง 1) ชุมชนท่าทราย 2) ประวัติและโบราณสถานวัดชมภูเวก 3) เอกสารโบราณของวัดชมภูเวก 4) ประณีตศิลป์และศิลปวัตถุ 5) เครื่องมือและของใช้สำคัญของผู้คนในชุมชน เช่น ธรรมาสันทรวงบุษบก ตู้พระธรรมลายรดน้ำ คัมภีร์พระอภิธรรม เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ (สมศ. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2567)

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

พระพุทธเจ้าปรารถนาจะให้ประชาชน “เป็นสังคมแห่งความพร้อมเพรียง” เพราะ “ความพร้อมเพรียงแห่งหมู่คณะ นำความสุขมาให้” สังคมแบบพหุนิยมนั้นเป็นสังคมที่จะต้องเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนต่าง ๆ ได้ดำรงอยู่อย่าง “มีศักดิ์ศรี” และ “เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน” และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ “การสร้างกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน” ที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ เพื่อให้สังคมของพระองค์เพียงพอที่จะรองรับกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อใช้ความยุติธรรมเป็นเครื่องสร้าง “สามัคคีธรรม” ให้เกิดขึ้น การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นธรรมดาที่จะเกิดปัญหา มีความไม่เข้าใจกัน มีการกระทบ กระทั่งกัน ก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม ดังนั้น การทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คือการสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น สามัคคีจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จทั้งปวง สามัคคีจึงเป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้ และเป็นสิ่งที่สมาชิกในชุมชนทุก ๆ คน ควรที่จะตระหนัก เอาใจใส่ และสร้างสรรค์ขึ้นให้มากที่สุด ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสหลักธรรมอันจะเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต้องเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น ด้วยหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย

1. สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีอีกหลักธรรมหนึ่ง ที่กล่าวไว้ในพระพุทธศาสนา ในแง่ของการมีมิตรสหาย หรือบริวารที่ดีจริง พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีมิตรสหายที่ดีไว้ในอุปัฏฐกสูตรว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดีนี้เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว มีด้วยกัน 4 ประการ คือ

1) ทาน คือ การให้ได้แก่ การเสียสละ การให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส

2) ปิยวาจา คือ การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสามัคคี

3) อตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนให้คนพัฒนาตน 2 ด้านคือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์

4) สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม มีความหมาย 2 ประการ คือ วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม และปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์

สังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ได้แก่ การให้การแบ่งปัน การพูดจาแต่สิ่งดี ๆ การประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การวางตนให้เหมาะสม หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้คนในสังคมให้อยู่กันอย่างสันติสุข (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 21 ข้อ 13 หน้า 37-38 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. หลักสารณียธรรม 6 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้เกิดความสามัคคีกัน 6 ประการ เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกัน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วย สารณียธรรม ทั้ง 6 ข้อ มีดังนี้

1) เมตตาการุณยธรรม หมายถึง การทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกาย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัจมาการวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกัน ให้ได้รับความทุกข์เวทนา ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา

2) เมตตาวิจิตรธรรม หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่าง ๆ โดยที่ไม่พูดจาซ้ำเติมกัน ในยามที่มีใครต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่ำร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลัง พูดแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จกัน

3) เมตตาโมกขกรรม หมายถึง การคิดดี การมองกันในแง่ดี มีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกัน คิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยายาทำ ไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้อภัยและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ

4) สาธารณโภคี หมายถึง การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอาเปรียบ และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ

5) สีสสามัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคีรักชาติอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตน การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล มีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมุ่คณะ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่ก้าวร้าวหน้าทิ่มกัน ไม่อ้างอำนาจบาตรใหญ่ ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง

6) ทัญญูสามัญญตา หมายถึง มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่าง ของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 8 ข้อ 274 หน้า 368 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สารานียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคม อันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติ ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายทั้งปวง ดังพระพุทธวจนะบทที่ว่า “สมคฺคยานํ ตโป สุขํ ความสามัคคีของหมุ่คณะเป็นเหตุความสุขมาให้” กล่าวถึง การทำความดี การมีวาจาที่ดี และการคิดดี รวมถึงการให้การแบ่งปัน ความสามัคคีกลมเกลียว การไม่เอาเปรียบกัน การมีความคิดความเห็นร่วมกันหากมีการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนนี้ได้จะทำให้เกิดความผาสุกในการอยู่ร่วมกัน มีความกลมเกลียว และเกื้อกูลต่อกัน อันนำมาสู่ความรักความสามัคคีตลอดไป

3. พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมในการกำกับความประพฤติ ให้มีชีวิตที่งดงาม ประเสริฐ และบริสุทธิ์ ปฏิบัติตนต่อมนุษย์และสัตว์โดยชอบ มี 4 ประการ คือ

1) เมตตา ความรัก ปรรณาแต่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข จะคิด จะปรึกษาหารือ จะพูด จะกระทำอะไร ก็คิด ปรึกษาหารือ พูดและกระทำด้วยความปรารถนาดีต่อกัน

2) กรุณา ความสงสาร ปรรณาแต่จะให้ผู้มีหรือผู้ประสบกับปัญหาความทุกข์เดือดร้อนให้เขาได้พ้นจากปัญหาความทุกข์เดือดร้อนนั้น

3) มุทิตา พลอยยินดีที่ผู้อื่นได้ดีและอยู่ดีมีสุข ไม่คิดอิจฉาริษยา กัน ไม่มุ่งร้ายทำลายกัน

4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง วางเฉย เมื่อได้รู้/เห็นผู้อื่นถึงซึ่งความวิบัติ อันเราช่วยอะไรไม่ได้

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมในการประพฤติปฏิบัติ ที่กล่าวถึง ความรัก ความปรารถนาดี ความยินดี ความไม่อิจฉาริษยา รวมถึงความมีใจเป็นกลาง วางเฉย คือ การไม่อิจฉาริษยาความสุขของผู้อื่น และไม่ซ้ำเติม หากถกเถียงกับความทุกข์ของผู้อื่น หากทุกคนในสังคมปฏิบัติได้ดังนี้ จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรักปรารถนาดีต่อกัน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

4. สปัจริยธรรม 7 ประการ หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี สปัจริยธรรม มีบรรยายไว้หลายลักษณะ มี 7 ประการด้วยกัน คือ

- 1) ธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความเป็นจริง รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุ
- 2) อัตถัญญตา รู้จักผล คือ รู้ความมุ่งหมาย รู้จักผลที่สืบเนื่องมาจากการกระทำ
- 3) อัตตัญญตา รู้จักตน คือ รู้จักตัวตนของเราเอง เช่น ฐานะ ความรู้ ความสามารถ ฯลฯ และประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักแก้ไขปรับปรุง
- 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ คือ เป็นคนรู้จักความพอดีหรือความพอเพียงทุก ๆ ด้าน รู้จักประมาณกำลังตนเอง
- 5) กาลัญญตา การรู้จักเวลา คือ ใช้เวลาที่เหมาะสมในการทำกิจอันใด จัดลำดับงาน และเวลาให้สัมพันธ์กัน
- 6) ปริสัญญตา การรู้จักชุมชน คือ รู้จักสังคมที่อาศัยอยู่ และทำตนให้อยู่ร่วมกับสังคมได้
- 7) ปุคคลปโรปรัญญตา การรู้จักบุคคล เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือกคบคน

สปัจริยธรรมทั้ง 7 ข้อนี้นี้ สรุปเป็นคำจำกัดความง่าย ๆ คือ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม รู้บุคคล เป็นกุศลธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งถือเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างแท้จริง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

การนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกันของชุมชนอย่างสันติสุข เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีให้กับชุมชน เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สำคัญ มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนในการเข้าสู่สังคมชุมชน และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างมีความสุข เช่น สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการเสียสละ การพูด การทำตนเป็นประโยชน์กับผู้อื่น การประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ผูกไมตรีกับผู้อื่น สาราณียธรรม 6 เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงการทำ การพูด การคิด การเสียสละแบ่งปัน การไม่

เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เป็นหลักธรรมที่สอนให้เห็นแก่ผู้อื่น วิธีการปฏิบัติในการอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่น พรหมวิหาร 4 เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงความรัก ความปรารถนาดี ความยินดี และการวางตัวเป็นกลาง เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงการให้ความรักความเข้าใจกับผู้อื่น และเป็นหลักธรรมในการกำกับความประพฤติของบุคคลให้ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม สัปปริสธรรม 7 เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม รู้ชุมชน เป็นหลักคำสอนที่ทำให้รู้จักตนเอง รู้จักสังคม เข้าใจคนรอบข้าง รู้จักแยกแยะและเลือกคบคน เมื่อบุคคลสามารถปฏิบัติตามหลักคำสอนทั้ง 7 อย่างได้ จะทำให้ทุกคนในสังคมมีความสุข เกิดความรักความสามัคคีกลมเกลียว เกิดความผาสุกในกลุ่มชนตลอดไป

สรุป

การอยู่ร่วมกันในชุมชน มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน เนื่องจากความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลมีจำกัด ประกอบกับเราไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ ในการทำงานก็เช่นกัน เราอาจมีความรู้ความชำนาญในบางเรื่อง และไม่รู้ในบางเรื่อง ซึ่งอาจเกิดจากขาดความรัก ความเมตตา อิจฉาริษยา กัน นิินทว่าร้ายกัน เบียดเบียนและรังแกกัน เห็นแก่ตัว ถืออภิสิทธิ์ อ้างอำนาจบาตรใหญ่ และมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ต่างคนต่างก็ถือความคิดของตนเป็นใหญ่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งการจะทำให้การอยู่ร่วมกันอย่างความสงบสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีความอบอุ่นและน่าอยู่มากขึ้น ทุกคนในชุมชนต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกันช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่ โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้น โดยการนำหลักพุทธธรรมเข้าไปประยุกต์เสริมสร้าง และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมของชุมชนวัดชมพูเวก (คือชุมชนท่าทราย) ตั้งอยู่แม่น้ำเจ้าพระยา ระหว่างชุมชนบ้านบางตลาดกับชุมชนบางธรณีทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีประชากรรวมกันอยู่ 3 เชื้อชาติ คือ มอญ-ไทยเชื้อสายมอญ จีน และอิสลาม เป็นศูนย์รวมทางธุรกิจการค้า มีตลาดน้ำเป็นศูนย์กลางการค้าในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 และผาสุกวิหารธรรม ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อประโยชน์ชุมชนในพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). ความสำคัญของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สธรรมิก.
- พระมหานกต ปุณฺณสุวฑฺฒโก. (2560). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานวิจัย. คณะพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนต์ ทองซั. (2553). ศาสนาสำคัญของโลกปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอส.
- วารุณี ฐิริสินสีธิ. (2556). ครอบครัวในความหมายใหม่: การค้นหาชีวิตแบบใหม่. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด ยูเคชั่น.
- สมศ. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดชมภูเวก. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2567 จาก <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1457>.
- มูลนิธิสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 19 เรื่องที่ 8 ภูมิปัญญาชาวบ้านการอยู่ร่วมกันในสังคม. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2567. จาก <https://saranukromthai.or.th/sub/book/>.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2562). พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดชมภูเวก. นนทบุรี: โครงการพัฒนาและเผยแพร่สารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นนนทบุรีศึกษา.

**การจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7
ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี***
**SAFETY MANAGEMENT ACCORDING TO THE 7 SAPPURISADHAM
PRINCIPLES OF PATTAYA CITY, CHONBURI PROVINCE**

กฤติคุณ พิทักษ์ภูเบศ¹ และ เกษฎา ผาทอง²

Krittikun Phitakpubes¹ and Ketsada Phathong²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: molemon2121@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 22 กันยายน 2568; วันตอบรับบทความ : 24 กันยายน 2568

Received 3 August 2025; Revised 22 September 2025; Accepted 24 September 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเรื่องการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม เป็นการวิจัยแบบผสม เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยค่าความถี่ ค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้การทดสอบค่าที การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

Citation:

* กฤติคุณ พิทักษ์ภูเบศ และ เกษฎา ผาทอง. (2568). การจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 63-77.

Krittikun Phitakpubes and Ketsada Phathong. (2025). Safety Management According To The 7 Sappurisadham Principles Of Pattaya City, Chonburi Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 63-77.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยรวมแตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะ คือ เจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน จึงควรมีจำนวนเจ้าหน้าที่มาอำนวยความสะดวกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งให้คำแนะนำต่าง ๆ ให้ทั่วถึง

คำสำคัญ: หลักสัปปุริสธรรม, การจัดการด้านความปลอดภัย, เมืองพัทยา

Abstract

This research aimed to 1) study safety management according to the 7 Sappurisdhamma principles, 2) compare opinions on safety management according to the 7 Sappurisdhamma principles, and 3) suggest guidelines for safety management according to the 7 Sappurisdhamma principles. This research was a mixed-method study. Quantitative data were collected through questionnaires with a sample of 367 people and 5 key informants were interviewed. Quantitative data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. Research hypotheses were tested using t-test and one-way ANOVA. If statistically significant differences were found, a pairwise difference test using Scheffe's method was performed. Qualitative data were analyzed by content analysis with context.

The research results found that 1) the public had the highest overall opinions in every aspect. The aspect with the highest average value was traffic facilitation. 2) The comparative results showed that people of different ages, occupations, and incomes had different opinions on safety management according to the 7 Sappurisdhamma principles of Pattaya City, Chonburi Province. 3) The suggestion is that officials are the ones who provide safety to

the public. Therefore, there should be a number of officials to facilitate the public and tourists, as well as to provide advice to everyone.

Keywords: Sappurisdham, Safety management, Pattaya City

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการขยายตัวสูง และมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ และนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค รัฐบาลกำหนดนโยบายสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว และดำเนินมาตรการเชิงรุกให้แต่ละพื้นที่ โดยพื้นที่ยุทธศาสตร์หลักได้ส่งเสริมให้เมืองพัทยาเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวและกีฬาหรือ Tourism & Sport City (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) อีกทั้งเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของเมืองพัทยามีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการให้บริการ ประชากรร้อยละ 87 ประกอบอาชีพด้านการค้า และการบริการนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ มีการจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 90 เช่น โรงแรม ไนท์คลับ และประกอบการด้านพาณิชยกรรมประมาณร้อยละ 4 ได้แก่ การทำธุรกิจการค้าปลีก ธุรกิจนำเข้า-ส่งออก และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวประเภทชายหรือเข้าอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวก และความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว เช่น การให้เช่ารถจักรยานยนต์ รถยนต์ เรือเจ็ทสกี เรือนำเที่ยว เรือลากرم เรือลากกล้วย เป็นต้น (แผนงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เมืองพัทยา, 2557)

ปัจจัยด้านความปลอดภัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ แต่ทว่าเมืองพัทยากลับประสบปัญหาด้านความปลอดภัยแก่ประชาชน และนักท่องเที่ยวอยู่บ่อยครั้ง ในหลากหลายรูปแบบ เช่น การเอาเปรียบนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ การลักทรัพย์ ฆาตกรรม หรือเหตุความไม่ปลอดภัยทั้งทางบก และทางน้ำ วันนี้ 5 ม.ค. 67 ส.ทท.4 กก.2 บก.ทท.1 ได้ร่วมกับ สภ.เมืองพัทยา จับกุมตัว นายวิชัย อายุ 29 ปี ผู้ต้องหาตามหมายจับศาลจังหวัดพัทยา ฐาน ลักทรัพย์ในเวลาากลางคืน โดยใช้ยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือการพาทรัพย์นั้นไป และเพื่อให้พ้นการจับกุม สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ 25 ธ.ค. 66 เวลาประมาณ 03.50 น. นักท่องเที่ยวจีน อายุ 36 ปี ที่เดินทางเข้ามาในไทย เมื่อ 15 ธ.ค. 66 ถูกฉกทรัพย์ ที่เป็นสร้อยคอทองคำ น้ำหนัก 100 กรัม

ราคาประมาณ 300,000 บาท เหตุเกิดบริเวณริมถนนสี่แยกวัดชัยมงคล สาย 2 ต.หนองปรือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี โดยหลังเกิดเหตุผู้เสียหายได้ประสานผ่านสถานทูตจีน เพื่อแจ้งให้ตำรวจท่องเที่ยวพัทยาดำเนินการช่วยเหลือและติดตามผู้ก่อเหตุมาดำเนินคดีตามกฎหมาย (ข่าวออนไลน์ 7HD 5 ม.ค.2567) ส่งผลให้เมืองพัทยาต้องกลับมาทบทวนมาตรการ และนโยบายที่เข้มงวดด้านการสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชน และนักท่องเที่ยวอีกครั้ง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประเด็นการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักธรรม สัปบุริสธรรม 7 ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการด้านความปลอดภัยของจังหวัด และของประเทศ เพื่อสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ยุทธศาสตร์หลัก และสามารถดำเนินมาตรการเชิงรุกเกี่ยวกับการจัดการด้านความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในอนาคตต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ชีวิตของประชากรเมืองพัทยาส່วนมากใช้ชีวิตกันประมาท ขาดการวางแผนในการใช้ชีวิต จึงทำให้มีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัยทั้งต่อตัวเอง ชุมชน และสังคม ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรใช้หลักธรรมเข้ามาขัดเกลาจิตใจของประชากรเมืองพัทยา เพื่อให้ทุกคนรู้จักหลักธรรม “สัปบุริสธรรม 7” ประกอบด้วย อัมมัญญา คือ รู้จักเหตุ, อัตถัญญา คือ รู้จักผล, อัตตัญญา คือ ความรู้จักตน, มัตตัญญา คือ รู้จักประมาณ, กาลัญญา คือ ความรู้จักกาล, ปริสัญญา คือ รู้จักชุมชน สังคม และบุคคลปรัญญา คือ ความรู้จักบุคคล (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (2545)

จะเห็นได้ว่า หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้ เป็นหลักธรรมของคนดี เป็นหลักธรรมของสัตบุรุษ ในเมื่อเราสามารถทำให้ประชากรในเมืองพัทยาคือคนดีได้ รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบแล้ว มันก็เป็นเรื่องง่ายสำหรับการจัดการด้านความปลอดภัยของเมืองพัทยา พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างชาติได้แล้วจะส่งผลดีต่อเมืองพัทยาคือ เพราะว่าเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวให้แก่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปบุริสธรรม ๗ ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเรื่องการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลัก
สัปปุริสธรรม 7 ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7
ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี
จำนวน 4,410 คน (จากสถิติในการแจ้งเหตุด้านความไม่สงบ และความไม่ปลอดภัย ตั้งแต่เดือน
พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 - มีนาคม พ.ศ. 2568)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี
จำนวน 367 คน โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ (Taro
Yamane)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 5 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ
แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน
จำนวน 5 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายชื่อ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลัก
สัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ดังนี้

คำถาม	จำนวนข้อ
1. ด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา	5 ข้อ
2. ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรม และภัยพิบัติ	5 ข้อ
3. ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร	5 ข้อ
4. ด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ	5 ข้อ
รวม	20 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด จำนวน 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ระดับตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนดค่า ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความปลอดภัยมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความปลอดภัยมาก
- 3 หมายถึง มีความปลอดภัยปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความปลอดภัยน้อย
- 1 หมายถึง มีความปลอดภัยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended) ซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ฉบับ

2) ส่งแบบสอบถาม จำนวน 367 ชุด ให้กลุ่มตัวอย่างตอบ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามโดยใช้ Google form

3) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 367 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ขออนุญาตจากบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 5 ฉบับ

2) ติดต่อประสานงาน เพื่อบันทึกวันเวลาและสถานที่ที่จะสัมภาษณ์

3) ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ในการสื่อสารที่จะทำความเข้าใจถึงการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

4) วันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียง และถ่ายภาพ และผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยการบันทึกเทปและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ระดับการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)
3. ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้าน เพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ต่างกัน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)
4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งหมด ได้แก่ การจัดกรอบแนวคิด (Conceptualize) การแสดงความคิดเห็น (Commentate) จัดหมวดหมู่ (Category) การจำแนกกลุ่ม (Classify) สารสำคัญ (Content) และประเด็น (Concept) จะกระทำไปพร้อม ๆ กัน ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปร ว่าครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลว่าสมบูรณ์หรือไม่

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาเสนอเพื่อทำการสรุปผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

- พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 มีอายุ 38 - 47 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 การศึกษิต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8 อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 และมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 35.1 ตามลำดับ

- พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X}$ =4.62, S.D.=0.57) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร ($\bar{X}$ =4.62, S.D.=0.60) รองลงมาคือ ด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ ($\bar{X}$ =4.62, S.D.=0.59) และด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา ($\bar{X}$ =4.62, S.D.=0.57) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรม และภัยพิบัติ ($\bar{X}$ =4.61, S.D.=0.60) ตามลำดับ

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเรื่องการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่เพศ และระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรมและภัยพิบัติ ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร และด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ ไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรมและภัยพิบัติ ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร และด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรม และภัยพิบัติ ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร และด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ ไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรม และภัยพิบัติ ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร และด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรม และภัยพิบัติ ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร และด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่

ได้รับการร้องขอ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี 1) ด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา คือ เจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้ทั้งความปลอดภัย และความมั่นใจแก่ประชาชน จึงควรมีจำนวนเจ้าหน้าที่มาอำนวยความสะดวกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งให้คำแนะนำต่าง ๆ ให้ทั่วถึง และต้องประพฤติเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน เช่น ไม่ควรดื่มสุราหรือของมึนเมาให้ประชาชนเห็น ใช้วาจาสุภาพเรียบร้อยขณะที่พูดคุยกัน 2) ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรม และภัยพิบัติ คือ เจ้าหน้าที่ต้องใส่ใจและทำหน้าที่ในการป้องกันทั้งยาเสพติด และการเกิดอาชญากรรม เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ และต้องคอยออกตรวจตราในที่เปลี่ยวและตึกร้าง ให้สม่ำเสมอ 3) ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร คือ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ไปอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่มีปัญหา เพื่อให้ได้รับความสะดวก รวดเร็วมากขึ้น พร้อมทั้งให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องใช้กิริยาท่าทางที่สุภาพ 4) ด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ คือ ช่วงเวลาที่มีงานใหญ่ระดับนานาชาติควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยว ควรจัดให้มีร้านค้าให้น้อยลง เพราะจะได้เพิ่มพื้นที่ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น เจ้าหน้าที่จะต้องใช้คำพูดที่สุภาพเรียบร้อย เวลาพูดต้องยิ้มแย้มแจ่มใส

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชาชน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร รองลงมาคือ ด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ และด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรมและภัยพิบัติ ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมั่นใจและเชื่อใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในเมืองพัทยา ว่าจะต้องดูแลเรื่องความปลอดภัยอย่างสุดสามารถและ

เต็มที จึงทำให้เมืองพัทยาเป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยวอีกเมืองหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ชร คล่องแคล่ว, ทักษกร แสงทองดี, สุพจน์ บุญวิเศษ (2566, หน้า273) ได้กล่าวไว้ว่า ความปลอดภัยของประชาชนในชุมชนเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่จะต้องถูกกำหนดให้เป็นสิทธิที่ประชาชนควรจะพึงมีพึงได้ และรัฐต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการตามสิทธินั้น และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของในชุมชนเป็นกระบวนการในระดับท้องถิ่นระดับชาติและระดับนานาชาติ ที่ประชาชนชุมชนรัฐบาลและองค์กรอื่น ๆ รวมทั้งภาคธุรกิจและองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาลมาใช้เพื่อพัฒนาความยั่งยืนของ ความปลอดภัย

ผลจากการวิจัยการเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีอายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่เพศ และระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนที่อายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน ยังมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในเมืองพัทยาว่า ยังทำงานไม่เต็มความสามารถจึงทำให้รู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนประชาชนที่มีเพศ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่าเจ้าหน้าที่ในเมืองพัทยาปฏิบัติงานได้อย่างดีเยี่ยม จึงทำให้เมืองพัทยาเป็นเมืองที่น่าเที่ยว เพราะมีทั้งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนิทเดช จินตนา, อาวีวรรณ หัสติน (2563, หน้า35) กล่าวว่า ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย อาทิ 1) ปัญหาการทำร้ายร่างกาย เช่น ข่าวนักท่องเที่ยวชาวเช็กถูกรุมทำร้ายร่างกายที่วอร์กิงสตรีทจากการไม่ยอมจ่ายค่าเหล้า 2) ปัญหาแท็กซี่ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ เช่น ข่าวนักท่องเที่ยวชาวชาวจีน 4 คน ขึ้นแท็กซี่มิเตอร์จากแอร์พอร์ตลิงค์สถานีพญาไท ไปลงที่โรงแรมธาราเพลส ถนนสามเสน ถูกเรียกเก็บค่าโดยสารจำนวน 2,540 บาท 3) ปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวที่ด้อยประสิทธิภาพ เช่น เหตุการณ์ทัวร์ศูนย์เหรียญ 4) ปัญหาการโกงราคานักท่องเที่ยวเกินกว่าความเป็นจริงทั้งในร้านอาหาร ของฝาก ของที่ระลึก ค่าทำกิจกรรมต่าง ๆ ฯลฯ โดยเหตุการณ์ที่ได้ยกตัวอย่างมานั้นเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น และสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาสำหรับภาคการท่องเที่ยวเสมอมาและเพิ่มขึ้นอยู่ตลอด

ผลจากการวิจัยเพื่อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า 1) ด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดูแลความปลอดภัย และความมั่นใจแก่ประชาชน จึงควรมีเจ้าหน้าที่มาอำนวยความสะดวก พร้อมทั้งให้คำแนะนำต่าง ๆ ให้ทั่วถึง และต้องประพฤติเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน เช่น ไม่ควรดื่มสุราหรือของมีเมาขณะปฏิบัติหน้าที่ ใ้เวลาจากสภาพเรียบร้อยขณะที่พูดคุยกัน 2) ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรม และภัยพิบัติ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น เจ้าหน้าที่ต้องใส่ใจและทำหน้าที่ในการป้องกันทั้งยาเสพติด และการเกิดอาชญากรรม เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชนและนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ และต้องคอยออกตรวจตราในที่เปลี่ยวและตึกร้างให้สม่ำเสมอ 3) ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ไปอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่มีปัญหาเพื่อให้ได้รับความสะดวก รวดเร็วมากขึ้น พร้อมทั้งให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องใช้กิริยาท่าทางที่สุภาพ 4) ด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ช่วงเวลาที่มีงานใหญ่ระดับนานาชาติควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยว ควรจัดให้มีร้านค้าให้น้อยลง เพราะจะได้เพิ่มพื้นที่ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น เจ้าหน้าที่จะต้องใช้คำพูดที่สุภาพเรียบร้อย เวลาพูดต้องยิ้มแย้มแจ่มใส ทั้งนี้เป็นเพราะเจ้าหน้าที่ทุกคน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านรักษาความสงบเรียบร้อย งานบริหารงานบุคคล งานประชาสัมพันธ์ ตามยุทธศาสตร์และแผนงานของเมืองพัทยา มีการดูแลเรื่องวินัย งานสวัสดิการ งานสื่อสารเพื่อการเข้าถึงประชาชน ตลอดจนงานอื่น ๆ ตามกฎหมาย กฏระเบียบข้อบังคับของเมืองพัทยา เพื่อความสงบสุขของประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในเมืองพัทยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธีศักดิ์ พิริยะภิโย และ ภมร ชันธะหัตถ์ (2568, หน้า426) กล่าวว่า การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม พบว่า สาเหตุแห่งอาชญากรรมโดยทั่วไปมักเกิดจากปัจจัยหลายปัจจัยทั้งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ปัจจัยทางด้านการขาดการศึกษาของประชาชน ตลอดจนปัจจัยทางด้านอิทธิพลของสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ณีย์ ประภัทธิ, กรรณิกา กุกุดเรือ (2562, หน้า228) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนปลอดภัย สามารถสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การให้ความสำคัญกับคุณภาพของสภาพแวดล้อม ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว รวมถึงวิถีชีวิตท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ

ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมเยือนประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวให้ความสำคัญ เพราะหากการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ที่ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ปลอดภัย จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการท่องเที่ยวได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรีโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร รองลงมาคือ ด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ และด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรมและภัยพิบัติ ทั้งนี้ **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ**

1) ด้านงานรักษาความสงบเรียบร้อยของเมืองพัทยา คือ เจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้ทั้งความปลอดภัยและความมั่นใจแก่ประชาชน จึงควรมีจำนวนเจ้าหน้าที่มาอำนวยความสะดวกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งให้คำแนะนำต่าง ๆ ให้ทั่วถึง และเจ้าหน้าที่ต้องประพฤติเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน เช่น ไม่ควรดื่มสุราหรือของมึนเมาให้ประชาชนเห็น, ใช้อาสาสุภาพเรียบร้อยขณะที่พูดคุยกัน 2) ด้านงานป้องกันเหตุอาชญากรรม และ ภัยพิบัติ คือ เจ้าหน้าที่ต้องใส่ใจและทำหน้าที่ในการป้องกันทั้งยาเสพติด และการเกิดอาชญากรรม เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชนและนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ และเจ้าหน้าที่ต้องคอยออกตรวจตราในที่เปลี่ยวและตึกร้าง ให้สม่ำเสมอ 3) ด้านงานอำนวยความสะดวกด้านการจราจร คือ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ไปอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่มีปัญหา เพื่อให้ได้รับความสะดวก รวดเร็วมากขึ้น และเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยเสมอภาค เท่าเทียมกัน และต้องใช้กิริยาท่าทางที่สุภาพ 4) ด้านงานสนับสนุนภารกิจของเมืองพัทยาที่ได้รับการร้องขอ คือ ช่วงมีงานใหญ่ระดับนานาชาติควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยว, ควรจัดให้มีร้านค้าให้น้อยลง เพราะจะได้เพิ่มพื้นที่ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น และการพูดจาต้องยิ้มแย้มแจ่มใส และสุภาพเรียบร้อย จำนวน 4 คน **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมบทบาทหน้าที่ และความประพฤติของเจ้าหน้าที่เมืองพัทยา เพื่อให้เป็นที่วางใจของประชาชนเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี” 2) ควรศึกษาเรื่อง “การมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังภัยเรื่องยาเสพติดกับเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี” 3) ควรศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขการจราจรของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี” 4) ควรศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับเรื่องการจัดงานนานาชาติของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี”

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 กรกฎาคม 2554. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2557). พัทยาโมเดล นำร่องความปลอดภัยกิจกรรมทางน้ำ. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/612098>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). การดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ชนะพงษ์ กล้ากลิจ. (2562). การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารงานสมัยใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(1), 100-101.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- เพชร คล่องแคล่ว, ทัชชกร แสงทองดี และ สุพจน์ บุญวิเศษ. 2566. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(1), 273.
- พงษ์ดนัย ปริงฤทธิ์ และ กรรณิกา กุกุดเรือ. 2562. จิตสำนึกการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรมในการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของบ้านจำโบ้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 15(2), 228.
- สนิทดเดช จินตนา และ อารีวรรณ หัสติน. (2563). ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ในมุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติ. วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี, 1(2), 35.

สุทธิศักดิ์ พิริยะภิญญา และ ภมร ชันชะหัดถ์. (2568). ประสิทธิภาพของนโยบายการป้องกันและ
ปราบปรามอาชญากรรมของกองบังคับการตำรวจนครบาล 2 กรุงเทพมหานคร.
Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5(1), 426.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล*

FACTORS AFFECTING THE DIGITAL SKILLS READINESS OF ACCOUNTING STUDENTS IN THE DIGITAL ECONOMY ERA

สมทรง พีรี¹ และ วรณนิสา วงษา²

Somthong Peeree¹ and Wannisa Wongsas²

¹⁻²วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻²Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: ardiw10@gmail.com

วันที่รับบทความ : 20 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 5 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 7 พฤศจิกายน 2568

Received 20 October 2025; Revised 5 November 2025; Accepted 7 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี และ 2) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีในยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาบัญชี วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น จำนวน 169 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.984 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.79) โดยปัจจัยด้านการเรียนการสอนมีระดับความสำคัญสูงที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน

Citation:

* สมทรง พีรี และ วรณนิสา วงษา. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 78-93.

Somthong Peeree and Wannisa Wongsas. (2025). Factors Affecting The Digital Skills Readiness Of Accounting Students In The Digital Economy Era. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 78-93.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ปัจจัยด้านประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา และปัจจัยด้านบุคคล ตามลำดับ ส่วนความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.83) โดยให้ความสำคัญต่อทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัลมากที่สุด รองลงมาคือ ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์บัญชี การคิดวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชี ทักษะคิดและความสามารถในการปรับตัวต่อเทคโนโลยี และทักษะเทคโนโลยีพื้นฐาน

2. การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษา สาขาบัญชีในยุคดิจิทัล การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยด้านประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล ขณะที่ปัจจัยด้านบุคคล การเรียนการสอน สถาบันการศึกษา และสิ่งแวดล้อมทางสังคมไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ทักษะดิจิทัล, ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อม, นักศึกษาบัญชี, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Abstract

The objectives of this research were: (1) to examine the levels of factors influencing the digital skill readiness of accounting students, and (2) to analyze the influence of these factors on the digital skill readiness of accounting students in the digital era. This study employed a quantitative research approach. The sample consisted of 169 accounting students from Northern College. A questionnaire was used as the research instrument, with a reliability coefficient of 0.984. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research findings revealed that:

1) the overall level of factors influencing digital skill readiness was at a high level ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.79). The most significant factor was instructional practices, followed by social environment, technology and infrastructure, professional practice experience, institutional support, and personal factors, respectively. The overall level of digital skill readiness was also at a high level ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.83), with the highest emphasis placed on digital communication

and collaboration skills, followed by accounting software usage skills, accounting data analytical thinking, attitudes and adaptability toward technology, and basic technological skills..

2) The results of the multiple regression analysis indicated that technology and infrastructure factors, along with professional practice experience, had a statistically significant influence on digital skill readiness. In contrast, personal factors, instructional practices, institutional support, and the social environment did not show a statistically significant influence.

Keywords: Digital Skills, Factors Influencing Readiness, Accounting Students, Northern College

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะในแวดวงการบัญชีที่ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นระบบบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ (E-Accounting) ระบบบัญชีบนคลาวด์ (Cloud Accounting) การจัดทำรายงานทางการเงินอัตโนมัติ (Automation Reporting) หรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการวิเคราะห์ทางการเงินและตรวจสอบบัญชี ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของนักบัญชีไปอย่างสิ้นเชิง (สภาวิชาชีพบัญชี, 2566)

การเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลทำให้ตลาดแรงงานต้องการบุคลากรที่มี ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) สูงขึ้น ไม่เพียงแต่สามารถใช้โปรแกรมบัญชีได้เท่านั้น แต่ยังต้องเข้าใจการจัดการข้อมูล การวิเคราะห์เชิงลึก และความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) อีกด้วย (World Economic Forum, 2023) สำหรับนักศึกษาบัญชีในระดับอุดมศึกษา การมีทักษะดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มความพร้อมในการประกอบวิชาชีพบัญชีในอนาคต และเป็นคุณลักษณะจำเป็นของบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 (UNESCO, 2022)

ในบริบทของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2565) ได้เน้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของนักศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ซึ่งมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม

จากการศึกษาของ กนิษฐา สารนาถ (2567) พบว่านักศึกษาบัญชีจำนวนมากยังขาดความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการใช้ซอฟต์แวร์บัญชีออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในกระบวนการทำงาน ซึ่งอาจส่งผลให้บัณฑิตขาดความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานยุคใหม่

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีสมรรถนะทางวิชาชีพที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้สถาบันสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ส่งเสริมทักษะดิจิทัลให้นักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้บัณฑิตบัญชีของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นมีความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาหลักสูตรบัญชี การออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการกำหนดนโยบายส่งเสริมทักษะดิจิทัลของนักศึกษาให้มีความพร้อมต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต อันจะช่วยยกระดับคุณภาพบัณฑิตของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นให้สอดคล้องกับทิศทางของเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ และสร้างความสามารถในการแข่งขันทางวิชาชีพในระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาสาขาบัญชีในยุคดิจิทัล

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล

ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล (digital readiness/digital competence) มักถูกนิยามว่าเป็นความสามารถ ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพทั้งเพื่อการเรียน การทำงาน และการสร้างคุณค่าในบริบทเศรษฐกิจดิจิทัล โดยกรอบเชิงปฏิบัติที่ใช้แพร่หลายคือ DigComp ซึ่งแบ่งความสามารถออกเป็นกลุ่มหลัก (เช่น การค้นหา/จัดการข้อมูล การสื่อสารและความร่วมมือ การสร้างเนื้อหา ด้านความปลอดภัย และการแก้ปัญหาด้วยดิจิทัล) และให้ระดับสมรรถนะเป็นขั้นบันได เหมาะแก่การออกแบบเครื่องมือวัดความพร้อมทางดิจิทัลในบริบทการศึกษาและแรงงาน (Carretero, S., 2017)

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competence Theory)

ทฤษฎีสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competence Theory) เป็นแนวคิดสำคัญที่ใช้เป็นกรอบทฤษฎีในการศึกษาความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล โดย Ferrari (2013) ระบุว่า Digital Competence ประกอบด้วย 5 มิติหลัก ได้แก่ การจัดการข้อมูล (Information), การสื่อสาร (Communication), การสร้างเนื้อหา (Content Creation), ความปลอดภัย (Safety) และการแก้ปัญหา (Problem Solving) ซึ่งมีมิติเหล่านี้สอดคล้องกับความสามารถที่นักศึกษาบัญชีควรมี เช่น การใช้โปรแกรมบัญชี การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM)

ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Davis (1989) ชี้ให้เห็นว่าการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีของผู้ใช้งานขึ้นอยู่กับ Perceived Usefulness (PU) และ Perceived Ease of Use (PEOU) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีและการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษา

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้และการประกอบวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ Wong และ Li

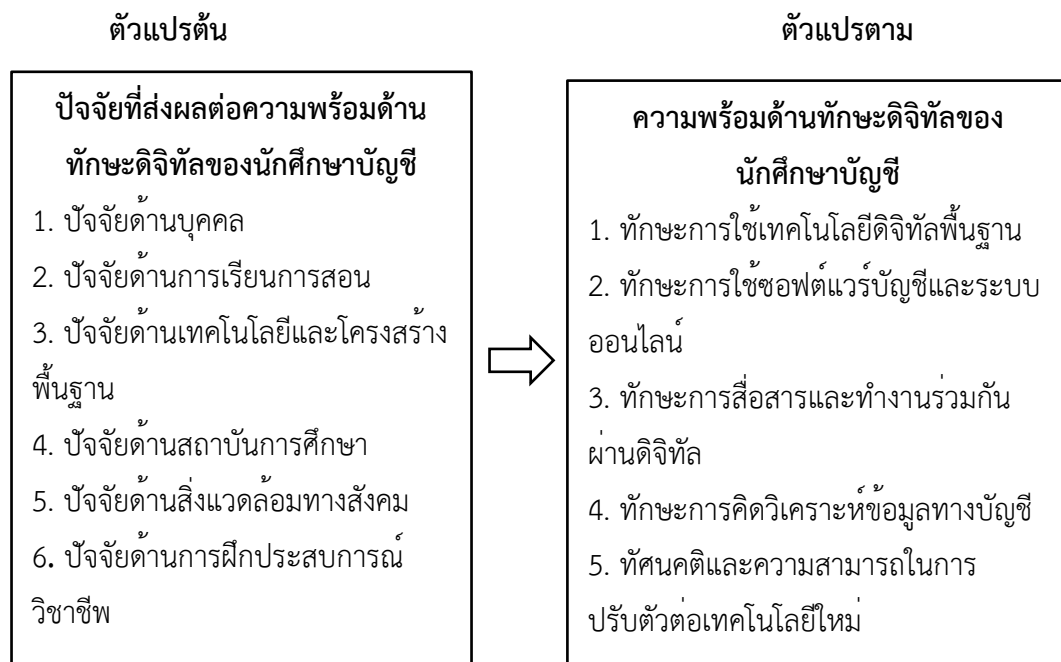
(2021) ศึกษาความพร้อมด้านดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีและพบว่านักศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและมีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติจริง มีความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุน

UNESCO (2022) ได้พัฒนากรอบทักษะดิจิทัลสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล ซึ่งครอบคลุมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี การวิเคราะห์ข้อมูล การสื่อสารออนไลน์ และความคิดสร้างสรรค์

กนิษฐา สารนาถ (2567) พบว่าปัจจัยด้านบุคคล การเรียนการสอน และเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ

บุญเลิศ ศรีสวัสดิ์ (2566) พบว่าการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาและการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการสามารถเพิ่มความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลให้กับนักศึกษาได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2565) ที่กำหนดให้การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

งานวิจัยและทฤษฎีดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยร่วมกัน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล เช่น แรงจูงใจและทัศนคติ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน เช่น การบูรณาการเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม และปัจจัยด้านประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ การศึกษาปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้สถาบันสามารถออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะดิจิทัลของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมความพร้อมนักศึกษาบัญชีสำหรับการประกอบวิชาชีพในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล สามารถนำมาเขียนกรอบแนวความคิดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็น งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบ สํารวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาการบัญชี วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 295 คน (งานทะเบียนวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, 2568) โดยใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) หรือ สุ่มแบบชั้นปี (Stratified Random Sampling) ขนาดตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตร Krejcie & Morgan (1970) จำนวน 169 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ, อายุ, ปีการศึกษา, และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยี

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม และปัจจัยด้านประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล ประกอบด้วย ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์บัญชีและระบบออนไลน์ ทักษะการสื่อสารและทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล ทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชี และทัศนคติและความสามารถในการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านบัญชีและเทคโนโลยีการศึกษา 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์ที่ค่า $IOC \geq 0.50$ ได้ค่าความตรงของเนื้อหาหาค่ารวมเท่ากับ 0.976

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) ทำการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำผลมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ค่า $\alpha \geq 0.70$ ถือว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.984

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบ ออนไลน์ (Google Forms) ระยะเวลาเก็บข้อมูลประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยขออนุญาตจากวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นในการเก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษา จำนวน 200 ฉบับ เก็บแบบสอบถามคืน 160 ฉบับ คิดเป็น 80 % และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และป้อนข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล กับความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 66.27 อายุ 18 – 22 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 57.98 อยู่ชั้นปีที่ 4 จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 44.97 และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยี 1-2 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ปัจจัยด้านบุคคล	4.06	0.83	มาก
ปัจจัยด้านการเรียนการสอน	4.23	0.79	มากที่สุด
ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน	4.21	0.80	มากที่สุด
ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา	4.19	0.80	มาก
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม	4.22	0.78	มากที่สุด
ปัจจัยด้านประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ	4.20	0.76	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.19	0.79	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล อยู่ในระดับมาก โดยมีเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 หากทำการวิเคราะห์รายปัจจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญ คือ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 ปัจจัยด้านประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.06 และปัจจัยด้านบุคคล มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล

ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน	3.79	0.81	มาก
ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์บัญชีและระบบออนไลน์	4.21	0.89	มากที่สุด
ทักษะการสื่อสารและทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล	4.26	0.77	มากที่สุด
ทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชี	4.18	0.82	มาก
ทัศนคติและความสามารถในการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่	3.90	0.85	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.06	0.83	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 หากทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญ คือ ทักษะการสื่อสารและทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 รองลงมา คือ ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์บัญชีและระบบออนไลน์ มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 ทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชี มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 ทักษะคิดและความสามารถในการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ มีเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.85 และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน มีเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 ตามลำดับ

4. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในดิจิทัล

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ Multiple Regression ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีกับความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในดิจิทัล

ปัจจัย	Unstandardized Coefficients		Standardize d efficient	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่	2.64	0.14		18.70	0.00*		
X1	0.03	0.03	0.07	1.16	0.24	0.52	1.90
X2	0.07	0.03	0.01	0.20	0.83	0.55	1.79
X3	0.04	0.03	0.12	2.18	0.03*	0.56	1.77
X4	0.06	0.03	0.06	0.83	0.40	0.60	1.65
X5	0.04	0.03	0.07	1.25	0.21	0.52	1.91
X6	0.09	0.04	0.14	2.72	0.00*	0.63	1.57
R = 0.50 R ² = 0.52 Adjusted R ² = 0.54 SE _{EST} = 0.23 F = 19.40 P = 0.00							

a. Dependent Variable: ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในดิจิทัล

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่าตัวแปรอิสระ มีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก (เกิด Multicollinearity) ทำการตรวจสอบ Multicollinearity จะใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบ ดังนี้ ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 10 หากเกินกว่านี้ แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก และหากค่า Tolerance < 0.10 แสดงว่าเกิด Multicollinearity จากผลการวิเคราะห์จะพบว่า ค่า VIF สูงสุดได้มีค่า 1.91 ซึ่งไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ที่มีค่าน้อย

ที่สุด 0.52 ซึ่งต่ำกว่า 0.10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันระดับสูงจึงเกิด Multicollinearity และผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยด้านประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในดิจิทัล ขณะที่ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ไม่มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรเหล่านี้สามารถทำนายความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในดิจิทัล ร้อยละ 52.0 ($R^2 = 0.52$) ส่วนที่เหลือร้อยละ 48.0 เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.23 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.50 ซึ่งสามารถเขียนสมการในรูปแบบคะแนนดิบ ดังนี้

$$= 0.64 + 0.03_{x1} + 0.07_{x2} + 0.04_{x3} + 0.06_{x4} + 0.04_{x5} + 0.09_{x6}$$

และได้สมการในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$= 0.07_{zx1} + 0.01_{zx2} + 0.12_{zx3} + 0.06_{zx4} + 0.07_{zx5} + 0.14_{zx6}$$

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี อยู่ใน ระดับมาก (Mean = 4.19, SD = 0.79) โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อ ปัจจัยด้านการเรียนการสอนมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม, เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน, ประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ, สถาบันการศึกษา และปัจจัยด้านบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิษฐา สารนาท (2567) ที่พบว่าปัจจัยด้านการเรียนการสอน เช่น การบูรณาการเทคโนโลยีในชั้นเรียนและการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติจริง มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี อีกทั้งงานวิจัยของ Wong & Li (2021) ก็พบว่าการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมทางสังคมช่วยเพิ่มความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีได้อย่างมีนัยสำคัญ

ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลโดยรวม อยู่ใน ระดับมาก (Mean = 4.06, SD = 0.83) ซึ่งสอดคล้องกับมิติที่นักศึกษาตอบแบบสอบถามว่าให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ทักษะการสื่อสารและทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล ทักษะการใช้ซอฟต์แวร์บัญชีและระบบออนไลน์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชี ทักษะคิดและความสามารถในการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Ferrari (2013) ซึ่งระบุว่า

Digital Competence ครอบคลุมมิติด้านการสื่อสาร การสร้างเนื้อหา การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา โดยนักศึกษาบัญชีจำเป็นต้องมีทักษะเหล่านี้เพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเลิศ ศรีสวัสดิ์ (2566) ยังชี้ว่าการฝึกปฏิบัติวิชาชีพและการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีเพิ่มขึ้น ทำให้สามารถใช้ซอฟต์แวร์บัญชีและระบบออนไลน์ได้อย่างคล่องตัว และสามารถปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ได้รวดเร็ว สามารถอภิปรายผลได้ว่า ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย โดยเฉพาะการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ การสนับสนุนปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้นักศึกษามีสมรรถนะดิจิทัลที่เพียงพอสำหรับการประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชี ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยด้านประสบการณ์การฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ในขณะที่ปัจจัยด้านบุคคล การเรียนการสอน สถาบันการศึกษา และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ไม่มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรอิสระเหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลได้ 52% ($R^2 = 0.52$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wong & Li (2021) ที่พบว่า การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและประสบการณ์การฝึกปฏิบัติจริง มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการมีโอกาสดูฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลได้รวดเร็วและเหมาะสมต่อการประกอบวิชาชีพบัญชี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเลิศ ศรีสวัสดิ์ (2566) ซึ่งระบุว่าประสบการณ์การใช้งานซอฟต์แวร์บัญชีจริงและการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานการณ์จำลองหรือฝึกปฏิบัติวิชาชีพ มีผลต่อความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ทักษะคิดส่วนบุคคล หรือการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาอาจมีความสำคัญน้อยกว่า เนื่องจากนักศึกษามักจะพัฒนาทักษะได้ชัดเจนจาก การปฏิบัติจริงและการเข้าถึงเทคโนโลยี มากกว่าการเรียนรู้เชิงทฤษฎี และสอดคล้องกับ Ferrari (2013) ยังระบุว่า Digital Competence จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อผู้เรียนมี โอกาสใช้งานเทคโนโลยีจริงและได้รับประสบการณ์ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีและประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด

สามารถอธิบายผลได้ว่าการพัฒนาความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีในยุคดิจิทัล ต้องเน้นทั้งการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมและการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง เพื่อให้นักศึกษาสามารถใช้ทักษะดิจิทัลในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. ปัจจัยสำคัญต่อทักษะดิจิทัล งานวิจัยยืนยันว่าปัจจัยด้าน เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน และ ประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ เป็นตัวแปรหลักที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีในยุคดิจิทัล สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าถึงเทคโนโลยีทันสมัยและการฝึกปฏิบัติจริงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล

2. ลำดับความสำคัญของทักษะดิจิทัล นักศึกษาบัญชีให้ความสำคัญมากที่สุดกับ ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล รองลงมาคือ การใช้ซอฟต์แวร์บัญชีและระบบออนไลน์ และ การคิดวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชี แสดงให้เห็นว่า Digital Competence ต้องครอบคลุมทั้งด้านการสื่อสาร การวิเคราะห์ และการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี

3. บทบาทของการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมทางสังคม แม้ปัจจัยด้านการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมทางสังคมจะไม่ได้มีอิทธิพลทางสถิติสูงสุด แต่การจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานเทคโนโลยีและกิจกรรมฝึกปฏิบัติช่วยเสริมสร้างความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย 1. ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาบัญชีอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.06, SD = 0.83) โดยมีทักษะการสื่อสารและทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัลเป็นอันดับหนึ่ง 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล ได้แก่ เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน และ ประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลได้ร้อยละ 52 ($R^2 = 0.52$) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1. สำหรับสถาบันการศึกษาจัดเตรียมและปรับปรุง เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ให้เพียงพอและทันสมัย เช่น ซอฟต์แวร์บัญชีออนไลน์ ระบบคลาวด์ การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ส่งเสริม ประสบการณ์ฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ผ่านการจัดโครงการสหกิจศึกษา การฝึกงาน หรือการ

จำลองสถานการณ์ทำงานจริง 2. สำหรับนักศึกษา ฝึกฝนและพัฒนาทักษะด้าน การใช้ซอฟต์แวร์บัญชีและระบบออนไลน์ และการสื่อสาร/ทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล อย่างต่อเนื่อง ใช้โอกาสในการฝึกปฏิบัติจริงทั้งในห้องเรียนและสถานประกอบการ เพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญด้านทักษะดิจิทัล 3. สำหรับคณาจารย์ สนับสนุนและแนะนำการเรียนรู้แบบบูรณาการ เทคโนโลยี (Technology Integration) ในการสอนและการประเมินผล กระตุ้นให้นักศึกษามีทัศนคติที่เปิดรับเทคโนโลยีใหม่ และสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว **ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป** 1. ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความพร้อมด้านทักษะดิจิทัล เช่น แรงจูงใจส่วนบุคคล, รูปแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์, การสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อนร่วมชั้น 2. ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังนักศึกษาสาขาอื่น ๆ หรือมหาวิทยาลัยอื่นในภาคเหนือ เพื่อตรวจสอบความแตกต่างด้านความพร้อมของทักษะดิจิทัล 3. ควรศึกษาการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods) เพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ปฏิบัติวิชาชีพและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 4. ศึกษาผลของความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลต่อ สมรรถนะการทำงานจริง หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาบัญชี

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา สารนาค. (2567). การประเมินความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของนักศึกษาสาขาบัญชี ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วารสารบัญชีและการเงินไทย, 20(2), 55–70.
- บุญเลิศ ศรีสวัสดิ์. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของ นักศึกษาสายบัญชี. วารสารวิชาการวิทยาลัย, 12(1), 45–60.
- สภาวิชาชีพบัญชี. (2566). ใน รายงานทิศทางการพัฒนาวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2565). กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (ปรับปรุง พ.ศ. 2565). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Carretero, S., Vuorikari, R., & Punie, Y. (2017). DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens. Publications Office of the European Union. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2568 จาก <https://doi.org/10.2760/38842>

- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340
- Ferrari, A. (2013). DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe. *JRC Scientific and Policy Reports*. 14(4), 119–230
- UNESCO. (2022). *Digital Skills Framework for Higher Education Students*. Paris: UNESCO Publishing.
- World Economic Forum. (2023). *The Future of Jobs Report 2023*. Geneva: World Economic Forum. 26(2), 215–229
- Wong, L., & Li, S. (2021). Digital readiness among accounting students: A study in higher education. *Journal of Accounting Education*, 12(4), 55–76

การพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาบาลีโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก*

DEVELOPMENT OF PALI READING SKILLS USING ACTIVE LEARNING CONCEPTS

พระมหาทรงวิทย์ วรทธิธายี (ศิริ)

Phramaha Songwit Warithithayi (Siri)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Phramhathrngwithywriththithayi@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 กันยายน 2568; วันตอบรับบทความ : 2 ตุลาคม 2568

Received 28 September 2025; Revised 30 September 2025; Accepted 2 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการอ่านโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า กระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อ่าน พูดย ฟัง คิดอย่างลุ่มลึกที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และประเมินผู้เรียนร่วมกัน ซึ่งบทบาทของอาจารย์ผู้สอน คือ ให้ความสำคัญกับนักศึกษาภาษาบาลีเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะด้านการอ่านกับเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจนเพื่อเน้นกับการนำไปใช้ประโยชน์กับนักศึกษาภาษาบาลีในส่วนของเนื้อหา รวมถึงบทบาทนักศึกษาภาษาบาลี คือ การเตรียมตัวเกี่ยวกับภาษาไทยและเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับภาษาบาลี อักษรบาลี สระ และพยัญชนะ รวมถึงการฝึกทำความเข้าใจต่อการเรียนภาษาบาลี ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การทำความเข้าใจกับเนื้อหาไวยากรณ์บาลี 2) ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอักษรบาลี สระบาลี และพยัญชนะบาลี 3) การเลือกวิธีการ

Citation:

* พระมหาทรงวิทย์ วรทธิธายี (ศิริ). (2568). การพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาบาลีโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 94-110.

Phramaha Songwit Warithithayi (Siri). (2025). Development Of Pali Reading Skills Using Active Learning Concepts. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 94-110.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

อ่านพยัญชนะ สระ นิคคหิต และอ่านจุดพินทุที่ใต้พยัญชนะ 4) ขัณฑ์ทวนวิธีการอ่าน และ 5) แปลความหมายของศัพท์

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, การเรียนรู้เชิงรุก, ทักษะด้านการอ่าน

Abstract

This academic article aims to organize teaching and learning to promote reading skills using the active learning concept. It was found that The learning process allows learners to read, speak, listen and think deeply, emphasizing higher-order thinking skills such as analysis, synthesis and collaborative assessment. The role of the teacher is to give importance to Pali language students in organizing teaching and learning activities that promote reading skills and clearly allocate time for teaching and learning activities. To emphasize the use of Pali language students in the content, including the role of Pali language students, namely, preparing about the Thai language and learning more about Pali, Pali letters, vowels and consonants. Including training to understand the study of Pali language, consisting of 5 steps: 1) Understanding the content of Pali grammar, 2) Studying basic knowledge about Pali letters, Pali vowels and Pali consonants. 3) Selecting the method of reading consonants, vowels, nikkahit and reading the dots under the consonants. 4) Reviewing the reading method and 5) Interpreting the meaning of the words.

Keywords: Teaching management, active learning, reading skills

บทนำ

การอนุรักษ์พระพุทธศาสนาเริ่มต้นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นการเรียนรู้ผ่านศีล สมาธิ ปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา นอกจากนี้หน้าที่หลักของพุทธบริษัท 4 เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานสำคัญต่อการดำรงอยู่แห่งพระพุทธศาสนาและการสนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเผยแผ่การปฏิบัติหลักธรรมคำสอนและการเจริญจิตภาวนา รวมถึงการเรียนรู้และทำความเข้าใจ

เข้าใจในพระไตรปิฎก หลังจากนั้นนำมาสร้างเป็นหลักสูตรพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม และเกิดศีลธรรม ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกเป็นการเรียนด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลริเริ่ม อาจเป็นการริเริ่มด้วยตนเองหรือจากการช่วยเหลือของผู้อื่น ในการวินิจฉัยความต้องการเรียนของตน การตั้งเป้าหมายในการเรียน จัดหาแหล่งความรู้ที่เป็นตัวบุคคล หรือแหล่งความรู้อื่นสำหรับการเรียนของคน เลือกและใช้กลยุทธ์ในการเรียนที่เหมาะสมและประเมินผลที่ได้รับจากการเรียนของตน กระบวนการนี้เกิดขึ้นโดยมีผู้ช่วยที่หลากหลาย เช่น ผู้สอน ผู้ให้คำปรึกษา ผู้รู้ และเพื่อนร่วมงาน ซึ่งในกระบวนการเรียนด้วยตนเองนั้น บทบาทของผู้เรียนและผู้สอนจะแตกต่างกันไปจาก กระบวนการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้สอน (Knowles, 1975) ซึ่งในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สืบเนื่องจากระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อบริการวิชาการแก่บุคคลในสังคมปัจจุบันในทุกเพศทุกวัย จนทำให้เกิดมีทางเลือกทางการศึกษามากมายที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาทั่วไป ทั้งนี้การเรียนการสอนประกอบด้วยองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) มีหลักสูตร (2) มีครูสอน และ (3) มีนักเรียน

การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในปัจจุบันพบว่าปัญหาการเรียนภาษาบาลีนั้น บางสำนักศาสนศึกษามีครูแต่ไม่มีนักเรียน บางสำนักศาสนศึกษามีนักเรียนแต่ไม่มีครู หรือบางสำนักศาสนศึกษาไม่มีทั้งครูและนักเรียน จึงจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบให้เป็นจริงเป็นจังขึ้นมาไม่ได้ แม้กระทั่งบางสำนักฯ ปรากฏมีทั้งครูและนักเรียนก็จริง แต่เมื่อดำเนินจัดการการเรียนการสอนไปแล้วกลับพบอุปสรรคปัญหามากมาย เช่น ปัญหาของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่เป็นสามเณรนั้น ปัจจุบันมีพื้นฐานการอ่านเขียนภาษาไทยอ่อนกว่ามาตรฐานมาก ชนิดที่ว่า “อ่านไม่ค่อยจะได้ เขียนไม่ค่อยจะถูก” จึงต้องนำมาปรับพื้นฐานการอ่านการเขียนภาษาไทยกันใหม่เพื่อให้สะดวกต่อการเรียนพระบาลีให้ดียิ่งขึ้น หรือนักเรียนบางท่าน เรียนไปเรียนไปกลับเลิกเรียนกลางคัน หรือนักเรียนบางท่านมีความตั้งใจจริง มีศรัทธาอยากเรียนศึกษาพระบาลีอย่างจริงจัง แต่มีพัฒนาการช้ากว่ามากในการเรียนพระบาลี ครูอาจารย์จึงต้องจัดห้องเรียนเพิ่มให้ใหม่เพื่อสอนวิชาการบาลีเสริมเติมให้ต่างหาก ทั้งนี้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนพระบาลีให้ได้ผลแก่นักเรียนนั้น ดังนั้น การพัฒนาทักษะการอ่านของนักศึกษาภาษาบาลี จึงเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเป็นส่งเสริมทักษะการอ่านของนักศึกษาภาษาบาลีชั้นประโยค 1-2 เพื่อเป็นแนะแนวทางการอ่านภาษาบาลีอักษรไทยนั้น มี 4 องค์ประกอบสำคัญคือ (1) สระ 8 ตัว (2) พยัญชนะ 32 ตัว (3) นิคหิต (อ) และ (4) สัญลักษณ์

(จุดพินทุ์ที่บได้พยัญชนะ) นักศึกษาผู้ต้องการอ่านภาษาบาลี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้และความเข้าใจใน 4 องค์ประกอบสำคัญ เพื่อให้ได้ฐานในการอ่านภาษาบาลีที่ถูกต้อง อันจะเป็นอุปการะต่อการเขียนภาษาบาลีได้อย่างถูกต้องตามลำดับ

ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพในการเรียนการสอนให้ได้ผลแก่ผู้เรียนนั้น ซึ่งผู้เรียนต้องมีความกระตือรือร้นจากการลงมือปฏิบัติที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นไปตามปรัชญาการศึกษาบนพื้นฐานทฤษฎีกลุ่มสร้างความรู้ (วัชรนา เล่าเรียนดี, 2560) โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ บทบาทในการเรียนรู้ คำนี้ถึงความเหมาะสมและผลประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนควรได้รับ และมีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ คือ การมีส่วนร่วมที่ผู้เรียนเรียนรู้เป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้าจากการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี ควรเป็นการตื่นตัวอย่างรอบด้านทั้งด้านกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (ทิตนา เขมมณี, 2546) รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายโดยความร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกันควรต้องพยายามลดบทบาทในการสอน และลดการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นและอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสืบหา ค้นหา สืบเสาะนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น โดยการพูดการเขียนการอภิปราย (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2561) เพื่อให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นโดยพูด อ่าน เขียน การอภิปราย สะท้อนคิดผู้เรียนต้องกระบวนการคิดขั้นสูงเช่นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า มีความร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจชีวิตจริง จากประสบการณ์สถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเองจนการเรียนรู้มีความหมาย รวมทั้งการตัดสินใจว่าสิ่งใดมีคุณค่าในการเรียน มีแรงจูงใจภายในที่จะช่วยให้ เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียน มีความตั้งใจอย่างต่อเนื่องที่จะทำภาระงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ดังนั้น แนวทางการศึกษาภาษาบาลีในรูปแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน โดยที่ผู้ศึกษาสามารถเรียนรู้ภาษาบาลีผ่านการรักษารากศัพท์แก่นคำความหมายตามแบบประเพณี นิยมที่โบราณอาจารย์ได้วางเป็นแนวทางไว้โดยมีจุดหมายเพื่อรักษาคำสอนเป็นสำคัญจึงทำให้ผู้วิจัยจะนำเสนอวิธีอนุรักษ์พระพุทธศาสนาด้วยการศึกษาภาษาบาลีในฐานะเป็นเครื่องมือช่วย

ทำหน้าที่รักษาคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังนั้นการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาบาลี จากตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับภาษาบาลี เรื่อง วิธีการอ่านภาษาบาลี สระบาลี พยัญชนะบาลี วิธีการสอนนิคคหิต คือ “อ” (อัง) และวิธีการอ่านจุดพินทุทูปได้ พยัญชนะ “.” ที่ผ่านทางสายตาเพื่อค้นหาข้อความในการสร้างความเข้าใจ ค้นหาเนื้อหาสาระและความสำคัญของจุดมุ่งหมายของการอ่าน มุ่งเน้นด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาภาษาบาลีโดยตรงในชั้นเรียนผ่านการพัฒนาการอ่านภาษาบาลีอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

การพัฒนาในตัวมนุษย์จะเน้นที่การพัฒนาคน เพราะว่าเมื่อคนพัฒนาแล้วจะส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมและเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างแท้จริง เป็นหมายของการพัฒนา คือ การปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจอันเกิดจากอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับการพัฒนาประการหนึ่ง และหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนาคนให้มีความเจริญขึ้น คือ กาวนา 4 ประการ ได้แก่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2550) 1) กายกาวนา หมายถึง การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง 5 ด้วยดีและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณที่ไม่ให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) สิลกาวนา หมายถึง พัฒนาการประพฤติการฝึกอบรมศีลให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน 3) จิตตกาวนา หมายถึง การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง การเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตา กรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น 4) ปัญญากาวนา หมายถึง การพัฒนาปัญญาการฝึกอบรมปัญญาให้รู้ เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยพ้นจากความทุกข์แก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ การเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน มีการควบคุมตัวเองในระดับสูง ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครอบคลุมกระบวนการแก้ไขปัญหา อาจจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มเล็ก ๆ การสอนจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการสื่อสาร (Bonwell & Sutherland, 1996) เกิดความสุขในการเรียนเกิดทัศนคติในการทางบวกในการเรียน ได้ทำงานกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 10 ประการ ดังนี้

1) เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปใช้ประยุกต์ใช้

2) เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

3) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

5) ผู้เรียนเรียนรู้จากการรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และหน้าที่

6) กระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก

7) กิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง

8) กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และความคิดรวบยอด

9) ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

10) ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุป

และ เยาวเรศ ภักดีจิตร (2557) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

1) เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมองได้แก่ การคิดแก้ปัญหาและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

2) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3) ผู้เรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

4) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน

- 5) ผู้เรียนเรียนรู้รับผิดชอบร่วมกันในการทำงานแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
 - 6) เป็นกระบวนการสร้างสรรค์สถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พุด ฟังคิดอย่างลุ่มลึกผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 7) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเน้นทักษะการคิดขั้นสูง
 - 8) เปิดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสารหรือหลักการความคิดรวบยอด
 - 9) ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
 - 10) ความรู้เกิดจากประสบการณ์การสร้างองค์ความรู้และสรุปทบทวนของผู้เรียน
- ดังนั้นการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองว่าเป็นความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกิดขึ้นด้วยตนเองของผู้เรียนเอง การพัฒนาในเรื่องของความรู้และความสามารถต่างๆของผู้เรียนเกิดขึ้นมาแล้วตั้งแต่ผู้เรียนยังไม่เข้าสู่ระบบโรงเรียน การพัฒนาการแนวคิดหลักของผู้เรียนอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2547)
- 1) การเปลี่ยนแปลง เป็นการพัฒนาแนวคิดหลักที่มีการเปลี่ยนความเชื่อจากเดิมไปสู่แนวคิดใหม่ที่แตกต่างจากเดิมอย่างสิ้นเชิง เช่น ในสมัยโบราณมีแนวคิดที่ว่าโลกแบนและต่อมาได้มีการศึกษาแล้ว
 - 2) แนวความคิดที่เกิดขึ้นเพิ่มเติมเข้าไปกับแนวคิดเดิมที่มีอยู่แล้วส่วนใหญ่เป็นแนวคิดที่มีลักษณะเดียวกัน เช่น ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสัตว์ว่าเคลื่อนไหวได้กินอาหารและขับถ่ายได้ ขยายพันธุ์ได้ เมื่อผู้เรียนไปพบสัตว์อีกชนิดหนึ่งมีขน มีสองขา มีปากแหลม ขนได้และมีผู้ให้ความรู้ว่าเป็นสัตว์ชนิดนี้ คือ ไก่ ผู้เรียนก็เกิดแนวคิดหลักขึ้นเพิ่มเติมว่าไก่ก็จัดเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง
 - 3) ลักษณะที่เกิดจากการปรับแนวคิดเดิมเพียงเล็กน้อยโดยอาศัยข้อมูลที่ได้รับเข้ามาใหม่ เช่น ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับไก่แล้วมีลักษณะอย่างไร แต่เมื่อได้พบเห็นเปิดครั้งแรกก็ยังคิดว่าเป็นไก่

ทักษะด้านการอ่าน

การฝึกทักษะด้านการอ่านนั้นเป็นกระบวนการทางสมองที่จะต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับตัวอักษรนั้นหรือสัญลักษณ์ของประโยค คำ หรือ

ตัวสะกด ให้เกิดความหมายของประโยคเพื่อใช้ในการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ผู้สอนกับผู้เรียน หรือการอธิบายความหมายของคำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน โดยผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับอักษร สระ พยัญชนะ และไวยากรณ์ ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) กล่าวว่า การอ่าน คือ การแปลความหมายของตัวอักษรที่อ่านออกมาเป็นองค์ความรู้ ความคิด และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น หรือเรื่องราวที่ต้องการสื่อความหมายตรงกันกับผู้เรียนได้เรียบเรียงไว้ ซึ่งผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับศัพท์หรือประโยคหรือบทต่าง ๆ ให้เกิดความรู้แล้วนำความรู้ ความคิดจากเนื้อหาให้เกิดสาระสำคัญเรื่องราวที่อ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้กระบวนการหลาย ๆ อย่างที่สามารถนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้จักคำ การเข้าใจ หรือการหยั่งรู้ความหมายของคำ ประโยค บทร้อยแก้ว บทร้อยกรอง ความไพเราะของคำและมูลเหตุจูงใจจากการอ่านให้เกิดความหมาย ถือว่าเป็นการแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นองค์ความรู้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียน การสอน การใช้ชีวิตประจำวัน การทำงาน และการสื่อสาร โดยเฉพาะการอ่านนั้นเป็นกระบวนการใช้ภาษาอย่างหนึ่งโดยการอ่านให้เกิดความสมบูรณ์ต่อกระบวนการของแต่ละขั้น แต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ละรายวิชา และประสบการณ์ของผู้สอน ประกอบด้วย การอ่าน การมองเห็นตัวอักษร การเข้าใจความหมายของตัวอักษร และการสร้างคุณค่าให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนของผู้เรียน จึงได้ชื่อว่า อ่านหนังสือเป็น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและทักษะด้านการอ่านภาษาต่าง ๆ นั้นเอง (พิทยา ลิ้มณิ, 2547)

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2547) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหลากหลายของการอ่าน ลักษณะของการอ่าน และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระขึ้นอยู่กับผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องว่าจะให้ความหมาย การจับประเด็นอะไร ต้องการอะไรจากการอ่าน โดยผู้เขียนได้แบ่งลักษณะของการอ่าน ดังนี้

1) ลักษณะของกระบวนการ คือ การสร้างลำดับขั้นที่เกี่ยวกับการทำความเข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค และข้อความที่ผู้อ่านสามารถบอกถึงความหมายของคำต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าใจกับลักษณะของคำนั้น

2) การพัฒนาการ คือ การสอนให้ผู้เรียนได้อ่านเพื่อทำความเข้าใจเป็นหลักเบื้องต้นในการพัฒนาการของเด็ก เป็นจุดเริ่มต้นของเด็กแต่ละช่วงวัยผ่านกระบวนการสร้างสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก เช่น การนิทานเพื่อให้เด็กได้อ่าน ใช้สัญลักษณ์แทนความหมายของคำ หรือใช้รูปภาพประกอบคำ เป็นต้น

3) ภาษาศาสตร์ คือ การสอนอ่านจะต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นเป็นฐานที่เกิดขึ้นจากเสียงของพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ รวมถึงหลักภาษา การใช้ภาษา และไวยากรณ์ เพื่อสร้างเป็นหลักการมาสอนอ่านและเข้าใจความหมายได้ถูกต้อง เหมาะสม เกิดความหมายของคำได้อย่างชัดเจน

4) จิตวิทยาการศึกษา คือ การนำหลักจิตวิทยามาใช้เป็นส่วนสำคัญของการศึกษา เช่น การศึกษาพฤติกรรม การเข้าใจอารมณ์ ความคิด และลักษณะของคำ เป็นต้น การสร้างความพร้อมในการอ่านเพื่อการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้ เรียนภาษาต่าง ๆ ให้เกิดความสนใจ แรงจูงใจ การเสริมแรง เพื่อใช้เป็นฐานในการพิจารณาเกี่ยวกับการเรียนรู้การอ่านของภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษาบาลี ภาษาศาสตร์ เป็นต้น

5) การศึกษา คือ การรู้จักเลือกใช้วิธีการสอนอ่านที่เหมาะสมเกี่ยวกับวัย ช่วงวัย ลักษณะของภาษา และระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน นอกจากนี้พัฒนาการเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการอ่าน เป็นการสร้างลักษณะของการอ่านแต่ละบุคคลโดยเริ่มจากการทำความเข้าใจ สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ และความหมาย

6) การจดจำ คือ การที่ผู้อ่านสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ แล้วนำกลับมาเล่าเรื่องให้ได้อีก ซึ่งผู้อ่านแต่ละคนนั้นจะทำความเข้าใจความหมายของคำ รู้หน้าที่ของคำ และความหมายของคำ

ดังนั้นกระบวนการอ่านให้เกิดความเข้าใจ แปลความหมายจากตัวอักษร ลักษณะตัวสะกด วรรณยุกต์ สระ พยัญชนะ กลุ่มคำ ประโยค และเรื่องราว ดังที่ ราชบัณฑิตยสถาน (2552) การอ่านเป็นการว่าตามตัวหนังสือถ้าออกเสียงด้วย เรียกว่า อ่านออกเสียง ถ้าไม่ออกเสียง เรียกว่า อ่านในใจ ดังนั้นจะต้องสังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ การพิจารณาการอ่านข้อความหรือการสร้างข้อความขึ้นเพื่อให้เกิดความหมายเป็นกระบวนการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมได้ดีเพียงใด การอ่านที่ดีจะต้องสร้างสิ่งเร้าทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นประสาทสัมผัสทางตา หู เมื่อนั้นเกิดการอ่านแล้ว เกิดความหมาย และการสื่อสารจากการอ่าน (มนธิรา ภูมิ, 2557) ดังนั้นการอ่านจึงเป็นกระบวนการตอบสนองที่เกิดจากการสัมผัสตัวอักษร สัญลักษณ์ สระ วรรณยุกต์ เพื่อเกิดความเข้าใจความหมายของคหรือสัญลักษณ์ผ่านการแปลความหมายเกิดความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการอ่าน

ทักษะด้านการอ่านจึงถือว่าเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ ทั้งยังเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ เพราะฉะนั้นการอ่านจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิต เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างองค์ความรู้ การเพิ่มความรู้ในอาชีพ การเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ การพิจารณาวินิจฉัย การเข้าใจกับเหตุการณ์ต่าง ๆ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น การสร้างความสนุกสนาน และการเข้าใจเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารนั้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการแสวงหาความรู้ การรู้และใช้วิธีอ่านที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ฝึกฝนในการอ่านอย่างสม่ำเสมอ ถือว่าเป็นการสร้างพื้นฐานในการอ่านที่ดีต่อความรู้กว้างขวางขึ้น (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2542) ดังนั้นการอ่านจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต เพราะว่าการอ่านนั้นมีส่วนช่วยในการสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ผู้เรียนคนใดมีความสามารถในการอ่านหนังสือ อ่านภาษาเป็นพิเศษ จะมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพและในชีวิต เนื่องจากการอ่านหนังสือได้น้อยและอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมทุกประเภทในการสื่อสารซึ่งกันและกันจะต้องอาศัยหลักในการอ่านเพื่อทำความเข้าใจกับความหมาย เรื่องราว เหตุการณ์ (กานต์มณี ศักดิ์เจริญ, 2546)

สรุปได้ว่าการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญของการดำเนินชีวิตในการแสวงหาความรู้ ถือว่าเป็นทักษะที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคคุณภาพชีวิต การพัฒนาสติปัญญา ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ มีองค์ความรู้หลากหลาย เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ทั้งนี้การอ่านยังเป็นแนวทางให้เกิดความเพลิดเพลินอยู่ในความสุข จึงประกอบด้วย 3 ประการ คือ

1) ทักษะในการแสวงหาความรู้ เป็นทักษะที่ช่วยให้ผ่านเกิดความเข้าใจความหมายของคำ ลักษณะของการสื่อสาร และเกิดองค์ความรู้ให้ทุกคนประสบความสำเร็จอย่างองกาม

2) สร้างจุดมุ่งหมายในการอ่าน เป็นการสร้างสิ่งที่คาดหวังไว้ก่อนที่จะศึกษาค้นคว้าข้อมูลตามที่ต้องการทั้งยังเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้อ่าน เพราะการอ่านจะช่วยให้ชดเชยอารมณ์ที่ขาดหายไป ได้ติดตามเรื่องราวนวนิยายเกิดความเพลิดเพลิน เกิดความคิดสร้างสรรค์ และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรวมถึงมีความเฉลียวฉลาดจากการสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นได้

3) สรุปประเด็นองค์ความรู้ใหม่ เป็นการสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากความรู้พื้นฐานจากความชอบ ความสนใจสิ่งใหม่ ๆ เกิดความคิดแตกฉานมากยิ่งขึ้น มีสุขภาพจิตที่ดี เกิดจินตนาการร่วมกับผู้เขียน และเปิดมุมมองที่กว้างไกลขึ้น

ทฤษฎีการอ่าน

การเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะด้านการอ่านจะต้องเริ่มศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี พัฒนาการของ Piaget (1962) ความรู้ คือ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง ต่อสิ่งเร้า เช่น ตาหู ฟัง มอง คิด จิตจดจ่อ ปากอ่าน แล้วเกิดผลลัพธ์ในตัวผู้เรียนหลังจากนั้น ถ้าเกิดเหตุการณ์เดิมจะเป็นประสบการณ์ที่จะก่อให้เกิดความคิดต่าง ๆ จากการทำปฏิกิริยา ตอบสนองต่อสิ่งเร้า นอกจากนี้ กระบวนการอ่านที่เน้นพฤติกรรมการเรียนรู้ถือว่าเป็นการ เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองโดยให้เกิดการเสริมแรงที่มีความเหมาะสมในการ ตอบสนองต่อสิ่งเร้าให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ประกอบด้วย 3 แนวคิด ดังนี้

1) การอ่านที่เน้นพฤติกรรมของการเรียนรู้ เป็นการอ่านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ที่มี การจัดลำดับได้อย่างต่อเนื่องผ่านทักษะเบื้องต้นและทักษะที่มีความซับซ้อนแต่ทักษะที่เป็น พื้นฐานจะถูกหลอมรวมเข้าด้วยกันผ่านกระบวนการแยกแยะส่วนที่เป็นพื้นฐานเกี่ยวกับอักษร และเนื้อหา หรือสัญลักษณ์

2) การอ่านเพื่อความเข้าใจ เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับพฤติกรรมทุกอย่างจะต้อง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ประสบการณ์ในการเรียนรู้ การรู้จักสะสมความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นแนวมองในการสร้าง การเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่เข้ากับประสบการณ์เดิมอย่างเหมาะสม

3) การอ่านที่เน้นพัฒนาการ เป็นการแสดงถึงความรู้ที่เกิดจากทักษะเฉพาะอย่างในแต่ละ ช่วงวัย การอ่านจึงเป็นการรับรู้ข้อมูลพื้นฐานจากพัฒนาการต่าง ๆ ตามความสามารถที่ นักเรียนแสดงออกในการอ่านเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาของผู้เรียนเป็นขั้นตอนอย่าง ชัดเจน

การอ่านภาษาบาลี

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาบาลี จากตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่ เกี่ยวกับภาษาบาลี เรื่อง วิธีการอ่านภาษาบาลี สระบาลี พยัญชนะบาลี วิธีการสอนนิคคหิต คือ “อ” (อัง) และวิธีการอ่านจุดพินทุที่บไต้พยัญชนะ “.” ที่ผ่านทางสายตาเพื่อค้นหาข้อความใน การสร้างความเข้าใจ ค้นหาเนื้อหาสาระ และความสำคัญของจุดมุ่งหมายของการอ่าน มุ่งเน้น ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาภาษาบาลีโดยตรงในชั้นเรียนผ่านการพัฒนาการอ่านภาษาบาลี อย่างต่อเนื่อง เพราะการเรียนภาษาบาลีไม่มีอักษรเป็นของตัวเอง เมื่อภาษาบาลีขยายไปสู่

ประเทศใด ก็ใช้อักษรของประเทศนั้น เช่น ประเทศพม่าใช้อักษรพม่า ประเทศศรีลังกาใช้อักษรสิงหล ประเทศอินเดียใช้อักษรเทวนาครี ประเทศยุโรปใช้อักษรโรมัน ส่วนประเทศไทยใช้อักษรไทย โดยแต่ละประเทศนั้นพยายามถ่ายทอดเสียงให้ใกล้เคียงกับภาษาบาลีมากที่สุด ในประเทศของเราเมื่อก่อนใช้อักษรขอมเขียนภาษาบาลี ต่อมาได้ใช้อักษรไทยปัจจุบันเขียนเป็นภาษาบาลีในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อคราวที่พระองค์ทรงให้ปริวรรตพระไตรปิฎกจากอักษรขอมพิมพ์เป็นอักษรไทยบาลีครั้งแรก จำนวน 39 เล่ม ซึ่งในปัจจุบันนี้ พระไตรปิฎกภาษาบาลีอักษรไทยมี 3 ฉบับ คือ (1) ฉบับสยามรัฐ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (2) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ (3) ฉบับไทยรัฐ ของกรมการศาสนา ทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวนี้ มีจำนวน 45 เล่ม (พระมหาเทียบ สิริธรรมาภรณ์, 2547) โดยบรรจุระบุจำนวนเล่มตามพุทธกิจครบ 45 พรรษา ดังนั้น ก่อนที่จะเรียนรู้วิธีการอ่านภาษาบาลีเบื้องต้น เห็นควรว่า ควรทำความเข้าใจกับอักษรไทยที่ใช้เขียนเป็นภาษาบาลีก่อน

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอักษรบาลี

คำว่า “อักษร” เป็นคำไทยสันสกฤต มาจากคำบาลีรวมกัน 2 คำคือ น+ขร ประกอบเป็น “อฺกฺขร” (อ่านเป็นคำไทยได้ว่า “อ-ก-กะ-ระ”) แปลว่า ไม่สิ้นไปและไม่เป็นของแข็ง (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538) ซึ่งมีข้ออธิบายดังนี้ คำว่า “ไม่สิ้นไป” หมายถึง อักษรนั้น สามารถใช้สื่อสารหรือบันทึกข้อความแทนการพูดได้อย่างไม่จบสิ้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ว่า จะนำอักษรมารังสรรค์ใช้เขียนหรือถ่ายทอดด้วยคำจำนวนเท่าใด ส่วนคำว่า “ไม่เป็นของแข็ง” หมายถึง อักษรนั้น สามารถนำมาสื่อสารเพื่อให้เข้าใจตามเจตจำนงของผู้ส่งสาร ด้วยถ้อยคำหรือโวหารที่ละเอียดลึกซึ้งได้อย่างเหมาะสมและไม่ขัดข้อง (สุภาพรณ ฌ บางช้าง, 2538) ทั้งผู้ส่งสารผู้มีความเชี่ยวชาญชำนาญในการถกถ้อยร้อยเรียงอักษรนั้น ยังสามารถใช้เป็นถ้อยคำตอบสนทนากับผู้รับสารได้อย่างลื่นไหลคล่องตัวอย่างไม่ติดขัดอีกด้วย ดังนั้น เสียงกิตติ ตัวหนังสือกิตติ จึงชื่อว่า “อักษร” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538) คำว่า “อักษร” นั้น ท่านใช้เป็นคำเรียกรวมทั้งสระและพยัญชนะ เพราะฉะนั้น เมื่อกล่าวถึงอักษรในที่ใด พึงเข้าใจว่าในที่นั้น กล่าวยุบรวมได้ 2 กรณี คือ (1) หมายถึงทั้งสระและพยัญชนะ (2) หมายถึงสระก็ได้ หรือพยัญชนะก็ได้อักษรในภาษาบาลีมี 41 ตัว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สระ 8 ตัว และพยัญชนะ 33 ตัว (พระมหาเทียบ สิริธรรมาภรณ์, 2547)

สระบาลี 8 ตัว

สระ แปลว่า เสียง, ออกเสียง, แล่น, เปล่ง, เป็นไปเอง (พันธุรี ป. หลงสมบุญ, 2540) หมายถึง อักษรที่สามารถออกเสียงได้ตามลำพังตนเอง มีทั้งสิ้น 8 ตัว 8 เสียง คือ อ (อะ) อา อิ อี อุ อู เอ โอ สระ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นิสสัย แปลว่า เป็นที่อาศัย ถ้ามว่า เป็นที่อาศัยของอะไร ตอบว่า เป็นที่อาศัยของพยัญชนะ บรรดาพยัญชนะต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538) หากไม่มีสระแล้ว พยัญชนะก็จะอ่านออกเสียงไม่ได้ เพราะพยัญชนะบาลีทุกตัว จะมีเสียงเป็น “อัทธสระ” (อ่านสะกดแบบไทยว่า อัด-ทะ-สะ-หระ) คือมีเสียงเพียงครึ่งมาตรา หรือมีเสียงเพียงครึ่งเดียวของสระ อ (อะ) ดังนั้น เวลาจะอ่านตัวพยัญชนะแท้ ๆ เช่น ก ข ค ฆ ง (พยัญชนะที่มีจุด . (พินทุทิต) ใต้อักษร เป็นตัวกำหนดว่าพยัญชนะตัวนั้นมีเสียงครึ่งเดียวหรือเป็นตัวสะกด) ซึ่งไม่อ่านว่า กอ ขอ คอ ฆอ งอ ตามระบบการอ่านแบบไทย จึงไม่สามารถอ่านออกเสียงได้เต็มเสียงเป็น กะ ฆะ คะ ฆะ ะ ได้ ต่อเมื่อพยัญชนะได้อาศัยสระ คือมีสระเข้ามาประสมด้วยแล้ว ก็สามารถอ่านพยัญชนะได้เต็มเสียง ดังนี้

(1)	ก+อ=ก	อ่านว่า	กะ
(2)	ก+อา=กา	อ่านว่า	กา
(3)	ก+อิ=กิ	อ่านว่า	กิ
(4)	ก+อี=กี	อ่านว่า	กี
(5)	ก+อุ=กู	อ่านว่า	กู
(6)	ก+อู=กู	อ่านว่า	กู
(7)	ก+เอ=เก	อ่านว่า	เก
(8)	ก+โอ=โก	อ่านว่า	โก

จะสังเกตว่า เมื่อพยัญชนะคือ “ก” มีสระทั้ง ๘ เข้ามาประสมแล้ว สัญลักษณ์คือ . (พินทุทิต) ใต้พยัญชนะ ก นั้น ก็จะหายไป มีรูปเป็น ก กา กิ กี กุ กู เก โก แม้พยัญชนะตัวอื่นที่มีสระทั้งปวงเข้ามาประสมด้วยนั้น ก็มีหลักการเดียวกันนี้ อีกอย่างหนึ่ง เฉพาะสระ “อ” จะปรากฏรูปเมื่อเป็นสระลอย หรือไม่ปรากฏรูปเมื่อเป็นสระจม ก็ตาม ให้อ่านออกเสียงเป็น “อะ” ทุกกรณี เช่น อมต อ่านว่า อะ-มะ-ตะ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561) กรณ อ่านว่า กะ-ระ-ณะ สรุปว่า สระทั้ง 8 ตัวคือ อ (อะ) อา อิ อี อุ อู เอ โอ มีคุณสมบัติโดยตรง 2 ประการ คือ (1) สามารถออกเสียงได้ตามลำพังตนเอง (2) ทำพยัญชนะให้ออกเสียงได้ ทั้งมี

คุณสมบัติโดยอ้อมคือ เป็นหน่วยเสียงที่ทำให้กำหนดพยางค์คำของภาษาบาลีได้ เช่น คำบาลีว่า อคาโร มี ๓ พยางค์คำคือ อะ-คา-โร เป็นต้น การเขียนสระบาลีทั้ง 8 ตัว ด้วยอักษรไทย สระทุกตัวจะปรากฏเป็นรูปสระลอยและสระจมดังนี้

1) สระลอย หมายถึง สระล้วน ๆ ที่ไม่มีพยัญชนะตัวใด ๆ เข้ามาประสมอยู่ด้วย สังเกตได้จากการมี อ อักษรปรากฏอยู่ด้วยเสมอ (โดยมากจะเขียน อ อักษรเป็นสระนำคำศัพท์) เช่น คำศัพท์บาลีว่า อคาร (อะ-คา-ระ), อาภา (อา-ภา), อิลิ (อิ-ลี), อีติ (อี-ติ), อุตุ (อุ-ตุ), อุมิ (อุ-มิ), เอต (เอ-ตะ), โอฟาร (โอ-ฟา-ระ)

2) สระจม หมายถึง สระที่ประสมร่วมกับพยัญชนะ โดยไม่ปรากฏ อ อักษร (พระมหา เทียบ สิริธรรมาภรณ์ (มัลลย์), 2547) (ซึ่งสระจมนั้นจะปรากฏเป็นสระนำหรือเป็นสระประสมอยู่ในระหว่างพยางค์คำก็ได้) เช่น คำศัพท์บาลีว่า ฏโปต (กะ-โป-ตะ), ภารณ, (ภา-ระ-ณะ), ภูมิชาต (กิ-มิ-ชา-ตะ), ภูทิส (กิ-ติ-สะ), ภูสนธ (กะ-ภู-สัน-ธะ), ภูฏาคาร (ภู-ฏา-คา-ระ), ภูส (ภู-สะ-ระ), ภูลาห (ภู-ลา-หะ-ละ) ด้วยเหตุนี้ สระบาลีทั้ง 8 ตัว จึงมีความสำคัญต่อเมื่อได้มีพยัญชนะบาลีเข้ามาอาศัยร่วมด้วย เปรียบได้กับบ้านที่เป็นที่พำนักอาศัย (นิสสัย) จะมีความสำคัญต่อเมื่อได้มีผู้เข้ามาอาศัย (นิสสิต) หากปราศจากผู้เข้ามาอาศัยแล้ว บ้านจะเป็นบ้านที่สมบูรณ์ได้อย่างไร สระบาลีทั้ง 8 ตัว (อ-โอ) ก็เช่นกัน หากขาดพยัญชนะบาลีทั้ง 33 ตัว (ก-อ) แล้ว ก็ไม่สามารถสื่อความให้เข้าใจระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารได้ เพราะเป็นแต่เพียงทำหน้าที่คอยเปล่งเสียง โดยที่ไม่สามารถสะท้อนอรรถสาระหรือความประสงค์อะไร ๆ ได้เลย ดังนั้นสระและพยัญชนะจึงต้องดำเนินไปในหนึ่งครรลองเดียวกันคือ ช่วยกันแสดงวัตถุประสงค์ของการสื่อสารผ่านเสียงและตัวหนังสือ ด้วยภาษาพูดและภาษาเขียนอย่าลั่นไหลไม่ขัดข้อง

วิธีการอ่านนิคคหิตคือ “_” (อัง)

ส่วนนิคคหิตคือ “_” (อัง) นี้ ภาษาไทยเรียกว่า “หยาดน้ำค้าง” เป็นพยัญชนะบาลีตัวที่ 33 เมื่อนำมาใช้ คือ ตามหลังสระเสียงสั้นคือ อ อิ อุ หมายถึง นิคคหิต คือ “_” มีชื่อเรียกอย่างหนึ่งว่า “อนุสาร” เมื่อนำมาใช้ จะต้องไปตามหรือประสมกับสระเสียงสั้นคือ อ อิ อุ เท่านั้น ไม่ไปตามหลังสระเสียงยาวที่เหลือ 5 ตัวคือ อา อี อุ เอ โอ

องค์ความรู้ใหม่

การส่งเสริมทักษะความสามารถตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านของนักศึกษาภาษาบาลี ดังแผนภาพที่ 1

จากแผนภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านของนักศึกษาภาษาบาลี จึงเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเป็นส่งเสริมทักษะการอ่านของนักศึกษาภาษาบาลีชั้นประโยค 1-2 เพื่อเป็นแนะแนวทางการอ่านภาษาบาลีอักษรไทยนั้น มี 4 องค์ประกอบสำคัญคือ (1) สระ 8 ตัว (2) พยัญชนะ 32 ตัว (3) นิคคหิต (อ) และ (4) สัญลักษณ์ (จุดพิทุทูปไต้พยัญชนะ) นักศึกษาผู้ต้องการอ่านภาษาบาลี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้และความเข้าใจใน 4 องค์ประกอบสำคัญ เพื่อให้ได้ฐานในการอ่านภาษาบาลีที่ถูกต้อง อันจะเป็นอุปการะต่อการเขียนภาษาบาลีได้อย่างถูกต้องตามลำดับ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจกับเนื้อหาไวยากรณ์บาลี ชั้นประโยค 1 – 2

ขั้นที่ 2 ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอักษรบาลี สระบาลี และพยัญชนะบาลี

ขั้นที่ 3 การเลือกวิธีการอ่านพยัญชนะ สระ นิคคหิต และอ่านจุดพิทุทูปไต้พยัญชนะ

ขั้นที่ 4 ขั้นทบทวนวิธีการอ่าน

ขั้นที่ 5 แปลความหมายของศัพท์

สรุป

การพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาบาลีโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้และการจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้อ่าน พูดย ฟัง คิด

อย่างลุ่มลึกที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และประเมินผู้เรียนร่วมกันให้เกิดกระบวนการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่มีความเอื้อต่อการทำงานร่วมกัน เช่น บทบาทของอาจารย์ผู้สอน คือ ให้ความสำคัญกับนักศึกษาภาษาบาลีเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะด้านการอ่านกับเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์กับนักศึกษาภาษาบาลีในส่วนของเนื้อหาการสร้างบรรยากาศในการส่งเสริมให้นักศึกษาภาษาบาลีระหว่างการเรียนการสอนบาลีไวยากรณ์เบื้องต้น ให้นักศึกษาภาษาบาลีเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ภาษาบาลีมากยิ่งขึ้นและง่ายต่อการอ่านภาษาบาลี และสร้างคู่มือสำหรับนักศึกษาบาลีที่จะเริ่มเรียนบาลีเบื้องต้น รวมถึงบทบาทนักศึกษาภาษาบาลี คือ การเตรียมตัวเกี่ยวกับภาษาไทยและเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับภาษาบาลี อักษรบาลี สระ และพยัญชนะ รวมถึงการฝึกทำความเข้าใจต่อการเรียนภาษาบาลี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือหลักสูตรสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กานต์มณี ศักดิ์เจริญ. (2546). วิธีการการอ่านหนังสือและการอ่านหนังสือให้ฟัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซน์แอนด์ปริ้นติ้ง.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). เทคโนโลยีการศึกษา : ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- ทีศนา แคมมณี. (2546). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณ ณ บางช้าง. (2538). ไวยากรณ์บาลี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). การพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด
- พระมหาเทียบ สิริธรรมาภรณ์ (มาลัย). (2547). การใช้ภาษาบาลี. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พันธุ์ ป. หลงสมบุญ. (2540). พจนานุกรม มคอ-ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์.
- พิทยา ลีมนณี. (2547). การอ่านตีความ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- มนธิรา ภูมิลี. (2557). การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามกับการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เยาวเรศ รักดีจิตร. (2557). Active Learning กับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วรรณิ์ โสมประยูร”. (2544). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2547). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ข้างทอง.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. นครปฐม: เพชรเกษม ปรี้นตั้งกรุ๊ป.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2547). คู่มือหนังสือกิจกรรมสาระการเรียนรู้พื้นฐานชุดวิทยาศาสตร์กายภาพ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). บาลีไวยากรณ์ อักษรวิธี ภาคที่ 1 สมัญญาภิธาน และสนธิ. (พิมพ์ครั้งที่ 37). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2542). หลักและวิธีการสอนภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนันท์ สันติเดชา. (2547). ใช้แบบฝึกเพื่อแก้ปัญหานักเรียนออกเสียงภาษาไทยไม่ถูกต้อง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธารอักษร จำกัด.
- Bonwell, C. C., & Sutherland, T. E. (1996). The active learning continuum: Choosing activities to engage students in the classroom. *New directions for teaching and learning*, (67), 3-16.
- Knowles, Malcom S. (1975). *Self – Directed Learning : A guild for Learner and Teacher*. Chicago : Association Press.
- Piaget. (1962). *Play dreams and imitation in childhood*. New York: Norton.

RESEARCH ON THE OPTIMIZATION OF THE TRAINING SYSTEM FOR LIVE E-COMMERCE OPERATION MANAGERS BASED ON THE COMPETENCY MODEL *

Kaiyuan Zhao

Faculty of Business Administration Panyapiwat Institute of Management, Thailand

Corresponding Author's Email: 1852969421@qq.com

Received 31 October 2025; Revised 7 November 2025; Accepted 9 November 2025

Abstract

The objectives of this study are: 1) to construct a competency model for live-stream e-commerce operation supervisors in Company A, 2) to evaluate the current competency level of the supervisor team using the fuzzy comprehensive evaluation method, 3) to identify the major competency gaps and performance weaknesses and 4) to propose a systematic training optimization framework to enhance operational effectiveness. This research adopts a mixed-method design combining expert interviews and quantitative evaluation. The population consists of live-stream e-commerce operation supervisors of Company A, and the sample comprises 20 supervisors selected through purposive sampling based on their managerial experience and job relevance. Data were collected using competency rating scales and expert assessment forms, and analyzed through fuzzy comprehensive evaluation, weighted scoring analysis, and descriptive statistics.

The research results show that: 1) the team's overall competency score is 67.31, falling within the "fairly poor" range, 2) core competencies such as real-

Citation:

* Kaiyuan Zhao. (2025). Research On The Optimization Of The Training System For Live E-Commerce Operation Managers Based On The Competency Model. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 3(6), 111-122.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

time control and result optimization are significantly weak, 3) general competencies, including teamwork and communication, show moderate deficiencies, while time management is relatively strong; and 4) professional competencies—especially rule compliance, resource coordination, and data analysis—are the most critical bottlenecks affecting performance. The study concludes that the training system for e-commerce operation supervisors should be reconstructed around three competency dimensions: core ability, general ability, and professional ability. The recommended strategies include establishing real-scenario simulation training, closed-loop optimization drills, cross-department collaboration practice, and systematic rule and data analysis training, to enhance supervisory performance and ensure sustainable talent development in live-stream e-commerce operations.

Keywords: Competency Model, Live-stream E-commerce, Training Optimization, Fuzzy Evaluation, Operational Management

Introduction

live-stream e-commerce has emerged as one of the most dynamic and rapidly expanding sectors in China's digital economy. By integrating real-time interactivity, entertainment, and online purchasing, live-streaming has transformed traditional retail models and reshaped consumer behavior patterns. According to industry statistics, the market value of China's live-stream e-commerce surpassed three trillion yuan in 2024, positioning it as a core driver of digital trade and innovation. The increasing convergence of social media, big data, and online retail has made live-streaming a dominant marketing channel for enterprises seeking direct engagement with consumers (Guo & Huang, 2025).

Alongside this industrial growth, the demand for skilled live-stream operation managers has intensified. These professionals play a vital role in coordinating multiple dimensions of live-stream operations—including content

design, marketing strategy, data analysis, and technical management—to ensure performance stability and audience engagement. However, despite the sector’s impressive expansion, several challenges persist. Many enterprises report inconsistent operational quality, insufficient real-time control, and weak cross-departmental collaboration. Moreover, current training systems for live-stream managers remain largely theoretical and fail to equip supervisors with the practical competencies required for high-pressure, data-driven environments (Hu et al., 2024; Dai & Yao, 2025). To address these deficiencies, the present research applies the competency-based management framework, which emphasizes measurable behavioral indicators of superior performance. The concept of competency, first proposed by McClelland (1973), shifted focus from traditional intelligence testing to the identification of underlying skills, traits, and motivations that determine job success. Later scholars such as Boyatzis (1982) and Spencer and Spencer (1993) refined this model, while Bartram (2005) expanded it into the standardized “Great Eight Competencies.” In the Chinese context, scholars such as Liu Xuefang (2006) and Wang Jianmin (2012) localized the model by integrating collectivist and relational dimensions, thus enhancing its applicability to organizational behavior in China. Applying this theoretical foundation to live-stream e-commerce is both innovative and necessary. Competency-based approaches enable organizations to identify key performance drivers, evaluate skill gaps, and design targeted, evidence-based training programs. Within this context, competency assessment provides a scientific basis for improving decision-making, coordination, and regulatory compliance, all of which are crucial for sustainable digital operations (Campion et al., 2011; Shippmann, 2013). Therefore, this study aims to construct and evaluate a competency model for live-stream e-commerce operation managers, using Company A as a representative case. By employing the Fuzzy Comprehensive Evaluation (FCE) method and expert assessment, the research seeks to measure the current

competency level of supervisors, identify critical weaknesses, and propose strategies for optimizing the existing training system.

Theoretically, this research contributes to the extension of competency theory within the digital commerce domain. Practically, it provides actionable insights and policy recommendations for enterprise talent development, ensuring that live-stream e-commerce managers are equipped with the professional, technical, and analytical competencies required to thrive in China's competitive digital marketplace.

Objectives

1. To construct a competency model for live-stream e-commerce operation supervisors in Company A.
2. To evaluate the current competency level of the supervisor team using the Fuzzy Comprehensive Evaluation Method (FCE).
3. To identify the major competency gaps and performance weaknesses that affect managerial efficiency in live-stream operations.
4. To propose a systematic training optimization framework to enhance the operational effectiveness and professional development of live-stream e-commerce operation supervisors.

Literature Review

Competency theory has long been recognized as a cornerstone in organizational behavior and human resource management. Originating from McClelland's (1973) argument that traditional intelligence tests fail to predict real job performance, the theory emphasizes that true competence arises from a combination of motives, traits, knowledge, and skills. This perspective redirected managerial assessment from aptitude-based testing toward behavior-oriented evaluation. Boyatzis (1982) expanded on this idea, proposing that superior

performance is driven by interrelated clusters of competencies such as achievement orientation, leadership, and interpersonal understanding. Later, Spencer and Spencer (1993) refined the concept through the “Iceberg Model,” which distinguishes visible abilities like knowledge and skills from deeper personal attributes such as self-concept and motivation.

Subsequent scholars, including Bartram (2005) and Campion et al. (2011), standardized the application of competency models across industries. Bartram’s “Great Eight Competencies” established universal behavioral domains—ranging from decision-making and supporting others to adaptability—providing organizations with a structured approach to assess and develop talent. In the Chinese academic context, researchers such as Liu Xuefang, Wang Jianmin, and Yang Muchun localized the theory by integrating cultural dimensions of collectivism, relational harmony, and hierarchical coordination. These adaptations highlight the flexibility of competency theory and its ability to align global frameworks with national management practices.

The digital transformation era has further redefined the meaning of competency. As noted by Yoo, Henfridsson, and Lyytinen (2010), digital innovation has created a fluid and data-driven environment that demands adaptability, analytical literacy, and real-time decision-making. Within e-commerce, competency models increasingly focus on digital awareness, cross-functional collaboration, and data intelligence (Kaplan & Haenlein, 2010; Kietzmann et al., 2011). In the live-stream economy, these requirements become even more complex, as operation managers must blend marketing insight, technological control, and emotional communication to maintain audience engagement (Chen, 2020; Guo & Huang, 2025). Studies by Hu, Cao, and Liu (2024) also emphasize the dual role of supervisors as mediators between algorithmic systems and human creativity, ensuring compliance while sustaining authentic consumer interaction.

Building upon this evolving context, the competency requirements for live-stream operation managers can be understood across three interconnected dimensions: core, general, and professional. Core competencies encompass essential behavioral abilities such as real-time monitoring, situational judgment, and performance optimization—skills that reflect the individual's capacity to respond to dynamic broadcast conditions. General competencies refer to transferable soft skills, particularly communication, teamwork, and time management, which are crucial for coordinating complex operational workflows. Professional competencies include specialized knowledge in data analysis, platform rule mastery, and resource coordination, ensuring both compliance and efficiency in live-stream operations. Together, these three layers create a holistic framework that integrates behavioral, interpersonal, and technical elements of managerial capability.

Integrating competency theory into live-stream management thus bridges traditional HR frameworks with digital innovation. As Dubois (1993) and Shippmann (2013) suggest, competency-based evaluation systems enhance organizational adaptability and talent alignment by linking individual performance to strategic objectives. For live-stream e-commerce enterprises, this integration provides a scientific foundation for designing targeted training programs, performance assessments, and professional development pathways. Competency-based management not only facilitates continuous learning and innovation but also ensures that organizations remain resilient amid rapid technological and market changes.

In conclusion, existing scholarship reveals that competency theory has evolved from a psychological construct into a multidimensional strategic model applicable to modern digital industries. Competencies now serve as measurable indicators of superior performance, blending behavioral insight with technological adaptability. Within the live-stream e-commerce sector, these integrated competencies form the basis for evaluating managerial performance and

optimizing training systems, thereby laying the theoretical and conceptual foundation for this study's empirical investigation.

Methodology

This study employed a mixed-method design integrating qualitative and quantitative approaches to construct and evaluate the competency model for live-stream e-commerce operation supervisors. The qualitative phase involved expert interviews and literature analysis to identify key competency dimensions, while the quantitative phase applied the Fuzzy Comprehensive Evaluation (FCE) method to assess supervisors' competency levels.

The research was conducted in Company A, a representative enterprise in China's live-stream e-commerce industry. A total of 20 supervisors were selected through purposive sampling based on their managerial experience and job relevance. Data were collected using competency rating scales and expert assessment forms, which covered three main dimensions—core, general, and professional competencies.

The FCE method was used to calculate weighted scores and evaluate performance levels. Descriptive analysis summarized competency results, while expert input ensured the reliability and validity of the instruments. Ethical considerations, including informed consent and confidentiality, were observed throughout the process.

In summary, the methodological framework combines expert insight with quantitative rigor, providing a reliable basis for identifying competency gaps and proposing targeted training strategies for live-stream e-commerce operation managers.

Result

The purpose of this chapter is to present the empirical results of the competency assessment of live-stream e-commerce operation supervisors at Company A. Using the Fuzzy Comprehensive Evaluation Method (FCE), the research analyzed three main dimensions: Core Competency, General Competency, and Professional Competency. The total weighted score of the team was 67.31 points, which corresponds to the “Fair” range (60–69) according to the established evaluation scale.

Among the three competency dimensions, Professional Competency had the highest weight (0.411) but also the lowest score (65.70), indicating that professional knowledge and operational expertise are the weakest areas. Core Competency and General Competency scored 68.11 and 68.70 respectively, suggesting moderate but inconsistent performance across dimensions.

Table 1 Summary of Competency Evaluation Results

Competency Dimension	Weight	Sub-Dimensions	Weighted Score	Evaluation Level
Core Competency	0.261	Real-time Control, Result Attribution, Result Optimization	68.11	Fair
General Competency	0.328	Team Collaboration, Communication, Time Management	68.70	Fair
Professional Competency	0.411	Platform Rule Mastery, Data Analysis, Resource Coordination, Process Design	65.70	Below Average
Overall Evaluation	—	—	67.31	Fair (Marginally Acceptable)

The competency assessment of Company A’s live-stream e-commerce operation supervisors reveals that the overall performance level is marginally acceptable, with a total weighted score of 67.31, categorized as Fair.

Among the three dimensions, Professional Competency—which carries the highest importance (weight 0.411)—recorded the lowest score (65.70), reflecting significant weaknesses in platform rule mastery, data analysis, and resource coordination.

Meanwhile, Core Competency (68.11) and General Competency (68.70) showed slightly better but still moderate results, indicating that supervisors possess fundamental operational and time management skills, yet lack consistency in execution and communication.

In conclusion, the findings suggest that while Company A's supervisors are capable of maintaining day-to-day operations, they lack strategic, analytical, and professional proficiency necessary for high-performance management.

To enhance competitiveness and ensure sustainable business growth, targeted training programs focusing on professional knowledge, real-time control, and cross-department collaboration are critically required.

Conclusions

This study assessed the competency level of live-stream e-commerce operation supervisors at Company A by applying the Fuzzy Comprehensive Evaluation Method (FCE). The overall weighted score of 67.31, categorized as Fair, indicates that the team's performance remains below the expected professional standard. The findings reveal that the supervisors possess only a moderate level of operational capability, with evident weaknesses in professional knowledge, decision-making, and coordination skills (Campion et al., 2011; Spencer & Spencer, 1993). Among the three major competency dimensions, Professional Competency had the highest importance weight (0.411) but recorded the lowest score (65.70), reflecting serious shortcomings in areas such as platform rule mastery, data analysis, and resource coordination. These deficiencies directly affect operational efficiency and regulatory compliance during live-streaming activities (Helberger, Pierson, & Poell, 2018).

In contrast, Core Competency (68.11) and General Competency (68.70) performed slightly better but still within the “Fair” range, showing that while the team can manage basic tasks, they lack real-time control, performance optimization, and cross-department communication skills (Boyatzis, 1982; Bartram, 2005). In summary, the results indicate that Company A’s supervisors demonstrate basic operational competence but lack the strategic insight, analytical capability, and leadership adaptability required to thrive in the fast-changing digital commerce environment (McClelland, 1973; Yoo, Henfridsson, & Lyytinen, 2010).

Discussion

The findings reveal that the overall competency level of live-stream e-commerce operation supervisors at Company A is moderate, with a total weighted score of 67.31 (“Fair”). Among the three dimensions, Professional Competency—which includes platform rule mastery, data analysis, and resource coordination—received the lowest score, indicating insufficient technical expertise and compliance awareness. In contrast, Core and General Competencies performed slightly better but still showed inconsistency in real-time decision-making and teamwork.

These results confirm that while supervisors possess basic operational skills, they lack the analytical and strategic capabilities essential for high-performance management in the digital commerce environment. The weakness in professional competency reflects the industry’s broader challenge: training systems that emphasize theoretical instruction rather than practical, scenario-based learning. The discussion supports McClelland’s (1973) and Spencer’s (1993) competency theories, demonstrating that sustainable performance depends not only on knowledge and skills but also on behavioral adaptability and decision-making under pressure. Consistent with studies by Bartram (2005) and Campion

et al. (2011), this research reinforces the importance of integrating competency-based evaluation into managerial training to bridge the gap between individual capability and organizational performance. In summary, the discussion highlights that the competency-based training model should prioritize three key areas: 1) improving professional knowledge and data literacy, 2) enhancing real-time control and teamwork, and 3) promoting continuous learning and cross-departmental collaboration. Such improvements will strengthen managerial adaptability and ensure sustainable competitiveness in the live-stream e-commerce sector.

Recommendations

The study suggests that professional training for live-stream e-commerce supervisors should focus on practical skill development rather than theoretical instruction. Emphasis should be placed on enhancing data analysis, platform compliance, and real-time decision-making through interactive and scenario-based learning. Collaboration and communication across departments should be strengthened to improve operational efficiency, while continuous competency evaluation can ensure ongoing professional growth. Fostering a culture of lifelong learning and innovation will further help supervisors adapt to the fast-evolving digital commerce environment and maintain sustainable performance.

References

- Gao, Q. (2025). Construction of human resource management systems based on competency models. *Journal of Railway Engineering*, 42(2), 103–107.
- Guo, Q., & Huang, H. (2025). The motivation, current status, and trends of live-stream e-commerce globalization. *Journalism Lover*, (3), 16–21.

- Helberger, N., Pierson, J., & Poell, T. (2018). Governing online platforms: From contested to collaborative responsibility. *The Information Society*, 34(1), 1–14.
- Li, J., Liang, H., & Liu, Z. (2024). Market acceptance evaluation of live-stream e-commerce in China. *Taxation and Economy*, (2), 88–98.
- Liu, R., Li, N., & Meng, J. (2024). Evolution and governance of live-stream e-commerce relationships: A case study of Kuaishou. *Management Review*, 36(6), 277–288.
- Wang, Y., & Gao, W. (2021). Optimization of agricultural product marketing under live-stream e-commerce empowerment. *Price Theory and Practice*, (2), 119–122.
- Yu, T., Guan, Z., & Dong, J. (2022). Live-stream e-commerce supply chain decision-making under different power structures. *Journal of Management Science*, 19(5), 714–748.

AN EXPERIMENTAL STUDY ON THE IMPROVEMENT OF FOOTBALL TEACHING EFFECTIVENESS IN GUANGXI YGY COLLEGE: APPLYING PBL TEACHING METHOD BASED ON CURRICULUM OPTIMIZATION THEORY*

Yihua Zhu

Faculty of Education North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: Zhu.Yihua@northbkk.ac.th

Received 3 November 2025; Revised 7 November 2025; Accepted 9 November 2025

Abstract

The objectives of this study are: (1) To examine the effectiveness of applying the Problem-Based Learning (PBL) teaching method based on curriculum optimization theory in improving college students' football skills; 2) To analyze the impact of the PBL approach on students' physical fitness, especially endurance performance; 3) To evaluate changes in students' learning interest and motivation toward physical education; and 4) To develop an optimized teaching plan for football courses in higher education. This research adopts a quasi-experimental design with a pretest–posttest control-group structure. The population consists of undergraduate students enrolled in public physical education courses at Guangxi YGY College, and the sample comprises 76 participants (38 in the experimental group and 38 in the control group) selected through cluster sampling. Data were collected using football skill tests (juggling, obstacle dribbling, 1-minute inside-foot passing, and shooting), physical

Citation:

* Yihua Zhu. (2025). An Experimental Study On The Improvement Of Football Teaching Effectiveness In Guangxi Ygy College: Applying Pbl Teaching Method Based On Curriculum Optimization Theory.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 123-137.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

fitness assessments (vital capacity, 50-meter sprint, standing long jump, sit-and-reach, 1000-meter/800-meter run, and pull-ups/sit-ups), and the College Student Physical Education Interest Evaluation Scale. The collected data were analyzed through descriptive statistics and paired and independent t-tests at the significance levels of $p < 0.05$ and $p < 0.01$.

The research results show that: 1) The PBL teaching method significantly enhances students' football skills compared with traditional instruction ($p < 0.001$); 2) The PBL approach leads to greater improvement in physical endurance and sprint performance ($p < 0.001$); 3) Students in the PBL group demonstrate higher levels of learning interest and motivation, with significant increases in positivity, skill learning, and extracurricular participation ($p < 0.001$); and 4) The traditional teaching method yields limited improvement in skill and motivation outcomes. The study concludes that the PBL teaching method based on curriculum optimization theory is more effective than traditional teaching in improving football performance, endurance, and learning engagement among college students. The recommended strategies include designing problem-chain learning tasks, promoting collaborative inquiry, integrating pre-class multimedia learning, extending extracurricular practice, and aligning formative assessments with course objectives.

Keywords: curriculum optimization, problem-based learning (PBL), football teaching, physical fitness, learning motivation

Introduction

In recent years, the reform of physical education (PE) curricula in Chinese universities has received increasing attention as part of the broader educational modernization movement. Football, as one of the most popular sports worldwide, plays an essential role in developing students' physical fitness, coordination, teamwork, and lifelong sports participation. However, the current

teaching of football courses in many colleges still relies heavily on traditional, teacher-centered instructional models characterized by mechanical repetition and passive learning. Such approaches often fail to stimulate students' intrinsic motivation and yield limited improvements in comprehensive performance. To meet the new requirements of national curriculum policy emphasizing innovation, autonomy, and competence-based learning, optimizing the structure and methodology of football education has become a pressing issue (Jiang, 2024).

Problem-Based Learning (PBL), first introduced in medical education in the late 1960s, has been widely recognized for promoting student-centered inquiry, knowledge construction, and problem-solving skills. In physical education, the PBL model transforms the classroom from a space of simple skill transmission into an interactive learning environment that integrates cognitive, affective, and psychomotor development (Simonton, 2020). By designing authentic problems related to real sports contexts, students are encouraged to explore, hypothesize, collaborate, and reflect throughout the learning process. Within the theoretical framework of curriculum optimization, which emphasizes system integration, learner needs, and continuous improvement, the PBL approach aligns with the goal of developing both technical competence and learning interest in PE settings (Xu, 2020).

Guangxi YGY College, as a regional higher education institution with a strong tradition in sports education, has been implementing teaching reforms aimed at improving student learning outcomes through innovative pedagogical strategies. Nevertheless, the effectiveness of PBL-based instruction in football courses remains underexplored in this context. Traditional football teaching at the college typically adopts a “teacher demonstration–student imitation” cycle, resulting in uneven skill acquisition, low engagement, and insufficient transfer of learning beyond the classroom. Therefore, integrating PBL into football

instruction offers a valuable opportunity to enhance both cognitive and physical learning outcomes through contextualized problem-solving and collaborative learning processes.

This study applies the PBL teaching method based on curriculum optimization theory to football instruction at Guangxi YGY College. It systematically examines its influence on students' football skills, physical fitness, and learning motivation compared with traditional teaching methods. By conducting a 16-week teaching experiment with 76 participants, the study aims to provide empirical evidence for optimizing football curriculum design and to offer a practical reference for reforming university-level PE teaching in China.

Specifically, this research seeks to:

(1) analyze the application process and practical effectiveness of PBL-based football teaching.

(2) compare the impacts of PBL and traditional teaching on students' football skills and physical fitness.

(3) explore how the PBL model influences students' learning interest and attitudes toward physical education.

(4) propose an optimized framework for football course design grounded in curriculum optimization principles.

Through the integration of curriculum optimization theory and the PBL pedagogical model, this study contributes to both theoretical innovation and practical advancement in sports pedagogy, aiming to promote high-quality, student-centered physical education in the new era.

Objectives

1. To examine the effectiveness of applying the Problem-Based Learning (PBL) teaching method based on curriculum optimization theory in improving college students' football skills.

2. To analyze the impact of the PBL approach on students' physical fitness, particularly endurance and sprint performance.
3. To evaluate changes in students' learning interest and motivation toward physical education.
4. To develop an optimized teaching plan for football courses in higher education under the framework of curriculum optimization theory.

Literature Review

Curriculum optimization theory emphasizes continuous improvement and dynamic equilibrium among educational objectives, teaching content, learning processes, and assessment systems. It advocates a student-centered, goal-oriented, and adaptive curriculum model that aligns with learners' developmental needs and evolving social demands (Li, 2019). Within the field of physical education, curriculum optimization aims to integrate theory and practice, enhance instructional efficiency, and cultivate students' awareness of lifelong physical activity (Xu, 2020).

Researchers have highlighted that curriculum optimization provides a framework for transitioning physical education from teacher-dominated instruction to a competency-based model (Zhao & Wang, 2021). This approach refines curriculum structure, adjusts content sequence, and aligns evaluation standards with students' individual progress. In football education, the theory facilitates the systematic design of learning objectives that integrate technical skills, tactical awareness, physical conditioning, and affective learning outcomes (Chen, 2022). The practical application of curriculum optimization in sports teaching focuses on coherence and progression. In football courses, modules such as passing, dribbling, and shooting are organized in a developmental sequence based on students' physical readiness and cognitive ability. This structured approach ensures both learning continuity and the reinforcement of

core competencies (Liu, 2021). Problem-Based Learning (PBL) is a constructivist instructional model that promotes knowledge acquisition through inquiry and problem-solving in authentic contexts (Barrows, 1986). It is grounded in the principles of constructivism, self-directed learning, and social interaction theory (Hmelo-Silver, 2004). PBL emphasizes the learner's role in actively constructing meaning while the teacher serves as a facilitator rather than a transmitter of knowledge.

In physical education, PBL transforms the learning process from mechanical repetition to active exploration. Learners engage in analyzing problems, forming hypotheses, and validating solutions through experimentation and reflection (Simonton, 2020). Research findings indicate that PBL enhances technical proficiency as well as cognitive and affective engagement (Dolmans et al., 2016). Students under PBL instruction demonstrate improved teamwork, communication, and reflective capacity compared to those taught via traditional methods (Savery, 2015). The model encourages students to shift from passive participation to active inquiry—questioning movement techniques, analyzing biomechanical efficiency, and experimenting with tactical strategies. Such learning behaviors promote autonomy, creativity, and critical thinking, which are essential competencies in higher education and professional sports training (Jiang, 2024). Integrating PBL with curriculum optimization theory represents a progressive approach that bridges theoretical knowledge and practical application. Learning problems are systematically embedded into the curriculum to stimulate inquiry, enhance motivation, and promote reflective thinking. This integration restructures traditional linear teaching models into iterative cycles of problem identification, exploration, and evaluation (Li & Wu, 2021).

In football instruction, the PBL–optimization framework enables contextualized learning by linking real-game scenarios with structured skill development. Learners explore key technical challenges—such as improving shooting accuracy or controlling ball trajectory—through cooperative

investigation and performance testing. The sequencing of tasks within the optimized curriculum ensures that learning experiences are scaffolded to match students' physical and cognitive levels (Xu, 2020). Empirical studies show that combining PBL with curriculum optimization significantly improves both technical outcomes and motivation. Learners exhibit higher engagement, reduced negative attitudes toward physical training, and better adaptability in real competition contexts (Zhou & Chen, 2022; Tan & Luo, 2021). The integration of these two frameworks not only enhances football performance but also strengthens the alignment between skill acquisition, cognitive development, and affective learning. Research across various sports disciplines consistently supports the effectiveness of PBL in enhancing both physical and psychological learning outcomes. Studies have reported that students in PBL-based sports courses achieve significant improvements in agility, endurance, and motor coordination compared to those instructed through traditional methods (Gao, 2022; Wang & Liu, 2021). Meta-analyses further confirm that PBL fosters intrinsic motivation, self-efficacy, and self-regulated learning behaviors (Sun, 2023). By engaging students in inquiry-based practice, PBL strengthens both cognitive and affective domains, leading to more sustained participation in physical activities. The collaborative nature of PBL also promotes communication, teamwork, and social competence—key factors in achieving holistic educational outcomes (Liu & Zhang, 2023). When applied to physical education curricula, PBL contributes to developing physically capable, psychologically resilient, and socially cooperative learners. It represents a pedagogical innovation that aligns with modern educational goals emphasizing independent learning, practical application, and lifelong engagement in sports. The reviewed literature reveals that both curriculum optimization theory and Problem-Based Learning share a learner-centered orientation emphasizing autonomy, reflection, and systematic improvement. Curriculum optimization offers a structural foundation for

educational reform, while PBL provides the methodological means to achieve dynamic and participatory learning experiences. The integration of these two frameworks in physical education enhances teaching relevance and learning efficiency. By embedding real-world problems within a well-organized curriculum, educators can improve technical mastery, motivation, and teamwork among learners. Empirical evidence consistently suggests that PBL-supported curriculum optimization leads to higher achievement in both skill performance and learning engagement, underscoring its potential as a core pedagogical model for modern sports education.

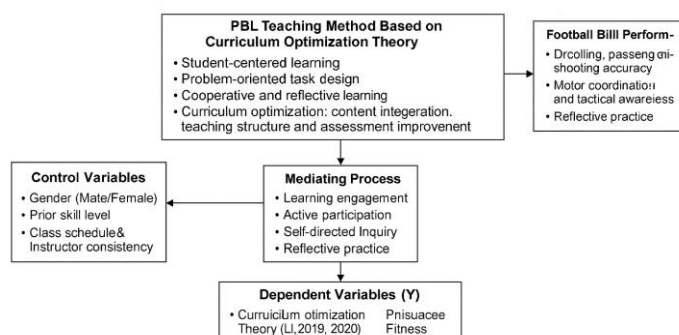

Figure 1: Conceptual Framework

Methodology

This study employed a quasi-experimental design with a pretest–posttest control group.

The population comprised undergraduate students from Guangxi YGY College, and 76 participants were selected through cluster sampling (38 in the experimental group and 38 in the control group).

The experiment lasted 16 weeks.

The experimental group received football instruction using the PBL teaching method based on curriculum optimization theory.

The control group was taught through traditional methods.

Data were collected from football skill tests, physical fitness assessments, and a learning interest scale.

Statistical analysis employed descriptive statistics, paired t-tests, and independent t-tests at $p < 0.05$ and $p < 0.01$ levels.

Result

The study investigated the effects of the PBL teaching method based on curriculum optimization theory on students' football skills, physical fitness, and learning interest.

Table 1 Comparison of Football Skills between Experimental and Control Groups after Experiment

Item	Experimental Class (M±SD)	Control Class (M±SD)	t	p
Dribbling	18.54±4.56	15.65±4.56	8.27	<0.001**
Obstacle Dribbling	12.62±2.38	10.32±2.38	4.16	<0.001**
Inside-Foot Pass (1 min)	9.53±2.26	8.58±1.26	4.07	<0.001**
Shooting	7.15±2.45	5.85±0.45	3.86	<0.001**
Total Score	47.84±3.25	40.50±3.25	3.60	<0.001

The results show that the experimental class scored significantly higher than the control class in all football skill tests—including dribbling, passing, and shooting ($p < 0.001$). This indicates that the PBL teaching method effectively enhances football skill acquisition compared with traditional instruction.

Table 2 Comparison of Key Physical Fitness Indicators between Groups after Experiment

Test Item	Experimental (M±SD)	Control (M±SD)	t	p
50m Dash (Male)	7.57±0.71	8.06±0.71	-2.15	0.027*
50m Dash (Female)	8.08±0.21	8.18±0.21	-2.38	0.018*
1000m Run (Male)	222.23±17.02	232.23±17.02	8.25	<0.001**
800m Run (Female)	230.29±18.24	235.29±18.24	6.38	<0.001**

As shown in Table 2, significant improvements were found in short-distance running and endurance performance among the experimental group ($p < 0.05$, $p < 0.001$). This suggests that the PBL-based curriculum fosters stronger physical fitness development through active participation and extended practice.

Table 3 Comparison of Sports Learning Interest between Groups after Experiment

Dimension	Experimental (M±SD)	Control (M±SD)	t	p
Negativity	8.45±1.02	11.01±2.53	-2.75	<0.001**
Enthusiasm	23.15±2.48	22.56±1.42	3.26	<0.001**
Skill Learning	22.54±1.40	19.97±1.40	1.25	<0.001**
Extracurricular Activity	20.56±1.54	19.56±3.24	2.15	<0.001**
Sports Attention	20.62±3.32	17.01±3.54	3.12	<0.001**

Table 3 the experimental class exhibited lower negativity and higher enthusiasm, skill-learning motivation, and attention than the control class ($p < 0.001$). The findings confirm that PBL teaching significantly increases students' interest and positive attitudes toward physical education.

Based on the statistical analysis, the overall experimental findings clearly demonstrate the superior effectiveness of the PBL teaching method based on curriculum optimization theory in enhancing college students' football learning outcomes.

Football Skill Performance: Students in the experimental class achieved significantly higher scores in dribbling, passing, shooting, and total football performance than those in the control group ($p < 0.001$). This confirms that the PBL approach facilitates deeper understanding, higher engagement, and improved technical mastery compared with traditional teacher-centered instruction.

Physical Fitness Development: The PBL class showed notable improvements in 50-meter sprints and endurance runs ($p < 0.05$, $p < 0.001$). These gains indicate that the active inquiry and collaborative nature of PBL effectively strengthen physical conditioning and endurance, as students engage in more self-directed and consistent practice.

Learning Interest in Physical Education: The PBL group reported a marked reduction in negative attitudes and substantial increases in enthusiasm, skill-learning motivation, and attention ($p < 0.001$). This highlights the motivational advantage of PBL in fostering intrinsic interest and long-term participation in sports activities.

Overall, the experimental evidence validates that integrating PBL teaching under curriculum optimization theory enhances students' skills, fitness, and motivation simultaneously. The model promotes learner autonomy, critical

thinking, and sustained engagement, suggesting its potential as a superior pedagogical framework for optimizing physical education in higher education.

Conclusions

This study investigated the impact of applying the Problem-Based Learning (PBL) teaching method based on Curriculum Optimization Theory in football courses at Guangxi YGY College. The findings provide strong empirical evidence that this approach significantly enhances students' football skills, physical fitness, and learning interest compared with traditional teaching models.

First, the experimental results revealed that the PBL-based instruction led to substantial improvements in students' football skills—including dribbling, passing, and shooting—demonstrating that problem-driven and inquiry-oriented learning fosters deeper skill acquisition and cognitive engagement (Zhao & Liu, 2022).

Second, students in the experimental group exhibited superior performance in physical fitness, particularly in endurance and short distance running tests. This suggests that PBL promotes active participation and sustained motivation during training, effectively improving physiological adaptability and exercise efficiency (Chen et al., 2021). Third, the study confirmed that the PBL teaching method significantly increased students' enthusiasm, skill-learning motivation, and attention toward physical education. This aligns with constructivist principles emphasizing learner autonomy and contextualized knowledge building (Jonassen, 2020; Sun & Zhang, 2023). The findings demonstrate that integrating PBL with curriculum optimization creates a comprehensive and student-centered teaching model, enhancing both cognitive and physical outcomes in sports education. It addresses limitations of traditional, teacher-centered instruction and promotes sustained interest in lifelong physical activity and health (Li & Wang, 2024). Pedagogical Innovation: Physical education programs in universities should incorporate PBL elements—such as problem-scenario learning and group inquiry—to enhance students' participation and

understanding. Curriculum Optimization: Curriculum design should integrate PBL structures with existing physical education frameworks to balance theoretical learning and practical application. Teacher Development: Institutions should train educators to effectively facilitate problem-based sports learning, focusing on inquiry guidance, feedback, and reflective assessment.

Future studies could expand the sample size across diverse universities and explore longitudinal effects of PBL in various sports disciplines to strengthen generalizability.

Discussion

The findings of this study confirm that applying the Problem-Based Learning (PBL) teaching method based on curriculum optimization theory can significantly improve students' football skills, physical fitness, and learning motivation. The experimental group achieved higher performance than the control group across all dimensions, indicating that PBL effectively transforms passive learning into active, inquiry-driven engagement. These results are consistent with previous studies (Zhao & Liu, 2022; Chen et al., 2021), which demonstrated that PBL enhances both technical and psychological learning outcomes in physical education. The integration of curriculum optimization theory provided structural coherence, ensuring that the sequence of learning tasks aligned with students' physical and cognitive development. Furthermore, PBL encouraged autonomy, teamwork, and reflective thinking—skills that are essential for lifelong learning and sports participation. The improvement in learning interest suggests that when students are challenged with authentic problems and given opportunities to collaborate, they become more motivated and invested in the learning process. Therefore, combining PBL with curriculum optimization creates a holistic educational framework that supports technical mastery, motivation, and physical endurance simultaneously.

Recommendations

Pedagogical Innovation: Physical education programs in universities should incorporate PBL elements—such as problem-scenario learning, group inquiry, and reflection—to enhance student engagement and skill acquisition.

Curriculum Optimization: Course designers should integrate PBL structures into existing football and sports curricula to achieve a balance between theory and practice, and between skill learning and cognitive development.

Teacher Professional Development: Institutions should organize professional training workshops to strengthen teachers' capacity in facilitating problem-based and student-centered learning.

Learning Environment Enhancement: Schools should create supportive environments—such as football labs or innovation zones—that allow students to explore problems, test solutions, and collaborate effectively.

Future Research: Further studies are recommended to expand the participant pool, include multiple institutions, and examine the long-term impact of PBL-based curriculum optimization across different sports disciplines.

References

- Chen, Y., Huang, X., & Liu, W. (2021). Application of problem-based learning in physical education and its impact on students' physical fitness and motivation. *Journal of Physical Education and Sports Science*, 39(4), 245–253. <https://doi.org/10.23977/jpss.2021.39041>
- Li, J., & Wang, H. (2024). Optimizing curriculum structure in university physical education: Integrating PBL to enhance learning effectiveness. *International Journal of Sports Pedagogy*, 7(1), 88–102. <https://doi.org/10.1016/ijspe.2024.01.005>

- Sun, Q., & Zhang, L. (2023). Constructivism-based reform of college football teaching: Evidence from empirical research in Chinese universities. *Higher Education Research*, 9(2), 113–127. <https://doi.org/10.26855/her.2023.02.014>
- Zhao, Y., & Liu, P. (2022). Effects of problem-based learning on students' technical performance and engagement in football education. *Journal of Modern Physical Education*, 8(3), 67–75. <https://doi.org/10.15341/jmpe.2022.0307>

การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคปัจจุบัน*

DEVELOPING LEARNING TO ENHANCE LIFE SKILLS OF TODAY'S STUDENTS

บุญยานุช สุขร่าง¹, สงกรานต์ พิมพา² และ อัสภา สุระมัตย์³

Bunyanuch Sookrang¹, Songkran Phimpha² and Atsada Suramat³

¹⁻³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Bunyanuch199999@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 กันยายน 2568; วันตอบรับบทความ : 2 ตุลาคม 2568

Received 26 September 2025; Revised 30 September 2025; Accepted 2 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคปัจจุบัน พบว่า กระบวนการพัฒนาเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนโดยเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้เรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสำรวจความรู้เดิม คือ การสำรวจตนเองและการสนทนาพูดคุยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ 2) ขั้นการลงมือทำกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน 3) ขั้นสะท้อนและวิเคราะห์ คือ การสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน 4) ขั้นนำไปใช้ คือ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้รับไปดำเนินการใช้ในชีวิต และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้เรียนด้วยกัน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ต้นแบบหรือแบบอย่างที่อยู่ในจิตใจ รู้จักคิดวิเคราะห์ การรู้จักแก้ไขปัญหา รวมถึงการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงกระบวนการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

Citation:

* บุญยานุช สุขร่าง, สงกรานต์ พิมพา และ อัสภา สุระมัตย์. (2568). การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคปัจจุบัน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 138-149.

Bunyanuch Sookrang, Songkran Phimpha and Atsada Suramat. (2025). Developing Learning To Enhance Life Skills Of Today's Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 138-149.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คำสำคัญ: การพัฒนาการเรียนรู้, นักเรียนในยุคปัจจุบัน, เสริมสร้างทักษะชีวิต

Abstract

This academic article aims to develop learning to enhance life skills of students in the present era. It was found that: The process of developing and enhancing students' life skills through learning through their experiences consists of 4 steps as follows: 1) The prior knowledge exploration stage is self-exploration and discussion to create knowledge. 2) The activity implementation stage is to allow learners to participate in learning activities together. 3) Reflection and analysis stage is the summarization of knowledge gained from activities during the study. 4) Application stage is the application of the knowledge gained to life and learning through the experiences of fellow students through group discussion. The exchange of experiences, role models or models in the mind, the ability to think analytically, the ability to solve problems, and the connection to various events that reflect the process of enhancing the learner's learning skills are important.

Keywords : Learning development, Students in the present era, Enhancing life skills

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดทำขึ้นเพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์ และสังคม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้

อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) โดยเฉพาะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย และมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

ดังนั้น ทักษะชีวิตที่จำเป็นที่สุดที่ทุกคนควรมี ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้สรุปไว้ และถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิต คือ 1) ทักษะการตัดสินใจเป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ 2) ทักษะการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีระบบ ไม่เกิดความเครียดทางกายและจิตใจ จนอาจลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตเกินแก้ไข 3) ทักษะการคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการคิดที่จะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาโดยการ คิดสร้างสรรค์ เพื่อค้นหาทางเลือกต่าง ๆ 4) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ และประเมินปัญหาหรือสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวเราที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต 5) ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับ วัฒนธรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การแสดงความต้องการ การแสดงความชื่นชม การขอร้อง การเจรจาต่อรอง การดักเตือน การช่วยเหลือ การปฏิเสธ ฯลฯ 6) ทักษะการตระหนักรู้ในตน เป็นความสามารถในการค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง เช่น รู้ข้อดี ข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการ และสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เรารู้ตัวเองเวลาเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่าง ๆ และทักษะนี้ยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 7) ทักษะการเข้าใจผู้อื่นเป็นความสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ความเชื่อ สติปัญญา อาชีพ ฯลฯ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนและจัดกิจกรรมการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยกระตุ้น

ความสนใจ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนและเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งมีการประเมินผลอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครบถ้วนและสนุกสนาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัย

การสร้างทักษะชีวิตสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ทักษะชีวิตทั่วไป และทักษะชีวิตเฉพาะ โดยเนื้อหาที่เป็นจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาพอนามัย, ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ดังนั้นการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยการบูรณาการทักษะชีวิต เช่น การฝึกทักษะชีวิตแนวเศรษฐกิจพอเพียงหรือแนวธรรมาภิบาล เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการตัดสินใจ การสื่อสาร การคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาทักษะชีวิตในบริบทต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและประสบความสำเร็จในชีวิต

การพัฒนาการเรียนการสอน

สอนเป็นจุดเน้นที่เจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่งที่ใช้การเรียนการสอนในห้องเรียนหรือการจัดกระบวนการเรียนการสอนกลุ่มย่อย การจัดสื่อการสอน รวมถึงการออกแบบการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ทักษะการสอน วิธีการสอน กระบวนการ กิจกรรมประกอบการสอน และการวัดและประเมินผล (ทิสนา แคมมณี, 2560) ซึ่งถือว่าเป็นแบบของการสอนที่มีการจัดพฤติกรรมการสอนเพื่อจุดเน้นเฉพาะเจาะจงกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย (Saylor J.G. and others, 1981) สามารถใช้เพื่อการสอนโดยใช้ประกอบเพื่อการสอนในห้องเรียนหรือการสอนเป็นย่อยเพื่อจัดสื่อการเรียนการสอนประกอบการสอน ซึ่งแต่ละแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน (Joyce, B., and Well M., and Colhoun, E., 2004)

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมผ่านประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์ผ่านการสังเกต วิเคราะห์ ปฏิบัติ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองทำให้

เกิดการเรียนรู้ทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ (อรรถัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ, 2544) เป็นผลการจัดกระบวนการสอนทั้งหลายที่มีความครอบคลุมถึงสถานการณ์ทุกอย่างที่ส่งผลต่อการทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้อุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ประกอบการสอนเพื่อส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน (เอกศักดิ์ บุตรลับ, 2537) เนื่องจากโรงเรียนมีแนวทางในการจัดประมวลประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ สุวิทย์ มูลคำ และ อรรถัย มูลคำ, 2545)

ทิศนา ขัมมณี กล่าวถึงองค์ประกอบการเรียนการสอนประกอบด้วย ดังนี้

- 1) ลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถทางด้านสติปัญญา ประสบการณ์เดิม และพฤติกรรมของผู้เรียน
- 2) จุดประสงค์ของการสอน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการเรียนรู้กระบวนการ
- 3) เนื้อหาสาระ ได้แก่ หลักการ ความคิดรวบยอด และความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงคุณลักษณะและเจตคติ
- 4) การเตรียมความพร้อม ได้แก่ การเตรียมสภาพแวดล้อมและการสร้างความสนใจ
- 5) การดำเนินการสอน ได้แก่ การเลือกวิธีการสอน รูปแบบการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนและการเลือกใช้สื่อประกอบการสอน รวมถึงกิจกรรมสร้างทักษะการเรียนรู้ และกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ ประกอบการเรียนรู้ในระหว่างการสอน
- 6) การทดสอบความรู้ของผู้เรียน การใช้คำถาม การสนทนา และการวัดหลังจากการเรียนการสอน

7) เกิดผลสัมฤทธิ์และการปรับปรุงแก้ไขให้กระบวนการเรียนการสอนบรรลุตามเป้าหมายและการดำเนินการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ทิศนา ขัมมณี, 2551)

องค์ประกอบการสอนประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบรวม เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ครู นักเรียน หลักสูตรและเนื้อหาสาระ ประกอบการสอน และองค์ประกอบย่อย คือ รายละเอียดของการสอน ประกอบด้วย การตั้งจุดประสงค์การสอน การหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อประกอบการสอน และการวัดผลประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) ให้ความสำคัญสอดคล้องกับกิจกรรมในการให้ความรู้หรือคำแนะนำกับ ผู้เรียนจะต้องครอบคลุมถึงกิจกรรมต่าง ๆ และเนื้อหาสาระทั้ง ซึ่งผู้สอนจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีกระบวนการในการให้ความรู้หรือให้คำแนะนำและในการให้คำแนะนำนั้นผู้สอนจะต้องให้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ง่ายขึ้นและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดนั้นจะเป็นตัวช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ทั้งนี้ผู้สอนจะมีหน้าที่เป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้จากตัวผู้เรียนเอง (สุคนธ์ ภูมิเวทย์, 2554)

สรุปได้ว่า การพัฒนาการสอนนั้นจะต้องอาศัยกระบวนการจัดกิจกรรมจากเนื้อหาสาระรายวิชาและสื่อประกอบ ซึ่งผู้สอนนั้นจะต้องนำเอากลยุทธ์วิธีการสอน กระบวนการสอน และกิจกรรมการสอนมาประกอบระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนทักษะการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในรายวิชา เนื้อหาสาระ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้สื่อมาประกอบกระบวนการเรียนการสอนโดยการเลือกใช้กิจกรรมและสื่อให้สอดคล้องกับบุคลิกของผู้เรียนและเนื้อหาวิชาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ทบทวนบทเรียนและกิจกรรมในระหว่างการจัดการเรียนการสอนจากแบบทดสอบและแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในห้องเรียน

ทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคปัจจุบัน

World Health Organization (WHO) (1997) ได้กล่าวว่า ทักษะชีวิต คือ ความสามารถในการปรับตัวและพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้นในระหว่างเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ ทั้งยังมีเป็นสิ่งที่เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับชีวิตและสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวได้กับสิ่งที่เกิดขึ้นในรอบตัว โดยส่วนใหญ่ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ ทักษะในการดำเนินการชีวิตต่าง ๆ รวมถึงทักษะภายใต้สังคมต่างๆที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นทักษะชีวิตของนักเรียน คือ ความสามารถของนักเรียนที่มีติดตัว และสามารถเรียนรู้จากตนเองและผู้อื่น รวมถึงสภาพทางสังคมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างความรู้ เจตคติ และทักษะการจัดกับชีวิตของนักเรียนเองและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี, 2546) ดังนั้นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ 4 มิติ คือ

1) มิติด้านร่างกาย คือ การเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย การพัฒนาการสติปัญญาเจริญเต็มโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ เช่น มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์

2) มิติด้านจิตใจ คือ การเป็นผู้รู้จักและเข้าใจตนเองเป็นอย่างดี รวมถึงเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี และเข้าใจสถานการณ์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

3) มิติด้านความรู้ คือ มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของสาระวิชา สหวิทยาการ และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง

4) มิติด้านความรู้ความสามารถ คือ ทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ของตนเอง เช่น ทักษะด้านการคิด การสื่อสาร ภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยี ความสัมพันธ์ด้านมนุษยสัมพันธ์ การปรับตัว การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงทักษะด้านอาชีพ และการจัดการ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546)

ทักษะชีวิตที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอยู่ 3 ประการ คือ การส่งเสริม หมายถึง การสร้างทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน มีพฤติกรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต การป้องกัน หมายถึง การช่วยเหลือผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาให้มีทักษะชีวิตสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นปกติ และการแก้ไข คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนที่เป็นปัญหาโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือบำบัดและรักษา (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และ สุวรรณ เรืองกาญจนเศรษฐ์, 2553) โดยเฉพาะแนวทางในการสร้างทักษะความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพสังคมปัจจุบัน และการเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ประกอบด้วย 4 ทักษะการเรียนรู้ คือ 1) การจัดการกับอารมณ์ 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) กាตระหนักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และ 4) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป.) มนุษย์ต้องเรียนรู้ต้องผ่านการฝึกฝนมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอและสังคม โดยการนำเอาองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าธรรมชาติและชีวิตที่แท้จริง และการฝึกให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาตนเองให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2553)

ความสามารถในการสร้างทักษะชีวิตนั้นถือว่าเป็นการทำงานภายใต้กรอบสภาพแวดล้อมในยุคเทคโนโลยี การค้นคว้าข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วรวมถึงขีดความสามารถในการเรียนรู้ในสังคมในการพัฒนาการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นทีมร่วมกัน การสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดทักษะความสามารถของบุคคลที่มีความรู้ รู้จักการวางแผนในสังคมที่

หลากหลาย ดังที่ กীরติ สุวรรณ (2562) กล่าวว่า การพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ มีความสำคัญกับนักเรียน คือการทำให้ให้นักเรียนที่มีความสามารถในการดำรงชีวิตและนำความรู้ที่ได้รับการเพื่อประกอบใช้ในการดำเนินชีวิตให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และได้รับความรู้จากครู วิทยากร ทั้งด้านความรู้ โดยจะเน้นให้เกิดความรู้และความเชี่ยวชาญ สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนเมื่อการบูรณาการระหว่างวิชา โดยมุ่งเน้นสร้างความรู้และความเข้าใจในความรู้ที่มีอยู่ในการวัดการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น รู้จักคิด การเรียนรู้ การทำงาน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การสื่อสารการร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิตและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างรวบร้อน

ความสามารถของบุคคลในการใช้ทักษะในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัวและสังคมด้วยความรู้ ความเข้าใจ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในสังคมรวมถึงการรู้จักแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความเหมาะสมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (กุสุมาวดี คำเกลี้ยง และคณะ, 2554) อันประกอบด้วย การมีความรู้ มีทัศนคติที่ดี และมีทักษะที่จำเป็น เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้อย่างมีความสุขในสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยและความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน และความสามารถปรับตัวและเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิต (ศิริพร รุ่งสุวรรณและคณะ, 2562) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านอารมณ์ การรู้จัก การตัดสินใจ สามารถปรับตัวแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (ธีระนันท์ ผิวผา, 2560)

การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคปัจจุบัน

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้เพื่ออนาคตตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย พบว่า การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเยาวชนประกอบด้วยด้านความรู้คิดทางจิตวิทยา แนวคิดทางเชิงสังคม เชิงสิ่งแวดล้อม เชิงเศรษฐกิจ และเชิงการศึกษา โดยมีประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ ด้านการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ด้านการพัฒนาจิตสำนึกตามแนวพระพุทธศาสนา และด้านการพัฒนาจิตสำนึกตามแนวกฎหมาย รวมถึงการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมไทย ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ ด้านสิทธิหน้าที่ของตนเองเกี่ยวกับสังคม ด้านความรู้ความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม และด้านความเอื้อเฟื้อต่อสังคมทางจิตใจและอารมณ์ (สิริกร รัตนศิริณิขกุล, 2564) และเกิดทักษะทางสังคมเป็นเสมือนพื้นฐานสำคัญของบุคคลซึ่งควรได้รับการฝึกฝนตั้งแต่เด็ก ๆ

เพื่อให้ทุกคนได้เกิดทักษะความสามารถในการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข การฝึกทักษะทางสังคมจึงได้ให้ความสำคัญในการฝึกเตรียมให้เยาวชนหรือนักเรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคมนั้น ๆ (กฤษฎาภรณ์ ทิพย์ใส และคณะ, 2556)

การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนโดยส่วนที่สำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้น คือ การพัฒนาทักษะด้านความคิด เนื่องจากเป็นการทักษะแรกในการเรียนรู้จักแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงเป็นทักษะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนถ้ามนุษย์รู้จักในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติและเป็นขั้นตอนรวมถึงการที่ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับการตัดสินใจต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีจะสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประมวลผลลัพธ์จากการพฤติกรรมจากการกระทำที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้ตัดสินใจแล้วได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีทักษะที่เกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ เนื่องจากการจัดการเกี่ยวกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจากความรู้สึกโกรธ การควบคุมตนเอง ความเครียด ความรู้สึกสิ่งเหล่านี้ที่เกิดขึ้นนั้นจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียนเอง ดังนั้นทักษะการจัดการกับอารมณ์จึงมีความสำคัญต่อการสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน เช่น การรู้จักจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการรับมือจากความรู้สึกโกรธ ความเครียด ความคิด ความรู้สึกต่างๆที่ส่งผลต่ออารมณ์ที่เกิดขึ้น หากผู้เรียนไม่มีทักษะในการจัดการกับอารมณ์ตนเองจะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนที่จะเกิดขึ้นกันตนเองจากผลที่เกิดขึ้นทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้รวมกับ คือ ทักษะชีวิตด้านสังคม จะเป็นทักษะสื่อสารต่างๆส่งผลต่อการบริการจัดการในการกล้าแสดงออก การสร้างมนุษยสัมพันธ์ ทักษะสร้างปฏิสัมพันธ์ การให้ความรู้สึก และเห็นใจผู้อื่น ซึ่งทักษะเหล่านี้จึงเป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นถ้าผู้เรียนได้การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะสามารถใช้ชีวิตในการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนกำลังเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยจึงจะต้องพัฒนาทักษะทางสังคมเป็นอย่างมากเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาตนเองสำหรับผู้เรียนโดยเริ่มจากพัฒนาทักษะที่ใกล้ตัวก่อนหลังจากดำเนินการพัฒนาสิ่งที่รอบตัวและสร้างความสัมพันธ์ในระหว่างเรียนและดำเนินชีวิตต่อไป

สรุป

กระบวนการพัฒนาเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนโดยเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้เรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นสำรวจความรู้เดิม คือ การสำรวจตนเองและการสนทนาพูดคุยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ก่อนการลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ของบุคคล และความรู้ในด้านต่าง ๆ

2) ขั้นการลงมือทำกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการสรุปความรู้จากสิ่งที่ได้เรียนรู้

3) ขั้นสะท้อนและวิเคราะห์ คือ การสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน ทั้งมีการสะท้อนผลจากการจัดกิจกรรม รวมถึงการประเมินผ่านการคิดวิเคราะห์ที่มีแบบแผนการเรียนรู้ ทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ และสรุปสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

4) ขั้นนำไปใช้ คือ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้รับไปดำเนินการใช้ในชีวิตหรือในกระบวนการเรียนการสอนต่อไปเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

ดังนั้น การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้เรียนด้วยกันด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ต้นแบบหรือแบบอย่างที่อยู่ใกล้ใจ รวมถึงการแสดงความรู้สึกที่ดีและประยุกต์ใช้ความคิดอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบทเรียนสำคัญที่จะเสริมสร้างทักษะชีวิตผ่านกระบวนการเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รู้จักคิดวิเคราะห์ การรู้จักแก้ไขปัญหา และการสรุปองค์ความรู้จากกิจกรรมกับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในระหว่างการจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่สะท้อนถึงกระบวนการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการพัฒนาทักษะสำหรับผู้เรียน ส่วนใหญ่ประกอบด้วยทักษะการคิด ทักษะการดำเนินชีวิตผ่านบทบาทสมมติ ทักษะแรงจูงใจผ่านกระบวนการบุคคลตัวอย่าง ทักษะการแก้ไขปัญหาผ่านวิธีการจัดการปัญหา ทักษะเหตุการณ์ผ่านการสร้างเหตุผล ทักษะการให้กำลังใจผ่านการสร้างพลังในตนเอง ทักษะการลงมือปฏิบัติผ่านการแสดงออก ทักษะการกระบวนการคิดบวกผ่านการลงมือด้วยตนเอง และทักษะการสร้างคุณค่าตนเองและความรักผ่านการแสดงความรู้สึกจากการกระทำหรือการปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎาภรณ์ ทิพย์ใส และคณะ. (2556). การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15. กรป.กลางอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จังหวัดศรีสะเกษโดยใช้การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์. วารสารการวัดผลหารศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 19(2), 1-12.
- กุสุมาวดี คำเกลี้ยงและคณะ. (2554). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสุขศึกษา 6 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). คุณลักษณะและภาพอนาคตคนไทยที่พึงประสงค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.
- ธีระนันท์ ผิวผา. (2560). ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตต่อภาวะซึมเศร้าในนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ พยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิตนา แหมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2553). หลักชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และสุวรรณา เรืองกาญจาเศรษฐ์. (2553). ทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส).
- วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. (2546). หลักการสอนการพัฒนาทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร รุ่งสุวรรณ, นิตยา ตากวิริยะ และวนลดา ทองใบ. (2562). ผลของโปรแกรมฝึกทักษะ ชีวิตเพื่อลดการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นนอกระบบการศึกษาที่มีพฤติกรรมการดื่ม แอลกอฮอล์จังหวัดนครนายก. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 33(1), 162 – 178.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). คู่มือทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ ไรท์ พูเบลีย์ ประเทศไทย.

- สิริกร รัตนศิรินิชกุล. (2564). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้เพื่ออนาคตตามแนวพระพุทธศาสนา
ของเยาวชนในสังคมไทย. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 6(2), 331-345.
- สุคนธ์ ภูมิเวทย์. (2554). การออกแบบการสอน Instructional design. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). 20 วิธีการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
_____. (2544). การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เอกศักดิ์ บุตรลับ. (2537). ครูและการสอน (Teacher and teaching). ภาควิชาหลักสูตรและ
การสอน สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
- Joyce, B., and Weil, M., and Calhoun, E. (2004). Models of Teaching. (7 Th ed).
New York :Courtesy of Reece Galleries, Inc.
- Saylor, J.G., and others. (1981). "Curriculum Planning for Better Teaching and
Learning." 4 th ,ed. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- World Health Organization (WHO). (1997). World Health Statistics Annual,
Geneva. Switzerland.

ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้ บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee*

“THE INFLUENCE OF TRUST, SECURITY, AND RISK FACTORS ON THE USE OF SPAYLATER LOAN SERVICES ON THE SHOPEE PLATFORM”

บัวพรรณ คำเฉลา¹ และ วีรพงษ์ สุทวัน²

Buaphan khamchalo¹ and Veerapong Suthawan²

¹⁻²คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻²Faculty of Business Administration, Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: buaphan.k1128@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 21 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 23 ตุลาคม 2568

Received 16 October 2025; Revised 21 October 2025; Accepted 23 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเสี่ยงของผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee 2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee 3) เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความปลอดภัย รวมถึงลดความเสี่ยงในการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) เก็บข้อมูลกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างจำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ตารางแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis)

Citation:

* บัวพรรณ คำเฉลา และ วีรพงษ์ สุทวัน. (2568). ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 150-166.

Buaphan khamchalo and Veerapong Suthawan. (2025). “The Influence Of Trust, Security, And Risk Factors On The Use Of Spaylater Loan Services On The Shopee Platform”.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 150-166.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความเชื่อมั่นเชื่อมั่น (Trust) และ ความปลอดภัย (Security) มีความสัมพันธ์และส่งผลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการใช้บริการ SPayLater ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเชื่อมั่น ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.71) รองลงมาคือด้านความปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.70) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเสี่ยง ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.67) 2) ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยง โดยส่งผลในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่งผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater ของแอปพลิเคชัน Shopee ในการซื้อสินค้าทางออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่งผลต่อกันในทางบวก โดยมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 97.2 (R^2 adj = 0.972) และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 7206.516 3) แนวทางในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความปลอดภัย รวมถึงลดความเสี่ยงในการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee การส่งเสริม ความเชื่อมั่น และความปลอดภัย เป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มการยอมรับและการใช้บริการ SPayLater อย่างยั่งยืน ขณะที่การบริหารจัดการและลด ความเสี่ยงที่รับรู้ จะช่วยสนับสนุนให้ผู้บริโภคใช้บริการอย่างมั่นใจและรับผิดชอบต่อภาระทางการเงินมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับ Shopee และผู้ให้บริการสินเชื่อออนไลน์อื่น ๆ ในการพัฒนาระบบการชำระเงินแบบ “ซื้อก่อน จ่ายทีหลัง” ให้มีความน่าเชื่อถือและปลอดภัยมากยิ่งขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: SPayLater, ซื้อก่อนจ่ายทีหลัง, ความเชื่อมั่น, ความปลอดภัย, การยอมรับบริการ

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the levels of trust, security, and perceived risk of consumers using the SPayLater credit service on the Shopee platform; (2) to examine the factors of trust, security, and perceived risk affecting consumers' intention to use SPayLater; and (3) to propose guidelines for enhancing trust and security, as well as reducing risks in using SPayLater services. This study employed a quantitative research approach. The sample consisted of 400 respondents residing in the Lower Northern Region of Thailand.

Data were analyzed using descriptive statistics—percentage, frequency, mean, and standard deviation—and inferential statistics through regression analysis.

The research results found that 1) The level of trust and security were related and had a positive effect on the intention to use SPayLater service at the highest level ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.69). When considering each aspect, it was found that all aspects were practiced at the highest level. The aspect with the highest mean value was trust ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.71), followed by safety ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.70), and the aspect with the lowest mean value was risk ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.67). 2) Factors of trust, safety, and risk affecting the use of SPayLater loan services on Shopee found that factors affecting trust, safety, and risk had a positive effect, with statistical significance at the 0.05 level, affecting the use of SPayLater loan services on the Shopee application for online shopping with statistical significance at the 0.05 level, having a positive effect on each other. With a predictive power of 97.2 percent (R^2 adj = 0.972) and a standard error of 7206.516, 3) Approaches to promote confidence and safety, as well as reduce risks in using SPayLater loan services on Shopee. Promoting confidence and safety are key strategies to increase acceptance and sustainable use of SPayLater services, while managing and reducing perceived risks will encourage consumers to use the service with more confidence and responsibility for their financial obligations. All of these will be important guidelines for Shopee and other online loan providers to develop a more reliable and secure “buy now, pay later” payment system in the future.

Keywords: SPayLater, Buy Now Pay Later, Trust, Security, Service Acceptance

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน บริการทางการเงินออนไลน์จึงได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะบริการสินเชื่อแบบ “ซื้อก่อน จ่ายทีหลัง” (Buy Now, Pay Later) เช่น SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ โดยไม่ต้องชำระเงินทันที แต่สามารถชำระ

เงินในภายหลังตามที่กำหนด การใช้บริการดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายในการช้อปปิ้ง แต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม การใช้บริการสินค้าออนไลน์ยังคงมีความเสี่ยงและความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยและความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการใช้บริการ (เจษฎา เจริญสันติพงศ์, 2565)

ความสำคัญกับปัจจัยด้าน ความเชื่อมั่น (Trust) ความปลอดภัย (Security) และ ความเสี่ยงที่รับรู้ (Perceived Risk) ซึ่งมีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการ BNPL (Khan et al., 2020; Zhou & Huang, 2021) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในบริบทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ในมาเลเซียและอินโดนีเซีย พบว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมผู้บริโภคมีผลแตกต่างจากโลกตะวันตก โดยผู้บริโภคในภูมิภาคนี้ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์มและการสื่อสารที่โปร่งใส (Lim et al., 2022; Ahmad & Rahman, 2023) ความเชื่อมั่น (Trust) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสินค้าออนไลน์อย่างมาก โดยเฉพาะในบริบทของบริการที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การสร้างความเชื่อมั่นในแบรนด์และระบบการทำงานที่โปร่งใสจะช่วยให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในการใช้บริการมากขึ้น งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการที่พวกเขามีความเชื่อมั่นสูง เช่น ความเชื่อมั่นในแบรนด์ Shopee ซึ่งมีการสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและมีมาตรฐานการบริการที่ชัดเจน (Khan et al., 2020)

ในขณะที่ความเชื่อมั่นเป็นปัจจัยที่สำคัญ ความปลอดภัย (Security) ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการสินค้า SPayLater โดยเฉพาะเมื่อผู้ใช้บริการมีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลและการทำธุรกรรม การรับรู้ว่าจะมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น การเข้ารหัสข้อมูล (Encryption) และระบบยืนยันตัวตนหลายขั้นตอน (Multi-Factor Authentication) เป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยลดความกังวลและเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้ใช้บริการ ความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ และส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะใช้บริการสินค้ามากขึ้น (Zhou & Huang, 2021)

อย่างไรก็ตาม การรับรู้ถึงความเสี่ยง (Perceived Risk) ยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการ SPayLater แม้ว่าผลการวิจัยจะชี้ให้เห็นว่าการรับรู้ความเสี่ยงไม่มีผลกระทบที่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ความเสี่ยงที่ผู้ใช้บริการรับรู้เกี่ยวกับการใช้บริการสินค้า

ออนไลน์ยังคงเป็นประเด็นที่สำคัญ การรับรู้ถึงความเสี่ยงอาจส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่ยังไม่เคยใช้บริการมา การที่ผู้ใช้บริการมีความเชื่อมั่นในความปลอดภัยและความเชื่อมั่นในแบรนด์อาจช่วยลดผลกระทบของการรับรู้ความเสี่ยงได้ ในประเทศไทย บริการ SPayLater ของแพลตฟอร์ม Shopee ถือเป็นหนึ่งในตัวอย่างของ BNPL ที่ได้รับความนิยมอย่างมาก โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภควัยทำงานและนักศึกษาที่มีรายได้จำกัด การใช้บริการนี้ช่วยให้ผู้ใช้สามารถซื้อสินค้าทางออนไลน์ได้ง่ายขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทางการเงิน หากขาดการบริหารจัดการหนี้สินอย่างมีวินัยก่อน (Lee & Tan, 2019)

จากการศึกษาดังกล่าว พบว่าปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และการรับรู้ถึงความเสี่ยงมีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee อย่างมีนัยสำคัญ แม้ว่าบริการ SPayLater จะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการในกลุ่มผู้บริโภคภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเสี่ยงที่รับรู้ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลเชิงนโยบายและการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ให้บริการในอนาคต การเข้าใจปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ให้บริการสามารถพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยให้กับผู้ใช้บริการ และเพิ่มโอกาสในการขยายฐานลูกค้าในอนาคต งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee ในกลุ่มผู้บริโภคในเขตภาคเหนือตอนล่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ให้บริการในการปรับปรุงกลยุทธ์ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมความรู้ทางการเงินแก่ผู้บริโภค นอกจากนี้หากมีการศึกษาปัจจัยและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ SPay Later ได้อย่างลึกซึ้ง อาจส่งผลให้ผู้ให้บริการส่วนใหญ่มีวินัยในการชำระเงินให้ครบทุกงวด ก็จะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของไทยได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถส่งลดีกับทุกภาคส่วน ทำให้ประชาชนในประเทศไทยกล้าที่จะซื้อสินค้าหรือใช้บริการมากขึ้นเมื่อไม่ต้องชำระเป็นเงินก้อนใหญ่ในทีเดียว แต่สามารถแบ่งชำระเป็นงวด ๆ ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีบัตรเครดิต จึงทำให้ผู้คนไม่รู้สึกเสียดายเงินไปเยอะเหมือนกับการชำระเงินงวดเดียว เมื่อประชาชนใช้จ่ายใช้สอยกันมากขึ้น เศรษฐกิจของประเทศไทยก็จะเติบโตยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเสี่ยงของผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee
3. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความปลอดภัย รวมถึงลดความเสี่ยงในการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) เพื่อทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและการกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ผู้ที่เคยใช้บริการหรือยังคงใช้บริการซื้อก่อนจ่ายทีหลังผ่านแอปพลิเคชัน Shopee หรือบริการ SPayLater ในการชำระเงิน ที่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ โดยปัจจุบันจำนวนผู้ที่ซื้อสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee และยังเป็นบัญชีที่เข้าออนไลน์แพลตฟอร์มอยู่ประมาณ 55.1 ล้านคน (eukeki .ee, 2023) จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง 3,838,140 คน (ข้อมูลจำนวนประชากร ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2566 (ค.ศ. 2023) จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (DOPA)

2. กลุ่มตัวอย่าง ใช้ในการวิจัย ผู้ที่เคยใช้บริการหรือยังคงใช้บริการซื้อก่อนจ่ายทีหลังผ่านแอปพลิเคชัน Shopee หรือบริการ SPayLater ในการชำระเงิน ที่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร และนครสวรรค์ ซึ่งไม่รู้จำนวนกลุ่มประชากรที่แน่ชัด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) เพื่อหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่จะทำแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ตารางของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ค่าระดับความเชื่อร้อยละ 95 และค่าระดับความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ ร้อยละ +5 ซึ่งสามารถแสดงการคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร คือประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร และนครสวรรค์ ที่เคยหรือมีการชำระเงินโดยใช้งานบริการ SPayLater ของแอปพลิเคชัน Shopee จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผ่านช่องทางออนไลน์ ในการสำรวจ

ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการวิจัยในช่วง เดือน มกราคม - มีนาคม 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee” จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะปลายปิด (Close end questionnaire) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-Administered) โดยคำถามในแบบสอบถามจะถูกประกอบไปด้วย 2 ตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร ประกอบไปด้วย เพศ, อายุ, อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ SPayLater ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และการรับรู้ความเสี่ยง กับตัวแปรตามคือการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater โดยแบบสอบถามในตอนที่ 2 จะมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ซึ่งเป็นมาตราส่วนที่ประยุกต์มาจากมาตราวัดของ Likert Scale (ลิเคิร์ต) โดยจะมีการแบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แนวทางในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความปลอดภัย รวมถึงลดความเสี่ยงในการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างขึ้นตามขั้นตอนที่มีระบบและความละเอียดรอบคอบ เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหา ต่อมาจึงปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำและนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC 0.80–1.00) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไป

ทดลองใช้กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูงที่ 0.904

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้สร้าง QR code ผ่านการส่งแบบสอบถามออนไลน์ Google Form ทางอีเมล โดยได้รับแบบสอบถามคืนครบ 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการประมวลผลสำหรับการวิเคราะห์ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รับข้อมูล และได้นำมาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล จากนั้นจึงนำข้อมูลมาประมวลผลในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ รวมทั้งทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะประชากรหรือข้อมูลโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จะนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นจำนวนค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายให้เห็นลักษณะของข้อมูลทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ, อายุ, อาชีพ, ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนซึ่งนำเสนอในรูปแบบของตารางตามความเหมาะสมและอภิปรายผล

2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee ใช้การวัดความตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) และตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) การวิเคราะห์การถดถอย (Regression)

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้บริการสินเชื่อ Buy Now Pay Later ที่ใช้บริการ SPay Later ของแอปพลิเคชัน Shopee ในการซื้อสินค้าทางออนไลน์เกี่ยวกับปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee

ที่ประกอบด้วย ด้านความเชื่อมั่น ด้านความปลอดภัยด้านความเสี่ยง จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผลปรากฏดังนี้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อ Buy Now Pay Later ที่ใช้บริการ Spay Later ของแอปพลิเคชัน Shopee ในการซื้อสินค้าทางออนไลน์ จำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 314 คน คิดเป็น 78.5 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 62.75 มีอาชีพเป็นพนักงานของรัฐ จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.3 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 11,000 – 15,000 บาท จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 61.3

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเสี่ยงของผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเสี่ยงของผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee

ด้านที่	รายการ	ระดับ		แปลผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D		
1	ด้านความเชื่อมั่น	4.59	0.71	มากที่สุด	1
2	ด้านความปลอดภัย	4.58	0.70	มากที่สุด	2
3	ด้านความเสี่ยง	4.55	0.67	มากที่สุด	3
	ภาพรวม	4.57	0.69	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเสี่ยงของผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเชื่อมั่น ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.71) รองลงมาคือด้านความปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.70) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเสี่ยง ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.67)

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการ
สินเชื่อ SPayLater บน Shopee

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับ
การใช้บริการ SPaylater

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficient's	t	P- value
	B	Std.Error	Beta		
(Constant)	-.518	.224		-1.354	0.17
1.ความปลอดภัย	.249	.062	.171	4.035	<.001
2.การรับรู้ถึงความเสี่ยง	-.070	.051	-.055	-1.439	.153
3.ความเชื่อมั่น	.421	.074	.294	5.652	<.001

a. Dependent Variable: Intention to Use SPayLater

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อ
การใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee ในการซื้อสินค้าทางออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 ด้านได้แก่ การรับรู้ถึงความปลอดภัย (X) (อิทธิพลเชิงบวก,
B = .249, p-value = 0.000) ความเชื่อมั่น(X)(อิทธิพลเชิงบวก,B = 0.421, p-value = 0.000)
และการรับรู้ถึงความเสี่ยง (X) (อิทธิพลเชิงลบ, B = -0.070, p-value = .153)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการ

Model	B	S.E	Beta	t	p-value
(Constant)	0.112	0.044		2.515	0.0012
การยอมรับเทคโนโลยี (X1)	0.978	0.012	0.972	78.780	0.000

R = 0.972 R Square = 0.972 Adjusted R Square =0.972 F = 7206.516 Sig = 0.000

* p < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee ในการซื้อสินค้าทางออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (อิทธิทธิพลเชิงบวก, $B = 0.978$, $p\text{-value} = 0.000$) โดยปัจจัยระหว่างทัศนคติของการยอมรับเทคโนโลยี สามารถร่วมอธิบายความตั้งใจใช้บริการสินเชื่อ Buy Now PoyLater จากการใช้บริการ Spay Later ของแอปพลิเคชัน Shopee ในการซื้อสินค้าทางออนไลน์ ได้ร้อยละ 97.2 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความตั้งใจใช้บริการ และสามารถสร้างเป็นสมการทำนายได้ ดังนี้ $Z(y) = .112 + 0.972(X,)*$

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นของตัวแบบ ANOVA

Model	Sum of Square	df	Mean Square	F	P-value
Regression	112.354	3	37.451	165.93	<001
Residual	94.362	418	.225		
Total	206.716	421			

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าการถดถอยเชิงพหุคูณมี ค่า $F = 165.93$ และ ค่า $P\text{-value} < .001$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ .05 แสดงว่า ตัวแบบมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ มีตัวแปรอิสระอย่างน้อยหนึ่งตัวที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการยอมรับการให้บริการสินเชื่อ SPayLater ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Mean Square Residual = 0.225) อยู่ในระดับต่ำ แสดงถึงความเหมาะสมของแบบจำลองในการพยากรณ์พฤติกรรมกรยอมรับการให้บริการได้ดี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความปลอดภัย รวมถึงลดความเสี่ยงในการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการให้บริการสินเชื่อ SPayLater อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความเชื่อมั่น (Trust) และ ความปลอดภัย (Security) ส่วน การรับรู้ถึงความเสี่ยง (Perceived Risk) ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการยอมรับบริการ ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริโภคในภาคเหนือตอนล่างมีระดับความเชื่อมั่นและความ

ปลอดภัยต่อแพลตฟอร์ม Shopee อยู่ในระดับสูง แต่ยังคงต้องได้รับการเสริมสร้างอย่างต่อเนื่องเพื่อคงไว้ซึ่งการใช้บริการระยะยาว

แนวทางในการส่งเสริมสามารถสรุปได้เป็น 3 ด้านหลัก ดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริม ความเชื่อมั่น (Trust) สร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดย Shopee ควรแสดงรายละเอียดเงื่อนไขการชำระเงิน ดอกเบี้ย และค่าธรรมเนียมของบริการ SPayLater ให้เข้าใจง่าย และเข้าถึงได้ทุกขั้นตอน เพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจในความซื่อสัตย์ของแพลตฟอร์มพัฒนาแบรนด์และภาพลักษณ์ด้านความน่าเชื่อถือ ผ่านการสื่อสารเชิงบวก เช่น การใช้รีวิวจากผู้ใช้งานจริง การนำเสนอกรณีศึกษาของผู้ใช้ที่มีประสบการณ์ดีในการใช้บริการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า โดยใช้ระบบสมาชิกหรือรางวัลสำหรับผู้ชำระเงินตรงเวลา เพื่อสร้างความผูกพัน (Loyalty) และเพิ่มระดับความเชื่อมั่นต่อระบบสินเชื่อออนไลน์

2. แนวทางการส่งเสริม ความปลอดภัย (Security) พัฒนาเทคโนโลยีป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ระบบยืนยันตัวตนสองชั้น (Two-Factor Authentication) และระบบเข้ารหัสข้อมูลการชำระเงิน เพื่อป้องกันการรั่วไหลของข้อมูลผู้ใช้สื่อสารความปลอดภัยเชิงรุก (Proactive Communication) โดยจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองข้อมูลของผู้ใช้ให้เข้าใจง่าย เพื่อสร้างความมั่นใจว่าการใช้บริการ SPayLater ปลอดภัยให้ความรู้ผู้บริโภคเกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ เช่น การระวังลิงก์ปลอม การไม่เปิดเผยรหัส OTP เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการใช้บริการอย่างปลอดภัย

3. แนวทางในการ ลดความเสี่ยง (Perceived Risk) ผลการวิเคราะห์พบว่าความเสี่ยงไม่มีผลโดยตรงต่อการยอมรับการใช้บริการ แต่การบริหารจัดการความเสี่ยงยังเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาสถานะผู้ใช้ในระยะยาว โดยแนวทางที่เหมาะสม ได้แก่ ออกแบบระบบแจ้งเตือนและติดตามยอดหนี้อัตโนมัติ เพื่อป้องกันการผิดนัดชำระ ซึ่งช่วยลดความวิตกกังวลของผู้ใช้เกี่ยวกับการชำระเงินจัดทำมาตรการผ่อนผันหรือปรับโครงสร้างหนี้ชั่วคราว สำหรับผู้ใช้ที่มีเหตุสุดวิสัย เช่น รายได้ลดลง เพื่อสร้างความยืดหยุ่นและความเข้าใจในระบบพัฒนาศูนย์ช่วยเหลือลูกค้าออนไลน์ (Customer Support Center) ที่ตอบคำถามเรื่องความเสี่ยงทางการเงินและให้คำแนะนำเชิงป้องกัน เพื่อช่วยให้ผู้บริโภควางแผนการใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสม

สรุปการส่งเสริม ความเชื่อมั่น และ ความปลอดภัย เป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มการยอมรับและการใช้บริการ SPayLater อย่างยั่งยืน ขณะที่การบริหารจัดการและลด ความเสี่ยงที่รับรู้ จะช่วยสนับสนุนให้ผู้บริโภคใช้บริการอย่างมั่นใจและรับผิดชอบต่อภาระทางการเงินมาก

ขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับ Shopee และผู้ให้บริการสินเชื่อออนไลน์อื่น ๆ ในการพัฒนาระบบการชำระเงินแบบ “ซื้อก่อน จ่ายทีหลัง” ให้มีความน่าเชื่อถือและปลอดภัยมากยิ่งขึ้นในอนาคต

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมีระดับความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater อยู่ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ไว้วางใจในระบบการทำธุรกรรมและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของ Shopee ซึ่งมีระบบยืนยันตัวตนและการเข้ารหัสข้อมูลที่รัดกุม ขณะเดียวกันระดับการรับรู้ความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ แสดงว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีประสบการณ์เชิงบวกกับแพลตฟอร์มและมองว่าการใช้บริการสินเชื่อดังกล่าวมีความปลอดภัยและน่าเชื่อถือผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ Khan et al. (2020) ที่ระบุว่าความเชื่อมั่นในระบบและความปลอดภัยทางธุรกรรมเป็นปัจจัยหลักที่สร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภคในการใช้บริการทางการเงินออนไลน์ และสอดคล้องกับ Zhou & Huang. (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลผู้ใช้งานมีผลต่อระดับความพึงพอใจและการยอมรับบริการ FinTech

2. ผลการศึกษาปัจจัยด้านความเชื่อมั่นความปลอดภัย และความเสี่ยงที่มีผลต่อการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee ด้านความเชื่อมั่น (Trust) ด้านความปลอดภัย (Security) ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อมั่น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้บริการ SPayLater มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ชิดชน พันธน้อย (2566) กับแนวคิดที่ว่าในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านช่องทางดิจิทัล ความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการเป็นรากฐานสำคัญในการตัดสินใจยอมรับและใช้งานบริการนั้น ๆ ความเชื่อมั่นในบริบทของ SPayLater อาจหมายถึงความเชื่อมั่นในแบรนด์ Shopee, ความเชื่อมั่นในระบบการทำงานที่โปร่งใส, และความเชื่อมั่นว่าข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางการเงินจะไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้ใช้บริการในปัจจุบันให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นผลมาจากความพยายามของผู้ให้บริการในการสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและมีมาตรฐานการบริการที่ชัดเจน ด้านการรับรู้ถึงความเสี่ยง (Perceived Risk) ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ถึงความเสี่ยง ไม่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการ SPayLater สอดคล้องกับงานของ ศรีณย์ภัทร สุริยะคำวงศ์. (2568) พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการใช้บริการ

สินเชื่อ SPayLater (สินเชื่อผ่านแอปพลิเคชัน Shopee): กรณีศึกษาเจเนอเรชัน Y และเจเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าผู้บริโภคยังรู้สึกกังวลเรื่องความเสี่ยงของการสูญเงิน เนื่องจาก แอปพลิเคชัน Shopee เป็นผู้ให้บริการสินเชื่อเอง ไม่ใช่ทางธนาคารเป็นผู้ให้บริการ โดยการวัดภาพรวมของการรับรู้ความง่ายในการใช้งานส่งผลทางบวกให้กับทัศนคติต่อพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการยอมรับใช้สินเชื่อ SPaylate และการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งาน (Perceived Usefulness) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward using) มีนัยยะสำคัญอยู่ที่ -0.50 การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived ease of use) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward using) มีนัยยะสำคัญอยู่ที่ 1.00 และ ทัศนคติต่อพฤติกรรม ส่งผลต่อการยอมรับการใช้สินเชื่อ SPayLater อย่างมีนัยยะสำคัญอยู่ที่ 1.00 ซึ่งมาจากการที่ผู้บริโภคได้มีการรับรู้ถึงรายละเอียดในตัวผลิตภัณฑ์สินเชื่อของ SPayLater ก่อนมาสมัครใช้บริการและผู้ใช้บริการได้ยอมรับการใช้สินเชื่อ SPayLater เพราะตัวผลิตภัณฑ์มีการสมัครที่ง่ายและผ่านอนุมัติไว

3. แนวทางในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความปลอดภัย รวมถึงลดความเสี่ยงในการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater บน Shopee การส่งเสริม ความเชื่อมั่น และ ความปลอดภัย เป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มการยอมรับและการใช้บริการ SPayLater อย่างยั่งยืน ขณะที่การบริหารจัดการและลดความเสี่ยงที่รับรู้ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการหนี้สินและยอมรับผิดชอบทางการเงิน รวมทั้งจัดทำแคมเปญให้ความรู้ด้าน “การใช้สินเชื่ออย่างมีวินัย” เพื่อป้องกันปัญหาหนี้ค้างชำระจะช่วยสนับสนุนให้ผู้บริโภคใช้บริการอย่างมั่นใจและรับผิดชอบต่อภาระทางการเงินมากขึ้น สอดคล้องกับงานของภณทิรา พวงบุบผาและคณะ .(2568).ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการสินเชื่อ Buy Now Pay Later ที่ใช้บริการ Spay Later ของแอปพลิเคชัน Shopee ในการซื้อสินค้าทางออนไลน์ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติของการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้ การรับรู้ความเสี่ยง ความไว้วางใจ โดยส่งผลในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยทัศนคติการยอมรับเทคโนโลยีส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการสินเชื่อ Spay Later ของแอปพลิเคชัน Shopee ในการซื้อสินค้าทางออนไลน์โดยส่งผลในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทัศนคติของการยอมรับเทคโนโลยีส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการสินเชื่อ Buy Now Pay Later ส่งผลต่อกันในทางบวก โดยมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 92.6 ($R^2 \text{ adj} = 0.926$) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 6206.516

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้สรุปได้ว่าความเชื่อมั่นและความปลอดภัย คือหัวใจสำคัญของการยอมรับบริการทางการเงินดิจิทัลในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในระบบ “Buy Now, Pay Later” ที่ผู้บริโภคต้องมอบข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางการเงินให้กับแพลตฟอร์มออนไลน์ ดังนั้น การสร้างระบบที่โปร่งใส ปลอดภัย และเชื่อถือได้ จะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมการยอมรับบริการ SPayLater และการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลในระยะยาวสามารถอธิบายได้ว่าแบบจำลองการยอมรับบริการ SPayLater มีความสอดคล้องกับแนวคิด TAM (Davis, 1989) และ Trust-Based Model of Technology Adoption (Gefen, 2003) โดยมี “ความเชื่อมั่น” และ “ความปลอดภัย” เป็นกลไกหลักที่ส่งผลต่อเจตนาการใช้บริการ ขณะที่ “ความเสี่ยงที่รับรู้” มีบทบาทรองหรือไม่สำคัญในบริบทของตลาดที่มีความเชื่อมั่นสูง ผลลัพธ์ดังกล่าวจึงช่วยเติมเต็มช่องว่างทางการวิจัย (Research Gap) จากงานของ Khan et al. (2020) และ Zhou & Huang (2021) ที่มุ่งศึกษาเฉพาะบริบทประเทศตะวันตกและจีน แต่ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ในบริบทผู้บริโภคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะ “ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย” ซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภคแตกต่างกัน

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าข้อจำกัดด้านการวิจัย คือ ความหวาดกลัวของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจากลี้ภัยแบบสอบถาม เพราะเนื่องด้วยมีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีการโดนกลุ่มมิจฉาชีพดูดเงินจากการกดลิงค์ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความกังวล จึงทำให้การรวบรวมแบบสอบถามพบปัญหาล่าช้าในการรวบรวมแบบสอบถามให้ครบจำนวนที่สมบูรณ์ และการศึกษาวิจัยครั้งนี้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อการส่งวิจัยที่ล่าช้าได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการยอมรับบริการซื้อก่อนจ่ายทีหลัง เช่น การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness), ความง่ายในการใช้งาน (Ease of Use), หรือ อิทธิพลทางสังคม (Social Influence) เพื่อให้ได้แบบจำลองที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจในการใช้บริการได้มากขึ้น ควรมีการเปรียบเทียบผลการวิจัยระหว่างกลุ่มผู้ที่ เคยใช้บริการ กับกลุ่มผู้ที่ไม่เคยใช้บริการ เพื่อทำความเข้าใจว่าปัจจัยใดที่เป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจเริ่มต้นใช้บริการครั้งแรกควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ปัจจัย การรับรู้ถึงความเสี่ยง ไม่นับสำคัญทางสถิติในกลุ่มผู้ให้บริการปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (DOPA). (2566.) ข้อมูลสถิติประชากร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- จินตนา สุขใจ. (2564). ความเชื่อมั่นและการยอมรับการใช้บริการทางการเงินดิจิทัล: กรณีศึกษาการใช้บริการ Buy Now Pay Later (BNPL). วารสารการเงินและการธนาคารไทย, 12(2), 45-59.
- เจษฎา เจริญสันติพงศ์. (2565). Buy Now, Pay Later: รูปแบบใหม่ของการใช้จ่าย. วารสารการเงินและการธนาคารไทย, 13(1), 22-35.
- ชิตชน พันธ์น้อย. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นการใช้บริการธุรกรรมการเงินอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์มือถือของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการเงินและเทคโนโลยี, 14(2), 45-58.
- ศรัณย์ภัทร สุริยะคำวงศ์. (2568). พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการใช้บริการสินเชื่อ SPayLater (สินเชื่อผ่านแอปพลิเคชัน Shopee): กรณีศึกษาเจเนอเรชัน Y และเจเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการออกแบบการจัดการ และนวัตกรรมเทคโนโลยี, 2(1), 30-39.
- Khan, M. N., Ali, A., & Khan, M. A. (2020). Trust and its impact on online buying behavior: Evidence from e-commerce platforms. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 54, 102018.
- Zhou, T., & Huang, L. (2021). The impact of security and privacy on user acceptance of mobile payment services: A study in China. *Information & Management*, 58(2), 103430.
- Lee, J., & Tan, W. (2019). Understanding the impact of perceived risk on online purchasing behavior. *International Journal of Information Management*, 45, 1-9.
- Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of Management Review*, 20(3), 709-734.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1–55.

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองชัยภูมิ*

SUFFICIENT SCHOOL MANAGEMENT MODEL: A CASE STUDY OF SCHOOLS UNDER THE CHAIYAPHUM PROVINCIAL MUNICIPALITY

ต่อศักดิ์ บุญเสือ¹, ฉัตรชัย ตั้งศรีทอง² และ ศิริพันธ์ ขวัญอ่อน³

Toasak Boonsuea¹, Chatchai Thongsritong² and Siriphan Kwanon³

¹⁻³เทศบาลเมืองชัยภูมิ

¹⁻³Chaiyaphum Municipality, Thailand

Corresponding Author's Email: rong.torsak2505@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 6 กันยายน 2568; วันตอบรับบทความ : 8 กันยายน 2568

Received 19 August 2025; Revised 6 September 2025; Accepted 8 September 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ 2) สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ และ 3) ตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เก็บข้อมูลกับสถานศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูงานวิชาการ และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจงโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง โดยวิธี Focus Group Discussion วิเคราะห์

Citation:

* ต่อศักดิ์ บุญเสือ, ฉัตรชัย ตั้งศรีทอง และ ศิริพันธ์ ขวัญอ่อน. (2568). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 167-182.

Toasak Boonsuea, Chatchai Thongsritong and Siriphan Kwanon. (2025). Sufficient School Management Model: A Case Study Of Schools Under The Chaiyaphum Provincial Municipality.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 167-182.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คนผู้บริหาร จำนวน 4 คน ใช้วิธีสอบถามความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัยพบว่า 1) กรอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงประกอบด้วย 10 ประเด็น ครอบคลุมการบริหารสถานศึกษาพอเพียงทั้ง 5 ด้าน เช่น ปัญหาด้านการปฏิบัติจริง การขาดนโยบายที่ชัดเจนและความเข้าใจของครู ขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 2) การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงใช้วิธีการพัฒนาและดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทั้ง 5 ด้านไปพร้อมกัน โดยไม่กำหนดลำดับเริ่มต้น ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา ความจำเป็น และบริบทของแต่ละสถานศึกษา และ3) การตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง พบว่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สร้างรูปแบบ, รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง, การบริหารสถานศึกษาพอเพียง

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study sufficient school administration: a case study of schools under the Chaiphum Municipality; 2) create a sufficient school administration model: a case study of schools under the Chaiphum Municipality; and 3) validate the sufficient school administration model: a case study of schools under the Chaiphum Municipality. This was a research and development study. Data was collected from 4 schools and 2 groups of experts. The data was analyzed by calculating the mean and standard deviation, and thru content analysis. The target groups were school principals, academic teachers, and school board members, totaling 6 people, selected purposively using interviews and questionnaires. Nine experts were selected purposively using Focus Group Discussion, and the data was analyzed by content analysis. Seven experts, including 4 administrators, were surveyed for suitability,

feasibility, and usefulness. The data was analyzed by calculating the mean and standard deviation.

The research findings indicate that: 1) The framework for developing guidelines for sufficient school administration consists of 10 issues, covering all 5 aspects of sufficient school administration, such as practical problems, lack of clear policies and teacher understanding, and lack of continuous monitoring and evaluation. 2) The model for sufficient school administration was created by simultaneously developing and driving the philosophy of sufficiency economy into all 5 aspects of the school, without specifying a starting order, depending on the problems, needs, and context of each school. 3) The evaluation of the sufficient school administration model found that its suitability, feasibility, and usefulness were at the highest level.

Keywords: Development Model, Sufficient School Model, Sufficient School Management

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มุ่งเน้นการนำพาประเทศให้ก้าวข้ามความท้าทายในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้าง “ประเทศให้ที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ ทิศทางการพัฒนาจะดำเนินไปอย่างมีเหตุผล เน้นความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน และยึดหลักความรู้ คุณธรรม และความเพียร พร้อมคำนึงถึงความเหมาะสมกับสถานการณ์และเงื่อนไขของประเทศ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติต้องอาศัยองค์ความรู้ที่รอบด้าน การวางแผนอย่างรอบคอบ และยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อผลักดันให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยมุ่งเตรียมความพร้อมของคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้การพัฒนาคนเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งต้องเสริมสร้างทุนทางปัญญา เช่น ศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การใฝ่เรียนรู้ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

และให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่ระบบการศึกษา ตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ ได้บรรจุหลักปรัชญาดังกล่าวไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และกระทรวงศึกษาธิการ (2558) กำหนดให้สถานศึกษาทั่วประเทศน้อมนโยบายไปปรับใช้ เพื่อปลูกฝังและสร้างอุปนิสัยให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ตามศักยภาพและบริบทของพื้นที่ โดยบูรณาการในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งหน่วยงานสถานศึกษาซึ่งเป็นระดับปฏิบัติ จะทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนและขยายผลการดำเนินงานต่อไป

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนการบริหารโรงเรียนที่เน้นความพอเพียงในระบบการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญในการปลูกฝังทักษะการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีชีวิต ผ่านการบ่มเพาะอุปนิสัยที่เหมาะสม ชี้นำแนวทางการดำรงชีวิตแบบสายกลาง มุ่งสร้างความสมดุลและภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขพื้นฐาน เช่น การนำคุณธรรมมาใช้ควบคู่กับความรู้ โดยอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และการวางแผนอย่างระมัดระวังในทุกขั้นตอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) นอกจากนี้ การเสริมสร้างจิตใจของคนในสถานศึกษาให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ ก็เป็นเป้าหมายที่ต้องการส่งเสริม สอดคล้องกับปริยานุช ธรรมปียา (2555) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา จะช่วยให้บุคลากรทุกระดับนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การบริหารการศึกษา การจัดการงบประมาณ การจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมนักเรียน เป็นต้น

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการศึกษาและการบริหารโรงเรียนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น ครูและบุคลากรขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการสอนไม่ยั่งยืน นักเรียนไม่เข้าใจความหมายของหลักปรัชญานี้ และการนำหลักปรัชญามาใช้มักจำกัดเฉพาะโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดความจริงจังในการปฏิบัติ สอดคล้องกับข้อสังเกตของสุรินทร์ ภูสิงห์ (2552) ที่ระบุว่า โรงเรียนใน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 แม้จะนำหลักปรัชญามาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 แต่ยังขาดรูปแบบและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งผลให้โครงการไม่ประสบความสำเร็จหรือถูกยกเลิกในบางแห่งการบริหารสถานศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่แค่ขอบเขตการบริหาร 4 ฝ่าย (งบประมาณ วิชาการ บุคคล และกิจการทั่วไป) แต่ยังครอบคลุมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมนักเรียน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและวิถีปฏิบัติของผู้เรียน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและอุปนิสัย “พอเพียง” ให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ที่ต้องร่วมกันทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง หากขาดความร่วมมือนี้ การบริหารจัดการโดยผู้บริหารสถานศึกษาเพียงฝ่ายเดียวจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้

จากการศึกษาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ พบว่า มีปัญหาหลายด้านที่ทำให้การดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาพอเพียงไม่บรรลุเป้าหมาย เช่น ผู้บริหารไม่จริงจังในการนำผลการปฏิบัติงานปีที่ผ่านมาปรับใช้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ส่งผลให้การทำงานไม่ตรงประเด็นและไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ครูขาดความตระหนักในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่การเรียนการสอน ทำให้นักเรียนขาดการเสริมแรงทางบวกและการพัฒนาพฤติกรรมตามวิถีพอเพียง ขณะเดียวกันการมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรไม่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ส่งผลให้ภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในวิถีพอเพียงของผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียนไม่ชัดเจน ซึ่งกระทบต่อความศรัทธาจากชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาเพื่อสร้างความสำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเน้นการแก้ปัญหาและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่ช่วยพัฒนาผู้บริหารให้นำพาสถานศึกษาไปสู่ความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ แบ่งวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา หลักการและแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบการร่างแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการและการบริหารสถานศึกษาพอเพียง 5 ด้าน 17 องค์ประกอบ 62 ตัวชี้วัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

2. ศึกษาการบริหารสถานศึกษาต้นแบบ กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

2.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ เขต 1 คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ โรงเรียนสามพันตำราษฏรอุทิศ โรงเรียนบ้านโป่งคองใต้ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูวิชาการ และกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

2.2 เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ พร้อมบันทึกวิดีโอ (VDO) ภาพกิจกรรมและบันทึกเสียง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลการบริหารสถานศึกษาพอเพียงทั้ง 5 ด้าน

3. ศึกษาข้อมูลการบริหารสถานศึกษาพอเพียง กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

3.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (วิทยานารี), โรงเรียนเทศบาล 2 (เมืองเก่าวิทยา), โรงเรียนเทศบาล 3 (ปรางค์กู่วิทยากร), โรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ จำนวน 4 โรงเรียน

3.2 เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แต่ละฉบับแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระดับปฏิบัติของการบริหารสถานศึกษาพอเพียง 5 ระดับ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในประเด็นการปฏิบัติและการนำปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ทำให้เกิดความสำเร็จ และมีคำถามปลายเปิด (Open Ended) เพื่อให้ผู้ตอบ แบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มเป้าหมาย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบด้านการบริหาร และนำหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการสถานศึกษาจนประสบความสำเร็จเชิงประจักษ์ จำนวน 3 คน นักวิชาการ จำนวน 3 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน รวม จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือ ได้แก่ แบบบันทึก, เทปบันทึกวิดีโอ เทปบันทึกเสียง (VDO) ภาพกิจกรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สรุประเด็นที่จะนำมาพัฒนารายด้าน และรายชื่อและพิจารณารูปแบบที่ผู้วิจัยร่างโดย ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

3.1 โครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดไว้ 3 ส่วน ได้แก่ แนวคิดและ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ

3.2 ยกร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงตามโครงสร้างที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลกระบวนการสร้างรูปแบบการบริหาร สถานศึกษาพอเพียงที่ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มที่ 1 ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

1.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ของโครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง

กลุ่มที่ 2 ประเมินโดยผู้บริหารสถานศึกษา

1.2 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ ใช้การเลือกแบบเจาะจง จำนวน 4 คน ประเมินความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง

2. เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และประเมินใน 3 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองนครราชสีมา จำนวน 1 โรงเรียน ทดลองใช้ 15 วัน ภายหลังการทดลองใช้ นำไปให้ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ จำนวน 4 คน เป็นผู้ประเมิน ความเป็นไปได้ และประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการประเมิน โดยคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะการจัดการยุคใหม่ เช่น การเป็นผู้นำ การวางแผน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ ICT และการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง โดยต้องสนับสนุนการประยุกต์ ICT ในโรงเรียนและบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำควรสร้างแรงบันดาลใจ กำหนดแนวทางชัดเจน และประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน พร้อมศึกษาดูงานจากสถานศึกษาต้นแบบ การบูรณาการทั้งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ด้าน จะช่วยพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน โดยนำหลักพรหมวิหารธรรมและอิทธิบาทมาประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านที่ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูยังขาดการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและโอกาสในการพัฒนาทักษะร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหน่วยการเรียนรู้ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการวัดประเมินผลตามหลัก 2 เงื่อนไข 3 ห่วง 4 มิติ ยังไม่เป็นรูปธรรมและไม่ครอบคลุม

ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังไม่บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะด้านคุณภาพชีวิตและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น การยอมรับตนเอง

และผู้อื่น การเห็นคุณค่าชีวิต ความสามารถพิเศษ บุคลิกภาพ ค่านิยม ศีลธรรม และการอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากนี้ การเสริมแรงเชิงบวก การมีส่วนร่วมของนักเรียน และการบูรณาการกับกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี รวมถึงการปลูกฝังจิตอาสาและความพอเพียงยังไม่ชัดเจนและยั่งยืน

ด้านที่ 4 การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากร โดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมและติดตามผลผ่านการสื่อสารและให้กำลังใจ การพัฒนาบุคลากรสามารถทำได้ 3 รูปแบบ คือ 1) อบรมสัมมนา โดยวิเคราะห์ปัญหาในองค์กรกำหนดเป้าหมายและหัวข้อให้ตอบโจทย์ 2) OJT (On-the-Job Training) เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ชำนาญ และ 3) พัฒนาด้วยตนเอง สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาเพิ่มเติมหรือใช้เทคโนโลยี เช่น E-Learning เพื่อเรียนรู้นอกเวลางาน

ด้านที่ 5 ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ พบว่า คุณลักษณะของผู้นำมีความสำคัญในฐานะแบบอย่างในการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกัน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนแนวคิด และการสะท้อนผลร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน ก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาความพอเพียง โดยผู้บริหารมีบทบาทในการพัฒนาทุกฝ่ายให้น้อมนำหลักความพอเพียงไปปฏิบัติงานกลายเป็นวิถียั่งยืนในทุกระดับของสถานศึกษา

จากข้อมูลการสอบถามสรุปผู้วิจัยสรุปประเด็นการบริหารสถานศึกษาพอเพียงเพื่อกำหนดแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง 5 ด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	จำนวน ประเด็นการ พัฒนา
1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.40	0.25	มาก	8
2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.31	0.24	มาก	8
3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.63	0.33	มาก	6
4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	4.35	0.33	มาก	3
5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	4.38	0.28	มาก	7

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

ประเด็นการนำมาสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

2.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา เน้นการติดตามและรายงานผลตามแผนปฏิบัติงานประจำปี เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าและปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมส่งเสริมแผนงานด้านวิชาการให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา นอกจากนี้ การสร้างหลักการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู นักเรียน และชุมชน ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

2.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาของผู้เรียน โดยสนับสนุนการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะและความรู้รอบด้าน รวมถึงการวัดและประเมินผลหลังการจัดกิจกรรม เพื่อตรวจสอบความสำเร็จและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองและสังคม

2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็น โดยมีการติดตามผลการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อให้แน่ใจว่าการพัฒนาบรรลุเป้าหมายและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง

2.5 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ พิจารณาจากคุณลักษณะของผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เรียนที่สะท้อนถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการสร้างสถานศึกษาที่มีความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

ทั้งหมดนี้เป็นกรอบการดำเนินงานที่ช่วยให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาทั้งผู้เรียนและชุมชนโดยรวม

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ พบว่า ภาพรวมปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาการศึกษาพบประเด็นที่สำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายให้เห็นสภาพการดำเนินงานและการปฏิบัติสู่สถานศึกษา พบว่า (1) การทบทวนแผนการติดตามและรายงานผลตามแผนปฏิบัติงานประจำปีเพื่อพัฒนาปรับปรุงเผยแพร่ ยังไม่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง (2) ขาดการกำหนดนโยบายการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษาที่และเป้าหมายอุดมการณ์ที่ไม่ชัดเจน นโยบายที่คลุมเครือส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการดำเนินงาน (3) การติดตามและประเมินผลไม่ต่อเนื่องและการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขขยายผลและเผยแพร่ยังไม่มีมีการดำเนินการเชิงประจักษ์ (4) ความเข้าใจและการบูรณาการของครูมักไม่ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และขาดความรู้และความเข้าใจในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการขาดเทคนิคการสอนที่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความจริงจางในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติโดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาไม่ต่อเนื่องประกอบกับภาระกิจงานนโยบายที่ค่อนข้างมาก การเปลี่ยนนโยบายของต้นสังกัดที่มีการปรับเปลี่ยนค่อนข้างบ่อย ทำให้ผู้บริหารขาดความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ที่ชัดเจน เพื่อการจัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง อาจไม่ให้ความสำคัญหรือละเลยในการนิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงาน ขาดการส่งเสริมพฤติกรรมพอเพียง คุณลักษณะของผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เรียนยังไม่แสดงออกถึงวิถีความพอเพียง ซึ่งสะท้อนถึงการขาดความต่อเนื่องในการปลูกฝังวิถีความพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของเนาวรัตน์ นาคพงษ์ (2555) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่วนใหญ่มุ่งเน้น ด้านการวางแผน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกมีหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจน ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องซึ่งหากนำผลการติดตามแผนปฏิบัติงานไปพัฒนาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้สามารถระบุสภาพปัญหาและแก้ไขได้อย่างตรงประเด็นและควรมีการติดตามและประเมินผลร่วมกันอย่างต่อเนื่อง บทบาทผู้นำของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมและส่งเสริม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหาร

สถานศึกษาพอเพียงสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการดำเนินงาน ประเด็นการแบ่งหน้าที่ตามความสามารถและการมอบโอกาสให้บุคลากรฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบยังมีอยู่น้อย ซึ่งอาจเกิดจากผู้บริหารขาดการวางแผนและกำกับติดตามการมอบหมายงานตามความรู้และทักษะของบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรรัตน์ ศรีขาว (2557) ที่เน้นว่าการทำงานควรมีการร่วมคิดร่วมทำตามความถนัดของแต่ละคน และต้องกำหนดเป้าหมายในการสอนเพื่อพัฒนานักเรียน และประเด็นด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เรียนยังไม่แสดงออกถึงวิถีความพอเพียง ซึ่งอาจเนื่องมาจากการดำเนินงานที่ขาดความต่อเนื่อง อุดมการณ์ที่ไม่ชัดเจน นโยบายที่คลุมเครือ และการติดตามงานที่ไม่ใกล้ชิด สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรณูญา เพิ่มพิรพัฒน์ (2558) ระบุว่าภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรมีคุณลักษณะ 4 ด้าน ได้แก่ อุดมการณ์ การพัฒนาทีมงาน การจูงใจ และคุณธรรมจริยธรรมนอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องการขาดความรู้และความเข้าใจในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการขาดเทคนิคการสอนที่เหมาะสม และผู้บริหารอาจไม่ให้ความสำคัญหรือละเลยในการนิเทศกำกับ และติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของประยงค์ แก่นลา (2554) พบว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จมักใช้หลักการมีส่วนร่วม โดยดูแล กำกับ ติดตาม และสร้างขวัญกำลังใจให้ครู บุคลากร และนักเรียน พร้อมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน โรงเรียนมีหลักสูตรยืดหยุ่นที่สามารถบูรณาการกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระ มีการติดตามและประเมินผลร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยชี้ให้เห็นว่าครูเป็นกลไกสำคัญในการจัดกิจกรรมที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะช่วยพัฒนาความคิดและพฤติกรรมของนักเรียนให้มีเหตุผล ชยัน อดทน ประหยัด และรับผิดชอบต่อการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจ สำคัญที่สุดของสถานศึกษาเป็นหน่วยงาน ที่ได้รับมอบหมายจากสังคมให้ทำหน้าที่จัดการศึกษา อีกทั้งผู้บริหารเป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนงานวิชาการที่ได้ถือว่าเป็นงานหลักเป็นหัวใจสำคัญและดำเนินการพัฒนาเพื่อการก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริงและสิ่งที่สามารถพิจารณาได้ว่า สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานนั้นขึ้นอยู่กับผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษานั้นเอง สอดคล้องกับเพ็ญภา คีรทองดี (2553) พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณาปัญหา อุปสรรค

และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไปใช้ในสถานศึกษา ด้านวิชาการมีปัญหาเรื่องการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล

2. การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ พบว่า ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในทุกประเด็น ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบครบถ้วนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การออกแบบเน้นแนวคิดและทฤษฎีที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยเฉพาะการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม สร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาตนเอง การพัฒนาโรงเรียน และการนำหลักปรัชญาไปใช้ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ ส่งผลต่อความยั่งยืนของโรงเรียนและส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างยั่งยืน เริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือระหว่างบุคลากรทุกฝ่าย ลดความแตกแยกหรือการขาดการเชื่อมโยงในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังครอบคลุมการประเมินความสำเร็จ อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดุลจิตร์ มงคล (2565) ที่กล่าวถึง รูปแบบที่มีประสิทธิภาพควรแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีโครงสร้างชัดเจน สามารถนำมาใช้พยากรณ์ผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้ผ่านการสังเกต และปรับให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดยระบุกลไกเชิงเหตุผลเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ควรมีการระบุเงื่อนไขและข้อจำกัดที่อาจส่งผลต่อความสำเร็จของการนำรูปแบบไปปฏิบัติ และให้คำแนะนำในการระวังปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้การใช้รูปแบบเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิผล

3. การตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ พบว่า การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้วิจัยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ถูกต้องและชัดเจน โดยนำประเด็นปัญหาที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่ประสบผลสำเร็จกำหนดแนวทางและพัฒนาแบบที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีและการปฏิบัติจริง อธิบายเหตุผลอย่างชัดเจน และสามารถนำไปสร้างแนวคิดใหม่ได้ สอดคล้องกับแนวทางการตรวจสอบรูปแบบของสมาน อัสวภูมิ

(2550) ที่เสนอ 3 วิธี ได้แก่ 1) การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2) การตรวจสอบโดยการประชุมสัมมนา และ 3) การตรวจสอบโดยการทดลองใช้ในสภาพจริงหรือจำลอง สอดคล้องกับ ดุลชีตร์ มงคล (2565) ที่ระบุว่า การตรวจสอบรูปแบบแบ่งเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการตรวจสอบเน้นทฤษฎีผลสัมฤทธิ์ 2) รูปแบบการตรวจสอบเน้นผู้เชี่ยวชาญ 3) รูปแบบการตรวจสอบเน้นผู้ทรงคุณวุฒิ 4) รูปแบบการประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษา พบว่า ยังประสบปัญหา ด้านการปฏิบัติจริง การขาดนโยบายที่ชัดเจน และความเข้าใจของครู ซึ่งสามารถแก้ไขได้ ด้วยการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนการพัฒนาคู และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จซึ่งรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงต้องชัดเจน มีโครงสร้างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย คำนึงถึงเงื่อนไขและข้อจำกัด เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงต้องผ่านการตรวจสอบอย่างรอบด้าน มีความเหมาะสมและนำไปใช้ได้จริง โดยใช้ทั้งทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ วิธีการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงใช้วิธีการพัฒนาและดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาต้องครอบคลุมทั้ง 5 ด้านไปพร้อมกัน โดยไม่กำหนดลำดับเริ่มต้น ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา ความจำเป็น และบริบทของแต่ละสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษา นักเรียน ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง เข้าใจและเห็นคุณค่าของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีประจำวัน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและความเป็นอยู่อย่างพอเพียง พร้อมทั้งลงมือปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี และสนับสนุนให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรศึกษากลยุทธ์ของการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). แนวทางการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2558). คู่มือการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง). เอกสารประกอบการประเมินสถานศึกษาพอเพียง.
- ดุลชีตร์ มงคล. (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารบรรณการศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์, 4(1), 88–96. จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS/article/view/266492
- ธิดารัตน์ ศรีขาว. (2557). รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนชนบทในจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เนาวรัตน์ นาคพงษ์. (2555). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารศึกษาศาสตร์, 14(3), 49.
- ประยงค์ แก่นลา. (2554). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารการบริหารการศึกษา, 5(1), 61.
- ปรียานุช ธรรมปียา. (2555). วิฤทธิเศรษฐกิจ 2540 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.
- เพ็ญญา อีรทองดี. (2552). การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สมาน อัสวภูมิ. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). แนวการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2560-2564). เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2568 จาก <http://www.moe.go.th>

- สุรินทร์ ภูสิงห์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎิบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรรณญา เพิ่มพิรพัฒน์. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาคุุฎิบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักสันโดษ*

THE COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF SANTOSA

พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวฑฒโน¹, สมชัย ศรีนोक² และ พระมหาสมบุญ สุธมโม³

PhraSamu Suthiphong Siri wattano¹, Somchai Srinok² and Phramaha Somboon Sudhammo³

¹⁻³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: phrasamuhsuththiphongssiriwattano@gmail.com

วันที่รับบทความ : 27 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 2 ตุลาคม 2568

Received 27 September 2025; Revised 30 September 2025; Accepted 2 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักสันโดษพบว่า สันโดษ คือ ความยินดี พอใจเท่าที่ตนมีอยู่ หรือเป็นอยู่ความพอใจปัจจัยสี่ตามที่มีตามที่ได้ความรู้จักภูมิรู้จักพอ เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ รวมทั้งการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น การประยุกต์ใช้สันโดษเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้พระภิกษุขวนขวายในปัจจัย 4 อย่างพอดี มีขีดจำกัด พระพุทธองค์มิได้ปฏิเสธการแสวงหา แต่ให้แสวงหาอย่างเหมาะสม ไม่ดิ้นรนไปตามตัณหาและไม่ใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือย ตรัสว่า ถ้าพระสาวกเป็นอยู่และใช้สอยปัจจัย 4 อย่างถูกต้องเหมาะสมย่อมทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น จุดมุ่งหมายของสันโดษ คือเพื่อลดความกังวลในเรื่องปัจจัย 4 ให้เหลือน้อยที่สุด แล้วออกมาล้าง

Citation:

* พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวฑฒโน, สมชัย ศรีนोक และ พระมหาสมบุญ สุธมโม. (2568). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักสันโดษ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 183-198.

PhraSamu Suthiphong Siri wattano, Somchai Srinok and Phramaha Somboon Sudhammo. (2025).

The Community Economic Development According To The Principles Of Santosa.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 183-198.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

แรงงาน กำลังความคิด และเวลามาทุ่มเทให้กับการปฏิบัติธรรมหรือการสร้างสรรค์ความดีงามอื่น ๆ ดังนั้น คนที่สันโดษ จึงไม่ใช่คนเฉื่อยชาหรือไม่อยากได้ใคร่ดีอะไร หากแต่เป็นคนที่มุ่งมั่นและทุ่มเทให้กับการพัฒนาตนเองอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: การพัฒนา, เศรษฐกิจชุมชน, ตามหลักสันโดษ

Abstract

This academic article aims to study the development of community economy based on the principle of contentment. It was found that contentment means being happy and content with what one has or is, being satisfied with the four factors as they are, knowing when to be satisfied, and knowing when to be content. Community economy means the implementation of various economic activities. Both in agriculture, industry, services, including production, consumption and distribution of products, by allowing people in the community to participate in solving the basic economic problems of that community. Application of Santosa for community economic development. The Buddha emphasized that monks strive for the four factors in an appropriate manner, with limits.. The Buddha did not reject the search. But seek it appropriately. Do not strive after lust and do not spend lavishly. He said: If a disciple lives and uses these four factors correctly and appropriately, it will bring benefits to himself and others. The aim of Santosa, That is:- to reduce concerns about the 4 factors to a minimum. Then save your labor power, thought power and time to devote to Dhamma practice or creating other good deeds. Therefore, a person who is a loner is not a sloth or a person who does not want anything good. But someone who is truly committed and dedicated to self-improvement.

Keyword: Development, The Community economic, According to principles of Santosa

บทนำ

ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายคำว่า สันโดษ คือ ความยินดี พอใจเท่าที่ตนมีอยู่ หรือ เป็นอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ซึ่งมีความหมายศัพท์เป็นคำกริยาภาษาปาก หมายถึง มักน้อย ในทางพระพุทธศาสนา สันโดษ คือความยินดี ความพอใจปัจจัยสี่ตามที่มีตามที่ได้ ความรู้จักอึ้งรู้จักพอ ภาษาสันสกฤตว่า สโตษ บาลีว่า สนโตส (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) ในสังคมไทย คนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่า สันโดษ มีความหมายถึงบุคคลสมณะ ผู้มักน้อย ชอบปลีกตัวโดดเดี่ยวอยู่ตามลำพัง อยู่เงียบ ๆ คนเดียว ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวไม่เข้าสังคม ไม่คลุกคลี คบค้าสมาคมกับใคร ๆ หากมองแง่สังคมและเศรษฐกิจ คนทั่วไปมักจะเข้าใจว่า คนสันโดษ เป็นคนที่ปลงตก (พิจารณาจนเห็นจริงแล้วปล่อยไปตามสภาพ) คือคนไม่มีความกระตือรือร้น ไม่ทะเยอทะยาน ไม่เร่งรีบ ไม่ขี้ขิ้น ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ไม่อยากได้ไม่อยากมี ไม่ใส่ใจอยากจะทำ เพื่อความก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนั้น คนประพัตินเป็นคนสันโดษ ยังถูกมองในแง่ลบอื่น ๆ ได้อีก เช่น เป็นคนเกียจคร้าน เฉื่อยชา ไม่เอาธุระ ไม่สนใจใส่ใจโลก ภายนอก เป็นต้น ความเข้าใจ สันโดษ นี้ น่าจะมีมานานแล้วในสังคมไทย ตั้งแต่สมัยที่ยังเป็น สังคมแบบเกษตรกรรม สมัยนั้นยังไม่มีความรู้สึกในเชิงลบว่า สันโดษ คือตัวถ่วงความเจริญ ขัดขวางกิจกรรมด้านการเกษตรของพวกเขา ตรงกันข้าม กลับมองว่า สันโดษ คือหลักธรรมที่ ช่วยหนุนความสามัคคีและการพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชน

การปฏิบัติสันโดษ จะต้องรู้ทั้งขอบเขตและจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติ ขอบเขตของ สันโดษจำกัดเฉพาะในเรื่องปัจจัย 4 เท่านั้น ส่วนจุดมุ่งหมาย คือเพื่อลดความกังวลในเรื่อง ปัจจัย 4 ให้เหลือน้อยที่สุด แล้วออกมาลงแรงงาน กำลังความคิดและเวลา สำหรับมาทุ่มเท กับการปฏิบัติธรรมหรือการสร้างสรรค์ความดีงามอื่น ๆ ดังนั้น คนที่สันโดษ จึงไม่ใช่คนเฉื่อย ชาหรือไม่อยากได้ใคร่ดื้ออะไร หากแต่เป็นคนที่มุ่งมั่นและทุ่มเทให้การพัฒนาตนเองอย่าง จริงจัง (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2532) อย่างไรก็ตาม คำอธิบายความหมายต่าง ๆ ที่ นำเสนอออกมานั้น มักจะเน้นในแง่การสร้างเข้าใจความหมายของสันโดษ ในเชิงปัจเจก เป็นส่วนมาก (individual) คือเน้นในเรื่องการประพัติธรรมส่วนบุคคล ส่วนความหมายอีกมิติ หนึ่งของสันโดษ คือ “มิติทางสังคม” (social) แทบจะไม่มีใครกล่าวถึง ดังนั้น เพื่อตอบคำถาม ที่ว่า สันโดษ มีความสัมพันธ์กับการก่อตั้งชุมชนอุดมคติหรือชุมชนสงฆ์อย่างไร ? ทำไม พระพุทธเจ้าจึงเน้นแสดงสันโดษแก่พระภิกษุ (พระมหาสมปฤณ วุฑฺฒิกโร, 2567)

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือเรียกว่า โอทอป (OTOP) เป็นโครงการกระตุ้นธุรกิจประกอบการท้องถิ่น มีเป้าหมายสนับสนุนผลิตภัณฑ์ลักษณะเฉพาะที่ผลิตและจำหน่ายในท้องถิ่นแต่ละตำบลโดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OVOP) ของญี่ปุ่นที่ประสบความสำเร็จ โดยกระตุ้นให้ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการตลาด เลือกผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นมาหนึ่งชิ้นจากแต่ละตำบลมาประทับตราว่า “ผลิตภัณฑ์โอทอป” จัดหาเวทีในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าเหล่านี้ ซึ่งรวมถึงงานหัตถกรรม ฝ้ายและผ้าไหม เครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับแฟชั่น ของใช้ในครัวเรือนและอาหาร

ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

คำว่า เศรษฐกิจชุมชน มาจาก 2 คำ คือ เศรษฐกิจ และ ชุมชน คำว่า เศรษฐกิจ [อ่านเสดตะกิด] คืองานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) คือหมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือหมายถึงที่มีคนอาศัยอยู่มาก ชุมชน ประกอบด้วยครอบครัวหลายครอบครัวที่มาอยู่รวมกันในที่เดียวกัน และมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ เศรษฐกิจ ก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ “การผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต คือ การซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิต ทำให้เศรษฐกิจชุมชน จึงหมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น คือให้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ทั้งที่เป็นทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง นั่นคือสมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจว่า จะผลิตอะไรได้บ้าง ตามศักยภาพและทุนประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ ชุมชนจะผลิตกันอย่างไร แล้วจะแบ่งปันผลประโยชน์จากการผลิตกันอย่างไร กล่าวคือชุมชน คิดเอง ทำเอง แล้วก็ตัวเอง ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน คือ ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ความพอเพียง ความพึ่งตนเอง ดังกล่าว ขึ้นอยู่กับการใช้แรงงานเป็นอย่างมาก โดยพึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตนเอง และพึ่งกันเองในชุมชนก่อน และหากจะขายก็ขายในตลาดใกล้ตัว ตลาด

ภูมิภาค หรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนนั้นฝังตัวอยู่ในสังคมและวัฒนธรรม ยืนได้ด้วยตนเอง (พึ่งพาตนเองได้)

ความสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน

1) ช่วยกระจายความเข้มแข็งและยั่งยืน (Help spread sustainable strength) ความเป็นอยู่และลักษณะสังคมไทย เศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจที่มองและวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ หรือเป็นองค์รวม เศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจแบบกระจายตัว เพื่อกระจายความเข้มแข็งและยั่งยืนไปสู่ทั่วทุกภูมิภาค

2) ช่วยพัฒนาศักยภาพของคน ครอบครัว ชุมชน (Help develop people's potential family and community) จากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถให้คน ครอบครัว ชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้

3) ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจสังคมฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Help develop the economy and society. Restoring natural resources and the environment) รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย

เศรษฐกิจชุมชนในสังคมไทย มีแนวคิดอยู่หลายแนวทาง แต่มีเป้าหมายในการนำชุมชนไปสู่การพึ่งตนเอง ทั้งแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดที่ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมบริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภคจากการใช้ “ทุนของชุมชน” แนวคิดเศรษฐกิจทางพุทธศาสนา เป็นเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เรียกได้หลายอย่าง เช่น พุทธเศรษฐศาสตร์ ธัมมิกเศรษฐศาสตร์ หรือ เศรษฐศาสตร์พอเพียง นำมาใช้แก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจการเงินของโลกที่เกิดขึ้นกับหลาย ๆ ประเทศอันเนื่องมาจากการเร่งรื้อ กระตุ้นกลไกการบริโภค ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในระบบเศรษฐกิจเสรี ถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเสรีประชาธิปไตย ที่เรียกว่า ทุนนิยม พัฒนาขึ้นมาในช่วงที่ชนชั้นกลางในยุโรปมีอำนาจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การผลิต การค้า สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการประกอบธุรกิจคือเสรีภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2540)

ความหมายของสันโดษ

คำว่า “สันโดษ” มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลี สันโตส และบางแห่งใช้คำว่า สันตฤทธิ ซึ่งมีศัพท์มาจากธาตุเดียวกัน คือ ส + ตฺส เขียนแบบสันสกฤตเป็น สันโตชะ แปลงเป็นภาษาไทยว่า สันโดษ ศัพท์บาลี สันโดษ = สันตฤทธิ (ใช้ สันโตโส ก็มีบ้างน้อยแห่ง) โดยพยานุเคราะห์คำว่า สันตฤทธิ หรือสันโดษ แปลว่า 1. ความยินดีพร้อม คือความพอใจ 2. ความยินดีในของของตน 3. ความยินดีโดยชอบธรรม รวมความหมายในทางธรรม สันโดษ คือความยินดีในของที่ตนมี ซึ่งได้มาโดยชอบธรรม หรือความพอใจ มีความสุขได้ด้วยสิ่งที่ได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตนโดยชอบธรรม และวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ วัตถุประสงค์ทั่วไป และ วัตถุประสงค์เฉพาะ ได้แก่ ก. วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อเป็นเครื่องสนับสนุนการดำเนินตาม อริยมรรค คือ การศึกษาปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนาที่จะทำให้บรรลุจุดหมายสูงสุด คือ วิมุตติ (ความหลุดพ้น, ความมีจิตใจเป็นอิสระ หรือนิพพาน ความดับกิเลสและทุกข์ได้สิ้นเชิง) ข. วัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อให้จิตใจปลอดโปร่ง มั่นคง ปราศจากความติดข้องในสิ่งเย้ายวน ปราศจากความครุ่นคิดกังวลในการที่จะหาทางบำรุงบำเรอปรนเปรอตนเอง จะได้นำเวลาความคิดและแรงงานมาทุ่มเทอุทิศให้แก่การปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เต็มที่ โดยมีหลักการคือ ความเป็นอยู่ทางด้านวัตถุ หรือปัจจัย 4 แคพอดี คือพอสะดวกสบาย พอเกื้อกูลแก่สุขภาพ พอแก่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม และแก่การปฏิบัติกิจหน้าที่ของตน ไม่ใช่เพื่อโก้โก้ ฟุ้งเฟ้อ หลุหลุ แข่งขันความโอ้อวดล้ำหน้ากว่ากัน แสวงหาปัจจัย 4 ด้วยความขยันหมั่นเพียรอย่างจริงจัง โดยทางที่ถูกต้องชอบธรรม ซึ่งเหมาะสมกับภาวะและฐานะของตน ไม่ขัด/เสียหายต่อการปฏิบัติหน้าที่และสามารถนึกถึงสิ่งที่ได้มานั้นด้วยความภาคภูมิใจ พอใจมีความสุขกับสิ่งที่ตนหามาได้ เป็นผลสำเร็จ ทำจิตใจให้ปลอดโปร่ง ตั้งมั่นสงบ ไม่กระวนกระวาย อุทิศ เวลา ความคิดและแรงงานให้แก่การปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยเต็มที่ พยายามแก้ไขปรับปรุง ทำงานให้ก้าวหน้า ให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่พลา/ฆ่าเวลาและความคิดให้เสียไปด้วยความฟุ้งเฟ้อ ความปรนเปรอ และไม่ให้จิตใจถูกรบกวนด้วยสิ่งเหล่านี้ ส่วนคำว่า ภาวะและฐานะของตน เช่น เป็นบรรพชิตหรือฆราวาส ซึ่งมีขอบเขตแห่งการดำเนินชีวิต การประพฤติปฏิบัติ และการหาเลี้ยงชีพแตกต่างกันไปตามระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมและประเพณีของสังคม รวมถึงขอบเขตด้านปัจจัย 4 เป็นขอบเขตของสันโดษ หมายความว่า สันโดษเป็นธรรมที่จำกัดไว้ให้ใช้กับปัจจัย 4 คือ ให้ใช้สันโดษกับสิ่งที่ เป็นเครื่องอาศัยเลี้ยงชีวิตด้านวัตถุเท่านั้น ไม่เกินความถึงความต้องการและหน้าที่การงาน เป็นต้น

เรื่องที่ควรสันโดษและไม่ควรสันโดษ ในการสอนเรื่องสันโดษ พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสสอนให้ภิกษุเข้าใจเรื่องสันโดษ ในสิ่งที่ควรสันโดษและไม่สันโดษอีกโดยให้เห็นถึงคุณและโทษ ดังนี้ เรื่องที่ควรสันโดษ เรื่องที่ไม่ควรสันโดษ พระพุทธเจ้า ไม่ได้ทรงสอนให้มีความสันโดษในทุกเรื่องทุกอย่าง ในบางกรณีกลับทรงสอนไม่ให้สันโดษ นับว่าเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างหนึ่งด้วย เช่น ที่ได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายไว้ว่า เราได้รู้ชัดคุณของธรรม 2 ประการ คือ 1) ความเป็นผู้ไม่สันโดษในกุศลธรรมทั้งหลาย 2) ความไม่รู้จักระย่อในการทำความเพียร ดังรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความเป็นผู้ไม่สันโดษ

ทั้งนี้เนื่องจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ก็เพราะอาศัยธรรม 2 อย่างนี้ เช่น เพราะยังไม่ทรงพอพระทัยในความรู้และคุณพิเศษที่ได้ในสำนักของอาหารดาบส และอุททกดาบส จึงทรงแสวงธรรมและบำเพ็ญเพียรต่อมา และเพราะไม่ทรงท้อถอย ไม่ทรงระย่อในความเพียร จึงบรรลุโพธิญาณได้ อีกแห่งหนึ่ง ตรัสถึง ความไม่สันโดษในกุศลธรรมทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม 6 ประการ ย่อมบรรลุความยิ่งใหญ่ และความไพบูรณ์ในธรรมทั้งหลาย ชั่วเวลาไม่นานเลย คือ (1) เป็นผู้มากด้วยความสว่างแห่งญาณ (2) เป็นผู้มากด้วยการประกอบการเพียร (3) เป็นผู้มากด้วยความเบิกบานใจ (มีปีติและปราโมทย์) (4) เป็นผู้มากด้วยความไม่สันโดษ (ในกุศลธรรมทั้งหลาย) (5) เป็นผู้ไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลาย (6) มุ่งมั่นพยายามทำให้อย่าง ๆ ขึ้นไป ดังรูปภาพที่ 6

ภาพที่ 2 ความไม่สันโดษในธรรม 6 ประการ

อนึ่ง ตามหลักฐานนี้ คุณธรรมคือความไม่สันโดษ ก็มีขอบเขตด้วยเหมือนกัน คือจำกัดให้ใช้กับกุศลธรรมทั้งหลาย อันได้แก่ สิ่งที่เป็นความดีงาม ถูกต้อง ชอบด้วยเหตุผล เกิดจากปัญญา สิ่งที่ดีตรอนความชั่ว ทำให้ชีวิตจิตใจเจริญงอกงาม ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนและผู้อื่น ดังตารางที่ 1

ความสันโดษ	ความไม่สันโดษ
สันโดษในปัจจัย 4 1. เป็นผู้สันโดษด้วยจีวร (เครื่องนุ่งห่ม) 2. เป็นผู้สันโดษด้วยบิณฑบาต (บริโภคอาหาร) 3. เป็นผู้สันโดษด้วยเสนาสนะ (ที่อยู่อาศัย) 4. เป็นผู้สันโดษด้วยคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร (ยารักษาโรค) ตามมีตามได้ 5. ไม่ประกอบการแสวงหาผิดที่ไม่สมควรเพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร (เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค) 6. หากไม่ได้ก็ไม่กระวนกระวาย และได้แล้วก็ไม่ติดใจ ไม่หลง ไม่พัวพัน 7. มองเห็นโทษ มีปัญญาเครื่องสลัดออก ใช้สอยอยู่	1. ไม่ให้สันโดษในกุศลธรรม (1) ความดีงาม (2) ความถูกต้อง (3) ความดีงาม (4) ชอบด้วยเหตุผล (5) ประกอบด้วยปัญญา (6) สิ่งดีตรอนความชั่ว (7) สิ่งทำให้เจริญ (8) สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนและผู้อื่น 2. ไม่ท้อถอย ไม่ระย่อในความเพียร

สิ่งที่เป็นความดีงามทั้งหลาย พระพุทธเจ้าไม่ทรงสอนให้สันโดษ ในทางตรงกันข้ามทรงสนับสนุนส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนประกอบกรรมดีให้มาก เพราะพระพุทธศาสนาได้รับการเรียกนามว่าเป็นศาสนาแห่งกรรมวาท คือ มีคำสอนว่าการกระทำย่อมมีผล ทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว นอกจากนี้ ยังสอนให้บุคคลตั้งอยู่ในไม่ความประมาท โดยการสอนให้รู้จักประพฤติด้านใดในสิ่งที่ควรสันโดษและไม่ควรสันโดษ และความไม่ย่อท้อต่อการบำเพ็ญเพียร กล่าวคือ การกระทำสิ่งใดก็ตาม ทางกายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต ต้องประกอบด้วยความเพียรด้วยการกระทำอย่างสม่ำเสมอเพราะบุคคลจะล่วงทุกข์ได้ เพราะความเพียร ฉะนั้น การประกอบกุศลธรรมทั้งหลายต้องอาศัยความเพียร ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ท่านทั้งหลายจงเห็นความเกียจคร้านว่าเป็นภัย และเห็นการปรารภความเพียรว่าเป็นความปลอดภัย แล้วปรารภความเพียรเถิด อนึ่ง การทำความเข้าใจเรื่องที่ไม่ควรสันโดษเป็นสิ่งที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะความไม่สันโดษย่อมมีเป้าหมายตรงข้ามกับความสันโดษ กล่าวคือ เมื่อบุคคลสันโดษในวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ที่ปรนเปรอตนเอง ย่อมมีเวลา แรงงาน และความคิดเหลือเพื่อสำหรับการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม อันเป็นเรื่องของการประกอบกุศลธรรมได้ ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่สันโดษในปัจจุบัน 4 คอยห่วงแต่หาอาหารสิ่งของเครื่องใช้มาบำบัดความต้องการของตนเอง ย่อมสิ้นเปลืองเวลาไปกับการแสวงหาความสุขส่วนตัว ทำให้เสียเวลาที่ไม่ควรกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมรอบข้าง รวมทั้งหน้าที่การงานย่อมพลอยเสียหายตามไปด้วย

ที่มาของสันโดษ พระพุทธเจ้าทรงแสดงสันตมูจฺจสูตร ว่าด้วยความสันโดษ ตรัสยกย่องพระมหากัสสปเถระ (ชื่อก่อนออกบวชว่า ปิณฑลิมาณพ ส่วนกัสสปะเป็นชื่อเรียกตามโคตร) ที่ท่านปฏิบัติอย่างเหมาะสมในปัจจุบัน 4 กับภิกษุทั้งหลายว่า กัสสปะ เป็นผู้สันโดษด้วยจิรวินิบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัยเภสัชบริขารตามมีตามได้ และกล่าวสรรเสริญความสันโดษที่ไม่ประกอบการแสวงหาผิดที่ไม่สมควรเพราะเหตุแห่งจิรวินิบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ไม่ได้ก็ไม่กระวนกระวาย และได้แล้วก็ไม่ติดใจ ไม่หลงไม่พัวพัน มองเห็นโทษ มีปัญญาเครื่องสลัดออก ใช้สอยอยู่ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 16 ข้อ 144 หน้า 233, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในสันตมูจฺจสูตร พระพุทธองค์ตรัสสรรเสริญพระมหากัสสปเถระ ที่ท่านตั้งมั่นประพฤติดุปฏิบัติตนอยู่ในสันโดษ และทรงแนะนำให้ภิกษุทั้งหลายประพฤติดุปฏิบัติตามพระมหาเถระ อีกทั้งพระพุทธองค์ทรงกระทำพระองค์ให้ทรงเป็นแบบอย่างในการใช้สอยสิ่งที่ได้มาอย่างเห็นคุณค่า

ความสำคัญของสันโดษ สันโดษมีความสำคัญทั้งในทางโลกและทางธรรม กล่าวคือ ในทางโลก คนที่มีความสันโดษ จะรู้จักวิธีทำงานที่เหมาะสมแก่ตน ทำให้มีโอกาสได้ทรัพย์ ไม่ขาดทุน เมื่อได้ทรัพย์มาแล้ว ก็รู้จักถนอมรักษา ช่วยตนให้เป็นคนมั่งคั่ง อยู่เป็นสุขสำราญเบิกบานใจ คือผู้มั่งคั่งด้วยทรัพย์ ย่อมเป็นสุขในโลก ไม่ต้องกลัวใคร ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย ไม่ต้องถูกทวงถาม ไม่ถูกตามตัว และไม่ต้องโทษด้วยประการใด ๆ สังคมดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบาย ในทางธรรมหรือทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสถึงเหตุแห่งความเสื่อมสูญของพระสังฆธรรมคือพระพุทธศาสนาว่า เพราะภิกษุขาดหลักสันโดษและทรงเน้นย้ำว่าความเป็นผู้สันโดษย่อมเป็นไปพร้อมเพื่อความตั้งมั่น เพื่อความไม่เลือนหาย เพื่อความไม่อันตรธานแห่งพระสังฆธรรมหรือพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, เล่มที่ 20 ข้อที่ 122 หน้า 24, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สันโดษ จึงเป็นข้อปฏิบัติหรือคุณธรรมสำคัญสำหรับพระภิกษุและพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากการที่สันโดษเป็นหลักธรรมประการหนึ่งในคำสอนเรื่องอริยวงศ์ 4 (ปฏิบัติที่พระอริยะปฏิบัติสืบต่อกันมา) ที่กล่าวถึงความสันโดษในจิวร ปิณฑบาท เสนาสนะ คิลานเภสัช ความยินดีในการละอกุศลและเจริญกุศล และหลักตัดสินพระธรรมวินัย 8 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหลักสันโดษ เป็นธรรมที่ทำให้สังคม ทั้งคณะสงฆ์หรือสังคมฆราวาสดำรงอยู่ได้ผาสุกและอย่างยั่งยืน

ประเภทสันโดษ นอกจากเรื่องความหมายที่บุคคลทั่วไปเข้าใจคลาดเคลื่อน โดยตีความหมายสันโดษ คือ การขาดความกระตือรือร้นแล้ว และแม้สันโดษมักจะเกี่ยวกับเรื่องปัจจัย 4 แต่หากกล่าวถึงประเภทของสันโดษที่รู้จักกันโดยทั่วไป จำแนกประเภทของสันโดษออกเป็น 3 อย่างเท่านั้น เรียกว่า การแบ่งตามประเภทแห่งตีกะ คือ หมวดสาม ได้แก่ ยถาลภ สันโดษ ยถาพลสันโดษ ยถาสารูปสันโดษ ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลัง ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร (ปัญญา ใบบางยาง, 2555) สันโดษ 3 คือความยินดี พอใจด้วยของของตนที่ได้มาด้วยความเพียรโดยชอบธรรม ความยินดีด้วยปัจจัย 4 ตามมีตามได้ ความรู้จักอิมรู้จักพอ

คุณค่าของความสันโดษ บุคคลที่ประพฤติตามหลักสันโดษ มีลักษณะคุณค่าของดังต่อไปนี้ (1) คนสันโดษ ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยสติปัญญาตามความเหมาะสมกับภาวะของตน และโดยชอบธรรม (2) คนสันโดษไม่เฝ้าฝันอยากได้ของของคนอื่นโดยไม่ชอบธรรม ไม่ทุจริตเพราะปากท้อง เพราะผลประโยชน์ส่วนตัว (3) เมื่อหามาได้ ใช้สอยของนั้นตามความจำเป็นด้วยสติปัญญา ไม่ตกเป็นทาสสิ่งเหล่านั้น (4) เมื่อไม่ได้ เมื่อสุดวิสัยไม่สำเร็จตามต้องการ ก็ไม่เดือดร้อนกระวนกระวาย ไม่ยอมให้ความผิหวังครอบงำ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ของ

ต่อไปได้ (5) ไม่ถือสมบัติ สิ่งที่ตนหามาได้ หรือความสำเร็จของตนมาเป็นเหตุยกตนข่มผู้อื่น (6) หากความสุขได้จากสิ่งที่เป็นสิทธิของตน สามารถดำรงชีวิตมีความสุขในทุกฐานะ (7) มีความภูมิใจในผลสำเร็จที่เกิดจากการกระทำของตน มีความอดทน สามารถรอคอยผลสำเร็จที่จะพึงเกิดขึ้นจากการกระทำของตน (8) มีความรักและภักดีในหน้าที่การงานของตน มุ่งปฏิบัติเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (พระไตรปิฎกภาษาไทย, เล่มที่ 11 ข้อที่ 205 หน้า 206, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ประโยชน์ของความสันโดษ อานิสงส์หรือประโยชน์ของความสันโดษ (พระไตรปิฎกภาษาไทย, เล่มที่ 25 ข้อที่ 66 หน้า 14, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ดังนี้ 1. ทำให้ตัดกังวลต่าง ๆ เสียได้ 2. ทำให้ออกจากอกุศลกรรม 3. ทำให้มีความสบายกายสบายใจ 4. ทำให้พ้นจากความผิด พบแต่สิ่งถูกต้อง 5. ทำให้ศีลธรรมเกิดขึ้นในใจได้ง่าย 6. ทำให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งปวง 7. ทำให้มีกำลังใจสูง เมื่อรู้ว่าสิ่งใดไม่ดีก็ไม่ฝ่าฝืนกระทำ 8. นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ตน 9. ทำให้มีโอกาสกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ยิ่ง ๆ ขึ้นไป 10. ได้ชื่อว่านำพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรือง จากอานิสงส์ของความสันโดษดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็นแนวทางอย่างกว้างได้ 2 ทาง คือ ทางดำเนินชีวิตอย่างบุคคล และทางดำเนินชีวิตอย่างพระอริยบุคคล แต่ละแนวทางพระพุทธองค์ได้วางหลักการดำเนินชีวิต เพื่อให้บรรลุถึงที่สุดของความปรารถนาไว้อย่างละเอียดลออ หมายรวมถึง หลักสันโดษด้วย ธรรมข้อนี้หากศึกษาให้เกิดความเข้าใจในทางที่ถูกต้อง ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งผู้ที่น้อมนำมาปฏิบัติด้านจริยธรรม และสังคมส่วนรวม (พุทธทาสภิกขุ, 2541) ดังนี้

1) ประโยชน์ทางด้านจริยธรรม ความสันโดษเป็นหลักธรรมข้อหนึ่ง ที่กล่าวได้ว่ามีคุณประโยชน์ต่อผู้ที่น้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ นอกจากนี้ยังทำให้บุคคลเจริญทั้งในด้านการดำรงชีวิต และหน้าที่การงาน เนื่องจากบุคคลจะมีความสุขได้จะต้องมีความพอ คนทั่วไปส่วนใหญ่คิดว่าต้องมีวัตถุเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภคเท่านั้นเท่านั้นจึงจะพอ จึงมีความสุข ครั้นได้ตามที่คิดไว้ครั้งแรก ความพอใจหาได้หยุดอยู่แค่นั้นไม่ ความต้องการกับเพิ่มทวีมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมมากมายตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ฆาตกรรม การปล้นชิงทรัพย์ เป็นต้น เป็นผลพวงอันเนื่องมาจากบุคคลในสังคมขาดความสันโดษในการดำเนินชีวิต สันโดษเป็นองค์ธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านจริยธรรมได้ เพราะทำให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ปราศจากความริษยา เารัดเอาเปรียบกัน สังคมที่เต็มไปด้วยคุณธรรม และศีลธรรมอันดีงาม สังคมนั้นย่อมสงบสุข ในทางตรงกันข้ามแม้บุคคลเป็นมหา

เศรษฐกิจมีทรัพยากรมากมายมหาศาลก็อาจเกิดความทุกข์ได้ เพราะความไม่รู้จักพอ ขาดหลักสันโดษ ในการดำเนินชีวิต และเมื่อบุคคลมีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ในสิ่งที่ตนหามาได้ด้วย ความสุจริต บุคคลย่อมมีความยินดีพอใจ ก่อให้เกิดเป็นแรงพลังผลักดันให้มีเวลา และมีความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งต่าง ๆ เพื่อสร้างความดีงามยิ่ง ๆ ขึ้นในสังคม พระพุทธเจ้าตรัสปรารภความเพียรที่ควบคู่กับหลักสันโดษไว้ว่า “เมื่อความเพียรเป็นเหตุปรารภมีอยู่ มนุษย์ทั้งหลายมีความปรารภความเพียรเป็นเครื่องก้าวออก ความเพียรเป็นเครื่องก้าวไปข้างหน้า ความเพียรเป็นกำลังความเพียรเป็นเครื่องทรงไว้ ความพยายามมีอยู่ บุคคลผู้มีความพยายามย่อมปรากฏความสำเร็จ สันโดษที่ใช้ควบคู่กับความเพียร ย่อมส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา เพราะความสันโดษเป็นแรงผลักดันไม่ให้อ่อนย่อต่อสิ่งใดง่าย ๆ ก่อให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ และเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองยิ่งขึ้น

2) ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม หลักสันโดษในพระพุทธศาสนา เมื่อศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว จะพบว่าพระพุทธเจ้าทรงตรัสหลักสันโดษไว้ เพื่อแก้ปัญหาธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความโลภ ความโกรธ ความหลง รักสุขเกลียดทุกข์เป็นธรรมดา โดยหลักสันโดษจะบรรเทาความโลภของมนุษย์ให้ลดลง ทำให้มนุษย์มีความทุกข์น้อยลง มีความสุขมากขึ้น มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ชุมชน เพื่อประโยชน์ในการพึ่งพาอาศัย ดังนั้น การนำหลักสันโดษมาประยุกต์ใช้ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยเริ่มต้นที่ธรรมชาติในตัวมนุษย์เองเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงขยายวงกว้างออกไปสู่ชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป เช่น ประพฤติตนไม่ให้โลภอยากได้ของผู้อื่น มีความเพียรพยายามในหน้าที่การงานของตน การเริ่มต้นนำหลักสันโดษมาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในทรรศนะพระพุทธศาสนาถือว่า สังคมประกอบด้วยมนุษย์ที่มีพัฒนาการทางจิต และปัญญาในระดับต่าง ๆ กัน นอกจากนั้น ยังมีสังคมย่อยหรือชุมชนต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบอยู่ภายใน เช่น มีสังคมฆราวาสกับสังคมสงฆ์ เป็นต้น ชีวิตในสังคมฆราวาสเน้นความสัมพันธ์ทางสังคมและการหาเลี้ยงชีพ ส่วนชีวิตในสังคมสงฆ์เน้นด้านการพัฒนาจิต (ภาวนา) ประโยชน์ของหลักสันโดษกับสังคมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในสังคมของบรรพชิตและฆราวาส ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานะและบทบาทของตนตามสภาพความเป็นจริง

โทษของการไม่สันโดษ ดังนี้ 1) โทษที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคล หากบุคคลขาดการนำหลักสันโดษในการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ ผลเสียคือโทษที่ส่งผลต่อตนเอง ทั้งในด้านหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิตจะได้รับผลกระทบต่อเนื่องกระเป็นลูกโซ่ โดยมีรากฐานมาจากต้นเหตุ คือ ความฟุ้งเฟ้อ และความไม่รู้จักพอ

เป็นต้น ทั้งนี้เพราะพื้นฐานของมนุษย์ปุถุชน ย่อมมีความต้องการในปัจจัย 4 จึงพากันเพียรพยายามที่จะสร้างสรรค์ให้ตนเป็นผู้มั่งมี ร่ำรวยเงินทอง มียศศักดิ์ มีคนนิยมยกย่องสรรเสริญ มีความเจริญก้าวหน้า ความต้องการมูลฐานข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้ เป็นสาเหตุทำให้บุคคลประพฤติตนไปในทางที่เสื่อมเสีย ยอมกระทำความชั่วเพียงเพื่อต้องการได้วัตถุมหาสนองความต้องการทางด้านปัจจัย 4 ที่มากเกินไปจนความจำเป็นต่อชีวิต จึงก่อให้เกิดเป็นสังคมบริโภคนิยมขึ้นในยุคปัจจุบัน อันเนื่องมาจากภายในจิตใจของมนุษย์ไม่เคยเต็มเต็ม เพราะการเสพบริโภคนั้นตั้งอยู่บนรากฐานของตัณหา ความสันโดษจึงเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญยิ่งกับสังคมยุคปัจจุบัน เพราะหากคนในสังคม ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใด ฐานะใดก็ตาม หากขาดหลักสันโดษย่อมเกิดโทษกับตนเอง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน คนมีความโลภ มักมาก ในด้านวัตถุสิ่งของ เช่น อาชีพนักการเมืองเกิดความละโมภโลภมาก การทุจริตคดโกงเงินงบประมาณของแผ่นดิน ผลสุดท้ายของความไม่รู้จักสันโดษจากสถานการณ์ข้างต้น คือการถูกตัดสินจำคุกและได้รับโทษทางกฎหมาย (โทษทางตรง) ส่วนทางอ้อมนั้น คือทำให้วงศ์ตระกูลเสื่อมเสียชื่อเสียง แม้ในสมัยพุทธกาลก็มีเหตุการณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงโทษของการขาดความสันโดษที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลเช่นเดียวกัน ตรัสว่า สันโดษนี้แลที่จะเป็นพหุการธรรม เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาการทุจริตและจะเป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองสมตามความมุ่งมาดปรารถนาของเราทุกคนสืบไป 2) โทษที่เกิดขึ้นกับสังคม มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การอยู่ร่วมกันย่อมก่อให้เกิดปัญหาทั้งนี้เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หลักพุทธธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาถูกมองว่าเป็นเรื่องล้าสมัย ทำให้เกิดปัญหาทางด้านจริยธรรมขึ้นในสังคมมากมาย ปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นประจำทุกวัน ตั้งแต่ระดับจุลภาคถึงมหภาค จากเหตุการณ์นี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสังคมมีความตกต่ำทางด้านคุณธรรมและศีลธรรม เนื่องมาจากผู้คนในสังคมไทยไม่นำพาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ฉะนั้น โทษของการขาดหลักสันโดษในสังคมประการหนึ่งที่เห็นได้ชัดในยุคปัจจุบันคือปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านการเมือง เมื่อขาดหลักสันโดษย่อมส่งผลต่อสังคมโดยรวม ในโดยเฉพาะก่อให้เกิดปัญหาวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ สังคมไทยในสภาวะการณ์ปัจจุบันกำลังประสบวิกฤติเศรษฐกิจ อันมีสาเหตุสำคัญมาจากการเปิดเสรีทางการค้า การเปิดเสรีทางการเงิน มีการกู้เงินจากต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก การใช้เงินดิจิทัล ฯลฯ ทำให้ประเทศไทยมีภาระหนี้สินต่างชาติเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งมีการใช้จ่ายเงินเกินตัวอย่าง

สู่ร่ำรวย ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ภาครัฐบาลมีการใช้จ่ายและลงทุนในโครงการที่ไม่จำเป็น ในภาคเอกชนประชาชนตกเป็นทาสของวัตถุนิยม และบริโภคนิยม มีค่านิยมในการใช้สินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศราคาแพง ปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อคนในสังคมตั้งแต่ระดับรากหญ้า ถึงระดับประเทศ ชี้ให้เห็นว่าการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปในแนวทางที่ขาดหลักธรรมความสันโดษ

การประยุกต์ใช้สันโดษเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

1. ยถาลาภสันโดษ คือ ความยินดีตามที่ได้ หมายถึง ได้สิ่งใดมาด้วยความเพียรพยายามของตน โดยถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ก็ยินดีพอใจในสิ่งนั้น ไม่เดือดร้อนเพราะสิ่งที่ไม่ได้ หมายความว่า เมื่อได้โอกาสลงมือทำอย่างเต็มที่แล้ว หากไม่ได้ตามที่ต้องการ ก็ไม่กระวนกระวาย ไม่วุ่นวายวิ่งตามความอยาก ต้องระงับยับยั้งความอยากให้ได้ โดยให้นึกถึงข้อเท็จจริงว่า ไม่มีสิ่งใดสนองความต้องการแห่งจิตใจให้พอได้อย่างแท้จริง เหมือนไฟ ไม่อาจให้เต็มได้ด้วยเชื้อ มหาสมุทรไม่อาจให้เต็มได้ด้วยน้ำ หรือ คนมักมาก ไม่อาจเต็มได้ด้วยปัจจัยทั้งหลาย คือไม่รู้จักพอนั่นเอง

2. ยถาพลสันโดษ คือ ความยินดีตามกำลังที่ตนมีอยู่ หมายถึง มีความยินดี พอใจเพียงพอแก่กำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา และกำลังความสามารถของตน ไม่ควรให้น้อยหรือมากจนเกินขอบเขตแห่งกำลัง เพราะเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม แต่ละคนมีกำลังความสามารถไม่เท่ากัน ดังนั้น จักต้องรู้จักศักยภาพตนเอง อย่าสำคัญตนผิด ไม่ดูถูกด้อยค่าตนเองและสิ่งที่บุคคลพึงได้รับนั้นควรเหมาะสมแก่สมรรถภาพ และความสามารถของตน และให้บุคคลยินดีในสิ่งที่ตนสมควรจะได้ตามความสามารถของตนเท่านั้น สันโดษข้อนี้เป็นการยืนยันว่า ไม่ควรเป็นคนงอมืองอเท้านิ่งดูตาย แต่ให้ทำงานหรือแสวงหาผลประโยชน์เต็มที่โดยให้ยินดีเท่าที่ตนเองมีความสามารถทำได้เท่านั้น

3. ยถาสารูปสันโดษ คือ ความยินดีตามสมควร หมายถึง มีความยินดี พอใจ ตามสมควรแก่ฐานะ ภาวะและความเป็นอยู่ของตน บุคคลย่อมมีฐานะ และความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน บุคคลในสังคมย่อมมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน บางคนยากจน บางคนร่ำรวย การที่บุคคลพยายามขวนขวายเพื่อจะให้เป็นเรื่องที่ดีงาม แต่ทั้งนี้ต้องรู้จักและตระหนักในความสามารถของตน

สันโดษ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าเน้นเป็นพิเศษ ใจความสำคัญของหลักสันโดษ พระพุทธองค์ทรงมุ่งเน้นให้พระภิกษุชนชายในบัจจย 4 อย่างพอดี มีชีวิตจำกัด พระพุทธองค์มิได้ปฏิเสธการแสวงหาบัจจย 4 แต่ตรัสสอนให้แสวงหาอย่างเหมาะสมไม่ดิ้นรนไปตามตัณหา และไม่ใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือย ตรัสว่า ถ้าพระสาวกเป็นอยู่และใช้สอยบัจจย 4 อย่างถูกต้องเหมาะสมย่อมทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ดังนั้น ย่อมไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนจากการดิ้นรนแสวงหาของตนเอง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 21 ข้อที่ 27 หน้า 34, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนั้น สันโดษ เป็นหนึ่งในมงคล 36 ประการที่พระพุทธเจ้าตรัสสอน.. (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 317 หน้า 342, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ย่อมแสดงให้เห็นว่า สันตคุณธรรม เป็นข้อธรรมที่เหมาะสมกับทุกคนในสังคม ทั้งบรรพชิตและฆราวาส ดังนั้น เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ อันเนื่องจากการบริโภคบัจจย 4 เกินความพอดี เกินความจำเป็น หลักการความพอใจ พอดีจะเป็นหลักธรรมข้อที่ควรนำมาปรับประยุกต์ใช้ในวิกฤติเศรษฐกิจได้ อนึ่ง การแยกแยะคุณค่าที่แท้จริงของบัจจย 4 กับคุณค่าในการโฆษณาหรือคุณค่าทางค่านิยม (คุณค่าเทียม) ให้ออก เมื่อนั้นผู้คนในสังคมย่อมเข้าไปเกี่ยวข้องใช้สอยบัจจย 4 และสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบและมีสติ

สรุป

ระบบเศรษฐกิจไทย ซึ่งถูกแปรเปลี่ยนจากรูปแบบเดิมที่พออยู่พอกิน และการทำมาหากินในอดีตมาสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีแบบตะวันตก ตั้งแต่เริ่มทศวรรษที่ 2500 มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของคนไทยอย่างรุนแรง เศรษฐกิจการค้าและการตลาดตามระบบทุนนิยมเสรี การละเลยขาดคิดคำนึงถึงคนยากจนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งยังช่วยตนเองไม่ได้ ทำให้สังคมไทยเป็นเศรษฐกิจที่แยกส่วน เป็นเศรษฐกิจที่ไร้จิตวิญญาณ เต็มไปด้วยความโลภ จึงถือเป็น “มิชฉาเศรษฐกิจ” พุทธเศรษฐศาสตร์มุ่งเน้นหลักการทำกิน และพอเพียง หลักความสันโดษ จึงเป็นสัมมาเศรษฐกิจ เพราะสอนให้คนพึ่งตนเอง รู้จักพอ (อรรถาธิ อรรถโน นาโถ) ดังนั้น การมีสันโดษธรรม สามัคคีธรรม มีความพอประมาณ มีเหตุผล และไม่โลภ ควรเป็นอีกทางเลือกให้เศรษฐกิจชุมชนมีการพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืนตามแนวทางแห่งหลักพุทธธรรม กล่าวได้ว่า หลักสันโดษ เป็นหลักเศรษฐกิจที่สร้างความพอใจ พอดี และพอเหมาะแก่ความเพียรพยายามที่แสวงหามาได้โดยชอบธรรม ตามกำลังความสามารถในการบริโภคใช้สอยเพื่อให้เกิดคุณค่าแท้ของสิ่งนั้น ๆ เช่น โทรศัพท์ (มือถือ) คุณค่าแท้ก็เพื่อ

ติดต่อดสื่อสาร นาฬิกามีคุณค่าแท้ คือ เพื่อใช้เวลา เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมแก่ภูมิภาชนะหน้าที่ของตน และเพื่อความสัมพันธ์ที่สมดุลของชีวิตอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2540). วรรณคดีทางเมืองของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สามัคคีสาส์น.
- ปัญญา ไช้บางยาง. (2555). ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2532). พุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร. สันโดษกับความรับผิดชอบต่อสังคม. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2567 จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/512>
- พุทธทาสภิกขุ. (2541). ความสุขแท้เมื่อสิ้นสุดแห่งความสุข. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ 2541.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชี ของผู้ประกอบการ SMEs*

THE IMPACT OF ONLINE ACCOUNTING SOFTWARE USAGE ON ACCOUNTING EFFICIENCY OF SME ENTREPRENEURS

วรรณนิสา วงษา¹ และ สมทรง พีรี²

Wannisa Wongsas¹ and Somthong Peeree²

¹⁻²วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻²Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: Wannisawongsa@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 4 พฤศจิกายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 6 พฤศจิกายน 2568

Received 19 October 2025; Revised 4 November 2025; Accepted 6 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์กับประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อุปกรณ์บัญชีออนไลน์กับประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการ SMEs ที่ดำเนินกิจการในจังหวัดตาก จำนวน 330 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับความคิดเห็นการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์กับประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs พบว่า การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ของผู้ประกอบการ SMEs อยู่ใน

Citation:

* วรรณนิสา วงษา และ สมทรง พีรี. (2568). การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 199-213.

Wannisa Wongsas and Somthong Peeree. (2025). The Impact Of Online Accounting Software Usage On Accounting Efficiency Of Sme Entrepreneurs. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 199-213.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.717$) สำคัญมากที่สุดกับ ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน รองลงมาคือ ความถี่ในการใช้โปรแกรมบัญชี, ความรู้และทักษะของผู้ใช้ และความครอบคลุมของฟังก์ชันที่ใช้ ประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.841$) สำคัญมากที่สุดกับ ความรวดเร็วในการจัดทำบัญชี รองลงมาคือ ความครบถ้วนและทันสมัยของรายงาน, ความถูกต้องของข้อมูลบัญชี, และความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจจากข้อมูลบัญชี

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์กับประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.650$, $p < 0.01$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำโปรแกรมบัญชีออนไลน์ ประกอบด้วยความถี่ในการใช้โปรแกรม, ความครอบคลุมของฟังก์ชัน, ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน, และความรู้และทักษะของผู้ใช้โปรแกรม มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี

คำสำคัญ: โปรแกรมบัญชีออนไลน์, ประสิทธิภาพงานบัญชี, วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs), จังหวัดตาก

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the level of opinions regarding the use of online accounting software and the accounting performance of SME entrepreneurs, and (2) to analyze the relationship between the use of online accounting software and the accounting performance of SME entrepreneurs. This study employed a quantitative research approach. The population and sample consisted of 330 SME entrepreneurs operating in Tak province. A questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The research findings revealed that:

1) The overall opinion level on the use of online accounting software among SME entrepreneurs was at the highest level ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.717$). The most significant aspect was convenience and ease of use, followed by frequency

of software usage, users' knowledge and skills, and the comprehensiveness of the software functions. The accounting performance of SME entrepreneurs was found to be at a high level ($\bar{X}$ = 4.11, SD = 0.841). The most significant aspect was the speed of accounting preparation, followed by completeness and timeliness of reports, accuracy of accounting data, and the ability to analyze and make decisions based on accounting information.

2) The analysis of the relationship between the use of online accounting software and accounting performance of SME entrepreneurs showed a moderate positive correlation (r = 0.650, p < 0.01). This indicates that the use of online accounting software—including frequency of usage, comprehensiveness of functions, convenience and ease of use, and users' knowledge and skills—positively influences accounting performance.

Keywords: Online Accounting Software, Accounting Performance, SMEs, Tak Province

บทนำ

ในปัจจุบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดตากยังคงประสบปัญหาในการบริหารจัดการบัญชี เช่น การจัดเก็บเอกสารไม่เป็นระบบ ขาดความถูกต้องของข้อมูล หรือใช้เวลานานในการจัดทำรายงานทางการเงิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจทางธุรกิจและประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), 2567)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โปรแกรมบัญชีออนไลน์ (Online Accounting Software) ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการ SMEs เนื่องจากช่วยให้สามารถบันทึกบัญชี ตรวจสอบรายการทางการเงิน และจัดทำรายงานได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ นอกจากนี้ โปรแกรมบัญชีออนไลน์ยังสามารถเชื่อมต่อข้อมูลหลายสาขา และเข้าถึงข้อมูลแบบเรียลไทม์ ทำให้การบริหารจัดการทางการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ใน SMEs ยังพบความท้าทาย เช่น ความรู้และทักษะของผู้ใช้งาน ความพร้อมด้าน

เทคโนโลยี และค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและบำรุงรักษา ส่งผลให้บางธุรกิจอาจไม่ได้ใช้โปรแกรมอย่างเต็มศักยภาพ

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดตากมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะกลุ่มกิจการใหม่ที่เริ่มเข้าสู่ตลาดและมีศักยภาพในการเติบโตสูง จากข้อมูลของฝ่ายวิเคราะห์สถานการณ์และเตือนภัยทางเศรษฐกิจ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ระบุว่า ในไตรมาสที่ 3 ของปี 2567 พบว่า ธุรกิจ SMEs หลายกลุ่มในพื้นที่ดังกล่าวมีทิศทางการเติบโตที่โดดเด่น เมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า โครงสร้างของ SMEs ในจังหวัดตากส่วนใหญ่มีลักษณะการบริหารที่ยืดหยุ่น เป็นอิสระ และมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำเมื่อเทียบกับกิจการขนาดใหญ่ จึงสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ดี อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อได้เปรียบในด้านความคล่องตัว ธุรกิจเหล่านี้ยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากต้องการเติบโตไปสู่ระดับธุรกิจขนาดใหญ่ จำเป็นต้องมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ สามารถรับมือกับอุปสรรคทั้งจากภายในและภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งในประเด็นสำคัญที่ยังเป็นปัญหาของ SMEs คือเรื่องของการจัดการด้านบัญชี แม้ในปัจจุบันจะมีเครื่องมือดิจิทัลเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก แต่ผู้ประกอบการหลายรายยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการบัญชีที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในกลุ่มกิจการที่บริหารแบบครอบครัว ซึ่งยังคงมีการจัดทำบัญชีที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่มีการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการวางแผนและตัดสินใจทางธุรกิจอย่างเหมาะสม (พลกฤต โสลาพากุล และ วิธิตาภรณ์ สีนจฺรญศักดิ์, 2565) นอกจากนี้ ปัญหาที่มักพบ ได้แก่ การวางแผนบัญชีผิดพลาดเนื่องจากไม่เข้าใจสถานการณ์ทางธุรกิจที่แท้จริง ข้อมูลบัญชีที่จัดเก็บไม่ถูกต้อง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร อีกทั้งในบางกรณี ยังพบพฤติกรรมการจัดทำบัญชีหลายชุดเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในด้านกำไรสุทธิ และอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหุ้นส่วนหรือสมาชิกในองค์กร รวมทั้งส่งผลต่อความสามารถในการบริหารเงินทุนเพื่อรองรับการขยายกิจการในอนาคต (Krungthai SME Focus, 2567)

จากข้อมูลข้างต้นการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดตากจึงมีความสำคัญ เพราะจะช่วยให้เข้าใจถึงประโยชน์ ข้อจำกัด และแนวทางการปรับใช้เทคโนโลยีบัญชีให้เหมาะสมกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้งนี้ยังสามารถสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการทำงานบัญชีและความสามารถในการแข่งขันของ SMEs ในจังหวัดตาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์กับประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์กับประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs

สมมติฐานการวิจัย

การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ใน SMEs สามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎีและแนวคิดทางวิชาการหลายด้าน ซึ่งช่วยให้เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและประสิทธิภาพการใช้งานของเทคโนโลยีในองค์กร

Technology Acceptance Model (TAM)

ทฤษฎี TAM ของ Davis (1989) เป็นโมเดลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน โมเดลนี้ชี้ให้เห็นว่าการยอมรับเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับสองปัจจัยหลัก ได้แก่ Perceived Usefulness (PU) หรือการรับรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของผู้ใช้งานได้ และ Perceived Ease of Use (PEOU) หรือการรับรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีสามารถใช้งานได้ง่ายและสะดวก

สำหรับการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ใน SMEs ทฤษฎี TAM อธิบายได้ว่าผู้ประกอบการมีแนวโน้มจะนำโปรแกรมไปใช้มากขึ้น หากพวกเขาเห็นว่าโปรแกรมช่วยลดเวลาการทำงานบัญชี เพิ่มความถูกต้องของข้อมูล และสามารถใช้งานได้ง่ายโดยไม่ซับซ้อน การรับรู้ทั้งสองปัจจัยนี้มีผลต่อความตั้งใจในการใช้โปรแกรม และส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของธุรกิจอย่างชัดเจน (Davis, 1989; Venkatesh & Davis, 2000)

Resource-Based View (RBV)

ทฤษฎี RBV (Barney, 1991) มองว่าองค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันจากทรัพยากรที่มีคุณค่า ยากต่อการเลียนแบบ และหายาก ในกรณีของ SMEs ทรัพยากร

เหล่านี้้อาจรวมถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญของบุคลากร และระบบเทคโนโลยี เช่น โปรแกรมบัญชีออนไลน์ โปรแกรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้การจัดทำบัญชีมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังสนับสนุนการตัดสินใจทางการเงินและเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการ การนำเทคโนโลยีเหล่านี้ไปใช้อย่างเต็มศักยภาพจึงสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับ SMEs ได้ (Barney, 1991; Wernerfelt, 1984)

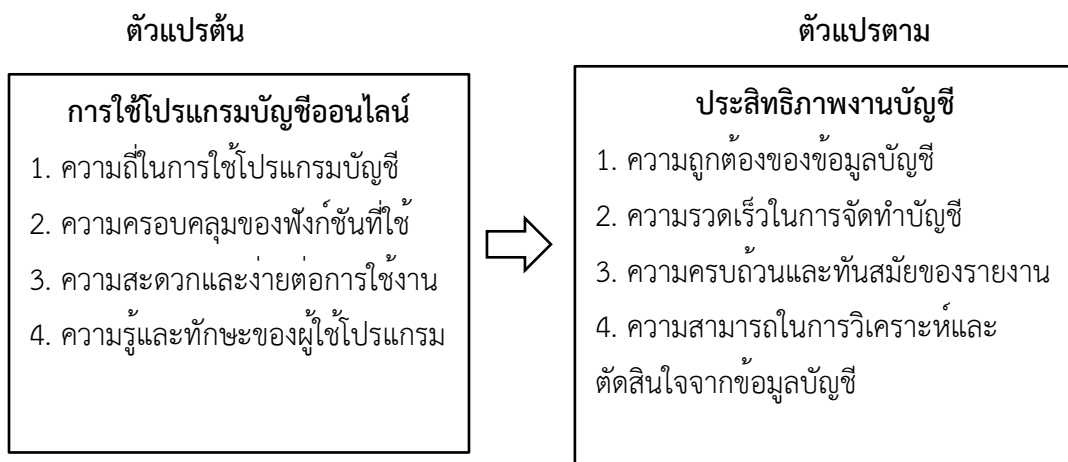
Diffusion of Innovation Theory (DOI)

ทฤษฎี DOI ของ Rogers (2003) อธิบายกระบวนการที่เทคโนโลยีใหม่แพร่กระจายไปในองค์กรหรือชุมชน โดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ ความซับซ้อนของเทคโนโลยี การทดลองใช้ ความสามารถในการสังเกตผลลัพธ์ และการยอมรับจากผู้ใช้งาน SMEs ที่นำโปรแกรมบัญชีออนไลน์ไปใช้จะต้องผ่านขั้นตอนการเรียนรู้และปรับตัว เช่น การฝึกอบรมบุคลากร และการปรับกระบวนการบัญชีเดิมให้เข้ากับระบบใหม่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดทำรายงานทางการเงินและการวิเคราะห์ข้อมูลทางธุรกิจ

Sastararuj et al. (2022) ได้ศึกษาการนำโปรแกรมบัญชีออนไลน์มาประยุกต์ใช้ใน SMEs ในช่วงวิกฤต COVID-19 พบว่า ความรู้และทักษะของผู้ใช้งานมีผลต่อการใช้โปรแกรมอย่างเต็มศักยภาพ หากผู้ประกอบการขาดความเข้าใจหรือไม่สามารถใช้โปรแกรมได้ครบทุกฟังก์ชัน ประสิทธิภาพงานบัญชีจะลดลง

Gupta (2025) ได้ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพงานบัญชีของธุรกิจขนาดเล็ก โดยพบว่า การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ช่วยให้ธุรกิจสามารถจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มความแม่นยำของข้อมูลทางการเงิน ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจทางธุรกิจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่าทฤษฎีทั้งสาม TAM, RBV, และ DOI จะเห็นว่าการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ใน SMEs ไม่ใช่เพียงเรื่องเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับ การรับรู้ของผู้ใช้งาน ทรัพยากรและความสามารถขององค์กร รวมถึงกระบวนการแพร่กระจายและปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ การนำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้สามารถช่วยอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชี และการยอมรับโปรแกรมบัญชีออนไลน์ใน SMEs ได้อย่างครอบคลุม สามารถนำมาเขียนกรอบแนวความคิดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์กับประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการ SMEs ที่ดำเนินกิจการในจังหวัดตาก โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่างจาก สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจจังหวัดตาก (2567) จำนวน 1,528 ราย ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามหลักการของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความน่าเชื่อถือร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ ± 5 จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 330 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ขนาดธุรกิจ และประเภทของธุรกิจ

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ ประกอบด้วย ความถี่ในการใช้โปรแกรมบัญชี ความครอบคลุมของฟังก์ชันที่ใช้ ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน และความรู้และทักษะของผู้ใช้โปรแกรม

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพงานบัญชี ประกอบด้วย ความถูกต้องของข้อมูลบัญชี ความรวดเร็วในการจัดทำบัญชี ความครบถ้วนและทันสมัยของรายงาน และความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจจากข้อมูลบัญชี

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านบัญชีและ SMEs 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์ที่ค่า $IOC \geq 0.50$ ได้ค่าความตรงของเนื้อหา มีค่ารวมเท่ากับ 0.986

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) ทำการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำผลมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ค่า $\alpha \geq 0.70$ ถือว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.836

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบ ออนไลน์ (Google Forms) ระยะเวลาเก็บข้อมูลประมาณ เดือน กรกฎาคม 2568 โดยอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ผู้ตอบเข้าใจ และรับรองความลับของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้การตอบแบบสอบถามเป็นไปด้วยความสมัครใจและมีความถูกต้องครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ และประสิทธิภาพงานบัญชี ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจ SME ในจังหวัดตาก

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ กับประสิทธิภาพงานบัญชีผู้วิจัยใช้สถิติ ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และเพื่อตรวจสอบตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม มีความสัมพันธ์กัน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Best, 1977) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	แปลผล
0.00-0.20	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก
0.21-0.50	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
0.51-0.80	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
0.81-1.00	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 อายุ 25 – 34 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 ขนาดของธุรกิจ เป็นธุรกิจขนาดกลาง จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 และประเภทของธุรกิจ เป็นธุรกิจการค้าจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์

การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. ความถนัดในการใช้โปรแกรมบัญชี	4.42	0.728	มากที่สุด
2. ความครอบคลุมของฟังก์ชันที่ใช้	4.33	0.767	มากที่สุด
2. ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน	4.51	0.654	มากที่สุด
3. ความรู้และทักษะของผู้ใช้โปรแกรม	4.35	0.722	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.40	0.717	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.717 หากทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญมากที่สุด คือ ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.654 รองลงมา คือ ความรู้และการใช้โปรแกรมบัญชี มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.728 ความรู้และทักษะของผู้ใช้โปรแกรม มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.722 และ ความครอบคลุมของฟังก์ชันที่ใช้ มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.767 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs

ประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. ความถูกต้องของข้อมูลบัญชี	4.11	0.841	มาก
2. ความรวดเร็วในการจัดทำบัญชี	4.16	0.817	มาก
3. ความครบถ้วนและทันสมัยของรายงาน	4.14	0.842	มาก
4. ความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจจากข้อมูลบัญชี	4.05	0.844	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.11	0.841	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.841 หากทำการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญมากที่สุด คือ ความรวดเร็วในการจัดทำบัญชี มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.817 รองลงมา คือ ความครบถ้วนและทันสมัยของรายงาน มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.842 ความถูกต้องของข้อมูลบัญชี มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.841 และความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจจากข้อมูลบัญชี มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.844

4. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์และประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs

การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์	ประสิทธิภาพงานบัญชี	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r)	ระดับความสัมพันธ์
ความถี่ในการใช้โปรแกรมบัญชี	0.680**	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
ความครอบคลุมของฟังก์ชันที่ใช้	0.786**	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน	0.885**	มีความสัมพันธ์สูง
ความรู้และทักษะของผู้ใช้โปรแกรม	0.129*	มีความสัมพันธ์ต่ำมาก
รวม	0.650**	มีความสัมพันธ์ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ ได้แก่ ความถี่ในการใช้โปรแกรมบัญชี ความครอบคลุมของฟังก์ชันที่ใช้ ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน ความรู้และทักษะของผู้ใช้โปรแกรม มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.650^{**}$, $p\text{-value} = 0.000$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ของผู้ประกอบการ SMEs อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.40, SD = 0.717) โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดกับ ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน (Ease of Use) รองลงมาคือ ความถี่ในการใช้โปรแกรมบัญชี, ความรู้และทักษะของผู้ใช้ และความครอบคลุมของฟังก์ชันที่ใช้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis (1989) ที่ระบุว่า การรับรู้ถึงความสะดวกและความง่ายในการใช้งาน (Perceived

Ease of Use) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้งานยอมรับเทคโนโลยี และมีแนวโน้มที่จะใช้งานโปรแกรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sastararuji et al. (2022) ซึ่งพบว่า ความรู้และทักษะของผู้ใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์มีผลต่อการนำโปรแกรมไปใช้เต็มศักยภาพ หากผู้ประกอบการมีความเข้าใจและทักษะเพียงพอ จะทำให้การใช้งานโปรแกรมมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ในส่วนของ ประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.11, SD = 0.841) ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดกับ ความรวดเร็วในการจัดทำบัญชี รองลงมาคือ ความครบถ้วนและทันสมัยของรายงาน, ความถูกต้องของข้อมูลบัญชี, และความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจจากข้อมูลบัญชี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gupta (2025) ซึ่งชี้ว่า โปรแกรมบัญชีออนไลน์ช่วยลดเวลาการทำงาน ลดข้อผิดพลาด และทำให้ข้อมูลบัญชีมีความถูกต้อง ครบถ้วนและทันสมัย ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถใช้อข้อมูลในการตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ของ SMEs ไม่เพียงแต่ช่วยให้การบันทึกและตรวจสอบข้อมูลทางบัญชีมีความถูกต้องและรวดเร็ว แต่ยังเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำรายงานและสนับสนุนการตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างชัดเจน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์และประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.650$, $p < 0.01$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำโปรแกรมบัญชีออนไลน์มาใช้ไม่ว่าจะเป็น ความถี่ในการใช้โปรแกรม, ความครอบคลุมของฟังก์ชัน, ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน, และความรู้และทักษะของผู้ใช้โปรแกรม มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชี สอดคล้องกับทฤษฎี Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis (1989) ที่ระบุว่า การรับรู้ถึงความสะดวกและประโยชน์ของเทคโนโลยี (Perceived Ease of Use และ Perceived Usefulness) มีผลต่อการยอมรับและการนำเทคโนโลยีไปใช้ ซึ่งในบริบทของ SMEs การที่ผู้ประกอบการเห็นว่าโปรแกรมบัญชีออนไลน์ใช้งานง่ายและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงานบัญชี ทำให้เกิดการใช้งานโปรแกรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประสิทธิภาพงานบัญชีสูงขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sastararuji et al. (2022) พบว่าความรู้และทักษะของผู้ใช้งานมีผลต่อการนำโปรแกรมบัญชีออนไลน์อย่างเต็มศักยภาพ หากผู้ประกอบการมีความเข้าใจและทักษะเพียงพอ จะสามารถใช้ฟังก์ชันของโปรแกรมได้ครบถ้วน ส่งผลให้ข้อมูลบัญชีมีความถูกต้อง รวดเร็ว และสนับสนุนการตัดสินใจทางธุรกิจได้ดี งานวิจัยของ Gupta (2025) ยังชี้ให้เห็นว่า

การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ช่วยให้ SMEs จัดการบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดข้อผิดพลาด และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินเพื่อวางแผนธุรกิจได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่าผลการวิจัยยืนยันว่าการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs และสอดคล้องกับทฤษฎีและงานวิจัยก่อนหน้า

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง “การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดตาก” พบว่า ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในทางวิชาการและทางปฏิบัติ ดังนี้

1) ยืนยันบทบาทของเทคโนโลยีบัญชีออนไลน์ใน SMEs ไทย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมบัญชีออนไลน์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพงานบัญชีในระดับปานกลางถึงสูง โดยเฉพาะด้านความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีในองค์กรขนาดกลางและขนาดย่อม สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎี Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis (1989)

2) ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีเป็นตัวแปรเสริมที่สำคัญต่อประสิทธิภาพงานบัญชี การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีของผู้ใช้ โดยพบว่า SMEs ที่มีบุคลากรด้านบัญชีซึ่งมีทักษะดิจิทัลสูง จะสามารถใช้โปรแกรมได้เต็มศักยภาพมากกว่า ซึ่งขยายความเข้าใจในเชิงประยุกต์ของทฤษฎี Resource-Based View (RBV) ที่ชี้ว่าทรัพยากรมนุษย์ด้านเทคโนโลยีถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่สร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันให้แก่องค์กร

3) พัฒนาแบบจำลองแนวคิดเชิงประยุกต์สำหรับ SMEs ด้านบัญชีดิจิทัล ผลการวิจัยสามารถนำไปสร้างกรอบแนวคิดใหม่ในด้านการยอมรับเทคโนโลยีในองค์กรขนาดกลางและขนาดย่อม โดยรวมตัวแปรสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ความถนัดในการใช้โปรแกรม ความครอบคลุมของฟังก์ชัน ความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน และความรู้และทักษะของผู้ใช้ ซึ่งล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีทั้งในด้านความถูกต้อง ความรวดเร็ว และความครบถ้วนของข้อมูล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ของผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดตากอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี TAM ที่ชี้ว่าการรับรู้ถึงความง่ายและประโยชน์ในการใช้งานส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า การใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพงานบัญชีในระดับปานกลาง ($r = 0.650, p < 0.01$) โดย SMEs ที่ใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์บ่อย มีการใช้ฟังก์ชันอย่างครอบคลุม และมีความรู้และทักษะเพียงพอ จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีและตัดสินใจทางธุรกิจได้ดียิ่งขึ้น

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ผู้ประกอบการ SMEs ควรส่งเสริมให้พนักงานบัญชีเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ เพื่อเพิ่มทักษะและความเข้าใจในการใช้ฟังก์ชันต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 2) หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา ควรจัดโครงการอบรมหรือพัฒนา “ทักษะดิจิทัลด้านบัญชี (Digital Accounting Skills)” ให้แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่ เพื่อเพิ่มความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบัญชีออนไลน์
- 3) สนับสนุนให้ SMEs ใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการสำหรับงานวิจัยต่อไป

- 1) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังจังหวัดอื่น ๆ หรือเปรียบเทียบระหว่าง SMEs ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น
- 2) ควรศึกษาเชิงลึกถึง “อุปสรรคในการนำโปรแกรมบัญชีออนไลน์มาใช้” เช่น ต้นทุนเทคโนโลยี ความต้านทานการเปลี่ยนแปลง หรือปัญหาความปลอดภัยของข้อมูล เพื่อพัฒนาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). เสริมแกร่ง SMEs: ก้าวข้ามข้อจำกัด สู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-681/theknowledge_SMEs.html

- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2567). รายงานสถานการณ์ MSME ปี2567. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.sme.go.th/uploads/file/20240529-154251_รายงานสถานการณ์_MSME2567_TH_Online.pdf
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (2565). การพัฒนาธุรกิจของผู้ประกอบการ SMEs กรณีภาคเหนือตอนล่าง. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2568 จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/GraduatePSRU/article/download/268223/176261/1060464>
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.
- Gupta, A. (2025). Role of online accounting software in enhancing accounting efficiency of small businesses. SSRN. Retrieved on July 12, 2025, from <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/5151563.pdf?abstractid=5151563>
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). New York: Free Press.
- Sastararuji, D., Saengkham, P., Peemanee, J., Sanamthong, E., & Robkob, A. (2022). Cloud accounting adoption in Thai SMEs amid the COVID-19 pandemic: An explanatory case study. Retrieved on July 12, 2025, from. https://www.researchgate.net/publication/361455420_Cloud_accounting_adoption_in_Thai_SMEs_amid_the_COVID-19_pandemic_an_explanatory_case_study
- Venkatesh, V., & Davis, F. D. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model: Four longitudinal field studies. *Management Science*, 46(2), 186–204.
- Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm. *Strategic Management Journal*, 5(2), 171–180.

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมวินัยของนักเรียนในยุคปัจจุบัน*

DEVELOPING THE TEACHING AND LEARNING OF CIVIC DUTIES TO PROMOTE DISCIPLINE IN TODAY'S STUDENTS

อัศฎา สุระมัตย์¹, สงกรานต์ พิมพา² และ บุญยานุช สุขสว่าง³

Atsada Suramat¹, Songkran Phimpha² and Bunyanuch sookrang³

¹⁻³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thepsiri9999@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 30 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 2 ตุลาคม 2568

Received 26 September 2025; Revised 30 September 2025; Accepted 2 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมวินัยของนักเรียนในยุคปัจจุบัน พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมวินัยของนักเรียนในยุคปัจจุบันโดยสรุปนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติ การฝึกค้นคว้าด้วยตนเอง และใฝ่รู้ใฝ่เรียนของผู้เรียน รวมถึงผู้เรียนจะต้องมีเป้าหมาย ความสนใจ รู้จักยอมรับความแตกต่างของตนเอง รู้จักการลงมือทดลอง การสืบเสาะหาองค์ความรู้เพิ่มเติม การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการ ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ดังนี้ 1. สร้างองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2. สร้างปฏิสัมพันธ์จากการตั้งคำถาม 3. การฝึกปฏิบัติจากนำเสนอ 4. การจัดการองค์ความรู้ 5. การบูรณาการความรู้กับศาสตร์สมัยใหม่ เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มาเป็น

Citation:

* อัศฎา สุระมัตย์, สงกรานต์ พิมพา และ บุญยานุช สุขสว่าง. (2568). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมวินัยของนักเรียนในยุคปัจจุบัน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 214-227.

Atsada Suramat, Songkran Phimpha and Bunyanuch sookrang. (2025). Developing The Teaching And Learning Of Civic Duties To Promote Discipline In Today's Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 214-227.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

แนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการวางโครงสร้างความรู้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์แยกแยะประเด็นสำคัญ และ ขั้นตอนที่ 3 สร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, วิชาหน้าที่พลเมือง, ส่งเสริมวินัยของนักเรียน

Abstract

This academic article aims to develop the teaching of civic duties to promote discipline among students in the present era. It was found that: In summary, teaching civic duty to promote discipline among students in the present era provides an opportunity for everyone to learn through experience, practice, and self-directed research. and the desire to learn and study of the learners including the learners must have goals, interests, know how to accept their own differences, know how to experiment, search for additional knowledge, organize activities for the learners to learn through the process It consists of 5 processes as follows: 1. Creating knowledge from analyzing basic data 2. Creating interaction from asking questions 3. Practicing from presentations 4. Knowledge management 5. Integrating knowledge with modern science It is the creation of new innovations as a guideline for designing learning activities through knowledge structure, consisting of 3 steps: Step 1: Analyze data; Step 2: Synthesize and separate important points; and Step 3: Create a new learning process.

Keywords: Compliance with regulations, subject responsibilities, promoting student discipline

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันถือว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีการปรับเปลี่ยนจากการจัดการเรียนการสอนแบบหนังสือมาเสริมแรงเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยการนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสาร กระบวนการหรือเทคนิคการสอนใหม่ ๆ มาปรับใช้

ประกอบการเรียนรู้การสอนทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดมุ่งหมายรายวิชา ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทำให้ผู้เรียนสามารถผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ เกิดแรงบันดาลใจในการเรียน อีกทั้งครูผู้สอนจะต้องปรับกลยุทธ์วิธีการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนรวมถึงการออกแบบการสอนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและการสร้างแหล่งเรียนรู้จากชุมชนจึงเป็นกิจกรรมหลากหลายน่าสนใจเพิ่มมากขึ้นให้กับผู้เรียน ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มีนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในการขับเคลื่อนประเทศด้านเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมไปสู่ความ “มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน” ทำให้ระบบการศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาไปสู่คุณลักษณะของคนยุคใหม่ โดยเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ เป็นผู้เรียนรู้ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อให้ผู้เรียนยุคใหม่สามารถดำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก เนื่องจากมีกระบวนการพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีลักษณะการเรียนรู้ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะการสื่อสาร ทักษะชีวิตและอาชีพ เป็นต้น ดังนั้นสถาบันการศึกษาและครูผู้สอนต้องมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป พัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ มีการนำนวัตกรรมสื่อประกอบการสอนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรผ่านการประเมินตามสภาพความเป็นจริงที่เน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ของคุณลักษณะคนยุคใหม่ (อรทัย รุ่งวชิรา, เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ, กาญจนา เกียรติกานนท์, 2564)

ดังนั้น การเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผู้เรียนจะได้เรียนตามความต้องการหรือความสามารถของตนเองโดยการนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ประกอบการสอน เช่น อินเทอร์เน็ต รูปภาพสามมิติ เสียง และ มัลติมีเดียผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ อาศัยเป็นเครื่องมือการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย การออกแบบการเรียนการสอนให้ส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนและเกิดทักษะใหม่ ๆ รวมทั้งเนื้อหาที่มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในระหว่างเรียน และส่งเสริมทักษะการดำเนินชีวิตผ่านประสบการณ์ของตนเองเนื่องจากการสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งครูสามารถออกแบบการสอนแบบใหม่โดยให้ผู้เรียนฝึกการลงมือปฏิบัติและครูได้มีโอกาสในการสังเกตการณ์ทำงานร่วมกันของผู้เรียนให้เกิดความรู้ที่ค้นพบการที่ครูได้จัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะเป็นตัวช่วยให้ครูสามารถที่นำปรับจากนามธรรมมาเป็นรูปธรรมให้สามารถจับต้องได้จากประสบการณ์ของผู้เรียนเอง เนื่องจากการเรียนการสอนในยุค

ใหม่นั้นจะต้องประกอบด้วย การออกแบบการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม เป็นต้น กระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนโดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นรวมถึงการมีวินัยในตนเองและกิจกรรมการเรียนการสอนควรสร้างการมีส่วนร่วมและน่าสนใจเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการตั้งประเด็นคำถามและหาคำตอบด้วยตนเอง เพราะว่าการสร้างให้ผู้เรียนได้เป็นนักวางแผน การตัดสินใจ และใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้กระบวนการค้นหาคำตอบด้วยการลงมือ เข้าใจ และเป็นประโยชน์

ด้วยเหตุผลนี้ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมทักษะและอาชีพ ทักษะด้านการสารสนเทศ เทคโนโลยีใช้สื่อการเรียนการสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต การวัดผลประเมินผลด้านคอมพิวเตอร์ จัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบวิถีใหม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้การเอาใจใส่และการให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากผู้สอนและผู้ปกครองเน้นกระบวนการบริหารจัดการศึกษาร่วมกับชุมชน (พระมหาพงษ์เทพ ปากาโร (ล้อประเสริฐ) และคณะ, 2567) นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอน คือ องค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนการสอนที่ได้รับการจัดไว้ให้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ได้หนดไว้ (ทิตินา แคมมณี, 2546) ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ต้องจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด ฝึกกระบวนการจัดการ รู้จักการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงสถานการณ์เฉพาะหน้าที่มีการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา และป้องกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และรอบรู้ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี (พระมหาสุริยะ กิตติสารโร (สังโยชะ), 2565)

เพราะฉะนั้น การเรียนการสอนเป็นหน้าที่หลักของครูผู้สอนไม่ว่าจะเป็นการสอนในระดับใดหรือวิชาใด ครูที่มีความสามารถในการสอนก่อนดำเนินการสอนควรศึกษาจุดมุ่งหมาย

ของการเรียนการสอนของนักเรียนว่า จะเรียนอย่างไร และจะเลือกวิธีการสอนแบบไหน ฉะนั้น ผู้สอน ครู และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากการสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (วัฒนาพร กระจับทุกษ์, 2542)

การเรียนรู้ตามสภาพจริงหรือการเรียนรู้แท้ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะเป็นผู้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน การตัดสินใจได้เอง มีกระบวนการที่ใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการคิดอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนเป็นผู้อธิบาย นำเสนอได้อย่างมีหลักวิชาด้วยการเรียบเรียงด้วยตนเอง อธิบายได้อย่างครอบคลุมชัดเจน มีกระบวนการที่ดี มีความคิดรวบยอดและหลักการของวิชาที่เรียนรู้อย่างที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริงได้ นำเอาความรู้ต่าง ๆ ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตคุณภาพงาน คุณภาพสังคมสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นปกติวิสัยจนเป็นหนึ่งเดียวกัน (โกวิท ประวาลพุกษ์ อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559)

ดังนั้น นวัตกรรมในการจัดการศึกษาสิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้แก่ แนวคิด รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อต่าง ๆ (สุนทร สันธพานนท์, 2553) ที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อนำเอาความคิดหรือวิธีการปฏิบัติทางการศึกษาใหม่ ๆ มาใช้กับการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนในลักษณะใหม่ ๆ นั้นถือว่าการรับรู้สิ่งที่ตัวบุคคลได้ยอมรับแนวคิดใหม่เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นสำคัญเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สุนิสา สำเร็จดี (2559) การจัดการเรียนการสอน คือ รากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องการเรียนการสอนในทุกระดับชั้น และเน้นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนคิดเป็น และการแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ พัฒนาการวิคิดทั้งความคิด เป็นเหตุผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าความรู้ ซึ่งในการแก้ปัญหาต่าง ถือว่าเป็นการเน้นในการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในบริบทของวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของผู้เรียนการสอนส่งเสริมผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวันและมีความรับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหา (อติพล โทแก้ว, 2561) และกระบวนการเรียนรู้จักการใช้เครื่องมือต่าง ๆ รวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ในท้องถิ่นได้และเมื่อนำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มาจัดประสบการณ์ให้กับเด็กทำให้ส่งเสริมพัฒนาการในเรื่องทักษะการคิดวิเคราะห์ ครอบคลุมผังความคิด และมาตรฐานหลักสูตรรวมถึงสภาพที่พึงประสงค์ (ภูวเดช สัมภาวะผล, 2561) ที่เน้นนักเรียนเป็น

ศูนย์กลาง ทำให้นักเรียนเห็นว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือ สิ่งที่อยู่รอบตัวเห็นคุณค่าของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อการดำรงชีวิต สามารถใช้และประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนให้เกิดประโยชน์ได้ (นราศักดิ์ ภูนาพลอย, 2563) เนื่องจากหลักสูตรในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่เกิดจากพฤติกรรมของสังคมผ่านกระบวนการแก้ไขปัญหาจากคำอธิบายในชั้นเรียน

การเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนคิดเป็น และแก้ปัญหามีระบบ พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิด (ไอรินลดา ชัยโรจน์กิตติกร, 2566) เป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ต้องการกำหนดปัญหาและการให้คำแนะนำในการอธิบายสิ่งที่เป็นไปได้ โดยสามารถนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาลงมือปฏิบัติของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับผลกระทบของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อสังคม

การสอนวิชาหน้าที่พลเมือง

การจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง เป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ค่านิยมอันดีงาม การธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และการยึดมั่น ศรัทธาในการรักษาระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งเพื่อการบริหารจัดการในชั้นเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยสื่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยอาศัยสถานการณ์ ชุมชน และบุคคลต้นแบบ รวมถึงการวัดผลและประเมินผลบวกลบกับการบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ผ่านการสร้างเป้าหมายการเรียนรู้และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและการวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งประเด็น แสวงความรู้เพิ่มเติม การรวบรวม และการวิเคราะห์ก่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้อย่างมีปฏิบัติสัมพันธ์ เช่น การสนทนาแลกเปลี่ยน การจัดกระบวนการกลุ่ม และการลงมือปฏิบัติจริงที่ประกอบด้วยแนวทางจากหลักสูตรมาสู่เทคนิคในการสอนหน้าที่พลเมือง ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การนำข่าวความขัดแย้งความไม่เป็นธรรมในสังคมมาพูดคุยกัน การจัดการเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติเพื่อให้รู้บทบาทหน้าที่ตนเอง และการใช้ข่าวเหตุการณ์ปัจจุบันต่าง ๆ มาวิเคราะห์ การสอนหน้าที่พลเมืองต้องสอนให้ผู้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองตามช่วงวัย การเรียนการสอนต้องเน้นบริบทจริง สถานการณ์จริง ไม่ควรเรียนแค่

หลักการตามทฤษฎี คุณครูผู้สอนต้องมีการเสริมพลังให้กับผู้เรียน เพื่อให้เห็นว่าตนเองมีส่วนในการรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้นได้ (อรรถพล อนันตวรสกุล, 2567)

การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านบทสะท้อนจากการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องนำไปสู่การปฏิบัติและกระบวนการคิดอย่างมีระบบรวมถึงการสร้างระเบียบวินัย การมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยในอนาคตให้เป็นพลเมืองไทยที่มีประสิทธิภาพ เช่น การส่งเสริมการพัฒนาด้านทักษะการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิต การบูรณาการสหวิทยาการเน้นความเป็นพลเมือง รวมถึงการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อความสันติสุขสังคมไทยและเพื่อสร้างคนไทยให้มีความเข้มแข็งนำไปสู่การสร้างสรรค์และกำหนดค่านิยมหลัก 12 ประการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ดังนี้

- 1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุสาหการณ
- 3) กตัญญูต่อพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
- 4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทางตรงและทางอ้อม
- 5) รักษาวัฒนธรรมไทย ประเพณีไทยอันดีงาม
- 6) มีศีลธรรม รักษาความซื่อสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
- 7) เข้าใจเรียนรู้ การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 8) มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย
- 9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 11) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ
- 12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนร่วมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

การส่งเสริมวินัย

การส่งเสริมวินัยเป็นการบริหารในเรื่องการมีวินัยในการเรียนการสอนให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ โดยกำหนดให้อยู่กรอบแห่งการศึกษาตามหลักสูตร อยู่ในกฎระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนรวมถึงการมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานของตนเองที่ได้รับให้สำเร็จตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดทั้งนี้ นักเรียนที่มีคุณภาพจะต้องมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมย่อมจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเกิดองค์ความรู้ใหม่ในแขนงวิชาการต่าง ๆ มีวินัยที่ดี รู้จักพูดจาเหมาะสม มีกิริยามารยาทเรียบร้อย เนื่องจากเป็นผู้รู้จักวินัยในตนเอง ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่า วินัย คือ ระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตร่วมกันให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม อันเป็นคุณสมบัติสำคัญในการดำเนินชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) เป็นการเสริมสร้างวินัยเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัยต่อตนเองและเคารพต่อกฎหมายอันก่อให้เกิดผลดีต่อผู้เรียนและฝึกตนเองให้มีวินัยจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการช่วยแนะแนวทางความประพฤติของผู้เรียน การมีวินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอุปนิสัยเพื่อที่จะสร้างสังคมให้เกิดประโยชน์และเป็นระเบียบเรียบร้อยต่อพฤติกรรมของผู้เรียน (กัญญาภักดิ์ เสนาหาร, 2561)

การส่งเสริมวินัยของนักเรียนเป็นการสร้างแนวทางความประพฤติของนักเรียนภายใต้ระเบียบของโรงเรียนและสังคม ตลอดจนถึงการปฎิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความเรียบร้อย เช่น การแต่งกาย มีจิตอาสา ตรงต่อเวลา และรู้จักหน้าที่ของตนเอง รวมถึงความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม สิ่งที่สำคัญต่อนักเรียน คือ การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีมารยาทที่ดีเหมาะสม และความสะอาดของห้องเรียน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้ 1) ส่งเสริมด้านการเรียน 2) ส่งเสริมด้านสามัคคี 3) ส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และ 4) การฝึกปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมวินัยของนักเรียนในยุคปัจจุบัน

การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่มีโครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือตัวแบบจำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลา เพื่อพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบาย

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆของการพัฒนาการเรียนการสอนนั้น ๆ (นฤมล คล้ายริน, 2565) ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ การพัฒนารูปแบบการสอนจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น ระบบการปฏิบัติงาน และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแสดงถึงความสัมพันธ์ด้วยเส้นโยงแสดงในรูปแบบแผนภาพหรือเขียนในรูปสมการคณิตศาสตร์ หรือสมการพหุคูณหรือเขียนข้อความจำนวนหรือภาพหรือแผนภูมิ (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) เพราะฉะนั้นการพัฒนาการเรียนการสอน ถือว่าเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการสร้างมรจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือหลักการต่าง ๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2561)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้พื้นฐานให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ใหม่โดยครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงก่อให้เกิดองค์ความรู้ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต และสมรรถนะความรู้ความสามารถเกี่ยวกับความรู้ที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ที่ผ่านมา แสวงหาความรู้เพิ่มเติม รวบรวมข้อมูล ประสบการณ์ต่าง ๆ จากการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นผ่านกระบวนการคิดและกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้สอดคล้องในขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงรวมถึงการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อประกอบการเรียนการสอนขึ้นตามความเข้าใจ หรือมีการเสริมแรงอย่างเหมาะสมด้วยแรงผลักดันจากความต้องการเรียนรู้ให้เกิดให้เกิดการมีปฏิบัติสัมพันธ์ คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการ ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยการแสวงหาความรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเริ่มแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความรู้ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน รวมถึงความต้องการเพื่อกำหนดเป้าหมายในการแสวงหาความรู้ผ่านกระบวนการเลือกวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ หรือมีลักษณะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้เป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการศึกษาของผู้เรียนผ่านกระบวนการใฝ่รู้ใฝ่เรียนและมันแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย การประเมินพฤติกรรมตามความต้องการของตนเอง การวางแผนเป้าหมายในการสิ่งที่อยากรู้อยากศึกษา การบริหารจัดการองค์ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยเทคนิคเป็นขั้นตอน และการจัดเก็บข้อมูลเป็นเรื่องราวจากสิ่งที่ได้

ศึกษาและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น ทักษะการสังเกตความเหมือนและแตกต่าง ทักษะการสรุป และทักษะการบริหารจัดการองค์ความรู้

2. กระบวนการเชิงกลุ่มด้วยการสร้างปฏิสัมพันธ์ เป็นการสร้างองค์ความรู้ผ่านประสบการณ์จากบุคคลรอบข้างในประเด็นต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหาาร่วมกัน การทำงานเป็นกลุ่ม การแบ่งหน้าที่กันค้นคว้าหาข้อมูล และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น การพัฒนาการทำงานเป็นกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพ คือ การทำงานด้วยกระบวนการทำงานเป็นทีม พฤติกรรมทำงานเป็นกลุ่ม การแบ่งหน้าที่สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มความคิดเป็นไปตามเป้าหมายของกลุ่ม ประกอบด้วย การเรียนรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายทำงานเป็นทีมทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถือว่าการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของทุกคนในด้านการทำงาน การคิด และความรู้สึกผ่านประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การเรียนรู้เป็นกระบวนการกลุ่มที่สร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน บทบาท และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการทำงานรวมถึงกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และ การเรียนรู้จะต้องเกิดจากการกระทำกิจกรรมเป็นกลุ่มโดยทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเนื่องจากมีกระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่เป็นขั้นตอนตามการวางแผนการทำงานสามารถนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดองค์ความรู้เต็มศักยภาพของตนเอง

3. กระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงจากการลงมือทำ ผ่านการสัมผัส และครูยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้สัมผัสจากประสบการณ์จริง จากแหล่งเรียนรู้จริง ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ตนเองเอง รวมถึงการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เป็นการสอนให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง เนื่องจากเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มองเห็นองค์ความรู้ผ่านการกระทำและร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับครู และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน โดยมีขั้นตอนดำเนินการ 2 ประการ คือ ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านการทดลองจากครูผู้สอนและผู้เรียนสามารถเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามที่ครูกำหนด และ ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการเรียนรู้จากบทสรุปองค์ความรู้ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การแสดงความคิดเห็น การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฟังจับประเด็น และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของครูผู้สอนเป็นแนวทางหลักในการแสวงหา

ความรู้เพิ่มเติม ซึ่งส่วนใหญ่นั้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจะปรากฏในกิจกรรม ประกอบการเรียนการสอนของครูผู้สอน เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเชิงกลุ่ม การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน การทบทวนบทเรียนเป็นแผนผังความคิด การใช้สื่อเกมประกอบการสอน การวิเคราะห์แยกแยะประเด็นจากการฟังเรื่องราว และการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษา ตัวอย่างศึกษา และการจัดบันทึกสรุปใจความแผนผังความคิดของผู้เรียนเองเพื่อต่อการจดจำเป็นนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนต่อไป

4. กระบวนการบริหารจัดการความรู้ เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นบ่งชี้ถึง บทบาทสรุปการแสวงหาความรู้แล้วรวบรวมองค์ความรู้ให้จัดการเป็นระบบหลังจากนำมา แยกแยะประเด็นสำคัญให้สอดคล้องกับการเข้าถึงองค์ความรู้ที่ได้รับผ่านกระบวนการ ประเมินผลและกลั่นกรองความรู้ที่ได้รับมาจากระบบการเรียนรู้ ทั้งนี้การรวบรวมองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นมาพัฒนาเป็นระบบเพื่อให้ตนเองได้นำความรู้มาประยุกต์อย่างมีประสิทธิภาพ ถือว่าเป็นความรู้ที่เกิดจากพรสวรรค์รวมถึงการรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ เช่น สมรรถนะการเรียนรู้สอนเฉพาะด้าน ทักษะการทำงานเป็นทีม และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น รวมถึงความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดความสามารถของวิทยากรบวกกับการ ค้นหาตอบเพิ่มเติมมาเป็นแนวทางการบริหารความรู้ของตนเองผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสืบเสาะหาความรู้ที่จำเป็น เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการวางแผนค้นหาองค์ความรู้เพิ่มเติม การขั้นตอนที่ 2 การบูรณาการความรู้กับวิธีการสอนสมัยใหม่ เพื่อเป็น ประยุกต์ใช้ความรู้ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังจากนั้นจัดบันทึกเป็น องค์ความรู้ที่ได้รับ

5. กระบวนการบูรณาการองค์ความรู้ เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มาเป็นแนวทาง ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการวางโครงสร้างความรู้ การแสวงหาความรู้ และการ รวบรวมองค์ความรู้เพื่อกระจายสู่ผู้เรียนหรือกลุ่มบุคคลที่สนใจที่มีการถ่ายทอดความรู้ที่ หลากหลายจากหลายแหล่งที่มาทั้งจากการแบ่งปัน ความรู้ และการดำเนินการประยุกต์ความรู้ มาใช้โดยเฉพาะการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้กับศาสตร์ต่าง ๆ ทำ ให้ผู้เรียนได้รับทักษะ ความรู้ และเจตคติ โดยสรุปเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สืบหาข้อมูล ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความรู้ แยกแยะประเด็นสำคัญ และ ขั้นตอนที่ 3 เกิดองค์ความรู้ใหม่

สรุป

การจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมวินัยของนักเรียนในยุคปัจจุบัน โดยสรุปนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติ การฝึกค้นคว้าด้วยตนเอง และใฝ่รู้ใฝ่เรียนของผู้เรียนรวมถึงผู้เรียนจะต้องมีเป้าหมาย ความสนใจ รู้จักยอมรับความแตกต่างของตนเอง รู้จักการลงมือทดลอง การสืบเสาะหาองค์ความรู้เพิ่มเติม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นตัวกำหนดองค์ความรู้ที่จะได้รับจากการประสบการณ์และเกิดความคิดสร้างสรรค์เข้าใจตนเองและผู้เรียน ทั้งยังสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียนด้วยกัน เช่น การได้ลงมือด้วยตนเอง การได้ลองผิดลองถูก และการแสดงบทบาทสมมติทำให้ครูผู้สอนได้เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนอย่างแท้จริงและเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อการกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาภัก เสนาหาร. (2561). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาวินัยของนักเรียนโรงเรียนพนัสพิทยาคาร จังหวัดชลบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. (2559). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปริ้นติง.
- ทิตนา แคมมณี. (2546). รูปแบบการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ธิติพล ไทแก้ว. (2561). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ฐานการศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(5), 346-357.
- นราศักดิ์ ภูนาพลอย. (2563). การพัฒนากาเรียนการสอนออนไลน์ด้วยการคิดเชิงออกแบบเป็นฐานเพื่อสร้างผลงานสร้างสรรค์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- นฤมล คล้ายริน. (2565). การพัฒนารูปแบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี. *HRD JOURNAL*, 12(2), 1-13.

- พระมหาศุริยะ กิตติสารโร (สังโยชะ). (2565). แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูโรงเรียนประถมศึกษา เขตสัมพันธ กรุงเทพมหานคร. ใน ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพงษ์เทพ ปภาโกร (ล้อประเสริฐ). (2567). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 10(2), 35-51.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูวเดช สัมภาวะผล. (2562). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่องการใช้อีเมลส่งคอมมอนไลน์อย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- วัฒนาพร ระวังทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: เอลทีเพรส.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2564). การพัฒนาหลักสูตร: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). คู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุนทร สิ้นธพานนท์. (2553). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุนิสา สำเร็จดี. (2559). การพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรินทร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรทัย รุ่งวชิรา, เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญและกาญจนา เกียรติกันนธ์. (2564). การจัดการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะคนยุคใหม่. วารสารครุทรรศน์ (Online), 1(1), 97-106.

อรรถพล อนันตวรสกุล. (ออนไลน์). แนวทางและเทคนิคการสอนหน้าที่พลเมือง. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.educathai.com/videos/186>

ไอรินลดา ชัยโรจน์กิติกร. (2566). แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูผู้สอน. หลักสูตรบริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ใช้คลื่นพลังบวก ดึงดูดพลังสุข*

GOOD VIBES, GOOD LIFE

ชญาณูช เทพเสนา¹ และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต²

Chyanuch Thepsena¹ and Prakrupsalsarbundhit²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

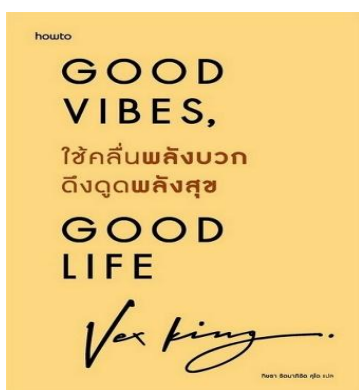
¹⁻²Mahchulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: thep.@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 13 พฤศจิกายน 2568;

วันที่ตอบรับบทความ : 15 พฤศจิกายน 2568

Received 5 November 2025; Revised 13 November 2025; Accepted 15 November 2025

แปลจากหนังสือ : Good Vibes, Good Life

ใช้คลื่นพลังบวกดึงดูดพลังสุข

ผู้เขียน : Vex King

ผู้แปล : กิษรา รัตนภิรัต คุโต

สำนักพิมพ์ : อมรินทร์ฮาวทู

ปีที่พิมพ์ : 2564

จำนวนหน้า : 222 หน้า

บทนำ

หนังสือ ใช้คลื่นพลังบวกดึงดูดพลังสุข ของเว็กซ์ คิงส์ (แปลโดย กิษรา รัตนภิรัต คุโต) เป็นวรรณกรรมว่าด้วยการพัฒนาชีวิตจาก “ภายในสู่ภายนอก” โดยนำเสนอความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ผ่านการแปรเปลี่ยนท่าทีต่อประสบการณ์ชีวิต มากกว่าการยึดติดกับผลลัพธ์เชิงวัตถุ

Citation:

* ชญาณูช เทพเสนา และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต. (2568). ใช้คลื่นพลังบวก ดึงดูดพลังสุข.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 228-242.

Chyanuch Thepsena and Prakrupsalsarbundhit. (2025). Good Vibes, Good Life.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 228-242.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ภายนอก งานเขียนเล่มนี้ได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวาง มีการแปลไปแล้วกว่า 30 ภาษา และติดอันดับหนึ่งหนังสือขายดีในอังกฤษ รวมถึงเป็นหนึ่งในหนังสือที่ได้รับการอ่านอย่างต่อเนื่องในประเทศไทย Vex King เป็นนักเขียนและนักสร้างแรงบันดาลใจชาวอังกฤษเชื้อสายอินเดีย ที่เติบโตท่ามกลางสภาพสังคมหลากหลายวัฒนธรรมและประสบการณ์ชีวิตอันยากลำบาก ก่อนจะพัฒนาแนวคิด “การเปลี่ยนพลังลบให้เป็นพลังบวก” ขึ้นมาเป็นเครื่องมือแห่งการเติบโตส่วนบุคคล แนวคิดของเขาได้สะท้อนลักษณะเด่นของการพัฒนาตนตามแนวตะวันตก ที่เน้นศักยภาพแห่ง “ตัวตน” (self-empowerment) และการสร้างชีวิตที่ดีด้วยเจตจำนงส่วนบุคคล ขณะที่แนวทางตะวันออก โดยเฉพาะแนวพุทธ มุ่งเน้น “การรู้เท่าทันตน” (self-awareness) การละอึดตา และการเข้าถึงความสงบจากภายใน ความแตกต่างนี้ได้สะท้อนฐานรากทางวัฒนธรรม กล่าวคือ วัฒนธรรมตะวันตกมุ่งสร้างพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง ขณะที่ วัฒนธรรมตะวันออกมุ่งดับเหตุแห่งทุกข์ ทั้งสองล้วนมุ่งสู่ความสมดุลแห่งจิตและการดำรงอยู่ด้วยปัญญา

หนังสือเล่มนี้ มุ่งเน้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง การให้อภัย การเลือกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพลังบวก และการรักษาความสัมพันธ์อย่างมีสติ แนวคิดดังกล่าวแม้จะดูเป็นเรื่องของจิตวิทยาเชิงบวก (positive psychology) แต่แท้จริงแล้วมีมิติของ “จิตตภาวนา” แฝงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในหลายประการ

บทที่ 1 ความสำคัญของความรู้สึก

“ความรู้สึก” คือศูนย์กลางที่กำหนดคุณภาพชีวิต มากกว่าปัจจัยภายนอกอย่างเงินงาน หรือสถานภาพทางสังคม ผู้เขียนเสนอว่า ความรู้สึกสัมพันธ์กับ “แรงสั่นสะเทือนภายใน (vibration)” ซึ่งเป็นพลังงานละเอียดของจิตใจที่ดึงดูดประสบการณ์ต่าง ๆ เข้ามาในชีวิต กล่าวอีกนัยหนึ่ง “สภาวะภายในย่อมกำหนดความจริงภายนอก” โดยตรง Vex King ใช้ประสบการณ์ส่วนตัวตั้งแต่วัยเด็กที่ยากลำบากจนถึงช่วงชีวิตในมหาวิทยาลัย เพื่อยืนยันว่า เมื่อเขาเปลี่ยนวิธีคิดและสภาวะอารมณ์ ความเปลี่ยนแปลงดี ๆ ก็เริ่มเกิดขึ้น ทั้งในแง่ความสัมพันธ์ โอกาส และคุณภาพชีวิต แนวคิดนี้สะท้อน “กฎแห่งแรงดึงดูด” และ “กฎแห่งแรงสั่นสะเทือน” ที่มองว่าจิตสำนึกและความรู้สึกคือแรงแม่เหล็กดึงดูดสิ่งที่มีพลังสอดคล้องกันเข้ามา

ความรู้สึกไม่ได้เป็นเพียง “ผล” จากประสบการณ์เท่านั้น แต่ยังเป็น “เหตุ” ที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ สิ่งที่เรารู้สึกต่อเหตุการณ์หนึ่ง จะกำหนดว่าเราจะดึงดูดสถานการณ์เดิมซ้ำ ๆ หรือเปิดรับสภาวะที่สูงกว่าและสร้างสรรค์กว่า หากเราส่งพลังงานด้านใด

ออกไป เราย่อมได้รับสิ่งนั้นกลับคืนมา โลกภายนอกจึงเป็น “กระจกสะท้อนจิต” ที่เผยให้เห็นพลังงานและทัศนคติภายในของเราเอง

สาระสำคัญของบทนี้ คือ การปรับคุณภาพชีวิตต้องเริ่มจากการปรับคลื่นอารมณ์และพลังงานทางจิตใจให้เป็นบวกเสียก่อน การยกระดับความรู้สึกเท่ากับการยกระดับชีวิต เมื่อเข้าใจกลไกนี้แล้ว การใช้ “กฎแห่งแรงดึงดูด”(Law of Attraction) จึงจะเกิดผลจริง เพราะจิตที่สั่นสะเทือนด้วยพลังแห่งความสุข ความสำนึกคุณ และความเมตตา จะดึงดูดสิ่งดีงามเข้ามาอย่างเป็นธรรมชาติ

บทที่ 2 พฤติกรรมของวิถีชีวิตที่เป็นบวก

“ความรู้สึกภายใน” เป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตที่แท้จริง ซึ่งสามารถพัฒนาได้ผ่านการปรับพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับอารมณ์เชิงบวก ความรู้สึกดีมีได้เกิดจากโชคหรือปัจจัยภายนอก แต่จากการจัดวางวิถีชีวิตใหม่ให้สอดคล้องกับจิตที่ต้องการเติบโต

สภาพแวดล้อมทางอารมณ์มีอิทธิพลต่อพลังชีวิตอย่างลึกซึ้ง การอยู่ใกล้คนคิดบวกช่วยยกระดับพลังจิต หรือระดับแรงสั่นสะเทือนของเราโดยไม่รู้ตัว ขณะที่การอยู่กับความคิดลบจะดึงจิตกลับสู่สภาวะต่ำ การกระทำภายนอก เช่น การยิ้ม เดิน ออกกำลังกาย หรือพักจากสิ่งร่ำ ล้วนปรับสมดุลอารมณ์ได้ ความรู้สึกขอบคุณเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังที่สุด รวดเร็วที่สุด ในการยกระดับจิต เพราะคือการเปลี่ยนมุมมองจากความพร่องไปสู่ความอุดมสมบูรณ์ อารมณ์ต้องได้รับการฝึก ไม่ใช่ปล่อยไปตามสภาพ ผู้ที่รับผิดชอบอารมณ์ของตนย่อมมีจิตเข้มแข็ง การกลับมาอยู่กับปัจจุบันช่วยคืนความสงบและตระหนักถึงคุณค่าชีวิตที่มีอยู่ อารมณ์ไม่อาจแก้ด้วยความคิด แต่ต้องยกระดับผ่านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม การเลือกคนและสภาพแวดล้อมจึงเป็นการเลือกอนาคตของตนเอง ในที่สุด ความเปลี่ยนแปลงภายในมิได้เกิดจากปัญญาเพียงอย่างเดียว หากเกิดจากความสม่ำเสมอในการดูแลตนเองและรักษาสมดุลทางใจอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 3 “เอาตัวเอามาก่อน”

สภาวะทางจิตใจของผู้คนที่เติบโตท่ามกลางการเปรียบเทียบอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากสังคมจริงและสื่อออนไลน์ ซึ่งก่อให้เกิดการกำหนดคุณค่าชีวิตจากมุมมองของผู้อื่นมากกว่าการมองเห็นตนเองโดยตรง การนำสายตาและคำตัดสินของผู้อื่นเป็นเครื่องวัดความดี ความสำเร็จ หรือความเหมาะสม ทำให้บุคคลจำนวนมากรู้สึกไม่เพียงพอ ไม่ถูกต้อง หรือไม่สมบูรณ์

กระบวนการนี้ค่อย ๆ ลดทอนความไว้วางใจต่อตนเอง และนำไปสู่ความเชื่อผิด ๆ ว่าการเป็นที่ยอมรับ คือเงื่อนไขของการมีคุณค่าความเจ็บปวดมักไม่เกิดเพียงจากเหตุการณ์ แต่เกิดจากรูปแบบความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยการตัดสินวิพากษ์ หรือลดทอนคุณค่า ผู้ที่ยังรับมือกับบาดแผลภายในตนไม่เป็นมักถ่ายทอดความเจ็บปวดสู่ผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่กดทับอย่างเป็นระบบ การอยู่ท่ามกลางผู้คนที่ใช้อารมณ์เป็นกลไกป้องกันตนเองย่อมส่งผลให้ผู้รับต้องสูญเสียพลังงาน ความมั่นคง และทิศทางของตนเองไปโดยไม่รู้ตัว

การเปลี่ยนแปลงตนเองไม่ใช่เพียงเรื่องของความตั้งใจ แต่เป็นเรื่องของความพร้อมภายใน บุคคลจำนวนมากไม่สามารถเติบโตแม้ได้รับคำแนะนำหรือโอกาส เพราะยังขาดความตระหนักรู้ถึงต้นตอของบาดแผลของตน ความกลัว ความไม่มั่นคง และการยึดติดกับกลไกป้องกันเดิม ๆ ทำให้พวกเขาไม่อาจพัฒนาไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลได้ ความไม่เปลี่ยนแปลงนี้จึงไม่ใช่สัญญาณของความดื้อรั้นเพียงอย่างเดียว แต่เป็นข้อจำกัดเชิงภายในที่ยังไม่ได้รับการคลี่คลาย

การรักษาระยะห่างทางจิตใจมิใช่การปฏิเสธผู้อื่น แต่เป็นการปกป้องตนเองจากการถูกกลืนไปกับความคาดหวังหรือความเจ็บปวดของคนรอบข้าง การเว้นระยะช่วยให้บุคคลสามารถคงความมั่นคงทางอารมณ์และหลีกเลี่ยงการถูกลดทอนคุณค่าซ้ำ ๆ เป็นการดูแลตัวเองในเชิงลึก ซึ่งมีได้เกิดจากความอ่อนแอ แต่เกิดจากความตระหนักรู้ว่าความสงบภายในเป็นเงื่อนไขของการดำรงอยู่ที่ไม่สูญเสียตน

ความผาสุกไม่ได้เกิดจากความพยายาม “เป็นที่รักของทุกคน” แต่เกิดจากการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่ไม่ทำลายความเป็นตน ความสัมพันธ์ที่หล่อเลี้ยงพลังชีวิตมีลักษณะคือช่วยให้บุคคลสามารถคงคุณค่าเดิมหรือเติบโตขึ้นได้โดยไม่ต้องปิดบังหรือบิดเบือนตนเอง การเลือกอยู่ใกล้ผู้อื่นที่เข้าใจ สนับสนุน และเปิดพื้นที่ให้การเป็นตัวเอง จึงเป็นส่วนสำคัญของการดูแลจิตใจแบบยั่งยืน

จุดเปลี่ยนของการเติบโตภายในมิได้เริ่มจากการเปลี่ยนคนอื่น แต่จากการกลับมารับผิดชอบต่อความรู้สึกและท่าทีของตนเอง เมื่อบุคคลไม่ใช่สายตาคนอื่นเป็นตัวตัดสินคุณค่าอีกต่อไป เขาจะสามารถสร้างขอบเขตที่ชัดเจน เลือกความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับตน และกล้าปล่อยวางสิ่งที่ไม่เอื้อต่อความก้าวหน้า การหันกลับมาดูแลตนเองจึงเป็นการคืนอำนาจชีวิตกลับสู่มือของผู้เป็นเจ้าของ

บทที่ 4 ยอมรับตัวเอง

การให้อภัยตนเองคือการยอมรับความผิดพลาดโดยไม่ปฏิเสธความจริง หากแต่เรียนรู้ที่จะก้าวข้ามด้วยสติ เป็นพลังทางจิตที่เปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาเชิงบวก มิใช่การเพิกเฉยต่อความผิด แต่คือการเข้าใจข้อจำกัดของมนุษย์ภายใต้ประสบการณ์ที่ไม่สมบูรณ์แบบ

ความอ่อนโยนต่อตนเองเป็นรากฐานของความเข้มแข็งทางอารมณ์ ผู้เขียนชี้ว่าการดูแลเสียงภายในอย่างเมตตาแทนการตัดสิน หรือลงโทษ ซ้ำเติมตัวตน คือการบำรุงพลังชีวิตให้สมดุลและยั่งยืน ความผิดพลาดจึงมิใช่สิ่งน่ารังเกียจ หากเป็นข้อมูลเชิงประสบการณ์ที่ช่วยขยายการตระหนักรู้และยกระดับเพื่อพัฒนาตนเอง

การให้อภัยมิได้หมายถึงการสนับสนุนความผิด แต่อยู่ที่การปลดปล่อยอำนาจของอดีตที่เคยครอบงำจิตใจ การปล่อยวางเช่นนี้ทำให้พลังงานภายในกลับคืนสู่เจ้าของ มิให้ถูกจองจำด้วยความทรงจำด้านลบ และเปิดทางให้จิตใจเป็นอิสระ

ท้ายที่สุด การให้อภัยตนเองคือการคลี่คลายความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต การหยุดผูกโยงปัจจุบันกับความผิดพลาดเดิม คือการคืนสิทธิ์ให้ชีวิตมีโอกาสดิบโตอย่างเสรี ผู้เขียนจึงสรุปว่า เมื่อเปลี่ยนวิธมองตนเอง ชีวิตย่อมเปลี่ยนไปในทิศทางที่สงบและงดงามยิ่งขึ้น

บทที่ 5 ทำให้สิ่งที่หวังไว้เป็นจริง – งานทางใจ

“จักรวาลสนับสนุนมนุษย์อยู่เสมอ” โดยเตือนว่าการยึดติดกับผลลัพธ์หรือตีกรอบความสำเร็จเพียงรูปแบบเดียว เป็นอุปสรรคที่จำกัดศักยภาพของตนเอง การไว้วางใจในเจตจำนงภายในคือการเปิดพื้นที่ให้จักรวาลจัดเรียงเหตุปัจจัยให้สอดคล้องกับพลังชีวิตที่แท้จริง

ผู้เขียนอ้างแนวคิดของรูมิ ที่กล่าวว่า จักรวาลมิได้อยู่นอกตัวมนุษย์ หากเป็นพลังที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติของจิตรู้ เมื่อมนุษย์ปรับสภาวะภายในให้สอดคล้องกับพลังนั้น ความเชื่อและเจตนาจะกลายเป็นกลไกที่เปิดทางให้ “มองเห็น” เส้นทางแห่งความเป็นไปได้

สัญญาณจากจักรวาลอาจปรากฏในรูปของแรงบันดาลใจ ความคิดฉับพลัน หรือโอกาสที่เข้ามาโดยไม่คาดคิด ผู้ที่มีจิตตื่นรู้จะรับรู้และตอบสนองต่อสัญญาณนั้นได้ ขณะที่ผู้ยึดติดกับผลลัพธ์เดิมมักมองข้ามหนทางใหม่ที่จักรวาลกำลังชี้นำ

การทำให้ความปรารถนาเป็นจริงต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติ ความตั้งใจที่ปราศจากการกระทำไม่อาจก่อผลได้ จักรวาลเพียง “เปิดทาง” แต่การเดินคือหน้าที่ของมนุษย์ เมื่อปล่อย

วางความคาดหวังและเปิดรับเส้นทางใหม่ ชีวิตจะขยายออกสู่ความเป็นไปได้ที่กว้างกว่าเดิม
ท้ายที่สุด ผู้เขียนสรุปว่า จักรวาลมิได้ทำให้ความฝันเป็นจริงโดยอัตโนมัติ หากแต่จัด
วางเหตุปัจจัยให้มนุษย์เรียนรู้ที่จะร่วมมือกับพลังแห่งชีวิต และ “เปิดเส้นทาง” ให้พร้อมต่อการ
เลือกเดิน เมื่อปรับความเชื่อ ความคิด และการกระทำให้สอดคล้องกัน ความฝันย่อมค่อย ๆ
ปรากฏขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

บทที่ 6 ทำให้สิ่งที่หวังไว้เป็นจริง ด้วยการลงมือทำ

ความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่ยืนอยู่ แต่ขึ้นอยู่กับ “สิ่งที่ลงมือทำ ณ จุดที่อยู่”
การเริ่มต้นจากก้าวเล็ก ๆ อย่างมีทิศทางและสติ คือรากฐานของความสำเร็จที่ยั่งยืน เพราะ
ความพยายามที่ไม่ลงมือทำย่อมไม่ต่างจากความฝันที่ยังไม่ตื่น

การก้าวออกจากพื้นที่ปลอดภัย (comfort zone) คือเงื่อนไขสำคัญของการ
เปลี่ยนแปลง ความไม่กล้าทำมักเกิดจากความกลัวและการยึดติดกับความสะดวก ไม่ใช่เพราะ
ขาดข้อมูลหรือทรัพยากร การเติบโตจึงเกิดขึ้นเมื่อกล้าเลือกความลำบากในระยะสั้น เพื่อแลก
กับการขยายศักยภาพในระยะยาว

ผู้เขียนให้ความสำคัญกับ “ความต่อเนื่องและวินัย” ในการลงมือทำ เพราะเป้าหมาย
มิได้บรรลุด้วยอารมณ์หรือแรงบันดาลใจเพียงชั่วขณะ แต่เกิดจากการทำซ้ำอย่างมีระบบ จน
พฤติกรรมใหม่กลายเป็นความเคยชิน อุปสรรคสำคัญคือ “การผัดวันประกันพรุ่ง” ซึ่งเป็นกลไก
ของความกลัวที่แฝงอยู่ในรูปของข้ออ้างและความลี้เล

แนวทางจัดการภายในจึงอยู่ที่การ “ซอยเป้าหมาย” ให้เล็กลง เพื่อให้สมองรับรู้
ความสำเร็จย่อย ๆ อันช่วยเสริมแรงจูงใจ นอกจากนี้ การกำหนดขอบเขตเวลา การให้รางวัล
และการประกาศเจตนารมณ์ต่อผู้อื่นยังช่วยเพิ่มความรับผิดชอบในตนเอง

ความอดทนคือคุณสมบัติของผู้ที่เข้าใจธรรมชาติของกระบวนการ สังคมสมัยใหม่ที่เร่ง
ผลลัพธ์ทำให้ผู้คนขาดความต่อเนื่อง การยอมรับช่วงรอคอยและไม่เร่งรีบ คือเครื่องยืนยันความ
มั่นคงทางใจ ความเชื่อมั่นเหนือความกลัวจึงเป็นพลังสำคัญ เพราะทั้งความกลัวและความเชื่อ
เป็นการ “เชื่อในสิ่งที่ยังไม่เห็น” แต่ให้ผลตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิง

สุดท้าย ผู้เขียนเสนอการรักษาสมดุลระหว่าง “การลงมือทำ” กับ “การปล่อยวาง
ผลลัพธ์” การไม่กดดันผลลัพธ์จะเปิดโอกาสให้สิ่งต่าง ๆ ดำเนินไปตามจังหวะของจักรวาลอย่าง

เป็นธรรมชาติ เมื่อจิตพร้อมและการกระทำสอดคล้องกัน ความสำเร็จย่อมปรากฏในรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดต่อการเติบโตของชีวิต

บทที่ 7 ความเจ็บปวดและความมุ่งมั่น

“ประสบการณ์ที่เจ็บปวด” มิได้มีขึ้นเพื่อทำลายเรา หากเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์เติบโตและค้นพบศักยภาพที่ซ่อนอยู่ ความทุกข์คือ “สนามทดสอบ” ที่หล่อหลอมให้เข้มแข็ง แข็งแกร่งและเข้าใจชีวิตลึกซึ้งขึ้น มนุษย์ไม่ได้ถูกชีวิตทดสอบเพราะอ่อนแอ แต่เพราะพร้อมจะเติบโต จึงได้รับบทเรียนที่ผลักดันให้ค้นพบคุณค่าแท้ภายในตนเอง

ทุกเหตุการณ์ในชีวิตล้วนเชื่อมโยงกันเป็นโครงสร้างแห่งบทเรียน การย้อนไปมองอดีตสามารถทำให้เราต้อจุดต่าง ๆ เพื่อเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ล้วนมีเหตุสัมพันธ แม้ความเจ็บปวดอาจยังไม่สมเหตุสมผลในปัจจุบัน แต่เมื่อเวลาผ่านไป จะปรากฏความหมายที่ลึกซึ้งขึ้น การเรียนรู้ที่แท้จริงไม่หยุดที่การตระหนักรู้ แต่ต้องพิสูจน์ด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หากยังไม่เปลี่ยน บททดสอบเดิมจะกลับมาอีกครั้งในระดับเข้มข้นกว่าเดิม

มนุษย์มิได้เกิดมาเพื่ออยู่รอดเท่านั้น หากเพื่อสร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณแก่โลก การค้นพบความชอบและความเบิกบานคือการเข้าถึง “จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของชีวิต” ความสำเร็จจึงไม่อยู่ที่สิ่งภายนอก แต่ที่การดำรงอยู่สอดคล้องกับธรรมชาติแห่งตน

เงิน คือ “พลังงาน” ไม่ใช่เครื่องวัดคุณค่าทางศีลธรรมหรือสิ่งจำกัด เงินจะไหลสู่ผู้ที่เชื่อว่าตนสมควรได้รับ การมองเงินด้วยความกลัวหรือความขาดแคลนจะนำไปสู่พลังงานด้านลบ ขณะที่การมองเงินเป็นเครื่องมือสนับสนุนภารกิจชีวิตจะนำมาซึ่งเสรีภาพและความอุดมสมบูรณ์

ท้ายที่สุด ความสุขแท้จริงคือภาวะภายในที่เกิดจากความสมดุลและการยอมรับตนเอง มิได้ขึ้นอยู่กับสิ่งภายนอก ความสุขเช่นนี้เกิดจากจิตที่ได้รับการพัฒนา มีพลังแห่งความสงบและเมตตาเป็นฐาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการเติบโตภายในตามแนวทางของผู้เขียน

ตอนที่ 2 บทวิจารณ์

บทนำ

ชื่อหนังสือ “Good Vibes, Good Life” มีนัยยะเชิงสัญลักษณ์อันเป็น “สมการทางจิตวิญญาณ” ที่ย่อหลักปรัชญาแห่งชีวิตและจิตวิญญาณทั้งเล่มไว้ในวลีเดียว

“Vibes” หมายถึง แรงสั่นสะเทือนภายในจิต (emotional vibration) ซึ่งสะท้อนคุณภาพของความรู้สึก ความคิด และพลังงานทางอารมณ์ของแต่ละคน “Good Vibes” จึงไม่ใช่เพียงอารมณ์ดีหรือความคิดบวก แต่คือการตั้งคลื่นพลังทางจิตให้สอดคล้องกับคุณธรรม ความกตัญญู ความสงบ และความเมตตา ส่วน “Good Life” หมายถึงชีวิตที่ดีงาม ไม่ใช่เพราะปลอดทุกข์ ปราศจากปัญหา หากเพราะบุคคลจัดการพลังงานทางใจได้อย่างรู้เท่าทันและสมดุล ความตระหนักรู้เท่าทันจิตตนและสามารถเปลี่ยนพลังอารมณ์ให้กลายเป็นพลังสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการตอกย้ำว่า ชื่อหนังสือได้ทำหน้าที่เป็นสมการทางจิตวิญญาณที่ชื่อว่า “ชีวิตดี เริ่มที่พลังภายในดี” แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักโยนิโสมนสิการ (wise reflection) ในพระพุทธศาสนา ที่ชี้ให้มนุษย์ใส่ใจโดยแยกกายต่อสภาวะจิตของตนเอง ตลอดจนสอดคล้องกับจิตวิทยาเชิงบวก (positive psychology) ที่มองว่าความสุขแท้ เริ่มจากการรับรู้คุณค่าภายใน มากกว่าการไล่ตามความสมบูรณ์ภายนอก ดังนั้น เมื่อรวมกัน “Good Vibes, Good Life” จึงหมายถึง “ชีวิตที่ดีงาม ย่อมเริ่มจาก การปรับพลังภายในให้ดีงาม” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ภาวะจิตกำหนดคุณภาพชีวิต

หนังสือเล่มนี้จึงมิใช่เพียงการสร้างแรงบันดาลใจทั่วไป แต่เป็นวรรณกรรมเชิงภาวนาในบริบทของโลกวิสัย ที่พยายามย้อนความหมายของการมีชีวิตกลับเข้าสู่แก่นกลางแห่งตัวตนของมนุษย์ ซึ่งเน้นย้ำว่าการแสวงหาความสุขที่ยั่งยืนต้องเริ่มต้นจากความเข้าใจตนเองและความรับผิดชอบต่อสภาวะภายใน มากกว่าการแสวงหาเครื่องหนุณจากภายนอก การตีความคุณค่าของชีวิตจึงตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่า “ความเปลี่ยนแปลงเริ่มขึ้นเมื่อมนุษย์ยอมเป็นเจ้าของชีวิตตนเอง”

1. จุดเด่นของงานเขียน

จุดเด่นสำคัญของงานเขียนอยู่ที่การเน้นย้ำ “ศักยภาพเชิงคุณค่า” ของมนุษย์ ผู้เขียนนำเสนอความเจ็บปวดไม่ใช่ด้วยท่าทีของความสิ้นหวัง แต่ใช้เป็นประตูนำทางสู่การแปรเปลี่ยนเป็นพลังสร้างสรรค์ การมองความทุกข์เป็นเส้นทางให้มนุษย์กลับมารับรู้ความสามารถภายในตนเอง ทำให้งานเขียนมีลักษณะของการ “ยกความเจ็บปวดขึ้นสู่ความหมาย” แทนที่จะปฏิเสธหรือผลักไส นี่เป็นการปรับทิศทางเชิงจริยธรรมจากความพ่ายแพ้สู่ความองกาม

นอกจากนี้ จุดเด่นอีกประการคือการให้คุณค่ากับ “ความรับผิดชอบทางอารมณ์” ผู้เขียนไม่ปล่อยให้ผู้อ่านเข้าใจว่าความสุขเกิดจากโชคหรือสิ่งนอกกาย แต่ชี้ชัดว่าภาวะจิตเป็นพื้นที่ของการเลือกอย่างมีสติ การสร้างความสุขจึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์ ไม่ใช่รางวัลจาก

ภายนอก โครงสร้างเช่นนี้ช่วยให้ผู้อ่านกลับมาวิพากษ์บทบาทของตนเองในชีวิต มากกว่าตกอยู่ในสถานะเหยื่อของเหตุการณ์

อีกด้านหนึ่ง หนังสือชี้ให้เห็นคุณค่าของชีวิตที่ตั้งอยู่บน “จุดมุ่งหมาย” มิใช่เพียงความอยู่รอดในเชิงวัตถุ ผู้เขียนวิจารณ์ความเคยชินในการใช้ชีวิตอย่างอัตโนมัติ โดยไม่ถามหาเหตุผลของการดำรงอยู่ ทำให้เนื้อหากระตุ้นการตั้งคำถามอย่างลึกซึ้งต่อความหมายแท้จริงของการมีชีวิต และดึงผู้อ่านกลับไปสู่หน้าที่ต่อการเติบโตทางจิตใจ มากกว่าการครอบครองทรัพย์สิน นี่คือการจุดแข็งในเชิงจริยธรรมที่ช่วยยกระดับหนังสือจากการเป็นเพียงงานพัฒนาตนเองไปสู่พื้นที่ของการพิจารณาค่านิยมอย่างแท้จริง

2. จุดด้อยของงานเขียน

แม้เนื้อหาของหนังสือจะมีความลุ่มลึกในเชิงจริยธรรมและพลังการพัฒนาตน แต่ข้อจำกัดสำคัญคือการนำเสนอที่เอนเอียงไปทาง “ประสบการณ์เฉพาะบุคคล” มากกว่าการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างทางสังคม หรือเงื่อนไขชีวิตที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล ผู้เขียนให้ความสำคัญกับพลังภายในและเจตจำนงส่วนบุคคลมากจนดูเหมือนว่า “ความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ย่อมเกิดขึ้นได้ หากพยายามมากพอ” หรือ “ผู้ที่ยังไม่สำเร็จ คือผู้ที่ยังไม่พยายามมากพอ” ซึ่งในความเป็นจริง ปัจจัยภายนอก เช่น โครงสร้างเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ระบบการศึกษา และความเปราะบางทางจิตใจ ล้วนมีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้าง “พลังบวก” ของแต่ละบุคคลอย่างมีนัยยะสำคัญ

หากมองในบริบททางสังคมวิทยา อาจตั้งคำถามต่อผู้เขียนได้ว่า ในโลกแห่งความจริง ซึ่งเต็มไปด้วยความไม่เสมอภาคทางโอกาส การเข้าถึงทรัพยากร และสถานะกดทับทางเศรษฐกิจนั้น “การตระหนักรู้และสร้างทัศนคติเชิงบวก” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่ายเพียงใด? บุคคลที่ยังเผชิญภาวะขาดความมั่นคงทางชีวิตหรือความรุนแรงเชิงโครงสร้าง จะสามารถ “เข้าถึง” แนวคิดการพัฒนาเชิงบวกในระดับจิตใจได้จริงหรือไม่ หรือแนวคิดนี้สะท้อนมุมมองของชนชั้นกลางที่มีเงื่อนไขชีวิตพร้อมต่อการเติบโตมากกว่า

อย่างไรก็ตาม จุดด้อยนี้มีได้ลดทอนคุณค่าของงาน หากมองอย่างสมดุล กรอบแนวคิดนี้ได้ชี้ให้เห็นขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม แนวคิดของผู้เขียนอาจเหมาะกับผู้อ่านที่อยู่ในภาวะ “พร้อมจะเติบโต” มากกว่าผู้ที่ยังอยู่ในภาวะ “ไม่อาจยืนด้วยตนเองได้” ผลงานชิ้นนี้จึงอาจเปรียบได้กับ “บันไดขั้นที่สอง” ในกระบวนการเยียวยาชีวิต มากกว่าจะเป็น “ขั้นแรกของการตระหนักรู้” ซึ่งต้องอาศัยโครงสร้างสังคมและการสนับสนุนที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงร่วมด้วย

ข้อจำกัดดังกล่าวจึงมิใช่ข้อบกพร่องในเชิงคุณค่าของวรรณกรรม หากแต่เป็นประเด็นเปิดที่เชื้อเชิญให้ทั้งผู้อ่านและผู้เขียนร่วมพิจารณาอย่างลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ระหว่าง “พลังภายใน” กับ “เงื่อนไขภายนอก” เพื่อให้การพัฒนาตนในอนาคตมีมิติที่ครอบคลุมมนุษย์ในทุกสถานะมากยิ่งขึ้น

3. โครงสร้างภาษา

โครงสร้างภาษาของหนังสือเล่มนี้มีลักษณะ “ภาวนาเชิงบอกเล่า” ซึ่งแตกต่างจากงานพัฒนาตนเองทั่วไปที่มักตั้งอยู่บนคำแนะนำเชิงสั่งสอน ผู้เขียนมิได้ใช้ถ้อยคำในลักษณะประกาศความจริงสำเร็จรูป แต่ค่อย ๆ เปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านสังเกตจิตใจของตนเองผ่านเรื่องเล่าและบทสะท้อนคิด จึงเกิด “ภาวะสมดุลระหว่างความเป็นประสบการณ์กับความเป็นข้อเสนอเชิงคุณค่าทางวิชาการ” อย่างเป็นธรรมชาติ

ลักษณะเด่นของภาษาคือการโน้มน้าวผู้อ่านเข้าสู่การมองย้อนกลับไปภายในตนเองมากกว่ากระตุ้นให้เปลี่ยนผ่านด้วยแรงบังคับ นี่คือภาษาที่ไม่ใช่เพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่เป็น “ภาษาที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่” ให้ผู้อ่านได้หยุด พิจารณา และทบทวนความหมายของตนเอง

แม้ความเรียบง่ายของภาษาดูเหมือนมุ่งสู่การเข้าถึงวงกว้าง แต่หากพินิจอย่างละเอียดจะพบว่าผู้เขียนออกแบบการเล่าให้มีโครงสร้างแบบ “ลำดับชั้นทางอารมณ์” กล่าวคือ

1. ลำดับชั้นเหตุการณ์ นำเสนอเรื่องเล่า การเผชิญความเจ็บปวด และเปิดประสบการณ์
2. ลำดับชั้นปฏิบัติ คือ การเลือกทำที่ใหม่ต่อชีวิต และความสำคัญของการเปลี่ยนเจตคติ
3. ลำดับชั้นความหมาย เน้นความสุขภายใน และการรู้คุณค่าตนเอง การก่อรูปความเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี

นี่คือโครงสร้างทางภาษาที่ไม่เพียงถ่ายทอดความหมาย แต่สื่อ “จังหวะของการเติบโต” ในรูปแบบเดียวกับกระบวนการ “รู้-เห็น-เป็น” ซึ่งเป็นธรรมชาติของการเติบโตทางจิตวิญญาณและทางจริยธรรม ไม่ว่าจะอยู่ในบริบทศาสนาหรือไม่ก็ตาม อันเป็นสารวรรณกรรมแท้ที่หนังสือต้องการถ่ายทอด

4. คุณค่าของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าหลายประการและมีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เนื้อหาของหนังสือสะท้อนหลักคำสอนพุทธศาสนา ในหมวดธรรมสำคัญคือ

หมวดที่1 ความเจ็บปวดและการเติบโต สอดคล้องกับ “โยนิโสมนสิการ”

ความเจ็บปวดมิได้ทำหน้าที่ทำลายชีวิต หากเป็นประตูที่เปิดให้มนุษย์กลับมารู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง ผ่านการตั้งคำถามว่า “เหตุใดสิ่งนี้จึงเกิดขึ้นกับฉัน” และ “ฉันเรียนรู้อะไรได้จากประสบการณ์นี้” นี่คือการสะท้อนกับหลัก “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งหมายถึง การใส่ใจโดยแยบคาย พิจารณาส่งที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา ไม่ใช่ด้วยแรงปฏิกิริยาทางอารมณ์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2565) อธิบายว่า “การทำในใจโดยแยบคายหรือโยนิโสมนสิการเป็นตัวตั้งต้นของปัญญา ทำให้มนุษย์รู้จักเรียนจากประสบการณ์ แปรเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เป็นเครื่องพัฒนา” สารนี้ตรงกับแนวคิดของผู้เขียนที่เสนอว่า ความเจ็บปวดคือเวทีที่ทำให้เราเห็นความแข็งแกร่งและศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง หนังสือมอง “ประสบการณ์” ด้วยท่าทีเดียวกับพุทธศาสนา นั่นคือ ไม่ใช่เพื่อหลีกเลี่ยง หากเพื่อ เรียนรู้และยกระดับจิตใจ

หมวดที่ 2 การลงมือทำและทำด้วยความต่อเนื่อง สอดคล้องกับหลัก “อิทธิบาท 4”

ความเปลี่ยนแปลงเริ่มจาก “การยอมรับศักยภาพภายใน นำไปสู่ การลงมือทำ และมีความสม่ำเสมอ จะทำให้เกิด ผลลัพธ์” ที่พึงประสงค์ ซึ่งตรงกับหมวดธรรมเรื่อง โยนิโสมนสิการ กับ อิทธิบาท 4 อันเป็นกลไกการเปลี่ยนแปลงภายในที่ก่อให้เกิดผลทางพฤติกรรมอย่างแท้จริง อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ฉันทะ (ความรักหรือแรงปรารถนาที่บริสุทธิ์ต่อสิ่งที่ทำ) 2. วิริยะ (ความเพียร) 3. จิตตะ (ความตั้งมั่น) 4. วิมังสา (การใคร่ครวญเพื่อพัฒนา)

โยนิโสมนสิการ ทำหน้าที่เป็น “ฐานแห่งปัญญา” จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงเกิดจากการใส่ใจโดยแยบคาย พิจารณาเหตุและผลของทุกประสบการณ์อย่างมีสติ ไม่ใช่เพียงการคิดหรือวิเคราะห์ แต่เป็นการ “เห็นความจริงของจิต” ว่า ทุกการกระทำเริ่มต้นจากเจตนา เมื่อบุคคลมองเห็นเหตุภายในได้อย่างแจ่มชัด ย่อมเกิดความเข้าใจตนเอง เกิด “ฉันทะ” หรือความปรารถนาอันบริสุทธิ์ที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทาง นี่คือนิยามแรกที่โยนิโสมนสิการเข้าสู่อิทธิบาทข้อแรกโดยตรง

เมื่อความเข้าใจภายในก่อให้เกิดฉันทะ ความเพียร (วิริยะ) จึงเกิดขึ้นอย่างไม่มีวัน แต่เป็นพลังที่ไหลจากปัญญา มิใช่จากแรงบังคับ ความเพียรในมิติพุทธจึงหมายถึงการดำเนินไป

อย่างมั่นคง ไม่ใช่เร่งเร็ว ผลแห่งการเพียรอย่างมีสติจะต่อยอดสู่ จิตตะ คือความตั้งมั่นของจิต ซึ่งในเชิงจิตวิทยาสมัยใหม่เทียบได้กับ “ภาวะจิตจดจ่ออย่างรู้ตัว” (mindful engagement) อันเป็นหัวใจของการบำบัดด้วยสติ (Mindfulness-Based Therapy) ที่ช่วยให้บุคคลรับรู้ ความคิดและอารมณ์โดยไม่ตัดสิน พร้อมดำเนินชีวิตด้วยความสมดุล

ในขั้นสุดท้ายของอิทธิบาท คือ วิมังสา หมายถึงการใคร่ครวญด้วยปัญญาเพื่อปรับปรุง และพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ จิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ที่เน้นการใช้การสะท้อนความคิด (reflective awareness) เพื่อสร้างเสริมทางอารมณ์ (emotional resilience) และขยายศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง ผู้เขียน Vex King เสนอแนวทางเดียวกันนี้ผ่านการเน้น “การปฏิบัติช้าอย่างมีสติ” เพื่อยกระดับพลังภายในให้เป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิต

การลงมือทำตามแนวคิดของผู้เขียนจึงมิใช่เพียงการกระทำเชิงกล แต่เป็น “งานทางใจ” ที่พัฒนาไปพร้อมกับจิตสำนึก เมื่อปัญญา ความเพียร และสติรวมเป็นหนึ่งเดียว การเปลี่ยนแปลงภายในย่อมเกิดขึ้นอย่างมั่นคงและยั่งยืน นี่จึงเป็นการบรรจบระหว่างแนวคิด ตะวันตกกว่าด้วยการเสริมสร้างพลังภายใน และหลักพุทธธรรมว่าด้วยการดำเนินชีวิตด้วยโยนิโส มนสิการและอิทธิบาท ๔

แนวทางนี้ยังเชื่อมโยงกับศาสตร์สมัยใหม่ ได้แก่ การบำบัดด้วยสติ (mindfulness-based therapy) ที่เน้นการรับรู้ตนเองด้วยสติและเจตนา และจิตวิทยาเชิงบวก (positive psychology) ที่เน้นศักยภาพและพลังภายในของมนุษย์ ซึ่งเมื่อถ่ายทอดผ่านบริบทอิทธิบาท ๔ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2556) จะนำไปสู่การกระทำที่มีใจรัก มีเพียร มีตั้งมั่น และมีการใคร่ครวญอย่างมีปัญญาอย่างเป็นระบบ ทำให้กลไกการเปลี่ยนแปลงภายในดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

หมวดที่ 3 ความสุขแท้จริง - หลักพุทธเรื่อง “ความสุขภายในและความไม่ยึดติด”

“ความสุขแท้จริง” มิได้เกิดจากการครอบครองวัตถุ หรือการเติมเต็มความปรารถนา ภายนอก หากแต่เกิดจากผลของการตั้งมั่นอยู่ในคุณค่าแห่งตน การยอมรับ และความรักต่อตนเองอย่างเข้าใจ ความสุขจึงมิใช่ “เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น” แต่เป็น “ภาวะของการเป็น” ไม่ใช่ “ความมี”

ในทางพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสว่า “สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี” (พระไตรปิฎก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เล่ม 17, สังยุตตนิกาย นิทานวรรค) ซึ่งชี้ว่า ความสงบมิใช่การ

หลักหนีปัญหา แต่คือสภาวะของจิตที่ไม่ถูกรบกวนโดยความปรุงแต่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2565) อธิบายว่า ความสุขที่ยั่งยืนย่อมตั้งอยู่บน “ความเข้าใจความจริงของชีวิต” มิใช่การสะสมเงื่อนไขจากภายนอก การรู้เท่าทันเช่นนี้จึงเป็น “การปล่อยวางโดยมีปัญญา” มิใช่การละทิ้งโลก แต่คือการกลับมาอยู่กับโลกอย่างเข้าใจ

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลัก จิตวิทยาเชิงบวก ที่มองว่า “สุขแท้” เกิดจากการตระหนักรู้คุณค่าในตน (self-acceptance) การมีเป้าหมายชีวิตที่มีความหมาย (meaning in life) และการพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรม เช่น ความกตัญญู ความเมตตา และการให้อภัย ซึ่งช่วยเสริมพลังใจให้มั่นคง ความสุขจึงกลายเป็น “ภาวะภายในที่ยั่งยืน” มากกว่าความพึงพอใจชั่วคราว

ในทำนองเดียวกัน การบำบัดเชิงจิตด้วยสติ (การบำบัดแบบมีสติรู้ตัวในทุกขณะ) ซึ่งช่วยให้รู้เห็นอารมณ์และความคิดโดยไม่ตัดสิน คือหัวใจของการฟื้นคืนสมดุลทางใจ การฝึกสติทำให้บุคคลกลับมาอยู่กับปัจจุบัน เห็นการเกิดดับของอารมณ์โดยไม่หลงเข้าไปเป็นเจ้าของ ส่งผลให้เกิดอิสรภาพทางจิตและความสงบเย็นจากภายใน ซึ่งตรงกับหลักพุทธเรื่อง “สุขจากการรู้แจ้ง”

ในมิติของ จิตตปัญญาศึกษา (การภาวนาเพื่อการเรียนรู้จากภายใน) กระบวนการรู้-เห็น-เป็น (insight-awareness-being) ถือเป็นหัวใจของการสร้างสุขจากภายใน ผู้เขียน Vex King แสดงแนวทางเดียวกันในระดับสากล โดยชี้ว่า การตื่นรู้ (awakening) คือการกลับมารับรู้คุณค่าของชีวิตที่มีอยู่แล้ว มิใช่สิ่งต้องไขว่คว้า เมื่อจิตตื่นขึ้นพร้อมปัญญา ความสุขแท้จึงปรากฏเป็นภาวะแห่งความเข้าใจ ความเมตตา และความอิสระจากความยึดติด

ดังนั้น หนังสือ Good Vibes, Good Life มิได้เพียงสอนให้คิดบวกหรือสร้างแรงบันดาลใจเท่านั้น หากแต่สะท้อน “กระบวนการภาวนา” ในรูปแบบร่วมสมัย ที่สอดประสานระหว่างจิตวิทยาตะวันตกกับพุทธธรรมตะวันออกอย่างลงตัว เป็นเส้นทางสู่สุขภาวะภายในที่เกิดจากการเห็นความจริงของชีวิตด้วยใจอันเป็นกลางและมีปัญญา

ตอนที่ 3 บทสรุป

หนังสือ Good Vibes, Good Life มิได้เป็นเพียงข้อเสนอให้มนุษย์ “คิดบวก” หรือ “มีกำลังใจ” หากเป็นการเชื้อเชิญให้หันกลับมาองความเป็นมนุษย์ในมิติที่ลึกกว่า ซึ่งเป็นมิติของการรู้จักและยอมรับชีวิตตามความเป็นจริง ผู้เขียนถ่ายทอดประสบการณ์ส่วนตัวอย่าง

ชื่อตรง มิใช่เพื่อลอบประโลม แต่เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านตระหนักว่า ความเจ็บปวดมิใช่สิ่งที่ต้องหนี หากคือครูผู้เปิดประตูสู่การเติบโตทางจิตวิญญาณ ศิลปะแห่งการดำรงอยู่จึงมิใช่การหลีกเลี่ยงทุกข์ แต่คือการมองเห็นความหมายของทุกข์ ในฐานะพลังผลักดันมนุษย์ตื่นรู้ต่อความจริงของตนเอง

แก่นของหนังสืออยู่ที่ “การกลับมาครอบครองตัวตน” ซึ่งเป็นความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมระดับลึก มนุษย์มิได้ถูกกำหนดคุณค่าจากสิ่งภายนอก แต่จากท่าทีที่เลือกต่อประสบการณ์ของตน การเข้าใจตนเองจึงมิใช่จุดสิ้นสุด แต่คือจุดเริ่มของการสร้างความหมายใหม่ให้แก่ชีวิต การรู้คุณค่าตนจึงไม่ใช่ความทะนง แต่คือการคืนสิทธิ์แห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ตนเอง

ในเชิงบูรณาการ แนวคิดของเร็กซ์ คิงสะท้อนการบรรจบกันระหว่าง “การพัฒนาตนแบบตะวันตก” กับ “การภาวนาเชิงพุทธแห่งตะวันออก” และจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) กล่าวถึงการเสริมพลังชีวิตผ่านความหวัง ความกตัญญู และการมองโลกในเชิงสร้างสรรค์ ส่วนการบำบัดด้วยสติ (Mindfulness-Based Therapy) เน้นการรู้เท่าทันความคิดและอารมณ์อย่างไม่ตัดสิน แนวคิดดังกล่าวนี้ล้วนมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกับหลักพุทธธรรม คือ “ความรู้แจ้งจากภายใน” ผ่านโยนิโสมนสิการ ซึ่งทำให้มนุษย์เห็นเหตุแห่งทุกข์ ปลอ่ยวางสิ่งที่ไม่จำเป็น และเข้าถึงสุขภาวะภายในอันตั้งอยู่บนความเข้าใจชีวิต

กล่าวได้ว่า หนังสือเล่มนี้คือ การนำผู้อ่านกลับสู่มิติภายในผ่านประสบการณ์ชีวิตมากกว่าการสอนด้วยถ้อยคำ และทำหน้าที่เป็นสะพานระหว่าง “ความเจ็บปวด” และ “ปัญญา” โดยไม่ต้องอ้างคำสอนทางศาสนาโดยตรง ทว่าทำให้ผู้อ่านเดินมาถึงจุดเดียวกับที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า “ความรู้แจ้งจากภายในตน” โดยธรรมชาติ โดยมีได้รู้ตัว หนังสือ Good Vibes, Good Life จึงเหมาะสำหรับผู้แสวงหาการพัฒนาชีวิตผ่านการเปลี่ยนวิธีคิด และเมื่อเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม จะช่วยให้การดำเนินชีวิตประจำวันสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งในมิติของการอยู่กับตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเหนือสิ่งอื่นใด ความซาบซึ้งของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การยืนยันว่า ความจริงมิได้จำกัดอยู่ในศาสนาใด หากคือธรรมชาติของมนุษย์ที่เมื่อเจริญแล้วย่อมมาบรรจบกันในความเข้าใจเดียวกัน นี่คือคุณค่าทางจริยธรรมสูงสุดของหนังสือเล่มนี้ ที่มีไว้เพียงสร้างแรงบันดาลใจให้มนุษย์ แต่คือการทวงคืน “ความเป็นมนุษย์ภายในจิตวิญญาณ” ซึ่งเป็นหัวใจเดียวกันกับพระธรรมคำสอนแห่งพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2542). สังยุตตนิกาย นิทานวรรค (เล่มที่ 17). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2565). พุทธธรรม: ฉบับปรับปรุงขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 44). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2556). พุทธธรรมสำหรับผู้เริ่มต้น. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- King, V. (2018). Good Vibes, Good Life: How Self-Love Is the Key to Unlocking Your Greatness. London: Hay House UK.

THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATIONAL CULTURE AND EMPLOYEE LOYALTY: A STUDY OF ABC COMPANY IN CHINA*

Zhang Congming¹ and Pongsiri Kamkankaew²

¹⁻²North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: g672301002@northcm.ac.th

Received 18 September 2025; Revised 23 September 2025; Accepted 25 September 2025

Abstract

This study investigated the relationship between organizational culture and employee loyalty at ABC Company, a tool-making enterprise in China. The research employed total population sampling, inviting all 129 employees to participate, and utilised a structured questionnaire as the primary instrument. The questionnaire assessed four types of organizational culture—power-oriented, role-oriented, achievement-oriented, and support-oriented—together with employee loyalty, measured on a 5-point Likert scale. Reliability testing confirmed internal consistency, with Cronbach's alpha values exceeding 0.70 for all constructs. Data were analysed using multiple regression analysis. The findings revealed that organizational culture significantly influences employee loyalty. Support-oriented culture exerted the strongest positive effect on loyalty ($\beta = 0.2994$, $p = 0.005$), while role-oriented culture demonstrated a modest positive effect ($\beta = 0.0622$, $p = 0.005$). Conversely, power-oriented culture ($\beta = -0.1254$, $p = 0.030$) and achievement-oriented culture ($\beta = -0.1825$, $p = 0.037$) negatively

Citation:

* Zhang Congming and Pongsiri Kamkankaew. (2025). The Relationship Between Organizational Culture And Employee Loyalty: A Study Of Abc Company In China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 243-265.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

affected loyalty. The regression model accounted for 45.6% of the variance in employee loyalty ($R^2 = 0.456$). These results suggest that supportive and structured organizational cultures enhance employee commitment, whereas an excessive emphasis on power and achievement may diminish loyalty. The study provides practical implications for managers in the machinery parts industry, underscoring the importance of fostering a positive organizational environment to strengthen employee loyalty and ensure sustainable organizational success.

Keywords: Organizational Culture, Employee Loyalty, Support-Oriented Culture, Power-Oriented Culture, Machinery Parts Industry

Introduction

Organizational culture is the special character of a company. A scholar named Serpa (2016) says it is the shared way that people think and act in their workplace. It is often described in a simple way as how things are done around here (Mashile et al., 2019). This culture is made of important values, beliefs, and habits that all employees share. These shared things act like a social glue that holds the company together (Mashile et al., 2015; Kamkankaew et.al., 2025a). New employees learn the company's culture from its leaders and their coworkers. These people help to shape the work environment (Willcoxson & Millett, 2000). Because culture helps employees understand their jobs and how to do their work, it is a very important topic for managers in human resource management to study.

The type of culture in a company has a big impact on the happiness of its employees. A positive culture helps employees feel happy, supported, and ready to do good work. For example, some cultures give employees many resources, such as tools and chances to learn new things (Wijethilake, Upadhaya & Lama, 2023). A culture that focuses on people and encourages teamwork also helps employees feel very satisfied with their jobs (Davies et al., 2000). When

employees feel their company supports and values them, they are more likely to be committed to the company's goals (Wijethilake et al., 2023). However, a demanding culture can create a lot of stress. This can happen from too much work or feeling that a job is not secure. This kind of negative workplace can make employees unhappy. For this reason, it is very important for companies to build a supportive culture for all their workers.

A good organizational culture is also very important for keeping employees loyal to the company (Kamkankaew et.al., 2025b). Many studies show that a company's culture is a big reason why employees decide to stay or leave their jobs (Mashile et al., 2019). A supportive culture makes employees feel cared for, so they are less likely to look for a new job. In contrast, a culture that has too much control can make good employees want to leave. A positive culture that feels like a family can help employees work together well and learn from each other. This helps the whole company to improve (Oh & Han, 2020). Human resource management can use culture as a tool to find and keep the best employees. Therefore, building a strong and positive organizational culture is a key step to increase employee loyalty and help a company succeed.

Although previous studies have explored the relationship between organizational culture and employee loyalty, the findings remain inconclusive and context-specific. Some research highlights the positive influence of support-oriented and role-oriented cultures, while others show negative or limited effects of power-oriented and achievement-oriented cultures. However, there is still limited evidence on how these cultural dimensions interact in different industries and national settings, particularly in tool-making companies in China. Moreover, most studies rely on general assumptions of organizational culture without addressing how specific cultural patterns influence loyalty under varying business conditions. This gap suggests the need for further investigation to provide a

clearer understanding of the role of organizational culture in shaping employee loyalty in diverse contexts.

Employee loyalty is very important for a company to do well. This is especially true for the machinery parts industry in China, which has strong competition. This research will study a company called ABC company. The main goal is to understand the connection between the organizational culture at this company and the loyalty of its employees. Many studies show that a good culture makes employees more loyal (Thomas, 2022; Hoang Hien & Tuan, 2023). However, not much research has been done in tool-making companies in China. This study will fill this gap in research. The results can help managers at ABC company and other similar companies understand how to create a better work environment. A better workplace can make employees more loyal, which helps the company save money and perform better in the long term.

Objectives

This research aims to exam the relationship of organizational culture on employee loyalty of ABC company Precision Tools (Shanghai) Co. Ltd

Literature Review

Employee loyalty

The research from different scholars shows a clear picture of employee loyalty. Matzler & Renzl (2006) state that loyalty is the result of employee satisfaction and trust. Other researchers agree that feeling happy at work is very important. For example, Phuong & Vinh (2020) and Meschke (2021) both explain that job satisfaction is a key reason for loyalty. Qi et al. (2024) add that a good work-life balance also makes employees more loyal. This loyalty is seen when employees decide to stay with a company for a long time, which Long et al. (2012) call low turnover. As Maksim & Sliwicki (2025) describe, this is an

employee's choice to stay, and it includes a feeling of commitment and attachment. Loyal employees work hard and share their knowledge, which helps the company succeed. Therefore, all these scholars show that employee loyalty comes from a good work environment where employees feel trusted, supported, and happy in their jobs.

Power-orientated culture

A power-oriented culture has a complex relationship with employee loyalty. This type of culture, described as bureaucratic by Ericsson (2018) and Razali et al. (2018), is where leaders hold most of the power and the workplace has many rules. This can have a negative effect. Research by Manetje & Martins (2009), Umemezia & Osifo (2021), and Mikušová, Klabusayová & Meier (2023) shows that a strong power culture can lower the emotional connection employees feel for their company. This can lead to job dissatisfaction, which makes employees want to leave. However, the connection is not always negative. For instance, Umemezia & Osifo (2021) also found that this culture can increase loyalty because employees feel they have an obligation to stay. Additionally, studies by Razali et al. (2018) and Mikušová, Klabusayová & Meier (2023) discovered a positive link, suggesting that the clear structure and rules can give employees a sense of security. This stability can make workers feel comfortable and want to remain with the company. Therefore, while a power-oriented culture can damage emotional loyalty, it may also support a different kind of loyalty by providing a secure and predictable work environment.

Drawing on the findings of the above literature review (Ericsson, 2018; Razali et al., 2018; Manetje & Martins, 2009; Mikušová, Klabusayová & Meier, 2023; Umemezia & Osifo, 2021; Razali et al., 2018; Manetje & Martins, 2009; Umemezia & Osifo, 2021; Mikušová, Klabusayová & Meier, 2023), the researcher formulates the following hypothesis:

H1: Power-oriented culture is significantly associated with employee loyalty.

Role-orientated culture

A role-oriented culture has a positive relationship with employee loyalty. This type of culture is about clear rules and procedures in the workplace and is also called a bureaucratic culture (Razali et al., 2018; Ericsson, 2018). Studies have found that this structured environment helps increase loyalty. For instance, a study by Razali et al. (2018) showed that a bureaucratic culture positively impacted the loyalty of hotel employees. Similarly, Manetje & Martins (2009) found that a role culture was significantly connected to employee commitment in a South African company. The reason for this is that a role-oriented culture provides stability and clarity, which makes employees feel secure. When employees have a clear job description and understand the rules, it reduces confusion (Manetje & Martins, 2009). A strong culture also gives employees a shared identity and values, which can improve their performance (Susanto & Priowidodo, 2025). This sense of fairness and security makes employees feel valued, so they are more likely to stay with the company for a long time (Suharti & Suliyanto, 2012). Therefore, a well-managed role-oriented culture is important for creating a loyal and dedicated workforce.

Drawing on the findings of the above literature review (Razali et al., 2018; Ericsson, 2018; Manetje & Martins, 2009; Suharti & Suliyanto, 2012; Susanto & Priowidodo, 2025; Razali et al., 2018; Manetje & Martins, 2009; Suharti & Suliyanto, 2012; Susanto & Priowidodo, 2025), the researcher formulates the following hypothesis:

H2: Role-oriented culture is significantly associated with employee loyalty.

Achievement-orientated culture

An achievement-orientated culture has a complex effect on employee loyalty. This type of culture, which focuses on reaching goals, is also called a

rational culture (Ericsson, 2018; Manetje & Martins, 2009). Many studies show a positive link. For example, Razali et al. (2018) found that a similar innovative culture positively impacts loyalty. Also, an achievement culture is connected to affective commitment, which is an emotional attachment (Umemezia & Osifo, 2021), and normative commitment, which is a feeling of duty (Mikušová, Klabusayová & Meier, 2023). This means employees feel more connected to the company. However, the relationship can also be negative. A study by Mikušová, Klabusayová & Meier (2023) found a negative link between an achievement culture and employees' emotional feelings. This can happen when leaders are too demanding (Al-Qassabi & Don, 2025). Therefore, while an achievement-orientated culture can increase loyalty by focusing on success, it must also be supportive to keep employees happy and committed.

Drawing on the findings of the above literature review (Manetje & Martins, 2009; Hoang Hien & Tuan, 2023; Ericsson, 2018; Razali et al., 2018; Umemezia & Osifo, 2021; Mikušová, Klabusayová & Meier, 2023; Al-Qassabi & Don, 2025; Manetje & Martins, 2009; Ericsson, 2018), the researcher formulates the following hypothesis:

H3: Achievement-oriented culture is significantly associated with employee loyalty.

Support-orientated culture

A support-oriented culture has a strong, positive effect on employee loyalty. This type of culture is based on mutual trust and is very people-oriented, focusing on teamwork and encouragement (Bamidele, 2022; Al-Qassabi & Don, 2025). Many studies confirm this positive link, finding that supportive cultures significantly increase employee commitment and loyalty (Alvi et al., 2014; Ericsson, 2018; Mikušová, Klabusayová & Meier, 2023; Suharti & Suliyanto, 2012). This happens because the culture supports the needs of employees, which makes them feel valued and recognized (Hoang Hien & Tran Thanh Tuan, 2023).

A supportive culture builds loyalty mainly through trust and job satisfaction. When a company is honest, it helps employees trust their leaders and coworkers (Xiong et.al, 2016; Matzler & Renzl, 2006), and this trust leads to more loyalty (Melian-Alzola & Martin-Santana, 2020). Also, this culture improves job satisfaction, which creates a better relationship between the employee and the company, resulting in higher loyalty (Asiedu, 2015; Turkyilmaz et al., 2011). Therefore, creating a supportive workplace is a key way for companies to build the trust and satisfaction that leads to loyal employees.

Drawing on the findings of the above literature review (Bamidele, 2022; Al-Qassabi & Don, 2025; Razali et al., 2018; Xiong et al., 2016; Hoang Hien & Tran Thanh Tuan, 2023; Alvi et al., 2014; Mbayongli & Placide, 2021; Mikušová, Klabusayová & Meier, 2023; Suharti & Suliyanto, 2012), the researcher formulates the following hypothesis:

H4: Support-oriented culture is significantly associated with employee loyalty.

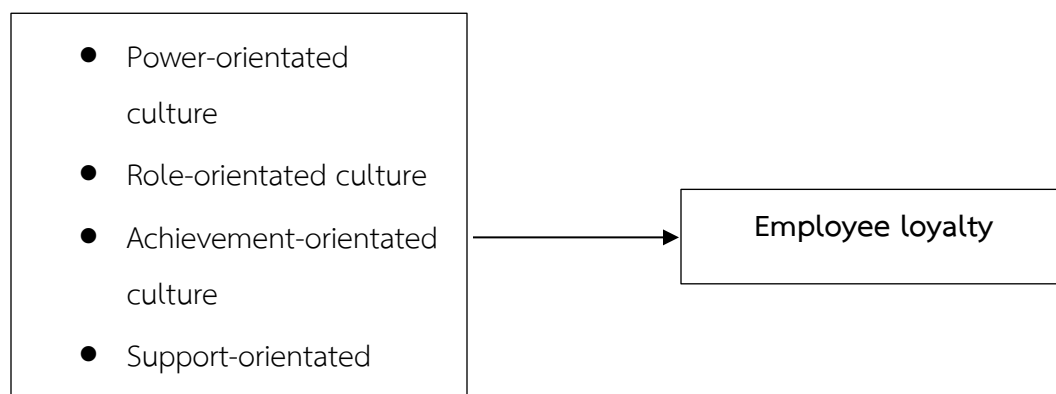

Figure 1 Conceptual framework

Methodology

Population and Sampling

According to Etikan (2016), a good way to do research with a small group is to study everyone in the group. This study looks at all the workers at ABC Company. The company is in the Jiading District in Shanghai, and it has 129 workers. Because the number of workers is small, this research will use total population sampling, which is a kind of purposive sampling. This means the study will include all 129 workers. This is the best method because it helps to get information from every person. When all workers take part, the results of the study are more correct and show a true picture of the company. Therefore, every worker at the company will be invited to join the research.

Research Instrument

This study used a questionnaire as the main tool to get data from employees at ABC company. The questionnaire was designed to measure organisational culture and employee loyalty. The questions were written in simple and clear language so that every employee could understand them. The questionnaire was divided into different parts. Each part asked about one important topic for the research. All the questions used a 5-point rating scale, which is also called a Likert scale. This scale lets employees show how much they agree or disagree with a statement. The choices on the scale were (1) Strongly Disagree, (2) Disagree, (3) Neutral, (4) Agree, and (5) Strongly Agree. Using this scale helps to collect data that is easy to analyse.

The different parts of the questionnaire were developed using ideas from many scholars. The part on power-orientated culture was based on the work of Ericsson (2018), Razali et al. (2018), and Manetje and Martins (2009). The part on role-orientated culture used ideas from scholars like Suharti and Suliyanto (2012) and Susanto and Priowidodo (2025). For the achievement-orientated culture section, the questions were developed from the ideas of Manetje and Martins

(2009) and Razali et al. (2018). The part about support-orientated culture was based on the work of Bamidele (2022) and Al-Qassabi and Don (2025). Finally, the section on employee loyalty was developed using ideas from scholars such as Matzler and Renzl (2006), Long et al. (2012), and Qi et al. (2024). This method made sure that the questions were based on good academic research.

The questionnaire was checked carefully before it was used. First, the advisor reviewed all questions to make sure they were clear and correct for the study. The researcher made changes based on the advisor's advice. Second, the language was made simple so all employees could understand it. Third, a pilot test was done with 15 employees. Their feedback helped to make the final questionnaire better. Fourth, a reliability test was done using Cronbach's alpha. The test showed that all parts of the questionnaire were reliable because the scores were all above 0.70. The scores were 0.762 for Employee Loyalty, 0.795 for Power-Oriented Culture, 0.722 for Role-Oriented Culture, 0.842 for Achievement-Oriented Culture, and 0.838 for Support-Oriented Culture. This means the questionnaire was consistent and good for collecting data.

Data Collection

For data collection, the researcher used both primary and secondary data. To get primary data, the researcher gave a printed questionnaire to all 129 employees at the company. The researcher collected the questionnaires at the company to make sure many employees returned them. For secondary data, the researcher used information from the company's website, books, and academic journals. This was done to get more information about the company and the research topic. Using two types of data helps make the study's findings more reliable.

Data Analysis

To analyse the data, the researcher will use statistical tests to check the research hypotheses. These tests will show the relationship between organisational culture and employee loyalty. The study will use Pearson

correlation to measure how strong this relationship is. Simple linear regression will also be used to find out if organisational culture can predict employee loyalty. The results from these tests will help the researcher to accept or reject the study's hypotheses. Moreover, normality, multicollinearity, autocorrelation testing will present in the next section.

Results

This section is for the second research objective, which is to check the relationship between organizational culture and employee loyalty at ABC company. This part shows the analysis for hypothesis testing. It starts with a normal distribution test to check if the data can be used for more analysis. Then, it uses correlation, multicollinearity, and regression tests to check the relationships between the variables.

Normal Distribution Testing

Table 1 gives the results for the normal distribution test of the data. The test looked at employee loyalty and the different types of organizational culture. The mean scores for all variables are high, from 3.70 to 4.14, which shows that respondents gave positive answers. The standard deviation for each variable is low, with all values below 0.777. This means the answers from people were not too spread out. According to George and Mallery (2024), the numbers for skewness and kurtosis should be between +2 and -2 for the data to be normal. In this study, the skewness values (from -1.040 to 0.711) and most kurtosis values (from 0.529 to 2.180) are within this correct range. These results show the data has a normal distribution, so it is good for further analysis.

Table 1 The results of the analysis of Normal Distribution Testing

Variables	$\bar{X}$	S.D.	SW	KR
Employee Loyalty (Y_EMY)	3.73	0.678	-1.040	0.849
Power-Oriented Culture (POC)	3.90	0.677	-0.1270	2.180
Role-Oriented Culture (ROC)	3.92	0.766	-1.040	0.666
Achievement-Oriented Culture (AOC)	3.70	0.777	-0.818	0.529
Support-Oriented Culture (SOC)	4.14	0.298	0.711	1.850

Correlation Analysis and Multicollinearity Testing

Table 2 shows the results of the correlation test. Employee loyalty has a positive relationship with all four types of organizational culture. The strongest connection is with support-oriented culture ($r = 0.637$). This shows that employees are more loyal when the company supports them. The other culture types also have a strong and positive connection to employee loyalty. All the relationships are significant, which means the results are reliable. A test was also done to check for multicollinearity. This test checks if the variables are too similar to each other. According to Hair et al. (2010), the VIF scores should be less than 10. The VIF scores in this study are all between 1.150 and 2.470. This means there is no multicollinearity problem. Therefore, all four culture types can be used for more analysis.

Table 2 The results of Correlation Analysis and Multicollinearity Testing

	Y_EMY	POC	ROC	AOC	SOC	VIF	Tolerance
Y_EMY	1.000						
POC	0.577**	1.000				1.150	0.867
ROC	0.501**	0.542**	1.000			1.440	0.696
AOC	0.518**	0.559**	0.620**	1.000		2.470	0.405
SOC	0.637**	0.671**	0.771**	0.738**	1.000	2.290	0.436

** A significant at the 0.01 level

The Result of Hypothesis Testing

Table 3 shows the results of the multiple regression analysis. This test helps to see how the four types of organizational culture affect employee loyalty. The results show that the model is good for explaining employee loyalty. The R-squared value is 0.456. This means that the four culture types together can explain 45.6% of why employees are loyal. The F-value is 25.80, and it is significant ($p < 0.001$). According to Field et.al. (2013), this means the model is statistically significant and useful.

The results for each culture type are also in the table. Support-oriented culture has the biggest positive effect on employee loyalty ($\beta = 0.2994$, $p = 0.005$). Role-oriented culture also has a small positive effect ($\beta = 0.0622$, $p = 0.005$). However, power-oriented culture ($\beta = -0.1254$, $p = 0.030$) and achievement-oriented culture ($\beta = -0.1825$, $p = 0.037$) have a small negative effect. All these results are statistically significant. The Durbin-Watson value is 1.17, which checks if the data has an autocorrelation problem.

Table 3 Multiple Regression Results

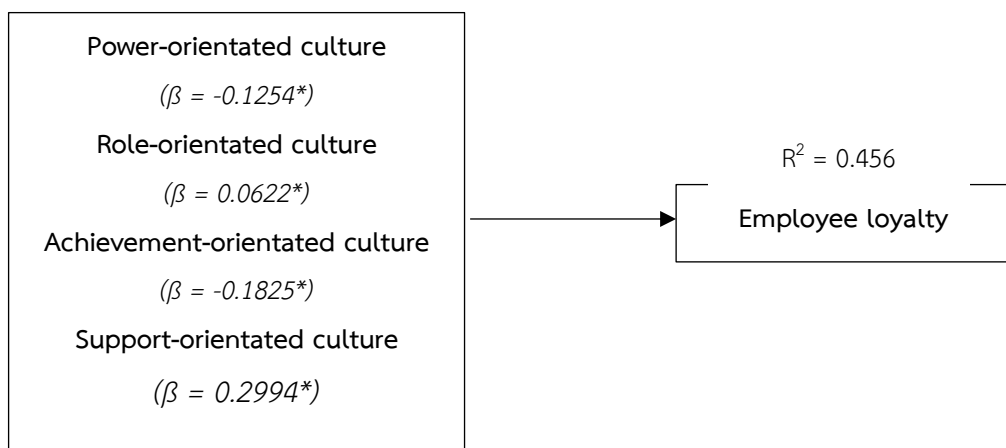
Independent Variable	Dependent Variable: Y_EMY				
	b	Std. Error	β	t	Sig.
	0.231	0.6427	-	0.359	0.420*
POC	0.196	0.1624	-0.1254	1.207	0.030*
ROC	0.200	0.1695	0.0622	1.874	0.005*
AOC	0.544	0.1924	-0.1825	0.038	0.037*
SOC	0.499	0.1007	0.2994	1.951	0.005*
R = 0.675, R ² = 0.456, Adjusted R ² = 0.436, F = 25.80, p = < 0.001, Durbin-Watson = 1.17					

Based on the table 3, the researcher can draw the regression equation as
Unstandardized Coefficients:

$$Y_{EMY} = 0.231 + 0.196_{(POC)} + 0.200_{(ROC)} + 0.544_{(AOC)} + 0.499_{(SOC)}$$

Standardized Coefficients:

$$Z_{YEMY} = -0.1254_{(ZPOC)} + 0.0622_{(ZROC)} - 0.1825_{(ZAOC)} + 0.2994_{(ZSOC)}$$

* A significant at the 0.05 level

Figure 2 Multiple Regression Results

Table 4 The Result of Hypothesis Testing

Hypothesis	Coefficients	Result
H1: Power-oriented culture has a significant relationship with employee loyalty.	-0.1254*	Accepted
H2: Role-oriented culture has a significant positive relationship with employee loyalty.	0.0622*	Accepted
H3: Achievement-oriented culture has a significant relationship with employee loyalty.	-0.1825*	Accepted
H4: Support-oriented culture has a significant positive relationship with employee loyalty	0.2994*	Accepted

* A significant at the 0.05 level

Discussion

The result of the study supports the first hypothesis (H1) that power-oriented culture has a significant relationship with employee loyalty. This culture is common in organizations where leaders have strong control and authority, and the environment is formal with clear rules and responsibilities (Ericsson, 2018; Razali et al., 2018). Manetje and Martins (2009) explain that this culture can create order and predictability, which gives employees a sense of stability. However, the findings show that the relationship is negative, meaning strong use of power may reduce emotional loyalty. Research by Razali et al. (2018), Umemezia and Osifo (2021), and Mikušová, Klabusayová, and Meier (2023) found that employees are more loyal when they have freedom to express ideas and join in decision-making, while top-down control may lower satisfaction and increase turnover. At the same time, some studies, such as Umemezia and Osifo (2021), suggest that power-oriented culture can increase normative commitment, where employees stay out of duty even if they lack emotional connection. Razali et al. (2018) and Mikušová, Klabusayová, and Meier (2023) also note that a rule-based system can

give comfort to those who value stability. This shows that power-oriented culture can have both positive and negative effects, depending on the type of loyalty and the values of the employees.

The result supports the second hypothesis (H2) that role-oriented culture has a significant positive relationship with employee loyalty. This shows that when employees work in a structured environment with clear rules and responsibilities, they are more likely to remain committed to the organization. In this culture, employees know their duties and what the company expects, which creates a workplace that is organised and easy to understand (Razali et al., 2018; Ericsson, 2018). Manetje and Martins (2009) explain that this culture supports stability and efficiency, which increases satisfaction and trust. Studies also confirm that employees value predictability, authority, and emotional attachment when working in a role culture (Razali et al., 2018; Manetje & Martins, 2009). In addition, fairness and equality are important factors, as everyone follows the same rules and feels respected (Suharti & Suliyanto, 2012). Susanto and Priyowidodo (2025) add that a strong culture builds a shared identity and purpose, which makes employees feel part of a team. These findings show that role-oriented culture encourages loyalty by giving employees stability, fairness, and emotional connection to the organization.

The findings support the third hypothesis (H3) that achievement-oriented culture has a significant relationship with employee loyalty. This type of culture, also called rational culture, focuses on goals, performance, and productivity (Ericsson, 2018; Manetje & Martins, 2009). Employees are expected to work hard and reach targets, and when goals are clear and rewards are fair, they may feel proud and loyal to the organization (Hoang Hien & Tuan, 2023). However, the result of this study shows a negative beta value, which means the effect is not always positive. A strong focus on achievement can create pressure and stress, and if employees feel unrewarded, their loyalty may decrease. Previous studies by Razali et al. (2018), Manetje and Martins (2009), and Umemezia and Osifo

(2021) found that achievement-based culture can increase both affective and normative commitment, while Mikušová, Klabusayová, and Meier (2023) showed that a goal-driven culture supports loyalty when the environment is fair and positive. On the other hand, research also warns that too much pressure on performance may reduce emotional loyalty and make employees want to leave (Al-Qassabi & Don, 2025). This shows that achievement-oriented culture must be balanced. Organizations need to promote high performance while also giving support and recognition, so employees feel both productive and committed.

The result strongly supports the fourth hypothesis (H4) that a support-oriented culture has a significant positive relationship with employee loyalty. A support-oriented culture is based on trust, teamwork, and respect, where employees feel cared for by leaders and co-workers (Bamidele, 2022). In such a workplace, employees feel safe to share ideas and work closely with others (Al-Qassabi & Don, 2025). When the environment feels like a family, employees are happier and more comfortable, which makes them want to stay longer in the organisation (Razali et al., 2018). Studies also confirm that supportive cultures increase commitment and engagement, as employees feel valued and respected (Suharti & Suliyanto, 2012; Njugi & Nickson, 2014). Emotional support builds stronger connections between employees and the company, which is a key factor in loyalty (Mikušová, Klabusayová & Meier, 2023). Trust is also important, as employees who believe their leaders are honest and fair show higher cooperation and morale (Xiong et al., 2016; Matzler & Renzl, 2006). Job satisfaction plays a central role, because when employees are supported and respected, they are more satisfied and willing to stay (Asiedu, 2015; Turkyilmaz et al., 2011). Therefore, a support-oriented culture helps organizations keep loyal employees by creating trust, satisfaction, and a positive work environment.

Recommendation

Recommendation for the businesses

First, businesses should build a strong support-oriented culture in the workplace. This culture helps employees feel safe, respected, and valued. When employees receive help from their leaders and co-workers, they are more satisfied with their jobs. A friendly and trusting environment increases employee loyalty. Companies can do this by offering support programs, encouraging teamwork, and listening to employees' needs. Managers should show care and fairness in their actions. This will help workers feel more connected and willing to stay with the company for a long time.

Second, businesses should create a clear and structured role-oriented culture. This means giving every employee a clear job description and clear responsibilities. When employees know what to do and who to report to, they feel less confused and more focused. This type of culture also helps make the workplace fair and organized. Employees feel more secure when they understand their role and can follow the rules. A well-managed structure can build trust and make employees feel more loyal to the company.

Third, businesses should manage achievement-oriented culture carefully. This culture focuses on reaching goals and getting good results. It can increase employee loyalty when done in a fair way. However, if the pressure is too high or rewards are not equal, employees may feel unhappy. Therefore, managers should set fair goals and give rewards to those who perform well. At the same time, they should support their teams and avoid too much pressure. A balanced achievement culture can help workers stay motivated and loyal.

Finally, businesses should understand the effects of a power-oriented culture on employee loyalty. This culture depends on leaders making most decisions. Some employees may feel safe under strong leadership. But others may feel less free and less happy. Companies should use power carefully and

include employees in decision-making when possible. Leaders should also be open and fair. This will help improve emotional connection and loyalty. A good power culture is one that combines strong leadership with respect and trust for all employees.

Recommendation for Academic

For academic researchers, it is recommended to study more about how different types of organizational culture affect employee loyalty in various industries. Future research should compare power-oriented, role-oriented, achievement-oriented, and support-oriented cultures in different countries or job sectors. This can help scholars understand if the same culture works the same way in every place. Researchers should also use both qualitative and quantitative methods to get deeper insights. Interviews, surveys, and case studies can show how employees feel and what makes them loyal. This will help improve knowledge in the field and support better management practices.

References

- ABC Co., Ltd. (2025). About us. Retrieved from <http://en.ast-tools.com/about.shtml>
- Al-Qassabi, M. M., & Don, M. S. (2025). Effects of Transformational Leadership, Organizational Culture, and Employee Loyalty on Employee Performance of Qatari Small and Medium Enterprises. *Pakistan Journal of Life & Social Sciences*, 23(1).
- Alvi, H. A., Hanif, M., Adil, M. S., Ahmed, R. R., & Vveinhardt, J. (2014). Impact of organizational culture on organizational commitment and job satisfaction. *European Journal of Business and Management*, 6(27), 30–39.
- Asiedu, E. (2015). Supportive organizational culture and employee job satisfaction: A critical source of competitive advantage. *International Journal of Economics & Management Sciences*, 4(7), 1–8.

- Bamidele, R. (2022). Organizational culture. In *Industrial Sociology, Industrial Relations and Human Resource Management* (pp. 109–122). Fab Educational Books.
- Davies, H. T. O., Nutley, S. M., & Mannion, R. (2000). Organisational culture and quality of health care. *Quality in Health Care*, 9, 111–119.
- Ericsson, A. (2018). Organizational culture and employee loyalty: The case of IKEA [Master's thesis, University of Gävle].
- Fields, L., Chvojka, J., Aliaga, L., Altinok, O., Baldin, B., Baumbaugh, A., & (MINERvA Collaboration). (2013). Measurement of Muon Antineutrino Quasielastic Scattering on a Hydrocarbon Target at $E_{\nu} \sim 3.5$ GeV. *Physical review letters*, 111(2), 022501.
- George, D., & Mallery, P. (2024). *IBM SPSS statistics 29 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. and Anderson, R.E. (2010) *Multivariate Data Analysis*. 7th Edition, Pearson, New York.
- Hoang Hien, P., & Tran Thanh Tuan, T. (2023). Strengthening the link between organizational culture and employee loyalty: Exploring the mediating effects of employee trust and job satisfaction. *Global Business & Finance Review*, 28(3), 68–84.
- Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Phattarowas, V., Khumwongpin, S., & Sribenjachot, S. (2025a). Deglobalization and Its Impact on Thai SMEs: Challenges, Opportunities, and Adaptation Strategies. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(1), 371-394.
- Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Sribenjachot, S. & Wongmahatlek, J. (2025b). Using Design Thinking To Improve How Business Model Design Is Taught In Higher Education. *Modern Academic Development and Promotion Journal*, 3(4), 120-166.

- Lee, K.-J., & Choi, S.-Y. (2023). Resourceful and demanding attributes of organisational culture, employee satisfaction, and organisational performance of large R&D intensive firms in the US. *Technology Analysis & Strategic Management*. (Advance online publication).
- Long, C. S., Ajagbe, M. A., Nor, K. M., & Suleiman, E. S. (2012). The approaches to increase employees' loyalty: A review on employees' turnover models. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 6(10), 282–291.
- Maksim, M., & Sliwicki, D. (2025). Factors determining employee loyalty during the COVID-19 pandemic. *Sustainability*, 17, 303.
- Manetje, O., & Martins, N. (2009). The relationship between organisational culture and organisational commitment. *Southern African Business Review*, 13(1), 87–111.
- Matzler, K., & Renzl, B. (2006). The relationship between interpersonal trust, employee satisfaction, and employee loyalty. *Total Quality Management & Business Excellence*, 17(10), 1261–1271.
- Mbayong, N. A., & Djouongha Nguala Noumssi, P. (2021). Assessing the role of organisational culture on workforce creativity: An assessment of the support staff of University of Bamenda, Cameroon. *European Journal of Management and Marketing Studies*, 6(2), 49–80.
- Melian-Alzola, L., & Martín-Santana, J. D. (2020). Service quality in blood donation: Satisfaction, trust, and loyalty. *Service Business*, 14(1), 101–129.
- Meschke, S. (2021). *Employee loyalty: Intercultural comparison of European and East Asian approaches*. Springer.
- Mikušová, M., Klabusayová, N., & Meier, V. (2023). Evaluation of organisational culture dimensions and their change due to the pandemic. *Evaluation and Program Planning*, 97, 102246.

- Njugi, M. J., & Nickson, W. J. (2014). Effect of organisation culture on employee performance in non-governmental organizations. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 4(11).
- Oh, S. Y., & Han, H. S. (2020). Facilitating organisational learning activities: Types of organisational culture and their influence on organisational learning and performance. *Knowledge Management Research & Practice*, 18(1), 1-15.
- Phuong, T. T. K., & Vinh, T. T. (2020). Job satisfaction, employee loyalty and job performance in the hospitality industry: A moderated model. *Asian Economic and Financial Review*, 10(6), 698–713.
- Qi, L., Yee, C. M., & Fah, B. C. Y. (2024). The role of work-life balance in enhancing employee loyalty. *Accounting and Corporate Management*, 6(1), 43–56.
- Razali, N. S. M., Zahari, M. S. M., Ismail, T. A. T., & Jasim, A. R. (2018). Relationship between organizational culture and job loyalty among five-star and four-star hotel employees. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8(15), 14–32.
- Serpa, S. (2016). An overview of the concept of organisational culture. *International Business Management*, 10(1), 51–61.
- Suharti, L., & Suliyanto, D. (2012). The effects of organizational culture and leadership style toward employee engagement and their impacts toward employee loyalty. *World Review of Business Research*, 2(5), 128–139.
- Susanto, X. M., & Priyowidodo, A. (2025). The influence of leadership style, organizational culture, and job satisfaction on employee performance with employee loyalty as a mediator among private sector employees in Tangerang City. *Primanomics: Jurnal Ekonomi dan Bisnis*, 23(2), 1–17.
- Thomas, G. (2022). *How to do your research project: A guide for students*.
- Umemezia, E., & Osifo, S. J. (2021). Organisational culture and employee engagement in the banking industry in Benin City. *Ife Social Sciences Review*, 29(1), 1–13.

- Willcoxson, L., & Millett, B. (2000). The management of organisational culture. *Australian Journal of Management & Organisational Behaviour*, 3(2), 91–99.
- Xiong, K., Lin, W., Li, J. C., & Wang, L. (2016). Employee trust in supervisors and affective commitment: The moderating role of authentic leadership. *Psychological Reports*, 118(3), 829–848.

อิทธิพลภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคม
ฌาปนกิจสงเคราะห์สภครณออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด*

THE IMPACT OF ORGANIZATIONAL IMAGE ON MEMBERS' TRUST IN
THE FUNERAL WELFARE ASSOCIATION OF CHIANG MAI TEACHERS'
SAVINGS COOPERATIVE LIMITED

ณัฐตา เลิศทอง¹ และ พงศ์ศิริ คำชันแก้ว²

Nathita Lertthong¹ and Pongsiri Kamkankaew²

¹⁻²มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

¹⁻²North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: g672301009@northcm.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 7 พฤศจิกายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 9 พฤศจิกายน 2568

Received 25 October 2025; Revised 7 November 2025; Accepted 9 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภครณออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการสำรวจแบบตัดขวาง (Cross-Sectional Survey) โดยเก็บข้อมูลจากสมาชิกสมาคมฯ จำนวน 395 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามออนไลน์มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิคเคิร์ต 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) ระหว่าง 0.965–0.977 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

Citation:

* ณัฐตา เลิศทอง และ พงศ์ศิริ คำชันแก้ว. (2568). อิทธิพลภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภครณออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 266-286.

Nathita Lertthong and Pongsiri Kamkankaew. (2025). The Impact Of Organizational Image On Members' Trust In The Funeral Welfare Association Of Chiang Mai Teachers' Savings Cooperative Limited.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 266-286.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์องค์กรประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความมั่นคงทางการเงิน ผลผลิตภัณฑ์ บุคลากร การกำกับดูแลกิจการที่ดี และความรับผิดชอบต่อสังคม มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ต่อความเชื่อมั่นของสมาชิก โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเชื่อมั่นได้ร้อยละ 78.5 (Adjusted $R^2 = 0.785$) โดยเฉพาะด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีและบุคลากรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส บุคลากรที่มีคุณภาพ และความรับผิดชอบต่อสังคมมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจของสมาชิก ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าสมาคมควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างภาพลักษณ์องค์กรในทุกมิติเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความยั่งยืนในการดำเนินงานขององค์กร

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์องค์กร, ความเชื่อมั่น, สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์, สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่, การกำกับดูแลกิจการที่ดี

Abstract

The purpose of this research paper was to investigate the impact of organizational image on members' trust in the Funeral Welfare Association of Chiang Mai Teachers' Savings Cooperative Limited. This study employed a quantitative research design using a cross-sectional survey method. Data were collected from 395 members. The research instrument was an online questionnaire using a 5-point Likert scale, which achieved high reliability with Cronbach's Alpha coefficients ranging from 0.965 to 0.977. Data were analyzed using multiple regression analysis.

The results revealed that organizational image, consisting of five dimensions—financial stability, product, personnel, good corporate governance, and social responsibility—had a statistically significant positive influence on members' trust at the 0.05 level, explaining 78.5% of the variance (Adjusted $R^2 = 0.785$). Particularly, good corporate governance and personnel were found to have the highest influence, indicating that transparency, staff competence, and social responsibility play crucial roles in building member trust. The findings

suggest that the association should emphasize enhancing its organizational image in all aspects to strengthen member confidence and ensure the organization's sustainable operation.

Keywords: Organizational image, Trust, Funeral welfare association, Teachers' savings cooperative, Good corporate governance

บทนำ

ในสังคมไทยนั้นการเสียชีวิตของบุคคลในครอบครัวไม่ได้เป็นเพียงเหตุการณ์แห่งความโศกเศร้าและการสูญเสียทางจิตใจเท่านั้น หากยังเป็นปัจจัยที่นำมาซึ่งภาระทางการเงินอันสำคัญที่เกิดขึ้นอย่างเฉียบพลันและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2567) ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการจัดตั้งและพัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคมในรูปแบบของสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ซึ่งถือเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัวสมาชิกในยามวิกฤต สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์มีลักษณะการดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนหลักการของความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกมีความสมัครใจร่วมกันสร้างกองทุนเพื่อจัดสรรเงินช่วยเหลือเมื่อมีสมาชิกถึงแก่กรรม (นันทิญา บุญจันทร์, 2559) ดังนั้นสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์จึงมีข้อจำกัดที่มุ่งแสวงหากำไร หากแต่เป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายความปลอดภัยทางเศรษฐกิจและจิตใจให้แก่สมาชิกและครอบครัว

การดำเนินงานของสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์มีความสำคัญทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยสร้างหลักประกันทางการเงินและลดความเสี่ยงจากค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิธีศพซึ่งมักมีมูลค่าสูงและเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2567) ระบบการสมทบเงินสงเคราะห์อย่างต่อเนื่องในอัตราที่เหมาะสมช่วยให้สมาคมสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วุฒิกกร เดชกวินเลิศ สหัฐ ไพภักดิ์ กริช สินธุศิริ ภาคิน เจริญนนทสิทธิ์ และ ธงชัย ผลรุ่ง, 2567) นอกจากนี้การเป็นสมาชิกของสมาคมยังสร้างความอุ่นใจและความมั่นคงทางจิตใจให้แก่สมาชิกและครอบครัวว่า หากเกิดเหตุไม่คาดฝันขึ้นครอบครัวจะได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที (นันทิญา บุญจันทร์, 2559) ด้วยเหตุนี้สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมแห่งความเอื้ออาทรและความมั่นคงร่วมกันในระดับชุมชน

ในกระบวนการดำเนินงานของสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์นั้นความเชื่อมั่นของสมาชิกเป็นปัจจัยหลักที่ค้ำจุนการอยู่รอดและความยั่งยืนขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2567) โดย วลีส คำสมนึก (2564) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นสะท้อนถึงระดับของความไว้วางใจที่สมาชิกมีต่อสมาคมในการบริหารจัดการกองทุนและปฏิบัติตามพันธสัญญาที่ให้ไว้ หากสมาชิกขาดความเชื่อมั่นย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินของสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ เนื่องจากอาจเกิดการลาออกหรือขาดความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ (Kamkankaew et.al., 2025) ดังนั้นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นจึงต้องอาศัยภาพลักษณ์องค์กรที่ดีซึ่งเป็นผลสะท้อนจากประสบการณ์ การสื่อสารและการปฏิบัติของสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ที่สมาชิกได้รับรู้ ภาพลักษณ์องค์กรที่ชัดเจนและเป็นบวกจึงเปรียบเสมือนกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความผูกพัน ความไว้วางใจ และการคงอยู่ของสมาชิก

สำหรับสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด เป็นองค์กรสวัสดิการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือครอบครัวของสมาชิกเมื่อถึงแก่กรรม โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการสงเคราะห์ค่าจัดการศพและส่งเสริมหลักประกันความมั่นคงทางชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ สมาคมฯ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 และดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลและแนวคิดของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (สมาคมอาปนกิจสงเคราะห์สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด, 2567ก) จากรายงานประจำปี 2567 พบว่ามีสมาชิกจำนวน 31,236 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 83 ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ทั้งหมดซึ่งสะท้อนถึงระดับความไว้วางใจที่มีต่อสมาคมอย่างชัดเจน (สมาคมอาปนกิจสงเคราะห์สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด, 2567ข) อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการสื่อสาร สมาชิกสามารถรับรู้ข้อมูลได้หลากหลายช่องทางซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรับรู้ภาพลักษณ์ขององค์กรในมิติที่แตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยให้สมาคมสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการภาพลักษณ์องค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศึกษาอิทธิพลของภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภรณออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

สมมติฐานการวิจัย

H1 ความมั่นคงทางการเงินส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภรณออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

H2 ผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภรณออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

H3 บุคลากรส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภรณออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

H4 การกำกับดูแลกิจการที่ดีส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภรณออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

H5 ความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภรณออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

การทบทวนวรรณกรรม

ความเชื่อมั่น

ความเชื่อมั่น (Trust) หมายถึง ความเชื่อและความมั่นใจของบุคคลต่ออีกฝ่ายหนึ่งหรือองค์กร ซึ่งเกิดจากการรับรู้ถึงความซื่อสัตย์ ความสามารถ และความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใสและเป็นธรรม (Sharma et.al., 2020) โดย Saeed & Riaz (2021) อธิบายว่าความเชื่อมั่นในองค์กรเป็นการยอมรับร่วมกันถึงความซื่อสัตย์ ความสามารถ และความปรารถนาดีซึ่งเป็นพื้นฐานของความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนในองค์กร ในขณะที่ Singh, Crisafulli & Xue (2020) ชี้ว่า ความเชื่อมั่นสะท้อนถึงความมั่นใจในความน่าเชื่อถือและความซื่อตรงขององค์กรซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจและความภักดีของสมาชิกในระยะยาว นอกจากนี้ วัลลี คำสมนึก (2564) ยังกล่าวว่า ความน่าเชื่อถือขององค์กรเกิดจากการดำเนินงานบนหลักของทักษะ ระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส และคุณค่าทางจริยธรรมร่วม ซึ่งทั้งหมดเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความไว้วางใจระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้น

ความเชื่อมั่นจึงเป็นความรู้สึกในเชิงบวกที่เกิดจากการรับรู้ถึงความสุจริต ความรับผิดชอบ และความสามารถขององค์กรในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนระหว่างองค์กรกับสมาชิก

ภาพลักษณ์ขององค์กร

Ashraf et.al. (2018) อธิบายว่า ภาพลักษณ์องค์กรคือการรับรู้โดยรวมและชื่อเสียงขององค์กรที่เกิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ลูกค้า พนักงาน นักลงทุน และสาธารณชน ซึ่งสะท้อนถึงระดับความไว้วางใจ ความคิด และความรู้สึกที่ชุมชนมีต่อองค์กรนั้น ๆ ในขณะที่ Le (2023) มองว่าภาพลักษณ์องค์กรเป็นการสะสมของการรับรู้และการตัดสินใจทั้งหมดในใจของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะต่าง ๆ ขององค์กร รวมถึงความรู้สึกและความคิดที่เกิดขึ้นเมื่อได้ยินชื่อองค์กร ส่วน วลลี คำสมนึก (2564) เน้นว่าภาพลักษณ์องค์กรคือความประทับใจที่บุคคลภายนอกมีต่อองค์กรซึ่งเกิดจากการรวมตัวของการรับรู้ ความเชื่อและความประทับใจต่าง ๆ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ขององค์กร ดังนั้นภาพลักษณ์องค์กรจึงหมายถึงการรับรู้โดยรวมของบุคคลภายนอกที่มีต่อองค์กรในด้านสินค้า บริการ การบริหารจัดการ ชื่อเสียง และอัตลักษณ์ซึ่งเกิดจากการสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ร่วมกับองค์กร โดยภาพลักษณ์ที่ดีจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความภาคภูมิใจและการยอมรับในระยะยาวส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กร ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้ใช้องค์ประกอบของภาพลักษณ์ขององค์กรตามแนวคิดของ วลลี คำสมนึก (2564) ดังนี้

ความมั่นคงทางการเงิน

Blakyta & Ganushchak (2018) อธิบายว่า ความมั่นคงทางการเงินหมายถึงผลการดำเนินงานขององค์กรที่แสดงถึงการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์โดยรวม รวมถึงความสามารถในการสร้างผลตอบแทนและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการทางการเงิน ในขณะที่ Novak et.al. (2022) มองว่าความมั่นคงทางการเงินคือความสามารถขององค์กรในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ มีผลประกอบการที่ดีและปลอดภัย ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างต่อเนื่อง ส่วน Malempati (2024) ชี้ว่าความมั่นคงทางการเงินเป็นตัวสะท้อนความสามารถขององค์กรในการสร้างผลกำไร รักษาสภาพคล่อง และบริหารความเสี่ยงทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนเงินสด การติดตามอัตราส่วนทางการเงิน และการจัดตั้งทุนสำรองฉุกเฉินเป็นกลไกสำคัญในการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินสำหรับ วลลี คำสมนึก (2564) ระบุว่าความมั่นคงทางการเงินขององค์กรขึ้นอยู่กับสาม

องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีเงินทุนที่เพียงพอ สมรรถนะในการทำกำไร และโครงสร้างทางการเงินที่สมดุล ดังนั้นความมั่นคงทางการเงินจึงหมายถึงความสามารถขององค์กรในการบริหารจัดการทางการเงินให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการเติบโตของสินทรัพย์ การสร้างผลกำไรอย่างยั่งยืน การรักษาสภาพคล่องและการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นและความมั่นใจของสมาชิกต่อองค์กรในระยะยาว

ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สินค้าหรือบริการทางการเงินที่องค์กรหรือสถาบันการเงินสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของสมาชิกและผู้ใช้บริการ โดยมีเป้าหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการออม การลงทุน การกู้ยืม และการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ (Ozili, 2018) โดย Li, Wu & Xiao (2020) อธิบายว่าผลิตภัณฑ์คือสิ่งที่สามารถนำเสนอให้แก่ตลาดเพื่อสร้างคุณค่าและตอบสนองความต้องการของลูกค้า ทั้งในรูปแบบสินค้าจับต้องได้และบริการ ซึ่งในบริบทของสถาบันการเงิน ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวครอบคลุมถึงบัญชีเงินฝาก บริการสินเชื่อ การลงทุน กองทุนสำรอง หรือบริการทางการเงินดิจิทัลที่ออกแบบมาเพื่อเพิ่มความสะดวกและความมั่นใจให้กับผู้ให้บริการ ในขณะที่ Akomea-Frimpong et.al. (2022) ชี้ว่าผลิตภัณฑ์ทางการเงินควรมุ่งเน้นความแตกต่าง (differentiation) และคุณค่าที่สร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภค เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ส่วน Pazarbasiloglu et.al. (2020) เห็นว่าผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ดีควรเกิดจากกระบวนการนวัตกรรมที่ผสมผสานเทคโนโลยีและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสร้างความยั่งยืนทั้งต่อองค์กรและผู้บริโภค ในทำนองเดียวกัน วัลลี คำสมนึก (2564) อธิบายว่าผลิตภัณฑ์ทางการเงินเป็นบริการที่สร้างมูลค่าในรูปแบบนามธรรม โดยมุ่งสร้างความพึงพอใจ ความมั่นใจ และความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างองค์กรกับสมาชิก ดังนั้นผลิตภัณฑ์ทางการเงินจึงหมายถึงบริการทางเศรษฐกิจที่ออกแบบและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างคุณค่า ความมั่นคง และความไว้วางใจให้แก่สมาชิก ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นขององค์กรในสายตาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

บุคลากร

Zhao, Tsai & Wang (2019) อธิบายว่าบุคลากรคือทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นตัวกลางในการส่งมอบคุณค่าระหว่างองค์กรกับผู้บริโภค ซึ่งต้องมีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่และความสามารถในการปฏิบัติงาน ในขณะที่ Samborskaia (2021) เน้นว่าความสามารถของบุคลากรต้องครอบคลุมทั้งทักษะทางเทคนิค ความรอบคอบ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

โดย วลีส คำสมนึก (2564) ชี้ว่าบุคลากรคือผู้สะท้อนภาพลักษณ์ขององค์กรที่มีผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าโดยตรง สำหรับบุคลากรทางการเงินโดยเฉพาะ ต้องมีสมรรถนะทางด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ความรู้ด้านกฎหมายและมาตรฐานบัญชี ความซื่อสัตย์ และจริยธรรมในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นในองค์กร ดังนั้น บุคลากรทางการเงินจึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการด้านการเงินขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันการเงินหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการเงิน ซึ่งบุคลากรเหล่านี้ทำหน้าที่ทั้งในด้านการวางแผน ควบคุม วิเคราะห์ และตัดสินใจทางการเงิน เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง

การกำกับดูแลกิจการที่ดี

Boonyoo (2020) อธิบายว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีคือระบบกฎเกณฑ์และกระบวนการที่องค์กรใช้ในการติดตามผลและรับผิดชอบต่อเป้าหมายทางธุรกิจ โดยเน้นหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นอิสระ และความยุติธรรม ในขณะที่ Samborskaia (2021) ชี้ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีทางการเงินต้องมีการแยกบทบาทอย่างชัดเจนระหว่างผู้บริหารกับคณะกรรมการ เพื่อป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์ รวมทั้ง Sukkhwat, Tontise & Poonpool (2022) เน้นว่าหลักความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นแกนหลักสำคัญของธรรมาภิบาลทางการเงินในยุคใหม่ โดย วลีส คำสมนึก (2564) ระบุว่าการมีกลไกตรวจสอบภายใน เช่น คณะกรรมการตรวจสอบและนโยบายค่าตอบแทนที่สมดุล เป็นส่วนสำคัญในการลดความเสี่ยงและสร้างความโปร่งใส ในขณะที่ ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร (2568) เห็นว่าการบริหารความเสี่ยงทางการเงินและโครงสร้างบอร์ดที่มีความเป็นอิสระ เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้องค์กรมีความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้นการกำกับดูแลกิจการที่ดีจึงเป็นระบบ กลไก และแนวปฏิบัติที่องค์กรใช้ในการบริหารจัดการและควบคุมการดำเนินงานทางการเงินให้เป็นไปอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตรวจสอบได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งสมาชิก ผู้บริหารและสังคมโดยรวม

ความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อสังคมสะท้อนถึงการดำเนินกิจกรรมทางการเงินอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาลและคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย โดยเน้นการบริหารจัดการทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ขององค์กรและ

ประโยชน์ของสังคม (Hamrouni et.al., 2019) การรับผิดชอบต่อสังคมด้านนี้ครอบคลุมถึงการ จัดสรรงบประมาณที่โปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินอย่างถูกต้องครบถ้วนตามมาตรฐาน บัญชีสากล การใช้ทรัพยากรทางการเงินเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การให้ทุนการศึกษา การสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ และการช่วยเหลือสมาชิกใน ยามเดือดร้อน (Coelho, Jayantilal & Ferreira, 2023) ทั้งนี้ วัลลี คำสมนึก (2564) กล่าวว่า การดำเนินงานทางการเงินที่มีความรับผิดชอบยังช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย อาทิ สมาชิก นักลงทุน และชุมชน โดยการแสดงถึงความมั่นคง ความโปร่งใสและ ความยั่งยืนขององค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยใช้ วิธีการสำรวจแบบตัดขวาง (Cross-Sectional Survey Method) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลใน ช่วงเวลาหนึ่งจากสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ ครูเชียงใหม่ จำกัด จำนวนทั้งสิ้น 31,236 คน (รายงานประจำปี สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด, 2567) โดยผู้วิจัยได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร ของ Taro Yamane (1967 อ้างถึงใน Umar & Wachiko, B2021) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 คน ซึ่งกำหนดการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) จำแนกตามหน่วยบริการของสมาชิกในแต่ละ อำเภอ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสมและมีความเป็น ตัวแทนของทุกพื้นที่

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ผ่านระบบ Google Form ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ การวิจัย ใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิคเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ โดยผู้วิจัยได้ ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

(Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.965 ถึง 0.977 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงถึงความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในการเก็บข้อมูล (Tavakol & Dennick, 2011)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด จำนวน 395 ราย ระหว่าง สิงหาคม ถึง กันยายน พ.ศ. 2568 โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ Google Form ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลแบบสะดวก (Convenience Sampling) ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยคืออิทธิพลของภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด นั้น ในส่วนนี้จึงนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

การตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

ก่อนทำการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล พบว่า ตัวแปรความมั่นคงทางการเงิน ผลิตภัณฑ์ บุคลากร การกำกับดูแลกิจการที่ดี ความรับผิดชอบต่อสังคม ความเชื่อมั่น มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.310 ถึง 4.476 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.026 ถึง 0.032 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 1.960 แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายค่าปานกลาง (Malhotra, Nunan & Birks, 2020) ค่าความโด่งอยู่ระหว่าง 1.195 ถึง 2.463 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 และค่าความเบ้อยู่ระหว่าง -1.297 ถึง -1.158 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 2 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Kline, 2013) ดังตารางที่ 4.31

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	SK	KU
ความมั่นคงทางการเงิน (X1)	4.476	0.026	-1.200	1.195
ผลิตภัณฑ์ (X2)	4.463	0.027	-1.246	1.358
บุคลากร (X3)	4.444	0.027	-1.271	2.363
การกำกับดูแลกิจการที่ดี (X4)	4.444	0.028	-1.296	2.460
ความรับผิดชอบต่อสังคม (X5)	4.310	0.032	-1.158	1.605
ความเชื่อมั่น (Y)	4.435	0.028	-1.297	2.463

การตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

จากตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเพื่อตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของภาพลักษณ์องค์กรประกอบด้วย ด้านความมั่นคงทางการเงิน ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร ด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี และ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.642 – 0.867 สำหรับการพิจารณาค่า VIF พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 2.457 – 4.916 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 ค่า Tolerance พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.203 – 0.407 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0 – 1 สามารถสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของภาพลักษณ์องค์กรนั้นไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Kamkankaew) 2024) จึงสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณได้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรกับเชื่อมั่นของสมาชิกที่มีต่อสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

ตัวแปร	Y	X1	X3	X4	X5	X6	VIF	Tolerance
Y	1.00	0.867	0.805	0.773	0.677	0.799		
X1		1.00	0.811	0.784	0.642	0.789	4.828	0.207
X2			1.00	0.832	0.685	0.822	4.916	0.203
X3				1.00	0.754	0.833	4.385	0.228
X4					1.00	0.744	4.465	0.224
X5						1.00	2.457	0.407

** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

การตรวจสอบผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จากผลการศึกษาในตารางที่ 2 พบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด ประกอบด้วย ด้านความมั่นคงทางการเงิน ด้านผลิตภัณ์ ด้านบุคลากร ด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี และ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยร่วมกันอธิบายความเชื่อมั่น ได้ร้อยละ 78.5 ซึ่งพิจารณาจากค่า Adjusted R2 เท่ากับ 0.785 และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงลำดับตามการรับรู้พบว่า ด้านผลิตภัณ์ ($\beta = 0.174$) ด้านบุคลากร ($\beta = 0.236$) ด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี ($\beta = 0.274$) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ($\beta = 0.186$) ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านผลิตภัณ์ ($\beta = 0.112$) ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 ถึง 5

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบอิทธิพลภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม (Y)				
	สัมประสิทธิ์การถดถอย (β)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Std.Error)	β	t	Sig
ค่าคงที่ (a)	0.144	0.116		1.247	0.013
X1	0.184	0.054	0.174	3.406	0.001*
X2	0.115	0.053	0.112	2.161	0.031*
X3	0.238	0.049	0.236	4.825	0.000*
X4	0.272	0.049	0.274	5.572	0.000*
X5	0.159	0.031	0.186	5.089	0.000*
R = 0.888 R ² = 0.788 Adjusted R ² = 0.785					

* ระดับนัยสำคัญ p < .05

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานอิทธิพลภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

สมมติฐานการศึกษา	ผลการทดสอบ
สมมติฐานที่ 1 (H ₁) ภาพลักษณ์องค์กรด้านความมั่นคงทางการเงิน ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 2 (H ₂) ภาพลักษณ์องค์กรด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด	ยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 3 (H ₃) ภาพลักษณ์องค์กรด้านบุคลากรส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครู เชียงใหม่ จำกัด	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 4 (H ₄) ภาพลักษณ์องค์กรด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 5 (H ₅) ภาพลักษณ์องค์กรด้านความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด	ยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยคืออิทธิพลของภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด นั้น ในส่วนนี้จึงนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

จากผลการศึกษาพบว่าภาพลักษณ์องค์กรโดยรวมมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเชื่อมั่นได้ถึงร้อยละ 78.5 (Adjusted R² = 0.785) แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์องค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อการสร้างความเชื่อมั่นของสมาชิกซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Singh, Crisafulli & Xue (2020) ที่อธิบายว่าภาพลักษณ์องค์กรที่ดีส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความมั่นใจในความน่าเชื่อถือขององค์กรซึ่งเป็นฐานของการรักษาความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างองค์กรกับสมาชิก ในทำนองเดียวกัน Sharma et al. (2020) ชี้ว่าความเชื่อมั่นเป็นผลลัพธ์ของการรับรู้ถึงความซื่อสัตย์ ความสามารถ และความตั้งใจดีขององค์กรในการดำเนินงาน ดังนั้นผลการศึกษาจึงตอกย้ำความสำคัญของการบริหารภาพลักษณ์องค์กรให้มีความน่าเชื่อถือและโปร่งใสเพื่อสร้างความมั่นคงทางจิตใจและความศรัทธาของสมาชิกต่อองค์กรในระยะยาว

ในส่วนของภาพลักษณ์ด้านความมั่นคงทางการเงิน พบว่ามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเชื่อมั่นของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Malempati (2024) และ Blakytta & Ganushchak (2018) ที่ระบุว่าความมั่นคงทางการเงินขององค์กรสะท้อนถึงความสามารถใน

การบริหารทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างผลกำไร และการรักษาสภาพคล่องในระยะยาวซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่าสมาคมฯ ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทางการเงินอย่างรอบคอบและโปร่งใสเพื่อสร้างความมั่นคงที่ยั่งยืนและเพิ่มระดับความเชื่อมั่นของสมาชิกต่อองค์กร

ด้านผลิตภัณฑ์พบว่ามียิทธิพลต่อความเชื่อมั่นซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Li, Wu & Xiao (2020) ที่อธิบายว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการเป็นตัวแทนของคุณค่าที่องค์กรส่งมอบให้แก่ลูกค้าและผู้ให้บริการ โดยเฉพาะในสถาบันทางการเงิน ผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกอย่างตรงจุดและมีนวัตกรรมจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและเพิ่มระดับความไว้วางใจในองค์กร นอกจากนี้ Akomea-Frimpong et al. (2022) ยืนยันว่าผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างและมีความรับผิดชอบต่อสังคมช่วยเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและความเชื่อมั่นในระยะยาว ดังนั้น สมาคมฯ ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณค่า มีมาตรฐานและตอบสนองความต้องการของสมาชิกเพื่อสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจในองค์กร

สำหรับภาพลักษณ์ด้านบุคลากรนั้นมีผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกซึ่งสอดคล้องกับ Zhao, Tsai & Wang (2019) ที่กล่าวว่าบุคลากรเป็นตัวแทนของภาพลักษณ์องค์กรในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการ ความสามารถ ทักษะ และจริยธรรมของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความภักดีของลูกค้า เช่นเดียวกับ วัลลี คำสมนึก (2564) ที่ได้ระบุว่าความมีวินัย ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อบุคลากรเป็นแกนหลักหลักที่สะท้อนความน่าเชื่อถือขององค์กร ผลการศึกษานี้จึงแสดงให้เห็นว่าบุคลากรของสมาคมฯ เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างองค์กรกับสมาชิก

ในด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี ผลการศึกษพบว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงต่อความเชื่อมั่นของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Boonyoo (2020) และ Sukkhwat, Tontise & Poonpool (2022) ที่เน้นว่าธรรมาภิบาลทางการเงินช่วยสร้างความโปร่งใส ความยุติธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเชื่อมั่นในองค์กร โดยเฉพาะในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของสมาชิก การมีระบบตรวจสอบภายในและคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระ (ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร, 2568) จะช่วยลดความเสี่ยงและป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์ทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในความโปร่งใสและประสิทธิภาพขององค์กร

ผลการศึกษายังพบว่าภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hamrouni et al. (2019) และ Coelho, Jayantilal & Ferreira (2023) ที่ชี้ว่าการดำเนินกิจกรรมทางการเงินและสังคมอย่างมีความรับผิดชอบต่อช่วยเพิ่มคุณค่าทางจริยธรรมและสร้างความไว้วางใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของสมาชิกโดยตรง การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การให้ทุนการศึกษา การช่วยเหลือสมาชิกในยามเดือดร้อน หรือการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินอย่างโปร่งใส จะสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการทำประโยชน์ต่อสาธารณะ และช่วยยกระดับภาพลักษณ์ขององค์กรให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ว่า ภาพลักษณ์องค์กรเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์สภกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด โดยเฉพาะภาพลักษณ์ในด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี บุคลากรและความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งมีอิทธิพลในระดับสูงกว่าด้านอื่น สะท้อนให้เห็นว่าความโปร่งใส ความสามารถของบุคลากร และความมุ่งมั่นต่อสังคมเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความไว้วางใจและความศรัทธาของสมาชิกต่อองค์กร ทั้งนี้การที่ตัวแบบสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเชื่อมั่นได้ถึงร้อยละ 78.5 แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์องค์กรในมิติต่าง ๆ มีบทบาทอย่างมากในการหล่อหลอมความรู้สึกเชื่อมั่นของสมาชิกในองค์กรสวัสดิการรูปแบบสหกรณ์ ผลการศึกษานี้จึงเป็นการขยายองค์ความรู้ด้านการบริหารภาพลักษณ์องค์กรในบริบทของสถาบันสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของสมาชิก ซึ่งยังมีงานวิจัยน้อยในประเทศไทย โดยยืนยันว่าการสร้างความเชื่อมั่นต้องอาศัยทั้งความมั่นคงทางการเงิน การจัดการที่มีธรรมาภิบาล บุคลากรที่มีคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและการดำเนินงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสมดุลจึงจะนำไปสู่การรักษาความสัมพันธ์ระยะยาวและความยั่งยืนขององค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการนำเสนอข้างต้นสามารถสรุปผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์องค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกและอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด โดยภาพลักษณ์ทั้งห้าด้าน ได้แก่ ความมั่นคงทางการเงิน ผลผลิต บុคลากร การกำกับดูแลกิจการที่ดี และความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าการสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ดีในทุกมิติเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของสมาชิกอย่างยั่งยืน โดยสามารถให้ **1. ข้อเสนอแนะสำหรับสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด** ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าภาพลักษณ์องค์กรมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกในทุกมิติ สมาคมจึงควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างภาพลักษณ์องค์กรให้มีความโดดเด่นและน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีและบុคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความไว้วางใจของสมาชิก ควรพัฒนาระบบธรรมาภิบาลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการสื่อสารข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงส่งเสริมบុคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างความมั่นใจและความภักดีของสมาชิกในระยะยาว สำหรับ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต** นั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังสมาคมหรือสหกรณ์ประเภทอื่นเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรและระดับความเชื่อมั่นของสมาชิก อีกทั้งควรเพิ่มตัวแปรเชิงจิตวิทยาหรือปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่อาจมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่น เช่น ความพึงพอใจ การมีส่วนร่วม หรือการสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสะท้อนพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสมาชิก

เอกสารอ้างอิง

- นันทิญา บุญจันทร์. (2559). คุณภาพการบริการของสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ลูกค้า ธ.ก.ส. เชียงใหม่ ภาคเหนือ. ใน รายงานการค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขา บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ราเชนทร์ นพณัฐศกร. (2568). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(3), 1139-1157
- วัลลี คำสมนึก. (2564). ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขภาพสินธุ์ จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการ จัดการเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- Boonyoo, S. (2020). Structural Effect of Work Capital Management, Good Corporate Governance and Reliability of Financial Statement towards Financial Ratio of Listed Companies in Thailand. *Western University Research Journal Of Humanities And Social Science*, 6(2), 195–206.
- Coelho, R., Jayantilal, S., & Ferreira, J. J. (2023). The impact of social responsibility on corporate financial performance: A systematic literature review. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 30(4), 1535-1560.
- Hamrouni, A., Boussaada, R., & Ben Farhat Toumi, N. (2019). Corporate social responsibility disclosure and debt financing. *Journal of Applied Accounting Research*, 20(4), 394-415.
- Kamkankaew, P. (2024). The Impact of Sociological Situations, Psychological and Psychological-Situational Characteristics on Curious in Foreign Languages Learning Behaviors of Secondary Students of the Northern British International School. *Journal of Education and Learning Reviews*, 1(6), 11-22.
- Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Phattarowas, V., Khumwongpin, S., & Sribenjachot, S. (2025). Deglobalization and Its Impact on Thai SMEs: Challenges, Opportunities, and Adaptation Strategies. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(1), 371-394.
- Kline, P. (2013). *Handbook of psychological testing*. Routledge.
- Le, T. T. (2023). Corporate social responsibility and SMEs' performance: mediating role of corporate image, corporate reputation and customer loyalty. *International Journal of Emerging Markets*, 18(10), 4565-4590.
- Li, J., Wu, Y., & Xiao, J. J. (2020). The impact of digital finance on household consumption: Evidence from China. *Economic modelling*, 86, 317-326.
- Malempati, M. (2024). Generative AI-Driven Innovation in Digital Identity Verification: Leveraging Neural Networks for Next-Generation Financial Security. Available at SSRN 5204991.

- Malhotra, N. K., Nunan, D., & Birks, D. F. (2020). *Marketing research*. Pearson UK.
- Novak, A., Pravdyvets, O., Chorny, O., Sumbaieva, L., Akimova, L., & Akimov, O. (2022). Financial and economic security in the field of financial markets at the stage of European integration. *International Journal of Professional Business Review: Int. J. Prof. Bus. Rev.*, 7(5), 24.
- Ozili, P. K. (2018). Impact of digital finance on financial inclusion and stability. *Borsa istanbul review*, 18(4), 329-340.
- Ozturk, I., & Ullah, S. (2022). Does digital financial inclusion matter for economic growth and environmental sustainability in OBRI economies? An empirical analysis. *Resources, Conservation and Recycling*, 185, 106489.
- Pazarbasioğlu, C., Mora, A. G., Uttamchandani, M., Natarajan, H., Feyen, E., & Saal, M. (2020). Digital financial services. *World Bank*, 54(1), 1-54.
- Saeed, A., & Riaz, H. (2021). Navigating through firm–environmental groups' relationships: The impact of societal trust on corporate environmental strategy. *Business Strategy and the Environment*, 30(8), 3552-3568.
- Samborskaia, L. (2021). Formation of financial competence of management personnel in the field of education in the context of digital economy development. In *Știința, educație, cultură* (Vol. 1, pp. 632-635).
- Sharma, K., Licsandru, T. C., Gupta, S., Aggarwal, S., & Kanungo, R. (2020). An investigation into corporate trust and its linkages. *Journal of Business Research*, 117, 806-824.
- Singh, J., Crisafulli, B., & Xue, M. T. (2020). 'To trust or not to trust': The impact of social media influencers on the reputation of corporate brands in crisis. *Journal of Business Research*, 119, 464-480.
- Sukkhawat, A., Tontise., & Poonpool (2022). Factors Influencing the Effective Responsibility of the Boards under the Good Corporate Governance of Thai Listed Firm. *Journal of Accountancy and Management*, 14(4), 84–98.

- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International journal of medical education*, 2, 53.
- Umar, A. M., & Wachiko, B. (2021). Taro Yamane method for sample size calculation. the survey causes of mathematics anxiety among secondary school students In minna metropolis. *Mathematical Association Of Nigeria (Man)*, 46(1), 188.
- Zhao, Q., Tsai, P. H., & Wang, J. L. (2019). Improving financial service innovation strategies for enhancing china's banking industry competitive advantage during the fintech revolution: A Hybrid MCDM model. *Sustainability*, 11(5), 1419.

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย ในประเทศสหรัฐอเมริกา*

METHODS OF PROPAGATING BUDDHISM BY THAI MISSIONARIES IN THE UNITED STATES

สงกรานต์ พิมพา¹, บุญยานุช สุขร่าง² และ อัสภา สุระมัตย์³

Songkran Phimpha¹, Bunyanuch sookrang² and Atsada Suramat³

¹⁻³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: songkran19879@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 30 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 2 ตุลาคม 2568

Received 26 September 2025; Revised 30 September 2025; Accepted 2 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ออกมาขยายให้กว้างขวางไปสู่ประชาชนโดยใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติตามจนสามารถบรรลุประโยชน์สูงสุดที่พระสงฆ์ ตั้งใจศึกษาหลักธรรมคำสอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม รวมถึงหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ของแต่ละสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รวมถึงมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ประเทศสหรัฐอเมริกา, พระธรรมทูตไทย, วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

Citation:

* สงกรานต์ พิมพา, บุญยานุช สุขร่าง และ อัสภา สุระมัตย์. (2568). วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 287-301.

Songkran Phimpha, Bunyanuch sookrang and Atsada Suramat. (2025). Methods Of Propagating Buddhism By Thai Missionaries In The United States. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 287-301.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Abstract

This academic article aims to explore the methods of propagating Buddhism by Thai Buddhist missionaries in the United States. It was found that: The propagation of Buddhism means the dissemination of Buddhist teachings to the public through various media to instill faith and belief in the Triple Gem. Embrace the principles of Dhamma and practice them until you can achieve the highest benefit. Monks are determined to study the principles of Dhamma and practice as good examples for society. This includes principles of propagation of Buddhism that can be applied to each physical environment, as well as methods for resolving problems and obstacles that may arise in the performance of duties effectively.

Keywords : United States of America, Thai Buddhist missionaries, Methods of spreading Buddhism

บทนำ

พระธรรมทูตมีหลักการและวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธโอวาท โดยได้ดำเนินตามแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรง เผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการแสดงธรรมแก่เวไนยสัตว์ตลอดพระชนมายุของพระองค์ ได้ทรง ประกาศหลักคำสอนซึ่งกระทำในหลายรูปแบบ เช่น โดยการแสดงธรรม การสนทนาธรรม การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจ เป็นต้น โดยที่พระองค์ได้ประทานหลักการและเทคนิคในการเผยแผ่ธรรมะให้พระสาวกยึดถือปฏิบัติเป็นหลักการในการแสดงธรรมให้ เหมาะสมกาลเทศะ ให้เป็นผู้มีคุณธรรมมีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจในแต่ ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตาโดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมโดยยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น เจตนารมณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของ พระธรรมทูตสายต่างประเทศยังคงมีอุดมการณ์ เหมือนเดิม “พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามใน ท่ามกลาง งาม

ในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธ์ สัตว์ทั้งหลาย จำพวกที่มีธูลีคือกิเลสในจักขุน้อยมีอยู่ เพราะไม่ได้พึงธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมี ดุริการิกขุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม” (วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ (2551) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด วิธีการและเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเป็นไปตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมโดยยกตนข่มท่าน และไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น เป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล ความสุข แก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและมีใช้ชาวพุทธ มุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการขึ้นนบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศโดยมีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ตั้ง หรือการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา การเขียนบทความ การจัดสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนานอกที่ตั้ง เช่น การสอน การบรรยายในสถานศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่อยู่นอกวัด การใช้เทคโนโลยี สื่อสารมวลชน วิทยุโทรทัศน์หรือการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาออกวัด เป็นต้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเครือข่าย เช่น การจัดกิจกรรมทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การส่งต่อกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายชาวพุทธทั้งฝ่ายฆราวาสและพระสงฆ์ (สมัชชาสงฆ์ไทย)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2513) กล่าวว่า องค์ประกอบของพุทธวิธีการสอน ซึ่งนับว่าเป็นองค์ประกอบของการเผยแผ่ได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะประสบผล ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ศาสนธรรม คุณค่าสำคัญที่ควรแก่การสั่งสอนเผยแผ่ 2) ศาสนบุคคล ผู้มีคุณสมบัติควรแก่การเป็นผู้สอน มีบุคลิกภาพดี อาจารย์งดงาม ทรงคุณธรรมที่ได้อบรมตนดีแล้วด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา และอื่น ๆ 3) ศาสนพิธี มีหลักและแนวทางวิธีที่ดี เหมาะสมในการสอน

4) ศาสนโยบาย อุบายประกอบการสอน ยกอุทาหรณ์ อุปมา 5) ศาสนวัตถุ การใช้อุปกรณ์ประกอบทั้งจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสิ่งประดิษฐ์ สื่อประกอบการสอนเพื่อให้เข้าถึงธรรมนิเทศ 6) กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เรียนที่เป็นศาสนทายาท ซึ่งวิธีการเผยแผ่ธรรมหรือกลยุทธ์การดำเนินการประกาศธรรมที่สำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สำคัญมี 5 ข้อ ได้แก่ 1) การตกปลานอกบ้าน หมายถึง การทำงานเชิงรุกเพื่อถึงกลุ่มเป้าหมาย 2) ประสานสิบทิศ หมายถึง การสร้างเครือข่าย 3) ผูกมิตรทั่วหล้า หมายถึง การประสานสามัคคีองค์กรต่าง ๆ 4) บริหารปัญญา หมายถึง การพัฒนาศักยภาพตนเองอยู่เสมอ 5) สาลิกาบ่อนเหยื่อ หมายถึง การนำธรรม ให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2552)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศสหรัฐอเมริกาและเพื่อเป็นสถานที่ส่งเสริมการศึกษาและการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาและ ขนบธรรมเนียมและประเพณี เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของชาวพุทธเป็นที่ประกอบพิธีกรรมด้านพระพุทธศาสนาที่เป็นศูนย์รวมของชาวพุทธต่อไป

หลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในการออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรกพระพุทธองค์ได้ส่งพระสาวกออกประกาศพระพุทธศาสนา จำนวน 60 รูป ประกอบด้วย ปัจวัคคีย์ทั้ง 5 ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะ พระอัสสชิ และ กลุ่มสหมิตรพระยศกุลบุตร เป็นต้น ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนานับตั้งแต่นั้นมาพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปยังถิ่นฐานต่าง ๆ ของชมพูทวีป ต่อมาหลังจากที่พระพุทธองค์ได้ปรินิพพานได้ 3 เดือน พระภิกษุสงฆ์ได้ทำการสังคายนาครั้งแรกโดยมีพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ มีพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นองค์พระราชาอุปถัมภ์ได้เลือกพระอรหันตสาวกส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังนานาประเทศ จำนวน 9 สาย และสายที่ 8 โดยการนำของพระโสณเถระและพระอุตระเถระฯได้นำเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่อาณาจักรสุวรรณภูมิ ได้แก่ จังหวัดนครปฐม ประเทศไทย โดยมีหลักฐานเป็นโบราณสถาน เช่น พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์ทรงตรัสถึงบุคคล 4 ประเภทที่สามารถจะรับการเผยแผ่ ได้แก่

- 1) อุคฆฏิคคณิณฺณ ผู้ที่พอยกหัวข้อก็รู้ เข้าใจได้พลันที่ยกหัวข้อขึ้นแสดง
- 2) วิปจิตคณิณฺณ ผู้รู้เข้าใจได้ต่อเมื่อขยายความพิสดารออกไป
- 3) เนยยะ ผู้ที่พอจะชี้แจงแนะนำได้ด้วยวิธีการฝึกสอนอบรมต่อไป
- 4) ปทปรมะ ผู้ที่อธิบายสอนให้รู้เพียงพยัญชนะ ถ้อยคำ ไม่อาจเข้าใจ

ความหมาย

นอกจากนี้พระพุทธองค์ทรงเปรียบอุคฆฏิคคณิณฺณ เป็นเหมือนบัวพั้นน้ำ ที่พอต้องแสงอาทิตย์แล้วก็จะบานในวันนี้ เปรียบวิปจิตคณิณฺณ เป็นเหมือนบัวอยู่เสมอน้ำพร้อมจะบานในวันรุ่งขึ้น เปรียบเนยยะ เป็นเหมือนบัวจมอยู่ในน้ำเตรียมที่จะโผล่ขึ้นมาบานในวันที่ 3 ส่วนปทปรมะ ทรงเปรียบเหมือนบัวมีโรค ยังไม่พั้นน้ำไม่มีโอกาสขึ้นมาบาน จักกลายเป็นอาหารปลาและเต่า พระผู้มีพระภาคทรงตรวจดูหมิ่นโลกธาตุเป็นเหมือนกออูบล เป็นต้น ทรงเห็นว่าหมู่ประชาผู้มีธลีในดวงตาเบาบางมีประมาณเท่านั้น หมู่ประชาผู้มีธลีในดวงตามากมีประมาณเท่านั้น ในหมู่ประชาทั้ง 2 อุคฆฏิคคณิณฺณบุคคล มีประมาณเท่านั้น อนึ่ง ในบุคคล 4 เหล่านี้ พระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่บุคคล 3 จำพวก (คืออุคฆฏิคคณิณฺณ วิปจิตคณิณฺณและเนยยะ) ในอรรถภาพนี้ ส่วนปทปรมะ ย่อมเป็นवासนาแต่ละบุคคล (ต้องสั่งสมบารมีต่อไป) เพื่อสำเร็จประโยชน์ในอนาคตข้างหน้าในภพเบื้องหน้า พระพุทธองค์ทรงทราบว่า การแสดงธรรมจะนำประโยชน์มาแก่บุคคล 4 จำพวกนี้ จึงมีพระประสงค์จะแสดงพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะทรงแสดงที่ใดและแก่ใคร ย่อมมีจุดหมายเป็นแนวเดียว คือ มุ่งให้เกิดความเข้าใจในสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง และให้มีทัศนคติและการปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างถูกต้อง ในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น เนื้อเรื่องและวิธีการสอนนั้น ย่อมต่างกันไปตามอุปนิสัย ความถนัด และความสนใจของผู้ฟังแต่ละบุคคล สุดแต่เรื่องใด วิธีการใดจะช่วยให้เขาเข้าใจธรรมได้ดี ครั้นพุทธกาล เบื้องต้นที่พระพุทธเจ้า ได้สาวกจำนวน 60 รูป องค์ ผู้บรรลุธรรมได้เห็นแจ้งตามธรรมที่ทรงตรัสรู้แล้วนั้น ก็ได้ทรงประกาศในเชิงนโยบาย ถึงจุดหมายของการเผยแผ่หลักธรรมวินัย (พรหมจรรย์) ให้แก่เหล่าสาวก ตรัสว่า “เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประกาศพรหมจรรย์ อันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่ สุด เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก” หมายถึง เป็นการประกาศของพระพุทธเจ้าเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ผู้ได้บรรลุธรรมเหล่านั้นได้ออกไปเผยแผ่

พระพุทธศาสนา โดยจุดมุ่งหมายในสมัยพุทธกาล (ที.ม. (ไทย) 15/428/130) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่

(1) เพื่อประโยชน์แก่ชนทั้งหลาย คือ มุ่งปรารถนาจะสร้างประโยชน์อันสูงสุดแก่หมู่ชน โดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ ไม่ว่าจะเป็นวรรณะกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ หรือศูทร แม้กระทั่งจัณฑาล หมายถึง การเข้าถึง สั่งสอน อบรม แสดงธรรมแก่ประชาชนทุกชั้นวรรณะ

(2) เพื่อเกื้อกูลแก่คนจำนวนมาก คือ มีจุดมุ่งหมายในการนำธรรมที่ได้ตรัสรู้แล้วแพร่กระจายให้กว้างขวางออกไป เป็นเอื้อเพื่อแผ่แผ่แก่มหาชนหมู่มา หมายถึง การเข้าถึง สั่งสอน อบรม แสดงธรรมแก่ประชาชนทุกชั้นวรรณะ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมศาสนพิธีหรือการปฏิบัติสมถ วิปัสสนากรรมฐาน

(3) เพื่อความสุขแก่มนุษย์และเทวดาทั้งหลาย คือ พระพุทธองค์มิได้มีเพียงจุดมุ่งหมายจะชี้ทางแห่งความสุขให้แก่กลุ่มของมนุษย์ หากแต่รวมไปถึงเหล่าทวยเทพเทวา ให้ได้รับประโยชน์สูงสุด หมายถึง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวอเมริกัน

(4) เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก คือ แม้พระพุทธองค์เอง หรือพระภิกษุสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรม ได้จาริกไปถึงที่แห่งใดก็ตาม ก็พึงกระทำไว้ในใจที่จะนำธรรมที่ได้ศึกษาดีแล้วนั้นไปอนุเคราะห์แก่ชาวโลกทั้งหลาย หมายถึง พระสงฆ์ไทย จากวัดไทยในสหรัฐอเมริกา มีความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบรรลุตามวัตถุประสงค์ ทั้งด้านการศึกษา ด้านศาสนสงเคราะห์ ด้านแนวทางดำรงชีวิตดีงาม ด้านการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้ประชาชนอยู่ดีมีความสุข

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 การเผยแผ่ หมายถึง การทำให้ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระศาสนา โดยหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าพระพุทธสาวกจนตราប់ปัจจุบัน ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย์ โดยหลักการก็คือ ให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ 3 ประการ คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542)

- 1) ทิฐุธรรมมิกัตถะ คือประโยชน์ปัจจุบัน ในชาตินี้โลกนี้ ประโยชน์เบื้องต้น
- 2) สัมปรียกัตถะ คือประโยชน์เบื้องหน้า ในภพหน้า ประโยชน์ขั้นสูง
- 3) ปรมัตถะ ประโยชน์สูงสุด จุดหมายสูงสุด คือพระนิพพาน

กรมการศาสนา (2542) กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกวิถีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติใน

ชีวิตประจำวัน ได้แก่การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา การดำเนินการใด ๆ ของภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด เชื่อว่า เป็นภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในชมพูทวีป หลังจากเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วพระสงฆ์สาวกได้ช่วยกันเผยแผ่ ถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงอาราธนาพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระส่งพระอรหันต์ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศจำนวน 9 สาย พระโสมเถระและพระอุตตรเถระเป็นหัวหน้าพระธรรมทูตมายังดินแดนสุวรรณภูมิ (จันทน์ ทองประเสริฐ, 2514)

ดังนั้น หลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์ทรงเผยแผ่ด้วยพระองค์เองและอนุญาตให้พระสงฆ์สาวกของพระพุทธองค์ได้ยึดหลักพระธรรมวินัยในการปกครองโดยได้รับการสนับสนุนจากผู้นำทางการเมือง เช่น กษัตริย์ ผู้ปกครอง และผู้นำทางสังคม เช่น คฤหบดี เศรษฐี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำหลักธรรมคำสอน ซึ่งทางทางดับทุกข์แก่กลุ่มเป้าหมายในทุกระดับ โดยมีรูปแบบการเผยแผ่ผ่านบุคคล ศาสนวัตถุ สื่อและนโยบายทางสังคม เนื้อหาหลักธรรมที่เน้นในด้านปรมัตถธรรมเพื่อความหลุดพ้นมากกว่าการเน้นในด้านระดับศีลธรรม

พระธรรมทูตไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา

วัดไทยแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2514 โดยจดทะเบียนตั้งศูนย์พุทธศาสนาเถรวาทแล้วพัฒนามาเป็นวัดไทยลอสแอนเจลิส ในปีต่อมา สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริมหาเถร) แห่งวัดพระเชตุพนฯ หรือวัดโพธิ์ ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวันรัตน์ ได้มาเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์สร้างอุโบสถวัดไทยแอลเอ เพราะเหตุนี้ทำให้หัวหน้าสงฆ์หรือเจ้าอาวาสที่ครองวัดไทยแอล.เอ.นานที่สุดจะเป็นพระสงฆ์ที่มาจากวัดโพธิ์ ตลอดเวลา 40 ปีที่ผ่านมา หัวหน้าคณะสงฆ์สายวัดโพธิ์ 2 รูป ครองวัดไทยแอล.เอ. นานถึง 36 ปี นั่นคือ พระธรรมราชานุวัตร หรือหลวงเตี้ย ครองวัดนี้นานถึง 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2522-2531จากนั้นพระเดชพระคุณ พระราชธรรมวิเทศ ได้เป็นหัวหน้าสงฆ์ต่อมาจนถึงปัจจุบัน นับแต่ก่อตั้งวัดไทย แอล.เอ. จนถึงปี พ.ศ. 2519 มีวัดไทยในอเมริกาเกิดขึ้นตามมาอีก รวมเป็น 5 วัดคือ วัดไทยลอสแอนเจลิส วัดไทยกรุงวอชิงตันดี.ซี. วัดวชิรธรรมปทีป

นิวยอร์ก วัดพุทธวราราม เดนเวอร์ และวัดธัมมาราม ชิคาโก หัวหน้าสงฆ์หรือเจ้าอาวาสของทั้งห้าวัดได้รวมประชุมกันจัดตั้งสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกาที่เดนเวอร์ นับมาถึงปัจจุบัน มีวัดไทยอยู่ในสังกัดของสังกัดสมัชชาสงฆ์ 116 วัด สมัชชาสงฆ์ ทำหน้าที่คล้ายกับสหประชาชาติของวัดไทยในอเมริกา คือเป็นศูนย์ประสานงานของวัดไทยในอเมริกาและยังเป็นส่วนกำกับดูแลวัดไทยในอเมริกาแทนมหาเถรสมาคม หน้าที่ประการหลังนี้ เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างวัดไทยในอเมริกากับคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทยซึ่งเป็นที่มาของโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ การจัดตั้งสำนักงานกำกับดูแล พระธรรมทูตไปต่างประเทศและการจัดสรรโควตาสมณศักดิ์สำหรับพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

พระทินวัฒน์ สุขสง (2558) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) วิธีการเผยแผ่ควรผลิตบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตก ควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการชาวตะวันตกและควรกำหนดนโยบายในเชิงรุก 2) เนื้อหาคำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลักเลื่องหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อยังที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน 3) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ควรเน้นกลุ่มของคนท้องถิ่นเจ้าของประเทศที่มีความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมให้เหมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา 4) จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ คือ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชีวิตตนเองและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขจนสามารถพัฒนาไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นสู่การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงได้ (พระทินวัฒน์ สุขสง, (2558) เสถียร โพธิ์นันทะ ได้สันนิษฐานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ดินแดนตะวันตกไว้ว่า พระพุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่ดินแดนตะวันตกตั้งแต่เมื่อคราวตติยสังคายนา ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 ที่มีการส่งสมณทูตไปยังนอกชมพูทวีปครั้งแรก (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2544) จึงสันนิษฐานว่ากลุ่มพระสมณทูตคณะสายที่ 6 ซึ่งมีพระมหารัทธิจิตเป็นหัวหน้าคณะ ได้ไปเผยแผ่พุทธศาสนาในเอเชียกลาง (โยนกประเทศ) ซึ่งปัจจุบันได้แก่ ดินแดนที่เป็น ประเทศอิหร่าน ตุรกี และอาณานิคมของประเทศยุโรปได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า พระพุทธศาสนาได้เข้าสู่ดินแดนตะวันตกในช่วงใด หากแต่พุทธศาสนาเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ดังนั้นกาลเวลาล่วงเลยมาจนถึงปัจจุบัน งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงขยายในทวีปเอเชียมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประเทศ ได้นับถือ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของชาติ การเผยแผ่งานศาสนาในยุคหลัง เริ่มมีการแพร่ขยายไปยังกลุ่มประเทศในโลกตะวันตก กอปรกับการเดินทางและการติดต่อสื่อสารมีความก้าวหน้าทันสมัยสะดวกสบายมากขึ้น เป็นเหตุให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ พบว่า ชาวตะวันตกมีความสนใจในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการประกาศให้พระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในศาสนาสำคัญประจำชาติitalia (European News, 2001) รวมทั้งเกิดกระแสการนำหลักการปฏิบัติสมาธิไปประยุกต์ใช้ในงานสาขาอาชีพต่าง ๆ ในบางประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษ ได้มีการนำหลักการทำสมาธิเชิงพุทธไปสอนที่โรงเรียนประถมศึกษาในประเทศอังกฤษ รวมทั้งได้จัดชั่วโมงการปฏิบัตินั่งสมาธิลงตารางเรียนประจำสัปดาห์ในหลายโรงเรียน (Huff Post Canada, 2567) ในประเทศแคนาดา มีกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจบางเขต ได้มีกิจกรรมนั่งสมาธิร่วมกันทุกเช้าก่อนออกไปท หน้าที่ดูแลรักษามบ้านเมือง (William Elliott, 1995)

ในยุคสมัยนั้น พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยก็ได้รับความสนใจจากชาวอเมริกันมากขึ้นเช่นกัน โดยได้มีนายแจ๊ค คอร์นฟิลด์ (Jack Kornfield) อดีตอาสาสมัคร กองกำลังสันติภาพ (Peace Corps) ที่ได้เข้าอุปสมบทเป็นพระภิกษุและศึกษาปฏิบัติธรรมที่วัดหนองป่าพง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจากพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทโท) หลังจากลาสิกขาบทแล้วได้เดินทางกลับไปยังอเมริกา เปิดอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแบบเถรวาทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา (William Elliott, 1995) ซึ่งมีชาวอเมริกันผู้สนใจเข้าศึกษาอบรมเป็นจำนวนมาก จึงกล่าวได้ว่าในยุคนี้ พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานในประเทศสหรัฐอเมริกา

สรุป หลังจากทรงพิจารณาบุคคลผู้จะรับพระธรรมเทศนาเปรียบดอบัว 4 เหล่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าได้เสด็จโปรดปัญจวัคคีย์ และสาวกอื่น ๆ ซึ่งต่อมาได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ จำนวน 60 องค์แล้ว เวลานั้นเป็นช่วงที่ออกพรรษา พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นสมควรที่จะออกไปประกาศพระศาสนาให้เป็นที่แพร่หลาย จึงมีพุทธบัญชาให้สาวกทั้ง 60 องค์ เป็นธรรมทูต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) จาริกออกไปประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยให้ไปแต่เพียงลำพัง แม้พระองค์ก็จะเสด็จไปยังอุรุเวลาเสนานิคม ในการออกจาริกประกาศ พระศาสนามครั้งนั้นทำให้กุลบุตรในดินแดนต่าง ๆ เริ่มกลับมาเลื่อมใสพระพุทธศาสนาและขอบรรพชา อุปสมบทเป็นอันมาก ต่อมาพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สาวกเหล่านั้นสามารถอุปสมบทให้แก่กุลบุตรได้ เรียกว่า ติสระณคณูปสัมปทา คือ

อุปสมบทโดยวิธีให้ภิกษุญาคตนเป็นผู้ถึงไตรสรณคมน์ 4 พระพุทธศาสนาจึงหยั่งรากฝังลึกและแพร่หลายในดินแดนแห่งนั้น ๆ เป็นต้นมา

กาลเวลาล่วงเลยมาจนถึงปัจจุบัน งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงขยายในทวีปเอเชียมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประเทศ นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของชาติ การเผยแผ่ศาสนาในยุคหลัง เริ่มมีการแพร่ขยายไปยังกลุ่มประเทศในโลกตะวันตก กอปรกับการเดินทางและการติดต่อสื่อสารมีความก้าวหน้าทันสมัยสะดวกมากขึ้น เป็นเหตุให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว ชาวตะวันตกมีความสนใจในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สังคมอเมริกันเริ่มมีความสนใจในคำสอนพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

อุดมการณ์พระธรรมทูตไทยในยุโรป

พระพุทธองค์ได้ทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยการแสดงธรรมแก่เวไนยสัตว์ตลอดพระชาอายุของพระองค์ ได้ทรงประกาศหลักคำสอนซึ่งกระทำในหลายรูปแบบ เช่น โดยการแสดงธรรม การสนทนาธรรม การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจ เป็นต้น โดยที่พระองค์ได้ประทานหลักการและเทคนิคในการเผยแผ่หลักธรรมให้พระสาวกยึดถือปฏิบัติเป็นหลักการในการแสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจในแต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตาโดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมโดยยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น (อง.ปญจก. (ไทย) 22/159/263) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระพุทธศาสนาเข้าไปในโลกตะวันตกตั้งแต่เมื่อไร แต่มีหลักฐานยืนยันถึงการขยายตัวของพระพุทธศาสนาไปยังตะวันตก คือ 1) เกิดจากความสนใจของชาวยุโรป เช่น นักเขียน นักปรัชญาชื่อดังที่ภายหลังส่งผลให้พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักในสังคมตะวันตกในวงกว้าง โดยผ่านผลงานเขียน บทประพันธ์หรืองานศิลปะ จากนั้นจึงเกิด 2) การจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ที่ส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 3) การย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาวพุทธจากเอเชียไปยังกลุ่มประเทศโลกตะวันตก ทำให้เกิดการก่อตั้งชุมชนชาวพุทธ (บรรจง โสตาดี, 2567) นอกจากนี้ยังมีชาวตะวันตกที่บวชเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มประเทศตะวันตก รวมถึงมีการศึกษาแล้วเรียบเรียงวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มีการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาใน

สถาบันทางการศึกษาอันก่อให้เกิดงานเขียนทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนามากขึ้น และศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย (Buddha Dharma Education Association Incorporated) ได้กล่าวถึง วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาสู่โลกตะวันตก ประกอบด้วย 3 วิธีหลัก ได้แก่ (1) ผ่านนักปรัชญาชาวตะวันตก (2) งานเขียนและวรรณกรรม และ (3) ผ่านกลุ่มชาวพุทธที่อพยพจากภูมิภาคเอเชียสู่ภูมิภาคยุโรป อเมริกาและออสเตรเลีย ที่ได้นำเอาศาสนาที่ตนนับถืออยู่เดิมมาด้วย (Incorporated, Buddha Dharma Education Association, 2010)

พระญาณธัมโม (2558) พระภิกษุชาวต่างประเทศ ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับวิธีการเผยแพร่ธรรมะกับชาวตะวันตกไว้ว่า วิธีการสอนหลักธรรมแก่ชาวตะวันตกจะต้องเน้นปัญญา ก่อนศรัทธาให้ผู้ฟังมีความเข้าใจเหตุผลที่มาที่ไป จากนั้นความศรัทธา เลื่อมใส จะตามมา ภายหลัง กล่าวคือ ไม่ควรบอกหรือสอนให้เชื่อโดยปราศจากการอธิบายเหตุผล หรือในสิ่งที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ร่วมกันได้ เช่น นรก สวรรค์ ฝั วิญญาณ วิธีการตามแนวสติปัฏฐาน 4 และเน้นการปฏิบัติมากกว่าพิธีกรรม รูปแบบการสอนควรคำนึงถึงการสอนในลักษณะดังกล่าว คือ เริ่มด้วยหลักปัญญา ในสังคมตะวันตกเน้นเนื้อหาไปที่ อริยสัจ 4 และวิปัสสนากรรมฐาน ชาวตะวันตกกำลังสนใจพระพุทธศาสนา สนใจที่จะมาฝึกจิตของตนเอง เนื่องจากกำลังหาที่พึ่ง เนื่องจากปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่สนใจส่วนยอดของศาสนา คือ การภาวนา การนั่งสมาธิให้จิตสงบโดยเรื่อง ทาน ศีล และปัญญาก็จะตามมาทีหลัง ดังนั้นหลักธรรมที่ปรากฏเป็นที่สนใจของชาวตะวันตกในปัจจุบัน จะเน้นหลักธรรมที่เกี่ยวกับเหตุผลที่สามารถเข้าใจได้ในปัจจุบัน เช่น หลักอริยสัจสี่ หลักกาลามสูตร เป็นคำสอนที่ดึงดูดความสนใจของชาวตะวันตกเป็นอย่างมาก เพราะเปรียบเหมือนกับเป็นการท้าทายให้พิสูจน์ (Incorporated, 2567) จึงกล่าวได้ว่า หลักอหิงสาธรรมที่มีความเป็นเหตุเป็นผล สามารถพิสูจน์ได้ในทุกบุคคล เป็นตัวอย่างของหลักธรรมข้อหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับชาวตะวันตก

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกา

คณะสงฆ์ไทยได้เริ่มงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่สหรัฐอเมริกา เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2512 โดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) สมัยดำรงสมณศักดิ์ที่พระพิมลธรรม ได้มีนโยบายและแนะนำคณะสงฆ์ไทยออกไปเผยแผ่ยังต่างประเทศ บทบาทวัดไทยในอเมริกาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังมุ่งเน้นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่

เป็นคนไทยเป็นหลัก เพื่อให้ได้มีโอกาสเข้าวัดฟังธรรม บำเพ็ญบุญกุศลตามที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมา และเพื่อนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเป็นแนวทางการดำรงชีวิต การเผยแผ่หลักธรรมมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี ใช้วิธีการบรรยายธรรมในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ การจัดชั้นเรียนตามโรงเรียน มหาวิทยาลัย การใช้สื่อ เอกสาร การพิมพ์ การบันทึกเทป การอธิบาย การบรรยายธรรม การบันทึกวิดีโอ และการใช้อินเทอร์เน็ต ตลอดจนการให้บริการห้องสมุด ส่วนภาคปฏิบัติ มีการจัดการสอนฝึกปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน การรักษาศีล 8 การจัดวิปัสสนากรรมฐานแก่ชาวต่างประเทศ

คณะสงฆ์ไทยเริ่มเผยแผ่พระศาสนาในประเทศแถบยุโรปและอเมริกา สืบเนื่องจากเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2501 พระพิมลธรรม (ต่อมาคือสมเด็จพระพุฒาจารย์ อัสมาหาเถร) ได้เดินทางรอบโลกครั้งแรก เพื่อร่วมกับองค์การ เอ็ม.อาร์.เอ. ในการรณรงค์ส่งเสริมศิลปกรรมให้แพร่หลาย เมื่อเดินทางถึงประเทศอังกฤษ ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยถึงผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับพระอานันท์โพธิ์ พระภิกษุชาวแคนาดา ที่ได้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแล้วเกิดความเลื่อมใสและได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งปริยัติและปฏิบัติ จัดให้มีการศึกษาพระอภิธรรมและปรัชญา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ จึงได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 ขวบจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นผลงานของคณะสงฆ์ไทยที่ไปประกาศพระพุทธศาสนาทำให้ชาวตะวันตกหันมาสนใจและนับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด เริ่มต้นจากเมื่อมีคนไทยได้เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก มลรัฐที่มีคนไทยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น รัฐแคลิฟอร์เนีย (California) โดยเฉพาะแคลิฟอร์เนียตอนใต้ เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2507 ปรากฏว่าคนไทยในนครลอสแอนเจลิส (Los Angeles) หรือที่รู้จักในชื่อ แอลเอ (L.A.) เป็นเมืองใหญ่ที่มีประชากรมากที่สุดอันดับสองในสหรัฐ โดยเป็นรองเพียงมหานครนิวยอร์ก (New York City) และเป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดในรัฐแคลิฟอร์เนีย พร้อมเสนอแนะคณะสงฆ์ไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ อีกทั้งได้จัดส่งพระสงฆ์ออกไปยังประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสหรัฐอเมริกา เพื่อฉลองศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่ต้องการที่พึ่งทางจิตใจ การที่จะปฏิบัติภารกิจอันสำคัญยิ่งนี้ให้เกิดผลสำเร็จได้นั้น พระสงฆ์นักเผยแผ่ทั้งหลายท่านจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงแนวคิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกมีเป้าหมาย และหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ ใน

แต่ละสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ต่างกัน ภาษาในท้องถิ่นนั้น รวมถึงมีวิธีการในการแก้ไข ปัญหาอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกาได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐโอริโซนา สหรัฐอเมริกาทั้ง ในภาคปริยัติและปฏิบัติ (เพื่อให้เกิดปฏิเวธคือเข้าใจตลอดจนลุล่วงผลปฏิบัติ) และเผยแผ่ ศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการปลูกฝังเยาวชนเชื้อชาติไทยให้ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมไทย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระสงฆ์ไทยได้ถือได้ว่าเป็น ความผลงานที่โดดเด่นของพระสงฆ์ไทย ที่ทำให้คนทั่วโลกโดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้การยอมรับในความรู้ความสามารถ มีความเชื่อมั่นในการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระพุทธศาสนา ไม่ได้บังคับให้บุคคลต้องยอมจำนนในการนับ ถือ หรือการปฏิบัติเหมือนกับศาสนาเดิมที่ชาวอเมริกันเคยยึดถือปฏิบัติสืบมา แต่หากเป็น การเชิญชวนให้อเมริกันชนมาทดลองปฏิบัติตามแนวคิดและหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็น การเปิดโอกาสให้ชาวอเมริกันดำเนินชีวิตตามวิถีแห่งผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยตนเอง พระธรรม หุตจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการขับเคลื่อนกงล้อแห่งธรรมให้แผ่กระจาย ขยายไปอยู่ทั่วทุกรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา ในการขับเคลื่อนชีวิตไปข้างหน้า นำชีวิตไปสู่สันติ สุข มีสัมมาปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงในธรรม มีสัมมาวิริยะ หมั่นพากเพียรอดทน มีสัมมาสมาธิ ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เมื่อธรรมจักรขับเคลื่อนนำชีวิต หน้าที่การงาน ธุรกิจ อุปสรรค เคราะห์ภัย ลุล่วงผ่านพ้นจนสำเร็จสัมฤทธิ์ผล การที่จะปฏิบัติภารกิจอันสำคัญยิ่งนี้ให้เกิดผลสำเร็จได้นั้น พระสงฆ์ไทยเผยแผ่ทั้งหลายท่านจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงแนวคิดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎก และหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ ในแต่ละสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภาษาในท้องถิ่น ที่แตกต่างกัน รวมถึงมีวิธีการในการ แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ออกมาขยายให้กว้างขวางไปสู่ประชาชนโดยใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในพระ รัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติตามจนสามารถบรรลุประโยชน์สูงสุด หมายถึง การที่พระสงฆ์ ตั้งใจศึกษาหลักธรรมคำสอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มี ปณิธานเพื่อออกมาทำหน้าที่อบรมแนะนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หาอุบายวิธี

ประกาศพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนให้ได้ยิน ได้ฟัง ได้รู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแผ่ขยายกว้างออกไปจนมีผู้เคารพเลื่อมใส นับถือในพระรัตนตรัยตั้งตนอยู่ในศีลธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2542). คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2514). ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์. กรุงเทพมหานคร: อภิธรรมมูลนิธิ มหาวิทยาลัย.
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2567). มส.รับทราบจำนวนวัดไทยต่างประเทศปี '67 พบที่อเมริกามากสุด 123 วัด. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.dailynews.co.th/news/3302525/>
- บรรจง โสตาดี. (2567). พระพุทธศาสนากับสถานการณ์ปัจจุบัน. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <http://www.mcu.ac.th/BO/Files/Doc/Document/dFile02072007200716592.doc>.
- พระทินวัฒน์ สุขสง. (2558). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2513). พุทธวิธีการสอน. คำบรรยายสรุป ณ วิทยาลัยครูธนบุรี 1 ตุลาคม 2513 ครั้งดำรงสมณศักดิ์พระศรีวิสุทธิโมลี. เอกสารอัดสำเนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร : เอสอาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2552). ธรรมประกาศนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน, (2567). องค์ดาไลลามะประธานาธิบดีไอบามา จีนและทิเบต. เรียกใช้เมื่อ 11 มกราคม 2567 จาก <http://www.cybervanaram.net/2009-12-17-14-43-37>.
- พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ. (2551). ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา. ใน รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระอาจารย์ญาณธัมโม. (2558). ขงนอกของใน. กรุงเทพมหานคร: อักษรสัมพันธ์ (1987) จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2544). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คจำกัด
- BBC News. (2567, 3, กุมภาพันธ์). can mindfulness improve pupils' concentration? Retrieved from BBC NEWS: (2016, 3 10) <http://www.bbc.com/news/magazine-35688048>
- European News. (2001). ITALY-BUDDHISM RECOGNISED. Buddhist magazine Buddha Yana Quarterly. (January 2001): 1-8.
- Huff Post Canada. (2567, 11, กุมภาพันธ์). Meanwhile in Canada, Peel Regional Officers Meditate In A Temple Retrieved from Huff Post Canada. http://www.huffingtonpost.ca/2016/04/13/peel-policemeditation_n_9684274.html/.
- Incorporated. (2567, 10, กุมภาพันธ์). Buddha Dharma Education Association, Buddhism in the West. <http://www.buddhanet.net/elearning/buddhistworld/to-west.htm>.
- Incorporated. (2567, 10, 2567). Buddha Dharma Education Association, Buddhism in the West. <http://www.buddhanet.net/elearning/buddhistworld/to-west.htm>.
- William Elliott. (1995). Guide to the William I. Elliott Papers 1940-2008. USA: University of Chicago Library.

ผลกระทบด้านความมั่นคงของประชาชนจากข้อพิพาทชายแดน ไทย-กัมพูชา: พื้นที่บ้านหนองจาน จังหวัดสระแก้ว*

THE SECURITY IMPACT OF THE THAI-CAMBODIAN BORDER DISPUTE ON THE PEOPLE: BAN NONG CHAN AREA, SA KAEO PROVINCE

พระมหาธนภัทร อภิชาโน (วชระเมธากุล)¹, แม่ชิ่งลักษณ์ พันธุ์ธนะพฤต²,
พระมหาประวิทย์ วุฑฒินุโย (จำนัล)³, พระมหาจิรทิพย์ อาจิตตปุณฺโญ (สุขประเสริฐ)⁴
และ ธีรภัทร์ ทองเพ็ญ⁵

Phramaha Thanaphat Aphijano (Wacharamethakul)¹, Miss Nongluk Phanthanaphrue²,
Phramaha Prawit Wutthiyano (Jamnil)³, Phramaha Jiratip Arjittapuny⁴ and Teerapat Tongpeng⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

¹⁻⁵Mahamakut Buddhist University Sirindhornrajavidyalaya Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: ibanazexc@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 10 พฤศจิกายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 12 พฤศจิกายน 2568

Received 24 October 2025; Revised 10 November 2025; Accepted 12 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาผลกระทบด้านความมั่นคงจากข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา โดยเน้นกรณี “บ้านหนองจาน” จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความซับซ้อนทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ การเมือง และความมั่นคงทางสังคม การวิเคราะห์ใช้กรอบแนวคิด Theory of Change (ทฤษฎีแห่งการเปลี่ยนแปลง) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเหตุแห่งความขัดแย้ง กระบวนการเปลี่ยนผ่าน และผลลัพธ์ทางความมั่นคงต่อประชาชนใน

Citation:

* พระมหาธนภัทร อภิชาโน (วชระเมธากุล), แม่ชิ่งลักษณ์ พันธุ์ธนะพฤต, พระมหาประวิทย์ วุฑฒินุโย (จำนัล), พระมหาจิรทิพย์ อาจิตตปุณฺโญ (สุขประเสริฐ) และ ธีรภัทร์ ทองเพ็ญ. (2568). ผลกระทบด้านความมั่นคงของประชาชนจากข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา: พื้นที่บ้านหนองจาน จังหวัดสระแก้ว. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(6), 302-315.

Phramaha Thanaphat Aphijano (Wacharamethakul), Miss Nongluk Phanthanaphrue²,
Phramaha Prawit Wutthiyano (Jamnil), Phramaha Jiratip Arjittapuny⁴ and Teerapat Tongpeng.
(2025). The Security Impact Of The Thai-Cambodian Border Dispute On The People: Ban Nong Chan Area,
Sa Kaeo Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 302-315.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

พื้นที่ชายแดน จากยุคค่ายอพยพเขมรแดงและสงครามอินโดจีน สู่ข้อพิพาทชายแดนร่วมสมัย ผลการวิเคราะห์พบว่า ความมั่นคงของประชาชนในบ้านหนองจานได้รับผลกระทบหลายระดับ ทั้งในมิติของความมั่นคงทางกายภาพ เศรษฐกิจ จิตวิทยา และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูญเสียความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และการเปลี่ยนแปลงบทบาทของชายแดนจาก “เขตกันชนทางทหาร” ไปสู่ “พื้นที่เสี่ยงภัยของมนุษย์” ซึ่งต้องการแนวทางการพัฒนาความมั่นคงเชิงมนุษย์อย่างยิ่งย่น

ผลการวิเคราะห์ชี้ว่า ความมั่นคงในพื้นที่ได้รับผลกระทบในหลายมิติ ทั้งด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเข้าถึงทรัพยากรและพื้นที่ทำกิน การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไทย-กัมพูชา การประยุกต์ใช้กรอบ ToC ทำให้เห็นกระบวนการเชิงระบบที่ส่งผลจากปัจจัยระดับนโยบาย รัฐบาล และชุมชนสู่ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ทั้งนี้ การสร้างความมั่นคงแบบยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัย “ความเข้าใจในอดีต” ควบคู่กับ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่” เพื่อแปลงข้อพิพาทเดิมให้กลายเป็นความร่วมมือเพื่อการพัฒนาาร่วมกันในอนาคต

คำสำคัญ: ความมั่นคงชายแดน, ข้อพิพาทไทย-กัมพูชา, บ้านหนองจาน, Theory of Change, ค่ายอพยพเขมรแดง

Abstract

This academic article examines the security impacts of the Thai-Cambodian border dispute, focusing on the case of Ban Nong Chan in Sa Kaeo Province. This border area is complex in terms of history, politics, and social security. The analysis utilizes the Theory of Change framework to explain the relationship between the causes of conflict, the transition process, and the security outcomes for the people in the border area, from the Khmer Rouge refugee camp era and the Indochinese War to the contemporary border dispute. The analysis reveals that the security of the people in Ban Nong Chan has been impacted at multiple levels, spanning physical, economic, psychological, and social dimensions. This is particularly evident in the loss of trust between the state and the people, and the transformation of the border's role from a “military

buffer zone” to a “human risk zone,” requiring sustainable human security development approaches.

The analysis indicates that security in the area has been impacted in multiple dimensions, including safety of life and property, access to resources and farmland, changes in the community economic structure, and relations between the Thai and Cambodian people. The application of the ToC framework reveals the systemic processes that influence policy, government, and community factors leading to local change. Sustainable security requires an understanding of the past, coupled with local people's participation, to transform past disputes into collaborative efforts for future development.

Keywords: Border security, Thai-Cambodian dispute, Ban Nong Chan, Theory of Change, Khmer Rouge refugee camp.

บทนำ

ชายแดน (Border) พื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและความมั่นคง โดยประเทศไทยมีพื้นที่ชายแดนทางบกติดต่อกับประเทศกัมพูชายาว ประมาณ 798 กิโลเมตร เป็นพื้นที่อ่อนไหวต่อความมั่นคงของรัฐ ทั้งจากภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบเก่าและรูปแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นกองกำลังทหารต่างชาติ ปัญหายาเสพติด พื้นที่ทับซ้อน กับระเบิด ฯลฯ (พิชญวัฒน์ ยาพรหม และดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์, 2565) โดยเฉพาะพื้นที่บ้านหนองจาน จังหวัดสระแก้ว ซึ่งตั้งอยู่ใกล้แนวเขตแดนทางทิศตะวันออกและมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน ทั้งจากยุคสงครามเย็น สงครามเวียดนาม และยุคการเมืองอำนาจของเขมรแดง พื้นที่ดังกล่าวเคยเป็นที่ตั้งของค่ายอพยพหนองจาน ซึ่งใช้รองรับผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชาในปี พ.ศ. 2522 (ผู้จัดการออนไลน์, 2568) ปัญหาข้อพิพาทชายแดนและความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เผชิญกับความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ความปลอดภัย และอัตลักษณ์ทางสังคม

การศึกษารุ่นนี้ใช้กรอบแนวคิด Theory of Change (ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง) มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์พลวัตของผลกระทบด้านความมั่นคงจากข้อพิพาทชายแดน โดยมุ่งสำรวจลำดับเหตุและผลของปัจจัยที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ เช่น บทบาทของ

นโยบายรัฐ การบริหารจัดการชายแดน ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนสองประเทศ และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น กรอบแนวคิดนี้ช่วยให้เห็นภาพเชิงระบบของความสัมพันธ์ระหว่าง “เหตุปัจจัยนำเข้า” (inputs) “กระบวนการ” (processes) และ “ผลลัพธ์” (outcomes) (Rogers, P., (2014) อ้างถึงใน เกศสกุล สระกวี, 2564, หน้า 5) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความมั่นคง ทั้งในระดับโครงสร้างรัฐและระดับชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่ชายแดน

แรงจูงใจสำคัญของการศึกษานี้เกิดจากการตระหนักถึงความเปราะบางของชุมชนชายแดนบ้านหนองจาน ซึ่งแม้สงครามจะยุติไปนานแล้ว แต่ร่องรอยของความขัดแย้งยังคงทิ้งผลกระทบในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางจิตใจ เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคม การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ผลวิเคราะห์ตามกรอบ Theory of Change การประยุกต์ใช้ผลการศึกษาเช่นนี้จะช่วยให้หน่วยงานด้านความมั่นคงและการพัฒนาชายแดนของไทยสามารถกำหนดแผนปฏิบัติการที่ยั่งยืนมากขึ้น ทั้งในด้านการลดความเสี่ยงจากความขัดแย้ง การป้องกันปัญหาความไม่มั่นคงเชิงโครงสร้าง และการสร้างเสถียรภาพทางสังคมในพื้นที่บ้านหนองจานและบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาโดยรวม รวมทั้งเพื่อส่งเสริมความร่วมมือข้ามพรมแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาในระยะยาว

พื้นหลังทางประวัติศาสตร์: จากค่ายอพยพเขมรแดงสู่ข้อพิพาทชายแดน

ใน พ.ศ. 2518 สถานการณ์ทางการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เมื่อระบอบคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะในหลายประเทศ ทั้งกัมพูชา (17 เมษายน 2518), เวียดนาม (30 เมษายน 2518) และลาว (4 ธันวาคม 2518) ที่กัมพูชา พล พต และเขี้ยว สัมพันธ์ ได้นำกองกำลังเขมรแดงเข้ายึดกรุงพนมเปญ และเริ่มต้นการสังหารหมู่ครั้งใหญ่ ผู้คนกว่า 2 ล้านคนเสียชีวิตจากการใช้แรงงานหนัก การขาดแคลนอาหาร และการสังหารหมู่ ทำให้ชาวกัมพูชาจำนวนมากต้องหลบหนีข้ามพรมแดนมายังประเทศไทย โดยระหว่าง พ.ศ. 2518-2522 มีผู้ลี้ภัยเข้ามาในไทยราว 200,000 คน (แนวหน้า, 2568)

หนองจาน เป็นค่ายผู้อพยพขนาดใหญ่ลำดับต้น ๆ ใน พ.ศ. 2522 ในการรองรับผู้อพยพชาวกัมพูชาที่หนีการอดตายและการรุกรานของกองกำลังเวียดนามที่เข้ารุกราน โดยได้ใช้พื้นที่บ้านหนองจานซึ่งอยู่ลึกเข้ามาในเขตไทย จัดตั้งเป็นศูนย์อพยพหนองจาน (Nong Chan Refugee Camp) หรือแคมป์ 511 ตั้งอยู่ที่ ต.โคกสูง อ.โคกสูง จ.สระแก้ว ระหว่างหลักเขตที่

46 และ 47 เป็นที่พักพิงสำหรับผู้พลัดถิ่น พื้นที่ดังกล่าวได้ขอใช้ที่ดินของชาวบ้านไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น และมีข้อตกลงกับข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยฯ ใน พ.ศ. 2523 จึงเปิดเป็นศูนย์ช่วยเหลือทางมนุษยธรรม ด้วยการสนับสนุนของสหประชาชาติ UNHCR , CARE , UNBRO และมีข้อตกลงกับข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยฯ ว่าต้องดูแลทั้งผู้พลัดถิ่นชาวเขมร ทั้งด้านอาหารและคุ้มครองความปลอดภัย ต่อมาได้มีการจัดทำแนวลดหนามเพื่อกันไม่ให้ชาวกัมพูชาล้ำเข้ามามากกว่าพื้นที่ที่จัดให้ และไม่ให้นำเข้ามาปะปนกับคนไทย ภายหลังทหารเวียตนามบุกเข้าโจมตีศูนย์พักพิงหนองจาน ได้เผาทำลายที่ตั้งค่ายพักพิงจนได้รับความเสียหายอย่างมาก จึงมีการถ่ายเทผู้คนไปยังศูนย์พักพิงอื่นตามพื้นที่แนวชายแดนไทย-กัมพูชา ผู้พลัดถิ่นส่วนหนึ่งถูกย้ายไปยัง อ่างศิลา (ไซท์ 3) ซึ่งอยู่ตอนใต้ของหนองจาน ศูนย์พักพิงหนองเสม็ด ที่อยู่ทางเหนือ ของบ้านโนนหมากมุ่น บางส่วนถูกส่งไปยังค่ายเขาอีต่าง ต.ตาพระยา อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว และค่ายสระแก้ว 2 (วันชัย ไพเราะ และภารดี มหาขันธ, 2559)

บริเวณหลักเขตแดนที่ 46 - 47 บริเวณ บ้านหนองจาน ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูงจังหวัดสระแก้ว ฝ่ายกัมพูชามีความเห็นว่าตำแหน่ง หลักเขตปัจจุบันมีการเคลื่อนย้ายเข้าไปในฝั่งกัมพูชา ทำให้เกิดพื้นที่อ้างสิทธิ์ไม่ตรงกัน 0.4024 ตร.กม. หรือประมาณ 252 ไร่ ผลกระทบของปัญหา มีชาวกัมพูชาบางส่วนยังคงพักอาศัยอยู่ในฝั่งไทยประมาณ 50 ครัวเรือน ซึ่งห่างจากเส้นเขตแดนไทยกัมพูชาเข้ามาในเขตไทยลึกประมาณ 300 เมตร อีกทั้งราษฎรไทยที่มีเอกสารสิทธิ์บริเวณพื้นที่ดังกล่าวและใกล้เคียงไม่สามารถเข้าทำกินในพื้นที่ของตนได้ และได้ทำการร้องเรียนไปยังส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง (ปวิวัติ เพ็ญประภัสสร, 2563)

ภาพที่ 1 แคมป์ 511 หรือ ศูนย์อพยพหนองจาน (Nong Chan Refugee Camp)

ที่มา: (Misc.Today, 2568)

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 2530 – 2540 ความตึงเครียดทางทหารเริ่มลดลง ในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งมีนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” สถานการณ์ ได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อรัฐบาลกัมพูชาที่มีความเข้มแข็งขึ้นในภายหลังได้ เข้ายึดเอาแนวรั้ว ลวดหนามที่ไทยสร้างไว้เป็นแนวเขตแดน ส่งผลให้ พื้นที่บ้านหนองจานตกอยู่ในความ ครอบครองของชาวกัมพูชาในที่สุด

ปัจจุบัน ฝ่ายกัมพูชาอ้างว่าพื้นที่บ้านหนองจานเป็นดินแดนของตน และมีการ ประท้วงการวางรั้วลวดหนามของทหารไทย โดยกล่าวอ้างว่ามีการเคลื่อนย้ายหลักเขตแดน โฆษกกองทัพบกของไทยได้ชี้แจงว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นอาณาเขตของประเทศไทย และการ ติดตั้งแนวรั้วลวดหนามเป็นเพียงการวางเครื่องกีดขวางเพื่อรักษาความปลอดภัยของกำลัง พลและป้องกันการลักลอบเข้ามาด้วยอาวุธ ไม่ใช่การระบุแนวเขตแดน (สปริงนิวส์, 2568)

จากปัญหาเขตแดนที่เกิดขึ้น ไทยได้ดำเนินนโยบายในการสำรวจและจัดทำหลักเขต แดนกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อแก้ไขปัญหาเขตแดนอย่างถาวร เพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่ ประชาชนของทั้งสองประเทศ พร้อมทั้งพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการ จัดตั้งคณะกรรมการชายแดนทั่วไป ไทย – กัมพูชา (General Border Committee - GBC), คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค ไทย – กัมพูชา (Regional Border Committee - RBC) และคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย - กัมพูชา (Joint Boundary Commission - JBC) ซึ่งเป็นกลไกหลักในการเจรจา การสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนทางบก รวมถึงเป็นที่มาของ MOU 2543 หรือบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาว่าด้วยการสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนทางบก (Memorandum of Understanding between the Government of the Kingdom of Thailand and the Kingdom of Cambodia on the Survey and Demarcation of Land Boundary) โดยกำหนดว่าการเจรจาเขตแดนจะยึดตาม เอกสารอนุสัญญาสยาม – ฝรั่งเศส และสนธิสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับ ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส และยึดแผนที่ที่จัดทำจากการปักปันเขตแดนของ คณะกรรมการตามอนุสัญญาและสนธิสัญญาในการเจรจา ทั้งนี้ บันทึกข้อตกลง MOU 2543 จะช่วยลดความขัดแย้งตามแนวชายแดน ด้วยการกำหนดกรอบและ กลไกการดำเนินงานที่ เคารพเส้นเขตแดนของทั้งสองประเทศ ทั้งนี้ไม่มีจุดประสงค์ให้ได้มาซึ่งดินแดน หรือเกิดการเสีย ดินแดนขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เห็นแนวเขตแดนระหว่างทั้งสองประเทศอย่างชัดเจน เท่านั้น (ศศิชา คงคา, 2566)

โดยสภาพปัญหาตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา เกิดจากความแตกต่างของ เส้นเขตแดนที่ยังไม่มีหลักเขตแดน เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างแผนที่ปักปันเขตแดนอินโดจีนกับสยาม ตามมาตราส่วน 1 : 200,000 ที่ฝ่ายกัมพูชายึดถือ กับแผนที่ประเทศไทย มาตราส่วน 1 : 50,000 ระวังครอบคลุมพื้นที่แนวชายแดนไทย -กัมพูชา พบว่า มีความแตกต่างกันของแผนที่ทั้งสองมาตราส่วน ดังนี้

แผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 ของฝรั่งเศส ทำในระบบซิงูซอยดอล (Sinusoidal Projection) ลักษณะคล้ายหัวหอม ทุกช่องสี่เหลี่ยมมีพื้นที่เท่ากัน จะแสดงขนาดภูมิประเทศที่ถูกต้อง แต่ระยะทางคลาดเคลื่อน แผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000 หรือ L 7017/L 7018 ของไทย ทำในระบบ เมอคเตอร์ (Mercator Projection) โดยใช้พื้นผิวรูปทรงกระบอก กำหนดค่าโดยระยะห่างและ ทิศทาง ซึ่งจะแสดงระยะทางที่ถูกต้อง ไทยได้เริ่มจัดทำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 – 2512 โดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบการ ปฏิบัติงานในพื้นที่ จัดทำแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1 : 50,000 ขึ้นใหม่ทั่วประเทศ ผลิตแผนที่ชุด L 708 จำนวน 1,127 ระวัง ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 – 2530 กรมแผนที่ทหาร ได้ปรับปรุงแผนที่ชุด L 708 เป็นชุด L 7017 รวม 830 ระวัง และเมื่อปี พ.ศ. 2541 ได้จัดทำแผนที่ ชุด L 7018 ครอบคลุมทั่วประเทศ รวม 830 ระวัง อย่างไรก็ตามแผนที่ฉบับนี้ไม่มีสนธิสัญญาใดมารองรับ แม้จัดทำขึ้นโดยใช้หลักสันปันน้ำเป็นเส้นเขตแดน จึงถูกกัมพูชาตอบโต้ว่าไทยใช้แผนที่ที่จัดทำขึ้นฝ่ายเดียวในการรุกรานกัมพูชาอยู่เสมอ (ชัยณรงค์ กาสี, 2564)

เมื่อช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568 กองทัพบกได้ชี้แจงว่าพื้นที่บ้านหนองจานอยู่ในเขตประเทศไทย เดิมเคยเป็นที่ช่วยเหลือชาวกัมพูชาลี้ภัยจากการสู้รบชั่วคราว ภายหลังพบมีการขยายชุมชน ละเมิด MOU 43 บุกรุกเข้ามาฝั่งไทย แม้ฝ่ายไทยมีการประท้วงอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงใช้ประชาชนบังหน้า เจตนารุกล้ำอธิปไตยไทย โดยกล่าวอ้างว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นดินแดนของตนนั้น พลตรี วินัย สุวารี โฆษกกองทัพบก เปิดเผยว่าแท้จริงแล้วพื้นที่ดังกล่าวเป็นอาณาเขตของประเทศไทย ซึ่งอยู่บริเวณ บ.หนองจาน ต.โนนหมากมูน อ.โคกสูง จ.สระแก้ว รอยต่อแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ระหว่างหลักเขตแดนที่ 46 และ 47 โดยบริเวณดังกล่าวมีประเด็นปัญหา แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (ผู้จัดการออนไลน์, 2568)

1. เป็นพื้นที่อ้างสิทธิ ที่ฝ่ายไทยและกัมพูชาไม่สามารถตกลงที่ตั้งหลักเขตแดนได้ เนื่องจากฝ่ายกัมพูชาอ้างว่าตำแหน่งหลักเขตที่ปรากฏในปัจจุบันมีการเคลื่อนย้ายเข้าไปในฝั่งประเทศของตน จึงต้องรออาศัยกลไกทวิภาคี อาทิ JBC มาแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาว

2. พื้นที่ดังกล่าว ในอดีตเมื่อครั้งเกิดสงครามการสู้รบภายในกัมพูชาในปี พ.ศ. 2520 รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ให้ราษฎรกัมพูชาอพยพลี้ภัยเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทยเป็นการชั่วคราว เพื่อแสดงถึงความมีน้ำใจและเห็นแก่หลักมนุษยชน แต่เมื่อสถานการณ์กลับสู่ภาวะปกติ พบว่ามีราษฎรกัมพูชาบางส่วนไม่ยอมเดินทางกลับประเทศ ยังคงพักอาศัยในพื้นที่ของประเทศไทย

ภาพที่ 2 ภาพถ่ายดาวเทียม ปี 2568 บ้านหนองจาน
ที่มา กองทัพบก Royal Thai Army, 2568

เมื่อ 17 กันยายน 2568 กองทัพบกแถลงยืนยันว่าจำเป็นต้องใช้แก๊สน้ำตาและกระสุนยางควบคุมสถานการณ์ เพื่อไม่ให้เกิดการประท้วงของชาวกัมพูชา 200 คน บริเวณบ้านหนองหญ้าแก้ว ต.โคกสูง อ.โคกสูง จ.สระแก้ว ลูกหลานเป็นการจลาจล

ในช่วงเดือน ส.ค. ที่ผ่านมาเคยมีการประท้วงของชาวกัมพูชาบริเวณบ้านหนองจาน ต.โนนหมากมุ่น อ.โคกสูง จ.สระแก้ว หลังจากทหารของไทยเข้าไปวางรั้วลวดหนามพื้นที่ดังกล่าว โดยที่ฝ่ายกัมพูชายังคง “อ้างสิทธิว่าเป็นของตน”

ปีชชไทยสำรวจข้อมูลเพื่อดูว่าเหตุใดในพื้นที่สองหมู่บ้านใน จ.สระแก้ว ที่ปักหลักเขตแดนเสร็จสิ้นแล้วยังคงเกิดข้อพิพาทขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา อันเปราะบาง ในช่วงที่ต่างฝ่ายต่างพยายามทำตามข้อตกลงหยุดยิง (ปีชชินวส์ไทย, 2568)

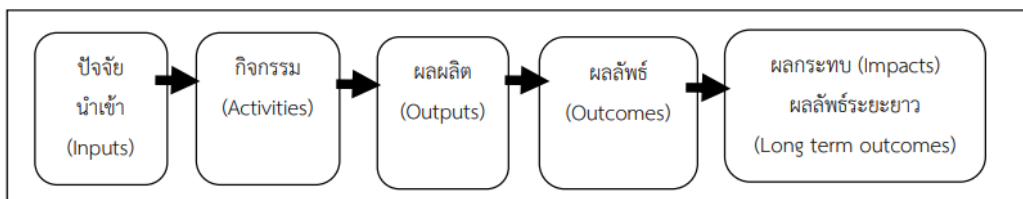
ภาพที่ 3 กัมพูชาบุกทำลายรั้วลวดหนามไทย บริเวณบ้านหนองจาน
ที่มา: กรุงเทพธุรกิจ, 2568

จากสถานการณ์ความตึงเครียดบริเวณบ้านหนองจาน จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นพื้นที่อ่อนไหวทางยุทธศาสตร์ ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสภาพจิตใจและความเชื่อมั่นของประชาชนในชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะกลุ่มที่เคยผ่านประสบการณ์ความขัดแย้งในอดีต ชุมชนในพื้นที่ภาคอีสานตอนล่างจึงเกิดภาวะ “ความไม่มั่นคงทางจิตสำนึก” (psychological insecurity) ซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึกไม่ปลอดภัยและไม่ไว้วางใจต่อกลไกของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้วยเหตุนี้ ประชาชนจำนวนหนึ่งได้กลับมาเตรียมความพร้อมสำหรับการอพยพอีกครั้ง อันเป็นการตอบสนองเชิงป้องกัน (defensive response) ต่อความไม่แน่นอนของสถานการณ์ ทั้งนี้ ภาวะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของโครงสร้างความมั่นคงในระดับชุมชน ที่ยังต้องการการเสริมสร้างศักยภาพและความเชื่อมั่นร่วมระหว่างภาครัฐและ

ประชาชน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงท่ามกลางบริบทความขัดแย้งชายแดนที่ยังไม่คลี่คลายอย่างสมบูรณ์

การวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงโดยใช้ Theory of Change

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงยังเป็นแนวคิดเชิงกระบวนการที่แสดงในรูปของแผนภาพกรอบของผลลัพธ์ ปัจจัยแทรกแซงแต่ละตัวจะเป็นผลลัพธ์ในกรอบเชิงสาเหตุ (Causal framework) และเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาที่ใช้อธิบายผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ด้วยการอธิบายชนิดของปัจจัยแทรกแซง (Interventions) มุ่งเน้นความเชื่อมโยงของห่วงโซ่ผลลัพธ์จากกิจกรรม (Activities) ผลผลิต (Outputs) นำมาสู่ผลลัพธ์ (Outcomes) และผลลัพธ์ระยะยาว (Long-term outcomes) หรือรู้จักในชื่ออื่น เช่น แผนที่ผลลัพธ์ (Outcome mapping) ห่วงโซ่ผลกระทบ หรือเส้นทางสู่ผลกระทบ (Impact pathway) เป็นต้น ผลกระทบเป็นเป้าหมายสูงสุดและหัวใจสำคัญของโมเดลตรรกะแบบพื้นฐาน (เกศกุล สระกวี, 2564)

ภาพที่ 4 โมเดลตรรกะแบบพื้นฐาน (Basic Logic Model)

ที่มา: เกศกุล สระกวี, 2564

ระยะของการเปลี่ยนแปลง	ปัจจัยหลัก	กระบวนการ/กลไก	ผลลัพธ์ด้านความมั่นคง	ผลกระทบต่อประชาชน
ช่วงสงครามเย็น (2522–2535)	การล่มสลายของเขมรแดง และการรุกรานของเวียดนาม	การตั้งค่ายอพยพบ้านหนองจาน, การสนับสนุนทางทหารจากไทย	พื้นที่กลายเป็นฐานสู้รบ, เกิดการยิงข้ามแดน	ความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน, การพลัดถิ่นของชาวบ้าน
ช่วงหลังสงคราม (2536–2543)	การถอนทหารเวียดนาม, การฟื้นฟูประเทศกัมพูชา	การปิดค่ายอพยพ, การฟื้นฟูพื้นที่ชายแดน	เกิดการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทวิภาคี	ประชาชนเริ่มกลับมาทำกินแต่ยังเจอภัยจากกับระเบิด
ช่วงข้อพิพาทร่วมสมัย (2543–ปัจจุบัน)	MOU ไทย–กัมพูชา, การตีความแผนที่	การตั้งคณะกรรมการจัดการเขตแดน, การปะทะประปราย	ความไม่แน่นอนทางกฎหมายและการทหาร	ประชาชนขาดความเชื่อมั่น ความกลัว และไม่กล้าลงทุนพัฒนา

ภาพที่ 5 การวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงโดยใช้ Theory of Change

จากภาพที่ 5 สามารถวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงในมิติที่ซับซ้อน ดังนี้

มิติความมั่นคงทางกายภาพ การปะทะทางทหารและกับระเบิดที่ตกค้าง ทำให้ประชาชนไม่สามารถใช้พื้นที่เกษตรกรรมได้เต็มที่

มิติความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การค้าชายแดนถูกจำกัด การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชนลดลง

มิติความมั่นคงทางจิตวิทยา ความรู้สึกไม่ปลอดภัย ความหวาดระแวงต่อเจ้าหน้าที่ และการขาดความไว้วางใจต่อรัฐ

มิติความมั่นคงทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายแดนไทย–กัมพูชาเปราะบาง เกิดการแบ่งเขาแบ่งเรา

มิติความมั่นคงเชิงมนุษย์ ประชาชนขาดการเข้าถึงบริการสาธารณะและการศึกษาอย่างเท่าเทียม

สรุป

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่บ้านหนองจาน จังหวัดสระแก้ว เป็นภาพสะท้อนสำคัญของพลวัตทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ยุคสงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน พื้นที่ดังกล่าวเคยเป็นศูนย์กลางของค่ายอพยพชาวกัมพูชาในยุคเขมรแดง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านมนุษยธรรมของประเทศไทยในฐานะรัฐผู้ให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัยจากภัยสงคราม ทว่าความช่วยเหลือดังกล่าวกลับกลายมาเป็นรากเหง้าของปัญหาชายแดนที่ซับซ้อนในเวลาต่อมา การเปลี่ยนผ่านจากยุคสงครามสู่ยุคสันติภาพไม่ได้หมายถึงการสิ้นสุดของความไม่มั่นคง หากแต่เป็นการเปลี่ยนรูปของความขัดแย้งจาก “การใช้กำลัง” สู่ “ข้อพิพาททางกฎหมายและอธิปไตย” ที่ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

การวิเคราะห์ตามกรอบ Theory of Change ทำให้เห็นเส้นทางของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ตั้งแต่สาเหตุทางการเมืองระดับภูมิภาค ไปจนถึงผลกระทบระดับชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีการจัดตั้งกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น GBC, RBC และ JBC แต่การรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ยังคงเปราะบางต่อความกลัว ความไม่เชื่อมั่น และความไม่แน่นอนทางอนาคต มิติของความมั่นคงจึงมิได้จำกัดอยู่ที่การป้องกันชายแดนเท่านั้น แต่ต้องรวมถึง “ความมั่นคงของมนุษย์” ที่มุ่งสร้างความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาชายแดนไทย-กัมพูชาจึงควรมุ่งเน้นการสร้าง trust-building mechanism ระหว่างรัฐและประชาชน รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อลดแรงกดดันทางการเมืองและสังคม การเปลี่ยนจาก “แนวคิดอธิปไตยแบบปิด” สู่ “ความมั่นคงแบบมีส่วนร่วม” จะเป็นหนทางสำคัญในการเปลี่ยนพื้นที่เปราะบางให้กลายเป็นพื้นที่แห่งโอกาสและความร่วมมือระหว่างสองประเทศในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2568). กัมพูชา บ่วนไม่เลิก บุกทำลายรั้วลวดหนามไทย บ้านหนองจาน. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/1199025>
- กองทัพบก Royal Thai Army. (2568). ทบ-แจ้งพื้นที่บ้านหนองจานอยู่ในเขตประเทศไทย-เดิมเคยเป็นที่ช่วยเหลือชาวกัมพูชาลี้ภัย. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2568 จาก

- <https://www.facebook.com/royalthaiarmyRTA/posts/> ทบ-แจ้งพื้นที่บ้านหนองจานอยู่ในเขตประเทศไทย-เดิมเคยเป็นที่ช่วยเหลือชาวกัมพูชาลี้ภัย/1207043098134338.
- เกศศกุล สรรกวี. (2564). ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงและตัวชี้วัดทางพฤติกรรมในการประเมินผลกระทบทางสังคม. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 27(2), 5-6.
- ชัยณรงค์ กาสี. (2564). แนวทางการแก้ไขปัญหาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากพื้นที่อ่างสิทธิ์ชายแดนไทยกัมพูชา กรณีศึกษาพื้นที่อ่างสิทธิ์หลักเขตแดนที่ 48-49 บ้านป่าไร่ ตำบลป่าไร่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤศจิกายน 2568 จาก <http://awc.ac.th/storage/research/601.pdf>
- แนวหน้า. (2568). บทความพิเศษ : ‘รู้เขารู้เรา’ ค่ายอพยพชาวกัมพูชาในประเทศไทย 2518-2538. เรียกใช้เมื่อ 11 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.naewna.com/lady/912061>
- บีบีซีนิวส์ไทย. (2568). รู้จักบ้านหนองหญ้าแก้ว-บ้านหนองจาน จุดกระทบกระทั่งชายแดนรอบล่าสุดที่แผนที่ทบ. ชี้กัมพูชาล้ำฝั่งไทย. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cvg98m836l5o>
- ปวิวัติ เพื่องประภัสสร. (2563). แนวทางแก้ไขปัญหาการใช้พื้นที่อ่างสิทธิ์ เขตแดนไทย – กัมพูชา ในเขตรับผิดชอบของกองกำลังบูรพา. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2568 จาก <http://awc.ac.th/storage/research/437.pdf>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2568). “ทำคุณบูชาโทษ” เพงตั้งย้อนรอยวิกฤตชายแดน “หนองจาน” ยุคเขมรแดง ล่าสุดเขมรอ้างพื้นที่เป็นของตน. เรียกใช้เมื่อ 11 ตุลาคม 2568 จาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9680000078587>
- _____. (2568). ทบ.แจ้งบ้านหนองจานอยู่ในเขตไทย เคยจัดเป็นที่ลี้ภัยให้ชาวกัมพูชา ก่อนขยายชุมชนละเมิด MOU 43 ไทยประท้วงต่อเนื่องแต่ยังเฉย. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2568 จาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9680000078495>
- พิษณุวัฒน์ ยาพรม และดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์. (2565). “การจัดการชายแดนไทยกัมพูชาของรัฐบาลไทยเหนือพื้นที่ปราสาทสด๊กก๊อกธม พ.ศ. 2534-2563: การย้ายสิทธิ์ การบูรณะ และการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว”. วารสารการเมืองการปกครอง, 12(1), 21.
- วันชัย ไพเราะ และภารดี มหาจันทร์. (2559). พัฒนาการชายแดนไทย-กัมพูชา: การเกิดศูนย์พักพิง ผู้อพยพและจุดเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 24(46), 121-122.

- ศศิชา คงคา. (2566). นโยบายต่างประเทศของไทยในการจัดการชายแดน นโยบายต่างประเทศของไทยในการจัดการชายแดน ไทย - กัมพูชา กัมพูชา: กรณีศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้วช่วงปี จังหวัดสระแก้วช่วงปี พ.ศ. 2565 – 2566. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สปริงนิวส์. (2568). บ้านหนองจาน พื้นที่ไทยช่วยผู้อพยพ สู้ข้อพิพาทดินแดนกับกัมพูชา. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.springnews.co.th/news/politics/859372>
- Misc.Today. (2568). “แคมป์ 511” จากค่ายผู้อพยพกัมพูชา สู้ผู้บุกรุก และทรยศดินแดนไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.misc.today/2025/08/NongChan-Camp511.html>
- Rogers, P. (2014). Theory of Change, Methodological Briefs: Impact Evaluation 2. UNICEF Office of Research. Florence.

การวิเคราะห์สภาวะเชิงองค์รวมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5*

A HOLISTIC ANALYSIS OF OCCUPATIONAL WELL-BEING AMONG TEACHERS UNDER THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม

Wiralphat Wongwatkasem

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

Faculty of Education, Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: wiralphat@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 18 พฤศจิกายน 2568;

วันที่รับบทความ : 20 พฤศจิกายน 2568

Received 12 November 2025; Revised 18 November 2025; Accepted 20 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 2) ศึกษาสภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาพร้อมครูผู้สอนรวม 338 ราย คัดเลือกตามหลักเกณฑ์ของเครจซี่และมอร์แกนด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา

Citation:

* วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2568). การวิเคราะห์สภาวะเชิงองค์รวมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 316-327.

Wiralphat Wongwatkasem. (2025). A Holistic Analysis Of Occupational Well-Being Among Teachers Under The Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 316-327.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน คือ t-test กับ F-test

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า

1) ระดับสุขภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครูในพื้นที่ดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูง ($\bar{X} = 4.43$)

2) การวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติเกี่ยวกับสุขภาวะในการทำงานเมื่อจำแนกตามคุณวุฒิทางการศึกษาและระยะเวลาในการรับราชการ แสดงผลว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทั้งในภาพรวมและรายมิติ ($t = 1.14, p = .25$)

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ข้าราชการครู, ประถมศึกษา

Abstract

The purpose of this study was: 1) to examine the occupational well-being of teachers under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5, and 2) to investigate the occupational well-being of teachers within the same jurisdiction. The study population consisted of 338 participants, including school administrators and teaching staff, selected using stratified random sampling based on Krejcie and Morgan's criteria. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire, with content validity indices ranging from 0.67 to 1.00. The overall Cronbach's alpha coefficient for the instrument was 0.82. Data analysis employed descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, specifically the t-test and F-test.

The results indicated that:

1) The overall level of occupational well-being among teachers in the targeted area was high ($\bar{X} = 4.43$).

2) An analysis of differences in perceptions of occupational well-being according to educational qualification and length of service revealed no

statistically significant differences, both overall and across individual dimensions ($t = 1.14, p = .25$).

Keywords: Quality of Life, Teachers, Primary Education

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านระบบการศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์พลเมืองที่มีคุณภาพ ดังที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริว่า การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเสริมปัญญา วิจัยรณญาณ และคุณธรรมของประชาชน อันจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของชาติ การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผลจึงจำเป็นต้องมีครูซึ่งเป็นกำลังหลักที่มีสุขภาวะที่ดีในการปฏิบัติงาน มีพลังใจในการสอน และมีความผูกพันในหน้าที่การงาน เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและความเข้มแข็งของระบบการศึกษาใน

ยุคปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีพลวัตสูง ส่งผลให้รูปแบบการปฏิบัติงานของครูเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ กิตติยา โนยะราช (2555) ชี้ให้เห็นว่าสุขภาวะในการทำงานมีความเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับความพอใจ ความเป็นสุข และผลผลิตของการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Huse & Cummings (1985) ที่เสนอว่าสุขภาวะในการปฏิบัติงานประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 มิติ อาทิ ผลตอบแทนที่สมเหตุสมผล บรรยากาศการทำงานที่ไม่เป็นอันตราย ความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ และการปรองดองระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน หากหน่วยงานสามารถเสริมสร้างองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างเป็นระบบ จะส่งผลให้บุคลากรมีกำลังใจและสร้างผลงานที่มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ข้าราชการครูที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 5 ซึ่งรับผิดชอบโรงเรียนจำนวน 213 แห่งกระจายอยู่ใน 6 อำเภอ ถือเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ในความเป็นจริง ครูในปัจจุบันต้องเผชิญกับภาระหน้าที่ที่หนักหน่วง การปรับเปลี่ยนนโยบายอย่างต่อเนื่อง และแรงกดดันจากความคาดหวังของสังคม ส่งผลให้ครูบางส่วนประสบภาวะความกดดันทางจิตใจ ขาดพลังใจ และไม่พอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในที่สุด

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการสำรวจสถานะในการทำงานของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาและยกระดับสุขภาวะของครูอย่างเป็นรูปธรรม ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานการศึกษาในการวางกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศในภาพรวมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สุขภาวะเชิงองค์รวมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
2. เพื่อเปรียบเทียบสุขภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตาม คุณวุฒิ และอายุการปฏิบัติงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ที่มีคุณวุฒิแตกต่างกัน มีสุขภาวะเชิงองค์รวมในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีสุขภาวะเชิงองค์รวมในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาคุณวุฒิขั้นพื้นฐานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 5 ในปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 2,764 คน

ตัวอย่างประชากรที่นำมาศึกษาในการวิจัยนี้ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนคุณวุฒิขั้นพื้นฐานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 5 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งสิ้น 338 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่ม

ตัวอย่างจากตารางกำหนดขนาดประชากรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ผ่านกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นสุขภาวะของบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 โดยยึดโยงกับทฤษฎีของ Huse & Cummings (1985) เพื่อวางรากฐานในการออกแบบโครงสร้างคำถาม จากนั้นศึกษาหลักการสร้างเครื่องมือวัดประเภทมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคอร์ท รวมถึงแนวทางการพัฒนาแบบสอบถามจากตำราของ บุญชม ศรีสะอาด (พ.ศ. 2560) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ ต่อมาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยสังเคราะห์จากคำจำกัดความทางปฏิบัติการที่ผู้วิจัยกำหนดไว้สำหรับงานวิจัยนี้โดยเฉพาะ หลังจากนั้นได้นำร่างเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาผ่านการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการคำถามกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งกำหนดเกณฑ์การยอมรับไว้ที่ช่วง 0.67 ถึง 1.00 พร้อมปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนต่อมาเป็นการทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มทดสอบที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนจากเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 จำนวน 30 ราย เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในทางปฏิบัติ ภายหลังคัดเลือกรายการคำถามที่มีคุณภาพทั้งหมด 40 รายการ ได้ทำการวัดความเที่ยงตรงของเครื่องมือผ่านวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งให้ผลค่าความเที่ยงที่ 0.82 แสดงถึงความคงเส้นคงวาของเครื่องมือในระดับที่น่าพอใจ สุดท้ายจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์พร้อมนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหลักในระยะถัดไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ เริ่มต้นด้วยการขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อประสานงานขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย ยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 ภายหลังจากนั้นจึงส่งหนังสือราชการไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยข้อมูลในการวิจัยนี้

ถูกรวบรวมโดยผู้วิจัยโดยตรงและจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนครบถ้วนเป็นจำนวนทั้งสิ้น 338 ชุด คิดเป็นอัตราร้อยละร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติผ่านคอมพิวเตอร์ด้วยสถิติดังต่อไปนี้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์สภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 ใช้สถิติทดสอบที (T-test for independent samples) ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู และใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test: One-way ANOVA) ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์สภาวะเชิงองค์รวมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการได้รับผลตอบแทนอย่างเพียงพอ และมีความเป็นธรรม	4.51	0.24	มากที่สุด	1
2	ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สะอาด ปลอดภัย และส่งเสริมสุขอนามัย	4.44	0.21	มาก	3
3	ด้านการส่งเสริมศักยภาพและการพัฒนา ทักษะของบุคลากร	4.45	0.24	มาก	2
4	ด้านโอกาสเติบโตในอาชีพและความมั่นคง ในการทำงาน	4.42	0.24	มาก	4
5	ด้านความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมใน สังคมการทำงาน	4.41	0.25	มาก	5

6	ด้านการยึดถือกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติในองค์กร	4.39	0.22	มาก	7
7	ด้านการจัดสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว	4.40	0.23	มาก	6
8	ด้านบทบาทและการมีส่วนร่วมทางสังคมในการทำงาน	4.38	0.24	มาก	8
ภาพรวม		4.43	0.11	มาก	

ผลการวิเคราะห์ตามปรากฏในตารางที่ 1 ชี้ให้เห็นว่าสุขภาวะในการปฏิบัติงานของบุคลากรครูที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอยู่ในระดับสูงโดยรวม โดยด้านที่โดดเด่นที่สุดคือการได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับความสามารถและความทุ่มเทในการทำงาน รองลงมาคือการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและสภาพแวดล้อมการทำงานที่สะอาดปลอดภัย และส่งเสริมสุขอนามัย ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านผลตอบแทน การพัฒนาตนเอง และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญต่อความพึงพอใจและความสุขในการปฏิบัติหน้าที่ของครู

2. ผลการเปรียบเทียบสุขภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตาม คุณวุฒิและอายุการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสุขภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับ ประถมศึกษา		ระดับมัธยมศึกษา ขึ้นไป		t	p- value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการได้รับผลตอบแทน อย่างเพียงพอและมีความ เป็นธรรม	4.52	0.24	4.51	0.25	.309	.757
2	ด้านสภาพแวดล้อมในการ ทำงานที่สะอาด ปลอดภัย และส่งเสริมสุขอนามัย	4.45	0.21	4.43	0.21	.404	.687
3	ด้านการส่งเสริมศักยภาพ และการพัฒนาทักษะของ บุคลากร	4.47	0.23	4.45	0.25	.616	.538
4	ด้านโอกาสเติบโตในอาชีพ และความมั่นคงในการ ทำงาน	4.43	0.24	4.42	0.24	.377	.707
5	ด้านความสัมพันธ์และการมี ส่วนร่วมในสังคมการทำงาน	4.43	0.26	4.41	0.24	.613	.540
6	ด้านการยึดถือกฎเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในองค์กร	4.41	0.22	4.39	0.22	.939	.348
7	ด้านการจัดสมดุลระหว่าง งานกับชีวิตส่วนตัว	4.41	0.23	4.40	0.23	.316	.753
8	ด้านบทบาทและการมีส่วน ร่วมทางสังคมในการทำงาน	4.41	0.23	4.39	0.24	.904	.367
ภาพรวม		4.44	0.11	4.43	0.12	1.144	.253

*p ≤ .05

ข้อมูลในตารางที่ 2 สะท้อนให้เห็นว่าคุณวุฒิทางการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนไม่ส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับสุขภาวะในการทำงานของบุคลากรครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ทั้งในภาพรวมและเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายมิติ โดยไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง สุขภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และอภิปรายประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สุขภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครูที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 5

ผลการศึกษาพบว่าสุขภาวะในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี เมื่อจำแนกเป็นแต่ละมิติ พบว่ามิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ มิติการได้รับผลตอบแทนอย่างเพียงพอและมีความเป็นธรรม รองลงมาคือ มิติการส่งเสริมศักยภาพและการพัฒนาทักษะของบุคลากรตามลำดับ ส่วนมิติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มิติด้านบทบาทและการมีส่วนร่วมทางสังคมในการทำงาน

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เกี่ยวข้องได้จัดสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสมดุล ส่งผลให้ครูสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีมาตรฐานและมีความมุ่งมั่นในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ หน่วยงานยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการพัฒนาวิชาชีพ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และการสนับสนุนทางวิชาการอย่างเหมาะสม การเตรียมความพร้อมและการสนับสนุนอย่างมีระบบควบคู่กับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอ ช่วยให้ครูมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม อุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย และบรรยากาศที่ส่งเสริมต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

ผลการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธิยา หมื่นภักดี และคณะ (2563) ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาวะในการปฏิบัติหน้าที่กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการวิจัยระบุว่า โดยภาพรวมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีระดับสุขภาวะในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าทุกด้านมีระดับสุขภาวะอยู่ในเกณฑ์มากเช่นกัน โดยลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความมีส่วนร่วมและการ

เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านประชาธิปไตยและการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน และด้านการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของครู

2. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อสุขภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตามวุฒิการศึกษา และอายุงาน

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีระดับวุฒิการศึกษาและอายุการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อสุขภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

สาเหตุที่น่าจะเป็นไปได้คือ การได้รับการหนุนเสริมจากผู้บังคับบัญชาและระบบการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานอย่างใกล้เคียงกัน ซึ่งสามารถสร้างบริบทที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงโอกาสในการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรมต่าง ๆ หรือโอกาสในการมีส่วนร่วมในโครงการเฉพาะทางด้านการศึกษา ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลให้ระดับสุขภาวะในการปฏิบัติงานของครูไม่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาในสถานที่ทำงานถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการวิจัยของ อุษา งามมีศรี และคณะ (2565) ซึ่งเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ที่พบว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความแตกต่างกันในด้านสถานภาพสมรส คุณวุฒิ และระยะเวลาการทำงาน การเปรียบเทียบข้อมูลไม่แสดงความแตกต่างทางสถิติที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากครูที่อยู่ในสถานภาพสมรสและโสดมีมุมมองต่อสุขภาวะในการทำงานในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งปัจจุบันมีการปรับปรุงระบบการศึกษาและโครงสร้างเงินเดือนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ ส่งผลให้ครูสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าสภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยรวมแล้วผลการศึกษาอยู่ในระดับสูง และเมื่อตรวจสอบความคิดเห็น พบแนวโน้มที่สอดคล้องกันระหว่างผลการเปรียบเทียบ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 โรงเรียนควรให้โอกาสครูเข้าร่วมโครงการการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะทางวิชาการและทักษะการสอน การฝึกอบรมควรเน้นทักษะที่เป็นประสิทธิภาพในการสอนและการปรับปรุงความรู้ในสาขาที่ต้องการ 1.2 สนับสนุนครูในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานและกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะทางการศึกษาและทักษะทางสังคม สร้างบรรยากาศที่เป็นสมดุลและสร้างความสนใจในการเรียนรู้ และ 1.3 ด้านการปฏิบัติงานในสังคม ผลการศึกษา พบว่ามีส่วนร่วมต่ำกว่าทุกด้าน ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชนหรือโรงเรียนเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม และพัฒนาทักษะการสื่อสารในสังคม โดยการฝึกฝนการสนทนา การสื่อสารแบบอย่างดีในการเรียนการสอน และการสร้างความเข้าใจในเรื่องทางสังคม ของนักเรียนและผู้ปกครอง 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 สถานศึกษาควรสำรวจความพึงพอใจของครูในด้านต่างๆ เช่น ความพึงพอใจในการทำงาน สวัสดิการ การพัฒนาอาชีพ และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของครู เช่น ระยะเวลาที่ใช้ในการเตรียมบทเรียน การตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน 2.2 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ผลการวิจัยให้เกิดประสิทธิผลสูงขึ้น และ 2.3 สร้างรายงานวิจัยและแผนการปรับปรุงสภาวะในการปฏิบัติงานของครู และนำเสนอให้กับผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้มีการดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงตามความจำเป็นและผลวิจัยที่ได้มาเพิ่มสภาวะในการปฏิบัติงานของครูในเขตนี้ได้ดีขึ้นและเพิ่มประสิทธิผลในการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชนท้องถิ่นในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา โนยะราช. (2555). สุขภาวะในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนประถมศึกษาใน
สังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขา
บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่).
กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สาธิตา หมั่นภักดี และคณะ. (2020). การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น,
7(6), 1-12.
- อุษา งามมีศรี และคณะ. (2022). การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการครู
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี
เขต 3. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 4(2), 163-176.
- Huse, E. F., & Coming, T. G. (1985). Organizational development and change.
Minnesota: West.

THE EFFECT OF USER-GENERATED CONTENT ON PURCHASE INTENTION FOR FASHION PRODUCTS: AN EVIDENCE FROM JIANGSU, CHINA^{*}

Yipinghui Wu¹ and Pongsiri Kamkankaew²

¹⁻²North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: g672301003@northcm.ac.th

Received 18 September 2025; Revised 15 October 2025; Accepted 17 October 2025

Abstract

This study investigates the relationship between user-generated content (UGC) on social media and the purchase intention of fashion products among consumers in Jiangsu province, China. The main objective is to understand how credibility, quality, attractiveness, usefulness, and risk influence buying decisions in the fast-growing fashion e-commerce market. The research applied a quantitative method with a sample size of 385 respondents, chosen through convenience sampling. Data were collected using a structured questionnaire with a five-point Likert scale, and validity and reliability were confirmed with Cronbach's alpha values above 0.70. Statistical analysis included correlation and multiple regression.

The results show that perceived credibility ($\beta = 0.1400$, $p < 0.05$), perceived quality ($\beta = 0.1371$, $p < 0.05$), perceived attractiveness ($\beta = 0.1290$, $p < 0.05$), and perceived usefulness ($\beta = 0.1374$, $p < 0.05$) all have significant

Citation:

* Yipinghui Wu and Pongsiri Kamkankaew. (2025). The Effect Of User-Generated Content On Purchase Intention For Fashion Products: An Evidence From Jiangsu, China.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 328-356.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

positive effects on purchase intention, while perceived risk ($\beta = -0.1440$, $p > 0.05$) shows a negative but insignificant effect. The regression model explains 40.7% of the variance in purchase intention ($R^2 = 0.407$), and the Durbin-Watson value of 1.09 confirms no autocorrelation. These findings highlight the importance of building credibility, quality, attractiveness, and usefulness in UGC to influence consumers' decisions, while perceived risk remains a limiting factor in online shopping behavior.

Keywords: user-generated content, purchase intention, fashion products, social media

Introduction

The internet has become an important part of daily life in China. Many people use the internet every day for communication, shopping, and entertainment (Kamkankaew et.al., 2025). Social media platforms like Weibo, Xiaohongshu, and Douyin are very popular for sharing information and personal experiences. The fashion industry in China is also very large and continues to grow. Mutum (2025) reports that the revenue from fashion is expected to reach about 1.99 trillion CNY in 2025. A big part of this growth comes from e-commerce, where many people use their mobile phones to shop online. Because of this, the information people see on social media plays a strong role in shaping how they think about products and what they decide to buy (Inchai, Kamkankaew & Thanitbenjasith, 2025).

One important type of online information is user-generated content, or UGC. This means the content that normal people create and share online, such as photos, reviews, and videos. Yu (2023) explains that social media platforms help people share fashion ideas in this way. For example, someone may post a picture of a new outfit, write a review about a brand, or upload a video showing how to style clothes. People often trust this kind of content more than

advertisements because it comes from real customers. Gajenderan et al. (2020) also say that UGC feels more honest and personal, so it builds trust with other consumers. This makes UGC an important source of information for fashion shoppers.

The influence of UGC on fashion is very strong. Yu (2023) says that trends can spread very quickly on social media when many people share posts about a style. When customers see other users wearing or recommending a product, they may also want to buy it. Shi and Hassan (2023) also point out that in China, many young consumers, especially Gen Z, look at UGC before buying fashion or luxury products. This shows that UGC does not only provide information but also increases purchase intention. Mayrhofer et al. (2020) explain that because UGC is based on real experiences, it reduces the uncertainty of online shopping and helps customers feel more confident about their choices.

This study will focus on Jiangsu province, which is one of the important and developed areas in China. Jiangsu has a strong economy and many active internet users, making it a good place to study the effect of UGC on consumer behavior. The main aim of this research is to understand how UGC on social media influences the purchase intention of fashion products among consumers in Jiangsu. By looking at this relationship, the study will provide useful insights for fashion companies that want to improve their marketing strategies in China. As Juliyanti et al. (2023) and Nankaeo, Kamkankaew & Thanitbenjasith (2025) suggest, understanding how UGC drives consumer trust and purchase decisions can help brands connect better with customers in the fast-growing fashion e-commerce market.

This study aims to look at the relationship between user-generated content and purchase intention. The research will focus on fashion products. The study is set in a specific place, which is Jiangsu province in China. The main purpose is to find out how much user-generated content influences people's decisions to buy fashion items in this area. This research will look at consumers

in Jiangsu and their plans to purchase clothing, shoes, and accessories after seeing content created by other users online.

Objectives

This research aims to investigate the relationship of user-generated content on purchase intention of fashion products in social media in Jiangsu province, China.

Literature Review

Purchase intention

Purchase intention is an important concept in consumer behavior because it shows the plan or decision of a person to buy a product or service (Inchai, Kamkankaew & Thanitbenjasith, 2025). Abumalloh et al. (2018) describe it as a way to predict what people will really buy, while Akar and Nasir (2015) explain that it depends on trust, website design, and ease of use in online shopping. Chetioui et al. (2020) add that social media and influencers can increase purchase intention when customers trust and like them, and Bleize and Antheunis (2019) note that fun, ease of use, and social influence also play a role in virtual markets. Dastane (2020) highlights the effect of digital marketing tools on shaping what people plan to buy, and Jung et al. (2020) point out that sustainable values may not always lead to real purchases because of the attitude-behavior gap. Peña-García et al. (2020) stress that purchase intention is the first step in predicting consumer behavior, and Spears and Singh (2004) show that good feelings about a brand increase the chance of buying. Rana and Paul (2017) explain that health and environmental values can also strengthen intention, while Ma, Gao, and Zhang (2022) show that live-streaming platforms improve confidence to buy through trust and interaction. Taken together, these studies show that purchase intention is shaped by trust, values, emotions, social

norms, and digital experiences, and it acts as a strong signal of what consumers are likely to buy. For this reason, businesses should focus on building trust, positive attitudes, and engaging platforms to increase purchase intention and predict future buying behavior more effectively.

Perceived credibility

Perceived credibility is the belief that information is true, and this belief influences if a consumer will decide to buy a product (Li & Suh, 2015). When information is seen as credible, consumers connect it with higher quality and show stronger purchase intention (De Vries, 2019). In social media, trust comes from different sources such as influencers, celebrities, or people known in real life, but consumers often trust personal contacts more than other sources (Cooley & Parks-Yancy, 2019). The way social media content is presented, such as the balance of likes and followers, also affects how credible users think the information is (De Vries, 2019). The platform itself has influence, as people prefer certain platforms for different product categories, like Instagram for fashion and YouTube for cosmetics (Cooley & Parks-Yancy, 2019). In addition, strong and clear arguments in messages increase credibility and positive attitudes (Li & Suh, 2015). Social media information affects purchase behavior through both awareness and endorsement effects, which show product quality and create consumer attention (Keshavarz, 2020). Overall, this review supports the idea that when consumers find both the source and the message credible, they are more likely to believe the information and act on it by deciding to buy. Drawing on the findings of the above literature review (Li & Suh, 2015; Cooley & Parks-Yancy, 2019; De Vries, 2019; Keshavarz, 2020), the researcher formulates the following hypothesis:

H1: Perceived credibility has a positive effect on purchase intention.

Perceived quality

Perceived quality is the way customers judge the total excellence or superiority of a product (Yang et al., 2023). Many scholars agree that when consumers feel that a product has high quality, they are more willing to buy it,

and this positive perception often becomes the main reason for their purchase decision (Shwastika & Keni, 2021). Some studies show that perceived quality has a direct effect on purchase intention, where good feelings about quality immediately increase the chance of buying (Saleem et al., 2015, as cited in Widodo & Maylina, 2022; Cahyani et al., 2022). Other studies explain that perceived quality works in an indirect way through factors like perceived value, brand loyalty, or social media word-of-mouth, which then strengthen the consumer's intention to buy (Widodo & Maylina, 2022; Khan et al., 2022). Because quality perception has such a strong effect, companies must see it as a key part of their marketing strategy. A good feeling about quality can make customers willing to pay more than for other products, and excellent service quality can improve brand value and increase customer loyalty (Shwastika & Keni, 2021; Widodo & Maylina, 2022). In short, perceived quality is not only a direct influence on purchase intention but also an important factor that creates loyalty and long-term consumer trust. Drawing on the findings of the above literature review (Yang et al., 2023; Shwastika & Keni, 2021; Saleem et al., 2015; Widodo & Maylina, 2022; Cahyani et al., 2022; Khan et al., 2022), the researcher formulates the following hypothesis:

H2: Perceived quality has a positive effect on purchase intention.

Perceived attractiveness

perceived attractiveness is a strong factor that can shape consumer purchase intention. When an endorser such as a social media influencer is seen as attractive, it creates positive feelings toward the advertisement and the product itself (Kim, 2022; Chekima et al., 2020). Many scholars agree that attractive endorsers catch attention and make advertising more effective, which can directly increase the chance of a purchase (Lou & Yuan, 2019; Van Der Walddt et al., 2009; Ranjabarian et al., 2010). Attractiveness has two main parts, which are external looks and social attractiveness, and both have been shown to

influence consumer attitudes in a positive way (Kim, 2022). Physical appearance makes influencers persuasive (Silvera & Austad, 2004; Bardia et al., 2011), while social qualities such as friendliness or relatability make consumers feel closer to them (Li & Yin, 2018). However, the effect of attractiveness is not always direct. Studies show that attractiveness can work through mediators, such as interaction with followers, attitude toward the advertisement, or attitude toward the brand, which then lead to purchase intention (Kim, 2022; Chekima et al., 2020). These findings highlight that both physical appeal and social connection increase engagement and transfer positive feelings to the product, which finally makes consumers more likely to buy. Drawing on the findings of the above literature review (Kim, 2022; Chekima et al., 2020; Lou & Yuan, 2019; Van Der Walddt et al., 2009; Ranjabarian et al., 2010; Schouten et al., 2020; Silvera & Austad, 2004; Bardia et al., 2011; Li & Yin, 2018), the researcher formulates the following hypothesis:

H3: Perceived attractiveness has a positive effect on purchase intention.

Perceived usefulness

Perceived usefulness is a very important factor that explains why people accept and use technology, and it strongly influences their purchase intention. Perceived usefulness, as explained in the Technology Acceptance Model, is the belief that using a system will improve performance and make tasks easier (Dzandu, 2016; Elkaseh, 2016; Rahaman, 2022). Many studies confirm that if people believe a technology is useful, they are more likely to adopt it, while a lack of usefulness can lead to rejection even if the system is simple to use (Elkaseh, 2016). In online shopping, consumers who find information on social media to be useful are more willing to buy a product, and this effect can be both direct and indirect (Rahaman, 2022). Some studies show that usefulness first leads to information adoption or a positive attitude, which then results in purchase intention (Ngo, 2024; Subekti, 2023; Elkaseh, 2016). Research also shows that perceived usefulness can be more important than perceived ease of use when forming user attitudes (Elkaseh, 2016). In the context of eWOM, customers

depend on useful, high-quality, and relevant information to evaluate products before buying, and this usefulness encourages them to accept the information and make purchase decisions (Rahaman, 2022; Subekti, 2023; Ngo, 2024). Therefore, perceived usefulness is not only central to technology acceptance but also a key driver of consumer behavior, showing that businesses must provide valuable and helpful information to influence purchase intentions effectively. Drawing on the findings of the above literature review (Dzandu, 2016; Elkaseh, 2016; Rahaman, 2022; Ngo, 2024; Subekti, 2023), the researcher formulates the following hypothesis:

H4: Perceived usefulness has a positive effect on purchase intention.

Perceived risk

Perceived risk is an important factor that can lower a customer's intention to buy, especially in online shopping. Many scholars explain that when customers feel uncertain or afraid of a negative result, they are less likely to make a purchase (Song & Liu, 2021; Biucky et al., 2017; Hussain et al., 2024). This negative effect has been seen in many studies, as consumers often avoid products or services they think carry high risk (Crespo et al., 2009; Farivar et al., 2017). However, research also shows mixed results, as in some cases perceived risk does not significantly affect purchase intention (Chafidon et al., 2022), and this may depend on the context, such as social media use where people accept certain risks to use the platform (Fan et al., 2020; Wamba & Akter, 2016). Perceived risk is not one single idea but is made of different types, such as financial, functional, time, social, psychological, and privacy risks (Biucky et al., 2017; Rehman et al., 2019). Studies find that not all of these risks have the same effect. For example, time and functional risks may be stronger than financial risks in some cases (Munnukka & Järvi, 2014), while financial, functional, and privacy risks often have more impact on online commerce (Biucky et al., 2017). These findings suggest that the influence of perceived risk on purchase intention changes with the type

of risk and the situation, but in general, high risk lowers the chance of a purchase, while in some contexts risk may not play a strong role. Drawing on the findings of the above literature review (Song & Liu, 2021; Biucky et al., 2017; Hussain et al., 2024; Michaelidou & Christodoulides, 2011; Crespo et al., 2009; Farivar et al., 2017; Chafidon et al., 2022; Fan et al., 2020; Wamba & Akter, 2016), the researcher formulates the following hypothesis:

H5: Perceived risk has a positive effect on purchase intention.

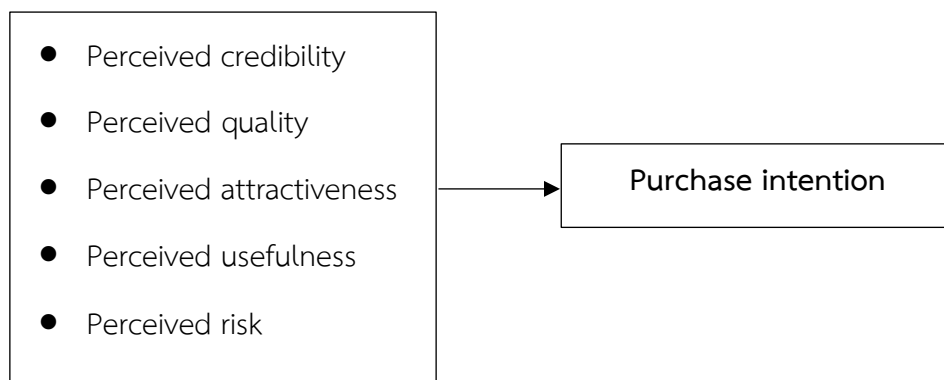

Figure 1 Conceptual Framework

Methodology

Population and Sampling

The population of this study includes all people who buy fashion products in Jiangsu province, China, but the exact number is not known because there is no official data. This group includes both men and women of different ages who purchase clothes, shoes, and other fashion items from stores, online platforms, or social media channels. Since the total number of buyers is unknown, the study uses a sample to represent the population. To find the right sample size, Cochran's formula was applied with a 95% confidence level and a 5% margin of error, which shows that at least 385 participants are needed to

provide reliable results. For this research, a non-probability method was chosen, specifically convenience sampling, because it is difficult to identify every buyer in Jiangsu province. Participants will be selected based on ease of access, and data will be collected through online questionnaires shared on popular social media platforms as well as by inviting people in shopping malls in major cities. This method helps to gather enough responses in a practical and timely way.

Research Instrument

This research used a questionnaire as the main tool to collect data from fashion product buyers in Jiangsu province, China. The questionnaire was designed based on ideas from past studies and adapted to the local culture and lifestyle. It was divided into seven parts, and each part measured an important factor that could influence purchase intention. The questions were written in simple and clear language, and a five-point Likert scale was used, with 1 meaning strongly disagree and 5 meaning strongly agree. The first part focused on purchase intention and asked if customers wanted to buy, planned to buy, or were ready to buy a fashion product after seeing user-generated content. The second part measured perceived credibility and checked if people trusted the honesty, reliability, and knowledge of the content creator. The third part looked at perceived quality and asked if customers thought the products were good, worth the price, or better than others. The fourth part studied perceived attractiveness and asked if the influencer was stylish, likable, or similar to the customer. The fifth part measured perceived usefulness and asked if the content helped customers compare products, make good choices, or feel more confident. The sixth part measured perceived risk and asked if customers felt worried about money, product quality, or privacy when shopping online. The last part collected demographic details such as age, gender, education, and shopping habits.

To make sure the questionnaire was valid and reliable, two steps were followed. First, content validity was tested by asking the advisor to review the questions. Second, a pilot test was done with 30 participants who were similar to the real sample. Reliability was checked using Cronbach's alpha, and all variables scored above 0.70, which shows good internal consistency. Purchase intention had a value of 0.711, perceived credibility 0.796, perceived quality 0.717, perceived attractiveness 0.800, perceived usefulness 0.790, and perceived risk 0.803. These values confirm that the questionnaire was reliable and stable for data collection. The results of the reliability analysis show that all items were consistent in measuring each construct and could be used to understand the relationship between user-generated content and purchase intention.

Data Collection

The data for this research was collected using both primary and secondary sources. The primary data came from an online questionnaire that was created with Wenjuanxing, which is a popular online survey platform in China. The link to the questionnaire was shared on major social media platforms such as WeChat, Weibo, Xiaohongshu, and Douyin because these platforms are widely used in Jiangsu province and are important channels for fashion-related content. The questionnaire asked people in Jiangsu about their feelings, opinions, and purchase intention after seeing user-generated content on fashion products. The secondary data came from published sources, including academic journals, research reports, websites, and government documents. This type of data provided background information about user-generated content, online consumer behavior, and the fashion industry in China. The secondary data is useful to support the design of research instruments and to compare results with earlier studies. In this research, the secondary data was carefully reviewed to ensure it was reliable and suitable to support the questionnaire and to help explain the findings.

Data Analysis

This study used correlation analysis and multiple regression analysis to examine the relationship between user-generated content and purchase intention. Correlation analysis was applied to find out if the variables moved together and to measure the strength of their relationship. Multiple regression analysis was then used to test the research hypotheses and to identify how different factors of user-generated content could predict purchase intention. This method also helped to see which factors had the strongest influence on consumer decisions.

Results

The research objective aims to study the relationship between user-generated content and purchase intention of fashion products on social media in Jiangsu province, China. The analysis of hypothesis testing begins with a normal distribution test to confirm that the data meets the basic requirement. After that, the correlation test is done to check the relationship between the variables, and the multicollinearity test is used to see if the variables overlap too much. When these conditions are confirmed, regression analysis is applied to test the hypotheses and show the results of the study.

Normal Distribution Testing

The analysis of Table 1 shows the results of normal distribution testing for all variables and confirms that the data is suitable for further statistical analysis. Purchase intention has a mean of 4.16 with a standard deviation of 0.295, skewness of 0.646, and kurtosis of 1.530, while perceived credibility has a mean of 4.20, standard deviation of 0.348, skewness of 0.254, and kurtosis of 0.631. Perceived quality records a mean of 3.94, standard deviation of 0.563, skewness of -0.662, and kurtosis of 0.599. Perceived attractiveness shows a mean of 4.06, standard deviation of 0.602, skewness of -1.050, and kurtosis of 1.690,

while perceived usefulness has a mean of 4.07, standard deviation of 0.525, skewness of -0.674 , and kurtosis of 1.160 . Finally, perceived risk shows a mean of 3.86 , standard deviation of 0.703 , skewness of -0.516 , and kurtosis of -0.128 . According to George and Mallery (2010), the results indicate that the mean values for all constructs are above the midpoint, showing that respondents gave positive responses to all items. The standard deviation values are all below 1.96 , meaning that the data has moderate variability and is not widely spread. The skewness values are mostly within the acceptable range, with some slightly negative, suggesting that the responses are more on the higher side of agreement. The kurtosis values are all below the limit of 10 , which shows that the data is not extremely peaked or flat. Overall, these findings suggest that the data is normally distributed and therefore valid for further statistical testing.

Table 1 The results of the analysis of Normal Distribution Testing

Variables	$\bar{X}$	S.D.	SW	KR
Purchase Intention (Y_PCI)	4.16	0.295	0.646	1.530
Perceived Credibility (PEC)	4.20	0.348	0.254	0.631
Perceived Quality (PEQ)	3.94	0.563	-0.662	0.599
Perceived Attractiveness (PEA)	4.06	0.602	-1.050	1.690
Perceived Usefulness (PEU)	4.07	0.525	-0.674	1.160
Perceived Risk (PER)	3.86	0.703	-0.516	-0.128

Correlation Analysis and Multicollinearity Testing

The analysis of Table 2 shows the results of correlation analysis and multicollinearity testing for purchase intention and related variables. The findings show that purchase intention has strong and significant positive correlations with perceived usefulness at 0.764 and perceived risk at 0.742 , followed by perceived attractiveness at 0.633 , perceived quality at 0.597 , and perceived credibility at

0.534, all significant at the 0.01 level. The independent variables also show high correlations among themselves, such as perceived attractiveness with perceived credibility at 0.791 and perceived attractiveness with perceived risk at 0.777. To check multicollinearity, the variance inflation factor (VIF) values were between 1.22 and 2.43, and the tolerance values were between 0.411 and 0.822. According to Hair et al. (2013, 2021) and Malhotra, Nunan, and Birks (2020), these values are within the acceptable range, which means that no serious multicollinearity problem exists. This result confirms that the variables are statistically valid and can be used together in regression analysis to explain purchase intention.

Table 2 The results of Correlation Analysis and Multicollinearity Testing

	Y_PCI	PEC	PEQ	PEA)	PEU	PER	VIF	Tolerance
Y_PCI	1.000						-	-
PEC	0.534**	1.000					1.22	0.822
PEQ	0.597**	0.654**	1.000				1.47	0.682
PEA	0.633**	0.791**	0.724**	1.000			1.92	0.522
PEU	0.764**	0.655**	0.734**	0.675**	1.000		2.43	0.411
PER	0.742**	0.742**	0.675**	0.777**	0.624**	1.000	1.79	0.558

** A significant at the 0.01 level

The Result of Hypothesis Testing

The results in table 3 show how different factors affect the purchase intention of consumers. The independent variables are perceived credibility, perceived quality, perceived attractiveness, perceived usefulness, and perceived risk. The constant value is 1.1128, which means that purchase intention already exists even without the influence of other factors. Perceived credibility has the strongest effect, with a b value of 0.4028 and a β value of 0.1400. This means that when consumers trust the seller or the product, their intention to buy increases. The result is significant because the Sig. value is 0.05, which is less than

0.05. Perceived quality, attractiveness, and usefulness also show positive effects. Perceived quality has a b value of 0.0667 and a β of 0.1371, with a Sig. of 0.014. Perceived attractiveness has a b value of 0.0172 and a β of 0.1290, with a Sig. of 0.043. Perceived usefulness has a b value of 0.0437 and a β of 0.1374, with a Sig. of 0.045. All of them are significant, which means that when consumers believe a product is useful, attractive, and of good quality, they are more willing to buy it. Perceived risk shows a negative effect, with a b value of -0.0417 and a β of 0.1440, but it is not significant because the Sig. value is 0.056, which is more than 0.05. This means that risk does not have a strong influence in this model. The overall model is reliable, with an R value of 0.554 showing a moderate relationship and an R^2 value of 0.407 meaning that 40.7% of changes in purchase intention can be explained by these five factors. The model is statistically significant, and the Durbin–Watson value of 1.09 shows there is no serious problem with autocorrelation.

Table 3 Multiple Regression Results

Independent Variable	Dependent Variable: Y_PCI				
	b	Std. Error	β	t	Sig.
constant	1.1128	0.0560		13.070	0.005*
PEC	0.4028	0.4755	0.1400	10.080	0.005*
PEQ	0.0667	0.0275	0.1371	2.462	0.014*
PEA	0.0172	0.0351	0.1290	0.593	0.043*
PEU	0.0437	0.0480	0.1374	1.169	0.045*
PER	-0.0417	0.0460	0.1440	-1.739	0.056
R = 0.554, R^2 = 0.407, Adjusted R^2 = 0.398, F = 3.50, Sig of F = <0.001, Durbin–Watson = 1.09					

* A significant at the 0.05 level

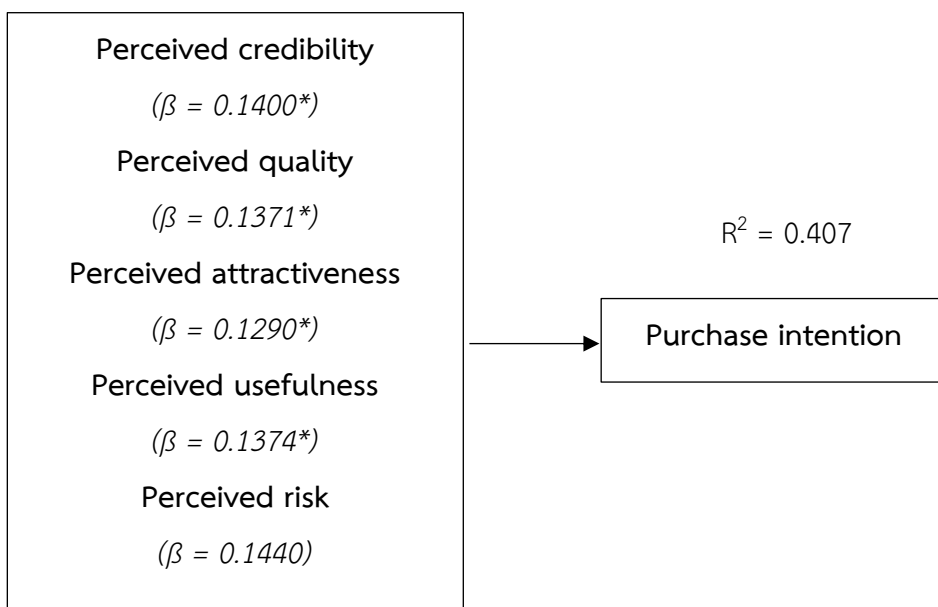
Based on the table 3, the researcher can draw the regression equation as

Unstandardized Coefficients:

$$Y_{\text{PCI}} = 1.1128 + 0.4028 (\text{PEC}) + 0.0667 (\text{PEQ}) + 0.0172 (\text{PEA}) + 0.0437 (\text{PEU}) - 0.0417 (\text{PER})$$

Standardized Coefficients:

$$Z_{Y_{\text{PCI}}} = 0.1400 (Z_{\text{PEC}}) + 0.1371 (Z_{\text{PEQ}}) + 0.1290 (Z_{\text{PEA}}) + 0.1374 (Z_{\text{PEU}}) - 0.1440 (Z_{\text{PER}})$$

* A significant at the 0.05

Figure 2 Multiple Regression Results

Table 4 The Result of Hypothesis Testing

Hypothesis	Coefficients	Result
H1: Perceived credibility has a positive effect on purchase intention	0.1400*	Accepted
H2: Perceived quality has a positive effect on purchase intention.	0.1371*	Accepted
H3: Perceived attractiveness has a positive effect on purchase intention.	0.1290*	Accepted
H4: Perceived usefulness has a positive effect on purchase intention.	0.1374*	Accepted
H5: Perceived risk has a positive effect on purchase intention.	0.1440	Not Accepted

** A significant at the 0.05*

Discussion

The result of this study supports Hypothesis 1, which says that perceived credibility has a positive effect on purchase intention. When consumers believe the source is trustworthy, they are more likely to buy the product. Li and Suh (2015) explain that credibility means how believable the information is, and when consumers trust the source, they feel more confident to make a purchase. This study found a significant and positive effect, which matches this idea. Cooley and Parks-Yancy (2019) also note that people trust information shared by friends or influencers on social media, and if they trust the person, they often trust the product. De Vries (2019) adds that when a brand is seen as credible, people believe its products are high quality and want to buy more. Social media features like likes and followers also influence trust, while strange or fake-looking accounts reduce it. The type of platform matters too, since people use Instagram

more for clothes and YouTube for beauty products (Cooley & Parks-Yancy, 2019). The way a message is written also affects trust, as strong and clear points increase belief (Li & Suh, 2015). Keshavarz (2020) highlights attention and endorsement effects, where people first notice the product and then trust it more if others recommend it. In conclusion, this study and other research agree that perceived credibility is an important factor that increases the chance of buying a product.

The result of this study supports Hypothesis 2, which says that perceived quality has a positive effect on purchase intention. When consumers believe that a product is high in quality, they are more likely to buy it. Yang et al. (2023) explain that perceived quality is the personal view of the customer about how good the product is, and when this view is strong, it can build trust and increase the desire to purchase. This study confirms that quality is an important factor in the consumer's decision. Shwastika and Keni (2021) also found that perceived quality affects the first impression, and if the product looks, feels, or performs well, it creates a good image in the consumer's mind, leading to stronger buying intentions. Saleem et al. (2015, as cited in Widodo & Maylina, 2022) reported that quality has a direct impact on the willingness to buy, while Khan et al. (2022) and Widodo and Maylina (2022) add that good quality can also work indirectly by building loyalty and adding value to the brand. Because of this, companies must pay attention to how consumers feel about their products. Shwastika and Keni (2021) showed that many customers are willing to pay more for products they believe are better than others, which helps businesses stay ahead of competitors. Widodo and Maylina (2022) also note that good service and quality improve the brand image and encourage positive word-of-mouth. In conclusion, perceived quality is a strong reason why consumers choose to buy, and it works both directly and indirectly through feelings such as trust and loyalty, making it an important factor for long-term business success.

The result of this study supports Hypothesis 3, which says that perceived attractiveness has a positive effect on purchase intention. The finding shows that when a product or the person promoting it is seen as attractive, consumers are more likely to buy it. Even though the b value is small, the effect is still positive and significant, which means appearance plays an important role in marketing. When a product looks appealing or when an influencer looks good, it draws attention and creates stronger interest, which increases the chance of purchase. Scholars such as Kim (2022) and Chekima et al. (2020) explain that an attractive person in an advertisement can make people feel more positive toward the product. Lou and Yuan (2019) and Van Der Walddt et al. (2009) also agree that attractive endorsers help people notice ads and feel closer to the brand. Attractiveness can be physical, like beauty or style, or social, like friendliness or humor (Kim, 2022). This means both appearance and behavior can shape how people feel about the product. Li and Yin (2018) add that when consumers feel similar to or connected with the influencer, they trust the message more, which raises purchase intention. Attractiveness can also have an indirect effect, as it encourages more interaction between influencers and followers, which builds trust and positive attitudes (Kim, 2022). Chekima et al. (2020) found that attractiveness improves attitudes toward the advertisement and brand, and this leads to higher purchase intention. In conclusion, attractiveness works directly by catching attention and indirectly by building positive feelings and trust, making consumers more willing to buy the product.

The result of this study supports Hypothesis 4, which states that perceived usefulness has a positive effect on purchase intention. Even though the effect is not very strong, it is still significant, which means that when consumers believe a product is useful for their needs, they are more likely to buy it. Usefulness is a key reason why people choose products, especially in online shopping, because it helps them complete tasks or solve problems, making them feel more confident in their purchase decision. Scholars such as

Dzandu (2016) and Elkaseh (2016) explain that perceived usefulness is an important part of the Technology Acceptance Model (TAM) and means how much someone believes that using a product or technology will improve their performance. For example, when consumers believe that an online platform makes shopping faster or helps them find better products, they see it as useful. Rahaman (2022) also found that people are more likely to trust and use information online when they find it useful. Some studies show that this effect can be indirect, as usefulness first makes people accept or adopt the information, and then this leads to purchase intention (Ngo, 2024; Subekti, 2023). Elkaseh (2016) also showed that usefulness can influence attitudes more than ease of use, since even simple tools may be ignored if they are not helpful. In online shopping, consumers look for reviews, comments, and posts that provide useful and complete information (Rahaman, 2022; Ngo, 2024), and this information builds trust and supports decision-making. In conclusion, businesses should focus on creating useful products and content, because when consumers see value and helpfulness, they are more likely to trust and buy the product.

The result of this study does not support Hypothesis 5, which says that perceived risk has a positive effect on purchase intention. The finding shows a negative b value, which means that when risk is higher, the chance of purchase is lower. Although the significance level is just below 0.05, the effect is not in the expected direction. Instead of helping consumers decide, risk makes them hesitate, and this shows that when people feel worried or unsure, they are less likely to buy. In online shopping, trust is very important, and any risk can reduce that trust. Many scholars also agree that perceived risk usually has a negative effect on purchase intention. Song and Liu (2021) explain that people feel risk online because they cannot see or touch the product. Biucky et al. (2017) say that risk is the feeling of uncertainty, which makes people avoid buying. Hussain et al. (2024) and Michaelidou and Christodoulides (2011) also found that higher

risk lowers purchase intention, while Crespo et al. (2009) note that consumers avoid risky products because they do not want to lose money or waste time. Farivar et al. (2017) add that risk makes people worry about mistakes or bad experiences. Still, some studies show different results. Chafidon et al. (2022) found that in some cases, risk does not strongly affect buying decisions. Fan et al. (2020) reported that people kept using social media even when they felt risk, possibly because they had no better choice. Wamba and Akter (2016) also found that risk did not change how people used social media in the workplace. These mixed findings show that the effect of risk can depend on the type of product, situation, or platform. Perceived risk also has many forms, such as financial risk, time risk, and privacy risk (Biucky et al., 2017; Rehman et al., 2019). Some risks, like losing money or privacy, can strongly stop people from buying, while other risks may not matter as much (Munnukka & Järvi, 2014). This means businesses must understand which risks are most important to their customers if they want to build trust and increase sales.

Recommendation

Recommendation for Businesses

First, businesses should build trust and credibility with their customers. This is because the study shows that perceived credibility has a strong and positive effect on purchase intention. When people believe that a seller or product is trustworthy, they are more likely to buy. To improve credibility, businesses can provide true and clear product information, show customer reviews, and use verified seller badges. Good communication and honesty will help gain customer trust and increase sales.

Second, companies should focus on improving product quality. The research shows that perceived quality makes people more interested in buying. If a product looks and feels high-quality, customers believe it is worth their

money. Businesses should use good materials, check product standards, and make sure customers are happy with what they get. Quality control and customer satisfaction can help create a strong brand image and make people return to buy again.

Third, attractive design and appearance are also important. The results show that when people think a product is attractive, they want to buy it. This attractiveness can come from product packaging, design, colors, or the people promoting it, like influencers. Businesses should pay attention to how the product looks and make sure it catches people's attention. Good design can make a product stand out from others in the market.

Fourth, businesses should clearly show the usefulness of their products. If customers see that a product helps them or solves their problems, they will have a stronger intention to buy. Companies should provide information about how the product works, how it can be used, and how it benefits the user. Helpful videos, tips, and examples can also show how useful the product is. This can increase customer interest and trust.

Fifth, businesses must work to reduce customer risk. The research shows that perceived risk lowers the chance of buying. People worry about losing money, getting low-quality products, or sharing personal information online. To reduce this risk, businesses can offer guarantees, return policies, and safe payment systems. They can also provide clear contact information and fast customer service. When customers feel safe, they are more willing to buy.

Recommendation for Academic

First, academic researchers should study more about the factors that influence online purchase intention. This study found that credibility, quality, attractiveness, and usefulness all have positive effects, but risk has a negative effect. Future research can look at these factors in different contexts, such as other countries, age groups, or types of products. Researchers can also study

which factor is the most important for different groups of people. This will help us better understand how people make decisions when shopping online.

Second, researchers should explore the types of perceived risk in more detail. This study shows that risk can reduce the chance of buying, but not all types of risk may have the same effect. There are many kinds of risks, such as financial risk, privacy risk, or time risk. Future studies can focus on each type and how it affects customer behavior. This can help develop better theories and models about online shopping. It can also help businesses and educators create better learning and training programs related to e-commerce and digital marketing.

References

- Abumalloh, R. A., Ibrahim, O. B., & Nilashi, M. (2018). A literature review on purchase intention factors in e-commerce. *The European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 31, 387–395.
- Akar, E., & Nasir, V. A. (2015). A review of literature on consumers' online purchase intentions. *Journal of Customer Behaviour*, 14(3), 215–233.
- Bleize, D. N. M., & Antheunis, M. L. (2019). Factors influencing purchase intent in virtual worlds: A review of the literature. *Journal of Marketing Communications*, 25(4), 403–420.
- Cahyani, P. D., Welsa, H., & Aji, G. K. (2022). The effect of social media marketing, perceived quality on brand loyalty, with brand trust as intervening variables (Study on Tokopedia E-commerce in Yogyakarta). *International Journal of Economics, Business and Accounting Research (IJEBAR)*, 6(2), 677–686.
- Chafidon, M. A. A. Z., Margono, & Sunaryo. (2022). Social media marketing on purchase intention through mediated variables of perceived value and perceived risk. *Interdisciplinary Social Studies*, 1(9), 1183–1195.

- Chekima, B., Chekima, F. Z., & Adis, A. A. A. (2020). Social media influencer in advertising: The role of attractiveness, expertise and trustworthiness. *Journal of Economics and Business*, 3(4), 1507–1515.
- Chetioui, Y., Benlafqih, H., & Lebdaoui, H. (2020). How fashion influencers contribute to consumers' purchase intention. *Journal of Fashion Marketing and Management*, 24(3), 361–380.
- Cooley, D., & Parks-Yancy, R. (2019). The effect of social media on perceived information credibility and decision making. *Journal of Internet Commerce*, 18(3), 249–269.
- Crespo, A. H., del Bosque, I. R., & de los Salmones Sanchez, M. G. (2009). The influence of perceived risk on Internet shopping behavior: A multidimensional perspective. *Journal of Risk Research*, 12(2), 259–277.
- Dastane, O. (2020). Impact of digital marketing on online purchase intention: Mediation effect of customer relationship management. *Journal of Asian Business Strategy*, 10(1), 142–158.
- De Vries, E. L. E. (2019). When more likes is not better: The consequences of high and low likes-to-followers ratios for perceived account credibility and social media marketing effectiveness. *Marketing Letters*, 30(3–4), 275–291.
- Dzandu, M. D., Boateng, H., Gyamfi Agyemang, F., & Quansah, F. (2016). Social media adoption among university students: The role of gender, perceived usefulness and perceived ease of use. *International Journal of Social Media and Interactive Learning Environments*, 4(2), 124–136.
- Fan, A., Wu, Q., Yan, X., Lu, X., Ma, Y., & Xiao, X. (2021). Research on influencing factors of personal information disclosure intention of social media in China. *Data and Information Management*, 5(1), 195–207.
- Farivar, S., Turel, O., & Yuan, Y. (2017). A trust-risk perspective on social commerce use: An examination of the biasing role of habit. *Internet Research*, 27(3), 586–607.

- Gajenderan, T., Sharma, P., & Sharma, M. (2020). The effectiveness of user-generated content in marketing. *International Journal of Management*, 11(3), 54–66.
- Hussain, T., Wang, D., & Li, B. (2024). Exploring the impact of social media on tourist behavior in rural mountain tourism during the COVID-19 pandemic: The role of perceived risk and community participation. *Acta Psychologica*, 242, 104113.
- Inchai, W., Kamkankaew, P. & Thanitbenjasith, P. (2025). The Influence Of Brand Attachment, Consumer Satisfaction, And Electronic Word-Of-Mouth Communication On Repurchase Intention Of Cosmetic Products Via The Shopee Application Among Consumers In Chiang Dao District, Chiang Mai Province. *Modern Academic Development and Promotion Journal*, 3(2), 1170-1192.
- Juliyanti, J., Rosnani, T., Purmono, B. B., Heriyadi, H., & Saputra, P. (2023). How does user-generated content impact purchase intention through perceived food quality? *Enrichment: Journal of Management*, 13(5), 2820–2831.
- Jung, H. J., Choi, Y. J., & Oh, K. W. (2020). Influencing factors of Chinese consumers' purchase intention to sustainable apparel products. *Sustainability*, 12(5), 1770.
- Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Sribenjachot, S., Phattarowas, V., Thanin, P., & Khumwongpin, S. (2025). The Future of Digital Marketing: What Lies Ahead?. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(2), 1-28.
- Keshavarz, H. (2021). Evaluating credibility of social media information: Current challenges, research directions and practical criteria. *Information Discovery and Delivery*, 49(4), 362–373.

- Khan, F., Mehmood, A., & Talat, A. (2022). The impact of social media marketing, perceived quality and brand awareness on consumer's brand loyalty in Pakistan. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 37(4), 533–550.
- Kim, E. H. (2022). A systematic data analysis for attractiveness of social media influencers on information reliability and product attitude. *Journal of System and Management Sciences*, 12(1), 85–102.
- Li, R., & Suh, A. (2015). Factors influencing information credibility on social media platforms: Evidence from Facebook pages. *Procedia Computer Science*, 72, 314–328.
- Li, Z., & Yin, Y. (2018). Attractiveness, expertise and closeness: The effect of source credibility of the first lady as political endorser on social media in China. *Global Media and China*, 3(4), 297–315.
- Lou, C., & Yuan, S. (2019). Influencer marketing: How message value and credibility affect consumer trust of branded content on social media. *Journal of Interactive Advertising*, 19(1), 58–73.
- Ma, L., Gao, S., & Zhang, X. (2022). How to use live streaming to improve consumer purchase intentions: Evidence from China. *Sustainability*, 14(2), 1045.
- Mayrhofer, M., Matthes, J., Einwiller, S., & Naderer, B. (2020). User-generated content presenting brands on social media increases young adults' purchase intention. *International Journal of Advertising*, 39(1), 166–186.
- Michaelidou, N., & Christodoulides, G. (2011). Antecedents of attitude and intention towards counterfeit symbolic and experiential products. *Journal of Marketing Management*, 27(9–10), 976–991.
- Munnukka, J., & Järvi, P. (2014). Perceived risks and risk management of social media in an organizational context. *Electronic Markets*, 24, 219–229.
- Mutum, A. (2025). China fashion ecommerce market size and analysis, 2025–2032 [Industry report]. Coherent Market Insights.

- Nankaeo, S., Kamkankaew, P. & Thanitbenjasith, P. (2025). The Influence Of RationalMotivation, Emotional Motivation, Page Owner Credibility, And Sales Promotion On Impulsive Clothing Purchase Behavior Via Facebook Live Among Consumers In Chiang Mai. *Modern Academic Development and Promotion Journal*, 3(2), 1193-1220.;
- Ngo, T. T. A., Vuong, B. L., Le, M. D., Nguyen, T. T., Tran, M. M., & Nguyen, Q. K. (2024). The impact of eWOM information in social media on the online purchase intention of Generation Z. *Cogent Business & Management*, 11(1), 2316933.
- Peña-García, N., Gil-Saura, I., Rodríguez-Orejuela, A., & Siqueira-Junior, J. R. (2020). Purchase intention and purchase behavior online: A cross-cultural approach. *Heliyon*, 6(7), e04284.
- Rahaman, M. A., Hassan, H. M. K., Asheq, A. A., & Islam, K. M. A. (2022). The interplay between eWOM information and purchase intention on social media: Through the lens of IAM and TAM theory. *PLOS ONE*, 17(9), e0272926.
- Rana, J., & Paul, J. (2017). Consumer behavior and purchase intention for organic food: A review and research agenda. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 38, 157–165.
- Rehman, Z. U., Baharun, R., & Salleh, N. M. (2019). Antecedents, consequences, and reducers of perceived risk in social media: A systematic literature review and directions for further research. *Psychology & Marketing*, 37(1), 74–86.
- Schouten, A. P., Janssen, L., & Verspaget, M. (2020). Celebrity vs. influencer endorsements in advertising: The role of identification, credibility, and product-endorser fit. *International Journal of Advertising*, 39(2), 258–281.

- Shi, G., & Hassan, S. H. (2023). Exploring the impact of user-generated content (UGC) on luxury fashion product sales in the Chinese market: An analysis of social media influence and international trade dynamics. *Transnational Marketing Journal*, 11(2), 150–167.
- Silvera, D. H., & Austad, B. (2004). Factors predicting the effectiveness of celebrity endorsement advertisements. *European Journal of Marketing*, 38(11/12), 1509–1526.
- Song, C., & Liu, Y. (2021, June 21–23). The effect of live-streaming shopping on the consumer's perceived risk and purchase intention in China [Conference paper]. 23rd Biennial Conference of the International Telecommunications Society (ITS), Gothenburg, Sweden.
- Spears, N., & Singh, S. N. (2004). Measuring attitude toward the brand and purchase intentions. *Journal of Current Issues and Research in Advertising*, 26(2), 53–66.
- Subekti, T. A., & Nugroho, S. S. (2023). The impact of information usefulness and adoption in social media on purchase intention: Evidence of Indonesia. *Benefit: Jurnal Manajemen dan Bisnis*, 2(2), 179–196.
- Van Der Walddt, D. L. R., Van Loggerenberg, M., & Wehmeyer, L. (2009). Celebrity endorsements versus created spokespersons in advertising: A survey among students. *SA Journal of Economic and Management Sciences*, 12(1), 100–114.
- Wamba, S. F., & Akter, S. (2016). Impact of perceived connectivity on intention to use social media: Modelling the moderation effects of perceived risk and security. In 15th Conference on e-Business, e-Services and e-Society (I3E) (pp. 219–227).

- Widodo, T., & Maylina, N. L. P. K. (2022). The mediating role of perceived value and social media word-of-mouth in the relationship between perceived quality and purchase intention. *Jurnal Manajemen dan Pemasaran Jasa*, 15(1), 49–68.
- Yang, T., Dang, Y., & Wu, J. (2023). How to prioritize perceived quality attributes from consumers' perspective? Analysis through social media data. *Electronic Commerce Research*, 23, 2133–2168.
- Yu, J. (2023). Influence of social media on the application of Chinese traditional cultural elements in the fashion industry. *The International Conference on Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*.

CHALLENGES OF THE QUALIA THEORY IN THE DESIGN OF CHANGSHA KILN MASCOT*

Tang Shiyun¹ and Watanapun Krutasaen²

^{1,2}Faculty of Decoratove Arts, Silpakorn University, Bangkok, Thailand

Corresponding Author's Email: watanapun@gmail.com

Received 14 October 2025; Revised 20 October 2025; Accepted 22 October 2025

Abstract

This study explores the application of qualia theory in the design of Changsha Kiln mascots and analyzes the challenges encountered in the design process. The qualia theory emphasizes the important role of emotional resonance and multi-sensory experience in design, and provides a methodological path for the integration of visual design and cultural narrative. Changsha Kiln is an important cultural heritage of the Tang Dynasty. Its unique artistic style and historical background provide rich materials for mascot design. This study uses methods such as literature research, case studies, and expert interviews to explore how to integrate qualia theory with the cultural symbols of Changsha Kiln, focusing on how to modernize traditional symbols, how to express sensory experiences, and how to effectively convey emotions. In the case study, representative mascots of Chinese culture, such as Sanxingdui and Bingdundun, were analyzed and studied. An expert on underglaze color of Changsha kiln was interviewed and a field visit was conducted. The study found that although qualia theory provides a new perspective for mascot design, challenges still exist, including how to combine traditional elements with modern design, how to

Citation:

* Tang Shiyun and Watanapun Krutasaen. (2025). Challenges Of The Qualia Theory In The Design Of Changsha Kiln Mascot. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 357-373.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

concretize sensory experiences, and how to accurately convey complex cultural meanings. This paper proposes some suggestions, including how to use technology to enhance interactivity and how to promote interdisciplinary collaboration.

Keywords: Qualia theory, Mascot design, Changsha Kiln.

Introduction

Changsha Kiln, one of the most representative ceramic production centers of the Tang Dynasty, embodies a unique fusion of artistry, craftsmanship, and cultural exchange along the Maritime Silk Road. Its porcelain is renowned for its poetic inscriptions, lotus and bird motifs, and multicultural decorative motifs, symbolizing the Tang Dynasty's spirit of openness and innovation. However, despite its historical splendor, public awareness of Changsha Kiln remains limited compared to Jingdezhen or Liling. Therefore, there is a need to expand Changsha Kiln's visibility.

Meanwhile, qualia theory emphasizes the integration of emotional value and sensory experience in design, providing a new theoretical perspective for understanding how users establish emotional connections with cultural products. When applied to mascot design—a key medium for cultural communication and branding—this theory can transform abstract sensory and emotional experiences into tangible forms. However, the process of integrating traditional symbolism with modern sensibility presents multiple challenges: how to visualize tactile or olfactory experiences, how to modernize ancient motifs without losing cultural heritage, and how to convey complex emotional meanings through a single mascot image.

Thus, this research is significant because it fills the gap between theory and practice in applying qualia theory to cultural heritage design. This study, focusing on the Changsha Kiln mascot, explores how to effectively integrate

emotional resonance and sensory perception into cultural products. This not only contributes to the expansion of the design theoretical framework based on qualia theory, but also provides a sustainable model for revitalizing traditional crafts in contemporary creative industries.

In recent years, research on the integration of cultural heritage and mascot design has been increasing. However, existing studies have mostly focused on visual imagery and communication strategies, lacking a systematic exploration of the emotional transmission and sensory experience mechanisms emphasized by "sensitivity theory." In particular, within the field of Changsha Kiln cultural design, much of the focus has been on historical re-creation, with little in-depth research on how to integrate sensory qualities with cultural symbols to create an empathetic design language.

Objectives

1. To study how to reinterpret the traditional cultural symbols of Changsha Kiln in modern design to make it more in line with the public's aesthetic taste.
2. To study the embodiment of sensory experience in mascot design.

Literature Review

As an important methodology in the field of design in recent years, the Qualia theory emphasizes the deep integration of emotional value and sensory experience through material carriers. Its core lies in building an emotional resonance mechanism between users and design objects (Dimitrov, 2025). Dimitrov (2025) proposed that the core of Qualia theory is to convey deep emotional value through material design. Changsha Kiln, a brilliant cultural treasure from the Tang Dynasty, is not only a shining pearl in the history of Chinese ceramics, but also an important part of the world's cultural heritage. It

is named after the kiln site in Changsha City, Hunan Province. Its ruins are located on the east bank of the Xiangjiang River, about 25 kilometers northwest of Changsha City, and in the Shizhu Wazhaping area near Tong guan Town (Guo et al., 2022). This was once an important base for ancient ceramic production. The porcelain of Changsha Kiln, with its unique artistic style and exquisite craftsmanship, has become one of the representatives of Tang Dynasty ceramic art. Changsha Kiln's porcelain products are of various kinds, ranging from daily necessities such as bowls, plates, dishes, pots, bottles, jars, to pen holders and inkstones, which are part of the four treasures of the study, and even children's toys, all of which reflect the ingenuity and love of life of the Changsha Kiln craftsmen. In terms of decorative techniques, the craftsmen of Changsha Kiln demonstrated extraordinary creativity and artistic talent. Changsha Kiln was an important production base for export porcelain in the Tang Dynasty, and its mascot design carries unique cultural genes. From a historical perspective, it is necessary to reflect the technological breakthrough of Changsha Kiln in creating underglaze painting, as well as its special status in spreading Central Plains culture through the Maritime Silk Road. In terms of cultural connotation, it is necessary to extract typical artistic symbols such as molded decals and poetry decorations, and transform cross-cultural elements such as Hu people's music and dance, date palm patterns, etc. from the unearthed cultural relics of the "Black Stone" shipwreck into modern design language (Campagna & Chamberlain, 2024). Guo et al. (2022) studied the historical background and cultural value of Changsha Kiln, pointing out that Changsha Kiln is not only an important representative of Chinese ceramic art, but also an important resource for our study of cultural heritage. The design goals need to take into account the dual demands of cultural heritage and market communication. They must maintain the aesthetic characteristics of Tang Dynasty ceramics while conforming to the communication laws of contemporary IP images. For example, in terms of modeling, we can refer to the classic shape of Changsha Kiln teapot for

anthropomorphic reconstruction, and enhance affinity through Q-version proportions. The application of qualia theory in Changsha Kiln mascot design needs to start from the in-depth transformation of cultural symbols (Guan Ziwei, 2023). The visual elements of Changsha kiln colored porcelain, such as lotus patterns and poetry decorations, are not only decorative symbols, but also a concrete expression of the Tang Dynasty craftsmen's worship of nature and poetic life; In the application of color, the kiln-fired effects of copper red and green colors are transformed into digital gradient colors, which not only retains the characteristics of traditional craftsmanship but also adapts to the needs of new media communication. This dialectical unity of tradition and modernity constitutes the core challenge of incorporating Qualia theory into design practice. Changsha kiln porcelain, with its unique charm and far-reaching influence, has become an indispensable and important physical material for studying the social culture and economic exchanges of the Tang Dynasty. Many literatures show that the Qualia theory has broad application potential in design, especially in mascot design, which can effectively combine traditional culture with modern aesthetics.

Methodology

The literature review method aims to establish a theoretical foundation for research by combing and analyzing relevant academic findings. In this study, by reviewing Chinese and international literature related to Changsha Kiln culture, Tang Dynasty ceramic art, mascot design, and qualia theory, we systematically organized the historical background, decorative techniques, and cultural symbolic characteristics of the Changsha Kiln. We also summarized the research findings and current application of qualia theory in design practice.

Secondly, the comparative analysis method is used to compare different design cases and extract universally relevant design principles and innovative strategies. This method, through horizontal comparative analysis, reveals both

differences and commonalities in design language, visual symbols, and sensory expression. This study collected representative mascot examples from China and abroad, such as the "Sanxingdui Bronze Mask," "Bing Dwen Dwen," and "Lion Dance Image," and compared their modeling language, color usage, and sensory experience strategies. We summarized the design principles that integrate traditional cultural symbols with modern aesthetics, providing a reference for the development of Changsha Kiln mascot imagery. The time range of case selection is limited to between 2015 and 2025 to ensure that the research covers the latest trends in cultural creativity and mascot design in recent years.

Finally, the expert interview method aims to provide practical verification and supplementation for the research through the experiences and perspectives of professionals. In this study, researchers invited ceramic art experts to conduct in-depth interviews, providing recommendations based on technical feasibility, cultural accuracy, and market acceptance. This process not only provided professional feedback on the design proposals but also validated the applicability and limitations of qualia theory in the redesign of traditional culture, thus ensuring the scientific and innovative nature of the research conclusions.

Conceptual Framework

At the top level of the framework, qualia theory emphasizes the use of material as a medium for sensory experience, conveying perceptual information through design elements such as color, texture, and form to stimulate users' emotional responses and cultural identification. Visual, tactile, and emotional experiences together constitute a comprehensive sensory experience system.

The bottom level of the framework revolves around the cultural core of "Changsha Kiln," developing design thinking from four dimensions (Figure 1).

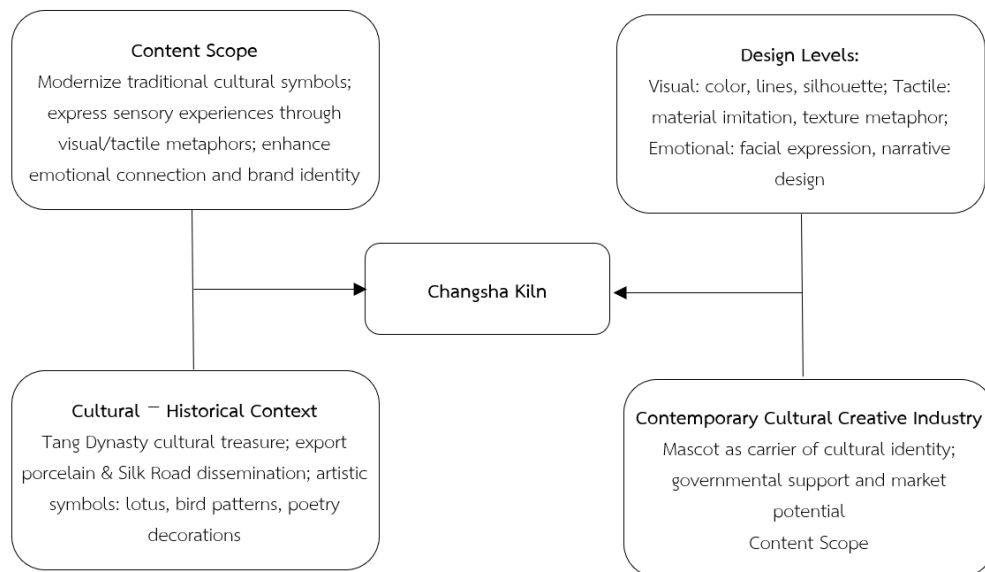

Figure 1 Conceptual Framework (Source: Constructed by the researcher)

Results

1. Application of the texture theory in the design of Changsha Kiln mascot.

Attractiveness: We drew inspiration from the decorative patterns of Changsha kilns and designed a mascot image that is both simple and modern and in line with Tang Dynasty aesthetics.

Aesthetics: By simplifying traditional patterns, such as lotus and bird patterns, and incorporating them into the mascot's clothing and appearance, we can enhance cultural recognition while avoiding appearing too complicated.

Creativity: Combining the cultural characteristics of Changsha Kiln, a handheld object symbolizing the characteristics of Changsha Kiln was designed for the mascot, which enriched the character's dynamics and increased creativity and fun. In addition, the mascot also has a high degree of loyalty (Schultz & Sheffer, 2018). It not only represents the traditional culture of Changsha Kiln, but also can establish emotional connections with tourists through smart technology, becoming a loyal partner in spreading and promoting Changsha Kiln culture.

Exquisite: In the design of the Changsha Kiln mascot, 3D modeling not only improved visual accuracy and texture, but also demonstrated advantages in cost, durability, and manufacturability. While early modeling investment is high, parametric design reduces the cost of later modifications. Optimizing structural thickness improves the model's strength and lifespan. Furthermore, 3D models can be directly integrated with printing and mold production, achieving efficient transformation from digital design to physical manufacturing.

Engineering: A modular mascot was designed to adapt to different usage scenarios, such as festivals or exhibitions.

2. Integration of sensory experience and mascot design

2.1 Visual experience:

Low-saturation colors and rounded lines convey affinity and avoid overly complicated decorative elements interfering with the expression of cultural symbols. Low-saturation colors weaken visual stimulation by de-highlighting, creating a calm and warm atmosphere, making it easier for users to focus on the deep connotations of cultural symbols. Rounded silhouettes are naturally friendly and are not affected by cultural barriers. Take, for example, the spherical figure of Kumamon and the gentle curves of Butter Bear. Humans' preference for curves stems from evolutionary instincts. Round objects often symbolize non-threateningness, which allows designs to quickly transcend geographical limitations. In the design of the Changsha Kiln mascot, I drew on this preference for curves and used rounded lines to outline a friendly and approachable image, allowing the mascot to transcend cultural boundaries and resonate with the audience. In addition, the design cleverly incorporates traditional elements of Changsha kilns, such as lotus and bird patterns on porcelain, which have been modernized to preserve the essence of the culture while giving the mascot a unique visual identity. In terms of visual experience, the mascot design not only focuses on external beauty, but also strives to convey the profound heritage and affinity of Changsha kiln culture through the clever use of colors and lines .The

Silk Road cultural connotations carried by the camel and Hu people patterns of the Changsha Kiln in the Tang Dynasty need to be transformed into visual images that can be understood by contemporary audiences through narrative design (Eun-kyung, 2021).

2.2 Tactile metaphor:

The use of silicone materials that imitate ceramic glaze in physical derivatives balances the "cold and hard" feeling of traditional porcelain with the "soft" touch required by modern needs. Although we cannot actually touch the mascot, designers can let us imagine its touch by choosing the right materials and textures. For example, if it is designed to be furry, people can feel its softness and intimacy. Aesthetic response involves the experience of multiple senses. Different types of stimulation can change the degree of appreciation and may promote the multimodal expression of the overall aesthetic experience. Through the innovative use of materials, the designer hopes to inspire the audience to have a deep association with Changsha Kiln culture. Even if they cannot touch the mascot directly, they can feel the cultural connotation and aesthetic value behind it through the tactile metaphor of the material (Sonderegger & Sauer, 2015). This design strategy not only enriches the expression form of the mascot, but also expands the audience's perception channels of traditional culture.

Table 1 Sensory experience in featured mascots

Mascot name/core image	Mascot pictures	source	Key Features
Sanxingdui bronze mask		Bronze artifacts from Sanxingdui ruins	Vertical eyes, big ears, diamond-shaped eyes
Lion Dance		Lion dance customs in southern China	Big eyes, big mouth, curly hair, unicorn horn, festive and lively
Bing Dwen Dwen		Beijing Winter Olympics Mascot	The image of a giant panda is combined with an ice crystal shell that is full of super energy. The overall lines are smooth and rounded.

As Table 1. These mascots perfectly integrate sensory experience with mascot design through different design elements and forms of expression. The design of the Sanxingdui bronze mascot is inspired by the ancient bronze civilization. Its round and cute shape and the main colors of bronze green and gold not only show the mysterious charm of ancient civilization, but also bring people a unique feeling through the tough and cold texture in touch and vision. The lion dance mascot is presented in the image of a cartoon lion, with big round eyes, an open mouth and thick, curly hair. The round shape and soft curves symbolize warmth, security and non-threatening feeling, which helps to shorten

the psychological distance between the mascot and the audience. People feel as if they can touch the plush texture of the lion's fur and feel the joy and liveliness of the folk tradition. The design of the ice crystal shell pattern cleverly combines the image of the giant panda with the ice crystal shell. The overall lines are smooth and round, full of a sense of technology and the future. The transparent ice crystal shell not only highlights the cuteness of the panda, but also brings people a new sensory experience through the dual enjoyment of vision and touch. At the same time, the smooth surface texture evokes the realism of ceramic glaze and reinforces the cultural memory of Changsha kiln craftsmanship.

2.3 Emotional resonance:

Mascots are designed to touch our emotions. By designing different shapes, expressions and movements, mascots can express emotions such as happiness, sadness, bravery, etc. This can resonate with our hearts and make us identify with and remember the brand or event more. When the mascot's expression is not designed, the mascot can become a symbol of emotion. If you are happy, the mascot is happy too. If you are unhappy, the mascot is also unhappy, just like Hello Kitty has no expression. The cleverness and fun of mascot design have great appeal to consumers (Patterson et al., 2013). They are not just symbols of brands or activities, but more like a partner who can accompany us and understand our emotions. Designers strive to create a sense of familiarity and belonging by carefully planning every detail of the mascot, including the color, line, and even the mascot's name. This design strategy not only strengthens the emotional connection between consumers and brands or activities, but also greatly enhances the charm and value of the mascot itself. With the company of the mascot, we seem to have found a friend with whom we can confide our thoughts, share joy and sorrow, making the whole experience more warm and memorable.

3. Challenges in the application of qualia theory

3.1 Conflict between tradition and modernity:

If the traditional symbols of Changsha Kiln are to be reborn in modern design, they must be carefully transformed and innovated. However, in this process, oversimplification of these symbols may cause them to lose their original cultural depth and connotation. Taking the digital presentation of glaze texture as an example, designers need to find a proper balance between high realism and abstract expression to ensure that the unique beauty of traditional craftsmanship can be conveyed while retaining modern aesthetic tastes. At the same time, traditional Changsha kiln handicrafts are not just exquisite objects, they often contain rich historical and cultural connotations and artistic value. In modern design, how to cleverly preserve these traditional essences while meeting the aesthetic needs and practical functions of contemporary people has become an important issue that needs to be solved urgently. For example, incorporating the poetic elements of ancient poetry on the poetry pot into the design of a modern mascot can allow people to recognize its profound cultural origins at a glance without appearing too stiff or abrupt. This requires designers to have superb creative ability and clever arrangement skills. Designers must use modern design concepts and techniques on the basis of respecting tradition to create design works that have both traditional charm and conform to modern aesthetics.

3.2 The problem of concretization of sensory experience:

In qualia theory, so-called “tactile metaphors” are often limited by the choice of materials in the field of physical design. For example, although imitation glaze materials can bring a unique tactile experience, their high prices often discourage designers from using them in actual applications. In addition, this material is difficult to convey a real tactile feeling in graphic design, which undoubtedly increases the difficulty of design. At the same time, the concretization of "olfactory metaphor" also faces many challenges. Take

Changsha Kiln as an example. Its rich glaze color changes and unique fragrance emitted during the firing process together constitute its profound historical and cultural connotations. However, in the process of mascot design, how to transform this olfactory experience into visual elements so that it cannot only be preserved in the physical toy but also be widely disseminated on digital media platforms is undoubtedly a technical challenge. Designers must seek out new materials and processing techniques to simulate or suggest this unique smell while ensuring the design is practical and economical. This requires not only breakthroughs in material science and process technology, but also innovative thinking in cross-sensory design. In this way, designers can create mascots that inspire both visual beauty and evoke olfactory memory, thereby building a bridge between physical and digital media so that the essence of traditional culture can be inherited and carried forward in modern society.

3.3 Complexity of emotional transmission:

The cultural connotation of Changsha Kiln needs to be expressed through a single mascot image, which may lead to information overload. Storytelling design is needed to assist in emotional transmission. In such a huge cultural carrier as Changsha Kiln, it is undoubtedly a difficult task to condense its cultural connotation into a single mascot image. Therefore, it is necessary to cleverly select the cultural symbols that best represent the characteristics of Changsha Kiln within the limited design space, and use innovative design techniques to skillfully weave the cultural story of Changsha Kiln into the image of the mascot. By giving the mascot a story background, it becomes not just a static object, but a living character that can tell history and convey emotions. For example, a mascot inspired by the pattern elements of Changsha Kiln can be designed. It not only has a unique appearance, but also has a background story closely linked to the history of Changsha Kiln, telling a moving story about the combination of traditional craftsmanship and modern design. This is also a preservation of the

regional characteristics and folk values of Changsha Kiln(Baosheng & SUZUKI, 2013).Through such storytelling design, the audience can naturally feel the cultural charm of Changsha Kiln and resonate with it emotionally during the interaction with the mascot. This design technique can not only effectively convey the cultural value of Changsha Kiln, but also enhance the attractiveness and market competitiveness of the mascot, making it a bridge connecting the past and the future, tradition and modernity.

Discussion

This study focuses on two core issues: (1) How to transform the traditional symbols of Changsha Kiln in the context of modern design to balance cultural heritage and market communication; (2) How to express the emotions and sensory experience of Changsha Kiln mascot through the theory of sensibility.

This study explores the potential of the application of perceptual theory in the design of Changsha Kiln mascots and its limitations. The core contradiction of the study is how to achieve effective market communication while maintaining cultural heritage and finding a balance between the two.

1. Modern translation of cultural symbols: The patterns and glazes of Changsha kiln need to be "redesigned" to adapt to modern aesthetics, rather than directly copied. For example, the redesign of the "lotus pattern" is not just a direct copy of the original pattern, but a creation and giving it a new meaning.

2. Technology empowers sensory experience: Use AR/VR technology to make up for the limitations of physical design. For example, by scanning the mascot, a virtual scene of Tang Dynasty kiln workers making porcelain can be triggered to enhance the user's immersive experience.

3. The necessity of interdisciplinary collaboration: Designers need to work with ceramic craftsmen and user experience experts to ensure that the five

elements of the perceptual quality theory (charm, aesthetics, etc.) are reflected in both physical products and digital media.

This study employs the method of "modern translation of cultural symbols" to simplify and recreate traditional Changsha kiln elements, such as lotus patterns, poetry motifs, and Hu people dance motifs. This approach preserves the aesthetic characteristics of the Tang Dynasty while meeting the requirements of contemporary mascots for readability and international communication. The study also proposes the principle of "redesign rather than reproduction," emphasizing the infusion of new cultural meaning into traditional elements.

In terms of sensory experience, the design draws on visual experience, employing a desaturated color scheme and smooth lines to enhance emotional resonance and cultural identity. In terms of tactile metaphors, glazed silicone materials, digital gradient colors, and simulated textures are used to strike a balance between the "cold and hard feel of ceramics" and the "soft touch of modernity." Furthermore, storytelling can be used to enhance emotional communication. Mascots can also be designed as characters that carry historical memories and be given backstories, making them interactive and emotionally impactful cultural vehicles.

Finally, to achieve sustainable development of the Changsha Kiln mascot, its image should be extended to more media and scenarios, such as digital media, AR filters, and licensed merchandise. This will not only enhance public participation and cultural identity, but also build a cultural IP system with long-term influence.

Recommendations

1. General Recommendations

Designers should collaborate closely with ceramic artisans, cultural historians, and user-experience experts to ensure the accuracy, authenticity, and emotional resonance of cultural representations. Furthermore, cultural institutions and policymakers should support interdisciplinary research projects that integrate traditional craftsmanship with new materials, digital media, and emotional design. Such collaboration not only ensures design innovation but also contributes to the sustainable preservation and global dissemination of Chinese cultural heritage.

2. Future Research Recommendations

Future studies could explore the application of Qualia Theory in other intangible cultural heritage designs, such as Xiang embroidery, Jingdezhen porcelain, and Miao silver ornaments. Additionally, empirical studies involving audience perception and emotional response could further validate the effectiveness of sensory-based cultural design models. These directions will help refine the theoretical foundation of Qualia Theory and expand its impact in cross-cultural and cross-sensory design research.

References

- Baosheng, W., & SUZUKI, N. (2013). Changsha kiln folk ceramics as a medium to express ordinary people's thoughts. *Design Studies*, 60(2), 2_1-2_10. https://doi.org/10.11247/jssdj.60.2_1
- Campagna, M., & Chamberlain, R. (2024). How material sensory properties and individual differences influence the haptic aesthetic appeal of visually presented stimuli. *Scientific Reports*, 14(1), 13690. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-63925-9>

- Dimitrov, M. (2025). The evaluative qualia theory of pleasure and displeasure. *Synthese*, 205(1), 22. <https://doi.org/10.1007/s11229-024-04824-4>
- Eun-kyung, K. (2021). The formation of Hu style in Changsha kiln in the Tang Dynasty and its background. *Art History*, 41, 71–96. <https://doi.org/10.14769/jkaahe.2021.02.41.71>
- Guan, Z., Li, Z., & Li, M. (2023). Inheritance and innovative design of Tang Dynasty joint bead decoration. *Wool Textile Journal*, 51(2). <https://doi.org/10.19333/j.mfkj.20220603906>
- Guo, A., Mao, L., Shan, S., Zhang, X., & Mo, D. (2022). Hydrological regime, provenance, and impacts on cultural development at Changsha kiln archaeological site since 1300 A, Lower Xiangjiang River, China. *Land*, 11(6), 789. <https://doi.org/10.3390/land11060789>
- Patterson, A., Khogeer, Y., & Hodgson, J. (2013). How to create an influential anthropomorphic mascot: Literary musings on marketing, make-believe, and meerkats. *Journal of Marketing Management*, 29(1–2), 69–85. <https://doi.org/10.1080/0267257X.2012.759992>
- Schultz, B., & Sheffer, M. L. (2018). The mascot that wouldn't die: A case study of fan identification and mascot loyalty. *Sport in Society*, 21(3), 482–496. <https://doi.org/10.1080/17430437.2017.1346622>
- Sonderegger, A., & Sauer, J. (2015). The role of non-visual aesthetics in consumer product evaluation. *International Journal of Human–Computer Studies*, 84, 19–32. <https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2015.05.011>

การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชน
ของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*

PROVIDING INFRASTRUCTURE SERVICES TO THE PEOPLE OF THE
MUNICIPALITY KHUAN LANG CITY, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA
PROVINCE

สวลี เหมมัน¹ และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา²

Savalee Hemman¹ and Sitthipong Sitthiphatraprabha²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: savaleehem2518@gmail.com

วันที่รับบทความ : 30 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 7 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 9 พฤศจิกายน 2568

Received 30 October 2025; Revised 7 November 2025; Accepted 9 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชน ของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองควนลัง จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

Citation:

* สวลี เหมมัน และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา. (2568). การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 374-386.

Savalee Hemman and Sitthipong Sitthiphatraprabha. (2025). Providing Infrastructure Services To The People Of The Municipality Khuan Lang City, Hat Yai District, Songkhla Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 374-386.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1) การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลำใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านถนน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านระบบทางระบายน้ำ ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลำใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า เทศบาลควรเร่งดำเนินการสำรวจสภาพถนนในทุกชุมชน เพื่อซ่อมแซม และปรับปรุงถนนที่ชำรุดอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างเพิ่มเติมในพื้นที่เสี่ยงภัย เช่น จุดเปลี่ยว ซอยเล็กในชุมชน และพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยแก่ประชาชน ควรปรับปรุงเพิ่มเติมเส้นทางระบายน้ำเพิ่มขึ้น และจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำ เพราะในช่วงฤดูฝนพื้นที่เมืองควนลังประสบปัญหาน้ำท่วมขังอยู่เป็นประจำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น

คำสำคัญ: การให้บริการ, โครงสร้างพื้นฐาน

Abstract

The objectives of this thematic paper are as follows: 1) To study the provision of infrastructure services to the people of Khuan Lang Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province 2) To study the guidelines for the development of infrastructure services to the people of Khuan Lang Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province. The study employed a mixed methods approach. The sample consisted of 400 residents living in the area of Khuan Lang Municipality and 5 key informants, selected purposively. The research instruments included a questionnaire and in-depth interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and descriptive content analysis.

The results showed that: 1) Infrastructure services to the people of Khuan Lang Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province are at a high level It was found that the electrical and lighting system with the highest average value, followed by the road side. and the side with the lowest average value is the

drainage system. The average value is moderate 2) Guidelines for the development of infrastructure services to the people of Khuan Lang Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province It was found that Khuan Lang Municipality Investigate the condition of roads in all communities in order to repair or improve damaged roads efficiently, Additional lighting should be installed in risky areas such as isolated spots, small alleys in the community and other public areas to increase public safety, Drainage routes should be improved and water obstructions should be removed because during the rainy season, the Khuan Lang area is regularly flooded. Municipalities should increase the capacity of the drainage system, such as dredging drainage canals. Repair drains to increase drainage efficiency more quickly.

Keywords: Service providing, Infrastructure

บทนำ

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหลักการสำคัญของการบริหารราชการแผ่นดินในยุคปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุดและทันทั่วทั้งที่ บทบาทหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ การจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ถนน ระบบขนส่ง ไฟฟ้า น้ำ การสื่อสาร สาธารณสุข และการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างรอบด้าน การพัฒนาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพสามารถลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียม และเพิ่มศักยภาพในการดึงดูดการลงทุน และกระตุ้นเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนถึงประสิทธิภาพของการบริหารงานท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมี ความเชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 56 ได้รับรองสิทธิของประชาชน ในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยระบุว่า “รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการ

พัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของทั้งรัฐและท้องถิ่นในการร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น (อารยา โกวิทย์ และคณะ, 2565)

เทศบาลเมืองควนลัง ตั้งอยู่ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นหนึ่งในเมืองเศรษฐกิจหลักของภาคใต้ โดยเทศบาลควนลังมีลักษณะเป็นเมืองปริมณฑลที่อยู่ติดกับเทศบาลนครหาดใหญ่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุนและการขยายตัวทางเศรษฐกิจสำคัญของภูมิภาค ส่งผลให้เทศบาลเมืองควนลังมีบทบาทในการรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของประชากรจากเมืองหาดใหญ่ ในแง่ของสภาพชุมชน เทศบาลเมืองควนลังเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่มีประชาชนทั้งไทยพุทธและมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน ส่งผลให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน ความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองควนลังมีความหลากหลาย และมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตอย่างยิ่ง โดยประชาชนให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความสะอาดปลอดภัย และการรองรับการเจริญเติบโตของเมือง เช่น ระบบถนนและการคมนาคม ถนนที่มีคุณภาพ และการบำรุงรักษาที่ดี เพื่อรองรับปริมาณรถยนต์ที่เพิ่มขึ้น และการจราจรที่คล่องตัว ระบบไฟฟ้าและแสงสว่างสาธารณะ การมีไฟฟ้าและแสงสว่างในพื้นที่สาธารณะที่เพียงพอและทั่วถึง เพื่อความปลอดภัยของประชาชนในยามค่ำคืน ระบบระบายน้ำและการจัดการน้ำเสีย เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมและรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ความต้องการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการให้เทศบาลเมืองควนลังพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เทศบาลเมืองควนลัง ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบผ่านแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566–2570 โดยมีเป้าหมายหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ผ่านการพัฒนาในหลากหลาย มิติหนึ่งในประเด็นที่เทศบาลให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างและบำรุงรักษาถนน เพื่อการสัญจรที่สะดวกและปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน และการสัญจรได้อย่างปลอดภัย การติดตั้งระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง เพื่อช่วยเพิ่มความปลอดภัย ลดอุบัติเหตุ และลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนได้ รวมถึงการก่อสร้างคูระบายน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังและการระบายน้ำไม่ทันในช่วงฤดูฝน เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน ซึ่งถือเป็น

ภารกิจหลักที่เทศบาลให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ เพราะโครงสร้างพื้นฐานถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน ที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างชุมชนที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานเทศบาลเมืองควนลัง, 2567) เพื่อให้การพัฒนาดังกล่าวมีประสิทธิภาพ และตรงกับความต้องการของประชาชน จึงจำเป็นต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะจากเสียงสะท้อนของประชาชนผู้ให้บริการโดยตรง ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถสะท้อนข้อดี ข้อเสีย และประสิทธิภาพของการให้บริการได้อย่างชัดเจน ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การติชม การร้องเรียน หรือข้อเสนอแนะ เทศบาลจึงควรนำความคิดเห็นเหล่านี้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การรับฟังเสียงประชาชนยังเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล และการบริหารงานท้องถิ่นให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อที่จะรับทราบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ต่อการให้บริการงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และสามารถสนองตอบต่อปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้น

การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลำทับ จังหวัดสงขลา โดยได้วางแผนหาวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลำทับ จังหวัดสงขลา จำนวน 400 คน และประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองควนลัง 1 คน รองนายกเทศมนตรีเมืองควนลัง 2 คน และผู้นำชุมชน 2 คน รวมทั้งหมด 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หนังสือและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนทางการสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม (Questionnaire) ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและสร้างแบบสอบถามขึ้นโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลำทับ จังหวัดสงขลา รวมทั้ง 15 ข้อ ครอบคลุม ด้านถนน ด้านระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง และด้านระบบทางระบายน้ำ เป็นแบบเลือกระดับความคิดเห็นเพียง 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยให้ค่าคะแนนตามแนวคิดของ Likert Scale ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของแนวทางการพัฒนาการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลำทับ จังหวัดสงขลา โดยเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เชิงคุณภาพใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลำทับ

หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านถนน 2) ด้านระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง และ 3) ด้านระบบทางระบายน้ำ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนายกเทศมนตรีเมืองควนลัง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในชุมชน 2) ผู้วิจัยเมื่อได้รับการอนุญาตให้เก็บข้อมูล ได้ทำการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามจำนวนที่กำหนดไว้ จำนวน 400 ชุด และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนจากผู้กรอกแบบสอบถามพร้อมตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ 2. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษารัชนี จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองควนลัง 1 คน รองนายกเทศมนตรีเมืองควนลัง 2 คน และผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองควนลัง 2 คน 3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดการใช้สถิติในวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2. ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นโดยรวมของประชาชนเกี่ยวกับการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

1. ผลการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 1 ระดับการให้บริการเกี่ยวกับการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมและรายด้าน

การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน	ระดับการให้บริการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านถนน	3.97	0.27	มาก
2. ด้านระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง	4.08	0.32	มาก
3. ด้านระบบทางระบายน้ำ	3.32	0.41	ปานกลาง
รวม	3.79	0.22	มาก

จากตาราง พบว่า การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านถนน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านระบบทางระบายน้ำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยสรุป

1) ด้านถนน เทศบาลควรเร่งดำเนินการสำรวจสภาพถนนในทุกชุมชน เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการซ่อมแซมหรือปรับปรุงถนนที่ชำรุดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะถนนใน

เขตที่มีการจราจรหนาแน่น และควรใช้วัสดุที่มีคุณภาพและทนทาน พร้อมทั้งมีแผนการบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยืดอายุการใช้งานและลดต้นทุนในระยะยาว

2) ด้านระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง ควรมีการติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างเพิ่มเติมในพื้นที่เสี่ยงภัย เช่น จุดเปลี่ยว ซอยเล็กในชุมชน และพื้นที่สาธารณะต่างๆ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยแก่ประชาชน พร้อมทั้งพิจารณาการใช้พลังงานทดแทน เช่น ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในระยะยาวและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน และควรปรับปรุงระบบไฟฟ้าและแสงสว่างในหมู่บ้านเกิดความชำรุดเสียหายรวดเร็วขึ้น

3) ด้านระบบทางระบายน้ำ ควรปรับปรุงเพิ่มเติมเส้นทางระบายน้ำเพิ่มขึ้น และขจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำ เพราะในช่วงฤดูฝนพื้นที่เทศบาลเมืองควนลังประสบปัญหาน้ำท่วมขังอยู่เป็นประจำ เทศบาลควรเพิ่มขีดความสามารถของระบบระบายน้ำ เช่น ขุดลอกคลองระบายน้ำ ข่อมแซมท่อระบายน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบ เพื่อให้สามารถระบายน้ำได้อย่างรวดเร็ว

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลำปำ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านถนน และด้านระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง พบว่า อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านระบบทางระบายน้ำ อยู่ในระดับปานกลาง

1) ด้านถนน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเห็นในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเทศบาลเมืองควนลังได้ให้ความสำคัญต่อการก่อสร้าง ปรับปรุง และบำรุงรักษาถนนในเขตพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่ออำนวยความสะดวกในการสัญจรของประชาชน ทั้งถนนสายหลัก ถนนเชื่อมระหว่างชุมชน และถนนภายในหมู่บ้าน ทำให้การเดินทางของประชาชนเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยมากยิ่งขึ้นผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณตรี ปทุมวัฒน์ชัย และโกศล สอดส่อง (2565) ที่ระบุว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านถนนของเทศบาลในระดับมาก โดยเฉพาะด้านคุณภาพถนน ความปลอดภัยในการสัญจร และการตอบสนองของเทศบาลต่อการปรับปรุงซ่อมแซมถนนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวสิทธิ์ ทองสง (2567) ที่ชี้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อความสะดวกในการใช้ถนน การซ่อมแซมเมื่อเกิดความเสียหาย และการช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาในการใช้เส้นทาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการตอบสนองต่อความต้องการของ

ประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ผลการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและปรับปรุงการให้บริการสาธารณะของเทศบาลเมืองควนลังได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งเสริมการบริหารจัดการท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2) ด้านระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเห็นในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเทศบาลเมืองควนลังได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการติดตั้งและบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าและไฟฟ้าส่องสว่างอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ มีการติดตั้งเสาไฟฟ้าและไฟถนนในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากร รวมทั้งบริเวณถนนสายหลัก ซอยย่อย และจุดเสี่ยงที่อาจเกิดอุบัติเหตุในช่วงกลางคืน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความสำเร็จของเทศบาลในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนอย่างทันที่ เพื่อสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจต่อการให้บริการของภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวสิษฐ์ ทองสง (2567) ที่ชี้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการวางแผนและจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม รวมถึงมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนและติดตามผลโครงการ ทำให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

3) ด้านระบบทางระบายน้ำ ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเห็นในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในบางพื้นที่ของเขตเทศบาลยังประสบปัญหาน้ำระบายได้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มีปริมาณน้ำมาก ทำให้เกิดน้ำท่วมขังตามถนนหรือพื้นที่ลุ่มต่ำชั่วคราว ส่งผลกระทบต่อการสัญจรและความเป็นอยู่ของประชาชนในบางชุมชน แม้ว่าเทศบาลเมืองควนลังจะได้ดำเนินการก่อสร้างและปรับปรุงระบบระบายน้ำอย่างต่อเนื่อง เช่น การขุดลอกคูคลอง การทำท่อระบายน้ำ และการติดตั้งฝาท่อในบริเวณที่จำเป็น แต่ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มีบางพื้นที่เป็นที่ลุ่ม รวมทั้งการขยายตัวของชุมชนและสิ่งปลูกสร้างที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ระบบระบายน้ำที่มีอยู่เดิมไม่เพียงพอต่อปริมาณน้ำในบางช่วงเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2567) ได้อธิบายว่าโครงสร้างพื้นฐาน คือ โครงสร้างทางกายภาพซึ่งใช้อำนวยความสะดวกสาธารณะ ซึ่งอาจเป็นโครงการที่ภาคเอกชน

หรือภาครัฐทำได้ โดยมุ่งเน้นให้สาธารณะชนได้ประโยชน์ อาทิเช่น ระบบขนส่ง ระบบระบายน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสีย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศเกิดการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนะ มหุญพาชัย และธีรวิสิฐ มุลงามกุล (2558 : 4) ที่ชี้ว่า งานการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเทศบาลที่จะต้องดูแลประชาชนให้เป็นอย่างดีและเทศบาลตำบลเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายอำนาจจากส่วนกลางลงมาสู่ท้องถิ่นเพื่อที่จะได้ให้บริการประชาชนอย่างใกล้ชิด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลำทับ จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลเมืองควนลังโดยรวมถือว่ามีประสิทธิภาพและได้รับความพึงพอใจจากประชาชนในระดับมาก แต่ยังมีบางประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในด้านการจัดการระบบทางระบายน้ำ เพื่อป้องกันและลดปัญหาน้ำท่วมในอนาคต อีกทั้งควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ในส่วนของข้อเสนอแนะ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบทางระบายน้ำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการสำรวจพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมและวางแผนก่อสร้างหรือปรับปรุงระบบระบายน้ำให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ นอกจากนี้ ควรจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส โดยเน้นพื้นที่ที่มีปัญหาเร่งด่วนก่อน เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง อีกทั้งเทศบาลควรสร้างระบบติดตามและประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งพื้นที่ นอกจากนี้ ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไม่ทิ้งขยะลงคูน้ำหรือท่อระบายน้ำ และแจ้งปัญหาสาธารณูปโภคที่ชำรุดให้หน่วยงานรับทราบโดยเร็ว เพื่อช่วยลดภาระของเทศบาลและสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1) เทศบาลเมืองควนลัง ควรจัดทำแผนพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในระยะยาว การวางแผนงบประมาณ ในการก่อสร้างหรือซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภคควบคู่กัน เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2) เทศบาลเมืองควนลัง ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้านระบบการสื่อสารระหว่าง

เทศบาลกับประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นการแจ้งปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น จัดตั้ง Call Center ที่ให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง หรือเพิ่มช่องทางการแจ้งปัญหาในรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งปัญหาเร่งด่วนได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน 3) เทศบาลเมืองควนลัง ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแผนงานประจำปี ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อร่วมกันพัฒนาเทศบาลเมืองควนลังให้มีความเจริญมากขึ้นไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ของการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนกับพื้นที่อื่น ๆ ว่ามีผลต่อการบริการอย่างไรบ้าง 3) ควรศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2567). รายงานประจำปี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จักรพันธ์ สมบูรณ์ธรรม และบุญเหลือ บุปผามาลา. (2565). การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลโนนทอง อำเภอนาโยง จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(5), 223-224.
- ชนะ มหบุณยพาศัย. (2558). แนวทางพัฒนาการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ภูวสิทธิ์ ทองสง. (2567). การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลานาว อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มณตรี ปทุมวัฒน์ชัย และโกศล สอดส่อง. (2565). การให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีชมภู อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 5(1), 47-58

อารยา โกวิทย์ และคณะ. (2565), แนวทางการพัฒนาการบริการโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร จังหวัดพิจิตร. วารสารสหวิทยาการพัฒนา, 1(1), 20-30.

อิทธิพลของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์*

THE INFLUENCE OF DIGITAL MARKETING STRATEGIES ON THE SUCCESS OF ONLINE RETAIL BUSINESSES

ภัทรนันท์ ภัฏจนวิภาพร¹, สาวิตรี จันทรวาน² และ กิตติภูมิ พานทอง³

Phattharanan Kanchanawiphaphon¹, Savitree Chanwan² and Kittiphum Phanthong³

¹⁻³วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻³Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: Sikharinamn@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 2 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 4 พฤศจิกายน 2568

Received 19 October 2025; Revised 2 November 2025; Accepted 4 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ 2) ศึกษาระดับความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ 3) วิเคราะห์กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าของธุรกิจค้าปลีกและผู้จัดการฝ่ายการตลาดของธุรกิจค้าปลีกในจังหวัดตาก จำนวน 330 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปร

Citation:

* ภัทรนันท์ ภัฏจนวิภาพร, สาวิตรี จันทรวาน และ กิตติภูมิ พานทอง. (2568). อิทธิพลของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 387-402.

Phattharanan Kanchanawiphaphon, Savitree Chanwan and Kittiphum Phanthong. (2025).

The Influence Of Digital Marketing Strategies On The Success Of Online Retail Businesses.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 387-402.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยที่พบว่า

1) ระดับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.04, SD = 0.80) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญ คือ ด้านการใช้โซเชียลมีเดีย รองลงมาคือ ด้านการทำโฆษณาออนไลน์ ด้านการตลาดเนื้อหา และด้านการตลาดผ่านอีเมล ระดับความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.08, SD = 0.85) ความสำคัญสูงสุด คือ ความจงรักภักดีของลูกค้า รองลงมาคือความพึงพอใจของลูกค้า ยอดขายออนไลน์ และการเติบโตของธุรกิจ/ส่วนแบ่งการตลาด

2) การวิเคราะห์กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ ด้านการใช้โซเชียลมีเดีย ด้านการทำโฆษณาออนไลน์ และด้านการตลาดเนื้อหา มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ ขณะที่ด้านการตลาดผ่านอีเมล ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล, ความสำเร็จ, ธุรกิจค้าปลีกออนไลน์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the level of digital marketing strategies employed by online retail businesses, 2) to investigate the level of business success among online retail businesses, and 3) to analyze the influence of digital marketing strategies on the success of online retail businesses. This study employed a quantitative research approach. The population and sample consisted of 330 retail business owners and marketing managers in Tak Province, selected through a questionnaire as the main data collection instrument. The statistical tools used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis to test the influence of variables.

The research findings revealed that:

1) the overall level of digital marketing strategies used by online retail businesses was high (Mean = 4.04, SD = 0.80). Considering each aspect, the most

emphasized dimension was social media marketing, followed by online advertising, content marketing, and email marketing, respectively. The overall level of business success among online retail businesses was high (Mean = 4.08, SD = 0.85). The most important indicators were customer loyalty, customer satisfaction, online sales, and business growth/market share.

2) The analysis of the influence of digital marketing strategies showed that social media marketing, online advertising, and content marketing had a significant positive influence on the success of online retail businesses, while email marketing had no statistically significant influence at the 0.05 level.

Keywords: Digital Marketing Strategy, Business Success, Online Retail Business

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน ธุรกิจค้าปลีกได้มีการปรับตัวจากรูปแบบการค้าขายแบบดั้งเดิมสู่การค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Retail) มากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการซื้อสินค้าและบริการผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และโซเชียลมีเดีย ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้อย่างกว้างขวาง (Kotler, Kartajaya, & Setiawan, 2021) จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA, 2567) พบว่า มูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยในปี 2567 มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีมูลค่ารวมกว่า 5.5 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 8.2 ทั้งนี้ ธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ถือเป็นกลุ่มที่มีอัตราการเติบโตสูงสุด เนื่องจากผู้บริโภคมีความคุ้นเคยกับการซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น อีกทั้งแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ เช่น Shopee, Lazada และ TikTok Shop ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์การช้อปปิ้งที่สะดวกและหลากหลาย (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567)

การใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) การทำโฆษณาแบบชำระเงิน (Online Advertising) การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) และการตลาดผ่านอีเมล (Email Marketing) ซึ่งช่วยให้ธุรกิจ

สามารถสื่อสาร สร้างการรับรู้ และสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2022) อย่างไรก็ตามความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงแค่นำเทคโนโลยีหรือสื่อดิจิทัลมาใช้เท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับการวางแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสม การสร้างความพึงพอใจของลูกค้า ความจงรักภักดีของลูกค้า ตลอดจนการรักษาการเติบโตของยอดขายในระยะยาว ธุรกิจบางแห่งอาจประสบความสำเร็จในการสร้างยอดขายและส่วนแบ่งทางการตลาด แต่บางแห่งกลับไม่สามารถรักษาลูกค้าไว้ได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์อย่างเป็นระบบ (Laudon & Traver, 2023)

จากข้อมูลสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565 จังหวัดตากมีสถานประกอบการด้านการค้าและบริการจำนวนมาก โดยกว่า 94.0% เป็นธุรกิจขนาดเล็กมาก (micro-business) ที่มีพนักงานเพียง 1-5 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ซึ่งธุรกิจเหล่านี้มักมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และความรู้ด้านเทคโนโลยี ทำให้การปรับตัวเข้าสู่ระบบค้าปลีกออนไลน์ยังดำเนินไปอย่างช้าเมื่อเทียบกับจังหวัดขนาดใหญ่ การขาดความเข้าใจในการใช้เครื่องมือการตลาดดิจิทัลและเทคนิคการสื่อสารออนไลน์ ทำให้หลายธุรกิจไม่สามารถสร้างยอดขายหรือรักษาลูกค้าได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ปัญหาที่พบในจังหวัดตากยังเกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อการทำธุรกรรมออนไลน์ จากรายงานของศูนย์รับเรื่องร้องเรียนออนไลน์ 1212 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) ประจำปี 2567 ระบุว่ามีการร้องเรียนเกี่ยวกับการหลอกลวงซื้อขายสินค้าออนไลน์จำนวนกว่า 35,000 เคสทั่วประเทศ ซึ่งจังหวัดชายแดน เช่น ตาก เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีอัตราการร้องเรียนสูง โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงินแล้วไม่ได้รับสินค้า (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567) ปัญหานี้ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในพื้นที่ ที่อาจเกิดความระแวงและไม่มั่นใจในการสั่งซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ในจังหวัดตาก จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทของการตลาดดิจิทัลในแต่ละด้าน เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การทำโฆษณาออนไลน์ การตลาดเนื้อหา และการตลาดผ่านอีเมล ว่ามีผลต่อยอดขาย ความพึงพอใจ และการเติบโตของธุรกิจอย่างไร การศึกษานี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการในจังหวัดตากสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม เสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน และขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เติบโตอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์
2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์

สมมติฐานการวิจัย

กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่องอิทธิพลของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีที่นำมาวิจัย ดังนี้

1. ทฤษฎีการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing Theory)

ในยุคดิจิทัล การตลาดได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์ โดย ทฤษฎีการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing Theory) ให้ความหมายว่าการตลาดดิจิทัลเป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อออนไลน์ในการวางแผน การจัดการ และการสื่อสารกับลูกค้า เพื่อสร้างการรับรู้และเพิ่มยอดขายของธุรกิจ (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2022)

การตลาดดิจิทัลประกอบด้วยหลายกลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) การทำโฆษณาออนไลน์ (Online Advertising/Paid Ads) การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) และการตลาดผ่านอีเมล (Email Marketing) ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่า การเลือกใช้กลยุทธ์และเครื่องมือที่เหมาะสมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงลูกค้า และสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างลูกค้าและธุรกิจ

2. ทฤษฎีความสำเร็จของธุรกิจ (Business Success Theory)

ชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของธุรกิจสามารถวัดได้จากหลายมิติ เช่น ยอดขาย (Sales Performance) ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) ความจงรักภักดีของลูกค้า (Customer Loyalty) และการเติบโตของธุรกิจหรือส่วนแบ่งทางการตลาด (Business Growth/Market Share) (Kotler, Kartajaya, & Setiawan, 2021) การประยุกต์ใช้กลยุทธ์

การตลาดดิจิทัลอย่างเหมาะสมจะส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในมิติเหล่านี้ ทำให้ธุรกิจสามารถสร้างความแตกต่างและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดออนไลน์

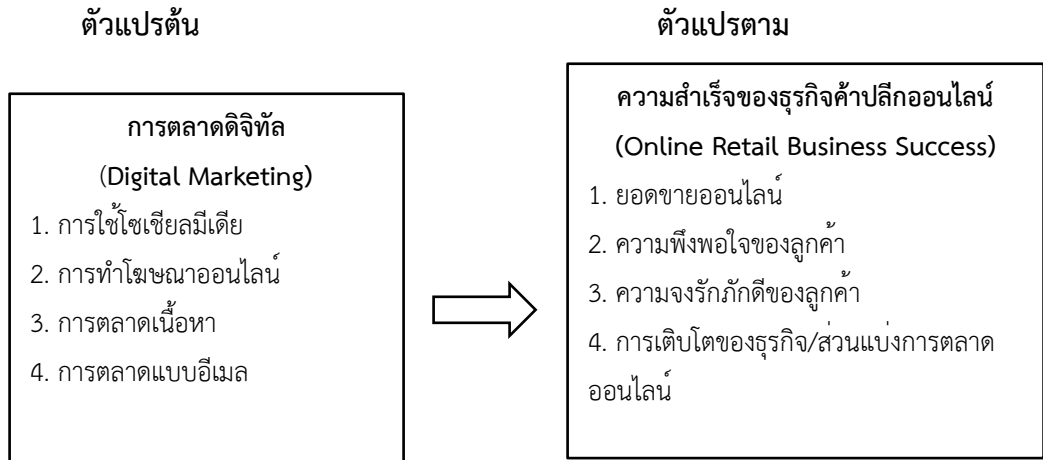
ทฤษฎีการตลาดแบบ 4Ps/7Ps ก็เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับกลยุทธ์ให้ตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักการตลาดแบบ 7P ประกอบด้วย Product, Price, Place, Promotion, People, Process และ Physical Evidence การประยุกต์ใช้หลักการเหล่านี้ในบริบทดิจิทัลช่วยให้ธุรกิจค้าปลีกออนไลน์สามารถปรับกลยุทธ์ด้านราคา โปรโมชั่น การจัดส่งสินค้า และการสร้างประสบการณ์ลูกค้าแบบออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม (Laudon & Traver, 2023)

จารุวรรณ บุญเจริญ (2562) ศึกษากลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจร้านค้าปลีกขนาดเล็กในยุคดิจิทัล พบว่าการใช้กลยุทธ์ด้านลูกค้า การสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์ และการใช้เทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของธุรกิจ

ศรีสุข นาม (2564) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลกับความพึงพอใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าเสริมประเภทอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคกลุ่มมิลเลนเนียล พบว่ากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสำเร็จในการซื้อ

อินทร์ อินอุ่นโชติ (2567) ศึกษาความสัมพันธ์ของการตลาดดิจิทัลต่อความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย พบว่าการใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย การทำโฆษณาออนไลน์ และการตลาดเนื้อหา มีผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจ

สรุปได้ว่าทฤษฎีการตลาดดิจิทัล ความสำเร็จของธุรกิจ และหลักการตลาดแบบ 7P ชี้ให้เห็นความสำคัญของการวางกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจค้าปลีกออนไลน์สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้า สร้างความพึงพอใจและความจงรักภักดี และเพิ่มยอดขาย รวมถึงการเติบโตของธุรกิจได้อย่างยั่งยืน สามารถนำมาเขียนกรอบแนวคิดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าของธุรกิจค้าปลีกและผู้จัดการฝ่ายการตลาดของธุรกิจค้าปลีกในจังหวัดตาก โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่างจาก สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจจังหวัดตาก (2567) จำนวน 1,528 ราย ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามหลักการของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความน่าเชื่อถือร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ ± 5 จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 330 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ธุรกิจออนไลน์ และประเภทธุรกิจ

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการตลาดดิจิทัลของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ ประกอบด้วย ด้านการใช้โซเชียลมีเดีย ด้านการทำโฆษณาออนไลน์ ด้านการตลาดเนื้อหา และด้านการตลาดผ่านอีเมล

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ ประกอบด้วย ยอดขายออนไลน์ ความพึงพอใจของลูกค้า ความจงรักภักดีของลูกค้า และการเติบโตของธุรกิจ/ส่วนแบ่งการตลาด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์ที่ค่า $IOC \geq 0.50$ ได้ค่าความตรงของเนื้อหาเมื่อคำนวณเท่ากับ 0.964

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) ทำการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำผลมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ค่า $\alpha \geq 0.70$ ถือว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.983

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบ ออนไลน์ (Google Forms) ระยะเวลาเก็บข้อมูลประมาณ เดือน พฤษภาคม ถึงเดือน กรกฎาคม 2568 โดยอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ผู้ตอบเข้าใจ และรับรองความลับของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้การตอบแบบสอบถามเป็นไปด้วยความสมัครใจและมีความถูกต้องครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์เกี่ยวกับการตลาดดิจิทัลของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ และความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ ในจังหวัดตาก

3. การวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปร

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55 มีอายุส่วนใหญ่ 25–35 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.8 การศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.6 ประสบการณ์ธุรกิจออนไลน์ 1–3 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.7 ประเภทธุรกิจ จำหน่ายเสื้อผ้า/แฟชั่น คิดเป็นร้อยละ 45.5 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์การตลาดดิจิทัลของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อการตลาดดิจิทัลของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์

การตลาดดิจิทัล	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ด้านการใช้โซเชียลมีเดีย	4.24	0.82	มากที่สุด
ด้านการทำโฆษณาออนไลน์	4.20	0.84	มาก
ด้านการตลาดเนื้อหา	4.06	0.89	มาก
ด้านการตลาดผ่านอีเมล	3.65	0.65	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	4.04	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดดิจิทัลของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.04, SD = 0.80) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญ คือ ด้านการใช้โซเชียลมีเดีย (Mean = 4.24, SD = 0.82) รองลงมาคือ ด้านการทำโฆษณาออนไลน์ (Mean = 4.20, SD = 0.84) ด้านการตลาด

เนื้อหา (Mean = 4.06, SD = 0.89) และด้านการตลาดผ่านอีเมล (Mean = 3.65, SD = 0.65) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์

ความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ยอดขายออนไลน์	4.10	0.84	มาก
ความพึงพอใจของลูกค้า	4.12	0.83	มาก
ความจงรักภักดีของลูกค้า	4.13	0.84	มาก
การเติบโตของธุรกิจ/ส่วนแบ่งการตลาด	3.96	0.90	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.08	0.85	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.08, SD = 0.85) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญ คือ ความจงรักภักดีของลูกค้า (Mean = 4.13, SD = 0.84) รองลงมาคือ ความพึงพอใจของลูกค้า (Mean = 4.12, SD = 0.83) ยอดขายออนไลน์ (Mean = 4.10, SD = 0.84) และการเติบโตของธุรกิจ/ส่วนแบ่งการตลาด (Mean = 3.96, SD = 0.90) ตามลำดับ

4. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ Multiple Regression ของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์

การตลาดดิจิทัล	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.28	0.09		2.84	0.00*		
การใช้โซเชียลมีเดีย	0.16	0.03	0.17	4.13	0.00*	0.26	3.81
การทำโฆษณาออนไลน์	0.21	0.03	0.21	5.79	0.00*	0.34	2.88
การตลาดเนื้อหา	0.29	0.03	0.30	8.47	0.00*	0.36	2.73
การตลาดผ่านอีเมล	0.27	0.03	0.32	8.26	0.08	0.30	3.23
R = 0.90 R ² = 0.81 Adjusted R ² = 0.81 SE _{EST} = 0.29 F = 441.54 P = 0.00							

a. Dependent Variable: ความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีก

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่าตัวแปรอิสระ มีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก (เกิด Multicollinearity) ทำการตรวจสอบ Multicollinearity จะใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบ ดังนี้ ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 10 หากเกินกว่านี้ แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก และหากค่า Tolerance < 0.10 แสดงว่าเกิด Multicollinearity จากผลการวิเคราะห์จะพบว่า ค่า VIF สูงสุดได้มีค่า 3.81 ซึ่งไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยที่สุด 0.26 ซึ่งต่ำกว่า 0.10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันระดับสูงจึงเกิด Multicollinearity และผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า การตลาดดิจิทัล ด้านการใช้โซเชียลมีเดีย ด้านการทำโฆษณาออนไลน์ และด้านการตลาดเนื้อหา มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ

ของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ ขณะที่ด้านการตลาดผ่านอีเมล ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรเหล่านี้สามารถทำนายความได้เปรียบเชิงการแข่งขันได้ร้อยละ 81.0 ($R^2 = 0.81$) ส่วนที่เหลือร้อยละ 19.00 เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.29 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.90 ซึ่งสามารถเขียนสมการในรูปแบบคะแนนดิบ ดังนี้

$$= 0.28 + 0.16_{x1} + 0.21_{x2} + 0.29_{x3} + 0.27_{x4}$$

และได้สมการในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$= 0.17_{zx1} + 0.21_{zx2} + 0.30_{zx3} + 0.32_{zx4}$$

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การตลาดดิจิทัลของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.04, SD = 0.80) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ในจังหวัดตากมีการใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลอย่างเข้มข้นและมีความสำคัญต่อการดำเนินงาน โดยเฉพาะด้านการใช้โซเชียลมีเดีย การทำโฆษณาออนไลน์ การตลาดเนื้อหา และการตลาดผ่านอีเมล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaffey & Ellis-Chadwick (2022) ซึ่งระบุว่าการใช้สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้งานวิจัยของ อินทร์ อินอุ่นโชติ (2567) พบว่า การใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย การทำโฆษณาออนไลน์ และการตลาดเนื้อหา มีผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจ อีกทั้งการให้ความสำคัญกับ การตลาดเนื้อหา และ การตลาดผ่านอีเมล สะท้อนถึงความพยายามของธุรกิจในการสร้างการสื่อสารเชิงคุณค่าและการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, Kartajaya, & Setiawan (2021) ที่ระบุว่าการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าและการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้า

ความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.08, SD = 0.85) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ในจังหวัดตากมีการดำเนินงานที่สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวก ทั้งด้านยอดขาย ความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้า รวมถึงการเติบโตของธุรกิจและส่วนแบ่งตลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, Kartajaya, &

Setiawan (2021) ที่ระบุว่าความจงรักภักดีและความพึงพอใจของลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจออนไลน์ นอกจากนี้ งานวิจัยของ ศรีสุข นาม (2564) พบว่าความจงรักภักดีของลูกค้าและความพึงพอใจของลูกค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญต่อผลลัพธ์การซื้อและความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการสร้างความจงรักภักดีและความพึงพอใจของลูกค้าเป็นอันดับแรก ส่วนด้านยอดขายออนไลน์และการเติบโตของธุรกิจ/ส่วนแบ่งตลาด แม้ไม่ได้เป็นอันดับแรก แต่ยังคงอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับยอดขายเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงคุณค่ากับลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทร์ อินอุ่นโชติ (2567) ที่ระบุว่าธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นการสร้างความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้า มักมีความสำเร็จสูงและเติบโตอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์เป็นผลลัพธ์จากการสร้างความจงรักภักดีและความพึงพอใจของลูกค้า ควบคู่กับการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดดิจิทัลอย่างเหมาะสม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกผ่านช่องทางออนไลน์ โดยเฉพาะ ด้านการใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media Marketing), ด้านการทำโฆษณาออนไลน์ และ ด้านการตลาดเนื้อหา ซึ่งสามารถทำนายความสำเร็จของธุรกิจได้ร้อยละ 81 ($R^2 = 0.81$) แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์เหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อความได้เปรียบเชิงการแข่งขันของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaffey & Ellis-Chadwick (2022) ที่ระบุว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการทำโฆษณาออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้า สร้างการรับรู้แบรนด์ และเพิ่มยอดขายของธุรกิจออนไลน์ นอกจากนี้ การตลาดเนื้อหา ยังช่วยให้ธุรกิจสามารถสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าและสร้างความจงรักภักดี (Kotler, Kartajaya, & Setiawan, 2021) ส่วนการตลาดผ่านอีเมล พบว่าไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ ตาล ประเสริฐ (2562) ที่พบว่าประสิทธิภาพของอีเมลมาร์เก็ตติ้งในบางกลุ่มธุรกิจออนไลน์อาจต่ำกว่าเครื่องมือสื่อดิจิทัลอื่น ๆ เนื่องจากผู้บริโภคยุคดิจิทัลมีแนวโน้มใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการรับข้อมูลข่าวสารและโปรโมชั่น สามารถอธิบายได้ว่า การใช้ สื่อสังคมออนไลน์ การทำโฆษณาออนไลน์ และการตลาดเนื้อหา เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ และ

ผู้ประกอบการควรเน้นพัฒนากลยุทธ์ด้านนี้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

1. การตลาดดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลโดยเฉพาะด้าน สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) การ ทำโฆษณาออนไลน์ (Online Advertising/Paid Ads) และการตลาดเนื้อหา (Content Marketing) มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจและสอดคล้องกับแนวทางที่งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้แนะนำว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและผลลัพธ์ทางธุรกิจได้

2. ความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ไม่ได้วัดเพียงยอดขาย

ความจงรักภักดีและความพึงพอใจของลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์ การสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเติบโตของธุรกิจและส่วนแบ่งตลาด การตลาดผ่านอีเมล (Email Marketing) อาจไม่เหมาะสมกับทุกกลุ่มธุรกิจออนไลน์

3. องค์ความรู้เชิงประยุกต์สำหรับธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ในพื้นที่จังหวัดตาก

ธุรกิจในพื้นที่จังหวัดตากสามารถใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่เหมาะสมเพื่อสร้างรายได้เปรียบเชิงการแข่งขัน โดยเฉพาะการลงทุนด้านสื่อสังคมออนไลน์ การโฆษณาออนไลน์ และการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าแก่ลูกค้า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ในจังหวัดตากอยู่ในระดับมาก โดยผู้ประกอบการให้ความสำคัญสูงสุดกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ รองลงมาคือ การทำโฆษณาออนไลน์ และการตลาดเนื้อหา ความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยความจงรักภักดีและความพึงพอใจของลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณชี้ให้เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์ การทำโฆษณาออนไลน์ และการตลาดเนื้อหา มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ขณะที่การตลาดผ่านอีเมลไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1. ผู้ประกอบการควรเน้นพัฒนากลยุทธ์ ด้านการตลาดออนไลน์ และการตลาดเชิงเนื้อหาเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มยอดขาย 2. ควรให้

ความสำคัญกับ การสร้างความจงรักภักดีและความพึงพอใจของลูกค้า ผ่านการให้บริการที่ดี การตอบสนองต่อความต้องการลูกค้า และการสื่อสารเชิงคุณค่า 3. ธุรกิจควรประเมิน ประสิทธิภาพของ Email Marketing อย่างรอบคอบ และพิจารณาใช้ช่องทางอื่น ๆ ที่ตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัลได้ดีกว่า 4. ผู้บริหารธุรกิจควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็น แนวทางในการ วางแผนกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลในระยะยาว เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของ ธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ ถึงแนวทางการปฏิบัติ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการสำหรับงานวิจัยต่อไป 1. ควรติดตามผลลัพธ์ของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลในระยะยาว เพื่อวัดผลกระทบต่อการเติบโต และความยั่งยืนของธุรกิจ 2. ควรวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างสื่อสังคมออนไลน์ โฆษณา ออนไลน์ และการตลาดผ่านอีเมล เพื่อให้ทราบว่าเครื่องมือใดมีประสิทธิภาพสูงสุดในบริบทของ ธุรกิจออนไลน์แต่ละประเภท

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ บุญเจริญ. (2562). อิทธิพลของกลยุทธ์การปรับตัวที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจ ร้านค้าปลีกขนาดเล็กในยุคดิจิทัลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเลย. วารสารวิจัยและ พัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 19(70), 76–94.
- พรพรรณ ตาล ประเสริฐ. (2562). อิทธิพลของการตลาดแบบดิจิทัลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- ศรีสุข นาม. (2564). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าเสริมประเภทอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคกลุ่มมิลเลนเนียล. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 17(2), 1–20.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). รายงานมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ปี 2567 (Thailand e-Commerce Value Report 2024). จาก <https://www.etcha.or.th>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). รายงานสถิติธุรกิจและอุตสาหกรรม จังหวัดตาก พ.ศ. 2565. จาก <https://www.nso.go.th>

ศรีสุข นาม. (2564). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและการตัดสินใจซื้อสินค้าเสริมประเภทอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคกลุ่มมิลเลนเนียล. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 17(2), 1–20.

อินทร์ อินอุ่นโชติ. (2567). โมเดลความสัมพันธ์ของการตลาดดิจิทัลที่มีต่อความสำเร็จทางการตลาดของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 17(2), 41–55.

Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2022). Digital marketing: Strategy, implementation and practice (9th ed.). Pearson Education.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2021). Marketing 5.0: Technology for humanity. Wiley.

Laudon, K. C., & Traver, C. G. (2023). E-commerce 2023: Business, technology, society (18th ed.). Pearson.

Taro Yamane. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: New York: Harper & Row.

บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนา*

BUDDHIST MONKS' ROLE IN PRESERVING LANNA PALM-LEAF SCRIPTURES

พระสมบัติ สุนตจิตโต (เป็งวงศ์)¹ และ พรหมเรศ แก้วโมลา²

Phra Sombut Suntajitto (Pangwong)¹ and Phromares Kaewmola²

¹⁻²บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

¹⁻²Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: aoao59797@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 18 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 20 ตุลาคม 2568

Received 6 October 2025; Revised 18 October 2025; Accepted 20 October 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของภูมิภาคล้านนา คัมภีร์ใบลานไม่เพียงแต่เป็นแหล่งบันทึกคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิต และค่านิยมของคนในอดีต พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชน จึงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์คัมภีร์ พระสงฆ์ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เก็บรักษาและซ่อมแซมคัมภีร์ใบลานที่ชำรุดแต่ยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และการรักษาไปสู่คนรุ่นใหม่ พระสงฆ์ยังได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูคัมภีร์ใบลาน ให้กลับมาเป็นที่รู้จักในสังคม อีกทั้งยังช่วยให้การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาที่บ้านทึบไฉนคัมภีร์ ได้รับการเผยแพร่ต่อไปในยุคปัจจุบัน และอนาคต การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน จึงไม่เพียงแต่เป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นการส่งเสริมคุณค่าทางจิตวิญญาณที่สามารถใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย

Citation:

* พระสมบัติ สุนตจิตโต (เป็งวงศ์) และ พรหมเรศ แก้วโมลา. (2568). บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนา.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 403-416.

Phra Sombut Suntajitto (Pangwong) and Phromares Kaewmola. (2025). Buddhist Monks' Role In Preserving Lanna Palm-Leaf Scriptures. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 403-416.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทความนี้เน้นวิเคราะห์เชิงลึกถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อรักษาคัมภีร์ใบลานไว้ เช่น การจัดอบรมช่างซ่อมใบลาน การจัดนิทรรศการคัมภีร์ การอนุรักษ์รูปแบบตัวอักษรล้านนา ตลอดจนการประสานงานกับองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเพิ่มมิติในการอนุรักษ์ให้กว้างไกลยิ่งขึ้น ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ไม่เพียงทำหน้าที่ทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อนวัฒนธรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานจึงมิใช่เพียงภารกิจของวัด หากแต่เป็นความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศรัทธา และความตระหนัก ในคุณค่าของรากเหง้าวัฒนธรรมที่ควรธำรงไว้ให้ยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, การอนุรักษ์, คัมภีร์ใบลาน

Abstract

This article aims to examine Buddhist monk roles and significance in preserving Lanna palm-leaf scriptures, regarded as invaluable Lanna cultural heritage. Palm-leaf scriptures are not only the sources of Buddhist teachings but also reflect wisdom, lifestyles, and social value of people in the past. Buddhist monks, the spiritual leader of community, play vital roles in safeguarding palm-leaf scriptures, not only by preserving and restoring damaged scriptures but also passing on knowledge to the next generations. Buddhist monks actively engage in revitalizing palm-leaf scriptures and restoring their prominence within society, while continually transmitting Buddhist teachings in the scriptures to the present and future society. The preservation of Lanna palm-leaf scriptures is both cultural heritage maintenance and spiritual value reinforcement, integrating their significance into every era.

This article focuses on in-depth analysis of various activities undertaken by Buddhist monks in terms of palm-leaf scriptures preservation, for example, organizing training programs for palm-leaf scripture restorers, organizing palm-leaf scripture exhibitions, preserving the original style of Lanna alphabets, and coordinating with external public and private organizations to broaden their

preservation scope. The findings indicated that Buddhist monks not only fulfill religious duties but also serve as vital drivers of local culture. Preserving palm-leaf scriptures is thus not only Buddhist temples' responsibility but represents the collaborative effort between Buddhist monks and community grounded in faith and awareness of cultural roots, which should be preserved for future generations.

Keywords: Buddhist monks' roles, Preservation, Palm-leaf scriptures

บทนำ

คัมภีร์ใบลานถือเป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและสำคัญมากในสังคมล้านนา ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาอันยาวนาน คัมภีร์เหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งข้อมูลทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเชื่อของผู้คนในอดีต (กาญจนา นาคสกุล, 2546 : 45-47) การบันทึกองค์ความรู้ต่าง ๆ ลงบนใบลานนั้นใช้วัสดุที่ได้ในท้องถิ่น และมักจะจารึก ด้วยอักษรโบราณที่มีความหลากหลาย เช่น อักษรธรรมล้านนา อักษรไทลื้อ และอักษรพม่า ซึ่งแต่ละแบบก็สะท้อนถึงการมีอิทธิพลทางด้านภาษาและวัฒนธรรมจากต่างชาติในช่วงเวลานั้น ๆ คัมภีร์ใบลานมีเนื้อหาหลายประเภท เช่น เรื่องราวทางพุทธศาสนา วรรณกรรม ตำรายา กฎหมาย ตลอดจนคติชนวิทยา ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาและเข้าใจวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมล้านนา การศึกษาคัมภีร์ใบลานจึงไม่เพียงแต่เป็นการศึกษาเอกสารโบราณเท่านั้น แต่ยังเป็นการศึกษาวัฒนธรรมและความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาหลายรุ่นหลายสมัย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจรากฐานทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ของล้านนา นอกจากนี้ คัมภีร์เหล่านี้ยังมีคุณค่าในด้านการอนุรักษ์ และการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลัง การจารึกคัมภีร์ลงบนใบลานนั้นยังสะท้อนถึงเทคนิคการผลิตวัสดุและกระบวนการจารึกที่มีความประณีต อาทิ การใช้เหล็กจารบนใบลาน ที่ผ่านการเตรียมให้มีความทนทาน เพื่อให้องค์ความรู้ที่ถูกจารึกไว้อยู่ในสภาพดี และสามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน การศึกษาคัมภีร์ใบลานจึงถือเป็นการศึกษาไม่เพียงแต่ในด้านเนื้อหา แต่ยังเป็นการศึกษาวิธีการอนุรักษ์ศิลปะการจารึกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของภูมิภาคล้านนา (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2558 : 82-85)

นอกเหนือจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์แล้ว คัมภีร์ไบเบิลยังมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาศาสนาและวัฒนธรรมของลัทธิโดยเฉพาอย่างยิ่งในด้านพระพุทธศาสนา คัมภีร์เหล่านี้ไม่เพียงแต่บันทึกพระธรรมคำสอน แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายไปยังชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะในหมู่พระสงฆ์และฆราวาสในอดีต (สุมาลี วงศ์วิลาศ, 2557 : 63-65) พระธรรมคำสอนที่จารึกไว้ในคัมภีร์ทำหน้าที่เป็นแนวทางในการศึกษาพระพุทธศาสนาและฝึกฝนจิตใจให้เจริญรุ่งเรืองไปในทางที่ถูกต้อง คัมภีร์ยังเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงความรู้และความเข้าใจระหว่างผู้คนในสังคมลัทธิในช่วงเวลานั้น นอกจากนี้ คัมภีร์ไบเบิลยังสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง ระหว่างศาสนาและสังคม โดยเฉพาะหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม การปกครอง และกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งได้รับการถ่ายทอดผ่านคัมภีร์เหล่านี้ การปฏิบัติตามหลักคำสอนเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความสมานฉันท์ในชุมชน คัมภีร์เหล่านี้ยังทำหน้าที่เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดวิถีชีวิตของชุมชนลัทธิในอดีต โดยสะท้อนถึงวิธีการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม และเหมาะสมกับค่านิยมของสังคม (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2553 : 120-123) ดังนั้น การศึกษาคัมภีร์ไบเบิลจึงเป็นการศึกษาทั้งทางศาสนา วัฒนธรรม และสังคมในเวลาเดียวกัน

พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน เพราะวัดเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและการศึกษาของชุมชน พระสงฆ์ไม่เพียงแต่มีหน้าที่คัดลอกและบำรุงรักษาคัมภีร์ เหล่านี้เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ไปยังพุทธศาสนิกชนผ่านพิธีกรรมและการแสดงธรรม ซึ่งเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้และสืบทอดมรดกทางปัญญาของลัทธิให้คงอยู่ในชุมชน (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, 2552 : 92-94) การมีคัมภีร์ไบเบิลในวัดเป็นการเก็บรักษาความรู้ที่มีคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมเอาไว้ อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันคัมภีร์ไบเบิลกำลังเผชิญกับปัญหาการเสื่อมสภาพจากการใช้งาน และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการอนุรักษ์ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ที่ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้อนุรักษ์คัมภีร์ได้ลดลง การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการหาแนวทางการรักษา และฟื้นฟูมรดกทางปัญญาของลัทธิ เพื่อให้คัมภีร์ไบเบิลยังคงมีความสำคัญและได้รับการสืบทอดอย่างยั่งยืนในอนาคต (กนกพร แสงสว่าง, 2561 : 55-58)

ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ไบลันล้านนา

คัมภีร์ไบลันถือเป็นแหล่งบันทึกองค์ความรู้ที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงดินแดนล้านนา ซึ่งมีพัฒนาการมาโดยลำดับ วัฒนธรรมการจารึกตัวอักษรลงบนไบลัน ได้รับอิทธิพลจากประเทศศรีลังกาผ่านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นที่ทราบของพุทธศาสนิกชนนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท ภาษาที่ใช้จารึกคัมภีร์นั้นก็คือ ภาษาบาลีอย่างไม่ต้องสงสัยภายหลังจากการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 5 ที่ประเทศศรีลังกา สำเร็จเรียบร้อยเมื่อปีพุทธศักราช 433 ซึ่งในการทำสังคายนาในครั้งนี้มีความสำคัญมาก นับเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา โดยการสังคายนาในครั้งนี้ ได้มีมติตกลงให้จารึกพระธรรมวินัย หรือพุทธวจนะ เป็นอักษรมคธ อักษรสิงหลลงในไบลัน นับเป็นครั้งแรก ได้มีการจารึก “พระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร” เป็นฉบับแรกในพระพุทธศาสนา คัมภีร์พระไตรปิฎก ถือได้ว่าเป็นคัมภีร์ที่เก่าแก่ที่สุดเป็นคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา ที่ยึดถือกันมายาวนานกว่า 2600 ปี ตัวคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้น เป็นตัวแทนพระพุทธเจ้า ตามบันทึกไว้ในคัมภีร์ที่ขนิทาย มหาวรรคว่า “หฤทพฺพ โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญุตโต โส โวมมจฺเจน สตถา” (ที.ม. (บาลี) 10/216/134) แปลว่า “อานนท์ ธรรมและวินัยที่เราแสดงไว้ และบัญญัติไว้ดีแล้วนั้น จักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย ภายหลังจากราล่วงลับไปแล้ว” (ที.ม. (ไทย) 10/236/164) หลังจากนั้นพระไตรปิฎกที่ถูกจารึกก็เผยแผ่เข้าสู่ไปยัง ประเทศต่าง ๆ เช่น เมียนมาร์ ไทย ลาว กัมพูชา และกลุ่มประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560 : 177) การจารจารึกคัมภีร์พระไตรปิฎกลงบนไบลันครั้งแรกในประเทศไทย เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2020 ในสมัยพระเจ้าติโลกราชกษัตริย์แห่งนครพิงค์เชียงใหม่ แห่งอาณาจักรล้านนา พระองค์ทรงเป็นผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง และทรงอุปถัมภ์ให้มีการสังคายนาพระธรรมวินัย โดยตรวจชำระและจารจารึกพระไตรปิฎกลงบนไบลัน ณ วัดโพธารามมหาวิหาร (วัดเจ็ดยอด) เมืองเชียงใหม่ พระไตรปิฎกฉบับที่ผ่านการสอบชำระในครั้งนี้ ถือเป็นหลักฐานสำคัญทางพระพุทธศาสนาในล้านนา (สุรีย์ บุตรน้ำเพชร, 2562, : 115–130) คัมภีร์ไบลันจึงเริ่มแพร่หลายในดินแดนล้านนาและถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการจารึกหลักพระธรรมคำสอน คำภีร์ทางพุทธศาสนา และองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ กฎหมายจารีต วรรณกรรม และตำรายาแผนโบราณ พัฒนาการของคัมภีร์ไบลัน ในล้านนามีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการขยายตัวของพระพุทธศาสนา และการสร้างวัดวาอาราม ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและพระพุทธศาสนาในอดีต สำหรับในสังคมท้องถิ่นของ

ล้านนา ได้พบว่า จากหลักฐานเท่าที่มีปรากฏในคัมภีร์ใบลานน่าจะมามีมาตั้งแต่สมัยพระนางจามเทวี เป็นต้นมา จนถึงสมัยของพระเมืองแก้ว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ดินแดนแห่งนี้ โดยมีพระภิกษุ เป็นผู้ได้นำเอาคัมภีร์พระไตรปิฎก จากประเทศศรีลังกามาด้วยเป็นจำนวนมาก ความเป็นไปทางด้านพระพุทธศาสนา ในช่วงระยะนั้นจะมีการศึกษาภาษาบาลีกันอย่างจริงจัง พระภิกษุที่มีความรู้ในภาษาบาลีอย่างแตกฉาน จนสามารถแต่งคัมภีร์เป็นภาษาบาลีได้หลายสิบเรื่อง คัมภีร์ใบลานในล้านนานั้น กล่าวกันว่าคัมภีร์ใบลานที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดเท่าที่ปรากฏในปัจจุบัน คือ คัมภีร์ใบลาน เรื่อง “ติงสนิบาต” ได้จารลงในใบลานเมื่อ พ.ศ. 2014 ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช (สินีนาฏ สมบูรณ์อ่อน, 2555 : 175)

คัมภีร์ใบลานล้านนา มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างจากคัมภีร์ใบลานในภูมิภาคอื่น ๆ อย่างชัดเจนในหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านรูปแบบการจารึกและภาษา อักษรที่ใช้บันทึกคัมภีร์ในภูมิภาคล้านนามักเป็นอักษรธรรมล้านนา ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากอักษรขอม และพัฒนาขึ้นมาเป็นระบบอักษรที่เฉพาะเจาะจงสำหรับภูมิภาคนี้ การจารึกคัมภีร์มักทำด้วยเหล็กจารลงบนใบลานที่ได้รับการเตรียมมาอย่างพิถีพิถันเพื่อให้มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมในระยะยาว หลังจากนั้น จะใช้ผงสีหรือยางไม้ทาบทับเพื่อให้ตัวอักษรปรากฏชัดเจนและไม่จางหาย โครงสร้างของคัมภีร์ใบลานล้านนาเป็นอีกหนึ่งลักษณะเฉพาะ โดยคัมภีร์มักจะถูกเย็บเป็นผูกหรือมัดรวมกัน เพื่อสะดวกในการเก็บรักษาและใช้งาน ซึ่งบางครั้งจะเก็บในหีบไม้หรือบุษบกที่มีลวดลายแกะสลักอันงดงาม เพื่อสะท้อนถึงความสำคัญและคุณค่าทางศิลปะของคัมภีร์ต่อชุมชน คัมภีร์เหล่านี้ไม่ได้เป็นแค่เอกสารที่บันทึกความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรม แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการอนุรักษ์ และสืบทอดมรดกทางวิชาการและศิลปะของล้านนา ทำให้คัมภีร์ใบลานล้านนาเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าทั้งในแง่ของเนื้อหาและรูปแบบ

ในอดีต การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานในล้านนาเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของวัดและพระสงฆ์ ต้องดูแลรักษาให้ดี โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านอักษรธรรมและภาษาบาลี ซึ่งทำหน้าที่คัดลอกคัมภีร์ใหม่เมื่อคัมภีร์เดิมเริ่มเสื่อมสภาพไป การคัดลอกและเผยแพร่คัมภีร์เป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดพระธรรมคำสอนให้กับศิษย์และประชาชนทั่วไป เพื่อให้คำสอนเหล่านั้นยังคงอยู่ในสังคมต่อไป นอกจากนี้ ยังมีประเพณีการทำบุญคัมภีร์ หรือการถวายคัมภีร์แก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นการสืบทอดพระธรรมคำสอนและส่งเสริมการศึกษาในชุมชน อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ใบลานหลายชุดได้สูญหายหรือเสื่อมสภาพไปเนื่องจากปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น การกัดกร่อนของอากาศหรือแมลง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิถีชีวิตที่ทำให้ความสำคัญของคัมภีร์ลดลงในภายหลัง แม้ว่าจะมีความพยายามจากทั้งชุมชนและนักวิชาการในการ

อนุรักษ์คัมภีร์เหล่านี้ แต่ยังคงเป็นความท้าทายที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง โดยต้องใช้ความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งในและนอกชุมชนเพื่อให้การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณเป็นไปได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณล้านนา

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ และสืบสานคัมภีร์โบราณล้านนา ซึ่งเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า อย่างยิ่งต่อสังคมล้านนา คัมภีร์โบราณเหล่านี้ ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งข้อมูลทางศาสนา แต่ยังเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในด้านวัฒนธรรม การศึกษา และประวัติศาสตร์ พระสงฆ์ในฐานะผู้รู้ และผู้สืบทอดพระธรรมคำสอน ได้ทำหน้าที่ในการบันทึก จารึก และเก็บรักษาคัมภีร์โบราณอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้คนในสังคมได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ และแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนา การรักษาคัมภีร์โบราณ จึงไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาเอกสารโบราณ แต่ยังเป็นการรักษามรดกทางจิตใจและจริยธรรมของชุมชนล้านนาให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต พระสงฆ์จึงมีบทบาทในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณซึ่งประกอบด้วย

1) การศึกษาคัมภีร์โบราณ การศึกษาคัมภีร์โบราณเป็นหนึ่งในกระบวนการสำคัญของพระสงฆ์ล้านนา ซึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งในการรักษาและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนตั้งแต่อดีต คัมภีร์โบราณไม่เพียงเป็นแหล่งรวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ยังประกอบด้วยพระวินัย อรรถกถา ตลอดจนคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมอีกมากมาย พระภิกษุที่บรรพชาใหม่จึงจำเป็นต้องศึกษาเนื้อหาในคัมภีร์เหล่านี้อย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย วัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยมีพระอาจารย์หรือครูบาเป็นผู้นำในการเขียนอ่าน ตีความ และอธิบายเนื้อหาในคัมภีร์ให้เข้าใจลึกซึ้ง กระบวนการเรียนรู้อย่างรวมถึงการคัดลอกคัมภีร์โบราณ ซึ่งไม่เพียงช่วยสืบทอดองค์ความรู้ แต่ยังเป็นการฝึกฝนอบรมให้พระสงฆ์มีความชำนาญในอักษรธรรมล้านนาและภาษาบาลีอีกด้วย ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาคัมภีร์โบราณในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม และจริยธรรมของพระพุทธศาสนาในดินแดนล้านนา

2) การถ่ายทอดความรู้จากคัมภีร์โบราณ การถ่ายทอดความรู้จากคัมภีร์โบราณเป็นภารกิจที่พระสงฆ์ในล้านนาได้ให้ความสำคัญมาโดยตลอด มิได้จำกัดเพียงการศึกษาและคัดลอกเท่านั้น หากแต่รวมถึงการนำเนื้อหาจากคัมภีร์มาเผยแพร่แก่ชาวบ้านด้วย พระสงฆ์จึงทำหน้าที่

เป็นทั้งผู้เรียนรู้และผู้สื่อสารหลักธรรมสู่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในโอกาสวันธรรมสวนะ งานบุญต่าง ๆ หรือกิจกรรมอบรมเยาวชนและสามเณร คัมภีร์ไบเบิลจึงเปรียบเสมือนคัมภีร์ชีวิต ที่ช่วยชี้นำแนวทางประพฤติปฏิบัติแก่ชาวพุทธในท้องถิ่น นอกจากเนื้อหาทางธรรมแล้ว คัมภีร์ยังสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับประเพณี กฎหมายจารีต และวัฒนธรรมของล้านนา การนำเนื้อหาเหล่านี้มาถ่ายทอดสู่สาธารณชนจึงมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาไม่เพียงแต่พระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนล้านนาให้คงอยู่สืบไปอย่างกลมกลืนและยั่งยืน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และชุมชนในการอนุรักษ์ การอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลในล้านนาไม่สามารถดำเนินไปได้โดยลำพังภายในวัด หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในการดูแล และรักษามรดกทางปัญญานี้ ในอดีตประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คัมภีร์ผ่านการถวายคัมภีร์ไบเบิลให้แก่วัด หรือการเข้าร่วมกิจกรรมบุญที่เกี่ยวข้องกับการคัดลอก และซ่อมแซมคัมภีร์ นอกจากนี้ วัดยังเป็นสถานที่เก็บรักษาคัมภีร์ไบเบิลซึ่งเป็นสมบัติทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน พระสงฆ์จึงทำหน้าที่เป็นผู้ประสานระหว่างองค์ความรู้ที่บันทึกในคัมภีร์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน การร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ และชุมชนในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลช่วยให้มรดกทางปัญญานี้คงอยู่ และสามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นหลัง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลให้บทบาทของพระสงฆ์และชุมชนในการดูแลคัมภีร์ไบเบิลลดลง ดังนั้น ต้องมีแนวทางในการเสริมสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล โดยใช้ทั้งกระบวนการทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยี โดยเริ่มจากการสร้างเครือข่ายผ่าน MOU การรวมกลุ่ม และการสมัครเป็นสมาชิกเครือข่ายต่าง ๆ พร้อมมีวิธีการรักษาเครือข่ายให้อยู่ยั่งยืน เช่น การทำงานร่วมกัน แบ่งบทบาท ยกย่องบุคลากรและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เครือข่ายเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว (พระมหาฉัตรเทพ พุทธิชาโต, 2563 : 639-656) ดังนั้น การสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่านี้ให้คงอยู่ต่อไป

ความท้าทายในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล

การอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลล้านนาต้องเผชิญกับปัญหา และความท้าทายหลายประการทั้งในด้านสภาพแวดล้อมที่ทำให้คัมภีร์ไบเบิลเสื่อมสภาพอย่างรวดเร็วและการขาดแคลน

ทรัพยากรในการดูแลรักษา เนื่องจากโบราณเป็นวัสดุที่บอบบาง และอาจถูกทำลายได้ง่ายจากความชื้น ความร้อน หรือแมลงต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการถ่ายทอดความรู้ในการดูแลคัมภีร์ที่อาจสูญหายไปตามกาลเวลา ทำให้การอนุรักษ์คัมภีร์ต้องอาศัยความร่วมมือ จากทั้งภาครัฐและภาคประชาชน รวมถึงการพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมเพื่อปกป้อง และฟื้นฟูคัมภีร์โบราณให้คงอยู่ตลอดไป การท้าทายเหล่านี้ต้องการความพยายามร่วมกันของพระสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของล้านนา ปัญหาและความท้าทายประกอบด้วย

1) ปัญหาการจัดเก็บและการดูแลรักษา คัมภีร์โบราณ คัมภีร์โบราณเป็นเอกสารโบราณที่มีความเปราะบางและเสื่อมสภาพได้ง่ายตามกาลเวลา ปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น ความชื้น อุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลง และการถูกทำลายโดยแมลง ส่งผลให้คัมภีร์โบราณจำนวนมากเกิดการชำรุดหรือสูญหาย นอกจากนี้ การขาดแคลนสถานที่จัดเก็บที่ได้มาตรฐานภายในวัด หรือสถานที่สำคัญทางศาสนาเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ แม้ว่าหลายวัดจะมีหีบไม้หรือบุษบกสำหรับเก็บรักษาคัมภีร์แต่ในบางกรณีการดูแลรักษาไม่เพียงพอ ทำให้เอกสารเหล่านี้เสื่อมสภาพเร็วกว่าที่ควรจะเป็น อีกทั้ง การขาดงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ด้านการอนุรักษ์ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การดูแลคัมภีร์โบราณเป็นไปอย่างจำกัด

2) การสูญเสียความรู้ด้านการถ่ายทอดและการบันทึก แต่เดิมการศึกษาคัมภีร์โบราณ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด โดยพระสงฆ์จะเรียนรู้วิธีอ่าน เขียน และคัดลอกอักษรธรรมล้านนาเพื่อนำไปใช้ในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันจำนวนพระสงฆ์ที่สามารถอ่านและตีความคัมภีร์โบราณลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการศึกษาภาษาโบราณเหล่านี้ ไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร นอกจากนี้ ระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นไปที่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ขาดความสนใจในการเรียนรู้อักษรโบราณที่ใช้ในคัมภีร์โบราณ ส่งผลให้การถ่ายทอดองค์ความรู้จากคัมภีร์โบราณไปสู่คนรุ่นหลังลดลง และอาจนำไปสู่การสูญหายขององค์ความรู้ที่สำคัญในอนาคต

3) อิทธิพลของเทคโนโลยีและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีมีผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ ในอดีต วัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและการถ่ายทอดความรู้ แต่ในปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลทางศาสนาและวัฒนธรรมสามารถทำได้ผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้ความสำคัญของคัมภีร์โบราณในฐานะแหล่งความรู้ดั้งเดิมลดลง นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตทำให้พระสงฆ์และชุมชนมีเวลาน้อยลงใน

การดูแลและศึกษาคัมภีร์ใบลาน การที่สังคมให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น อาจทำให้คัมภีร์ใบลานกลายเป็นเพียงวัตถุโบราณที่ไม่มีบทบาทในชีวิตประจำวัน ทั้งที่เป็นแหล่งมรดกทางปัญญาที่มีคุณค่า การปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัล เช่น การจัดทำฐานข้อมูลคัมภีร์ใบลานในรูปแบบดิจิทัล หรือการส่งเสริมการเรียนรู้อักษรโบราณผ่านสื่อออนไลน์ อาจเป็นแนวทางที่ช่วยให้อักษรใบลานยังคงมีความหมายต่อสังคมร่วมสมัย

การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่มีผลกระทบต่อการรักษาคัมภีร์ให้คงอยู่ได้ในระยะยาว ปัญหาหลักที่พบคือการเสื่อมสภาพของคัมภีร์จากความชื้น ความร้อน และแมลง รวมถึงการขาดแคลนทรัพยากรในการดูแลรักษา เช่น สถานที่จัดเก็บที่ได้มาตรฐานและบุคลากรที่มีความรู้ในการอนุรักษ์ นอกจากนี้ ยังมีการสูญหายของความรู้ ในการถ่ายทอดและการบันทึกคัมภีร์ใบลาน โดยเฉพาะในหมู่พระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านอักษรโบราณที่ลดลงตามกาลเวลา การศึกษาในระบบสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นภาษาไทยและภาษาอังกฤษทำให้เยาวชนขาดความสนใจในการเรียนรู้เกี่ยวกับอักษรโบราณที่ใช้ในคัมภีร์เหล่านี้ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ทำให้การเข้าถึงข้อมูลทางศาสนาและวัฒนธรรมผ่านสื่อดิจิทัลกลายเป็นทางเลือกหลัก ส่งผลให้บทบาทของคัมภีร์ใบลานในชีวิตประจำวันลดลง อย่างไรก็ตาม การปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัล เช่น การสร้างฐานข้อมูลคัมภีร์ในรูปแบบดิจิทัล อาจช่วยรักษาความสำคัญของคัมภีร์ใบลานและทำให้สามารถเข้าถึงได้ในอนาคต

แนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานในอนาคต

คัมภีร์ใบลานมีความสำคัญในพระพุทธศาสนา โดยเริ่มมีการจารึกคำสอนเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในสังคายนาครั้งที่ 5 ที่ศรีลังกาในปี พ.ศ. 433 เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากการท่องจำ (พระกัมพล อินทร์ และคณะ, 2567 : 105-114) ในอนาคต การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาจะต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างวิธีการดั้งเดิมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยการนำวิธีการรักษาคัมภีร์ที่ใช้มาหลายร้อยปีมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการถ่ายภาพคัมภีร์เพื่อเก็บรักษาข้อมูลและป้องกันการสูญหาย การฝึกอบรมพระสงฆ์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์คัมภีร์อย่างมีมาตรฐาน รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดหาแหล่งทุนและทรัพยากรสำหรับการอนุรักษ์ การส่งเสริมการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับคัมภีร์ใบ

ลานก็จะเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจและการรับรู้ถึงความสำคัญของคัมภีร์ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่ต้องได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป ซึ่งมีแนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณในอนาคต ได้แก่

1) **โครงการอนุรักษ์ที่พระสงฆ์มีส่วนร่วม** พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณมาโดยตลอด ดังนั้น การพัฒนาโครงการอนุรักษ์ที่ให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบจะช่วยส่งเสริมให้การดูแลคัมภีร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งในแนวทางที่สำคัญคือการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์คัมภีร์โบราณภายในวัดที่มีศักยภาพ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการซ่อมแซม คัดลอก และเก็บรักษาคัมภีร์ ให้มีอายุยืนยาวขึ้น นอกจากนี้ พระสงฆ์สามารถมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการอ่าน และการคัดลอกคัมภีร์โบราณให้แก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชนผู้สนใจ โดยผ่านกิจกรรมอบรม และการเรียนการสอนในหลักสูตรพระปริยัติธรรม การที่วัดเป็นศูนย์กลางของโครงการอนุรักษ์จะช่วยให้การดูแลคัมภีร์เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืน

2) **การสร้างความรู้ความตระหนักรู้ในชุมชนเกี่ยวกับคัมภีร์โบราณ** นอกจากการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์แล้ว การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน คัมภีร์โบราณล้านนาล้วนมีคุณูปการต่อสังคมและอนุชนรุ่นหลังเพื่อที่จะนำมาศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษ (พระชยานันท์มณี และคณะ, 2559) การสร้างความรู้ความตระหนักรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับคุณค่าทางศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของคัมภีร์โบราณเป็นปัจจัยสำคัญในการจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจและร่วมมือในการอนุรักษ์ แนวทางหนึ่ง คือ การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น นิทรรศการเกี่ยวกับคัมภีร์โบราณ เวิร์กช็อปการอ่านอักษรโบราณ หรือโครงการฟื้นฟูประเพณีการคัดลอกคัมภีร์ นอกจากนี้ การนำคัมภีร์โบราณมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนท้องถิ่นหรือมหาวิทยาลัยจะช่วยให้เยาวชนเห็นคุณค่าและเข้าใจถึงความสำคัญของมรดกทางปัญญานี้มากยิ่งขึ้น

3) **การพัฒนากลไกการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร** เพื่อให้การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร กลไกการสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการอนุรักษ์ การพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับคัมภีร์โบราณในสถาบันการศึกษา และการส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคัมภีร์โบราณในเชิงลึก นอกจากนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถเข้ามามีบทบาทในการเก็บรักษาคัมภีร์ โดยการจัดทำฐานข้อมูล

ดิจิทัลหรือการสแกนเอกสารโบราณเพื่อเผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์ องค์กรทางวัฒนธรรมและสถาบันการศึกษาสามารถร่วมมือกันพัฒนาโครงการดิจิทัลไลบรารี เพื่อให้คัมภีร์โบราณสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นทั้งในระดับท้องถิ่นและนานาชาติ

แนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณที่กล่าวถึงไม่เพียงแต่ช่วยปกป้องคัมภีร์จากการสูญหาย แต่ยังสร้างโอกาสให้คนรุ่นหลังได้เข้าถึงและเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของตนเองในรูปแบบที่ยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การถ่ายภาพคัมภีร์หรือการสแกนแบบสามมิติ สามารถช่วยอนุรักษ์ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลที่ไม่สามารถสูญหายไปได้แม้เวลาผ่านไป การบูรณาการความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน ภาครัฐ และองค์กรต่าง ๆ จะทำให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ทรัพยากร และความรู้ที่มีอยู่ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การส่งเสริมการศึกษาในด้านการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในกระบวนการรักษามรดกนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้จะช่วยยกระดับการอนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น ส่งผลให้คัมภีร์โบราณยังคงมีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคมล้านนาในอนาคต

สรุป

พระสงฆ์ในล้านนามีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ ซึ่งเปรียบเสมือนคลังความรู้ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมพื้นถิ่น พระสงฆ์ไม่เพียงดูแลเก็บรักษาคัมภีร์ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ แต่ยังมีหน้าที่ซ่อมแซมเมื่อเกิดความเสียหาย และคัดลอกเนื้อหาเพื่อสืบทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง ด้วยความเชี่ยวชาญด้านภาษาบาลีและอักษรธรรม พระสงฆ์จึงเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาคัมภีร์ผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสอนธรรมะ หรือการเทศน์อบรมในชุมชน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีส่วนสำคัญ ในการประสานงานกับชุมชนและนักวิชาการ เพื่อรวบรวมคัมภีร์จากวัดต่าง ๆ และจัดทำระบบทะเบียนเพื่อป้องกันการสูญหาย การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณจึงไม่ใช่เพียงการเก็บรักษาวัตถุโบราณ แต่เป็นการรักษารากฐานความรู้ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งจะส่งต่อไปสู่เยาวชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความภาคภูมิใจในมรดกของตนเองในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร แสงสว่าง. (2561). การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานในภาคเหนือของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- กาญจนา นาคสกุล. (2546). อักษรธรรมล้านนาและวรรณกรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). พระพุทธศาสนาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2553). พระพุทธศาสนาในสังคมล้านนา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระกัมพล อินแก้ว และคณะ. (2567). “แนวทางการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่”. การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 4 วันที่ 24-25 สิงหาคม 2567 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่: 105–114.
- พระชยานันท์ และคณะ. (2559). การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาฉัตรเทพ พุทธชาโต. (2563). รูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดและชุมชนในประเทศไทย ด้วยกระบวนการทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยี. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(2), 639–656.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2552). พระสงฆ์กับบทบาททางการศึกษาในสังคมล้านนา. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สินีนากู สมบูรณ์เอนก. (2555). พุทธศิลป์ล้านนา: คุณค่า ศรัทธา และการอนุรักษ์. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สุมาลี วงศ์วิลาศ. (2557). การสืบทอดพระธรรมคำสอนผ่านคัมภีร์ใบลานในล้านนา. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุริย์ บุตรน้ำเพชร. (2562). การสังคายนาพระไตรปิฎกสมัยพระเจ้าติโลกราช. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 47(2), 115–130.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2558). มรดกคัมภีร์ใบลานล้านนา: การอนุรักษ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน
ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี*
SUSTAINABLE CREATIVE TOURISM RESOURCE ATTRIBUTES TO
BAN NEANKLAN, BANG SA KAO SUBDISTRICT,
CHANTHABURI PROVINCE

อัมณสุชา ทองลา¹ และ นันทศักดิ์ บุรขจรกุล²

Ansucha Tongla¹ and Nantapak Burakachonkun²

¹⁻²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹⁻²Faculty of management sciences, Rambhai Rajabhat university, Thailand

Corresponding Author's Email: ansucha.t@rbru.ac.th

วันที่รับบทความ : 15 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 20 พฤศจิกายน 2568;

วันที่ตอบรับบทความ : 22 พฤศจิกายน 2568

Received 15 November 2025; Revised 20 November 2025; Accepted 22 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) สำรวจและจำแนกประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) ศึกษาคุณลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 3) เพื่อเสนอผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ 1. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลของนักท่องเที่ยวและวิเคราะห์ใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. หน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนคนในพื้นที่ รวม 10 คน ใช้แบบ

Citation:

* อัมณสุชา ทองลา และ นันทศักดิ์ บุรขจรกุล. (2568). คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน
ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(6), 417-431.

Ansucha Tongla and Nantapak Burakachonkun. (2025). Sustainable Creative Tourism Resource Attributes To
Ban Neanklan, Bang Sa Kao Subdistrict, Chanthaburi Province. Journal of Interdisciplinary Social
Development, 3(6), 417-431.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

สัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย ในการเก็บข้อมูลหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนคนในพื้นที่ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านเนินกลางสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ ประเภทมรดกวัฒนธรรม ประเภทกลุ่มวิถีชีวิต และสินค้าที่ตอบสนองตามความต้องการที่แตกต่าง 2. คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของบ้านเนินกลางนั้นภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีค่าสูงสุด คือ 1. ด้านการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว 2. ด้านการสร้างทักษะและประสบการณ์ 3. ด้านการมีเอกลักษณ์และโดดเด่น 4. ด้านการมีความแท้จริงในวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ และประสบการณ์จริง 5. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น ตามลำดับและ 3. ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ 1. กิจกรรมการถ่ายภาพ และวาดภาพสะท้อนวิถีชีวิตชุมชน 2. การเรียนรู้ทำขนมจากถั่วลิสง 3. ทำอาหารเมนูชาหมูต้มถั่วลิสง 4. เปิดศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5. โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, บ้านเนินกลาง จังหวัดจันทบุรี

Abstract

This study aimed to explore and classify creative tourism resources, study their characteristics, and propose sustainable creative tourism products and activities in Ban Noen Klang, Bang Srakao Subdistrict, Chanthaburi Province. The sample consisted of: 1. 400 Thai tourists traveling in Chanthaburi Province and accidental sampling. A questionnaire was used to collect tourist data and analyze the data using descriptive statistics such as mean and standard deviation. 2. 10 representatives from government agencies and local residents. Data were collected using in-depth interviews and focus group discussions. Content analysis was also used.

The results revealed that: 1. Creative tourism resources in Ban Noen Klang can be divided into three groups: cultural heritage, lifestyle, and products that meet diverse needs. 2. The overall characteristics of creative tourism resources

in Ban Noen Klang are at the highest level. The characteristics of creative tourism resources with the highest value are: 1. Opportunity for tourists 2. Skills and experience building 3. Uniqueness and distinctiveness 4. Authenticity in production methods, products, and real experiences 5. Knowledge exchange between tourists and locals, respectively, and 3. Sustainable creative tourism products and activities at Ban Noen Klang, Bang Srakao Subdistrict, Chanthaburi Province include: 1. Photography and drawing activities reflecting the community's way of life 2. Learning to make peanut desserts 3. Cooking pork leg soup with peanuts 4. Opening a learning center based on the Sufficiency Economy Philosophy 5. Sustainable creative tourism program

Keywords: attributes, creative tourism, banneanklan chanthaburi province.

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมแห่งความหวังที่สามารถเพิ่มรายได้และพัฒนาประเทศได้เป็นอันดับต้น ๆ แต่การเจริญเติบโตที่รวดเร็วและก้าวกระโดดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ก็สร้างปัญหาต่อสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ ถ้าการจัดการไม่ดีพอ ปัจจุบันการท่องเที่ยวไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวสนใจกับการเดินทางไปสถานที่จริง เพื่อสัมผัสความดั้งเดิมของพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งนักท่องเที่ยวไม่ได้กระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม แต่มีการกระจายตัวสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ส่งผลให้ท้องถิ่นต้องเตรียมตัวรองรับนักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐควรมีมาตรการและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นด้วย จากการประกาศให้ท่องเที่ยววิถีไทยเป็นวาระแห่งชาติ โดยภาคส่วนการท่องเที่ยวถูกระบุใน “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)” ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยมีจุดประสงค์ให้ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน และเป็นประเทศที่มีศักยภาพด้านการแข่งขัน โดยการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว และสามารถผลักดันให้ประเทศไทยบรรลุวัตถุประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

โดยมีแผนพัฒนาภาคตะวันออก ในส่วนของการท่องเที่ยว คือรักษาและยกระดับการท่องเที่ยวคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวทางเลือก รวมทั้งการพัฒนาธุรกิจ

เกี่ยวเนื่องที่เน้นคุณค่า อัตลักษณ์ ความยั่งยืน และเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เชื่อมกับ แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีเป้าหมายให้จังหวัดจันทบุรีเป็นเมืองเศรษฐกิจการเกษตร อัญมณี การค้าชายแดน และการท่องเที่ยว มูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีความคิด สร้างสรรค์ และสังคมที่ดี ในประเด็นการพัฒนาจังหวัดในส่วนของการท่องเที่ยว จะเน้นยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ที่เน้นที่การสร้างคุณค่า อัตลักษณ์ และความยั่งยืน โดยมีแผนงานพัฒนาการท่องเที่ยว คือ 1.โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว 2. โครงการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว (แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี 2566-2570, 2566)

หมู่บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ริมคลองบางสระแก้ว ชาวบ้านประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ทำนา และปลูกถั่วเป็นอาชีพเสริม ซึ่งสามารถนำเอาวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบนี้มาต่อยอดและพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ บ้านเนินกลางยังมีกิจกรรมที่หลากหลาย จากข้อมูลข้างต้นและการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นจะเห็นได้ว่าทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้วมีความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่ผู้นำชุมชนกล่าวว่าในปัจจุบันการท่องเที่ยวของบ้านเนินกลางยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก เนื่องจากมีหมู่บ้านท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงล้อมรอบและมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างจะคล้ายกัน นอกจากนี้ที่ตั้งของบ้านเนินกลางยังห่างไกลจากถนนเส้นทางหลักของตำบลบางสระแก้ว จึงทำให้หมู่บ้านเนินกลางยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก ซึ่งชุมชนพยายามที่จะค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นคล้ายคลึงกับชุมชนบริเวณใกล้เคียง

ดังนั้น นักวิจัยจึงศึกษาเรื่องคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบยั่งยืน บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์ และความแตกต่างของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านเนินกลาง เพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังชุมชนตำบลบางสระแก้วมากขึ้นและสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรอันมีค่าของชุมชนได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและจำแนกประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อเสนอผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Richards and Raymond (2000) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้พัฒนาทักษะของตน โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้อย่างจริงจังที่สอดคล้องกับลักษณะของจุดหมายปลายทางที่ไปเยือน ซึ่งมีคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1. สามารถเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาทักษะด้านการสร้างสรรค์ของตนเองจากการมีส่วนร่วมกับเจ้าของพื้นที่ (Co-creating Tourism Experience) 2. นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม คือ การให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมกับคนในท้องถิ่นนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง 3. ทรัพยากรมีเอกลักษณ์และโดดเด่น คือ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะต้องมีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 4. ความจริงแท้ในวิธีการผลิต ผลิตภัณฑ์และประสบการณ์จริง เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นความจริงแท้ทั้งในด้านวิธีการผลิตและผลิตภัณฑ์หรือประสบการณ์จริง คือ มีวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม 5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวัน

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อุซาวดี พูลพิพัฒน์ (2545) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งให้เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านสังคม เศรษฐกิจและการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร้ขีดจำกัดที่เน้นการเพิ่มขึ้นของ

ปริมาณการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมากกว่า ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในระยะ โดยมีหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังต่อไปนี้ 1. การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี 2. การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็น 3. การรักษาความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ 4. การตั้งคณะกรรมการดูแลและพัฒนาการท่องเที่ยว 5. สนับสนุนกิจกรรมภายในท้องถิ่น 6. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องถิ่น 7. อาศัยความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภาครัฐ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง 8. เป็นการฝึกอบรมบุคลากร 9. ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว 10. การวิจัยและติดตามผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นั้น พบว่าคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความสำคัญในการออกแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน เช่นการศึกษาของ ศราวุธ ผิวแดงและคณะ (2559) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง” พบว่า ศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม ที่สามารถนำมาพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์คือ อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณี เช่น วัฒนธรรมการบริโภคอาหารการแต่งกาย ภาษา เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กชมน วรงค์คำและคณะ (2563) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น” พบว่าการท่องเที่ยวด้วยการค้นหาอัตลักษณ์ ของกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่นเดียวกับ อธิป จันทรสุริยและคณะ (2563) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ความเป็นไทยตลาดไทยย้อนยุคบ้านระจัน จังหวัดสิงห์บุรี” พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บน ฐานอัตลักษณ์ความเป็นไทย ตลาดไทยย้อนยุคบ้านระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการตลาด ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ พ่อค้า แม่ค้า ยังคงรักษาอัตลักษณ์ในช่วงยุคบางระจันอย่างต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันวิสาข์ พลอย อินสว่างนันท์ และคณะ (2564) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรัง อย่างมีส่วนร่วม” พบว่า คาดหวังในด้านของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์มากที่สุด และด้านภาพลักษณ์ของ สถานที่ท่องเที่ยว ที่สัมพันธ์กับการรับรู้จากประสบการณ์จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ (Survey research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนคนหมู่บ้านและหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางสระเก้า สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแหลมสิงห์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานจันทบุรี) โดยผู้วิจัยได้กำหนดการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นบุคคลและหน่วยงานที่ใกล้ชิดและมีหน้าที่รับผิดชอบ มีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยวบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี เป็นอย่างดี รวมจำนวน 10 คน

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว จังหวัดจันทบุรี จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยขนาดของตัวอย่างได้มาจากการกำหนดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณทาร์ยามาเน่ (Taro Yamane) กำหนดค่าความคาดเคลื่อนที่ .05

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสอบถามในประเด็น องค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี ในด้านต่าง ๆ โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย 4 ตอน ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี ตอนที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี 2. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การประชุมกลุ่มย่อย ในประเด็นการถอดบทเรียนเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรีที่เหมาะสมต่อไป เพื่อใช้ในการรองรับนักท่องเที่ยวโดยครอบคลุมประเด็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามมีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี โดยแบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี ตอนที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี โดยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ได้การตรวจสอบเครื่องมือ พิจารณาจากความสอดคล้องของเนื้อหา และวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ IOC

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ 1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และการแจกแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของข้อมูล 2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการเพื่อให้เนื้อหาที่ศึกษามีความสมบูรณ์มากที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเสร็จสิ้นผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบบสอบถามส่วนที่ 1 ในการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage) แล้วนำเสนอในรูปตาราง ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตาราง วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดค่าเฉลี่ยระดับคะแนนความพึงพอใจ เป็น 5 ระดับ คือระดับสูงสุด ระดับสูงระดับปานกลาง ระดับต่ำ และระดับต่ำที่สุด ขนาดของช่วงระดับคะแนน คือ 0.8

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับแนวคิดทฤษฎี (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ จากการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย ของผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับแนวคิดทฤษฎี จัดหมวดหมู่ของประเด็นที่ศึกษา สรุปและตีความ (Conclusion and interpretation) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมภายใต้ขั้นตอนของการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive) ในแต่ละประเด็นที่ศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อสำรวจและจำแนกประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ประเภทมรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage) จากการศึกษาชุมชนบ้านเนินกลาง มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทมรดกวัฒนธรรมดังนี้

1.1 เทศกาลสงกรานต์ นิยมจัดงานประจำปีในทุกปี ถือเป็นวันทำบุญขึ้นปีใหม่ที่ยึดปฏิบัติต่อ ๆ กัน กิจกรรมที่นิยม คือ การก่อพระเจดีย์ทรายถวายเป็นพุทธรูป

1.2 เทศกาลลอยกระทง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางสระแก้ว ได้จัดโครงการสืบสานงานประเพณีวันลอยกระทง ร่วมกับชุมชนบ้านเนินกลาง โดยมีกิจกรรมพายเรือไฟเบอร์พายกะบะ มวยทะเล และกลางคืน มีกิจกรรมการลอยกระทง ประกวดกระทง

2. ประเภทกลุ่มวิถีชีวิต (Lifestyles)

2.1 การทอเสื่อกก จันทบุรี ทอเสื่อกก แล้วนำไปประดิษฐ์ดัดแปลงให้เป็นเครื่องใช้ที่มีรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เช่น กระเป๋าถือแบบต่าง ๆ เข็มขัด แผ่นรองจาน กล่องใส่กระดาษ เข็มขัดหน้า เบาะรองนั่ง และพนักพิง ตะกร้าใส่ผ้า ถาดเสิร์ฟ ผ้าคลุม และกระเป๋าเอกสาร ฯลฯ

2.2 เหลาะ/งอบ เหลาะ คือ งอบ หรือหมวกใบจาก โดยการนำใบจากมาเย็บเป็นหมวกเพื่อใช้สำหรับคลุมแดดกันฝนได้ วัสดุที่ใช้ ใบจาก เชือก เข็มเย็บจาก ใบไม้

2.3 ตะข่อง เป็นเครื่องจักสานชนิดหนึ่ง สานด้วยผิวไม้ไผ่ ปากแคบอย่างคอกม้อ มีฝาปิดเปิดได้ เรียกว่า ฝาช่อง ฝาช่องมีชนิดที่ทำด้วยกะลามะพร้าว และใช้ไม้ไผ่สานเป็นรูปกรวยปลายกรวยแหลมปล้องเป็นซี่ไม้ไผ่เรียกว่า งาแซง ช่องใช้สำหรับใส่ ปลาปู้ กุ้ง หอย กบ เขียด

2.4 แส้ตึ้ง แส้บัดยง จากโหม่งจากบ้านที่อาศัยอยู่ริมน้ำ โดยเฉพาะที่อยู่ติดกับป่าจาก หรือไม้ขายเลนริมน้ำ จะรู้จักเป็นอย่างดีว่ายุ่งมักจะชุม จึงได้มีการใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้มาประดิษฐ์เป็นของใช้ ได้แก่ แส้บัดยงที่ทำจากโหม่งจาก

2.5 การปลูกป่าชายเลน การจัดการป่าชายเลน ตำบลบางสระเก้ามีพื้นที่ป่าชายเลนที่เรียกว่า “ป่าตะกาดใหญ่” ชุมชนบางสระเก้าได้จัดกระบวนการอนุรักษ์ป่าชายเลนตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การเลือก พื้นที่ที่จะการทำพื้นที่ฟู รวมถึงวิธีการที่เหมาะสมในการฟื้นฟูป่าเลน เพื่อให้ชาวชุมชนมีความเข้าใจถึง ความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.6 การประมงพื้นบ้าน

บ้านเนินกลางมีพื้นที่ตั้งอยู่ริมคลองบางสระเก้า ชาวบ้านประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ทำนา และปลูกถั่วเป็นอาชีพเสริม ประมงพื้นบ้าน หมายถึงเป็น “ชาวประมงขนาดเล็ก” ทั้งชายและหญิง มีวิถีชีวิตการทำมาหากินจากการทำประมงโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเลือกจับ “สัตว์น้ำตามฤดูกาล” มีทั้งใช้เรือและไม่ใช้เรือ โดยการทำประมงบริเวณริมชายฝั่ง เพื่อเป็นทั้งอาหาร และรายได้ของครอบครัว

3. สินค้าที่ตอบสนองตามความต้องการที่แตกต่าง (Functional Creation)

3.1 การทำอาหารท้องถิ่น ได้แก่ แกงเบ็ดกะลามะพร้าว แกงเบ็ดกะลามะพร้าว หรือในบางพื้นที่เรียก แกงเบ็ดหัวมะพร้าวเป็นเมนูพื้นถิ่นจันทบุรี ซึ่งมีรสชาติหวานมันมาตตรสเผ็ดร้อนของน้ำพริกแกงป่าเกิดความอร่อยที่ลงตัว

3.2 ถั่วลิสงต้ม ชาวบ้านเนินกลางมีอาชีพค้าขาย คนในตำบลปลูกถั่วหลังเสร็จจากทำนาข้าว เพราะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ปลูกถั่วลิสงเป็นพืชคลุมดิน จนพบกับเคล็ดลับที่สามารถต้มให้เนียนนุ่ม เรียกว่า คนวัยรุ่นกินดีคนสูงวัยกินได้ การต้มถั่วขายนั้น มีถั่วต่างชนิดที่ออกต่างฤดูกัน หากเป็นถั่วนาดั้งเดิม จะต้มขายในเดือนมีนาคม แต่หากเป็นช่วงหน้าฝนและหน้าหนาว จะเป็นถั่วเกษตรที่ฝักใหญ่กว่า ต้องหาซื้อมาจากตลาดไท ซึ่งการต้มถั่วลิสงด้วยไฟนั้น จะให้รสชาติอร่อยกว่าการต้มด้วยแก๊ส เนียนนุ่มกว่า และหอมกว่า

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี ปรากฏดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม

คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	$\bar{X}$	SD	แปลผล	ลำดับที่
ด้านการสร้างทักษะและประสบการณ์	4.50	0.58	มากที่สุด	2
ด้านการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม	4.56	0.57	มากที่สุด	1
ด้านการมีเอกลักษณ์และโดดเด่น	4.49	0.59	มากที่สุด	3
ด้านการมีความแท้จริงในวิธีการผลิต ผลิตภัณฑ์ และ ประสบการณ์จริง	4.46	0.57	มากที่สุด	4
ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว และคนท้องถิ่น	4.37	0.61	มากที่สุด	5
ระดับคะแนนเฉลี่ยรวมทุกข้อ	4.49	0.58	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 สามารถวิเคราะห์คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรีทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณารายด้านจากระดับมากไปน้อย ได้แก่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ ด้านการสร้างทักษะและประสบการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.58) ด้านการมีเอกลักษณ์และโดดเด่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.59) ด้านการมีความแท้จริงในวิธีการผลิต ผลิตภัณฑ์ และประสบการณ์จริง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.57) และด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี เสนอผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี ดังนี้ 1. กิจกรรมการถ่ายภาพ และกิจกรรมการวาดภาพสะท้อนวิถีชีวิตชุมชนบ้านเนินกลาง 2. การเรียนรู้การทำขนมจากถั่วลิสง เช่น ถั่วลิสงทอด เนยถั่ว มาการองไส้ถั่วลิสง ถั่วลิสงปรุงรส 3. การทำอาหาร

ด้วยเมนูใหม่ ๆ แปลก ๆ เช่นเมนูชาหมุ้มต้มถั่วลิสง เมนูกระดุกหมู 4. การเปิดศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของชุมชนส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวประเภทศึกษาดูงาน 5. โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว 5.1 โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี 1 วัน (One Day Trip) วันที่1 ปั่นจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน - ทำอาหารท้องถิ่น - ทำขนม - ทำแสบ - ล่องเรือชมวิถีชีวิต 5.2 โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี 2 วัน 1 คืน (2 days 1 night) วันที่ 1 ปั่นจักรยาน - ทำอาหารท้องถิ่น - ทำขนม - ทำแสบ - ล่องเรือพื้นบ้าน - ชมพระอาทิตย์ตก วันที่ 2 ชมวิวพระอาทิตย์ขึ้น - ตักบาตรริมน้ำ - ทอเสื่อ - ทำหอย

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ประเภทมรดกวัฒนธรรม 2) วิถีชีวิต 3) ศิลปะ และ 4) ประเภทสินค้าที่ตอบสนองตามความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มเครือข่ายเมืองแห่งความคิดสร้างสรรค์ Santa Fe ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กล่าวว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ล้วนมาจากวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ที่แบ่งกลุ่มทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ออกเป็น 4 กลุ่มเช่นกัน และกล่าวว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้ล้วนเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าและพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Greg Richards (2010) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีวิวัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองพฤติกรรมและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 2 คุณลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี พบว่า คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของหมู่บ้านเนินกลางนั้นภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีค่าสูงสุด คือด้านการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ Crispin Raymond (2007) ที่กล่าวว่า “นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourist) เป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นๆ โดยสนใจที่จะลงมือทำและเรียนรู้ด้วยตนเอง” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Richards (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีรูปแบบเปลี่ยนไปจากการท่องเที่ยวรูปแบบเดิม จากการท่องเที่ยววัฒนธรรมแบบจับต้องได้กลายมาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่สามารถจับต้องได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลผลิตและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง จากผลการวิจัยเสนอผลผลิตและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ดังนี้ 1. กิจกรรมการถ่ายภาพ และกิจกรรมการวาดภาพสะท้อนวิถีชีวิตชุมชนบ้านเนินกลาง 2. การเรียนรู้การทำขนมจากถั่วลิสง 3. การทำอาหารด้วยเมนูใหม่ ๆ แปลก ๆ 4. การเปิดศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5. โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านเนินกลาง ซึ่งสอดคล้องกับและสอดคล้องกับ ธนาวดี ปิ่นประจักษ์ (2564) พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการกิจกรรมที่ตนได้ลงมือทำร่วมกับคนในชุมชน และมีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญา และ ต้องการให้ มีระบบรักษาความปลอดภัย

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยสามารถค้นพบประเด็นใหม่ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มที่มีความต้องการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีการเชื่อมโยงกับตัวตนของท้องถิ่น (local identities) ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น และมีความต้องการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องการเข้าไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวมากนักหรือมีน้อย และต้องการค้นหาตัวตน 2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณค่าหรือเพิ่มมูลค่าให้กับ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวที่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ และ 3. คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวประเภทอื่น โดยจะเน้นทรัพยากรประเภทวิถีชีวิต ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เปลี่ยนจากวัฒนธรรมขั้นสูงไปสู่วัฒนธรรมชีวิตประจำวันมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลงานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังชุมชนบ้านเนินกลางมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาดูงาน ดังนั้นชุมชนควรมี การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ควรนำทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา เพื่อสร้างจุดขายให้แก่ชุมชนและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ 1.2 ควรสนับสนุนให้กลุ่มการท่องเที่ยวบ้านเนินกลางเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการทำอาหารท้องถิ่น การทอเสื่อ การจักสาน ฯลฯ 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่อื่นๆในประเทศไทยเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการพัฒนางานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ 2.2 ควรพัฒนางานวิจัยในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวกระบวนการ หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านเนินกลาง เพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กชธมน วงศ์คำ และคณะ. (2563). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธนาดี ปิ่นประจักษ์ และคณะ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์อุรุกรลาโวจในพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วันวิสาข์ พลอย อินสว่างนันท์ และคณะ. (2564). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรังอย่างมีส่วนร่วม. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ศราวุธ ผิวแดง และคณะ. (2559). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580). เรียกใช้เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- สำนักงานจังหวัดจันทบุรี. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี (พ.ศ. 2566 – 2570). เรียกใช้เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2567 จาก https://www.chanthaburi.go.th/files/com_news_devpro/202212_b87deded14ae58a.pdf
- อธิป จันทร์สุริย และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ความเป็นไทยตลาดไทยย้อนยุคบ้านระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารที่ทัศน์วัฒนธรรม, 3(2), 141.
- อุษาวดี พลพิพัฒน์. (2545). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว, 21(4), 38.
- Raymond, C. (2007). Creative Tourism in New Zealand: The practical challenges of developing Creative Tourism, 2007, 144 – 158.
- Richards, G. (2010). Creativity and tourism: The state of the art. Annals of Tourism Research, 2010, 1239-1240.
- Richards, G. and Raymond, C. (2000). Creative tourism. ATLAS News. 23, 16-20.
- Greg Richards. (2010). Tourism development trajectories from cultural to creative?. USA: n.p.

การเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการ
ทหารอากาศ ณ กรมยุทธการทหารอากาศ กรุงเทพมหานคร*
PREPARATION FOR QUALITY OF LIFE AFTER RETIREMENT OF AIR
FORCE OFFICERS AT THE DIRECTORATE OF OPERATIONS, ROYAL
THAI AIR FORCE, BANGKOK

ปิยวัฒน์ เปลี่ยวจิตร¹, สานิตย์ ศิริวิศิษฐ์กุล² และ พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์³

Phiyawat Plawjit¹, Sanit Sirivisitkul² and Pongsak Phetsatit³

¹⁻³มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹⁻³North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: Piyawat.plaw@northbkk.ac.th

วันที่รับบทความ : 22 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 10 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 12 พฤศจิกายน 2568

Received 22 October 2025; Revised 10 November 2025; Accepted 12 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศ ณ กรมยุทธการทหารอากาศ และ (2) เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพร้อมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างคือ ข้าราชการ 163 คน ได้จากการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ร่างกาย จิตใจ และการใช้เวลาว่าง มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test กับ ANOVA

Citation:

* ปิยวัฒน์ เปลี่ยวจิตร, สานิตย์ ศิริวิศิษฐ์กุล และ พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์. (2568). การเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศ ณ กรมยุทธการทหารอากาศ กรุงเทพมหานคร.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 432-446.

Phiyawat Plawjit, Sanit Sirivisitkul and Pongsak Phetsatit. (2025). Preparation For Quality Of Life After Retirement Of Air Force Officers At The Directorate Of Operations, Royal Thai Air Force, Bangkok.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 432-446.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ

2. เมื่อพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ด้านอายุ ข้าราชการกลุ่มอายุ 30-40 ปี มีความพร้อมด้านสุขภาพร่างกายสูงกว่ากลุ่มอายุ 41-50 ปี ด้านระดับการศึกษา ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและด้านจิตใจต่ำกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีการวางแผนชีวิตที่เป็นระบบ และสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรหรือข้อมูลที่ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมได้ดีกว่า ด้านสถานภาพสมรส ข้าราชการที่มีสถานภาพสมรส มีความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยสูงกว่ากลุ่มที่เป็นหม้ายหรือหย่าร้าง สถานภาพสมรสมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากการมีคู่สมรสช่วยส่งเสริมความมั่นคงทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการสนับสนุนซึ่งกันและกันในช่วงวัยเกษียณ

คำสำคัญ: ข้าราชการทหารอากาศ, การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณ, คุณภาพชีวิต, กรมยุทธการทหารอากาศ

Abstract

This study aimed (1) to examine the level of retirement preparedness for a good quality of life among Royal Thai Air Force officers at the Directorate of Operations, and (2) to compare preparedness levels according to personal factors. The sample comprised 163 officers selected through simple random sampling. A questionnaire covering four dimensions—financial, physical, psychological, and leisure-time preparedness—was employed, with an overall reliability coefficient of 0.92. Data were analyzed using descriptive statistics (mean, standard deviation) and inferential tests (t-test, ANOVA).

The findings revealed that:

1. The overall level of retirement preparedness for a good quality of life among Royal Thai Air Force officers was found to be low.

2. When analyzed by personal factors, the following results were observed Age Officers aged 30–40 years demonstrated a higher level of physical health preparedness compared to those aged 41–50 years. This reflects the general decline in physical well-being with age, and underscores the importance of maintaining appropriate health behaviors throughout the pre-retirement phase. Educational Level Officers with an education level below a bachelor's degree exhibited significantly lower levels of housing preparedness and psychological preparedness than those with higher education. Educational attainment was found to be significantly associated with quality of life in older adults. Individuals with higher education tend to engage in more structured life planning and are more likely to access resources and information that support retirement readiness. Marital Status: Married officers demonstrated greater housing preparedness than those who were widowed or divorced. Marital status appears to exert a positive influence on the quality of life in later years, as having a spouse provides emotional and physical support, contributing to greater stability and mutual care during the retirement transition.

Keywords: Royal Thai Air Force Officers, Retirement Preparedness, Quality of Life, Directorate of Operations

บทนำ

การเกษียณอายุราชการเป็นการครบกำหนดอายุรับราชการ สิ้นกำหนดเวลา รับราชการหรือ การทำงาน นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จะมีความชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดเวลา การเกษียณอายุราชการด้วยเงื่อนไขของอายุที่ 55 ปี แต่สามารถต่ออายุราชการออกไปได้อีก คราวละ 5 ปี ไม่เกิน 2 ครั้ง การเปลี่ยนแปลงเรื่องการเกษียณอายุราชการภายใต้เงื่อนไขอายุมีการเปลี่ยนแปลงอยู่หลายครั้ง แต่ครั้งสำคัญที่สุดน่าจะเป็น ในช่วงรัชกาลที่ 9 ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2504 มาตรา 3 กำหนดให้เกษียณอายุราชการเมื่อมีอายุครบ 60 ปี และคณะรัฐมนตรีจะอนุมัติให้ต่อเวลารับราชการได้คราวละ 1 ปี จนอายุครบ 65 ปีบริบูรณ์ (สุขุม เฉลยทรัพย์ 2565) ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงวัย

อย่างสมบูรณ์” (complete aged society) ซึ่งมีผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) การเกษียณอายุราชการจึงกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของชีวิต โดยเฉพาะในหน่วยงานด้านความมั่นคง เช่น กองทัพอากาศ ซึ่งเจ้าหน้าที่มีรูปแบบการทำงานที่เข้มงวดและอยู่ในระบบวินัยสูง ความเปลี่ยนแปลงจากชีวิตการรับราชการสู่การดำรงชีวิตอิสระหลังเกษียณจึงมักกระทบทั้งด้านกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม ข้อมูลจากกรมยุทธการทหารอากาศ (2568) ชี้ว่า ข้าราชการทหารอากาศจำนวนมากยังขาดการวางแผนชีวิตอย่างเป็นระบบก่อนเกษียณ แม้จะมีสวัสดิการด้านรายได้และการรักษาพยาบาลที่มั่นคงก็ตาม

ช่องว่างขององค์ความรู้ (research gap) อยู่ที่การขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับ “ระดับความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณ” ของข้าราชการทหารอากาศโดยเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะต่างจากข้าราชการพลเรือน เช่น การเกษียณก่อนอายุ 60 ปีในบางตำแหน่ง ความผูกพันในวัฒนธรรมลำดับชั้น และข้อจำกัดด้านการปรับอาชีพหลังเกษียณ งานวิจัยในบริบทไทยส่วนใหญ่ (เช่น ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์ และคณะ, 2555; เพ็ญประภา เบญจวรรณ, 2558) มุ่งศึกษาครูหรือข้าราชการพลเรือนทั่วไป จึงยังไม่สะท้อนความจำเป็นอย่างเฉพาะของกลุ่มทหารอากาศ การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญทั้งเชิงนโยบายและเชิงทฤษฎี เพื่อให้หน่วยงานสามารถออกแบบหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณได้ตรงกับบริบททางอาชีพมากขึ้นในเชิงแนวคิด งานศึกษาสมัยใหม่เห็นพ้องกันว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตหลังเกษียณเป็น “กระบวนการเชิงระบบ” (systemic process) ที่ต้องพิจารณาอย่างน้อยสี่มิติ ได้แก่ ด้านการเงิน สุขภาพร่างกาย สุขภาวะจิตใจ และการใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่า ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตตามกรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1994; WHOQOL-BREF) นอกจากนี้ Atchley (1994) เสนอ “ทฤษฎีการปรับตัวหลังเกษียณ” (Retirement Adjustment Theory) ว่าผู้เกษียณจะต้องผ่านช่วงเปลี่ยนผ่านทางอารมณ์หลายระยะ หากขาดการเตรียมความพร้อมที่ดีจะเกิดภาวะสูญเสียคุณค่าในชีวิต (disenchantment phase) ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตในระยะยาว ขณะที่แนวคิด life-course planning ของ Moen (2016) และ Kim & Moen (2020) ชี้ว่าการวางแผนชีวิตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงต้นอาชีพช่วยให้การเปลี่ยนผ่านหลังเกษียณเป็นไปอย่างราบรื่น และลดภาวะความเครียดทางเศรษฐกิจและจิตใจในระยะสูงวัยในระดับสากล องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2021) รายงานว่าประเทศที่มีนโยบาย “Active Ageing” หรือการส่งเสริม

การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอย่างเป็นระบบ เช่น ฌูปุ่น ฟินแลนด์ และสิงคโปร์ สามารถลดภาระงบประมาณทางสังคมได้มากกว่า 15% และเพิ่มดัชนีความสุขของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าการเตรียมความพร้อมไม่เพียงเป็นประเด็นส่วนบุคคล แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐในการจัดการประชากรสูงวัยอย่างยั่งยืนเหตุผลเชิงวิชาการ ที่ต้องแยกวิเคราะห์ความพร้อมออกเป็น 4 ด้านในงานนี้ (การเงิน ร่างกาย จิตใจ และการใช้เวลาว่าง) เนื่องจากแต่ละมิติสะท้อนรูปแบบการปรับตัวที่แตกต่างกันในกลุ่มข้าราชการทหารอากาศ เช่น การเงินที่ขึ้นกับระบบสวัสดิการภาครัฐ การดูแลสุขภาพที่สัมพันธ์กับการฝึกและภาวะความเครียดจากงาน การเตรียมจิตใจซึ่งเชื่อมโยงกับการสูญเสียบทบาททางสังคม และการใช้เวลาว่างที่สะท้อนความสามารถในการสร้างคุณค่าใหม่หลังเกษียณจากบริบทดังกล่าว ความสนใจเรื่องเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีก่อนเกษียณของข้าราชการทหารอากาศ ณ กรมยุทธการทหารอากาศ" มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนให้ข้าราชการทหารอากาศสามารถเตรียมตัวก่อนเกษียณได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตหลังเกษียณ รวมถึงการเสริมสร้างความเข้าใจในสิทธิและสวัสดิการที่ข้าราชการทหารอากาศจะได้รับ กรมยุทธการทหารอากาศมีภารกิจหลักในการวางแผนและดำเนินการด้านยุทธการ การสงคราม การฝึกอบรบ และการพัฒนาขีดความสามารถในการรบของกองทัพอากาศซึ่งรวมถึงการจัดการความรู้และการประเมินผลการฝึก การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณจึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากำลังพลให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตหลังเกษียณ โดยกรมยุทธการทหารอากาศได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการทหารอากาศได้รับข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและสวัสดิการที่พวกเขาจะได้รับเมื่อเกษียณอายุราชการ การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณไม่เพียงแต่ช่วยให้ข้าราชการทหารอากาศมีชีวิตหลังเกษียณที่มีคุณภาพ แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงและความสุขในชีวิตของพวกเขา ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของกรมยุทธการทหารอากาศในการเป็นกำลังหลักขับเคลื่อนกองทัพอากาศไปสู่ความเป็นเลิศในภูมิภาค (กรมยุทธการทหารอากาศ, 2568. ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการเกษียณอายุของข้าราชการทหาร อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่เกษียณอายุทั้งในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการใช้เวลาว่างและด้านความสัมพันธ์กับคู่สมรสและสมาชิกในครอบครัว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมี ความประสงค์ในการศึกษาถึงการพัฒนากุณภาพชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการถือเป็นการวางแผนการใช้ชีวิตอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้ที่

เกษียณอายุสามารถปรับตัวต่อบทบาทที่เปลี่ยนแปลงได้ และมีความพึงพอใจในชีวิตหลังเกษียณ การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เกษียณอายุสามารถใช้ชีวิตในวัยสูงอายুর่วมกับครอบครัว ชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศ ณ กรมยุทธการทหารอากาศ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานหลัก (H1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานย่อย (Sub-Hypotheses)

ด้านอายุ (Age) H1a ข้าราชการทหารอากาศที่มีอายุน้อยกว่าจะมีระดับการเตรียมความพร้อมด้านร่างกายสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านระดับการศึกษา (Educational Level) H1b: ข้าราชการทหารอากาศที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีระดับการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจและด้านที่อยู่อาศัยสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านสถานภาพสมรส (Marital Status) H1c ข้าราชการทหารอากาศที่มีสถานภาพสมรสจะมีระดับการเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและด้านจิตใจสูงกว่าผู้ที่เป็นหม้ายหรือหย่าร้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้านเพศ (Gender) H1d ระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศไม่แตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการทหารอากาศที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ ณ กรมยุทธการทหารอากาศ กรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 270 คน (ข้อมูล ณ ปีงบประมาณ 2568 จากฝ่ายกำลังพล กรมยุทธการทหารอากาศ) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงจากตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเท่ากับ 163 คน การสุ่มตัวอย่างใช้ วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กรอบรายชื่อ (Sampling Frame) รายชื่อข้าราชการทั้งหมดจากทะเบียนบุคลากรของกรมยุทธการทหารอากาศ (ณ เดือนมกราคม 2568) ซึ่งได้รับอนุญาตให้ข้อมูลจากหน่วยกำลังพลอย่างเป็นทางการ

2. ขั้นตอนการสุ่ม ใช้โปรแกรม Microsoft Excel (RAND function) เพื่อสุ่มหมายเลขจาก 1-270 แล้วเลือก 163 หมายเลขแรกตามลำดับที่สุ่มได้

3. การติดต่อผู้ถูกสุ่ม ส่งลิงก์แบบสอบถาม Google Form ผ่านอีเมลราชการ พร้อมจดหมายเชิญจากผู้วิจัยและคำชี้แจงการรักษาความลับของข้อมูล

4. อัตราการตอบกลับ (Response Rate) ได้รับแบบสอบถามคืน 163 ชุดจาก 180 ชุดที่ส่งออก (อัตราตอบกลับ 90.6%) แบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ 17 ชุดถูกตัดออกก่อนการวิเคราะห์

5. การตรวจสอบอคติการไม่ตอบ (Nonresponse Bias): เปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานของผู้ตอบกับผู้ไม่ตอบ 20 ราย (ตามข้อมูลพื้นฐานเพศและอายุจากทะเบียนบุคลากร) พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$)

6. การลดอคติจากการเลือกตอบเอง (Self-selection Bias): เพื่อป้องกันอคติจากการใช้แบบสอบถามออนไลน์ ผู้วิจัยได้จัดช่องทางสำรองสำหรับตอบแบบกระดาษ (offline) ภายใน

หน่วยงานสำหรับผู้ที่ไม่สะดวกใช้อินเทอร์เน็ต และส่งอีเมลติดตามสองครั้งเพื่อกระตุ้นการตอบกลับอย่างทั่วถึง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของ Atchley (1994), WHOQOL (1994) และแนวคิด life-course planning (Moen, 2016; Kim & Moen, 2020) แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ (เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อายุราชการ และชั้นยศ)

ส่วนที่ 2 รายการวัดการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ 4 ด้าน รวม 28 รายการ ได้แก่ ด้านการเงิน (7 รายการ) ด้านร่างกาย (7 รายการ) ด้านจิตใจ (7 รายการ) และ ด้านการใช้เวลาว่าง (7 รายการ) การให้คะแนนใช้มาตร Likert 5 ระดับ (1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด) โดยมีการกลับทิศคะแนนในข้อที่ 3 และ 14 เพื่อควบคุมอคติการตอบ (response bias)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity): ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ด้านจิตวิทยาพัฒนาการผู้ใหญ่และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ผลการประเมินได้ค่า IOC รวม = 0.908 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี (≥ 0.80)

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's alpha รายการเงิน = .87, ร่างกาย = .83, จิตใจ = .89, การใช้เวลาว่าง = .85 ค่าสัมประสิทธิ์ McDonald's ω รายการเงิน: 0.84–0.90 แสดงถึงความสอดคล้องภายในสูง ความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ = .92 (จากการทดสอบ try-out กับกลุ่ม 30 คน)

การตีความค่าเฉลี่ย (Interpretation of Mean Scores)

ใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ บุญชม ศรีสะอาด (2559) ซึ่งแบ่งระดับคะแนนเป็น

1.00–1.80 = ต่ำมาก

1.81–2.60 = ต่ำ

2.61–3.40 = ปานกลาง

3.41–4.20 = สูง

4.21–5.00 = สูงมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามดำเนินการระหว่างวันที่ 1 เมษายน – 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้รับอนุญาตจาก กรมยุทธการทหารอากาศ ให้เข้าศึกษาและเก็บข้อมูลในหน่วยงานอย่างเป็นทางการ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์ข้อมูล บ้างจายส่วนบุคคล ของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การแจกแจง ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตหลังเกษียณอายุราชการของ หน่วยงาน กรมยุทธการทหารอากาศ ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน การวิเคราะห์เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณอายุราชการของ หน่วยงาน กรมยุทธการทหารอากาศ จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที (t-test) 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณอายุราชการของ หน่วยงาน กรมยุทธการทหารอากาศจำแนกตามอายุ สถานภาพ สมรสระดับการศึกษา อายุราชการ และอัตราเงินเดือน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ ทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการทหารอากาศ จำนวน 163 คน

ตารางที่ 1 สถิติเชิงพรรณนาแสดงระดับการเตรียมความพร้อมแต่ละมิติ (n = 163)

มิติการเตรียมความ พร้อม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับการเตรียมความ พร้อม
1. การเงิน	2.84	0.59	ปานกลาง
2. ร่างกาย	2.21	0.63	ต่ำ
3. จิตใจ	2.61	0.58	ต่ำ

มิติการเตรียมความพร้อม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับการเตรียมความพร้อม
4. การใช้เวลาว่าง	2.07	0.62	ต่ำ
รวมทุกมิติ	2.43	0.57	ต่ำ

จากตารางที่ 1 แสดงการกระจายค่าคะแนนเฉลี่ยรายมิติ พบว่ามิติ “การเงิน” มีค่ามัธยฐานสูงสุดและความแปรปรวนต่ำสุด แสดงถึงความพร้อมที่สม่ำเสมอ ขณะที่ “การใช้เวลาว่าง” มีการกระจายกว้างและค่าต่ำสุดสุดท้าย แสดงถึงความไม่เท่าเทียมในการเตรียมความพร้อมในด้านกิจกรรมชีวิตหลังเกษียณ

ผลการเปรียบเทียบระดับความพร้อมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบใช้ t-test สำหรับเพศ และ One-way ANOVA สำหรับตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส พร้อมการทดสอบรายคู่แบบ LSD ผลสรุปแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัย	มิติ	F(df1,df2) / t(df)	p	η^2	ผลรายคู่ (Pairwise LSD)	สรุปผล
เพศ	รวมทุกมิติ	t(161) = 0.87	.386	–	–	ไม่แตกต่าง
อายุ	ร่างกาย	F(2,160) = 3.72	.027*	.044	30–40 ปี > 41–50 ปี ($\Delta = 0.32$, SE = 0.11, p = .009)	แตกต่างกันเล็กน้อย
ระดับการศึกษา	จิตใจ	F(2,160) = 4.68	.011*	.055	ต่ำกว่าป.ตรี < ป.ตรี+ ($\Delta = 0.41$, SE = 0.12, p = .002)	แตกต่างกันปานกลาง
ระดับการศึกษา	การใช้เวลาว่าง	F(2,160) = 2.87	.059	.035	–	ไม่แตกต่าง

ปัจจัย	มิติ	F(df1,df2) / t(df)	p	η^2	ผลรายคู่ (Pairwise LSD)	สรุปผล
สถานภาพ สมรส	จิตใจ	F(2,160) = 4.12	.019*	.049	สมรส > หม้าย/หย่าร้าง (Δ = 0.36, SE = 0.10, p = .004)	แตกต่าง เล็กน้อย

*p < .05, **p < .01

η^2 = ขนาดอิทธิพล (Effect size) ตามเกณฑ์ของ Cohen (1988): .01 = เล็ก, .06 = ปานกลาง, .14 = สูง

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล

1) เพศ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเตรียมความพร้อมหลังเกษียณในทุกด้าน

2) อายุ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านร่างกาย โดยกลุ่มอายุ 30-40 ปี มีความพร้อมสูงกว่ากลุ่มอายุ 41-50 ปี

3) ระดับการศึกษา พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านที่อยู่อาศัยและด้านจิตใจ โดยกลุ่มที่มีการศึกษาดำกว่าปริญญาตรีมีความพร้อมต่ำกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

4) สถานภาพสมรส พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในด้านที่อยู่อาศัย โดยกลุ่มที่สมรสแล้วมีความพร้อมสูงกว่ากลุ่มที่หม้ายหรือหย่าร้าง

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศ ณ กรมยุทธการทหารอากาศ กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่าระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณของข้าราชการทหารอากาศโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์ และคณะ (2555) ที่ชี้ว่าผู้ที่ใกล้เกษียณส่วนใหญ่ยังมีการเตรียมความพร้อมเพียงระดับปานกลาง และควรเริ่มต้นการวางแผนตั้งแต่อายุน้อย ผลลัพธ์นี้สะท้อนถึงความสำคัญของการให้ความรู้และการสร้างวินัยด้านการวางแผนชีวิตหลังเกษียณแก่ข้าราชการตั้งแต่ช่วงต้นอาชีพ

ด้านการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “สามเสาหลักของระบบเงินออมเพื่อวัยเกษียณ” ของ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (2556) ที่เน้นการออมอย่างต่อเนื่องและการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน ทั้งนี้ การที่ข้าราชการทหารอากาศมีรายได้ประจำและสวัสดิการที่มั่นคงจึงอาจเป็นปัจจัยสนับสนุน อย่างไรก็ตาม การวางแผนทางการเงินที่ลึกซึ้ง เช่น การปรับพอร์ตการลงทุนตามอายุ และการลดหย่อนภาษี ยังพบว่ามีความสอดคล้องกับ เมธียา กอสนาน (2552) ที่ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนและการบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพเป็นทักษะสำคัญที่ผู้เกษียณส่วนใหญ่

ด้านร่างกาย พบว่ามีความพร้อมต่ำ ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์ (2555) ที่เน้นว่าการจัดหาที่อยู่อาศัยและการดูแลสุขภาพร่างกายเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและต่อเนื่อง หากไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ย่อมทำให้การปรับตัวภายหลังเกษียณเป็นไปอย่างยากลำบาก ผลนี้ยังเชื่อมโยงกับ เพ็ญประภา เบญจวรรณ (2558) ที่กล่าวว่าการเกษียณส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและเศรษฐกิจของผู้เกษียณอย่างมาก หากขาดการเตรียมพร้อมย่อมกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยตรง

ด้านจิตใจ อยู่ในระดับต่ำเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ แอชลีย์ (Atchley, 1994) ที่อธิบายว่าผู้เกษียณมักประสบกับความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ โดยเฉพาะระยะ Disenchantment ที่เกิดความรู้สึกเหงา ว้าเหว่ และหมดความหมายของชีวิต หากไม่ได้เตรียมจิตใจและบทบาทใหม่ให้ตนเอง ผลนี้ยังสนับสนุนข้อค้นพบของ วันชัย แก้วสุมาลี (2552) ที่กล่าวว่าการเตรียมจิตใจก่อนเกษียณจะช่วยให้ผู้เกษียณมีความสงบและยอมรับสภาพชีวิตได้ดียิ่งขึ้น

2. เมื่อพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

2.1 อายุ กลุ่มอายุ 30-40 ปีมีความพร้อมด้านร่างกายสูงกว่ากลุ่มอายุ 41-50 ปี สอดคล้องกับแนวคิดของ องค์การอนามัยโลก (1994) ที่มองว่าคุณภาพชีวิตด้านร่างกายลดลงตามวัย และหากไม่มีการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.2 ระดับการศึกษา ผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยและจิตใจต่ำกว่า กลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่า ผลนี้สอดคล้องกับงานของ มยุรี ว่องไวรุต และ สุนิตา ชูโชติ (2554) ที่พบว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตที่สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ

2.3 สถานภาพสมรส กลุ่มที่สมรสแล้วมีความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยสูงกว่ากลุ่มที่หม้ายหรือหย่าร้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ คงใจ คำคง (2554) ที่ชี้ว่าสถานภาพสมรสมีผลบวกต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เนื่องจากการมีคู่สมรสช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเป็นความสามารถในการดำเนินงานต่าง ๆ ตามภารกิจหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานโดยใช้ทรัพยากรและปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งกำลังคนอย่างคุ้มค่าที่สุด มีการสูญเสียน้อยที่สุด มีลักษณะของการดำเนินงานไปสู่ผลตามวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี โดยประหยัดทั้งเวลา ทรัพยากร กำลังคน ระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อผลผลิตและการบริการได้ตามเป้าหมาย ประสิทธิภาพจึงเป็นหัวใจของการนำองค์กรไปสู่การบรรลุผลความสำเร็จของการดำเนินงาน ดังนั้น การบริหารที่มีความเจริญก้าวหน้าและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการและบุคลากรขององค์กร จึงขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการพัฒนาประสิทธิภาพของบุคคลนั่นเอง

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ต่อหน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดให้มี โครงการอบรมหรือหลักสูตรการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมด้านการเงิน สุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และที่อยู่อาศัย โดยเริ่มจัดตั้งแต่ช่วงอายุราชการยังน้อย เพื่อให้ข้าราชการสามารถวางแผนชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง (สอดคล้องกับแนวคิดของ ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์, 2555) สนับสนุนให้มี ที่ปรึกษาทางการเงินและการลงทุนสำหรับข้าราชการ เพื่อช่วยให้สามารถจัดการรายได้ สวัสดิการ และการออมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวคิด “สามเสาหลักของระบบเงินออมเพื่อวัยเกษียณ” (กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, 2556)

1.2 ต่อข้าราชการที่ใกล้เกษียณ ควรเริ่มต้นการวางแผนทางการเงิน การออม และการลงทุนแต่เนิ่น ๆ โดยใช้กลยุทธ์การจัดการเงินส่วนบุคคล (เมธิยา กอสนาน, 2552) เพื่อลดความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจในอนาคตควรให้ความสำคัญกับ การเตรียมจิตใจและการสร้างกิจกรรมหลังเกษียณ เช่น งานอดิเรก การเข้าร่วมกิจกรรมสังคม และการมีบทบาทในครอบครัว เพื่อป้องกันปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจภายหลังเกษียณ (Atchley, 1994; วันชัย แก้วสุมาลี, 2552)

1.3 ต่อครอบครัวและชุมชนครอบครัว ควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของผู้ที่จะเกษียณ โดยเฉพาะด้านจิตใจและที่อยู่อาศัย การสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นจะช่วยให้ผู้เกษียณปรับตัวได้ดีขึ้น (คงใจ คำคง, 2554) ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ เช่น ชมรมหรือกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เกษียณมีส่วนร่วม

ในสังคมและลดความรู้สึกลดเดี่ยว 1.4 ต่อผู้กำหนดนโยบาย ควรผลักดันให้มี นโยบายระดับชาติ ที่ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณในทุกวิชาชีพ ไม่จำกัดเฉพาะข้าราชการ โดยจัดทำคู่มือและหลักสูตรกลางสำหรับการวางแผนชีวิตหลังเกษียณสนับสนุนการเข้าถึงเครื่องมือการวัดคุณภาพชีวิต (เช่น WHOQOL-THAI-BREF) เพื่อใช้ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในระดับประเทศอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยครั้งนี้มุ่งเฉพาะกลุ่มข้าราชการทหารอากาศ ญ กรมยุทธการทหารอากาศ การวิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยัง เหล่าทัพอื่น หน่วยงานพลเรือน หรือภาคเอกชน เพื่อเปรียบเทียบระดับการเตรียมความพร้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางมากขึ้น

2.2 การใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจ อุปสรรค และความต้องการจริงของผู้ใกล้เกษียณ ซึ่งจะช่วยเสริมความเข้าใจมากกว่าข้อมูลเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว

2.3 การศึกษาในมิติระยะยาว (Longitudinal Study) ควรมีการวิจัยติดตามข้าราชการกลุ่มเดียวกันในช่วงก่อนและหลังเกษียณ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม จะช่วยสะท้อนผลของการเตรียมความพร้อมอย่างต่อเนื่องและแม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธิดารัตน์ อติชาตินันท์ และ แพรวพพรรณมั่งคลา. (2554). การวางแผนเงินเพื่อเตรียมการเกษียณอายุของพนักงานกาไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. ใน งานวิจัยปริญาศิลปศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมยุทธการทหารอากาศ. (2568). ภารกิจหลักกรมยุทธการทหารอากาศ. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2568 จาก <https://do.rtaf.mi.th/index.php>
- ทยณัฐ ชวนไชยสิทธิ์ และคณะ (2555). รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดนนทบุรี. ใน รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชนนทบุรี.
- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. (2556). การลงทุน. เรียกใช้เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2568 จาก <http://www.th/thai2013/index.asp>

- เมธิยา กอสนาน (2552). การศึกษาสุขภาพทางการเงิน. กรณีศึกษา ข้าราชการทหารบก
ประจำการ ณ ค่ายฝึกไพร่ไทย จังหวัดกาญจนบุรี. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2568
จาก <http://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS02/PDF01//2552/GB/33.pdf>
- เพ็ญประภา เบญจวรรณ (2558). การเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุ. วารสาร
มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(1), 82-92.
- Atchley, R.C. (1994). Social forces and Aging: An Introduction to Social Gerontology.
Belmont, California: Wadsworth.
- วันชัย แก้วสุมาลี (2552). ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุการ
ทำงาน ของบุคคลทำงานวัยผู้ใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน
2568 จาก <http://dcms.thailis.or.th/dcms/basic.php>
- ดวงใจ คำคง 2554. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอสรี
นครินทร์ จังหวัดพัทลุง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชา
การจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- มยุรี ว่องไวรุต และสุนิดา ชูโชติ (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ
ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ เขตอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร. ใน วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป. คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

RESEARCH ON INNOVATIVE DESIGN OF DAI PAPER-CUTTING PATTERN EXTRACTION BASED ON SHAPE GRAMMAR*

Lei Yixia¹ and Thatree Muangkaew²

¹⁻²Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: artopiazstudio@gmail.com

Received 15 October 2025; Revised 20 October 2025; Accepted 22 October 2025

Abstract

This paper focuses on the national intangible cultural heritage of "Dai paper-cutting". Based on the theory of shape grammar, it explores the extraction methods and innovative concepts of traditional patterns in Dai paper-cutting. Based on the problems faced by traditional patterns such as lack of innovation and single application scenarios, this paper analyzes its original artistic value, and according to the generative rules and derivative rules of shape grammar, geometrically deconstructs and derives specific patterns, and completes the feasibility of applying them to the innovative design practice of coasters. Combining the initial patterns, generation rules and cultural metaphors, this paper finally established the innovative model of "pattern extraction-rule reconstruction-carrier adaptation", and built a methodological system for the transformation of traditional patterns into modern designs, which provides a new reference for the modernization and innovation of intangible cultural heritage skills, and is in line with the goal of improving the innovation and transformation capabilities in the intangible cultural heritage protection plan during the "14th Five-Year Plan" period.

Citation:

* Lei Yixia and Thatree Muangkaew. (2025). Research On Innovative Design Of Dai Paper-Cutting Pattern Extraction Based On Shape Grammar. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 447-465.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Keywords: Shape grammar, Dai paper-cutting, Pattern extraction, Innovative design

Introduction

Dai paper-cutting, as a treasure of the cultural integration of ethnic minorities in southwest China, was included in the first batch of the National Intangible Cultural Heritage List as early as 2006. Later, it was recognized as an intangible cultural heritage of humanity by UNESCO. It carries the religious beliefs, life aesthetics and ethnic culture of the Dai people in its artistic form, and has profound cultural connotations and artistic value. However, in the process of globalization and modernization, traditional handicrafts are also confronted with the problem of developing in the direction of modernization. At present, there are phenomena such as convergence in design forms and insufficient innovation in the patterns of Dai paper-cutting. How to rejuvenate the traditional patterns of Dai paper-cutting in modern innovative design is the key issue that this article focuses on solving. Most of the existing research focuses on the cultural connotation of Dai paper-cutting, lacking systematic exploration of modern design transformation methods. Based on the guiding ideology of "promoting the creative transformation of intangible cultural heritage" proposed in the "14th Five-Year Plan for the Protection of Intangible Cultural Heritage", this article introduces shape grammar as theoretical support to construct a design transformation path suitable for the patterns of Dai paper-cutting. This article combines shape grammar and pattern innovation methods, with the aim of constructing an innovative design of Dai paper-cutting patterns.

Objectives

1. To study the artistic characteristics of Dai paper-cutting patterns, including patterns and cultural connotations.

2. To theoretically construct the transformation method of Dai paper-cutting patterns, and integrate the innovative path of "pattern extraction-rule reconstruction-coast mat carrier adaptation".

Literature Review

During the current "14th Five-Year Plan" period, the "14th Five-Year Plan for the Protection of Intangible Cultural Heritage" issued by the Ministry of Culture and Tourism clearly states that the level of protection and inheritance of intangible cultural heritage should be further enhanced, and the creative transformation and popularization of intangible cultural heritage should be promoted. Against this backdrop, paper-cutting art, as an important category of intangible cultural heritage, has seen research mainly focus on cultural protection, symbol analysis and application exploration. For instance, Dong Shu and Yue Chen, taking Mianyang paper-cutting as an example, focus on the issue of "integrity protection" of intangible cultural heritage and its cultural space, emphasizing the overall maintenance of the cultural ecosystem. Their approach leans towards the cultural policy and protection practice levels (Dong Shu & Chen, 2024). Yang Li's research on Fujian paper-cutting adopts the semiotic method, systematically analyzing the types and connotations of its image symbols, indicator symbols and symbolic symbols, with an emphasis on explaining the internal cultural semantic structure of paper-cutting art (Li, 2021). At the application level, Pingping Li et al. explored the feasibility of paper-cutting art in the design of ethnic minority costumes in Yunnan. This is an initial exploration of cross-disciplinary application and has not yet formed a systematic design transformation path (Li et al., 2024). To sum up, existing research has conducted extensive discussions on cultural and artistic features, but there are still obvious gaps in the innovative transformation and derivative design paths of its patterns. To make up for the deficiency of this methodology, this study

introduces shape grammar as a theoretical tool. Shape grammar, as a rule-based form generation system, can obtain the initial form of Dai paper-cutting patterns, analyze the core patterns and deduce the rules, thus creating new patterns that conform to modern aesthetic design while retaining their cultural genes. This method not only makes up for the deficiency of existing research in the structuring of the design process, but also provides a verifiable and sustainable innovative path for the modern transformation of intangible cultural heritage patterns.

Methodology

This research adopts a practice-led design research approach, exploring and verifying theoretical methods through specific design practices, with the aim of generating innovative design outcomes. It is mainly divided into the following three stages:

1. Pattern collection and analysis stage

Through on-site investigations, physical objects and images of Dai paper-cutting were collected. Starting from aspects such as cultural connotations, pattern forms and subject types, they were classified and categorized according to different types. Analyze the artistic features and cultural connotations of the patterns, and then make corresponding generalizations and summaries. On this basis, collect and organize the pattern data, screen out the more typical patterns among them, and conduct in-depth analysis and extraction with them as the target.

2. Shape grammar deduction and Innovation stage

This stage is the core innovative link of the research. We take the typical patterns selected in the first stage as the initial form and carry out systematic innovation by applying shape grammar. First, the generative principle is applied

to deduce the individual units of the patterns, and then the generative rule is implemented to evolve them into new basic units. Select representative elements from the initial form of the pattern, apply the basic principles of shape grammar to deduce them one by one, innovatively recombine these elements to create new patterns that conform to aesthetic laws, and on this basis, carry out innovative designs. (The process is shown in Table 5)

3. Design and Application stage

To verify the feasibility of the new patterns generated by shape grammars, this study applies them to the specific design of cultural and creative products. We chose coasters as the carrier because their flat nature can showcase the visual beauty of the patterns. We innovatively combined and adjusted the innovative patterns to make them harmonious with the carrier in terms of proportion, color and composition.

Conceptual Framework

As a rich cultural system, Dai paper-cutting covers a pattern system composed of natural landscapes and cultural symbols. At the historical and social level, it not only carries the collective memory and folk life traditions of the Dai people, but also becomes a vivid medium for cultural inheritance. In terms of cultural expression, paper-cutting takes cultural meaning as the core content, relies on unique hollowing techniques to form a distinctive visual language, and various cultural elements support each other to jointly build a coordinated and unified cultural expression system. In terms of dissemination and preservation, Dai paper-cutting mainly relies on the traditional model passed down from generation to generation to continue to convey its artistic value and cultural spirit. These dimensions are interrelated and together outline a complete picture of Dai paper-cutting from content and historical background to cultural

connotation and inheritance path, providing a systematic framework for in-depth exploration of its artistic characteristics and cultural significance and promoting its modern innovative design. (Figure 1).

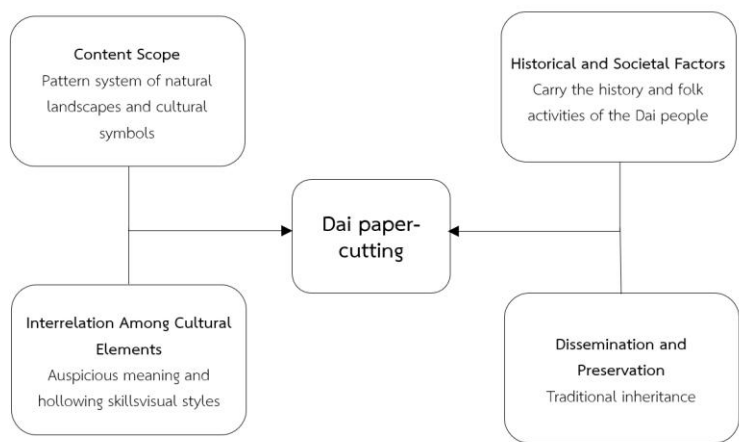

Figure 1 Conceptual Framework (Source: Constructed by the researcher)

Results

1. Analysis of artistic characteristics of Dai paper-cutting patterns

Dai paper-cutting patterns, as a visual expression of the combination of Southern Buddhism culture and traditional nature worship, have artistic characteristics that clearly reflect nationality, religion and regionality.

Dai paper-cutting is usually created on paper of a single color, so it belongs to the category of monochrome paper-cutting. This paper-cutting style is bright and generous, and can highlight the essence of aesthetics and techniques such as the image, composition and knife skills of paper-cutting.

In terms of expression techniques, Dai paper-cutting mainly adopts a combination of Yin shearing and Yang shearing. Yang shearing is a technique that preserves the shape while cutting off the parts outside the shape. The solidity, heaviness and naivety of the Yang lines make the paper-cutting works leave a

deep impression on people. Yin-cutting, on the other hand, uses the blank lines cut out to show the patterns and designs to be expressed. Yin-cutting uses the virtual to support the real, with a strong contrast. This kind of paper-cutting effect is flexible and rich, while being simple and unsophisticated, and can better maintain a sense of hierarchy (Figure 2).

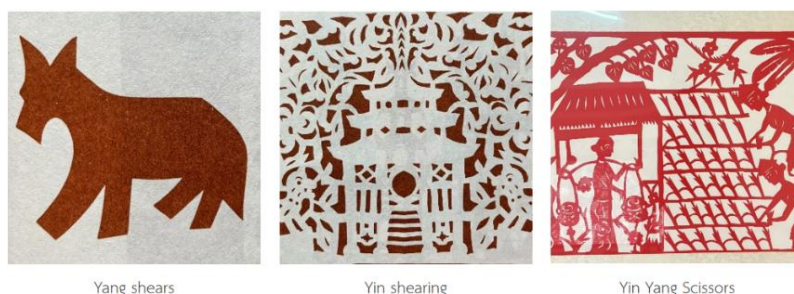

Figure 2 Yang shears, Yin shears, Yin-Yang shears (Source: Photographed by the researcher)

The alternating combination of Yin-cutting and Yang-cutting makes the paper-cutting language richer and can better express the virtual-real relationship and content of the pattern. Through the paper-cutting expression techniques of Yang-cutting, Yin-cutting, or a combination of Yin-cutting and Yang-cutting, Dai paper-cutting artists can always skillfully organize the different parts of the image of the object to be expressed, and through appropriate coordination, create a harmonious and complete beautiful picture.

1.1 Classification and meaning of Dai paper-cutting patterns

Dai paper-cutting patterns are deeply rooted in the natural ecology, religious beliefs and folk culture of the Dai settlements. Its themes are extensive and rich in profound meaning. Common pattern themes can be summarized into four categories. The following is an analysis of typical Dai paper-cutting patterns:

1) Natural Phenomenon Patterns: This type of pattern is often inspired by dynamic elements in nature, and conveys the Dai people’s respect for the power of nature through abstraction. These patterns usually depict natural landscapes such as rivers and clouds. They are not just simple imitations of nature, but also a deep understanding and internal embodiment of symbolic meanings (Table 1).

Table1 Natural phenomenon pattern

		
Cloud Pattern	Swirl pattern	Crescent pattern

2) Animal patterns: They reflect the Dai people’s reverence for sacred creatures. Common animal patterns include elephants, peacocks, butterflies, etc. These animal patterns not only enrich the artistic expression of Dai paper-cutting, but also deeply reflect the Dai people’s awe and love for nature (Table 2).

Table 2 Animal pattern pictures

		
Elephant pattern	Peacock pattern	Butterfly pattern

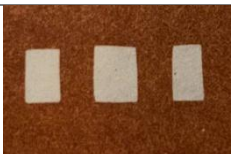
3) Plant patterns: Inspired by the tropical natural landscape of the Dai settlements, they are mainly local plants and emphasize the rhythmic beauty of their growth. These plant patterns not only show the Dai people’s love and awe of nature, but also enrich the artistic expression of Dai paper-cutting (Table 3).

Table 3 Plant pattern pictures

		
Bodhi leaf pattern	Lotus pattern	Gardenia pattern

4) Geometric patterns: Use repetition and symmetry to create decorative patterns, thereby enhancing the visual sense of order. These patterns are generally composed of simple geometric shapes such as squares, circles, triangles, etc (Table 4).

Table 4 Geometric pattern diagram

		
Square pattern	Triangle pattern	Circular pattern

Such designs not only carry the Dai people's reverence for nature and aesthetic expression, but also create a unique Dai cultural symbol system through the integration of religious beliefs and daily life. They are not only an important carrier of national culture, but also a hub for understanding the past and present, tradition and future. Through the study of Dai paper-cutting patterns, we can have a deeper understanding and experience of the Dai people's unique religious beliefs, folk culture and aesthetic system, and feel the rich national charm and cultural heritage. In addition, Dai paper-cutting also provides different sources of inspiration for contemporary design, fully promoting the integration and development of tradition and modernity.

1.2 The Real Dilemma of Dai Paper-cutting Patterns

At present, the problem faced by Dai paper-cutting patterns is the singleness of artistic form. The lines of these patterns often appear rigid and stereotyped, lacking the fluency and vividness they should have. In terms of innovation, traditional patterns seem to have failed to fully absorb modern aesthetic elements, which limits their development in artistic expression and sense of the times. This study takes Dai paper-cutting patterns as the object and constructs a morphological evolution method based on shape grammar, which expands the morphology of patterns and innovates them at the same time. By incorporating the innovative morphology into product design, this study not only promotes Dai paper-cutting, but also provides a new perspective for the innovation of other intangible cultural heritage. Through literature analysis and other methods, this article systematically collects and summarizes Dai paper-cutting patterns, and proposes a design idea based on shape grammar to improve Dai paper-cutting patterns and make them more in line with modern aesthetic standards. In addition, the article also applies the designed new pattern scheme to cultural and creative products for actual verification, providing new ideas for the design innovation of Dai paper-cutting patterns.

2. Basic concepts of shape grammar

According to the definition of Stiny and Gips, shape grammar can be defined as a four-tuple, specifically expressed as $SG=(S, L, R, I)$, where S (shape) is a finite set of shapes, L (label) is a finite set of labels, R (rule) is a finite set of inference rules, and I (initial shape) is the initial shape (Stiny & Gips, 1971). Shape grammar defines a set of shapes and calls this set "text", which means language. This language includes all the shapes derived from shape grammar, and gradually derives according to the rules based on the initial shapes, thus forming a variety of patterns of different shapes and methods (Verniz & Duarte, 2020). The core concept is to decompose complex forms into basic units, and then construct complex forms through orderly combination and transformation. Shape grammar

plays a vital role in pattern innovation design. By applying different rules of shape grammar, it can inspire unlimited creativity and form new patterns. At the same time, it can effectively create new patterns while retaining the characteristics of the original patterns.

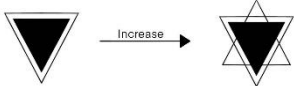
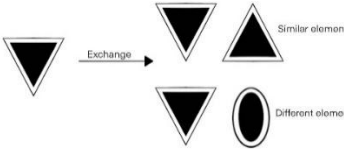
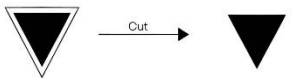
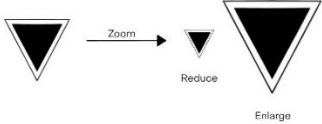
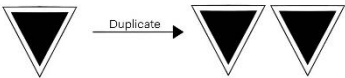
2.1 Basic rules of shape grammar

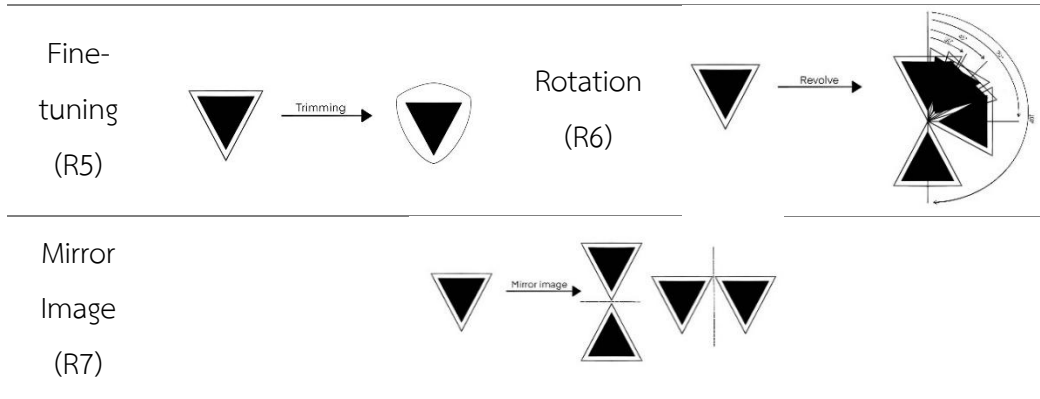
The reasoning rules of shape grammar can be divided into generative deduction and derivative deduction. Using shape grammar as a design method, the geometric triangle in the Dai paper-cutting pattern is selected as the initial shape for demonstration, and the corresponding derivative shape is constructed using basic deduction rules. As shown in the following table, this process is called generative deduction rules (as shown in Table 5); by continuing to deduce the generated basic graphics according to the rules, richer new graphics can be created. This process is called derivative deduction rules. Such as derivative deduction rules. It arranges and combines one or more basic shapes in a specific spatial relationship according to the grammatical relationship and rules of the shape, thereby creating new shapes and deriving a series of new design schemes, while maintaining a certain degree of continuity. The advantage of shape grammar is that it can make orderly changes to symbolic elements, and the generated graphics not only retain the original cultural genes, but also present a new visual form. Through shape grammar for graphic innovation design, the unique artistic characteristics of Dai paper-cutting patterns can be taken into account. When determining the inference rules, the degree of deformation of the element can be determined according to its importance to the overall style. For elements that have a greater impact on the style, a smaller degree of deformation should be maintained to maintain the continuity of the cultural gene. For elements that have a smaller impact on the style, a larger degree of deformation can be used to achieve a richer and more diverse visual effect.

The evolution rules of shape grammar mainly include multiple operations such as addition and deletion, replacement, scaling, copying, fine-tuning, rotation and mirroring. Addition and deletion operations involve adding or removing certain parts of the shape to form a new figure; replacement is to replace the original elements with similar or different elements; scaling refers to enlarging or reducing the size of the shape in proportion; copying involves copying the original shape and moving it in a specific direction while keeping the shape unchanged; mirroring refers to symmetrical copying along the axis to achieve symmetry on both sides of the axis, including horizontal symmetry and vertical symmetry; rotation refers to the angle transformation of the shape around a certain point or axis to change its direction; fine-tuning is to make subtle adjustments to the shape of the initial figure.

This article mainly uses rules such as addition and deletion (R1), replacement (R2), scaling (R3), copying (R4), fine-tuning (R5), rotation (R6), and mirroring (R7). Taking the geometric triangle pattern in the Dai paper-cutting pattern as an example, the generative rule deduction of shape grammar is demonstrated. The generative deduction rule table is as follows.

Table 5 Generative deduction rules

Rule Number	Schematic diagram	Rule Number	Schematic diagram
Addition and deletion (R1)		Replacement (R2)	
			
Zoom (R3)		Copy (R4)	

The derivative deduction rules are based on the generative rules. Taking the geometric triangle pattern in the Dai paper-cutting pattern as an example, the rule deduction of shape grammar is demonstrated (Figure 3).

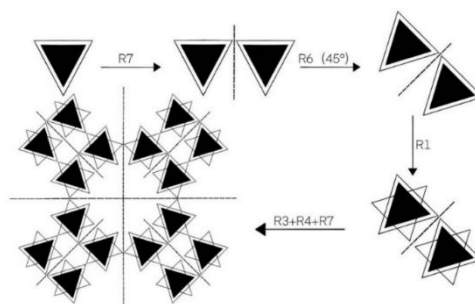
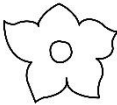
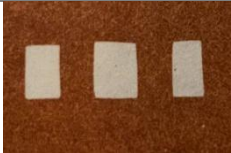

Figure 3 Schematic diagram of derivative deduction rules (Source: Constructed by the researcher)

2.2 Extraction and innovation of Dai paper-cut patterns

As the target patterns of this study, through the above in-depth analysis of Dai paper-cut patterns, the following 12 basic patterns are mainly extracted as research objects. These patterns are classified according to their subject matter and serve as the core samples for the initial shape extraction of Dai paper-cut patterns (Figure 6).

Table 6 Initial pattern morphology extraction table

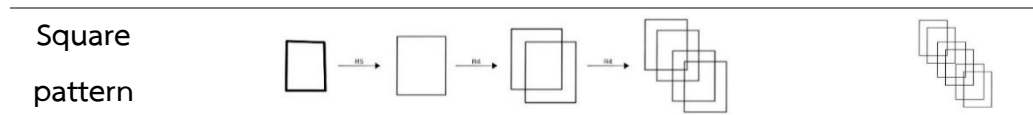
		
Cloud Pattern	Swirl pattern	Crescent pattern
		
		
Elephant pattern	Peacock pattern	Butterfly pattern
		
		
Bodhi leaf pattern	Lotus pattern	Gardenia pattern
		
		
Square pattern	Triangle pattern	Circular pattern
		

3. Innovation practice process of Dai paper-cutting patterns

Generation of basic pattern images: Through the application of shape grammar, the evolution of pattern innovation design can be divided into two main stages. First, the original shape of Dai paper-cutting is transformed into monomer units of basic pattern elements through shape grammar. Then, in the second stage, the newly generated pattern monomer units are evolved using derivative rules to create innovative paper-cutting patterns with Dai characteristics. The following table shows how shape grammar is used in combination in these two stages to form the evolution process of new patterns. Taking natural and geometric patterns as basic elements, graphic innovation is carried out by applying generative rules and derivative rules to achieve diversified design of two-dimensional graphics, and show the new graphics from the derivation process to the innovation.

Table 7 The innovative development process of Dai paper-cutting patterns

Name	Pattern extraction and deduction process	Graphics Innovation
Cloud Pattern		
Crescent pattern		
Swirl pattern		
Triangle pattern		
Circular pattern		

In terms of composition, referring to the above example deduction rule diagram, we selected one pattern from each of the four different subject types and innovatively combined them into graphics. Using the "O" with a sense of order as the outer contour, we innovatively combined the single pattern graphics, as shown in the figure below. By applying the basic rules of shape grammar and the aesthetic principles of symmetrical patterns, we cleverly rearranged the combined elements and finally created a graphic art with a clear theme and balanced layout of paper-cut patterns. While using shape grammar for design translation, we follow the rules of formal beauty, such as harmony, moderation, symmetry, balance, harmony, contrast, unity, proportion, rhythm, rhyme, etc., to innovatively reorganize the basic units of the generated new patterns (Figure 4).

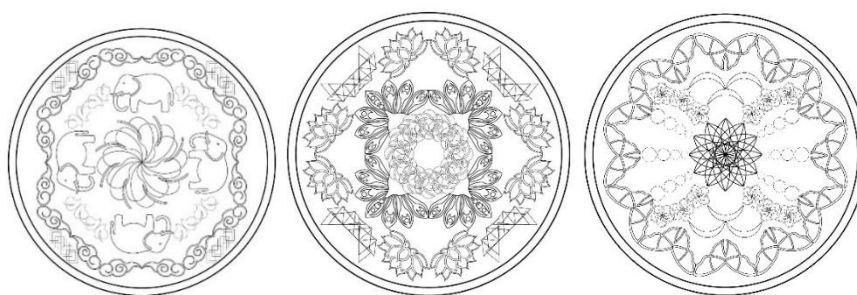

Figure 4 Line drawing (Source: Drawing by researchers)

In terms of color extraction, through field investigation and extensive collection of relevant information, it was found that Dai paper-cutting art usually uses a single color, especially red, as its main color element. Based on these colors commonly used in Dai paper-cutting, the inherent monochrome of the above patterns was selected and these colors were used as the main colors of

the coaster design to reflect the unique charm and cultural connotation of Dai paper-cutting.

Using coasters as a design carrier for inheriting Dai paper-cut patterns highlights the perfect unity of cultural inheritance and innovative use. Design carriers are not only the material basis of cultural elements and creative ideas, but also have a decisive influence on cultural and creative products. This article focuses on coasters as a design carrier, showing the unique charm of Dai paper-cut patterns. Applying Dai paper-cut patterns to coasters is not only conducive to spreading its cultural connotation, but also can enhance decorativeness and inject Dai cultural charm into modern life. The portability of coasters can also make them a high-quality object for promoting cultural and creative products, which is more conducive to the dissemination and development of Dai culture. At the same time, the flat material of coasters (such as bamboo, wood, cork, etc.) echoes the hollow lines of paper-cuts. It can be seen that coasters are undoubtedly a high-quality carrier for Dai paper-cut cultural and creative products. After careful consideration and careful selection of the design carrier, the final innovative product of Dai paper-cut patterns is shown in Figure 5.

Figure 5 Coaster cultural and creative product image (Source: Drawing by researchers)

Discussion

This study systematically deconstructed and innovated the patterns of Dai paper-cutting through shape grammar, verifying its effectiveness in analyzing the formal rules of patterns and promoting modern transformation. Compared with Yang Li's symbol classification and Dong Shu & Yue Chen's holistic protection research, this study further transforms static patterns into operable shape units and constructs new patterns through generation and derivation rules, demonstrating the sustainable development path of contemporary intangible cultural heritage. The limitations of the research are reflected in the imperfect interdisciplinary interpretation of deep cultural metaphors in the model. At both the theoretical and practical levels, this study also offers a new perspective for the innovation of intangible cultural heritage. It has also verified the feasibility of integrating traditional patterns into contemporary life through cultural and creative products such as coasters, providing some new directions for the sustainable development of Dai paper-cutting.

Recommendations

Based on the results and deficiencies of this study, future work can be further deepened from both theoretical and application perspectives:

At the theoretical level, by integrating frameworks such as semiotics and combining them with shape grammar to systematically explain the cultural metaphors behind the patterns, a design system that integrates form and meaning is constructed.

At the application level, future research can also break through static products such as coasters and silk scarves, and should be extended to dynamic media and interactive scenarios, such as AR and immersive Spaces, to promote intangible cultural heritage from static products to multi-dimensional experiences.

This study not only verified the innovative value of shape grammar for Dai paper-cutting in terms of methodology, but also provided a new direction for its modern transformation in practice.

References

- Dong Shu, D., & Chen, Y. (2024). Research on the Integrity Protection of Intangible Cultural Heritage and Its Cultural Space-Take Paper-Cutting Art as an Example. *Cultura: International Journal of Philosophy of Culture and Axiology*, 21(1).
- Li, P., Mayusoh, C., Inkuer, A., & Puntien, P. (2024). Feasibility study on the application of paper-cutting art in the design of costume for ethnic minorities in Yunnan. *International Academic Multidisciplinary Research Conference Vienna 2024*.
- Li, Y. (2021). Research on the types of Fujian paper cutting art symbols. In *Proceedings of the 6th International Conference on Arts, Design and Contemporary Education (ICADCE 2020)*
- Stiny, G., & Gips, J. (1971). Shape grammars and the generative specification of painting and sculpture. In *IFIP Congress (Vol. 2, No. 3, pp. 125-135)*.
- Verniz, D., & Duarte, J. P. (2020). From Analysis to Design A framework for developing synthetic shape grammars. In *38th Conference on Education and Research in Computer Aided Architectural Design in Europe, eCAADe 2020 (pp.535-544)*. Education and research in Computer Aided Architectural Design in Europe.

รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกตัญญูทศวิถีตามแนวพุทธจริยศาสตร์
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล*
THE APPLICATION MODEL OF THE GRATITUDE PRINCIPLE BASED ON
BUDDHIST ETHICS FOR THE LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF
YOUTH IN DIGITAL SOCIETY

พระเอกพันธ์ กิตติโสภโณ (พ่อศรีชา)¹, กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์², สวัสดิ์ อโนทัย³, กัญยวีร์ สัธธาพงษ์⁴
และ พระปลัดเมธี หินใหม่⁵

Phra Ekkaphan Kittisophano (Phosricha)¹, Kittipong Suwannawong², Sawat Anothai³, Kanyawee Sathapong⁴
and Phrapalad Methee Hinmai⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

¹⁻⁵Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: kittipongc1@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 23 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 28 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 30 ตุลาคม 2568

Received 23 October 2025; Revised 28 October 2025; Accepted 30 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล 2) ศึกษาหลักกตัญญูทศวิถีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ประยุกต์ใช้หลักกตัญญูทศวิถีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกตัญญูทศวิถีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุค

Citation:

* พระเอกพันธ์ กิตติโสภโณ (พ่อศรีชา), กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, สวัสดิ์ อโนทัย, กัญยวีร์ สัธธาพงษ์ และ พระปลัดเมธี หินใหม่. (2568). รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกตัญญูทศวิถีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 466-480.

Phra Ekkaphan Kittisophano (Phosricha), Kittipong Suwannawong, Sawat Anothai, Kanyawee Sathapong and Phrapalad Methee Hinmai. (2025). The Application Model Of The Gratitude Principle Based On Buddhist Ethics For The Life Quality Development Of Youth In Digital Society.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 466-480.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ดิจิทัล งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยการวิเคราะห์ วิจัย และ วิเคราะห์ นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมถือเป็นการสร้างบุคลากรให้เป็นคนดี มีความตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมดิจิทัล 2) พุทธจริยศาสตร์เป็นการใช้เหตุผลทางจริยธรรมเพื่อแสวงหาแนวทางความประพฤติตาม 3) ความกตัญญูทศเวทีเป็นคุณธรรมที่สำคัญของคนดี เป็นวัฒนธรรมที่ดีงามและเป็นคุณธรรมค้ำจุนโลก 4) องค์ความรู้จากการประยุกต์ใช้หลักเบญจศีล ช่วยแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนได้ โดยส่งผลต่อทั้งด้านกายภาพ จิตตภาพ และปัญญาภาพ ทำให้เยาวชนมีความรัก ความเมตตา มีสติ และเข้าใจในกฎแห่งกรรม ซึ่งก่อให้เกิดความละอายและเกรงกลัวต่อบาป อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการประพฤติดีและพัฒนาตนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการประยุกต์ใช้, หลักกตัญญูทศเวที, พุทธจริยศาสตร์, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, สังคมยุคดิจิทัล

Abstract

This dissertation aims to 1) study the concept of youth quality of life development in the digital society; 2) examine the gratitude principle based on Buddhist ethics for the life quality development; 3) apply the gratitude principle based on Buddhist ethics to improve youth quality of life in the digital society; and 4) create new knowledge and models for applying the gratitude principle based on Buddhist ethics to improve youth quality of life in the digital society. This study employs a qualitative research approach, utilizing documentary research, analytical, interpretative, and synthetic methods to generate new knowledge.

The research findings reveal that 1) developing the quality of life of youth through moral and ethical cultivation is a means of nurturing individuals to become virtuous, self-aware, and resilient, with the ability to adapt to changes in the digital society. 2) Buddhist ethics emphasizes the use of moral reasoning

to guide appropriate conduct, 3) gratitude and thankfulness (katanyu-katavedi) are essential virtues of good individuals, representing noble cultural values and moral principles that sustain the world. 4) Knowledge from applying the Five Precepts can help solve the problem of undesirable behavior in youth, affecting both physical, mental, and intellectual aspects To instill in youth love, compassion, awareness, and understanding of the law of karma, which instills shame and fear of sin, which is an important foundation for good behavior and sustainable self-development.

Keywords: Application model, gratitude principle, Buddhist ethics, quality of life development, digital society

บทนำ

ชีวิตในสังคมดิจิทัลเป็นการดำเนินชีวิตประจำวันที่ผสมผสานเทคโนโลยีและโลกออนไลน์เข้ากับชีวิตส่วนตัว การสื่อสาร การทำงาน การศึกษา และการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ การเข้าถึงข้อมูลและบริการผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ความสะดวก รวดเร็ว และการมีปฏิสัมพันธ์แบบเรียลไทม์กับผู้คนและระบบต่าง ๆ สังคมดิจิทัลก็มาพร้อมกับความท้าทาย เช่น ปัญหาด้านสุขภาพจิตจากการใช้เทคโนโลยีมากเกินไป ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยไซเบอร์ และความจำเป็นในการมีทักษะทางดิจิทัลเพื่อการอยู่รอดและการพัฒนาในยุคนี้ หากจะนำมาพิจารณาถึงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทาย จะพบว่า ลักษณะสำคัญของวิถีชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านต่าง ๆ จะเป็นจุดแข็งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีความก้าวหน้า เช่น การสื่อสารที่เชื่อมโยงทั่วโลก มีการสื่อสารเปลี่ยนจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่แอปพลิเคชันแชท อีเมล และโซเชียลมีเดีย ทำให้การสื่อสารรวดเร็ว สะดวก และเชื่อมโยงกับผู้คนทั่วโลกได้อย่างทันที การเรียนรู้มีการศึกษาออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ และการทำงานจากที่บ้านกลายเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การบริโภคและการใช้บริการออนไลน์ มีผู้คนซื้อสินค้า จองบริการต่าง ๆ รวมถึงชำระเงินผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชันช้อปปิ้ง การสั่งอาหาร หรือการเรียกบริการต่าง ๆ การใช้ชีวิตแบบดิจิทัล มีอุปกรณ์อย่างสมาร์ตโฟนกลายเป็น จุดสัมผัสดิจิทัล หลัก ที่เราต้องใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่โอกาสและความท้าทายในสังคมดิจิทัล จะพบว่า โอกาส มี

เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การเข้าถึงข้อมูล ความรู้ และบริการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย ความท้าทาย มีปัญหาสุขภาพ คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากเกินไปอาจส่งผลต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต เช่น ภาวะวิตกกังวล ซึมเศร้า หรือความโดดเดี่ยว ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย มีความเสี่ยงต่อการถูกโจมตีข้อมูลส่วนบุคคล การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และปัญหาการเข้าถึงข้อมูลเท็จ ความจำเป็นด้านทักษะดิจิทัลนั้น ผู้คนต้องมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การจัดการข้อมูลส่วนบุคคล การรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ และการบริหารเวลาอย่างสมดุล สำหรับสิ่งที่พึงประสงค์ในการปรับตัวและการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีสามารถพัฒนาในหลายด้าน เช่น การพัฒนาทักษะ ควรมีความฉลาดทางดิจิทัล ช่วยให้เท่าทันเทคโนโลยี สามารถแยกแยะข้อมูล และใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ การมีจริยธรรม ควรมีการเคารพสิทธิของผู้อื่น การไม่ส่งต่อข้อมูลเท็จ หรือการไม่ใช้ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมดิจิทัล การมีสติ ควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีสติและสมดุล เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

สังคมโดยทั่วไปกำลังเป็นปัญหาทางจิตสำนึกร่วมกับสังคม ตกอยู่ในสภาพน่าอันตรายนี้ ความกตัญญูทวาทิถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งที่ช่วยรักษาและพยุ่งสังคม ความกตัญญูทวาทิคือการรู้สำนึกในบุญคุณ ด้วยการแสดงความเคารพ นับถือ เชื่อฟัง และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ การกระทำเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความสุขความเจริญ และเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและหน้าที่การงาน แม้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนสามารถใช้ได้หลายหลักธรรม แต่หนึ่งในหลักธรรมที่มีความจำเป็นคือ หลักกตัญญูทวาทิตาธรรมยังเป็นสิ่งจำเป็น เพราะผู้ที่มีความกตัญญู คือ มีจิตสำนึกในคุณ และคิดตอบแทน เชื่อว่า เป็นคนดีและความกตัญญู เชื่อว่า เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยให้คนนั้นประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานในการดำเนินชีวิต และหลักความกตัญญูทวาทิ ถือเป็นหลักพุทธธรรมหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล ด้วยเหตุผลที่ว่า ความกตัญญูเป็นบ่อเกิดของคุณความดี เป็นบ่อเกิดของบุญ เพราะความกตัญญูเป็นเหตุเกิดของการแบ่งปัน แบ่งปันบุญกุศลโดยการอุทิศส่วนบุญกุศลที่กระทำไปให้ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามตกทุกข์ได้ยาก ความกตัญญูมีในหลายระดับ เช่น ระดับครอบครัว กตัญญูต่อพ่อแม่ พี่น้อง พี่ บ้า น้า อา ระดับสถาบัน กตัญญูต่อครู อาจารย์ ระดับชาติ กตัญญูต่อชาติที่ถือกำเนิด กตัญญูต่อสถาบันที่ปกครองดูแลเอาใจใส่ในสารทุกข์สุกดิบของอาณาประชาราษฎร์ผู้อยู่

ภายใต้การปกครอง ความกตัญญู เป็นการรู้สำนึกในความดีงามของผู้อื่นแม้เพียงน้อยนิดที่คนอื่นกระทำต่อตนเองและคนรอบข้างของตน ผู้ที่มีความกตัญญู เป็นผู้ที่จดจำความดีของคนอื่น แม้เวลาจะผ่านไปนานแสนนาน จดจำแม้ผู้นั้นได้ตายจากไปแล้วก็ยังสำนึกถึงความดี มีโอกาสก็จะทำบุญกุศลอุทิศไปให้ ในทางพระพุทธศาสนาจึงได้กล่าวถึงบุคคลที่หาได้ยาก 2 ลักษณะ คือ บุพการี คือ ผู้ทำอุปการะก่อน ผู้ทำความดีหรือทำประโยชน์ให้แต่ต้นโดยไม่ต้องคอยคิดถึงผลตอบแทน และกตัญญูตเวที คือ ผู้รู้อุปการะที่เขาทำแล้วตอบแทน ผู้รู้จักคุณค่าแห่งการกระทำดีของผู้อื่น และแสดงออกเพื่อบูชาความดีนั้น (อัง.ทศ. (ไทย) 20/364/108)

ดังนั้น เครื่องมือของพุทธจริยศาสตร์และหลักกตัญญูตเวที คือ การมีคุณสมบัติสมเหตุสมผล การประยุกต์ใช้หลักกตัญญูตเวทีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมดิจิทัลนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาหลักกตัญญูตเวทีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักกตัญญูตเวทีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกตัญญูตเวทีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

นิสาร์ตัน ศิลปเดช (2540: 65) ได้สรุปไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่บุคคลเกิดความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ อย่างพอเพียงและเหมาะสมสำหรับด้านความสุขทางกายที่ก่อให้เกิดความพอใจ คือลักษณะที่บุคคลมีสิ่งต่าง ๆ สนองความต้องการทางด้านร่างกายอย่างเหมาะสมกับสภาพ และฐานะของตน ซึ่งได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนความสุขทางจิตใจที่จะช่วยให้บุคคลพอใจนั้น คือลักษณะที่บุคคลมีความรักความอบอุ่นความมั่นคงในจิตใจได้รับการยอมรับ และยกย่องจาก

ผู้อื่น เกิดความภาคภูมิใจการนับถือตนเองคิดรวมไปถึง ทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น เป็นต้น

สุภาส เครือเนตร (2541: 11-12) กล่าวว่า การที่จะพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพได้สำเร็จนั้น ต้องพัฒนาหลาย ๆ ด้านประกอบกัน การมุ่งพัฒนาชีวิตด้วยกระบวนการศึกษาเพื่อหวังสร้างโอกาส หางานทำง่ายมีรายได้มาใช้จ่ายบำรุงชีวิตให้อยู่ดีกินดี มีความสะดวกสบายสามารถยกระดับชีวิตได้สูงขึ้น ในสังคมว่าเป็นชีวิตที่มีคุณภาพนั้น คุณภาพชีวิตในลักษณะนี้อาจไม่ยั่งยืน มันคงกับด้านอื่น ๆ คือ ด้านมนุษย์สัมพันธ์เพราะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมจำเป็นต้องพบปัญหา อาจก่อตัวขึ้นมาช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตได้ หากทำที่ของจิตใจซึ่งเป็นตัวบ่งการชีวิตยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีทำที่ในทางที่มั่นคงและสมดุล การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สำคัญอีกด้านหนึ่งที่จะต้องรีบพัฒนาไปพร้อมกันให้สมดุล มีการคบหาเกี่ยวพันระหว่างบุคคลด้านพฤติกรรมที่เราแสดงออกย่อมไปกระทบอารมณ์ ความรู้สึกระหว่างบุคคล แล้วสะท้อนกลับมาเกี่ยวพันตัวเรา ด้วยผลของการสะท้อนกลับมามีอิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิตเช่นกัน ถ้าสะท้อนกลับมาในทางบวกก็จะช่วยเสริมสร้างกำลังใจ และมีส่วนช่วยผลักดันการพัฒนาชีวิตได้สะดวกขึ้น หากสะท้อนกลับในทางลบ ความเกี่ยวพันนั้น จะกลายเป็นตัวหน่วงเหนี่ยวการพัฒนาตน คล้ายกับตัวเองหน่วงเหนี่ยวตัวเอง การจะสะท้อนกลับเป็นบวก หรือลบนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของเราเป็นต้นเหตุผสมอยู่ด้วย ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาชีวิตในด้านนี้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เมื่อชีวิตได้รับการปรับปรุง และพัฒนาหลาย ๆ ด้านประกอบกันผ่านไปสักระยะหนึ่งสภาวะทางจิตใจก็จะมี ความมั่นคงขึ้น มีกำลังใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นความรู้สึกเล็ก ๆ ในจิตใจ หากเราเฝ้าถนอมรักษาสภาวะจิตนี้ให้ดีเพาะเลี้ยงกำลังใจนี้ให้เข้มแข็งก็จะกลายเป็นความเชื่อมั่นที่แกร่งสามารถนำมาพัฒนาชีวิต และการงานให้เกิดคุณภาพได้ดียิ่งขึ้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2543: 131) อธิบายว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์เกิดความรู้และความเข้าใจในพัฒนาการของตน จากการดำรงชีวิตด้วยอำนาจกิเลสไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ซึ่งไม่เพียงเป็นการพัฒนาตนเองเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดความกรุณา ความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทำให้สามารถเป็นกัลยาณมิตร และช่วยแก้ไขปัญหาร่วมกันได้อย่างสร้างสรรค์ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การฝึกฝนให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง มีความสุข รู้จักแก้ปัญหาและคลายทุกข์ได้โดยไม่สร้างโทษแก่ตนเองหรือผู้อื่น อีกทั้งยังรู้จักแสวงหาและใช้ความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้อง ไม่

เปิดเผยกัน พร้อมใช้ทรัพย์สินและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม และสามารถส่งต่อความสุขแก่ผู้อื่นและสังคมโดยรอบได้

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์), ศ.ดร., (2556: 193) อธิบายว่า พุทธจริยศาสตร์ที่เป็นจริยธรรม หมายถึง แนวทางและวิธีปฏิบัติเพื่อความดีงาม เป็นกรอบแสดงออกทางกายและวาจาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงบัญญัติกำหนดไว้ เช่น การไม่กล่าวร้าย การไม่ทำร้าย ความสำรวมในพระปาติโมกข์ จัดเป็นจริยธรรมในหมวดโอวาทปาติโมกข์ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่า เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้เว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม เป็นต้น จัดเป็นจริยธรรมในหมวดกุศลกรรมบถ บุคคลที่ควรบูชา บำรุงมารดาบิดา ความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น จัดเป็นจริยธรรมในหมวดมงคล 38 ทาน-การให้ การเสียสละ ศิล-การรักษากาย วาจา ให้อยู่ในหลักความประพฤติที่เป็นแบบแผนแห่งภาวะของตน ความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบ เป็นต้น จัดเป็นจริยธรรมในหมวดทศบารมี

วศิน อินทสระ (2559: 21) กล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมว่า การพัฒนาบ้านเมืองต้องพัฒนาที่จิตใจคนก่อน เมื่อจิตใจของคนดีแล้ว เรื่องอื่น ๆ ก็จะพลอยดีตาม จริยธรรม คือรากฐานของการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ เพราะเมื่อคนในสังคมมีจิตสำนึกทางศีลธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องและความเสียสละเพื่อส่วนรวม เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนก็จะดีขึ้นโดยธรรมชาติ ในทางกลับกัน หากขาดจริยธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน กอบโกยทรัพย์สินโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น หรือขาดเมตตาและความรับผิดชอบต่อสังคม ย่อมนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ ความยากจน และความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนจึงต้องเริ่มจากการพัฒนาจริยธรรมของคนก่อนเป็นลำดับแรก การขาดเมตตาปราณี นั้นมิใช่สัญลักษณ์ของการขาดจริยธรรมดอกหรือ พุดถึงจริยธรรมคนส่วนมากก็เพ่งเล็งไปถึงการถือศีลกินเพล แต่ตามความเป็นจริงแล้ว จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำ ความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น กระทำสิ่งควรทำด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะ และบุคคล อยู่ที่จริยธรรม ที่ปัจเจกชน ครอบครัว หรือสังคมนั้น ๆ จะประพฤติได้มากน้อยเพียงใด

ธาม เชื้อสถาปนศิริ และคณะ (2562: 12) กล่าวถึงสังคมยุคดิจิทัลว่า สังคมเปิดของอินเทอร์เน็ตและเสรีภาพสื่อออนไลน์ที่สื่อสารผ่านผู้คนในสื่อสังคมทางโทรศัพท์มือถือ หรือเว็บไซต์จำนวนมาก ก็มีด้านมืดของภัยทางเทคโนโลยีเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้ทั่วไปในสังคมปัจจุบันว่า มีการนำเอาเทคโนโลยีไปใช้ในทางที่ผิด หรือโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์มากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นทั้งผู้กระทำและผู้ได้รับผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นการกลั่น

แก๊งค์รังแก การละเมิดทางเพศ การล่อลวงออนไลน์ และกรณีอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่กระทำเรื่องดังกล่าวมักเป็นบุคคลที่อยู่แวดล้อมและใกล้ชิดตัวเด็ก หรือเป็นบุคคลในสื่อสาธารณะที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อและความสนใจของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ญาติ บุคคลในครอบครัว หรือดาราในกรัง ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อตัวเด็กในแง่ของการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างมาก รวมไปถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในโลกออนไลน์ด้วย เช่น การเล่นเกมออนไลน์เป็นระยะเวลานานจนทำให้เสียสุขภาพและมีพฤติกรรมรุนแรง เสพติดการพนันออนไลน์จนทำให้เสียสุขภาพจิตและสูญเสียทรัพย์ เป็นต้น

ประเวศ อินทองปาน (2567: 252-253) อธิบายว่า พุทธจริยศาสตร์ จัดเป็น “จริยศาสตร์ศาสนา” ด้วยเหตุผลที่ว่า “พุทธจริยศาสตร์” มีรากฐานมาจากคำสอนในทางพระพุทธศาสนา แต่ในทางกลับกันพุทธจริยศาสตร์กลับมีลักษณะเฉพาะแตกต่างออกไป เมื่อเทียบกับจริยศาสตร์ศาสนาอื่น ๆ กล่าวคือ

1. ลักษณะของพุทธจริยศาสตร์ ไม่ได้มีลักษณะบังคับเหมือนกฎหมาย และมีบทลงโทษเหมือนบางศาสนา เช่น เมื่อชาวพุทธทำผิดศีล จะไม่มีข้อบังคับอันใดที่จะต้องให้ชาวพุทธต้องได้รับโทษ แต่เสนอให้พิจารณาเพียงว่าทำผิดศีล จะมีผลจากการกระทำนั้น ที่เรียกว่า “กรรม” อันเป็นการกระทำของผู้นั้นเอง เช่น ทำกรรมข้อปาณาติบาต มีผลให้อายุสั้น มีโรครมาก เป็นต้น

2. ลักษณะของพุทธจริยศาสตร์ มีความเป็นสมบูรณ์นิยม (Absolutely) กล่าวคือ เป็นหลักความประพฤติที่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปมาเช่นเดียวกับจริยศาสตร์ศาสนาอื่น ๆ เป็นหลักสากลที่ครอบคลุมมนุษย์ทุกคน เช่น หลักเบญจศีล ฆ่าสัตว์ ไม่ว่าจะฆ่าใคร อะไร สัตว์เล็ก น้อยใหญ่ ที่ใด เวลาใด ลักทรัพย์ ไม่ว่าจะลักของใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ เวลาใด ก็จัดว่าเป็นอกุศลนาทาน ไม่มีข้อยกเว้น ถือว่าผิดศีล และมีผลเป็นบาปอย่างแน่นอน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ภายใต้กระบวนการทางปรัชญาแบบวิภาษวิธีและการใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณ มุ่งศึกษาด้วยแนวทางเชิงประยุกต์ โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อสังเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและพระพุทธศาสนาอย่างมีระบบและลึกซึ้ง

แหล่งข้อมูล

เชิงเอกสาร ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล 2. เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีแนวพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล 4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่คัดเลือกมา โดยวิเคราะห์จากหลักฐานและเอกสารที่เชื่อถือได้ พร้อมขจัดอคติหรือความเอนเอียงออกไป เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเป็นวัตถุวิสัยมากที่สุด ทั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้สามารถตรวจสอบและยืนยันได้จากหลักฐานที่พิสูจน์แล้ว

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมดิจิทัล ทำให้เข้าใจได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์คือปัจจัยหลักของการพัฒนาทุกด้าน จึงต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น และมีจิตใจที่ดีงาม พร้อมต่อสู้เพื่อประโยชน์ของตนเองและสังคม

รวมทั้งสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงมีเป้าหมายเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม และนำไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักกัตถุญกตเวทีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เข้าใจว่า พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นการใช้เหตุผลทางจริยธรรมแล้วเกิดการยอมรับ ประพฤติปฏิบัติตาม จะไม่มีการบังคับขู่เข็ญและมีบทลงโทษอย่างมาตรการทางกฎหมายของรัฐ ที่มีระบุชัดเจนและเป็นการประจักษ์ในชาตินี้ ขณะที่หลักความประพฤติตามพุทธจริยศาสตร์นั้นจะผูกไว้กับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความกัตถุญกตเวทีเป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับมนุษย์ทุกคน เป็นคุณธรรมพื้นฐานของทุกคนและเป็นสัญลักษณ์ของคนดี ถือเป็นวัฒนธรรมที่ดีงามและเป็นคุณธรรมค้ำจุนโลก เป็นบ่อเกิดแห่งความดีงาม ความรับผิดชอบทุกอย่างของความเป็นมนุษย์ เป็นคุณธรรมที่ทำให้เกิดมีความสัมพันธ์ของกันและกันในสังคม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประยุกต์ใช้หลักกัตถุญกตเวทีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล ทำให้พบว่า หลักพุทธจริยศาสตร์มีเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ได้วางเข็มทิศในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ถือเป็น การวางกรอบความคิด (Mindset) ด้วยหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการให้เป็นไปอย่างถูกต้อง อันเป็นสัมมาปัญญา (Right wisdom) เมื่อวางระบบความคิดถูกต้องแล้ว เมื่อนำสู่การลงมือนำไปประพฤติปฏิบัติของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงได้ปรับจากหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการนั้นมาเป็นหลักไตรสิกขา ดังนั้น หลักไตรสิกขาถือเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง (Right practice) และได้ประพฤติปฏิบัติแห่งหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ก็ตาม หลักไตรสิกขาก็ตามจนกลายเป็นอุปนิสัยที่เกิดเป็นคุณธรรมให้แก่ตนเอง และนำไปสู่จริยธรรมของการให้เกิดประโยชน์ และเป็นคุณค่าแก่สังคม จนหลอมรวมมาเป็นคุณธรรมจริยธรรม เช่น หลักกัตถุญกตเวที โดยที่คำว่า กัตถุญ แปลว่า รู้คุณ ส่วนคำว่า กตเวที แปลว่า ตอบแทนคุณ ประกาศคุณ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกัตถุญกตเวทีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล ทำให้เข้าใจว่า องค์ความรู้จากการประยุกต์ใช้หลักเบญจศีลช่วยแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนได้ โดยส่งผลต่อทั้งด้านกายภาพ จิตตภาพ และปัญญาภาพ ทำให้เยาวชนมีความรัก ความเมตตา มีสติ และเข้าใจในกฎแห่งกรรม ซึ่งก่อให้เกิดความละอายและเกรงกลัวต่อบาป อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการประพฤติดีและพัฒนาตนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยสรุปว่า แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมดิจิทัล ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติที่จะต้องเตรียมความพร้อมของการสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น และมีจิตใจที่ดีงาม พร้อมต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม ตลอดจนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมุ่งสู่การพัฒนาในทิศทางที่ถูกต้องและยั่งยืน ซึ่งไม่อาจพัฒนาแบบแยกส่วนหรือแยกด้านได้ หากแต่ต้องพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม เพื่อให้มนุษย์เติบโตอย่างสมบูรณ์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างแท้จริง

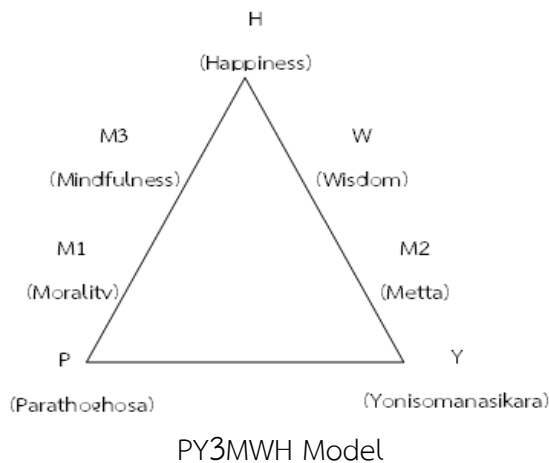
การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยสรุปว่า หลักกตัญญู กตเวทีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง โดยถือแนวทางหลักพุทธจริยศาสตร์เป็นกรอบแนวคิดใหญ่ ถือเป็นหลักการที่ตอบโจทย์การพัฒนาคุณภาพชีวิต

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยสรุปว่า การประยุกต์ใช้หลักกตัญญู กตเวทีตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมยุคดิจิทัล ถือเป็นการวางกรอบความคิดด้วยหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการให้เป็นไปอย่างถูกต้อง อันเป็นสัมมาปัญญา เมื่อวางระบบความคิดถูกต้องแล้ว เมื่อนำสู่การลงมือนำไปประพฤติปฏิบัติของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงได้ปรับจากหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการนั้นมาเป็นหลักไตรสิกขา ดังนั้น หลักไตรสิกขาถือเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง และได้ประพฤติปฏิบัติแห่งหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการก็ตาม หลักไตรสิกขาที่ตามจนกลายเป็นอุปนิสัยที่เกิดเป็นคุณธรรมให้แก่ตนเอง และนำไปสู่จริยธรรมของการให้เกิดประโยชน์และเป็นคุณค่าแก่สังคม

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการวิจัยสรุปว่า การประยุกต์ใช้หลักเบญจศีลในการพัฒนาเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า หลักธรรมพื้นฐานในพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพในการปรับพฤติกรรมและหล่อหลอมจิตใจของเยาวชนให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ด้านกายภาพหรือปฏิบัติภาพ การฝึกปฏิบัติตามหลักเบญจศีลช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ความก้าวร้าว การเบียดเบียน และการลุ่มหลงในอบายมุข ทำให้เยาวชนรู้จักควบคุมตนเอง และดำเนินชีวิตอย่างมีวินัยมากขึ้น ในด้านจิตตภาพและปัญญาภาพ การปลูกฝังความเข้าใจในกฎแห่งกรรมช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงผลของการกระทำ เห็นความเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผล จึงเกิดความละอายและเกรงกลัวต่อบาป มีจิตใจเมตตา และรู้จักพิจารณาความถูกต้องก่อน

ตัดสินใจ การพัฒนาดังกล่าวไม่เพียงยกระดับคุณธรรมส่วนบุคคล แต่ยังส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมทางจริยธรรมในสังคมยาวชนโดยรวม ดังนั้น การนำหลักเบญจศีลมาใช้จึงมิได้เป็นเพียงการสอนศีลธรรม แต่เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างองค์รวม ที่ส่งเสริมทั้งพฤติกรรมจิตใจ และปัญญา อันนำไปสู่การสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากภาพสามารถอธิบายแนวความคิดของกระบวนการได้ ดังนี้

P ย่อมาจาก Parathoghosa พรโตโฆสะ ถือเป็นปัจจัยภายนอกในการปลูกฝังการพัฒนาคุณภาพด้วยคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนในสังคมดิจิทัล อันเริ่มจากการมีกัลยาณมิตรที่ดีที่คอยช่วยคอยแนะนำ ตักเตือน คอยอบรมพร่ำสอนให้เป็นในการพัฒนาคุณภาพที่ดี อันประกอบด้วยตั้งแต่ระดับบุคคล และระดับสถาบันสังคม

Y ย่อมาจาก Yonisomanasikara โยนิโสมนสิการ ถือเป็นปัจจัยภายในที่ระเบิดจากภายในของแต่ละบุคคลในการรู้จักใช้ความคิดถูกวิธี มองสิ่งหลายด้วยการใช้ปัญญาแยกแยะ พิเคราะห์ด้วยการพิจารณาอย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถมองเห็นสิ่งที่เป็คุณค่าของสิ่งดี ชั่ว บาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์

M1 ย่อมาจาก Morality ศีลธรรม หลักความประพฤติปฏิบัติในการควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ไม่เป็นไปเพื่อการสร้างความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้นของเบญจศีล และประพฤติดนให้ยกระดับของการทำความดีตามแนวทางหลักเบญจธรรม

M2 ย่อมาจาก Metta เมตตา คุณธรรมพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการอยู่ร่วมกัน ถือเป็นจุดเริ่มต้นจากภายในของบุคคลในการตั้งกัลยาณจิตที่จะเห็นบุคคลอื่น สิ่งอื่น สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สามารถฝึกฝนตนเองในการแผ่เมตตาอย่างเจาะจงและให้เป็นไปอย่างสากล

M3 ย่อมาจาก Mindfulness สติ ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องควบคุมด้วยสัมปชัญญะหรือปัญญาเป็นพลังแห่งความรู้เท่าทัน ที่ทำให้มนุษย์เข้าใจและมองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง โดยไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของความคิดปรุงแต่งหรืออคติที่สั่งสมจนกลายเป็นค่านิยมและทิฐิที่ครอบงำจิตใจ เมื่อมีสติรู้เท่าทันในปัจจุบันขณะ ย่อมสามารถคลายการยึดติดและตัดวงจรแห่งอกุศลกรรมลงได้ นำไปสู่ความหลุดพ้นและความสงบทางจิตใจ

W ย่อมาจาก Wisdom ปัญญา เป็นหลักธรรมสำคัญในการพัฒนาให้บุคคลผู้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต้องคำนึงถึงและจำเป็นต้องมี คือ ความรู้ ความเข้าใจถึงคุณโทษ ประโยชน์ของสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่เรียกว่า “ความรู้เท่าทันสื่อ” และเป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งความโลภ โกรธ หลง จนทำให้เกิดความทุกข์

H ย่อมาจาก Happiness ความสุข เป็นเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ได้นำมรรควิธีด้วยหลักธรรมต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงความสุข อันเป็นความปรารถนาที่ทุกต้นตั้งใจ แต่การเข้าถึงความสุขอาจมีความแตกต่างตามภูมิรู้ และภูมิธรรมของแต่ละบุคคล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมดิจิทัลด้านจิตตภาพและปัญญาภาพ การประยุกต์ใช้หลักกตัญญูที่ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ควรปลูกฝังให้เยาวชนมีความรักความเมตตาต่อสิ่งรอบด้าน นับตั้งแต่ตนเอง พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เพื่อนสนิทมิตรสหาย ญาติพี่น้อง ประเทศชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นด้วยการมีความเมตตาต่อศัตรู โดยการตระหนักรู้ว่า ตัวเรานั้นไม่สามารถจะอยู่ได้ตามลำพัง ต่างต้องพึ่งพิงอิงอาศัยซึ่งกันและกัน กว่าตัวเราจะมีวันนี้ ย่อมได้รับความรักความเอ็นดูจากบุคคล สิ่งแวดล้อมรอบด้านใน

ฐานะเป็นบุพการี 1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ 1.1 งานวิจัยนี้จะมีคุณค่าเมื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่าง องค์กรวม การพัฒนาหรือการปฏิบัติไม่สามารถเกิดขึ้นเพียงลำพังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น 1.2 ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งบุคคล ภาคประชาสังคม รัฐ เอกชน และหน่วยงานอิสระ เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่หลักพุทธธรรมแห่งกตัญญูทเวทิตามแนวพุทธจริยศาสตร์ให้สำเร็จและสืบทอดต่อไป 1.3 คณะสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบและกำกับความเหมาะสม ทั้งในเชิงนโยบายและการอบรมเตรียมความพร้อมของพระสงฆ์ไทย 1.4 ผลงานวิจัยยังสามารถใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ เพื่อเตรียมบุคลากรศาสนทายาทรุ่นใหม่ให้เรียนรู้หลักคำสอนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมดิจิทัลอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมทั้งในลักษณะการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องหลักกตัญญูทเวทิตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมดิจิทัล 2.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบบรูปแบบการแสดงความกตัญญูทเวทิตามแนวพุทธจริยศาสตร์กับวัฒนธรรมชุมชนในทางตะวันตก 2.3 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างของหลักกตัญญูทเวทิตามแนวพุทธจริยศาสตร์กับกระบวนทรรศน์ทางจริยธรรมหลังนวยุค 2.4 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธบูรณาการการออกแบบกิจกรรมด้วยหลักไตรสิกขาและหลักกตัญญูทเวทิตารมเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน 2.5 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรเชิงผลลัพธ์การเรียนรู้ว่าด้วยหลักพุทธธรรมของความกตัญญูทเวทิตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมดิจิทัล 2.6 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธบูรณาการการพัฒนาสมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรมของหลักความกตัญญูทเวทิตามแนวพุทธจริยศาสตร์กับจริยศาสตร์หลังนวยุคของซิกมันท์ บอมัน (Zygmunt Bauman)

เอกสารอ้างอิง

- ธาม เชื้อสถาปนศิริ, อาทิตยา สมโลภ และ รติ ธนารักษ์. (2562). คู่มือรู้เท่าทันสื่อออนไลน์และ
 ฝ่าระว่างสื่อไม่ปลอดภัยต่อเด็กและเยาวชน. นนทบุรี: บริษัท เพ็สท์ ออฟเซท (1993)
 จำกัด.
- นิสารัตน์ ศิลปะเดช. (2540). ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
 ราชภัฏธนบุรี.
- ประเวศ อินทองปาน. (2567). พุทธปรัชญาในพระไตรปิฎก. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร:
 สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์). (2556). การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในคัมภีร์ พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วศิน อินทสระ. (2559). แนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์ จำกัด.

สุภาส เครือเนตร. (2541). แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยง เชียง.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
สถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล*

THE RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS AND PERFORMANCE OF TEACHER
UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
SONGKHLA SATUN

ศาสตราจารย์ จันทรืเชียว¹ และ สุนทรี วรรณไพเราะ²

Satrawit Junkhiao¹ and Suntaree Wannapiro²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹⁻²Faculty of Education, Thaksin University, Thailand

Corresponding Author's Email: suntaree@tsu.ac.th

วันที่รับบทความ : 4 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 11 พฤศจิกายน 2568;

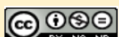
วันตอบรับบทความ : 13 พฤศจิกายน 2568

Received 4 November 2025; Revised 11 November 2025; Accepted 13 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร 2) ศึกษาการปฏิบัติงานของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,686 คน กำหนดขนาดกลุ่ม

Citation:

* ศาสตราจารย์ จันทรืเชียว และ สุนทรี วรรณไพเราะ. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 481-493.

Satrawit Junkhiao and Suntaree Wannapiro. (2025). The Relationship Between Transformational Leadership Of School Administrators And Performance Of Teacher Under Secondary Educational Service Area Office Songkhla Satun. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 481-493.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ตัวอย่างโดยเปรียบเทียบจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .964 ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .930 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. การปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .722**

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การปฏิบัติงานของครู, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study transformational leadership of school administrators, 2) study performance of teacher, and 3) study relationship between transformational leadership of school administrators and performance of teacher. The population consisted of 2,686 teachers under Secondary Educational Service Area Office Songkhla Satun, in the academic year 2025. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan (1970) table, a sample of 338 teachers was selected. A five-point Likert scale questionnaire was employed as the research instrument and consisted of three parts: Part 1 covered respondents' demographic information; Part 2 measured the transformational leadership of school administrators with 32 items

(reliability coefficient = .964); and Part 3 assessed teachers' performance with 15 items (reliability coefficient = .930). The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The research findings were as follows:

1. the overall level of transformational leadership of school administrators was high
2. the overall level of performance of teacher was high
3. there was a high positive correlation between transformational leadership of school administrators and performance of teacher at the .01 level of significance ($r = .722^{**}$)

Keywords: transformational leadership, performance of teacher, school administrators

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีวินัย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ที่มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก (ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580), 2561)

ปัจจุบันระบบการศึกษาของไทยยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ซึ่งความสำเร็จขององค์กรส่วนใหญ่มักขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อรรถรรณ ภัทรดำเนินสุข (2564) อธิบายว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าขององค์กร ขณะที่ วลลภ โพธิ์ไทย (2565) ชี้ว่าผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถกระตุ้นให้บุคลากรเกิดแรงบันดาลใจและปรับแนวคิดเพื่อขับเคลื่อนการ

พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคที่สังคมและเทคโนโลยีเคลื่อนไหวย่างรวดเร็ว

ครูในฐานะผู้ปฏิบัติการทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา การปฏิบัติงานของครูต้องอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562) ซึ่งในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ที่มีวิสัยทัศน์ “องค์กรดี ผู้เรียนมีคุณภาพ” ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล, 2568) ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารงานภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครูเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาประสิทธิภาพและเพิ่มพูนประสิทธิผลของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,686 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ปีการศึกษา 2568 จำนวน 338 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปรียบเทียบจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการปฏิบัติงานของครูเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ 5) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อขอความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

2) นำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมายเวลาและสถานที่ขอรับแบบสอบถามคืน

3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวนแบบสอบถามที่จัดส่งไปจำนวน 338 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา จำนวน 317 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.79

4) เมื่อรับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและสรุปผลตามขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย โดยแบ่งคะแนนตามช่วง ใช้หลักเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวของ บุญชม ศรีสะอาด (2545)

3) วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย โดยแบ่งคะแนนตามช่วง ใช้หลักเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวของ บุญชม ศรีสะอาด (2545)

4) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient) โดยใช้หลักเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวของ วิราพร พงศ์อาจารย์ (2542)

ผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.21	0.69	มาก
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.21	0.66	มาก
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.32	0.58	มาก
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.10	0.71	มาก
5. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม	4.26	0.65	มาก
รวม	4.22	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.58) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.65) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.66) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.69) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

การปฏิบัติงานของครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู	4.57	0.45	มากที่สุด
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.47	0.46	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	4.45	0.55	มาก
รวม	4.49	0.43	มาก

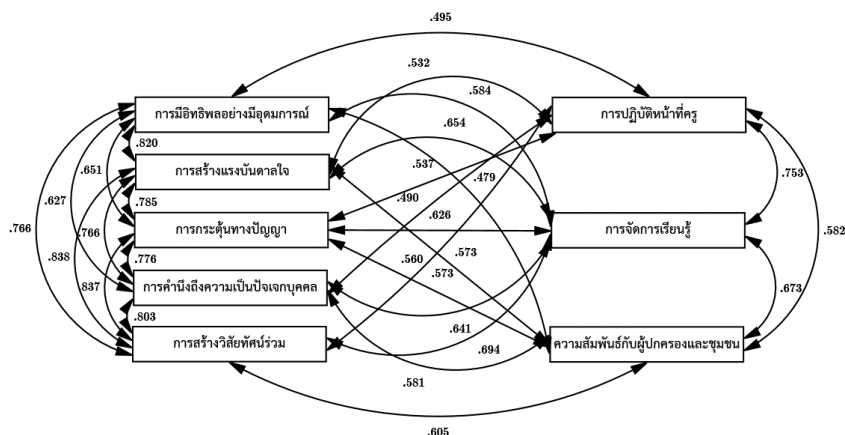
จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การปฏิบัติหน้าที่ครู ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.45) การจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.46) และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา	การปฏิบัติงานของครู			
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_{tot}
X_1	.495**	.584**	.479**	.586**
X_2	.532**	.654**	.560**	.659**
X_3	.537**	.626**	.573**	.656**
X_4	.490**	.641**	.581**	.649**
X_5	.573**	.694**	.605**	.707**
X_{tot}	.582**	.710**	.620**	.722**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

จากตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .722**

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การกระตุ้นทางปัญญา รองลงมา คือ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สนับสนุนให้ครูคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และแสวงหาวิธีใหม่ในการแก้ปัญหา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองของครูและการเปิดโอกาสให้ทดลองนวัตกรรมการเรียนการสอน กำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรโดยเปิดโอกาสให้บุคลากร

มีส่วนร่วม การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ทำให้ครูและบุคลากรเห็นทิศทางเดียวกันและร่วมมือกันในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ อภินันท์ ไซยกา (2566) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ส่งอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรภายในองค์กร ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. จากผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปฏิบัติหน้าที่ครู รองลงมา คือ การจัดการเรียนรู้ และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูยึดมั่นความเป็นครูและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ทำตัวเป็นแบบอย่าง เรื่องระเบียบ วินัย และความซื่อสัตย์ เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียน สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน กล้าคิด กล้าทำพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ คิดวิเคราะห์ ใช้วิธีสอนเชิงรุกและประเมินตามสภาพจริง ประยุกต์เทคโนโลยี และนวัตกรรมการสอน สร้างชั้นเรียนที่ปลอดภัย สนุก ทำหาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐดา เดชอัคคณัฐ และคณะ (2566) เรื่อง คุณลักษณะความไว้วางใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู พบว่า การปฏิบัติงานของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนว่าครูมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สงขลา สตูล โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .722** เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ภาวะผู้นำด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์และการสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้ครูมองเห็นความหมายของงานที่ทำ เกิดความศรัทธาในผู้นำและพร้อมปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ ขณะเดียวกัน มีการส่งเสริมการกระตุ้นทางปัญญา และคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ช่วยให้ครูได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับในคุณค่าและศักยภาพของตน และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา เห็นคุณค่าของบุคลากร เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสนับสนุนให้ครูพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ทำให้ครูมีแรงจูงใจในการทำงาน

สูงขึ้น สามารถจัดการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพ พัฒนานวัตกรรมการสอน และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ มุนินทร์รัตน์ บัวจันทร์ และคณะ (2568) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับผลการปฏิบัติงานของครู โดยเฉพาะการสร้างแรงบันดาลใจและการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารที่สามารถจูงใจและเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงศักยภาพทางความคิด จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการกระตุ้นทางปัญญาและการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ครูคิดวิเคราะห์และร่วมมือกันพัฒนาองค์กร ขณะเดียวกัน การปฏิบัติงานของครูโดยภาพรวมก็อยู่ในระดับมาก ครูมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ พัฒนาการจัดการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีสามารถส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูได้ โดยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
 - 1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลพบว่า เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับระบบการบริหารให้ยืดหยุ่นและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้เหมาะสมกับศักยภาพ ความถนัด ของครูแต่ละคน เพื่อทำความเข้าใจและคำนึงถึงความรู้สึกของครูแต่ละบุคคลเป็นอย่างดี
 - 1.2 การปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน พบว่า เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่องช่วยให้ครูสามารถศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม
 - 1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สงขลา สตูล พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา

ควรแสดงออกถึง ความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในหลักคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและนักเรียน ถ่ายทอดวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรให้ครูมีความมุ่งมั่นและพลังในการทำงาน เปิดโอกาสให้ครูได้คิด วิเคราะห์ และสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้มีความสำคัญกับศักยภาพ ความถนัด และความต้องการเฉพาะตัวของครูแต่ละคนสร้างเป้าหมายร่วมที่ทุกคนในโรงเรียนเข้าใจและยอมรับร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน จะช่วยเสริมการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

2.2 ควรศึกษาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของครู

เอกสารอ้างอิง

- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง หน้า 18-20 (20 มีนาคม 2562).
- ณัฐดา เดชอัคคณัฐ, อุไรรัตน์ แยมชุตติ และ วิเชียร อินทรสมพันธ์. (2566). คุณลักษณะความไว้วางใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *Journal of Modern Learning Development*, 8(7), 1–17.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน.
- ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอน 82 ก หน้า 1 (13 ตุลาคม 2561).
- มนินทร์รัตน์ บัวจันทร์, วิมล จันทร์แก้ว และ นนทภูมิ แสนสุข. (2568). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. *วารสารศิลปการจัดการ*, 9(3), 458–471.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอน 40 ก หน้า 14 (6 เมษายน 2560).

- วัลลภ โพธิ์ไทย. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการนวัตกรรมการบริหารการศึกษา, 1(1), 10–20.
- วิราพร พงศ์อาจารย์. (2542). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. พิษณุโลก: สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล. (2568). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570 ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.
- อภิรักษ์ หุตตะไชยา. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1. ใน การค้นคว้าอิสระ. ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- อรรธรณ ภัทรดำเนินสุข และศักดิ์พันธ์์ ตันวิมลรัตน์. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3), 1172–1187.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607–610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale Reading in Attitude Theory and Measurement. Wiley & Son.

อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยง
ที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน

TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน*

THE INFLUENCE OF PERCEIVED PRODUCT VALUE, TRUST, AND
PERCEIVED RISK ON REPURCHASE INTENTION FOR ONLINE
PRODUCTS VIA THE TIKTOK APPLICATION AMONG CONSUMERS IN
LI DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

สุชาดา อินตะขัตติย์¹ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว²

Suchada Intakat¹ and Pongsiri Kamkankaew²

¹⁻²มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

¹⁻²North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: g672301007@northcm.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 3 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 5 พฤศจิกายน 2568

Received 25 October 2025; Revised 3 November 2025; Accepted 5 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ และการรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน

Citation:

* สุชาดา อินตะขัตติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2568). อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 494-513.

Suchada Intakat and Pongsiri Kamkankaew. (2025). The Influence Of Perceived Product Value, Trust, And Perceived Risk On Repurchase Intention For Online Products Via The Tiktok Application Among Consumers In Li District, Lamphun Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 494-513.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

แอปพลิเคชัน TikTok จำนวน 384 คน ด้วยแบบสอบถามออนไลน์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ และการรับรู้ความเสี่ยง มีอิทธิพลทางบวกและอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ โดยแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรผันของความตั้งใจซื้อซ้ำได้ร้อยละ 80.2 ($R^2 = 0.802$) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือการรับรู้ความเสี่ยง ($\beta = 0.386$) รองลงมาคือความไว้วางใจ ($\beta = 0.324$) และการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.222$) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคในพื้นที่ต่างจังหวัดมีแนวโน้มตัดสินใจซื้อสินค้าซ้ำผ่าน TikTok เมื่อรับรู้ถึงคุณค่า ความน่าเชื่อถือ และความปลอดภัยของการทำธุรกรรมออนไลน์ การวิจัยนี้จึงช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อซ้ำในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ และเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการในการสร้างความไว้วางใจและลดความรู้สึกเสี่ยงของผู้บริโภคเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนของธุรกิจออนไลน์ในระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์, ความไว้วางใจ, การรับรู้ความเสี่ยง, ความตั้งใจซื้อซ้ำ, แอปพลิเคชัน TikTok

Abstract

This research paper aimed to examine the influence of perceived product value, trust, and perceived risk on repurchase intention for online products via the TikTok application among consumers in Li District, Lamphun Province. A quantitative research method was applied by collecting data from 384 consumers who had previously purchased online products through TikTok using a five-point Likert scale online questionnaire. The data were analyzed using multiple regression analysis.

The results revealed that perceived product value, trust, and perceived risk had significant positive effects on repurchase intention at the 0.05 level. The model explained 80.2% of the variance in repurchase intention ($R^2 = 0.802$), with perceived risk exerting the greatest influence ($\beta = 0.386$), followed by trust ($\beta = 0.324$) and perceived product value ($\beta = 0.222$). The findings indicate that

consumers in rural areas are more likely to make repeat purchases on TikTok when they perceive high value, trustworthiness, and transaction security. This study contributes to a deeper understanding of repurchase behavior within social commerce environments and provides strategic implications for online entrepreneurs to enhance consumer trust, reduce perceived risk, and promote business sustainability in local contexts.

Keywords: perceived product value, trust, perceived risk, repurchase intention, TikTok application

บทนำ

เศรษฐกิจดิจิทัลขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของผู้บริโภค (Kamkankaew et.al., 2024) โดยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ได้กลายเป็นช่องทางหลักในการซื้อขายสินค้าและบริการ (Fan et.al., 2025) การเติบโตของพาณิชย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Commerce) ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างเครือข่ายสังคมและกิจกรรมทางการค้า ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้บริโภคสามารถค้นหา เปรียบเทียบ และสั่งซื้อสินค้าได้ภายในแพลตฟอร์มเดียว (Kamkankaew et.al., 2024) ส่งผลให้ช่องทางออนไลน์กลายเป็นพื้นที่สำคัญของการสร้างประสบการณ์การบริโภคแบบใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมทางอารมณ์และสังคม (มณฑล ภิบาลกาญจน์, 2567) ปรากฏการณ์นี้ทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวเข้าสู่กลยุทธ์การตลาดเชิงดิจิทัล โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มที่มีอัตราการเติบโตสูงอย่างแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ซึ่งกำลังกลายเป็นช่องทางพาณิชย์สำคัญของโลกยุคปัจจุบัน

แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ซึ่งเป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มสื่อสังคมที่มีอิทธิพลสูงสุดได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจากแพลตฟอร์มเพื่อความบันเทิงไปสู่ช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ที่มีประสิทธิภาพสูง (Kamkankaew, Thongyoy & Phonracharnon, 2024) การเปิดตัวฟีเจอร์ TikTok Shop ทำให้ผู้บริโภคสามารถรับชมวิดีโอสั้นและตัดสินใจซื้อสินค้าได้ภายในแพลตฟอร์มเดียว โดยใช้กลยุทธ์ Shoppertainment ที่ผสมผสานความบันเทิงและการค้าขายเข้าด้วยกัน (Putri et.al., 2024) ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ

ผู้บริโภคที่ต้องการประสบการณ์การซื้อที่สนุกและมีอารมณ์ร่วม (Huttayavilaiphan, 2024) Turnip, Cristy & Simatupang (2025) ระบุว่า TikTok Shop มียอดมูลค่าการซื้อขายรวม (GMV) ทั่วโลกกว่า 4.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2022 และมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีจำนวนผู้ใช้งานกว่า 325 ล้านคน ดังนั้นแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) จึงเป็นการเปิดตลาดดิจิทัลใหม่ที่เปลี่ยนวิธีคิดของผู้บริโภคไทยต่อการซื้อสินค้าออนไลน์อย่างสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตามความสำเร็จของแพลตฟอร์ม TikTok Shop ไม่ได้เกิดจากโครงสร้างเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงจิตวิทยาของผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยเฉพาะการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ความไว้วางใจ (Trust) และการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) ซึ่งเป็นตัวแปรที่กำหนดพฤติกรรมกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค (อานันท์ สมทรัพย์ พงศ์ศิริ คำชันแก้ว และ พิธากรณ์ ธนิตเบญจสิทธิ์, 2568) การรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคเป็นกระบวนการประเมินความคุ้มค่าระหว่างประโยชน์และต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการซื้อสินค้าซึ่งประกอบด้วยคุณค่าด้านการใช้งาน สังคม อารมณ์ ความรู้และเงื่อนไข (Baidoun & Salem, 2024) ในขณะที่ความไว้วางใจเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความกังวลและสร้างความมั่นใจในการทำธุรกรรมออนไลน์ โดยผู้บริโภคต้องเชื่อว่าผู้ขายมีความสามารถ ความซื่อสัตย์ และเจตนาดีต่อผู้ซื้อ (Singh, Bhattacharjee & Kajol, 2024) ส่วนการรับรู้ความเสี่ยงเกิดจากความไม่แน่นอนในกระบวนการซื้อ เช่น ความเสี่ยงด้านการเงิน ความปลอดภัย และคุณภาพสินค้าซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค (Hennings, 2010)

ทั้งนี้ ความตั้งใจซื้อซ้ำ (Repurchase Intention) เป็นกลไกในการสร้างความภักดีของลูกค้า (Customer Loyalty) และความยั่งยืนทางธุรกิจในระยะยาว (Areerob & Pankham, 2023) โดยผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้าซ้ำจากผู้ขายเดิม หากมีประสบการณ์ที่ดี ความพึงพอใจและความไว้วางใจในคุณภาพสินค้า (กนกวรรณ รัตนปรีชาชัย และ จริญญา ปานเจริญ, 2565) ซึ่งในบริบทของแพลตฟอร์ม TikTok ที่เน้นความเร็ว ความสะดวกและการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความสำคัญ เนื่องจากผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากคอนเทนต์ รีวิว หรือผู้มีอิทธิพลทางออนไลน์ (Influencers) ที่สร้างความเชื่อมั่นและลดความรู้สึกเสี่ยงต่อการซื้อ (Islam & Ali Khan, 2024) อย่างไรก็ตามงานวิจัยในบริบทของผู้บริโภคต่างจังหวัด โดยเฉพาะในอำเภอสี จังหวัดลำพูน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผู้บริโภคในเขตเมืองเนื่องมาจากความแตกต่างทางบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการเข้าถึงข้อมูล

รวมทั้งผู้บริโภคในพื้นที่นี้เริ่มใช้แพลตฟอร์ม TikTok เพื่อซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาที่ประกอบด้วยการรับรู้คุณค่าความไว้วางใจและการรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในอำเภอสีจิงหวัดลำพูนเพื่อเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้และนำเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาและส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความยั่งยืนในระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะในบริบทของผู้บริโภคต่างจังหวัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ซ้ำผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสีจิงหวัดลำพูน

สมมติฐานการวิจัย

H1 การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ซ้ำผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสีจิงหวัดลำพูน

H2 ความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ซ้ำผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสีจิงหวัดลำพูน

H3 การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ซ้ำผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสีจิงหวัดลำพูน

การทบทวนวรรณกรรม

ความตั้งใจซื้อซ้ำ

ความตั้งใจซื้อซ้ำ (Repurchase Intention) หมายถึง แนวโน้มและกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคที่จะซื้อสินค้าหรือบริการเดิมจากผู้ขายรายเดิมซ้ำอีกครั้งภายหลังจากได้รับประสบการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์ที่น่าพึงพอใจในครั้งก่อน (Pandiang et.al., 2021) โดยการซื้อซ้ำสะท้อนถึงระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ได้รับจากคุณภาพของสินค้า การให้บริการ และภาพลักษณ์ของแบรนด์ ซึ่งนำไปสู่การเกิดความภักดีในระยะยาว ทั้งนี้

Thammakuntaree & Lekcharoen (2021) อธิบายเพิ่มเติมว่า ความตั้งใจซื้อซ้ำเป็นพฤติกรรมหลังการซื้อ (Post-Purchase Behaviour) ที่ได้รับอิทธิพลจากความพึงพอใจ และทัศนคติของลูกค้าซึ่งทัศนคติเป็นผลมาจากการประเมินประสบการณ์ในอดีตของผู้บริโภคต่อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ในขณะที่ Areerob & Pankham (2023) ชี้ว่าการซื้อซ้ำเกิดจากการรับรู้คุณค่าทางบวกที่ผู้บริโภคมีต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคล เช่น บุคลิกภาพ แรงจูงใจ และทัศนคติ รวมถึงปัจจัยการตลาด เช่น กลยุทธ์การส่งเสริมการขาย ลักษณะของผลิตภัณฑ์ และความแปลกใหม่ของสินค้า ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นสำคัญให้เกิดการตัดสินใจซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง กล่าวโดยสรุป ความตั้งใจซื้อซ้ำจึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าหรือบริการเดิมจากประสบการณ์ที่ได้รับความพึงพอใจ ความไว้วางใจ และการรับรู้คุณค่าที่ดี ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งเสริมให้เกิดความภักดีต่อแบรนด์และการซื้อซ้ำในระยะยาว (Kamkankaew, Thongyoy & Phonrachanon, 2024)

การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์

การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ (Perceived Product Value) หมายถึง การประเมินเชิงอัตวิสัยของผู้บริโภคต่อความคุ้มค่าของสินค้าและบริการ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพที่ได้รับกับราคาที่จ่ายไป (Islam & Ali Khan, 2024) การรับรู้คุณค่าจึงมิได้เป็นเพียงการตัดสินใจเชิงวัตถุ แต่เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่ซับซ้อน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ประสบการณ์ และการรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสินค้า (Lv et.al., 2024) ผู้บริโภคมักจะรู้สึกว่าคุณค่าผลิตภัณฑ์มีคุณค่าสูงเมื่อคุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับเกินกว่าต้นทุนหรือความพยายามที่จ่ายไป รวมทั้ง Baidoun & Salem (2024) อธิบายว่า ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อจากองค์กรที่สามารถเสนอคุณค่าสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ต้องแลกมา ซึ่งอาจรวมถึงราคา เวลา ความสะดวก และความเสี่ยง ในขณะที่ อานันท์ สมทรัพย์ พงศ์ศิริ คำชันแก้ว และ พิธากรณ์ ธนิตเบญจสิทธิ. (2568) เห็นว่าการรับรู้คุณค่ามีลักษณะเฉพาะตัวและขึ้นอยู่กับบริบทการตัดสินใจของแต่ละบุคคล องค์ประกอบสำคัญของการรับรู้คุณค่าประกอบด้วยคุณค่าด้านการใช้งาน คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางความรู้ความคิดและคุณค่าด้านเงื่อนไขซึ่งทั้งหมดสะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบระหว่างผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับกับต้นทุนที่ยอมรับได้ของผู้บริโภค การรับรู้คุณค่าที่สูงจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการตัดสินใจซื้อซ้ำ ความภักดีต่อแบรนด์และการสร้างความยั่งยืนทางธุรกิจในระยะยาว (Sweeney & Soutar, 2001)

ความไว้วางใจ

ความไว้วางใจ (Trust) เป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของบุคคลต่อบุคคลหนึ่งหรือองค์กรว่าจะมีการกระทำที่ซื่อสัตย์ ยุติธรรม และเป็นไปตามที่คาดหวัง (Sudirjo et.al., 2024) โดยเป็นฐานสำคัญของการสร้างและคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้าและผู้ให้บริการ ซึ่งเกิดจากการรับรู้ถึงความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความซื่อสัตย์จริงใจ (Integrity) ของอีกฝ่าย ในทำนองเดียวกัน Li et.al. (2024) อธิบายว่า ความไว้วางใจเป็นความเต็มใจของบุคคลที่จะพึ่งพาคุณค่าในความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยน โดยมีเงื่อนไขว่าผู้บริโภครับรู้ถึงความน่าเชื่อถือและความซื่อสัตย์ของผู้ให้บริการ ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและธุรกิจออนไลน์ ความไว้วางใจมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อและการคงอยู่ของลูกค้าในระยะยาว (มีสุธีรา เดชนครินทร์ ธนัญญา ยินเจริญ และ อคัญญา อารยะญา, 2561) ทั้งนี้ ความไว้วางใจยังเป็นการคาดการณ์เชิงบวกของบุคคลต่อการกระทำของอีกฝ่ายว่ามีเจตนาและพฤติกรรมที่เหมาะสมตามความคาดหวัง (กนกวรรณ รัตนปริชาชัย และ จริญญา ปานเจริญ, 2565) จึงสรุปได้ว่าความไว้วางใจจึงเป็นความเชื่อใจที่เกิดจากการรับรู้ถึงความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์ และความตั้งใจดีของอีกฝ่าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนระหว่างผู้บริโภคกับองค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมของการซื้อขายออนไลน์ที่ผู้บริโภคไม่สามารถประเมินสินค้าได้โดยตรง

การรับรู้ความเสี่ยง

การรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) หมายถึง การประเมินของผู้บริโภคเกี่ยวกับความไม่แน่นอนและโอกาสที่จะเกิดผลลัพธ์เชิงลบจากการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมของการซื้อสินค้าออนไลน์ที่ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบสินค้าจริงได้ก่อนการชำระเงิน (Mariani & Zappalà, 2017) การรับรู้ความเสี่ยงจึงเกิดจากการผสมผสานระหว่างความไม่แน่นอน (Uncertainty) และความเป็นไปได้ของความสูญเสีย (Potential Loss) ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน ความปลอดภัย หรือความเชื่อมั่นในระบบการซื้อขาย ทั้งนี้ Naiseh et.al. (2024) ชี้ให้เห็นว่าการรับรู้ความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจะเป็นอุปสรรคต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค เนื่องจากทำให้เกิดความลังเลและความไม่มั่นใจในกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า อีกทั้ง Singh, Bhattacharjee & Kajol (2024) ได้ระบุว่า การรับรู้ความเสี่ยงเป็นผลมาจากการรับรู้เชิงอัตวิสัยของผู้บริโภคต่อสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความกังวลหรือความกลัวต่อการสูญเสียทางการเงิน เวลา ความสะดวก หรือข้อมูลส่วนบุคคล และท้ายที่สุดย่อมมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรม

การตัดสินใจซื้อซ้ำในสภาพแวดล้อมการค้าขายออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชัน TikTok ที่ต้องอาศัยความเชื่อมั่นและการลดความเสี่ยงเพื่อสร้างประสบการณ์การซื้อที่ปลอดภัยและน่าเชื่อถือ (Kamkankaew, Thongyoy & Phonrachanon, 2024)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์และอธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ได้แก่ การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจและการรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อตัวแปรตามคือความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ซ้ำผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน

ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ในอำเภอสี จังหวัดลำพูน ในช่วงระยะเวลา 6 -12 เดือนที่ผ่านมาซึ่งจำนวนประชากรที่แท้จริงไม่สามารถทราบได้อย่างแน่ชัด ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับประชากรที่ไม่ทราบจำนวน (Infinite Population) โดย ผลการคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 384 ราย ราย

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยงและความตั้งใจซื้อซ้ำ โดย ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) ตั้งแต่ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.7 -1.0 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) กับกลุ่มตัวอย่างทดลองจำนวน 30 ราย ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.922-0.945 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ในระดับสูง (Christmann & Van Aelst, 2006)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms ระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง กันยายน พ.ศ. 2568 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) กับผู้ที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ในอำเภอสี จังหวัดลำพูน

จำนวน 384 ราย ข้อมูลทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความครบถ้วนก่อนนำไปวิเคราะห์ ทั้งนี้ยังใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ และการรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok เพื่อยืนยันสมมติฐานของการวิจัย

ผลการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาประกอบไปด้วย ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร และผลการทดสอบสมมติฐาน มีดังนี้

ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

จากตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูลจากตัวแปรทั้งหมด 4 ตัว ได้แก่ การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ (X_PVP), ความไว้วางใจ (X_TRS), การรับรู้ความเสี่ยง (X_RSK) และ ความตั้งใจซื้อ (Y_PCH) โดยพิจารณาจากค่าสถิติความเบ้ (Skewness หรือ SK) และความโด่ง (Kurtosis หรือ KU) พบว่าค่าความเบ้ของตัวแปรทุกตัวมีค่าอยู่ระหว่าง -1.010 ถึง -1.230 ค่าดังกล่าวเข้าใกล้ช่วง 1.0 และยังอยู่ในเกณฑ์ที่ถือว่าข้อมูลมีการแจกแจงค่อนข้างปกติ เนื่องจากค่า SK มีผลเป็นลบทุกตัวแปร จึงแสดงให้เห็นว่าการแจกแจงของข้อมูลมีการเบ้ไปทางซ้าย (Negative Skewness) เล็กน้อย และค่าความโด่งของทุกตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.300 ถึง 1.217 ค่าดังกล่าวอยู่ใกล้ 0 ซึ่งเป็นค่าความโด่งของการแจกแจงแบบปกติ (Mesokurtic) ความโด่งที่อยู่ในช่วง 3 ถือว่ายอมรับได้ว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลทุกตัวแปรมีการแจกแจงที่เข้าใกล้การแจกแจงแบบปกติ (Approximately Normally Distributed) อยู่ใกล้เกณฑ์ที่ยอมรับได้ตามข้อกำหนดทางสถิติ

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	SK	KU
การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ (X_PVP)	4.302	0.809	-1.23	1.217
ความไว้วางใจ (X_TRS)	4.237	0.908	-1.10	0.496
การรับรู้ความเสี่ยง (X_RSK)	4.183	0.929	-1.01	0.300
ความตั้งใจซื้อซ้ำ (Y_PCH)	4.257	0.877	-1.05	0.390

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปร

จากตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's r) ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ (X_PVP), ความไว้วางใจ (X_TRS), การรับรู้ความเสี่ยง (X_RSK) กับตัวแปรตาม ความตั้งใจซื้อซ้ำ (Y_PCH) และระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันในทิศทางที่เป็นบวก (Positive Correlation) และมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p < 0.001$) ทุกคู่ ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ (X_PVP) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับ ความตั้งใจซื้อซ้ำ (Y_PCH) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ $r = 0.838$ ความไว้วางใจ (X_TRS) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับ ความตั้งใจซื้อซ้ำ (Y_PCH) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ $r = 0.869$ การรับรู้ความเสี่ยง (X_RSK) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับ ความตั้งใจซื้อซ้ำ (Y_PCH) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ $r = 0.867$ สรุปได้ว่า เมื่อระดับของการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ และการรับรู้ความเสี่ยงสูงขึ้น ความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคก็จะสูงขึ้นตามไปด้วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (Multicollinearity Check) เพื่อตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง ซึ่งมีความสำคัญในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่า ตัวแปรอิสระทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.852 ถึง 0.903 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความไว้วางใจ (X_TRS) และการรับรู้ความเสี่ยง (X_RSK) มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด $r =$

0.903 การตรวจสอบปัญหา (Multicollinearity) เพิ่มเติมจากค่า Tolerance และค่า VIF (Variance Inflation Factor) ค่า Tolerance อยู่ในช่วง 0.131 ถึง 0.196 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ 0.20 และค่า VIF อยู่ในช่วง 5.11 ถึง 7.63 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ 4 หรือ 5 สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมีค่า r สูงเกิน 0.80 ทุกคู่ และค่า VIF สูงกว่า 5 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลมีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในระดับที่สูง

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร

ตัวแปร	Y_PCH	X_PVP	X_TRS	X_RSK	Tolerance	VIF
Y_PCH	1.000					
X_PVP	0.838***	1.000			0.196	5.11
X_TRS	0.869***	0.890***	1.000		0.131	7.63
X_RSK	0.867***	0.852***	0.903***	1.000	0.173	5.77

หมายเหตุ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.001

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ก่อนทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบสมการไว้ดังนี้

$$Y\_PCH = a + b_1 X\_PVP + b_2 X\_TRS + b_3 X\_RSK$$

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ โดยนำตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว ประกอบไปด้วย การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ (X_PVP) ความไว้วางใจ (X_TRS) และการรับรู้ความเสี่ยง (X_RSK) มาทดสอบว่าตัวแปรอิสระดังกล่าวมีอิทธิพลและเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อซ้ำ (Y_PCH) สินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน ผลการทดสอบพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R) มีค่าเท่ากับ 0.895 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.802 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรผันของความตั้งใจซื้อซ้ำ (Y_PCH) ได้ถึง 80.2% ซึ่งถือเป็นระดับการอธิบายที่สูงมาก ค่า $F = 534$ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.000$ (Sig. $F = 0.000$) แสดงว่า แบบจำลองการถดถอยนี้มีความเหมาะสมและสามารถพยากรณ์ความตั้งใจซื้อซ้ำได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การตรวจสอบปัญหา Autocorrelation (Durbin-Watson) มีค่าเท่ากับ 2.01 ซึ่งอยู่ใกล้ 2.0 แสดงว่า ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันเองของความคลาดเคลื่อนของแบบจำลองสมมติฐาน และผลการ

วิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ (Y_PCH) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$) ทุกตัว โดยมีลำดับของอิทธิพลเมื่อเปรียบเทียบจากค่า Standardized Beta (β) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

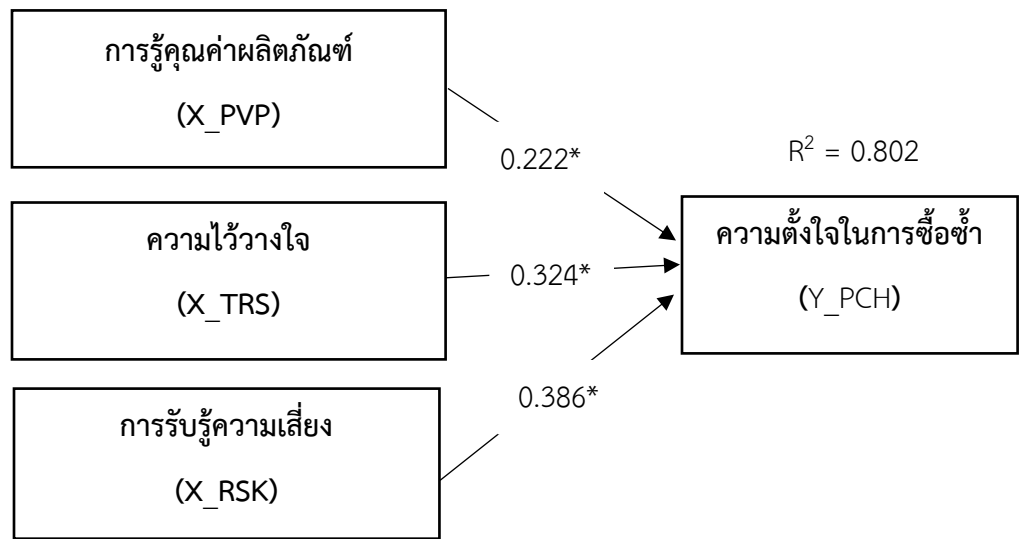
ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม Y_PCH				
	b	SE	β	t	p-value
a (Constant)	0.378	0.1062		3.56	<0.05*
X_PVP	0.240	0.0548	0.222	4.39	<0.05*
X_TRS	0.312	0.0597	0.324	5.24	<0.05*
X_RSK	0.364	0.0507	0.386	7.18	<0.05*
$R = 0.895$ $R^2 = 0.802$ $R^2_{Adjusted} = 0.800$ $F = 534$ Sig. ของ $F = 0.000$ DW Statistic = 2.01					

หมายเหตุ *หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการวิเคราะห์สมมุติฐานการวิจัยและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นสามารถเขียนสมการการถดถอยเพื่อใช้ในการพยากรณ์ความตั้งใจซื้อซ้ำได้ดังนี้

$$Y\_PCH = 0.378 + 0.240 X\_PVP + 0.312 X\_TRS + 0.364 X\_RSK$$

ค่าคงที่ a (Constant) มีค่าเท่ากับ 0.378 หมายความว่า หากตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าเป็นศูนย์ ความตั้งใจซื้อซ้ำจะมีค่า 0.378 ค่าสัมประสิทธิ์ b แสดงว่า หากตัวแปรอิสระใดเพิ่มขึ้น 1 หน่วย (ในขณะที่ตัวแปรอื่นคงที่) ตัวแปรตาม (Y_PCH) จะเพิ่มขึ้นตามค่าสัมประสิทธิ์นั้น ๆ ผลอิทธิพลรวมของตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว ได้แก่ การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ (X_PVP) ความไว้วางใจ (X_TRS) และการรับรู้ความเสี่ยง (X_RSK) สามารถร่วมกันพยากรณ์และมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ (Y_PCH) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. F = 0.000) แบบจำลองนี้สามารถอธิบายความแปรผันของความตั้งใจซื้อซ้ำในระดับสูงมาก โดย 80.2% ของความแปรผันทั้งหมดถูกอธิบายด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวนี้ ($R^2 = 0.802$)

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาพที่ 1 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 4 สรุปผลสมมติฐานการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ผลการวิจัย
วัตถุประสงค์การวิจัยคือเพื่อศึกษาอิทธิพลที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน	
H1 การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน	มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ
H2 ความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน	มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

H3 การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน	มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้งสาม ได้แก่ การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ และการรับรู้ความเสี่ยง มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.802 แสดงว่าตัวแปรทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายความแปรผันของความตั้งใจซื้อได้ถึง 80.2% ซึ่งถือเป็นระดับสูงมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Pandiangan et al. (2021) ที่อธิบายว่าความตั้งใจซื้อเป็นผลลัพธ์จากการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การซื้อครั้งก่อน เมื่อผู้บริโภครับรู้ว่าคุณค่าผลิตภัณฑ์มีคุณค่า คุณค่า และน่าเชื่อถือ ก็จะเกิดแรงจูงใจภายในในการกลับมาซื้อซ้ำอีกครั้ง ผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางจิตวิทยาและการรับรู้ที่มีต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มโซเชียลคอมเมิร์ซที่เน้นความเชื่อมโยงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ ($\beta = 0.222$) ผลนี้สอดคล้องกับงานของ Sweeney & Soutar (2001) ที่ชี้ว่าผู้บริโภคจะเกิดความตั้งใจซื้อซ้ำเมื่อรับรู้ว่าคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้คุณค่าคุ้มค่ากับราคาที่จ่าย ทั้งในด้านคุณภาพ การใช้งาน และภาพลักษณ์ของแบรนด์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Islam & Ali Khan (2024) ที่ระบุว่า การรับรู้คุณค่ามีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อในสภาพแวดล้อมออนไลน์ เพราะผู้บริโภคใช้ข้อมูลที่จำกัดในการเปรียบเทียบประโยชน์และต้นทุนที่รับรู้ได้ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคในพื้นที่อำเภอสีมีแนวโน้มซื้อซ้ำเมื่อพวกเขาเชื่อว่าผลิตภัณฑ์ใน TikTok มีคุณภาพและคุ้มค่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่มุ่งเน้น “คุณค่ารวม” มากกว่าราคาเพียงอย่างเดียว

ความไว้วางใจมีอิทธิพลสูงต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ ($\beta = 0.324$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sudirjo et al. (2024) และ Li et al. (2024) ที่ระบุว่าความไว้วางใจเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและผู้ขาย โดยเฉพาะในบริบทของการ

ซื้อสินค้าออนไลน์ที่ผู้บริโภคไม่สามารถประเมินสินค้าจริงได้ก่อนการซื้อ ความไว้วางใจจึงเป็นตัวลดความไม่แน่นอนและเพิ่มความมั่นใจในคุณภาพสินค้าและบริการ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคในอำเภอลีโงให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของผู้ขายบน TikTok เช่น ความโปร่งใสในการรีวิว ความปลอดภัยของการชำระเงิน และการตอบสนองของผู้ขาย ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่องและสร้างความภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาว

การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำมากที่สุด ($\beta = 0.386$) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Mariani & Zappalà (2017) และ Naiseh et al. (2024) ที่กล่าวว่าผู้บริโภคมักหลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าที่มีความไม่แน่นอนสูง การลดความเสี่ยง เช่น การรับประกันสินค้า การชำระเงินที่ปลอดภัย หรือการรีวิวจากผู้ใช้งานจริง จะช่วยเพิ่มความมั่นใจและกระตุ้นให้เกิดการซื้อซ้ำ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคในอำเภอลีโงมีการตัดสินใจซื้อซ้ำบน TikTok เมื่อพวกเขารับรู้ว่าการเสี่ยงลดลง เช่น การจัดส่งที่รวดเร็ว การคืนสินค้าที่สะดวก และความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นที่ธุรกิจออนไลน์ต้องเน้นกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภค

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ และการรับรู้ความเสี่ยง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอลีโง จังหวัดลำพูน โดยแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรผันของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อซ้ำได้ถึงร้อยละ 80.20 ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพในการพยากรณ์สูง สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจซื้อซ้ำเมื่อมีการรับรู้ถึงคุณค่าของสินค้า มีความไว้วางใจในระบบและผู้ขาย และสามารถจัดการการรับรู้ความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยนี้จึงเป็นองค์ความรู้สำคัญที่ช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อซ้ำในสภาพแวดล้อมของสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะในบริบทของแพลตฟอร์ม TikTok ซึ่งเป็นช่องทางการตลาดดิจิทัลที่มีลักษณะเฉพาะและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภครุ่นใหม่

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ และการรับรู้ความเสี่ยง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการบนแพลตฟอร์มของแอปพลิเคชัน TikTok

1. จากผลการวิจัยพบว่า การซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ของผู้บริโภคในอำเภอสี จังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่กำลังศึกษาและมีรายได้ที่ไม่สูงนัก เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่สามารถเข้าถึงช่องทางออนไลน์ได้ง่ายกว่าช่วงวัยอื่น ๆ ผู้ประกอบการควรวางกลยุทธ์การตลาดและราคา (Addressing Low Income & Key Buying Factors) โดยการสร้างสรรค์โปรโมชั่นที่น่าดึงดูด กำหนดโปรโมชั่นที่เน้นราคาต่อหน่วยที่ต่ำและคุ้มค่า เช่น ซื้อ 1 แถม 1 เฉพาะช่วงไลฟ์ ส่วนลดพิเศษ หรือมีคูปองจัดส่งฟรี เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น เจาะกลุ่มสินค้าแฟชั่นและความสวยงาม ควรเน้นเสนอสินค้าใหม่ ๆ ในราคาที่ไม่แพงและตอบสนองกระแสแฟชั่นของกลุ่มวัยรุ่น และควรมีการสร้างความน่าเชื่อถือผ่านเนื้อหาที่รีวิวจากผู้ใช้งานจริง วิดีโอทดสอบการใช้งานเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพสินค้าโดยตรงไปตรงมา และควรมีการอำนวยความสะดวกในช่องทางการชำระเงินปลายทางเพื่อช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินที่

ผู้บริโภคที่รับรู้ก่อนได้รับสินค้า 2. หากผู้ประกอบการต้องการเพิ่มฐานผู้บริโภควัยผู้ใหญ่ที่มีรายได้สูงที่มีความสามารถในการเลือกซื้อสินค้าสูงขึ้น ควรวางกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์และการสร้างคุณค่า (Focusing on Quality and Perception) เนื่องจากกลุ่มผู้มีรายได้สูงมักให้ความสำคัญกับคุณภาพและคุณค่าที่ได้รับ ดังนั้นควรยกระดับคุณภาพสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มวัยผู้ใหญ่ เช่น ผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ ของใช้ในบ้าน หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เชื่อมโยงกับการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้งานได้จริงตามที่นำเสนอ และมีคุณภาพและคุณสมบัติตรงตามที่คาดหวัง และขั้นตอนการสั่งซื้อสินค้าควรเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็วและการจัดการคำสั่งซื้อต้องไม่ผิดพลาด แม้ว่าลูกค้าส่วนใหญ่จะใช้ COD แต่สำหรับกลุ่มที่มีรายได้สูงควรมีการส่งเสริมการชำระเงินออนไลน์ที่รวดเร็วและปลอดภัย โดยอาจเสนอส่วนลดพิเศษเฉพาะการชำระเงินผ่านบัตรเครดิต 3. หากผู้ประกอบการต้องการที่จะดึงดูดผู้บริโภควัยใหม่ ต้องสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจในครั้งแรก ควรวางกลยุทธ์การสร้างการรับรู้ผ่านเนื้อหา (Content & Influencer Engagement) การใช้ Influencer หรือ KOLs ที่มีขนาดเล็ก (Micro/Nano Influencer) การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ที่มีความน่าเชื่อถือ และสร้างเนื้อหาที่ตอบสนองและสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับประสบการณ์ซื้อสินค้า ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของแพลตฟอร์มนี้ และการให้ความรู้เกี่ยวกับสินค้าที่มีความแปลกใหม่ กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวกับนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ชอบตามกระแสสังคม **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** จากผลการวิจัยที่ชี้ชัดว่าการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในพื้นที่บนแพลตฟอร์ม TikTok ขึ้นอยู่กับการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ และการรับรู้ความเสี่ยง โดยปัจจัยทั้งสามสามารถอธิบายพฤติกรรมได้สูงถึงร้อยละ 80.2 หน่วยงานท้องถิ่นอย่างสำนักงานพาณิชย์จังหวัดและศูนย์ดิจิทัลชุมชนควรมีบทบาทเชิงนโยบายในการร่วมมือพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการท้องถิ่นบน TikTok Shop โดยเฉพาะการสร้างกลไกกลางเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและบริหารจัดการการรับรู้ความเสี่ยง ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ข้อเสนอแนะคือการจัดทำมาตรฐานร้านค้าที่น่าเชื่อถือ การอบรมกลยุทธ์การนำเสนอคุณค่าผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน และการสนับสนุนระบบโลจิสติกส์หรือการรับประกันสินค้าในระดับชุมชน เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภคและขยายตลาดออนไลน์ในพื้นที่อย่างยั่งยืน **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** นั้นควรมีการเปรียบเทียบอิทธิพลของการรับรู้ตามปัจจัยดังกล่าวกับการซื้อสินค้าออนไลน์บนแอปพลิเคชันแพลตฟอร์มอื่น ๆ ที่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่เดียวกัน หรือการเปรียบเทียบตามช่วงวัยและรายได้ โดยวิธีการเก็บตัวอย่างแบบมีสัดส่วน (Quota Sampling) เพื่อให้ผลการวิเคราะห์สามารถนำไปอ้างอิงและใช้

เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการเจาะกลุ่มเป้าหมายที่มีกำลังซื้อสูงได้อย่างน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ รัตนปรีชาชัย และ จริญญา ปานเจริญ. (2565). ความไว้วางใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีในการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารสุทธิปริทัศน์, 36(1), 25–40.
- สุธีรา เดชนครินทร์ ธัญญา ยินเจริญ และ อคัญญา อารยะญา. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคม ความไว้วางใจ และความตั้งใจซื้อสินค้าทางโซเชียลคอมเมอร์ซ. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 16(2), 71–82.
- อานันท์ สมทรัพย์ พงศ์ศิริ คำชันแก้ว และ พิธากรณ์ ธนิตเบญจสิทธิ. (2568). อิทธิพลของการรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจ การส่งเสริมการขายและค่านิยมในการใช้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการซ้ำ ผู้ใช้บริการ Food Deliveryสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน Grab Foodและ LINE Man ในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(2), 1221-1247.
- Areerob, P., & Pankham, S. (2023). Causal Factors Influencing Repurchase Intention of Herbal Scrubs on Facebook Page of Consumers in Bangkok and Its Vicinity. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 6(5), 2587–2604.
- Baidoun, S. D., & Salem, M. Z. (2024). The moderating role of perceived trust and perceived value on online shopping behavioral intention of Palestinian millennials during COVID-19. *Competitiveness Review: An International Business Journal*, 34(1), 125-143.
- Christmann, A., & Van Aelst, S. (2006). Robust estimation of Cronbach's alpha. *Journal of Multivariate Analysis*, 97(7), 1660-1674.

- Fan, P., Inthurit, D., Kungwon, S. & Thongma, W. (2025). Strategic Digital Integration In Guangxi Agricultural Practices : Enhancing Crop Farm Management With Digital Innovations. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 3(5), 49-79
- Huttayavilaiphan, R. (2024). From local flavor to global fandom: an exploration of the cultural presentation and attitudes towards using English by Thai content creators on the TikTok platform. *Frontiers in Communication*, 9, 1453316.
- Islam, Q., & Ali Khan, S. M. F. (2024). Assessing consumer behavior in sustainable product markets: A structural equation modeling approach with partial least squares analysis. *Sustainability*, 16(8), 3400.
- Kamkankaew, P., Sribenjachot, S., Wongmahatlek, J., Phattarowas, V., & Khumwongpin, S. (2022). Reconsidering the mystery of digital marketing strategy in the technological environment: Opportunities and challenges in digital consumer behavior. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 2(4), 43-60.
- Kamkankaew, P., Thongyoy, P., & Phonracharnon, Y. (2024). Assessing the Impact of Digital Celebrities and Content Marketing on TikTok's Impulse Purchases in Lampang, Thailand. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 4(3), 259-276.
- Li, Y., Fang, J., Yuan, S., & Cai, Z. (2024). Disentangling the relationship between omnichannel integration and customer trust: a response surface analysis. *Internet Research*, 34(3), 1077-1103.
- Lv, Z., Zhao, W., Liu, Y., Wu, J., & Hou, M. (2024). Impact of perceived value, positive emotion, product coolness and Mianzi on new energy vehicle purchase intention. *Journal of retailing and consumer services*, 76, 103564.
- Mariani, M. G., & Zappalà, S. (2017). Risk perception in online shopping. In *Impact of e-commerce on consumers and small firms* (pp. 207-221). Routledge.

- Naiseh, M., Clark, J., Akarsu, T., Hanoch, Y., Brito, M., Wald, M. & Shukla, P. (2025). Trust, risk perception, and intention to use autonomous vehicles: an interdisciplinary bibliometric review. *AI & society*, 40(2), 1091-1111.
- Pandiangan, S. M. T., Resmawa, I. N., Simanjuntak, O. D. P., Sitompul, P. N., & Jefri, R. (2021). Effect of e-satisfaction on repurchase intention in Shopee user students. *Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal)*, 4(4), 7785-7791.
- Putri, N., Prasetya, Y., Handayani, P. W., & Fitriani, H. (2024). TikTok Shop: How trust and privacy influence generation Z's purchasing behaviors. *Cogent Social Sciences*, 10(1), 2292759.
- Singh, R., Bhattacharjee, J., & Kajol, K. (2024). Factors affecting risk perception in respect of equity shares: a social network analysis approach. *Vision*, 28(3), 386-399.
- Sudirjo, F., Sari, E. N., Apramilda, R., & Hendra. (2024). The role of customer trust toward digital sales and website visitor satisfaction on customer loyalty of Zara Indonesia. *Jurnal Informasi dan Teknologi*, 6(1), 291-296.
- Sweeney, J. C., & Soutar, G. N. (2001). Consumer perceived value: The development of a multiple item scale. *Journal of retailing*, 77(2), 203-220.
- Thammakuntaree, P., & Lekcharoen, S. (2021). The causal factors influencing repurchase intention for fashion clothes on Pomelo Application of consumers in Bangkok and its vicinity. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences*, 41(2), 110-126.
- Turnip, A. F. S., Cristy, E. T., & Simatupang, D. L. P. (2025, February). Bridging Cultures Through Screens: ASEAN Youth Collaboration in Green Economy for Sustainable on Promotion of Tourism Via Social Media. In *Talenta Conference Series: Local Wisdom, Social, and Arts (LWSA)* (Vol. 8, No. 1, pp. 155-157).

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม
และการคิดเชิงออกแบบเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์
ของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร*

DEVELOPMENT OF MON SABAI PRODUCTS USING THE CONCEPT OF
CULTURAL CAPITAL AND DESIGN THINKING TO DRIVE THE CREATIVE
ECONOMY OF THAI-RAMAN (MON) COMMUNITY, BANG KRADI,
BANGKOK

ชุนววัฒน์ ปุงบางกระดี่¹, ชมพูนุช จิตติถาวร² และ นัฐรินทร์ ปริวงศ์กุลธร³

Shunnawat Pungbangkradee¹, Chompunuch Jittithavorn² and Nuttharin Pariwongkhuntorn³

¹⁻³วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

¹⁻³College of Management, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: nuttharin.pa@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 13 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 20 พฤศจิกายน 2568;

วันที่ตอบรับบทความ : 22 พฤศจิกายน 2568

Received 13 November 2025; Revised 20 November 2025; Accepted 22 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ และ 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมและการคิดเชิงออกแบบเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร

Citation:

*ชุนววัฒน์ ปุงบางกระดี่, ชมพูนุช จิตติถาวร และ นัฐรินทร์ ปริวงศ์กุลธร. (2568). การพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมและการคิดเชิงออกแบบเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(6), 514-528.

Shunnawat Pungbangkradee, Chompunuch Jittithavorn and Nuttharin Pariwongkhuntorn. (2025).

Development Of Mon Sabai Products Using The Concept Of Cultural Capital And Design Thinking To Drive The Creative Economy Of Thai-Raman (Mon) Community, Bang Kradi, Bangkok.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 514-528.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับสไบมอญและการวิจัยเชิงปริมาณในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญ มีผู้ให้ข้อมูล รวมจำนวน 152 คน ประกอบด้วย ผู้อาวุโสและปราชญ์ชุมชน จำนวน 3 คน และประชาชนทั่วไปในชุมชน จำนวน 149 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ และใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญสะท้อนรากเหง้าและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทย-รามัญ ผ่านองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ชนิดของผ้า ลวดลาย และสีสันทนผ้า ซึ่งมีความหมายอันสะท้อนถึงความเชื่อและประเพณีของชาวไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ และ 2) ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมและการคิดเชิงออกแบบทำให้ได้ผลิตภัณฑ์สไบมอญรูปแบบใหม่ที่ผสมระหว่างคุณค่าดั้งเดิมและความร่วมสมัย โดยผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านสีสันทนของผ้า ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถสร้างแนวทางเชิงนวัตกรรมในการต่อยอดผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม อีกทั้งก่อให้เกิดข้อเสนอเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน

คำสำคัญ: สไบมอญ, ทุนทางวัฒนธรรม, เศรษฐกิจสร้างสรรค์, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This study aimed to 1) explore the body of knowledge related to Sabai Mon and 2) develop Sabai Mon products through the concept of cultural capital and design thinking to drive the creative economy of the Thai-Raman (Mon) community in Bang Kradi. The research employed a mixed-methods design, using qualitative research to study the cultural knowledge associated with Sabai Mon and quantitative research to evaluate the development of the product. The participants comprised 152 individuals, including 3 community elders and scholars, and 149 general residents of the Bang Kradi community.

Research instruments included in-depth interviews and a satisfaction questionnaire. The Data were analyzed using content analysis, frequency, mean, and standard deviation.

The findings revealed that: 1) the knowledge of Sabai Mon reflects the cultural roots and identity of the Thai-Raman (Mon) community through 3 key components such as fabric type, patterns, and colors, each of which embodies symbolic meanings tied to local beliefs and traditions. 2) The application of cultural capital and design thinking resulted in newly developed Sabai Mon products that integrate traditional value with contemporary appeal. Overall satisfaction with the developed products was high, particularly regarding the color design of the fabric. Moreover, the study highlights that integrating cultural capital with design thinking provides an innovative pathway for advancing cultural products and offers theoretical insights into how cultural capital can function as a key mechanism for fostering a community's creative economy.

Keywords: Sibai Mon, Cultural Capital, Creative Economy, Sustainable Development

บทนำ

การอนุรักษ์และการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 8 การส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและครอบคลุม (UNESCO, 2019) ทั้งนี้ วัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เพียงเป็นรากฐานของอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่สามารถต่อยอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy) ได้อย่างมีศักยภาพ สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2565) ที่มุ่งผลักดันให้ทุนทางวัฒนธรรมกลายเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก สร้างรายได้ และเพิ่มคุณค่าทางสังคมอย่างยั่งยืน

ชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดดเด่น หนึ่งในสัญลักษณ์สำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์ดังกล่าวคือ “ผ้าสไบมอญ”

ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายประจำชาติพันธุ์ของสตรีมอญที่มีความหมายเชิงจารีตและศาสนา อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันชุมชนกำลังเผชิญปัญหาการลดลงของผู้ผลิตสไบมอญ ส่งผลให้การสืบทอดภูมิปัญญาการทอและการปักผ้าสไบเริ่มลดน้อยลง อันเป็นภาวะเปราะบางที่อาจนำไปสู่การสูญหายขององค์ความรู้ท้องถิ่น (สุวัฒน์ชัย สวัสดิผล, 2552)

ทั้งนี้ งานศึกษาหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าทุนทางวัฒนธรรมสามารถพัฒนาเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจได้หากมีการจัดการความรู้ที่เหมาะสม (Bourdieu, 1986; สมจันทร ศรีปรีชยานนท์ และคณะ, 2566) การพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับแนวคิดสมัยใหม่ผ่านการคิดเชิงออกแบบที่เน้นการทำความเข้าใจผู้บริโภคและการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมใหม่ให้สอดคล้องกับยุคสมัย (Tran, 2016) แนวทางดังกล่าวช่วยให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมไม่หยุดอยู่เพียงการคงไว้ของรูปแบบดั้งเดิม แต่ยังขับเคลื่อนไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในอนาคตได้

แม้ว่างานวิจัยด้านทุนทางวัฒนธรรมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจะมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่พบการศึกษาที่มุ่งพัฒนาหรือยกระดับผลิตภัณฑ์ “สไบมอญบางกระดี่” โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังไม่มีงานชิ้นใดที่จัดทำโมเดลเชิงนวัตกรรมที่เชื่อมโยงองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรมมอญเข้ากับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน นอกจากนี้ สถานะการณ์ที่ผู้ผลิตสไบมอญในชุมชนมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลงด้านรสนิยมผู้บริโภค ทำให้เกิดช่องว่างความรู้ที่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับคุณค่าดั้งเดิมและตอบโจทย์สังคมร่วมสมัยได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้ทุนทางวัฒนธรรมผ่านการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรม ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญที่สามารถแข่งขันในเชิงพาณิชย์ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และในตลาดสากล อันจะนำไปสู่การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างอาชีพในชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบและการจัดการความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital)

แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมของ Bourdieu (1986) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทุนทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรเชิงสัญลักษณ์ที่มนุษย์สั่งสมขึ้นจากประสบการณ์ การเรียนรู้ และการปฏิบัติในวงสังคม ซึ่งสามารถแปลงเป็นทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมได้เมื่ออยู่ในบริบทที่เหมาะสม โดยทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 มิติ ประกอบด้วย 1) ทุนในตัวบุคคล ซึ่งสะท้อนผ่านทักษะ ความรู้ ความเชื่อของบุคคล 2) ทุนในรูปของวัตถุ ได้แก่ สิ่งของหรือผลงานทางศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนคุณค่าทางสังคม และ 3) ทุนในเชิงสถาบัน หมายถึง การได้รับการรับรองหรือยอมรับในคุณค่าทางวัฒนธรรมจากสถาบันหรือสังคม ในบริบทของประเทศไทย แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมได้รับการนำมาประยุกต์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565) โดยการศึกษาของสุวัฒน์ชัย สวัสดิผล (2552) พบว่า ชุมชนที่มีความตระหนักและสามารถจัดการทุนทางวัฒนธรรมของตนเองได้จะสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ตลอดจนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจภายในชุมชนได้

2. แนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management)

การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกิดการรวบรวม ถ่ายทอด และพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์และต่อยอดได้อย่างยั่งยืน โดย Nonaka และ Takeuchi (1995) ได้อธิบายกระบวนการจัดการความรู้ผ่านโมเดล SECI ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การแลกเปลี่ยนความรู้แฝง 2) การแปลงความรู้แฝงให้เป็นความรู้ชัดเจน 3) การผสมผสานความรู้ให้เป็นระบบ และ 4) การนำความรู้กลับไปใช้ในการปฏิบัติจริง โดยโมเดลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการจัดการความรู้เป็นกระบวนการหมุนเวียนที่ไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้จากการศึกษาของ สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ และคณะ (2566) ที่ได้ทำการศึกษาการผลิต

ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพหิพหุวัฒนธรรมชุมชน พบว่า กระบวนการที่สำคัญคือการที่ชุมชนร่วมกันระดมแนวคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากนั้นจึงนำแนวคิดที่ได้มาออกแบบสร้างผลิตภัณฑ์ ตลอดจนทดสอบกับกลุ่มผู้ใช้งานจริง ซึ่งสะท้อนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน (Community Knowledge Management) ที่ครบวงจร ตั้งแต่การรวบรวม ถ่ายทอด ประยุกต์ และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ กระบวนการจัดการความรู้จึงมีบทบาทสำคัญต่อการธำรงอัตลักษณ์ ในขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

3. แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)

การคิดเชิงออกแบบ เป็นกระบวนการการคิดเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการเข้าใจผู้ใช้และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจผู้ใช้ 2) การกำหนดปัญหา 3) การระดมความคิด 4) การสร้างต้นแบบ และ 5) การทดสอบ (Tran, 2016) กระบวนการข้างต้นไม่เพียงช่วยให้เกิดนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมที่มีรากฐานจากองค์ความรู้สู่การต่อยอดเป็นนวัตกรรมที่ยึดโยงศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนได้ ทั้งนี้ การประยุกต์แนวคิดการคิดเชิงออกแบบสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมนั้น ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในการศึกษาเชิงการออกแบบและการศาสตร์การพัฒนาชุมชน เนื่องจากช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นก้าวข้ามข้อจำกัดเดิม

โดยสรุป แนวคิดทั้งสามประการมีความสัมพันธ์และเกื้อหนุนกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของชุมชน สร้างให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 8 (Decent Work and Economic Growth) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียม เสริมศักยภาพทุนมนุษย์ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน อีกทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์สิ่งทอถือเป็นแนวทางสำคัญในเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายนั้นสามารถมีบทบาทเป็น “สื่อทางวัฒนธรรม” (cultural expression) ที่สะท้อนค่านิยม ความเชื่อและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ (Bourdieu, 1986) ในขณะที่ยังสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมต้องอาศัยนวัตกรรมที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับแนวคิดร่วมสมัยเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (สมจันทร์ ศรีปรีชยานนท์ และคณะ, 2566) จากการทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาสไบมอญควรอยู่บนฐานแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า

ทางวัฒนธรรมควบคู่กับหลักการออกแบบสมัยใหม่ อันนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถแข่งขันและสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในตลาดต่อไปอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ที่ผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ และ 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบและการจัดการความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มผู้อาวุโสและบุคคลที่มีความรู้ทางวัฒนธรรมในชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ จำนวน 3 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยประสานงานผ่านผู้นำชุมชนและผู้แทนองค์กรชุมชน เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ประกอบด้วย 1.1) อาศัยอยู่ในชุมชนบางกระดี่มาไม่น้อยกว่า 20 ปี 1.2) มีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย-รามัญ เช่น การทอผ้า งานหัตถกรรม หรือการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน 1.3) เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนว่าเป็นปราชญ์ชุมชน หรือมีบทบาทในการอนุรักษ์และถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับสไบมอญ 1.4) สามารถสื่อสารภาษาไทยหรือภาษามอญได้ดี และ 1.5) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สามารถให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยได้ติดต่อเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความยินยอม จากนั้นจึงนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลภายในชุมชนตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล

2) ประชาชนทั่วไปในชุมชนบางกระดี่รวมถึงผู้บริโภคร่วมของผลิตภัณฑ์สไบมอญ จำนวน 149 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภายในชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ ประกอบด้วย บริเวณลานวัดบางกระดี่ พื้นที่ชุมชนอยู่อาศัย และพื้นที่สาธารณะของชุมชน ในวันที่ 23 ตุลาคม 2568 โดยขอความอนุเคราะห์ให้ประชาชนที่สมัครใจเข้าร่วมตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการตอบแบบสอบถาม และสิทธิในการปฏิเสธหรือยุติการให้ข้อมูล รวมทั้งคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปเพื่อร่วมให้ข้อมูล จากนั้นจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจนได้จำนวนตามที่กำหนด ทั้งนี้

วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกอาจมีข้อจำกัดด้านความเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด ผู้วิจัยจึงใช้ผลการศึกษาเพื่อสะท้อนแนวโน้มความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเป็นสำคัญ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ประกอบด้วย 2 ตอน คือ 1.1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และ 1.2) องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ โดยแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผลการตรวจสอบพบว่าเครื่องมือมีเนื้อหาครอบคลุมและตรงตามประเด็นที่ศึกษา

2) แบบสอบถามความพึงพอใจผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ประกอบด้วย 2 ตอน คือ 2.1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 2.2) ความพึงพอใจผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญ โดยแบบสอบถามฉบับนี้ผ่านการตรวจสอบ IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่าข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.66-1.00 จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

1) การเก็บข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ มีขั้นตอนและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้อาวุโสและบุคคลที่มีความรู้ทางวัฒนธรรมในชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ โดยการส่งหนังสือนำ ตัวอย่างเครื่องมือและข้อคำถาม รายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัย รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัย จากนั้นจึงนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ เพื่อเข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง

2) การเก็บข้อมูลแบบสอบถามความพึงพอใจผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญ มีขั้นตอนและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ โดยใช้วิธีการเดินลงพื้นที่และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกเพื่อสำรวจความคิดเห็น โดยใช้เวลาในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเป็นเวลา 8 ชั่วโมง จากนั้นจึงถอนตัวจากพื้นที่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ ซึ่งได้จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก มีกรอบแนวคิดในการศึกษาประกอบด้วย ชนิดของผ้า ลวดลายของผ้า และสีสันทนของผ้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการ

เข้ารหัสข้อมูลเชิงคุณภาพแบบ Piori code และทำการวิเคราะห์ธีม (Theme Analysis) เพื่อสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ

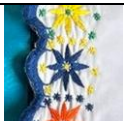
2) กระบวนการพัฒนาด้านแบบผลิตภัณฑ์ใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจผู้ใช้ (Empathize) การนิยามปัญหา (Define) การระดมความคิด (Ideate) การสร้างต้นแบบ (Prototype) และการทดสอบ (Test) ซึ่งดำเนินการผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ เกิดเป็นผลิตภัณฑ์สไบมอญรูปแบบใหม่ ทั้งนี้ ข้อมูลความพึงพอใจผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญที่เป็นผลจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ ประกอบด้วย การทดสอบค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ ของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร

ที่	กรอบแนวคิด	องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ
1	ชนิดของผ้า	● แบบดั้งเดิม ผ้าสไบมอญใช้ผ้าฝ้ายธรรมชาติและผ้าไหมอิตาลีเป็นหลัก โดยที่ผ้าฝ้ายจะระบายอากาศได้ดี ส่วนผ้าไหมให้ความเงางาม ● แบบปัจจุบัน ผ้าสไบมอญเริ่มใช้ผ้าโพลีเอสเตอร์และผ้าใยสังเคราะห์ วัสดุเหล่านี้มีคุณสมบัติทนทาน ดูแลรักษาง่าย และอยู่ทรงสวยงาม
2	ลวดลายของผ้า	ลายผ้าสไบมอญของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ ที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 5 ลวดลาย ดังนี้ ลายดาวล้อมเดือน ลายดอกพิกุล ลายดอกมะลิ ลายดอกมะเขือ ลายดอกลิ้นี่
3	สีสันทบนพื้นผ้า	สีสันทบนพื้นผ้าสไบมอญมีความหมายเชิงวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง มีความหมายดังนี้ สีแดง มีความหมายเกี่ยวข้องกับพลัง ความกล้าหาญ สีเหลือง มีความหมายเกี่ยวข้องกับศรัทธา ปัญญา

ที่	กรอบแนวคิด	องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ
	สีเขียว	มีความหมายเกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ ธรรมชาติ
	สีม่วง	มีความหมายเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรี ความเคารพ
	สีขาว-สีดำ	มีความหมายเกี่ยวข้องกับงานอวมงคล

2. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบและการจัดการความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ สามารถนำมาใช้เป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการออกแบบผลิตภัณฑ์สไบมอญรูปแบบใหม่ แสดงดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ

จากภาพประกอบที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์สไบมอญที่พัฒนาขึ้นใหม่จำแนกตามประสบการณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์สไบมอญที่พัฒนาขึ้นใหม่

ที่	ข้อความถาม	ระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจ									
		เคยใช้สไบเป็นประจำ		เคยใช้สไบเป็นครั้งคราว		เคยเห็นสไบแต่ไม่เคยใช้		ไม่เคยรู้จักสไบมาก่อน		รวม	
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1	ความพึงพอใจต่อชนิดของผ้า	3.93	.884	3.74	0.934	3.85	.907	4.00	1.528	3.83	.942
2	ความพึงพอใจต่อลวดลายของผ้า	3.95	.899	3.69	1.002	3.96	.980	4.00	1.528	3.83	.996
3	ความพึงพอใจต่อสีสันทของผ้า	4.05	.899	3.86	0.997	4.11	.847	4.29	1.496	3.98	.969
รวม		3.98	0.894	3.76	0.978	3.97	0.911	4.10	1.517	3.88	.969

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลต่อผลิตภัณฑ์สไบมอญที่พัฒนาขึ้นใหม่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 (S.D. = .969) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสีสันทนของผ้าสไบมอญที่พัฒนาขึ้นใหม่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านชนิดของผ้า และด้านลวดลายของผ้าตามลำดับ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล พบว่า กลุ่มผู้ที่ไม่เคยรู้จักสไบมาก่อนมีระดับความพึงพอใจสูงสุด 4.10 (S.D. = 1.517)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ ประกอบด้วยองค์ความรู้ 3 ด้าน คือ ชนิดของผ้า ลวดลาย และสีสันทนบนผืนผ้าซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีระบบแบบแผนและความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยเหตุผลที่องค์ความรู้เหล่านี้ยังคงดำรงอยู่ได้ เกิดจากการที่ชุมชนบางกระดี่ มีการสืบทอดภูมิปัญญาที่ผูกพันกับวิถีชีวิตและความเชื่อทางศาสนา การผลิตและการสวมใส่ผ้าสไบที่เป็นการแสดงออกถึงค่านิยมทางจริยธรรมและความสุภาพเรียบร้อยของสตรีมอญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมของ Bourdieu (1986) ที่อธิบายว่า ทุนทางวัฒนธรรมมิได้จำกัดอยู่ที่วัตถุหรือสิ่งของเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้ ทักษะ และแบบแผนการปฏิบัติที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล นอกจากนี้ ลักษณะของลวดลายและสีสันทนผ้าสไบมอญที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น ลายดาวล้อมเดือน ลายดอกพิกุล และสีแดง สีเหลือง สีเขียว ซึ่งสื่อถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณและพิธีกรรม ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวัฒน์ชัย สุวดีผล (2552) ที่ระบุว่าศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไม่เพียงเป็นงานฝีมือ หากแต่เป็น “ระบบสื่อความหมายทางวัฒนธรรม” ที่สะท้อนคติ ความเชื่อ และบทบาททางสังคมของกลุ่มชนดั้งเดิม ผลการวิจัยครั้งนี้จึงยืนยันได้ว่าผ้าสไบมอญเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต และเป็นรากฐานสำคัญของทุนวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในอนาคต

2. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบและการจัดการความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ และแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลมีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

โดยเฉพาะด้านสีสันทองผ้า รองลงมาคือด้านชนิดของผ้า และด้านลวดลายตามลำดับ ทั้งนี้ ผู้ที่ไม่เคยรู้จักสไบมอญมาก่อนมีความพึงพอใจสูงสุดในทุกด้าน โดยเหตุผลที่ผลิตภัณฑ์สไบมอญที่ได้รับการพัฒนาเป็นที่พึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เกิดจากการนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการพัฒนาซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายไปจนถึงการทดสอบผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดการออกแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้จริง ขณะเดียวกันยังคงรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้ กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับ Tran (2016) ที่ระบุว่าความคิดเชิงออกแบบ เป็นกลไกสำคัญในการสร้างนวัตกรรมที่มีรากฐานจากบริบทท้องถิ่นและช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีมิติทางวัฒนธรรมควบคู่กับประโยชน์ใช้สอย สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2565) ที่ระบุว่า การต่อยอดทุนวัฒนธรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคงและยั่งยืน รวมทั้ง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับสมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ และคณะ (2566) ที่ชี้ว่าการใช้ทุนทางวัฒนธรรมร่วมกับแนวทางการออกแบบเชิงสร้างสรรค์สามารถเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การดำรงอยู่ขององค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระตี เป็นหลักฐานที่ชัดเจนของพลังทุนทางวัฒนธรรมในระดับชุมชน ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจผ่านการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ตั้งอยู่บนฐานวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2019) ที่ย้ำถึงความสำคัญของการบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างการเติบโตที่ครอบคลุมและมีคุณค่าตามกรอบของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 8 (SDG 8: Decent Work and Economic Growth)

องค์ความรู้ใหม่

1. องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Knowledge) องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สไบมอญของชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระตี กรุงเทพมหานคร ได้เผยให้เห็นระบบองค์ความรู้เชิงลึกที่เชื่อมโยงระหว่าง “ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน” กับ “ระบบคุณค่าเชิงจารีต” ของชุมชน ผลการศึกษาชี้ว่า สไบมอญเป็น “สื่อทางวัฒนธรรม” ที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนา ความสุภาพของสตรี และความสัมพันธ์ทางสังคม ชุมชน และวัด การจำแนกองค์ความรู้ของสไบมอญออกเป็นสามองค์ประกอบ ได้แก่ ชนิดของผ้า ลวดลาย และสีสันทา ทำให้เห็นโครงสร้างความรู้เชิงระบบที่อธิบายถึงรากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรม (Cultural-Based Innovation) การวิจัยได้พัฒนากระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สไบมอญที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับแนวคิดร่วมสมัย ผ่านการประยุกต์ใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการจัดการความรู้ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างปราชญ์ชุมชนและผู้เข้าร่วมกิจกรรมใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม การเรียนรู้และบูรณาการองค์ความรู้ดั้งเดิมกับแนวคิดใหม่ และการสร้างสรรค์เชิงออกแบบ ซึ่งส่งผลให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมที่เรียกว่า “3-Stage Model of Cultural Innovator Development” แสดงดังภาพประกอบที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดล 3-Stage Model of Cultural Innovator Development

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย ชุมชนไทย-รามัญ (มอญ) บางกระดี่ มีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนทั้งในด้านชนิดของผ้า ลวดลาย และสีสันทัน ทั้งนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้การคิดเชิงออกแบบทำให้เกิดสไบมอญรูปแบบใหม่ที่ยังคงคุณค่าดั้งเดิมแต่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภครุ่นใหม่ โดยผลการประเมินความพึงพอใจแสดงให้เห็นว่าการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สามารถเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 8 ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สไบมอญบางกระดี่เพื่อเป็นพื้นที่อนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 สถานศึกษาในพื้นที่สามารถนำกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดย

ใช้การคิดเชิงออกแบบเป็นฐานไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ 2.3 ชุมชนบางกระดี่ควรถ่ายทอดเรื่องราวของผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อขยายตลาดการจำหน่ายสไบมอญไปยังลูกค้ากลุ่มใหม่ 3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 3.1 ศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สไบมอญในชุมชนที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม 3.2 ศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญโดยใช้การคิดเชิงออกแบบ 3.3 ควรศึกษาแนวทางการสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้สไบมอญเป็นฐาน เพื่อให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนบางกระดี่ที่เข้มแข็งในระยะยาวอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากโครงการการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์จังหวัดพะเยา ภายใต้กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน แผนงานโครงการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา และพัฒนากำลังคนขั้นสูง (Reinventing University) มหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2568

เอกสารอ้างอิง

- สวัสดินัย สวัสดิผล. (2552). ทุนทางสังคมกับการจัดการศูนย์เรียนรู้: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์, พระมหาสุพัตร วชิราวุธ, สหทัยา วิเศษ, เบญญาดา กระจำแจ้ง, และ ปาณิสรา เทพรักษ์. (2566). การผลิตผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชน จังหวัดลำปาง. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 8(2), 387-405.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2565). รายงานสถานการณ์และความเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ปี 2565. กรุงเทพมหานคร: Bolliger & Company (Thailand) Co., Ltd.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), Handbook of theory and research for the sociology of education. New York: Greenwood.

- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation. New York: Oxford University Press.
- Tran, N. (2016). Design thinking playbook for change management in K-12 schools. Retrieved November 12, 2025, from https://issuu.com/normantran2001/docs/design_thinking_playboo
- UNESCO. (2019). Global education monitoring report 2019: Migration, displacement and education - Building bridges, not walls. Paris: UNESCO Publishing.
- United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. New York: United Nations.

การศึกษาผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19)
ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช*
A STUDY OF THE EFFECT OF VIRUS DESTRUCTION ON THE CORONA
(COVID-19) ON THE ORGANIZATION OF THE ONLINE TEACHING AND
LEARNING SYSTEM OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
SRITHAMMASOKRAT CAMPUS

พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร(อะซิม)¹, สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา², พระปลัดประวิทย์ ธนบุญโญ(ศิริวัฒน์)³,
จินตนา กะตากุล⁴ และ พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก(ฉีตอิม)⁵

Phramaha Ekkawin Piyaweero (Asim)¹, Sitthipong Sitthipattaraprabha²,
Phrapalad Prawit Thanapanyo (Siriwat)³, Jintana Katakul⁴ and PhramahaAdisak Gavesako (Cheed-im)⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

¹⁻⁵Mahamakut Buddhist University Srithammasokrat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: sitthipong.sit@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ : 13 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 1 ธันวาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 2 ธันวาคม 2568

Received 13 November 2025; Revised 1 December 2025; Accepted 2 December 2025

Citation:

* พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร(อะซิม), สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา, พระปลัดประวิทย์ ธนบุญโญ(ศิริวัฒน์), จินตนา กะตากุล และ
พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก(ฉีตอิม). (2568). การศึกษาผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 529-546.

Phramaha Ekkawin Piyaweero (Asim), Sitthipong Sitthipattaraprabha, Phrapalad Prawit Thanapanyo
(Siriwat), Jintana Katakul and PhramahaAdisak Gavesako (Cheed-im). (2025). A Study Of The Effect Of Virus
Destruction On The Corona (Covid-19) On The Organization Of The Online Teaching And Learning System
Of Mahamakut Buddhist University Srithammasokrat Campus. Journal of Interdisciplinary Social

Development, 3(6), 529-546.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช (มมร.ศศ) 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในบริบทสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของนักศึกษา มมร.ศศ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา มมร.ศศ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 380 รูป/คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนาที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มมร.ศศ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนออนไลน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.75$) รองลงมา ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อหลักสูตร ($\bar{X}=3.72$) ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อผู้สอน ($\bar{X}=3.71$) ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อตัวนักศึกษาเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.68$)

2. รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในบริบทสถานการณ์โรคไวรัสโคโรนาของนักศึกษา มมร.ศศ 1) การจัดอบรมร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาให้เข้าใจสามารถใช้แพลตฟอร์มในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งควรใช้เพียง google meet เพราะเป็นแพลตฟอร์มที่มหาวิทยาลัยซื้อลิขสิทธิ์ 2) อาจารย์มีระเบียบในการเรียนการสอน ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องเปิดกล้องในการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้สามารถประเมินพฤติกรรมการเรียนได้ 3) วิทยาเขตและนักศึกษาคควรวางแผนการเรียนการสอนให้ชัดเจน 4) อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาควรมีช่องทางออนไลน์สำหรับติดต่อนักศึกษาเพื่อสื่อสาร

คำสำคัญ: ผลกระทบโรคระบาดติดต่อ, การเรียนการสอนออนไลน์, นักศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) To study the impact of the epidemic on the coronavirus (COVID-19) on the organization of online teaching and learning of students at Mahamakut Buddhist University, Sri Dharma Sokrajang Campus.

(MBU.SSC) 2) To present the online teaching model in the context of the coronavirus (COVID-19) epidemic situation of students of MBU.SSC The sample group used in the research was 380 students from MBU.SSC, academic year 2020, which were obtained by purposive selection. The tool used to collect data was a questionnaire. Data was analyzed using a ready-made computer program. Statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research found that ; 1) The impact of the coronavirus disease on the online teaching system of MBU.SSC, in all 4 aspects, was at a high level ($\bar{X}=3.72$). When considering each aspect in order of average from highest to lowest, it was found that the feeling towards online learning had the highest average ($\bar{X}=3.75$), followed by the feeling towards the curriculum ($\bar{X}=3.72$), the feeling towards the instructor ($\bar{X}=3.71$), and the feeling towards the students themselves had the lowest average ($\bar{X}=3.68$), respectively. 2) Models of Online Teaching and Learning in the Context of the Corona virus Pandemic of MBU.SSC Students 1) Organizing joint training between teachers and students to understand how to use the platform for online teaching. Only Google Meet should be used because it is a platform that the university has purchased the copyright for. 2) Teachers have regulations for teaching and learning. Both parties must turn on the camera during online teaching in order to be able to evaluate learning behavior. 3) The campus and students should plan teaching and learning clearly. 4) Teachers responsible for the subjects should have an online channel for contacting students to communicate.

Keyword: Effects of epidemic disease, Online teaching, Student

บทนำ

ไวรัสโคโรนาเป็นไวรัสในวงศ์ใหญ่ที่เป็นสาเหตุของโรคทั้งในสัตว์และคน ในคนนั้นไวรัสโคโรนาหลายสายพันธุ์ทำให้เกิดโรกระบบทางเดินหายใจตั้งแต่โรคหวัดธรรมดาจนถึงโรคที่มีอาการรุนแรง เช่น โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) และโรกระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง (SARS) ไวรัสโคโรนาที่ค้นพบล่าสุดทำให้เกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 โรคโควิด 19 คือโรคติดต่อซึ่งเกิดจากไวรัสโคโรนาชนิดที่มีการค้นพบล่าสุด ไวรัสและโรคอุบัติใหม่นี้ไม่เป็นที่รู้จักเลยก่อนที่จะมีการระบาดในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนในเดือนธันวาคมปี 2019 ขณะนี้โรคโควิด 19 มีการระบาดใหญ่ไปทั่ว ส่งผลกระทบแก่หลายประเทศทั่วโลก (kapook.com.2563) และได้ส่งผลกระทบถึงเรื่องการศึกษา การศึกษานั้นเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์รู้จักพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดำเนินไปได้อย่างปกติและมีความสุขในสังคม และนำความรู้ความสามารถที่มีไปพัฒนาประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์ที่มีการปรับเปลี่ยน ซึ่งนั่นก็หมายความว่า ประชาชนในประเทศนั้น ๆ จะต้องได้รับการพัฒนาทางการศึกษาอย่างถูกวิธี ดังคำกล่าว ประเทศใดที่มีจำนวนประชากรได้รับการศึกษามากประเทศนั้นย่อมจะมีการพัฒนาและก้าวไปไกลยิ่งกว่าประเทศอื่น ๆ ที่มีจำนวนประชากรที่ได้รับการศึกษาน้อย มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาขั้นสูงที่มีพันธกิจหลักคือ งานสอน เพื่อถ่ายทอดความรู้ งานวิจัย งานบริการวิชาการแก่สังคม และงานถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิดความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งเข้าใจตนเองและปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เป็นการต่อยอดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ที่ให้ความรู้และทักษะทางวิชาชีพสามารถถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และเสริมสร้างความเจริญให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543) ดังนั้นการจัดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาจึงต้องจัดให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อที่จะสร้างกำลังคนไปประกอบการทำงานอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มหาวิทยาลัยจึงไม่ใช่แค่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ทักษะทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ต้องเป็นบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม ตามวิชาชีพและทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2549) พร้อมทั้งความสามารถด้านทักษะการดำเนินชีวิต เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถดำรงตนอยู่ในสังคม สมควร

แก้ข้อจำกัด มีส่วนช่วยเหลือสร้างสรรค์สังคมได้อย่างเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ที่ได้ชื่อว่าได้รับการศึกษามาอย่างดี (มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ. 2543)

การสอนระดับอุดมศึกษามีหลายวิธี ไม่มีวิธีไหนที่ดีที่สุด วิธีการสอนที่ดีนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สารการสอน สภาพนิสิตนักศึกษา ดังนั้น การเลือกวิธีการสอนจึงขึ้นอยู่กับ การวางแผนการสอนของผู้สอนว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร วิธีการสอนนั้นในบทเรียนหนึ่งหรือชั่วโมงสอน ชั่วโมงหนึ่งอาจใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบก็ได้ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระที่จะสอน (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2551) ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถหรือความสำเร็จของนักศึกษาที่ได้จากการเรียนการสอน ซึ่งวัดผลความสำเร็จหรือระดับความรู้ความสามารถของนักศึกษาว่ามีความรู้มากน้อย จากผลของคะแนนสอบในแต่ละวิชา และประเมินผลออกมาในรูปของเกรดเฉลี่ยสะสม (ธวัชชัย ศุภดิษฐ์. 2556) และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ของการเรียน ได้แก่ ความรู้ ความสามารถทักษะ เชี่ยวชาญ ความถนัด ความสนใจ และพื้นฐานของผู้เรียนที่มีมาก่อน ความสนใจในวิชาเรียน การยอมรับความสามารถของตนเอง การเรียนการสอนหรือประสิทธิภาพที่ผู้เรียนจะได้รับ ผลสำเร็จในการเรียน ระบบการเรียนและสถาบัน หลักสูตรหรือวิชาที่เรียน อุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย บรรยากาศในการเรียนและสิ่งแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว การศึกษาของบิดามารดา เป็นต้น (ธวัชชัย ศุภดิษฐ์. 2556) และในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) และอาจรวมไปถึงการมีผลสัมฤทธิ์ของการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่องศึกษาผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียน การสอนให้ดียิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในบริบทสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ปีการศึกษา 2563 จำนวน 380 รูป/คน (สถิตินักศึกษา ฝ่ายทะเบียน มจร.ศศ. 2563)

2) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ปีการศึกษา 2563 จำนวน 380 รูป/คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

ความรู้สึกต่อตัวนักศึกษาเอง

ความรู้สึกต่อตัวผู้สอน

ความรู้สึกต่อหลักสูตร

ความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

3. ระยะเวลาในการทดลอง

ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 มิถุนายน 2563-30 ตุลาคม 2563

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา อาชีพ/ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อตัวนักศึกษาเอง	เป็นจำนวน 5 ข้อ
2. ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อผู้สอน	เป็นจำนวน 5 ข้อ
3. ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อหลักสูตร	เป็นจำนวน 5 ข้อ
4. ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนออนไลน์	เป็นจำนวน 5 ข้อ
รวมทั้งสิ้น	เป็นจำนวน 20 ข้อ

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีลักษณะเลือกตอบ 5 ลำดับ โดยกำหนดเกณฑ์วัด ดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
มาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์การให้คะแนน ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ให้เกณฑ์การวัดระดับคะแนนค่าเฉลี่ยในการแบ่งเป็น ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง มีความเห็นในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง มีความเห็นในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง มีความเห็นในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง มีความเห็นในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง มีความเห็นในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (คำถามปลายเปิด)

การดำเนินการสร้างแบบสอบถามเชิงปริมาณ เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในบริบทสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของนักศึกษา มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ผู้วิจัยดำเนินการ ตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด
3. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบแก้ไขเสนอแนะปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม
4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ถูกต้องตามหลักวิชาการและในด้านภาษาที่ใช้เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาแล้วนำมาวิเคราะห์ตามวิธีการทดสอบความเที่ยงตรงของ IOC โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Object Congruence: IOC) หรือ ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC ต้องมีค่า 0.5 ขึ้นไปซึ่งค่า IOC ที่ได้จากการทดลองเครื่องมือมีอยู่ระหว่าง 0.967 จึงถือว่ามีความเที่ยงตรง

5. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้วไปใช้กับ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จำนวน 380 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. บัญชีส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในบริบทสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราชเรียงเรียงประเด็นที่สำคัญ จาก

การวิเคราะห์ข้อมูล แล้วประมวลผลสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ และนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการศึกษาผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

การศึกษาผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อนักศึกษาเอง	3.68	0.66	มาก
ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อผู้สอน	3.71	0.64	มาก
ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อหลักสูตร	3.72	0.67	มาก
ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนออนไลน์	3.75	0.63	มาก
รวม	3.72	0.60	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนออนไลน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.75$) รองลงมาคือ ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อหลักสูตร ($\bar{X}=3.72$) ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อ

ผู้สอน ($\bar{X}=3.71$) ส่วนด้านความรู้สึกต่อตัวนักศึกษาเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.68$) ตามลำดับ และวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านความรู้สึกต่อตัวนักศึกษาเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ พบว่า ข้อที่ 2 ท่านคิดว่าตัวนักศึกษาสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเรียนในระบบออนไลน์ได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.76$) รองลงมาคือ ข้อที่ 5 ท่านคิดว่าการเรียนออนไลน์สลับกับการเรียนในห้องเรียนเป็นรายสัปดาห์มีความเหมาะสม ($\bar{X}=3.72$) ส่วนข้อที่ 3 ที่ว่าท่านคิดว่าการเรียนออนไลน์ช่วยประหยัดเวลาและต้นทุนที่ต้องจ่ายทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.55$) ตามลำดับ

2. ด้านความรู้สึกต่อผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ พบว่า ข้อที่ 10 ท่านเชื่อมั่นอาจารย์ผู้สอนผ่านระบบออนไลน์ว่าสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีเหมือนกับการเรียนในระบบปกติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.77$) รองลงมาคือ ข้อที่ 7 ท่านคิดว่าอาจารย์ผู้สอนทำการสอนในระบบออนไลน์ได้ดีกว่าการเรียนในชั้นเรียน ($\bar{X}=3.71$) ข้อที่ 9 ท่านคิดว่าอาจารย์แต่ละท่านเตรียมตัวในการสอนออนไลน์มาเป็นอย่างดี ($\bar{X}=3.69$) ส่วนข้อที่ 8 ท่านคิดว่าอาจารย์ผู้อาวุโสยังไม่มีความพร้อมสำหรับการสอนในระบบออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.68$) ตามลำดับ

3. ด้านความรู้สึกต่อหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ พบว่า ข้อที่ 12 ท่านมีความเห็นว่าหลักสูตรในบางวิชาควรจัดการสอนแบบปกติมากกว่าการสอนแบบออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ ข้อที่ 13 ท่านมีความเห็นว่าควรมีการบูรณาการหลักสูตรในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เข้ากับการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ ($\bar{X}=3.73$) ข้อที่ 15 ท่านคิดว่าการมีความเห็นว่าหลักสูตรในระบบการเรียนออนไลน์ยังไม่ตอบโจทย์การศึกษาในยุคปัจจุบัน ($\bar{X}=3.69$) ส่วนข้อที่ 14 ท่านคิดว่าหลักสูตรการเรียนออนไลน์ไม่มีความแตกต่างกับหลักสูตรการเรียนภาคปกติ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.67$) ตามลำดับ

4. ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการเรียนออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ พบว่า ข้อที่ 17 ท่านคิดว่าการเรียนการสอนระบบออนไลน์ทำให้ท่านไม่ได้รับความรู้อย่างที่ควรจะเป็น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.86$) รองลงมาคือ ข้อที่ 16 ท่านคิดว่าการสอนในระบบออนไลน์เป็นการปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม ($\bar{X}=3.47$) ข้อที่ 20 ท่านคิดว่าการเรียนการสอนออนไลน์ทำให้นักศึกษาขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ($\bar{X}=3.73$) ส่วนข้อที่ 19 ท่านคิดว่าการเรียนการสอนออนไลน์เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงองค์ความรู้ในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.65$) ตามลำดับ

การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในบริบทสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช ได้แก่ 1) การจัดอบรมร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาให้เข้าใจและสามารถใช้แพลตฟอร์มในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งควรใช้เพียงแพลตฟอร์มหลัก คือ google meet เพราะเป็นแพลตฟอร์มที่มหาวิทยาลัยซื้อลิขสิทธิ์สำหรับบริการคณาจารย์และนักศึกษา และเพื่อสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน 2) อาจารย์และนักศึกษามีระเบียบในการเรียนการสอนร่วมกัน คือ ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องเปิดกล้องตลอดเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้อาจารย์สามารถประเมินพฤติกรรมการณ์เรียนของนักศึกษาได้ 3) วิทยาเขตและนักศึกษควรวางแผนการเรียนการสอนให้ชัดเจน เช่น เมื่อถึงเวลาเรียน ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องอยู่ในสถานที่ซึ่งมีอินเทอร์เน็ตในการเชื่อมต่อสัญญาณโดยสะดวก 4) อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาควรมีช่องทางออนไลน์สำหรับติดต่อกับนักศึกษาเพื่อสื่อสารหรือส่งไฟล์การสอนและงานที่มอบหมายให้นักศึกษา

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช ดังนี้

ผลจากการวิจัย พบว่า ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ใน

ปัจจุบันการเรียนรู้แบบออนไลน์ หรือ e-learning เป็นการศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) หรืออินทราเน็ต (Intranet) ด้วยตัวเอง ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตน โดยเนื้อหาของบทเรียน ประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ และมัลติมีเดียอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser โดยผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคนสามารถ ติดต่อ ประึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างกันได้ เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยอาศัยเครื่องมือการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย เช่น (e-mail, web-board, chat, Social Network) การเรียนรู้แบบออนไลน์จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคน, เรียนได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ (Learn for all : anyone, anywhere and anytime) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิภัทร หนูยอด (2556) ได้ทำวิจัยเรื่องประสิทธิผลของรูปแบบการสอนโดยใช้สื่อ การสอนแบบออนไลน์ วิชาการเขียนโปรแกรมเว็บแบบพลวัต (The Effectiveness about ELearning :Dynamic Web Programming.) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาที่เรียนแบบ e-learning โดยผ่านระบบสร้างสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่เรียนใน ห้องเรียนปกติ ซึ่งมีค่า t เท่ากับ 2.22 ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 2) ความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนแบบ e-learning โดยผ่านระบบสร้างสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ซึ่ง อยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมากที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนแบบ e-learning โดยผ่านระบบสร้างสื่อ การเรียนการสอนออนไลน์ สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีประเด็นนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1) ด้านความรู้สึกรู้สึต่อตัวนักศึกษาเอง พบว่า ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า เพราะในปัจจุบันนี้การเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์ถือว่ามีความสะดวกและเข้ากับสถานการณ์วิกฤตปัจจุบัน ทำให้ตัวนักศึกษาเองมีความพร้อมสำหรับการเรียนในระบบออนไลน์ ตัวนักศึกษาสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเรียนในระบบออนไลน์ได้เป็นอย่างดี การเรียนออนไลน์ช่วยประหยัดเวลาและต้นทุนที่ต้องจ่ายทางการศึกษา การเรียนในระบบออนไลน์ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงความรู้ได้มากกว่าการเรียนในห้องเรียน การเรียนออนไลน์สลับกับการเรียนในห้องเรียนเป็นรายสัปดาห์มีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา รัตนธีรวิเชียร (2555) ได้ศึกษางานวิจัยการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชา อัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่อง การเขียนผังงานสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ครั้งนี้เพื่อสร้างและประเมินประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์วิชาอัลกอริทึม เบื้องต้น เรื่องการเขียนผังงาน และเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนโดยใช้ บทเรียนออนไลน์ เรื่องการเขียนผังงาน

2) ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อผู้สอน พบว่า ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID -19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็อธิบายได้ว่า อาจารย์ผู้สอนมีความพร้อมสำหรับการสอนในระบบออนไลน์ อาจารย์ผู้สอนทำการสอนในระบบออนไลน์ได้ดีกว่าการเรียนในชั้นเรียน อาจารย์แต่ละท่านเตรียมตัวในการสอนออนไลน์มาเป็นอย่างดี และมีความเชื่อมั่นอาจารย์ผู้สอนผ่านระบบออนไลน์ว่าสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีเหมือนกับการเรียนในระบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกรรัตน์ นิลฉิมและ แวหาชัน แวหะมะ (2556) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ผลการใช้สื่อการสอนด้วยการบันทึกการสอนในห้องเรียนเป็นแบบมัลติมีเดียผังบนห้องเรียนเสมือนในรายวิชาด้าน คอมพิวเตอร์ จากผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการใช้สื่อการสอนด้วยการบันทึกการสอนใน ห้องเรียนเป็นแบบมัลติมีเดียผังบนห้องเรียนเสมือนในรายวิชาด้านคอมพิวเตอร์ เป็นการใช้การเรียน การสอนในชั้นเรียนเป็นหลักแล้วเสริมการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านห้องเรียนเสมือน โดยอาศัยสื่อ การสอนแบบมัลติมีเดียบนห้องเรียนเสมือน ขณะดำเนินการสอนผู้สอนสามารถบันทึกการสอนเป็น แบบมัลติมีเดียด้วยตนเองและนำขึ้นไปใช้บนห้องเรียนเสมือน นอกจากกิจกรรมที่สามารถกระทำผ่าน ห้องเรียนเสมือน ได้แก่ การบ้าน การสนทนาผ่านกระดานสนทนา และการใช้สังคมออนไลน์ เป็นต้น 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบการใช้สื่อการสอนด้วยการบันทึก การสอนในห้องเรียนเป็นแบบมัลติมีเดียผังบนห้องเรียนเสมือนในรายวิชาด้านคอมพิวเตอร์สูงกว่าการเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบการเรียนด้วยวิธีการเรียนบนห้องเรียนเสมือนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบการใช้สื่อการสอนด้วยการบันทึก การสอนในห้องเรียนเป็นแบบมัลติมีเดียผังบนห้องเรียนเสมือนอยู่ในระดับมากที่สุด

3) ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อหลักสูตร พบว่า ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็อธิบายได้ว่า การจัดหลักสูตรในการเรียนออนไลน์ของสาขาวิชาต่าง ๆ มีความเหมาะสม มีความเห็นว่าหลักสูตรใน

บางวิชาควรจัดการสอนแบบปกติมากกว่าการสอนแบบออนไลน์ มีความเห็นว่าควรมีการบูรณาการหลักสูตรในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เข้ากับการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ หลักสูตรการเรียนออนไลน์ไม่มีความแตกต่างกับหลักสูตรการเรียนภาคปกติการมีความเห็นว่าหลักสูตรในระบบการเรียนออนไลน์ยังไม่ตอบโจทย์การศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จุลศักดิ์ สุขสบาย,2558) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีประสิทธิภาพ 87.02/81.92 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2. ผลสัมฤทธิ์หลังการเรียน ของนักเรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเท่ากับ 81.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยรวม ($\bar{X} = 4.10$), โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

4) ด้านความรู้สึกลต่อการเรียนออนไลน์ พบว่า ผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีการจัดการระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การสอนในระบบออนไลน์เป็นการปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม การเรียนการสอนระบบออนไลน์ทำให้ท่านไม่ได้รับความรู้อย่างที่ควรจะเป็น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตส่งผลกระทบต่อ การเรียนการสอนระบบออนไลน์ การเรียนการสอนออนไลน์เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงองค์ความรู้ในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันภายในชั้นเรียน การเรียนการสอนออนไลน์ทำให้นักศึกษาขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ฉันททิพย์ ลีลิตธรรม,2557) ได้ศึกษาการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการเรียนรู้ในห้องเรียนกลับทางร่วมกับเทคโนโลยีการเรียนรู้ แบบภควันตภาพโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต The Development of Flipped Classroom Techniques Model with Ubiquitous Learning Using Collaborative Learning Techniques on Internet การวิจัย ครั้งนี้ เป็นการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการเรียนรู้ในห้องเรียนกลับทางร่วมกับเทคโนโลยีการเรียนรู้ แบบภควันตภาพโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการเรียนรู้ที่สังเคราะห์ขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นต้นแบบสำหรับการสอน

ใน รายวิชาการเขียนโปรแกรมภาษาซี ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) พุทธศักราช 2546 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยได้กรอบแนวคิดที่มีชื่อว่า “DeFlipp With UL Model” ผลการประเมินความเหมาะสม ของกรอบแนวคิดการเรียนรู้ที่สังเคราะห์ขึ้น พบว่า นำไปเป็นต้นแบบได้

2. รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในบริบทสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช พบว่า 1) การจัดอบรมร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาให้เข้าใจและสามารถใช้แพลตฟอร์มในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งควรใช้เพียงแพลตฟอร์มหลัก คือ google meet เพราะเป็นแพลตฟอร์มที่มหาวิทยาลัยซื้อลิขสิทธิ์สำหรับบริการคณาจารย์และนักศึกษา และเพื่อสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน 2) อาจารย์และนักศึกษามีระเบียบในการเรียนการสอนร่วมกัน คือ ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องเปิดกล้องตลอดเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้อาจารย์สามารถประเมินพฤติกรรมการณ์เรียนของนักศึกษาได้ 3) วิทยาเขตและนักศึกษาควรวางแผนการเรียนการสอนให้ชัดเจน เช่น เมื่อถึงเวลาเรียน ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องอยู่ในสถานที่ซึ่งมีอินเทอร์เน็ตในการเชื่อมต่อสัญญาณโดยสะดวก 4) อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาควรมีช่องทางออนไลน์สำหรับติดต่อกับนักศึกษาเพื่อสื่อสารหรือส่งไฟล์การสอนและงานที่มอบหมายให้นักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พัชรา คงเหมา, 2560) ได้ทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์สำหรับ อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นสำหรับผู้สอนใน การใช้ห้องเรียนออนไลน์คือการไม่มีเวลาในการจัดทำและการปรับปรุงเนื้อหาของบทเรียน มีจำนวน ภาระงานสอนที่มาก มีงานอื่นที่สำคัญกว่าจะต้องกระทำ ขาดแรงจูงใจในการทำงาน รวมถึงความ พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน แนวทางในการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์คือ ควรส่งเสริมการใช้งานให้มากขึ้นควรกำหนดนโยบายการใช้งานห้องเรียนออนไลน์ในการเรียนการสอน กำหนดตัวชี้วัดด้านการจัดการเรียนการสอน มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างให้เกิดความเข้าใจ และมีการติดตามประเมินผลการเข้าใช้งานห้องเรียนออนไลน์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากโรคระบาดติดต่อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่มีต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช

วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความรู้สึกต่อการเรียนออนไลน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.75$) รองลงมาคือ ด้านความรู้สึกต่อหลักสูตร ($\bar{X}=3.72$) ด้านความรู้สึกต่อผู้สอน ($\bar{X}=3.71$) ส่วนด้านความรู้สึกต่อตัวนักศึกษาเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.68$) ตามลำดับ 2. รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในบริบทสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

1) การจัดอบรมร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาให้เข้าใจและสามารถใช้แพลตฟอร์มในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งควรใช้เพียงแพลตฟอร์มหลัก คือ google meet เพราะเป็นแพลตฟอร์มที่มหาวิทยาลัยซื้อลิขสิทธิ์สำหรับบริการคณาจารย์และนักศึกษา และเพื่อสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน 2) อาจารย์และนักศึกษามีระเบียบในการเรียนการสอนร่วมกัน คือ ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องเปิดกล้องตลอดเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้อาจารย์สามารถประเมินพฤติกรรมการณ์เรียนของนักศึกษาได้ 3) วิทยาเขตและนักศึกษาควรวางแผนการเรียนการสอนให้ชัดเจน เช่น เมื่อถึงเวลาเรียน ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องอยู่ในสถานที่ซึ่งมีอินเทอร์เน็ตในการเชื่อมต่อสัญญาณโดยสะดวก 4) อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาควรมีช่องทางออนไลน์สำหรับติดต่อนักศึกษาเพื่อสื่อสารหรือส่งไฟล์การสอนและงานที่มอบหมายให้นักศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 1 คือ ด้านความรู้สึกต่อนักศึกษาเอง ซึ่งมีค่า แปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตัวนักศึกษาเองจะต้องมีความพร้อมสำหรับการเรียนในระบบออนไลน์ ที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเรียนในระบบออนไลน์ได้เป็นอย่างดี เพราะการเรียนออนไลน์ช่วยประหยัดเวลาและต้นทุนที่ต้องจ่ายทางการศึกษา และช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็วมีความสะดวก 2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 2 คือ ด้านความรู้สึกต่อผู้สอน ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความพร้อมสำหรับการสอนในระบบออนไลน์ เพราะจะช่วยให้อาจารย์ผู้สอนทำการสอนในระบบออนไลน์ได้ดีกว่าการเรียนในชั้นเรียน อาจารย์แต่ละท่านเตรียมตัวในการสอนออนไลน์มาเป็นอย่างดี จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้อย่างสูงต่อนักศึกษาในการรับความรู้ 3. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 3 คือ ด้านความรู้สึกต่อหลักสูตร ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น การจัดหลักสูตรในการเรียนออนไลน์ของสาขาวิชาต่าง ๆ จะต้องมีความเหมาะสม มีความพร้อมในการบูรณาการหลักสูตรในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เข้ากับการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ในปัจจุบัน 4. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 4 คือ ด้านความรู้สึกต่อการเรียน

ออนไลน์ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ต้องคำนึงถึงการสอนในระบบออนไลน์ ว่าเป็น การปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความ สะดวกทันสมัย มีความรวดเร็วในการเข้าถึงสื่อหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย 1. ควรศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดระบบการ เรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษาในปัจจุบัน” 2. ควรศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “แนวทางการ พัฒนาการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษาในปัจจุบัน” 3. ควรศึกษาเกี่ยวกับ เรื่อง “การปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการจัดระบบการเรียนการสอนออนไลน์ของนักศึกษาใน ปัจจุบัน”

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา รัตนธีรวิเชียร. (2555). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่อง การเขียนผังงานสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 1(1), 99-110.
- ไกรรัตน์ นิลฉิม และแวฮาซัน แวะมะมะ. (2556). ผลการใช้สื่อการสอนด้วยการบันทึกการสอน ในห้องเรียนเป็นแบบมัลติมีเดียผังบนห้องเรียนเสมือนในรายวิชาด้านคอมพิวเตอร์.
- จุลศักดิ์ สุขสบาย. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่องเทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม). วารสารมหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 10(1), 25-33.
- ฉันททิพย์ ลีลิตธรรมและมนต์ชัย เทียนทอง. (2557). การสังเคราะห์กรอบแนวคิดการเรียนรู้ใน ห้องเรียนกลับทางร่วมกับเทคโนโลยีการเรียนรู้ แบบภควันตภาพโดยใช้รูปแบบการ เรียนรู้แบบร่วมมือ การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่15 ณ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (28 มีนาคม 2557). 120-126.
- มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ. (2543). หอพักกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. ใน รายงาน การวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

- พัชรา คงเหมาชะ. (2560). แนวทางการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์สำหรับ อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2551). การเลือกวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. ขาวสารวิชาการ. คณะเภสัชศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วุฒิกัทร หนูยอด (2555). ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนโดยใช้สื่อ การสอนแบบออนไลน์ วิชาการเขียนโปรแกรมเว็บแบบพลวัต. วิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ.
- สถิตินักศึกษา ฝ่ายทะเบียน มมร.ศศ. 2563. สถิติจำนวนนักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช. ฝ่ายทะเบียน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- ธวัชชัย ศุภดิษฐ์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับปริญญาโทของสถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์ปีการศึกษา 2554. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- kapook.com. (2563). COVID-19 คืออะไร มารู้จักโคโรนาไวรัส สายพันธุ์ใหม่ ที่ทำลายปอดได้. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2563. จาก <https://covid-19.kapook.com/viw221519.html>

การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ตามหลักสัปปายะ 7*

MAINTAINING MONASTIC WELL-BEING THROUGH THE SEVENFOLD PRINCIPLES OF SAPPAYA

พระครูสังฆธรรมภิรม ปสนโน (แช่ตั้ง)¹, สมเดช นามเกต² และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต³

Phrakhu Satthathamphiroom Pasanno (Ssetang)¹, Somdet Namket² and Phrakru Phisalsarbunthit³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6941240217@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 20 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 8 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 10 พฤศจิกายน 2568

Received 20 October 2025; Revised 8 November 2025; Accepted 10 November 2025

บทคัดย่อ

การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์เป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้งมิติทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา หลักสัปปายะ 7 ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร บุคคล ภูมิอากาศ ทำางการทำงาน สติสัมปชัญญะ และ ธรรมะสัปปายะ ถือเป็นกรอบแนวคิดเชิงพุทธที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของพระสงฆ์ได้อย่างมีระบบ บทความนี้มุ่งวิเคราะห์การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ตามหลักสัปปายะ 7 โดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรมเชิงพุทธและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายถึงแนวทางการสร้างสภาพแวดล้อมและปัจจัยเอื้อต่อการดำรงชีวิตสมณะ ตลอดจนการพัฒนาสุขภาวะที่ยั่งยืน

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 สามารถช่วยสร้างดุลยภาพระหว่างความเป็นอยู่ทางกายและจิตใจของพระสงฆ์ ส่งผลต่อการปฏิบัติธรรมอย่างมี

Citation:

* พระครูสังฆธรรมภิรม ปสนโน (แช่ตั้ง), สมเดช นามเกต และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต. (2568).

การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ตามหลักสัปปายะ 7. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 547-563.

Phrakhu Satthathamphiroom Pasanno (Ssetang), Somdet Namket and Phrakru Phisalsarbunthit. (2025).

Maintaining Monastic Well-Being Through The Sevenfold Principles Of Sappaya.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 547-563.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพที่เกิดจากวิถีชีวิตสมัยใหม่ เช่น โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ความเครียด และการขาดการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์จึงไม่เพียงเป็นการรักษาสมณวินัยเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการธำรงพระพุทธศาสนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสงฆ์ในสังคมไทย ดังนั้น หลักสัปปายะ 7 อาจถือเป็นกรอบแนวคิดเชิงองค์รวมที่สามารถพัฒนาเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ในปัจจุบันและอนาคต อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนสงฆ์ที่มีสุขภาวะสมบูรณ์ทั้งกายและใจ

คำสำคัญ: การดูแลสุขภาวะ, พระสงฆ์, หลักสัปปายะ 7

Abstract

Monastic health care is a crucial issue encompassing physical, mental, social, and spiritual dimensions, which are closely connected to the monastic lifestyle and Buddhist practice. The Seven Principles of Sappaya namely dwelling, food, association with people, climate, posture and activities, mindfulness and clear comprehension, and Dhamma serve as a Buddhist conceptual framework that can be systematically applied to promote the holistic well-being of monks. This article aims to analyze monastic health care in accordance with the Seven Principles of Sappaya through a review of Buddhist literature and relevant scholarly research, with the goal of elucidating approaches for creating conducive environments and supportive factors for monastic living, as well as for fostering sustainable well-being.

The findings reveal that the application of the Seven Principles of Sappaya helps maintain a balance between the physical and mental conditions of monks, thereby enhancing the effectiveness of Buddhist practice. Moreover, it contributes to the reduction of health risks arising from modern lifestyles, such as non-communicable diseases, stress, and lack of physical activity. Monastic health care is therefore not only a means of preserving the ascetic way of life but also a vital mechanism for sustaining Buddhism and improving the quality of life of monks in Thai society. Consequently, the Seven Principles of Sappaya may

be regarded as a holistic conceptual framework that can be developed into practical guidelines for monastic health care in both contemporary and future contexts, leading to the creation of monastic communities with comprehensive well-being in body and mind.

Keywords: monastic health care, monks, Seven Principles of Sappaya

บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน แม้ว่าข่าวเรื่องพระสงฆ์จะสร้างความเสื่อมศรัทธาอยู่บ้าง แต่พระสงฆ์ในบริบทของชุมชนจำนวนมากก็ยังคงเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการธำรงพระพุทธศาสนา และการพัฒนาสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ไม่เพียงทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ กิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ร่วมกระทั่งการเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ กิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี และการมีส่วนร่วมทางสังคมต่างๆ (อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะ, 2568) รวมทั้งยังเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางศีลธรรมและวัฒนธรรมของชุมชน (กิตติวัฒน์, 2558) อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบันได้เผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาวะทั้งด้านร่างกายและจิตใจของพระสงฆ์ (วิโรจน์, 2560) ซึ่งการดูแลสุขภาพพระสงฆ์จึงเป็นประเด็นสำคัญ เพราะสุขภาพของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติสมณกิจและการเผยแผ่พระธรรมคำสอน หากพระสงฆ์มีสุขภาพไม่สมบูรณ์ ย่อมกระทบต่อทั้งการปฏิบัติธรรมและบทบาททางสังคม (สุพจน์, 2559) การสร้างกลไกในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์จึงมีนัยสำคัญต่อการธำรงพระพุทธศาสนาและคุณภาพชีวิตของสังคมไทยโดยรวม

ปัจจุบัน พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยประสบปัญหาสุขภาพ โดยเฉพาะโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และไขมันในเลือดสูง ซึ่งเกิดจากการบริโภคอาหารที่มีพลังงานสูง ขาดการออกกำลังกาย และข้อจำกัดของวิถีชีวิตสมณะ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561) ขณะเดียวกัน พระสงฆ์ยังประสบปัญหาด้านจิตใจ เช่น ความเครียด ความโดดเดี่ยว และแรงกดดันจากสังคมสมัยใหม่ (สมบัติ, 2562) ปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ อาจส่งผลต่อการคงอยู่ของพระสงฆ์ในระยะยาวและต่อความเชื่อมั่นของพุทธศาสนิกชน ซึ่งหลักการ แนวคิด และทฤษฎีในพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ คือ หลักสัปปายะ 7 ซึ่ง

ประกอบด้วย (1) อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่อาศัย) (2) โภชนสัปปายะ (อาหาร) (3) บุคคลสัปปายะ (บุคคล) (4) อุตุสัปปายะ (ภูมิอากาศ) (5) อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถหรือท่าทางการทำงาน) (6) อัปพายสัปปายะ หรือสติสัมปชัญญะ และ (7) ธัมมสัปปายะ (ธรรมะ) (พระไตรปิฎก เล่มที่ 20) หลักสัปปายะเหล่านี้ถือเป็นกรอบแนวคิดเชิงพระพุทธศาสนาที่ชี้ถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ที่เอื้อต่อสุขภาวะทั้งกาย และใจของพระสงฆ์ และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาได้อธิบายว่า หลักสัปปายะ 7 ไม่เพียงเป็นข้อแนะนำเชิงปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังสะท้อนมิติของสุขภาวะองค์รวมที่สอดคล้องกับแนวคิดสมัยใหม่ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ที่สามารถนำมาบูรณาการได้จริงในสังคมปัจจุบัน (ประเสริฐ, 2563) ดังนั้น การบูรณาการหลักสัปปายะ 7 เข้ากับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์จึงสามารถเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับทั้งหลักพระพุทธศาสนาและมาตรฐานการดูแลสุขภาพในปัจจุบัน

จากข้อมูลข้างต้น ผู้ศึกษาได้มีแรงจูงใจ เหตุผล และเห็นคุณค่า ในการศึกษาครั้งนี้มาจากความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในมิติองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยมีความคาดหวังว่าจะช่วยสร้างความตระหนักรู้แก่คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ และสังคมในการร่วมมือกันดูแลสุขภาพพระสงฆ์อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงพระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในสังคมปัจจุบัน คุณค่าของบทความนี้อยู่ที่การบูรณาการความรู้เชิงพระพุทธศาสนากับการจัดการสุขภาพในเชิงสังคม เพื่อให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาวะพระสงฆ์ อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนสงฆ์ที่มีสุขภาวะสมบูรณ์ทั้งกายและใจ พร้อมทั้งสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนางานด้านพระพุทธศาสนาและสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องต่อไป

ความหมายของสุขภาวะ กาย จิต สังคม จิตวิญญาณ

สุขภาวะ เป็นคำที่ใช้แทนคำว่า Health หรือ Well-being แต่มีความหมายที่กว้างกว่า “สุขภาพ” เพราะมิได้หมายถึงเพียงการไม่เจ็บป่วย แต่ครอบคลุมถึงภาวะความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เป็นการมีชีวิตที่สมดุลและมีคุณภาพ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2554) แนวคิดนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนารดูแลสุขภาพพระสงฆ์เช่นกัน ประกอบด้วย

1. สุขภาวะทางกาย (Physical Well-being) สุขภาวะทางกายหมายถึงภาวะที่ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือหากมีโรคก็สามารถควบคุมให้ดำรงชีวิตได้

ตามปกติ การมีสุขภาวะทางกายเกี่ยวข้องกับการได้รับอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม การนอนหลับพักผ่อนเพียงพอ การออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างถูกต้อง ในบริบทพระสงฆ์ ปัญหาสุขภาวะทางกายที่พบบ่อย ได้แก่ โรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ซึ่งสัมพันธ์กับการฉันอาหารที่ไม่สมดุลและการขาดกิจกรรมทางกาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561) การมีสุขภาวะกายที่ดีเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการปฏิบัติสมณกิจ เพราะพระพุทธศาสนาเน้นว่ากายเป็นฐานแห่งการฝึกจิตและปัญญา หากกายอ่อนแอย่อมส่งผลต่อจิตใจ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 10, สังยุตตนิกาย)

2. สุขภาวะทางจิต (Mental Well-being) สุขภาวะทางจิตหมายถึงความเข้มแข็งของจิตใจ การมีอารมณ์ที่มั่นคง จัดการความเครียด ความกังวล และอารมณ์ด้านลบได้ดี รวมถึงการมองโลกเชิงบวก และการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สำหรับพระสงฆ์ ความสงบของจิตใจเป็นรากฐานของการปฏิบัติธรรม ดังนั้นการฝึกสติ สมาธิ และปัญญา จึงเป็นทั้งเครื่องมือและผลลัพธ์ของการพัฒนาสุขภาวะจิต เช่นเดียวกับแนวคิดของทิพย์สุตา (2557) ที่อธิบายว่าการมีสุขภาวะจิตมิได้หมายถึงการไร้ปัญหา แต่หมายถึงการมีสมดุลและการจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

3. สุขภาวะทางสังคม (Social Well-being) สุขภาวะทางสังคมหมายถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูล ได้รับการยอมรับ มีบทบาทหน้าที่ในสังคม และมีเครือข่ายที่ช่วยสนับสนุน ในบริบทพระสงฆ์ การมีสุขภาวะทางสังคมหมายถึงการอยู่ร่วมกันในสังฆะอย่างสงบ การมีศรัทธาจากชุมชน และการได้รับการสนับสนุนจากญาติโยม หลัก “กัลยาณมิตร” ในพระพุทธศาสนาก็เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างสุขภาวะสังคม เพราะเพื่อนที่ดีจะเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านกายและจิต (กิตติวัฒน์, 2558)

4. สุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-being) สุขภาวะทางจิตวิญญาณหมายถึงภาวะที่บุคคลมีความสงบภายใน มีความหมายและเป้าหมายของชีวิต ยึดมั่นในคุณธรรมและศีลธรรมเพื่อกำกับการดำรงชีวิต สำหรับพระสงฆ์ สุขภาวะด้านนี้เป็นเป้าหมายสูงสุด เพราะสัมพันธ์โดยตรงกับการปฏิบัติเพื่อบรรลุธรรมและความหลุดพ้น ในเชิงวิชาการไทย ทิพย์สุตา (2557) อธิบายว่าสุขภาวะจิตวิญญาณคือ “พลังชีวิตภายใน” ที่ทำให้บุคคลสามารถยืนหยัดและดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย ไม่ว่าจะเผชิญกับปัญหาใดก็ตาม ในพระพุทธศาสนา สุขภาวะจิตวิญญาณสัมพันธ์กับการยึดหลักพระธรรมวินัย การปฏิบัติสมาธิและปัญญา เพื่อบรรลุความสงบและความพ้นทุกข์

สรุปได้ว่า สุขภาวะจึงไม่ใช่เพียงการไม่มีโรคหรือความพิการ แต่เป็น ภาวะสมบูรณ์ทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กาย คือ ความแข็งแรง ปราศจากโรค มีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม จิต คือความมั่นคงทางอารมณ์ การคิดเชิงบวก มีสติและสมาธิ สังคม คือการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบและได้รับการสนับสนุน จิตวิญญาณ คือความสงบภายใน การดำเนินชีวิตตามคุณธรรม และการค้นพบเป้าหมายชีวิต สำหรับพระสงฆ์ การพัฒนาสุขภาวะทั้ง 4 ด้านเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการดำรงสมณวิถีและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน ทั้งยังสามารถประยุกต์เชื่อมโยงกับ หลักสัปปายะ 7 ซึ่งเป็นกรอบเชิงพระพุทธศาสนาเพื่อสนับสนุนสุขภาวะองค์รวม

การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์

การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ หมายถึง การสร้างระบบ กลไก และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการมีชีวิตสมณะอย่างสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยมีพื้นฐานมาจาก พระธรรมวินัย และ หลักการสุขภาวะเชิงองค์รวม ประกอบด้วย 1. สุขภาวะทางกาย (Physical Care) โภชนาการ จัดการถวายอาหารที่เหมาะสม เช่น อาหารครบหมู่ ไม่หวาน มัน เค็มเกินไป ลดอาหารแปรรูป และเน้นอาหารพื้นบ้านเพื่อป้องกันโรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561) การออกกำลังกาย ส่งเสริมการเคลื่อนไหว เช่น การเดินบิณฑบาต การทำกิจวัตรในวัด หรือกิจกรรมเบา ๆ ที่ไม่ขัดต่อสมณวิสัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จัดวัดให้น่าอยู่ สะอาด สงบ ร่มรื่น และเอื้อต่อการพักผ่อน 2. สุขภาวะทางจิต (Mental Care) การฝึกสติและสมาธิ สนับสนุนกิจกรรมการภาวนา เช่น นั่งสมาธิ เดินจงกรม เพื่อสร้างสมดุลทางอารมณ์และลดความเครียด การปรับตัวกับสังคมสมัยใหม่ จัดอบรมให้พระสงฆ์เข้าใจปัญหาสังคม การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความกดดันหรือความเครียด การให้คำปรึกษา ใช้กระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและเชิงธรรมะ เช่น การสนทนาธรรม เพื่อบรรเทาความทุกข์ทางใจ 3. สุขภาวะทางสังคม (Social Care) กัลยาณมิตร ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังฆะอย่างเกื้อกูล ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์กับญาติโยม สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน เช่น การเผยแผ่ธรรมะ การร่วมกิจกรรมสาธารณะ การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรสงฆ์ สร้างระบบดูแลสุขภาพพระสงฆ์ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี โครงการพระสงฆ์ต้นแบบสุขภาพดี 4. สุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Care) การศึกษาพระธรรมวินัย สร้างระบบการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมความมั่นคงทางจิตวิญญาณ การปฏิบัติธรรม สนับสนุนการปลื้กวิเวก ผีกสมาธิ และเข้าร่วมการอบรมปฏิบัติธรรมเพื่อความสงบภายใน เป้าหมายแห่งสมณวิถี สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมุ่งสู่การหลุดพ้นตามพระพุทธธรรม

การเชื่อมโยงกับหลักสัปปายะ 7 การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์สามารถบูรณาการกับหลักสัปปายะ 7 ได้ดังนี้ อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่อาศัย) จัดสิ่งแวดล้อมในวัดให้สะอาด สงบ ร่มรื่น โภชนสัปปายะ (อาหาร) ถวายอาหารที่เหมาะสมต่อสุขภาพ บุคคลสัปปายะ (บุคคล) สนับสนุนการคบหากัลยาณมิตร อุตสัปปายะ (ภูมิอากาศ) จัดวัดให้เหมาะกับสภาพภูมิอากาศ เช่น มีอากาศถ่ายเท อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถ) ส่งเสริมการเคลื่อนไหวและกิจกรรมที่เหมาะสม สติสัมปชัญญสัปปายะ เน้นการฝึกสติและสมาธิ ธรรมสัปปายะ (ธรรมะ) สนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การดูแลสุขภาวะพระสงฆ์มิใช่เรื่องของสุขภาพกายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการบูรณาการทั้ง 4 มิติ (กาย-จิต-สังคม-จิตวิญญาณ) ให้สมดุลและเกื้อกูลกัน โดยมี หลักสัปปายะ 7 เป็นกรอบแนวทางสำคัญ เมื่อพระสงฆ์มีสุขภาวะที่ดี ย่อมสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างเต็มศักยภาพ และยังเป็นพลังสำคัญในการธำรงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคมไทย

หลักสัปปายะ 7 ในพระพุทธศาสนา

คำว่า “สัปปายะ” (Sappāya) แปลว่า สิ่งทีเกื้อกูล เอื้ออำนวย เหมาะสม ในพระพุทธศาสนาจึงบัญญัติ สัปปายะ 7 ประการ เพื่อเป็น “ปัจจัยเอื้อต่อการบรรลุธรรม” ของพระภิกษุสงฆ์ โดยตรง แต่ยังสามารถนำมาปรับใช้กับการดูแลสุขภาวะได้เช่นกัน ประกอบด้วย

1. อาวาสสัปปายะ (Āvāsa-sappāya) ที่อยู่อาศัยเหมาะสม หมายถึง สถานที่อยู่สงบ ร่มรื่น อากาศถ่ายเท สะอาด ปลอดภัย และเหมาะต่อการภาวนา ไม่พลุกพล่าน ไม่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุในปัจจุบัน ควรจัดวัดให้มีสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการพักผ่อนและการปฏิบัติ เช่น มีพื้นที่สงบสำหรับนั่งสมาธิ

2. โภชนสัปปายะ (Bhojana-sappāya) อาหารเหมาะสม หมายถึง การได้อาหารที่ไม่มากหรือน้อยเกินไป ย่อยง่าย ถูกหลักโภชนาการ ไม่ทำให้ร่างกายเจ็บป่วย และไม่ก่อให้เกิดกิเลส ในปัจจุบัน ญาติโยมควรถวายอาหารที่ดีต่อสุขภาพ เช่น ลดหวาน มัน เค็ม และเน้นอาหารครบ 5 หมู่

3. บุคคลสัปปายะ (Puggala-sappāya) บุคคลเหมาะสม หมายถึง การได้อยู่ร่วมกับบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร ผู้เกื้อหนุนต่อการฝึกตน เช่น พระอาจารย์ที่ดี เพื่อนสหธรรมิกที่ประพฤติดี ในปัจจุบัน การอยู่ในหมู่สงฆ์ที่มีวินัย และการได้พบญาติโยมที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรม

4. อุตุสัปปายะ (Utu-sappāya) ภูมิอากาศเหมาะสม หมายถึง สภาพภูมิอากาศไม่ร้อนจัด หนาวจัด หรือเลวร้ายจนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม ในปัจจุบัน การจัดที่พักอาศัยให้เหมาะกับสภาพอากาศ เช่น มีอากาศถ่ายเท เครื่องนุ่งห่มพอเพียง

5. อิริยาปถสัปปายะ (Iriyāpatha-sappāya) อิริยาบถเหมาะสม หมายถึง การมีกิจกรรมและอิริยาบถที่ไม่ก่อให้เกิดความลำบากเกินไปต่อกาย เช่น เดิน นั่ง นอน ที่พอเหมาะไม่ทรมานกายเกินไปเป็นประจำ สนับสนุนกิจกรรมทางกายที่เหมาะสม เช่น การเดิน บิณฑบาต การทำกิจวัตรวัด และการออกกำลังกายเบา ๆ

6. สติสัมปชัญญสัปปายะ (Sati-sampajañña-sappāya) การเจริญสติสัมปชัญญะเหมาะสม หมายถึง การฝึกสติและความรู้ตัวทั่วพร้อม (สัมปชัญญะ) ในทุกอิริยาบถ ทำให้จิตมั่นคง ไม่หวั่นไหว และไม่ฟุ้งซ่าน ในปัจจุบัน ส่งเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติสมาธิ วิปัสสนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ

7. ธรรมสัปปายะ (Dhamma-sappāya) ธรรมะเหมาะสม หมายถึง การได้รับฟังธรรม การศึกษาและปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง ตรงตามพระไตรปิฎก ไม่บิดเบือน และเกื้อหนุนต่อการเจริญปัญญา ในปัจจุบัน ส่งเสริมการศึกษาพระธรรมวินัย การเข้าร่วมอบรมธรรมะ และการใช้สื่อที่เผยแพร่คำสอนที่ถูกต้อง

สรุปได้ว่า หลักสัปปายะ 7 เป็นระบบดูแลชีวิตสมณะอย่างครบวงจร ทั้งด้าน กาย จิต สังคม จิตวิญญาณ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้พระสงฆ์มีสภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการบำเพ็ญเพียรภาวนาและบรรลุดุธรรม 3 ข้อแรก (อาวาส, โภชนะ, บุคคล) เน้น ปัจจัยภายนอก 4 ข้อหลัง (อุตุ, อิริยาบถ, สติสัมปชัญญะ, ธรรมะ) เน้น ปัจจัยภายใน เมื่อบูรณาการครบถ้วน ย่อมทำให้พระสงฆ์มีสภาวะที่สมบูรณ์ และสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างยั่งยืน

การบูรณาการหลักสัปปายะ 7 กับการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์

1. การบูรณาการหลักสัปปายะ 7 ที่อยู่อาศัยสัปปายะ บทบาทของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพต่อสุขภาวะพระสงฆ์ อาวาสสัปปายะ หมายถึง ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่พักอาศัยที่เอื้อต่อการปฏิบัติสมณกิจ ตามหลักพระพุทธศาสนา ต้องสะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น และสงบ การจัดการที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมจึงมีผลโดยตรงต่อ สุขภาวะพระสงฆ์ ในหลายมิติ ดังนี้

1.1 ผลต่อสุขภาวะทางกาย (Physical Well-being) ความสะอาดและสุขอนามัย ที่พักสะอาด ลดการสะสมเชื้อโรค ป้องกันโรคติดเชื้อ และโรคระบบทางเดินหายใจ การระบายอากาศและแสงสว่าง สิ่งแวดล้อมที่มีอากาศถ่ายเทดีและแสงสว่างเพียงพอช่วยลดความเหนื่อยล้าและความเสี่ยงต่อโรคตาและระบบทางเดินหายใจ พื้นที่กิจกรรมทางกาย การมีบริเวณวัดที่เหมาะสม เช่น ลานเดินจงกรม สนามออกกำลังกายเบา ๆ ช่วยส่งเสริมการเคลื่อนไหว ลดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคอ้วน เบาหวาน

1.2 ผลต่อสุขภาวะทางจิต (Mental Well-being) ความสงบและเป็นระเบียบ สิ่งแวดล้อมที่สงบช่วยให้จิตใจไม่ฟุ้งซ่านและลดความเครียด พื้นที่ภาวนาและสมาธิ ห้องสงบ ลานสมาธิ หรือป่าช้าในวัดที่สงบช่วยให้พระสงฆ์ฝึกสติและสมาธิได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดสิ่งรบกวน การจัดพื้นที่ให้ห่างจากเสียงดังหรือกิจกรรมที่พลุกพล่าน ส่งเสริมความมั่นคงของจิต

1.3 ผลต่อสุขภาวะทางสังคม (Social Well-being) ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในสังฆะ ที่อยู่อาศัยที่จัดให้มีพื้นที่รวมและพื้นที่ส่วนตัว ช่วยให้พระสงฆ์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ และเกื้อกูลกัน ความปลอดภัยและความเชื่อมั่น สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยช่วยสร้างความมั่นใจ ลดความวิตกกังวล และส่งเสริมความสามัคคีในหมู่สงฆ์

1.4 ผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-being) เอื้อต่อการปลุกวิเวก สภาพแวดล้อมร่มรื่น เยียบสงบ ช่วยให้พระสงฆ์สามารถฝึกจิตเจริญสมาธิและปัญญาได้ ความงามของธรรมชาติ การมีต้นไม้น้ำ หรือสวนร่มรื่นช่วยให้จิตใจสงบ และสะท้อนถึงคุณค่า ความงามทางจิตวิญญาณ เชื่อมโยงกับธรรมะ ที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนเป้าหมายสูงสุดของสมณวิถี

สรุปได้ว่า อาวาสสัปปายะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ สุขภาวะองค์รวมของพระสงฆ์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมช่วยทั้ง กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ การจัดการที่อยู่อาศัยอย่างรอบด้านไม่เพียงทำให้พระสงฆ์มีความสุขภาพดี แต่ยังเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมอย่างยั่งยืน การบูรณาการหลักสัปปายะ 7 กับสุขภาวะพระสงฆ์ช่วยสร้าง ชุมชนสงฆ์ที่สมดุลและเกื้อกูลกัน

2. การบูรณาการหลักสัปปายะ 7 อาหารสัปปายะ อาหารที่เหมาะสมต่อสุขภาพ และการปฏิบัติธรรม อาหารสัปปายะ หมายถึง อาหารที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตสมณะ ทั้งร่างกาย จิตใจ และการปฏิบัติธรรม พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าอาหารควรเป็นสิ่งที่เหมาะสมและพอประมาณ ไม่มากหรือน้อยเกินไป และไม่ก่อให้เกิดกิเลส

2.1 ผลต่อสุขภาวะทางกาย (Physical Well-being) โภชนาการที่เหมาะสม อาหารครบหมู่ มีพลังงานเพียงพอแต่ไม่เกินความต้องการของร่างกาย ป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การถวายอาหารไม่หวาน มัน เค็มเกินไป ช่วยลดความเสี่ยงโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และไขมันในเลือดสูง ช่วยต่อการย่อย อาหารที่ย่อยง่าย ลดความเสี่ยงต่อโรคทางเดินอาหารและช่วยให้ร่างกายรับพลังงานได้เต็มที่

2.2 ผลต่อสุขภาวะทางจิต (Mental Well-being) ลดความฟุ้งซ่านและอารมณ์ไม่มั่นคง การฉันอาหารที่พอเหมาะช่วยให้จิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่านจากความหิวหรืออึดเกินไป เสริมสมาธิและความสงบ อาหารสัปปายะทำให้พระสงฆ์สามารถนั่งสมาธิหรือปฏิบัติธรรมได้นานขึ้น โดยไม่รบกวนสมาธิจากอาการอึดอัดหรือท้องว่าง

2.3 ผลต่อสุขภาวะทางสังคม (Social Well-being) ส่งเสริมความเกื้อกูลในสังฆะ การถวายอาหารที่เหมาะสมและเพียงพอช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสงฆ์และญาติโยม สร้างบรรยากาศการแบ่งปัน การฉันร่วมกันในสังฆะและการรับอาหารจากกัลยาณมิตร ส่งเสริมความสามัคคีและการเกื้อกูลกัน

2.4 ผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-being) เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม อาหารที่ไม่มากเกินไป ช่วยลดตัณหาและกิเลส ทำให้จิตใจสงบและมีสมาธิ สนับสนุนการเจริญภาวนา อาหารพอเหมาะทำให้พระสงฆ์สามารถปลีกวิเวก นั่งสมาธิ หรือเดินจงกรมได้โดยไม่ถูกรบกวนจากความหิวหรืออึดเกินไป สะท้อนความเรียบง่ายและพอดี การฉันอาหารสัปปายะเป็นการฝึกจิตในเรื่อง ความพอเพียงและความไม่ยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเป็นหลักสำคัญในพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า อาหารสัปปายะ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้พระสงฆ์ สุขภาวะครบทุกมิติ กาย สุขภาพแข็งแรง ลดโรค จิต จิตใจสงบและมีสมาธิ สังคม ส่งเสริมความเกื้อกูลและความสามัคคี จิตวิญญาณ เอื้อต่อการฝึกสมาธิและลดกิเลส เมื่ออาหารสัปปายะถูกนำมา บูรณาการกับหลักสัปปายะ 7 จะทำให้ชุมชนสงฆ์ทั้งหมดมีความสมดุลและเกื้อกูลกันทั้งทางร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ

3. การบูรณาการหลักสัปปายะ 7 บุคคลสัปปายะ การคบหากัลยาณมิตรและชุมชนศรัทธา บุคคลสัปปายะ หมายถึง การอยู่ร่วมกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการดำรงชีวิตสมณะ ซึ่งในพระพุทธศาสนาเน้นให้พระสงฆ์คบหากัลยาณมิตร เพื่อเอื้อต่อการเจริญปัญญาและจิตใจที่มั่นคง

3.1 การคบหากัลยาณมิตร หมายถึง การอยู่ร่วมกับเพื่อนพระที่ประพฤดี มีวินัย และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ ผลต่อสุขภาวะทางกาย เพื่อนที่ดีช่วยดูแลกันเรื่องสุขภาพ เช่น เตือนการพักผ่อน การออกกำลังกาย และการฉันอาหารที่เหมาะสม ผลต่อสุขภาวะทางจิต ลดความฟุ้งซ่านและความเครียด เพราะมีผู้ปรึกษาและให้กำลังใจ ผลต่อสุขภาวะทางสังคม สร้างความสามัคคี เกื้อกูลกันในกิจวัตรและงานของวัด ผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ กัลยาณมิตรช่วยกระตุ้นการปฏิบัติธรรม และสนับสนุนการฝึกสมาธิและเจริญปัญญา

3.2 ชุมชนศรัทธา (Community of Faith) หมายถึง กลุ่มญาติโยมและชุมชนรอบวัดที่สนับสนุนพระสงฆ์ ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ ผลต่อสุขภาวะทางกาย การถวายอาหารและเครื่องอุปโภคช่วยให้พระสงฆ์มีความสุขพรั่งกายดี ผลต่อสุขภาวะทางจิต การได้รับความเคารพและศรัทธาช่วยสร้างความมั่นใจ ลดความวิตกกังวล ผลต่อสุขภาวะทางสังคม ชุมชนศรัทธาเป็นเครือข่ายสนับสนุน ช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งและส่งเสริมความสามัคคี ผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ การมีชุมชนศรัทธาส่งเสริมแรงบันดาลใจในการปฏิบัติธรรม และช่วยให้พระสงฆ์มั่นคงในสมณวิถี

3.3 การบูรณาการกับหลักสัปปายะ 7 การคบหากัลยาณมิตรและชุมชนศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างบุคคลสัปปายะ โดยเมื่อรวมกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของสัปปายะ 7 เช่น อาวาสสัปปายะ อาหารสัปปายะ และธรรมสัปปายะ จะช่วยให้พระสงฆ์ สุขภาวะองค์รวม และสามารถดำรงชีวิตสมณะได้อย่างสมดุล

3.4 ผลต่อการสร้างชุมชนสงฆ์ที่สมดุลและเกื้อกูลกัน เกิดความสัมพันธ์ที่เกื้อกูล พระสงฆ์ช่วยเหลือและสนับสนุนกัน ในกิจวัตรและการปฏิบัติ ลดความขัดแย้ง การคบหากัลยาณมิตรที่ดีและมีชุมชนศรัทธาสนับสนุนช่วยสร้างบรรยากาศสงบ ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมร่วมกัน ทำให้เกิดแรงสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งทางจิตใจและจิตวิญญาณ สร้างความมั่นคงของสังคมสงฆ์ ชุมชนสงฆ์ที่เกื้อกูลกันมีความสามัคคีและยั่งยืน สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า บุคคลสัปายะ คือหัวใจสำคัญของ สุขภาวะทางสังคมและจิตวิญญาณของ พระสงฆ์ การคบหากัลยาณมิตรช่วยให้พระสงฆ์มีเพื่อนร่วมปฏิบัติธรรมและสนับสนุนด้านจิตใจ ชุมชนศรัทธาเป็นเครือข่ายสนับสนุนที่ทำให้พระสงฆ์มีสุขภาวะครบทุกมิติ เมื่อบูรณาการกับสัปายะ 7 ข้ออื่น ๆ จะสร้าง ชุมชนสงฆ์ที่สมดุลและเกื้อกูลกัน ทั้งกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ

4. การบูรณาการหลักสัปายะ 7 ภูมิอากาศสัปายะ สภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการ ดำรงสมณวิถี อุดุสัปายะ หมายถึง สภาพภูมิอากาศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสม ต่อการดำรงชีวิตสมณะและการปฏิบัติธรรม พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้พระสงฆ์เลือกที่อยู่ และสถานที่ปฏิบัติธรรมที่ไม่ร้อนจัด หนาวจัด หรือมีภัยธรรมชาติรบกวน

4.1 ผลต่อสุขภาวะทางกาย (Physical Well-being) ลดความเสี่ยงโรคร้าย สภาพ อากาศที่เหมาะสมช่วยป้องกันโรคทางกาย เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง หรือความ เหนื่อยล้าจากความร้อน/ความหนาว เอื้อต่อการพักผ่อนและการนอนหลับ อุดหนุนภูมิและ ความชื้นที่เหมาะสมช่วยให้พระสงฆ์พักผ่อนได้เต็มที่ ร่างกายแข็งแรง สนับสนุนกิจกรรมทาง กาย สภาพอากาศที่พอเหมาะทำให้พระสงฆ์สามารถเดินจงกรม ทำงานวัด หรือทำกิจกรรม อื่น ๆ ได้อย่างสบาย

4.2 ผลต่อสุขภาวะทางจิต (Mental Well-being) สร้างความสงบและสมาธิ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เอื้อต่อความสงบ เช่น ลมเย็น ร่มเงาต้นไม้ ช่วยให้จิตใจไม่ พุ้งซ่าน ลดความเครียดจากสิ่งแวดล้อม ไม่ร้อนจัดหรือหนาวจัดช่วยลดความตึงเครียดทางจิต และความวิตกกังวล

4.3 ผลต่อสุขภาวะทางสังคม (Social Well-being) สนับสนุนความสามัคคีในสังฆะ พระสงฆ์สามารถอยู่ร่วมกันในพื้นที่เหมาะสม ลดความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่สบายตัวหรือ ความลำบากจากสภาพอากาศ เอื้อต่อกิจกรรมร่วมกับชุมชน ชุมชนศรัทธาสามารถจัดกิจกรรม สนับสนุนพระสงฆ์ได้ง่าย เช่น การถวายอาหารหรือทำกิจกรรมสาธารณะ

4.4 ผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-being) เอื้อต่อการปลื้มใจใน สภาพอากาศร่มรื่น เย็นสบาย ช่วยให้พระสงฆ์ฝึกสมาธิและวิปัสสนาได้นานขึ้น เชื่อมโยงกับ ธรรมชาติ การอยู่ใกล้ธรรมชาติช่วยให้จิตใจสงบ มีความสำนึกในความเรียบง่าย และเสริมสร้าง พลังจิตวิญญาณ

สรุปได้ว่า อุดุสัปายะ (ภูมิอากาศสัปายะ) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ สุขภาวะองค์ รวม ของพระสงฆ์ กาย ลดโรคร้ายและเพิ่มสมรรถภาพร่างกาย จิต ลดความฟุ้งซ่านและ ความเครียด สังคมส่งเสริมความสามัคคีในสังฆะและกิจกรรมร่วมกับชุมชน จิตวิญญาณ เอื้อต่อ

สมาธิ ปัญญา และการปลีกวิเวก การบูรณาการอตุสัปปายะกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของ สัปปายะ 7 ทำให้ชุมชนสงฆ์มีความสมดุล เกื้อกูลกัน และเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมอย่างยั่งยืน

5. การบูรณาการหลักสัปปายะ 7 อริยาบถสัปปายะ การเคลื่อนไหว การปฏิบัติกิจ และการออกกำลังกายที่เหมาะสม อริยาบถสัปปายะ หมายถึง การมีกิจกรรม อริยาบถ และการเคลื่อนไหวที่เหมาะสม ทั้งการเดิน นั่ง นอน และการทำงานประจำวัน เพื่อให้ร่างกายและจิตใจของพระสงฆ์สมดุล และเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม

5.1 ผลต่อสุขภาวะทางกาย (Physical Well-being) การเคลื่อนไหวและออกกำลังกาย การเดินจงกรม ทำงานวัดเบา ๆ และออกกำลังกายที่เหมาะสมช่วยให้ร่างกายแข็งแรง ลดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง การนั่งและการพักผ่อนอย่างเหมาะสม ลดความเมื่อยล้า ป้องกันอาการปวดหลัง ปวดข้อต่อ และปัญหาสุขภาพระยะยาว สมดุลระหว่างกิจกรรมและการพักผ่อน ช่วยให้ร่างกายได้รับพลังเพียงพอและไม่เกิดความอ่อนเพลีย

5.2 ผลต่อสุขภาวะทางจิต (Mental Well-being) การเคลื่อนไหวเป็นสติภาวนา การเดินจงกรมหรือทำกิจกรรมด้วยสติช่วยให้จิตใจสงบ ลดความฟุ้งซ่านและความเครียด การทำงานและกิจกรรมที่เหมาะสม การจัดงานวัดให้ไม่หนักเกินไปช่วยให้จิตใจไม่วิตกกังวลและสามารถปฏิบัติธรรมได้ต่อเนื่อง

5.3 ผลต่อสุขภาวะทางสังคม (Social Well-being) กิจกรรมร่วมกับสังฆะและชุมชน การช่วยงานวัด การร่วมกิจกรรมกลุ่ม และการฝึกอาสาสมัครช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเกื้อกูลในสังฆะ ส่งเสริมความสามัคคี การแบ่งงานอย่างเหมาะสม ลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศเกื้อกูลกัน

5.4 ผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-being) เอื้อต่อสมาธิและการปลีกวิเวก อริยาบถที่เหมาะสม เช่น การนั่งสมาธิ เดินจงกรม ทำให้พระสงฆ์ฝึกสติและเจริญปัญญา ได้เต็มที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมประจำวัน การจัดกิจกรรมและงานวัดให้สมดุลกับเวลาภาวนา ช่วยให้การปฏิบัติธรรมยั่งยืน

สรุปได้ว่า อริยาบถสัปปายะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พระสงฆ์ สุขภาวะครบทุกมิติ กาย คือร่างกายแข็งแรง ลดโรคและอาการเจ็บป่วย จิต คือจิตใจสงบ ลดความเครียด และฝึกสติได้ดี สังคม เกื้อกูลกันในสังฆะ และเสริมความสามัคคี จิตวิญญาณ คือเอื้อต่อการปฏิบัติ

ธรรมและการเจริญสมาธิภาวนาการอิริยาบถสัปปายะกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของ สัปปายะ 7 ทำให้ชุมชนสงฆ์มี ความสมดุล เกื้อกูล และพร้อมสำหรับการปฏิบัติธรรมอย่างยั่งยืน

6. การบูรณาการหลักสัปปายะ 7 สติสัมปชัญญะสัปปายะ การฝึกสติและสมาธิเพื่อ เสริมสุขภาวะจิต สติสัมปชัญญะสัปปายะ หมายถึง การ เจริญสติและสมาธิอย่างเหมาะสม ใน ทุกอิริยาบถ โดยมีสติสัมปชัญญะควบคู่กับการรู้ตัว (Awareness) ในการทำกิจวัตรประจำวัน การปฏิบัติธรรม และการดำเนินชีวิตสมณะ การฝึกสติสัมปชัญญะไม่เพียงช่วยให้พระสงฆ์ ปฏิบัติธรรมได้ดีขึ้น แต่ยังเป็น กลไกสำคัญในการเสริมสุขภาวะจิตและองค์รวม

6.1 ผลต่อสุขภาวะทางกาย (Physical Well-being) ลดความเครียดจากร่างกาย การ มีสติช่วยให้พระสงฆ์รู้ตัวเมื่อร่างกายอ่อนล้า จัดการอิริยาบถและพักผ่อนได้เหมาะสม ลดความ เสี่ยงอุบัติเหตุ สติในการเคลื่อนไหวและทำกิจกรรมช่วยลดอุบัติเหตุจากความประมาท สนับสนุนการออกกำลังกาย การฝึกสติขณะเดินจงกรมหรือทำกายบริหารช่วยให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อร่างกาย

6.2 ผลต่อสุขภาวะทางจิต (Mental Well-being) ลดความฟุ้งซ่านและความวิตกกังวล การฝึกสติทำให้จิตใจมั่นคงและมีสมาธิ เสริมความสุขทางจิต การรู้ตัวในปัจจุบันช่วยให้ พระสงฆ์มีความพอใจและลดความโลภ โกรธ หลง เพิ่มความอดทนและความยืดหยุ่นทางจิตใจ เมื่อเผชิญกับความยากลำบากในกิจวัตรหรือสถานการณ์ที่ท้าทาย

6.3 ผลต่อสุขภาวะทางสังคม (Social Well-being) ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในสังฆะ การมีสติช่วยให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างอดทน ไม่โต้เถียง หรือเกิดความขัดแย้ง เอื้อต่อ การเกื้อกูลและช่วยเหลือกัน การฝึกสติทำให้เกิดการรับฟัง การเข้าใจ และความเมตตาใน ชุมชนสงฆ์

6.4 ผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-being) เสริมสมาธิและปัญญา การมีสติสัมปชัญญะเป็นพื้นฐานของการเจริญสมาธิและวิปัสสนา เอื้อต่อการปลื้มปีติและการ ภาวนา ทำให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติธรรมได้ลึกซึ้งและยาวนาน ลดกิเลสและยกระดับจิต วิญญาณ การรู้ตัวตลอดเวลา ช่วยให้พระสงฆ์ละความยึดมั่นถือมั่น และมีความสุขทางจิต วิญญาณ

สรุปได้ว่า สติสัมปชัญญะสัปปายะ เป็นหัวใจสำคัญของ สุขภาวะทางจิตและจิต วิญญาณ ของพระสงฆ์ กาย คือลดความเสี่ยงและเสริมสุขภาพ จิต คือจิตใจมั่นคง ลดความ ฟุ้งซ่านและความเครียด สังคม คือส่งเสริมความอดทน ความเกื้อกูล และความสามัคคีในสังฆะ จิตวิญญาณ คือเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม การเจริญสมาธิ และการลดกิเลส การบูรณาการ

สติสัมปชัญญะสัปปายะ กับองค์ประกอบอื่น ๆ ของ สัปปายะ 7 ทำให้ชุมชนสงฆ์มี สุขภาวะครบทุกมิติและพร้อมสำหรับสมณวิถีย่างยั่งยืน

7. การบูรณาการหลักสัปปายะ 7 ธรรมะสัปปายะ การศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรม เพื่อบรรลุสุขภาวะองค์รวม ธรรมสัปปายะ หมายถึง การศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรมอย่างเหมาะสม เพื่อให้พระสงฆ์มีจิตใจมั่นคง มีปัญญา และสามารถดำรงชีวิตสมณะได้อย่างสมดุล พระพุทธเจ้าทรงเน้นว่าการปฏิบัติธรรมควบคู่กับการดำรงชีวิตในสังฆะและการเจริญสติสัมปชัญญะ จะนำไปสู่ความสุขทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ

7.1 ผลต่อสุขภาวะทางกาย (Physical Well-being) ลดความฟุ้งซ่านและความเครียดทางร่างกาย การศึกษาธรรมะช่วยให้พระสงฆ์รู้จักความพอเหมาะในการดำรงชีวิต เช่น การพักผ่อน การฉันอาหาร และการเคลื่อนไหว ส่งเสริมการดูแลร่างกายอย่างมีสติ การปฏิบัติธรรมทำให้พระสงฆ์ใส่ใจในสุขภาพ ลดอาการเหนื่อยล้า และสามารถจัดกิจกรรมทางกายได้อย่างเหมาะสม

7.2 ผลต่อสุขภาวะทางจิต (Mental Well-being) เสริมความสงบและมั่นคงทางจิตใจ การศึกษาและภาวนาธรรมะช่วยลดความวิตกกังวล ฟุ้งซ่าน หรือความเครียดจากปัญหาชีวิต สร้างความสุขและความพอใจทางใจ การเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความไม่เที่ยงช่วยให้จิตใจสงบและลดตัณหา พัฒนาสติและปัญญา ทำให้พระสงฆ์สามารถเผชิญความยากลำบากในชีวิตด้วยความเข้าใจและสติ

7.3 ผลต่อสุขภาวะทางสังคม (Social Well-being) เสริมความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลในสังฆะ พระสงฆ์ที่ศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรมร่วมกันจะเข้าใจซึ่งกันและกัน ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความสามัคคี เชื่อมโยงกับชุมชนศรัทธา การเผยแผ่ธรรมะและการปฏิบัติธรรมร่วมกับชุมชนสร้างความสัมพันธ์เกื้อกูลระหว่างสงฆ์และญาติโยม

7.4 ผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-being) เอื้อต่อการปลื้มปีติและภาวนา การศึกษาธรรมะและเจริญภาวนาเป็นพื้นฐานของการบรรลุความสงบและปัญญา ลดกิเลสและยกระดับจิตวิญญาณ การเข้าใจหลักธรรมทำให้พระสงฆ์ละความยึดมั่นถือมั่น ลดความโลภ โกรธ และหลง สร้างสุขภาวะองค์รวม การปฏิบัติธรรมทำให้กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณเกิดความสุข

สรุปได้ว่า ธรรมสัปปายะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พระสงฆ์มี สุขภาวะองค์รวมครบทุกมิติกาย คือรู้จักดูแลร่างกายอย่างเหมาะสม จิต คือจิตใจสงบ มั่นคง และมีสติ สังคม คือเกื้อกูล

กันในเรื่องและชุมชนศรัทธา จิตวิญญาณ คือเอื้อต่อการปลื้มใจ ภาวนา และลดกิเลส การบูรณาการ ธรรมสัปบายะ กับองค์ประกอบอื่น ๆ ของ สัปบายะ 7 ช่วยสร้าง ชุมชนสงฆ์ที่สมดุล เกื้อกูล และพร้อมสำหรับการปฏิบัติสมณวิถีย่างยั่งยืน

สรุป

การดูแลสุขภาพพระสงฆ์เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการดำรงสมณวิถี และการปฏิบัติธรรมอย่างยั่งยืน หลักสัปบายะ 7 ซึ่งประกอบด้วย อาวาสสัปบายะ (ที่อยู่อาศัย) โภชนสัปบายะ (อาหาร) บุคคลสัปบายะ (บุคคล) อุตุสัปบายะ (ภูมิอากาศ) อิริยาปถสัปบายะ (อิริยาบถและกิจกรรม) สติสัมปชัญญะสัปบายะ (การเจริญสติและสมาธิ) และธรรมสัปบายะ (การศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรม) ถือเป็นกรอบแนวคิดเชิงพุทธที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของพระสงฆ์ได้

บทความนี้ได้นำเสนอการวิเคราะห์การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักสัปบายะ 7 โดยเชื่อมโยงกับสุขภาวะ 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ พบว่า 1. อาวาสสัปบายะ และ อุตุสัปบายะ สร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการพักผ่อน การเคลื่อนไหว และการปลื้มใจ 2. โภชนสัปบายะ สนับสนุนอาหารที่เหมาะสมต่อสุขภาพและการปฏิบัติธรรม ช่วยลดความเสี่ยงโรคไม่ติดต่อและส่งเสริมสมาธิ 3. บุคคลสัปบายะ และ ชุมชนศรัทธา ส่งเสริมความเกื้อกูล ลดความขัดแย้ง และสร้างแรงสนับสนุนทางสังคมและจิตวิญญาณ 4. อิริยาปถสัปบายะ และ สติสัมปชัญญะสัปบายะ ช่วยให้พระสงฆ์เคลื่อนไหวและทำกิจกรรมอย่างมีสติ ลดความเครียด และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติธรรม 5. ธรรมสัปบายะ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตวิญญาณ ทำให้พระสงฆ์มีปัญญา ความสงบ และสามารถบรรลุสุขภาวะองค์รวม

การบูรณาการหลักสัปบายะ 7 กับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ไม่เพียงช่วยรักษาสมณวิถีเท่านั้น แต่ยังสร้าง ชุมชนสงฆ์ที่สมดุล เกื้อกูล และยั่งยืน ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

กิตติวัฒน์ แก้วสุวรรณ. (2558). พระสงฆ์กับบทบาททางสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ทิพย์สุดา พิมพ์. (2557). สุขภาวะจิตวิญญาณกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเสริฐ กาญจนพร. (2563). สัมภาษณ์ 7 กับสุขภาวะเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิโรจน์ ศรีสุวรรณ. (2560). พระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2554). สุขภาวะองค์กร: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สมบัติ ศรีสมาน. (2562). พระสงฆ์กับปัญหาสุขภาพจิตในสังคมปัจจุบัน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). รายงานสุขภาพพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุพจน์ อินทร์สุข. (2559). สุขภาวะพระสงฆ์ไทย: บริบทและความท้าทาย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2552). พุทธธรรมและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะ. (2568). รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(5), 1-16.

การบริหารกิจการสาธารณะที่มีผลต่อประสิทธิภาพ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน*

PUBLIC ADMINISTRATION AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF
SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN LAMPHUN
PROVINCE

ดวงธิดา นำเวียง¹, นิเทศ ตินณะกุล² และ เบนยาศิริ งามสอาด³

Duangthida Namwieng¹, Nithet Tinnakul² and Benyasiri Ngamsaad³

¹⁻³มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻³Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: anir.soms@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 1 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 3 ตุลาคม 2568

Received 28 September 2025; Revised 1 October 2025; Accepted 3 October 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน 2)วิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารกิจการสาธารณะที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน เป็นวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรที่ใช้ คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน จำนวน 116,491 คน นำมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โรว์ มาได้ จำนวน 400 คน สัมภาษณ์นายกและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวม

Citation:

* ดวงธิดา นำเวียง, นิเทศ ตินณะกุล และ เบนยาศิริ งามสอาด. (2568). การบริหารกิจการสาธารณะที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 564-576.

Duangthida Namwieng, Nithet Tinnakul and Benyasiri Ngamsaad. (2025). Public Administration Affecting The Effectiveness Of Subdistrict Administrative Organizations In Lamphun Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 564-576.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

18 คน เครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์นำข้อมูลคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ได้แก่ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน ปัจจัยด้านการบริหารในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารและการบริหารกิจการสาธารณะ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน ควรการเปิดเผยข้อมูลการพัฒนา การบริหารราชการอย่างจริงจัง ตรงไปตรงมา

คำสำคัญ: การบริหารกิจการสาธารณะ, ประสิทธิภาพ, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This study aimed to (1) examine the level of public affairs administration effectiveness of Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) in Lamphun Province; (2) analyze administrative factors affecting the effectiveness of public affairs administration of SAOs in Lamphun Province; and (3) propose strategic guidelines for improving public affairs administration among SAOs in the area. A mixed-methods research design was employed. The study population consisted of 116,491 individuals aged 18 years and over, residing within the administrative jurisdictions of SAOs in Lamphun Province. The sample size was determined using Yamane's formula, yielding a total of 400 participants. In addition, 18 key informants—including Presidents and Vice Presidents of SAOs—were interviewed. The research instruments included a five-point Likert scale questionnaire and a structured interview form. Quantitative data were analyzed using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: 1) The overall level of public affairs administration effectiveness of SAOs in Lamphun Province was rated high; 2)

Administrative factors and public affairs management showed statistically significant effects at the .05 level; and 3) Strategic guidelines for enhancing public affairs administration should include transparent disclosure of development information and sincere, straightforward administrative practices to promote effective governance and public trust.

Keywords: Public Affairs Administration, Effectiveness, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

แนวความคิดในการให้บริการประชาชนของภาครัฐมีได้เกิดขึ้นในประเทศไทยเพียงประเทศเดียว แต่เป็นแนวทางที่ทุกประเทศ ทั้งที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา พยายามปฏิรูปการบริการให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นความพึงพอใจของประชาชนและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (วสันต์ ใจเย็น, 2549) การบริการประชาชนในภาครัฐแตกต่างจากภาคเอกชนตรงที่การวัดผลความสำเร็จเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและยาก เพราะต้องพิจารณาความรู้สึกและความพึงพอใจของกลุ่มประชากรที่หลากหลาย ทั้งนโยบายและกฎหมายต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดกรอบการบริหารจัดการภาครัฐให้มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546) รวมทั้งมีการนำแนวคิด Citizen Charter และ New Public Management มาปรับใช้ในการพัฒนาการบริการสาธารณะเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ในปัจจุบัน ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเป็นเรื่องที่ท้าทาย โดยพบว่าสถานการณ์ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคม เช่น การจัดการขยะ ปัญหายาเสพติด และความเหลื่อมล้ำในสังคมยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างครบถ้วน (จรัส สุวรรณมาลา, 2544) งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าการขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ รวมถึงการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546) นอกจากนี้ ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังครอบคลุมงานหลากหลายด้าน ตั้งแต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริม

คุณภาพชีวิต ไปจนถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์, 2551)

สำหรับประชากรกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดลำพูน มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนปัญหาและความต้องการของพื้นที่อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะและการขาดการควบคุมในตลาดสดและจุดทิ้งขยะ ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค รวมถึงปัญหาด้านสังคม เช่น ยาเสพติด อาชญากรรม และความเหลื่อมล้ำในสังคม นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานและการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546) ความซับซ้อนของปัญหาท้องถิ่นเหล่านี้สะท้อนถึงความเป็นจริงในการประเมินและพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของประชาชนอย่างแท้จริง

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นได้ว่าการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการของท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารท้องถิ่นมีความโปร่งใส รับผิดชอบ และสอดคล้องกับนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารและพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารกิจการสาธารณะที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือและอ้างอิงได้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน มีทั้งหมด 17 แห่ง มีจำนวนประชาชน 116,491 คน โดยใช้สูตรกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนทั้งสิ้น 400 คน

ขณะที่ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 18 คน ประกอบไปด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 18 ตำบล ตำบลละ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหาร 7 ด้าน และ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน

2. แบบสัมภาษณ์เจาะลึก ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล 4 ด้าน

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยข้างต้น ผ่านการตรวจสอบคุณภาพขั้นต้นโดยอาจารย์ที่ปรึกษา หลังจากนั้นจึงเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ IOC(Index of Item – Objective Congruence : IOC) โดยได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ .974 นอกจากนั้นผู้วิจัยยังนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามกลับคืนมาวิเคราะห์หาคุณภาพโดยหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (Lee Cronbach, 1974) โดยได้ค่า

ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .974 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Nunnally จึงถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาเรื่องการบริหารกิจการสาธารณะที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยลงปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด ด้วยตนเอง รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และพบว่าแบบสอบถามที่ได้กลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสมบูรณ์ และครบถ้วน

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั่วไป เสนอเป็นเอกสารถอดความต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านเพื่อพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล หลังจากนั้นได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากการศึกษาครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล (analysis of data) ตามแนวทางวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ได้รับแบบสอบถามที่มีความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล จำนวน 400 ฉบับของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด
2. แปลงข้อมูลที่ได้ในแบบสอบถามเป็นรหัสตัวเลข (code) ตามคู่มือที่เตรียมไว้ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
3. นำข้อมูลในรูปของรหัสไปบันทึกในคอมพิวเตอร์แล้วทำการประมวลผลข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ สถิติพรรณนา (descriptive statistics) และสถิติอนุมาน (inferential statistics) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการอธิบายตีความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสำรวจ โดยการวิเคราะห์ข้อค้นพบและบทสรุปเรียงลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารกิจการสาธารณะในภาพรวม

การบริหารกิจการสาธารณะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.46	.38	มากที่สุด	1
2. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต	4.15	.37	มาก	5
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย	4.26	.47	มากที่สุด	3
4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว	4.26	.42	มากที่สุด	2
5. ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	4.19	.53	มาก	4
6. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.02	.52	มาก	6
รวม	4.22	.39	มากที่สุด	

จากผลการศึกษาตามปรากฏในตารางที่ 1 จะเห็นว่า การบริหารกิจการสาธารณะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.38) รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.42) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.52)2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารกิจการสาธารณะที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารและการบริหารกิจการสาธารณะ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
1. ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (X_{12})	0.040	0.029	0.069	1.388	0.050*
2. ด้านการจัดบุคลากรปฏิบัติงาน (X_3)	0.115	0.029	0.218	4.007	0.000*
3. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต (X_9)	0.078	0.028	0.151	2.846	0.005*
4. ด้านการจัดการองค์กร (X_2)	0.073	0.027	0.147	2.675	0.008*

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปร ปัจจัยด้านการบริหารและการบริหารกิจการสาธารณะ ด้านการจัดบุคลากรปฏิบัติงาน (X_3) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต (X_9) ด้านการจัดการองค์กร (X_2) และด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (X_{12}) ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน โดยพิจารณาจากค่า Sig 0.05 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดที่ 0.05

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน

การพัฒนาการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน ควรดำเนินการภายใต้แนวคิดของ "ตัวแบบด้านเป้าหมายเชิงเหตุผล" ซึ่งเน้นความโปร่งใส มีเป้าหมายที่ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลการพัฒนาในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลแผนงาน โครงการ หรือความคืบหน้าของการดำเนินงาน ล้วนเป็นสิ่งที่ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญต่อการติดตาม ตรวจสอบ และมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนควรเริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยการสื่อสารที่ตรงไปตรงมาและไม่เลือกปฏิบัติ การให้ข้อมูลที่ครบถ้วน ชัดเจน และทันสมัยจะช่วยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังควรมีการใช้ทุนทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หรือเครือข่ายประชาสังคม มาร่วมในกระบวนการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และความเชื่อมั่นในกระบวนการบริหารงานของท้องถิ่น

นอกจากนี้ควรมีการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีมาตรฐาน เช่น การกำหนดแผนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน มีรูปแบบการรายงานผลที่โปร่งใส และมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ การบริหารงานที่ไม่ลำเอียงและยึดหลักธรรมาภิบาลจะช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรมและลดความขัดแย้งในพื้นที่ การมีระบบสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรที่มีประสิทธิภาพยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนในพื้นที่

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการสาธารณะ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ตัวแบบเปิด (การยืดหยุ่น) 2) ตัวแบบเหตุผล-เป้าหมาย 3) ตัวแบบมนุษยสัมพันธ์ 3) ตัวแบบกระบวนการภายใน (อยู่ในระดับปานกลาง) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพจน์ บุญวิเศษ (2023) ที่ศึกษาประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยพบว่ามีระดับประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก และปัจจัยภายในที่สำคัญคือ ด้านโครงสร้างองค์กร บุคลากร กลยุทธ์ รูปแบบการบริหารจัดการ และค่านิยมร่วมที่ส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบริหารงาน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Friedlander and Pickle (1968) ที่มองว่า องค์กรที่มีประสิทธิผลสูงต้องสามารถสร้างสมดุลระหว่างระบบภายในและภายนอก เช่น ความสามารถในการทำกำไร ความพึงพอใจของสมาชิก และการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งตรงกับลักษณะของตัวแบบเหตุผล-เป้าหมาย และตัวแบบเปิดตามที่พบในผลวิจัย

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารกิจการสาธารณะที่มีผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะ 6 ด้านหลัก ได้แก่ การจัดการองค์กร การวางแผน การจัดบุคลากร การประสานงาน การรายงาน และการอำนวยความสะดวก ในขณะที่ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านงบประมาณ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแม้องค์กรจะมีการบริหารจัดการที่ดี แต่ข้อจำกัดทางงบประมาณยังคงเป็นอุปสรรค

สำคัญในการเพิ่มประสิทธิผล ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรเจิด เจริญเวช (2552) ที่ชี้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการดี จะมีความโดดเด่นในด้านภาวะผู้นำ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน และการทำงานแบบมีวิสัยทัศน์ รวมถึงการให้ความสำคัญกับคุณภาพงานและความต้องการของประชาชน เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ สติธิกร คงสืบชาติ (2561) ที่ศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดบริการสาธารณะได้แก่ ด้านงบประมาณ การจัดการองค์กร การรายงานผล และการจัดการบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยเดียวกับที่พบในการศึกษานี้ และคิดเป็นร้อยละ 82.50 ในการทำนายผลการจัดบริการสาธารณะ

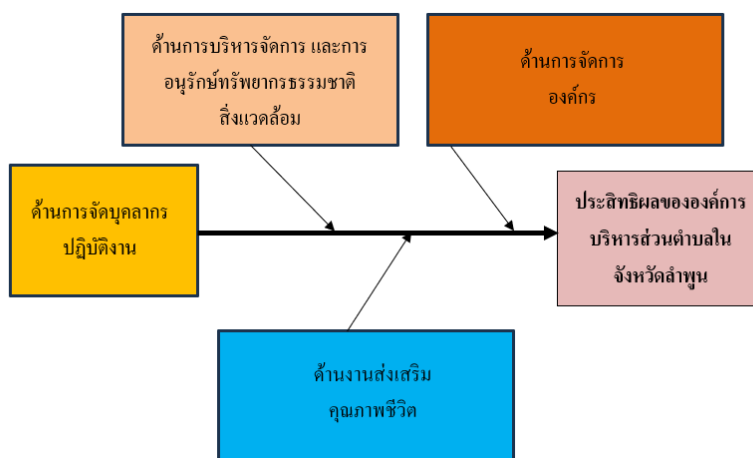
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน

จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการสาธารณะควรมุ่งเน้นไปที่ 1) การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์โดยยึดเป้าหมายของท้องถิ่น 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การวางแผน และการส่งเสริมการลงทุนในระดับท้องถิ่น และ 5) การส่งเสริมศักยภาพบุคลากร และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร ซึ่งแนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดจากงานวิจัยของ บรรเจิด เจริญเวช (2552) ที่เสนอว่า การบริหารกิจการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นรูปแบบ Best Practice ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นโมเดลการประเมินผล และนำไปใช้เป็นต้นแบบการพัฒนา อีกทั้งแนวทางที่ค้นพบยังสอดคล้องกับงานของ คุณากร อักษรพรมราช (2021) ที่เสนอว่าปัจจัยสำคัญคือ ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และการส่งเสริมความรู้ความสามารถของบุคลากร รวมทั้งควรยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการให้บริการ ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจของทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ และส่งผลต่อประสิทธิผลโดยรวม

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่าผลการวิจัยทั้งสามวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีอยู่เดิม ทั้งในด้านประสิทธิผลการบริหาร ปัจจัยที่ส่งผลและแนวทางการพัฒนา โดยเฉพาะการเน้นภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส การบริหารเชิงกลยุทธ์ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบริการสาธารณะ อย่างไรก็ตามยังมีข้อค้นพบบางประเด็นที่ สะท้อนปัญหาสำคัญ เช่น งบประมาณไม่เพียงพอ และการให้ความสำคัญต่อ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งชี้ให้เห็นถึง

พื้นที่สำหรับการปรับปรุงในการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลใน
อนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ด้านการจัดบุคลากรปฏิบัติงาน ในองค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องพัฒนาในหลายด้าน โดยเฉพาะการเลือกสรรบุคลากรที่มีทักษะตรงกับความต้องการของงาน การพัฒนาบุคลากรที่สม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างระบบประเมินผลที่โปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ในองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีอุปสรรคหลายประการที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะในด้านการจัดสรรงบประมาณ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน ทั้งนี้ การปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวถึงจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและสามารถพัฒนาโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้นในอนาคต.

ด้านการจัดการองค์กร ในระดับท้องถิ่นยังคงมีทั้งศักยภาพและข้อท้าทายที่ต้องเผชิญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการบริหารบุคลากรซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญต่อการขับเคลื่อนภารกิจสาธารณะขององค์กร ปัญหาหลักที่สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนคือ การจัดสรรบุคลากร

ให้เหมาะสมกับลักษณะของงานยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร หลายพื้นที่มีบุคลากรที่ได้รับการบรรจุในตำแหน่งราชการ แต่ขาดทักษะหรือประสบการณ์ตรงตามความจำเป็นของงาน ทำให้เกิดภาระในการฝึกอบรมหรือพัฒนาเพิ่มเติมภายหลัง ซึ่งมักมีข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ ส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร

ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ยังมีช่องว่างที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเชิงโครงสร้างการบริหาร กลไกงบประมาณ และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วน การยกระดับความสามารถในการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรท้องถิ่นสามารถดำเนินการกิจด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน ปัจจัยด้านการบริหารในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่ปัจจัยด้านการบริหารและการบริหารกิจการสาธารณะมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่นำไปสู่แนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดลำพูน โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ 1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย 1.1 ควรมีการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมกับการกิจและการเปลี่ยนแปลงทางบริบทในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาระบบการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลที่สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานจริงอย่างโปร่งใส 1.2 ควรเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม รวมถึงการพัฒนาทักษะเฉพาะด้านให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ และ 1.3 ผู้นำท้องถิ่นควรมีภาวะผู้นำที่ชัดเจน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นในการพัฒนา และส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบหรือโครงสร้างเดิม ส่งผลให้เกิดความยืดหยุ่นในการตัดสินใจและการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรขยายการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่น เช่น เทศบาลเมือง เทศบาลนคร หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบการบริหารกิจการสาธารณะระหว่าง

องค์กรในบริบทต่างกัน 2.2 ควรใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก เช่น การศึกษากรณี (case study) ของ อบต. ที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว เพื่อให้เข้าใจกลไกภายในและบริบทเฉพาะที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์อย่างแท้จริง และ 2.3 ควรปรับปรุงหรือพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้มีความเฉพาะเจาะจงกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษา โดยอิงจากแนวคิดทฤษฎีร่วมสมัยด้านการบริหารรัฐกิจ การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) หรือแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เพื่อให้ผลการศึกษาแม่นยำและสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติในปัจจุบันมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). แนวคิดคู่มือปฏิบัติงานสภาตำบลและอบต. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- คุณากร อักษรพรมราช. (2021). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 15–24.
- บรรเจิด เจริญเวช. (2552). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี: กรณีศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดีประจำปี 2548 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารการพัฒนาท้องถิ่น, 4(1), 240.
- สิทธิกร คงสืบชาติ. (2561). แนวทางการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(1), 1120–1121.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2023). สภาพนวัตกรรมการบริการสาธารณะและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อนวัตกรรมการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(1), 167–178.
- สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์. (2551). พัฒนาชนบทในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วสันต์ ใจเย็น. (2549). ปัญหาความรับผิดชอบในการบริหารงานภาครัฐ. วารสารการพัฒนาท้องถิ่น, 1(1), 39–56.
- Friedlander, F., & Pickle, H. (1968). Component of effectiveness in small organization. Administrative Science Quarterly, 13, 289–304.

การพัฒนาแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริม
การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง*
THE DEVELOPMENT OF AN INTERNAL SUPERVISION MODEL USING
THE SPIIE PROCESS TO ENHANCE THE LEARNING MANAGEMENT OF
MODERN-ERA TEACHERS AT KANTRIANG SCHOOL

เฉลิมขวัญ สุปิงคลัต

Chalermkwan Supingklat

โรงเรียนบ้านกันตริยาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

Kuntriang School, Surin Primary Educational Service Area District Office 1

Corresponding Author's Email: chalermkwan.su@kkumail.com

วันที่รับบทความ : 16 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 19 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 21 ตุลาคม 2568

Received 16 October 2025; Revised 19 October 2025; Accepted 21 October 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง (2) เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง (3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง ของเคิร์กแพททริก โดยการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนบ้านกันตริยาง จำนวน

Citation:

*เฉลิมขวัญ สุปิงคลัต. (2568). การพัฒนาแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 577-592.

Chalermkwan Supingklat. (2025). The Development Of An Internal Supervision Model Using The Spiie Process To Enhance The Learning Management Of Modern-Era Teachers At Kantriang School.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 577-592.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

22 คน ได้โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษาพบว่า

1) การติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในของโรงเรียนบ้านกันตริยางยังคงอยู่ในระดับที่สะท้อนถึงสภาพปัญหา

2) รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง มี 6 องค์ประกอบ

3) ผลการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE พบว่ามีความถูกต้องเหมาะสมในระดับสูงสุด

4) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE โดยใช้เกณฑ์ของเคิร์กแพทริกพบว่าครูมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อรูปแบบนี้ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน, SPIIE, ครูยุคใหม่

Abstract

This research aimed to (1) investigate the current conditions, problems, and desired conditions of internal supervision using the SPIIE process to enhance modern teachers' instructional management at Kantriang School (2) develop and validate a model of internal supervision using the SPIIE process to enhance instructional management of modern teachers at Kantriang School (3) implement the developed internal supervision model using the SPIIE process and (4) evaluate the model based on Kirkpatrick's evaluation criteria. This study employed a research and development methodology. The target group consisted of 22 participants, including school administrators and teachers at Kantriang School, selected through purposive sampling. Research instruments included questionnaires and interviews. The reliability coefficient was 0.96. Data were analysed using descriptive statistics, including the mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.).

The research findings were as follows:

(1) The monitoring and evaluation of internal supervision at Kantriang School revealed significant existing problems.

(2) The internal supervision model using the SPIIE process designed to promote modern teachers' instructional management comprised six key components.

(3) The validity and appropriateness of the model were found to be at the highest level.

(4) According to Kirkpatrick's evaluation, the model received the highest level of positive response from teachers in terms of their reactions to the implementation.

Keywords: Internal Supervision, SPIIE, Modern Teachers

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี สังคมและเศรษฐกิจ ระบบการศึกษาไทยจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่ตอบสนองต่อความต้องการของศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาดังกล่าว การนิเทศภายในสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ พบว่าการนิเทศภายในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง (มณีวรรณ แสงลับ, 2557; วัชรรา เล่าเรียนดี, 2556) อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น การนิเทศขาดระบบที่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่องหรือเน้นการตรวจสอบมากกว่าการพัฒนา (กรทอง จิระเดชกุล, 2550) อีกทั้งจำนวนนิเทศก์จากภายนอกไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียน ส่งผลให้ภาระหน้าที่ในการนิเทศตกอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งอาจขาดรูปแบบหรือเครื่องมือที่เหมาะสมในการพัฒนาครูอย่างแท้จริง อาทิ ผลการศึกษาวิจัย

ของ สาวินีย์ เอี่ยมสะอาด (2564) และ จริญญา น่วมมะโน (2562) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าการนิเทศที่มีรูปแบบชัดเจนสามารถส่งผลโดยตรงต่อสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับโรงเรียนบ้านกันตริยาง ซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้ดำเนินการตามนโยบายของต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการขับเคลื่อนครูให้เป็น “ครูยุคใหม่” ที่มีสมรรถนะในด้านการจัดการเรียนรู้ เทคโนโลยีและการประเมินผลผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์บริบทและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าแม้จะมีการนิเทศภายในอยู่บ้างแต่ยังขาดรูปแบบที่ชัดเจนและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง ครุยังต้องการการสนับสนุนที่มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning และการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างทักษะผู้เรียนให้เท่าทันยุคสมัย

จากบริบทและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่ชัดเจน มีระบบและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนบ้านกันตริยางจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การนิเทศเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การวิจัยในครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE ที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้เรียน ครู ผู้บริหารและระบบการศึกษาโดยรวมในระดับสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง

4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง ของเคิร์กแพททริก (Kirkpatrick)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง ดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และสภาพที่พึงประสงค์ (2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE (3) ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE และ (4) ประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 32 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตัวแทนคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านกันตริยาง และผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาเครื่องมือวิจัย

ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE ได้โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง

ระยะที่ 3 และ 4 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 22 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ รองผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน และ ครูโรงเรียนบ้านกันตริยาง จำนวน 21 คน

เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จำนวน 3 ฉบับ สำนวณสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายใน เครื่องมือได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ (ค่า IOC ระหว่าง 0.60–1.00, ค่าเฉลี่ย 0.85) และมีความเชื่อมั่นสูง (Cronbach's $\alpha = 0.96$)

ระยะที่ 2 ใช้เครื่องมือ 5 รายการ ได้แก่ รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE, คู่มือการนิเทศภายใน แบบสอบถามตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือ รวมถึงแบบสอบถามประเมินความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบ

ระยะที่ 3 ใช้แบบสอบถามศึกษาสภาพปัจจุบันและการวางแผนการนิเทศ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ (ค่า IOC = 1.00 ทุกข้อ) และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

ระยะที่ 4 ใช้แบบสอบถามเพื่อการประเมินผลรูปแบบ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ (ค่า IOC = 1.00 ทุกข้อ) และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ทั้งจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง ของเคิร์กแพตทริก (Kirkpatrick) เป็นการวิจัยเชิงการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 22 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง

ที่	สภาพปัจจุบัน ปัญหา	ระดับ		แปลผล
		ความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	สภาพปัจจุบันด้านระบบและโครงสร้างการนิเทศภายใน	4.78	0.41	มากที่สุด
2.	สภาพปัจจุบันด้านบุคลากรและศักยภาพการนิเทศ	4.78	0.41	มากที่สุด
3.	สภาพปัจจุบันด้านเทคนิควิธีและกิจกรรมการนิเทศ	4.74	0.43	มากที่สุด
4.	สภาพปัจจุบันด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ครูยุคใหม่	4.70	0.46	มากที่สุด
5.	สภาพปัจจุบันด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายใน	4.64	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน		4.74	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวม ครูมีความคิดเห็นว่าสภาพปัจจุบันของปัญหาการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ระบบและโครงสร้างการนิเทศภายใน ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.41) และบุคลากรและศักยภาพการนิเทศ ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.41) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ เทคนิควิธีและกิจกรรมการนิเทศ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.43) และ การติดตามและประเมินผลการนิเทศภายใน ซึ่งแม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า แต่ยังคงอยู่ในระดับที่สะท้อนถึงสภาพปัญหามาก

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง

ที่	สภาพที่พึงประสงค์	ระดับ		แปลผล
		ความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	สภาพที่พึงประสงค์ของการสำรวจการนิเทศภายใน (Survey : S)	4.77	0.42	มากที่สุด
2.	สภาพที่พึงประสงค์ของการวางแผนนิเทศภายใน (Planning : P)	4.64	0.49	มากที่สุด
3.	สภาพที่พึงประสงค์ของการให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Information: I)	4.86	0.33	มากที่สุด
4.	สภาพที่พึงประสงค์ของการปฏิบัติการนิเทศ (Implement : I)	4.68	0.47	มากที่สุด
5.	สภาพที่พึงประสงค์ของการประเมินผลการนิเทศ (Evaluation : E)	4.65	0.48	มากที่สุด
	เฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน	4.72	0.09	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าในภาพรวม ครูมีความเห็นว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D.=0.09) เมื่อพิจารณาผลการสอบถามในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สภาพที่พึงประสงค์ของการให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Information : I) ($\bar{X} = 4.86$, S.D.=0.33) ซึ่งอยู่ในระดับมีความประสงค์มากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สภาพที่พึงประสงค์ของการวางแผนนิเทศภายใน (Planning : P) ($\bar{X} = 4.64$, S.D.=0.49) ซึ่งอยู่ในระดับมีความประสงค์มาก

2) ผลการศึกษารูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง

ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง เผยให้เห็นโครงสร้างที่ครอบคลุมและชัดเจน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบเน้นสร้างแนวทางการนิเทศที่สอดคล้องกับบริบทของครูยุคใหม่ เนื้อหาที่เป็นแกนกลาง รวมถึงกระบวนการนิเทศภายในที่ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน

(Survey) การวางแผน (Planning) การให้ความรู้เบื้องต้น (Information) การปฏิบัติ (Implement) และการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังมีการประเมินผลตามกรอบของเคิร์กแพททริก (Kirkpatrick) และการกำหนดเงื่อนไขความสำเร็จที่ช่วยส่งเสริมให้กระบวนการนี้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนอย่างแท้จริง

ผลการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE พบว่ามีความถูกต้องเหมาะสมในระดับสูงสุด เนื่องจากรูปแบบนี้ได้รับการพัฒนาจากการวิเคราะห์และประเมินผลอย่างรอบคอบ ผ่านการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการนิเทศภายใน ทั้งยังตอบสนองความต้องการและบริบทของครูยุคใหม่อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ การประเมินความเป็นไปได้และประโยชน์จากการนำไปใช้จริงก็อยู่ในระดับที่สูงมาก สอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาของนักวิจัยหลายท่านที่เน้นความสำคัญของการสร้างรูปแบบนิเทศที่มีความเหมาะสม ใช้งานได้จริง และสามารถส่งเสริมการพัฒนาครูได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE

ที่	รายการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ของรูปแบบการนิเทศภายใน	ระดับ		
		ความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านหลักการของรูปแบบการนิเทศภายใน	4.88	0.27	มากที่สุด
2.	ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบนิเทศภายใน	4.88	0.20	มากที่สุด
3.	ด้านกระบวนการนิเทศภายใน SPIIE	4.96	0.09	มากที่สุด
4.	ด้านเงื่อนไขสู่ความสำเร็จของการนิเทศภายใน	4.80	0.38	มากที่สุด
เฉลี่ยทั้ง 4 ด้าน		4.88	0.14	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าผลการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง มีความถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$,

S.D.=0.14) เมื่อพิจารณาผลการตรวจสอบในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านกระบวนการนิเทศภายใน SPIIE ($\bar{X} = 4.96$, S.D.=0.09) ซึ่งอยู่ในระดับมีความถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านเงื่อนไขสู่ความสำเร็จของการนิเทศภายใน ($\bar{X} = 4.80$, S.D.=0.38) ซึ่งอยู่ในระดับมีความถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง

ตารางที่ 4 ภาพรวมผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE ในแต่ละขั้นตอน

ที่.	รายการดำเนินการปฏิบัติการนิเทศ ภาพรวมในแต่ละขั้นตอน	ระดับ		แปลผล
		ความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ขั้นการศึกษาสภาพปัจจุบัน (Survey = S)	4.64	0.49	มากที่สุด
2.	ขั้นการวางแผนการนิเทศ (Planning = P)	4.64	0.13	มากที่สุด
3.	ขั้นการให้ความรู้ก่อนนิเทศ (Information = I)	4.66	0.16	มากที่สุด
4.	ขั้นการปฏิบัติการนิเทศ (Implement = I)	4.72	0.14	มากที่สุด

ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง พบว่า 1) ผลการดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันของการนิเทศ (Survey = S) โดยภาพรวมมีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D.=0.49) 2) ผลการดำเนินการวางแผนการนิเทศ (Planning = P) โดยภาพรวมมีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D.=0.13) 3) ผลการดำเนินการให้ความรู้ก่อนนิเทศ (Information = I) โดยภาพรวมมีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D.=0.16) และ 4) ผลการดำเนินการปฏิบัติการนิเทศ (Implement = I) ด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D.=0.14)

4) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง ของเคิร์กแพตทริก (Kirkpatrick)

ตารางที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง ของเคิร์กแพททริก (Kirkpatrick)

ที่		ระดับ		แปลผล
		ความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ปฏิกิริยาตอบสนองของครูผู้สอนที่มีต่อเนื้อหาการนิเทศภายใน	4.61	0.18	มากที่สุด
2.	ปฏิกิริยาตอบสนองของครูผู้สอนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการนิเทศภายใน	4.65	0.15	มากที่สุด
3.	ปฏิกิริยาตอบสนองของครูผู้สอนที่มีความรู้ที่ได้รับจากการนิเทศภายใน	4.69	0.13	มากที่สุด
4.	ความคาดหวังที่จะได้รับและการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการนิเทศภายใน	4.63	0.17	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่าครูผู้สอนมีปฏิกิริยาตอบสนองในด้านต่าง ๆ ต่อการนิเทศภายในในระดับ “มากที่สุด” ได้แก่ ความพึงพอใจต่อเนื้อหาการนิเทศ ($\bar{X}$ 4.61, S.D. 0.18) การจัดกิจกรรมการนิเทศ ($\bar{X}$ 4.65, S.D. 0.15) ความรู้ที่ได้รับจากการนิเทศ ($\bar{X}$ 4.69, S.D. 0.13) รวมถึงความคาดหวังและการนำความรู้ไปใช้จริง ($\bar{X}$ 4.63, S.D. 0.17) ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพและความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศภายในที่นำเสนอ

อภิปรายผล

1. ผลการสำรวจความคิดเห็นของครูโรงเรียนบ้านกันตริยาง พบว่าสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในอยู่ในระดับมีปัญหามากที่สุด ซึ่งอาจเกิดจากโรงเรียนยังไม่มีแผนการนิเทศที่ชัดเจนและเป็นระบบ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามปฏิทินมากกว่าการพัฒนาครูอย่างตรงจุด ครูยังมีการะงานสูง ขาดเวลาเข้าร่วมกิจกรรมนิเทศ อีกทั้งยังใช้วิธีการนิเทศแบบเดิมจากบนลงล่าง ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจและความร่วมมือจากครู ซึ่งสอดคล้องกับงานของ บัณฑิต ตั้งกมลศรี (2563) เรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการขับเคลื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตรับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 และสุพัตรา ปาระจุม (2563) เรื่อง

การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่พบว่าสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในอยู่ในระดับปานกลาง และในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังของครูในการพัฒนาสมรรถนะเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ๆ ประกอบกับผู้บริหารคนใหม่ (ผู้วิจัย) มีนโยบายเปิดกว้าง สนับสนุนการมีส่วนร่วม และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ครูมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาโดยใช้การนิเทศภายใน ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ศรีมาศ (2566) เรื่องการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูใน การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาสำหรับโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ที่พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในโดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

2. ผลการวิจัยการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง พบว่ารูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจ (Survey) การวางแผน (Planning) การให้ข้อมูล (Information) การปฏิบัติ (Implement) และการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งได้รับการประเมินว่ามีความถูกต้องเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ รวมถึงประโยชน์ในระดับสูงสุด ความสำเร็จของรูปแบบนี้สะท้อนจากกระบวนการพัฒนาที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญอย่างรอบด้าน รวมถึงการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของพลชัย ชุมปัญญา (2566) เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่เน้นการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์จากผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานศึกษาของเพ็ญสุดา หิรัญเกิด, สำราญ มีแจ้ง และสธิพร เชาวนชัย (2566) เรื่องแนวทางการพัฒนา ความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ที่พบว่ารูปแบบการนิเทศภายในในหลากหลายบริบทมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในระดับมากหรือมากที่สุด จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE นี้มีความครอบคลุมและเหมาะสมอย่างยิ่งในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการนิเทศและการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของสถานศึกษาไทย

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ โรงเรียนบ้านกันตริยาง พบว่าผู้ปฏิบัติมีการดำเนินการในทุกขั้นตอนของกระบวนการ SPIIE อย่างเต็มที่ ซึ่งสะท้อนถึงความเป็น “วงจรคุณภาพ” ที่ครอบคลุมการสำรวจ วางแผน ปฏิบัติ ปรับปรุง และประเมินผลเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่ขาดตอน และทุกขั้นตอนมีผลในระดับสูงสุด กระบวนการ SPIIE ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูตั้งแต่การสำรวจปัญหา ร่วมวางแผนจนถึงการประเมินตนเอง ทำให้ครูเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและมีกำลังใจในการพัฒนา ผลการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่ เช่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การออกแบบนวัตกรรม และการวัดประเมิน ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเต็มที่ สอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญสุตา หิรัญเกิด สำราญ มีแจ้ง และสทิพร เซาว์นชัย (2566) เรื่องแนวทางการพัฒนา ความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ที่พบว่าครูมืออาชีพยุคดิจิทัลมีความเป็นมืออาชีพในระดับสูง และทัศนทิภา ผาติ (2566) เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตรับผิดชอบ สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ที่ชี้ว่าครูที่ได้รับการพัฒนามีภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE โดยใช้เกณฑ์ของเคิร์กแพตทริก (Kirkpatrick) พบว่าครูมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อรูปแบบนี้ในระดับมากที่สุด รวมทั้งผลการเรียนรู้ พฤติกรรมการปฏิบัติ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กรก็อยู่ในระดับสูงสุดด้วย เนื่องจากรูปแบบนิเทศ SPIIE มีขั้นตอนชัดเจน เข้าใจง่าย สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน และเน้นบรรยากาศนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่สร้างความปลอดภัย ทำให้ครูเปิดใจรับการพัฒนา และมีแรงจูงใจสูง บทบาทผู้บริหารในฐานะผู้นำทางวิชาการที่เป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมกระบวนการ “พัฒนา ร่วมคิด ร่วมทำ” ทำให้ครูพร้อมปรับปรุงการเรียนรู้และปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินตามแนวคิดของสุพัตรา ปาระจุม (2563) เรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่เน้นที่ความพึงพอใจและการเรียนรู้ของครู ขณะที่การประเมินพฤติกรรมและผลลัพธ์สอดคล้องกับการศึกษาของสาวินีย์ เอี่ยมสะอาด (2564) เรื่องรูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งผลต่อสมรรถนะประจำสายงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สิงห์บุรี-อ่างทอง ที่พบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความ

พึงพอใจและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง นอกจากนี้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กรได้รับการยืนยันโดยงานวิจัยของจรัญ น่วมมะโน (2562) เรื่องการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ บัณฑิต ตั้งกมลศรี (2559) เรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซ้ำชีพลอดภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตรับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 รวมไปถึงงานวิจัยของ พลชัย ชุมปัญญา (2566) เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจสูง มีคะแนนความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมทั้งเกิดผลดีต่อสถานที่ปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่าการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่อย่างเป็นระบบและเน้นการมีส่วนร่วมของครูทุกขั้นตอนทั้งนี้ส่งผลให้ครูพัฒนาสมรรถนะได้ทุกด้าน และเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการนิเทศภายในโดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ (1) หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาควรนำรูปแบบการนิเทศภายในด้วยกระบวนการ SPIIE ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครู เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะของครูยุคใหม่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและเทคโนโลยี (2) ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยงและครูผู้สอน ให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศแบบ SPIIE และสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพในบริบทจริงของโรงเรียน (3) โรงเรียนควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยปรับบทบาทของการนิเทศให้เป็นกลไกแห่งการสนับสนุนมากกว่าการตรวจสอบ เพื่อสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของครูอย่างยั่งยืน และ (4) สำหรับการวิจัยในอนาคตนั้นควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในระยะยาวของการใช้กระบวนการ SPIIE ต่อการพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน รวมถึงเปรียบเทียบประสิทธิภาพของรูปแบบนี้กับรูปแบบการนิเทศอื่น ๆ เพื่อยืนยันความเหมาะสมและประสิทธิผลในวงกว้าง เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการนิเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรทอง จิรเดชกุล. (2550). คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: อารักษ์การพิมพ์.
- จรัญ น่วมมะโน. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทัศนิกา ผาสี. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตรับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บัณฑิต ตั้งกลมศรี. (2559). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการขับเคลื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคเหนือ: วิเคราะห์กลุ่มพหุ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พลชัย ชุมปัญญา. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(1), 121–134.
- เพ็ญสุดา หิรัญเกิด, สำราญ มีแจ้ง และ สติพร เซาว์นชัย. (2566). แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6(2), 395–404.
- มณีวรรณ แสงลับ. (2557). การศึกษาปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านฉางกาญจนกุลวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ชการพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎีกลยุทธสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- วาสนา ศรีมาศ. (2566). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาสำหรับโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วิเศษ ปิ่นพิทักษ์. (2565). การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านเทคโนโลยีสำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์โควิด-19 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบของโดนัลด์ แอล เคิร์กแพททริก. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 4(4), 47–57.
- สาวินีย์ เอี่ยมสะอาด. (2564). รูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งผลต่อสมรรถนะประจำสายงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี-อ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุพัตรา ปาระจุม. (2563). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 7(6), 92–104.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.

อิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้มารับ
บริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่สาม จังหวัดลำพูน*

THE INFLUENCE OF SERVICE QUALITY ON THE SATISFACTION OF
SERVICE RECIPIENTS AT LI DISTRICT REVENUE OFFICE, LAMPHUN
PROVINCE

สุภัทสร นน่อแก้ว¹ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว²

Supussorn Norkaew¹ and Pongsiri Kamkankaew²

¹⁻²มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

¹⁻²North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: g672301004@northcm.ac.th

วันที่รับบทความ : 1 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 7 พฤศจิกายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 9 พฤศจิกายน 2568

Received 1 November 2025; Revised 7 November 2025; Accepted 9 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่สาม จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนหรือผู้เสียภาษีจำนวน 382 คน ที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่สาม จังหวัดลำพูน เครื่องมือในการวิจัยมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.830 ซึ่งอยู่ในระดับสูง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

Citation:

* สุภัทสร นน่อแก้ว และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2568). อิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่สาม จังหวัดลำพูน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(6), 593-609.

Supussorn Norkaew and Pongsiri Kamkankaew. (2025). The Influence Of Service Quality On The Satisfaction Of Service Recipients At Li District Revenue Office, Lamphun Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 593-609.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการบริการมี 3 มิติที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ มิติความเป็นรูปธรรม ($\beta = 0.586$) มิติความน่าเชื่อถือ ($\beta = 0.224$) และมิติการตอบสนอง ($\beta = 0.202$) โดยมีค่าการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (R^2) เท่ากับ 0.885 หรือร้อยละ 88.50 แสดงว่าคุณภาพการบริการทั้งสามมิติมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการในระดับสูง สรุปได้ว่าการพัฒนาคุณภาพการบริการด้านความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง และความเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เสริมสร้างความพึงพอใจและภาพลักษณ์ที่ดีของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่สาม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ, ความพึงพอใจ, สำนักงานสรรพากร

Abstract

This research paper aimed to examine the influence of service quality on the satisfaction of service users at the Li District Revenue Office, Lamphun Province. The study employed a quantitative research method using an online questionnaire as the research instrument. The sample consisted of 382 taxpayers or citizens who received services at the Li District Revenue Office. The instrument demonstrated high reliability, with a Cronbach's Alpha coefficient of 0.830. Data were analysed using multiple regression analysis.

The findings revealed that three dimensions of service quality significantly affected user satisfaction at the 0.05 level, namely tangibles ($\beta = 0.586$), reliability ($\beta = 0.224$), and responsiveness ($\beta = 0.202$). The coefficient of determination (R^2) was 0.885, indicating that 88.50% of the variance in satisfaction could be explained by the service quality variables. The results suggest that continuous improvement in service quality, particularly in reliability, responsiveness, and tangibles, can enhance user satisfaction and strengthen the positive image of the Li District Revenue Office, Lamphun Province.

Keywords: Service Quality, Satisfaction, Revenue Office

บทนำ

การบริหารภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้น ต่อการให้บริการของภาครัฐ (ศุภมาส วิมลเกียรติ, 2564) การบริหารภาครัฐแนวใหม่จึงให้ความสำคัญกับแนวคิดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานภาครัฐพัฒนาการให้บริการที่มีคุณภาพ โปร่งใส เป็นธรรมและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข อนุชฌาน โยคุณ อภิรติ ดอนอ่อนบัว มานพ เนตรภักดี อาคม ทีสุกะ และ พงษ์มนัส ดีอด, 2566) การให้บริการของภาครัฐจึงไม่ได้เป็นเพียงภารกิจเชิงหน้าที่เท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคุณค่า ความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรภาครัฐในสายตาของประชาชน (พงศ์ศิริ คำชันแก้ว, 2568) การบริหารงานที่เน้นคุณภาพการบริการจึงกลายเป็นหัวใจของการปฏิรูประบบราชการเพื่อยกระดับความพึงพอใจของประชาชนและสร้างความยั่งยืนให้แก่การพัฒนาภาครัฐโดยรวม (จิรัชญา ไทยสยาม ชันฉันทน์ ถิ่นเดิม พรธรรณภา ปิตะนีละพลิน กฤษณา พยุงไทย รวิภัทร ชุ่นแสง และ โชติ บุติรัฐ, 2567)

กรมสรรพากรในฐานะหน่วยงานหลักของกระทรวงการคลังมีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บภาษีซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกมิติ (รมิดา ปกรณ์ประเสริฐ, 2567) การดำเนินงานของกรมสรรพากรจึงต้องอาศัยระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีมาตรฐานการให้บริการที่ดีเยี่ยม โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างรัฐกับประชาชน ผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่และสาขาต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ (พลภูมิ สังข์สุวรรณ รัชนี นิธากร และ ขวัญดาว แจ่มแจ่ม, 2565) การให้บริการที่มีคุณภาพไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้าง ความเข้าใจและความร่วมมือจากประชาชนผู้เสียภาษี ส่งเสริมให้เกิดการชำระภาษีอย่างสมัครใจและถูกต้องตามกฎหมาย นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคงและยั่งยืน (ศุภมาส วิมลเกียรติ, 2564)

สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ ๑๒ จังหวัดลำพูน เป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการให้บริการด้านภาษีแก่ประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่อำเภอที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการให้บริการที่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมและพาณิชย์กรรมรายย่อยเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การรับรู้ด้านภาษีและการเข้าถึงบริการภาครัฐมีความแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

รายได้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล (สำนักงานสถิติจังหวัดลำพูน, 2567) ดังนั้น การให้บริการที่มีคุณภาพในพื้นที่ดังกล่าวจึงต้องมีความเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ทั้งในด้านความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความเข้าใจง่ายของข้อมูล ความสุภาพและเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ รวมถึงช่องทางการให้บริการที่หลากหลาย เช่น การบริการ ณ สำนักงานโดยตรง การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ และช่องทางออนไลน์เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

อย่างไรก็ตาม การวัดคุณภาพการบริการสามารถใช้แบบจำลอง SERVQUAL ซึ่งประกอบด้วยมิติ 5 ประการ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) ความมั่นใจ (Assurance) ความเอาใจใส่ (Empathy) และรูปธรรม (Tangibles) โดยแต่ละมิติมีความสำคัญในการสร้างประสบการณ์การบริการที่ดีแก่ผู้รับบริการ (Parasuraman, Berry & Zeithaml, 1991) โดยเฉพาะการดำเนินการในพื้นที่ชนบท เช่น อำเภอลี้ยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยี (วิชัย รูปขำดี, 2565) การศึกษาวิจัยคุณภาพการบริการของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาลี้ จังหวัดลำพูน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ทราบถึงระดับคุณภาพการบริการในแต่ละมิติและอิทธิพลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ ข้อมูลจากการศึกษานี้จะช่วยให้หน่วยงานสามารถกำหนดแนวทางพัฒนาการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงต่อความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาลี้ จังหวัดลำพูน

สมมติฐานการวิจัย

H1 ความน่าเชื่อถือมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาลี้ จังหวัดลำพูน

H2 การตอบสนองมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาลี้ จังหวัดลำพูน

H3 ความมั่นใจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ จังหวัดลำพูน

H4 ความเอาใจใส่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ จังหวัดลำพูน

H5 รูปธรรมมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ จังหวัดลำพูน

การทบทวนวรรณกรรม

ความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นแนวคิดที่สำคัญในทางจิตวิทยาและการบริหารจัดการบริการ ซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึกเชิงบวกของบุคคลเมื่อได้รับการตอบสนองต่อความต้องการหรือความคาดหวังในระดับที่เท่ากับหรือสูงกว่าที่ตั้งไว้ นันทวุฒิ เถาถวิล และ สุชัยญา สายชนะ (2566) อธิบายว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกในทางบวก ความรู้สึกชอบ พอใจ หรือยินดีที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนอง ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรมต่อไปในทิศทางที่ดี ในขณะที่ณฐนนท ทวสิน อธิพล กาญจนอากาศ สุนิตดา เทศนิยม และ เอกพิชญ์ สุจิ้วงาม (2566) มองว่าความพึงพอใจเป็นทัศนคติทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนปรารถนา โดยระดับของความพึงพอใจอาจแตกต่างกันตามค่านิยม ประสบการณ์ หรือสิ่งเร้าทางจิตใจที่แต่ละคนเผชิญ โดย รุ่งอรุณ กระแสร์สินธุ์ วิจิณัฐ ภัคพรหมินทร์ พงษ์ศักดิ์ สายัญญา ไกลรุ่ง กระแสร์สินธุ์ และ วรณพล ศุภสกุลดำรง (2567) เสริมว่า ความพึงพอใจคือความรู้สึกทางบวกที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองตามระดับที่คาดหวังหรือสูงกว่าที่คาดหวัง ส่วนชัยญาวิรี เนตรากุล และ สุมาลี รามัญ (2563) ระบุว่าความพึงพอใจเป็นผลของการเปรียบเทียบระหว่างประสบการณ์จริงกับความคาดหวังของบุคคล ซึ่งอาจก่อให้เกิดทั้งความรู้สึกบวกและลบ ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของแต่ละบุคคล ในทำนองเดียวกัน ขนิษฐา สังฆรักษ์ (2556) เห็นว่าความพึงพอใจเป็นประสบการณ์ทางจิตใจที่เกิดจากการรับรู้ผลลัพธ์เป็นไปตามความคาดหวังหรือมากกว่านั้น ส่งผลให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจในเชิงบวก หรือในทางตรงกันข้าม หากผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจในเชิงลบ จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกหรือทัศนคติทางบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือการ

ตอบสนองต่อความต้องการ ความปรารถนา และความคาดหวังของตน (Kamkankaew et.al., 2025) ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองตรงตามหรือเหนือกว่าที่คาดหวังไว้ ย่อมก่อให้เกิดแรงจูงใจเชิงบวกและทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ทั้งนี้ระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไปตามค่านิยม ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และสิ่งเร้าที่ได้รับ ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการแสดงออกของความพึงพอใจในมิติที่หลากหลาย

คุณภาพการบริการ

คุณภาพการบริการ หมายถึง ระดับของการให้บริการที่ผู้รับบริการรับรู้ว่าตรงตามหรือสูงกว่าความคาดหวัง ซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างประสบการณ์ที่ได้รับจริงกับความคาดหวังที่มีอยู่เดิม (Yang et.al., 2024) โดยคุณภาพการบริการถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Arli, van Esch & Weaven, 2024) และเป็นตัวสะท้อนถึงความสามารถขององค์กรในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ (Sharma et.al., 2024) องค์ประกอบของคุณภาพการบริการสามารถจำแนกได้ 5 มิติ (Parasuraman, Berry & Zeithaml, 1991) ได้แก่

มิติความน่าเชื่อถือ (Reliability) คือความสามารถของหน่วยงานในการส่งมอบบริการได้ถูกต้อง ตรงเวลา และสม่ำเสมอตามที่ให้คำมั่นไว้ตั้งแต่ครั้งแรก ตลอดจนแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันก่อให้เกิดความไว้วางใจและความภักดีของผู้รับบริการในระยะยาว (Parasuraman, Berry & Zeithaml, 1991; Sharma et.al., 2024)

มิติการตอบสนอง (Responsiveness) สะท้อนความพร้อม ความรวดเร็ว และความเต็มใจของบุคลากรในการให้ข้อมูล ช่วยเหลือ และจัดการข้อร้องเรียนได้ทันทั่วทั้งที่ ซึ่งลดความไม่แน่นอนของผู้ใช้บริการและยกระดับประสบการณ์บริการ นำไปสู่ความพึงพอใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำ (Parasuraman, Berry & Zeithaml, 1991; Yang et.al., 2024)

มิติความมั่นใจ (Assurance) นั้นเกิดจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความสุภาพ และมาตรฐานวิชาชีพของผู้ให้บริการที่ทำให้ผู้รับบริการรับรู้ถึงความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ ส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติ การยอมรับบริการ และพฤติกรรมการใช้บริการซ้ำ (Parasuraman, Berry & Zeithaml, 1991; Sharma et.al., 2024)

มิติความเอาใจใส่ (Empathy) คือการเข้าใจความต้องการเฉพาะบุคคล การสื่อสารอย่างใส่ใจ และการจัดบริการที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นสำคัญ ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกมีคุณค่า เกิดความไว้วางใจและความผูกพันกับองค์กรในระยะยาว (Parasuraman, Berry & Zeithaml, 1991; Arli, van Esch & Weaven, 2024)

มิติความเป็นรูปธรรม (Tangibles) ครอบคลุมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เครื่องมือ อุปกรณ์ ความทันสมัย ความสะอาด ความเรียบร้อย ตลอดจนภาพลักษณ์และการแต่งกายของบุคลากร ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของคุณภาพ ช่วยสร้างการรับรู้ความเป็นมืออาชีพและยกระดับความเชื่อมั่นของผู้รับบริการ (Parasuraman, Berry & Zeithaml, 1991; Arli, van Esch & Weaven, 2024)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความมั่นใจ ความเอาใจใส่ และรูปธรรมที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่สาม จังหวัดลำพูน การออกแบบการวิจัยมีลักษณะเป็นการสำรวจภาคตัดขวาง (Cross-sectional Survey Research) ซึ่งเก็บข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกันจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือ ประชาชนหรือผู้เสียภาษีที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา จังหวัดลำพูน จำนวน 8,634 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane (1967 อ้างถึงใน Umar & Wachiko, 2021) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 382 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อความเหมาะสมในการเก็บข้อมูลจริง กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวถือว่าเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ผ่านระบบ Google Form ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ด้านตามแบบจำลอง SERVQUAL และความพึงพอใจ ใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสถิติสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นรวมของแบบสอบถามเท่ากับ 0.830 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือเพียงพอสำหรับการนำไปใช้จริง (Ravinder & Saraswathi, (2020)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง กันยายน พ.ศ. 2568 โดยเก็บจากประชาชนหรือผู้เสียภาษีที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ 1 จังหวัดลำพูน ผ่านแบบสอบถามออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้านที่มีต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการ

ผลการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ 1 จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาประกอบด้วย ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร และผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

ผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

ก่อนทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล พบว่า ตัวแปรความน่าเชื่อถือ (X_REL) การตอบสนอง (X_RES) ความมั่นใจ (X_ASU) ความเอาใจใส่ (X_EMP) รูปร่าง (X_TAN) และ ความพึงพอใจ (Y_SAT) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.56 ถึง 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.619 ถึง 0.665 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 1.96 แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายค่าปานกลาง (Malhotra, Nunan & Birks, 2020) ค่าความโด่งอยู่ระหว่าง 4.599 ถึง 6.399 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 และค่าความเบี่ยงอยู่ระหว่าง -2.231 ถึง -

1.925 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 2 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Kline, 2013) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	SK	KU
ความน่าเชื่อถือ (X_REL)	4.57	0.665	-2.231	6.399
การตอบสนอง (X_RES)	4.57	0.641	-2.052	5.426
ความมั่นใจ (X_ASU)	4.58	0.649	-2.122	5.608
ความเอาใจใส่ (X_EMP)	4.56	0.657	-1.925	4.599
รูปธรรม (X_TAN)	4.58	0.619	-2.042	5.377
ความพึงพอใจ (Y_SAT)	4.58	0.636	-2.065	5.430

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปร

การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปร ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรแต่ละคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง 0.724 ถึง 0.891 แสดงให้เห็นว่าลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง แต่เมื่อพิจารณาพบว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่เกิน 0.70 นั้น เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาความสัมพันธ์ร่วมพหุเชิงเส้นตรง (Multicollinearity) ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์หาค่า Tolerance ซึ่งต้องมากกว่า 0.01 จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเส้นตรงเชิงพหุ และค่า VIF (Variance Inflation Factor) ซึ่งต้องไม่เข้าใกล้ 10 จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Mardia, Kent & Taylor, 2024) เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดจะมีปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเส้นตรงเชิงพหุ จริงหรือไม่ ทั้งนี้ผลการตรวจสอบพบว่า ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.053 ถึง 0.197 และค่า VFI อยู่ระหว่าง 5.088 ถึง 8.841 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดไม่ก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ร่วมพหุเชิงเส้นตรง และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัยต่อไป

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร

	Y_SAT	X_REL	X_RES	X_ASU	X_EMP	X_TAN	VIF	Tolerance
Y_SAT	1.000							
X_REL	0.882**	1.000					7.033	0.111
X_RES	0.891**	0.733**	1.000				8.841	0.053
X_ASU	0.864**	0.726**	0.762**	1.000			6.445	0.061
X_EMP	0.865**	0.807**	0.737**	0.737**	1.000		7.319	0.097
X_TAN	0.724**	0.763**	0.784**	0.755**	0.870**	1.000	5.088	0.197

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.01

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ก่อนทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบสมการดังนี้

$$Y\_SAT = a + b_1 X\_REL + b_2 X\_RES + b_3 X\_ASU + b_4 X\_EMP + b_5 X\_TAN$$

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ โดยนำตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว คือ ตัวแปรความน่าเชื่อถือ (X_REL) การตอบสนอง (X_RES) ความมั่นใจ (X_ASU) ความเอาใจใส่ (X_EMP) รูปธรรม (X_TAN) มาทดสอบอิทธิพลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ (Y_SAT) ของผู้ที่มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาลี้ จังหวัดลำพูน ผลการทดสอบพบว่า ความน่าเชื่อถือ (X_REL) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ 0.215 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.224 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 (H1) การตอบสนอง (X_RES) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ 0.200 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.202 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 (H2) ความมั่นใจ (X_ASU) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ -0.034 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ -0.035 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 3 (H3) ความเอาใจใส่ (X_EMP) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ -0.005 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

พหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ -0.005 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ 4 (H4) รูปธรรม (X_TAN) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบเท่ากับ 0.601 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.586 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 5 (H5)

โดยมีค่าคงที่ (a) เท่ากับ 0.108 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.940 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (R^2) เท่ากับ 0.885 หรือร้อยละ 88.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม Y_SAT				
	b	SE	β	t	p-value
a(constant)	0.108	0.085		1.269	.205
X_REL	0.215	0.050	0.224	4.261	0.000*
X_RES	0.200	0.075	0.202	2.652	0.008*
X_ASU	-0.034	0.070	-0.035	-0.490	0.625
X_EMP	-0.005	0.054	-0.005	-0.084	0.933
X_TAN	0.601	0.041	0.586	4.820	0.000*
R = 0.940 $R^2 = 0.885$ $R^2_{\text{change}} = 0.883$					
F = 76.053 Sig ของ F = 0.000 Durbin-Watson = 1.241					

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น จึงสามารถทำการทดสอบสมมติฐานต่อไป

จากตาราง 16 สามารถนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำมาเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y\_SAT = 0.108 + b_1 X\_REL\ 0.215 + b_2 X\_RES\ 0.200 + b_5 X\_TAN\ 0.601$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Y\_SAT = 0.108 + b_1 X\_REL\ 0.224 + b_2 X\_RES\ 0.202 + b_5 X\_TAN\ 0.586$$

จากการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับมา
รับบริการ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ จังหวัดลำพูนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปธรรม ($\beta = 0.586$) ด้านความน่าเชื่อถือ ($\beta = 0.224$) และด้านการ
ตอบสนอง ($\beta = 0.202$) ตามลำดับ ส่วนด้านความมั่นใจ และด้านความเอาใจใส่ ไม่มีผลต่อ
คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับมาบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุพบว่า ตัวแปรความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง
และรูปธรรม มีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ 0.05 สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้บริการให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความรวดเร็ว และ
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของการให้บริการในสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ จังหวัดลำพูน ซึ่ง
สอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman, Zeithaml & Berry (1988) ที่ระบุว่า ความ
น่าเชื่อถือและการตอบสนองเป็นองค์ประกอบหลักของคุณภาพบริการที่ส่งผลโดยตรงต่อความ
พึงพอใจของผู้รับบริการ โดยเมื่อหน่วยงานสามารถให้บริการได้อย่างถูกต้องตามกำหนดเวลา
และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ทันทั่วถึงที่นั้นย่อมก่อให้เกิดการรับรู้ถึงความเป็น
มืออาชีพและความไว้วางใจในองค์กร เช่นเดียวกับ Yang et.al. (2024) ที่พบว่าความรวดเร็ว
และความพร้อมในการให้บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการใน
หน่วยงานภาครัฐ

ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรรูปธรรม (Tangibles) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน
สูงที่สุด ($\beta = 0.586$) ซึ่งหมายความว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย
และภาพลักษณ์ของบุคลากร มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจต่อผู้รับบริการใน
ระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sharma et.al. (2024) ที่อธิบายว่า สภาพแวดล้อมและ
สิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีช่วยเสริมประสบการณ์เชิงบวกในการรับบริการและสร้างความรู้สึ
มั่นใจในคุณภาพของหน่วยงาน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Arli, van Esch & Weaven
(2024) ที่ชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบเชิงรูปธรรมมีอิทธิพลต่อการประเมินคุณภาพโดยรวมของ
บริการในองค์กรภาครัฐและเอกชนในระดับสูง ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกว่าการดำเนินงานมีมาตรฐาน
และมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ในทางตรงกันข้ามความมั่นใจและความเอาใจใส่ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเนื่องมาจากลักษณะของการให้บริการในสำนักงานสรรพากรที่มีมาตรฐานและขั้นตอนชัดเจน ทำให้ความแตกต่างด้านบุคลากรหรือความเข้าใจเฉพาะบุคคลไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในระดับสูง (Parasuraman, Zeithaml & Berry, 1991) นอกจากนี้ผู้รับบริการส่วนใหญ่ มุ่งเน้นผลลัพธ์ของการดำเนินงาน เช่น ความรวดเร็วและความถูกต้องของกระบวนการ มากกว่าความสัมพันธ์เชิงอารมณ์กับผู้ให้บริการ (Arli et al., 2024) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยโดยรวมที่มีค่า R^2 เท่ากับ 0.885 แสดงว่าคุณภาพการบริการทั้ง 5 มิติสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจได้ถึงร้อยละ 88.5 ซึ่งเป็นระดับที่สูงมาก สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของคุณภาพบริการต่อการสร้างความพึงพอใจของประชาชนในหน่วยงานภาครัฐอย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริการมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการ โดยเฉพาะมิติความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง และรูปธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการให้บริการที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ชัดเจนและทันสมัย ในขณะที่มิติความมั่นใจและความเอาใจใส่ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจ อาจเนื่องมาจากลักษณะการบริการของหน่วยงานภาครัฐที่มีกระบวนการและมาตรฐานชัดเจนอยู่แล้ว ทำให้ผู้มารับบริการคาดหวังความถูกต้องและความรวดเร็วมากกว่าปัจจัยด้านอารมณ์หรือการปฏิสัมพันธ์ส่วนบุคคล ผลการวิจัยนี้จึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในเชิงการบริหารงานภาครัฐว่า การยกระดับคุณภาพการบริการเพื่อสร้างความพึงพอใจของประชาชนควรมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง และความเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดระบบงานที่ชัดเจน สนับสนุนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และรักษามาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์องค์กรที่ดีและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการแก่ประชาชนในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่าคุณภาพการบริการในด้านความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง และความเป็นรูปธรรม มีอิทธิพลเชิงบวกและอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจของผู้มารับ

บริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา จังหวัดลำพูน โดยเฉพาะมิติความเป็นรูปธรรมมีอิทธิพลสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้รับบริการให้ความสำคัญกับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะอาด และภาพลักษณ์ของหน่วยงาน รองลงมาคือความน่าเชื่อถือและการตอบสนองที่รวดเร็ว ขณะที่ด้านความมั่นใจและความเอาใจใส่ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยสะท้อนว่าการบริหารคุณภาพบริการที่มีระบบและเป็นรูปธรรมสามารถสร้างความพึงพอใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยมี **1. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา จังหวัดลำพูน** คือ สำนักงานควรมุ่งเน้นพัฒนาและรักษามาตรฐานคุณภาพบริการในมิติที่ผู้รับบริการให้ความสำคัญมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความเป็นรูปธรรม เช่น การปรับปรุงสถานที่ให้สะอาด ทันสมัย และเอื้อต่อการให้บริการ การจัดให้มีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ช่วยลดระยะเวลาและความซับซ้อนของการทำธุรกรรม รวมถึงเสริมสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามระเบียบ มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ อีกทั้งควรพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการอย่างรวดเร็วและเหมาะสม เพื่อสร้างประสบการณ์การบริการที่มีคุณภาพสูงและยกระดับความพึงพอใจของประชาชนในระยะยาว สำหรับ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต** ควรขยายขอบเขตไปยังสำนักงานสรรพากรในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพบริการและความพึงพอใจของผู้รับบริการในบริบทที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ควรพิจารณาตัวแปรเพิ่มเติม เช่น การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร ความไว้วางใจต่อหน่วยงาน หรือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการ ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมการใช้บริการซ้ำ ทั้งนี้ควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนมุมมองทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา สังขรักษ์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาพลักษณ์กับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของลูกค้าธนาคารกรุงไทย และธนาคารออมสิน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 2(1), 37-38.

- ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว, พรสุข หุ่นนิรันดร์ และ ธาวารี ชันสำโรง. (2568). การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนในช่วงการระบาดของโรคโควิด 19: กรณีศึกษา โรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 125-146.
- จิรัชญา ไทยสยาม, ชนัญนันท์ ถิ่นเดิม, พรรณณา ปิตะนีละพลิน, กฤษฎา พยุงไทย, รวิภัทร ชื่นแสง และ โชติ บุติรัฐ. (2567). ทิศทางการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐไทยและการบริการสาธารณะสมัยใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 13(2), 3-12.
- ชญญาวิร์ เนตรากุล และ สุมาลี รามัญญ. (2563). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในฐานะตัวแปรคันกลางที่เชื่อมโยงอิทธิพลของคุณภาพการให้บริการสู่ความภักดีของผู้ใช้บริการอุปกรณ์สืบเลี้ยงของอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในจังหวัดระยอง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 4(1), 61-62.
- ณฐนนท ทวสิน, อีรพล กาญจนากาศ, สุนิตดา เทศนิยม และ เอกพิชญ์ สุจิวาม. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจการใช้บริการของประชาชนผู้ใช้บริการของสำนักงานที่ดินจังหวัดสุโขทัย. Procedia of Multidisciplinary Research, 1(10), 38.
- นันทวุฒิ เถาถวิล และ สุขัญญา สายชนะ. (2566). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการศูนย์รังสีรักษาและมะเร็งวิทยา โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. Procedia of Multidisciplinary Research, 1(7), 83.
- พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2568). การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1132-1163.
- พลภูมิ สังข์สุวรรณ, รัชนิ นิธากร และ ขวัญดาว แจ่มแจ้ง. (2565). กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา สังกัดสำนักงานสรรพากรภาค 7. วารสารศิลปการจัดการ, 6(2), 969-973.
- รมิดา ปกรณ์ประเสริฐ. (2567). ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักงานสรรพากรพื้นที่สมุทรปราการ 3 กรมสรรพากร. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 8(3), 296-298.

- รุ่งอรุณ กระแสร์สินธุ์, วิจิณัฐ ภัคพรหมินทร์, พงษ์ศักดิ์ สายัญญา, ไกล่รุ่ง กระแสร์สินธุ์ และ
วรรณพล ศุภสกุลดำรงค์. (2567). คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของ
ผู้โดยสารรถไฟฟ้าฟ้ามหานครสายสีเหลือง. วารสารเกษมบัณฑิต, 25(1), 15–17.
- ศุภมาศ วิมลเกียรติ. (2564). ตัวแปรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ
สำนักงานสรรพากรพื้นที่ในจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารไตรศาสตร์, 7(2), 38–41.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข อนงค์นาถ โยคุณ อภิรดี ดอนอ่อนบัว มานพ เนตรภักดี อาคม ที่สุกะ และ
พงษ์มนัส ดีอด. (2566). การวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อ
ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
ของสำนักงานสรรพากรภาค 10. วารสารการเมืองการปกครอง, 13(2), 62–65.
- Arli, D., van Esch, P., & Weaven, S. (2024). The impact of SERVQUAL on consumers' satisfaction, loyalty, and intention to use online food delivery services. *Journal of Promotion Management*, 30(7), 1159-1188.
- Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Lasakun, P., Duangcompang, E., & Intarasri, V. (2025). Integrating Carbon Footprint into Risk Management: A Sustainable Strategy For Thai Smes. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 3(3), 1238-1266
- Kline, P. (2013). *Handbook of psychological testing*. Routledge.
- Mardia, K. V., Kent, J. T., & Taylor, C. C. (2024). *Multivariate analysis*. John Wiley & Sons.
- Parasuraman, A., Berry, L. L., & Zeithaml, V. A. (1991). Refinement and reassessment of the SERVQUAL scale. *Journal of retailing*, 67(4), 420.
- Ravinder, E. B., & Saraswathi, A. B. (2020). Literature review of Cronbach alpha coefficient (**A**) and McDonald's omega coefficient (**Ω**). *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(6), 2943-2949.
- Sharma, V., Jangir, K., Gupta, M., & Rupeika-Apoga, R. (2024). Does service quality matter in FinTech payment services? An integrated SERVQUAL and TAM approach. *International Journal of Information Management Data Insights*, 4(2), 100252.

- Umar, A. M., & Wachiko, B. (2021). Taro Yamane method for sample size calculation. the survey causes of mathematics anxiety among secondary school students In minna metropolis. Mathematical Association Of Nigeria (Man), 46(1), 188.
- Yang, Q., Wang, Z. S., Feng, K., & Tang, Q. Y. (2024). Investigating the crucial role of logistics service quality in customer satisfaction for fresh e-commerce: A mutually validating method based on SERVQUAL and service encounter theory. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 81, 103940.

FLOWER DANCE HERITAGE: HISTORY, PRESERVATION, CONTINUITY AND CULTURAL TRANSMISSION*

Junyan Wang

Faculty of music, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: 409795248@qq.com

Received 25 October 2025; Revised 4 November 2025; Accepted 6 November 2025

Abstract

This research article aims to: (1) investigate the inheritance and innovation mechanisms embodied in the music and dance movements of three series of works derived from the Fengyang Flower Drum tradition; (2) analyze how Xiao Qinghong integrates traditional elements of Fengyang Flower Drum into modern physical fitness practices through an interdisciplinary approach combining music and dance studies; (3) construct a theoretical framework for understanding the “dynamic inheritance” of intangible cultural heritage (ICH) in the context of modern fitness culture. The data were analyzed by employing a descriptive research design, using literature review, music and dance analysis, and in-depth interviews with the inheritor Xiao Qinghong.

The results of the research were: (1) Xiao Qinghong’s fitness exercises preserve the rhythmic and stylistic essence of traditional Fengyang Flower Drum while adapting its music, movement, and costume elements to suit modern fitness functions; (2) the study establishes a “trinity model” of inheritance integrating music preservation, movement communication, and prop coordination, embodying the logic of dynamic inheritance; (3) the transformation

Citation:

* Junyan Wang. (2025). Flower Dance Heritage: History, Preservation, Continuity And Cultural Transmission.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 610-626.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

of Fengyang Flower Drum into a national fitness activity provides a replicable model for creative transmission of ICH, enhancing cultural continuity and public participation.

Keywords: Fengyang Flower Drum, Xiao Qinghong, Flower drum fitness exercise (dance), Active inheritance of intangible cultural heritage, Creative concept

Introduction

Fengyang Flower Drum Fitness Exercise, as an innovative product of the traditional Fengyang Flower Drum and intangible cultural heritage inheritance concept, is rooted in the flower drum art and cultural soil of Fengyang County, Anhui Province. Based on the dance movements of the national intangible cultural heritage Fengyang Flower Drum, a gymnastics system that combines rhythmic beauty and fitness functions has been scientifically adapted. From the creation of the first set of fitness exercises in 2012 to the current three sets of fitness exercises, the intangible cultural heritage of Fengyang Flower Drum. In recent years, with the promotion of the national fitness strategy, Fengyang Flower Drum Fitness Exercise has developed from a local cultural symbol into a nationally influential characteristic fitness project, widely used in community sports, campus recess exercises, and elderly fitness, becoming a typical case of the coordinated development of traditional cultural activities and the construction of a healthy China. Due to its novelty, there is no relevant academic theoretical research. This article is a descriptive research conducts research from the perspective of music and dance studies, focusing on three sets of Fengyang Flower Drum fitness exercises to fill this academic gap.

Objectives

1. Organize the historical conditions and the music & dance traits of Fengyang flower drum dancing, and show the traditional traits inherited in Xiao Qinghong flower drum fitness exercise.

2. Xiao Qinghong uses an innovative combination of rhythm, melody, timbre in music, and movement, clothing and movement again in dance to implement a theoretical logic of "synthesis of the traditional and modern."

3. Dive into the dual function of Fengyang Flower Drum Fitness Exercise as both inheritor of intangible cultural heritage (ICH) and contributor to national fitness activities. Base on Xiao Qinghong's idea of inheritance practice in pursuing a transformation path of modernization of Fengyang flower drum. The main content includes filling in the academic void left out from Fengyang flower drum fitness exercise studies.

Literature Review

Most existing studies remain confined to the static description of traditional forms and lack an analysis of the dynamic process by which contemporary inheritors transform musical and dance elements into fitness exercises. In particular, they neglect the theoretical refinement of Xiao Qinghong's practice. Studies emphasize borrowing traditional elements: music uses original fragments (Xu, 2001), dance adapts iconic movements, e.g., Mongolian "shoulder shaking".

There is a lack of research on the compilation of fitness aerobics "led by ICH inheritors", failing to reveal how inheritors conduct the creative transformation of musical and dance elements based on their own understanding of tradition. Xiao Qinghong's practice has not been regarded from the academic dimension yet, issues about the extraction standards of Fengyang flower drum music & dance components of Xiao Qinghong, integration logic, and aesthetic

pursuits are not systematically studied, thus the experience of "ICH + fitness" innovation is unable to be elevated into theory.

Methodology

1. Literature research method

This research has sorted out the history and traditional characteristics of Fengyang flower drum. Constructing analytical frameworks for ethnic musicology, dance studies, music and dance studies, and theories related to intangible cultural heritage inheritance, such as "dynamic inheritance" and "creative transformation".

2. In depth interview method:

Conduct in-depth interviews with Xiao Qinghong and observe the curriculum of the intangible cultural heritage Fengyang Flower Drum

3. Music ontology analysis method:

Analyze the audio of three sets of works, based on auditory analysis and Xiao Qinghong's oral narration.

4. Dance movement analysis method:

Using the "Dynamic Rhythm Deconstruction Method", the core elements of the movements, such as the knee joint angle of the "Boji Bu" and the technique display of the combination technique "Danfeng Chaoyang", are dismantled. Using three sets of Fengyang Flower Drum Fitness Exercise performance videos as the object, analyze the collaborative relationship between "action queue music structure clothing color scene applicable audience" and interpret it.

Conceptual Framework

First it explains the essence of flower drum dance fitness, referring to 4 items about Fengyang flower drum: origin, music, dancing & costumes; protection,

popularization, and promoting of Fengyang flower drum, and introduction to related flower drum dance fitness for Xiao Qinghong.

Second, it explores the inheritance practice and modern transformation path of Fengyang flower drum from a music and dance studies perspective, focusing on the core dimensions of Xiao Qinghong's inheritance concept (including music, movements, costumes and props, and inheritance paths), future practice directions, and the inheritance concepts that music and dance workers should hold.

Last but not least, the article does a thorough analysis of inheritance and innovation, the academic and practical values of Fengyang flower drum, as well as its summary of academic achievements, practical significance, and prospects of the research on Fengyang flower drum’s inheritance (Figure 1).

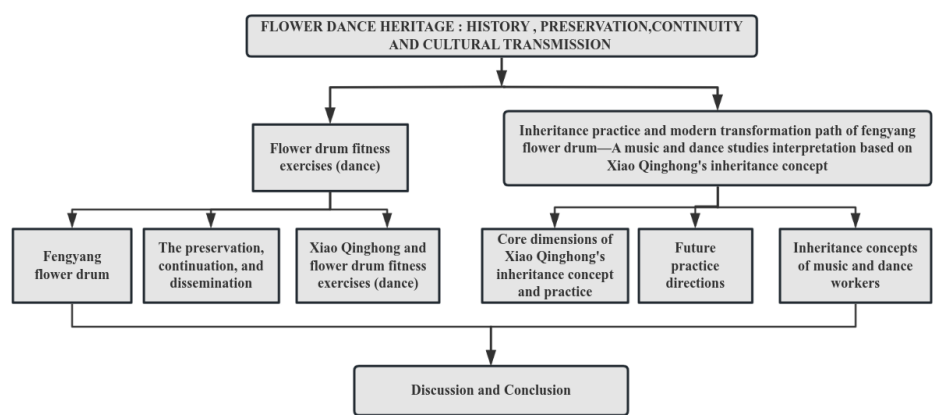

Figure 1 Conceptual Framework (Source: Constructed by the researcher)

Results

1. Flower Drum Fitness Exercises (Dance)

1.1 Fengyang Flower Drum

1.1.1 The history of Fengyang Flower Drum

Fengyang flower drum came into being as immigrants in the Ming dynasty transported drums and gongs to Fengyang area. It was integrated singing, dancing and performance (Yin,2025), which were related with the agrarian labor. In early Ming dynasty's written documents, it had achieved great popularity and even appeared in the pictures of that time; after the Qing Dynasty, it became more and more popular, and eventually went into the palace (Xia & Chen,2023). In the Republic of China, it developed towards urbanization and absorbed western instruments and western plays. After 1949, it developed on singing new songs and large size band and instruments combination. Since the Reform and Opening-Up, TV station and international stage may find flower drum performance there (Qian & Gao,2019). Since 2006, it has been included in the national list of intangible cultural heritage.

1.1.2 The Tradition and Development of Fengyang Flower Drum Music

The formation of Fengyang Flower Drum is geographically and customarily influenced. Geographically speaking, it comprises the fusion of northern and southern regions with the Huaihe River area as the main arena for performance. Traditionally, it merges sacrificial functions, song-dance-music, and specified wedding songs.

Traditional music (ancient to mid-20th century) features pentatonic core melodies, with Yangge and Fengyang flower drum branches, and "double point" and "single point" drum beats. Instruments evolved from waist drums to handheld flat drums, with bamboo root drumsticks.

New innovations after the 1950s introduced multi-segment structures and modern harmonies, enabling more emotional expressions. Small flat drums and bamboo root drumsticks ensured uniform instruments, further symbolizing Xiaoluo returning, forming a modern reconstruction out of drums, and also signaling drums transcending from being mere accompaniment instruments to

usable dance props that would convey more meaning about the regional culture identity of Fengyang.

1.1.3 The Tradition and Development of Fengyang Flower Drum Dance

Traditional Fengyang Flower Drum dance (ancient to mid-20th century) centers on "pragmatism," with basic actions like single and alternating double strikes, "Boji Bu" postures, and "Pair rotation" for rap dialogue. Performances, mainly two-person rap (Su,2011), occur informally, with dance serving as visual aid for rap. The style blends sadness and resilience, reflecting survival wisdom.

The arrival of modern innovations (since the 1950s) endowed modern dances with expressiveness. The number of performance events escalated from two to as many as ten thousand; dance performances became far more diversified as a consequence.

The historical development of Fengyang Flower Drum is a process of transformation from a means for living to a representative icon of culture, a period during which changes occur naturally. Modernization preserves core content but adopts various ways in expression, validating the continuity of the cultural genes carried forward via core elements selection and their corresponding functional transformation. This can be seen from Xiao Qinghong's overseas performances (Figure 2).

Figure 2 Xiao Qinghong, the inheritor of Fengyang Flower Drum, a national intangible cultural heritage project at Lincoln Center in the United States, won the Outstanding Performance Award at the 2019 Global Talent Competition
(Source: Photographed by the researcher)

1.1.4 The historical evolution and cultural expression of Fengyang Flower Drum costumes

Fengyang Flower Drum costumes, carrying Jianghuai cultural memory, evolve with its artistic development and cultural communication needs. Traditionally, "large lapel coat + apron (fandan)" traces to Ming Jianghuai folk costumes, using indigo/black/white (in line with Ming civilian attire regulations). Fandan adapts to work and performances, with structural links to Ming waist wraps, and its piping craftsmanship shares homology with Anshun Tunpu, reflecting immigrant cultural inheritance. Modern transformation follows "functional adaptation and cultural persistence": shortened aprons avoid restricting dance movements; high-saturation colors (red, pink, blue) and peony patterns enhance stage recognition while retaining tradition. Xiao Qinghong noted the inclusive integration of multi-ethnic elements, consistent with Ming costume cultural integration.

In international communication, these costumes become cultural envoys, gaining recognition in Italy, the US, and Vienna (Figure 3). Their evolution embodies "contemporary translation of traditional genes", offering enlightenment for intangible cultural heritage's living inheritance.

Figure 3 The dance costume improved by Xiao Qinghong, worn by her daughter during the performance in the Vienna Hall (Source: Photographed by the researcher)

The vitality of the Fengyang flower-drum hinges on its ongoing preservation, innovation and dissemination. Migration of people, the reach of media and internet, exchange and communication in culture is the spread vehicle; exchanges with the world makes the honor of being globalized. The interaction of preservations, continuations, and dissemination is what sustains the vibrancy of Fengyang Flower drum dancing for today and tomorrow.

2. Xiao Qinghong and Her Three Sets of Flower Drum Fitness Exercises (Dance)

2.1 Introduction to Xiao Qinghong and Flower Drum Fitness Exercises

Xiao Qinghong (April 1967-), a female from Fengyang, Anhui, is the sixth-batch provincial intangible cultural heritage inheritor of Fengyang Flower Drum. She has long engaged in its inheritance and innovation, arranging programs for events like the World Expo. Exposed to local arts since childhood, she studied under masters and grew into an industry backbone. Qinghong blends tradition with innovation, incorporating elements from various folk arts. She promotes Fengyang Flower Drum internationally, performing in Italy and the US. She leads the creation of three sets of Fengyang Flower Drum Fitness Dance, promotes its integration with national fitness, and compiles a standardized textbook. Her biggest innovation is drumming, distilling labor movements into dance.

2.2 First set of Fengyang flower drum fitness exercises

Driven by Anhui's fitness policy, Chuzhou and Fengyang's cultural and sports departments collaborated, with Xiao Qinghong and Mei Zhoucheng forming the core team. Following a "music-first, action-adaptation" model due to budget constraints, they created a 4-minute 28-second routine with 20 movements, integrating classic flower drum actions, e.g., "dustpan steps", and fitness science. It won multiple awards domestically and internationally, was promoted province-wide via training and competitions, and featured in thousand-person performances.

Musically, it adopts a Chinese pentatonic scale, retains traditional rhythms, e.g., "dong dong ba", through electronic sampling, and blends erhu with Western orchestration, set at 120 BPM to match aerobic fitness needs. Movement-wise, it preserves upper-limb drumming techniques while simplifying lower-limb steps, integrates folk symbols like "danfeng chaoyang", and uses "square-scattered" formations. The sequence follows both folk "qi-cheng-zhuan-he" logic and a fitness-focused "warm-up-intensification-relaxation" structure, achieving a successful cross-border transformation of traditional art into mass fitness.

2.3 Second set Mature Period (2020): Feng Wu Gu Xiang

"Feng Wu Gu Xiang" initiated by the Anhui Provincial Association of Elderly Sports and the Fengyang County Bureau of Culture and Tourism, the project aimed to innovate upon the first set's foundation, addressing its artistic limitations by incorporating original music and diverse drumbeats.

Conception and Preparation Stage (late 2019-early 2020): Xiao Qinghong centered the design on the dynamic imagery of a "phoenix soaring", integrating narrative clues of "perching-raising the head-taking off-soaring. "Xia Yurun was invited to create original music, incorporating elements of Fengyang folk songs and diverse drumbeats. Compilation and Polishing Stage (January-October 2020): Xiao Qinghong integrated national fitness yangko arrangement rules and feedback from inheritors like Liu Lili and Xiong Guanxia, completing the movement system after eight revisions. Innovations included cultural element integration, scientific fitness functions and a structural breakthrough ending with a climactic "phoenix flying high. "Finalization and Naming (late 2020): The second set, named "Feng Wu Gu Xiang", "lasted 4 minutes and 33 seconds, featuring 20 movements named with the character "phoenix", such as "Phoenix Spreading Its Wings."

2.1 Music and Dance Analysis

(1) Music Analysis:

The musical piece was based on the Fengyang Flower Drum folk motif and consists of five sections—Introduction, Exposition, Development, Recapitulation, and Coda—integrating G major and G Dorian modes and the rhythm as well as interval modulation of G Dorian mode creates an active and expressive music theme (Xu, 2013).

(2) Dance Analysis:

The essential movements in the dance still contain those of Red Phoenix Facing the Sun and phoenix spreading wings, which integrate traditional techniques into the scenarios for fitness. Changes in spatial arrangement and formation also embody cultural metaphors, bringing into play both aesthetic enjoyment and fitness exercise. "Feng Wu Gu Xiang" means an iterative upgradation, it refers to a fusion of intangible cultural heritage and national fitness policy on higher level.

2.4 Popularization Period (2023): Promotion of Fengyang Flower Drum Work - break and Class - break Exercises

2.4.1 Social Background and Inheritance Motivation of the Third Set of Flower Drum Fitness Exercises

The primary feature of the third set was its de-technicalisation as it tried to allow people to engage in traditional Fengyang flower-drum through simplified techniques. The group deconstructs Fengyang Flower Drum's cultural symbolization system through the three-level modules: the level-one core module, drum surface patting, the main melody of Fengyang song, realizes cultural recognition; the level-two auxiliary module, the simple "dustpan step", preserves movements and characteristics; level-three redundant modules, complex double-strip drumming, multi-dimensional changes in formations, are eliminated. Following the principle of protecting intangible cultural heritage.

Movement design focuses on universality, controlling joint activity ranges to suit various groups such as office workers and children. The children's version uses hand patting instead of drum strips, while the staff version emphasizes short-

term work-break practice. Abdominal breathing is added in finishing exercises to aid physiological regulation, reflecting scientific fitness principles. The "triple synergy" model involves intangible cultural heritage inheritors, multi-field experts, and administrative bodies.

Set three puts forward a "gradient adaptation" model. It has technical levels suitable for the ability level of the masses, functional expansion transitioning from an art and fitness integration type to a national promotion type, and it establishes a three-tiered communication network. The model is very beneficial to the modern conversion of cultural heritage projects.

2.4.2 Music Analysis of the Third Set of Flower Drum Fitness Exercises

(1) Source of Materials and Style Origin

The music, compiled by Xia Yurun uses folk music as its core, retaining melodies and intervals that ensure cultural distinctiveness. The structure follows a sequence of "opening tune-marching tune-segmented exercises-finishing exercise-breathing exercise" aligning with physiological rhythm needs.

(2) Musical Structure and Movement Adaptability

Overall structure leads body to be in the preparatory state with slow tempo and regular rhythm. And segmented exercises combine varied rhythmic melody with limbs movement respectively, forming a dynamic curve of exercise rhythm. Melodic development and auditory guidance keep theme running through, avoiding monotony and enhancing participants' attentiveness and involvement.

2.4.3 Dance Analysis of the Third Set of Flower Drum Fitness Exercises

(1) Core Characteristics of the Dance Movement System

Movement design focuses on "whole body movement + precise stretching", keeping the traditional "Red Phoenix Facing the Sun" etc. rhythms and movements, and simplifying some high difficulty moves. The system is adapted

to everyone's practice according to their situation, safe, applicable to any age group and fitness level.

(2) Section-by-Section Dance Movement Analysis

Cultural symbols are blended into each part of the body. For example, the preparation phase reflects the dynamic features of Fengyang flower drum's "road drum", while upper limbs exercise includes flower circling drumming movement integrated with functional movements; neck exercise integrates "Phoenix Starts from Step" into neck releasing, chest expanding exercise modifies the traditional "turning body for drumming" into modern action; full-body exercise and jump exercise combines traditional beauty and modern aerobics, finish exercise incorporates both cultural rituals and scientific stretching.

3. Inheritance Practice and Modern Transformation Path of Fengyang Flower Drum — A Music and Dance Studies Interpretation Based on Xiao Qinghong's Inheritance Concept

3.1 Core Dimensions of Xiao Qinghong's Inheritance Concept and Practice

Representative inheritor Xiao Qinghong has developed a "tridimensional integration" framework for the inheritance of the Fengyang flower drum:

3.1.1 Music Preserving the Soul

Xiao stresses that "gudian" (rhythm beats) is the soul of Fengyang flower drums. This implies that whoever wants to master it must first grasp gudian. Since drumbeats are the vehicles for rhythm and cultural representative symbols, understanding them is important for inheriting skills as well. Moreover, there is an interconnection between Fengyang flower drums and folk songs embodying the concept that "music and songs share the same origin", that is, music bears the local dialect and folk memory.

3.1.2 Movements Conveying Meaning

Xiao adheres to the principle of "taking from life and using in life," deriving movements from daily life scenes. Movements evolve from simple Ming Dynasty waist drum beats to contemporary "Feng Dance Hometown" themes, ensuring

new movements retain traditional elements like "knee trembling" and "waist twisting."

3.1.3 Collaboration of Costumes and Props

Props, like the bamboo root drumsticks, are used extensively by Xiao. The size and length of the bamboo root drumstick determine the force and rhythm applied to the surface of the drum. The evolution of waist drum into handheld drum symbolizes that its structure was adjusted according to various performances scenes. Xiao remains consistent in her drumbeat showcases that highlight skill technique through respective conventions on props.

3.1.4 Inheritance Path

Xiao's practice has formed what she calls a "three-generation circulation", learning from older artists; teaching younger inheritors; and rearing new talents. Her emphasis on "Intangible Cultural Heritage Teaching from Childhood" aims to form a child's early cultural identity in this teaching. She put forward the "five skills (speaking, singing, dancing, teaching)" and the "dedication", which upgradess the inheritance of her style from single technical inheritance to group culture reproduction.

3.2 Future Practice Directions

Future inheritance requires a complete and long-term mechanism that covers institutional guarantee, inheritor training, and communication scenes.

3.2.1 Constructing a Collaborative Inheritance Ecosystem

Incorporate intangible cultural heritage courses into the local education system and link community cultural stations to extend "starting from children" from classrooms to life scenarios.

3.2.2 Enhancing Inheritor Training

Enhance one's teaching ability via certain training to break down the skills to be taught into teachable parts and transfer tacit knowledge into applicable modules.

3.2.3 Expanding Scenario Adaptability

Develop "campus versions" for teenagers and "community versions" for fitness, retaining core drumbeat showcases. Use digital technologies to build a communication matrix of "offline performances + online teaching."

3.3 Inheritance Concepts for Music and Dance Workers

People-Centered Inheritance. Attach more importance to the emotional identity and cultural consciousness of record inheritors instead of mechanical reproductions. Upholding Tradition and Innovating. Maintaining correctness (basic norms, key symbols and spiritual essence), innovating adaptive form changes. Construct a communication path of "rooted locally — international dialogue," highlighting recognizable symbols in international communication to make intangible cultural heritage a universal language.

In summary, the study shows that the transmission of intangible culture through the process of folklore and folk art is actually the dissemination of genes of our cultural heritage embodied in these mediums. It demands outstanding musicians and dancers to embed and transmit cultural genes, infuse new energy into traditional forms through innovation, and bring this art into the local as well as internationally.

Discussion

This study analyzes Xiao Qinghong's three sets of Fengyang Flower Drum fitness exercises, revealing how traditional rhythm, techniques, and symbolism integrate with modern fitness concepts. By preserving core elements while infusing contemporary relevance, she achieves multidimensional reconstruction, embodying the "dynamic inheritance" logic of intangible cultural heritage (ICH). Musically, traditional drumbeats like "dongdongba" adapt to fitness rhythms, blending heritage with modernity. Dance movements, such as those from "DanFeng ChaoYang," merge with exercise principles, balancing fitness efficacy

and cultural authenticity. This approach bridges tradition and modernity, offering a replicable model for ICH transformation.

The study fills gaps by systematically documenting Fengyang Flower Drum's history and artistic traits, enriching ICH inheritance theory. Xiao Qinghong's "dynamic inheritance" framework provides a scholarly reference for modernizing traditional arts. The proposed "trinity" model—music preservation, movement communication, and prop coordination—offers methodological insights for music and dance studies.

Practically, the research guides ICH's creative transformation, promoting public engagement in Fengyang Flower Drum fitness. It enhances cultural recognition through health-oriented activities, enriches spiritual life, and supports sustainable development. The framework's operational guidelines facilitate traditional elements' integration into contemporary fitness, offering a scalable model for ICH modernization.

Recommendations

Looking ahead to the future, the inheritance and development of intangible cultural heritage still face many challenges and opportunities. On the one hand, with the rapid development of society and the rapid advancement of technology, the environment for the inheritance of traditional culture has undergone profound changes. How to explore more effective inheritance paths and models in the context of the new era has become an urgent problem to be solved. On the other hand, with the increasing diversification and individualization of public cultural demands, the inheritance and development of intangible cultural heritage also require continuous innovation and adjustment to meet the growing spiritual and cultural needs of the people. Therefore, future research should continue to deepen the understanding and exploration of the inheritance mechanism of intangible cultural heritage, focus on the close integration of

theory and practice, and promote the creative transformation and innovative development of traditional culture.

References

- Qian, J. R., & Gao, Y. C. (2019). Overview of the Ming Central Capital (p. 157). Huangshan Book Society.
- Su, Z. L. (2011). Exploration of the intangible cultural heritage attributes of Fengyang Flower Drum. *Ethnic Art*, (1), 120–123. <https://doi.org/10.16564/j.cnki.1003-2568.2011.01.006>.
- Xia, Y. R., & Chen, L. (2023). The Qing court and Fengyang Flower Drum. *Journal of Chuzhou University*, 25(6), 22–34.
- Xu, G. H. (2001). Research on Fengyang song system. *Chinese Musicology*, (4), 79–95.
- Xu, X. Y. (2013). Research on the genre characteristics of Fengyang Flower Drum music (Master's thesis, Shanghai Conservatory of Music). <https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=rr6VKxMbAC>
- Yin, W. S. (2025). Research on the inheritance of Fengyang Flower Drum intangible cultural heritage. *Journal of Xinxiang University*, 42(5), 52–55.

การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้ แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING SKILLS THROUGH PROBLEM-BASED LEARNING FOR MATHAYOM 1 STUDENTS

ภิชญาดา หอมจิตร

Pichayada Homjit

วิทยาลัยนครราชสีมา

NakhonRatchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: 6604043202045@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 30 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 5 พฤศจิกายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 7 พฤศจิกายน 2568

Received 30 October 2025; Revised 5 November 2025; Accepted 7 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ในโรงเรียนรัตนปัญญาวิทยาลัย จำนวน 2 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียน 68 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถาม

Citation:

* ภิชญาดา หอมจิตร. (2568). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 627-645.

Pichayada Homjit. (2025). The Development Of English Reading Skills Through problem-Based Learning For Mathayom 1 Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 627-645.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

วัดความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าสถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D.= 0.86)

คำสำคัญ: ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ, การจัดการเรียนรู้, ใช้ปัญหาเป็นฐาน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare the learning achievement in English pronunciation skills of Mathayomsuksa 1 students before and after learning through the Problem-Based Learning (PBL) approach, and 2) to investigate the students' satisfaction toward learning English pronunciation skills using Problem-Based Learning (PBL). The participants were 68 Mathayomsuksa 1 students from two classes at Rattanakanya Wittayalai School in the second semester of the 2024 academic year, selected through cluster random sampling. The research instruments consisted of 1) lesson plans, 2) an English pronunciation achievement test, and 3) a satisfaction questionnaire. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The results revealed that:

1) The academic achievement in English reading skills by using Problem-based Learning (PBL) for Mathayom 1 students after learning was significantly higher than before learning at the level of .05.

2) The students' overall satisfaction toward learning English pronunciation through Problem-based Learning (PBL) for Mathayom 1 students was at the highest level ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.86).

Keywords: English Pronunciation, Learning Management, Problem-Based Learning (PBL)

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร การศึกษาและการประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21 การมีทักษะภาษาอังกฤษที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการอ่านออกเสียง ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ชัดเจนและเป็นธรรมชาติ ทั้งยังเป็นรากฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษในระดับที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของไทย พบว่านักเรียนจำนวนมากยังประสบปัญหาในการอ่านออกเสียง เช่น ออกเสียงไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน หรือขาดความมั่นใจในการพูด ซึ่งอาจส่งผลต่อความสามารถในการสื่อสารและทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยรวม (กาญจนาพร รุจิโนม, 2561)

การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนจริง ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว เนื่องจาก PBL เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น โดยใช้ปัญหาที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมาเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนรู้ นักเรียนจะได้ฝึกคิด วิเคราะห์ หาทางแก้ปัญหา และสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น มีการทำงานร่วมกัน และกล้าแสดงออกในการใช้ภาษาอังกฤษ (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2558) และเทคนิคการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ยังที่เป็นแนวทางการเรียนการสอนที่มีการมุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจริงหรือมีความใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21

(Problem-based Learning : PBL) ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์เชิงลึก เนื่องจากพิจารณาตัวปัญหาจากหลากหลายมุมมอง คิดหาแนวทางการแก้ไขและเชื่อมโยงความรู้จากสาขาวิชาเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Problem-based Learning : PBL) ช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความรู้แนวคิดทฤษฎีและเข้าใจวิธีนำไปใช้จริงในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานจริงได้ดีขึ้น (อิศรา ศิริมณีรัตน์และคณะ, 2568)

การเรียนรู้แบบโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่เน้นในสิ่งที่นักเรียนอยากเรียนรู้ โดยจะต้องเริ่มมาจากปัญหาที่นักเรียนเกิดความสนใจหรือพบในชีวิตประจำวันที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบทเรียน ประสบการณ์ด้วยตนเอง อาจเป็นปัญหาของตนเองหรือปัญหาของกลุ่ม ครูจะต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียนตามความเหมาะสม จากนั้นครูและนักเรียนต้องร่วมกันคิดหากิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับปัญหานั้นๆ โดยปัญหาที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้บางครั้งอาจเป็นปัญหาของสังคมที่ครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนคิดจากสถานการณ์ ข่าว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่จะต้องเรียนรู้จากการเรียน (learning to learn) เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนในกลุ่ม การปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) นำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบหรือสร้างความรู้ใหม่บนฐานความรู้เดิมที่นักเรียนมีมาก่อนหน้านี้ (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว, 2558)

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่พบบ่อยคือ ขาดความมั่นใจ กลัวผิดพลาด ไม่ค่อยมีโอกาสใช้จริง และขาดความสม่ำเสมอในการเรียน แนวทางแก้ไขคือ สร้างความมั่นใจ โดยกล้าพูดแม้จะผิดหลักไวยากรณ์, เพิ่มโอกาสในการใช้ภาษา ด้วยการดูหนัง ฟังเพลง หรือหาเพื่อนคุย, เพื่อการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการจดศัพท์ใหม่ อ่านบทความ หรือใช้แอปพลิเคชันช่วยเรียน และ ตั้งเป้าหมายของการพูดให้ชัดเจน เพื่อให้มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ปัญหาด้านนักเรียนพบว่า นักเรียนอ่านภาษาอังกฤษไม่ออก เนื่องจากไม่ทราบพื้นฐานของรูปและเสียงสระและพยัญชนะทำให้นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่าน ส่งผลให้กลายเป็นเด็กขาดความมั่นใจ ไม่กล้าแสดงออก มีเจตคติที่ไม่ดีต่อ วิชาภาษาอังกฤษและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ (โรงเรียนรัตนปัญญาวิซชาลัย, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อเป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ตามการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ตามการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) มีความพึงพอใจในระดับมากขึ้นไป

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยได้รวบรวมงานวิจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

จิภาส สุขเกษม (2559) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานอยู่ในระดับดี

ศิริวรรณ ชัยศิริวงษ์ (2560) ได้การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.08/82.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าเท่ากับ 0.7396 หรือคิดเป็นร้อยละ 73.96 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{X}$ =4.27, S.D.=0.58)

พระสันติวัฒน์ นาคอกและปัญญา สุนันทา (2567) ได้การศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เรื่อง Everyday Problems (ปัญหาในชีวิตประจำวัน) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพุทธโกศวิทยฯ จังหวัดแพร่ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ (Problem-based Learning) ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ภาษาอังกฤษ เรื่อง Everyday Problems (ปัญหาในชีวิตประจำวัน) โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานกิจกรรมการเรียนรู้ (Problem-based Learning) คะแนนก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 9.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.215 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 17.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1.526 สรุปได้ว่า หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศศิธิดา สาหร่ายวัง (2563) ได้การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจและการใช้กลวิธีในการอ่านสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจและการใช้กลวิธีในการอ่านสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เรียกว่า PADPE ประกอบด้วย ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม (P : Preparation) ระยะที่ 2 วิเคราะห์

องค์ประกอบ (A : Analysis) ระยะที่ 3 พัฒนาผลงาน (D : Development) ระยะที่ 4 นำเสนอผลงาน (P : Presentation) และระยะที่ 5 ประเมินผลการเรียนรู้ (E : Evaluation) 2) คะแนนความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การใช้กลวิธีการอ่านของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นของผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบในภาพรวมในระดับมาก

ณัชชา อ่อนสัมพันธ์และสุนิศา โฆษิตชัยวัฒน์ (2563) ได้การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานที่มีต่อทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมีคะแนนสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D.=0.21) ทุกด้านเรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.35$, S.D.=0.29) รองลงมา ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.25$, S.D.=0.32) และด้านการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.15$, S.D.=0.28)

กรรณิกา นาคพันธ์ แก้วสมุทรและกัญญารัตน์ ศรีสวัสดิ์ (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีทักษะในการอ่านภาษาอังกฤษหลังจากที่ได้รับการฝึกโดยการจัดการเรียนการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงขึ้นและนักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษางานวิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ออกแบบกิจกรรมการสอนโดยใช้สถานการณ์หรือปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ฝึกคิด วิเคราะห์ ค้นคว้า และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยกิจกรรมการสอน 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนกำหนดปัญหา 2) ขั้นตอนทำความเข้าใจกับปัญหา 3) ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4) ขั้นตอนสังเคราะห์ความรู้ 5) ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ และ 6) นำเสนอและประเมินผลงาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทักษะการ

อ่านออกเสียงภาษาอังกฤษให้สูงขึ้นและความพึงพอใจต่อการเรียนของนักเรียนที่ดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ มีความสุขในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณธรรมจริยธรรม ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีทักษะที่จำเป็นและปรับตัวสอดคล้องกับวิถีชีวิตโลกยุคใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 1 กลุ่ม (One group pretest - posttest design)

O ₁	X	O ₂

O ₁	หมายถึง	การทดสอบก่อนเรียน
X	หมายถึง	การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
O ₂	หมายถึง	การทดสอบหลังเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรัตนปัญญาวิทยาลัย จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 มี 2 ห้องเรียน จำนวน 68 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรัตนปัญญาวิทยาลัย จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 29 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษ พื้นฐาน รหัสวิชา อ21102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 School a days จำนวน 7 แผน แผนละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที ใช้การจัดการเรียนรู้ 15 สัปดาห์ ซึ่งเป็นแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการตรวจสอบความ

เหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลคะแนนเฉลี่ย 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

3.2 แบบวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการอ่านออกเสียง (Pronunciation) ด้านคำศัพท์ (Vocabulary) ด้านไวยากรณ์ (Grammar) และด้านความคล่องแคล่ว (Fluency) แบบวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษมีค่าอำนาจจำแนกที่ผ่านเกณฑ์ ได้ค่าเท่ากับ 0.23-0.64 มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ได้ค่าเท่ากับ 0.84 โดยใช้สูตรของโลเวทท์ (Lovett's Method)

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ แต่ละด้านมี 5 ข้อ รวมทั้งหมด 15 ข้อ การประเมินที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมค่าความสอดคล้อง 0.82

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.2 สร้างหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง School days จำนวน 7 แผน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง School subjects

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง Days of the week

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง Introducing yourself

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง Objects & numbers

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง Articles – a, an

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง Verb 'to be'

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง Subject/object pronouns

4.3 สร้างแบบวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

4.4 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่ โรงเรียนรัตนปัญญาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือในการวิจัยไปดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ซึ่งใช้เวลาในการศึกษา 15 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 ทำการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มทดลองด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (1 ชั่วโมง)

5.2 ทำการสอนกลุ่มทดลองโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 15 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน

5.3 หลังการทดลองทำการทดสอบกลุ่มทดลองด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษ ชุดเดิม (1 ชั่วโมง)

5.4 กลุ่มที่ใช้ในการทดลองทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

5.5 นำคะแนนจากแบบทดสอบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษและแบบสอบถามความพึงพอใจไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการวิจัย

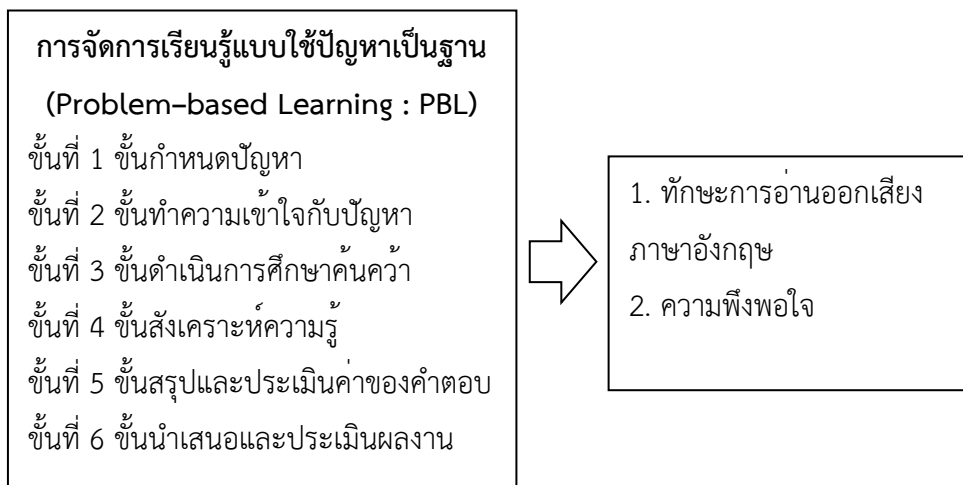
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t- test) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ของข้อมูลไปเทียบเกณฑ์และประเมินผลตามเกณฑ์

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) วัดทักษะการอ่านออกเสียง

ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นแนวทางที่นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน Problem-based Learning : PBL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ

ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ							
การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	t	Sig.
ก่อนเรียน	29	40	28.17	1.26	70.43	32.143*	0.000
หลังเรียน	29	40	35.93	1.31	89.74		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่าการประเมินทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ ($\bar{X}$ = 28.17 S.D.=1.26) และมีคะแนนหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{X}$ =35.93, S.D.=1.31)

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษด้วยการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.61	0.85	มากที่สุด
2. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.73	0.86	มากที่สุด
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.65	0.87	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.66	0.86	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินแบบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D.= 0.86) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.73, S.D.=0.86) รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X}$ = 4.65, S.D.= 0.87) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.61, S.D.=0.85)

สรุปได้ว่า การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านบรรยากาศการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรัตนปัญญวิชาลัย ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังนี้

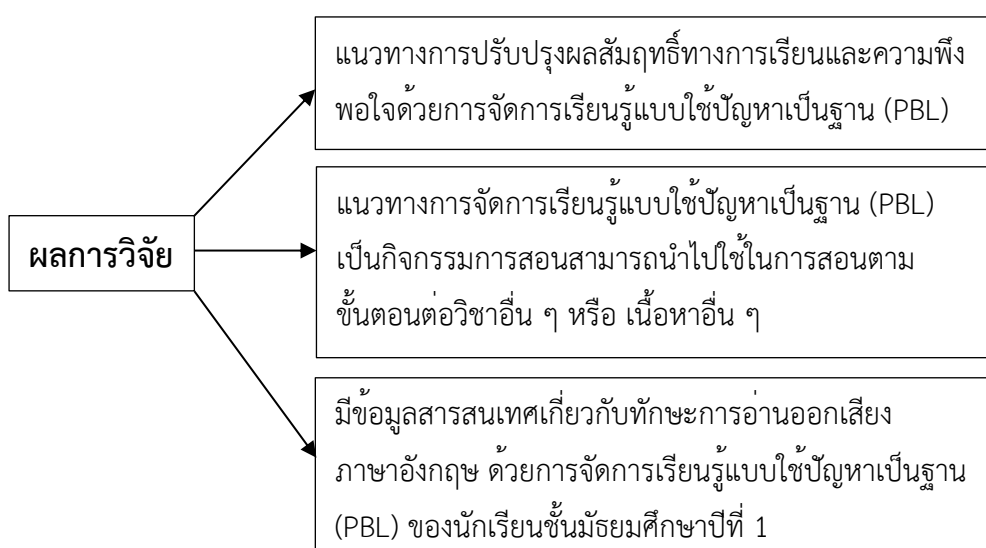
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลพรรณ สุรินทร์ธรรมและธิดา อติภักธนันท์ (2563) ได้บทความวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษและการเรียนอังกฤษด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษหลังการจัดการเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐานผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 60 และมีระดับคุณภาพผ่านถึงดี และนักเรียนมีการเรียนอังกฤษด้วยตนเองสูงขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Othman and Shah (2013) ได้ศึกษาเรื่องการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ สำหรับนักศึกษาปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนในชั้นเรียนภาษาที่ International Islamic University Malaysia ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลทางบวกในด้านทักษะทางภาษาและมีผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าทั้งที่ได้รับการสอนน้อยกว่า ผลคะแนนจากการเขียนเรียงความเผยให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีพัฒนาการในการเขียนของพวกเขาได้มากกว่ากลุ่มควบคุมและผลคะแนนรวมเผยว่ากลุ่มควบคุมมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มทดลองเล็กน้อยแต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผู้เรียนจำนวนน้อยกว่าที่ได้ผลคะแนนในระดับล่าง ซึ่งอาจหมายความว่าผู้เรียนที่มีความสามารถอ่อนได้ประโยชน์จากการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมากกว่าผู้เรียนที่มีความสามารถสูงและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lin (2017)

ได้ศึกษาเรื่องผลของการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจ การใช้กลวิธีและทัศนคติต่อการเรียนแบบลงมือปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการใช้รูปแบบการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาจำนวน 56 คน ซึ่งได้รับการสุ่มออกเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานจำนวน 26 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน ภาษาแม่ของสองกลุ่มคือภาษาจีนแมนดารินและภาษาอังกฤษของทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับ Intermediate จากการทดสอบที่จัดโดยศูนย์สอบเข้ามหาวิทยาลัยในไต้หวัน สถิติที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ Independent Sample t-test เพื่อศึกษาความแตกต่างของคะแนนหลังเรียนและผลจากแบบสอบถามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเผชิญปัญหา การตรวจสอบปัญหา การตรวจสอบปัญหาใหม่อีกครั้ง การทบทวนปัญหาและการนำเสนอทางแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านบรรยากาศการเรียนรู้อย่างไร รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร สอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินารถฉิมพลี (2560) ได้วิจัยเรื่อง การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐานในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพูดของนักศึกษา ระดับอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคหลวงพ่อดุสิตบุรีสุโขทัย นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษายังมีความคิดเห็นในเชิงบวกต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจผ่านการเรียนรู้จากปัญหาเป็นฐานนอกจากนี้ผลการศึกษพบว่าความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนเพิ่มขึ้นหลังจากเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุสรราชูชนะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่วของนักเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการใช้กิจกรรมการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานและนักเรียนพึงพอใจกับกิจกรรมการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานพร้อมอยากทำกิจกรรมในครั้งต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของSahatsathatsana (2014) ได้การวิจัยเรื่องการพัฒนาการทฤษฎี

การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการออกแบบระบบการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีทัศนคติที่ดีมากต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับชีวิตประจำวันโดยใช้วิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าวิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่พัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) และพัฒนาทางการศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ซึ่งมีเนื้อหาสำหรับการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษให้ถูกต้องตามอักขระ องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นสามารถสรุปได้ในสามประเด็นสำคัญ ข้อที่ 1 คือ แนวทางการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางเรียนและความพึงพอใจด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ (English Pronunciation Skills) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก

กระบวนการเรียนรู้ที่เน้น “สถานการณ์จริง” และ “การค้นพบด้วยตนเอง” ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโครงสร้างเสียง (Phonological Awareness) และจังหวะภาษา (Intonation & Stress) ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งอย่างยิ่งขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ข้อที่ 2 คือ แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นกิจกรรมการสอนสามารถนำไปใช้ในการสอนตามขั้นตอนต่อวิชาอื่น ๆ หรือ เนื้อหาอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสมตามผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้กิจกรรมการสอนที่ดีตามลำดับและสามารถมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอนในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ตามบริบทของโรงเรียน ครูมีบทบาทเป็น ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) มากกว่าผู้สอนโดยตรง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองและพัฒนา Metacognitive Skills ในการควบคุมการออกเสียงของตน และ ข้อที่ 3 คือ มีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยได้มีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ การสร้างสื่อการสอน และการประเมินผล ยังสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลต่อยอดงานวิจัยหรือมีการพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปองค์ความรู้ใหม่ว่า การวิจัยเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพทางการเรียนรู้ในกระบวนการทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง และเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ตามการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ตามการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านบรรยากาศการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ จากการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และมีการศึกษาค้นคว้าในครั้งต่อไป ดังนี้ **ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. การส่งเสริมให้ครูผู้สอนภาษาอังกฤษนำรูปแบบการเรียนรู้แบบ Problem-based Learning : PBL ไปใช้ในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยอาจเริ่มจากหัวข้อใกล้ตัวหรือที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน เพื่อสร้างความสนใจและมีส่วนร่วมมากขึ้น 2. การพัฒนาแผนการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการออกเสียงร่วมกับทักษะอื่น เช่น การฟังและการพูด เพื่อให้เกิดการบูรณาการด้านภาษาอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป 1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลากหลายของโรงเรียนหรือเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย 2. ควรศึกษาผลของการใช้ Problem-based Learning : PBL ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอื่น ๆ เช่น การเขียน การฟังหรือการพูด เพื่อศึกษาผลกระทบในมิติต่าง ๆ อย่างครอบคลุม 3. ควรวิจัยในระยะยาวเพื่อติดตามความยั่งยืนของผลลัพธ์และศึกษาว่าผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้มากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา นาคพันธ์ แก้วสมุทร และ กัญญารัตน์ ศรีสวัสดิ์. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 13(1), 272–300.
- กาญจนาพร รุจิโณม. (2561). การสื่อสารภาษาอังกฤษของคนไทยกับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21. วารสารศิลปการจัดการ, 2(3), 199–210.
- จิรามาศ สุขเกษม. (2559). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฏชา อ่อนสัมพันธ์ และ สุนิตา โฆษิตชัยวัฒน์. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานที่มีต่อทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(1), 34–50.

- พระสันติวัฒน์ นาคอก และ ปัญญา สุนันตา. (2567). การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เรื่อง Everyday Problems สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพุทธโกศลวิทยา จังหวัดแพร่. วารสารมจรโกศลปริทรรศน์, 2(3), 60-69.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2558). เอกสารประกอบการบรรยายโครงการพัฒนาเรียนการสอน เรื่อง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โรงเรียนรัตนปัญญาวิซาลัย. (2566). ใน รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report) ปีการศึกษา 2566. นครสวรรค์: โรงเรียนรัตนปัญญาวิซาลัย.
- วิไลพรรณ สุรินทร์ธรรม และ นิธิดา อติภทรนันท์. (2020). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษและการเรียนอังกฤษด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. Journal of Education and Innovation, 22(2), 169–181.
- ศศิธิดา สาหร่ายวัง. (2563). การพัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการอ่าน เพื่อความเข้าใจและการใช้กลวิธีในการอ่านสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรินารถ ธงฉิมพลี. (2560). การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐานในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพูดของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคหลวงพ่อกุณ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ศิริวรรณ ชัยศิริวงษ์. (2560). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว. (2558). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PROBLEM-BASED LEARNING). เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2568. จาก <https://candmbsri.wordpress.com>

- อนุสรฯ ชูชนะ. (2563). การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่วของนักเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อิสรา ศิริมณีรัตน์, ชลิต เชาว์วิไลย, วีรชาติ ภัคดี และ อุษณา อาวี. (2568). การพัฒนาเทคนิคการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ในรายวิชาศึกษาทั่วไป ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 19(1), 1-24.
- Lin, N. (2017). Building a network theory of social capital. Social capital, 3-28.
- Othman, N., & Shah, M. I. A. (2013). "Problem-Based Learning in the English Language Classroom." English Language Teaching, 6(3), 125-134.
- Sahatsathatsana, S. (2014). The Development of PBL Teaching Method for Teaching English Conversation. RMU.J. (Humanities and Social Sciences), 8(2), 41-54.

พฤติกรรมการใช้บริการของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะ
นวมินทร์ภิรมย์แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร*
PUBLIC SERVICE UTILIZATION BEHAVIOR IN NAWAMIN PHRIOM PARK
KHLONGKUM SUB-DISTRICT BUANGKUM DISTRICT BANGKOK

อรรถยะ ชูจันทร์¹, พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์² และ สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล³

Aottaya Chukan¹, Pongsak Phetsatit² and Sanit Sirivisitkul³

¹⁻³มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹⁻³North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: aottaya.chu@northbkk.ac.th

วันที่รับบทความ : 21 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 3 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 5 พฤศจิกายน 2568

Received 21 October 2025; Revised 3 November 2025; Accepted 5 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้บริการของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร และ 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนที่มาใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 390 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ F-Test

Citation:

* อรรถยะ ชูจันทร์, พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์ และ สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล. (2568). พฤติกรรมการใช้บริการของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 646-657.

Aottaya Chukan, Pongsak Phetsatit and Sanit Sirivisitkul. (2025). Public Service Utilization Behavior In Nawamin Phriom Park Khlongkum Sub-District Buangkum District Bangkok.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 646-657.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับพฤติกรรมการใช้บริการของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45

2. ระดับพฤติกรรมการใช้บริการของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสถานภาพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้บริการ, สวนสาธารณะ, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the level of service utilization behavior of people in the Nawamin Phirom Public Park, Bueng Kum Sub-district, Bueng Kum District, Bangkok; and 2. to compare the levels of service utilization behavior of park users classified by gender, age, education level, income, and marital status. The samples used in this study consisted of 390 people who used the Nawamin Phirom Public Park. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and F-test.

he study revealed that:

1. the overall level of service utilization behavior among people in the Nawamin Phirom Public Park was at a high level, with a mean score of 4.45.

2. the hypothesis testing showed that people with different gender, age, education level, income, and marital status had significantly different service utilization behaviors at the .05 level of statistical significance.

Keywords: service utilization behavior, public park, Bangkok

บทนำ

สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ (หรือสวนสมเด็จพระนวมินทร์ภิรมย์ฯ) ตั้งอยู่บนถนน ศรีนครินทร์ แขวงบางกะปิ เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ มีพื้นที่ประมาณ 130 ไร่ เปิดให้บริการมา ตั้งแต่ปี 2539 ปัจจุบันพบว่าการจัดพื้นที่สวนสาธารณะอาจไม่สามารถรองรับผู้ให้บริการ จำนวนมากในช่วงเวลาเร่งด่วนได้ ทำให้เกิดความแออัดโดยเฉพาะในช่วงเย็นและวันหยุด ทำให้ บางกิจกรรม เช่น การวิ่งหรือปั่นจักรยาน ทำได้ลำบาก สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เช่น ห้องน้ำไม่สะอาด, ที่นั่งพักผ่อน ความสะดวกในบางจุดมีแสงสว่างไม่เพียงพอในเวลากลางคืน และไม่สะดวกในการใช้งาน อีกทั้ง การดูแลรักษาให้บริการสวนสาธารณะยังมีอยู่น้อยมากเมื่อ เทียบกับความหนาแน่นของประชากรที่เข้ามาใช้บริการ ทำให้มีประชาชนมาใช้บริการน้อย โดยเฉพาะในเมืองที่มีประชากรหนาแน่น ประชาชนเกิดภาวะเครียด เนื่องจากการทำงานและ การเดินทางที่ใช้เวลานาน ไม่มีการทำกิจกรรมที่ผ่อนคลาย อาจส่งผลให้เกิดความเจ็บป่วยได้ ง่าย จากข้อมูลภาวะสังคมไทยไตรมาสสี่และภาพรวม ปี 2566 พบว่า คนไทยมีภาวะเจ็บป่วย ด้วยโรคเฝ้าระวังเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2565 ร้อยละ 170.0 ผู้มีปัญหาความเครียด เสี่ยงซึมเศร้า เสี่ยงฆ่าตัวตาย และมีภาวะหมดไฟ มีสัดส่วนร้อยละ 17.4 จากผู้เข้ารับการ ประเมิน 1.7 แสนรายและขณะที่ส่วนที่ต้องให้ความสำคัญมากขึ้นคือสุขภาพจิตของคนไทย โดยไตรมาส 4/2566 คนไทยป่วยเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2565 จาก 12.92% เป็น 17.36% และภาพรวมปี 2566 เพิ่มขึ้นจาก 12.81% ในปี 2565 เป็น 29.87% โดยมีความเสี่ยงซึมเศร้ามากที่สุด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ดังนั้นการมีสวนสาธารณะในพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญอย่าง ยิ่งในการส่งเสริมการสร้างสุขภาวะที่ดีของ ประชาชน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่เน้นการเสริมสร้างให้คนไทยมีสุข ภาวะที่ดี ครอบคลุมทั้งกายและใจ ส่งผลต่อผลิตภาพแรงงานโดยรวมของ ประเทศ และยังลด ภาระของระบบสวัสดิการด้านสุขภาพและค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาของประเทศ และยังช่วย ลดภาวะมลพิษ ฝุ่นละออง และลดอุณหภูมิ ความร้อนของสภาวะอากาศในพื้นที่โดยรอบ สำนักงานสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร มีบทบาทสำคัญในการดูแล รักษา และพัฒนางาน และกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนใน การดำเนินงานและตรวจสอบควบคุมคุณภาพอากาศ น้ำ เสียง และดิน ให้เป็นไปตามมาตรฐาน พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติส่งเสริมการปลูกต้นไม้ เพิ่มพื้นที่สีเขียวอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติและ

แหล่งน้ำในกรุงเทพฯ ซึ่งการศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ การขยายตัวของเมืองและความต้องการพื้นที่สาธารณะกรุงเทพมหานคร มีการเติบโตของชุมชนเมืองแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะฝั่งตะวันออก (บางกะปิ, ลาดพร้าว, ห้วยขวาง) ซึ่งมีโครงการอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความต้องการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อการพักผ่อนเพิ่มขึ้นตามไปด้วย (ข้อมูลจากสำนักผังเมือง กทม.2565) การศึกษาพฤติกรรมนี้จะช่วยประเมินเพื่อการวางแผนพัฒนาพื้นที่ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้กรุงเทพมหานครหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้บริการ เช่น การขยายเส้นทางจักรยานหรือเพิ่มจุดออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์สูงสุดการเข้าใจพฤติกรรมของผู้ใช้บริการจะช่วยออกแบบกิจกรรมหรือบริการให้สอดคล้องเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตการปรับปรุงสวนสาธารณะให้ตอบโจทย์จะช่วยเพิ่มคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จะมีพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชาชนที่มาใช้บริการสวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ โดยได้กำหนด กลุ่มตัวอย่าง กรณีไม่ทราบขนาดของประชากร เนื่องจากไม่ทราบปริมาณประชากรที่มาใช้บริการแน่นอน โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตร

ของคอเครน (Cochran, 1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือระดับนัยสำคัญ 0.05 ระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.05 ผลการคำนวณได้ ประชากรเท่ากับ 385 คน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยมีข้อมูลการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะจากเอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source Data) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและขอบเขตเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์

2) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จากนั้น ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) นิยามตัวแปรเพื่อสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่ ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอัตราภาค (Interval Scale) หรือมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert โดยเรียงลำดับจาก มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย ถึงน้อยที่สุด ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended)

4) นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องนำมาแก้ไข ปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและถูกต้องของแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน ตามจำนวนที่กำหนดไว้จนครบจำนวน โดย

1) นำแบบสอบถามที่เก็บได้มาพิจารณาความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถาม โดยใช้เครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเอกสาร งานวิจัย วรรณกรรม และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3) ผู้วิจัยได้อ่านหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่ขอเก็บข้อมูล เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการเก็บข้อมูลโดยกับกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่ใช้ บริการในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ และพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.)

2) เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีตัวแปร 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้ เฉลี่ยต่อเดือน ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบรายคู่โดยวิธีทดสอบ Least-Significant Different (LSD)

3) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 70.3 ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 21-30 ปี จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 61.5 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000-20,000 บาท จำนวน 134 คิดเป็นร้อยละ 36.9 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษานุปริญญา จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชน ในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard Deviation (S.D.) แสดงดังตาราง 2 และการวิเคราะห์ในส่วนของพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้มี 9 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านความถี่ของการใช้บริการสวนสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.742, SD.=0.2697$)

2.2 ด้านช่วงเวลาที่มาใช้บริการสวนสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.1667, SD.=0.51248$)

2.3 ด้านเหตุผลที่มาใช้บริการสวนสาธารณะแห่งนี้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.4000, SD.=0.36421$)

2.4 ด้านกิจกรรมที่ทำในสวนสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.6641, SD.=0.27511$)

2.5 ด้านบริเวณภายในสวนสาธารณะที่ท่านชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.3795, SD.=0.39870$)

2.6 ด้านค่าใช้จ่ายในการมาใช้บริการสวนสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.3810, SD.=0.29344$)

2.7 ด้านประเภทการเดินทางมาใช้บริการสวนสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.4250, SD.=0.39916$)

2.8 ด้านปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการสวนสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.4650, SD.=0.37150$)

2.9 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.4786, SD.=0.32417$)

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชน ในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานครสรุปผลได้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้บริการของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเหตุผลที่มาใช้ บริการสวนสาธารณะแห่งนี้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลที่ผู้ใช้บริการตัดสินใจมาใช้บริการสวนสาธารณะเป็นเพราะสามารถเข้าถึงได้ง่าย การเดินทางสะดวกสบาย และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วอห์ (Vaughan, 2018; อ้างถึงใน ธนวุฒ นาชีวะ. 2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะของในย่านชุมชนเมืองที่มีรายได้น้อย (Low-Income Urban Neighborhoods) พบว่า ผู้ใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่เคยเข้าไปใช้สวนสาธารณะที่อยู่บริเวณใกล้บ้าน โดยการเลือกใช้สวนสาธารณะที่อยู่ในระยะที่สามารถเดินไปถึงได้และอยู่ใกล้กับที่อยู่อาศัยให้มากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่นวมินทร์ภิรมย์แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่ปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแต่ละเพศมีโครงสร้างของร่างกาย ฮอร์โมน ความสนใจด้านกิจกรรมนันทนาการ หรือวงจรการพักผ่อนนอนหลับแตกต่างกัน ซึ่งบางคนชอบออกกำลังกายในช่วงเช้า บางคนชอบออกกำลังกายช่วงเย็น บางคนชอบ ออกกำลังกายทุกวัน บางคนชอบออกกำลังกายในวันหยุด รวมถึงการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับร่างกายของแต่ละเพศต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกฎ ปินตาแสน (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการออกกำลังกายของพนักงานออฟฟิศในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศต่างกันทำให้พฤติกรรมการออกกำลังกายต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่ นวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่ปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็น เพราะอายุเป็นเรื่อง สำคัญที่จะต้องคำนึงถึงเมื่อออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมนันทนาการ เนื่องจากจะต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับร่างกายของแต่ละช่วงวัยที่ต่างกันทำให้ พฤติกรรม การออกกำลังกายต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่ นวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพ แตกต่าง กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่ปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็น เพราะสาเหตุที่กลุ่มสมรสมีส่วนการออกกำลังกายสูง อาจมาจากการที่บุคคลในวัยสมรสมัก อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่และวัยทำงาน ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มตระหนักถึงสุขภาพและความเสี่ยงต่อการเกิด โรคเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน และภาวะอ้วน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการดูแล สุขภาพโดยการออกกำลังกาย อีกทั้งยังได้รับแรงสนับสนุนจากคู่สมรสหรือครอบครัวที่ส่งเสริม และชักชวนให้ทำกิจกรรมทางกายร่วมกัน จึงทำให้กลุ่มนี้มีความถี่ในการออกกำลังกายมากกว่า กลุ่มอื่น ๆ ในขณะที่กลุ่มโสดมีการออกกำลังกายรองลงมา ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านเวลา ในการเรียนหรือทำงาน และแรงจูงใจส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่รูปร่าง บุคลิกภาพ และภาพลักษณ์ ทางสังคมมากกว่าการป้องกันโรค ส่วนกลุ่มม่ายมีส่วนการออกกำลังกายน้อยที่สุด เนื่องจาก กลุ่มนี้มีมักมีอายุค่อนข้างสูงและอาจมีข้อจำกัดทางสุขภาพหรือสภาพร่างกาย ทำให้ไม่สามารถ ออกกำลังกายหนักหรือเป็นประจำได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ทฤษฎีแรงจูงใจ ด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ที่กล่าวว่าบุคคลจะหันมาเลือกพฤติกรรมสุขภาพก็ ต่อเมื่อมีการรับรู้ถึงความเสี่ยง (perceived susceptibility) และความรุนแรงของปัญหา สุขภาพ (perceived severity) ร่วมกับการเห็นประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (perceived benefits) ซึ่งในกรณีนี้ กลุ่มสมรสเป็นกลุ่มที่มีการรับรู้ปัจจัยเหล่านี้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

2.4 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่ นวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่แตกต่างกัน และปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะประชาชนสามารถใช้ บริการ สวนสาธารณะแห่งนี้ได้ไม่เสียค่าบริการ ไม่ว่าจะมียาได้เท่าไรก็สามารถเข้าถึงและใช้ บริการ สวนสาธารณะเพื่อออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก รวมถึงการออกกำลังกายไม่จำเป็นต้องใช้ต้นทุนสูง การที่มีสวนสาธารณะใกล้ที่พักอาศัยหรือที่

ทำงาน ทำให้ค่าใช้จ่าย ในการออกกำลังกาย เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร เป็นต้น น้อยลง ส่งผลให้ประชาชนทุกกลุ่มรายได้ สามารถเข้าถึงและใช้พื้นที่สวนสาธารณะในการออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมได้สะดวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พิชิต จินดาวงษ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการด้านนันทนาการของประชาชนที่มีต่อสวนสาธารณะจตุจักร พบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการสวนสาธารณะจตุจักรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการทางด้านนันทนาการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในพื้นที่ นวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่ปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะระดับการศึกษาทำให้ประชาชนมีทัศนคติและการเล็งเห็นประโยชน์ในการใช้บริการสวนสาธารณะเพื่อออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจที่ต่างกัน รวมถึงทำให้แต่ละบุคคลมีความสามารถในการเรียนรู้ต่างกัน ส่งผลต่อการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของตน รวมถึงช่วงเวลาในการทำกิจกรรม ประเภทกิจกรรม หรือความหนักเบาของกิจกรรมที่เลือกทำในการมาใช้บริการสวนสาธารณะและบางคนอาจมองว่าการทำกิจกรรมผ่อนคลายในการใช้บริการสวนสาธารณะเป็นสิ่งที่ทำหรือไม่ก็ได้ แต่บางคนมองว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกฎ ปินตาแสน (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการออกกำลังกายของพนักงานออฟฟิศในเขต กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการศึกษาต่างกันทำให้พฤติกรรม การออกกำลังกายต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย 1. ผลการวิจัยพบว่า ด้านประเภทการเดินทางมาใช้บริการสวนสาธารณะอยู่ในระดับกลาง ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดให้มีบริการรถสาธารณะที่เข้าถึงพื้นที่สวนสาธารณะได้สะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการมากขึ้น 2. ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาที่ต่างกัน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกันมีพฤติกรรมการใช้บริการสวนสาธารณะแตกต่างกัน ดังนั้น สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ควรเพิ่มพื้นที่สำหรับออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมร่วมกันได้ทุกเพศทุกวัยจัดให้มีเครื่องออกกำลังกายที่

เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัยอย่างเพียงพอกับความต้องการของประชาชน มีนโยบายส่งเสริมการออกกำลังกายและทำกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนอย่างต่อเนื่องโดยประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับผลดีของการออกกำลังกายและการทำกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจเพื่อดึงดูดให้ประชาชนมาใช้บริการมากขึ้น

1.3 ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้น สวนสาธารณะนวมินทร์ภิรมย์ แขวงคลองบึงกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์พื้นที่มากขึ้น ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมในพื้นที่สวนสาธารณะเพื่อดึงดูดประชาชนให้มาใช้บริการ เช่น จัดพื้นที่ตลาดนัดชุมชน ขายสินค้าเกษตร จัดให้มีร้านกาแฟ ร้านอาหาร หรือจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาระหว่างชุมชน เป็นต้น ในส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) การใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ควรผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมเหตุผล แรงจูงใจ และข้อจำกัดในการใช้สวนสาธารณะได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้นการขยายพื้นที่ศึกษา 2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสวนสาธารณะในเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้บริการตามบริบทของพื้นที่และชุมชน 3. การศึกษากลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือกลุ่มผู้มีโรคประจำตัว เพื่อศึกษาความต้องการเฉพาะด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมที่ตอบสนองต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของแต่ละกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- ธนวุฒ นาชีวะ. (2561). การใช้สวนสาธารณะระดับย่านในพื้นที่ โดยรอบสถานีระบบขนส่งมวลชนทางราง กรณีศึกษาสวนลุมพินี. ใน วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรกฎ ปินตาแสน. (2564). พฤติกรรมการออกกำลังกายของพนักงานออฟฟิศในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พงษ์พิชิต จินดาวงษ์. (2563). ความต้องการด้านนันทนาการของประชาชนที่มีต่อสวนสาธารณะจุดจักร. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีพระทุม.

- จุฑาทิพย์ ปทุมมาศ. (2562). การจัดการสวนสาธารณะในเมืองกรณีศึกษาสวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การผังเมืองมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนม์พิชา กุลวงษ์. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสวนสาธารณะ ระดับย่านในพื้นที่ชุมชนเมือง สวนสาธารณะระดับย่านในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรการผังเมืองบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณ-ณรี แก่นทอง. (2563). สิ่งดึงดูดใจต่อพฤติกรรมการเข้าใช้พื้นที่สวนสาธารณะ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พลพริม วัฒนา. (2564). ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการสวนสาธารณะ ของคนที่อาศัยในพื้นที่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระ. หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.
- มนสิชา โลหะนาคะกุล. (2560). การจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, 27(2), 14.
- อนุสรณ์ ส่องแสง, วราภรณ์ จันทร์พราว, ดิศพล บุปผาชาติ และ เด่นดวงดี ศรีสุระ. (2565). พฤติกรรมการออกกำลังกายของประชาชนในเขตสุขภาพที่ 10. วารสารศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี, 10(1), 62.

การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สภากาชาดไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี*

APPLICATION OF IDDHIPADA 4 IN THE WORK OF THAI RED CROSS OFFICIALS, SRI RACHA DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

ธนรา เพ็ชรแหวน¹ และ เกษฎา ผาทอง²

Thanara Pedwan¹ and Ketsada Phathong²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: thanara042530@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 15 กันยายน 2568; วันตอบรับบทความ : 17 กันยายน 2568

Received 3 August 2025; Revised 15 September 2025; Accepted 17 September 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย 2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของเจ้าหน้าที่สภากาชาด 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

Citation:

* ธนรา เพ็ชรแหวน และ เกษฎา ผาทอง. (2568). การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 658-670.

Thanara Pedwan and Ketsada Phathong. (2025). Application Of Iddhipada 4 In The Work Of Thai Red Cross Officials, Sri Racha District, Chonburi Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 658-670.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1.การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านฉันทะ รองลงมาคือ ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านวิมังสา ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่การศึกษาและประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนเจ้าหน้าที่ที่มี เพศ และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทยไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะ คือ 1) ด้านฉันทะ พบว่า เจ้าหน้าที่สภากาชาดไทยทุกหน่วยงานมีความรักใคร่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน 2) ด้านวิริยะ พบว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทยเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการให้บริการ ควรเตรียมความพร้อมก่อนครั้งชั่วโมงในทุก ๆ 3) ด้านจิตตะ พบว่า เมื่อผู้บังคับบัญชามอบหมายงานพร้อมลงมือปฏิบัติทันที ลดงานตกค้าง 4) ด้านวิมังสา พบว่า ตรวจสอบข้อบกพร่องและหาแนวทางการแก้ไขไม่ให้เกิดซ้ำอย่างสม่ำเสมอจำนวน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4, การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย

Abstract

This research article has the following objectives: 1. To study the application of the Four Bases of Power in the work of Thai Red Cross Society staff. 2. To compare the application of the Four Bases of Power in the work of Thai Red Cross Society staff. 3. To suggest guidelines for the application of the Four Bases of Power in the work of Thai Red Cross Society staff. This is a mixed-method research. The quantitative research collected data from a sample of 341 people. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research collected data through interviews with 5 key informants. The data was analyzed by content analysis with context.

The research results found that: 1. The application of the Four Bases of Iddhipada in the work of the Thai Red Cross Society staff was at a high level overall. When considering each aspect, it was at a high level in all aspects. In order of average values from highest to lowest, it was found that the aspect with the highest average value was Chanda, followed by Viriya and Citta, and the aspect with the lowest average value was Vimansa, respectively. 2. The comparative results showed that staff with different education and experience had different opinions on the application of the Four Bases of Iddhipada in the work of the Thai Red Cross Society staff. Overall, it was significantly different at the 0.05 level. Staff with different genders and ages had no different opinions on the application of the Four Bases of Iddhipada in the work of the Thai Red Cross Society staff. 3. Recommendations: 1) In terms of Chanda, it was found that staff from all units of the Thai Red Cross Society have love and are good friends to one another. 2) In terms of Viriya, it was found that staff of the Thai Red Cross Society performed their duties in a prepared manner to be ready to provide services. Should prepare half an hour in advance every 3) Mental aspect, found that when the supervisor assigns work and is ready to do it immediately, it reduces the backlog of work. 4) Inquiry aspect, found that the defects are checked and solutions are found to prevent them from happening again consistently.

Keywords: Application of the Four Bases of Power in the Work of Thai Red Cross Society Staff

บทนำ

สภากาชาดไทย เป็นองค์กรการกุศลเพื่อมนุษยธรรม ถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2436 (ร.ศ.112) เนื่องจากเกิดกรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสเกี่ยวกับเขตแดนริมฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงและมีการสู้รบเกิดขึ้นเป็นผลให้มีทหารเสียชีวิตและบาดเจ็บ ได้รับความทุกข์ทรมานจำนวนมาก แต่ยังไม่มียุทธการกุศลใดเข้าไปช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้เป็นกิจลักษณะ ดังนั้น

กุลสตรีไทยที่สูงศักดิ์ในเวลานั้น โดยการนำของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ ภริยาเจ้าพระยา ภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) ได้ชักชวนบรรดาสตรีไทยช่วยกันเรียไรเงินและสิ่งของ เพื่อส่งไป ช่วยเหลือทหารที่ได้รับบาดเจ็บและมีความเห็นว่าควรจะมีองค์การใดองค์การหนึ่งช่วยบรรเทา ความทุกข์ยากของทหาร เช่นเดียวกับองค์การกาชาดของต่างประเทศ จึงได้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี ขอให้ทรงเป็นชนนีบำรุง คือ เป็นองค์อุปถัมภ์ในการจัดตั้งองค์การเพื่อบรรเทาทุกข์ยากของทหาร ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง ทรงพระราชดำริว่าเป็นความคิดที่ต้องด้วยแบบอย่างอารยประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระบรมราชานุญาตให้จัดตั้ง “สภาอุณาโลมแดง” ขึ้น เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2436 ต่อมาถือเป็นวันสถาปนาสภากาชาดไทยและทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี ทรงเป็น “สภาชนนี” สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง) ทรงเป็นสภานายิกา ท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ เป็น เลขานุการินี และ พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์ เป็น เภรัญญิกา สภาอุณาโลมแดง (นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสภากาชาดไทย, 2564)

อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ 1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น 3. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น 4. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ธรรม 4 อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่าง ๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน ฉันทะ คือความพอใจในฐานะเป็นสิ่งที่ ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ ข้อนี้ เป็นกำลังใจ อันแรก ที่ทำให้เกิดคุณธรรม ข้อต่อไป ทุกข้อ วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อนี่ขาดตอน เป็นระยะยาวจนประสบความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของความกล้าหาญเจืออยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้ง สิ่งนั้น ไปจากความรู้สึกของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็น วัตถุประสงค์นั้นให้เด่นชัดอยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่ วิมังสา หมายถึงความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่ หลักอิทธิบาท 4 จึงเป็น

หลักธรรมที่องค์กรขนาดใหญ่อย่างสภาาชาดไทยจะต้องนำไปปรับให้บุคลากรในสังกัดเดินไปตามเป้าหมายสู่ความสำเร็จ

ปัจจุบันนี้สถิติในแต่ละวันจะมีผู้ป่วยมารับบริการแบบผู้ป่วยนอกได้เพิ่มทวีคูณมากขึ้นถึงเกือบเท่าตัว จำนวน 2,500-3,000 ราย/วัน สถิติผู้ป่วยในจำนวน 720 ราย/วัน ผู้มาที่เขามารับบริการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ป่วยสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค สิทธิประกันสังคม ข้าราชการ พนักงานของรัฐ รวมถึงเงินสด เป็นผลทำให้การบริการของบุคลากรทางการแพทย์นั้น มีไม่เพียงพอต่อการให้บริการกับประชาชนผู้เขามารับบริการ ทำให้เกิดความล่าช้าและเป็นปัจจัยสาเหตุหลักทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความเหนื่อยล้า ไม่มีความอยากที่จะทำงานตามมาด้วยการขาดความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีความสุขในการให้บริการกับผู้ที่เขามารับบริการในโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา (นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา, 2565)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้สิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาาชาดไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อจะทำให้ทราบถึงความตั้งใจในการประกอบคุณความดี ยึดมั่นแน่วแน่ในการให้บริการ ด้วยความมุ่งมั่นและเสียสละ ตรงไปตรงมาเปิดเผยความรู้สึกที่ดีต่อกันมากกว่าที่จะเป็นความรู้สึกในด้านลบ ความเที่ยงธรรม การวางตัว ตั้งอยู่บนหลักอิทธิบาท 4

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาาชาดไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของเจ้าหน้าที่สภาาชาดไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาาชาดไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 2300 คน (จากสถิติ ณ ปัจจุบัน, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แพทย์ เทคนิคการแพทย์ นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ เจ้าหน้าที่พยาบาล อาสาสมัคร รวมถึงเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติงานที่เป็นผู้มีประสบการณ์ในโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา จำนวน 341 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องดังกล่าว จำนวน 5 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์ จำนวน 4 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายชื่อ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended) ซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่สภากาชาดไทยที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ฉบับ

2) ส่งแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด ให้กลุ่มตัวอย่างตอบ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามโดยใช้ Google form

3) เมื่อได้คำตอบแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ขอลหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 5 ฉบับ

2) ติดต่อประสานงาน เพื่อบันทึกวันเวลาและสถานที่ที่จะสัมภาษณ์

3) วันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียง และถ่ายภาพ และผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยการบันทึกเทปและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับการการประยุกต์ใช้อิทธิบาท4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3) ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประยุกต์ใช้อิทธิบาท4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรีกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้าน เพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วน อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

4) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

5) การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งหมด ได้แก่ การจัดกรอบแนวคิด (Conceptualize) การแสดงความคิดเห็น (Commentate) จัดหมวดหมู่ (Category) การจำแนกกลุ่ม (Classify) สำคัญ

(Content) และประเด็น (Concept) จะกระทำไปพร้อม ๆ กัน ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปร ว่าครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลว่าสมบูรณ์หรือไม่

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาอากาศไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการสรุปผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาอากาศไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาอากาศไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$, $S.D.=0.41$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านฉันทะ ($\bar{X}=4.22$, $S.D.=0.51$) รองลงมาคือ ด้านวิริยะ ($\bar{X}=4.16$, $S.D.=0.51$) และด้านจิตตะ ($\bar{X}=4.06$, $S.D.=0.46$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านวิมังสา ($\bar{X}=3.92$, $S.D.=0.54$)

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ต่อการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาอากาศไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า เจ้าหน้าที่ที่การศึกษา และประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาอากาศไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนเจ้าหน้าที่ที่มี เพศ และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาอากาศไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรีไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาอากาศไทย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้แก่

1) ด้านฉันทะ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาอากาศไทย ด้านฉันทะ ในการปฏิบัติหน้าที่ในงานทางด้านการบริการในรูปแบบของโรงพยาบาลนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องมีใจรักในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มีความภาคภูมิใจในงานที่ตนเองได้

ทำเพราะการงานงานที่โรงพยาบาลนั้น ถือว่าเป็นการทำให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาทางกาย พร้อมกันเป็นการรักษาอาการทางจิตใจให้ผู้มารับบริการได้คลายความทุกข์อีกด้วย นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ต้องไม่มีความเบื่อหน่ายกับงานที่ตนได้รับมอบหมาย สนใจใส่ใจและร่วมงานกันด้วย มิตรภาพที่ดีต่อกัน จะทำให้เจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงพยาบาลรู้สึกสบายใจในการปฏิบัติงานในทุก ๆ ครั้ง

2) ด้านวินัย การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย ด้านวินัย ทุกงานของการปฏิบัติหน้าที่จะต้องอาศัยความพากเพียร ชยันมีความตรงต่อเวลา ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มกำลังความสามารถในหน้าที่ของตนเอง รู้จักนับผิดชอบต่องานต่าง ๆ ของตนเองและของหน่วยงานอื่น ๆ ในโรงพยาบาลเพื่อที่จะทำให้ทุกงานสำเร็จได้ตั้งเป้าหมาย

3) ด้านจิตตะ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย ด้านจิตตะ การทำงานจักประสบความสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์แล้วนั้น เจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนต้องมีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีสมาธิที่แน่วแน่ ไม่ทอดทิ้งงาน มีการเตรียมความพร้อมที่จะเริ่มงานได้ในทุกวัน เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตาม แต่ละคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำมากมายไม่รู้จะทำอะไรก่อนหลังดี เมื่อเรามีใจพร้อม กายพร้อม จดจ่อต่อสิ่งที่เราคิดเราทำและรับผิดชอบแล้ว เราจะให้ความสำคัญต่อเป้าหมายก่อนสิ่งอื่น และงานก็จะสำเร็จได้ดังที่วางแผนไว้ทุกประการ

4) ด้านวิมังสา การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย ด้านวิมังสา ต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อลดอุบัติเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากทำงานได้เป็นอย่างดี รู้จักเพิ่มการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้จุดบกพร่องต่าง ๆ ได้พัฒนาและนำกลับมาใช้เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพกับผู้มารับบริการอย่างสูงที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลในครั้งนี้มีหลายประเด็นด้วยกัน ผู้วิจัยขอเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

1. การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การที่เจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย

นั้น มีใจรักในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ที่ทำให้เกิดความมีระเบียบวินัยและทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในงานที่ตนได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา และที่สำคัญจึงส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีความภาคภูมิใจในงานที่ตนกำลังปฏิบัติพร้อมทั้งมีความพอใจในเพื่อนร่วมงานที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกันและที่สำคัญโดดเด่นมากคือการทำที่มีความรู้สึกสบายใจในการปฏิบัติงานในทุกๆ ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิจ มลสวัสดิ์ (2549 : 220) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายพบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่และด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์ ต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า เพศ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลวรรณ ไชยเรนทร์ และกันตภณ หนูทองแก้ว (2563 : 66-67) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ว่าการอำเภอชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1) การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสถานภาพสมรส และรายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาทธรรม ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านฉันทะ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน จัดอบรม สัมมนาในองค์กรเพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น ด้านวิริยะ จัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัย ด้านจิตตะ ให้มีการอบรมสมาธิแก่บุคลากรเพื่อให้ทำงานอย่างมีสมาธิ ด้านวิมังสา ให้เวลาอย่าเหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย

3. จากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อำริยาบท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาการศึกษา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี

เจ้าหน้าที่สภาการศึกษาทุกหน่วยงานมีความรักใคร่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ทุกครั้งที่มีการประสานงานภายในต่างหน่วยงานจะได้รับการติดต่อประสานงานที่เต็มไปด้วยความตั้งใจและความเต็มใจ ทั้งผู้ติดต่อและผู้มาติดต่อ ตลอดจนจนไปถึงทุกคนต่างมีใจรักในงานที่ตนเองเองได้รับ ใส่ใจ ทุ่มเท ทำด้วยความความตั้งใจ จริ่งใจเพื่อประโยชน์สูงสุดของตัวเรา และเพื่อคนไข้ผู้มารับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิจ มลสวัสดิ์ (2549, : 220) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักอริยาบท 4 ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การปฏิบัติตามหลักอริยาบท 4 ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายพบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่และด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล อยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการประยุกต์ใช้อำริยาบท 4 ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภาการศึกษา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี เจ้าหน้าที่สภาการศึกษาทุกหน่วยงานมีความรักใคร่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ทุกครั้งที่มีการประสานงานภายในต่างหน่วยงานจะได้รับการติดต่อประสานงานที่เต็มไปด้วยความตั้งใจและความเต็มใจ ทั้งผู้ติดต่อและผู้มาติดต่อ ตลอดจนจนไปถึงทุกคนต่างมีใจรักในงานที่ตนเองเองได้รับ ใส่ใจ ทุ่มเท ทำด้วยความความตั้งใจ จริ่งใจเพื่อประโยชน์สูงสุดของตัวเรา และเพื่อคนไข้ผู้มารับบริการ ในส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 1.1 ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับระดับความเข้าใจและการตระหนักรู้ในหลักธรรมอริยาบท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ของเจ้าหน้าที่ เพื่อประเมินศักยภาพในการนำหลักธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในมิติต่าง ๆ เช่น การบริการผู้ป่วย การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาตนเอง 1.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการทำงานก่อนและหลังการอบรมหรือส่งเสริมการใช้หลักอริยาบท 4 เพื่อประเมินผลลัพธ์เชิงประจักษ์ว่าหลักธรรมนี้ส่งเสริมคุณภาพการปฏิบัติงานได้จริงหรือไม่ 2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการบริหาร ได้แก่ 2.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการบูรณาการหลักธรรมอริยาบท

4 เข้ากับกระบวนการพัฒนาเจ้าหน้าที่ เช่น การอบรมภายในองค์กร การประเมินผลการทำงาน หรือการกำหนดตัวชี้วัดด้านจริยธรรมในการปฏิบัติงาน 2.2 ควรจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 เฉพาะสำหรับเจ้าหน้าที่ของสภาอากาศไทย โดยอ้างอิงจากผลการศึกษาวิจัย เพื่อเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง 3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต ได้แก่ 3.1 ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสำนักงานหรือหน่วยงานอื่นของสภาอากาศไทยในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลและหาแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้วยหลักอิทธิบาท 4 อย่างมีประสิทธิภาพทั่วประเทศ 3.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 กับปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ความพึงพอใจในงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- สุกิจ มลสวัสดิ์. (2549). การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 2(1), 1.
- อุบลวรรณ ไชยเรนทร์ และ กันตภณ หนูทองแก้ว. (2563). การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ว่าการอำเภอชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(2), 66-67.
- สภาอากาศไทย. (2564). นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสภาอากาศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <https://redcross.or.th/trcs-pdpa/>
- _____. (2565). นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา. เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <https://www.somdej.or.th/th/privacypolicy/>
- พิชิต ตันติศักดิ์. (2548). บทบาทของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลนครเชียงใหม่. ใน การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรีย์พร แซ่เอี้ยบ และพลพจน์ เชาว์วิวัฒน์. (2561). การเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านจิตสาธารณะในสังคมไทยด้วยหลักสังคหวัตถุ 4. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 13(38), 12.

ประทีป จินฉ่ำ. (2540). การวิเคราะห์พฤติกรรมและการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นภารัตน์ อเนกบุญ, พระครูกลัยานสิทธิวัฒน์ และ สาระ มุขดี. (2560). การติดตามจิตอาสา
ที่ปฏิบัติต่อสังคมปัจจุบันอย่างยั่งยืน. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1),
21-22.

การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา*

SOCIAL WELFARE PROVISION AND ELDERLY DEVELOPMENT AFFECTING THE QUALITY OF LIFE OF ELDERLY IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

กมลพร สุดขำ¹, กานดา ผรณเกียรติ² และ เบนุยาศิริ งามสอาด³

Kamonporn Sudkham¹, Kanda Pharonkie² and Benyasiri Ngamsaad³

¹⁻³มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻³Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: anantaschool@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 1 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 3 ตุลาคม 2568

Received 28 September 2025; Revised 1 October 2025; Accepted 3 October 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา 2) วิเคราะห์การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรที่ใช้ คือ ประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งหมด 529,645 คน นำมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ ได้ จำนวน 400 คน สัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน จำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์นำข้อมูลคุณภาพมา

Citation:

* กมลพร สุดขำ, กานดา ผรณเกียรติ และ เบนุยาศิริ งามสอาด. (2568). การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 671-684.

Kamonporn Sudkham, Kanda Pharonkie and Benyasiri Ngamsaad. (2025). Social Welfare Provision And Elderly Development Affecting The Quality Of Life Of Elderly In Nakhon Ratchasima Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 671-684.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

วิเคราะห์เนื้อหาสถิติที่ใช้ ได้แก่ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา การจัดสวัสดิการสังคมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการวิเคราะห์การจัดสวัสดิการสังคม และการพัฒนาผู้สูงอายุ พบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้เข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ทางการศึกษาของจังหวัดอย่างสะดวกผ่านระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน มีรูปแบบการดำเนินงานที่ทันสมัย รวดเร็ว สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การจัดสวัสดิการสังคม, การพัฒนาผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the quality of life level of the elderly in Nakhon Ratchasima Province; 2) analyze the provision of social welfare and the development of the elderly that affect the quality of life of the elderly in Nakhon Ratchasima Province; and 3) study the approaches to improving the quality of life of the elderly in Nakhon Ratchasima Province. This study employed a mixed-methods research design. The population consisted of individuals aged 60 years and over who were registered residents in Nakhon Ratchasima Province, totaling 529,645 people. The sample size was calculated using Yamane's formula, resulting in 400 participants. Additionally, interviews were conducted with 20 local/community leaders. The research instruments included questionnaires and interview forms. Qualitative data were analyzed by content analysis. Statistical methods used included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) the quality of life level of the elderly in Nakhon Ratchasima Province and the overall provision of social welfare

were at the highest level; 2) the analysis of social welfare provision and elderly development found that the aspect of promotion and development of the elderly had a statistically significant positive relationship with the quality of life of the elderly in Nakhon Ratchasima Province at the .05 significance level; and 3) to study the approaches to improving the quality of life of the elderly in Nakhon Ratchasima Province, it is recommended that the elderly in the area be promoted to conveniently access various educational information of the province through the database systems of each agency. The operational formats should be modern, fast, and aligned with the current changing environment.

Keywords: Social Welfare Provision, Elderly Development, Quality of Life

บทนำ

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ระดับโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการลดลงของอัตราการเกิดและการเพิ่มขึ้นของอายุขัย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนโยบายและกฎหมายทั้งในระดับสากลและประเทศไทย เช่น เกณฑ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2007) รวมถึงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2534 และ 2550 ที่เน้นการดูแลและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีศักดิ์ศรี

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีผู้สูงอายุมาร้อยละ 19 ของประชากรทั้งหมด (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2022) ซึ่งส่งผลต่อความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากอัตราส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่วัยแรงงานลดลง สภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทำให้ต้องพึ่งพิงบริการและสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้สวัสดิการที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และการมีรายได้ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557)

กลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ประสบกับความท้าทายด้านสวัสดิการสังคมที่ยังขาดความครอบคลุมและเหมาะสมกับความต้องการจริงของผู้สูงอายุในพื้นที่ เช่น การดูแลสุขภาพ การสร้างความมั่นคงทางการเงิน และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม (มาลี ปุยเสาชง,

2555; รัชนีชีวาท์ ตันตกุลวรา และคณะ, 2561) โดยหน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการและส่งเสริมคุณภาพชีวิต แต่ยังต้องการแนวทางที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการอย่างมีประสิทธิภาพ

จากสถานการณ์และปัญหาที่กล่าวมา การวิจัยเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการจริง และเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสังคมสูงวัยที่เพิ่มขึ้น ผลการศึกษาจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและขยายผลสู่การพัฒนาที่ครอบคลุมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งหมด 529,645 คน เป็นเพศชาย จำนวน 236,488 คน และเพศหญิง จำนวน 293,157 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน (Taro Yamane, 1973) โดยใช้การสุ่มตัวอย่าง 2 ชั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน (proportional stratified sampling) ทำการเลือกตัวอย่างจากแต่ละชั้นในสัดส่วนที่แตกต่างกันซึ่งจะทำให้ได้ตัวอย่างที่เพียงพอในการสำรวจ

ขั้นที่ 2 เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้วจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) คือ การสุ่มตัวอย่างที่ประชากรมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นตัวอย่าง โดยวิธีการจับสลาก (lottery sampling)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน 6 คน ผู้สูงอายุ 14 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการและ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอนได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาผู้สูงอายุ และ 3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอย่างมีระบบ โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการวางแผนของแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอร่างแบบสอบถามแก่อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (item-objective congruence index) โดยได้ผลค่าเฉลี่ยความสอดคล้องเท่ากับ 0.911

4) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คน และนำกลับมาทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของคอนบราค (Cronbach, 1990) โดยพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (reliability coefficients) ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คาดเคลื่อน โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์จนครบทั้งหมด 400 ชุดด้วยตนเอง รวมไปถึงการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และพบว่า แบบสอบถามที่ได้กลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสมบูรณ์ และครบถ้วน

3) นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ในโปรแกรมสำเร็จรูปและประมวลผลต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อขอความยินยอมหรืออนุญาตให้สัมภาษณ์ และนัดหมายวันเวลา สถานที่สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อและเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2) ในขณะที่สัมภาษณ์มีการจดบันทึกข้อความสำคัญ และขออนุญาตบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง ภาพนิ่ง ภายหลังจากการสัมภาษณ์แต่ละรายเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์นำมาถอดเทปรวบรวมประเด็นคำตอบต่าง ๆ และวิเคราะห์เนื้อหา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างดำเนินการโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและเครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยสถิติที่ใช้ มีดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบ จำนวน 400 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) และ สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis : MRA) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) และนำข้อมูลมาแจกแจงตามประเด็นต่าง ๆ

5.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 20 คน จำแนกเป็น ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน 6 คน ผู้สูงอายุ 14 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์ การจดบันทึก การจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำมาเป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้แบ่งคุณภาพออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม โดยได้ผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ร่างกาย	4.32	0.54	มากที่สุด	2
2. จิตใจ	4.13	0.56	มาก	3
3. ความสัมพันธ์ทางสังคม	4.12	0.52	มาก	4
4. สิ่งแวดล้อม	4.42	0.45	มากที่สุด	1
รวม	4.25	0.43	มากที่สุด	

จากผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ตามตารางที่ 1 ข้างต้น พบว่าโดยภาพรวมผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 2 ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.45) ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต และด้านร่างกาย ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.54) แสดงถึงสุขภาพที่ดีและความสามารถในการดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่วนด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านจิตใจ ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.56) และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.52) ซึ่งแม้จะมีค่าเฉลี่ยน้อย

ที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตและยังคงมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชนในระดับที่ดี โดยสรุป ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมามีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม มิติด้านความสัมพันธ์ทางสังคมยังเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในระยะยาว

2. ผลวิเคราะห์การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาสวัสดิการทางสังคมออกเป็นด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านนันทนาการ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านความมั่นคงทางรายได้ และด้านการบริการทางสังคมทั่วไป โดยได้ผลการศึกษาตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดสวัสดิการสังคมในภาพรวม

การจัดสวัสดิการสังคม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
ด้านสุขภาพอนามัย	4.49	0.32	มากที่สุด	3
ด้านการศึกษา	4.56	0.43	มากที่สุด	1
ด้านนันทนาการ	4.48	0.41	มากที่สุด	5
ด้านที่อยู่อาศัย	4.09	0.53	มาก	7
ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	4.14	0.55	มาก	6
ด้านความมั่นคงทางรายได้	4.44	0.44	มากที่สุด	4
ด้านการบริการทางสังคมทั่วไป	4.53	0.43	มากที่สุด	2
รวม	4.39	0.36	มากที่สุด	

จากการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา โดยพิจารณาจากการได้รับสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ พบว่า โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.53) สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึงและการได้รับบริการสวัสดิการ

ที่เพียงพอและครอบคลุมในหลากหลายมิติ โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีถึง 5 ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการศึกษา (ค่าเฉลี่ย = 4.56, S.D. = 0.43) ซึ่งอาจสะท้อนถึงการส่งเสริมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาทักษะในวัยสูงอายุ รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริการทางสังคมทั่วไป (ค่าเฉลี่ย = 4.53) ด้านสุขภาพอนามัย (ค่าเฉลี่ย = 4.49) และด้านนันทนาการ (ค่าเฉลี่ย = 4.48) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ขณะเดียวกัน ด้านความมั่นคงทางรายได้ (ค่าเฉลี่ย = 4.44) อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน แสดงถึงการมีแหล่งรายได้หรือการสนับสนุนทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ค่าเฉลี่ย = 4.14) และด้านที่อยู่อาศัย (ค่าเฉลี่ย = 4.09) แม้อยู่ในระดับมาก แต่ถือเป็นมิติที่ควรให้ความสำคัญเพิ่มเติม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในทุกด้านอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

จากผลการศึกษาในข้างต้นชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษาและบริการสังคม แต่ยังมีบางประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความมั่นคงและปลอดภัยอย่างแท้จริงในช่วงวัยสูงอายุ

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์

1) ด้านสุขภาพอนามัย การแพทย์และสาธารณสุขช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการบริการมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านการเข้าถึงการรักษาตามสถานพยาบาล การจัดการบริการตรวจสุขภาพการบริการด้านสุขภาพในระดับชุมชนที่รวดเร็ว เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในการบริการแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่

2) ด้านการศึกษา มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้เข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ทางการศึกษาของจังหวัดอย่างสะดวกผ่านระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน การประชาสัมพันธ์ดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนอย่างทั่วถึง ช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สืบสานกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การสืบทอดด้านที่อยู่อาศัย ต่อ ๆ กัน

3) ด้านที่อยู่อาศัย มีการดำเนินงานที่รวดเร็วในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการได้รับความเดือดร้อนของประชาชน การประสานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือด้านพื้นที่ที่อยู่อาศัยมีความรวดเร็ว เป็นรูปธรรม การประสานงานพัฒนาโครงสร้างการใช้ประโยชน์ของที่ดินกลุ่มเกษตรกรรมมีความโปร่งใส ฯลฯ

4) ด้านการมีงานทำ การมีรายได้ ฝึกอาชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุนั้นมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาศักยภาพอาชีพผ่านการประชาสัมพันธ์ในชุมชนอย่างชัดเจน ต่อเนื่อง การให้ข่าวสารที่มีความต่อเนื่องจึงทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้เข้าถึงข้อมูลและร่วมกิจกรรมการพัฒนาอาชีพที่ตนสนใจและต้องการเรียนรู้ได้

5) ด้านนันทนาการ ในพื้นที่เกิดการตอบรับจากผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม เนื่องด้วยปัจจัยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ทั่วถึง ชัดเจน มีรูปแบบการดำเนินงานที่เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้นำปรับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี ไม่ว่าจะเป็นวิธีการปรุงอาหารที่ดีต่อสุขภาพ การเข้าร่วมการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา การได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีความรู้ ความเหมาะสมกับงาน ช่วยให้การร่วมกิจกรรมนันทนาการส่งเสริมต่อความสุขทางจิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุอย่างยิ่ง

6) ด้านกระบวนการยุติธรรม มีรูปแบบการดำเนินงานที่ทันสมัย รวดเร็ว สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทำให้มีทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน โปร่งใส ส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และมุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมขององค์กรได้ด้านการบริการทางสังคมทั่วไป

7) ด้านการบริการทางสังคมทั่วไป ทำให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทต่อการสร้างคุณค่าให้กับชุมชนและตนเอง เป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพและใช้ประโยชน์ทักษะที่ผู้สูงอายุมีอย่างเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทต่อการสร้างสังคมที่ดีแก่ผู้สูงอายุ ทำให้สมาชิกในสังคมมองเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

1. ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริสุข ฉายแสง (2553) ที่ชี้ว่า ปัจจัยทางชีวสังคม เช่น การสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน และระบบบริการสุขภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งนี้ คุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ และการได้รับการดูแลจากภาครัฐ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงและพึงพอใจในชีวิต

2. การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การจัดสวัสดิการสังคมในจังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการศึกษา การบริการสังคมทั่วไป และสุขภาพอนามัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑิตา ศรีพล (2562) และ จิตรา หมั่นกิจ และคณะ (2566) ที่พบว่าการจัดสวัสดิการในระดับท้องถิ่น เช่น หน่วยบริการสุขภาพเคลื่อนที่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดตั้งศูนย์ผู้สูงอายุ ส่งผลในเชิงบวกต่อความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ

ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งบ่งชี้ว่าแม้มีความพยายามในการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ แต่ยังขาดการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอในงานวิจัยของ พิมพงา เพ็ญนาเรนทร์ (2565) ที่เสนอให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดบริการโดยอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบ และพัฒนาปัจจัยสนับสนุนในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านที่พักอาศัย และรายได้

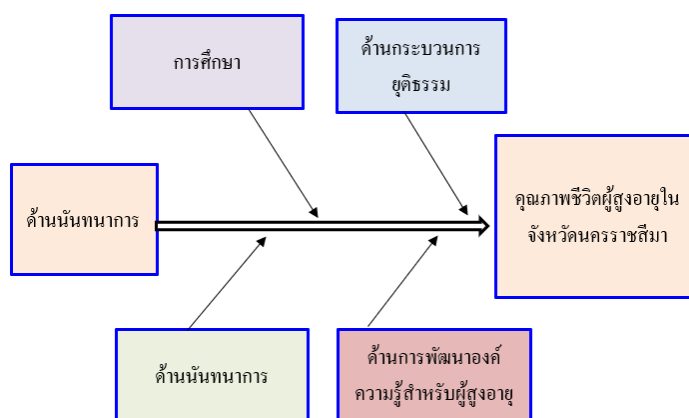
3. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

ผลจากการวิเคราะห์เชิงลึกชี้ว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุควรมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมศักยภาพและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม เช่น การเปิดโอกาสให้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่เสนอในงานวิจัยของ ทรงรัตน์ หิรัญอุทก (2553) ที่เน้นการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์จาก SWOT analysis ร่วมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

นอกจากนี้ ควรส่งเสริมระบบเครือข่ายเกื้อหนุนและการบริการแบบบูรณาการ ซึ่งได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของ ศิรินุช ฉายแสง (2553) ที่เสนอว่า การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และชุมชน เป็นตัวแปรสำคัญต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ในด้านองค์ความรู้ ผู้สูงอายุควรได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ เช่น โครงการฝึกอาชีพ หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ พิมพงา เพ็ญนาเรนทร์ (2565) ที่ชี้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตควรควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนและชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา พบว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ครอบคลุมหลายมิติสำคัญ ได้แก่ ด้านการศึกษา มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการศึกษาของจังหวัดได้สะดวกผ่านฐานข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนอย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และการสืบสานอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ด้านนันทนาการมีการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม พร้อมการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงได้ง่าย ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ทั้งในด้านสุขภาพ อาหาร และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านกระบวนการยุติธรรมพบว่าการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่ทันสมัย โปร่งใส และเอื้อต่อการเข้าถึงสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน สะท้อนถึงการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ หน่วยงานต่าง ๆ ได้สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีทักษะในการประกอบอาชีพ การดูแลสุขภาพ และส่งเสริมความเข้าใจในครอบครัวต่อการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่วัยสูงอายุ ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมในชุมชนที่ช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ ยังพบว่าในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ หน่วยงานและผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ การปรับตัว และการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งนอกจากจะช่วยเพิ่มรายได้แล้ว ยังส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความสามารถในการปรับตัวที่เหมาะสมในบริบทของสังคมผู้สูงอายุ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ทั้งการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิตในหลายมิติ แนวทางในการพัฒนาควรบูรณาการทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และชุมชน โดยให้ผู้สูงอายุมีบทบาทมากขึ้น ทั้งในด้านการมีส่วนร่วม การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการสร้างความมั่นคงในชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นควรพัฒนาระบบบริการสุขภาพเชิงรุก ส่งเสริมการอบรมความรู้และกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย รวมถึงปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ พร้อมสนับสนุนความมั่นคงทางรายได้ผ่านกองทุนสวัสดิการชุมชน และส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน และ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลคุณภาพ เพิ่มการวิจัยกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม หรือพิการ วิเคราะห์ปัจจัยจิตสังคมและสุขภาพในแต่ละช่วงวัย พร้อมขยายพื้นที่ศึกษาครอบคลุมทั้งเขตเมืองและชนบทเพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมในระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

- จิตรา หมั่นกิจ และ คณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(1), 123–140.
- มาลี ปุยเสาช. (2555). การสำรวจคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลบ้านไร่ อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดพิษณุโลก. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มณฑิตา ศรีพล. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา ชุมชนผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล้า จังหวัดสงขลา. ใน ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- รัชนีชีวาต์ ต้นตึกุลวรา และ คณะ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองจันทบุรี. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 20(1), 38.

- ศิรินุช ฉายแสง. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอำนาจเจริญ. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทรงรัตน์ หิรัญอุทก. (2553). กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิมพ์ภา เพ็งนาเรนทร์. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 10(1), 47–58.
- United Nations. (2007). World economic and social survey 2007: Development in an aging world. New York, NY: United Nations Publishing Section.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริม
การขายโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี
สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี*

DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT BASED ON
ADVERTISING AND SALES PROMOTION TOPIC BY USING ROLE
PLAYING FOR FIRST YEAR VOCATIONAL CERTIFICATE ACCOUNTING
STUDENTS, UNDER VOCATIONAL EDUCATION UBONRATCHATHANI
PROVINCE

นิภาวรรณ ทัตตราคม

Nipawan Tattrakom

มหาวิทยาลัยราชธานี

Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: Nipawan.love3028@gmail.com

วันที่รับบทความ : 15 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 18 พฤศจิกายน 2568;

วันตอบรับบทความ : 20 พฤศจิกายน 2568

Received 15 November 2025; Revised 18 November 2025; Accepted 18 November 2025

Citation:

*นิภาวรรณ ทัตตราคม. (2568). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยใช้กิจกรรม
บทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษา
จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(6), 685-701.

Nipawan Tattrakom. (2025). Development Of Learning Achievement Based On Advertising And Sales
Promotion Topic By Using Role Playing For First Year Vocational Certificate Accounting Students, Under
Vocational Education Ubonratchathani Province. Journal of Interdisciplinary Social Development,
3(6), 685-701.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชีที่กำลังศึกษาอยู่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t (t-test Dependent) ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการหาประสิทธิภาพการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 (81.04/84.11) ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) 2) ผลการเปรียบเทียบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คือ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.23 คิดเป็นร้อยละ 84.11 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เท่ากับ 19.90 คิดเป็นร้อยละ 81.04 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ พบว่า โดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, กิจกรรมบทบาทสมมุติ, อาชีวศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) to study the efficiency of development of learning achievement based on advertising and sales promotion topic by using role playing to meet the efficiency of 80/80 2) to compare learning achievement based on advertising and sales promotion topic by using role playing 3) to examine students' satisfaction toward learning through development

of learning Achievement based on advertising and sales promotion topic by using role playing for first year vocational certificate accounting students, under vocational education Ubonratchathani Province. The samples were gathered from a classroom of 30 students of first year vocational certificate student in the first semester of the academic year of 2025, obtained through cluster random sampling. The research instruments used consisted of 1) Role playing lesson plans, and 2) a learning achievement test, and 3) a student satisfaction questionnaire. The statistics for data collection were mean, percentage, standard deviation and Dependent Samples t-test. The finding were as follows: 1. The efficiency of the development of learning achievement based on advertising and sales promotion topic by using Role playing, to meet the efficiency of 80/80 was (81.04/84.11), which is higher than the preset criterion. 2. Comparing learning achievement was higher than before, with an average of 25.23 and 84.11 percentages, with a statistical significance level of .05 3. The students' satisfaction toward the development of learning achievement based on the advertising and sales promotion topic by using Role playing were at a high level

Keywords: Development of Learning Achievement, Role Playing, Vocational Education

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) ปี 2562 มาตรา 28 หลักสูตร การศึกษาระดับต่าง ๆ ให้มีหลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัยซึ่งรวมถึงการพัฒนา ด้านวิชาการและวิชาชีพให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านความดีงาม และด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคม และตามมาตรา 10 โดยกำหนดให้รัฐต้องจัดและสนับสนุนการจัด การศึกษาตลอดชีวิต (วรรคสอง) และให้กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นของรัฐมีหน้าที่ จัดทำแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (วรรคสาม) พร้อมทั้ง กำหนดให้รัฐต้องสนับสนุนการศึกษาทุกรูปแบบให้มีคุณภาพสำหรับประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

จากผลการจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความกล้าแสดงออกใน เรื่องของการแสดงความคิดเห็นและการตอบข้อซักถามเป็นประจำปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลให้นักศึกษาเกิดปัญหาการขาดความกล้าแสดงออกกับการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นและวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง จากความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าความกล้าแสดงออกมีความสำคัญต่อนักเรียนที่ประสบปัญหาด้านการขาดความกล้าแสดงออก จึงควรได้รับการช่วยเหลือเพื่อจะได้พัฒนาบุคลิกภาพของตน เพื่อลดปัญหานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ตลอดจนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ อารีย์ มีแจ้ง (2558) กล่าวว่ากิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงและให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติที่ได้รับตรงตามวัตถุประสงค์ ประโยชน์ของกิจกรรมบทบาทสมมติช่วยเพิ่มพูนทักษะการฝึกภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เพราะในการแสดงบทบาทสมมุติด้านนักเรียนได้แสดงเป็นคนอื่นซึ่งกิจกรรมบทบาทสมมติจะมีรากฐานมาจากสถานการณ์จริงทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดความมั่นใจในตนเอง และยังเป็นกิจกรรมที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจบทเรียนสามารถจูงใจให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้ กล้าแสดงออกกับกิจกรรมหรือบทบาทที่ได้รับมอบหมายจากกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการใช้เวลาเรียนและเวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

วิชาการขายเบื้องต้น เรื่องการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย เป็นวิชาที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจสามารถปฏิบัติการขายมีทักษะในการปฏิบัติงานขายตามกระบวนการขาย และบริการลูกค้าการเข้าพบและการเสนอขายได้จริง โดยฝึกทักษะ การเสนอขายตามขั้นตอนกระบวนการและหมั่นศึกษาหาความรู้ให้มีความหลากหลายตามกิจกรรมการขาย ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะของตนเองให้มีความชำนาญ ที่ผ่านมาการสอนวิชาการขายเบื้องต้น ประสบปัญหานักศึกษาขาดความเชื่อมั่นในการจัดกิจกรรมการขาย และบริการ ลูกค้าตามหลักการและขั้นตอนกระบวนการขายมาใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์เนื่องจาก นักศึกษาขาดความ มั่นใจในตนเอง เกิดความรู้สึกระงัวแงะ ขาดเรียนบ่อย ไม่สนใจเรียน มีระดับความรู้และความเข้าใจในเทคนิคการนำเสนอขายขั้นตอนการเข้าพบลูกค้าไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามเกณฑ์การวัดผลประเมินผลรายวิชาจึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากสถิติรายงานผลการเรียนรายวิชาการขายเบื้องต้น ปีการศึกษา 2566

พบว่า ผลการเรียนรู้ในระดับปานกลาง (ระดับผลการเรียน 2.5) ร้อยละ 65 และระดับผลการเรียนระดับดี ดีเยี่ยม ร้อยละ 35 (วิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม, ฝ่ายวิชาการ, 2567)

ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย จึงหาแนวทางวิธีการหรือนวัตกรรมมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติที่เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนบูรณาการกิจกรรมและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากเนื้อหาที่เรียน เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายมากตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนและพัฒนาการเรียนการสอนให้ก้าวทันเทคโนโลยีและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน One group pretest -posttest design บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2553: 175-176) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ จำนวน 7 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลา 21 ชั่วโมงแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

2. แบบฝึกปฏิบัติโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติรายหน่วย จำนวน 7 หน่วย ได้แก่ 1) แบบฝึกหัด/ใบงาน/ใบความรู้ ความหมายและความสำคัญของการโฆษณารายหน่วยที่ 1 เรื่อง ความหมายและความสำคัญของการโฆษณา 2) แบบฝึกหัด/ใบงาน/ใบความรู้ วัตถุประสงค์ของการโฆษณา รายหน่วยที่ 2 เรื่อง วัตถุประสงค์ของการโฆษณา 3) แบบฝึกหัด/ใบงาน/ใบความรู้ วัตถุประสงค์ของการโฆษณา รายหน่วยที่ 3 เรื่อง ประเภทของการโฆษณา 4) แบบฝึกหัด/ใบงาน/ใบความรู้ วัตถุประสงค์ของการโฆษณา รายหน่วยที่ 4 เรื่อง สื่อที่ใช้ในการโฆษณา 5) แบบฝึกปฏิบัติท้ายบทเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ รายหน่วยที่ 5 เรื่อง ความหมายและความสำคัญของการส่งเสริมการขาย 6) แบบฝึกปฏิบัติท้ายบทเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ รายหน่วยที่ 6 เรื่อง วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการส่งเสริมการขาย และ 7) แบบฝึกปฏิบัติท้ายบทเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ รายหน่วยที่ 7 เรื่อง ประเภทและวิธีการส่งเสริมการขาย พบว่า ผลการประเมินคุณภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพของแบบทดสอบ พบว่า ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .61-.78 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .80

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านประโยชน์ต่อผู้เรียน จำนวน 27 ข้อ หาคุณภาพโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินคุณภาพ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.77-1.00 สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี โดยใช้สูตร E_1 / E_2

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี โดยใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าที่ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวและไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test แบบ dependent samples)

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์แปลผลความพึงพอใจที่กำหนด

ผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการพัฒนาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

รายการ	N	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าประสิทธิภาพ E_1 / E_2
ประสิทธิภาพของกระบวนการ(E1)	30	70	19.90	81.04	81.04/84.11
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	30	30	25.23	84.11	

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น(E_1) พบว่า ผลที่ได้จากคะแนนแบบทดสอบท้ายบทของแต่ละเรื่องระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 81.04 และผลที่ได้จากการทำแบบฝึกหัด/ใบงาน/ใบความรู้ หลังเรียน (E_2) มีค่าเท่ากับ 84.11 สรุปได้แบบฝึกหัด/ใบงาน/ใบความรู้ ท้ายบทเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ที่ผู้วิจัยได้ทำขึ้น มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 (81.04/84.11) ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80)

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้สถิติ t-test ในการทดสอบค่าที่ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวและไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test แบบ dependent samples) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี

การทดสอบ	จำนวน(คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P	Sig
ก่อนเรียน	30	30	19.90	6.42	4.85	29	3.81	0.02
หลังเรียน	30	30	25.23	2.31				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ในภาพรวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คือ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.23 คิดเป็นร้อยละ 84.11 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 19.90 คิดเป็นร้อยละ 81.04 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์แปลผลความพึงพอใจที่กำหนด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี

ลำดับที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา				
1	เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาและเนื้อหา	4.53	0.51	มากที่สุด
2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.77	0.43	มากที่สุด
3	เนื้อหาเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน	4.33	0.61	มาก
4	เนื้อหามีความชัดเจนเข้าใจง่ายและน่าสนใจ	4.57	0.57	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.55	0.22	มากที่สุด
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้				
5	กิจกรรมการเรียนการสอนมีขั้นตอนที่มีความต่อเนื่องเข้าใจง่าย	4.27	0.64	มาก
6	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น	4.67	0.48	มากที่สุด
7	กิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ในการเรียน	4.43	0.57	มาก
8	นักเรียนมีโอกาสดำเนินการแลกเปลี่ยนความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนในชั้นเรียน	4.63	0.49	มากที่สุด
9	บรรยากาศการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.57	0.50	มากที่สุด
10	บรรยากาศการเรียนการสอนมีความเป็นกันเอง	4.73	0.45	มากที่สุด

11	บรรยากาศการเรียนการสอนทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อนองสังคม และเอื้อต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ได้หลากหลาย	4.60	0.50	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.56	0.19	มากที่สุด
ด้านสื่อ/แหล่งการเรียนรู้				
12	สื่อการสอนมีความหลากหลายสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น You tube, Video, Tiktok,	4.70	0.47	มากที่สุด
13	สื่อมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ระดับชั้น และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.43	0.57	มาก
14	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.50	0.57	มาก
15	สื่อช่วยประหยัดเวลาในการสอน	4.47	0.57	มาก
ค่าเฉลี่ย		4.53	0.30	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล				
16	มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลที่ชัดเจน	4.27	0.45	มาก
17	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.67	0.48	มากที่สุด
18	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับการกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินสภาพจริง	4.43	0.50	มาก
19	ครอบคลุมทุกด้านทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.53	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.48	0.15	มาก
ด้านประโยชน์ต่อผู้เรียน				
20	การเรียนการสอนด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาองค์ความรู้ด้วยตนเอง	4.69	0.48	มากที่สุด
21	การเรียนการสอนด้วยกิจกรรมบทบาทสมตินักเรียนร่วมกันระดมสมอง จัดกิจกรรมและ	4.37	0.61	มาก

	อภิปรายร่วมกันและได้พัฒนาองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนรู้ได้			
22	การเรียนการสอนด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติ สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับวิชาเรียนอื่นๆ	4.80	0.41	มากที่สุด
23	การเรียนการสอนด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติส่ง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น	4.63	0.49	มากที่สุด
24	การเรียนการสอนด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติทำ ให้นักเรียนจดจำเนื้อหาเรื่องราวได้ดีขึ้นและ พัฒนาการทำงานร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนได้ดี ยิ่งขึ้น	4.50	0.51	มาก
25	นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.40	0.50	มาก
26	การเรียนการสอนด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติ ส่งเสริมให้ได้ฝึกการแสดงออกทาง และสีหน้า ในลักษณะที่เป็นธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม	4.53	0.57	มากที่สุด
27	การเรียนการสอนด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติ สร้างความมั่นใจในการพูดสื่อสารด้วยกิริยา ท่าทางที่เหมาะสมด้านการส่งเสริมการขายได้เป็น อย่างดี	4.70	0.47	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.58	0.16	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.54	0.12	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของผู้เรียน โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D.= 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ ข้อ 2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.77$, S.D.= 0.43) ข้อ 10

บรรยากาศการเรียนการสอนมีความเป็นกันเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.45) และข้อ 27 การเรียนการสอนด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติสร้างความมั่นใจในการพูดสื่อสารด้วย กิริยาท่าทางที่เหมาะสมด้านการส่งเสริมการขายได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.47)

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น (E_1) พบว่า ผลที่ได้จากคะแนนแบบฝึกหัด ใบความรู้และกิจกรรมแต่ละเรื่องระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 82.17 และผลที่ได้จากการทำกิจกรรมบทบาทสมมติของบทเรียนหลังเรียน (E_2) มีค่าเท่ากับ 86.96 สรุปได้ว่า แบบฝึกหัด ใบความรู้และกิจกรรมพัฒนาทักษะการส่งเสริมการขาย เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเอง มีความคิดสร้างสรรค์โดยผ่านการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เพราะผู้เรียนทุกคนมีโอกาสในการได้แสดงบทบาทสมมติร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ กิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะสร้างความมั่นใจและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดีและยังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในชั้นเรียนได้ และจากการปฏิบัติกิจกรรมแบบฝึกหัด ใบความรู้และกิจกรรมบทบาทสมมติระหว่างเรียน เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.04 และคะแนนจากการทดสอบหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 84.11 สืบเนื่องจากว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัญหาบริบทของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ซึ่งพบว่า ปีการศึกษา 2566 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ของของรายวิชาและฝ่ายวิชาการของสถานศึกษากำหนดไว้ โดยเฉพาะทักษะด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ที่ผู้เรียนจะต้องมีองค์ความรู้ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะวิชาชีพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์บูรณาการร่วมกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ผู้เรียนสามารถออกแบบ

กิจกรรมบทบาทสมมติในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ตามความสนใจ ความถนัด และปฏิบัติกิจกรรมแบบฝึกหัด/ใบงาน/ใบความรู้ และกิจกรรมบทบาทสมมติระหว่างเรียน เมื่อเรียนจบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นมีความมั่นใจ มีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้นต่างจากในขณะการเรียนปกติ นักเรียนต้องเรียนศึกษาเนื้อหาก่อนแล้วนำมาปฏิบัติกิจกรรมแบบฝึกหัด/ใบงาน/ใบความรู้ และกิจกรรมบทบาทสมมติระหว่างเรียนท้ายบทเรียน ทำให้ผลคะแนนความแตกต่าง ระหว่างเรียนด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติและวิธีการสอนปกติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ เสาวคนธ์ จันทะมาต (2565) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการสอนภาษาจีน คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.33/88.77 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

2. การเปรียบเทียบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ในภาพรวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คือ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.23 คิดเป็นร้อยละ 84.11 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เท่ากับ 19.90 คิดเป็นร้อยละ 81.04 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่พัฒนาขึ้นนักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากสื่อที่หลากหลายและสามารถนำกิจกรรมมาใช้ในห้องเรียนเพื่อช่วยเพิ่มความสามารถในการพูดของผู้เรียนผ่านการกิจกรรมบทบาทสมมติในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีจุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างเป็นธรรมชาติผ่านบทบาทที่ตนเองได้รับ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ Nunan (2003) กล่าวว่า เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนแสดงบทบาทตามบริบททางสังคมที่หลากหลายที่ผู้เรียนพบเจอในชีวิตประจำวันโดยที่ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลในการแสดงแก่ผู้เรียนตามบทบาทที่ได้รับ สอดคล้องกับทิศนา ขัมมณี (2562) กล่าวว่า กิจกรรมบทบาทสมมติคือวิธีการสอนโดยใช้บทบาทสมมติว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตรงจุดประสงค์รายวิชาที่กำหนดให้นักเรียนสวมบทบาทสมมติในสถานการณ์ต่าง ๆ

เสมือนความเป็นจริงในเหตุการณ์เหล่านั้น และแสดงออกมาตามความรู้สึกนึกคิดของตนและนำเอาการแสดงออกของผู้แสดงทั้งทางด้านความรู้ ความคิดรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างสร้างสรรค์ และสอดคล้อง สมฤดี คำภาชี (2564) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติที่มีต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 พบว่า 1) ทักษะในการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนวิทยาลัยศิลปากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ดวงกมล อุ่นตาดี (2565) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคการสอนบทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า 1) ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนบทบาทสมมุติในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนน ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการบัญชี สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมและรายด้าน ตามความเห็นของผู้เรียน โดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านประโยชน์ต่อผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านเนื้อหา และด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้เนื่องผู้วิจัยได้วิธีนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามความสนใจและความถนัดทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติเป็นสื่อกลางในการพัฒนาผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ โดยเฉพาะด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ภายในชั้นเรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียนและได้ลงมือปฏิบัติจริง บรรยากาศในชั้นเรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาและเข้าใจเนื้อหาในการเรียนได้มากขึ้น สอดคล้องกับ ณัฐชนา บุปผาชาติ (2561) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนที่ใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) ผลการหาประสิทธิภาพการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย เรื่อง การโฆษณาและการส่งเสริมการขายโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ โดยรวมและรายด้าน ตามความเห็นของผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดสถานการณ์ที่นักเรียนอยากจะเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียน 1.2 การจัดกลุ่มนักเรียนควรเป็นกลุ่มความสามารถ เพื่อโอกาสให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 1.3 จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และมีความพึงพอใจมากที่สุด ดังนั้นครูผู้สอนควรพิจารณากิจกรรมบทบาทสมมติไปประยุกต์ในการจัดการเรียนอันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่ดี 1.4 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติครูผู้สอนควรคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องของเวลาเรียน ซึ่งการทำกิจกรรมในแต่ละบทใช้เวลาเรียนไม่เท่ากัน ครูผู้สอนควรมีเวลาเตรียมตัวล่วงหน้านอกเวลาเรียน และนำมาเรียนในช่วงโมงต่อไป 1.5 ควรมีการจัดการเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติแบบบูรณาาร่วมกับเทคนิคการสอนอื่นๆ ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น 1.6 ควรมีสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ อาทิ การสร้างคลิปสั้น ๆ การโฆษณาผลิตภัณฑ์ของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนในการเรียนในรายวิชา **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ 2.1 ควรศึกษาวิธีการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 2.2 ควรศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพิ่มเติม เช่น ความฉลาดทางอารมณ์ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2.3 ควรศึกษารายวิชาอื่น ๆ เนื่องจากจากกิจกรรมบทบาทสมมติฝึกนักเรียนในเรื่องการพูดสื่อสาร การคิดบทบาท การเขียนเตรียมเนื้อหา กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ความกล้าแสดงออก ความมั่นใจ รวมถึงการค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาโครงงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ดวงกมล อุ้นตาดี. (2565). ผลการใช้เทคนิคการสอนบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทร์วิโรจน์, 23(2), 190-201.
- ณัฐชญา บุปผาชาติ. (2561). การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. ใน ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตนา แคมมณี. (2562). ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 (1 พฤษภาคม 2562).
- วิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม. (2567). ประกาศอนุมัติผลการเรียนปีการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2566 ฝ่ายวิชาการ อุบลราชธานี. อุบลราชธานี: วิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม.
- สมฤดี คำภาชี. (2564). ผลของการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสาวคนธ์ จันตะมาต. (2565). การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการสอนภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. วารสารมหาวิทยาลัยบูรพา, 33(1), 72-85.

อารีรักษ์ มีแจ้ง. (2558). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่บูรณาการทักษะการฟังและการพูด. ในประมวลสาระชุดวิชาการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ หน่วยที่ 1-7. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Nunan, D. (2003). Practical English Language Teaching. New York: McGraw-Hill.

การพัฒนบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหารธรรม ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว

กรุงเทพมหานคร*

THE DEVELOPMENT IN THE ROLES INTEREST GROUPS TO BRAHMA VIHARA DHAMMA IN THE ELECTION OF BANGKOK METROPOLITAN COUNCIL MEMBERS KHAN NA YAO DISTRICT, BANGKOK METROPOLIS

สมภพ ระงับทุกข์¹, สุรพล สุธะพรหม² และ กาญจนา คำจตุติ³

Sompop Rangubtook¹, Surapon Suyaprom² and Kanjana Damjutti³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: sompopr1@hotmail.co.th

วันที่รับบทความ : 6 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 15 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 17 ตุลาคม 2568

Received 6 October 2025; Revised 15 October 2025; Accepted 17 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษาการพัฒนาของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลัก

Citation:

* สมภพ ระงับทุกข์, สุรพล สุธะพรหม และ กาญจนา คำจตุติ. (2568). การพัฒนบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหารธรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 702-717.

Sompop Rangubtook, Surapon Suyaprom and Kanjana Damjutti. (2025). The Development In The Roles Interest Groups To Brahma Vihara Dhamma In The Election Of Bangkok Metropolitan Council Members Khan Na Yao District, Bangkok Metropolis. Journal of Interdisciplinary Social Development,

3(6), 702-717.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

พรหมวิหารธรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่เป็นตัวแทนสะท้อนความต้องการของประชาชน และถ่ายทอดไปยังผู้สมัคร ให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย ร่วมตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ เพื่อป้องกันการทุจริต รวมถึงส่งเสริมความรู้สร้างความตระหนัก การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้กระบวนการเลือกตั้งมีความโปร่งใสและมีคุณภาพ 2) การพัฒนากลุ่มผลประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว ทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง โดยก่อนเลือกตั้งทำหน้าที่ให้ข้อมูลที่รอบด้านและสะท้อนข้อเท็จจริง หลังเลือกตั้งผลักดันนโยบายและติดตาม และ 3) แนวทางการพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหารธรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว โดยการใช้ เมตตา เปลี่ยนจากผู้เรียกร้องเฉพาะกลุ่มเป็นผู้ร่วมออกแบบนโยบายเพื่อส่วนรวม, กรุณา ช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทนและร่วมมือจัดกิจกรรม, มุทิตา ยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น สนับสนุนกันอย่างจริงใจ, และ อุเบกขา รักษาความเที่ยงธรรม เคารพเจตจำนงประชาชน สร้างวัฒนธรรมการเมืองที่โปร่งใสสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนผ่านเครือข่าย กิจกรรมชุมชน และการประสานงานเข้าถึงปัญหาเชิงลึกในพื้นที่

คำสำคัญ: การพัฒนาบทบาท, กลุ่มผลประโยชน์, การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

Abstract

This research article has the following objectives: 1. To study the role of interest groups in the election of Bangkok Council members in Khan Na Yao District, Bangkok. 2. To study the development of interest groups that have an effect on the election of Bangkok Council members in Khan Na Yao District, Bangkok. 3. To present guidelines for developing the role of interest groups according to the principle of Brahmavihara Dhamma in the election of Bangkok Council members in Khan Na Yao District, Bangkok. This is a qualitative research,

collecting data from 18 key informants or people and 10 focus group discussions using a structured in-depth interview. The data is analyzed by describing.

The research findings revealed that: 1. The role of interest groups in the election of Bangkok Metropolitan Council members is to act as representatives reflecting the needs of the people and conveying them to the candidates. They provide information and foster understanding of policies, participate in monitoring and balancing power to prevent corruption, as well as promote knowledge, raise awareness, and encourage political participation. These contributions help ensure that the electoral process is transparent and of high quality. 2. The development of interest groups in the election of Bangkok Metropolitan Council members in Khan Na Yao District occurs both before and after the election. Prior to the election, they play the role of providing comprehensive information and reflecting facts, while after the election, they push for policy implementation and conduct monitoring. 3. The guidelines for developing the role of interest groups based on the Brahmavihāra principles in the election of Bangkok Metropolitan Council members in Khan Na Yao District include: practicing Metta by shifting from being mere demanders of group-specific interests to becoming co-designers of policies for the common good; practicing Karuna by offering help without expecting returns and cooperating in organizing activities; practicing Mudita by rejoicing in the success of others and providing genuine support; and practicing Upekkha by upholding fairness, respecting the will of the people, and fostering a transparent political culture. This approach builds strong relationships with citizens through networks, community activities, and coordination that allows access to in-depth local issues.

Keywords: Development Roles, Interest Groups, Election of Bangkok Metropolitan Council Members

บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นท้องถิ่นแห่งหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันมีการจัดการปกครองกรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตกรุงเทพมหานครตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 89 หรือที่กฎหมายระบุเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคจะมอบให้กรุงเทพมหานคร ปฏิบัติก็ได้ โดยให้ทำเป็นพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ข้อบังคับ หรือประกาศ (สภากรุงเทพมหานคร, 2564) การบริหารกรุงเทพมหานครเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น. การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว เป็นกระบวนการประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น สะท้อนความต้องการและปัญหาของประชาชน เพื่อกำหนดนโยบายที่เหมาะสม โปร่งใส และมีธรรมาภิบาล (จิตยา สุวรรณชฎ, 2527) เขตคันนายาวมีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย จึงต้องการผู้แทนที่มีความสามารถและความซื่อสัตย์ เพื่อสร้างการพัฒนาที่ตอบสนองต่อประโยชน์ส่วนรวมและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครที่ผ่านมาจะมีปัญหาที่สำคัญ คือประชาชนรู้กฎหมายเลือกตั้งน้อย มีการทำผิดมีส่วนร่วมในการไปออกเสียงเลือกตั้งไม่มาก กลุ่มผลประโยชน์มีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและเผยแพร่ให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรม และมีประสิทธิภาพ (จิตยา สุวรรณชฎ, 2527) ในขณะที่การพัฒนาที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง ได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเอง ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2525)

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกันการพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นปริมาณ

สินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายความว่ารวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2549)

กลุ่มผลประโยชน์ คือ กลุ่มของประชาชนที่รวมตัวกันขึ้นเพื่อส่งเสริมรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน โดยพยายามใช้อิทธิพลผลักดันรัฐบาลให้สนองตอบความต้องการของตน ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย แต่ละกลุ่มจะมีลักษณะแตกต่างกันไป ลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์จึงประกอบด้วย (วิทยา ชินบุตร, 2558)

บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตย มีความสนใจหรือความต้องการร่วมกันรวมตัวกันเพื่อปกป้องหรือส่งเสริมผลประโยชน์ของตนเอง มีบทบาทในการผลักดันนโยบายและสร้างสมดุลของอำนาจ ทฤษฎีความปั่นป่วน (Disturbance Theory) เสนอว่ากลุ่มผลประโยชน์มักเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์เดิมของกลุ่มคนบางกลุ่ม ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยส่งผ่านความคิดเห็นและข้อเรียกร้องไปยังผู้กำหนดนโยบาย ระหว่างความคิดเห็นสาธารณะ กลุ่มผลประโยชน์ และระบบการเมือง (Truman, D. B., 1951)

โครงสร้างของกลุ่มผลประโยชน์แบ่งได้เป็นหลายประเภท ตั้งแต่กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เช่น สมาคมวิชาชีพ องค์กรธุรกิจ หรือสหภาพแรงงาน ไปจนถึงกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เช่น เครือข่ายชุมชนหรือกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะกิจ กลุ่มผลประโยชน์อาจใช้อิทธิพลผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่ช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและประสิทธิภาพในกระบวนการกำหนดนโยบาย ช่วยสร้างดุลอำนาจและป้องกันการรวมศูนย์ของอำนาจในมือของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (Almond, G. A., & Powell, B. G., 1988) กลุ่มผลประโยชน์ทำให้ระบบการเมืองมีความสมดุล ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความหลากหลายในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง (Dahl, R. A., 1961) กลุ่มผลประโยชน์ออกเป็นหลายประเภท เช่น กลุ่มธุรกิจ สหภาพแรงงาน กลุ่มผู้บริโภค และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มเหล่านี้มักใช้วิธีการหลากหลายในการมีอิทธิพลต่อผู้กำหนดนโยบาย เช่น การล็อบบี้ การสนับสนุนทางการเงินสำหรับการรณรงค์หาเสียง หรือการสร้างแรงกดดันผ่านสื่อและการประท้วง (Dye, T. R., 2001) กลุ่มผลประโยชน์ คือ กลุ่มหรือองค์กรที่ต้องการมีบทบาทอิทธิพล ซึ่งส่งผลต่อนโยบายสาธารณะภายใต้วิธีการและวิถีทางแห่งกลุ่ม (Graham Woodton, 1978)

ดังนั้น หากมีการพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ให้สามารถมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและการมีส่วนร่วมกับการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงสนใจ

ศึกษาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหารธรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหารธรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร” การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน 18 รูปหรือคน 2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหารธรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย รวมจำนวน 10 รูปหรือคน ดังนี้ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักการเมืองท้องถิ่น สก./สข. นักธุรกิจและคณะกรรมการชุมชน เพื่อยืนยันองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพดังกล่าวตามที่กำหนดไว้
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ตามประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัย และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อเพิ่มเติมองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 18 รูปหรือคน โดยมีการนัดหมายล่วงหน้า ตามประเด็นวัตถุประสงค์ในการวิจัย และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยการส่งหนังสือเชิญพร้อมทั้งเอกสารการเกี่ยวกับผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการกับข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต หรือการเก็บข้อมูลเอกสาร เพื่อให้สามารถตีความ เข้าใจ และอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์เชิงเหตุผล สังเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล และเชื่อมโยงกับกรอบทฤษฎีหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ก็คือข้อสรุป เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว ตรวจสอบข้อสรุปโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อยืนยันความถูกต้องอีกครั้ง

ผลการวิจัย

1. บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร ด้านการเป็นตัวแทนความต้องการของประชาชน เป็นตัวกลางเชื่อมต่อประชาชนกับนักการเมือง รวบรวมและสะท้อนเสียงความต้องการของประชาชนไปยังผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะในเรื่องคุณภาพชีวิต เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การแก้ปัญหาสังคม การพัฒนาวัดและศาสนสถานซึ่งเป็นศูนย์กลางจิตใจของชุมชน ผลักดันนโยบายที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชน กลุ่มเหล่านี้ เช่น สมาคมธุรกิจ สหภาพแรงงาน และเครือข่ายชุมชน มีบทบาทเรียกร้องจากประชาชน ผลักดันประเด็นสำคัญเพื่อกดดันผู้สมัครเลือกตั้งให้รับรองและผลักดันนโยบายที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจ้างงาน การจราจร มีบทบาทเชิงโครงสร้างและการต่อรองทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์รวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อเป็นแรงกดดันในการต่อรองกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง แม้จะช่วยให้เกิดการแข่งขันที่เน้นประเด็นจริง แต่ก็มีความเสี่ยงที่บางกลุ่มอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองหรือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวแทนที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่โปร่งใส การที่กลุ่มผลประโยชน์สามารถเป็นเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลแก่ผู้สมัครช่วยให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสุจริตและมีความโปร่งใส แต่จำเป็นต้องมีมาตรการตรวจสอบเพื่อป้องกันการบิดเบือนข้อมูลและอิทธิพลจากกลุ่มทุน

2. การพัฒนาบทบาทการสร้างเครือข่ายของกลุ่มผลประโยชน์ต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร โดยการสร้างเครือข่ายของกลุ่มผลประโยชน์ มีแนวทางพัฒนาบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายและประสานงานทางการเมืองในหลากหลายมิติ ดังนี้ การประสานเชิงกลยุทธ์ กลุ่มธุรกิจและตลาดท้องถิ่นจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ให้ผู้สมัครได้แสดงวิสัยทัศน์ สร้างภาพลักษณ์ของความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจกับนโยบายสาธารณะ การใช้เวทีสาธารณะและสื่อท้องถิ่น ผู้นำชุมชน แรงงาน และสื่อมวลชน ร่วมจัดเวทีสาธารณะเพื่อสะท้อนปัญหาพื้นที่อย่างเป็นระบบ การประสานผ่านโซเชียลมีเดีย กลุ่มเยาวชน นักกิจกรรม และแม่ค้าประสานงานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่และกระจายข้อมูลอย่างรวดเร็ว การรวมตัวของกลุ่มหลากหลาย มีการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ เช่น ถนนประชาร่วมใจ เวทีหมู่บ้าน คลินิกนโยบาย ที่รวมกลุ่มผู้สูงอายุ แม่บ้าน ครู และกลุ่มสตรี และบทบาทของสื่อในการประสานข้ามภาคส่วน สื่อท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นตัวกลาง สร้างเวทีถาม-ตอบ ไลฟ์สด และจัดรายการสัมภาษณ์ ร้อยเรียงเสียงจากประชาชนถึงผู้สมัครอย่างมีระบบ

3. การพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร เป็นแนวทางที่จะช่วยยกระดับการเมืองท้องถิ่นให้มีคุณภาพและเป็นธรรมมากขึ้น ดังนี้

3.1 เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี กลุ่มผลประโยชน์ควรพัฒนาแนวคิดการทำงานที่คำนึงถึงประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ มิใช่เฉพาะกลุ่มของตน สนับสนุนผู้สมัครที่มีนโยบายเพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตของคนในเขตคันนายาวอย่างเท่าเทียม

3.2 กรุณา ความสงสาร ความช่วยเหลือ ควรสะท้อนปัญหาของผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุ แรงงานนอกระบบ เด็กและเยาวชน เพื่อให้ผู้สมัครนำไปกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อกลุ่มเปราะบาง โดยไม่ปล่อยให้เสียงของคนเล็กคนน้อยถูกมองข้าม

3.3 มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี สนับสนุนการเลือกตั้งที่แข่งขันด้วยนโยบายมากกว่าการแบ่งฝ่าย พร้อมยอมรับความสำเร็จของผู้สมัครหรือกลุ่มอื่น ๆ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่เป็นมิตร และส่งเสริมความร่วมมือเพื่อประโยชน์ของเขตและประชาชน

3.4 อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางอย่างมีปัญญา กลุ่มผลประโยชน์ควรรักษาความเป็นกลาง ไม่ใช้อิทธิพลเกินขอบเขต ควบคุมการสนับสนุนให้อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและความโปร่งใส เน้นการตรวจสอบนโยบายมากกว่าผลประโยชน์เฉพาะหน้า เพื่อให้การเลือกตั้งสะท้อนเจตจำนงที่แท้จริงของประชาชน

อภิปรายผล

1. กลุ่มผลประโยชน์ในเขตคันทันยาวมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทน แคนนำสะท้อนความต้องการของประชาชน ถ่ายทอดข้อมูลและนโยบายที่ถูกต้อง และตรวจสอบการดำเนินงานของผู้สมัคร ทั้งนี้ช่วยป้องกันการทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ กลุ่มเหล่านี้ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมรณรงค์ เวทีสาธารณะ และสื่อออนไลน์ เพื่อสร้างความตระหนักในสิทธิหน้าที่ และความสำคัญของเสียงประชาชน การพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความโปร่งใส เสริมคุณภาพการเมือง และทำให้ประชาธิปไตยในเขตคันทันยาวเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย รัตนเขียว (2562) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทกลุ่มผลประโยชน์ต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ศึกษากรณีเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผลประโยชน์มีบทบาทหลากหลายในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันทันยาว ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มที่มีบทบาทชัดเจน

2. การพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันทันยาวสะท้อนพลังของประชาชนในการกำหนดทิศทางการเมืองท้องถิ่น กลุ่มเหล่านี้ทำหน้าที่ตั้งแต่ก่อนเลือกตั้งโดยให้ข้อมูลที่รอบด้าน เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านบทบาทของผู้นำชุมชน นักธุรกิจ ข้าราชการ เยาวชน และสื่อมวลชน หลังการเลือกตั้งพวกเขาปรับบทบาทเป็นผู้ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้แทน ผลักดันนโยบายที่ตอบโจทย์ชุมชน สร้างเครือข่ายและประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเสริมความเข้มแข็งของสังคมเมือง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเวทีสาธารณะช่วยขยายฐานการมีส่วนร่วม โดยผู้มีบาร์มีในชุมชนยังคงเป็นสะพานเชื่อมและแรงผลักดันในพื้นที่ ทั้งนี้บทบาทเหล่านี้ต้องยึดหลักความโปร่งใส ความเสมอภาค และเจตนาธรรมเพื่อส่วนรวม เพื่อป้องกันการบิดเบือนเจตนาธรรมประชาธิปไตย การยกระดับกลุ่ม

ผลประโยชน์จากผู้สนับสนุนสู่ผู้ร่วมออกแบบนโยบายจึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างการเมืองท้องถิ่นที่มีคุณภาพ และตอบสนองต่อความต้องการแท้จริงของประชาชนในเขตคันทันยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบัติ ภัทรอัมพข (2553) ได้วิจัยเรื่อง “กลุ่มผลประโยชน์เชิงธุรกิจกับพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคไทยรักไทย” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์เกิดขึ้นจากการสะสมทุนและการมีบทบาททางการเมืองของกลุ่มนักธุรกิจมีบทบาททางการเมืองอย่างกว้างขวาง ผลักดันการออกกฎหมาย และการนำนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สานนท์ ด้านภักดี และคณะ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในประเทศไทย” พบว่า พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ 1) ทำให้นโยบายของชาติเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง 2) กลุ่มผลประโยชน์พยายามมีอิทธิพลทางการเมือง 3) พยายามเข้าถึงองค์กรที่กำหนดนโยบายของชาติ 4) ติดตามและประเมินผลงานของรัฐบาล

3. แนวทางการพัฒนารูปแบบของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหารธรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันทันยาว กรุงเทพมหานคร การพัฒนารูปแบบของกลุ่มผลประโยชน์ตามหลักเมตตาในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันทันยาว คือ การเปลี่ยนจากผู้เรียกร้องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มมาเป็นผู้ร่วมออกแบบนโยบายเพื่อส่วนรวม โดยยึดหลักความปรารถนาดี ความเข้าใจ และไม่ว่าใครไว้ข้างหลัง กลุ่มผลประโยชน์ทำหน้าที่เชื่อมผู้สมัครกับประชาชน ส่งเสริมความโปร่งใส และคัดกรองคนดีเข้าสู่ระบบด้วยจิตสาธารณะ การใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยสร้างวัฒนธรรมการเมืองอบอุ่น ผ่านกิจกรรมเชิงบวกของผู้นำชุมชนและผู้ประกอบการ การมีจิตใจเมตตาช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง ป้องกันการใช้อำนาจและผลประโยชน์ส่วนตัว พร้อมสร้างสังคมเท่าเทียม การเมืองเข้มแข็ง เมื่อนำอยู่ที่ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิขิตา เถลิงพลโยธิน (2560) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์กรโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4” ผลการวิจัยพบว่า ด้านเมตตาผู้บริหารมีความปรารถนาให้ครูทุกคนมีความสามัคคีกันในการทำงานโดยการให้ทำกิจกรรมร่วมกัน มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถให้ตรงกับบุคคล รับฟังความคิดเห็นของครู สนับสนุนครูให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และการวางตัวให้เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดสุรวัชร ไซตธมโม (จิตต์มัน) (2565) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อการดำเนินชีวิตของชุมชน บ้านเทพราชอำเภอลือชัย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4

คือ การแสดงการกระทำต่อกันอย่างสุจริตและจริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ควรเอาใจใส่ด้วยความรัก ยินดีเมื่อสมาชิกมีจิตสำนึกกลับมาเปลี่ยนแปลงการกระทำในทางที่ดีมีความเอื้อเพื่อแผ่ด้วยความจริงใจไม่หวังผลตอบแทนดังนั้นชุมชนก็เกิดสันติสุขน่าอยู่

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

อธิบายองค์ความรู้ตามแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาคประชาชน มีบทบาทสำคัญในการจัดการและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อให้การเมืองท้องถิ่นโปร่งใสและสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของสังคม อันดับแรกประชาชนควร ตระหนักรู้ ถึงการทำงานของกลุ่มผลประโยชน์ ว่าเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อผลักดัน

ประเด็นใด มีความโปร่งใสหรือมีวาระซ่อนเร้นหรือไม่ จากนั้นประชาชนควรมีส่วนร่วม โดยการเข้าฟัง เวทีสาธารณะ หรือกิจกรรมรณรงค์ เพื่อแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบว่าเสียงของตนไม่ถูกละเลย ฝ่ายระวังต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อไม่ให้เกิดการสนับสนุนเอื้อเอียงไปสู่ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม โดยต้องผลักดันให้กลุ่มเหล่านี้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

กลุ่มผลประโยชน์ ถือเป็นพลังทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเมือง การเลือกตั้ง และการกำหนดนโยบายสาธารณะ หากการพัฒนาและการทำงานของกลุ่มเหล่านี้ยึดตาม หลักพรหมวิหารธรรม 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) จะช่วยให้การขับเคลื่อนเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ โปร่งใส และเป็นธรรมมากขึ้น ดังนี้

1. เมตตา ความปรารถนาดี กลุ่มผลประโยชน์ควรพัฒนาแนวคิดที่คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ปัญหาในพื้นที่ ข้อเรียกร้องและความต้องการของชุมชน เพื่อผลักดันนโยบายทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

2. กรุณา การช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ควรมุ่งเน้นการสะท้อนปัญหาของผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือแรงงานนอกระบบ เพื่อให้เสียงของผู้ที่อ่อนแอได้รับการคุ้มครองและแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบาย

3. มุทิตา การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี กลุ่มผลประโยชน์ควรเปิดใจ ยอมรับฟังประชาชนทุกฝ่าย ยินดีกับความสำเร็จของฝ่ายอื่น ยอมรับความหลากหลายทางความคิด สนับสนุนผู้ที่มีความสามารถ ไม่ใช่แข่งขันด้วยการทำลาย แต่ร่วมสร้างพลังบวกในสังคม ยินดีที่สามารถแก้ปัญหาให้กับชุมชนได้

4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางอย่างมีปัญญา กลุ่มผลประโยชน์วางตนด้วยความเที่ยงธรรม ตรวจสอบและตัดสินใจสนับสนุนด้วยข้อมูลและเหตุผล ความจำเป็นและความเดือดร้อนในพื้นที่ มากกว่าความลำเอียงหรือผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม

สำนักงานเขต ในฐานะหน่วยงานปกครองท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติและทำงานร่วมกับกลุ่มผลประโยชน์ โดยควรรักษาความสมดุลระหว่างการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ กับการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การปฏิบัติของสำนักงานเขตจึงควรเป็นไปในลักษณะดังนี้

1. การเป็นตัวกลางเชื่อมโยง สำนักงานเขตควรทำหน้าที่เป็นสะพานระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับกระบวนการนโยบาย สร้างช่องทางให้ทุกกลุ่มสามารถเสนอข้อคิดเห็นและสะท้อนปัญหาได้อย่างเท่าเทียม

2. การรับฟังอย่างรอบด้าน ควรจัดเวทีประชุมสาธารณะ เวทีรับฟังความคิดเห็น และกลไกออนไลน์ เพื่อเปิดพื้นที่ให้กลุ่มผลประโยชน์หลากหลายเข้ามามีส่วนร่วม โดยไม่เลือกปฏิบัติหรือเอื้อเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3. การคัดกรองและจัดลำดับความสำคัญ สำนักงานเขตต้องพิจารณาข้อเสนอของกลุ่มผลประโยชน์ด้วยข้อมูล หลักฐาน และผลกระทบต่อส่วนรวม เพื่อให้การตัดสินใจมีความเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้

4. การสนับสนุนเชิงสร้างสรรค์ ควรสนับสนุนกลุ่มผลประโยชน์ที่ทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น กลุ่มด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษา หรือสุขภาพ โดยให้ข้อมูลและคำปรึกษาเชิงวิชาการ เพื่อให้การขับเคลื่อนเป็นไปอย่างยั่งยืน

5. การตรวจสอบและถ่วงดุล สำนักงานเขตต้องเฝ้าระวังไม่ให้กลุ่มผลประโยชน์ครอบงำการตัดสินใจเชิงนโยบายหรือใช้ทรัพยากรสาธารณะเพื่อตอบสนองเฉพาะพวกพ้อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร มีความสำคัญในฐานะตัวแทนความต้องการของประชาชน เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับนักการเมือง โดยทำหน้าที่รวบรวมและสะท้อนเสียงของประชาชนไปยังผู้สมัครรับเลือกตั้งในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การแก้ไขปัญหาสังคม และการพัฒนาวัดหรือศาสนสถานซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน กลุ่มเหล่านี้ เช่น สมาคมธุรกิจ สหภาพแรงงาน หรือเครือข่ายชุมชน มักผลักดันนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ทั้งในด้านที่อยู่อาศัย การจ้างงาน และการจราจร โดยมีบทบาทเชิงโครงสร้างและการต่อรองทางการเมือง อันนำไปสู่การแข่งขันทางการเมืองที่มุ่งเน้นประเด็นสำคัญ แต่ขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงที่บางกลุ่มอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มผลประโยชน์จึงควรอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใส เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลอย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งมีมาตรการตรวจสอบเพื่อป้องกันการบิดเบือนข้อมูลจากกลุ่มทุน สำหรับแนวทางการพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายทางการเมืองนั้น มีการประสานงานในหลากหลายมิติ เช่น การประสานเชิงกลยุทธ์โดยกลุ่มธุรกิจและตลาดท้องถิ่นจัดกิจกรรมเปิดพื้นที่ให้ผู้สมัครแสดงวิสัยทัศน์ การใช้เวทีสาธารณะและสื่อท้องถิ่นร่วมกับผู้นำชุมชนและแรงงานเพื่อสะท้อนปัญหาพื้นที่อย่างเป็นระบบ การประสานผ่านสื่อออนไลน์โดย

กลุ่มเยาวชนและนักกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ การรวมตัวของกลุ่มหลากหลายอาชีพ เช่น ผู้สูงอายุ แม่บ้าน ครู และกลุ่มสตรี เพื่อจัดกิจกรรมบูรณาการทางสังคม และการมีบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะตัวกลางประสานข้ามภาคส่วน เช่น การจัดเวทีถาม-ตอบ รายการสัมภาษณ์ หรือถ่ายทอดสดเพื่อเชื่อมโยงเสียงประชาชนกับผู้สมัครอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การพัฒนาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพรหมวิหารธรรม 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดย “เมตตา” หมายถึงการทำงานด้วยความรักและปรารถนาดีต่อส่วนรวม สนับสนุนนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกกลุ่ม “กรุณา” คือ การสะท้อนปัญหาของผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก และแรงงานนอกระบบ เพื่อให้ได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม “มุทิตา” หมายถึงการยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี สนับสนุนการแข่งขันทางการเมืองด้วยนโยบายมากกว่าความขัดแย้ง พร้อมสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในชุมชน และ “อุเบกขา” คือความเป็นกลางอย่างมีปัญญา กลุ่มผลประโยชน์ต้องไม่ใช้อิทธิพลเกินขอบเขต แต่ควรรักษาความโปร่งใส ตรวจสอบนโยบายอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การเลือกตั้งสะท้อนเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การเมืองท้องถิ่นที่มีคุณภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านตัวแทนความต้องการของประชาชน กลุ่มผลประโยชน์ควรมีนโยบายรับฟังความคิดเห็นเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่ม ได้เสนอปัญหาและความต้องการต่อผู้สมัครและผู้ดำรงตำแหน่งในระบบประชาธิปไตยอย่างตรงไปตรงมา

1.2 ด้านการให้ข้อมูลและความรู้ กลุ่มผลประโยชน์ควรมีนโยบายจัดตั้งศูนย์กลางข้อมูลกลางทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ที่รวบรวมข้อมูลนโยบายของผู้สมัคร แผนการพัฒนาเขต เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่รอบด้านสร้างวัฒนธรรมการตัดสินใจด้วยเหตุผล

1.3 ด้านการตรวจสอบและถ่วงอำนาจ กลุ่มผลประโยชน์ควรมีนโยบายสร้างกลไกตรวจสอบแบบภาคประชาชน

1.4 การสร้างความตระหนักในสังคม กลุ่มผลประโยชน์ควรมีนโยบายการรณรงค์สร้างความรู้และค่านิยมประชาธิปไตยกลุ่มผลประโยชน์ควรมีนโยบายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความสำคัญของการมีส่วนร่วม

1.5 ด้านการสนับสนุนประชาธิปไตย กลุ่มผลประโยชน์ควรมีนโยบายการสร้างเวทีสาธารณะอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนและประชาชนกลุ่มเปราะบาง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ตัวแทนความต้องการของประชาชน กลุ่มผลประโยชน์ควรจัดกิจกรรมเวทีเสวนาย่อยในแต่ละชุมชน

2.1 ด้านการให้ข้อมูลและความรู้ กลุ่มผลประโยชน์ควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการเลือกตั้งเขตคั่นยาว รูปแบบออนไลน์ รวบรวมข้อมูลผู้สมัคร

2.2 การตรวจสอบและถ่วง

อำนาจ กลุ่มผลประโยชน์ควรส่งเสริมให้กลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่ เช่น สมาคมชุมชน กลุ่มธุรกิจท้องถิ่น กลุ่มสื่อ และเครือข่ายเยาวชน รวมตัวกันเป็น เครือข่าย 2.3 ด้านการสร้างความตระหนักในสังคม กลุ่มผลประโยชน์ควรร่วมกับภาคประชาสังคม สื่อมวลชน และสถาบันการศึกษา จัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกทางการเมืองในชุมชน 2.4ด้านการสนับสนุนประชาธิปไตย กลุ่มผลประโยชน์ควรกลุ่มผลประโยชน์ควรผลักดันให้ประชาชน ชุมชนและผู้สมัครหรือผู้แทนที่ได้รับเลือก มาร่วมแสดงวิสัยทัศน์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และตรวจสอบนโยบายร่วมกัน 3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 3.1ควรศึกษาเกี่ยวกับ "กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายท้องถิ่นผ่านกลุ่มผลประโยชน์" 3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับ "บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์" 3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับ "บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการต่อต้านการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นเขตคันทนาว" 3.4 ควรศึกษาเกี่ยวกับ "บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการส่งเสริมความรู้และความตระหนักเรื่องสิทธิเลือกตั้งในชุมชนเขตคันทนาว" 3.5 ควรศึกษาเกี่ยวกับ "บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตคันทนาว" 3.6 ควรศึกษาเกี่ยวกับ "กลไกการถ่วงดุลอำนาจโดยภาคประชาสังคมและกลุ่มผลประโยชน์ ความเป็นไปได้และข้อท้าทายในการเลือกตั้งระดับเขต"

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย รัตนเขียว. (2552). บทบาทกลุ่มผลประโยชน์ต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ศึกษากรณีเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. แผนงานการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช
- จิตยา สุวรรณขุ. (2527). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- พระปลัดสุรรักษ์ โชติธมโม (จิตต์มัน). (2565). การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อดำเนินชีวิตของชุมชน บ้านเทพราชอำเภอลือโขด จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 1227-1241.
- ลิขिता เณลิมพลโยธิน. (2560). "ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์กรโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4". วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 11(2), 162-171.

- วิทยา ชินบุตร. (2558). เหตุการณ์ปัจจุบันในการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2549). การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟอร์เพส.
- สภากรุงเทพมหานคร. (2564). คู่มือการปฏิบัติงานของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบัติ ภัทรอำพุก (2553). กลุ่มผลประโยชน์เชิงธุรกิจกับพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคไทยรักไทย. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2525). สังคมไทย: แนวทางวิจัยและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.
- सानนท์ ด้านภักดี และ คณะ. (2561). พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในประเทศไทย. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 7(2), 377.
- Almond, G. A., & Powell, B. G. (1988). Comparative Politics: A Developmental Approach. New York: Harper & Row.
- Dahl, R. A. (1961). Who Governs? Democracy and Power in an American City. New Haven: Yale University Press.
- Dye, T. R. (2001). Politics in America. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Graham Woodton. (1978). Interest Group. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Truman, D. B. (1951). The Governmental Process: Political Interests and Public Opinion. New York: Knopf.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ ผลไม้ฟรียสดรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขต

กรุงเทพมหานคร*

A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF FACTOR SINFLUENCING PURCHASE INTENTION OF FREEZE-DRIED FRUIT ON THE TIKTOK APPLICATION OF CONSUMERS IN BANGKOK

ปพิชญาพร ผิวอ่อน¹ และ จิรวุฒิ หลอมประโคน²

Papitchayaporn Phiu-on¹ and Chirawut Lomprakhon²

¹⁻²สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

¹⁻²Panyapiwat Institute Of Management, Thailand

Corresponding Author's Email: puilui009@gmail.com

วันที่รับบทความ : 20 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 29 ตุลาคม 2568

Received 20 October 2025; Revised 27 October 2025; Accepted 29 October 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้ฟรียสดรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร 2. เพื่อทดสอบสอดคล้องระหว่างโมเดลองค์ประกอบความตั้งใจซื้อผลไม้ฟรียสดรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อก ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยันอันดับที่สองมีวิธีการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มี

Citation:

* ปพิชญาพร ผิวอ่อน และ จิรวุฒิ หลอมประโคน. (2568). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้ฟรียสดรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 718-746.

Papitchayaporn Phiu-on and Chirawut Lomprakhon. (2025). A Comfirmatory Factor Analysis Of Factor Sinfluencing Purchase Intention Of Freeze-Dried Fruit On The Tiktok Application Of Consumers In Bangkok.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 718-746.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อกและพักอาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 5,471,588 คน ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยการทำการเก็บข้อมูลจากจำนวนประชากรทั้งหมด แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จากระบบของ Google form และทำการส่งลิงค์ (Link) ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันภายใต้โมเดลสมการ ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อความตั้งใจซื้อผลไม้บนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพระบบ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ คุณภาพเว็บไซต์ คุณภาพข้อมูล และคุณภาพการบริการ องค์ประกอบที่ 2 การรับรู้ประโยชน์ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ทัศนคติต่อการใช้ พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ และความเพลิดเพลินในการใช้งาน องค์ประกอบที่ 3 การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ แอปพลิเคชันเข้าใช้งานง่ายไม่ยุ่งยาก ขั้นตอนการสั่งซื้อ และการจัดส่งที่รวดเร็ว องค์ประกอบที่ 4 ความไว้วางใจ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ชื่อเสียงของแอปพลิเคชัน ติ๊กต็อก ความปลอดภัยในข้อมูลส่วนตัว และความไว้วางใจในการส่งสินค้าครั้งถัดไป ตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้ฟรีชตรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถนำไปใช้วัดมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้ฟรีชตรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อก ได้อย่างมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

คำสำคัญ: อิทธิพล, ความตั้งใจซื้อ, แอปพลิเคชันติ๊กต็อก

Abstract

This research aims to study 1. to analyze the confirmatory components of factors influencing the purchase intention of freeze-dried fruit on the TikTok application of consumers in Bangkok; 2. to test the consistency between the developed model of components of purchase intention of freeze-dried fruit on the TikTok application of consumers in Bangkok with empirical data. This is a quantitative research. By using survey research methods and using the second confirmatory factor analysis technique, the research method consisted of people who had experience using the TikTok application

and lived in the Bangkok area, 5,471,588 people. The researcher used research tools by collecting data from the entire population, online questionnaires (Online Questionnaire) from the Google form system and sending links (Link) through various online channels. Statistics used in the research included questionnaires, analysis of frequency, percentage, mean, standard deviation.

The research results revealed that:

A confirmatory factor analysis using a model equation revealed four components and 12 indicators influencing consumer purchase intentions for freeze-dried fruit on the TikTok app in Bangkok. Component 1: System Quality, comprised three indicators: website quality, information quality, and service quality; Component 2: Perceived Benefits, comprised three indicators: attitude toward use, purchasing intention behavior, and enjoyment of use; Component 3: Perceived Ease of Use, comprised three indicators: ease of use, simple ordering process, and fast delivery; and Component 4: Trust, comprised three indicators: TikTok app reputation, personal data security, and trust in future orders. The indicators influencing consumers' purchase intentions for freeze-dried fruit on the TikTok app in Bangkok can be used to measure their influence on purchase intentions for freeze-dried fruit on the TikTok app with construct validity.

Keywords: Personal information, Purchase intention, TikTok application

บทนำ

ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีหรือที่เรียกว่า (Disruption) สื่อสังคมออนไลน์มีการแข่งขันกันสูงขึ้นในทุกแวดวงมีความสนใจในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้นเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อที่จะดำเนินธุรกิจในการขับเคลื่อนให้บรรลุตามเป้าหมาย ประเทศไทยในเวลานี้เรียกได้ว่าเข้าสู่การซื้อขายออนไลน์เต็มรูปแบบแล้ว โดยมูลค่าตลาด อีคอมเมิร์ซประเทศไทยในปี 2023 คาดการณ์ว่าจะไปแตะอยู่ที่ 932,000 ล้านบาท เติบโตประมาณ 14% เมื่อเทียบกับปี 2022 อยู่ที่ 818,000 ล้านบาท (Priceza Thailand,2024) ทำให้ตลาดอีคอมเมิร์ซประเทศไทยมีมูลค่าสูงเป็นอันดับ 2 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยคาดว่าจะมีมูลค่าทะลุ 1 ล้านล้านบาทในปี 2025 และทะลุ

2 ล้านล้านบาทในปี 2030 (Thailand E-commerce Landscape, 2024) การเติบโตอย่างก้าวกระโดด ตลาดอีคอมเมิร์ซส่งผลต่อ ธุรกิจเกี่ยวเนื่องได้รับประโยชน์ขณะที่หลายธุรกิจได้รับผลกระทบ จำเป็นต้องปรับเป็นรูปแบบออนไลน์มากขึ้น ด้วยตลาดที่มีมูลค่ามหาศาล อีกทั้งยังเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านแพลตฟอร์มการให้บริการ เทคโนโลยี รวมถึงเกิดโอกาสใหม่ๆ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเริ่มฟื้นตัวรวมไปถึงระบบนิเวศทั้งหลายธุรกิจที่เข้าสู่ออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบหลังจากช่วงโควิดที่ผ่านมา โดยการใช้จ่ายเงินไปกับการใช้บริการ E-commerce ไม่เพียงเฉพาะสินค้าที่จับต้องได้ แต่ยังรวมถึงบริการที่เน้นทั้งด้านอาหาร (Food Delivery) การซื้อของกินของใช้ (Online Grocery) การท่องเที่ยว (Travel) และการซื้อตามความต้องการ (On-Demand Delivery) โดย Priceza ได้รวมภาพการตลาดผ่าน Thailand E-commerce Landscape ปี 2024 เพื่อธุรกิจให้ได้มองภาพรวมตลาด ปรับตัวตามนวัตกรรมและเทรนด์ใหม่ ๆ รวมถึงสามารถคว้าโอกาสและยกระดับมาตรฐาน ในการแข่งขันให้เท่าเทียมระดับสากลได้

ภาพที่ 1 Thailand E-Commerce Landscape 2024

1. Marketing & Supporting (การตลาดและการสนับสนุน) ลูกคามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมเพื่อโปรโมทสินค้าหรือ บริการในระบบอีคอมเมิร์ซการใช้ เทคโนโลยีข้อมูลและการวิเคราะห์เพื่อช่วยในการตัดสินใจทางธุรกิจและการปรับกลยุทธ์ตลาด

Retail Media – Google, Priceza, Lazada, Shopee, Grab, LINE MAN, Robinhood
Social Media – Facebook, Instagram, Youtube, X (Twitter), Tiktok, Pantip Affiliate
-Marketing – Priceza Affiliate, Pundai, ShopBack, RadarPoint, My Cashback, Access
Trade, Involve Asia, Ecomobi CRM for B2C – LINE OA, ChocoCRM, BuzzeBees,
Primo Data Insights – Etailgence, KaloData, Wiselight, Mandala

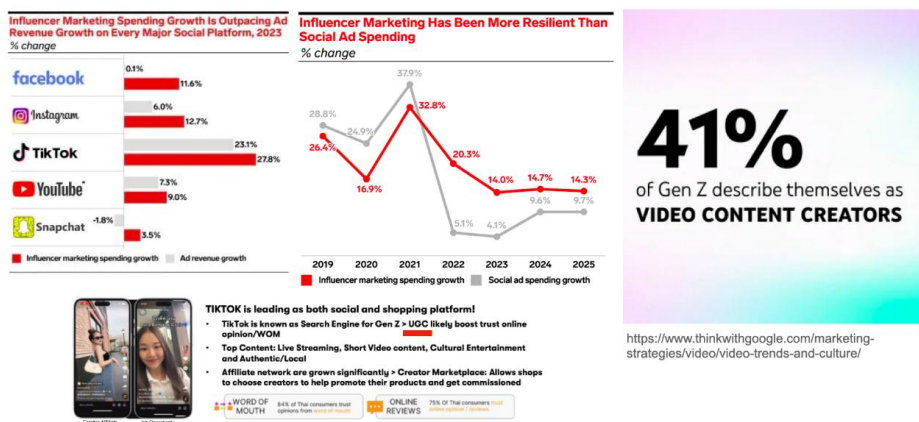
2. E-Commerce Channels (ช่องทางอีคอมเมิร์ซ) คือการใช้แพลตฟอร์ม E-Commerce เพื่อขายสินค้าหรือบริการ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือแพลตฟอร์มการขายผ่านโซเชียลมีเดียการบริหารจัดการและปรับปรุงระบบ E-Commerce เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ E-Marketplace- Shopee, Lazada, Tiktok, Central, MOnline E-Tailer (Vertical) Apparel & Footwear: Pomelo, Super Sports, RevRunnr, JDsports, ICC Shopping, DecathlonHealth & Beauty: Konvy, Watsons, Boots, EVE and BOY Home & Living: HomePro, บุญถาวร, NocNoc, IndexLivingMall, DoHome Electronics & Gadget: Advice, JIB, Banana, PWB, 425, Mercular Grocery: Tops, BigC, Lotus's, MakroPro

3. Payment (การชำระเงิน) คือการให้บริการตัวเลือกการชำระเงินที่สะดวกและปลอดภัย, เช่นบัตรเครดิต, การโอนเงินออนไลน์, หรือการใช้บริการการชำระเงินอื่น ๆ การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลการชำระเงินเพื่อสร้างความเชื่อถือจากลูกค้า Cards – Visa, Master, JCB, Amex Domestic Payment – Prompt pay Digital Wallets – True Money Wallet, LINE Pay, Shopee Pay, Grab Pay, Laz Wallet, Pao tang BNPL – Atome, K Pay Later, SCB Pay Later, True Money Pay Next, This Shop, Ulite

4. TikTok เทรนด์แพลตฟอร์มที่มาแรงบนโลกออนไลน์ แอปพลิเคชัน “TikTok” (ติ๊กต็อก) หรือ “Douyin” (เตาอิน ไบต์แดนซ์ (ByteDance) เปิดตัวติ๊กต็อกในประเทศจีนเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ติ๊กต็อกได้รับการเปิดตัวในตลาดต่างประเทศเมื่อกันยายน พ.ศ. 2560 TikTok แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น ยกระดับประสบการณ์สู่การเป็นแพลตฟอร์มความบันเทิงสร้างกระแส เทรนด์ฮิต Live Streaming พร้อมเปิดตัว TikTok LIVE ครบพีเจอร์เต็มรูปแบบไม่ว่าจะเป็น LIVE Event, Picture-in-Picture, Go LIVE Together, LIVE Q&A, Top LIVEs, Help for Hosts, Keyword Filters และ Consider Before You Comment เพื่อส่งต่อประสบการณ์ไลฟ์คอนเทนต์ที่ สร้างปฏิสัมพันธ์ และเติมเต็มความสุขได้ครบทุกมิติสำหรับครีเอเตอร์ ศิลปิน แปรนด์ และผู้ชมทั่วโลก TikTok นอกจากนี้ถือเป็นแพลตฟอร์ม Social Media

ที่มีจุดเด่นคือ การสร้างและแชร์วิดีโอสั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็น คลิปเต้นสั้น ๆ ลิปซิงค์เพลง สร้างคอนเทนต์ ตลก เฮฮา การทำ Challenge ต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนาน พร้อมติด # Hashtag ต่าง ๆ ความสะดวก ในการเข้าถึงได้ด้วยจุดเด่นที่เป็นคลิป สั้น ๆ ใช้งานง่าย จึงได้รับความนิยมมากขึ้น

TikTok LIVE คือ การ Live Streaming บนแพลตฟอร์ม TikTok ที่จะมาช่วยเพิ่มประสบการณ์แพลตฟอร์มทำให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครีเอเตอร์กับผู้ชมแบบเรียลไทม์ อีกทั้งยังเป็นการสื่อสารแบบ Interactive Communication ที่สามารถส่งต่อการแสดงความคิดเห็น รวมถึงคำถามและคำตอบต่าง ๆ ได้ในทันที ปัจจุบัน TikTok LIVE มีการเปิดให้บริการแล้วทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย ซึ่งภายหลังจากการเปิดตัวในช่วงเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ. 2563 TikTok LIVE ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยพบว่า อัตราการเพิ่มขึ้นของไลฟ์คอนเทนต์สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลก โดยในประเทศไทย มีอัตราการเพิ่มขึ้นของไลฟ์คอนเทนต์สูงถึง 131 เท่า เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (ข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างเดือน พ.ศ. 63 และ พ.ศ. 64)

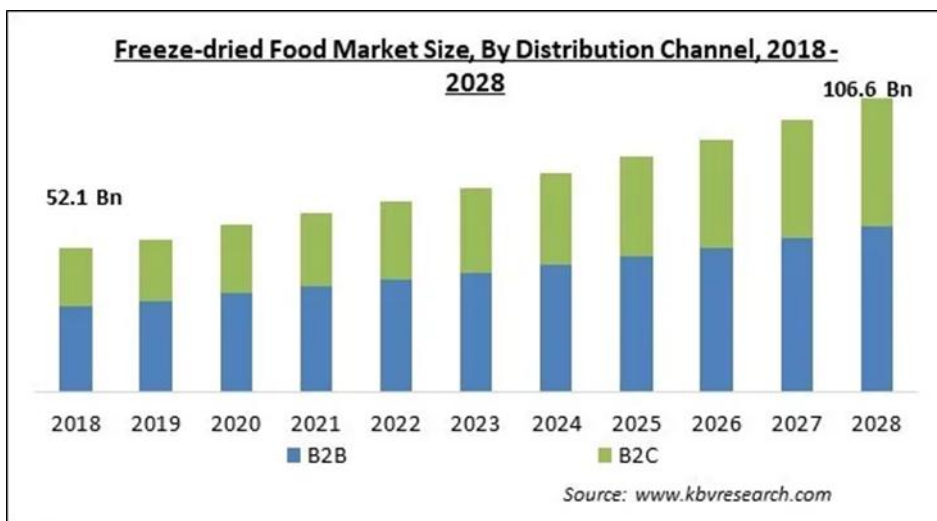

ภาพที่ 2 Thailand E-Commerce Landscape 2024

ปี พ.ศ. 2567อีคอมเมิร์ซบน TikTok จะเติบโตเร็วที่สุดเมื่อเทียบกับแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซอื่น ๆ เพราะพลังของ KOL ที่สามารถกระตุ้นยอดขายได้เร็วกว่า และมีประสิทธิภาพมากกว่า เครื่องมือที่แบรนด์ควรให้ความสำคัญสำหรับปี 2024 คือ โปรแกรม TikTok Affiliate

ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคชื้อง่ายขึ้น โปรแกรมส่งฟรี (TikTok Free Shipping) นอกจากนั้น ค่าคอมของ TikTok ที่ต่ำกว่าแพลตฟอร์มอื่น ๆ (Minimal Commission) จะทำให้แบรนด์หรือร้านค้าออนไลน์ มีกำไรเพิ่มขึ้นอีกด้วย TikTok Live เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นยอดขาย เพราะ สามารถเข้าถึงผู้ชมได้อย่างใกล้ชิดและสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วม

และผลไม้พรีซดรายที่เป็นกระแสในโลกโซเชียลอยู่ในขณะนี้ TikTok เป็น แอปพลิเคชันได้รับความนิยมจากผู้ซื้อเป็นอย่างมากเพราะส่วนมากผู้คนใช้เวลากับโลกออนไลน์ เนื่องจากมีความสะดวกและรวดเร็วในการเลือกสินค้า ช่องทางการเข้าถึงต่าง ๆ การรีวิวสินค้าแบบทดลองจริง ทั้งนี้ผลไม้พรีซดรายยังคงคุณค่าและสามารถอาหารต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน อาทิ ทุเรียน มะม่วง กล้วย สตอเบอร์รี่ มังคุด ขนุน สับปะรด ซึ่งเป็นผลไม้ยอดนิยมของชาวไทยและชาวต่างชาติ

ภาพที่ 3 Freezedried Food Market size , By Dietribution Chanel , 2018-2028

อาหารพรีซดรายกำลังได้รับความนิยมจากผู้บริโภคทั่วโลกมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องช่วยรักษาสีและรสชาติตามธรรมชาติของอาหารในขณะเดียวกันก็ช่วยยืดอายุการเก็บรักษาด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวมักชอบอาหารแห้งแช่แข็ง เพื่อตอบสนองความต้องการทางโภชนาการขณะเดินทาง ผลิตภัณฑ์อาหารพรีซดรายมีหลายประเภท ได้แก่ อาหาร ขนมปัง ซีเรียล ผลไม้ และของขบเคี้ยวจากผัก ธุรกิจหลายแห่งเริ่มขาย

สินค้าอาหารแห้งแบบ แช่แข็งทางออนไลน์ เพื่อให้ลูกค้าเลือกอาหารที่เหมาะสมกับความต้องการได้ง่ายขึ้น

การวิเคราะห์ผลกระทบของโควิด-19 เนื่องจากกำลังซื้อที่มากขึ้น ลูกค้าจากอเมริกาเหนือและยุโรปจึงครองตลาดโดยรวมและมีส่วนสำคัญต่อมูลค่าของตลาด เนื่องจากไลฟ์สไตล์การทำงานที่ย่งุ่นวายและจำนวนคนงานที่เพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารจึงกำลังพัฒนาและมีความต้องการผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมรับประทานหรืออาหารสะดวกซื้อจากลูกค้าจำนวนมาก ความต้องการผักและผลไม้ฟรีซดรายเพื่อใช้ในของขบเคี้ยว ชุป ซอส เบเกอรี่ และขนมจึงเพิ่มขึ้น ความต้องการผลิตภัณฑ์อาหารจากธรรมชาติและดีต่อสุขภาพยังได้รับแรงหนุนจากความตระหนักที่เพิ่มขึ้นของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลเสียของวัตถุดิบอาหารสังเคราะห์ที่ใช้ในการถนอมอาหาร

ปัจจัยการเติบโตของตลาดผู้บริโภคด้วยจังหวะชีวิตที่เร่งรีบ กระแสการดูแลสุขภาพ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคชาวไทย อาหารฟรีซดรายจึงเป็นอีกตัวเลือกที่สามารถตอบโจทย์ได้ดีสำหรับผู้บริโภคชาวไทยวัยทำงานที่มีเวลาน้อย ต้องการความสะดวกสบาย และรักสุขภาพ อีกทั้งแนวโน้มทิศทางการเติบโตของตลาดที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ทำให้ตลาดอาหารฟรีซจึงกลายเป็นอีกตลาดที่น่าจับตามองสำหรับผู้ประกอบการไทย ที่จะนำเสนออาหารฟรีซ รายการภาพดีเข้ามาตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจ ซื้อ ผลไม้ฟรีซดรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อก ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบปัจจัยด้าน คุณภาพระบบ (System Quality) การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) ด้านการรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ความไว้วางใจ (Trust)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้ฟรีซดราย บนแอปพลิเคชันติ๊กต็อก ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อทดสอบสอดคล้องระหว่างโมเดลองค์ประกอบความตั้งใจซื้อผลไม้ฟรีซดรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อก ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พีชทรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยันอันดับที่สองมีวิธีการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรของการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อกและพักอาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อกและพักอาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 5,471,588 คน (สำนักทะเบียนกลาง มกราคม, 2567) ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ใช้แนวคิดของ Hair et al. (2010) ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสม สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation Factor Analysis) ด้วยวิธี Maximum likelihood estimate (Piriyakul, 2010) ควรอยู่ระหว่าง 10-15 เท่าของจำนวนตัวแปรที่สังเกตได้ (Observer Variables) ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งสิ้น 63 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 620-945 ดังตัวอย่างการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีขั้นตอน การสุ่มดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิธีสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) โดยจังหวัดกรุงเทพมหานคร แบ่งเขตตามพื้นที่ตั้งของพื้นที่กรุงเทพมหานครมีทั้งหมด 3 เขต

1) เขตชั้นใน ประกอบด้วย 21 เขตปกครอง คือ พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน บางรัก ยานนาวา สาทร บางคอแหลม ดุสิต บางซื่อ พญาไท ราชเทวี ห้วยขวาง คลองเตย จตุจักร ธนบุรี คลองสาน บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ดินแดง วัฒนา

2) เขตชั้นกลาง ประกอบด้วย 18 เขตปกครอง คือ พระโขนง ประเวศ บางเขน บางกะปิ ลาดพร้าว บึงกุ่ม บางพลัด ภาษีเจริญ จอมทอง ราษฎร์บูรณะ สวนหลวง บางนา ทุ่งครุ บางแค วังทองหลาง คันนายาว สะพานสูง สายไหม

3) เขตชั้นนอก ประกอบด้วย 11 เขตปกครอง คือ มีนบุรี ดอนเมือง หนองจอก ลาดกระบัง ดลิ่งชัน หนองแขม บางขุนเทียน หลักสี่ คลองสามวา บางบอน ทวีวัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเลือกกลุ่มเป้าหมายในการเก็บแบบสอบถาม โดยในการเก็บแบบสอบถามจะเจาะจงกลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้บริการแอปพลิเคชันตีกต็อกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามขั้นที่ 2 คือกลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้บริการแอปพลิเคชันตีกต็อกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขตจนครบตามจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จากระบบของ Google form และทำการส่งลิงค์ (Link) ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 8 ส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 คำถามสำหรับคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง คำถามคัดกรองเป็นคำถามสำหรับใช้คัดกรองกลุ่มตัวอย่าง เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติในการตอบแบบสอบถาม ในงานวิจัยนี้คือผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชันตีกต็อกในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีคำถามคัดกรอง ดังนี้ ท่านมีประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชันตีกต็อกหรือไม่ หากผู้ตอบแบบสอบถามตอบ “ไม่ใช่” ให้จบการทำแบบสอบถาม แต่หากผู้ตอบแบบสอบถามตอบ “ใช่” แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีคุณสมบัติตามที่กำหนด จึงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเริ่มตอบแบบสอบถาม ส่วนต่อไปในแต่ละส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 2 คำถามสำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามส่วน นี้เป็นชุดคำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลประชากรของผู้ตอบ แบบสอบถาม ได้แก่ 5 เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- 1) เพศ เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale)
- 2) อายุ เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale)
- 3) ระดับการศึกษา เป็นระดับการวัดข้อมูล ประเภทเรียงลำดับ (เรียงลำดับ Ordinal Scale)
- 4) อาชีพเป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale)
- 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (เรียงลำดับ Ordinal Scale) คำถามเกี่ยวกับ คุณภาพของระบบ (System Quality)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับ คุณภาพข้อมูล (Information System Quality) เกี่ยวข้องกับความน่าเชื่อถือของข้อมูล แหล่งอ้างอิงเชื่อถือได้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับ การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ง่ายขึ้นผ่านแอปพลิเคชันตีกต็อก วิดีโอในแอป ฟลิเคชั่นตีกตอกมีความหลากหลาย ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในแอปพลิเคชันตีกตอก

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับ การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceive Ease of Use) เกี่ยวข้องกับ แอปพลิเคชันตีกตอกใช้งานง่าย การเข้าถึงได้อย่างสะดวก วิธีการโต้ตอบ ในแอปพลิเคชันตีกตอกมีความชัดเจน

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับความไว้วางใจ (Trust)

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ส่วนที่ 7 คำถามเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อ

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ส่วนที่ 8 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจำนวน 3 ท่านซึ่งค่า ดัชนีวัดความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 (Rovinell & Hambleton, 1977) และมีการทดสอบความเที่ยง (Reliability) ตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค มากกว่า 0.7 (Nunnally, 1978) พบว่า แบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.945

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่องเรื่องผู้วิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จากระบบของ Google form จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้ แอปพลิเคชันติดต่อง และพักอาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็น 3 เขต

เขตที่ 1 กรุงเทพฯ เขตชั้นในกรุงเทพฯ เขตชั้นในถือว่าเป็น “หัวใจ” ของเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การปกครอง การค้า และการท่องเที่ยว ที่นี่เป็นย่านที่คนพลุกพล่านมากที่สุด มีอาคารสำนักงานสูง ๆ ห้างสรรพสินค้าใหญ่ ๆ รวมถึงสถานที่

ท้องเกี่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญประกอบด้วย 21 เขตปกครอง คือ พระนคร ป้อมปราบ ศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน บางรัก ยานนาวา สาทร บางคอแหลม ดุสิต บางซื่อ พญาไท ราชเทวี ห้วยขวาง คลองเตย จตุจักร ธนบุรี คลองสาน บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ดินแดง วัฒนา

เขตที่ 2 กรุงเทพฯ เขตชั้นกลางเขตชั้นกลางของกรุงเทพฯ คือพื้นที่ที่อยู่ถัดจากเขตชั้นในออกมาเป็นพื้นที่ที่เริ่มผสมผสานระหว่างย่านอยู่อาศัยและย่านการค้า อาจไม่พลุกพล่านเท่าเขตชั้นใน แต่ยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโครงการที่อยู่อาศัย เช่น คอนโดมิเนียมใหม่ ๆ และหมู่บ้านจัดสรร ประกอบด้วย 18 เขตปกครอง คือ พระโขนง ประเวศ บางเขน บางกะปิ ลาดพร้าว บึงกุ่ม บางพลัด ภาษีเจริญ จอมทอง ราษฎร์บูรณะ สวนหลวง บางนา ทungkru บางแค วังทองหลาง คันนายาว สะพานสูง สายไหม

เขตที่ 3 กรุงเทพฯ เขตชั้นนอก เขตชั้นนอกของกรุงเทพฯ คือพื้นที่ที่อยู่ห่างจากศูนย์กลางเมืองมากที่สุด มักเป็นพื้นที่ชานเมืองหรือใกล้เขตรอยต่อระหว่างกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง อย่างไรก็ตาม เขตชั้นนอกนี้กำลังมีการพัฒนาที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง เช่น หมู่บ้านจัดสรร โครงการบ้านใหม่ หรือโครงการที่พักอาศัยขนาดใหญ่ ประกอบด้วย 11 เขตปกครอง คือ มีนบุรี ดอนเมือง หนองจอก ลาดกระบัง ตลิ่งชัน หนองแขม บางขุนเทียน หลักสี่ คลองสามวา บางบอน ทวีวัฒนาพื้นที่เหล่านี้จะมีความเป็นชุมชนมากขึ้น มีที่ดินว่าง ๆ และบ้านเรือนเป็นหลัง ๆ มากกว่าคอนโดมิเนียม เป็นย่านที่ครอบครัวขนาดใหญ่มักเลือกอยู่อาศัย เพราะพื้นที่ใช้สอย กว้างขวางกว่า

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผลไม้ฟรีชตราย ในแอปพลิเคชันดีกด็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนั้นการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่า Bartlett's Test of Sphericity ค่า KMO (Kaiser-Meyer-Okin Measure of Sampling Adequacy) ค่า Bartlett's Test of Sphericity และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) ของตัวแปรสังเกตได้ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลมีความเหมาะสม ในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไปการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อตรวจสอบความ ตรงของโมเดลความตั้งใจซื้อผลไม้

ฟรีชตรายบนแอปพลิเคชันตึกตอก ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Jöreskog & Sörbom, 1988 : 75-83) โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้ สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) และพิจารณาค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้องได้แก่ CMIN/DF น้อยกว่า 2.00, GFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป, AGFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป, CFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป, SRMR น้อยกว่า 0.08, RMR น้อยกว่า 0.08 และ RMSEA น้อยกว่า 0.08 (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

โดยใช้สำหรับบรรยายลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มประชากร ที่จะทำการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาศาสามารถอ้างอิงกลุ่มประชากรอื่นได้ และวิเคราะห์โดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยสถิติ ดังนี้

ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติด้วยการคิดค่าร้อยละ (Percentage) โดยการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อแสดงความสัมพันธ์และแจกแจงค่าของตัวแปรของข้อมูล ตั้งแต่ 2 ตัวแปร ขึ้นไป มีสูตรดังนี้

$$p = \frac{x * 100}{n}$$

P = ค่าเฉลี่ย

X = จำนวนตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

n = กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติด้านการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปผลเป็นค่า ร้อยละ (Percentage) ใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวัดมาตราตามวิธีของไลเกิร์ต (Likert Scale) แบ่งเป็น ระดับดังนี้ โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต การแปลความหมายของระดับคะแนนเฉลี่ย โดยใช้สูตรการคำนวณ ความกว้างของอันตรภาคชั้น (กัลยา วาณิชย์ ปัญญา, 2549, น.47) ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนที่มีค่าสูงสุด} - \text{คะแนนที่มีค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5-1}{5} \\
 &= 0.8
 \end{aligned}$$

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.21 – 5.00	มีความสำคัญในระดับมากที่สุด
3.41 – 4.20	มีความสำคัญในระดับมาก
2.61 – 3.41	มีความสำคัญระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	มีความสำคัญในระดับน้อย
1.00 – 1.80	มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำคะแนนที่ได้จากการวิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์จากการหาค่าเฉลี่ย (Mean) มีสูตรดังนี้

$$\bar{x} = \frac{\Sigma x}{N}$$

$\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ย

Σx = คะแนนรวมทั้งหมดของแบบสอบถาม

N = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบ และแบบสอบถาม

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) ของตัวแปร สังเกตได้เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลมีความเหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไปการวิเคราะห์หองค์ประกอบ เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมราย บนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Jöreskog & Sörbom, 1988 : 75-83) โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) และพิจารณาค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้องได้แก่ CMIN/DF น้อยกว่า 2.00, GFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป, AGFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป, CFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป, SRMR น้อยกว่า 0.08, RMR น้อยกว่า 0.08 และ RMSEA น้อยกว่า 0.08 (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4 องค์ประกอบดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชัน
ดิจิทัลของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

คุณภาพของระบบ(STQ)	การรับรู้ประโยชน์(PUF)
คุณภาพเว็บไซต์	ทัศนคติต่อการใช้
คุณภาพข้อมูล	พฤติกรรมความตั้งใจ
คุณภาพการบริการ	ความเพลิดเพลินในการใช้งาน
การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน	ความไว้วางใจ(TRU)
แอปพลิเคชันเข้าใช้งานง่ายไม่ยุ่งยาก	ชื่อเสียงของแอปพลิเคชันดิจิทัล
ขั้นตอนการสั่งซื้อ	ความปลอดภัยในข้อมูลส่วนตัว
การจัดส่งรวดเร็ว	ความไว้วางใจในการส่งสินค้าครั้งถัดไป

ความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชัน (System Quality) มี 3 องค์ประกอบ คือ คุณภาพเว็บไซต์ คุณภาพข้อมูล คุณภาพการบริการ กล่าวคือ ครอบคลุมด้านคุณภาพเว็บไซต์ คุณภาพข้อมูล และคุณภาพการบริการส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในการใช้แพลตฟอร์ม โดยเฉพาะหากเว็บไซต์มีความน่าเชื่อถือ ข้อมูลถูกต้อง และการบริการมีประสิทธิภาพ จะช่วยสนับสนุนการตัดสินใจซื้อ การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness: PUF) ประกอบด้วยทัศนคติต่อการใช้พฤติกรรมความตั้งใจ และความเพลิดเพลินในการใช้งาน ผลการวิเคราะห์ชี้ว่า ผู้บริโภคที่เห็นว่าแพลตฟอร์มมีประโยชน์และสร้างความสนุกสนานในการใช้งานจะมีแนวโน้มตั้งใจซื้อสินค้ามากขึ้น การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived Ease of Use: PEU) ประกอบด้วยความง่ายในการเข้าใช้งาน ขั้นตอนการสั่งซื้อและการจัดส่งรวดเร็ว ปัจจัยนี้สะท้อนถึงประสบการณ์การใช้งานโดยตรง หากระบบมีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อนและบริการจัดส่งที่รวดเร็ว จะทำให้ผู้บริโภครู้สึกสะดวกสบาย และตัดสินใจซื้อซ้ำได้ง่ายความไว้วางใจ (Trust : TRU) ประกอบด้วยชื่อเสียงของแอป ความปลอดภัยในข้อมูลส่วนตัว และความไว้วางใจในการสั่งซื้อครั้งถัดไปพบว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อ โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์สูงที่สุดกับการสั่งซื้อซ้ำตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันดิจิทัล มี 12 ตัวบ่งชี้ จำแนกตามองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพระบบ (System Quality: STQ) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) คุณภาพเว็บไซต์(Website quality) 2) คุณภาพข้อมูล (Information quality) 3) คุณภาพการบริการ (Service quality)

องค์ประกอบที่ 2 การรับรู้ประโยชน์ (Perceived benefits) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ทศนคติต่อการใช้ (Attitude towards use) พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ (Purchase intention behavior) ความเพลิดเพลินในการใช้งาน (Enjoyment of use)

องค์ประกอบที่ 3 การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived ease of use) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ แอปพลิเคชันเข้าใช้งานง่ายไม่ยุ่งยาก (Application is easy to use and hassle-free) ขั้นตอนการสั่งซื้อ (Order process) การจัดส่งที่รวดเร็ว (Shipping delivery)

องค์ประกอบที่ 4 ความไว้วางใจ (trust) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ชื่อเสียงของแอปพลิเคชันติกต็อก (Reputation of the TikTok application) ความปลอดภัยในข้อมูลส่วนตัว (Personal information security) ความไว้วางใจในการสั่งซื้อสินค้าครั้งถัดไป (Trust in your next order)

จากตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติกต็อก นำไปสร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครได้ผลการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 650 คน นำไปวิเคราะห์ได้ผลปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติกต็อก ดังนี้ 1) องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพระบบ (System Quality) มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมความตั้งใจซื้อความตั้งใจซื้อ ผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติกต็อก อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ตัวบ่งชี้ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ตัวบ่งชี้ที่ 3 คุณภาพการบริการ (Service quality) ตัวบ่งชี้ที่ 2 คุณภาพข้อมูล (Information quality) ตัวบ่งชี้ที่ 1 (Website quality) ตามลำดับ องค์ประกอบที่ 2 การรับรู้ประโยชน์ (Perceived benefits) มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติกต็อก อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ตัวบ่งชี้ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ตัวบ่งชี้ที่ 4 ทศนคติต่อการใช้ (Attitude towards use) ตัวบ่งชี้ที่ 6) ความเพลิดเพลิน ในการใช้งาน (Enjoyment of use) ตัวบ่งชี้ที่ 5) พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ (Purchase intention behavior) ตามลำดับ 3) องค์ประกอบที่ 3 การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived ease of use) มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบน

แอปพลิเคชันติดตอก อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ตัวบ่งชี้โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ตัวบ่งชี้ที่ 8 ขั้นตอนการสั่งซื้อ (Order process) ตัวบ่งชี้ที่ 9 การจัดส่งที่รวดเร็ว (Shipping delivery) ตัวบ่งชี้ที่ 7 แอปพลิเคชันใช้งานง่ายไม่ยุ่งยาก (Application is easy to use and hassle-free) ตามลำดับ 4) องค์ประกอบที่ 4 ความไว้วางใจ (trust) มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติดตอก อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ตัวบ่งชี้โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ตัวบ่งชี้ที่ 10 ชื่อเสียงของแอปพลิเคชันติดตอก (Reputation of the TikTok application) ตัวบ่งชี้ที่ 12 ความไว้วางใจในการสั่งซื้อสินค้าครั้งถัดไป (Trust in your next order) และตัวบ่งชี้ที่ 11 ความปลอดภัยในข้อมูลส่วนตัว (Personal information security) ตามลำดับ

จากผลข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของการเป็นตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติดตอกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะมีค่าเฉลี่ย ผ่านเกณฑ์ คือมีค่าเฉลี่ย(—x) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป อยู่ในระดับมากที่สุดสามารถนำไปวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันได้

2. ตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติดตอกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติดตอกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเป็นไปตามเกณฑ์สถิติอ้างอิงทุกตัว คือ มีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 39.81 ไม่นับนัยสำคัญทางสถิติค่าองศาอิสระ(df)= 30 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ และ $p = 0.1084$ ซึ่งไม่นับนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แสดงว่าโมเดลไม่แตกต่างจากข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งค่า $\chi^2/df = 1.33$ อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม สะท้อนว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างเหมาะสม (χ^2/df) เท่ากับ 1.33 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี วัดระดับ ความสอดคล้องเปรียบเทียบ Tucker and Lewis (TLI) เท่ากับ 0.998 ค่าความคาดเคลื่อน พารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.020 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ขององค์ ประกอบทั้ง 4 ตัวมีค่าเป็นบวกตั้งแต่ .609 - .879 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามเกณฑ์ คือควรค่า .70 ขึ้นไป โดยองค์ประกอบที่ 2 การรับรู้ประโยชน์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ .978 รองลงมาคือองค์ประกอบที่ 3 การรับรู้ความสะดวกในการใช้งานมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .971 องค์ประกอบที่ 4 ความไว้วางใจมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .914 และ

องค์ประกอบที่ 4 คุณภาพระบบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด .894 และสำหรับตัวบ่งชี้ทั้ง 12 ตัวนั้นเช่นกัน ตัวบ่งชี้ทุกตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มีค่าตั้งแต่ .646 - .879 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามเกณฑ์ คือ ควรมีค่าเท่ากับหรือมากกว่า .30 ขึ้นไป และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) อยู่ที่ ระหว่าง .371- .773 โดยตัวบ่งชี้ที่ 12 ความไว้วางใจในการส่งสินค้าครั้งถัดไปมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ .773 ลำดับรองลงมา คือ ตัวบ่งชี้ที่ 8 ขั้นตอนการสั่งซื้อ .860 ตัวบ่งชี้ที่ 7 แอปพลิเคชัน ใช้งานไม่ยุ่งยาก .651 ตัวบ่งชี้ที่ 6 ความเพลิดเพลินในการใช้งาน .604 ตัวบ่งชี้ที่ 10 ชื่อเสียงของ แอปพลิเคชันดีด็อก .593 ตัวบ่งชี้ที่ 9 การจัดส่งรวดเร็ว .581 ตัวบ่งชี้ที่ 11 ความปลอดภัยข้อมูลส่วนตัว .518 ตัวบ่งชี้ที่ 5 พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ .508 ตัวบ่งชี้ที่ 1 คุณภาพเว็บไซต์ .543 ตัวบ่งชี้ที่ 2 คุณภาพข้อมูล .436 ตัวบ่งชี้ที่ 3 คุณภาพการบริการ .417 และตัวบ่งชี้ที่ 4 ทศนคติต่อการใช้งานมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด คือ .371

จากผลวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภายใต้โมเดลสมการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้บนแอปพลิเคชันดีด็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ คือ

องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพระบบ (System Quality) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) คุณภาพเว็บไซต์ (Website quality) 2) คุณภาพข้อมูล (Information quality) 3) คุณภาพการบริการ (Service quality) องค์ประกอบที่ 2 การรับรู้ประโยชน์ (Perceived benefits) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ทศนคติต่อการใช้ (Attitude towards use) พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ (Purchase intention behavior) ความเพลิดเพลินในการใช้งาน (Enjoyment of use)

องค์ประกอบที่ 3 การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived ease of use) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ แอปพลิเคชันใช้งานง่ายไม่ยุ่งยาก (Application is easy to use and hassle-free) ขั้นตอนการสั่งซื้อ (Order process) การจัดส่งที่รวดเร็ว (Shipping delivery)

องค์ประกอบที่ 4 ความไว้วางใจ (trust) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ชื่อเสียงของแอปพลิเคชันดีด็อก (Reputation of the TikTok application) ความปลอดภัยในข้อมูลส่วนตัว (Personal information security) ความไว้วางใจในการส่งสินค้าครั้งถัดไป (Trust in your next order) ดังนั้น ตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้ฟรีชรายบน

แอปพลิเคชันตีกต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถนำไปใช้วัดมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พีชตรายบนแอปพลิเคชันตีกต็อก ได้อย่างมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พีชตรายบนแอปพลิเคชันตีกต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการอภิปราย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นไปเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พีชตรายบนแอปพลิเคชันตีกต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยในระดับ ตัวบ่งชี้ทุกตัว ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เหตุผลประการหนึ่งอาจมาจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศอย่างเป็นระบบ แล้วนำข้อมูลมาสร้างเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยผลการวิเคราะห์เนื้อหาปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พีชตรายบนแอปพลิเคชันตีกต็อก พบว่า ตัวบ่งชี้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) คุณภาพระบบ (System Quality) 2) การรับรู้ประโยชน์ (Perceived benefits) 3) การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived ease of use) 4) ความไว้วางใจ (trust) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Davis (1989) และงานวิจัยต่อเนื่องที่ชี้ให้เห็นว่า “การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness)” และ “การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived Ease of Use)” เป็นตัวแปรสำคัญที่ผลักดันให้ผู้บริโภคเกิดทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้าน คุณภาพระบบ (System Quality) สอดคล้องกับแนวคิดของ DeLone & McLean (2003) ที่ระบุว่า คุณภาพเว็บไซต์ ข้อมูล และการบริการ เป็นฐานรากในการสร้างความพึงพอใจ และความ เชื่อมั่นของผู้บริโภค นอกจากนี้ ความไว้วางใจ (Trust) ยังเป็นองค์ประกอบที่สอดคล้องกับงานของ Gefen, Karahanna & Straub (2003) ซึ่งชี้ว่าความไว้วางใจในระบบออนไลน์ โดยเฉพาะด้าน ความปลอดภัยข้อมูล และความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์ม มีผลโดยตรงต่อการซื้อซ้ำ และการสร้างความภักดี (Loyalty) ของผู้บริโภค

องค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พีชตรายบนแอปพลิเคชันตีกต็อก แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ คุณภาพระบบ การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความ

สะดวกในการใช้งาน ความไว้วางใจ Information Systems (IS) Success Model – DeLone & McLean (1992, 2003) ซึ่งว่า คุณภาพระบบ (System Quality), คุณภาพข้อมูล (Information Quality) และคุณภาพบริการ (Service Quality) ส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมการใช้ Technology Acceptance Model (TAM) – Davis (1989) ความตั้งใจซื้อซื้อสินค้าบนระบบดิจิทัล ขึ้นกับ 1. การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness: PUF) 2. การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived Ease of Use: PEU) ใช้กันแพร่หลายในการวิจัย E-commerce, Mobile App, Social Commerce (TikTok, Shopee, Lazada) ซึ่งเป็นแนวคิดที่นิยมใช้ในการศึกษา ความตั้งใจซื้อ สินค้าบนระบบดิจิทัล Trust-based Model in E-commerce – Gefen et al. (2003) ระบุว่า Trust (ความไว้วางใจ) เป็นตัวแปรสำคัญในธุรกรรมออนไลน์ มีอิทธิพลโดยตรงต่อ Purchase Intention โดยเฉพาะใน สภาพแวดล้อมออนไลน์ เช่น TikTok, Shopee, Lazada ถ้าผู้บริโภคเชื่อมั่นในความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือ จะเกิดความตั้งใจซื้อสูงจากแนวคิดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้ ฝรั่ง รายบนแอปพลิเคชันดังกล่าว ตั้งแต่ปี 1975-2016 สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษากิจการที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้ฝรั่งรายบนแอปพลิเคชันดังกล่าว การพัฒนาการของงานวิจัยด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเจตนา (Intention) ถูกกำหนดโดยทัศนคติและบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย บน TikTok : ความเห็นเพื่อน/อินฟลูเอนเซอร์และทัศนคติต่อผลไม้ฝรั่งรายผลิตภัณฑ์ “อยากซื้อสินค้าผ่าน วิดีโอสั้นกระตุ้นเส้นทางรอบนอกการรีวิวเชิงลึก/หลากหลายโภชนาการ คอนเทนต์ช่วย “ตัดสินใจเร็ว/คุ้มค่า” สั่งซื้อในแอปง่าย, ง่าย/ติดตามพัสดุสะดวกการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม

แอปพลิเคชันดังกล่าวสามารถชำระเงิน ผ่านวอลเลต/บัตรเครดิต/คูปอง, ค่าส่ง/พื้นที่จัดส่ง ทำให้ “ซื้อได้จริง” มากขึ้น 1995 – Trust (Mayer, Davis & Schoorman): ความสามารถ-เมตตา-ชื่อเสียง สร้างความไว้วางใจ TikTok: ความน่าเชื่อถือร้าน/อินฟลูเอนเซอร์/นโยบายคืนเงิน ลดกังวล อาหาร/ความปลอดภัย 2003 – DeLone & McLean (IS Success): คุณภาพระบบ/ข้อมูล/บริการ ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจ/ใช้ซ้ำ TikTok: ระบบเสถียร ชำระเงินสิ้นเปลือง; ข้อมูลสินค้า “ครบ-ตรง-เข้าใจง่าย”; แหต/ตอบไว Social commerce/eWOM/ความเพิกเฉย/การโปรโมชัน: ความเสี่ยงที่รับรู้-ความไว้วางใจ-ความสนุก-โปรโมชัน ส่งผลต่อเจตนาซื้อ; Tam & Oliveira (2016) ดอกเบี้ยของ โลฟชายของ, คอมเมนต์-ล็อก-แฮร์ (eWOM), โค้ดส่วนลด/แพลตฟอร์ม, วิดีโอบันทึกกระตุ้น “อยากลอง”

1. คุณภาพระบบ (System Quality)

ผลการวิจัยยืนยันว่าองค์ประกอบด้านคุณภาพระบบ ทั้งคุณภาพเว็บไซต์ (Website Quality) คุณภาพข้อมูล (Information Quality) และคุณภาพการบริการ (Service Quality) อีร์ศศักดิ์ สายโส (2563) พบว่า คุณภาพระบบและคุณภาพบริการ มีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจ และความตั้งใจซื้อบนแพลตฟอร์ม Shopee และ Lazada ซึ่งสะท้อนตรงกับผลการวิจัยนี้ที่ชี้ว่า ผู้บริโภค TikTok Shop จะมีแนวโน้มซื้อซ้ำก็ต่อเมื่อได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและบริการที่รวดเร็ว มีผล โดยตรงต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค โดยผู้ใช่มองว่าเว็บไซต์ที่ใช้งานง่าย ข้อมูลสินค้าเข้าใจง่าย และบริการจัดส่งรวดเร็ว ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและนำไปสู่การซื้อซ้ำผลนี้สอดคล้องกับแบบจำลอง Information Systems Success Model ของ DeLone และ McLean (2003) ซึ่งชี้ว่า คุณภาพ ระบบ คุณภาพข้อมูล และคุณภาพการบริการเป็นปัจจัยสำคัญต่อการใช้งานระบบสารสนเทศ และความพึงพอใจของผู้ใช้ งานวิจัยของ Tam และ Oliveira (2016) ยังยืนยันเพิ่มเติมว่าความสมบูรณ์ ความถูกต้อง ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของข้อมูลบนระบบอีคอมเมิร์ซมีอิทธิพล ต่อความตั้งใจใช้งานและการซื้อสินค้าออนไลน์สำหรับบริบทของ TikTok Shop การที่ระบบออกแบบ มาให้สามารถเลือกสินค้า กดสั่งซื้อ ชำระเงิน และติดตามการจัดส่งภายในแอปเดียว เป็นการ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยสร้าง ภาพลักษณ์ของแพลตฟอร์มในฐานะที่เป็น “One-stop service” ซึ่งเพิ่มโอกาสให้ผู้บริโภคตัดสินใจ ซื้อผลไม่พริศรายได้ง่ายขึ้น

2. การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Benefits)

ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับ เช่น ความสะดวก ความคุ้มค่า ความเพลิดเพลินและทัศนคติที่ดีต่อการใช้งาน ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ของ Davis (1989) ที่ชี้ว่า “การรับรู้ประโยชน์” (Perceived Usefulness) เป็นตัวแปรหลักที่ทำนายเจตนาและพฤติกรรมการใช้งาน จุฑามาศ สุขเจริญ (2564) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผ่าน Facebook Live Commerce พบว่า การรับรู้ประโยชน์ และความเพลิดเพลินจากคอนเทนต์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันความตั้งใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยนี้ที่ยืนยันว่า คอนเทนต์รีวิวและการไลฟ์สดใน TikTok สร้างทั้งคุณค่าและความบันเทิงให้กับผู้บริโภคไทย งานวิจัยของ Yi และ Zhang (2014) พบว่า ความเพลิดเพลิน (Enjoyment) และการรับรู้ถึงคุณค่า ที่แท้จริงของสินค้าออนไลน์สามารถเพิ่มความตั้งใจซื้อได้อย่างมีนัยสำคัญ และงานของ Mao และคณะ (2014) พบว่าการส่งเสริมการขายผ่านสื่อสังคม

ออนไลน์ และการให้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ ทำให้ผู้บริโภคเห็นคุณค่าของสินค้าและมีแนวโน้มซื้อสูงขึ้น ในบริบทของ TikTok ผู้บริโภคจำนวน มากู้สึกว่าการซื้อผลไม้สดผ่าน TikTok นอกจากจะสะดวกและรวดเร็วแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่ สนุกสนานจากการรับชมคอนเทนต์รีวิตีโอส์ หรือการไลฟ์สดขายสินค้า การที่ผู้บริโภคได้รับทั้งประโยชน์เชิงปฏิบัติและความเพลิดเพลินในเวลาเดียวกัน ทำให้เกิดทัศนคติที่ดี และนำไปสู่ การซื้อจริง

3. การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน (Perceived Ease of Use: PEOU)

ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าความง่ายในการใช้งานแอป TikTok การสั่งซื้อที่ไม่ซับซ้อน และการจัดส่งที่รวดเร็ว ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อผู้บริโภค สอดคล้องกับแบบจำลอง TAM ของ Davis (1989) ที่ยืนยันว่า PEOU เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีและเจตนาการใช้งาน Lazada (วิทยานิพนธ์บัณฑิตศึกษา, 2563) พบว่า PEOU และ PU ส่งผลผ่าน “ความไว้วางใจ” ไปยังความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ อีกทั้ง งานวิจัยเชิงคุณภาพปี 2566 ที่ศึกษาผู้บริโภคในกรุงเทพฯ-ปริมณฑล พบว่า “ขั้นตอนสั่งซื้อที่ง่ายและการแจ้งเตือนสถานะจัดส่งแบบเรียลไทม์” เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้ TikTok ตัดสินใจซื้อทันที นอกจากนี้ งานของ See, Khalil และ Ameen (2012) ระบุว่า PEOU มีอิทธิพลสำคัญต่อการใช้งาน e-commerce โดยผู้บริโภคที่รับรู้ว่าการใช้งานง่ายจะมีแนวโน้มซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น ผลลัพธ์ยังใกล้เคียงกับงานวิจัยล่าสุดของ Harrison และ Charles (2019) ที่ชี้ว่าการใช้งานแพลตฟอร์มที่ง่ายต่อผู้บริโภคจะช่วยลดความลังเลและเพิ่มความมั่นใจในการซื้อสินค้า ในกรณีของ TikTok Shop ความสะดวกในการสั่งซื้อโดยไม่ต้องเปลี่ยนแพลตฟอร์ม การรองรับวิธีชำระเงินที่หลากหลาย และระบบแจ้งเตือนสถานะการจัดส่งแบบเรียลไทม์ ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างเจตนาซื้อของผู้บริโภค

4. ความไว้วางใจ (Trust)

ความไว้วางใจเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดที่ผลการวิจัยยืนยันว่ามีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับชื่อเสียงของแพลตฟอร์ม ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนตัว และความมั่นใจในการสั่งซื้อครั้งถัดไป ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Mayer, Davis และ Schoorman (1995) ที่อธิบายว่า Trust ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความสามารถ (Ability) ความเมตตากรุณา (Benevolence) และความซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา (Integrity) สุรัชย์ พงษ์ไทย และคณะ (2565) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความไว้วางใจและ e-WOM ต่อความตั้งใจ ซื้อออนไลน์ พบว่า Trust ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่ลดความเสี่ยงที่รับรู้

และเพิ่มเจตนาซื้อซ้ำ ซึ่งสะท้อนตรงกับผลวิจัยนี้ที่พบว่า ผู้บริโภค TikTok Shop กล้าตัดสินใจซื้อเมื่อมั่นใจใน ความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์มงานวิจัยของ Gefen, Karahanna และ Straub (2003) พบว่า Trust มีผลโดยตรงต่อการ ลดความไม่แน่นอน และเพิ่มเจตนาซื้อสินค้าออนไลน์ ขณะที่งานวิจัยล่าสุดของ Ika และคณะ (2014) และ Dedy และ Huarng (2015) ยืนยันว่า Trust สามารถลดผลกระทบของความเสี่ยงที่รับรู้ (Perceived Risk) และทำให้ผู้บริโภคกล้าตัดสินใจซื้อผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลคอมเมิร์ซ

สำหรับบริบทของ TikTok Shop ความน่าเชื่อถือของร้านค้า การรีวิวเชิงบวกของผู้ใช้จริง การมีนโยบายคืนเงินและรับประกันสินค้า รวมทั้งความปลอดภัยด้านการชำระเงินออนไลน์ เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคใช้ในการประเมิน Trust และตัดสินใจซื้อผลไม้พรีเมียม เมื่อพิจารณาจากตัวบ่งชี้ทั้ง 12 ตัวทุกตัวบ่งชี้ถือว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมบนแอปพลิเคชันติดตอกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าน้ำหนัก (Factor loading) เป็นบวกตั้งแต่ .646 - .879 โดย แอปพลิเคชันใช้งานง่ายไม่ยุ่งยาก (Application is easy to use and hassle-free) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด รองลงมาคือเสียงของแอปพลิเคชันติดตอก (Reputation of TikTok application) ความเพลิดเพลินในการใช้งาน (Enjoyment of use)) มีตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน 1 คู่ คือ ขั้นตอนการสั่งซื้อ (Order process) มีค่าเท่ากับ คุณภาพเว็บไซต์ (Website quality ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล (Personal information security) ทศนคติต่อการใช้ (Attitude towards use) ความไว้วางใจในการสั่งซื้อครั้งถัดไป (Trust in your next order) การจัดส่งที่รวดเร็ว (Shipping delivery) คุณภาพการบริการ (Service quality) พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ (Purchase intention behavior) คุณภาพของข้อมูล (Information quality) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเป็นไปตามเกณฑ์คือควรมีค่าเท่ากับหรือมากกว่า .30 ขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถวัดองค์ประกอบหลักได้ เนื่องจากตัวแปรมีความคาดเคลื่อนน้อย เมื่อพิจารณา ผลจากการวิเคราะห์ในส่วนของค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ .600–.860 จึงมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างผู้เคยให้แอปพลิเคชันติดตอกในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ แอปพลิเคชันใช้งานง่ายไม่ยุ่งยาก สอดคล้องกับแนวคิด Perceived Ease of Use (PEOU) ของ Davis (1989) ใน TAM และขยายโดย Venkatesh & Davis (2000); Venkatesh et al. (2003) คือ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับขั้นตอนที่ใช้งานง่าย ซึ่งสะท้อนว่าติดตอกซื้อ ออกแบบระบบให้ใช้งานง่าย

ช่วยเสริมความตั้งใจซื้ออย่างชัดเจนและยังสอดคล้องกับ See, Khalil และ Ameen (2012) ศึกษา e-commerce และพบว่า PEOU ส่งผลโดยตรงต่อเจตนาซื้อ สินค้าออนไลน์ผลวิจัย TikTok Shop ที่คุณทำตรงกับงานนี้โดยชี้ว่าระบบใช้งานง่ายช่วยให้ผู้บริโภคกล้าซื้อ Harrison และ Charles (2019) ศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ พบว่า Ease of Use ลดความลังเลและเพิ่มความมั่นใจในการซื้อสินค้า สะท้อนว่า ความง่ายคือปัจจัยสำคัญ ที่นำไปสู่การตั้งใจซื้อจริง อีร์ศักดิ์ สายโส (2563) ศึกษา Shopee/Lazada พบว่า PEOU และ PU มีผลต่อ Trust และ Purchase Intention ชี้ว่าในบริบทไทย “ระบบที่ง่ายต่อการใช้งาน” เป็นแรงผลักดันสำคัญให้ผู้บริโภคเกิดความตั้งใจซื้อศึกษา Facebook Live Commerce พบว่า ความสะดวกและความเพลิดเพลิน ส่งผลบวกต่อความตั้งใจซื้อสอดคล้องกับ TikTok Shop ที่ “ความง่ายในการใช้งาน” ช่วยเชื่อมโยงสู่เจตนาซื้อ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภายใต้โมเดลสมการ ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อความตั้งใจซื้อผลไม้บนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบที่ 1 คุณภาพระบบ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ คุณภาพเว็บไซต์ คุณภาพข้อมูล และคุณภาพการบริการ องค์ประกอบที่ 2 การรับรู้ประโยชน์ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ทัศนคติต่อการใช้ พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ และความเพลิดเพลินในการใช้งาน องค์ประกอบที่ 3 การรับรู้ความสะดวกในการใช้งาน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ แอปพลิเคชันเข้าใช้งานง่ายไม่ยุ่งยาก ขั้นตอนการสั่งซื้อ และการจัดส่งที่รวดเร็ว องค์ประกอบที่ 4 ความไว้วางใจ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ชื่อเสียงของแอปพลิเคชัน ติ๊กต็อก ความปลอดภัยในข้อมูลส่วนตัว และความไว้วางใจในการส่งสินค้าครั้งถัดไป ตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถนำไปใช้วัดมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้พรีเมียมรายบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อก ได้อย่างมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต เพื่อประโยชน์ ทางวิชาการและผู้ประกอบการที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ในพฤติกรรมผู้บริโภค อันจะเป็นข้อยืนยัน ที่กว้างขวางและชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัย

จึงเสนอแนะดังนี้ 1) การเพิ่มตัวแปรใหม่ในการศึกษาควรมีการนำตัวแปรอื่นเข้ามาพิจารณา เช่น การตลาดผ่านผู้มีอิทธิพล (Influencer Marketing), การบอกต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-WOM), การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI personalization) และพฤติกรรมการชำระเงินรูปแบบใหม่ (เช่น Buy Now Pay Later: BNPL) เพื่อให้สามารถอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างรอบด้านมากขึ้น 2) การเปรียบเทียบข้ามแพลตฟอร์มควรมีการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคบนหลาย แพลตฟอร์ม เช่น TikTok Shop, Shopee, Lazada และ Facebook Live Commerce เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและความเหมือนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการวางกลยุทธ์ได้แม่นยำและเหมาะสมยิ่งขึ้น 3) การใช้วิธีวิจัยที่หลากหลายการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อสะท้อนความคิดเห็นประสบการณ์ของผู้บริโภคได้ชัดเจน และครบถ้วนมากขึ้น 4) การเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกช่วงวัย รายได้ ระดับการศึกษา และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคไทยได้อย่างครอบคลุม และนำไปปรับใช้กับผู้ประกอบการในหลายบริบท 5) การวิจัยเชิงอนาคต (Longitudinal Study) ควรมีการเก็บข้อมูลแบบต่อเนื่องในระยะยาว เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความไว้วางใจและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาของเทคโนโลยี สถานการณ์เศรษฐกิจ และแนวโน้มสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กฤษรา ยองไย. (2561). ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กานต์ บุญศิริ. (2557). ภาวะผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามีอาชีพ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- คณินนิตย์ กิจวิธิ. (2559). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. ใน วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2564). โลกหลังยุคใหม่: การศึกษาไทยที่ควรเป็น. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม
2564 จาก http://www.edu.ru.ac.th/images/edu_pdf/thai_education
- ธีรบุษ วาริรักษ์ และ รัตนา กาญจนพันธ์. (2563). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร. การประชุมวิชาการระดับชาติ “การศึกษาเพื่อ
พัฒนาการเรียนรู้ ครั้งที่ 4” ประจำปี 2563 (ผ่าน Online), 171-181.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. (2556). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อ
ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นเวิลด์
- วิจารณ์ พานิช. (2558). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. วารสารนวัตกรรมการ
เรียนรู้ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 1(2).
- รัตนา กาญจนพันธ์. (2564). ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใน
ศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนเครือข่ายเขตเมืองปรางกร จังหวัด
สมุทรปราการ. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(5), 91-104.
- สมพิศ สุขแสน. (2564). การบริหารและการจัดการ : ศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม
2564 จาก <https://www.academia.edu>
- สิริพร ราศี และ จีรนาถ ฐิเรศวตกำจร. (2564). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาใน
ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7.
การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 สู่ชีวิตวิถีใหม่, หน้า 99-
108.
- อดุล โตเขียว และนิษฐวดี จิรโรจน์ภิญโญ. (2563). รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน
ศตวรรษที่ 21. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(2), 515-526.
- อินทัย ทองส่องแก้ว. (2560). ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียน อำเภอละอุ่น จังหวัด
ระนอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, หน้า ก.

พิชญภา ยืนยาว. คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
คุณลักษณะครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครปฐม เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 17(1), 71-79.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลัก
อิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี*

PUBLIC PARTICIPATION IN IMPROVING WATER SUPPLY QUALITY
BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF IDDHIPĀDA IN BANG LAMUNG
DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

พิมพกานต์ ม่วงนิยม¹ และ เกษฎา ผาทอง²

Pimpakan Muangniyom¹ and Ketsada Phathong²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: creampim001@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 26 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 28 กันยายน 2568

Received 16 September 2025; Revised 26 September 2025; Accepted 28 September 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ของประชาชนในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยการแจกแบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้

Citation:

* พิมพกานต์ ม่วงนิยม และ เกษฎา ผาทอง. (2568). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 747-761.

Pimpakan Muangniyom and Ketsada Phathong. (2025). Public Participation In Improving Water Supply Quality Based On The Four Principles Of Iddhipāda In Bang Lamung District, Chonburi Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 747-761.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ ด้านการติดตามประเมินผล และ ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้ (1) ด้านงานการตัดสินใจ ควรมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับแผนงานเพื่อความโปร่งใสและรู้สึกร่วม (2) ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน ควรเชิญตัวแทนชุมชนเข้าร่วมในการจัดทำแผนงานเพื่อความต้องการที่แท้จริงให้ข้อมูลล่วงหน้าเกี่ยวกับแผนงาน ระยะเวลา และผลกระทบ (3) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับรู้และใช้ประโยชน์จากการปรับปรุงคุณภาพน้ำ (4) ด้านการติดตามประเมินผล ควรตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลร่วมกับภาคประชาชน มีช่องทางรับความคิดเห็นเพื่อประเมินความพึงพอใจของประชาชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, อิทธิบาท 4, น้ำประปา

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study public participation in improving the quality of tap water based on the Four Paths of Accomplishment (Iddhipada 4) in Bang Lamung District, Chonburi Province. 2) to compare public participation in improving the quality of tap water based on the Four Paths of Accomplishment among people in Bang Lamung District, Chonburi Province and 3) to propose guidelines for public participation in improving the quality of tap water based on the Four Paths of Accomplishment in Bang Lamung

District, Chonburi Province. This study employed a mixed-methods approach. The quantitative research was conducted with a sample of 400 people using questionnaires, while the qualitative research involved interviews with five key informants. The statistical methods used included frequency, percentage, mean, and standard deviation, qualitative data were analyzed using contextual content analysis.

The research findings revealed that: 1) Overall, public opinion toward participation in improving tap water quality based on the Four Paths of Accomplishment was at a moderate level. The ranking of mean scores from highest to lowest was participation in receiving benefits, decision-making, monitoring and evaluation, and planning. 2) The comparison results showed that people with different levels of education, occupations, and incomes had significantly different opinions regarding public participation in improving tap water quality based on the Four Paths of Accomplishment at the 0.05 level, while people with different genders and ages showed no significant differences. 3) The recommendations for enhancing public participation in improving tap water quality based on the Four Paths of Accomplishment are as follows (1) In decision-making, public hearings should be organized to gather opinions, and information about plans should be disclosed for transparency and to create a sense of involvement. (2) In planning, community representatives should be invited to participate in preparing work plans to ensure they meet actual needs, with prior information provided on plans, timelines, and potential impacts. (3) In receiving benefits, public participation should be promoted in terms of awareness and utilization of the benefits from water quality improvement and (4) In monitoring and evaluation, a joint committee should be established with public representatives, along with mechanisms to receive feedback to assess public satisfaction.

Keywords: Participation, Four Paths of Accomplishment, Tap water

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทุกชนิดหากโลกของเราไม่มีน้ำ สิ่งมีชีวิตบนโลกก็จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ น้ำมีบทบาทสำคัญต่อมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน โดยเป็นส่วนประกอบหลักในร่างกายมนุษย์ รวมทั้งยังมีประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรมในหลายประเภท ด้านการเกษตรกรรม ทั้งในการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ อีกทั้งยังใช้เป็นเส้นทางในการคมนาคมขนส่ง ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมไปถึงการใช้ในชีวิตประจำวัน น้ำจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญทั้งต่อมนุษย์และพืช ไม่เพียงแต่ในด้านการดำรงชีวิตและการเจริญเติบโต แต่ยังเกี่ยวข้องกับการทำงานของระบบต่าง ๆ ในธรรมชาติและกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ด้วย (จีระพร จิตบำรุง, 2544)

ปัจจุบันทรัพยากรแหล่งน้ำในธรรมชาติมีคุณภาพลดลง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (นิวัติ เรืองพานิช, 2556) ดังนั้น การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาจึงเป็นหนึ่งในประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืน แต่ยังส่งเสริมให้ประชาชนมีความรับผิดชอบและร่วมมือกันในการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำในชุมชน (ศรีเกตุ, เตียสุทธิกุล และ ไกรทอง, 2563) เพราะในอดีตที่ผ่านมา การจัดการน้ำประปาในหลายพื้นที่มักเผชิญกับปัญหาคุณภาพน้ำที่ไม่ดี เช่น น้ำประปาที่มีปัญหาเรื่องความสะอาด การขาดแคลนหรือไม่เพียงพอ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ เช่น การร่วมออกความคิดเห็น การร่วมมือในการปรับปรุงระบบน้ำประปา หรือการตรวจสอบคุณภาพน้ำ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้จะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน (พหล ศักดิ์คะหัตน์, 2553; ทนุศักดิ์ อุดเต็น, 2560) การมีส่วนร่วมในปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาเป็นการทำให้ประชาชนร่วมมือร่วมใจกันควบคุมดูแลการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ทั้งด้านการอุปโภคบริโภคและสุขภาพของชุมชน ตั้งแต่การศึกษาประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่มีในชุมชน การหาสาเหตุของปัญหา การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหามา แนวทางในการป้องกันปัญหา การตัดสินใจและดำเนินการแก้ปัญหามาปรับปรุงคุณภาพน้ำประปา (ณัฐธิดา ชัยสงคราม และ ยุทธพงษ์ สีสากิจไพศาล, 2560) ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายในการช่วยกัน

แก้ไขปัญห หากการแก้ปัญหาและจัดการปรับปรุงคุณภาพน้ำประสบความสำเร็จทำให้ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรน้ำได้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ในทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงหลักความสำเร็จ หรือการปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในกิจการนั้น เรียกว่า อิทธิบาท 4 หรือที่เรียกว่า “ธรรมให้ถึงความสำเร็จ” เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จได้ โดยหลักธรรมอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 4 ประการ คือ ฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่ทำ), วิริยะ (ความเพียร), จิตตะ (จิตใจที่มั่นคง), และ วิมังสา (การพิจารณาและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2544, หน้า 284) ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานต่าง ๆ ในชุมชนได้ การนำอิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในการปรับปรุงคุณภาพน้ำในเขตอำเภอบางละมุงนั้น เริ่มต้นจากกาฝึกฝน ฉันทะ หรือความพอใจในกิจกรรมที่ทำ หากประชาชนมีความพอใจและเห็นความสำคัญของการปรับปรุงคุณภาพน้ำ พวกเขา也将มีความตั้งใจที่จะร่วมมือและมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างจริงจัง การทำสิ่งใด ๆ โดยมีความพอใจในกิจกรรมนั้น จะทำให้การทำงานมีความสำเร็จในที่สุด หลังจากนั้น ก็คือ วิริยะ หรือความเพียรพยายาม ในการทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำในชุมชน จำเป็นต้องมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์หรือปัญหามากมายเพียงใด ความเพียรพยายามจะทำให้ประชาชนไม่ย่อท้อและสามารถก้าวข้ามอุปสรรคเหล่านั้นได้ ในการร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการปรับปรุงที่ยั่งยืน จิตตะ หรือจิตใจที่มั่นคง เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือความท้าทายต่าง ๆ จิตใจที่มั่นคงและมุ่งมั่นต่อเป้าหมายจะช่วยให้ประชาชนไม่หลงทางและไม่ประสกับความท้อแท้ แม้ว่าผลลัพธ์ในระยะแรกอาจไม่เห็นผลทันที สุดท้ายคือ วิมังสา หรือการพิจารณาและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ การปรับปรุงคุณภาพน้ำต้องการการศึกษาและการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างละเอียด เพื่อหาทางแก้ไขที่เหมาะสม การไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนจะช่วยให้เห็นปัญหาได้ชัดเจนและมีแนวทางในการแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ การปรับปรุงคุณภาพน้ำไม่สามารถทำได้โดยการกระทำที่รีบเร่งหรือขาดการพิจารณา ควรทำการศึกษาและวางแผนก่อนที่จะดำเนินการ หากประชาชนในเขตอำเภอบางละมุงได้นำหลักธรรมทั้ง 4 ข้อนี้มาใช้ในการร่วมมือและมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพน้ำ พวกเขาจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้เป็นอย่างดี การ

ทำงานในลักษณะนี้จะไม่เพียงแต่สร้างประโยชน์ในด้านการปรับปรุงคุณภาพน้ำ แต่ยังส่งเสริมความร่วมมือและการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งในระยะยาวได้อีกด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เพื่อนำหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นหนทางสู่ความสำเร็จ มี 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ 4) วิมังสา ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปา ในเขตอำเภอบางละมุง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ของประชาชนในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 331,177 คน (จากสถิติที่ว่าการอำเภอบางละมุง)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 400 คน
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย จำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ จำนวน 5 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายชื่อ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ดังนี้

คำถาม	จำนวนข้อ
1. ด้านการตัดสินใจ	5 ข้อ
2. ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน	5 ข้อ
3. ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	5 ข้อ
4. ด้านการติดตามประเมินผล	5 ข้อ
รวม	20 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด จำนวน 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ระดับตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดค่า ดังนี้

5 หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม มากที่สุด
4 หมายถึง	มีระดับการมีส่วนร่วม มาก
3 หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม ปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วม น้อย
1 หมายถึง	มีระดับการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended) ซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

การวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล อายุ วุฒิทางการศึกษา และ ตำแหน่ง

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักสิทธิบาท 4

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก ประชาชนใน อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ฉบับ

2) ส่งแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด ให้กลุ่มตัวอย่างตอบ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามโดยใช้ Google form

3) เมื่อได้คำตอบแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

4) นำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ และประมวลต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 5 ฉบับ

2) ติดต่อประสานงาน เพื่อบันทึกวันเวลาและสถานที่ที่จะสัมภาษณ์

3) วันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียง และถ่ายภาพ และผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยการบันทึกเทปและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินไปตามขั้นตอนและวิธีการ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการ ประกอบด้วยสามขั้นตอน คือ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักสิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักสิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปา ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัด ชลบุรี และหลักอิทธิบาท 4
2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านการตัดสินใจ ตามหลักอิทธิบาท 4 2) ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน ตามหลักอิทธิบาท 4 3) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ตามหลักอิทธิบาท 4 และ 4) ด้านการติดตามผลและประเมินผล ตามหลักอิทธิบาท

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาประมวลผล ในการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. นำปัจจัยส่วนบุคคลและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 มาทำการเปรียบเทียบ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาข้อเสนอแนะ และการสัมภาษณ์ โดยการรวบรวมข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด และจากการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 มาสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

3. ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้าน เพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งหมด ได้แก่ การจัดกรอบแนวคิด (Conceptualize) การแสดงความคิดเห็น (Commentate) จัดหมวดหมู่ (Category) การจำแนกกลุ่ม (Classify) สารสำคัญ (Content) และประเด็น (Concept) จะกระทำไปพร้อม ๆ กัน ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปร ว่าครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลว่าสมบูรณ์หรือไม่

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการสรุปผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.43$, S.D.=0.91) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=3.51$, S.D.=0.91) รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.45$, S.D.=0.96) และด้านการติดตามประเมินผล ($\bar{X}=3.42$, S.D.=1.00) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.36$, S.D.=0.98) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่าประชาชนที่การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ได้แก่

1) ด้านการตัดสินใจ ควรมีการจัดเวทีประชาคมหรือการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ก่อนมีการตัดสินใจดำเนินโครงการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปา เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วม

2) ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน ควรมีการเชิญตัวแทนชุมชนเข้าร่วมในการจัดทำแผนงานโครงการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปา เพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ และแจ้งข้อมูลล่วงหน้าเกี่ยวกับแผนงาน ระยะเวลาดำเนินการ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการแก่ประชาชน

3) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับรู้และใช้ประโยชน์จากการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปา เช่น จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เรื่องคุณภาพน้ำและการใช้น้ำ ควรมีมาตรการสนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำประปา

4) ด้านการติดตามประเมินผล ควรจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลร่วมกับภาคประชาชนเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามแผน และเกิดความโปร่งใส และจัดให้มี

แบบสอบถามหรือช่องทางรับความคิดเห็นหลังจากโครงการแล้วเสร็จ เพื่อประเมินความพึงพอใจของประชาชน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลในครั้งนี้มีหลายประเด็นด้วยกัน ผู้วิจัยขอเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่าประชาชนเชื่อว่าการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปามีความโปร่งใสและยุติธรรม เคยได้รับการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เชื่อว่าจะมีการใช้ข้อมูลจากประชาชนในการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาเห็นด้วยกับแผนการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาที่กำลังดำเนินการ ได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปา รู้สึกว่าโครงการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปามีผลกระทบในทางบวกต่อคุณภาพชีวิต ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปา รู้สึกว่าองค์กรที่รับผิดชอบมีการปรับปรุงโครงการตามผลการประเมินที่ได้จากประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์รดา ต้นเจริญ (2566) ที่พบว่า การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน พบว่า ประชาชนที่การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาไม่แตกต่างกัน

3. จากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ประชาชนมีความคาดหวังที่จะมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการของโครงการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาทั้งในด้านการตัดสินใจ วางแผน การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล โดยเฉพาะ

การเปิดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ การเชิญชวนตัวแทนชุมชนเข้าร่วมจัดทำแผนงาน การประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพน้ำ รวมถึงการมีคณะกรรมการติดตามที่มีภาคประชาชนร่วมด้วย ข้อเสนอแนะเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของประชาชนที่ไม่ได้มุ่งหวังเพียงผลลัพธ์ของโครงการเท่านั้น แต่ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งหมดอย่างต่อเนื่อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบควรยึดหลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินงาน ได้แก่ การมีความตั้งใจจริงในการทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม (ฉันทะ) การพากเพียรในการประสานความร่วมมือกับชุมชน (วิริยะ) ความใส่ใจในรายละเอียดและความต้องการของประชาชน (จิตตะ) และการพิจารณาทบทวนงานอย่างรอบคอบจากความคิดเห็นของประชาชน (วิมังสา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์รดา ตันเจริญ (2566) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางภาชี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจ ที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันญา วาสูที (2566) ที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมือสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยงานวิจัยดังกล่าวพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ในระดับมาก โดยเฉพาะ ด้านการตัดสินใจและการติดตามประเมินผล ซึ่งประชาชนควรมีบทบาทในการเสนอปัญหาในชุมชน รวมถึงการร่วมตัดสินใจในโครงการหรือแผนงานต่าง ๆ ที่เทศบาลดำเนินการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผล ดังนี้ **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** จากผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี นั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ คือ 1) ควรมีการเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาให้มากขึ้น 2) ควรให้ประชาชนได้เข้าร่วมประชุมมีส่วนในการเสนอแผนปฏิบัติงานและนำข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนไปใช้ในการปฏิบัติงาน 3) ควรมีการพัฒนาในด้านการ

สื่อสารข้อมูลผลประโยชน์และการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงผลประโยชน์ 4) ประชาชนควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานอย่างครบถ้วนและมีโอกาสได้เสนอแนะความคิดเห็น

หลังจากมีการปรับปรุงคุณภาพแล้ว **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย** จากการการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ทำการศึกษาวิจัยดังนี้ 1) ควรศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปา เพื่อให้ทราบถึงอุปสรรคหรือแรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม” 2) ควรศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอิทธิบาท 4 ในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดอื่น เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี และนำมาปรับใช้ในพื้นที่อำเภอบางละมุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น” 3) ควรศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับคุณภาพน้ำประปาที่ได้รับ เพื่อหาความเชื่อมโยงที่สามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ” 4) ควรศึกษาเรื่อง “แนวทางการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน”

เอกสารอ้างอิง

- นิวัติ เรืองพานิช. (2556). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2544). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชมรม มก. อาวุโส.
- ทิพย์รดา ตันเจริญ. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. ใน สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระบุญเพ็ง จันทโชโต (ผิวผ่อง). (2566). ประสิทธิภาพการบริการสาธารณะตามหลักอิทธิบาท 4 ของเทศบาลตำบลโนนศิลา อำเภอนโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น. ใน สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- สัญญา วาสูที. (2566). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ทนุศักดิ์ อุดเต็น (2560). โครงการการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำในระบบประปาภูเขาของชุมชนลัวะบ้านนาเกียน หมู่ 5 ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- जानนท์ ศรีเกตุ และ คณะ. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้าน ตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วารสารวไลยลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(1), 93-108.
- ณัฐธิดา ชัยสงคราม และ ยุทธพงษ์ สีสากิจไพศาล. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองสามพราณ. วารสารร่มพญักษ์: มหาวิทยาลัยเกริก, 35(2), 81-98.
- พหล ศักดิ์คะทัศน์. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. วารสารวนศาสตร์ 29(1), 55-63.
- จีระพร จิตบำรุง. (2544). ความสำคัญของน้ำ. โรงเรียนกะเปอร์วิทยา. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2567. จาก <https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/create-web/10000/science/10000-82.html>
- ที่ว่ากล่าวอำเภอบางละมุง. (ม.ป.ป.). (2568). ข้อมูลอำเภอบางละมุง. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2568. จาก https://www.banglamungdistrict.go.th/?page=information&sub_page=tourism

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*

FACTORS AFFECTING OF ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOL UNDERPATHUMTHANI PRIMARY EDUCATION SERVECE AREA

OFFICE 1

ช่อเพชร เบ้าเงิน¹, ดิเรก พรสีมา² และ กัลยารัตน์ นิยมสินธุ์³

Chopetch Boutngern¹, Direk Phonsima² and Kanyarat Niyomsin³

¹⁻³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻³Faculty of Education, Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: Chorphet@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 22 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 24 พฤศจิกายน 2568

Received 28 October 2025; Revised 22 November 2025; Accepted 24 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการหรือหัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคลและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 320 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซี่และมอร์แกน จากนั้นสุ่มแบบสัดส่วนจำนวนครูจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8750 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

Citation:

* ช่อเพชร เบ้าเงิน, ดิเรก พรสีมา และ กัลยารัตน์ นิยมสินธุ์. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 762-781.

Chopetch Boutngern, Direk Phonsima and Kanyarat Niyomsin. (2025). Factors Affecting Of Academic Administration Of School Underpathumthani Primary Education Servece Area Office 1.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 762-781.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 8 ด้าน พบว่า มีจำนวน 3 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้ร้อยละ 74.60 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของพยากรณ์เท่ากับ 0.180 สามารถสร้างสมการในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 3.155 + .590(X_1) + .510(X_7) + .490(X_8)$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .338Z_{X1} + .315Z_{X7} + .332Z_{X8}$$

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน, ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ

Abstract

This research aimed to study 1) the level of academic leadership of educational administrators, 2) the level of quality assurance implementation within educational institutions, and 3) the academic leadership of educational administrators that affects the implementation of quality assurance within educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area, Pathum Thani District 1. The sample group used in this research was 320 directors, deputy directors or heads of human resource management and teachers under the Office of the Primary Educational Service Area, Pathum Thani District 1. The sample was selected by random sampling using Krejci and Morgan's table and proportional sampling of teachers from each school. The

tool used was a questionnaire with a reliability value of .8750. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The research results found that: 1) Factors affecting academic administration of schools under the Office of the Basic Education Commission, Pathum Thani Educational Service Area 1, both overall and in each aspect, were at a high level. 2) Academic administration of schools under the Office of the Basic Education Commission, Pathum Thani Educational Service Area 1, overall was at a high level. 3) Factors affecting academic administration of schools under the Office of the Basic Education Commission, Pathum Thani Educational Service Area 1, which were analyzed in 8 aspects, found that there were 3 aspects that could significantly predict academic administration of schools under the Office of the Basic Education Commission, Pathum Thani Educational Service Area 1, at a statistical level of .05, or 74.60 percent, accurate and the regression equations of points in the form of standard score as follow:

The regression equations of the raw score

$$\hat{Y} = 3.155 + .590(X_1) + .510(X_7) + .490(X_8)$$

and regression equations of points in the form of standard score

$$\hat{Z} = .338Z_{X1} + .315Z_{X7} + .332Z_{X8}$$

Keywords: School academic administration, factors affecting academic administration

บทนำ

เมื่อกระแสความเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกศตวรรษที่ 21 ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต สิ่งที่เป็นเครื่องมือหลักของประเทศไทยที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงนี้คือ การทุ่มเทและการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งการศึกษาก็คือเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในด้านพัฒนากำลังคน ช่วยส่งเสริมการสร้างคน สร้างสังคม สร้างชาติ และสร้างรายได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดบนเวทีโลก ด้วยเหตุนี้ระบบ

การศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยจัดการศึกษาที่เน้นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยมและคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของประชาชน พัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรมและทักษะที่จำเป็น มีความคิดสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อสังคม รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรม ในด้านการศึกษา ได้ระบุเป้าหมายให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 4) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มุ่งสู่ความมีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ควบคู่กับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้เป็นไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ และแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเข้มแข็ง ก็จะสามารถส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำพาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการศึกษาได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ครอบครัวยุ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 15) การบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายและมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ คุณภาพของสถานศึกษาจะปรากฏชัดเจนเมื่อการบริหารงานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการจึงมีบทบาทสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 39) นอกจากนี้ การบริหารงานวิชาการยังถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัย โดยผลงานด้านวิชาการสะท้อนถึงมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร การจัดการศึกษา และการเรียนการสอน อันเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงาน

วิชาการ ทั้งในด้านการจัดการหลักสูตร การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษา เพราะความสำเร็จในการบริหาร ย่อมขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์และความสามารถของผู้บริหาร นอกจากนี้ ความสำเร็จของการจัดการ เรียนรู้ยังขึ้นอยู่กับศักยภาพของครูผู้สอนในการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน อย่างรอบด้าน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนก็เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาการศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ที่ ระบุว่าการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารที่ต้องใช้หลักการบริหารอย่างรอบ ด้าน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง การได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา รวมถึงครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะส่งผลให้การบริหารงานวิชาการมีคุณภาพ และสามารถพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานวิชาการ และสร้างสมการพยากรณ์ที่สะท้อน ความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อผู้บริหารและ ผู้เกี่ยวข้องในการใช้เป็นแนวทางวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานวิชาการ รวมถึงเป็น แนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการพัฒนาตนเอง โดยปรับพฤติกรรมการบริหารให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เกิด ประโยชน์สูงสุดในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา และงานวิจัยของ Murphy (1990) Krug (1992) Chell (2001) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) กระทรวงศึกษาธิการ (2550) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552: 9 -37) สุชาดา ถาวรชาติ (2559) ปิยธิดา ทาปลัด (2561) ปิยะพร เทียวอินทร์ (2562) ศศิกรณ์ ศรีเขาล้าน (2562) วลีรัตน์ ฉิมน้อย (2562) สาริศา จันทรแรม (2562) และศึกษาศาสตร์ อาจิมกิจ (2562)

2. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน และงานวิจัยของ Blase and Blase (1999) Alig-Mielcarek and Hoy (2005: 108) Lashway (2002: 25 -27) อาทิตยา โชคดีวัฒนา (2561) สาริศา จันทรแรม (2562) ปิยะพร เทียวอินทร์ (2562) และปรารณาแสงคำ (2562) เพื่อนำมาสังเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 1,983 คน จาก 102 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 320 คน โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) แล้วนำมาสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยสุ่มจำนวนครู จากโรงเรียนแต่ละโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ได้แก่ แบบสอบถามระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของ

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นการกำหนดตัวเลือกให้ (forced choice) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert, 1993: 247) ซึ่งมี 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale

ตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มี 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert, 1993: 247) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 35 ข้อ แบ่งเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร 2) ปัจจัยด้านครู และ 3) ปัจจัยด้านชุมชน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 แบ่งเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวัดผลและประเมินผลการศึกษา 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) การนิเทศ

ภายในของสถานศึกษา 6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 7) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผู้เรียน และ 8) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) ขออนุญาตจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ให้ออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 2) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยการตอบแบบสอบถามให้ผู้ตอบใช้วิธีสแกน QR-Code ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารแบบสอบถามนั้นส่ง ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด จำนวน 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยเพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงาน โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) 3) วิเคราะห์ข้อมูลระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) และ 4) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

1) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ใช้สถิติเพื่อ

ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยยึดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (Mean) และแปลระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ

2) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ใช้สถิติเพื่อค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยยึดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (Mean) และแปลผลระดับการดำเนินงาน

3) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ	ค่าสถิติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ปัจจัยด้านผู้บริหาร	4.39	.72	มาก	2
2. ปัจจัยด้านครู	4.47	.70	มาก	1
3. ปัจจัยด้านชุมชน	4.27	.74	มาก	3
รวม	4.38	.40	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านครู ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = .70) ปัจจัยด้านผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .72) และปัจจัยด้านชุมชน ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .74) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัจจัยด้านผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยด้านผู้บริหาร	ค่าสถิติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ	4.35	.81	มาก	2
2. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.28	.83	มาก	3
3. ด้านการจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน	4.36	.80	มาก	1
รวม	4.29	.45	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหารของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการ ด้านการจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .80) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .81) และส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .83) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัจจัยด้านครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมและรายข้อ

ปัจจัยด้านครู	ค่าสถิติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความรู้ในการจัดการเรียนการสอน	4.21	.48	มาก	3
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.28	.48	มาก	1
3. ด้านการพัฒนาวิชาชีพ	4.27	.50	มาก	2
รวม	4.26	.35	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านครูของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .48) ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .48) และด้านความรู้ในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .35) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของปัจจัยด้านชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยด้านชุมชนของโรงเรียน	ค่าสถิติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	4.29	.44	มาก	1
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.39	.50	มาก	2
รวม	4.34	.36	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยด้านชุมชนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .44) และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .50) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	ค่าสถิติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.74	.51	มาก	8
2. การวัดผลและประเมินผลการศึกษา	3.77	.53	มาก	6
3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.75	.57	มาก	7
4. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.81	.52	มาก	4
5. การนิเทศภายในของสถานศึกษา	3.96	.48	มาก	1
6. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.78	.57	มาก	5
7. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผู้เรียน	3.82	.57	มาก	3
8. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.90	.45	มาก	2
รวม	3.81	.19	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.27) นอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ดังนี้ การนิเทศภายในของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.48) รองลงมาคือการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.45) และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผู้เรียน ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 6 ค่าสถิติของตัวพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตัวพยากรณ์	b	S.E. _b	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.155	.205		17.519	.006*
ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X ₁)	.590	.025	.338	8.63	.008*
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (X ₇)	.510	.025	.315	2.001	.041*
การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (X ₈)	.490	.021	.332	4.049	.020*

R = .685, R² = .746, S.E._{est} = .180, F = 2.763, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 8 ด้าน พบว่า มีจำนวน 3 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X₁) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (X₇) และการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (X₈)

ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X₁) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.338 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (X₈) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.332 และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (X₇) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.315 ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ด้านนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้ร้อยละ 74.60 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของพยากรณ์เท่ากับ 0.180 สามารถสร้างสมการในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 3.155 + .590(X_1) + .490(X_8) + .510(X_7)$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .338Z_{X_1} + .332Z_{X_8} + .315Z_{X_7}$$

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร และปัจจัยด้านชุมชน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ครูและผู้บริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารจัดการทางวิชาการ ทั้งในด้านการวางแผน การจัดการหลักสูตรและการสอน ตลอดจนการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางวิชาการ ซึ่งล้วนส่งผลให้การบริหารงานวิชาการบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิตยา โชคดีวัฒนา (2561) ได้วิจัยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่าปัจจัยด้านผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุดคล้อยกับงานวิจัยของ วีรวิทย์ อารีสวัสดิ์ (2564) ที่ได้วิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ในความปกติใหม่ พบว่าปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนในสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของ ญาดา สุทธิ (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1 พบว่า 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูและปัจจัยด้านชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จากการศึกษา พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

นอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ดังนี้ การนิเทศภายในของสถานศึกษา รองลงมาคือการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผู้เรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาโดยกำกับ ติดตามการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูทุกคนเข้าใจในระบบการบริหารงานวิจัยเพื่อให้เกิดการร่วมมือกันในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งยังมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับครูและผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะพร เขียวอินทร์ (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่า การบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยธิดา ทาปลัด (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวรพล เจริญวัย (2561) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่าการบริหารงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของญาดา สุทธิ (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูและปัจจัยด้านชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 8 ด้าน พบว่า มีจำนวน 3 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X_1) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (X_7) และการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (X_8) ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.338 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (X_8) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ

0.332 และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (X₇) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.315 ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ด้านนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้ร้อยละ 74.60 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของพยากรณ์เท่ากับ 0.180

ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการ และมีการดำเนินกาจัดให้มีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบท โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาการเรียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งผู้บริหารจึงถือมีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารงานวิชาการ ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ที่นำมาใช้ในการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ของนักเรียน มีการจัดบรรยากาศของโรงเรียนเป็นบรรยากาศที่แสดงให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้และเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บรรลุผลสำเร็จ มีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้มีแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจเพื่อสนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพโดยยึดถือเอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรพล เจริญวัย (2561) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ปัจจัยผู้บริหาร ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตยา โชคดีวัฒนา (2561) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ปัจจัยผู้บริหาร ด้านผู้นำทางวิชาการส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดตราดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของญาดา สุทธิ (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1 พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 320 คน จำแนกตามเพศ พบว่า เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์การทำงาน 10 – 20 ปี 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร และปัจจัยด้านชุมชน ตามลำดับ 3. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุดจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ดังนี้ การนิเทศภายในของสถานศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผู้เรียน ตามลำดับ 4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน จำนวน 5 ด้าน คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X_1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (X_8) การจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน (X_3) การจัดการเรียนการสอน (X_5) และการส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_2) สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .80 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .64 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ($S.E. est.$) เท่ากับ .24 และตัวแปรทั้ง 5 ตัว สามารถทำนายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ได้ร้อยละ 64.30

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมีประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่งขึ้น 2. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดควรมุ่งเน้นการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การวัดและประเมินผลทางการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน รวมถึงการพัฒนา สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานอย่างเป็นระบบในประเด็นดังกล่าวจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาโดยรวม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1. ควรมี

การศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมยิ่งขึ้น 2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันผลการวิจัยในบริบทที่แตกต่างกัน 3. ควรดำเนินการ วิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาลึกซึ้งถึงปัจจัยและกระบวนการที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการ ซึ่งจะเป็นโยบายต่อการกำหนดแนวทางพัฒนาและยกระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/057/T_0049.PDF
- ญาดา สุทธิ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรารณา แสงคำ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มตากสิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1. ใน ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยธิดา ทาปลัด. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ปิยะพร เชี่ยวอินทร์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรพล เจริญวัย. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วลีรัตน์ ฉิมน้อย. (2562). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองคุณภาพในศตวรรษที่ 21. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต บริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรวิชัย อารีสวัสดิ์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ในความปกติใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศศิกรณ ศรีเขาล้าน. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. ใน งานนิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศึกษาศาสตร์ อาจิมกิจ. (2562). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดปราจีนบุรี. ใน การศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สาริศา จันทรแรม. (2562). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). สรุปสาระสำคัญ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. เรียกใช้
เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก <http://www.nesdb.go.th/download/plan12/>
- อาทิตยา โชคดีวัฒนา. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของ
โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ตราด. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Alig-Mielcarek, Jana M. & W.K.Hoy. (2005). In A Theoretical and Empirical Analysis
of The Nature Meaning. And Influence of instructional leadership. (online).
Available 2024, june 18 from [http://72.14.235.104/search?q=cache:P2iwp
AZ4GAwJ:WWW.coe.ohio.state.edu](http://72.14.235.104/search?q=cache:P2iwpAZ4GAwJ:WWW.coe.ohio.state.edu).
- Blasé, J., & Blasé, J. (1999). Principals' instructional leadership and teacher:
Teachers' perspective. Educational Administration Quarterly.
- Chell, J. (2001). Introducing principal to the role of instructional leadership: A
Summary of master's project. New York: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1993). Determining Sample Size for Research
Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3). 607-610.
- Krug, S. (1992). Instructional leadership: A constructivist perspective. Educational.
Administration Quarterly, 28 (3), 430-443.
- Lashway, L. (2002). Can Instructional Leaders Be Facilitative Leaders? ERIC Digest
Number 98. (online). Available Retrieved 2024 June 20, from:
http://www.ed.gov.ERIC_Digest/ed381893.html.
- Likert, R. (1967). The human organization: Is management and value. New York:
McGraw-Hill.
- Murphy, J. (1990). Principal instructional leadership. Advances in Educational.
Administration. LB: Changing perspectives on the school), 163-200

แนวทางพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' PLASTIC
WASTE MANAGEMENT BEHAVIORS AT TRIAM UDOM SUKSA
PATTANAKARN SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE, BANGKOK DISTRICT 2

ผกากรอง ธนศรีสถิตย์¹, สรสิริ วรवरณ² และ ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข³

Phakakrong Tanasrisatit¹, Sorosiri Voravarn² and Prapawan Trakulkasemasuk³

¹⁻³สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

¹⁻³Panyapiwat Institute of Management, Thailand

Corresponding Author's Email: phakakrong289@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 13 พฤศจิกายน 2568;

วันที่ตอบรับบทความ : 15 พฤศจิกายน 2568

Received 9 November 2025; Revised 13 November 2025; Accepted 15 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัย

Citation:

* ผกากรอง ธนศรีสถิตย์, สรสิริ วรवरณ และ ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข. (2568). แนวทางพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 782-798.

Phakakrong Tanasrisatit, Sorosiri Voravarn and Prapawan Trakulkasemasuk. (2025). Guidelines For The Development Of Students' Plastic Waste Management Behaviors At Triam Udom Suksa Pattanakarn School Under The Secondary Educational Service Area Office, Bangkok District 2.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 782-798.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

แบบผสมวิธี (Mixed Method) ดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนจำนวน 363 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ การคัดแยกขยะ การปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายการจัดการขยะ จิตสำนึกในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การนำขยะกลับมาใช้ใหม่

2. แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน มีทั้งหมด 5 แนวทางหลัก รวม 22 แนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย ด้านการคัดแยกขยะ 4 ข้อ ด้านจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ 4 ข้อ ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ 6 ข้อ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายการจัดการขยะ 4 ข้อ และด้านความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม 4 ข้อ

คำสำคัญ: พฤติกรรมจัดการขยะพลาสติก, การคัดแยกขยะ, สิ่งแวดล้อม, แนวทางการพัฒนา

Abstract

This research aimed (1) to study the level of plastic waste management behavior among students at Triam Udom Suksa Pattanakarn School and (2) to propose guidelines for developing plastic waste management behavior among the students. The study employed a mixed-method research design, consisting of two phases. In Phase 1, a quantitative study was conducted to examine students' plastic waste management behavior using a questionnaire as the research instrument. The sample consisted of 363 students, and the data were

analyzed using mean and standard deviation. In Phase 2, a qualitative study was conducted to propose development guidelines using semi-structured interviews with five experts. The qualitative data were analyzed through content analysis.

The research findings revealed that:

1. The overall level of students' plastic waste management behavior was high. The highest mean score was found in environmental awareness, followed by waste separation, compliance with waste management regulations and policies, and public cleanliness consciousness. The lowest mean score was found in waste reuse.

2. The proposed guidelines for improving students' plastic waste management behavior consisted of five main approaches and twenty-two practical guidelines: four for waste separation, four for cleanliness consciousness, six for waste reuse, four for compliance with waste management regulations and policies, and four for environmental awareness.

Keywords: Plastic Waste Management Behavior, Waste Separation, Environment, Development Guidelines

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมกำลังทวีความรุนแรงขึ้น โดยมีสาเหตุสำคัญจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืน ส่งผลให้ขยะพลาสติกกลายเป็นวิกฤตระดับโลกที่ต้องเร่งแก้ไข (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) ปัจจุบันมีการผลิตพลาสติกสะสมมากกว่า 8.3 พันล้านตันทั่วโลก โดยส่วนใหญ่เป็นพลาสติกใช้ครั้งเดียวที่ย่อยสลายยากและก่อให้เกิดมลพิษในสิ่งแวดล้อม (Geyer, Jambeck & Law, 2017; GESAMP, 2019) ประเทศไทยติดอันดับประเทศที่มีปริมาณขยะพลาสติกสูง แม้จะมีมาตรการลดการใช้พลาสติก แต่ยังขาดจิตสำนึกและความรู้ในการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ (คณะอนุกรรมการบริหารจัดการขยะพลาสติก, 2561)

โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่วัยเด็ก การส่งเสริมพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนจึงมีความสำคัญต่อการลด

ปัญหาขยะในระยะยาว อย่างไรก็ตาม นักเรียนจำนวนมากยังขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคัดแยกและการจัดการขยะ โรงเรียนจึงควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจน จัดอบรมให้ความรู้ และสร้างแรงจูงใจอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่ยั่งยืนและส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีนักเรียน 4,012 คน และบุคลากร 252 คน มีพื้นที่รวม 38 ไร่ และจุดทิ้งขยะ 18 จุด (กลุ่มบริหารงบประมาณ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ, 2568) พบปัญหาขยะพลาสติก โดยเฉพาะขวดน้ำ ที่กระจายอยู่ตามพื้นที่สาธารณะภายในโรงเรียน สาเหตุสำคัญคือจำนวนถังขยะไม่เพียงพอและนักเรียนบางส่วนยังขาดความตระหนักในการจัดการขยะอย่างถูกต้อง โรงเรียนได้ดำเนินโครงการ “ขยะไม่แย้ง” เพื่อส่งเสริมการคัดแยกขยะพลาสติก แต่ยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาพฤติกรรมและหาแนวทางพัฒนาการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยซึ่งเป็นข้าราชการครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จึงเห็นความสำคัญของพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน และมีความสนใจศึกษาระดับพฤติกรรมดังกล่าว เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาให้โรงเรียนมีนโยบายการจัดการขยะพลาสติกที่เป็นระบบและยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการคัดแยกขยะอย่างถูกต้องและตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
2. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1

การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 4,012 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2568)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำนวน 363 คน โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ taro Yamane ที่ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 95% จากนั้นจึงทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดที่เป็นสัดส่วน (Proportional Stratified sampling) โดยระดับชั้นเรียนเป็นชั้นภูมิ

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการเสนอแนวทางพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์หรือผลงานดีเด่นด้านการบริหาร และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 คน ที่มีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะไม่ต่ำกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามระดับพฤติกรรมการจัดการขยะของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

2. แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างเป็นแบบลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพตามขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีสร้างมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert's scale, 1967) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จากนั้นนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และคำนวณหาค่าดัชนีความ

สอดคล้อง IOC พบว่า ค่า IOC ที่ได้มีค่ามากกว่า 0.50 ผ่านเกณฑ์ จากนั้นได้ทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.767 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้วิจัยได้อย่างเหมาะสม

2. แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยนำผลซึ่งได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 มาสร้างเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์ จำนวน 10 ข้อ โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ยื่นหนังสือขออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล จากนั้นเมื่อได้รับอนุญาต จึง ส่งแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form ผ่านครูที่ปรึกษาให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม และสุดท้ายได้ วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสถิติ

2. ผู้วิจัยได้ ขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและประสานงานเพื่อนัดหมายวัน-เวลาในการสัมภาษณ์ โดย ส่งแบบสัมภาษณ์ล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วันทางไลน์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเตรียมความพร้อม จากนั้น ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองจำนวน 5 คน พร้อมทั้ง จัดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการเก็บข้อมูล แล้วจึง นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มจากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น สายการเรียน และภูมิสำเนา วิเคราะห์ด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) ส่วนระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียม อุดมศึกษาพัฒนาการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : s) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ส่วนการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วทำการเรียบเรียงข้อมูลในแต่ละด้าน จากนั้นสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้านด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวม ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

(N=363)

พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติก	ระดับปฏิบัติ		ระดับ	อันดับที่
	$\bar{x}$	S		
1. ด้านการคัดแยกขยะ	4.05	0.85	มาก	1
2. จิตสำนึกในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ	3.91	0.94	มาก	3
3. การนำขยะกลับมาใช้ใหม่	3.72	1.12	มาก	4
4. การปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายการจัดการขยะ	4.02	0.90	มาก	2
5. ความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม	4.05	0.91	มาก	1
รวม	3.95	0.94	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$, $S = 0.94$) และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะรายด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.05$, $S = 0.91$) การคัดแยกขยะ ($\bar{x} = 4.05$, $S = 0.85$) การปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายการจัดการขยะ ($\bar{x} = 4.02$, $S = 0.90$) จิตสำนึกในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ ($\bar{x} = 3.91$, $S = 0.94$) การนำขยะกลับมาใช้ใหม่ ($\bar{x} = 3.72$, $S = 1.12$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ แนวทางพัฒนาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 ท่าน มาทำการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดทำเป็นแนวทางพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีทั้งหมด 5 ด้าน 22 แนวปฏิบัติ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม จำนวนทั้งสิ้น 5 คน

ข้อคำถาม/ตัวแปร	แนวปฏิบัติในการพัฒนาพฤติกรรม การจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน
1. ด้านการคัดแยกขยะ (4 แนวปฏิบัติ)	1. ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการคัดแยกขยะให้ถูกประเภท 2. คุณครู อบรมให้ความรู้กับนักเรียน เรื่องการแยกขยะแต่ละประเภท ให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น ในคาบเรียนจริยธรรม 3. ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับข้อดีของการแยกขยะและข้อเสียของการไม่แยกขยะ ให้คุณครู บุคลากร และนักเรียนทราบอย่างสม่ำเสมอ 4. จัดโครงการ เช่น “โรงเรียนปลอดขยะ” หรือ “ธนาคารขยะ” และดำเนินการอย่างจริงจัง
2. ด้านจิตสำนึกในการรักษา ความสะอาดในที่สาธารณะ (4 แนวปฏิบัติ)	1. ปลุกฝังความรู้และทัศนคติ โดยสอนให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของความสะอาดต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และภาพลักษณ์ของโรงเรียน 2. การบูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมการรักษาความสะอาดในคาบเรียน 3. จัดแข่งขันการดูแลความสะอาดในบริเวณพื้นที่ ที่แต่ละคณะสีได้รับมอบหมาย นักเรียนที่อยู่สีต่าง ๆ ตามที่โรงเรียน

ตารางที่ 2 แสดงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม จำนวนทั้งสิ้น 5 คน (ต่อ)

ข้อคำถาม/ตัวแปร	แนวปฏิบัติในการพัฒนาพฤติกรรม การจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน
	กำหนดให้จะต้องช่วยกันดูแลความสะอาดอยู่เสมอ และมีคณะกรรมการตรวจให้คะแนนเป็นรายสัปดาห์ (คณะสีในโรงเรียน คือการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามสี เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม เช่น กีฬาสีและงานต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นความสามัคคีและความร่วมมือ) 4. การใช้สื่อสร้างแรงจูงใจเชิงบวก โดยประชาสัมพันธ์และมอบรางวัลผ่านสื่อออนไลน์ของโรงเรียน (เช่น Facebook, IG) ร่วมกับการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น “ปาปารัซซี่ แอบถ่ายคนทำความดี” สามารถกระตุ้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ นอกจากนี้การใช้สื่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เช่น วิดีโอ รูปภาพ เรื่องเล่า และการจำลองสถานการณ์ เพื่อสะท้อนผลกระทบของการทิ้งขยะไม่ถูกที่มีส่วนช่วยในการสร้างจิตสำนึกและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน
3. ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (6 แนวปฏิบัติ)	1. ขอความร่วมมือครู บุคลากร และนักเรียน ให้ใช้แก้วน้ำ กระบอกน้ำ และกล่องข้าวส่วนตัว ที่ล้างและใช้ซ้ำได้ เป็นการสร้างต้นแบบและแรงบันดาลใจ และเป็นตัวอย่างให้นักเรียน 2. ขอความร่วมมือจากร้านค้า งดใช้กล่องพลาสติก ถูพลาสติก และแก้วน้ำพลาสติก โดยให้ใช้จานที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้

ตารางที่ 2 แสดงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม จำนวนทั้งสิ้น 5 คน (ต่อ)

ข้อคำถาม/ตัวแปร	แนวปฏิบัติในการพัฒนาพฤติกรรม การจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน
	3. จัดจุดดักน้ำดื่ม ภายในโรงเรียน ให้นักเรียนเติมน้ำดื่มได้ เพื่อลดการซื้อขวดน้ำเพิ่ม และยืนยันมาตรฐานความสะอาดและความปลอดภัยของน้ำดื่มในโรงเรียน 4. จัดกิจกรรม “1 ขวด 1 วัน” ซื้อขวดน้ำแค่ขวดเดียวแล้วเติมน้ำดื่มที่โรงเรียนจัดไว้ 5. การบูรณาการในกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมสร้างคุณค่าใหม่ เช่น บูรณาการเรื่องการนำสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วมาแปรรูปให้มีคุณค่าในวิชาศิลปะ และวิชาการงานอาชีพ เก็บขยะรีไซเคิลไปขายหรือแปรรูป เช่น ขยะอลูมิเนียมทำชาเทียม กล่องนม UHT ทำหลังคาเขียว กิจกรรม “ถุงไม่ต้อง น่องถือได้” เพื่อลดการใช้ถุงพลาสติก 6. การสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความเชื่อมั่นและสร้างความรู้สึกเชิงบวกต่อการใช้แก้วน้ำส่วนตัว โดยการหาเน็ตไอดอลมาเป็นพรีเซ็นเตอร์
4. ดานการปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายการจัดการขยะ (4 แนวปฏิบัติ)	1. การประกาศใช้ระเบียบและบทลงโทษ และแจ้งกฎระเบียบและบทลงโทษสำหรับการทิ้งขยะไม่เป็นที่ให้ทราบอย่างสม่ำเสมอ 2. จัดถังขยะแยกประเภทพร้อมป้ายบอกชัดเจน ประกาศให้ทราบหน้าเสาธง และครูที่ปรึกษาช่วยย้ำเตือนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 3. จัดทำนโยบายแข่งขันการเก็บขวดพลาสติก โดยแข่งขันกันตามคณะสีที่นักเรียนอยู่ เพื่อนำขวดพลาสติกไปขายและสะสมคะแนนตามจำนวนเงินที่ขายได้ เงินทั้งหมดจะเป็นเงินกองกลางในคณะสีของตนเอง

ตารางที่ 2 แสดงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม จำนวนทั้งสิ้น 5 คน (ต่อ)

ข้อคำถาม/ตัวแปร	แนวปฏิบัติในการพัฒนาพฤติกรรม การจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน
5. ด้านความตระหนักถึง ปัญหาสิ่งแวดล้อม (4 แนวปฏิบัติ)	4. การจัดกิจกรรมประกวด “ห้องเรียนสะอาด” ในโรงเรียนหรือเกียรติบัตรแบบรายสัปดาห์ เพื่อสร้างแรงจูงใจผ่านรางวัลและการยกย่อง 1. การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ โดยการเชิญวิทยากรด้านสิ่งแวดล้อมหรือกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา มาบรรยาย จัดกิจกรรมบูรณาการสิ่งแวดล้อมในหลายวิชา ชี้ให้เห็นประโยชน์และโทษของขยะ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใช้สื่อณรงค์ เช่น ป้าย โปสเตอร์ สื่อออนไลน์ 2. การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยจัดค่ายสิ่งแวดล้อมหรือทัศนศึกษา ไปพื้นที่ที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมจริง กิจกรรมภาคปฏิบัติ เช่น ลดขยะตั้งแต่ต้นทาง การแยกขยะที่ขายได้ ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เช่น ใช้ภาชนะที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทานอาหารให้หมดเพื่อลดเศษอาหาร 3. ตั้งชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือชมรมรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อฝึกความรับผิดชอบและซึมซับพฤติกรรมรักสิ่งแวดล้อม มีการจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจ เช่น เชิญศิลปิน เน็ตไอดอล หรือจัดประกวดคำขวัญ ประกวดให้ผู้เข้าประกวดทำตนเป็นแบบอย่างตรงกับคำขวัญของตนเอง เพื่อค่อย ๆ สร้างระเบียบวินัย 4. ฝึกการถ่ายทอดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ เช่น พุดหน้าเสาธง หรือเสียงตามสาย

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 ท่าน ทำการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดทำเป็นแนวปฏิบัติ ในการพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้ทั้งหมด 22 แนวปฏิบัติ แบ่งเป็น ด้านการคัดแยกขยะ 4 แนวปฏิบัติ ด้านจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ 4 แนวปฏิบัติ ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ 6 แนวปฏิบัติ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายการจัดการขยะ 4 แนวปฏิบัติ ด้านความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม 4 แนวปฏิบัติ

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ พบว่า ด้านความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่านักเรียนเข้าใจผลกระทบของขยะพลาสติกและตระหนักถึงบทบาทในการลดการใช้พลาสติก แต่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้ยังอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมลงมือปฏิบัติจริง (กรมควบคุมมลพิษ, 2560) ด้านการคัดแยกขยะนักเรียนมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญ แต่ยังมีช่องว่างระหว่างความรู้กับการปฏิบัติจริง โรงเรียนควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสนับสนุนด้านการปฏิบัติตามนโยบายการจัดการขยะ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2564; Skinner, 1953) ด้านจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะอยู่ในระดับมาก นักเรียนตระหนักและให้ความสำคัญต่อความสะอาด แต่การเก็บขยะและแนะนำผู้อื่นยังอยู่ในระดับปานกลาง (สุพรรณิกา มณีเลิศ, 2564) โรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น “โรงเรียนสะอาด” หรือ “หนึ่งคนหนึ่งถุงขยะ” ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด นักเรียนตระหนักถึงการรีไซเคิลและใช้วัสดุซ้ำ เช่น ถุงผ้า กระติก แก้วน้ำส่วนตัว แต่การนำขวดน้ำและกล่องอาหารกลับมาใช้ซ้ำยังไม่สม่ำเสมอ (น้ำฝน ลิ้มปเจต, 2566; กนิษฐา รัตนสินธ, 2561) โรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมรีไซเคิลเชิงสร้างสรรค์และระบบเก็บขยะชัดเจน

ผลการวิเคราะห์การเสนอแนวทางพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ประกอบด้วย 1. ด้านการคัดแยกขยะ ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายชัดเจนเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนความร่วมมือในการลดขยะพลาสติก (ปนัดดา รุจะศิริ, 2555) ครูให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการ

แยกขยะในคาบเรียน ทำให้การทิ้งขยะถูกต้องมากขึ้น (จงกร มหาดเล็ก, 2566) ประชาสัมพันธ์ ข้อดีของการคัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ เช่น หน้าเสาธง เพื่อสร้างความตระหนัก (ทิพย์สุดา ภูริกันตานนท์, 2563) จัดโครงการ “โรงเรียนปลอดขยะ” หรือ “ธนาคารขยะ” ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสร้างพฤติกรรมที่ยั่งยืน (วิระศักดิ์ มุกดา, 2556) 2. ด้านจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด ปลูกฝังความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับความสำคัญของความสะอาดต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม บูรณาการเนื้อหาและกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น เก็บขยะหลังเรียน หรือสัปดาห์สิ่งแวดล้อม เพื่อเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (ธรรมบุญ คำสัตย์, 2566) จัดแข่งขันหรือกิจกรรมกลุ่ม เช่น กีฬาสี เพื่อสร้างความร่วมมือและความสามัคคี (สิรภัทร บุญยศิวาพงศ์, 2563) ใช้สื่อและรางวัลเชิงบวกเพื่อสร้างแรงจูงใจและพฤติกรรมยั่งยืน 3. ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ ส่งเสริมการใช้แก้วน้ำ กระบอกน้ำ และกล่องข้าวส่วนตัว เป็นแบบอย่างให้นักเรียน (ทิพย์สุดา ภูริกันตานนท์, 2563) ความร่วมมือจากร้านค้า งดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว และจัดจุดก้นน้ำดื่มเพื่อลดขยะ (ดวงกมล อมรปิยะกฤษณ์ และ พิเศษ ชัยดิเรก, 2567) จัดกิจกรรม “1 ขวด 1 วัน” และบูรณาการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ให้นักเรียนแปรรูปสิ่งของใช้แล้ว (ดาหรี กำปันวงษ์, 2561; กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550) ใช้เน็ตไอดอลหรือพรีเซ็นเตอร์สร้างแรงบันดาลใจในการใช้แก้วน้ำส่วนตัว 4. ด้านการปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายการจัดการขยะ ประกาศระเบียบและบทลงโทษอย่างชัดเจน สร้างระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ (ปนัดดา รุจศิริ, 2555) จัดถังขยะแยกประเภท พร้อมป้ายบอกชัดเจน ครูช่วยย้ำเตือนนักเรียน จัดแข่งขันเก็บขวดพลาสติกตามคณะสีเพื่อสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือ (ชมพูนุท สงกลาง, 2565) จัดกิจกรรมประกวด “ห้องเรียนสะอาด” พร้อมรางวัลและเกียรติบัตรเพื่อกระตุ้นพฤติกรรม (เจษฎา บริบูรณ์, 2561) 5. ด้านความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจผ่านวิทยากร กิจกรรมบูรณาการ และสื่อรณรงค์ (ภิญโญ หงษ์ทอง, 2559) เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น ค่ายสิ่งแวดล้อมหรือทัศนศึกษา ทำให้เห็นผลกระทบของขยะอย่างเป็นรูปธรรม (UNESCO, 2018) จัดชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างพฤติกรรมและระเบียบวินัยผ่านกิจกรรมและแบบอย่าง (มารียัม เจ๊ะเต๊ะ, 2556) ฝึกนักเรียนถ่ายทอดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมผ่านสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน (นายเศกสรรค์ วรรณพงษ์, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ระดับพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ การคัดแยกขยะ ตามด้วยการปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายการจัดการขยะ และจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การนำขยะกลับมาใช้ใหม่ จากนั้นผู้วิจัยได้สรุปแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ได้ทั้งหมด 22 แนวปฏิบัติ แบ่งเป็น ด้านการคัดแยกขยะ 4 ข้อ ด้านจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ 4 ข้อ ด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ 6 ข้อ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายการจัดการขยะ 4 ข้อ ด้านความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม 4 ข้อ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. สถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง 2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรบูรณาการการจัดการขยะพลาสติกเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งจัดกิจกรรมจิตอาสาหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝังพฤติกรรม 3. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรเป็นแบบอย่างในการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์ 4. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ และองค์ความรู้ในการจัดการขยะ รวมถึงจัดโครงการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการขยะ 5. นักเรียนและผู้ปกครอง ควรได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะตั้งแต่ในครัวเรือน เพื่อให้พฤติกรรมที่ดีเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมโรงเรียนประเภทอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกระหว่างบริบทที่แตกต่างกัน 2. ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของนักเรียน ซึ่งอาจส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม 3. ควรพัฒนาและทดลองใช้ “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะ” ที่ออกแบบขึ้นจากผลการวิจัย เพื่อวัดผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม 4. ควรศึกษาความยั่งยืนของพฤติกรรมจัดการขยะของนักเรียนในระยะยาว โดยเก็บข้อมูลแบบติดตามผล (Follow-up Study) เพื่อประเมินว่าพฤติกรรมที่ได้รับการพัฒนาสามารถคงอยู่ได้เพียงใด 5. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “ความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม” กับ “การมีส่วนร่วม”

ร่วมในกิจกรรมโรงเรียน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา รัตนสินธ. (2561). การลดการใช้พลาสติกของประชากรในจังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน งานวิจัยสาขาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2560). Roadmap การจัดการขยะพลาสติก (พ.ศ. 2561–2573) และ แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก (พ.ศ. 2561–2565). เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2568 จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2021/10/pcdnew-2021-10-19_08-59-31_527174.pdf
- _____. (2564). (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ พ.ศ. 2565–2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมควบคุมมลพิษ. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2568 จาก <https://www.pcd.go.th/publication/28745/>
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2564). โรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2568 จาก <https://www.mnre.go.th/pattani/th/news/detail/43261>
- คณะอนุกรรมการบริหารจัดการขยะพลาสติก. (2561). แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ.
- จกร มหาดเล็ก. (2566). การเรียนรู้และการจัดการขยะของนักเรียนในโรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (ชิตประชาสรรค์). จังหวัดฉะเชิงเทรา. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 15 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ชมพูนุท สงกลาง. (2565). พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียน โรงเรียนบ้านนาดี-สร้างบง ตำบลผาสุก อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4.
- ดำหรี กำปันวงษ์. (2561). การกำจัดขยะเหลือศูนย์โดยการมีส่วนร่วมพหุภาคี เขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 9(3).

- ดวงกมล อมรปิยะภุชงค์, และ พิเศษ ชัยดิเรก. (2567). แนวทางการลดใช้พลาสติกที่ก่อให้เกิดมลภาวะของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเก่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(3), 676-677.
- ทิพย์สุดา ภูริกันตานนท์. (2563). ทักษะและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของนักเรียนโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ตำบลสวนใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี.
- ธรรมบุญ คำสัตย์. (2566). การศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะมูลฝอยของนักเรียน โรงเรียนอัสสัมชัญนครราชสีมา. ใน หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- น้ำฝน ลิ้มเปต. (2566). มาตรการทางกฎหมายของออสเตรเลียในการจัดการปัญหาขยะพลาสติกที่ไม่จำเป็น. CRRU Law, Political Science and Social Science Journal, 8(2), 67.
- ปนัดดา รุจจะสิริ. (2555). พฤติกรรมการจัดการขยะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนานาชาติเทรลล์. ใน หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ภิญโญ หงษ์ทอง และ สุรารัตน์ ไชยเฉลิม. (2559). ผลของโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตำบลพงศ์ประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม, 23(44), 25.
- รียัม เจ๊ะเต๊ะ. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาโรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ อำเภอมือง จังหวัดยะลา. คณะพัฒนาศึกษาและสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ. (2566). สารสนเทศโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ปีการศึกษา 2568. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ.
- วีระศักดิ์ มุกดา, และคณะ. (2556). แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะภายในโรงเรียนวัดจันทร์สโมสร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับชาติ ด้านวิทยาศาสตร์.

- เศกสรรค์ วรรณพงษ์. (2562). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการรณรงค์การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. ใน *หลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- สหประชาชาติประเทศไทย. (2565). รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมประเทศไทย พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: สหประชาชาติประเทศไทย.
- สิริภัทร บุญดีวาพงศ์. (2563). การส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเกมแข่งขันที่มีการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้แบบเปิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*
- สุพรรณิกา มณีเลิศ และ อิทธิพัทธ์ กาพุ่ม. (2564). การบริหารจัดการขยะในโรงเรียนบ้านจำป๋าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. ใน *รายงานวิจัย. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1.*
- GESAMP. (2015). Guidelines for the monitoring and assessment of plastic litter in the ocean. United Nations Environment Programme (UNEP). <https://www.gesamp.org/publications/guidelines-for-the-monitoring-and-assessment-of-plastic-litter-in-the-ocean>
- Geyer, R., Jambeck, J. R., & Law, K. L. (2017). Production, use, and fate of all plastics ever made. *Science Advances*, 3(7), e1700782. <https://doi.org/10.1126/sciadv.1700782>

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี*

THE INFLUENCE OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND ORGANIZATIONAL CULTURE ON WORK HAPPINESS AMONG PERSONNEL IN THE PATHUM THANI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

วีระเมธ เพลิงสงเคราะห์¹, ธนกฤต โพธิ์เงิน² และ วิทยา สุจริตธนารักษ์³

Weeramate Phergsongkror¹, Thanakrit Phoengurn² and Withaya Sucharitharugse³

¹⁻³มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻³Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: thanakrit@ptu.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 7 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 9 ตุลาคม 2568

Received 3 October 2025; Revised 7 October 2025; Accepted 9 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี 2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาความสุขในการทำงานของบุคลากร การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสม (Mixed Methods) โดยอิงกรอบแนวคิดจากทฤษฎีของ Bass และ Avolio (1991), Schein (1992) และ Manion (2003) กลุ่ม

Citation:

*วีระเมธ เพลิงสงเคราะห์, ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริตธนารักษ์. (2568). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 799-819.

Weeramate Phergsongkror, Thanakrit Phoengurn and Withaya Sucharitharugse. (2025). The Influence Of Transformational Leadership And Organizational Culture On Work Happiness Among Personnel In The Pathum Thani Provincial Administrative Organization. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 799-819.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ประชากรคือบุคลากรทั้งหมด 474 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 214 คน โดยใช้ตารางของเครจีและมอร์แกน ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ข้าราชการ 10 คน และพนักงานจ้าง 5 คน รวม 15 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความสุขในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสำเร็จในงาน รองลงมาคือ การเป็นที่ยอมรับ ความรักในงาน และการติดต่อสัมพันธ์ 2) ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความสุขในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ระดับ .05) ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และวัฒนธรรมองค์กรแบบสนับสนุน ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 76.60 และ 3) แนวทางพัฒนา ได้แก่ การปรับวิธีสร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาทักษะการสื่อสารวิสัยทัศน์ และส่งเสริมการฝึกอบรมและสัมมนาาร่วมกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, วัฒนธรรมองค์กร, ความสุขในการทำงาน, บุคลากร, องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

Abstract

This research article aims to: 1) examine the level of work happiness among personnel in the Pathum Thani Provincial Administrative Organization; 2) analyze the transformational leadership and organizational culture of executives that influence work happiness; and 3) propose guidelines for enhancing work happiness among personnel. The study employed a mixed-methods approach, based on conceptual frameworks from Bass and Avolio (1991), Schein (1992), and Manion (2003). The population consisted of 474 personnel, with a sample size of 214 determined using Krejcie and Morgan's table. Qualitative data were collected through interviews with 10 civil servants and 5 contracted employees, totaling 15 participants. Research instruments included a five-point Likert scale questionnaire and an interview form. Data analysis utilized descriptive statistics—frequency

distribution, percentage, mean, and standard deviation—and multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall level of work happiness was high. The aspect with the highest mean score was job achievement, followed by acceptance, passion for work, and interpersonal relationships; 2) the factors significantly predicting work happiness at the .05 level were inspirational motivation, intellectual stimulation, and a supportive organizational culture, which together accounted for 76.60% of the variance; and 3) the proposed development guidelines included enhancing methods for inspiring motivation, improving vision communication skills, and promoting ongoing training and joint seminars.

Keywords: Transformational Leadership, Organizational Culture, Work Happiness, Personnel, Pathum Thani Provincial Administrative Organization

บทนำ

สังคมในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วมีการเผชิญกับปัญหาความเครียดจากทั้งทางด้านครอบครัว สุขภาพ การผ่อนคลาย การศึกษา สภาพแวดล้อมทางสังคม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งองค์กรภาคธุรกิจ และหน่วยงานภาครัฐต่างก็มีความจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับโลกในปัจจุบัน มีการปรับโครงสร้าง การบริหารจัดการ การกำหนดยุทธศาสตร์ รวมไปถึงแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กรธุรกิจและ หน่วยงานภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง มีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรโดยมุ่งเน้นไปที่บุคลากรมีการส่งเสริมให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุขการบริหารงานขององค์กรในยุคปัจจุบัน นั้น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ในทุกองค์กรจะมีการคำนึงถึงเรื่องของประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเป็นปัจจัยหลัก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่องค์กรวางไว้ อีกทั้งเพื่อให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าและการแข่งขันที่เทียบเท่ากับองค์กรอื่น ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรต้องให้ความสำคัญและสนใจในด้านความสุขในการทำงานของบุคลากร ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าและ เป็นกำลังสำคัญ โดยองค์กรจะต้องใส่ใจและส่งเสริมให้บุคลากรรู้สึกว่าการทำงานได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้จึงทำให้

องค์การที่ประสบความสำเร็จทั้งเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงต้องสร้างความสุขในการทำงาน ทำให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน เมื่อมีความสุขก็จะมีความรักในงาน เมื่อมีความรักในงานก็จะสร้างสรรค์ผลงานให้กับองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นความสุขของบุคลากรจะช่วยส่งเสริมพัฒนาและก่อประโยชน์สูงสุดทั้งแก่บุคลากร องค์กร รวมไปถึงสังคมรอบข้างด้วย

ในปัจจุบันประเทศไทย กระแสการทำงานอย่างมีความสุขได้มีความนิยมมากยิ่งขึ้น การสร้างความรู้สึกในเชิงบวกให้บุคลากรมีความรู้สึกถึงการทำงานที่มีความสุข การได้มีส่วนร่วมในการทำงาน หน้าที่การงานเจริญเติบโตก้าวหน้า มีความมั่นคงในงาน กระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย สนุกกับงาน มีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน และมีสภาพแวดล้อมที่ดี ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสุขในการทำงาน ลดความเครียดและความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร (ภัทรดนัย ฉลองบุญ, 2561) เพราะมนุษย์ต่างต้องการมีชีวิตที่ดี สมบูรณ์ด้วยปัจจัยสี่ ซึ่งการทำงานเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะนำมาซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ การทำงานจึงเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต จึงควรมีสภาวะการทำงานที่เหมาะสม อันจะทำให้เกิดความสุขทั้งทางร่างกายและ จิตใจ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงาน เกิดความสุข การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือการพัฒนาคุณภาพของบุคคลให้มีความสุขเข้มแข็งทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม (สิรินทร แซ่ฉั่ว, 2553) ความสุขเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน สามารถสร้างผลงานที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดี มีสุขภาพที่ดี หรืออาจกล่าวได้ว่า ความสุขนำไปสู่ความสำเร็จ (ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข, 2559) ดังนั้น ความสุขในการทำงาน จึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ และจำเป็นต้องพยายามสร้างให้มีเพิ่มมากขึ้นในองค์กร ความสุขในการทำงานเป็นอารมณ์ทางบวก เมื่อเกิดขึ้นกับบุคคลใดแล้ว จะส่งผลให้บุคคลนั้นมีผลการปฏิบัติงานที่ดี

องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด อาทิเช่น การให้สิทธิแก่ประชาชน ในการเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาทำหน้าที่ในสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตอบสนองความต้องการประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอความต้องการของชุมชนผ่านการ

ประชุมประชาคมในคราวจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือการให้ผู้แทนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้บริหารในรูปของคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และมีหน้าที่ในเรื่องการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลป้องกันและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ คุ้มครองดูแลและ บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะ ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจหน้าที่ที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก และสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีประสบความสำเร็จได้นั้นคือผู้บริหาร บุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เพราะผู้บริหาร และบุคลากรเป็นผู้คิด ผู้วางแผนและผู้ปฏิบัติงานแม้ปัจจุบันจะมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทันสมัยเข้ามาเป็นตัวช่วยในการทำงานมากขึ้น แต่ก็ไม่ได้เป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จ เพราะสิ่งสำคัญคือ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีต่างหากที่จะนำความสำเร็จมาให้กับองค์กร จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก
2. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางให้ผู้บังคับการการบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีนำวัฒนธรรมองค์กรมาปรับใช้ในองค์กรเพื่อการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีให้มีความสุขมากขึ้น

สมมติฐานของการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

2. วัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้าน 1) ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งอำนาจ 2) ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งบทบาท 3) ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งความสำเร็จ 4) ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งการสนับสนุน ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี mixed methods research ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 474 คน (ที่มาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี, 2567) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 474 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน Krejcie and Morgan (1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 214 คน และ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 10 คน

พนักงานจ้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือแบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้ เป็นต้น

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ วัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้าน คือ ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งอำนาจ ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งบทบาท ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งความสำเร็จและด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งการสนับสนุน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้าน คือ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงาน และด้านการเป็นที่ยอมรับ

คำถามเป็นคำถามเชิงบวก (positive) คือ คำถามสนับสนุน โดยแบบสอบถามขอข้อความมาเป็นมาตรฐานประมาณค่าของของลิเคิร์ต (Likert Scale) กำหนดน้ำหนักคะแนน (scoring) ของตัวเลือกสำหรับแบบสอบถามที่เป็นลักษณะเชิงบวก ได้ดังนี้

ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ค่าคะแนนเชิงบวก	ค่าคะแนนเชิงลบ
ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด	5	1
ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาก	4	2
ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงปานกลาง	3	3
ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงน้อย	2	4
ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด	1	5

การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson productmoment correlaltion coefficient) สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยทั่วไปอาจใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่า r	ระดับความสัมพันธ์
0.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
0.71 - 0.90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
0.51 - 0.70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
0.31 - 0.50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
0.01 - 0.30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก
0.00	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

เครื่องหมาย +,- หน้าตัวเลขสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะบอกทิศทางความสัมพันธ์เมื่อ r มีเครื่องหมาย + หมายถึง การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูงอีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าสูงไปด้วย)

r มีเครื่องหมายเป็น - หมายถึง การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางตรงข้ามกัน(ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูงอีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าต่ำ)

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หนังสือ ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

2. นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาสร้างเป็นแบบสอบถาม

3. นำเสนอร่างแบบสอบถามให้แก่คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์ทำการตรวจสอบ

4. ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์ให้คำแนะนำ

5. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านทำการตรวจสอบ ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (item objective congruence index) เป็นรายบุคคลว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดหรือไม่โดยให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

1) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้

2) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและได้ให้คำแนะนำในการนำไปปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำของคณะกรรมการจนได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหา โดยผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับจุดประสงค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1 (ภาคผนวก ก) จากนั้นนำไปสู่กระบวนการตรวจสอบความเที่ยงตรง (reliability)

3. การนำแบบสอบถามไปทดลอง (try out) กับบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

จากการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .91 ซึ่งมีค่าสูงจึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่ตรงต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ โดยวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนุญาตจัดทำหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างที่จะแจกแบบสอบถาม คือ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 214 ชุด พร้อมหนังสือของคณะรัฐศาสตร์ และหนังสือขอความร่วมมือจากผู้วิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยวิธีการออกพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามที่ได้มาพิจารณาความสมบูรณ์เรียบร้อยทำการลงรหัสส่งข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนแต่ละฉบับ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การวิจัยสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2.2 การวิจัยระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบกับเกณฑ์

2.3 วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์และการจดบันทึกภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย Mean ($\bar{X}$)

2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard deviation (S. D.)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบความสัมพันธ์ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอย หรือสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี วิธีที่เหมาะสมที่สุดเป็นวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยอาศัยตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรพยากรณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method) ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ผู้เขียนสามารถสรุปได้ดังนี้

ระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จในงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการเป็นที่ยอมรับด้านความรักในงาน และ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

1. ด้านการติดต่อสัมพันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อ ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานก่อให้เกิดความช่วยเหลือระหว่างกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา การพูดคุยสนทนากันอย่างเป็นมิตรทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน การให้ความช่วยเหลือระหว่างกันจนเกิดเป็นมิตรภาพของการทำงานในสถานที่ทำงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยดี ตามลำดับ

2. ด้านความรักในงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ข้อ ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ความยินดีในสิ่งที่เบื่องค์ประกอบของงาน กระตือรือร้นในการทำงาน เกิดความรู้สึกในทางบวกที่ได้ทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา การรับรู้ว่าคุณค่าที่ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การรับรู้ถึงความรู้สึกรักและผูกพันอย่างเหนียวแน่นกับงาน ตามลำดับ

3. ด้านความสำเร็จในงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ข้อ ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การได้รับมอบหมายให้ทำงานที่ท้าทายให้สำเร็จ มีอิสระในการทำงาน เกิดผลลัพธ์การทำงานไปในทางบวก ทำให้รู้สึกมีคุณค่าในชีวิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาการรับรู้ว่าคุณค่าที่ในการปฏิบัติงานได้จนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยได้รับความสำเร็จในการทำงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ความภาคภูมิใจในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จมีความก้าวหน้าและทำให้องค์กรเกิดการพัฒนา ตามลำดับ

4. ด้านการเป็นที่ยอมรับโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อ ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ การรับรู้

ตนเองได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา การรับรู้ ว่าตนเองได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากผู้ร่วมงานการรับรู้ว่าคุณค่าตนเองได้รับความคาดหวัง ที่ดีในการปฏิบัติงานจากผู้ร่วมงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้ร่วมงานได้รับรู้ถึงความพยายามเกี่ยวกับเรื่องงานที่ได้ปฏิบัติโดยได้รับการยอมรับจากผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ตามลำดับ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของ ผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่าตัวแปรจำนวน 3 ตัว ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X_3) และ ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งการสนับสนุน (X_8) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้ร้อยละ 76.60

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่มีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสุขในการทำงานของบุคลากร เนื่องจากผู้นำในลักษณะนี้สามารถสร้างแรงบันดาลใจและปลูกฝังอุดมการณ์ที่ชัดเจน ทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและมุ่งมั่นร่วมกับเป้าหมายขององค์กร ผู้นำดังกล่าวยังสามารถส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้าง และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร สำหรับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง และการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรมีความสุขและพร้อมที่จะทำงานอย่างเต็มที่ นำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

1.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสุขและแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร ผู้นำที่มีความสามารถในการสื่อสารวิสัยทัศน์และกระตุ้นแรงบันดาลใจจะช่วยให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นและภาคภูมิใจในงานที่ทำ กระบวนการของภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การสื่อสารอย่างมี

ประสิทธิภาพ การสร้างความไว้วางใจ และการเสริมสร้างความรู้สึกผูกพันระหว่างผู้นำกับบุคลากร

1.3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยผู้นำที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการกระตุ้นทางปัญญา ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาความรู้ การกระตุ้นให้เกิดการทำงานเป็นทีม และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

1.4 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีบทบาทสำคัญต่อความสุขในการทำงานของบุคลากร เนื่องจากการบริหารที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างและความต้องการเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ทำให้บุคลากรรู้สึกได้รับการยอมรับและสนับสนุนอย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานและมีแรงจูงใจสูง อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคในการเข้าใจความแตกต่างและการจัดสรรทรัพยากรที่จำกัด สำหรับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ คือ ต้องเน้นการฝึกทักษะการรับฟัง การสังเกต และการปรับรูปแบบการบริหารให้เหมาะสมกับบุคลากรแต่ละคน รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับความหลากหลายและส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างกัน กลยุทธ์ที่สำคัญได้แก่ การโค้ชแบบรายบุคคล การให้รางวัลและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทีม นอกจากนี้ การสร้างระบบสนับสนุนที่ชัดเจนและต่อเนื่องจะช่วยให้การพัฒนาภาวะผู้นำนี้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

2. วัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมองค์กรด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งอำนาจของผู้บริหารมีผลกระทบอย่างชัดเจนต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เนื่องจากการบริหารในลักษณะนี้เน้นการควบคุมและการตัดสินใจจากบนลงล่าง ซึ่งช่วยสร้างความชัดเจนในบทบาทและความมั่นคงในงาน อย่างไรก็ตาม หากไม่มีการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกถูกจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีแรงจูงใจลดลง

สำหรับแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแบบนี้ควรเน้นการผสมผสานระหว่างการใช้พลังอำนาจกับความเข้าใจและการเคารพในบุคลากร โดยผ่านการสื่อสารที่เปิดกว้าง การส่งเสริมส่วนร่วม และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร กลยุทธ์ที่เหมาะสมคือการฝึกอบรมผู้นำให้มีทักษะมนุษยสัมพันธ์ การสร้างระบบรางวัลที่เป็นธรรม และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2.2 วัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นบทบาทของผู้บริหารมีอิทธิพลสำคัญต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เพราะผู้บริหารเป็นตัวกลางที่กำหนดบรรยากาศและทิศทางขององค์กร หากผู้บริหารสามารถปฏิบัติตนในบทบาทอย่างรับผิดชอบ โปร่งใส และให้ความสำคัญกับบุคลากร จะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการยอมรับ มีแรงจูงใจ และเกิดความผูกพันกับองค์กร สำหรับแนวทางการสร้างความไว้วางใจ โปร่งใส และการส่งเสริมความร่วมมือในทีม ความสำเร็จจะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรให้ความสำคัญกับบทบาทผู้นำอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้บุคลากรมีความสุขในการทำงานมากขึ้น และประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมก็จะดีขึ้นไปด้วย นอกจากนี้ ประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการบริการที่มีคุณภาพจากบุคลากรที่มีความสุขและมุ่งมั่นในงานของตนเอง

2.3 วัฒนธรรมองค์กรด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งบทบาทของผู้บริหารมีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีอย่างชัดเจน เพราะการมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนช่วยสร้างความมั่นใจและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร อย่างไรก็ตาม การยึดติดกับบทบาทอย่างเคร่งครัดอาจก่อให้เกิดความไม่ยืดหยุ่นและจำกัดการแสดงออกของบุคลากร การพัฒนาวัฒนธรรมนี้จึงควรมุ่งเน้นการกำหนดบทบาทที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถของบุคลากร พร้อมทั้งส่งเสริมการสื่อสารและความร่วมมือในทีม สำหรับกระบวนการพัฒนาควรเริ่มจากการประเมินบทบาทปัจจุบัน วางแผนกำหนดบทบาทใหม่ อบรมและสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจ ติดตามประเมินผล และปรับปรุงบทบาทอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์สำคัญได้แก่การส่งเสริมการสื่อสารสองทาง การใช้ระบบรางวัลที่เหมาะสม และการสร้างส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อให้เกิดความสุขในการทำงานและประสิทธิภาพในการบริหารองค์การอย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2.4 วัฒนธรรมองค์กรด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งการสนับสนุนของผู้บริหารมีผลอย่างมากต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เพราะการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหารช่วยสร้างความมั่นใจ ความรู้สึกมีคุณค่า และแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากร แม้ว่าจะมีปัญหาและอุปสรรค เช่น การขาดทรัพยากรและการสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง

แต่ด้วยการวางแผนพัฒนาที่เหมาะสมและมีกระบวนการที่ชัดเจน อาทิ การวิเคราะห์ความต้องการ วางแผนอบรมและพัฒนา ติดตามประเมินผล จะช่วยให้วัฒนธรรมนี้ส่งผลต่อความสุขในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่สำคัญประกอบด้วยการสร้างความไว้วางใจ การให้รางวัล การพัฒนาทักษะการสื่อสาร และส่งเสริมความร่วมมือภายในองค์กร เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืนในยุคที่องค์กรต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายอย่างต่อเนื่อง

3. ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและวัฒนธรรมองค์กรมีบทบาทสำคัญต่อความสุขในการทำงานด้านการติดต่อสัมพันธ์ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เนื่องจากผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการสื่อสารอย่างเปิดเผย ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ทำให้บุคลากรรู้สึกได้รับการสนับสนุนและยอมรับ ส่งผลให้เกิดความสุขและแรงจูงใจในการทำงาน ตัวชี้วัดความสำเร็จรวมถึงความพึงพอใจในการสื่อสารความร่วมมือในทีม และการลดความขัดแย้ง ซึ่งสามารถสังเกตได้จากบรรยากาศการทำงาน และผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น นอกจากนี้การสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรีเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความสุขนี้ ผลที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปเป็นต้นแบบคือการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาผู้นำที่ใส่ใจบุคลากร ส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพมากขึ้น เพราะบุคลากรมีความสุขและประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้นโดยตรง ซึ่งส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

3.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและวัฒนธรรมองค์กรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความรักในงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรที่เห็นคุณค่าและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม จะช่วยสร้างความผูกพันและแรงจูงใจในการทำงาน บุคลากรที่รักในงานจะมีความสุข มีความมุ่งมั่น และพร้อมพัฒนาตนเองและองค์กรต่อเนื่อง ตัวชี้วัดความสำเร็จได้แก่ ความพึงพอใจในการทำงาน อัตราการลาออกต่ำ และการเติบโตในหน้าที่การงาน ผลที่เป็นรูปธรรมเช่น ผลงาน

ที่มีคุณภาพดีขึ้น ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรและผู้บริหาร รวมถึงสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและสนับสนุนการพัฒนาตนเอง ผลของภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์กรนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อบุคลากรเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพสูงขึ้น เนื่องจากบุคลากรที่รักในงานจะทำงานด้วยความตั้งใจและทุ่มเทอย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาวอย่างยิ่งย่น

3.3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและวัฒนธรรมองค์กรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสุขในการทำงานด้านความสำเร็จของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เนื่องจากผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุน จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ ทำให้บุคลากรมีความมั่นใจและเห็นคุณค่าในงานที่ทำ ส่งผลให้บุคลากรเกิดความสุขและมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมายงาน ตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ อัตราการบรรลุเป้าหมาย ความพึงพอใจในงาน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมองค์กร ซึ่งสะท้อนถึงความสุขและความสำเร็จของบุคลากร ผลลัพธ์ที่ชัดเจนคือ การเพิ่มประสิทธิภาพงานลดอัตราการลาออก และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ผลดีเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลต่อบุคลากรเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากบุคลากรที่มีความสุขและประสบความสำเร็จจะทำงานด้วยความตั้งใจและเต็มที่ ซึ่งช่วยให้องค์กรเติบโตอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านความสำเร็จในงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ วนุรป่าชียะห์ ภูนา (2561) ได้ศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัย 1) ระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมีความสุข และสอดคล้องงานวิจัยของ พงศ์ชัย ญัฐสุโสภณ (2566) ได้ศึกษาความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลบางละมุง ผลการศึกษา

พบว่า (1) ระดับความสุขในการทำงานและปัจจัยสูงและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางละมุง อยู่ในระดับมากสอดคล้องงานวิจัยของ ศกวรรณ วงษ์แจ้ง (2561) ได้ศึกษาการศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา พบว่า ระดับความสุข ในการทำงานด้านปลอดภัยนี้มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านมีสุขภาพดี ด้านมีน้ำใจ ด้านมีคุณธรรม ตามลำดับสามารถอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการติดต่อสัมพันธ์ พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานก่อให้เกิดความช่วยเหลือระหว่างกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ปริดาภรณ์ ศุทธิเวทิน (2564) ศึกษาเรื่องความสุขในการทำงานของบุคลากรส่วนกลาง กรมส่งเสริมสหกรณ์ ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรส่วนกลาง กรมส่งเสริมสหกรณ์ที่มีเพศ ระดับการศึกษา ระดับเงินเดือนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน ทำให้ความสุขในการทำงานโดยภาพรวมต่างกัน และบุคลากรส่วนกลาง กรมส่งเสริมสหกรณ์ที่มีอายุ และประเภทบุคลากรต่างกัน ทำให้ความสุขในการทำงานโดยภาพรวมไม่ต่างกัน นอกจากนี้ปัจจัยด้านการติดต่อสัมพันธ์ และปัจจัยด้านความสำเร็จในงานมีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรส่วนกลาง กรมส่งเสริมสหกรณ์ และสอดคล้องงานวิจัยของ จิรภัทร์ โพธิ์บาทะ (2565) ได้ศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า 1. ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความสำเร็จในงาน การเป็นที่ยอมรับ ความรักในงาน และการติดต่อสื่อสาร ตามลำดับ

1.2 ด้านความรักในงาน พบว่า ความยินดีในสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของงาน กระตือรือร้นในการทำงาน เกิดความรู้สึกในทางบวกที่ได้ทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ จิรภัทร์ โพธิ์บาทะ (2565) ได้ศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า 1. ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความสำเร็จในงาน การเป็นที่ยอมรับ ความรักในงาน และการติดต่อสื่อสาร ตามลำดับ

1.3 ด้านความสำเร็จในงาน พบว่า การได้รับมอบหมายให้ทำงานที่ท้าทายให้สำเร็จ มีอิสระในการทำงาน เกิดผลลัพธ์การทำงานไปในทางบวก ทำให้รู้สึกมีคุณค่าในชีวิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ พงศ์ชัย ญัฏฐโสภณ (2566) ได้ศึกษาความสุข

ในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ในการปฏิบัติงานกรณีศึกษาเจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลบางละมุง ผลการศึกษาพบว่า (1) ระดับความสุขในการทำงานและปัจจัยสูง และประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางละมุง อยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของ ปรีดาภรณ์ ศุทธิเวทิน (2564) ศึกษาเรื่อง ความสุขในการทำงานของบุคลากรส่วนกลาง กรมส่งเสริมสหกรณ์ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรส่วนกลาง กรมส่งเสริมสหกรณ์ที่มีเพศ ระดับการศึกษา ระดับเงินเดือนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน ทำให้ความสุขในการทำงานโดยภาพรวมต่างกัน และบุคลากรส่วนกลาง กรมส่งเสริมสหกรณ์ที่มีอายุ และประเภทบุคลากรต่างกัน ทำให้ความสุขในการทำงานโดยภาพรวมไม่ต่างกัน นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการติดต่อสัมพันธ์ และปัจจัยด้านความสำเร็จในงานมีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรส่วนกลาง กรมส่งเสริมสหกรณ์ สอดคล้องงานวิจัยของ จิรภัทร์ โพธิ์บาทะ (2565) ได้ศึกษา ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1. ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด ชลบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ความสำเร็จในงาน การเป็นที่ยอมรับ ความรักในงาน และการติดต่อสื่อสาร ตามลำดับ

1.4 ด้านการเป็นที่ยอมรับ พบว่า การรับรู้ว่าตนเองได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ จิรภัทร์ โพธิ์บาทะ (2565) ได้ศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่าความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ความสำเร็จในงาน การเป็นที่ยอมรับ ความรักในงาน และการติดต่อสื่อสาร ตามลำดับ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โดยการศึกษา เรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยพบว่า 1) ระดับความสุขในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสำเร็จในงาน รองลงมา คือ การเป็นที่ยอมรับ ความรักในงาน และการติดต่อสัมพันธ์ 2) ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความสุขในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ระดับ .05) ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และวัฒนธรรมองค์กรแบบสนับสนุน

ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 76.60 และ 3) แนวทางพัฒนา ได้แก่ การปรับวิธีสร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาทักษะการสื่อสารวิสัยทัศน์ และส่งเสริมการฝึกอบรมและสัมมนา ร่วมกัน **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1. ส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน อบจ. ปทุมธานี สร้างแรงบันดาลใจในฐานะกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากร พัฒนาศักยภาพผู้นำสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีเป้าหมายร่วมประเพณีและสะท้อนผลภาวะผู้นำ และสนับสนุนการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 2. ส่งเสริมการบริหารงานเชิงเป้าหมาย สร้างแรงจูงใจในการทำงานบนพื้นฐานของความสำเร็จ ส่งเสริมภาวะผู้นำที่ขับเคลื่อนด้วยเป้าหมาย และผลลัพธ์ และสนับสนุนสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมาย 3. ผลักดันวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นเป้าหมายและความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการบริหารงานโดยใช้ระบบแรงจูงใจที่เน้นผลสัมฤทธิ์พัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้นำที่มุ่งผลลัพธ์และสร้างแรงบันดาลใจสู่ความสำเร็จ สร้างบรรยากาศองค์กรที่กระตุ้นความมุ่งมั่นและความภาคภูมิใจในผลงาน 4. พัฒนาระบบบริหารงานที่สนับสนุนการทำงานให้ประสบความสำเร็จ สร้างระบบการยกย่องชมเชยความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อให้ประสบความสำเร็จในงานมากขึ้น และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคลากร **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. บทบาทของความผูกพันต่อองค์กรในการส่งผ่านผลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับเทศบาลในจังหวัดปทุมธานี 3. การศึกษามุมมองของบุคลากรต่อภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานการวิจัยเชิงคุณภาพในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- จิรภัทร์ โพธิ์บาทะ. (2565). ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด ชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. วิทยาลัยการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นุรปาชียะห์ กุณา. (2561). ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอเมืองปัตตานีจังหวัดปัตตานี. ใน สารนิพนธ์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ปรีดาภรณ์ ศุทธิเวทิน. (2562). ความสุขในการทำงานของคนทำงานส่วนกลาง กรมส่งเสริมสหกรณ์. ใน การศึกษาอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เปรมทิพย์ คำทะเนตร. (2564). ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พงศ์ชัย ัญญุโสภณ. (2566). ความสุขในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานกรณีศึกษาเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางละมุง. ใน การค้นคว้าอิสระ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทรดนัย ฉลองบุญ. (2561). ความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ. *Journal of MCU Peace Studies Special Issue*, 6(พิเศษ), 590–598.
- ศกลวรรณ วงษ์แจ้ง. (2561). การศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2559). ROI ขององค์กรที่มีความสุข. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/111570>
- สินทร แซ่ฉั่ว. (2553). ความสุขในการทำงานของบุคลากรเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์กลุ่มสื่อและกลุ่มงานสร้างสรรค์เพื่อการใช้งาน. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Bass and Avolio. (1991). *The full range leadership development programs: Basic and advanced manuals*. New York: Bass, Avolio Associates.
- Burns. (1978). *Leadership*. New York: Harper and Row.
- Gouran, Weithoff and Doeler. (1994). *Mastering. Communication*. (2nd Ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Kouzes and Posner. (2002). *The Leadership Challenge*. (3rd Ed.) San Francisco: Jossey-Bass.
- Manion. (2003). Joy at work: Creating a positive workplace. *Journal of Nursing Administration*, 33(12), 652–655.
- Neagley and Others. (1969). *The School Administrator and Learning Resources*. New Jersey: Prentice-Hall.

Schein. (1992). *Organizational culture and leadership*. (2nd Ed). San Francisco: Jossey-Bass.

Stogdill. (1969). Validity of leader behavior descriptions. *Personnel Psychology*, 22(2), 153–158.

การประยุกต์ใช้กาลามสูตรอย่างมีสติในสังคมยุคใหม่*

A MINDFUL APPLICATION OF KĀLĀMASUTTA IN MODERN SOCIETY

พระครูวินัยธรยุทธพงษ์ อากาศโร

Phrakru winaitornyutthapong Apakro

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: yutthapongemget@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 18 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 20 ตุลาคม 2568

Received 6 October 2025; Revised 18 October 2025; Accepted 20 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย บทบาท และการประยุกต์ใช้หลักธรรมใน กาลามสูตร อันเป็นพระสูตรสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งปรากฏในอังคุตตรนิกาย ติกนิบาต โดยมุ่งเน้นที่หลักการใช้อยุทธศาสตร์และเหตุผลก่อนเชื่อหรือยึดมั่นในสิ่งใด บริบทของการแสดงพระสูตรนี้คือ ความสับสนของชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคมที่เผชิญกับคำสอนจากนักบวชนิกายต่าง ๆ ที่มีความขัดแย้งกัน พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงหลัก 10 ประการแห่ง “การไม่ควรเชื่อทันที” เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาความจริง โดยเน้นการใช้ โยนิโสมนสิการ หรือการพิจารณาโดยแยกกาย

ในสังคมปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารไหลบ่าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในสังคมดิจิทัล หลักกาลามสูตรจึงยังคงความร่วมสมัยและมีคุณค่าทางจริยธรรมและปัญญาอย่างเด่นชัด เนื้อหาในบทความได้วิเคราะห์การประยุกต์ใช้กาลามสูตรในหลากหลายมิติ เช่น การเสพข่าวสารอย่างมีสติ การตัดสินใจทางสังคมอย่างมีเหตุผล การปลูกฝังเยาวชนให้คิดเป็น ถามเป็น และการพัฒนาตนเองด้วยการตั้งคำถามต่อความเชื่อที่ยึดถือ บทความชี้ให้เห็นว่า กาลามสูตร

Citation:

* พระครูวินัยธรยุทธพงษ์ อากาศโร. (2568). การประยุกต์ใช้กาลามสูตรอย่างมีสติในสังคมยุคใหม่.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(6), 820-833.

Phrakru winaitornyutthapong Apakro. (2025). A Mindful Application Of Kālāmasutta In Modern Society.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 820-833.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

มิใช่เพียงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หากแต่เป็นเครื่องมือทางความคิดที่มีศักยภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาในสังคมโลกยุคใหม่ แนวคิดในพระสูตรนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์ ด้วยความเคารพความแตกต่าง ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมสันติภาพภายในและภายนอก โดยมีปัญญาเป็นเครื่องนำทางในการดำรงชีวิตอย่างมีสติและไม่หลงเชื่อตามกระแสอย่างไร้เหตุผล

คำสำคัญ: กาลามสูตร, เหตุผล, สติ, สังคมยุคใหม่

Abstract

This academic article aims to explore definition, roles, and application of principles in Kālāmasutta, an important discourse in Theravāda Buddhism, which appears in Aṅguttara Nikāya, Tika Nipāta. It also focuses on employing wisdom and rational inquiry before believing in or adhering to something. The context of this discourse concerns the confusion of the Kalama people living in Kesaputta village, who were confronted with conflicting teachings from various ascetics and religious sects. The Buddha therefore presented ten principles of “non-immediate acceptance” as a guideline for discerning the truth, emphasizing the practice of Yoniso-manasikāra, or thorough attention.

In the current digital society, where information flows rapidly, Kālāmasutta maintains its contemporary significance and provides clear ethical and intellectual value. This academic article analyzes the application of Kālāmasutta in various perspectives: mindful consumption of information, rational social decision-making, fostering critical thinking and inquisitiveness among youth, and self-development through questioning deeply held beliefs. Kālāmasutta is not only a set of Buddhist principles but also a cognitive tool with potential to cultivate intellectual resilience in modern society. The concepts in Kālāmasutta can be applied to foster societies that promote creative coexistence through respect for diversity, conflict reduction, and the cultivation of both inner and outer peace, with wisdom guiding mindful living

and encouraging critical discernment rather than unthinking conformity to current trends.

Keywords: Kālāmasutta, Reasonability, Mindfulness, Modern society

บทนำ

ในสังคมยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและเข้าถึงผู้คนได้ในทุกมิติของชีวิต การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นอย่างฉับพลันและต่อเนื่อง ผู้คนต้องเผชิญกับกระแสข้อมูลจำนวนมากที่หลั่งไหลเข้ามาจากสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีลักษณะของการสื่อสารแบบรวดเร็วและไร้พรมแดน อันนำไปสู่ความยากลำบากในการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นที่มีอคติหรือบิดเบือน ข่าวลือและข้อมูลเท็จสามารถแพร่กระจายได้โดยง่ายและรวดเร็ว จนส่งผลกระทบต่อกระบวนการรับรู้ ความคิด และการตัดสินใจของบุคคลในวงกว้าง (สุภาพร พงษ์พานิช, 2564, น. 28-29) เมื่อเผชิญกับโลกที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางความคิดและอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอก การดำรงชีวิตอย่างมีสติและการรู้เท่าทันต่อสิ่งที่เข้ามากระทบจึงเป็นทักษะจำเป็นของมนุษย์ยุคใหม่ ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างมีปัญญาและไม่ถูกครอบงำด้วยข้อมูลที่ผิดพลาด ได้แก่ “กาลามสูตร” ซึ่งปรากฏใน อังคุตตรนิกาย ตักกนิบาต เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ผู้ฟังใช้วิจลณญาณพิจารณาเหตุผลก่อนการเชื่อ ไม่หลงเชื่อต่อสิ่งใดโดยปราศจากการไตร่ตรองด้วยตนเอง พระสูตรนี้เกิดจากเหตุการณ์ที่ชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคมเกิดความสับสนจากการที่มีนักบวชนิกายต่าง ๆ เข้ามาเผยแผ่คำสอนที่ขัดแย้งกัน พระพุทธองค์จึงทรงชี้แนะว่า “อย่าเพิ่งเชื่อสิ่งใดเพียงเพราะได้ยินมา อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเป็นคำที่เล่าลือกัน อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเป็นคำสอนที่ตกทอดกันมา... แต่อย่าเพิ่งปฏิเสธเสียทีเดียวเช่นกัน จงพิจารณาด้วยปัญญา เมื่อเห็นว่สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ ไม่เบียดเบียน ก่อให้เกิดคุณและความเจริญทางใจ จึงพึงรับเอาไว้ประพฤติปฏิบัติ” (พระมหาจุติชัย วชิรเมธี, 2553, น. 15-21) แนวทางนี้ ถือเป็นการส่งเสริมการใช้เหตุผลและการคิดอย่างมีวิจลณญาณ (critical thinking) ซึ่งเป็นหัวใจของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกยุคข่าวสาร การน้อมนำหลักกาลามสูตรมาใช้ในยุคปัจจุบันสามารถนำไปประยุกต์ได้ในหลายบริบท อาทิ การเลือกเสพข่าวสารอย่างมีสติ การกลั่นกรองข้อมูลก่อนเชื่อหรือแชร์ การเข้าใจความหลากหลายทางความคิดอย่างรอบด้าน รวมถึงการตัดสินใจในประเด็น

สำคัญต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ทั้งในมิติส่วนตัวและสังคม แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยความสับสนและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขภายใน สมดุล และไม่ถูกรอบงำจากโลกภายนอก (สมชาย เสถียรยุทธ, 2562, น. 74-80)

การดำเนินชีวิตในโลกยุคดิจิทัลอย่างมีสติและเหตุผลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในบริบทปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารสามารถถูกผลิตซ้ำและเผยแพร่ได้ในเวลาเพียงชั่วพริบตา ความเห็น ความนิยม และกระแสบนสื่อออนไลน์มักกลายเป็นแรงขับเคลื่อนพฤติกรรมของผู้คนมากกว่าการใช้วิจารณญาณส่วนบุคคล พฤติกรรมเช่นนี้นำไปสู่การตัดสินใจที่ขาดการพิจารณา หลายคนเชื่อถือสิ่งที่ปรากฏบนหน้าจออุปกรณ์สื่อสารโดยไม่ผ่านการไตร่ตรองหรือกลั่นกรองข้อเท็จจริง ส่งผลให้เกิดการเข้าใจผิดทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม เช่น การตัดสินใจอื่นจากข้อมูลเพียงบางส่วน หรือการตอบสนองต่อข้อมูลบิดเบือนด้วยความหวาดกลัวหรือความเกลียดชัง ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในวงกว้าง (สุพัตรา พิริยะพงศ์, 2562, น. 34-38) ในทัศนะของพระพุทธศาสนา การ “รู้เท่าทัน” (โยนิโสมนสิการ) ถือเป็นกระบวนการทางปัญญาที่สำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับการพิจารณาด้วยเหตุผลก่อนการยอมรับหรือเชื่อถือสิ่งใด ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมสำคัญที่ปรากฏใน “กาลามสูตร” ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ชาวกาลามะแห่งเกสปุตนิคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตือนมิให้เชื่อสิ่งใดโดยปราศจากการพิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่ว่าจะเป็นคำบอกเล่า ความเชื่อที่สืบทอดกันมา หรือแม้แต่คำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิก็ตาม หากสิ่งนั้นยังไม่ได้รับการไตร่ตรองด้วยปัญญาว่าเป็นประโยชน์ เป็นกุศล และไม่เบียดเบียนตนหรือผู้อื่น จึงยังไม่ควรปลงใจเชื่อ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550, น. 16-20) ดังพระพุทธดำรัสว่า “อย่าเพิ่งเชื่อ เพราะได้ยินมานาน อย่าเพิ่งเชื่อ เพราะสืบทอดกันมา อย่าเพิ่งเชื่อ เพราะเป็นคำพูดของครูบาอาจารย์... เมื่อใดท่านรู้ด้วยตนเองว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นกุศล ไม่มีโทษ ควรสรรเสริญ เมื่อนำมาแล้วและปฏิบัติแล้วเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุข เมื่อนั้นท่านจึงควรยึดไว้และประพฤติตาม”(ที.ปา. (ไทย) 2/105-109/26)

หลักกาลามสูตรจึงมิได้เป็นเพียงคำสอนเชิงศาสนา หากแต่เป็นแนวทางเชิงปัญญาที่ “ก้าวข้ามกาลเวลา” เพราะสามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะในโลกยุคใหม่ที่ข้อมูลข่าวสารท่วมท้นและความเชื่อสามารถถูกชักนำโดยอัลกอริทึมและอำนาจของสื่อดิจิทัล กาลามสูตรเสนอแนวคิดพื้นฐานที่ว่า “อย่าเชื่อทันทีจนกว่าจะเข้าใจด้วยตนเอง” ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้มนุษย์ได้ใช้เสรีภาพทางความคิดในการพิจารณาความจริง โดยมีได้ห้ามการเชื่อเสียทั้งหมด แต่แนะนำให้ใช้ดุลพินิจและเหตุผลก่อนการตัดสินใจ ความพิเศษของหลักธรรมในพระ

สูตรนี้อยู่ที่การเน้นให้มนุษย์เป็นผู้ใช้ปัญญาอย่างแท้จริง แตกต่างจากแนวคิดที่เน้นศรัทธาโดยปราศจากการตั้งคำถาม ซึ่งอาจทำให้บุคคลกลายเป็นผู้ตามโดยไม่รู้ตัว แม้แต่สิ่งที่สังคมเห็นพ้องว่าเป็นความจริง พระพุทธเจ้าก็ยังทรงเตือนไม่ให้ถือเป็นเครื่องตัดสินอย่างเด็ดขาด เพราะสิ่งที่ปรากฏอาจผิดพลาดได้ จึงต้องอาศัยการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนเชื่อหรือยึดมั่น นับเป็นการส่งเสริมปัญญาในฐานะคุณสมบัติสำคัญของมนุษย์ในการดำรงชีวิตท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2564, น. 55-60)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย หลักการ และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมใน กาลามสูตร อันเป็นพระธรรมคำสอนที่มีนัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตทั้งในระดับบุคคลและสังคมร่วมสมัย ในยุคที่ผู้คนให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพและหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น หลักธรรมในกาลามสูตรจึงปรากฏคุณค่าอย่างชัดเจนในฐานะเครื่องมือส่งเสริม “การรู้” ที่แท้จริงตามแนวทางแห่งพุทธปัญญา โดยเน้นให้มนุษย์ใช้ปัญญาใคร่ครวญแทนการยึดมั่นในความเชื่อโดยปราศจากเหตุผล การศึกษาและทำความเข้าใจกาลามสูตรในเชิงลึก จึงมิใช่เพียงการเรียนรู้พระธรรมเพื่อจุดประสงค์ทางศาสนา หากยังเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะทางความคิดและการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสามารถนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างสงบ เยือกเย็น และมีสติ ทั้งในมิติของตนเอง ครอบครัว และการอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีคุณภาพยิ่งในบริบทของโลกยุคดิจิทัลซึ่งข้อมูลจำนวนมากหมุนเวียนอย่างรวดเร็วและมักปราศจากการกลั่นกรอง หลักการในกาลามสูตรจึงมีความสำคัญยิ่งในการฝึกฝนตนให้มีความระมัดระวังทางปัญญา ไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวสารที่บิดเบือนจากความจริง ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดและการรับรู้ อันเป็นรากฐานของการดำรงอยู่ด้วยความมั่นคง มีเหตุผล และสามารถเผชิญความไม่แน่นอนของโลกได้อย่างมีสติและปัญญา

ความเป็นมาของกาลามสูตร

กาลามสูตร เป็นพระสูตรสำคัญที่สะท้อนหลักการแห่งการใช้ปัญญาอย่างรอบคอบก่อนการเชื่อหรือยึดมั่นในสิ่งใด พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระสูตรนี้แก่ชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคม ซึ่งเกิดความสับสนจากการได้รับฟังคำสอนที่แตกต่างกันของนักบวชนิกายต่าง ๆ สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงธรรมที่เน้นการไม่ด่วนตัดสินหรือเชื่อตามกันโดยปราศจากเหตุผล กาลามสูตรจึงนับเป็นคำสอนที่โดดเด่นในด้านการส่งเสริมเสรีภาพทาง

ความคิด การพิจารณาอย่างมีเหตุผล และการรู้เท่าทันต่อสิ่งที่เข้ามากระทบจิตใจ ซึ่งยังคงมีคุณค่าและความร่วมสมัยในโลกยุคข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในที่นี้จะขอกล่าว

1. ประวัติและที่มา “กาลามสูตร” นับเป็นพระสูตรสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาท ปรากฏอยู่ใน อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต แห่งพระไตรปิฎก โดยพระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคม ซึ่งกำลังเผชิญความลังเลและความสับสนจากการได้รับฟังคำสอนที่ขัดแย้งกันของนักบวชนิกายต่าง ๆ ที่เดินทางมาเผยแผ่แนวคิดในพื้นที่เดียวกัน ด้วยความไม่แน่ใจว่าแนวทางใดควรเชื่อถือ จึงกราบทูลขอคำแนะนำจากพระพุทธองค์ พระพุทธเจ้าทรงใช้โอกาสดังกล่าวแสดงหลักธรรมที่เน้นการใช้เหตุผลและการพิจารณาด้วยตนเองก่อนเชื่อหรือยึดมั่นในสิ่งใด โดยมีให้เชื่อเพียงเพราะคำบอกเล่า ความเชื่อดั้งเดิม หรือชื่อเสียงของผู้กล่าว (ที.ปา. (ไทย) 2/105-109/26)

พระสูตรนี้จึงมีจุดกำเนิดจากบริบทแห่งความหลากหลายของข้อมูล ความเห็น และความเชื่อ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพสังคมยุคปัจจุบันที่ผู้คนต้องเผชิญกับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่ทั้งจริงและเท็จปะปนกัน กาลามสูตรจึงมิใช่เพียงคำสอนในบริบททางศาสนาเท่านั้น หากยังสะท้อนหลักการรู้เท่าทันและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ยังคงมีคุณค่าในโลกยุคข่าวสารไร้พรมแดนอีกด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550, น. 13-21) กาลามสูตรถือเป็นพระสูตรสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงหลักการใช้อยุทธปัญญาและวิจารณญาณอย่างลึกซึ้งในการพิจารณาสิ่งที่ได้ยิน ได้เห็น หรือได้รับรู้ ซึ่งแม้จะเป็นคำสอนที่มีอายุยาวนานกว่า 2500 ปี แต่ก็ยังคงมีคุณค่าและความร่วมสมัยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของโลกยุคปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารจำนวนมหาศาลสามารถถูกผลิตซ้ำ บิดเบือน หรือเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว หลักธรรมในพระสูตรนี้จึงทำหน้าที่เสมือน “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา” สำหรับมนุษย์ในการเผชิญกับกระแสความเชื่อและอคติที่อาจชักจูงให้หลงผิดได้โดยง่าย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550, น. 10-15)

พระพุทธเจ้าทรงแสดงกาลามสูตรแก่ชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคม โดยมีเจตนาสำคัญเพื่อชี้แนะแนวทางการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ มิใช่เชื่อโดยปราศจากการพิจารณา พระองค์ทรงแสดงหลัก 10 ประการที่ไม่ควรเชื่อทันที โดยแต่ละข้อสะท้อนให้เห็นถึงกับดักทางความคิด และอคติที่มนุษย์มักเผชิญ ได้แก่

1) มา อนุสสเวน “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะได้ฟังต่อกันมา” หมายถึงการไม่ยึดถือคำบอกเล่าที่สืบทอดกันมาหลายรุ่นโดยไม่การตรวจสอบ

2) มา ปรมปราย “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเป็นสิ่งที่เล่าสืบต่อกันมาโดยประเพณี” เน้นถึงอันตรายของการยึดติดกับประเพณีที่อาจไม่เหมาะสมกับยุคสมัย

3) มา อิติกราย “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเป็นข่าวลือ” กล่าวถึงความจำเป็นในการแยกแยะข่าวสารที่ไม่มีหลักฐานอ้างอิง

4) มา ปิฎกสมปทาเนน “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะมีการบันทึกไว้ในคัมภีร์” แม้คัมภีร์จะเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ แต่หากปราศจากความเข้าใจและการไตร่ตรอง อาจนำไปสู่ความหลงผิดได้

5) มา ตักกเหตุ “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะอ้างตรรกะหรือเหตุผลเพียงอย่างเดียว” เน้นว่าเหตุผลเชิงทฤษฎีอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเสมอไป

6) มา นยเหตุ “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะการอนุมาน” การสรุปจากข้อเท็จจริงบางส่วนอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด

7) มา อากาเรปวิตทุกเณ “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะการคิดตามลักษณะที่ปรากฏ” แม้สิ่งใดจะดูเหมือนมีเหตุผล แต่หากยังไม่ผ่านการพิสูจน์ก็ไม่ควรปลงใจเชื่อ

8) มา ทิฏฐินิขณานกขนติยา “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะสอดคล้องกับทัศนะของตนเอง” การยึดติดในทัศนะตน อาจเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความจริง

9) มา ภวรูปโต “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะผู้พูดดูน่าเชื่อถือ” รูปลักษณ์ภายนอกมิได้เป็นหลักประกันความจริง

10) มา สมโณ โน ครุติ “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเป็นคำกล่าวของครูบาอาจารย์” แม้เป็นผู้ที่เราเคารพนับถือ ก็ยังจำเป็นต้องพิจารณาสิ่งที่ท่านสอนด้วยเหตุผล (ที.ปา. (ไทย) 2/105-109/26)

หลักธรรมทั้ง 10 ประการข้างต้น จึงไม่ใช่คำสอนให้เกิดความสงสัยหรือระแวงอย่างไร้ทิศทาง แต่เป็นการปลุกฝังเจตคติแห่งการ “รู้เท่าทัน” และ “ไม่หลงเชื่อโดยง่าย” ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้มีสติและปัญญา เมื่อพิจารณาว่าสิ่งใดเมื่อปฏิบัติแล้วเป็นไปเพื่อความเจริญ ก่อให้เกิดประโยชน์ ไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น เมื่อนั้นจึงควรยึดถือไว้และดำเนินตามหลักการนี้ยังสัมพันธ์กับบริบทของการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ที่มีความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ และค่านิยม การดำรงชีวิตโดยปราศจากหลักการพิจารณาที่มั่นคง ย่อมนำไปสู่ความขัดแย้งหรือความเข้าใจผิดได้ง่าย ดังนั้นกาลามสูตรจึงมิใช่เพียงหลักธรรมทางศาสนา หากแต่เป็นแนวทางในการพัฒนาภูมิคุ้มกันทางปัญญา เสริมสร้างความสงบ สติ และสมดุลในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์

2. บทบาทในศาสนาพุทธ กาลามสูตรมิได้เป็นเพียงถ้อยคำตอบของพระพุทธเจ้าในบริบทเฉพาะของชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคม หากแต่ถือเป็นหลักธรรมที่มีสถานะเชิงโครงสร้าง (structural principle) สำคัญของแนวคิดในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในด้าน “กระบวนการแสวงหาความจริง” และ “การพัฒนาปัญญา” อันเป็นเป้าหมายหลักของการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธ พระพุทธศาสนาไม่ได้เน้นให้ผู้ปฏิบัติเพียงแค่เชื่อด้วยศรัทธาเท่านั้น หากแต่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ใช้ โยนิโสมนสิการ (การพิจารณาโดยแยบคาย) เป็นเครื่องมือสำคัญในการกลั่นกรองความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของตนเองอย่างมีระบบ ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นความเป็นศาสนาแห่งปัญญา มิใช่ศรัทธาแบบดั้งเดิมที่ไร้การไตร่ตรอง (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559, น. 102-103) สาระสำคัญของกาลามสูตรอยู่ที่การวางกรอบแห่งการรู้เท่าทันต่อปัจจัยภายนอกที่อาจมีอิทธิพลต่อความเชื่อของบุคคล เช่น ข่าวลือ ความเชื่อดั้งเดิม หรือบุคลิกของผู้พูด โดยพระพุทธเจ้ามิได้ทรงห้ามความเชื่อโดยสิ้นเชิง หากแต่ทรงเสนอแนวทางในการพิจารณาความเชื่อด้วยหลักเหตุผลและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยสิ่งที่ควรยึดถือ หลักการนี้จึงถือได้ว่าเปิดพื้นที่ให้กับ “เสรีภาพทางความคิด” (intellectual freedom) อย่างสร้างสรรค์ ภายใต้การควบคุมของสติและจริยธรรม (วิจิต จันทะวงศ์, 2559, น. 127-128) เมื่อพิจารณาในภาพรวม กาลามสูตรจึงทำหน้าที่เป็น “แนวทางการพัฒนาความเชื่ออย่างมีวิจารณ์ญาณ” ซึ่งมีบทบาทครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา การตัดสินใจทางจริยธรรม และการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธ กล่าวคือ เป็นการปฏิเสธแนวทางศรัทธาแบบมงาย และเน้นบทบาทของปัญญาในฐานะองค์ประกอบสำคัญของการเข้าถึงธรรมะ จุดยืนนี้สอดคล้องกับแนวทางของพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เน้นการรู้แจ้งผ่านการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง มากกว่าการยึดถือโดยอาศัยความเชื่อหรืออำนาจภายนอก

3. การตีความและความหมายในบริบทต่าง ๆ ในเชิงพุทธปรัชญา กาลามสูตร มักได้รับการตีความว่าเป็นหลักธรรมที่เน้นการพึ่งตนเองทางปัญญา และส่งเสริมเสรีภาพในการคิดอย่างมีเหตุผล (rational autonomy) พระพุทธเจ้ามิได้ทรงปฏิเสธความเชื่อโดยสิ้นเชิง หากแต่ทรงเสนอแนวทางในการสร้าง “ความเชื่อที่มีคุณภาพ” ผ่านกระบวนการตรวจสอบ กลั่นกรอง และพิจารณาด้วยตนเอง ทั้งในด้านเหตุผล คุณธรรม และผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวคือ โยนิโสมนสิการ หรือการใคร่ครวญอย่างแยบคาย อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความจริงและพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนา (วิเชียร สังข์เทพ, 2562, น. 79-80) ในบริบทของสังคมร่วมสมัย นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและจริยศาสตร์หลาย

ท่านได้นำหลักการในกาลามสูตรไปประยุกต์ใช้ในวงกว้าง โดยเฉพาะในการวิเคราะห์เชิงจริยธรรมเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออก การรู้เท่าทันสื่อ และการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณในโลกดิจิทัล กาลามสูตรจึงกลายเป็นหลักธรรมที่ “ก้าวข้ามกาลเวลา” และสามารถนำมาสนับสนุนการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ในระบบการศึกษาและสังคมสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมนี้จึงมิใช่เพียงคำสอนทางศาสนา หากแต่เป็นแนวคิดที่มีพลานุภาพทางปัญญาในการสร้างเสริม “จริยธรรมแห่งการไม่เชื่อโดยมงาย” ซึ่งกลายเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่ต้องอาศัยทักษะในการแยกแยะข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ปราศจากอคติ และเปิดกว้างต่อความจริงในมิติที่หลากหลาย กาลามสูตรจึงยังคงเป็นแหล่งอ้างอิงที่ทรงพลังในการพัฒนาความคิดและจริยธรรมของผู้คนในสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้นทุกวัน (ศิริพร บุญชิต, 2563, น. 106-110)

สรุปได้ว่า กาลามสูตรเป็นพระสูตรสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาท ปรากฏใน อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต แห่งพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคม ซึ่งเกิดความสับสนเพราะได้ฟังคำสอนที่แตกต่างจากนักบวชนานานิกาย พระองค์จึงทรงสอนหลักการใช้ปัญญาและการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนจะเชื่อหรือยึดมั่น กาลามสูตรได้เสนอหลัก 10 ประการที่ไม่ควรเชื่อโดยปราศจากการไตร่ตรอง เช่น อย่าเชื่อเพราะคำบอกเล่า ประเพณี ข่าวลือ หรือแม้แต่คำสอนของครูบาอาจารย์ เนื้อหานี้มิได้สอนให้สงสัยโดยไร้จุดหมาย แต่เน้นการรู้เท่าทันและพิจารณาตามเหตุผลและผลที่เกิดขึ้นจริง กาลามสูตรจึงสะท้อนเสรีภาพทางความคิดและการใช้ปัญญาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งยังคงมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อสังคมยุคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน

หลักธรรมที่ปรากฏในกาลามสูตร

กาลามสูตร นับเป็นพระสูตรสำคัญที่วางหลักพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการรู้และตัดสินใจทางจริยธรรม โดยมีสาระสำคัญที่เน้นการไม่เชื่อตามอย่างมงาย แต่ให้ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบด้าน หลักธรรมในกาลามสูตรสามารถสังเคราะห์ออกเป็น 4 ประการที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน ได้แก่

1. **การมีสติ** กาลามสูตรส่งเสริมให้บุคคลมีสติรู้เท่าทันต่อข้อมูล ความเชื่อ และอารมณ์ของตน มิให้จิตตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอคติหรือความคลั่งไคล้ หลักสตินี้จึงเป็นกลไกแรกในการกลั่นกรองสิ่งที่เข้ามากระทบทางใจและทางปัญญา โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลสามารถ

แพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว สติช่วยให้บุคคลระงับการตัดสินใจที่เร่งด่วน และเปิดพื้นที่ให้กับ การพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ (สมเกียรติ โอสธสภา, 2561, น. 85-88)

2. การตั้งอยู่ในความเป็นจริง พระพุทธเจ้าทรงชี้ว่า สิ่งที่เราควรเชื่อนั้น ต้องผ่านการ พิสูจน์ในทางปฏิบัติว่า นำไปสู่ความดีงาม ความสงบ และไม่เบียดเบียน ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การตั้งอยู่ในความเป็นจริงจึงมิใช่แค่การเชื่อสิ่งที่เห็นหรือได้ยิน แต่ต้องวิเคราะห์ผลที่ตามมาว่า เป็นประโยชน์แท้จริงหรือไม่ หลักธรรมนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “ธรรมวินิจฉัย” (การ วินิจฉัยตามธรรม) ซึ่งเน้นผลลัพธ์ที่สัมผัสได้ในชีวิตจริง (สุเมธ สุวรรณเนตร, 2560, น. 132-136)

3. การใช้เหตุผลและการประมาณค่า กาลามสูตรมิได้ส่งเสริมให้เชื่อเพียงเพราะ เหตุผลเชิงทฤษฎีหรือคำกล่าวอ้าง หากแต่เน้น “เหตุผลที่เชื่อมโยงกับประโยชน์แท้จริง” ดังที่ แสดงในข้อห้าม 10 ประการ ซึ่งเน้นย้ำว่า แม้สิ่งใดดูเหมือนมีเหตุผลหรือมาจากคัมภีร์ ก็ยังต้อง ตรวจสอบว่าผลลัพธ์ของสิ่งนั้นก่อให้เกิดประโยชน์หรือโทษ การใช้เหตุผลในกาลามสูตรจึงมิใช่ เชิงนามธรรมเท่านั้น แต่สัมพันธ์กับการประมาณค่าทางจริยธรรมและการใช้ชีวิตโดยตรง

4. การสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบ เมื่อแต่ละบุคคลมีหลักในการเชื่ออย่างมี เหตุผล และไม่หลงเชื่อตามอำนาจหรือกระแส ก่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความเข้าใจ เคารพ ความแตกต่าง และลดการแบ่งแยกในสังคม กาลามสูตรจึงมีนัยยะทางสังคมที่สำคัญ กล่าวคือ ช่วยสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางความคิด” ที่นำไปสู่สังคมแห่งสันติภาพและปัญญา

สรุปได้ว่า กาลามสูตรไม่ใช่เพียงหลักธรรมสำหรับการไม่เชื่อสิ่งที่ผิดเท่านั้น แต่เป็นแนวทางการ “สร้างศรัทธาที่มีคุณภาพ” ผ่านกระบวนการพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้สติ เหตุผล และประโยชน์เป็นเกณฑ์ชี้นำ ความสำคัญของกาลามสูตรจึงไม่ได้อยู่ที่การไม่เชื่อ แต่ เป็นการ “เชื่ออย่างมีสติและมีปัญญา” ซึ่งเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์ในสังคมปัจจุบัน

การประยุกต์ใช้กาลามสูตรอย่างมีสติในสังคมยุคใหม่

ในโลกปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่างลึกซึ้งในการดำเนินชีวิตของผู้คน การไหลเวียนของข้อมูลเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไร้ขอบเขต ส่งผลให้มนุษย์ต้องเผชิญกับกระแส ข่าวสารที่มีทั้งข้อเท็จจริงและข้อมูลที่บิดเบือนในทุกมิติของสังคม ความสามารถในการ ดำรงชีวิตด้วย “ความรู้เท่าทัน” จึงกลายเป็นทักษะสำคัญของการดำรงตนอย่างมีคุณภาพ

หลักธรรมใน กาลามสูตร ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้พิจารณาด้วยตนเองก่อนจะเชื่อสิ่งใด โดยมีให้เชื่อตามกันโดยไม่มีเหตุผล เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่และการคิดเชิงวิพากษ์ การใช้ปัญญาถ่วงถ่วงข้อมูลตามหลักกาลามสูตร เช่น การไม่เชื่อเพียงเพราะได้ยินมา หรือเห็นว่าผู้พูดมีอำนาจหรือศักดิ์ศรีสูง แต่ให้พิจารณาว่าสิ่งนั้นนำไปสู่ประโยชน์และไม่เบียดเบียนหรือไม่ คือกระบวนการที่ส่งเสริมให้มนุษย์มีวิจารณญาณอย่างอิสระและมีความรับผิดชอบต่องานสังคม หลักธรรมนี้จึงมีใช้เพียงคำสอนเชิงศาสนา หากแต่เป็นกรอบคิดเชิงจริยธรรมที่มีคุณค่าต่อทุกบริบทของยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นการเสพข่าว การตัดสินใจทางการเมือง หรือแม้แต่การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น กาลามสูตร จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือปัญญาที่ช่วยให้มนุษย์มีภูมิคุ้มกันทางความคิด ในท่ามกลางยุคที่ข่าวปลอม ความเกลียดชังทางความคิด และการบิดเบือนความจริงกำลังทำลายโครงสร้างของสังคมประชาธิปไตยทั่วโลก หลักธรรมนี้ยังเอื้อให้เกิด “เสรีภาพทางความคิดที่มีกรอบจริยธรรม” คือการเปิดรับข้อมูลโดยไม่ปิดกั้น แต่ไม่ยอมจำนนต่ออคติ ด้วยเหตุนี้ กาลามสูตรจึงยังคงมีความร่วมสมัย และเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลและสงบท่ามกลางคลื่นความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ การประยุกต์ใช้กาลามสูตรอย่างมีสติในสังคมยุคใหม่ ได้แก่

1. ความท้าทายของสังคมยุคใหม่ เช่น เทคโนโลยี และการสื่อสาร ในสังคมดิจิทัลที่ทุกคนสามารถเป็นทั้งผู้รับและผู้ส่งสารได้พร้อมกันผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การไหลเวียนของข้อมูลจึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่ผ่านกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ ความง่ายในการเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากกลับกลายเป็นความเสี่ยงต่อความเข้าใจผิด เมื่อผู้ใช้สื่อบางกลุ่มเลือกเฉพาะข้อมูลที่สนับสนุนความเชื่อของตน ขณะที่ปฏิเสธหรือมองข้ามข้อมูลที่ขัดแย้งกับมุมมองเดิม ซึ่งก่อให้เกิดภาวะ “ห้องสะท้อนเสียง” (Echo chamber) ที่ปิดกั้นการเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง การดำรงชีวิตในบริบทเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัย “หลักประกันทางปัญญา” ที่ช่วยให้บุคคลมีสติ ถ่วงถ่วงข้อมูลและตัดสินใจอย่างเป็นกลาง หลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะกาลามสูตร จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด ให้มนุษย์รู้เท่าทันข้อมูล และไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอคติหรือศรัทธาอย่างใดเหตุผล

2. การใช้กาลามสูตรในการแก้ปัญหาสังคม พระพุทธเจ้าทรงแสดง กาลามสูตรแก่ชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคม ซึ่งกำลังเกิดความสับสนจากการรับฟังคำสอนที่หลากหลายและขัดแย้งกันของนักบวชนิกายต่าง ๆ ที่พากันเข้ามาเผยแผ่คำสอนในพื้นที่เดียวกัน เพื่อคลี่คลายข้อสงสัยดังกล่าว พระองค์มิได้ทรงสั่งให้เชื่อคำสอนของตนทันที แต่ทรงเสนอหลักการ

พิจารณาความเชื่ออย่างมีวิจารณญาณ โดยตรัสว่า “อย่าเพิ่งเชื่อเพราะได้ยินมา เพราะเล่าสืบกันมา เพราะข่าวลือ เพราะมีอยู่ในคัมภีร์ แต่เมื่อใดเธอทั้งหลายพิจารณาแล้วเห็นว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นอกุศล มีโทษ บัณฑิตดีเตือน ประกอบแล้วไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุข เมื่อนั้นพึงละเสีย” และในทางตรงกันข้าม “เมื่อใดเธอทั้งหลายพิจารณาแล้วเห็นว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นกุศล ไม่มีโทษ บัณฑิตสรรเสริญ ประกอบแล้วเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุข เมื่อนั้นควรยึดถือไว้ และประพฤติตาม”(ที.ปา. (ไทย) 2/105-109/26-28) หลักการนี้สะท้อนถึงแนวคิดพื้นฐานในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับ “โยนิโสมนสิการ” (การพิจารณาโดยแยบคาย) ซึ่งมีใช้เพียงการคิดแบบมีเหตุผลเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ลึกซึ้ง ซึ่งผู้ปฏิบัติต้องใช้ทั้งการไตร่ตรองอย่างมีระบบ และการประเมินผลจากการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจแท้จริงต่อธรรมะและความเป็นจริงของชีวิต (พูนลาภ อุทัยเลิศ, 2558 : 34-36) หลักกาลามสูตรจึงเป็นคำสอนที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในกรอบศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกรอบคิดเชิงจริยธรรมที่ช่วยพัฒนาความเชื่ออย่างมีเหตุผลในทุกบริบทของสังคมร่วมสมัย

3. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การประยุกต์ใช้ กาลามสูตร ในชีวิตประจำวันสามารถดำเนินไปในหลายมิติ โดยมีจุดร่วมสำคัญคือ การส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลและวิจารณญาณ ซึ่งไม่เพียงเป็นแนวทางทางศาสนา หากแต่ยังเป็นทักษะชีวิตที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและซับซ้อน ได้แก่

1) ด้านการเสพข่าวสาร ท่ามกลางยุคดิจิทัลที่ข้อมูลไหลเวียนอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กาลามสูตร ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการกลั่นกรองข้อมูลก่อนเชื่อ การไม่เชื่อเพียงเพราะเป็นที่นิยม หรือเพราะ “มีคนแชร์มาก” เป็นจุดเริ่มของการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งช่วยลดโอกาสในการตกเป็นเหยื่อของข่าวลวงหรือการบิดเบือนข้อมูล ทั้งยังช่วยให้ผู้รับสารตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2) ด้านการตัดสินใจทางสังคม: การตัดสินใจในประเด็นทางสังคม เช่น ความยุติธรรม ความเท่าเทียม หรือประเด็นทางการเมือง ไม่ควรตั้งอยู่บนฐานของเสียงข้างมากหรือการยอมรับในอำนาจโดยไม่มีการตั้งคำถาม หลักธรรมใน กาลามสูตร ชี้ให้เห็นว่า แม้แต่ผู้ที่ดูน่าเชื่อถือ เช่น ผู้นำหรือครูบาอาจารย์ ก็อาจมีมุมมองที่คลาดเคลื่อนได้ หากไม่พิจารณาด้วยเหตุผลและคุณธรรม

3) ด้านการปลูกฝังเยาวชน: ในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน ทั้งครอบครัว และสถานศึกษา ควรส่งเสริมการตั้งคำถามที่มีคุณภาพ มากกว่าการสอนให้ยอมรับโดยไม่มีการ

วิพากษ์ การใช้ กาลามสูตร ในบริบทนี้คือการฝึกให้เด็ก “คิดเป็น” และ “ถามเป็น” ซึ่งถือเป็นรากฐานของการเป็นพลเมืองที่มีเหตุผลและรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตย

4) ด้านการพัฒนาตนเอง: การตั้งคำถามกับความเชื่อที่ตนเคยยึดถือ มิได้เป็นการลบเล้าความเชื่อเดิม หากแต่เป็นการทดสอบและยืนยันว่า ความเชื่อนั้นยังสอดคล้องกับเหตุผลและคุณธรรมในบริบทปัจจุบันหรือไม่ กาลามสูตร จึงกลายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจให้มีสติรู้ตัว ไม่ยึดติดกับอดีต และเปิดกว้างต่อความจริงใหม่ ๆ ซึ่งเป็นหัวใจของการเจริญปัญญาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้กาลามสูตร คือการฝึกฝนให้ชีวิตมีภูมิคุ้มกันทางปัญญา เป็นการสร้างพื้นฐานของความเชื่อที่ผ่านการกลั่นกรองแล้ว และส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ความรับผิดชอบ และความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นทั้งต่อตนเองและสังคม

สรุป

กาลามสูตรเป็นพระสูตรสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงมุ่งสอนให้มนุษย์ใช้ปัญญาในการแสวงหาความจริง ไม่ยึดถือความเชื่อโดยปราศจากการพิจารณาอย่างรอบคอบ หลักธรรมในพระสูตรนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างรวดเร็วและอาจบิดเบือนได้ง่าย หลัก “อย่าเพิ่งเชื่อ” ทั้ง 10 ประการ จึงทำหน้าที่เสมือนภูมิคุ้มกันทางความคิด ช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตอย่างมีสติ ไม่ตกเป็นเหยื่อของอคติหรือกระแสสังคม นอกจากการรู้เท่าทันในระดับปัจเจกแล้ว กาลามสูตรยังเป็นแนวทางเชิงจริยธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลาย ช่วยส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดอย่างมีกรอบ มีเหตุผล และไม่เบียดเบียน การนำกาลามสูตรไปใช้จึงครอบคลุมตั้งแต่การเสพข่าวสาร การตัดสินใจทางสังคม การพัฒนาเยาวชน ไปจนถึงการปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตอย่างมั่นคงในโลกที่ไม่แน่นอน และเป็นแนวทางแห่งพุทธปัญญาที่ร่วมสมัยอย่างแท้จริงเอกสาร

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). พุทธปรัชญา: การศึกษาวิธีคิดในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2564). พุทธธรรมกับการพัฒนาปัญญาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2550). กาลามสูตร: วิธีคิดที่ไม่มั่งงาย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาภูมิจัย วชิรเมธี. (2553). กาลามสูตร: วิธีคิดที่ไม่มั่งงาย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พูนลาภ อุทัยเลิศ. (2558). โยนิโสมนสิการ: เครื่องมือแห่งปัญญาในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจิต จันทะวงศ์. (2559). กาลามสูตรกับการสร้างเสริมภาพทางความคิดในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 13(2), 127–128.
- สมเกียรติ โอสธสภา. (2561). โยนิโสมนสิการ: แก่นแห่งการคิดในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย เสถียรยุทธ. (2562). การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณในบริบทสื่อสังคม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพัตรา พิริยะพงศ์. (2562). สังคมออนไลน์กับการรับรู้ของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการ.
- สุภาพร พงษ์พานิช. (2564). จิตวิทยาสังคมยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมุทธ สุวรรณเนตร. (2560). การคิดแบบพุทธ: การแสวงหาปัญญาในโลกสมัยใหม่. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประเพณีตักบาตรเทโว : เส้นทางสืบสานความเชื่อและวัฒนธรรม ในสังคมไทย*

TAK BAT DEVO TRADITION: A PATHWAY OF CONTINUITY IN THAI BELIEFS AND CULTURE

พระครูวิชิตกิจจาภิรมย์ (นิคม สอนสน)¹ และ รวีโรจน์ ศรีคำภา²

PhraKhruwichitkitjaphirom (Nikhom Sonson)¹ and Raweeroe Sricompa²

¹⁻²บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

¹⁻²Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: phargai12e@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 18 ตุลาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 20 ตุลาคม 2568

Received 6 October 2025; Revised 18 October 2025; Accepted 20 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐาน ความเชื่อ พิธีกรรม และ บทบาททางวัฒนธรรมของประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ (หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า “ตักบาตรเทโว”) ในฐานะประเพณีสำคัญของพุทธศาสนิกชนไทย ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ถัดจากวันออกพรรษา เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ในพุทธประวัติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังการแสดงธรรมโปรดพระพุทธรูปมารดา การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ประเพณีดังกล่าวในเชิงพิธีกรรม สัญลักษณ์ ความเชื่อเชิงศาสนา ตลอดจนบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัย

บทความได้นำเสนอเนื้อหาในประเด็นหลัก ได้แก่ ความหมายและรากฐานทางพุทธประวัติของประเพณี พิธีกรรมที่ปฏิบัติกันในห้องถิ่นต่าง ๆ เช่น การจัด “บันไดเทโว” และการ

Citation:

* พระครูวิชิตกิจจาภิรมย์ (นิคม สอนสน) และ รวีโรจน์ ศรีคำภา. (2568). ประเพณีตักบาตรเทโว : เส้นทางสืบสานความเชื่อและวัฒนธรรมในสังคมไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 834-846.

PhraKhruwichitkitjaphirom (Nikhom Sonson) and Raweeroe Sricompa. (2025). Tak Bat Devo Tradition: A Pathway Of Continuity In Thai Beliefs And Culture. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 834-846.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ถวาย “ข้าวต้มมัด” ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชน เยาวชน และหน่วยงานต่าง ๆ ในการสืบสานประเพณี ทั้งยังสะท้อนบทบาทของตักบาตรเทโวในการธำรงค่านิยมทางศาสนา เช่น การให้ทาน ความศรัทธา และการร่วมแรงร่วมใจของชุมชน ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ประเพณีตักบาตรเทโวมิใช่เพียงพิธีกรรมเพื่อการบูชาทางศาสนา แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงมรดกทางวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตร่วมสมัย เสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน และเป็นเวทีการเรียนรู้สำหรับคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ ยังสะท้อนความสามารถในการปรับตัวของประเพณีให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ โดยไม่สูญเสียแก่นแท้ของศรัทธาและคุณค่าทางจิตวิญญาณ ทั้งนี้ การรักษาสมดุลระหว่างพิธีกรรม ความเชื่อ และมิติทางวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสืบสานประเพณีตักบาตรเทโวให้คงอยู่ต่อไปอย่างมีคุณค่าในสังคมไทย

คำสำคัญ: ตักบาตรเทโว, ประเพณีไทย, การสืบสานวัฒนธรรม, ความเชื่อ, วันออกพรรษา

Abstract

This academic article aims to explore fundamental concepts, beliefs, rituals, and cultural roles of Tak Bat Devo Rohana (or Tak Bat Devo) as a significant tradition of Thai Buddhists. This tradition is annually organized on the first waning day of the eleventh lunar month, following the end of the Buddhist Lent. Its main objective is to commemorate the episode in the Buddha's life when the Lord Buddha descended from the Tāvātimsa Heaven after delivering a sermon to his mother. The ritual practices, symbolic meanings, and religious beliefs of Tak Bat Devo tradition were analyzed, along with its social and cultural significance within the contemporary Thai context.

The key aspects of Tak Bat Devo tradition include its meanings and historical Buddhist foundations; local rituals such as the construction of Bun Dai Thevo (the Devo staircase) and the offering of Khao Tom Mat (sticky rice parcels); and the participation of communities, youth, and relevant organizations in the continuation and preservation of tradition. Tak Bat Devo tradition reflects its vital role in conserving religious values, particularly in fostering almsgiving, faith, and community unity. It is not only a religious ritual but also an important mechanism

that links cultural heritage with contemporary ways of life, empowering community unity and serving as a learning platform for younger generations. Moreover, this tradition demonstrates its ability to adapt to modern society while preserving the essence of faith and spiritual values. Maintaining a balance between ritual practices, religious beliefs, and commercialized cultural dimensions will be a vital factor in preserving Tak Bat Devo tradition as a meaningful and enduring heritage within Thai society.

Keywords: Tak Bat Devo tradition, Thai tradition, Cultural inheritance, Belief, End of Buddhist Lent Day

บทนำ

ประเพณีตักบาตรเทโว เป็นหนึ่งในพิธีกรรมทางศาสนาที่ฝังรากลึกในวัฒนธรรมไทย โดยมีลักษณะเป็นทั้งพิธีกรรมเชิงศรัทธาและกิจกรรมสาธารณะที่สะท้อนความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างพระพุทธศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชน พิธีกรรมนี้ไม่ได้เป็นเพียงการกระทำทางศาสนาที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลเท่านั้น หากแต่ยังมีมิติทางสังคม จิตวิญญาณ และวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง ซึ่งช่วยธำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนและความสืบเนื่องของความเชื่อดั้งเดิม รากฐานของประเพณีตักบาตรเทโวมาจากเหตุการณ์สำคัญในพุทธประวัติที่เรียกว่า “เทโวโรหณะ” (เทโวโรหนกาล) หมายถึง “การเสด็จลงจากเทวโลก” ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลังจากที่พระองค์ทรงจำพรรษาเป็นปีที่ 7 ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงธรรมโปรดพระพุทธมารดา ซึ่งได้บังเกิดเป็นเทพบุตรอยู่ ณ สวรรค์ชั้นดังกล่าว โดยเหตุการณ์สำคัญนี้เกิดขึ้นเมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับสู่โลกมนุษย์ ณ เมืองสังกัสสนคร พร้อมด้วยเทพเจ้าและเหล่าพระสาวกในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งถือเป็นวันที่มีพลังแห่งบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ และถูกยกย่องว่าเป็น “วันแห่งการเปิดโลก” ที่มนุษย์ สวรรค์ และยมโลกสามารถเห็นกันได้ผ่านบันไดสามสาย คือ บันไดแก้ว บันไดทอง และบันไดเงิน อันเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง (ที.ปา. (ไทย) 32/450/288) พิธีกรรมนี้จึงถือเป็นการจำลองเหตุการณ์แห่งการเสด็จลงสู่โลกของพระพุทธองค์ ซึ่งมีนัยยะทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า โดยเฉพาะในฐานะที่เป็นการบูชาคุณแห่งพระธรรม การแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า และเป็นการสร้างความตระหนักในพุทธ

ประวัติให้แก่พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะในยุคสมัยใหม่ที่ต้องการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของพิธีกรรมมีบทบาทสำคัญในการธำรงไว้ซึ่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

การตักบาตรเทโวจึงถือเป็นการจำลองเหตุการณ์อันทรงเกียรติในพุทธประวัติที่มีความหมายลึกซึ้งทั้งในเชิงศาสนาและวัฒนธรรม โดยอิงจากเหตุการณ์ “เทโวโรหณะ” ซึ่งเป็นช่วงที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังจากเสด็จไปแสดงธรรมโปรดพุทธมารดา พุทธศาสนิกชนจึงพร้อมใจกันจัดเตรียมภัตตาหารและเครื่องไทยธรรมมาร่วมใส่บาตรพระภิกษุสงฆ์ โดยรูปแบบขบวนแถวของพระสงฆ์ที่เดินลงจากเนินเขาหรือสถานที่สูงนั้นมีนัยสื่อถึงการเสด็จลงสู่โลกมนุษย์ของพระพุทธองค์ อันเป็นการแสดงออกทางรูปธรรมที่ช่วยให้ผู้ร่วมพิธีเกิดจินตนาการและความซาบซึ้งในพุทธจริยวัตรอย่างลึกซึ้ง การปฏิบัติเช่นนี้มีได้มีคุณค่าเพียงในมิติของศาสนาเท่านั้น หากยังสะท้อนถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมการให้ในสังคมไทยที่เน้นการเสียสละเพื่อส่วนรวม (ทานมัย) และการธำรงประเพณีท้องถิ่นที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างบุคคลในชุมชน นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาให้กับคนรุ่นใหม่ในรูปแบบที่จับต้องได้ ทั้งในเชิงจิตวิญญาณและในเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัย (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2548, : 145-148) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ผู้คนห่างเหินจากวัดวา การฟื้นฟูและดำรงไว้ซึ่งพิธีกรรมเช่นนี้จึงมีบทบาทสำคัญต่อการธำรงพระพุทธศาสนาให้อยู่ในวิถีชีวิตของชาวไทยต่อไป ในอีกมิติหนึ่ง การตักบาตรเทโวเป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมการให้ (ทานวัฒนธรรม) ที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ซึ่งถือว่าการให้ทานเป็นการฝึกฝนจิตใจให้ละความตระหนี่ และเป็นการสั่งสมบุญกุศลให้แก่ตนเอง นอกจากนี้ พิธีกรรมยังเอื้อให้เกิดการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน ทั้งในฐานะผู้ร่วมจัดงาน ผู้ร่วมพิธี และผู้รับรู้ร่วมกันในความหมายของประเพณี จึงส่งเสริมความสามัคคี ความร่วมมือ และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สืบทอดจากบรรพชน ทั้งนี้ ความต่อเนื่องของประเพณีตักบาตรเทโวในแต่ละพื้นที่ยังสะท้อนพลังของการธำรงวัฒนธรรมท้องถิ่นท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ (ประเสริฐ ณ นคร, 2553 : 83-86)

ความเชื่อที่แนบแน่นกับประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะคือ “อานิสงส์ของการตักบาตร” ซึ่งเป็นแกนสำคัญที่ขับเคลื่อนพฤติกรรมทางศาสนาของพุทธศาสนิกชนในมิติเชิงศรัทธา ผู้ร่วมพิธีมักมีความเชื่อว่าการทำบุญในวันนี้จะได้บุญกุศลอย่างสูง เพราะเป็นวันพิเศษที่พระพุทธองค์ทรงเปิดโอกาสให้ทั้งมนุษย์และเทวดาได้ร่วมกันสร้างกุศลธรรมโดยพร้อมเพรียง ซึ่งเป็นเหตุการณ์เดียวในพุทธประวัติที่ทั้งสองโลกมีโอกาสดำเนินการพร้อมกัน ดังที่ปรากฏในคัมภีร์

อรรถกถาว่า การแสดงธรรมโปรดพุทธมารดานั้นมีเหล่าเทวดาจากหมื่นจักรวาลมาประชุมฟังธรรมอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน (ขุ.อป. (ไทย 1/106/93) ด้วยเหตุนี้ ประเพณีตักบาตรเทโวจึงถูกยกย่องว่าเป็น “กาลอันประเสริฐแห่งการสั่งสมบุญ” หรือ “มงคลกาล” ที่ผู้มีศรัทธาควรเร่งกระทำความดีด้วยเชื่อว่าบุญที่ทำในวันนี้จะเกิดผลสูงกว่าการทำความดีในวันอื่น ๆ ประเพณีดังกล่าวยังส่งเสริมการเรียนรู้เรื่อง “กาละเทศะ” ในการประกอบกรรมดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักในพระพุทธศาสนาที่ว่า “กุศลกรรมย่อมสำเร็จได้ด้วยองค์ประกอบครบถ้วน ทั้งเจตนา วัตถุ และกาลอันควร” (ปฏิปทาอันนำไปสู่บุญมีหลายระดับ แต่กาลอันเหมาะสมย่อมส่งเสริมให้เกิดผลยิ่ง) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2566, : 104-105) ดังนั้น ประเพณีตักบาตรเทโวจึงมิใช่เพียงพิธีกรรมแห่งความเชื่อ หากแต่เป็น “โอกาสแห่งการพัฒนาจิตใจ” ให้ยิ่งในศรัทธา ลึกในปัญญา และหนักแน่นในการดำรงตนอยู่ในพระพุทธศาสนาอย่างมีความหมาย

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและพัฒนาการของประเพณีตักบาตรเทโวในบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงพุทธประวัติ ซึ่งเป็นรากฐานทางศาสนาที่สำคัญ รวมถึงคติความเชื่อที่ส่งผลต่อการปฏิบัติพิธีกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ บทความยังให้ความสำคัญกับการศึกษาบทบาทของพิธีกรรมตักบาตรเทโวในการธำรงรักษาศรัทธาและวัฒนธรรมไทย ทั้งในระดับบุคคลที่สะท้อนความศรัทธาอย่างลึกซึ้งระดับชุมชนที่ประสานความร่วมมือและความสามัคคี และระดับสังคมโดยรวมที่สะท้อนถึงการสืบทอดประเพณีและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ในแง่มุมของจิตวิญญาณและวัฒนธรรม ประเพณีนี้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน สร้างความหมายให้แก่การดำรงอยู่ของศาสนาในชีวิตประจำวันของชาวไทยยุคใหม่ พร้อมทั้งเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดความเชื่อให้แก่คนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเชิงลึกจึงมุ่งเน้นการทำความเข้าใจถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณและบทบาทสำคัญของศาสนาในการสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมและจิตใจของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็ว

พิธีกรรมและรูปแบบการปฏิบัติ

ประเพณีตักบาตรเทโวเป็นพิธีกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะและเอกลักษณ์โดดเด่น ทั้งในด้านเวลาที่จัดขึ้นตามปฏิทินจันทรคติไทย หลังวันออกพรรษา สถานที่ที่มักเป็นวัดบนภูมิประเทศสูง เช่น เขิงเขาหรือเนิน เพื่อจำลองเหตุการณ์เสด็จลงจากสวรรค์ของพระพุทธเจ้า และลำดับขั้นตอนพิธีกรรมที่มีความเป็นระบบชัดเจน การปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนแสดงให้เห็นถึง

ความศรัทธาอย่างลึกซึ้งและความละเอียดอ่อนทางจิตวิญญาณของผู้ร่วมพิธี นอกจากนี้ยังสะท้อนความร่วมมือร่วมใจของชุมชนในการจัดงานและสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมท้องถิ่น การตักบาตรเทโวจึงมิใช่เพียงพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่แสดงออกของความเชื่อ ความผูกพันทางสังคม และการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างมีชีวิตชีวาและต่อเนื่องในบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย ได้แก่

1) **วันและเวลา** ประเพณีตักบาตรเทโวจะจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันถัดจากวันออกพรรษา (วันมหาปวารณา) โดยถือเป็นวันแห่งการรำลึกถึงเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อโปรดพระพุทธมารดาและประทานธรรมแก่พุทธบริษัท ซึ่งบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จจากเทวโลกลงมายังโลกมนุษย์ ณ เมืองสังกัสสะ พร้อมหมู่เทวดาและพรหม” (ที.ปา. (ไทย) 11/338/373)

2) **สถานที่ประกอบพิธี** พิธีตักบาตรเทโวมักจัดขึ้น ณ วัดวาอารามทั่วประเทศ โดยเฉพาะวัดที่ตั้งอยู่บนภูเขาหรือมีลักษณะเชิงเขา ซึ่งเอื้อต่อการจำลองเหตุการณ์เสด็จลงจากสวรรค์ ในหลายพื้นที่จะมีการสร้าง “บันไดเทโว” ซึ่งเป็นเส้นทางที่พระสงฆ์เดินลงมาเพื่อให้ประชาชนได้ใส่บาตร โดยบางวัดอาจมีการอัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญลงมาจากอุโบสถหรือยอดเขา เพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์และสร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับผู้ร่วมพิธี (ไชยวัฒน์ คำชู, 2566 : 45-48)

3) **การจัด “บันไดเทโว”** บันไดเทโวถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในพิธี เพราะเป็นการจำลองเส้นทางเสด็จลงจากเทวโลกของพระพุทธองค์ ซึ่งอาจเป็นบันไดถาวรหรือจัดสร้างขึ้นชั่วคราว โดยมีการประดับประดาอย่างงดงาม บางวัดจัดให้มีขบวนพระสงฆ์เดินลงมาจากยอดเขาหรือที่สูง พร้อมเครื่องเสียงขับสวดหรือดนตรีประกอบเพื่อเสริมบรรยากาศให้ขลังยิ่งขึ้น (ธีรพงษ์ สุทธินันท์, 2564, : 102-108).

4) **การเตรียมภัตตาหาร** ชาวบ้านจะเตรียมภัตตาหารอย่างพิถีพิถัน ทั้งข้าวสารอาหารคาวหวาน ผลไม้ และของแห้ง โดยเฉพาะ “ข้าวต้มลูกโยน” หรือ “ข้าวต้มมัด” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของประเพณีนี้ เชื่อกันว่าการถวายข้าวต้มมัดจะช่วยสะเดาะเคราะห์ และเสริมสิริมงคลให้แก่ตนเองและครอบครัว (ที.ปา. (ไทย) 23/43/52)

5) **การตักบาตร** ประชาชนจะมาตั้งแถวตามเส้นทางบันไดเทโวอย่างเป็นระเบียบ รอใส่บาตรพระสงฆ์ที่เดินลงมาเป็นแถว เรียงรายกันอย่างเนืองแน่น การใส่บาตรในวันนี้มักจัด

อย่างเอิกเกริก โดยเน้นการถวายของเป็นจำนวนมากกว่าปกติ ถือเป็นการบูชาพระพุทธเจ้า และแสดงเจตนารมณ์ในการทำบุญใหญ่

สรุปได้ว่า พิธีกรรมตักบาตรเทโวเป็นการแสดงออกถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และความศรัทธาอย่างแนบแน่นของพุทธศาสนิกชน ชุมชนไทยได้ร่วมแรงร่วมใจกันในการจัดงานนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงพลังศรัทธาและความสมัครสมานสามัคคี นอกจากนี้ยังเป็น การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่มีคุณค่ายิ่ง พิธีกรรมจึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรม ทางศาสนา แต่ยังเป็นรากฐานของการธำรงรักษาสืบทอดลักษณะและความมั่นคงทางวัฒนธรรมของ สังคมไทยอีกด้วย

การสืบสานความเชื่อ

ประเพณีตักบาตรเทโวถือเป็นพิธีกรรมที่มีมิติทางศาสนาและสังคมควบคู่กัน กล่าวคือ มิได้เป็นเพียงการแสดงออกถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นกระบวนการ ที่ช่วยธำรงรักษาและถ่ายทอดระบบความเชื่อของชาวพุทธอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะความ เชื่อในเรื่องบุญกุศล การเวียนว่ายตายเกิด และการมีส่วนร่วมของมนุษย์กับโลกทิพย์ ซึ่งสะท้อน ผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในพิธี เช่น การจำลองเหตุการณ์พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ ขึ้น ดาวดึงส์ การเดินแถวบิณฑบาตจากสถานที่สูง และการใส่บาตรของประชาชน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดพิธี ยังเป็นการส่งผ่านค่านิยมศีลธรรมและความดีงามให้แก่คนรุ่น ใหม่ อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยอย่างยั่งยืน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2566 : 104-105) ได้แก่

1) การตักบาตรเทโวในพระพุทธศาสนา การจัดพิธีตักบาตรเทโวเป็นการจำลอง เหตุการณ์สำคัญในพุทธประวัติ คือการเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ของพระพุทธเจ้า หลังจากทีพระองค์ได้เสด็จไปจำพรรษาบนสวรรค์เพื่อแสดงธรรมโปรดพระพุทธมารดา เมื่อครบ กำหนดจึงเสด็จลงมายังโลกมนุษย์ ณ เมืองสังกัสสะนคร โดยมีเทพ พรหม และมนุษย์เฝ้ารับ เสด็จ (ที.ปา. (ไทย) 11/48/63) พิธีกรรมนี้จึงเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ ศาสนากับวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชน ตลอดจนส่งเสริมความตระหนักในพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณอย่างลึกซึ้ง

2) ความเชื่อในกุศลผลบุญ พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่เชื่อว่าการเข้าร่วมพิธีตักบาตรเทโวเป็นการปฏิบัติตามคติเรื่องการสั่งสมบุญกุศล ซึ่งจะส่งผลดีทั้งในภพนี้และภพหน้า (ที.ปา.

(ไทย) 23/80/104) ไม่ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวก ความสำเร็จ หรือการจัดเตรียมพิธีกรรม ความเชื่อนี้เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้คนจำนวนมากเข้าร่วมพิธีอย่างพร้อมเพรียง ทั้งยังช่วยดำรงไว้ซึ่งวิถีการทำบุญตามแบบแผนของพุทธศาสนาในวิถีชีวิตประจำวัน

3) **ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์** ของวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 หรือวันตักบาตรเทโว ถือเป็นวันสำคัญที่มีพลังแห่งบุญกุศลสูง ผู้คนเชื่อว่าการตักบาตรหรือประกอบกิจกรรมทางธรรมในวันนี้จะได้รับอานิสงส์แรงกล้า ผู้คนจึงนิยมออกมาทำบุญตักบาตรเป็นพิเศษในวันนี้ โดยมองว่าเป็นโอกาสแห่งการ “รวมศรัทธา” ของครอบครัวและชุมชนในการร่วมประกอบคุณงามความดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2560 : 897-898)

สรุปได้ว่า การสืบสานความเชื่อผ่านประเพณีตักบาตรเทโวจึงมิใช่เพียงการรักษา รูปแบบพิธีกรรม หากแต่เป็นการแสดงออกถึงจิตวิญญาณแห่งศรัทธาที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตของชาวไทย ความเชื่อในบุญกุศล ความศักดิ์สิทธิ์ของเหตุการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างโลกมนุษย์กับโลกทิพย์ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความลึกซึ้งทางจิตใจที่หลอมรวมกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา พิธีกรรมนี้จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีชีวิต และส่งผ่านคุณค่าทางศาสนา และวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นอย่างไม่ขาดสาย

การสืบสานวัฒนธรรมและบทบาททางสังคม

ประเพณีตักบาตรเทโวเป็นพลังทางวัฒนธรรมที่ช่วยสืบทอดมรดกทางจิตวิญญาณ และภูมิปัญญาของชาวพุทธอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในแง่การจำลองเหตุการณ์ทางพุทธประวัติ การรักษารูปแบบพิธีกรรมดั้งเดิม และการส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน นอกจากนี้ ยังช่วยหล่อหลอมความสามัคคีและความเอื้อเฟื้อระหว่างสมาชิกในสังคม ผ่านการร่วมแรงร่วมใจในการจัดงานและต้อนรับผู้มาเยือน อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางในการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของวัฒนธรรมไทยในระดับประเทศ และเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตพุทธแบบไทยอย่างลึกซึ้ง ได้แก่

1) **การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม** ประเพณีตักบาตรเทโวเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะในด้านพิธีกรรม ความเชื่อ และค่านิยมทางพุทธศาสนา เช่น ความเมตตา การให้ ความเคารพนอบน้อม และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น สังคหวัตถุ 4 ที่เน้น “ทาน” และ “ปิยวาจา” เป็นหลักในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (ที.ปา. (ไทย) 23/268/295) พิธีกรรมนี้เปิดโอกาสให้เด็กและ

เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมผ่านการปฏิบัติจริง ทั้งการช่วยจัดเตรียมอาหาร การใส่บาตร และการร่วมงานกับผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่า และช่วยสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่นอย่างมีชีวิตชีวา

2) การเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นชุมชน การเตรียมงานตักบาตรเทโว ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชน ทั้งในด้านการจัดสถานที่ การปรุงอาหาร การจัดขบวน หรือการประสานงานกับวัดและองค์กรท้องถิ่น พิธีนี้จึงเป็นเวทีที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและผู้มาเยือน ทั้งยังช่วยกระชับความสัมพันธ์ทางสังคม สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และก่อให้เกิดพลังแห่งความสามัคคีอย่างแท้จริง อันเป็นรูปธรรมของหลักพรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะ “เมตตา” และ “กรุณา” ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคม (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2562 : 846-850)

3) การธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย ประเพณีตักบาตรเทโวสะท้อนถึงการผสมผสานอย่างกลมกลืนระหว่างคติความเชื่อในพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น “บันไดเทโว” ที่จำลองการเสด็จลงจากเทวโลกของพระพุทธองค์ และ “ข้าวต้มมัด” หรือ “ข้าวต้มลูกโยน” ที่มีความหมายเชิงวัฒนธรรมและความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ องค์ประกอบเหล่านี้ไม่เพียงแค่เสริมความงดงามของพิธี แต่ยังตอกย้ำอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยที่มีความลุ่มลึกและหลากหลาย

4) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย ประเพณีตักบาตรเทโวได้รับการส่งเสริมให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัดที่มีภูมิประเทศและการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ เช่น วัดพระธาตุดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ วัดสังกัสรัตนคีรี จังหวัดอุทัยธานี วัดพิพัฒน์มงคล จังหวัดสุโขทัย และวัดเทวราชกุญชร กรุงเทพมหานคร สถานที่เหล่านี้กลายเป็นจุดหมายปลายทางที่ดึงดูดทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้ได้เข้ามาสัมผัสความงดงามของพิธีกรรม ศรัทธา และวัฒนธรรมไทยในรูปแบบที่สัมผัสได้จริง

สรุปได้ว่า ประเพณีตักบาตรเทโวจึงมิใช่เพียงการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หากแต่เป็นพื้นที่ในการหล่อหลอมคุณค่าทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมของคนไทยเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่น พิธีกรรมนี้ช่วยรักษาความเชื่อดั้งเดิมให้มีชีวิตในวิถีปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็เป็นเวทีรวมพลังความร่วมมือของชุมชนในการแสดงออกถึงความศรัทธา ความเคารพ และการมีส่วนร่วมในสังคม นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการนำเสนอภาพลักษณ์ของสังคมไทยในฐานะประเทศที่มีวัฒนธรรมอันลึกซึ้งและเป็นเอกลักษณ์ สู่วะทีโลกอย่างสง่างามและน่าภาคภูมิใจ

แนวโน้มและความท้าทายในการสืบสาน

การสืบสานประเพณีตักบาตรเทโวในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ต้องเผชิญกับบริบทใหม่ทางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แม้ว่าประเพณีนี้จะยังคงได้รับความนิยมในหลายพื้นที่ แต่การดำรงไว้ซึ่งคุณค่าแท้ทางจิตวิญญาณท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และบริโภคนิยม ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องพิจารณาในเชิงลึก โดยสามารถสรุปแนวโน้มและความท้าทายได้ ประกอบด้วย

1) การปรับตัวในบริบทสังคมสมัยใหม่ ในโลกปัจจุบันที่วิถีชีวิตเร่งรีบและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น พิธีกรรมตักบาตรเทโวจำเป็นต้องมีการปรับตัว เช่น การย่นย่อเวลาในการประกอบพิธีเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนเมือง การจัดเตรียมถุงใส่บาตรล่วงหน้าเพื่ออำนวยความสะดวก หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียเพื่อเชิญชวนผู้คนให้เข้าร่วมกิจกรรม แม้การปรับตัวเหล่านี้จะช่วยเพิ่มการเข้าถึงและความร่วมสมัย แต่ก็ต้องคำนึงถึงความเสี่ยงระหว่าง “พิธีกรรมที่สะดวก” กับ “พิธีกรรมที่มีคุณค่า” อย่างรอบคอบ ทั้งนี้ควรยึดหลักความพอดีและไม่หลงไปตามกระแสที่อาจทำให้สาระสำคัญของพิธีเสื่อมลง ซึ่งสอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและไม่สุดโต่งทั้งทางโลกและทางธรรม (ที.ปา. (ไทย) 14/52/83)

2) การคงไว้ซึ่งแก่นแท้ทางความเชื่อ หนึ่งในความท้าทายสำคัญ คือ การธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์และความหมายทางศาสนาไม่ให้ถูกลดทอนจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือกลายเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อความบันเทิงหรือการท่องเที่ยว การตักบาตรเทโวควรถูกเน้นในฐานะพิธีกรรมแห่งศรัทธาที่เชื่อมโยงผู้คนกับพระพุทธศาสนา มากกว่าการเป็นเพียง “งานอีเวนต์” หรือ “เทศกาล” การตีความความหมายเชิงสัญลักษณ์และการสื่อสารให้สังคมเข้าใจจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ผู้ร่วมพิธีเข้าถึงจิตวิญญาณของประเพณีอย่างแท้จริง ดังเช่นที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ศรัทธา เป็นทรัพย์อย่างยิ่งของคนทั้งหลาย” (สัทธา หิ อิตถิยา สิริ, ศรัทธาเป็นศรีของหญิงทั้งหลาย) ซึ่งสามารถขยายความในบริบทร่วมสมัยว่า ศรัทธานั้นคือพลังทางจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงคนกับธรรม (ที.สี. (ไทย) 16/265/358)

3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ เยาวชนและคนรุ่นใหม่คือกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการสืบทอดประเพณี การออกแบบกิจกรรมที่มีความร่วมสมัย เข้าถึงง่าย และสอดคล้องกับความสนใจของคนรุ่นใหม่ เช่น การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในโรงเรียน การนำเสนอเนื้อหาผ่านช่องทางออนไลน์ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย หรือการให้เยาวชนมีบทบาทในการ

จัดงาน จะช่วยให้ประเพณีนี้ไม่กลายเป็นเรื่องของ “คนรุ่นเก่า” แต่กลายเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และภาคภูมิใจของคนรุ่นใหม่ด้วย หลักการพัฒนาคนตามพุทธธรรม เช่น “อิทธิบาท 4” (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมบทบาทของเยาวชนให้มีส่วนร่วมในพิธีกรรมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน (พุทธทาสภิกขุ, 2552 : 10-12)

4) ความเสี่ยงจากการทำให้เป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรม อีกหนึ่งความท้าทายคือการที่ประเพณีดังกล่าวอาจถูกแปรเปลี่ยนเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อการค้า การค้าขายสินค้ามากเกินไปบริเวณงาน หรือการเน้นเพียงการดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยละเลยมิติทางจิตวิญญาณ อาจทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีลดลง การจัดงานจึงควรมีการออกแบบพื้นที่อย่างเหมาะสม แยกระหว่างพื้นที่ศาสนพิธีและพื้นที่จำหน่ายสินค้า พร้อมกับการสร้างความเข้าใจแก่ผู้ร่วมงาน ถึงเจตนารมณ์ดั้งเดิมของพิธีกรรมนี้ การดำรงไว้ซึ่งสัจจะและธรรม เป็นหัวใจของวัฒนธรรมไทย ที่เชื่อมโยงกับคำสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่อง “ธรรมวินัย” ซึ่งเป็นหลักประกันให้ศาสนาดำรงอยู่ได้ในทุกกาล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2562 : 290-295)

สรุปได้ว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของประเพณีดังกล่าวในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของชุมชนในการปรับประเพณีให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป เช่น การจัดงานในรูปแบบที่ทันสมัยหรือผสมผสานกับกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจทำให้แก่นแท้ของพิธีกรรมเลือนรางหากขาดการตระหนักรู้ การรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์แก่นสารทางศาสนา กับการปรับรูปแบบให้เข้ากับยุคสมัย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการธำรงคุณค่าของประเพณีนี้ให้ยังคงมีชีวิตและความหมายในสังคมไทยร่วมสมัย

สรุป

ประเพณีดังกล่าวไม่ใช่เพียงพิธีกรรมทางศาสนาที่แสดงออกผ่านการตักบาตรในเช้าวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เท่านั้น หากแต่เป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ไทยอย่างลึกซึ้งในมิติเชิงสัญลักษณ์ พิธีกรรมนี้มีรากฐานจากความเชื่อเกี่ยวกับการเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ของพระพุทธเจ้าเพื่อโปรดเวไนยสัตว์ ซึ่งกลายเป็นต้นเค้าของความศรัทธาที่ถ่ายทอดผ่านกาลเวลาอย่างไม่ขาดสาย การจัดกิจกรรมตักบาตรเทโวจึงมิใช่เพียงการสั่งสมบุญ หากเป็นเครื่องมือในการส่งต่อค่านิยมทางศาสนาและวัฒนธรรมแก่เยาวชนและคนในชุมชน ขณะเดียวกันก็ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน อัน

นำไปสู่ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในท้องถิ่น ในยุคโลกาภิวัตน์ที่วัฒนธรรมพื้นบ้านเผชิญกับแรงกดดันจากกระแสบริโภคนิยม ประเพณีตักบาตรเทโวจึงกลายเป็นพื้นที่ต้านทานเชิงวัฒนธรรมที่ยังคงรักษาแก่นสารทางจิตวิญญาณไว้ได้อย่างเข้มแข็ง การดำรงอยู่ของประเพณีนี้จึงเป็นบทพิสูจน์ถึงความสามารถของสังคมไทยในการผสมผสานระหว่างการธำรงอัตลักษณ์กับการปรับตัวให้ทันสมัยอย่างสมดุล ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงพลังของศรัทธาและบทบาทของศาสนาในการเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในทุกยุคสมัย ในเชิงปฏิบัติ การสืบสานประเพณีตักบาตรเทโวสามารถดำเนินได้ผ่านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังคุณค่าทางศาสนาแก่เยาวชน สร้างกิจกรรมเชิงเรียนรู้ที่สะท้อนแก่นแท้ของพิธีกรรม เช่น การอบรมก่อนร่วมพิธี หรือการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติและความหมายของ “เทโวโรหนะ” การดำเนินการเช่นนี้จะช่วยให้ประเพณีมิได้เป็นเพียง “พิธีกรรม” หากแต่เป็น “กระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม” ที่มีชีวิตและยั่งยืนในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2548). ศรัทธากับวัฒนธรรมไทย: ศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยวัฒน์ คำชู. (2566). ประเพณีตักบาตรเทโว: พุทธศิลป์ในพิธีกรรมท้องถิ่น. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์, 13(3), 45–58.
- ธีรพงษ์ สุทธินันท์. (2564). พิธีกรรมพุทธศาสนาในวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2553). วัฒนธรรมและจิตวิญญาณไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2553). แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2552). อิทธิบาท 4 เครื่องมือสร้างความสำเร็จ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2560). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2566). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมเพื่ออนาคต*

THE HOLISTIC DEVELOPMENT OF LEARNERS FOR THE FUTURE

กนกพชร เรืองกรี

kanokphatchara Raengkree

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: kanokphatchara2506@gmail.com

วันที่รับบทความ : 4 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 13 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 15 ตุลาคม 2568

Received 4 October 2025; Revised 13 October 2025; Accepted 15 October 2025

บทคัดย่อ

แนวคิดการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในวงการศึกษาไทย โดยเฉพาะในบริบทของการเตรียมความพร้อมผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่ผ่านมาโดยมากยังขาดกรอบวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงคุณค่ากลาง กลไกการขับเคลื่อน และเงื่อนไขเชิงระบบที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนไทย บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมทั้งจากแหล่งข้อมูลในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการสำหรับการจัดการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา บทความนี้ใช้การทบทวนวรรณกรรมในช่วงปี ค.ศ. 1972–2024 ซึ่งครอบคลุมทั้งทฤษฎีพื้นฐานคลาสสิกและกรอบแนวคิดร่วมสมัย เพื่อให้ได้ภาพรวมเชิงลึกและรอบด้านของการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมในบริบทศตวรรษที่ 21 โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกที่พิจารณาทั้งความเกี่ยวข้องและความทันสมัยของข้อมูล ผลการสังเคราะห์แบ่งออกเป็นสามประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) คุณค่ากลางของการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมในบริบทไทยที่เน้นความสมดุลระหว่างความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรม (2) กลไกขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้องกับครู โรงเรียน ชุมชน และนโยบายสาธารณะ ซึ่งต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ พร้อมตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่เน้นพัฒนาการรอบด้านของผู้เรียน และ

Citation:

* กนกพชร เรืองกรี. (2568). การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมเพื่ออนาคต. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 847-859.

kanokphatchara Raengkree. (2025). The Holistic Development Of Learners For The Future.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 847-859.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

(3) เจ็อนไขของความสำเร็จและปัจจัยเสี่ยง เช่น ข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา และวัฒนธรรมองค์กร บทความยังเสนอข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ครอบครัวและชุมชน ตลอดจนผู้กำหนดนโยบายการศึกษา รวมถึงเสนอทิศทางการวิจัยในอนาคตที่เน้นการออกแบบและประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงองค์รวมอย่างเหมาะสมในยุคดิจิทัล ข้อเสนอของบทความมีนัยสำคัญเชิงนโยบายต่อการยกระดับระบบการศึกษาไทยให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้านและยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวม, การเรียนรู้เชิงรุก, สมรรถนะในศตวรรษที่ 21, พลเมืองโลก

Abstract

The concept of holistic learner development has garnered increasing attention in Thai education, particularly in the context of preparing students for the challenges of the 21st century. However, existing studies often lack an analytical framework that integrates core educational values, systemic enablers, and contextual conditions relevant to Thai schools. This article aims to synthesise key perspectives—both domestic and international—on holistic learner development and to propose an integrated conceptual framework for its implementation at the school level. The study employs a structured literature review covering the period from 1972 to 2024, encompassing both classical educational theories and contemporary models. Selection criteria focused on relevance and timeliness to ensure a comprehensive and in-depth understanding of holistic learner development in the 21st-century context. The findings are organised into three core dimensions: (1) the foundational values of holistic learner development in the Thai context, which emphasise a balance between academic knowledge, life skills, and moral integrity; (2) systemic drivers involving teachers, schools, communities, and policy frameworks, all of which must operate in coordination, guided by outcome indicators that reflect multidimensional learner growth; and (3) enabling conditions and risk factors,

such as limitations in resources, time, and organisational culture. The article concludes with practical recommendations for key stakeholders, including classroom teachers, school leaders, families, communities, and policymakers. It also outlines future research directions, particularly the design and evaluation of holistic learning models suited to the digital age. The article offers policy-relevant insights aimed at advancing Thai education towards more sustainable and comprehensive learner development.

Keywords: Holistic Learner Development, Active Learning; 21st Century Competencies, Global Citizenship

บทนำ

ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยแรงผลักดันจากเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจโลก และสังคมที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชนในการเผชิญกับอนาคตที่ไม่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสมรรถนะที่หลากหลาย ทั้งด้านสติปัญญา การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข ตลอดจนคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม (สุภัทรา โกไศยกานนท์, 2566) กล่าวได้ว่าการศึกษายุคใหม่ไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหาเท่านั้น แต่ต้องเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม (holistic development)

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 2015) เสนอแนวคิด “การเรียนรู้ 4 เสาหลัก” ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ (Learning to Do) การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) และการเรียนรู้เพื่อเป็นตัวของตัวเอง (Learning to Be) ซึ่งกลายเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการพัฒนาการศึกษาทั่วโลก ในประเทศไทย นักวิชาการและผู้กำหนดนโยบายต่างยืนยันว่าการจัดการศึกษาควรมุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน เพื่อเตรียมคนไทยให้มีศักยภาพแข่งขันและดำรงชีวิตในโลกอนาคต (ปวีณา คุรุานา, สิริธร สิ้นจินดาวงศ์ และอรอุมา เจริญสุข, 2024)

อย่างไรก็ตามแม้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมจะได้รับการยอมรับในระดับทฤษฎีและนโยบาย แต่ในเชิงปฏิบัติยังคงมีข้อท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านการออกแบบหลักสูตร การเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหา การวัดผลที่จำกัดเพียงด้านวิชาการ รวมถึง

ความไม่พร้อมของครูในการบูรณาการแนวคิดเหล่านี้ในห้องเรียน งานศึกษาของ Gardner (2011) เรื่องพหุปัญญา (Multiple Intelligences) และ Kolb (2015) เรื่องการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ต่างชี้ให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ที่ต้องอาศัยการลงมือทำ การสะท้อนคิด และการสร้างความหมายจากประสบการณ์จริง ซึ่งในบริบทการศึกษาของไทย ยังพบช่องว่างในแง่ของการนำแนวคิดเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน

จากข้อสังเกตดังกล่าว จึงเกิดคำถามสำคัญว่าการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมสามารถเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ในบริบทการศึกษาของไทย โดยเฉพาะในระบบโรงเรียนภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ และกลไกหรือนวัตกรรมใดที่สามารถสนับสนุนให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีความหมายและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงองค์รวมในบริบทการศึกษาไทย โดยวิเคราะห์กรณีศึกษาและแนวปฏิบัติที่สามารถสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการเรียนรู้แบบเน้นเนื้อหา ไปสู่การเรียนรู้ที่ส่งเสริมพหุปัญญาและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผลการศึกษานี้คาดว่าจะมีส่วนสำคัญในการเสนอแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ที่สามารถขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงองค์รวมในระดับโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนเป็นฐานข้อมูลเชิงวิชาการสำหรับนักการศึกษา ครูและผู้กำหนดนโยบายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยสู่อนาคตที่ยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวม (Holistic Development of Learners) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ทั้งระบบ โดยมีได้จำกัดเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการ หากแต่เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะรอบด้านเพื่อใช้ดำรงชีวิตและเผชิญความท้าทายในอนาคต แนวคิดนี้มีรากฐานจากทฤษฎีทางการศึกษา จิตวิทยา และปรัชญาหลายแขนงที่สำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดการเรียนรู้เชิงองค์รวม (Holistic Learning) เชื่อว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วยหลายมิติ ทั้งกาย ใจ อารมณ์ ปัญญาและจิตวิญญาณ การศึกษาไม่ควรมุ่งเฉพาะการถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎี แต่ต้องช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงศักยภาพภายในและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการดำรงชีวิตจริง (Miller, 1992; ปวีณา คุรานา, สิริธร สิ้นจินดาวงศ์

และ อรุมา เจริญสุข, 2024; วิจารย์ พานิช, 2562) โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างเหตุผลกับอารมณ์ บัณฑิตกับสังคมและความรู้กับคุณธรรม

2. แนวคิด 4 เสาหลักแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก เป็นกรอบการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยกำหนด “4 เสาหลักแห่งการเรียนรู้” (Four Pillars of Education) ได้แก่ 1) การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) มุ่งเน้นการสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ (Learning to Do) เน้นการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการแก้ปัญหา 3) การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) เน้นการพัฒนาทักษะทางสังคม ความเข้าใจ และการยอมรับความแตกต่าง และ 4) การเรียนรู้เพื่อเป็นตัวของตัวเอง (Learning to Be) มุ่งพัฒนาศักยภาพบุคคลทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ และคุณธรรม (UNESCO, 2015)

กรอบแนวคิดดังกล่าวนี้ สะท้อนว่าการศึกษาในอนาคตต้องไม่จำกัดอยู่เพียงการผลิตแรงงาน แต่ต้องสร้างมนุษย์ที่มีคุณภาพ ครบทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณค่าทางสังคม

3. ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) ซึ่งเสนอโดย Howard Gardner (2011) ได้นำเสนอแนวคิดพหุปัญญา โดยระบุว่ามนุษย์มีศักยภาพหลากหลาย ไม่จำกัดเพียงเชาวน์ปัญญาทางภาษา (Linguistic Intelligence) และตรรกศาสตร์ คณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) แต่ยังมีปัญญาด้านอื่น ๆ ร่วมอีกด้วย เช่น ปัญญาด้านดนตรี มิติสัมพันธ์ การเคลื่อนไหวร่างกาย การเข้าใจผู้อื่น การเข้าใจตนเองและการเข้าใจธรรมชาติ ซึ่งแต่ละบุคคลควรได้รับโอกาสพัฒนาอย่างเหมาะสม แนวคิดนี้ช่วยให้การศึกษาเปิดกว้างต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียนและส่งเสริมศักยภาพรายบุคคล

4. ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) Kolb (2015) อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการหมุนเวียนระหว่าง “ประสบการณ์ตรง – การสะท้อนคิด – การสร้างแนวคิด – การทดลองใช้” ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเข้าใจเชิงลึกและเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทฤษฎีนี้ เช่น การเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project-Based Learning) หรือการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะเชิงองค์รวม ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหา

5. แนวคิดการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 ที่เสนอว่า ผู้เรียนในยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะสำคัญจำเป็นเพื่อความสำเร็จในอนาคต ซึ่งมักถูกเรียกว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การ

สร้างสรรค์ และการสื่อสาร 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ เช่น ความยืดหยุ่น ความรับผิดชอบและการทำงานเป็นทีม (Trilling & Fadel, 2009) แนวคิดนี้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวม เพราะมุ่งเน้นการสร้างทั้งสมรรถนะทางปัญญาและคุณลักษณะเพื่อการดำรงชีวิตในอนาคต

6. บริบทไทยและการพัฒนาผู้เรียนในประเทศไทย แนวคิดการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมถูกบรรจุไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (2562) ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ยังชี้ชัดว่า การศึกษาควรมุ่งสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและมีสมรรถนะครบถ้วนในการแข่งขันในเวทีโลก

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวมเพื่ออนาคตประกอบด้วยหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย จำเป็นต้องบูรณาการเข้าด้วยกันด้วยความเข้าใจและมองเห็นคุณค่าความหมายของการพัฒนาผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ไม่เพียงแค່เพื่อการศึกษาเท่านั้น แต่เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์เพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างผาสุกในยุคสมัยปัจจุบันและอนาคต

มิติของการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวม

การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมมิใช่การมุ่งสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงด้านเดียว หากแต่เป็นกระบวนการเสริมสร้างสมดุลของมนุษย์ในทุกมิติ ทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม และคุณธรรม ซึ่งแต่ละด้านต่างมีความสำคัญเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก หากขาดมิติใดมิติหนึ่งย่อมทำให้การพัฒนาไม่สมบูรณ์และไม่ตอบโจทย์ความท้าทายของโลกอนาคต (Miller, 1992)

1. มิติด้านร่างกาย (Physical Development) คือ รากฐานของการเรียนรู้ทั้งหมด เนื่องจากสมรรถภาพร่างกายที่แข็งแรงส่งผลต่อความสามารถในการคิดและการใช้เหตุผล การศึกษาควรส่งเสริมการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย และโภชนาการที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น การบูรณาการกิจกรรมกีฬาในโรงเรียนไม่เพียงสร้างความแข็งแรง แต่ยังพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีวินัย (Barrett, 2021) นอกจากนี้สุขภาพกายยังสัมพันธ์กับสุขภาพจิต เช่น การออกกำลังกายสม่ำเสมอช่วยลดภาวะซึมเศร้าและเพิ่มสมาธิในการเรียนรู้ (WHO, 2020)

2. มิติด้านสติปัญญา (Cognitive Development) การพัฒนาด้านสติปัญญาเน้นการส่งเสริมทักษะการคิด การแก้ปัญหาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทฤษฎีการพัฒนาสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1972) เชื่อว่าผู้เรียนพัฒนาการทางปัญญาผ่านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ในบริบทศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ไม่เพียงเน้นการจดจำ แต่ควรพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Trilling & Fadel, 2009)

3. มิติด้านจิตใจและอารมณ์ (Emotional and Mental Development) ความสามารถในการจัดการอารมณ์และสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจมีความสำคัญต่อความสุขและความสำเร็จของผู้เรียน งานวิจัยด้านจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ระบุว่าผู้ที่มีทักษะด้านการรับรู้อารมณ์ (Emotional Intelligence: EQ) จะมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี มีแรงจูงใจสูง และสามารถรับมือกับความเครียดได้ดีกว่าผู้ที่ขาดทักษะดังกล่าว (Goleman, 1995) การพัฒนาผู้เรียนด้านนี้สามารถทำได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสะท้อนคิด การฝึกสติสมาธิ และการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงที่กระตุ้นการตัดสินใจอย่างมีสติ

4. มิติด้านสังคม (Social Development) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การศึกษาในยุคใหม่จึงต้องเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) ของยูเนสโกสะท้อนว่าผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนทักษะทางสังคมเพื่ออยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม (UNESCO, 2015) ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้โดยใช้โครงงานกลุ่ม (Project-Based Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกการแก้ปัญหาร่วมกัน และเรียนรู้การแบ่งบทบาทหน้าที่

5. มิติด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Moral and Ethical Development) คุณธรรมและจริยธรรมคือรากฐานสำคัญของความเป็นมนุษย์ การพัฒนาด้านนี้ช่วยสร้างพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม Kohlberg (1981) เสนอว่าการพัฒนาคุณธรรมเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตั้งแต่การเชื่อฟังเพราะกลัวการลงโทษ จนถึงการยึดมั่นในหลักการสากล เช่น ความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน การจัดการศึกษาไทยจึงควรมุ่งปลูกฝังทั้งคุณค่าทางศีลธรรมและทักษะการคิดเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) ผ่านกิจกรรมที่เน้นการอภิปราย การทำกิจกรรมจิตอาสาและการเรียนรู้จากปัญหาสังคมจริง (วิจารณ์ พานิช, 2562)

จากทั้งห้ามิติจะเห็นได้ว่าการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมมิได้มุ่งสร้างผู้เรียนที่เก่งเพียงด้านเดียว แต่คือการสร้างบุคคลที่มีความสมบูรณ์และสมดุล ทั้งร่างกายที่แข็งแรง ปัญญาที่

ลึกซึ้ง จิตใจที่มั่นคง สังคมที่เกื้อกูลและคุณธรรมที่มั่นคง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการก้าวสู่การเป็นพลเมืองโลกคุณภาพในอนาคต (Gardner, 2011; Kolb, 2015; UNESCO, 2015)

แนวทางการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับกระบวนการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมโลก (ฐิตินันท์ ดาวศรี และคณะ, 2022) โดยไม่เพียงเน้นความรู้เชิงทฤษฎี แต่ต้องบูรณาการการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะรอบด้าน ทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต คุณธรรม และการเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ (Trilling & Fadel, 2009; UNESCO, 2015) แนวทางสำคัญมีดังนี้

1. การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking Skills) เป็นการการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝนให้สามารถประเมินข้อมูล สร้างความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิด และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์

2. การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Integration) หมายถึงการนำเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงความรู้และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย และเครื่องมือดิจิทัลต่างๆ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล ขณะเดียวกันก็ต้องสอนให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ด้านดิจิทัล (Digital Literacy) และใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

3. การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร (Collaboration and Communication Skills) กล่าวคือ การทำงานเป็นทีมและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเป็นทักษะที่จำเป็นในโลกการทำงานสมัยใหม่ ผู้เรียนควรได้รับโอกาสในการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน

4. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นหลักแนวคิดทางการศึกษาสำคัญประการหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม เช่น การอภิปรายกลุ่ม โครงการ กรณีศึกษาและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง

การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมในศตวรรษที่ 21 จึงต้องตั้งอยู่บนฐานคิดใหม่เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่มองว่าการเรียนรู้คือกระบวนการสร้างสรรค์ ไม่ใช่เพียงการรับรู้ความรู้ การจัดการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนจากแบบจำลองผู้สอนเป็นศูนย์กลางไปสู่ผู้เรียนเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกจริง เทคโนโลยีและผู้อื่นในฐานะทรัพยากรร่วม การคิดขั้นสูง การเรียนรู้ดิจิทัล การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ไม่ใช่เพียงทักษะเฉพาะทาง หากแต่เป็นกระบวนการทัศน์ของการเรียนรู้แบบใหม่ที่หลอมรวมความรู้ ทักษะและคุณลักษณะให้เป็นองค์รวมเดียวกัน ดังนั้นการออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้แบบมีพลวัต ซึ่งผู้เรียนได้พัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ของความเป็นมนุษย์ผ่านการลงมือทำ สะท้อนคิด และมีความหมายต่อชีวิต

การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมกับการสร้างพลเมืองโลกเพื่ออนาคต

การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมไม่ได้จำกัดเพียงการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการและทักษะชีวิตเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้าง “พลเมืองโลก” (Global Citizenship) ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมโลกและสิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (UNESCO, 2015) ในยุคโลกาภิวัตน์ การเป็นพลเมืองโลกจึงกลายเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการศึกษา เพื่อสร้างบุคคลที่มีบทบาทเชิงรุกต่ออนาคตของมนุษยชาติ

1. หลักใจความสำคัญของความเป็นพลเมืองโลก คือ พลเมืองโลกมิได้หมายถึงการละทิ้งอัตลักษณ์ท้องถิ่น แต่เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการตระหนักรู้ในรากเหง้าของตนกับความรับผิดชอบต่อสังคมโลก ผู้เรียนที่เป็นพลเมืองโลกต้องมีความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Understanding) และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable Living) (Oxfam, 2015) คุณลักษณะเหล่านี้เป็นฐานสำคัญที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ

2. การพัฒนาทักษะพลเมืองโลกผ่านการศึกษาผ่านการบูรณาการในหลักสูตรอย่างเป็นระบบ เช่น การสอดแทรกเรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในคุณค่าความเสมอภาคและการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพสิทธิ (Banks, 2008) การพัฒนา Global Competence ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นโลก มองปัญหาจากหลายมุมมอง

และสร้างแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ (Barrett, 2021) การเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Global Learning) ที่เชื่อมโยงปัญหาท้องถิ่นกับปัญหาระดับโลก เช่น โครงการด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการพลังงาน หรือการอนุรักษ์วัฒนธรรม

3. พลเมืองโลกกับการอยู่ร่วมในความหลากหลาย กล่าวคือความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และเชื้อชาติ เป็นความจริงที่ผู้เรียนต้องเผชิญในโลกปัจจุบัน การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมจึงควรสร้างทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Communication Skills) และการคิดเชิงพลวัต (Dynamic Thinking) เพื่อลดอคติและความขัดแย้ง งานวิจัยของ Merryfield (2002) ชี้ว่า การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมช่วยสร้างความเข้าใจในความแตกต่าง และทำให้ผู้เรียนมีความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ต่อผู้อื่นมากขึ้น

4. พลเมืองโลกกับการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวคือการเป็นพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 เชื่อมโยงโดยตรงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ผู้เรียนต้องได้รับการปลูกฝังให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ การลดปริมาณขยะพลาสติก และการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ (UNESCO, 2017) แนวทางนี้ไม่เพียงสร้างจิตสำนึกเพื่อโลก แต่ยังเสริมสร้างความรับผิดชอบส่วนบุคคลและสังคม

5. การสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นควบคู่กับพลเมืองโลก ถึงแม้การเป็นพลเมืองโลกจะเน้นการเปิดรับความหลากหลายและความร่วมมือระหว่างประเทศ แต่การรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ผู้เรียนควรได้รับการปลูกฝังให้ภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา และวัฒนธรรมไทย เช่นเดียวกับการเรียนรู้ที่จะแลกเปลี่ยนกับสังคมโลกอย่างสร้างสรรค์ (ฐิตินันท์ ดาวศรี และคณะ, 2022)

การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมกับการสร้างพลเมืองโลกเพื่ออนาคต จึงเป็นการผสมผสานระหว่าง “ความเป็นท้องถิ่น” และ “ความเป็นสากล” ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโลกที่ซับซ้อน แนวทางนี้สอดคล้องกับกรอบการศึกษาระดับนานาชาติ และเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับมวลมนุษยชาติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมในบริบทไทยมีแก่นสำคัญอยู่ที่การสร้างสมดุลระหว่างสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความรู้เชิงวิชาการ คุณธรรมจริยธรรมและทักษะชีวิต ซึ่งถือเป็นคุณค่ากลางของการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงสูงทั้งในระดับบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่นนั้นการขับเคลื่อนการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมให้เกิดขึ้นในระดับปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยกลไกเชิงระบบ ได้แก่ ครู โรงเรียน ชุมชน และนโยบาย ครุมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ออกแบบและจัดการเรียนรู้ โรงเรียนต้องเป็นโครงสร้างสนับสนุนการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น ชุมชนทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ส่วนภาครัฐต้องกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการสร้างพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ ตัวชี้วัดผลลัพธ์ของการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวม ควรพิจารณาทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ เช่น ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานด้านการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในมิติของทรัพยากร เวลา และวัฒนธรรมขององค์กรการศึกษา หากไม่มีการสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การฝึกอบรมครูอย่างต่อเนื่อง และการเปลี่ยนกรอบวิธีคิดเรื่องการเรียนรู้จากแบบเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ไปสู่แบบเน้นสมรรถนะรอบด้าน การพัฒนาเชิงองค์รวมจะเกิดขึ้นได้ยากในทางปฏิบัติ

จากองค์ความรู้ที่ผู้เขียนได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นใคร่ขอวางข้อเสนอแนะที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนดังต่อไปนี้ **1) ผู้จัดการเรียนรู้** ควรพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการสอนวิชาการ เพื่อสร้างสมดุลให้แก่ผู้เรียน **2) สถานศึกษา** ควรกำหนดนโยบายและโครงสร้างการเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวม เช่น การออกแบบหลักสูตรที่บูรณาการ Soft Skills, กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นจิตอาสา และการประเมินผลที่คำนึงถึงพัฒนาการรอบด้านของผู้เรียน ไม่จำกัดเพียงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ **3) ครอบครัวและชุมชน** ควรมีบทบาทเป็นฐานการเรียนรู้แรกของผู้เรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้จริง ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนาเชิงองค์รวมสมบูรณ์ **4) ผู้กำหนดนโยบายการศึกษา** ควรกำหนดกรอบนโยบายการศึกษาที่มุ่งสู่การสร้างพลเมืองโลก สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการศึกษาอย่าง

เท่าเทียม และจัดให้มีระบบการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนั้นแล้วผู้เขียนยังใคร่ขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยและพัฒนาในอนาคต ดังว่าควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อติดตามประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เชิงองค์รวม และศึกษานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถตอบโจทย์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลและโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุปแล้วนั้นการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมเพื่ออนาคตเป็นแนวทางที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยมีการศึกษาเป็นเครื่องมือหลักในการบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณธรรมเพื่อสร้างบุคคลที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การก้าวสู่ออนาคตที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีผู้เรียนที่ไม่เพียง “รู้” แต่ต้อง “คิดเป็น ทำเป็น อยู่เป็น และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ”

เอกสารอ้างอิง

จิตินันท์ ดาวศรี และคณะ.(2022). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 11(1), 59–74.

ปวีณา คุรานา, สิริธร สิ้นจินดาวงค์ และ อรุมา เจริญสุข. (2024). การจัดการศึกษาแบบองค์รวม เพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ในบริบทสังคมไทย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(9), 867–881

วิจารณ์ พานิช. (2562). เรียนรู้องค์รวม สู่อการเปลี่ยนแปลง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ.

Banks, J. A. (2008). Diversity, group identity, and citizenship education in a global age. *Educational Researcher*, 37(3), 129-139.

Bybee, R. W. (2013). The case for STEM education: Challenges and opportunities. NSTA Press.

Gardner, H. (2011). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.

- Goleman, D. (1995). Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ for character, health and lifelong achievement. New York: Bantam Books.
- Kolb, D. A. (2015). Experiential learning: Experience as the source of learning and development (2nd ed.). Pearson Education.
- Kohlberg, L. (1981). The philosophy of moral development: Moral stages and the idea of justice. Harper & Row.
- Merryfield, M. M. (2002). The difference a global educator can make. *Educational Leadership*, 60(2), 18-21.
- Miller, R. (1992). What are schools for? Holistic education in American culture (3rd ed.). Holistic Education Press.
- Barrett, M. (2021). Preparing our youth for an inclusive and sustainable world: The OECD PISA global competence framework. OECD Publishing.
- Oxfam. (2015). Education for global citizenship: A guide for schools. Oxfam GB.
- Piaget, J. (1972). The psychology of the child. Basic Books.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. Jossey-Bass.
- UNESCO. (2015). Rethinking education: Towards a global common good? UNESCO Publishing.
- UNESCO. (2017). Education for sustainable development goals: Learning objectives. UNESCO Publishing.

แนวทางการจัดการตนเองตามหลักอิทธิบาท 4*

GUIDELINES FOR SELF-MANAGEMENT ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF 4 IDDHIPADA

เอกไผ่ แก้วหอม¹, สมชัย ศรีนोक² และ พระมหาสมบุญ สุธมโม³

Ekpai Kaewhom¹, Somchai Srinok² and Phramaha Somboon Sudhammo³

¹⁻³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: akepathai2@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 8 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 10 พฤศจิกายน 2568

Received 11 October 2025; Revised 8 November 2025; Accepted 10 November 2025

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “แนวทางการจัดการตนเองตามหลักอิทธิบาท 4” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและหลักการของอิทธิบาท 4 วิเคราะห์แนวทางการจัดการตนเองตามหลักธรรมดังกล่าว และเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยอาศัยแนวคิดทางพระพุทธศาสนาผสมผสานกับแนวคิดทางจิตวิทยาสมัยใหม่ ผลการศึกษาพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมสำคัญที่สามารถนำมาพัฒนาการจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉันทะเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความรักและพอใจในสิ่งที่ทำ วิริยะช่วยส่งเสริมความเพียรและวินัยในการดำเนินชีวิต จิตตะช่วยสร้างสมาธิและความตั้งใจมั่น ส่วนวิมังสาเป็นกระบวนการใคร่ครวญและประเมินตนเองอย่างมีเหตุผล เมื่อบูรณาการทั้งสี่องค์ประกอบเข้าด้วยกัน จะช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเอง มีแรงจูงใจภายใน และพัฒนาความสมดุลระหว่างความสำเร็จทางโลกและความสงบทางใจได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยัง

Citation:

* เอกไผ่ แก้วหอม, สมชัย ศรีนोक และ พระมหาสมบุญ สุธมโม. (2568). แนวทางการจัดการตนเองตามหลักอิทธิบาท 4. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 860-871.

Ekpai Kaewhom, Somchai Srinok and Phramaha Somboon Sudhammo. (2025). Guidelines For Self-Management According To The Principles Of 4 Iddhipada. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 860-871.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายบริบท ทั้งในด้านการศึกษา การทำงาน และชีวิตส่วนตัว โดยเฉพาะการพัฒนาแนวทางฝึกอบรมหรือหลักสูตรจิตพุทธเพื่อส่งเสริมการจัดการตนเองอย่างมีคุณธรรมและปัญญา

คำสำคัญ: การจัดการตนเอง, อิทธิบาท 4, การพัฒนาตนเอง, การประยุกต์ใช้หลักธรรม, จิตพุทธ

Abstract

The article titled “Self-Management Based on the Four Paths to Accomplishment (Iddhipada 4)” aims to explore the meaning and principles of Iddhipada 4, analyze its relevance to self-management, and propose practical applications for daily life by integrating Buddhist philosophy with modern psychological concepts. The findings indicate that the Four Iddhipada principles Chanda (desire), Viriya (effort), Citta (concentration), and Vimamsa (investigation) serve as effective frameworks for developing self-management skills. Chanda inspires motivation and satisfaction in purposeful action; Viriya enhances perseverance and self-discipline; Citta cultivates mindfulness and focused intention; and Vimamsa encourages self-reflection and rational improvement. When combined, these four principles enable individuals to regulate their behavior, sustain intrinsic motivation, and achieve a balanced integration of external success and inner peace. Furthermore, these principles can be applied across various contexts, including education, workplace management, and personal development. They also provide a foundation for creating Buddhist-based training programs aimed at fostering ethical and mindful self-management for sustainable human development.

Keywords: Self-management, Iddhipada 4, Self-development, Buddhist principles, Mindful living

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันซึ่งเต็มไปด้วยการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากหลายด้าน ทั้งด้านการงาน การศึกษา และชีวิตส่วนตัว ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการจัดการตนเอง เช่น การขาดแรงจูงใจ ความเพียร ความมุ่งมั่น และสมาธิในการดำเนินชีวิต (Bandura, 1991; Locke & Latham, 2002) การขาดทักษะในการจัดการตนเองนำไปสู่ภาวะเครียด การตัดสินใจที่ผิดพลาด และการไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

แนวคิดเรื่อง “การจัดการตนเอง” (Self-Management) เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์ของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Zimmerman, 2000) ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้น “การฝึกตน” (อรรถนา โจทยุตตาน) หมายถึง การรู้จักกำกับตนเองให้ดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและสังคม (พระธรรมปิฎก, 2541)

หนึ่งในหลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการตนเองคือ อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (Chanda) ความพอใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, วิริยะ (Viriya) ความเพียรพยายาม, จิตตะ (Citta) ความตั้งใจมั่น และ วิมังสา (Vimamsa) การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง (พระธรรมปิฎก, 2548) หลักธรรมนี้เป็นแนวทางแห่งความสำเร็จทางโลกและทางธรรม เพราะช่วยให้บุคคลมีแรงขับเคลื่อนภายใน มีสมาธิ และมีการใคร่ครวญตนเองอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการตนเองในชีวิตประจำวัน

ในยุคที่สังคมเผชิญกับภาวะวิกฤตด้านคุณธรรมและความเครียดจากเทคโนโลยีดิจิทัล การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้สามารถช่วยให้บุคคลพัฒนาการจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านจิตใจ พฤติกรรม และความคิด โดยเฉพาะในบริบทการศึกษาและการทำงาน ซึ่งต้องอาศัยแรงจูงใจ ความมุ่งมั่น และการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง (Srisamran, 2019)

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการตนเองตามหลักอิทธิบาท 4” จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการผสมผสานองค์ความรู้ทางพุทธธรรมเข้ากับแนวคิดทางจิตวิทยาสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาแนวทางที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติ สมดุล และมีคุณภาพ

บทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 และการประยุกต์ใช้ในมิติของการจัดการตนเอง ทั้งในด้านส่วนบุคคล การศึกษา และการทำงาน

โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดทางจิตวิทยาและการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในยุคปัจจุบัน เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินชีวิตที่สมดุลและมีประสิทธิภาพ

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายและลักษณะของการจัดการตนเอง

การจัดการตนเอง (Self-Management) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลควบคุมพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์ของตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Bandura, 1991) โดยเป็นการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง (Zimmerman, 2000) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของการจัดการตนเองตามแนวคิดของ Zimmerman (2000) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. การเตรียมการ (Forethought phase) การกำหนดเป้าหมายและแรงจูงใจในการปฏิบัติ
2. การปฏิบัติ (Performance phase) การเฝ้าติดตามพฤติกรรมของตนเองอย่างมีสติและวินัย
3. การสะท้อนผล (Self-reflection phase) การประเมินผลและการปรับปรุงแนวทางเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. **ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory)** แรงจูงใจเป็นแรงผลักดันภายในที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Deci & Ryan, 1985) โดยแบ่งเป็นแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) และแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation) ซึ่งแรงจูงใจภายในถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการจัดการตนเอง

2. **ทฤษฎีเป้าหมาย (Goal Setting Theory)** Locke และ Latham (2002) อธิบายว่า การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและมีความท้าทายจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และกระตุ้นให้บุคคลมีความพยายามและสมาธิมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลัก “ฉันทะ” และ “วิริยะ” ในอิทธิบาท 4

3. แนวคิดจิตวิทยาเชิงพุทธ (Buddhist Psychology) มุ่งเน้นการรู้เท่าทันตนเอง การพิจารณาเหตุและผลของพฤติกรรม การมีสติและสมาธิในการดำเนินชีวิต ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้อย่างมีปัญญา (พระธรรมปิฎก, 2541)

กล่าวโดยสรุป การจัดการตนเองเป็นกระบวนการที่เกิดจากความตระหนักรู้ภายใน การมีแรงจูงใจ และการพัฒนาอย่างมีระบบ โดยสามารถเสริมสร้างได้ด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นกลไกแห่งความสำเร็จที่ช่วยพัฒนาทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรม

หลักอิทธิบาท 4

คำว่า “อิทธิบาท” (Iddhipāda) แปลตามศัพท์ว่า “ธรรมที่เป็นเหตุให้ถึงความสำเร็จ” (พระธรรมปิฎก, 2548) เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการสร้างพลังภายในเพื่อบรรลุผลตามที่มุ่งหมาย โดยอธิบายว่า การจะประสบความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นั้น จำเป็นต้องมีเหตุปัจจัยสี่ประการ คือ

1. **ฉันทะ (Chanda)** ความพอใจหรือรักในสิ่งที่ทำ เป็นแรงขับเคลื่อนภายในที่ทำให้เกิดความสุขในการปฏิบัติหน้าที่
2. **วิริยะ (Viriya)** ความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
3. **จิตตะ (Citta)** ความตั้งใจมั่นและเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่อง
4. **วิมังสา (Vimamsa)** การใคร่ครวญ พิจารณาด้วยปัญญา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลสำเร็จที่ดีขึ้น

หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้เป็นกระบวนการทางจิตที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย “ฉันทะ” ช่วยสร้างแรงบันดาลใจ, “วิริยะ” ช่วยสร้างความอดทน, “จิตตะ” ช่วยสร้างสมาธิ และ “วิมังสา” ช่วยสร้างการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ซึ่งทั้งหมดสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาด้านตนเองตามแนวคิดจิตวิทยาสมัยใหม่ (Srisamran, 2019)

งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการพัฒนาการจัดการตนเองและคุณภาพชีวิต เช่น

Srisamran (2019) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในกลุ่มนักศึกษา มหาวิทยาลัยช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้น มีแรงจูงใจในการเรียน และสามารถกำหนดเป้าหมายชีวิตได้ชัดเจนขึ้น

Boonprasert (2020) รายงานว่าการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการองค์กรทางการศึกษา ส่งผลให้บุคลากรมีความรับผิดชอบสูงขึ้น และสามารถทำงานอย่างมีความสุขและสมดุลทางจิตใจ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2553) อธิบายเพิ่มเติมว่า การฝึกอิทธิบาท 4 เป็นวิธีการสร้าง “พลังภายใน” ที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาได้ทั้งทางโลกและทางธรรม จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท 4 มีศักยภาพสูงในการเป็นกรอบแนวคิดเพื่อพัฒนาการจัดการตนเองอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติส่วนบุคคล การศึกษา และการบริหารองค์กร

การจัดการตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ควบคุมพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์ของตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นการพัฒนาความสามารถภายในผ่านการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การลงมือทำ การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีวินัยในตนเอง การจัดการตนเองประกอบด้วยสามขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การเตรียมการซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายและกำหนดแรงจูงใจ การปฏิบัติที่เน้นการควบคุมและติดตามพฤติกรรมด้วยสติ และการสะท้อนผลซึ่งเป็นการประเมินตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในรอบต่อไป แนวคิดนี้สัมพันธ์กับทฤษฎีทางจิตวิทยาหลายประการ เช่น ทฤษฎีแรงจูงใจที่อธิบายว่าความต้องการภายในเป็นพลังขับเคลื่อนให้บุคคลเกิดความพยายามและมุ่งมั่นในการกระทำ ทฤษฎีการตั้งเป้าหมายที่ชี้ว่าการมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีความท้าทายจะเพิ่มความสามารถในการควบคุมตนเอง และแนวคิดจิตวิทยาเชิงพุทธที่เน้นความตระหนักรู้และการมีสติในการดำเนินชีวิต ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถรู้จักคิดพิจารณา และปรับปรุงตนเองอย่างมีเหตุผลและปัญญา การจัดการตนเองจึงเป็นผลลัพธ์ของการฝึกฝนภายในที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งสามารถเสริมสร้างได้ด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอิทธิบาท 4 ที่ถือเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ อิทธิบาท 4 หมายถึงธรรมที่เป็นเหตุให้ถึงความสำเร็จ เป็นแนวทางในการพัฒนาพลังภายในของมนุษย์เพื่อบรรลุผลตามเป้าหมาย ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจและรักในสิ่งที่ทำ วิริยะ ความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ จิตตะ ความตั้งใจมั่นและใส่ใจในสิ่งที่ทำ และวิมังสา การใช้ปัญญาไตร่ตรอง

และประเมินตนเองเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น แต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการจัดการตนเองอย่างใกล้ชิด ฉันทะเป็นแรงจูงใจภายในที่ทำให้บุคคลเริ่มต้นและรักษาความมุ่งมั่น วิริยะช่วยให้เกิดความอดทนต่ออุปสรรคและพัฒนาความสม่ำเสมอในการกระทำ จิตตะช่วยเสริมสมาธิและความตั้งใจ ส่วนวิมังสาช่วยให้เกิดการคิดวิเคราะห์และการปรับปรุงอย่างมีเหตุผล การนำหลักอภิธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้จึงเป็นการเสริมสร้างการจัดการตนเองให้มีทั้งมิติของจิตใจและพฤติกรรม งานวิจัยหลายชิ้นสนับสนุนแนวคิดนี้ โดยชี้ว่าการฝึกอภิธิบาท 4 สามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจ ความรับผิดชอบ และสมาธิในการเรียนหรือการทำงาน อีกทั้งยังส่งเสริมให้บุคคลเกิดความสมดุลทางอารมณ์และความสุขในชีวิต การพัฒนาการจัดการตนเองตามหลักอภิธิบาท 4 จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้มนุษย์สามารถพัฒนาทั้งความสำเร็จภายนอกและความสงบภายในได้อย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์แนวทางการจัดการตนเองตามหลักอภิธิบาท 4

หลักอภิธิบาท 4 เป็นแนวทางทางพุทธธรรมที่มุ่งเน้นการสร้างพลังภายในเพื่อบรรลุความสำเร็จ ทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาการจัดการตนเองได้อย่างเป็นระบบ โดยแต่ละองค์ประกอบของอภิธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ล้วนมีความสัมพันธ์กับกระบวนการพัฒนาตนเองในเชิงจิตวิทยาและพฤติกรรมมนุษย์อย่างใกล้ชิด (พระธรรมปิฎก, 2548; Bandura, 1991) ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปดังนี้

1. ฉันทะ การสร้างแรงบันดาลใจและความพึงพอใจในตนเอง

“ฉันทะ” หมายถึง ความรัก ความพอใจ และความปรารถนาอย่างจริงใจในสิ่งที่ตนกระทำ เป็นแรงขับเคลื่อนภายในที่ทำให้บุคคลเกิดความสุขและมุ่งมั่นในการทำงานหรือการเรียนรู้ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2553) การสร้างฉันทะในการจัดการตนเองเริ่มจากการตั้งเป้าหมายชีวิตที่มีคุณค่าและมีความหมาย ซึ่งช่วยให้บุคคลมีทิศทางในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจนและไม่หลงทาง (Locke & Latham, 2002) การพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการทำงานและการเรียนรู้อย่างช่วยเสริมให้เกิดแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) ซึ่งเป็นพื้นฐานของความสำเร็จที่ยั่งยืน (Deci & Ryan, 1985) เมื่อบุคคลมีความพึงพอใจในสิ่งที่ทำ จะเกิดพลังใจที่มั่นคงและสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมได้ดีขึ้น

2. วิริยะ การพัฒนาความเพียรและวินัยในตนเอง

“วิริยะ” หมายถึง ความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่น และความกล้าเผชิญต่ออุปสรรค เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาความอดทนและสร้างวินัยในตนเอง (พระธรรมปิฎก, 2541) การฝึกวิริยะสามารถทำได้โดยการจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดแผนการทำงาน และการปฏิบัติตามแผนอย่างสม่ำเสมอ การมีวินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลไม่ละทิ้งเป้าหมายแม้ต้องเผชิญความยากลำบาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “Self-Regulation Theory” ของ Bandura (1991) ที่มองว่าความเพียรเป็นผลจากการควบคุมตนเองและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การเพียรอย่างต่อเนื่องยังเป็นหนทางสู่การพัฒนาศักยภาพสูงสุดของบุคคลในทุกด้านทั้งทางกาย จิตใจ และปัญญา

3. จิตตะ การสร้างสมาธิและความใส่ใจในเป้าหมาย

“จิตตะ” หมายถึง ความตั้งใจมั่น ความใส่ใจ และการมุ่งจิตไปสู่เป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เป็นการใช้พลังสมาธิและสติเป็นเครื่องมือควบคุมความคิดและอารมณ์ (พระธรรมปิฎก, 2548) การมีสติในทุกกิจกรรมช่วยให้บุคคลสามารถจดจ่อกับสิ่งที่ทำ ลดความฟุ้งซ่าน และเพิ่มคุณภาพของผลงาน การฝึกสมาธิไม่เพียงช่วยให้เกิดความสงบในจิตใจ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล (Kabat-Zinn, 1994) การมีจิตที่มั่นคงและใส่ใจในสิ่งที่ทำยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจิตวิทยาเชิงพุทธที่เน้น “สติปัฏฐาน” หรือการรู้เท่าทันในปัจจุบันขณะ

4. วิมังสา การประเมินและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง

“วิมังสา” หมายถึง การพิจารณาใคร่ครวญด้วยปัญญา เพื่อวิเคราะห์เหตุและผลของการกระทำ และปรับปรุงให้ดีขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2553) การฝึกวิมังสาในกระบวนการจัดการตนเองคือการใคร่ครวญผลของการกระทำ การเรียนรู้จากความผิดพลาด และการปรับแผนการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล กระบวนการนี้คล้ายกับขั้นตอน “Self-reflection” ในทฤษฎีการจัดการตนเองของ Zimmerman (2000) ซึ่งมองว่าการสะท้อนตนเองเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การใคร่ครวญยังช่วยให้บุคคลรู้เท่าทันอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง สามารถปรับแนวทางการใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับสถานการณ์และค่านิยมของตนเอง

จากการวิเคราะห์พบว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการจัดการตนเองได้อย่างครบวงจร “ฉันทะ” เป็นแรงบันดาลใจในการเริ่มต้น “วิริยะ”

เป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการลงมือทำ “จิตตะ” เป็นพลังแห่งความมุ่งมั่นในการดำเนินตามเป้าหมาย และ “วิมังสา” เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การผสมผสานองค์ประกอบทั้ง 4 นี้จะช่วยให้คุณบุคคลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีวินัย และบรรลุเป้าหมายได้อย่างสมดุล ทั้งในมิติของความสำเร็จภายนอกและความสงบภายใน

แนวทางการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

หลักอิทธิบาท 4 เป็นเครื่องมือทางจิตที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางในชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมการจัดการตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา การนำหลักธรรมนี้มาปรับใช้ในบริบทต่าง ๆ ช่วยให้คุณบุคคลรู้จักควบคุมตนเองอย่างมีสติ มีแรงจูงใจ มีความเพียร และสามารถปรับปรุงตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (พระธรรมปิฎก, 2548; Deci & Ryan, 1985)

การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาตนเองของนักเรียน/นักศึกษา

การพัฒนาตนเองของผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยแรงจูงใจ ความเพียร และความตั้งใจ ซึ่งหลักอิทธิบาท 4 สามารถส่งเสริมได้อย่างเหมาะสม “ฉันทะ” ช่วยให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจและความพอใจในการเรียน โดยตั้งเป้าหมายทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความสนใจและคุณค่าของชีวิต “วิริยะ” ช่วยสร้างความมุ่งมั่นและวินัย เช่น การฝึกจัดตารางเวลาและรับผิดชอบต่อการงาน “จิตตะ” ช่วยเสริมสมาธิและการจดจ่อ ทำให้ผู้เรียนมีสมาธิในการอ่านหนังสือหรือทำกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วน “วิมังสา” ช่วยให้นักเรียนรู้จักประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างมีเหตุผล ปรับปรุงจุดอ่อน และพัฒนาจุดแข็งได้ต่อเนื่อง (Zimmerman, 2000) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการศึกษา จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง มีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน และสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืน (Srisamran, 2019)

การประยุกต์ใช้ในองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

ในบริบทขององค์กร หลักอิทธิบาท 4 สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและสร้างวัฒนธรรมการทำงานเชิงบวก “ฉันทะ” ช่วยสร้างแรงจูงใจและความผูกพันกับองค์กรโดยให้บุคลากรเห็นคุณค่าของงานและผลลัพธ์ที่ตนมีส่วนร่วม “วิริยะ” ส่งเสริมความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่น และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ “จิตตะ” ทำให้บุคลากรมีสมาธิและใส่ใจรายละเอียดของงาน ช่วยลดความผิดพลาดและเพิ่มคุณภาพการทำงาน ส่วน “วิมังสา” เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์กระบวนการทำงาน การประเมินผล และการปรับปรุงอย่าง

ต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร (Boonprasert, 2020) การบริหารจัดการองค์กรที่ผสมหลักอภิยา 4 จึงช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างผลสัมฤทธิ์การทำงานกับความสุขของบุคลากร ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

การประยุกต์ใช้ในชีวิตส่วนตัวเพื่อสร้างสมดุลทางจิตใจและอาชีพ

ในชีวิตประจำวัน หลักอภิยา 4 ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์และความคิดได้อย่างมีสติ “ฉันทะ” ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตและอาชีพ โดยมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำ “วิริยะ” ช่วยให้สามารถต่อสู้กับความเหนื่อยล้า ความท้อแท้ และปัญหาอุปสรรคได้อย่างมีสติ “จิตตะ” ช่วยสร้างสมาธิในกิจกรรมประจำวัน เช่น การทำงาน การดูแลครอบครัว หรือการพัฒนาตนเอง ขณะที่ “วิมังสา” ส่งเสริมให้รู้จักใคร่ครวญชีวิตอย่างมีเหตุผล เรียนรู้จากความผิดพลาด และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง (Kabat-Zinn, 1994) การดำเนินชีวิตภายใต้กรอบอภิยา 4 ทำให้บุคคลเกิดความสงบภายใน มีความสุขทางใจ และสามารถรักษาสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงานได้อย่างเหมาะสม

การพัฒนาแนวทางฝึกอบรมหรือหลักสูตรจิตพุทธเพื่อส่งเสริมการจัดการตนเอง

การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมหรือหลักสูตรจิตพุทธ (Buddhist-based Training Program) เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการประยุกต์ใช้หลักอภิยา 4 เพื่อส่งเสริมการจัดการตนเองในระดับบุคคลและองค์กร หลักสูตรลักษณะนี้ควรมุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ (ฉันทะ) การสร้างวินัยและความเพียร (วิริยะ) การฝึกสมาธิและสติ (จิตตะ) และการใคร่ครวญด้วยปัญญา (วิมังสา) ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น การทำสมาธิ การสะท้อนตนเอง และกิจกรรมกลุ่ม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2553) การฝึกอบรมลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริง พัฒนาความตระหนักรู้ และเสริมสร้างศักยภาพในการควบคุมตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนามนุษย์ในยุคสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง (Srisamran, 2019)

การประยุกต์ใช้หลักอภิยา 4 ในชีวิตประจำวันเป็นการพัฒนา “พลังภายใน” ที่ช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีสติ สมดุล และมีประสิทธิภาพ ฉันทะสร้างแรงบันดาลใจ วิริยะเสริมความเพียร จิตตะช่วยสร้างสมาธิ และวิมังสาสร้างปัญญาในการใคร่ครวญ เมื่อทั้งสี่องค์ประกอบทำงานร่วมกัน บุคคลจะสามารถจัดการตนเองได้อย่างรอบด้าน นำไปสู่ความสำเร็จทั้งในชีวิตส่วนตัว การเรียน การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

สรุป

แนวทางการจัดการตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาศักยภาพและสมดุลของมนุษย์ทั้งในด้านจิตใจ พฤติกรรม และปัญญา โดยมุ่งให้บุคคลรู้จักควบคุมตนเอง มีแรงจูงใจ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทสำคัญในการสร้างพลังภายในเพื่อบรรลุเป้าหมาย ฉันทะ คือ ความพอใจและความรักในสิ่งที่ทำ เป็นแรงจูงใจภายในที่ช่วยให้คุณมีความสุขและมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ความอดทน และความมุ่งมั่นในการทำงานหรือการเรียนรู้ เป็นพลังแห่งการลงมือทำและการพัฒนาวินัยในตนเอง จิตตะ คือ ความตั้งใจมั่นและความใส่ใจในการกระทำ เป็นการใช้สติและสมาธิควบคุมความคิดและอารมณ์ เพื่อให้การกระทำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนวิมังสา คือ การใคร่ครวญพิจารณาด้วยปัญญา เป็นกระบวนการสะท้อนตนเองเพื่อประเมินผลการกระทำและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น การจัดการตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 จึงเป็นกระบวนการเชิงจิตที่ครบวงจร เริ่มจากแรงบันดาลใจ ความเพียร ความตั้งใจ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกมิติของชีวิต ทั้งด้านการศึกษา การทำงาน และชีวิตส่วนตัว ในด้านการศึกษา หลักอิทธิบาท 4 ช่วยให้นักเรียนและนักศึกษามีเป้าหมายที่ชัดเจน มีวินัยในการเรียน รู้จักตั้งใจและประเมินผลตนเองเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในด้านการทำงาน ช่วยสร้างแรงจูงใจภายใน เพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความรับผิดชอบและสมดุลทางจิตใจ ส่วนในชีวิตส่วนตัว หลักธรรมนี้ช่วยให้คุณมีความสุขในการดำเนินชีวิต มองโลกในแง่บวก อดทนต่อความยากลำบาก และมีปัญญาในการแก้ปัญหา การฝึกปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ยังสามารถนำมาพัฒนาเป็นแนวทางการฝึกอบรมหรือหลักสูตรจิตพุทธเพื่อเสริมสร้างการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน ทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาทั้งด้านคุณธรรม ความคิด และจิตใจ สุดท้ายแล้วการจัดการตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางแห่งการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ เพราะช่วยให้คุณบุคคลสามารถสร้างสมดุลระหว่างความสำเร็จทางวัตถุกับความสงบทางจิตใจ เกิดพลังในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีวินัย และมีคุณค่า นำไปสู่ความสุขและความสำเร็จอย่างยั่งยืนทั้งต่อตนเองและสังคม

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2548). อธิเบาท 4: ธรรมะสร้างความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 248–287.
- Boonprasert, T. (2020). Application of Iddhipada IV principles in educational administration. *Journal of Educational Administration and Leadership*, 8(1), 85–98.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Kabat-Zinn, J. (1994). *Wherever you go, there you are: Mindfulness meditation in everyday life*. New York: Hyperion.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American Psychologist*, 57(9), 705–717.
- Srisamran, N. (2019). Application of Buddhist principles in self-development among university students. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 16(2), 112–125.
- Zimmerman, B. J. (2000). Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. In M. Boekaerts, P. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation* (pp. 13–39). San Diego: Academic Press.

การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชน ตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำปำ จังหวัดสงขลา*

AN ANALYSIS OF THE BASIC MORAL PRINCIPLES OF SOCIAL ENTREPRENEURS IN THE KHLONG HAE FLOATING MARKET COMMUNITY, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

อุทัย ชัยรัตน์¹, กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์², กัญยวีร์ สัทธาพงษ์³, สวัสดิ์ อโนทัย⁴

และ พระชนินสิทธิ์ ภูเมศโปสยานนท์⁵

Uthai Chaira¹, Kittipong Suwannawong², Kanyawee Sathapong³, Sawat Anothai⁴

and Phra Chaninsit Phumetposayanon⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

¹⁻⁵Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: kittipongc1@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 30 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 13 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 15 ตุลาคม 2568

Received 30 September 2025; Revised 13 October 2025; Accepted 15 October 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำปำ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 3) เพื่อวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำปำ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิง

Citation:

* อุทัย ชัยรัตน์, กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, กัญยวีร์ สัทธาพงษ์, สวัสดิ์ อโนทัย และ พระชนินสิทธิ์ ภูเมศโปสยานนท์. (2568). การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำปำ จังหวัดสงขลา.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 872-886.

Uthai Chaira, Kittipong Suwannawong, Kanyawee Sathapong, Sawat Anothai and Phra Chaninsit Phumetposayanon. (2025). An Analysis Of The Basic Moral Principles Of Social Entrepreneurs In The Khlong Hae Floating Market Community, Hat Yai District, Songkhla Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 872-886.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนาม ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน ทางปรัชญาและพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์ที่กลับคืนสู่สังคม ซึ่งอยู่ในรูปการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาสิ่งแวดล้อม โดยผู้ประกอบการสังคมจะต้องผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์กับการช่วยเหลือสังคมโดยยึดผลประโยชน์ของสังคมเป็นพันธกิจหลักขององค์กรและนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมแบบยั่งยืน 2) คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม คือ หลักขรรวาสธรรม 4 หมายถึง หลักธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงานและเป็นเครื่องมือการดำเนินชีวิต ได้แก่ สัจจะ คือ ความรับผิดชอบ ทมะ คือ การฝึกฝนตนเอง และข่มใจตนเองทางด้านต่าง ๆ ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้น จาคะ คือ การสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้คนอื่น 3) สำหรับผู้ประกอบการสังคม การมีคุณธรรมประจำใจเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงเจตจำนงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม คุณธรรมส่วนตนซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีวินัย คุณธรรมต่อลูกค้าและคู่ค้า จริ่งใจ สินค้ามีคุณภาพ คุณธรรมต่อสังคม เกื้อกูลส่วนรวม สร้างโอกาสให้ผู้อื่น คุณธรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ลดของเสีย ประหยัดทรัพยากร ปลอดภัย

คำสำคัญ: หลักคุณธรรมพื้นฐาน, ผู้ประกอบการสังคม, หลักขรรวาสธรรม 4

Abstract

This research aims to 1) study the concepts of social entrepreneurs in the Khlong Hae Floating Market community, Hat Yai District, Songkhla Province 2) study the fundamental moral principles of social entrepreneurs as found in Buddhist scriptures and 3) analyze the fundamental moral principles of social entrepreneurs in the Khlong Hae Floating Market community, Hat Yai District, Songkhla Province. This qualitative research employed both documentary research and field study, under the philosophical and Buddhist methods of analysis, exegesis, and synthesis.

The findings revealed that 1) Social entrepreneurs are those who operate businesses for profit however, such profits are returned to society in various forms such as job creation, increased productivity, expanded opportunities, and environmental conservation. These entrepreneurs integrate business objectives with social missions, prioritizing social benefits as the core mission of their organizations, thereby contributing to sustainable social entrepreneurship. 2) The fundamental moral principles of social entrepreneurs that align with Buddhist teachings include diligence, frugality, honesty, discipline, self-sacrifice, unity, and responsibility toward society and the environment. These correspond to the Four Virtues for Laypeople (Gharavasadhamma), which serve as ethical guidelines for both personal and social life Sacca (truthfulness) responsibility and honesty Dama (self-discipline) training and restraint Khanti (patience) endurance in the face of difficulties Caga (generosity) willingness to share with others 3) For social entrepreneurs, having deeply held moral values is essential. It reflects a strong commitment to ethical conduct and social responsibility. Their moral practice can be classified into four areas Personal morality: honesty, diligence, patience, and discipline Morality toward customers and partners: sincerity and product quality Morality toward society: contributing to the common good and creating opportunities Environmental morality: waste reduction, resource conservation, and pollution prevention

Keywords: Fundamental Moral Principles, Social Entrepreneurs, Four Virtues for Laypeople (Gharavasadhamma)

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในยุคที่สภาวะทางเศรษฐกิจมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมในแต่ละมิติเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยก้าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แม้ว่าโอกาสของผู้ประกอบการไทยในการดำเนินธุรกิจมีมากขึ้น แต่ก็มาพร้อมกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศด้วย เช่นกัน

การเตรียมตัวของผู้ประกอบการให้มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบการและแนวคิดทิศทางใหม่เป็นสิ่งที่สำคัญมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะได้ทบทวนถึงแผนงานรองรับต่าง ๆ รวมทั้งการเร่งปรับตัว เพื่อที่จะได้พัฒนาตนเองและองค์กรให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลง หน้าที่ทางสังคมของผู้ประกอบการธุรกิจ ก็คือ การนำทรัพยากรของโลกมาบริหารให้เป็นสินค้าและบริการ สนองต่อความต้องการของสังคมยุคอุตสาหกรรมเป็นตัวกำหนดรางวัลที่เป็นรูปแบบของกำไร ธุรกิจจึงต้องศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคและกำหนดยุทธศาสตร์ที่น่าสินค้าไปเสนอในด้านของผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีความหลากหลายจากเงื่อนไขของแต่ละสังคมที่ต่างกันไป ผู้ประกอบการสังคมจำเป็นต้องมีความเพียรในการทำความเข้าใจความซับซ้อนแล้วจึงกำหนดยุทธศาสตร์ในการให้ความช่วยเหลือ ยุทธศาสตร์จึงเป็นหัวใจของความสำเร็จสังคมหรือธุรกิจ (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2553: 21)

สำหรับชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำไญ จังหวัดสงขลา ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อม จัดพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีชุมชน ซึ่งในชุมชนแห่งนี้ได้กำหนดให้วัดและชุมชนคลองแหเป็นแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นชุมชนหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตซึ่งที่นี่มีการนำเสนอผลงานในด้านต่าง ๆ เช่น ตลาดน้ำคลองแหเป็นตลาดน้ำเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของภาคใต้ มีลักษณะของตลาดที่ผสมผสานระหว่างตลาดน้ำจำหน่ายสินค้าในเรือและตลาดโบราณ จำหน่ายสินค้าทางบกมีทั้งพ่อค้า แม่ค้า นำอาหารพื้นบ้าน คาว หวาน เป็นสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นและผลผลิตทางเกษตรมาจำหน่าย มีการสำรวจตลาดน้ำคลองแหและชมทัศนียภาพของสองฝั่งคลอง และพบเห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านแบบดั้งเดิม เช่น การยกบาม ชาวบ้านพายเรือเก็บผักบุ้ง ตัดผักกระเฉด ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังคงมีอยู่ในลำคลองแหในปัจจุบัน ทั้งนี้ วัดและชุมชนดังกล่าวขับเคลื่อนภายใต้แนวคิด “ร่วมสุข ร่วมวิถี ร่วมสมัย” และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากชุมชนหมู่บ้านส่วนใหญ่ ต่างก็คัดค้านกระตือรือร้น ร่วมแรงแข่งขันพัฒนาผลิตภัณฑ์อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนคลองแห พร้อมทั้งบอกเล่าเสน่ห์ความงดงามของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณรายรอบ ซึ่งเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีอยู่แต่เดิม ให้กลายเป็นจุดดึงดูด เพื่อนำพานักท่องเที่ยวมาสู่ชุมชนคลองแห และผลักดันให้เกิดกำลังซื้อสินค้าและบริการของชุมชนที่มีชาวบ้านเป็นผู้ผลิต เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ฐานรากตามเป้าหมาย หลักสำคัญของการท่องเที่ยวอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรมวิถีชุมชนวัดคลองแห ได้แก่ การดึงเสนอเสน่ห์ชุมชน ค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อนำเสนอสู่นักท่องเที่ยว และค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผสมผสานให้เกิดคุณค่า นำไปสู่การมีมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจ มุ่งเน้นให้สร้างตลาดที่ชุมชน ดึงนักท่องเที่ยวเข้าหมู่บ้าน/ชุมชนคลองแห

ปัญหาการดำรงคุณธรรมของผู้ประกอบการสังคม แม้สังคมไทยจะให้ความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น แต่การนำมาปฏิบัติจริงในชีวิตและธุรกิจยังคงมีปัญหาในหลายด้านประการแรก คือ ปัญหาคุณธรรมส่วนบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และมีวินัย แม้จะได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เยาว์วัย แต่เมื่อเผชิญกับแรงกดดันหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล หลายคนกลับละเลยคุณธรรมเหล่านี้ ทำให้เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการทำงานและดำเนินชีวิต

ประการที่สอง คือ ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและคู่ค้า เช่น การโฆษณาเกินจริง การขายสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ หรือเอาเปรียบทางธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจและภาพลักษณ์ขององค์กร

ประการที่สาม คือ การละเลยคุณธรรมต่อสังคม หลายธุรกิจมุ่งแสวงหากำไรโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่สร้างโอกาสจ้างงานหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและลดความเข้มแข็งของสังคม

ประการสุดท้าย คือ ปัญหาการดูแลสิ่งแวดล้อม แม้จะมีการพูดถึงความยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติยังพบการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและขาดความรับผิดชอบต่อมลภาวะ ซึ่งกระทบต่อทั้งธรรมชาติและคุณภาพชีวิตในระยะยาว

ปัญหาการขาดคุณธรรมทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการขาดความซื่อสัตย์ ขาดวินัยในการทำงาน การละเลยความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคและคู่ค้า การเพิกเฉยต่อผลประโยชน์ของสังคม รวมถึงการมองข้ามความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

ปัญหาดังกล่าวเหล่านี้สามารถบรรเทาและแก้ไขได้ หากนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ โดยเฉพาะ การแก้ปัญหของผู้ประกอบการสังคม โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการประกอบการสังคมเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานมีความสมดุลระหว่างความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจและความสุขที่ยั่งยืน

หลักธรรมสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการประกอบธุรกิจ ได้แก่ หลักพรวาสนธรรม 4 เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงานและเป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินชีวิต ทั้งการอยู่ร่วมกันเป็นแบบครอบครัว หรือ การอยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคมคนหมู่มาก เพื่อการบริหารจัดการกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อประโยชน์สุขแห่งหมู่คณะ

พรวาสนธรรม เป็นหลักคำสอนที่พระพุทธองค์แสดงไว้ เพื่อให้สาวกผู้ปฏิบัติงานได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนั้น พระพุทธองค์จึงวางหลักธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การดำเนินธุรกิจในฐานะผู้ประกอบการทางสังคม ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจที่มุ่งผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์เพื่อกลับคืนสู่สังคมทั้งหมด ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาสິงแวดล้อม โดยผู้ประกอบการสังคมจะต้องผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งผลประโยชน์กับการช่วยเหลือสังคม โดยยึดเอาผลประโยชน์ของสังคมเป็นพันธกิจหลักขององค์กร และนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวคิดผู้ประกอบการสังคม ศึกษาคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคม ว่าผู้ประกอบการสังคม จะต้องมีความสำคัญในการประกอบธุรกิจอย่างไรบ้าง คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคม กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่เป็นคุณลักษณะเด่นและมีส่วนช่วยผลักดันให้การดำเนินธุรกิจในฐานะของผู้ประกอบการสังคมในอำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการผู้ประกอบการสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีแนวคิด (Concepts) และ ทฤษฎี (Theories) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคม คือ บุคคลที่ริเริ่มและบริหารจัดการธุรกิจหรือกิจกรรมเพื่อสร้างมูลค่าใหม่ โดยรับความเสี่ยงทางธุรกิจและมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างผลกำไรหรือผลกระทบเชิงบวกในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจ แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการได้พัฒนา

มาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมมิติที่หลากหลาย ตั้งแต่บทบาทในระบบเศรษฐกิจจนถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้ประกอบการ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมตามกระบวนทรรศน์ทางปรัชญา กระบวนทรรศน์ทางปรัชญาช่วยให้การวิจัยผู้ประกอบการสังคมมีความหลากหลายและลึกซึ้ง โดยหลีกเลี่ยง traps เช่น การมุ่งเน้น individual-opportunity nexus ที่ละเลยบริบทสังคม นัยยะคือนักวิจัยควรเลือก paradigm ที่ match กับคำถาม เช่น positivism สำหรับการวัดผลกระทบ และ critical theory สำหรับการวิพากษ์สังคม การทบทวนนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการผสมมุมมองทางปรัชญาเพื่อพัฒนางานวิจัยในอนาคต โดยเฉพาะในบริบทไทยที่เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและการแก้ปัญหาสังคมผ่านนวัตกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมตามแนวทางพระพุทธศาสนา นับว่า มีรากฐานอยู่ในคำสอนทางพระธรรมวินัย ซึ่งเน้นให้มนุษย์พัฒนาตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผ่านการฝึกฝนภายในตน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคม พบว่า เดวิด บอร์นสไตน์ (2547) ได้กล่าวว่า ผู้ประกอบการสังคม (How to change the world) เป็นบุคคลที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน พวกเขาไม่ใช่แค่นักธุรกิจ แต่คือผู้ที่มุ่งมั่นสร้างผลกระทบทางสังคมในระดับลึกและกว้าง ในโลกที่เต็มไปด้วยปัญหาซับซ้อนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโลกอาจฟังดูเป็นภารกิจที่ไกลเกินเอื้อมสำหรับใครหลายคน ทว่า เดวิด บอร์นสไตน์ (David Bornstein) นักเขียนและนักข่าวผู้สนใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงโลกนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ หากเริ่มต้นจากผู้ที่กำลังคิด กล้าทำ และยืนหยัดเพื่อผู้อื่นอย่างไม่ย่อท้อ เขาได้นำเสนอแนวคิดนี้ไว้อย่างชัดเจนในหนังสือเล่มสำคัญ How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas ซึ่งได้กลายเป็นงานเขียนคลาสสิกในแวดวงการพัฒนาสังคมและผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship)

พัทธนันท์ พาป้อ และ ปพิชญา พรหมกันธา (2567) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน “เมดูซา ของขวัญจากสายน้ำ” บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน “เมดูซาของขวัญจากสายน้ำ” วิเคราะห์และและตีความหมายจากแนวคิดหลักของวรรณกรรม โดยใช้คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการเป็นเกณฑ์ใน

การวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเยาวชน “เมดูซา...ของขวัญจากสายน้ำ” ปรากฏคุณธรรมพื้นฐานทั้ง 8 ประการ ประกอบด้วย ความมีน้ำใจ ความสามัคคี ความมีวินัย ความสุภาพ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความประหยัด และความสะอาด ตามลำดับ

สรุปได้ว่า จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง วิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำทับใหญ่ จังหวัดสงขลา ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึง คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคม ผู้ประกอบการสังคมคือ ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์คืนกลับสู่สังคมทั้งหมด ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาสິงแวดล้อม โดยผู้ประกอบการสังคมจะต้องผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์กับการช่วยเหลือสังคม โดยยึดผลประโยชน์ของสังคมเป็นพันธกิจหลักขององค์กร และนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมอย่างยั่งยืน หลักคุณธรรมพื้นฐานเป็นเครื่องมือหรือหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เข้มแข็ง เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ จึงมีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ดังเช่น ประเด็นดังต่อไปนี้ คือ 1) มุมมองแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมเพื่อการพัฒนา 2) คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในการพัฒนา 3) คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมเพื่อการสร้างรูปแบบการพัฒนา ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research)

แหล่งข้อมูล

1. เชิงเอกสาร ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ชาวบ้านในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ในฐานะผู้ประกอบการสังคม โดยแบ่งเป็น กลุ่มผู้บริหารผู้ประกอบการสังคม 6 คน กลุ่มผู้ประกอบการสังคมชุมชนตลาดน้ำคลองแห 5 คน กลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้บริโภค 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดซึ่งได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา 2) หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 3) วิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา เพลงเรือแหลมโพธิ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา 2. เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 3. เพื่อวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา โดยการนำข้อมูลที่ได้เรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลจากเอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิทยานิพนธ์ วารสาร และสัมภาษณ์ชาวบ้านในฐานะผู้ประกอบการสังคม ในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา มาวิเคราะห์เรียบเรียง โดยมุ่งตอบโจทย์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และสรุปความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้วิจัย เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์ที่กลับคืนสู่สังคม ซึ่งอยู่ในรูปการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาสິงแวดล้อม โดยผู้ประกอบการสังคมจะต้องผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์กับการช่วยเหลือสังคมโดยยึดผลประโยชน์ของสังคมเป็นพันธกิจหลักขององค์กรและนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมแบบยั่งยืน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข และการหลุดพ้นจากทุกข์ในที่สุด คือ หลักพรหมวิหาร 4 หมายถึง หลักธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงาน และเป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินชีวิต ทั้งการอยู่ร่วมกันเป็นแบบครอบครัว หรือ การอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ สัจจะ คือ ความรับผิดชอบ ทะมะ คือ การฝึกฝนตนเอง และข่มใจตนเอง ทางด้านต่าง ๆ ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น หรือมีอุปสรรคเกิดขึ้น จาคะ คือ การสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้คนอื่น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาสังคมให้เจริญงอกงามอย่างยั่งยืนนั้น ปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การมีประชากรที่มีคุณธรรมประจำใจ โดยเฉพาะคุณธรรมพื้นฐานซึ่งเป็นหลักแห่งความดีที่เป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนบุคคล ความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม คุณธรรมพื้นฐานจึงมิใช่เพียงเรื่องของศีลธรรมส่วนบุคคลเท่านั้น หากยังเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญต่อการสร้างสรรค์สังคมที่สงบสุข มีระเบียบ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยรวม โดยทั่วไปแล้ว คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือความประพฤติที่แสดงออกถึงความดี ความถูกต้อง และความเหมาะสม อันเป็นที่ยอมรับของสังคม ในการเป็นผู้ประกอบการสังคม จะต้องต้องเริ่มจากวิธีคิด ที่เป็นวิธีคิดเพื่อสังคมเป็นสำคัญ ไม่มองไปที่ผล

กำไรเชิงธุรกิจ เชิงการเงินเพียงอย่างเดียว แต่มองไปที่การมุ่งสร้างประโยชน์ให้กับสังคม เป็นการช่วยเหลือสังคม ได้แก่ การระดมทุนไว้ในชุมชนในรูปของเงินทุนออมทรัพย์ การสร้างกองทุนหมุนเวียนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบ เพิ่มการสร้างงาน หรือการจ้างงานขึ้นในชุมชน การเพิ่มผลผลิตให้กับสินค้าเดิม การเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ การลดส่วนเหลือใช้ที่อาจก่อให้เกิดมลภาวะขึ้นในชุมชน และการรักษาสิ่งแวดล้อม ในการนำเอาหลักธรรมพื้นฐานมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้ประกอบการสังคม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ (1) คุณธรรมส่วนตัว มีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีวินัย ตรงต่อเวลา (2) คุณธรรมต่อลูกค้า และคู่ค้า มีความซื่อสัตย์จริงใจ สินค้ามีคุณภาพ (3) คุณธรรมต่อสังคม เกิดการจ้างงาน สังคมส่วนรวมได้รับประโยชน์ และ (4) ส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ประหยัดทรัพยากร ปลอดภัย

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยสรุปว่า แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำทับ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการในชุมชนตลาดน้ำคลองแห มีลักษณะเด่น คือ การดำเนินธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกัน ผลประโยชน์เหล่านั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงตัวผู้ประกอบการเอง แต่ยังกลับคืนสู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสร้างงานและจ้างแรงงานในท้องถิ่น การเพิ่มผลผลิตและโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน การสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะ และการรักษาสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการสังคมในลักษณะนี้จึงเป็นตัวอย่างของการผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งหวังผลกำไรและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยยึดผลประโยชน์ของชุมชนและส่วนรวมเป็นพันธกิจหลักขององค์กร การดำเนินงานเช่นนี้ไม่เพียงสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการ แต่ยังนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมอย่างยั่งยืน เพราะความสำเร็จทางธุรกิจถูกเชื่อมโยงกับการสร้างคุณค่าให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับในเชิงทฤษฎีและแนวปฏิบัติ การผสมผสานระหว่างผลประโยชน์เชิงธุรกิจและประโยชน์ต่อสังคมนี้สอดคล้องกับแนวคิด Social Entrepreneurship ซึ่งเน้นการใช้ทรัพยากรทางธุรกิจในการแก้ไขปัญหาสังคมและสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน (Dees, 2001) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลัก จาคะ และ สัจจะ ของพระพุทธศาสนา ที่ผู้ประกอบการต้องมีความซื่อสัตย์ ขยัน และพร้อมสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สรุปได้ว่า แนวคิดผู้ประกอบการสังคมในตลาดน้ำคลองแหสะท้อนการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางธุรกิจและการตอบแทนสังคม

อย่างยั่งยืน เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการประยุกต์หลักคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินกิจการอย่างเป็นรูปธรรม

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยสรุปว่า หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการสังคมในตลาดน้ำคลองแหดำเนินกิจการด้วยคุณธรรมพื้นฐานหลายประการที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) เช่น ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม คุณธรรมเหล่านี้สอดคล้องกับ หลักฆราวาสธรรม 4 (ส.ส. (ไทย) 15/845/298) ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ดังนี้ สัจจะ (ความรับผิดชอบต่อ) ผู้ประกอบการมีความซื่อสัตย์และตรงต่อคำมั่นสัญญา ทั้งต่อผู้บริโภค คู่ค้า และชุมชน แสดงถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส หมด (การฝึกฝนและข่มใจตนเอง) ผู้ประกอบการสามารถควบคุมตนเอง ฝึกวินัยในการทำงาน และยับยั้งพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจและสังคม ชันติ (ความอดทนอดกลั้น) ผู้ประกอบการมีความอดทนต่อปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งการเผชิญกับความท้าทายในการบริหารงานและความต้องการของลูกค้า จาคะ (การสละและแบ่งปัน) ผู้ประกอบการมีความเต็มใจที่จะสละบางสิ่งเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น เช่น การสนับสนุนกิจกรรมชุมชน การสร้างงานให้ชาวบ้าน หรือการรักษาสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่าการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยพัฒนาตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางจริยธรรม แต่ยังส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุขในสังคม และสร้างคุณค่าให้แก่ชุมชนโดยรวม การบูรณาการระหว่าง ผลประโยชน์ทางธุรกิจและหลักคุณธรรมเชิงสังคม จึงสะท้อนถึงแนวคิดของผู้ประกอบการสังคมที่มุ่งพัฒนาคนและสังคมไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยสรุปว่า หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสังคมให้เจริญงอกงามอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีประชากรที่มีคุณธรรมพื้นฐานประจำใจ ซึ่งถือเป็นรากฐานของความดีในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคล ความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม คุณธรรมพื้นฐานจึงมิใช่เพียงเรื่องศีลธรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นพลังสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุข มีระเบียบ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยรวม สำหรับผู้ประกอบการสังคม การดำเนินธุรกิจไม่ได้มุ่ง

เพียงผลกำไรเชิงธุรกิจหรือการเงินเท่านั้น แต่ต้องผสมผสาน วิธีคิดเพื่อสังคมเป็นสำคัญ โดยมุ่งสร้างประโยชน์แก่ชุมชน เช่น การระดมทุนภายในชุมชนในรูปแบบเงินออมทรัพย์ การสร้างกองทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบ การเพิ่มการจ้างงานและโอกาสทางธุรกิจ การเพิ่มผลผลิตของสินค้าเดิม และการลดของเสียหรือมลพิษที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการรักษาสิ่งแวดล้อม การนำ หลักคุณธรรมพื้นฐาน มาประยุกต์ใช้กับผู้ประกอบการสังคมสามารถจำแนกได้ 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ คุณธรรมส่วนตัว ผู้ประกอบการมีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีวินัย และตรงต่อเวลา คุณธรรมต่อลูกค้าและคู่ค้า ผู้ประกอบการมีความซื่อสัตย์ จริงใจ และคงคุณภาพสินค้าและบริการอย่างสม่ำเสมอ คุณธรรมต่อสังคม ผู้ประกอบการสร้างงานและมอบประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม การส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการประหยัดทรัพยากรและลดมลพิษ เพื่อรักษาคุณภาพชีวิตในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

สรุปการวิเคราะห์คุณธรรมทั้ง 4 ด้านและความสัมพันธ์กับขรรวาสธรรม 4

ด้านคุณธรรม

ด้านคุณธรรม	หลักปฏิบัติ	ขรรวาสธรรม 4	ความลับพินร์ / คำอธิบาย
คุณธรรมส่วนตัว	ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีวินัย ตรงต่อเวลา	สัจจะ กบะ ขันติ	การรักษาคำพูด ศักขีวินัย และอดทนต่ออุปสรรค
คุณธรรมต่อลูกค้าและคู่ค้า	จริงใจ ซื่อสัตย์ สินค้ามีคุณภาพ	สัจจะ	การให้ข้อมูลตรงไปตรงมา รักษาคำสัญญา และอดทนต่อข้อร้องเรียน
คุณธรรมต่อสังคม	จ้างงาน สนับสนุน ชุมชน แบ่งปัน	จาคะ	การละส่วนตนเพื่อประโยชน์ของชุมชน และส่วนรวม
การส่งเสริมสิ่งแวดล้อม	ลดของเสีย ประหยัดทรัพยากร ปลดมลพิษ	กมะ จาคะ	การฝึกตนให้ใช้ทรัพยากรอย่างมีวินัย และละความสละส่วนตนเพื่อสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ตารางนี้สรุป “ด้านคุณธรรม” ของผู้ประกอบการสังคมไว้ 4 ด้าน โดยเชื่อมโยงกับหลักปฏิบัติทางศีลธรรมและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อแสดงให้เห็นว่า คุณธรรมมิใช่เพียงพฤติกรรมภายนอก แต่เป็นรากฐานของจิตใจและแนวทางการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลต่อสังคมโดยรวม คือ ด้านคุณธรรมส่วนตน ยึดมั่นความซื่อสัตย์ มีวินัย และพูดจาสุภาพ สอดคล้องกับหลัก สัจจะ ทมะ ขันติ ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและควบคุมอารมณ์ได้ดี ด้านคุณธรรมต่อลูกค้า และคู่ค้า ซื่อสัตย์ โปร่งใส ไม่หลอกลวง สอดคล้องกับหลัก สัจจะ ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน ด้านคุณธรรมต่อสังคม มีจิตสาธารณะ แบ่งปันและเสียสละ สอดคล้องกับหลัก จาคะ ช่วยสร้างความสามัคคีและความเกื้อกูลในชุมชน ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ประหยัดทรัพยากร ลดของเสียและมลพิษ สอดคล้องกับหลัก ทาน และจาคะ ช่วยรักษาความสมดุลของธรรมชาติ กล่าวโดยสรุป คุณธรรมทั้ง 4 ด้านนี้เป็นระบบเชื่อมโยงระหว่าง “การพัฒนาตน การประกอบอาชีพ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางกำกับ เมื่อผู้ประกอบการยึดถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ย่อมก่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์หลักคุณธรรมพื้นฐานเหล่านี้ทำให้ผู้ประกอบการสังคมไม่เพียงสร้างผลประโยชน์ทางธุรกิจ แต่ยังขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิด ฆราวาสธรรม 4 ซึ่งเน้นการฝึกฝนตนเอง การรับผิดชอบต่อผู้อื่น การอดทนต่ออุปสรรค และการสละเพื่อส่วนรวม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ 1) ควรมีการศึกษาต่อยอดเพื่อพัฒนา กรอบแนวคิดหรือโมเดล “ผู้ประกอบการสังคมเชิงคุณธรรม” ที่อิงหลักพระพุทธศาสนา เพื่อใช้ในการส่งเสริมผู้ประกอบการในระดับประเทศ 2) สถาบันการศึกษาและหลักสูตรพัฒนาผู้ประกอบการควรบูรณาการหลักธรรม เช่น ฆราวาสธรรม 4 และหลักศีล 5 เข้าไปในการเรียนการสอน เพื่อสร้างผู้ประกอบการที่มีคุณธรรมควบคู่กับทักษะทางธุรกิจ 3) จากผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการประกอบธุรกิจ จึงควรให้การอบรมสมาชิกในเรื่องดังกล่าวเป็นพิเศษ 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับคุณธรรมในการประกอบธุรกิจแก่ผู้ประกอบการ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตข้อเสนอแนะ การ

วิจัยครั้งต่อไป ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อวัดระดับคุณธรรมของผู้ประกอบการในแต่ละมิติ และความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมกับความยั่งยืนของธุรกิจ 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท เพื่อพัฒนาแนวทางการสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบท 3) ควรมีการศึกษาเจาะลึกสำหรับกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเพื่อการถอดบทเรียนที่ทรงคุณค่ามากยิ่งขึ้น 4) ควรมีการศึกษาในประเด็นดังกล่าวในวงกว้างมากยิ่งขึ้นเพื่อคุณค่าของงานวิจัย 5) ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพเพื่อการอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เดวิด บอร์นสตีन. (2547). How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas. นิวยอร์ก: สำนักพิมพ์ออกซ์ฟอร์ด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2553). การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร. นนทบุรี: บริษัท ไอดีซี พรีเมียร์ จำกัด.
- พัทธนันท์ พาบ่อ และ ปิพิชญา พรหมกันธา. 2567. การวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน “เมดูซา ของขวัญจากสายน้ำ”. วารสารวิชาการด้านการศึกษาศึกษาและพัฒนามนุษย์, 8(1), 22-35.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานการศึกษาไทย: ความท้าทายและโอกาสของการศึกษาไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: פרקหวานกราฟฟิค.
- Dees, J. G. (1998). The Meaning of Social Entrepreneurship. Duke University.

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย
อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี*

FACTORS AFFECTING WORK EFFICIENCY OF EMPLOYEES IN
LADSAWAI MUNICIPALITY LAM LUK KA DISTRICT, PATHUM THANI
PROVINCE

ปาลิดา รัศมี¹, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล² และ อนันต์ ธรรมชาลัย³

Palida Ratsamee¹, Sanit Sirivitkul² and Anan Thamchalai³

¹⁻³มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹⁻³North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: palida.rats@northbkk.ac.th

วันที่รับบทความ : 10 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 15 ตุลาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 17 ตุลาคม 2568

Received 10 October 2025; Revised 15 October 2025; Accepted 17 October 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และ 2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร ระยะเวลาการทำงาน และรายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย จำนวน 221 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล กับแบบประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานใน 3 ด้าน (คุณภาพงาน ปริมาณงาน และเวลา) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

Citation:

* ปาลิดา รัศมี, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล และ อนันต์ ธรรมชาลัย. (2568). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวายอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนางสังคม, 3(6), 887-900.

Palida Ratsamee, Sanit Sirivitkul and Anan Thamchalai. (2025). Factors Affecting Work Efficiency Of Employees In Ladsawai Municipality Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 887-900.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) พร้อมการเปรียบเทียบรายคู่แบบ LSD

ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า บุคลากรที่มีเพศและระยะเวลาการทำงานต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร และรายได้ต่อเดือน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า เทศบาลควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จัดระบบ งานที่ชัดเจน และนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, เทศบาล, บุคลากร, ปัจจัยส่วนบุคคล, เทศบาลเมืองลาดสวาย

Abstract

This research aimed to 1) study the level of work performance efficiency of personnel in Lat Sawai Municipality Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province, and 2) compare work performance efficiency classified by personal factors, including gender, age, education level, personnel type, work duration, and monthly income. The sample consisted of 221 personnel from Lat Sawai Municipality. The research instrument was a questionnaire divided into two parts: personal information, and performance efficiency evaluation in three aspects (quality, quantity, and timeliness). Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA with LSD's post-hoc comparison.

The findings revealed that:

1. The overall work performance efficiency of the personnel was at the highest level.

2. Comparison of work performance efficiency based on personal factors showed that personnel and the employment periods vary of different genders had significantly different overall performance efficiency. Other personal factors age, education level, personnel type, and monthly income showed no statistically significant differences.

Based on the results, the municipality should promote continuous personnel development, establish clear work systems, and adopt new technologies to enhance work efficiency.

Keywords: Work Performance Efficiency, Municipality, Personnel, Personal Factors, Lat Sawai Municipality

บทนำ

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน โดยมีพัฒนาการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2441 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว เทศบาลได้ปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง เทศบาลเมืองลาดสวายเป็นหนึ่งในเทศบาลเมืองที่มีหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่ในเขตตำบลลาดสวาย จังหวัดปทุมธานี โดยมีภารกิจหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น การรักษาความสะอาด การจัดการขยะ การดูแลสาธารณสุขปศุสัตว์ และการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวายอาจเผชิญกับปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยปัญหาดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้ 1. ปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล บุคลากรเทศบาลอาจขาดแคลนทั้งในด้านจำนวนและคุณภาพ ซึ่งส่งผลให้การทำงานไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ การกระจายงานที่ไม่สมดุลหรือการขาดทักษะเฉพาะทางในบางตำแหน่งอาจทำให้งานล่าช้า หรือมี

คุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐาน 2. ปัญหาด้านระบบบริหารจัดการระบบบริหารงานภายในเทศบาลอาจไม่เป็นระบบหรือขาดความชัดเจนในขั้นตอนการทำงาน เช่น การสื่อสารระหว่างหน่วยงานไม่ราบรื่น การขาดระบบติดตามและประเมินผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ หรือการไม่มีมาตรฐานการทำงานที่ชัดเจน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร 3. ปัญหาด้านแรงจูงใจในการทำงาน บุคลากรเทศบาลอาจขาดแรงจูงใจในการทำงานเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น สวัสดิการที่ไม่เหมาะสม โอกาสในการพัฒนาตนเองมีจำกัด หรือการขาดการยอมรับจากผู้บังคับบัญชา เมื่อแรงจูงใจในการทำงานลดลง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานก็อาจลดลงตามไปด้วย 4. ปัญหาด้านโครงสร้างองค์กร โครงสร้างองค์กรที่ซับซ้อนหรือไม่เหมาะสมอาจทำให้การตัดสินใจล่าช้า และการทำงานขาดความคล่องตัว นอกจากนี้การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่ไม่ชัดเจนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือการทำงานซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน 5. ปัญหาด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคที่เทคโนโลยีและนโยบายภาครัฐเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บุคลากรเทศบาลอาจประสบปัญหาการปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ความสำคัญของปัญหาดังกล่าวอยู่ที่ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการให้บริการประชาชน หากบุคลากรเทศบาลทำงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ประชาชนอาจได้รับบริการที่ล่าช้าหรือไม่มีคุณภาพ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ ปัญหาดังกล่าวยังอาจขยายวงกว้างไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นโดยรวม เช่น การชะลอตัวของโครงการพัฒนาชุมชน หรือการไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ทันทั่วถึง ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผลการศึกษาจะช่วยให้เทศบาลสามารถระบุจุดอ่อนและจุดแข็งในการทำงานของบุคลากร และนำไปสู่การวางแผนพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังอาจเป็นแนวทางสำหรับเทศบาลอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันในการปรับปรุงการบริหารงานและเพิ่ม ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรต่อไป

โดยสรุป การแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวายเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อการพัฒนาท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาวอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนประชากรทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในเทศบาลเมืองลาดสวาย จำนวน 496 คน (เทศบาลเมืองลาดสวาย กองการเจ้าหน้าที่. 2568) นำมาคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 221 คน จากนั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยมีข้อมูลการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. การทดสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษา มาจัดทำแบบตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อหาความสอดคล้องโดยอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ถือว่ามีความตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปวัดผลได้ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 0.808

2. การวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการเก็บข้อมูลเพื่อวัดความเชื่อถือได้ของเครื่องมือว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่

ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ศึกษา โดยเก็บแบบสอบถาม 30 ชุด จากบุคลากรที่ปฏิบัติงานเทศบาลตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ จากนั้นนำมาวัดความสอดคล้องภายใน โดยการหาค่า Cronbach's Alpha (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 1.00 ซึ่งเป็นค่าที่มีความน่าเชื่อถือได้ทางสถิติ

3. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปทำการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเพื่อยื่นขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์จากนายกเทศมนตรีเมืองลาดสวาย เพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลกับบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผู้เป็นกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มตัวอย่างในการขอข้อมูลและตอบแบบสอบถาม

2. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้ Google Form ในการสร้างแบบสอบถาม

3. เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อประมวลผลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบไปด้วย
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
3. สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ได้ T-Test (Independent Sample t-test) และ F-Test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 221 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 65.2 อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 การศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี

จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 48.0 ประเภทบุคลากรเป็นพนักงานจ้างทั่วไป จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 47.0 มีระยะเวลาการทำงาน 3 เดือน – 4 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 และมีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 67.9

1. ข้อมูลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.1 ด้านคุณภาพของงาน พบว่า ท่านสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ ตรงตามที่ได้รับบริการต้องการเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ท่านปฏิบัติงานได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพและถูกต้องตามระเบียบหลักเกณฑ์ และลำดับสุดท้าย ท่านปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเกณฑ์คุณภาพที่หน่วยงานคาดหวัง

1.2 ด้านปริมาณงาน พบว่า ท่านมีการจัดลำดับความสำคัญของปริมาณงานเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ท่านสามารถจัดการกับงานที่มีปริมาณมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลำดับสุดท้ายคืองานที่ท่านปฏิบัติมีปริมาณงานที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.3 ด้านเวลา พบว่า ท่านมีความตรงต่อเวลาและรักษาเวลาในการปฏิบัติงานเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การปฏิบัติงานของท่านมีการแบ่งเวลาอย่างชัดเจนเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ และลำดับสุดท้ายคือ ท่านสามารถทำงานให้เสร็จทันเวลาภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร ระยะเวลาการทำงาน และรายได้ต่อเดือน ดังนี้

2.1 บุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย ที่มีเพศและระยะเวลาการทำงานต่างกันทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมต่างกัน

2.2 บุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวายที่มีระดับการศึกษา อายุ ประเภทบุคลากร และรายได้ต่อเดือนต่างกันทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่ต่างกัน

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย พบว่า โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเวลา ด้านปริมาณงาน และด้านคุณภาพของงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Peterson and Plowman (1953) ที่สรุปองค์ประกอบของประสิทธิภาพไว้ 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนศักดิ์ บรรดาตั้ง (2559) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองสระแก้ว ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองสระแก้วในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ประสิทธิภาพด้านเวลา ด้านปริมาณงาน ด้านคุณภาพของงาน และด้านค่าใช้จ่าย และสุริพร สงหมื่นไวย (2551) ซึ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านคุณภาพของงาน พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Peterson and Plowman (1953) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของประสิทธิภาพในด้านคุณภาพคือผู้ผลิตและผู้ใช้ได้ประโยชน์ คำนึงและมีความพึงพอใจต่อการทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐานรวดเร็วและผลงานที่มีคุณภาพ ก่อนประโยชน์ต่อองค์กรและสร้างความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ และพัฒนศักดิ์ บรรดาตั้ง (2559) ที่ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองสระแก้ว ด้านคุณภาพของงาน พบว่า ผลการปฏิบัติงานของท่านมีความถูกต้อง รวดเร็วเป็นประโยชน์ต่อองค์กรเป็นอันดับหนึ่ง อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ ผลการปฏิบัติงานของท่านได้มาตรฐานตามเกณฑ์และระเบียบที่กำหนดไว้ และลำดับสุดท้ายคือ ผลการปฏิบัติงานของท่านมีความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อผู้มารับบริการ

ด้านปริมาณงาน พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Peterson and Plowman (1953) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของประสิทธิภาพในด้านปริมาณงาน งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงาน โดยผลงานที่ปฏิบัติต้องมีปริมาณงานที่เหมาะสมที่กำหนดตามเป้าหมายหรือแผนงานที่วางไว้ และมีการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้งานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ด้านเวลา พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Peterson and Plowman (1953) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของประสิทธิภาพในด้านเวลา คือเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องมีลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการ เหมาะสมกับงานและทันสมัย มีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น

จากผลการศึกษา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมพบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าเทศบาลเมืองลาดสวายได้มีการตรวจประเมินผลการปฏิบัติราชการจากคณะกรรมการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี ประกอบกับองค์กรตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลที่มีความเจริญ ทำให้มีความพร้อมด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และการบริหารจัดการที่ดี จึงทำให้มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูงมาก

2. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเปรียบเทียบในด้านต่าง ๆ โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทบุคลากร ระยะเวลาการทำงาน และรายได้ต่อเดือน ซึ่งสามารถอภิปรายผลดังนี้

2.1 บุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่มีเพศต่างกัน ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวมต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของมนูญ จันทรสมบูรณ์, มังกร อินทร์พิทักษ์ (2563) จากการศึกษา ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า พนักงานเทศบาลที่มีเพศต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเพศหญิงมีบุคลิกภาพที่สุภาพ อ่อนโยน จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ใช้ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความละเอียดรอบคอบ ส่วนเพศที่มีบุคลิกภาพเข้มแข็ง ลักษณะงานที่ต้องใช้กำลังกายเป็นส่วนใหญ่และมีความกดดันในการปฏิบัติงานนอกสำนักงาน

2.2 บุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุต่างกัน ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร ชุมบางหมิง (2566) ซึ่งทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรบริษัทสีมาธุรกิจ จำกัด พบว่า บุคลากรของบริษัทสีมาธุรกิจ จำกัด ที่มีอายุต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานที่ไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรวรรณ ถาวรวงศ์สกุล (2564) ที่ได้

ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยกระบวนการทัศนัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับ 2-7 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสำนักงานใหญ่ พบว่า อายุการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพการทำงานที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานได้กำหนดมาตรฐานแต่ละตำแหน่งเป็นกฎเกณฑ์การปฏิบัติงาน จึงไม่เกี่ยวกับอายุ หากแต่อยู่ที่หน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้วางหลักเกณฑ์ไว้

2.3 บุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่มีระดับการศึกษาสูงสุดต่างกัน ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของนาจริย ทองวนิช (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทอิมเมจโลโก้ จำกัด พบว่า การศึกษาต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครเดช ไม้งจันทร์ (2560) จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา พบว่า การเรียนรู้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหน่วยงานมีการสอบคัดเลือกพนักงานที่มีคุณสมบัติและระดับการศึกษาตรงตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งอยู่แล้วรวมไปถึงมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรตลอดเวลา

2.4 บุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่มีประเภทบุคลากรต่างกัน ทำให้การปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของปวิณนุช พู่กัน (2566) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ประเภทตำแหน่งที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรวรรณ ถาวรวงศ์สกุล (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยกระบวนการทัศนัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับ 2-7 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ พบว่า ระดับตำแหน่งการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการทำงานที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบุคลากรแต่ละประเภทมีขอบเขตของงานและความรับผิดชอบตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งอยู่แล้ว และมีหลักเกณฑ์ วิธีการปฏิบัติงานเฉพาะตำแหน่ง การปฏิบัติเป็นไปตามข้อกำหนดนั้น ๆ

2.5 บุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่มีระยะเวลาการทำงานต่างกัน ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย วงศ์ศิริกุล (2550) โดยศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ

เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนภรณ์ พรรณราย (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีระยะเวลาการทำงานแตกต่างกัน มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแต่ละวันที่ทำงานย่อมมีประสบการณ์ต่างกัน ประสบการณ์ที่พบเห็นที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลต่อการใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ หรือปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และคนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นระยะเวลานานย่อมได้เปรียบในด้านความชำนาญงาน ประกอบกับมีเวลาในการศึกษา ระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือสั่งการต่าง ๆ จึงเป็นการสั่งสมความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ได้มากกว่า

2.6 บุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรพงษ์ ฉันทพัฒน์พงษ์ (2558) ได้ทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสายเทคโนโลยีของธนาคารแห่งหนึ่ง พบว่า บุคลากรที่มีรายได้ที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการทำงานที่ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครเดช ไม้จันทร์ (2560) ได้ทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมการติดตั้งสายการผลิตในจังหวัดสงขลา พบว่า ระดับรายได้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรายได้ต่อเดือนที่บุคลากรเทศบาลเมืองลาดสวายได้รับมีความเหมาะสมเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่น ตลอดจนเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเป็นความสามารถในการดำเนินงานต่าง ๆ ตามภารกิจหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานโดยใช้ทรัพยากรและปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งกำลังคนอย่างคุ้มค่าที่สุด มีการสูญเสียน้อยที่สุด มีลักษณะของการดำเนินงานไปสู่ผลตามวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี โดยประหยัดทั้งเวลา ทรัพยากร กำลังคน ระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อผลผลิตและการบริการได้ตามเป้าหมาย ประสิทธิภาพจึงเป็นหัวใจของการนำ

องค์กรไปสู่การบรรลุผลความสำเร็จของการดำเนินงาน ดังนั้น การบริหารที่มีความเจริญก้าวหน้าและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการและบุคลากรขององค์กร จึงขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการพัฒนาประสิทธิภาพของบุคคลนั่นเอง ส่วนข้อเสนอแนะประกอบไปด้วย ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ 1. ด้านคุณภาพของงาน ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมด้านความสามารถของบุคลากรให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เช่น การอบรมพัฒนาศักยภาพการให้ตำแหน่งที่เหมาะสม 2. ด้านปริมาณงาน ควรมีการจัดกระบวนการงานให้เป็นระบบเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง 3. ด้านเวลา ควรมีการพัฒนาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน เพิ่มความหลากหลายขององค์ความรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม เพื่อให้ได้แนวคิดสร้างสรรค์ในการทำงานแบบใหม่ ๆ เป็นการประหยัดเวลาการทำงาน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลาย เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากขึ้น หรือการสังเกตพฤติกรรมการทำงานให้มากที่สุด ตลอดจนใช้วิธีการแบบผสม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและครอบคลุมของผลการวิจัย 2. เพิ่มตัวแปรในการวิจัยให้ครอบคลุมทุกบริบทของเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสมบูรณ์มากขึ้น ช่วยต่อการพยากรณ์และอธิบายเชิงทฤษฎี 3. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการประเมินสภาพการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคของบุคลากรแต่ละหน่วยงานย่อย เพื่อนำปัญหาและอุปสรรคมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขบูรณาการในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิตราวรรณ ถาวรศักดิ์กุล. (2554). การศึกษาปัจจัยกระบวนการทัศนัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับ 2-7 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทริศม์ชญา พิพัฒน์เพ็ญ และคณะ. (2557). “การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลนครสงขลา”. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัย หาดใหญ่.

- ธนพล แสงจันทร์. วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2556). อิทธิพลคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานผ่านความผูกพันขององค์กรของพนักงานบริษัทประกันภัย. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal 6(3) 9-12.
- นางจริย ทองวานิช. (2556). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทอิมเมจโลโก้ จำกัด. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พัฒนศักดิ์ บรรดาตั้ง. (2559). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองสระแก้ว. ใน งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัฒนา คดีพิศาล. (2554). “ประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของพนักงานบริษัท เวิลด์พลาส จำกัด และบริษัทในเครือ”. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์มนุษย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิชญญา นิลพันธ์. (2561). คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 5 ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- มนูญ จันทร์สมบูรณ์ และศิวกอ อินทร์พิทักษ์ (2563). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 9-10 กรกฎาคม 2563.
- ศุภเชษฐ์ สิทธิสุนทรวงศ์. (2565). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานตรวจสอบภายใน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย วันศิริกุล. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส. ใน ปริญญานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมพงศ์ รัตนพวงค์. (2558). คุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานศูนย์ข่าว SMM. ใน สารนิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรพงษ์ ฉันทพัฒน์พงษ์ (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสายเทคโนโลยีของธนาคารแห่งหนึ่ง. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุริพร หมื่นสงไวย. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. ใน การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อัครเดช โมจันทร์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การบริหารกิจการฮัจย์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย*

HAJJ MANAGEMENT IN DEVELOPING SUSTAINABILITY UNDER
THE DEPARTMENT OF PROVINCIAL ADMINISTRATION,
MINISTRY OF INTERIOR

ปริญญา ประหยัดทรัพย์

Parinya Prayadsap

วิทยาลัยนานาชาติอิสลามกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก

International Islamic College Bangkok, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: Parinyakhawkad@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 2 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 4 ธันวาคม 2568

Received 26 November 2025; Revised 2 December 2025; Accepted 4 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการของนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการฮัจย์ของประเทศไทย 2) วิเคราะห์บทบาท หน้าที่ และศักยภาพของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ด้านการบริหารกิจการฮัจย์ และ 3) วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และเสนอแนะแนวทางพัฒนาระบบบริหารกิจการฮัจย์ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เอกสาร โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 45 คน ครอบคลุมเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประกอบกิจการฮัจย์ ผู้นำกลุ่ม และผู้แสวงบุญ ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลประยุกต์ใช้วิธีของ Colaizzi เพื่อสังเคราะห์ประเด็นอย่างเป็นระบบ

Citation:

* ปริญญา ประหยัดทรัพย์. (2568). การบริหารกิจการฮัจย์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 901-912.

Parinya Prayadsap. (2025). Hajj Management In Developing Sustainability Under The Department Of Provincial Administration, Ministry Of Interior. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 901-912.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนาการด้านการบริหารกิจการฮัจย์ของไทยเปลี่ยนผ่านจากระบบเอกชนสู่ระบบราชการภายใต้กรอบกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. 2524 2532 และ 2559 ซึ่งช่วยให้โครงสร้างการกำกับดูแลมีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานมากขึ้น 2) บทบาทของกรมการปกครองสะท้อนศักยภาพด้านโครงสร้างเครือข่ายพื้นที่ และความสามารถในการประสานงาน ส่งผลให้การดูแลและคุ้มครองผู้แสวงบุญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แม้ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี และระบบการประสานงานที่ต้องปรับปรุง และ 3) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญเกิดจากข้อกำหนดใหม่ของชาฮ์ดีอาระเบียภายใต้วิสัยทัศน์ 2030 ความเสี่ยงด้านโรคระบาด การดูแลผู้สูงอายุ ความเหลื่อมล้ำด้านมาตรฐานผู้ประกอบการ และมาตรการที่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ส่งผลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องแก้ไขปัญหาลักษณะเฉพาะหน้าและเร่งปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดยข้อเสนอแนะสำคัญของงานวิจัยมุ่งเน้นการยกระดับสถานะหน่วยงานฮัจย์ เช่น จากกรม กองส่งเสริมองค์กรศาสนาอิสลามและกิจการฮัจย์ เป็นกองส่งเสริมองค์กรศาสนาอิสลามและกิจการฮัจย์ภายใต้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อให้ความมั่นคงตัวมากขึ้น การพัฒนาระบบเทคโนโลยีและกองทุนฮัจย์ การเสริมสมรรถนะบุคลากร และการกำหนดมาตรฐานบริการที่โปร่งใสและเท่าเทียม

คำสำคัญ: การบริหารกิจการฮัจย์, กรมการปกครอง, การบริหารภาครัฐ, นโยบายฮัจย์ไทย

Abstract

This research article aims to 1) examine the development of policies and laws related to the administration of Hajj affairs in Thailand, 2) analyze the roles, functions, and capacities of the Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, in managing Hajj administration and 3) analyze the challenges, limitations, and propose recommendations for improving the efficiency and sustainability of Thailand's Hajj administration system. This study employs a qualitative research methodology and collects data through in-depth interviews, focus group discussions, and documentary analysis. The total number of informants is 45, comprising government officials, experts, Hajj tour operators,

group leaders, and pilgrims. Data analysis follows Colaizzi's method to systematize and synthesize emerging themes.

The research findings reveal that 1) the development of Thailand's Hajj administration has transitioned from a privately operated system to a government-regulated system under a series of legislative frameworks, namely the Hajj Promotion Acts of 1981, 1989, and 2016. These laws have strengthened the clarity and standardization of the regulatory structure. 2) The roles of the Department of Provincial Administration demonstrate capacities in organizational structure, territorial networks, and coordination mechanisms, which contribute to more effective protection and support for pilgrims. However, limitations remain in terms of personnel, budget, technology, and interagency coordination. 3) Key challenges arise from new requirements introduced by Saudi Arabia under Vision 2030, public health risks, elderly pilgrim care, disparities in operator standards, and frequently changing regulations. These issues require responsible agencies to continuously adapt and address operational challenges in real time. The study recommends strengthening the institutional status of the Hajj administration unit such as elevating the existing Bureau of Islamic Organizations Promotion and Hajj Affairs to a more autonomous division under the Department of Provincial Administration to increase operational flexibility. Additional recommendations include developing technological systems and a Hajj fund, enhancing staff competencies, and establishing transparent and equitable service standards for all stakeholders.

Keywords: Hajj administration, Department of Provincial Administration, Public administration, Thailand's Hajj policy

บทนำ

ฮัจญ์เป็นศาสนบัญญัติสำคัญที่มุสลิมผู้มีความพร้อมต้องปฏิบัติอย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต การเดินทางไปประกอบพิธี ณ นครมักกะฮ์จึงเป็นทั้งภารกิจทางศาสนาและกระบวนการ

เคลื่อนย้ายผู้คนจำนวนมาก ซึ่งต้องการระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพด้านการเดินทาง ที่พัก ความปลอดภัย และสุขภาพ สำหรับบริบทไทย การเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์มีพัฒนาการจากระบบดั้งเดิมที่อาศัยเส้นทางเรือและผู้นำกลุ่มเป็นหลัก ไปสู่ระบบที่มีบริษัทเอกชนและการเดินทางทางอากาศเข้ามามีบทบาท ส่งผลให้เกิดความซับซ้อนและปัญหาหลายประการ ทั้งการเอารัดเอาเปรียบ การตกค้างในต่างประเทศ และความไม่เป็นระบบในการประสานงานกับชาฮัจญ์อาระเบีย ซึ่งนำไปสู่การตราพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. 2524 อันเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้รัฐเข้ามามีบทบาทดูแลเพื่อคุ้มครองผู้แสวงบุญไทยอย่างเป็นทางการ

ตลอดเวลากว่า 40 ปี ประเทศไทยได้พัฒนารอบกฎหมายด้านฮัจย์อย่างต่อเนื่อง รวม 3 ฉบับ เพื่อคุ้มครองผู้แสวงบุญ ป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์ และสร้างระบบบริหารจัดการที่มีมาตรฐาน โดยมีเครื่องมือสำคัญ เช่น การลงทะเบียนออนไลน์ การจัดการโควตา การบริหารกองทุนฮัจย์ การควบคุมมาตรฐานบริการของผู้ประกอบการ และการกำหนดบทบาทอะมีรัลฮัจย์ (ผู้นำฮัจย์) กฎหมายดังกล่าวทำให้ระบบการจัดการตั้งแต่การขอวีซ่า จัดเที่ยวบินเหมาลำ เตรียมที่พัก การรักษาพยาบาล และการดูแลความปลอดภัยเป็นไปอย่างมีระบบยิ่งขึ้น การเปลี่ยนผ่านที่สำคัญเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2559 ซึ่งได้ออนภารกิจฮัจย์มายังกระทรวงมหาดไทย และให้กรมการปกครองทำหน้าที่สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์ ส่งผลให้เกิดเครือข่ายการทำงานที่ครอบคลุมระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ทำให้การเตรียมความพร้อมและการประสานงานแก่ผู้แสวงบุญโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

ในระดับการปฏิบัติ การบริหารกิจการฮัจย์ของไทยหลังปี 2560 อาศัยกลไกการบูรณาการของหน่วยงานรัฐ เอกชน และองค์กรศาสนา ทั้งด้านการกำกับดูแลผู้ประกอบการ การประสานงานการเดินทาง การจัดการด้านสาธารณสุข และการรักษาความปลอดภัย ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงเชิงเทคโนโลยีและนโยบายของชาฮัจญ์อาระเบียภายใต้วิสัยทัศน์ 2030 (Saudi Vision 2030, 2022) โดยเฉพาะระบบ E-Hajj และ E-Track ได้ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารของไทยอย่างมาก ทำให้ประเทศไทยต้องพัฒนาโครงสร้าง ระบบข้อมูล บุคลากร และค่านิยมองค์กรให้เท่าทันมาตรฐานสากล ในการศึกษาการบริหารกิจการฮัจย์ไทยปัจจุบันใช้ตามกรอบแนวคิด 7S ของ McKinsey ที่มีลักษณะ “ระบบราชการเชิงบูรณาการ” ผลิตานยุทธศาสตร์ โครงสร้าง กฎหมาย บุคลากร ทักษะ ระบบงาน และค่านิยมร่วม เพื่อคุ้มครองผู้แสวงบุญเป็นศูนย์กลาง นำไปสู่การบริหารกิจการฮัจย์ที่โปร่งใส เป็นธรรม และยั่งยืนในบริบทของรัฐไทยร่วมสมัย (ณฤทธิ ประจงแต่ง, และ โชติ บดีรัฐ, 2567).

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการ นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการฮัจย์ของประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาท หน้าที่ และศักยภาพของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยในการบริหารกิจการฮัจย์
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการฮัจย์ไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

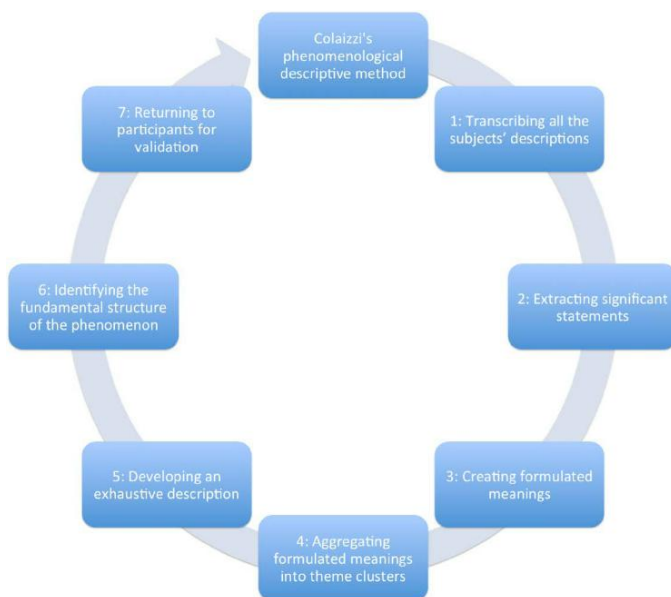
1. การวิจัยครั้งนี้ใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 45 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งระดับนโยบาย ระดับบริหาร และระดับภาคสนาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 30 คน และผู้ประกอบกิจการฮัจย์รายอื่นที่ไม่ประสงค์เปิดเผยนาม แซะห์ (ผู้นำกลุ่ม) และกลุ่มผู้แสวงบุญ (ฮัจญ์) ที่มีประสบการณ์ตรงกับระบบการบริหารกิจการฮัจย์ไทย นอกจากนี้ ยังมีผู้ร่วมสนทนากลุ่มอีกจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ประกอบพิธีฮัจย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาคใต้ตอนบน (จังหวัดภูเก็ต) และสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี) เพื่อสะท้อนลักษณะพื้นที่และรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน อันช่วยให้การวิเคราะห์มีมิติที่หลากหลายและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยออกแบบคำถามให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ พัฒนาการด้านการบริหารกิจการฮัจย์ของประเทศไทย บทบาทและศักยภาพของกรมการปกครอง กลไกการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติปัญหาและอุปสรรคในภาคสนาม ตลอดจนแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนายั่งยืน นอกจากนี้ยังใช้แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และมุมมองร่วมกัน ควบคู่กันนี้ ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกภาคสนาม ในการจดบันทึกบรรยากาศการสัมภาษณ์ ปฏิบัติ และข้อสังเกตเชิงบริบทของผู้ให้ข้อมูล รวมถึงเอกสารประกอบการวิจัย เช่น แบบฟอร์มความยินยอมเข้าร่วมวิจัย และแบบฟอร์มข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความเป็นระบบและตรวจสอบย้อนกลับได้

3. งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ภายใต้กรอบแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา และการบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์จริงและมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อระบบการบริหารกิจการฮัจญ์ไทย การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านสามช่องทางหลัก ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน โดยนัดหมายตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวและแบบออนไลน์ ใช้เวลาแต่ละครั้งตามความเหมาะสมและความลึกซึ้งของประเด็น พร้อมบันทึกเสียง (เมื่อได้รับอนุญาต) และจดบันทึกภาคสนามประกอบ นอกจากนี้ยังตรวจสอบข้อค้นพบจากการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ (ฮุจญาจ) จำนวน 3 กลุ่ม รวม 15 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดปัตตานี เพื่อให้สะท้อนประสบการณ์การรับบริการและมุมมองต่อระบบบริหารกิจการฮัจญ์จากพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างกัน รวมไปถึงการศึกษาและการวิเคราะห์เอกสาร โดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเอกสารการประชุมเตรียมการฮัจญ์ รวมถึงเอกสารและแนวทางจากกระทรวงฮัจญ์และอุมเราะฮ์ของซาอุดีอาระเบีย เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำความเข้าใจบริบทด้านนโยบายและกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการเก็บข้อมูลทั้งหมดดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน ภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัย โดยให้ความสำคัญกับการขอความยินยอม การปกปิดชื่อ และข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ประสงค์เปิดเผยนาม และการใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้แนวทางการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาของ Colaizzi (1978 อ้างถึงใน จิราพร เปี้ยสินธุ, 2563) โดยมีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การถอดเทปคำต่อคำจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม การอ่านทบทวนข้อมูลอย่างละเอียดหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม จากนั้นดึงสาระสำคัญที่สะท้อนประสบการณ์และมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการด้านฮัจญ์ บทบาทของกรมการปกครอง ปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติ และแนวทางการพัฒนา โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดหมวดหมู่ และจัดกลุ่มประเด็น เพื่อให้เห็นรูปแบบ ข้อเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ระหว่างมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิตินโยบายและกฎหมาย โครงสร้างและกลไกองค์กร การดำเนินงานภาคสนาม และประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้อง ก่อนจะสังเคราะห์เป็นคำอธิบายเชิงระบบที่เชื่อมโยงทั้งระดับนโยบาย บริหาร และภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำสาระสำคัญบางส่วนกลับไปสอบถามกับผู้ให้ข้อมูล รวมถึงการตรวจทานข้อมูลไขว้ระหว่างแหล่งข้อมูล ทั้งจากการสัมภาษณ์ การ

สนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยตามปรากฏการณ์วิทยาของ Colaizzi (Alzayani, S., 2015)

Procedures of Colaizzi's phenomenological descriptive method

ผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบว่าสรุปผลตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาพัฒนาการของนโยบายและกฎหมายด้านกิจการฮัจย์ของไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบวิธีของโกลลาซซี (Colaizzi, 1978 อ้างถึงใน จิราพร เปียสินธุ์, 2563) ทำให้เห็นพัฒนาการด้านนโยบายและกฎหมายของกิจการฮัจย์ไทยที่ค่อย ๆ เปลี่ยนผ่านจากระบบเอกชนและผู้นำกลุ่มไปสู่ระบบที่รัฐเข้ามามีบทบาทอย่างเป็นทางการ โดยผ่านการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. 2524, 2532 และ 2559 ซึ่งเป็นกลไกจัดระเบียบคุณภาพและมาตรฐานการบริการของผู้ประกอบกิจการฮัจย์อย่างมีระบบ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2560) เมื่อพิจารณาตามกรอบทฤษฎีโครงสร้าง หน้าที่ กฎหมายดังกล่าวทำหน้าที่เป็น “กลไกปรับตัว” ของระบบ เพื่อรองรับความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นของการ

เดินทางประกอบพิธีฮัจย์ และเพื่อยกระดับบทบาทของรัฐในการตรวจสอบ คຸ້ມครอง และอำนวยความสะดวกแก่ผู้แสวงบุญไทย (ศราวดี อารี และคณะ, 2565)

ผลการวิเคราะห์ในชั้น “สังเคราะห์คำอธิบายเชิงลึก” ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงนโยบายไม่ได้ตอบสนองต่อความต้องการในประเทศเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นผลจากแรงกดดันภายนอก โดยเฉพาะข้อกำหนดใหม่ของกระทรวงฮัจย์และอุมเราะฮ์แห่งซาอุดีอาระเบีย ภายใต้วิสัยทัศน์ปี 2030 ที่มุ่งให้ผู้เดินทางมีความปลอดภัย โปร่งใส และเป็นมาตรฐานเดียวกัน (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทย, 2566)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และศักยภาพของกรมการปกครอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีไกลลาซซีทำให้เห็นว่า บทบาทของกรมการปกครองมีความสำคัญทั้งในเชิงโครงสร้างและเชิงหน้าที่ โดยใช้เครือข่ายฝ่ายปกครองทั่วประเทศเป็นฐานในการบริหารจัดการ ช่วยให้การดูแลผู้แสวงบุญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งก่อนเดินทางและระหว่างปฏิบัติศาสนกิจ ข้อมูลภาคสนามชี้ว่าต่อเนຶงว่าการมีเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครองอยู่ในพื้นที่ประกอบพิธีที่ซาอุดีอาระเบียเป็นปัจจัยที่สร้างความมั่นใจมากที่สุดให้กับผู้แสวงบุญ (สัมภาษณ์ผู้ประกอบฮัจย์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

การวิเคราะห์ตามแนวคิดธรรมาภิบาลทำให้เห็นบทบาทของกรมการปกครองในฐานะ “หน่วยงานกำกับที่สร้างความเชื่อมั่น” ผ่านการประสานงาน ตรวจสอบมาตรฐานผู้ประกอบการ และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ไ้ยังสะท้อนข้อจำกัด เช่น บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ งบประมาณจำกัด และการใช้เทคโนโลยีที่ยังไม่ทันต่อความต้องการของระบบ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานเชิงพื้นที่ในช่วงวันสำคัญของพิธีฮัจย์ เช่น มินาและอะเราะเราะพะฮ์ (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทย, 2566)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาระบบฮัจย์ไทย

ข้อมูลภาคสนามที่ผ่านการสังเคราะห์ด้วยวิธี Colaizzi ชี้ให้เห็นว่า ระบบการบริหารกิจการฮัจย์ของไทยกำลังเผชิญปัญหาที่มีความซับซ้อนหลายระดับ ทั้งปัจจัยภายนอก เช่น ข้อกำหนดใหม่ของซาอุดีอาระเบีย ระบบลงทะเบียนแบบดิจิทัล การควบคุมมาตรฐานที่พัก และการจัดสรรโควตา รวมทั้งปัจจัยภายใน เช่น ความไม่สม่ำเสมอของคุณภาพผู้ประกอบการ ความไม่พร้อมของผู้แสวงบุญบางกลุ่ม และความท้าทายในการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วย (สัมภาษณ์ผู้ประกอบการเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2567) แต่เมื่อวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดระบบ พบว่าปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ ตั้งแต่ระดับกฎหมาย นโยบาย

ไปจนถึงระดับปฏิบัติการพื้นที่ ขณะที่ทฤษฎีคุณภาพบริการช่วยอธิบายความคาดหวังของผู้แสวงบุญที่ต้องการบริการที่เอาใจใส่ ปลอดภัย สื่อสารชัดเจน และพร้อมแก้ไขปัญหในภาคสนาม ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้ประกอบการพีอีฮัจย์กล่าวถึงมากที่สุด (มาโนช พรหมบุญ, 2557)

แนวทางพัฒนาที่ปรากฏจากการตรวจสอบกลับกับผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ การยกระดับสถานะหน่วยงานฮัจย์ให้คล่องตัวขึ้น การพัฒนาระบบเทคโนโลยีและฐานข้อมูลกลาง การจัดตั้งกองทุนฮัจย์ที่มีเสถียรภาพ และการเสริมสมรรถนะบุคลากรด้านภาษาอาหรับ การบริหารความเสี่ยง และความรู้ทางศาสนา (ศราวุฒิ อารี และคณะ, 2565)

อภิปรายผล

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ด้านพัฒนาการของนโยบายและกฎหมายด้านกิจการฮัจย์ของไทย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการด้านกฎหมายและนโยบายฮัจย์ของไทยไม่ได้เกิดขึ้นแบบฉับพลัน แต่เป็น “กระบวนการวิวัฒน์เชิงโครงสร้าง” ที่ค่อย ๆ ปรับขยายตามความซับซ้อนของภารกิจฮัจย์และสภาพสังคมมุสลิมไทยแต่ละช่วงเวลา การมีพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ทั้ง 3 ฉบับ เปรียบเสมือน “หมุดหมาย” สำคัญที่ยกระดับบทบาทรัฐจากผู้สนับสนุนผู้กำกับดูแลระบบอย่างจริงจัง เมื่อวิเคราะห์ผ่านกรอบโครงสร้าง หน้าที่ ตามแนวคิดของพาร์สันส์ (Talcott Parsons) พบว่ากฎหมายฮัจย์ทำหน้าที่คล้าย “โครงสร้างรองรับระบบ” เพื่อรักษาคุณภาพสังคมมุสลิมไทย ลดความเสี่ยง และควบคุมปัจจัยที่อาจทำให้พีอีฮัจย์เกิดความยุ่งยากหรือกระทบต่อความปลอดภัยของผู้เดินทาง (Parsons, T., & Shils, E., 1951))

การเปลี่ยนผ่านนี้สอดคล้องกับงานของ อับบาส พาเลียเซตต์ และคณะ (2561) ที่อธิบายว่า การมีกฎหมายเฉพาะด้านเป็นปัจจัยช่วยยกระดับความโปร่งใส ความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพบริการระหว่างบริษัทฮัจย์ นอกจากนี้ ผลวิจัยยังสอดคล้องกับรายงานของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2560) ที่ระบุว่าการออกกฎหมายทำให้การกำกับผู้ประกอบการฮัจย์สามารถทำได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ที่สำคัญ การกำหนดกรอบกฎหมายไทยยังได้รับอิทธิพลจาก “แรงผลักดันระหว่างประเทศ” โดยเฉพาะการปรับระบบฮัจย์ตามวิสัยทัศน์ 2030 ของซาอุดีอาระเบีย เช่น ระบบลงทะเบียนดิจิทัล E-Hajj การจัดการที่พักตามมาตรฐานสากล และการบริหารโควตาแบบใหม่ (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทย, 2566) ส่งผลให้กฎหมายไทยต้องปรับให้สอดคล้องกับบริบทสากลอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาการด้านนโยบายและกฎหมายฮัจย์ของไทยสะท้อนระบบที่ต้อง

รับมือกับความซับซ้อน จึงจำเป็นต้องเพิ่ม “โครงสร้าง เสถียรภาพ และความเป็นทางการ” ตามแนวคิดทฤษฎีโครงสร้าง หน้าที่และแนวคิดระบบอย่างชัดเจน

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับบทบาทและศักยภาพของกรมการปกครองในการบริหารกิจการฮัจย์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของกรมการปกครองถือเป็น “แกนกลาง” ของระบบฮัจย์ไทยในหลายมิติ ทั้งงานกำกับดูแล การคุ้มครอง การประสานงาน และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยเฉพาะการมีเครือข่ายเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทั่วประเทศ ซึ่งเป็นจุดแข็งเชิงโครงสร้างที่ทำให้รัฐไทยสามารถเข้าถึงชุมชนมุสลิมได้อย่างกว้างขวางกว่าหน่วยงานใด

ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับกรอบ McKinsey 7S ในองค์ประกอบด้าน “โครงสร้าง (Structure)” และ “ทักษะ (Skills)” ที่ระบุว่าการมีเครือข่ายเข้มแข็งและบุคลากรที่เข้าใจพื้นที่เป็นปัจจัยเสริมความสามารถในการบริหารงานภาคสนาม (ณฤทธิ์ ประจงแต่ง และ โชติ บดีรัฐ 2567) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบ “ยุทธศาสตร์ (Strategy)” และ “ทักษะเฉพาะด้าน (Skills)” พบว่ากรมการปกครองยังเผชิญข้อจำกัดสำคัญ เช่น 1) ขาดหน่วยงานเฉพาะด้าน ทำให้บุคลากรต้องรับผิดชอบภารกิจหลายด้านพร้อมกัน 2) ขาดบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะด้าน เช่น ภาษาอังกฤษ ความรู้ระบบผู้แสวงบุญของซาอุดีอาระเบีย 3) โครงสร้างภารกิจฮัจย์ยังต้องพึ่งงบประมาณร่วมกับภารกิจอื่น ทำให้ขีดความสามารถจำกัด และ 4) การบริหารภาคสนามในวันสำคัญ เช่น มินาและอะเราะซะพะฮ์ มีความซับซ้อนสูงกว่าขีดความสามารถด้านกำลังคน ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานของ มาโนช พรหมปัญญา (2557) ที่ชี้ว่าคุณภาพบริการฮัจย์ขึ้นอยู่กับปัจจัย “บุคลากรและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน” มากกว่าปัจจัยใด ๆ และสอดคล้องกับงานของ สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทย (2566) ที่ระบุว่าการปกครองควรมีบทบาท “เชิงกำกับ” มากกว่าเพียง “เชิงประสานงาน” บทบาทของกรมการปกครองมีความสอดคล้องกับแนวคิด “ธรรมาภิบาลภาครัฐ” แต่เพื่อให้ตอบสนองมาตรฐานสากล จำเป็นต้องเสริมความคล่องตัวและความเป็นสถาบันเฉพาะทางมากขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ด้านปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการฮัจย์ไทย ผลการวิจัยมีข้อค้นพบว่า ระบบฮัจย์ไทยกำลังเผชิญความท้าทายหลายด้านซึ่งมีความเชื่อมโยงกันแบบ “ลูกโซ่ของระบบ” ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับภาคสนาม ปัญหาสำคัญได้แก่ 1) ระบบดิจิทัลฮัจย์ที่เปลี่ยนแปลงเร็วมาก 2) ความเหลื่อมล้ำของมาตรฐานผู้ประกอบการ 3) การดูแลผู้สูงอายุจำนวนเพิ่มขึ้น 4) การประสานงานระหว่างประเทศที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะ และ 5) สถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น อากาศร้อนจัด โรคระบาด และความแออัด

ปัญหาเหล่านี้้อธิบายได้ด้วย “แนวคิดเชิงระบบ” ซึ่งมองว่าปัจจัยต่าง ๆ ภายในระบบฮัจย์เชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกัน หากองค์ประกอบหนึ่งอ่อนแอ ระบบทั้งหมดก็จะมีผลกระทบ บาง สองคล้องกับงานของ ศราวุฒิ อารีย์ และคณะ (2565) เมื่อพิจารณาผ่านทฤษฎีคุณภาพบริการ พบว่าผู้แสวงบุญไทยให้ความสำคัญกับ “ความปลอดภัย ความเอาใจใส่ และความมั่นใจ” เป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการพิธีฮัจย์ส่วนใหญ่ยังมองว่ายังไม่สม่ำเสมอในทุกบริษัท (ศราวุฒิ อารีย์ และคณะ, 2565)

ผลลัพธ์เหล่านี้ยังสอดคล้องกับงานของ อับบาส พาสิเขตต์ และคณะ (2561) ที่เสนอว่า ควรมีหน่วยงานฮัจย์ที่มีสถานะคล่องตัว เช่น องค์กรมหาชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ด้วยเหตุนี้ แนวทางพัฒนาควรก้าวสู่การเป็น “ระบบยืดหยุ่น คล่องตัว และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของชาฮัจญ์อาระเบีย” มากขึ้น พร้อมทั้งยกระดับบุคลากร ทักษะ และกองทุนฮัจย์อย่างจริงจัง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารกิจการฮัจย์ไทยภายใต้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นผลจากพัฒนาการที่เปลี่ยนผ่านจากระบบเอกชนและผู้นำกลุ่ม ไปสู่ระบบราชการที่มีกฎหมายรองรับอย่างเป็นทางการ ผ่านพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ทั้ง 3 ฉบับ และการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์แห่งประเทศไทย การโอนภารกิจมายังกรมการปกครองช่วยให้ระบบบริหารมีฐานโครงสร้างจากเครือข่ายฝ่ายปกครองและองค์กรศาสนาในพื้นที่ ทำให้การดูแลผู้แสวงบุญมีความครอบคลุมและเข้าถึงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การบริหารกิจการฮัจย์ยุคใหม่ต้องเผชิญความท้าทายที่ซับซ้อนกว่าเดิม ทั้งการปรับตัวต่อกฎระเบียบและเทคโนโลยีดิจิทัลของชาฮัจญ์อาระเบีย การบริหารงบประมาณและกองทุนฮัจย์ การดูแลผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบาง รวมถึงการจัดการความเสี่ยงจากโรคระบาดและภัยพิบัติ พร้อมทั้งต้องยกระดับมาตรฐานบริการให้โปร่งใส เป็นธรรม และยึดหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด **ข้อเสนอแนะสำคัญ**

- 1) การยกระดับสถานะหน่วยงานด้านฮัจย์ให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดสรรทรัพยากร อาจอยู่ในรูปองค์กรมหาชน ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานกึ่งอิสระที่ยังเชื่อมโยงกับกระทรวงมหาดไทย พร้อมจัดทำยุทธศาสตร์เฉพาะด้านให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ 2030 และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 2) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างกองทุนฮัจย์ที่มั่นคง การเสริมทักษะบุคลากรด้านภาษา วัฒนธรรม และการจัดการ และ
- 3) การกำหนด

มาตรฐานกลางด้านบริการและจริยธรรมของผู้ประกอบกิจการฮัจญ์อย่างชัดเจน เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). ใน รายงานผลการดำเนินงานฮัจญ์ประจำปี. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- จิราพร เปี้ยสินธุ์. (2563). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มานิช พรหมบุญโญ. (2557). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประกอบพิธีฮัจญ์ในประเทศไทย. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 9(1), 78–93.
- ณฤทธิ์ ประจงแต่ง และ โชติ บดีรัฐ. (2567). การบริหารงานตามกรอบแนวคิดของแมคคินซี 7-S เพื่อสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้. วารสาร Roi Kaensam Academi, 9(9), 1568–1588.
- ศราวุฒิ อารีย์, อารีผืน ยามา และ ชาริฮาน สุหลง. (2565). การบริหารจัดการฮัจญ์ของชาอุดีอาระเบีย: สำนวจปัญหาการดำเนินกิจการฮัจญ์ของไทยและรูปแบบการจัดการของอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 16(3), 82–96.
- สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจญ์แห่งประเทศไทย. (2566). ใน รายงานสรุปผลการบริหารจัดการฮัจญ์ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อับบาส พาลีเซตต์ และ คณะ. (2561). การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินงานกิจการฮัจญ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Alzayani, S. (2015). The experience of lifestyle changes among Middle Eastern graduate students in the United States. *European Journal of Educational Sciences*, 2(1), 73
- Parsons, T., & Shils, E. (Eds.). (1951). *Toward a general theory of action*. Harvard University Press.
- Vision 2030. (2022). The journey so far. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2568 จาก <https://www.vision2030.gov.sa/media/h4tosn55/ceda-vision-2030-5-year-update-v22.p>

EXPERIENTIAL LEARNING-BASED CURRICULUM DESIGN FOR READING AND WRITING COMPETENCY DEVELOPMENT: A STAKEHOLDER PERSPECTIVE ANALYSIS*

Rassamee Bunsornchai¹, Wannatida Yonwilad² and Anucha Pimsak³

¹⁻³Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Thailand

Corresponding Author's Email: wantida.yo@ksu.ac.th

Received 3 December 2025; Revised 10 December 2025; Accepted 12 December 2025

Abstract

This study analyzes and explores stakeholder perspectives on designing an experiential learning-based curriculum to enhance reading and writing competencies among Grade 1-3 students in a private school in Kalasin, Thailand. Employing a qualitative descriptive design using thematic analysis within McKenney & Reeves' (2012) needs and context analysis framework, the researchers collected data through individual semi-structured interviews with 75 participants from six stakeholder groups. Data were analyzed using thematic analysis with ATLAS.ti software. The findings are organized into three dimensions aligned with the framework: (1) problem analysis – challenges in current literacy instruction, including students' difficulties with reading fluency and spelling, as well as low writing accuracy and confidence; (2) context analysis – contextual factors affecting implementation, such as disparities in family support, teacher expertise, and access to learning resources; and (3) needs analysis – stakeholder-recommended curriculum elements, including more targeted literacy activities,

Citation:

* Rassamee Bunsornchai, Wannatida Yonwilad and Anucha Pimsak. (2025). Experiential Learning-Based Curriculum Design For Reading And Writing Competency Development: A Stakeholder Perspective Analysis.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 913-930.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

regular progress tracking, and better school-home collaboration. The findings emphasize the importance of integrating experiential learning, modern educational tools, and community engagement to improve literacy outcomes.

Keywords: Experiential Learning, Literacy Development, Stakeholder Perspectives

Introduction

Providing education for early primary school students is a crucial foundation for developing reading and writing skills, which are essential cognitive competencies necessary for children's future growth. Literacy serves as the fundamental foundation for all 21st-century competencies including critical thinking, communication, collaboration, and creativity. Education at this stage extends beyond language acquisition; it also nurtures communication, creativity, and practical problem-solving abilities—key competencies for success in today's society (Le & Tran, 2023). As a result, contemporary instructional approaches emphasize learner-centered pedagogy, particularly experiential learning, which has proven effective in fostering analytical thinking and writing skills among young learners (Dorland, 2024). This study employs Kolb's Experiential Learning Model, which emphasizes learning through concrete experience, reflective observation, abstract conceptualization, and active experimentation—a cycle particularly suited to early literacy development. Experiential learning enables students to connect theoretical knowledge with real-life contexts and promotes critical thinking—an essential competency in an era of rapid social and technological change (Roberts, 2018). Thus, early primary education is considered a "golden period" of learning that demands support through well-designed curricula and engaging learning strategies. Designing curricula that emphasize learner-centered instruction and integrate experiential learning can promote holistic skill

development, leading to sustainable learning outcomes and strong literacy foundations.

Although Thailand's national education policy promotes literacy development nationwide, significant disparities in educational achievement persist, particularly at the primary school level. Thai students' average literacy performance remains below both national and international benchmarks (Poulton & Mockler, 2023). The most recent PISA assessment reflects this gap, revealing that reading scores among Thai students continue to fall short of the OECD average—highlighting deficiencies in current instructional approaches that fail to meet learners' actual needs. Thailand's declining PISA scores in reading literacy are reflected in local contexts, including private schools in Kalasin province, where traditional instruction methods fail to meet contemporary learner needs. This situation points to the urgent need to improve curriculum design and teaching practices to ensure greater contextual relevance and effectiveness (Reckermann & Ritter, 2022). Traditional Thai instruction, characterized by rote memorization and teacher-centered approaches, inadequately addresses the active, experiential learning needs of modern primary students. A key limitation is the lack of meaningful involvement from stakeholders such as teachers, parents, and school administrators—despite their vital roles in supporting literacy development (Li & Siriphan, 2023). The absence of systematic stakeholder input compromises both contextual relevance and practical applicability of literacy curricula, particularly regarding real-world implementation challenges. Research has shown that stakeholder engagement in curriculum design enhances the relevance and applicability of content in students' everyday lives (Zhang, 2021).

Nonetheless, many challenges remain, especially in basic education settings. A persistent disconnect exists between top-down policy frameworks and the local needs of communities and schools. Therefore, research that combines

experiential learning with stakeholder participation in curriculum development is essential. This integrated approach has the potential to improve literacy outcomes and provide high-quality learning experiences that are responsive to students' real-world contexts (Li & Siriphan, 2023). Previous research on experiential learning has demonstrated its effectiveness in enhancing students' reading and writing competencies, especially at the secondary and post-secondary levels (Waddell, 2021). However, there remains a significant research gap regarding the application of this approach in early primary education—particularly within Thailand's educational context (Le & Tran, 2023; Reckermann & Ritter, 2022). The importance of early literacy development is well-documented, as it lays the foundation for lifelong learning and social communication (Cizmeci & Çiprut, 2019). Despite national efforts to improve literacy instruction, the integration of experiential learning principles in Thai primary education remains limited. Many studies that address literacy development in young learners still lack the depth of experiential approaches or fail to adapt such methods effectively (Syam et al., 2024). Moreover, research conducted at the higher education level does not sufficiently reflect the realities of teaching and learning in early primary settings (Roberts, 2018). This study addresses three critical gaps: (1) focus on early primary level (Grades 1-3), (2) Thai educational context specificity, and (3) integration of experiential learning with comprehensive stakeholder perspectives. Hence, there is a clear need for research that focuses on designing and implementing experiential learning-based curricula in primary schools. Doing so can bridge the gap between theory and practice, addressing the specific developmental needs of early learners in Thailand.

Objectives

The objectives of this study are to: (1) identify current challenges in literacy development among Thai Grade 1-3 students, (2) explore stakeholder perceptions of experiential learning integration into literacy instruction, and (3) determine essential curriculum elements for an experiential learning-based literacy approach tailored to the Thai primary school context.

Research Questions

1. What are the current challenges in developing reading and writing skills among Thai primary school students?
2. How do stakeholders (teachers, parents, students, administrators, curriculum experts, and policy makers) perceive the integration of experiential learning into literacy instruction?
3. What are the needs or recommendations from stakeholders regarding the core curriculum elements necessary for an experiential learning-based approach to literacy development?

Methodology

This study employed a qualitative descriptive design using thematic analysis to explore stakeholder perspectives on literacy development among Grade 1-3 students. This study employed a needs and context analysis framework (McKenney & Reeves, 2012) to inform experiential learning-based curriculum design. The three research questions align with McKenney & Reeves' dimensions: (1) Problem Analysis – identifying current literacy challenges; (2) Context Analysis – exploring stakeholder perceptions and contextual factors affecting implementation; and (3) Needs Analysis – determining essential curriculum elements based on stakeholder recommendations. The study sought to understand the multifaceted challenges, contextual factors, and

recommendations for designing an experiential learning-based curriculum through systematic data collection and analysis.

The study involved a total of 75 participants, categorized into six key stakeholder groups: 10 parents of Grade 1 students, 10 parents of Grade 2 students, and 10 parents of Grade 3 students; 10 students each from Grades 1, 2, and 3; four Thai language teachers; one representative from the Kalasin Provincial Education Office; one education supervisor; and nine members of the private school administrative committee. Participants were selected using purposive sampling, a method chosen to ensure that individuals with direct experience and relevance to the research topic were included. This sampling strategy enabled the collection of rich, meaningful, and contextually grounded data that aligned closely with the study's objectives.

The research protocol received approval from the Human Research Ethics Committee of Kalasin University (Certification No. HS-KSU 049/2567). Ethical procedures adhered strictly to internationally recognized standards. These included obtaining informed consent from all participants, maintaining the confidentiality and anonymity of their identities, and implementing secure data management practices. All interview data were treated with utmost care to protect participant privacy and were stored and analyzed in accordance with ethical research guidelines.

A semi-structured interview guide adapted from McKenney and Reeves (2012) explored three dimensions: problem-related (nature and scope of literacy challenges), context-related (educational, social, and environmental factors), and needs-related (stakeholder expectations and desired interventions). The instrument was validated through content validity review by three literacy education experts who assessed the appropriateness and comprehensiveness of questions. Each interview lasted approximately one hour.

Data collection occurred over a three-month period (August-December 2024) using individual semi-structured interviews tailored to each stakeholder

group. Individual face-to-face interviews (45-60 minutes) were conducted with all adult participants including administrators, teachers, curriculum experts, policy makers, and parents to allow for in-depth exploration of their perspectives and to gather authentic insights specific to each stakeholder's unique context and role. Student data were collected through one-on-one sessions (20-30 minutes). Rapport was established through informal conversation before formal interviews began. All questions were open-ended to minimize leading responses and encourage authentic participant perspectives. All interviews were audio-recorded with permission and transcribed verbatim for analysis.

Data analysis employed thematic analysis using ATLAS.ti software. The analysis followed a systematic six-phase process: (1) familiarization with data through repeated reading of transcripts, (2) generating initial codes, (3) searching for themes, (4) reviewing themes, (5) defining and naming themes, and (6) producing the final analysis. Data were analyzed using thematic analysis within the McKenney & Reeves (2012) needs and context analysis framework. Interview data were coded and organized according to three dimensions: Problem (literacy challenges), Context (stakeholder perceptions and contextual factors), and Needs (recommended curriculum elements). SWOT Analysis served as an organizational framework to categorize themes into Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats related to experiential learning implementation in the Thai primary literacy context, rather than as a primary analytical method.

Results

The findings from stakeholder interviews are organized according to McKenney & Reeves' (2012) three-dimensional framework, addressing each research question systematically.

RQ1: Current Challenges in Literacy Development

Analysis revealed three primary categories of challenges in developing reading and writing skills among Grade 1-3 students:

Reading Fluency Challenges: Students demonstrated considerable difficulty with reading fluency and complex vocabulary. Teachers reported that many Grade 1-2 students struggle to read age-appropriate texts fluently. The inconsistency of reading habits among early-grade students was identified as a significant gap in foundational literacy skills.

Spelling and Phonemic Awareness Difficulties: Systematic spelling difficulties emerged as a significant concern. Students demonstrated confusion with similar-sounding Thai characters and inconsistent application of spelling rules. Parents and teachers identified this as a persistent obstacle to writing development.

Writing Accuracy and Confidence Issues: Low writing accuracy and student confidence emerged as interrelated challenges. Students expressed anxiety about making mistakes during writing tasks, leading to reluctance to attempt independent writing. Administrators and curriculum experts emphasized that traditional teacher-centered approaches contribute to this confidence deficit by emphasizing error correction over creative expression.

RQ2: Stakeholder Perceptions of Experiential Learning Integration

2.1 Stakeholder Perceptions of Experiential Learning Integration

Teacher Perceptions: Teachers expressed strong support for experiential learning principles; however, they emphasized practical implementation challenges, including resource limitations, time constraints within the existing curriculum structure, and inadequate professional development in experiential pedagogy.

Parent Perceptions: Parents demonstrated enthusiastic support for experiential approaches, particularly activities that connect literacy learning to real-life contexts. They emphasized the need for instructional approaches that

make learning meaningful while building students' confidence. However, parents also expressed concerns about maintaining academic rigor and whether experiential methods would adequately prepare students for standardized assessments.

Administrators and related educational stakeholders, including the representative from the Kalasin Provincial Education Office, the education supervisor, and members of the private school administrative committee, recognized that experiential learning aligns with contemporary educational reform initiatives. However, they emphasized systemic challenges, including the need for teacher professional development, adequate resource allocation, and alignment with national curriculum standards. They also stressed the importance of evidence-based implementation and the systematic evaluation of learning outcomes

Student Perceptions: Students expressed strong preferences for "learning by doing" activities, games, and opportunities to create their own stories and projects.

2.2 Contextual Factors Affecting Implementation

Family Support Disparities: Interviews revealed diverse levels of parental involvement in students' educational experiences. Many parents expressed strong desire to actively engage in their children's learning by assisting with homework and reading aloud. However, access to learning resources varies greatly among families, with some lacking adequate materials, thus limiting opportunities for practice outside the classroom.

Teacher Expertise Gaps: Teachers reported challenges in addressing the diverse needs of students within classrooms, compounded by pressures to meet standardized curriculum requirements. Limited pre-service and in-service training in experiential learning pedagogy was identified as a critical gap.

Learning Resource Variations: Schools equipped with appropriate learning tools and resources foster more effective and motivating learning environments. However, disparities in educational resources among schools have tangible implications for student outcomes.

Home-School Disconnect: The disconnect between home engagement and school expectations highlights the need for collaborative efforts to improve literacy outcomes. Schools that promote strong community ties and parental engagement create more conducive environments for skill development.

RQ3: Stakeholder-Recommended Curriculum Elements

Stakeholders across all groups identified essential curriculum elements for an effective experiential learning-based literacy approach:

Concrete Experiential Activities: Stakeholders emphasized the need for hands-on literacy activities using manipulatives, real-world writing tasks, and multisensory experiences. Curriculum experts noted that these activities align with Kolb's concrete experience stage, providing direct engagement with literacy concepts.

Reflection and Metacognition Opportunities: Stakeholders recommended structured reflection activities where students discuss what they learned, how they solved literacy challenges, and connections to their lives. This addresses Kolb's reflective observation component, building metacognitive awareness essential for literacy development.

Explicit Skill Instruction: Teachers and curriculum experts emphasized the need for systematic, developmentally appropriate instruction in phonics, spelling patterns, and writing conventions, corresponding to Kolb's abstract conceptualization stage. The recommended approach balances experiential discovery with explicit teaching.

Authentic Application Tasks: All groups recommended opportunities for students to apply literacy skills in meaningful contexts, such as writing for real

purposes and creating authentic literacy products. These tasks represent Kolb's active experimentation phase.

Progress Tracking and Differentiation: Stakeholders emphasized regular formative assessment integrated into activities, individualized support based on student needs, and clear learning progressions allowing students to advance at appropriate paces.

School-Home Collaboration: Parents and teachers identified structured communication systems as essential, including regular progress updates, home literacy activity suggestions aligned with school curriculum, and parent workshops on supporting experiential literacy learning at home.

Table 1 Strategic SWOT Analysis

Dimension	Issues
Strengths	Strong theoretical foundation in educational research (Curriculum Experts, Policy Makers); Student enthusiasm for hands-on learning (Students, Teachers); Alignment with national education reform initiatives (Policy Makers, Administrators); Parent support for innovative approaches (Parents).
Weaknesses	Limited teacher training in experiential pedagogy (Teachers, Administrators); Resource constraints in provincial contexts (Administrators, Teachers); Large class sizes limiting individualized attention (Teachers); Inconsistent home literacy support (Teachers, Parents).
Opportunities	Growing recognition of 21st-century competency development needs (Policy Makers); Increasing availability of educational technology (Administrators, Curriculum Experts); Potential for community engagement and partnerships (Administrators, Parents); Provincial education reform momentum (Policy Makers).

Threats	Pressure to meet standardized assessment benchmarks (Teachers, Policy Makers); Potential resistance to pedagogical change (Teachers, Administrators); Budget limitations for curriculum development (Administrators, Policy Makers); Competing educational priorities (Policy Makers).

The SWOT analysis reveals a comprehensive picture of factors affecting reading and writing skills development among primary school students in Kalasin Province.

Internal strengths include active parental involvement, strong teacher support, and student motivation, which form a solid foundation for development. However, weaknesses such as difficulties decoding complex vocabulary in the Thai orthographic system, limited teaching resources, and lack of specialized teacher training remain significant barriers to learning.

External opportunities from national reading promotion policies, digital technology, and culturally responsive pedagogy open pathways for innovation. Meanwhile, threats from digital distractions, socioeconomic disparities, and limited parental knowledge require systematic management.

The proposed curriculum should emphasize differentiated instruction, multimodal learning materials, cultural relevance, strengthened parent-school partnerships, and continuous professional development for teachers. This holistic approach addresses multiple system levels simultaneously, cultivating a sustainable and equitable learning environment that nurtures foundational literacy competencies essential for students' lifelong academic success. Such an environment effectively nurtures foundational reading and writing competencies that are essential for students' lifelong academic success, as illustrated in Figure 1.

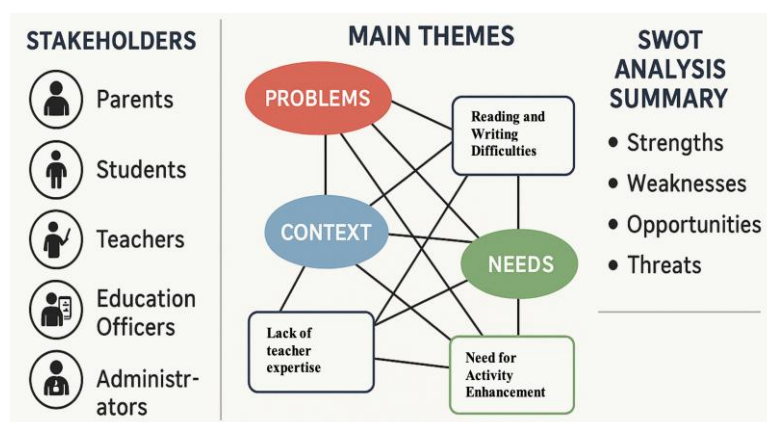

Figure 1 Key Themes Derived from Stakeholder Interviews and SWOT Analysis

Discussion

The identified reading fluency and writing confidence challenges align with international research on early literacy development, but reveal unique Thai contextual factors. The inconsistency of reading habits among early-grade students highlights a significant gap in foundational literacy skills vital for advancing literacy development (Inayah et al., 2024). The anxiety exhibited by struggling readers underscores the necessity of supportive interventions from both teachers and parents (Romeo & Ryan, 2023), particularly in Thai educational contexts where traditional emphases on error-free performance may amplify student anxiety.

The finding that access to learning resources varies greatly among families, with some lacking adequate materials, directly impacts opportunities for practice outside the classroom. Schools equipped with appropriate learning tools and resources tend to foster more effective and motivating learning environments (Listiani, 2025). Notably, disparities in educational resources among schools have tangible implications for student outcomes, consistent with findings on provincial-rural gaps in Thailand's education system. Schools that promote strong

community ties and parental engagement create more conducive environments for skill development, suggesting that addressing resource disparities requires coordinated policy interventions at both school and provincial levels.

The disconnect between home engagement and school expectations highlights the need for collaborative efforts to improve literacy outcomes (Winangun & Darmawan, 2019). Parents' strong desire to actively engage in their children's learning by assisting with homework and reading aloud represents a critical but underutilized resource. The call for more structured communication from teachers regarding children's academic progress underscores an area where schools can enhance collaboration with families (GÜNER & Aslan, 2023). Regular progress updates would empower parents and actively involve them in their children's literacy development, creating a more integrated support system across home and school contexts.

The pronounced need for professional development focused on effective reading and writing instructional strategies reflects a critical gap in teacher preparation. Teachers reported challenges in addressing diverse student needs within classrooms, compounded by pressures to meet standardized curriculum requirements. Providing targeted training opportunities is critical to equip educators with the skills necessary to improve literacy instruction (Yin & Rong-hua, 2022). This finding suggests that curriculum reform efforts must be accompanied by systematic investment in teacher professional development to ensure successful implementation.

Conclusion

This study successfully identified core elements for designing an experiential learning-based literacy curriculum tailored to Thai Grade 1-3 students through comprehensive stakeholder needs analysis. The research contributes to the field by: (1) bridging experiential learning theory with early primary literacy

application in the Thai context, (2) providing empirically grounded, context-specific evidence for curriculum design, and (3) demonstrating a systematic stakeholder-inclusive approach that balances theoretical rigor with practical viability.

Findings collectively indicate that effective literacy development at the early primary level requires curricula integrating active, experience-based learning within a supportive ecosystem addressing resource, training, and policy dimensions. The alignment of stakeholder recommendations with Kolb's Experiential Learning Cycle validates experiential learning as an appropriate pedagogical framework for Thai primary literacy instruction, while the identified challenges and contextual factors provide crucial guidance for implementation. The study underscores the necessity of moving beyond traditional teacher-centered, rote memorization approaches toward learner-centered, experientially grounded instruction that develops both technical literacy skills and broader 21st-century competencies including creativity, critical thinking, and communication. Success requires coordinated efforts across multiple levels: curriculum and materials development, teacher professional development, family engagement initiatives, and supportive policy frameworks.

Recommendations

Based on findings revealing significant literacy challenges among Thai Grade 1-3 students, including foundational skill gaps, resource disparities, and teacher preparation gaps, five strategic recommendations are proposed:

1. Develop Experiential Learning-Based Curriculum: Design comprehensive Grade 1 - 3 curriculum grounded in Kolb's Model, incorporating concrete experiences, reflection, conceptualization, and active experimentation with differentiated instruction for diverse learners.

2. Implement Teacher Professional Development: Provide intensive training and ongoing coaching in experiential pedagogy and literacy instruction to strengthen teacher capacity in addressing diverse student needs.

3. Establish School-Family-Community Partnerships: Create structured communication systems, parent workshops, and family literacy events to bridge home-school disconnect and strengthen collaborative support.

4. Address Resource Disparities: Develop and distribute contextually appropriate literacy materials including manipulatives, culturally relevant books, and digital tools suitable for provincial contexts.

5. Conduct Implementation Research: Design and evaluate experiential literacy curricula using experimental methods to assess impacts on student outcomes, confidence, and 21st-century competencies.

References

- Cizmeci, H., & Çiprut, A. (2019). Evaluation of the Reading and Writing Skills of Children With Cochlear Implants. *The Journal of International Advanced Otology*, 14(3), 359-364. <https://doi.org/10.5152/iao.2018.4436>.
- Dorland, A. (2024). Designing Our Thinking: Examining the Effects of Experiential Learning and Design Thinking on Creativity, Innovation, and Collaboration Skills Development in the Undergraduate Classroom. *The Canadian Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 15(1). <https://doi.org/10.5206/cjsotlr/acea.2024.1.14235>.
- GÜner, T., & Aslan, S. (2023). An Analysis of the Relationship Between the Pre-Service Teachers' Curriculum Literacy and Their Preparedness to Teach. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 111-126. <https://doi.org/10.34056/aujef.1177806>.

- Inayah, A., Matondang, A. H., Ritonga, D. P., Widia, F., & Nasution, N. S. (2024). Meningkatkan Literasi Digital Siswa Di Sekolah Dasar. 2(3), 247-258. <https://doi.org/10.54066/jupendis.v2i3.2039>.
- Le, L.-A. T., & Tran, T. Q. (2023). Effectiveness of Experiential Learning in Teaching Vietnamese Language in Primary Schools: Perspectives of Teachers and Administrators. *International Journal of Education and Practice*, 11(1), 85-93. <https://doi.org/10.18488/61.v11i1.3263>.
- Li, Y., & Siriphan, C. (2023). Construction of a Sensory Integration Physical Education Model to Improve Basic Motor Skills in Primary Schools. 3(6), 375-384. <https://doi.org/10.60027/ijssasr.2023.3640>.
- Listiani, L. (2025). Scientific Literacy in Indonesian Secondary Education: Are We Ready to Be Scientifically Literate Society? *International Journal of Stem Education for Sustainability*, 5(1), 41-52. <https://doi.org/10.53889/ijses.v5i1.445>.
- McKenney, S., & Reeves, T. (2012). *Conducting educational design research*. Routledge.
- Poulton, P. R., & Mockler, N. (2023). Early Career Primary Teachers' Curriculum making Experiences: Enablers and Constraints to Knowledgeed Forms of Curriculummaking. *The Curriculum Journal*, 35(1), 20-37. <https://doi.org/10.1002/curj.225>.
- Reckermann, J., & Ritter, M. (2022). Reading and Writing in the Primary School EFL Classroom. 49-68. <https://doi.org/10.20378/irb-58790>.
- Roberts, J. W. (2018). From the Editor: The Possibilities and Limitations of Experiential Learning Research in Higher Education. *Journal of Experiential Education*, 41(1), 3-7. <https://doi.org/10.1177/1053825917751457>.
- Romeo, R., & Ryan, T. G. (2023). Popular Culture as an Educative Teaching Tool in the Elementary Classroom. *International Journal of Learning and Instruction (Ijli)*, 5(2), 51-72. <https://doi.org/10.26418/ijli.v5i2.61429>.

- Syam, M., Ada, W., & Poerwanto, P. (2024). Evaluation of Experiential Learning Implementation in Vocational Education Based on Student Learning Style. *Jurnal Riset Dan Inovasi Pembelajaran*, 4(2), 1269-1285. <https://doi.org/10.51574/jrip.v4i2.1988> .
- Waddell, J. (2021). Bridging the Theory/Practice Divide: Experiential Learning for a Critical, People-Centred Economy. <https://doi.org/10.32920/ryerson.14669076>.
- Winangun, M. M., & Darmawan, D. (2019). Developing the Information Literacy-Based Curriculum for Teacher Education. *Edutech*, 18(2). <https://doi.org/10.17509/e.v18i2.15018>.
- Yin, Y., & Rong-hua, L. (2022). Analysis of UNESCO STEM Curriculum Framework From the Perspective of Core Literacy. <https://doi.org/10.57237/j.edu.2022.01.014> .
- Zhang, J. (2021). The Realistic Predicament and Path Dispelling of the Integration of Physical Education Curriculum in Universities, Middle Schools and Primary Schools. *Frontiers in Sport Research*, 3(2). <https://doi.org/10.25236/fsr.2021.030213>.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาภิรมย์ ตำบลนาภิรมย์
อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*

FACTORS RELATED TO THE QUALITY OF LIFE AMONG PATIENTS
WITH TYPE 2 DIABETES MELLITUS AT BAN NARAPHIROM
SUB-DISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL, NARAPIROM
SUBDISTRICT, BANG LEN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

อนุสรณ์ ไกรงาม

Anusorn Kraingam

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาภิรมย์ ตำบลนาภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

Ban Naraphirom Sub-district Health Promoting Hospital, Narapirom Subdistrict, Bang Len District,

Nakhon Pathom Province, Thailand

Corresponding Author's Email: ajdrnatha@gmail.com

วันที่รับบทความ : 18 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 1 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 3 ธันวาคม 2568

Received 18 November 2025; Revised 1 December 2025; Accepted 3 December 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ต่อเดือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ป่วย การมีโรคร่วม แรงจูงใจในการป้องกัน ภาวะแทรกซ้อน และการสนับสนุน ทางสังคม กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

Citation:

* อนุสรณ์ ไกรงาม. (2568). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาภิรมย์ ตำบลนาภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 931-945.

Anusorn Kraingam. (2025). Factors Related To The Quality Of Life Among Patients With Type 2 Diabetes Mellitus At Ban Naraphirom Sub-District Health Promoting Hospital, Narapirom Subdistrict, Bang Len District, Nakhon Pathom Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 931-945.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

กลุ่มตัวอย่างคือผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จำนวน 146 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie และ Morgan เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 75.34 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อาชีพ และ ระดับการศึกษา ($p\text{-value} < 0.05$) อายุมีความสัมพันธ์ทางลบระดับน้อยและแรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับน้อยกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ($r = -0.394$ และ 0.366 ตามลำดับ, $p < 0.05$)

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2, แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน, แรงสนับสนุนทางสังคม

Abstract

The objectives of this study were to examine the level of quality of life among patients with type 2 diabetes mellitus and to explore the relationship between personal factors namely gender, age, marital status, occupation, monthly income, educational level, duration of illness, comorbidities, motivation for preventing complications, and social support and their quality of life. The sample consisted of 146 patients with type 2 diabetes mellitus, with the sample size determined using Krejcie and Morgan's formula. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, Chi-square test, and Pearson's correlation coefficient, with a significance level set at 0.05.

The findings revealed that most patients with type 2 diabetes mellitus had a high level of quality of life (75.34%). Factors significantly associated with the quality of life were occupation and educational level ($p < 0.05$). Age showed a low negative correlation, while motivation for preventing complications showed

a low positive correlation with the quality of life of patients with type 2 diabetes mellitus ($r = -0.394$ and 0.366 , respectively; $p < 0.05$).

Keywords: Quality of life, Type 2 diabetes mellitus, Motivation for preventing complications, Social support

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นปัญหาสาธารณสุขทุกภูมิภาคทั่วโลก โดยเฉพาะเบาหวานที่เกิดจากการมีภาวะดื้อต่ออินซูลินร่วมกับการบกพร่องในการผลิตอินซูลินที่เหมาะสมหรือเบาหวานชนิด 2 (Type 2 Diabetes Mellitus) จากการรายงานสถานการณ์ผู้ป่วยโรคเบาหวานโดยสมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ (International Diabetes Federation: IDF) พบว่า ทั่วโลก มีผู้ใหญ่เกือบ 1 ใน 9 ราย หรือ ประมาณ 589 ล้านคน กำลังใช้ชีวิตอยู่กับโรคเบาหวาน คาดว่าจำนวนผู้ใหญ่ที่เป็นเบาหวานโดยประมาณ จะเพิ่มขึ้นจนถึง 853 ล้านคนภายในปี 2593 (สมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ, 2568) สถานการณ์โรคเบาหวานของประเทศไทย พบว่าประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคเบาหวาน ประมาณ 6.5 ล้านคน หรือ คนไทย 1 ใน 10 ส่วนใหญ่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 (กรมควบคุมโรค, 2568) การป่วยด้วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ผู้ป่วยจะมีระดับน้ำตาลในเลือดสูงมากกว่าปกติ หากผู้ป่วยไม่มีการควบคุมในเรื่องของการรับประทานอาหาร และดูแลรักษาสุขภาพอย่างถูกวิธี ปล่อยให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้นเป็นเวลานาน ก็อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนได้ ซึ่งภาวะแทรกซ้อนที่พบบ่อย เช่น โรคแทรกซ้อนทางตา โรคทางระบบเส้นเลือด และหัวใจ แผลเบาหวานที่เท้า โรคที่เกี่ยวข้องกับระบบประสาท โรคแทรกซ้อนทางไต โรคแทรกซ้อนระหว่างการตั้งครรภ์ และโรคทาง ด้านผิวหนัง เป็นต้น (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2566) การป่วยดังกล่าว นอกจากจะมีผลกระทบต่อสุขภาพ และวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ป่วยเองแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว สังคม และเศรษฐกิจของประเทศด้วย โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดังนั้นแนวคิดทางการแพทย์ก็ไม่ได้มุ่งเน้นให้ผู้ป่วยหายจากโรคหรือมีชีวิตรอด เพียงอย่างเดียว แต่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยด้วย (อัจฉรา สุวรรณาคินทร์, 2559) ซึ่งองค์การอนามัยโลกก็ให้ความสำคัญกับการมีคุณภาพชีวิตของมนุษย์ โดยการวัดคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน คือ ด้านสภาพร่างกาย ด้านสภาพจิตใจ ด้านสภาพสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งคุณภาพชีวิตของแต่ละคนนั้นจะเป็นความคิด หรือการมอง

สภาวะชีวิตของตนภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม หรือสถานที่ที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ โดยมีความคาดหวัง และความต้องการของตนเองเป็นหลักในการสนับสนุนมุมมองหรือวิธีคิดนั้น ๆ (World Health Organization, 2012) ฉะนั้นการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็น การส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ป่วยอย่างมีความสุข เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับประโยชน์สูงสุดจากกระบวนการให้บริการด้านสุขภาพตามคำประกาศสิทธิและข้อพึงปฏิบัติสำหรับผู้ป่วยด้วย

สถานการณ์ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ ตำบลนราภิรมย์ พบว่า จำนวนผู้ป่วยเบาหวานในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งหมด 338 คน มารับบริการรักษาต่อเนื่อง จำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 86.96 ผู้ป่วยเบาหวาน มีภาวะอ้วนลงพุง ร้อยละ 68.64 รับการตรวจไลโปโปรตีนชนิดความหนาแน่นต่ำ (Low Density Lipoprotein: LDL) และมีค่าไขมัน LDL < 100 mg/dl ร้อยละ 47.04 นอกจากนี้มีผู้ป่วยเบาหวานรายใหม่เพิ่มขึ้นในปีงบประมาณ 2568 คิดเป็นอัตรา 791.14 ต่อแสนประชากร (ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ, 2568)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ ตำบลนราภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เพื่อทราบระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย และนำผลการวิจัยไปวางแผนนโยบาย และสร้างกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ ตำบลนราภิรมย์ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ ตำบลนราภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรสอาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ป่วย การมีโรคร่วมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2
2. แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2
3. การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิด 2

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคมของ House (1981) การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรม สุขภาพ และการปรับตัวของบุคคล โดยนักวิชาการหลายท่านให้นิยามว่าเป็นการได้รับความช่วยเหลือทั้งด้านข้อมูล อารมณ์ สิ่งของ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แนวคิดที่ได้รับการประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งแบ่งแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านเครื่องมือหรือสิ่งของ และด้านการประเมินผล

ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรค (Protection Motivation Theory) ของ Rogers (1983) ถูกพัฒนาต่อโดยเพิ่มตัวแปรความเชื่อมั่นในตนเอง (self-efficacy) องค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีคือ การรับรู้ความรุนแรงของโรค (severity), การรับรู้โอกาสเสี่ยง (vulnerability), ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนอง (response efficacy) และความคาดหวังในความสามารถตนเอง (self-efficacy) กระบวนการรับรู้แบ่งเป็นสองแบบคือการประเมินความคุกคามและการประเมินการเผชิญซึ่งนำไปสู่ความตั้งใจและพฤติกรรมป้องกัน

สรุป แรงสนับสนุนทางสังคมช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 มีพฤติกรรมดูแลตนเองดีขึ้น ลดความเครียด และเพิ่มความร่วมมือในการรักษา แรงจูงใจในการป้องกันโรคช่วยให้ผู้ป่วยตระหนักถึงความรุนแรงและความเสี่ยงของโรคเบาหวาน รวมถึงเชื่อมั่นว่าการปฏิบัติตามคำแนะนำจะช่วยควบคุมโรคได้ ความเชื่อมั่นในประสิทธิผลของการปฏิบัติตนและความเชื่อมั่นในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ป่วยมีแรงจูงใจต่อเนื่อง เมื่อได้รับแรงสนับสนุนที่เหมาะสมและมีแรงจูงใจภายในสูง ผู้ป่วยจะมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เช่น ควบคุมอาหาร ออกกำลังกาย

และใช้ยาอย่างสม่ำเสมอ ผลลัพธ์คือระดับน้ำตาลควบคุมดี ลดภาวะแทรกซ้อน และนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีชื่ออยู่ในฐานข้อมูลผู้ป่วยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ ตำบลนราภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ปีงบประมาณ 2568 จำนวน 209 คน (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อายุ 20 ปีบริบูรณ์ ที่มีชื่ออยู่ในฐานข้อมูลผู้ป่วยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ ตำบลนราภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ปีงบประมาณ 2568 และอาศัยอยู่ในพื้นที่จริง จำนวน 146 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie and Morgan, 1970) การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เกณฑ์ในการคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีชื่ออยู่ในฐานข้อมูลผู้ป่วยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ ไม่เป็นผู้ป่วยติดเตียงและสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย เกณฑ์ในการคัดออก (Exclusion criteria) คือ ไม่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ขอดอนตัวออกจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยหรือมีภาวะแทรกซ้อนรุนแรง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สอบถามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นคำถามปลายปิดมีคำตอบให้เลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ป่วย และการมีโรคร่วม ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จำนวน 10 ข้อ ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 10 ข้อ และส่วนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จำนวน 12 ข้อ โดยส่วนที่ 2-4 ลักษณะคำตอบของคำถามเป็นลักษณะคำถามปลายปิดมีคำตอบให้เลือกตอบและเป็นคำถามเชิงบวกทุกข้อ ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว มีคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's scale) เกณฑ์การให้คะแนน คือ มากที่สุด ได้ 5

คะแนน มาก ได้ 4 คะแนน ปานกลาง ได้ 3 คะแนน น้อย ได้ 2 คะแนน และน้อยที่สุด ได้ 1 คะแนน เกณฑ์ในการแปลความหมายระดับของคะแนนส่วนที่ 2- 4 ของแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ประยุกต์ใช้แบบอิงเกณฑ์ตาม Benjamin Bloom (Bloom, 1979) คือ ระดับมาก มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ระดับปานกลาง มีคะแนนระหว่างร้อยละ 60-79 และระดับน้อย มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรงทางเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและประยุกต์ใช้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ กำหนดค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งฉบับ ตั้งแต่ 0.70 เป็นต้นไปถือว่ามีความเที่ยงใช้ได้ (บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ และพิศมัย เสรีขจรกิจเจริญ, 2560) สรุปผลค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

หาความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและประยุกต์ใช้ไปทดลองใช้กับผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านคลองสว่างอารมณ์ ตำบลนราภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำคำตอบที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กำหนดเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (α) ไม่ต่ำกว่า 0.7 (Cronbach, 1974) สรุปผล ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้านแรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน = 0.83 ด้านการสนับสนุนทางสังคม = 0.89 ด้านคุณภาพชีวิต = 0.84 และภาพรวมทั้งฉบับ = 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดเตรียมเอกสารแนะนำและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขั้นตอนการเก็บข้อมูลพร้อมกับแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ส่งให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจนครบตามเป้าหมาย การตอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมวิจัยด้วยตนเอง การรับแบบสอบถามคืนโดย อสม. ผู้ช่วยผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนทันทีหลังกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมวิจัยทำแบบสอบถามเสร็จ นำแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ และทำการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ไคสแควร์ (Chi-Square) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 75.34 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 23.97 และมีผู้ป่วยที่มีคุณภาพชีวิตระดับน้อย ร้อยละ 0.68 เมื่อจำแนกเป็นรายองค์ประกอบส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านจิตใจ ร้อยละ 99.32, 93.15 และ 71.23 ตามลำดับ ส่วนด้านสภาพร่างกาย พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่มียุคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.22 รองลงมาคือระดับมาก ร้อยละ 33.56 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้านและภาพรวม (n=146)

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	ระดับคุณภาพชีวิต		
	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)
ด้านสิ่งแวดล้อม	145 (99.32)	1 (0.68)	0 (0.00)
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	136 (93.15)	9 (6.16)	1 (0.68)
ด้านจิตใจ	104 (71.23)	42 (28.77)	0 (0.00)
ด้านสภาพร่างกาย	49 (33.56)	85 (58.22)	12 (8.22)
คุณภาพชีวิตภาพรวม	110 (75.34)	35 (23.97)	1 (0.68)

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อาชีพ และ ระดับการศึกษา ($p\text{-value} < 0.05$) ส่วนปัจจัยด้านเพศ สถานภาพสมรส และการมีโรคร่วม ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ($p\text{-value} > 0.05$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา และการมีโรคร่วม กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิต		p-value
	มาก จำนวน(ร้อยละ)	น้อยถึงปานกลาง จำนวน(ร้อยละ)	
เพศ			0.932
ชาย	48 (75.00)	16 (25.00)	
หญิง	62 (75.61)	20 (24.39)	
สถานภาพสมรส			0.824
โสด/หย่า /ม้าย /แยก	42 (76.36)	13 (23.64)	
คู่	68 (74.73)	23 (25.27)	
อาชีพ			0.029*
เกษตรกร	40 (74.07)	14 (25.93)	
ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว รับราชการหรือ พนักงานรัฐวิสาหกิจหรือข้าราชการบำนาญ	42 (87.50)	6 (12.50)	
พนักงานสถานประกอบการ รับจ้างทั่วไป			
อาชีพอิสระ			
แม่บ้าน ทำงานบ้าน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ	28 (63.64)	16 (36.36)	
ระดับการศึกษา			0.015* ^F
ไม่ได้เรียนถึงประถม	94 (72.31)	36 (27.69)	
มัธยมต้นขึ้นไป	16 (100.00)	0 (0.00)	
การมีโรคร่วม			0.837
ไม่ทราบหรือไม่มีโรคร่วม	20 (76.92)	6 (23.08)	
มีโรคร่วม	90 (75.00)	30 (25.00)	

* $p\text{-value} < 0.05$ F=Fisher's Exact Test

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุมีความสัมพันธ์ทางลบระดับน้อยกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ($r = -0.394$, $p < 0.05$) และ แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับน้อยกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ($r = 0.366$, $p < 0.05$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ รายได้ ระยะเวลาป่วย แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน และแรงสนับสนุนทางสังคม กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

ตัวแปร	คุณภาพชีวิต	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value
อายุ	-0.394	0.001*
รายได้	0.039	0.638
ระยะเวลาป่วย	-0.080	0.339
แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน	0.366	0.001*
แรงสนับสนุนทางสังคม	0.081	0.329

* p-value < 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 75.34 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีคุณภาพชีวิตระดับมาก สูงที่สุดในด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 99.32 รองลงมาคือ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ร้อยละ 93.15 ด้านจิตใจ ร้อยละ 71.23 ส่วนด้านสภาพร่างกายมีร้อยละของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตระดับมากน้อยที่สุด ร้อยละ 33.56 สะท้อนให้เห็นว่าผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อม และสัมพันธภาพทางสังคม แต่ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านร่างกายให้มากขึ้น

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ป่วย การมีโรคร่วม กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างด้านศักยภาพในการจัดการโรคของแต่ละกลุ่มผู้ป่วย ผู้ที่มีอายุมากมักประสบปัญหาภาวะแทรกซ้อนหรือข้อจำกัดทางกาย ขณะที่อาชีพที่มีความมั่นคงและรายได้เพียงพอช่วยให้ผู้ป่วยเข้าถึงบริการสุขภาพและดูแลตนเองได้ต่อเนื่อง ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมักมีความรอบรู้ด้านสุขภาพดีขึ้น ทำให้ควบคุมระดับน้ำตาลและป้องกันภาวะแทรกซ้อนสำเร็จมากกว่า ผลลัพธ์นี้ชี้ถึงความจำเป็นในการพัฒนาการดูแลเฉพาะกลุ่มเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับน้อยกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ($r = 0.366, p < 0.05$) แสดงว่าผู้ป่วยที่มีแรงจูงใจสูงในการดูแลตนเองจะมีแนวโน้มมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจต่ำ ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรค ของ Rogers (Rogers, 1983) ที่กล่าวว่าการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง ความคาดหวังในความสามารถ และความคาดหวังประสิทธิผลการปฏิบัติ ทำให้ผู้ป่วยเกิดการประเมินภาวะคุกคามทางสุขภาพ ดังกล่าวจึงเห็นถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามคำแนะนำ และการส่งเสริมให้ผู้ป่วยเกิดการประเมินความสามารถในการเผชิญปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของชัยณรงค์ นาคเทศ และคณะ (2565) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมการประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวต่อพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 รายใหม่ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและระดับน้ำตาลในเลือดหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและลดโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้วย

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การสนับสนุนทางสังคมกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ($r = 0.081, p > 0.05$) อภิปรายได้ว่าผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากหรือน้อยไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรค ซึ่งไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม อาจจะเป็นเพราะว่า รูปแบบการสนับสนุนทางสังคมที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ไม่ได้มีลักษณะที่เชื่อมโยงโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติที่วัด คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับอาทิตา เย็นท่าเรือ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานที่มีแผลที่เท้า โรงพยาบาลระดับตติยภูมิ กรุงเทพมหานคร พบว่าการสนับสนุนทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานที่มีแผลที่เท้า ไม่สอดคล้องกับณัฐดี สุวรรณสิงห์และและสุพัฒน์ อาสน (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพชรเจริญ ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ไม่สอดคล้องกับ Jafari A. et al (2024) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ด้านสุขภาพโรคเบาหวาน (Diabetes Health Literacy – DHL) ความเครียด (Diabetes Distress) ภาวะหมดไฟ (Burnout) แรงสนับสนุนทางสังคม (Self-care behaviors) และคุณภาพชีวิต (QOL) ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในอิหร่าน โดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ผลการวิจัยพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในประเทศอิหร่าน และไม่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัย ของ Wang, L.และคณะ (2024) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคม ประสิทธิภาพตนเอง การจัดการโรคเบาหวานด้วยตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชนบททางตะวันออกของประเทศจีน : การวิเคราะห์เส้นทางเชิงสถิติ ผลการวิจัยพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชนบททางตะวันออกของประเทศจีน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านราภิรมย์ ตำบลราภิรมย์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อาชีพ และ ระดับการศึกษา อายุมีความสัมพันธ์ทางลบระดับน้อย และ แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับน้อยกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.1 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดโปรแกรมสร้างแรงจูงใจ ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

1.2 สร้างกลยุทธ์หรือกลวิธีในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ตามสภาพความแข็งแรงในแต่ละกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรออกแบบศึกษาทั้งทดลอง เพื่อยืนยันเหตุ และผลของแรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนและการสนับสนุนทางสังคมต่อคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

2.2 ควรใช้การวิเคราะห์ขั้นสูงเพื่อศึกษาปัจจัยสื่อกลาง และวิเคราะห์หลายระดับในแต่ละพื้นที่เพื่อยืนยันปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2568). ใน รายงานสถานการณ์โรคเบาหวานของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- ชัยณรงค์ นาคเทศ, วินา เพ็ญธรรม และ ปันนัท พิษพยัญญู. (2565). ผลของการประยุกต์ ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวต่อ พฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 รายใหม่. วารสารสุขภาพและการจัดการสุขภาพ, 8(1), 89–103.
- ณัฐวดี สุวรรณสิงห์, และสุพัฒน์ อาสน. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพชรเจริญ ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและการสาธารณสุขชุมชน, 1(1), 54–64.

- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ และ พิศมัย เสรีจรกิจ. (2560). ระเบียบวิธีวิจัยทางการสาธารณสุข: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักส์จำกัด.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์. (2568). ทะเบียนผู้ป่วยโรคเบาหวาน. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์ จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนราภิรมย์.
- ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ. (2568). ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2568 จาก <https://ddc.moph.go.th/กองโรคไม่ติดต่อ>
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย. (2566). แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน 2566. กรมการแพทย์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- สมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ (International Diabetes Federation [IDF]). (2568). IDF Diabetes Atlas (11th ed.). บรัสเซลส์: International Diabetes Federation.
- อาทิตา เย็นท่าเรือ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานที่มีแผลที่เท้า โรงพยาบาลระดับตติยภูมิ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยดิจิทัลคอลเลกชัน.
- อัจฉรา สุวรรณาคินทร์. (2559). คู่มือการพยาบาลการดูแลเท้าเพื่อป้องกันการเกิดแผลในผู้ป่วยเป็นเบาหวาน. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Bloom, B. S. (1975). Taxonomy of Education Objective. Hand Book 1: Cognitive Domain. New York: David Mc.Kay.
- House, J. S. (1981). Work stress and social support. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Jafari, A., Mohammadi, M., Shahrbabaki, P. M., Dehghan, M., & Kargar, M. (2024). Relationship between diabetes health literacy, distress, burnout, social support, complications, self-care behaviors, and quality of life among patients with type 2 diabetes: a path analysis study. *Diabetology & Metabolic Syndrome*, 16(1), 1–14.

- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Rogers, R. W. (1983). Cognitive and physiological processes in fear appeals and attitude change: A revised theory of protection motivation. *Social Psychophysiology*, 153–176.
- Wang, L., Li, L., Qiu, Y., Li, S., & Wang, Z. (2024). Examining the relationship between social support, self-efficacy, diabetes self-management, and quality of life among rural individuals with type 2 diabetes in eastern China: Path analytical approach. *JMIR Public Health and Surveillance*, 10(1), 1–14.
- World Health Organization. (2012). *WHOQOL User Manual*. World Health Organization.

บทบาทศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
ตามรัฐธรรมนูญไทย*

THE ROLE OF THE CONSTITUTIONAL COURT IN PROTECTING
HUMAN RIGHTS UNDER THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM
OF THAILAND

อภิภัทร์ ปาसानะเก¹, สิริพัชร ลิ้มวงศ์² และ พรพรรณ คงประยูร³

Apipat Pasanaga¹, Siripat Limvong² and Pornpansa Kongprayool³

¹มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹Sripatum University, Thailand

²นักวิชาการอิสระ

²Independent Scholar, Thailand

³ทนายความ

³Lawyer, Thailand

Corresponding Author's Email: apipat.pasanaga@gmail.com

วันที่รับบทความ : 1 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 10 ธันวาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 12 ธันวาคม 2568

Received 1 November 2025; Revised 10 December 2025; Accepted 12 December 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญไทยในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมาย คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เพื่อประเมินว่าการตีความและการบังคับใช้กฎหมายของศาลมีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลเพียงใด ขอบเขตของการศึกษาครอบคลุมการ

Citation:

* อภิภัทร์ ปาसानะเก, สิริพัชร ลิ้มวงศ์ และ พรพรรณ คงประยูร. (2568). บทบาทศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 946-967.

Apipat Pasanaga, Siripat Limvong and Pornpansa Kongprayool. (2025). The Role Of The Constitutional Court In Protecting Human Rights Under The Constitution Of The Kingdom Of Thailand.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 946-967.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

วินิจัยคดีสำคัญระหว่างปี พ.ศ. 2563–2564 ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในประเด็นเสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผลการศึกษา พบว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทสำคัญในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนและสร้างสมดุลระหว่างอำนาจรัฐกับเสรีภาพของประชาชน แต่แนวทางการตีความยังคงระมัดระวังและเน้นความมั่นคงของรัฐมากกว่าการขยายขอบเขตสิทธิในเชิงรุก จึงมีข้อเสนอแนะให้ศาลรัฐธรรมนูญปรับแนวการตีความโดยยึดหลัก *pro persona* และ *principle of proportionality* เพื่อให้การจำกัดสิทธิเป็นไปตามมาตรฐานสากล ควรจัดตั้งกลไกเชื่อมโยงกับพันธกรณีระหว่างประเทศ เช่น ICCPR และส่งเสริมการอบรมตุลาการด้านสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับศาลรัฐธรรมนูญไทยให้เป็นสถาบันพิทักษ์สิทธิที่มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล

คำสำคัญ: ศาลรัฐธรรมนูญไทย, สิทธิมนุษยชน, การตีความตามหลักสัดส่วน, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

Abstract

This study analyzes the role of the Constitutional Court of Thailand in protecting human rights under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017). Using a qualitative documentary analysis, it examines legal texts, Constitutional Court decisions, and the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) to assess the extent to which the Court's interpretations align with international human rights standards. The scope covers major rulings between 2020 and 2021 that reflect the Court's approach to safeguarding fundamental rights, including freedom, equality, and human dignity. The research focuses on the interaction between constitutional interpretation and international obligations within Thailand's legal system. The findings reveal that the Constitutional Court plays a vital role in upholding human rights and balancing state authority with individual liberty. However, the Court's interpretive approach remains cautious, emphasizing state security rather than progressive rights protection. The study recommends that the Court adopt interpretive

principles based on pro persona and the principle of proportionality to ensure that rights restrictions conform to international standards. It also proposes the establishment of mechanisms linking the Court with international obligations, such as the ICCPR and relevant United Nations mechanisms, while promoting continuous judicial training in international human rights law. These measures would strengthen the Constitutional Court's independence and enhance its capacity as a guardian of rights consistent with universal human rights principles.

Keywords: Constitutional Court of Thailand, Human Rights, Principle of Proportionality, International Covenant on Civil and Political Rights

บทนำ

ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดทั้งหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนและกรอบการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐให้ตั้งอยู่บนหลักนิติธรรม การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐประชาธิปไตย และศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรตุลาการที่ได้รับมอบหมายให้ตีความรัฐธรรมนูญย่อมเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันมิให้การใช้อำนาจอธิปไตยละเมิดสิทธิหรือขัดต่อหลักความเสมอภาคที่รัฐธรรมนูญรับรอง (Dickson, 1997) ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 การคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้รับการระบุให้ครอบคลุมมากขึ้น ทั้งในมิติสิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ รวมถึงสิทธิในความเสมอภาค โดยรัฐธรรมนูญวางมาตรการให้การจำกัดสิทธิเกิดขึ้นได้เฉพาะเมื่อมีความจำเป็นและต้องผ่านการทดสอบด้วยหลักสัดส่วน (Proportionality) ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตยสมัยใหม่ (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, 2559) อย่างไรก็ตาม การปรากฏสิทธิเสรีภาพในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวไม่อาจรับประกันถึงการคุ้มครองสิทธินั้นได้ หากกระบวนการตีความและการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยไม่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีบทบาทในฐานะกลไกที่วินิจฉัยความหมายของสิทธิและตรวจสอบว่ากฎหมายหรือนโยบายของรัฐสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2561) บทบาทดังกล่าวทำให้ศาลมิได้มีสถานะเพียง “ผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ” แต่ยังทำหน้าที่เป็น “ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นคุณค่าหลักของประเทศไทยสมัยใหม่

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยตลอดหลายทศวรรษ ชี้ให้เห็นว่าการใช้อำนาจของรัฐในสภาวะความขัดแย้งทางสังคมมักส่งผลโดยตรงต่อสถานะของสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะเมื่อรัฐใช้กฎหมายพิเศษหรือมาตรการความมั่นคงควบคุมการแสดงออกและการชุมนุมทางการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญจึงถูกคาดหวังให้เป็นกลไกถ่วงดุลระหว่าง “อำนาจรัฐ” กับ “สิทธิของประชาชน” เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและประชาธิปไตย (ไชยชิต, 2561) คำวินิจฉัยหลายคดีในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาสะท้อนพัฒนาการและความหลากหลายของแนวความคิดด้านสิทธิมนุษยชน เช่น คำวินิจฉัยที่ 4/2563 ว่าด้วยการทำแท้ง ซึ่งศาลเห็นว่าการลงโทษหญิงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 301 เป็นการล่วงละเมิดสิทธิในร่างกายและขัดต่อหลักสัดส่วน จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนที่ยกระดับหลัก “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ให้เป็นกรอบการตีความสำคัญ (ศาลรัฐธรรมนูญ, 2563) อีกทั้งคำวินิจฉัยที่ 30/2563 ยังวางบรรทัดฐานด้านหลักห้ามโทษย้อนหลัง โดยชี้ให้เห็นว่าแม้ในสภาพการณ์พิเศษ รัฐก็ยังคงเคารพหลักกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2563, 2563) นอกจากนี้ คำวินิจฉัยที่ 7/2564 เกี่ยวกับการสรรหาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังสะท้อนให้เห็นถึงหลักความเสมอภาคตามมาตรา 27 และการใช้ดุลพินิจอย่างสอดคล้องกับความเป็นธรรมในทางปฏิบัติ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2564, 2564) ในประเด็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุม คำวินิจฉัยที่ 10-13/2564 แสดงให้เห็นว่าศาลต้องชั่งน้ำหนักระหว่างเสรีภาพของประชาชนกับความมั่นคงของรัฐ ซึ่งเป็นสถานการณ์ตีความที่ทำให้ทายต่อระบอบประชาธิปไตย (พิมลพัชร อริยะฉนวนกุล, 2564) อย่างไรก็ตาม แนวคำวินิจฉัยมิได้ดำเนินไปในทิศทางเดียว บางคดีให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิ ขณะที่บางคดีตีความเพื่อคุ้มครองความมั่นคงของรัฐ ส่งผลให้เกิดคำถามถึงความต่อเนื่องและหลักการที่เป็นระบบของการตีความสิทธิในกฎหมายไทย

ในระดับสากล ประเทศไทยได้ภาคยานุวัติ ICCPR ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2567) ซึ่งกำหนดพันธกรณีชัดเจนว่ารัฐต้องเคารพคุ้มครอง และรับรองเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (ข้อ 19) และเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ (ข้อ 21) อย่างไรก็ตาม การศึกษาการบังคับใช้ ICCPR ในช่วงการชุมนุมปี 2562-2564 ชี้ว่ากฎหมายภายในของไทย เช่น พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ พ.ศ. 2548 และ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะหลัก “ความจำเป็น” และ “ความได้สัดส่วน” (วิลาสินี จันทรัฐวิมวศ์, 2564) ประเด็นนี้สะท้อนว่า

ศาลรัฐธรรมนูญควรมีบทบาทในการทำให้หลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศถูกแปลกลับเข้าสู่ระบบกฎหมายภายในอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาในภาพรวม การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่เพียงภาระในการตีความกฎหมาย หากเป็นกระบวนการสร้างสมดุลระหว่าง “อำนาจรัฐ” กับ “ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” ซึ่งมีผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมและระบบประชาธิปไตย หากศาลดำรงความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และยึดถือมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมของรัฐธรรมนูญทั้งในมิติภายในประเทศและในเวทีระหว่างประเทศ

การศึกษาบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงเป็นการทำความเข้าใจพลวัตของ “อำนาจรัฐ” และ “ศักดิ์ศรีของประชาชน” ว่าสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุลเพียงใดในสังคมประชาธิปไตย บทความนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของศาลภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 โดยเฉพาะในประเด็นเสรีภาพการแสดงออก การชุมนุม และความเสมอภาค รวมถึงการเปรียบเทียบกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล เพื่อให้เห็นทิศทางการตีความที่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ และเพื่อเสนอแนวทางพัฒนากลไกคุ้มครองสิทธิให้เข้มแข็งและเป็นธรรมยิ่งขึ้นในอนาคต

กรอบแนวคิดสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญไทยและหลักสากล

1. แนวคิดและพัฒนาการของสิทธิมนุษยชนในกฎหมายไทย สิทธิมนุษยชนเป็นแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนการยอมรับศักดิ์ศรีและเสรีภาพอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งไม่มีรัฐหรือบุคคลใดลิดรอนได้ (พระมหากษัตริย์ วชิรเมธี, 2552) ในบริบทไทย แนวคิดนี้เริ่มมีความชัดเจนในเชิงกฎหมายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เมื่อหลัก “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน” ถูกกำหนดเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 ฉบับวันที่ 10 ธันวาคม ได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้เป็นครั้งแรก (รวินทร์ คำโพธิ์ทอง, 2565) เช่น สิทธิในร่างกาย ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การศึกษาอบรม และการตั้งสมาคม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475, 2475) ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานในกฎหมายไทย พัฒนาการดังกล่าวดำเนินต่อเนื่องผ่านรัฐธรรมนูญหลายฉบับ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ได้รับการยกย่องว่าขยายการรับรองสิทธิของประชาชนในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างกว้างขวาง ต่อมา

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ยังคงสืบทอดหลักการเหล่านี้ พร้อมเพิ่มกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและมอบอำนาจให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทยืนยันสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตามความเห็นของ พล.อ.ท. ณรงค์ เหล่าธำระเชาวน์ (2556) สิทธิมนุษยชนไม่ใช่เพียงหลักศีลธรรม แต่เป็น “หลักกฎหมายเชิงโครงสร้าง” ที่กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีของมนุษย์ การบัญญัติสิทธิเหล่านี้ในรัฐธรรมนูญจึงมีความหมายในฐานะข้อจำกัดอำนาจรัฐเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของปัจเจกชน

2. หลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (หมวด 3) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดหลักคุ้มครองสิทธิในหมวด 3 มาตรา 25–49 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) โดยวางหลักสำคัญว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการรับรอง และรัฐจำกัดสิทธิได้เฉพาะเมื่อจำเป็นตามกฎหมายและต้องไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิ หลักดังกล่าวคือ “หลักความได้สัดส่วน” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่จำกัดสิทธิ หมวดนี้ยังรับรองสิทธิหลายประการ เช่น สิทธิในร่างกาย (มาตรา 28) ความเสมอภาค (มาตรา 27) เสรีภาพการแสดงความคิดเห็น (มาตรา 34) เสรีภาพการชุมนุม (มาตรา 44) และสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม มาตรา 25 วรรคแรก ยังสะท้อนแนวคิด “สิทธิตามธรรมชาติ” โดยกำหนดว่าหากรัฐธรรมนูญมิได้ห้าม ประชาชนย่อมมีสิทธินั้นอยู่ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ยังเพิ่มกลไกคุ้มครองผ่านศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยกำหนดให้สามารถรับคำร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 (2561) ซึ่งเป็นการยกระดับสิทธิจากข้อความในรัฐธรรมนูญไปสู่สิทธิที่บังคับใช้ได้จริง

3. การเชื่อมโยงกับหลักสากลใน UDHR และ ICCPR แนวคิดสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญไทยสอดคล้องกับพัฒนาการสากล โดยเฉพาะหลังการประกาศ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR)” พ.ศ. 2491 ซึ่งรับรองสิทธิพื้นฐาน เช่น สิทธิในชีวิต (ข้อ 3) ความเสมอภาค (ข้อ 7) เสรีภาพในการแสดงออก (ข้อ 19) และเสรีภาพในการชุมนุม (ข้อ 20) (United Nations, 2019) หลักการดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้เกิดการปรับปรุงกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญของหลายประเทศ รวมถึงไทย นอกจากนี้ “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)” พ.ศ. 2509 ซึ่งไทยภาคยานุวัติเมื่อ พ.ศ. 2539 ได้กำหนดพันธกรณีให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิ เช่น สิทธิในกระบวนการยุติธรรม (ข้อ 14) เสรีภาพ

การประชุม (ข้อ 21) และการห้ามเลือกปฏิบัติ (ข้อ 26) (Joseph & Castan, 2013) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการบัญญัติสิทธิตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 อย่างชัดเจน

4. การเปรียบเทียบหลักสิทธิขั้นพื้นฐานระหว่างกฎหมายไทยกับมาตรฐานสากล โดยภาพรวม สิทธิที่รัฐธรรมนูญไทยบัญญัติไว้มักสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทั้งด้านความเสมอภาค สิทธิในชีวิต และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มาตรา 34 และมาตรา 44 สอดรับกับข้อ 19 ของ UDHR และข้อ 21 ของ ICCPR อย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม แม้การรับรองสิทธิจะคล้ายคลึงกัน แต่ข้อจำกัดสิทธิของไทยโดยอ้าง “ความมั่นคงของรัฐ” หรือ “ศีลธรรมอันดี” ยังคงค่อนข้างกว้างกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศ จึงอาจเสี่ยงต่อการตีความที่ล่วงเกินเสรีภาพของประชาชน ในทางตรงข้าม รัฐธรรมนูญไทยมีข้อเด่นในมาตรา 4, 25 และ 27 ที่เน้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับข้อ 1 ของ UDHR ซึ่งตอกย้ำว่าศักดิ์ศรีเป็นสิทธิที่มนุษย์มีโดยกำเนิด ไม่ใช่สิทธิที่รัฐมอบให้

5. แนวคิดการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญในเชิงทฤษฎี แนวคิดที่ว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญมีรากฐานจากการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Constitutional Review) ซึ่งแบ่งเป็นสองแบบ ได้แก่ ระบบ Judicial Review แบบสหรัฐอเมริกา และระบบ Centralized Constitutional Court ที่ Hans Kelsen เสนอในปี ค.ศ. 1920 Kelsen ให้เหตุผลว่า รัฐธรรมนูญต้องมี “ผู้พิทักษ์” (Guardian of the Constitution) ที่เป็นอิสระจากแรงกดดันทางการเมืองและมีอำนาจตีความกฎหมายที่ละเมิดรัฐธรรมนูญ (Kelsen, 1942) การจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญจึงเชื่อมโยงกับทฤษฎีแบ่งแยกอำนาจและหลักนิติธรรม ซึ่งมีเป้าหมายป้องกันการใช้อำนาจรัฐที่กระทบสิทธิพื้นฐานของประชาชน

6. แนวคิดเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในระบบประชาธิปไตย ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทสำคัญในการคงอยู่ของ “ประชาธิปไตยแบบรัฐธรรมนูญ” เนื่องจากอำนาจรัฐรวมถึงเสียงข้างมากมีแนวโน้มละเมิดสิทธิหากปราศจากกลไกถ่วงดุล ศาลจึงทำหน้าที่ตรวจสอบว่าการใช้อำนาจรัฐสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ Maruste อธิบายว่า ศาลรัฐธรรมนูญช่วยป้องกันไม่ให้ประชาธิปไตยถูกบิดเบือนเป็น “เผด็จการเสียงข้างมาก” และสร้างสมดุลระหว่างอำนาจรัฐกับสิทธิของประชาชน (Maruste, 2007) นอกจากบทบาทด้านการตีความบทบัญญัติแล้ว ความน่าเชื่อถือของศาลรัฐธรรมนูญยังสร้าง “ผลป้องปราม” (preventive effect) ทำให้รัฐและผู้ใช้อำนาจสำนึกถึงผลกระทบจากการถูกตรวจสอบ (Maruste, 2007) พร้อมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมรัฐธรรมนูญและการมีส่วนร่วมของสาธารณะในการใช้สิทธิทางกฎหมาย

โครงสร้างและอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญไทย

1. พัฒนาการของศาลรัฐธรรมนูญในระบบกฎหมายไทย แนวคิดศาลรัฐธรรมนูญเริ่มมีความชัดเจนในประเทศไทยหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 (อานนท์ มาเฒ่า, 2558) ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนเชิงสถาบันของการยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญ ก่อนหน้านั้น การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญยังขึ้นกับศาลยุติธรรมทั่วไปหรือองค์กรทางการเมือง ทำให้รัฐธรรมนูญขาดกลไกตีความที่เป็นอิสระ เมื่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญในหมวด 8 ส่วนที่ 2 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2540) จึงทำให้เกิด “องค์กรตุลาการพิเศษ” ที่ไม่ขึ้นต่อฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ หรือศาลยุติธรรมเดิม องค์กรประกอบ 15 คนตามมาตรา 255 จากผู้พิพากษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์-รัฐศาสตร์ สะท้อนความต้องการให้ศาลมีมุมมองรอบด้าน ต่อมารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 ปรับจำนวนตุลาการเหลือ 9 คน พร้อมเพิ่มมาตรการคัดเลือกเพื่อความโปร่งใสและอิสระมากขึ้น ทั้งนี้ บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญทำให้รัฐธรรมนูญมิใช่เพียงเอกสารกฎหมาย แต่กลายเป็น “รัฐธรรมนูญที่มีชีวิต” (กษิดิศ อนันท์นาท, 2560) ผ่านการตีความที่กำหนดแนวทางสิทธิเสรีภาพและควบคุมอำนาจรัฐให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม

2. อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญไทย รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (หมวด 11 ศาลรัฐธรรมนูญ) มาตรา 210 และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 (หมวด 1 ศาล) มาตรา 7 ได้บัญญัติให้อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวินิจฉัยคดี (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561, 2561) เช่น

- (1) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย
- (2) คดีเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือองค์กรอิสระ
- (3) คดีเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (4) คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
- (5) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา
- (6) คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดลงของความเป็นรัฐมนตรี

(7) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

(8) คดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(9) คดีอื่นที่รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

มาตรา 213 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ยังเปิดช่องให้บุคคลทั่วไปสามารถร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณากรณีที่เห็นว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ โดยผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ยื่นคำร้องแทนประชาชนไปยังศาลรัฐธรรมนูญ การบัญญัติเช่นนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการเปิดประตูให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญได้โดยตรง อันเป็นการยกระดับสิทธิมนุษยชนจาก “สิทธิในเอกสาร” ไปสู่ “สิทธิที่มีผลในทางคดี” กล่าวได้ว่า อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญไทยจึงมิได้จำกัดเพียงการตีความบทกฎหมาย แต่ยังขยายไปสู่การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกมิติ ทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และองค์กรอิสระ เพื่อให้ทุกการกระทำของรัฐสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ

3. กระบวนการพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนตาม พ.ร.ป. วิธีพิจารณาฯ พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 กำหนดขั้นตอนการยื่นคำร้องและพิจารณาคดีให้มีประสิทธิภาพและความเป็นธรรม ผู้ร้องต้องยื่นผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น ก่อนเสนอศาลพิจารณาว่าจะรับหรือไม่ หากเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 46 ศาลจะรับไว้และดำเนินกระบวนการแบบไต่สวน ศาลมีอำนาจเรียกเอกสาร พยาน หรือข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ (มาตรา 27) คำวินิจฉัยของศาลมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ (รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 211 วรรคสี่) ทำให้สิทธิของประชาชนได้รับการคุ้มครองผ่านกระบวนการที่มีผลบังคับอย่างแท้จริง

4. หลักการวินิจฉัยตามหลักนิติธรรมและความได้สัดส่วน การวินิจฉัยของศาลตั้งอยู่บน “หลักนิติธรรม” ซึ่งกำหนดให้รัฐใช้อำนาจโดยยึดความเป็นธรรมและศักดิ์ศรีมนุษย์ (Lord Bingham, 2007) และ “หลักความได้สัดส่วน” ซึ่งใช้ประเมินความจำเป็นและความเหมาะสมของการจำกัดสิทธิ (Barak, 2012) แนวปฏิบัติของศาลในคดีสิทธิมนุษยชน เช่น คำวินิจฉัยที่ 4/2563 และ 30/2563 แสดงให้เห็นถึงความพยายามรักษาดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของประชาชนและประโยชน์สาธารณะ แม้มีข้อวิจารณ์บางประการเกี่ยวกับขอบเขตการตีความ แต่โดยรวมสะท้อนความมุ่งหมายให้การใช้อำนาจรัฐไม่เกินกรอบความยุติธรรม

หลักความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญและมาตรฐานสากล

1. ความหมายและองค์ประกอบของความเป็นอิสระของศาล “ความเป็นอิสระของศาล” หมายถึง สถานะที่องค์กรตุลาการสามารถพิจารณาและวินิจฉัยคดีได้อย่างปราศจากการครอบงำหรือชี้นำจากฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ หรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง (Shapiro, M., 2013) อิสระดังกล่าวมิใช่สิทธิพิเศษของผู้พิพากษา แต่เป็นหลักประกันเชิงสถาบันที่มีไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ได้รับกระบวนการพิจารณาที่ยุติธรรม องค์ประกอบของความเป็นอิสระสามารถมองได้อย่างน้อย 3 มิติ ได้แก่

(1) อิสระในเชิงโครงสร้าง (Structural Independence) คือ การกำหนดฐานะของศาลให้เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ไม่อยู่ในสายบังคับบัญชาของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ รวมถึงการออกแบบระบบการสรรหาและแต่งตั้งตุลาการที่โปร่งใสและลดการพึ่งพิงอำนาจทางการเมือง

(2) อิสระในเชิงหน้าที่ (Functional Independence) ศาลต้องมีเสรีภาพในการใช้ดุลพินิจตามกฎหมายและหลักนิติธรรม ไม่ถูกกดดันหรือชี้นำคำพิพากษาโดยปัจจัยภายนอก

(3) อิสระในเชิงบุคลากร (Personal Independence) หมายถึงการรับประกันความมั่นคงในตำแหน่งของตุลาการ การถอดถอนหรือโยกย้ายทำได้เฉพาะเมื่อมีเหตุอันสมควรและเป็นไปตามกระบวนการที่ยุติธรรม

ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของ “ศาลในระบบประชาธิปไตย” เพราะศาลต้องทำหน้าที่ตรวจสอบและจำกัดอำนาจรัฐตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) หากศาลขาดอิสระ ย่อมไม่สามารถทำหน้าที่เป็น “ผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ” และผู้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง (ธนภัทร บัณฑิต, 2567)

2. การเปรียบเทียบกับต่างประเทศ (เยอรมนี ฝรั่งเศส ออสเตรีย) ในต่างประเทศ ศาลรัฐธรรมนูญได้รับการออกแบบให้เป็นกลไกที่แยกขาดจากการเมือง โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการคุ้มครองรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชนจากการใช้อำนาจรัฐที่เกินขอบเขต

ใน เยอรมนี กฎหมายพื้นฐาน ค.ศ. 1949 (Basic Law 1949) วางให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรสูงสุด และจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ (Bundesverfassungsgericht) ให้มีฐานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นอิสระสูง ศาลถูกออกแบบให้เป็น “ผู้พิทักษ์ศักดิ์ศรีมนุษย์” เพื่อหลีกเลี่ยงการหวนกลับสู่ระบอบเผด็จการในอดีต แนวคิดของ Hans

Nawiasky และนักนิติศาสตร์รุ่นหลังเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีสถานะเข้มแข็ง แยกต่างหากจากศาลยุติธรรมทั่วไป เพื่อคงความอิสระในการควบคุมอำนาจรัฐ ระบบการแต่งตั้งตุลาการใช้กลไกถ่วงดุล โดยให้สภาผู้แทนราษฎรและสภาสูงเสนอชื่อและให้ความเห็นชอบอย่างสมมูล (พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงโร) และคณะ, 2566) อำนาจของศาลครอบคลุมการตรวจสอบกฎหมาย การคุ้มครองสิทธิ การวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างสหพันธ์กับมลรัฐ และการยุบพรรคการเมือง (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2545) คำวินิจฉัยสำคัญ เช่น คดี Horror Film Decision (BVerfGE 87, 209 [1992]) ย้ำว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามมาตรา 1 (1) เป็นคุณค่าที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนและไม่อาจโอนหรือสละได้ แม้บุคคลจะไม่สามารถตระหนักหรือแสดงออกถึงศักดิ์ศรีของตน ศาลจึงเห็นว่าศักดิ์ศรีเป็นรากฐานที่สุดของระบบสิทธิมนุษยชนเยอรมัน (วุฒิชัย จิตตานุ, 2546)

ใน ฝรั่งเศส มี “สภารัฐธรรมนูญ” (Conseil Constitutionnel) ตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐที่ห้า มาตรา 56 กำหนดให้มีตุลาการ 9 คน วาระ 9 ปี สลับเปลี่ยนหนึ่งในสามทุก 3 ปี แต่งตั้งโดยประธานาธิบดี ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภาฝ่ายละสามคน (Constitution of France October 4, 1958) และให้อธิบดีประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งโดยตำแหน่ง มาตรา 57 ห้ามตุลาการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ข้าราชการ หรือผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ ยกเว้นอาจารย์มหาวิทยาลัย (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2547) แสดงถึงการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน สภารัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตรวจสอบการเลือกตั้ง และมีบทบาทคุ้มครองเสรีภาพสื่อสารในยุคดิจิทัล เช่น คำวินิจฉัย 2016-611 QPC (2017) ที่วินิจฉัยให้บทบัญญัติความผิดฐาน “เข้าถึงเว็บไซต์ก่อการร้ายเป็นนิสย” เป็นโมฆะ เพราะขัดต่อเสรีภาพในการสื่อสารตามปฏิญญาสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1789 และเป็นการจำกัดสิทธิที่ไม่สัดส่วน (Conseil Constitutionnel, 2017; วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2545)

ส่วน ออสเตรีย เป็นประเทศต้นแบบศาลรัฐธรรมนูญตามแนวคิดของ Hans Kelsen ซึ่งนิยามศาลรัฐธรรมนูญว่าเป็น “ผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ” (Guardian of the Constitution) (Kelsen, H., 1942) ระบบออสเตรียให้ความสำคัญกับความเป็นกลางของตุลาการ กำหนดข้อห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือราชการ และรับประกันวาระที่มั่นคง การบริหารบุคลากรและงบประมาณอยู่ภายใต้คำแนะนำของประธานศาล แม้จะผ่านฝ่ายบริหาร แต่ไม่แทรกแซงการใช้ดุลพินิจของตุลาการ ศาลมีอำนาจตรวจสอบกฎหมายและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ วินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างสหพันธ์กับมลรัฐ และตรวจสอบความรับผิดชอบขององค์กรรัฐ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2545) ในคดี VfSlg 17340/2004 ศาลได้เพิกถอนบทบัญญัติกฎหมายผู้ลี้ภัย

(Asylgesetz 2003) บางส่วน เนื่องจากขัดต่อหลักนิติรัฐและสิทธิขั้นพื้นฐานตามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ECHR) โดยเฉพาะสิทธิในเสรีภาพ (มาตรา 5) สิทธิในครอบครัว (มาตรา 8) และสิทธิในการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ (มาตรา 13) ยืนยันบทบาทศาลในฐานะกลไกคุ้มครองสิทธิของผู้ลี้ภัยที่อยู่ในสภาวะเปราะบาง (Kotschy, B., 2006)

3. ความสัมพันธ์ระหว่าง “ความเป็นอิสระของศาล” กับ “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน” ความเป็นอิสระของศาลเป็นเงื่อนไขเชิงสถาบันที่ทำให้ศาลสามารถยืนหยัดปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลรัฐธรรมนูญที่มีอิสระจึงทำหน้าที่เป็น “Protector of Liberty” ในทางปฏิบัติ ตัวอย่างในไทย เช่น คำวินิจฉัยที่ 4/2563 เกี่ยวกับสิทธิในร่างกาย และคำวินิจฉัยที่ 30/2563 เกี่ยวกับหลักห้ามโทษย้อนหลัง แสดงให้เห็นถึงบทบาทศาลในการยืนยันสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ การที่ศาลรักษาระยะห่างจากแรงกดดันทางการเมืองทำให้ผลคำวินิจฉัยมีความชอบธรรมและสอดคล้องกับหลักนิติธรรม หากศาลขาดอิสระ ประชาชนก็ย่อมไม่อาจเชื่อมั่นได้ว่าสิทธิของตนจะได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง

4. ปัญหาและข้อเสนอในการเสริมสร้างความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญไทยแม้รัฐธรรมนูญไทยจะวางหลักให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นอิสระ แต่ในทางปฏิบัติยังเผชิญข้อท้าทาย เช่น (1) กระบวนการสรรหาและแต่งตั้งตุลาการตามมาตรา 203 ที่ยังเกี่ยวโยงกับฝ่ายการเมืองทำให้เกิดข้อกังขาเรื่องความเป็นกลาง (2) แรงกดดันจากสังคมและสื่อ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นต่อคำวินิจฉัย และ (3) ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรสนับสนุน ดังนั้นการเสริมสร้างความเป็นอิสระจึงควรมุ่งไปที่การปรับปรุงกลไกสรรหาให้มีสัดส่วนผู้ทรงคุณวุฒิอิสระเพิ่มขึ้น ลดการครอบงำจากการเมือง เสริมระบบตรวจสอบภายในที่โปร่งใส และสร้างความเข้าใจของสาธารณะต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อหล่อหลอม “วัฒนธรรมการเคารพกฎหมาย” ในระยะยาว

การวิเคราะห์คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันหลักในการตีความรัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (ธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล, 2565) คำวินิจฉัยของศาลจึงมิใช่เพียงชี้ขาดข้อพิพาทเฉพาะคดี แต่เป็นตัวกำหนดทิศทางการตีความสิทธิขั้นพื้นฐานภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 หัวข้อนี้มุ่งวิเคราะห์คำวินิจฉัยสำคัญที่เป็นหมุดหมายด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เห็นบทบาทของศาลในการธำรงหลักนิติธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2563 สิทธิในชีวิตและร่างกาย (การทำแท้ง) คดีนี้ผู้ร้องเป็นแพทย์ที่ถูกดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 302 จึงขอให้วินิจฉัยว่ามาตรา 301 และ 305 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และ 28 หรือไม่ ศาลเห็นว่า การลงโทษหญิงที่ทำแท้งโดยไม่เปิดช่องเงื่อนไขที่ยืดหยุ่นเพียงพอ เป็นการจำกัดสิทธิในเนื้อตัวร่างกายเกินสมควรขัดต่อหลักความได้สัดส่วน มาตรา 301 จึงขัดรัฐธรรมนูญ เพราะมิได้คำนึงถึงสิทธิของหญิงในการกำหนดชีวิตและร่างกายของตน ส่วนมาตรา 305 ซึ่งให้เหตุยกเว้นโทษแก่แพทย์ยังคงมีเจตนารมณ์คุ้มครองชีวิตและสุขภาพของหญิง จึงไม่ขัดรัฐธรรมนูญ ผลคือมีคำสั่งให้แก้ไขมาตรา 301 ภายใน 360 วัน คำวินิจฉัยนี้ยืนยันการใช้หลัก “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นแกนกลางและผลักดันให้กฎหมายอาญาเคลื่อนสู่มาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2564: ความเสมอภาคในการสรรหาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คดีนี้เกิดจากผู้สมัครเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ถูกตัดสิทธิ โดยอ้างมาตรา 10 (18) แห่ง พ.ร.ป. กสม. ว่าเป็น “ลักษณะต้องห้าม” ศาลวินิจฉัยว่า สนช. ตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 เป็นองค์กรชั่วคราวที่ “ทำหน้าที่แทน” ส.ส. และ ส.ว. มิใช่การเป็นสมาชิกสภาตามความหมายตรงของกฎหมาย การตีความให้เป็นลักษณะต้องห้ามจึงเกินขอบเขตกฎหมาย แม้ศาลไม่เพิกถอนมติคณะกรรมการสรรหา แต่ได้ย้ำว่าการตีความต้องสอดคล้องกับหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และอยู่ภายใต้หลักนิติธรรม ไม่ใช่ขึ้นกับดุลพินิจฝ่ายบริหารหรือองค์กรสรรหาเพียงฝ่ายเดียว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2563: หลักนิติธรรมและการห้ามโทษย้อนหลัง คดีนี้เกี่ยวข้องกับประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 29/2557 และ 41/2557 ซึ่งกำหนดให้ผู้ไม่มารายงานตัวตามคำสั่งเป็นความผิดอาญา ศาลเห็นว่าการนำบทลงโทษไปใช้กับการกระทำก่อนวันที่ประกาศมีผลใช้บังคับ เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ที่วางหลัก “ไม่มีโทษโดยไม่มีความผิด” อันเป็นหัวใจของหลักนิติธรรม คำวินิจฉัยนี้จึงตอกย้ำว่า แม้ในสถานการณ์พิเศษหรือภาวะไม่ปกติ รัฐก็ไม่อาจออกกฎหมายอาญาที่มีผลย้อนหลังได้ และศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ยับยั้งการใช้อำนาจที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10-13/2564: เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมโดยสงบ คดีนี้เกิดจากการที่ศาลจังหวัดตะกั่วป่า ศาลจังหวัดนครพนม ศาลแขวงเชียงราย และศาลจังหวัดบุรีรัมย์ ส่งคำร้องให้วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 4 มาตรา 10 มาตรา 14 และมาตรา 28 โดยผู้ต้องหาถูก

กล่าวหาว่าจัดหรือเชิญชวนให้ชุมนุมโดยไม่แจ้งการชุมนุมล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง ผู้ต้องหาเห็นว่ากฎหมายจำกัดสิทธิในการชุมนุมและการแสดงออกเกินความจำเป็น ศาลใช้หลัก “ความได้สัดส่วน” และหลัก “การจำกัดสิทธิเท่าที่จำเป็น” พิจารณาว่าการกำหนดให้ผู้เชิญชวนถือเป็นผู้จัด และการถือว่าการไม่แจ้งการชุมนุมเป็นการฝ่าฝืนในทุกกรณี เป็นการจำกัดสิทธิเกินสมควร ขัดต่อมาตรา 26 และมาตรา 44 ที่รับรองสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ คำวินิจฉัยนี้สอดคล้องกับข้อ 21 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่รับรองสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ และย้ำว่าการจำกัดสิทธิต้องมีความจำเป็นตามมาตรฐานสากล

คำวินิจฉัยทั้งสี่ชุดสะท้อนว่าศาลรัฐธรรมนูญไทยค่อย ๆ ขยับจากการยึดตัวบทอย่างเคร่งครัดไปสู่การตีความเชิงคุณค่า โดยมีสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง คดี 4/2563 ให้ความสำคัญกับสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย คดี 7/2564 เน้นความเสมอภาค คดี 30/2563 ยืนยันหลักห้ามโทษย้อนหลัง และคดี 10-13/2564 ถ่วงดุลระหว่างเสรีภาพในการชุมนุมกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ เมื่อเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญในเยอรมนี ฝรั่งเศส และออสเตรีย พบจุดร่วมในฐานะ “ผู้พิทักษ์สิทธิขั้นพื้นฐาน” แต่ระดับความเข้มแข็งต่างกัน ศาลเยอรมนีและออสเตรียถูกออกแบบให้มีอิสระสูง และพัฒนาแนวคำวินิจฉัยที่ยึด “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อย่างชัดเจน เช่น คดี Horror Film Decision (BVerfGE 87, 209, 1992) และคดีผู้ลี้ภัย VfSlg 17340/2004 ส่วนฝรั่งเศสผ่าน Conseil Constitutionnel และระบบ QPC ได้ยกระดับบทบาทคุ้มครองสิทธิ เช่น คดี 2016-611 QPC ที่เพิกถอนบทลงโทษการเข้าถึงเว็บไซต์ก่อการร้ายโดยชี้ว่าละเมิดเสรีภาพในการสื่อสาร

เกณฑ์ เปรียบเทียบ	ไทย	เยอรมนี	ฝรั่งเศส	ออสเตรีย
ฐานคิดด้าน	เน้นตีความตาม	ศักดิ์ศรีความเป็น	เน้นเสรีภาพ	ยึดหลักสิทธิ
สิทธิมนุษยชน	รัฐธรรมนูญ	มนุษย์เป็น	ตามปฏิญญา	มนุษยชนตาม
	2560 โดยค่อย ๆ	รากฐานของ	สิทธิมนุษยชน	รัฐธรรมนูญ +
	ขยายตามหลัก	รัฐธรรมนูญ	ค.ศ. 1789	ECHR
	ศักดิ์ศรีความเป็น	(มาตรา 1(1)		
	มนุษย์	Basic Law)		

ระดับความเป็นอิสระ	มีข้อกังวลเรื่องกระบวนการสรรหาและแรงกดดันทางการเมือง	อิสระสูงที่สุดในโลกตะวันตก การแต่งตั้งแบบสมดุล	อิสระปานกลาง มีอำนาจจำกัดกว่าศาลเยอรมนี	อิสระเข้มแข็ง ห้ามตุลาการดำรงตำแหน่งทางการเมือง
แนวตีความสิทธิ	value-oriented มากขึ้น ใช้หลัก proportionality	เน้นหลักความเป็นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และใช้ proportionality อย่างเข้มงวด	เน้นจำกัดอำนาจรัฐที่ละเมิดเสรีภาพส่วนบุคคล	ใช้หลักนิติรัฐ + การทดสอบความจำเป็น
อำนาจในการคุ้มครองสิทธิ	วินิจฉัยกฎหมาย, การละเมิดสิทธิ, คดีเลือกตั้ง	ตรวจสอบกฎหมายทุกระดับ, คุ้มครองสิทธิประชาชนโดยตรง	เน้นตรวจสอบกฎหมายก่อนบังคับใช้ + QPC (ทำทนายกฎหมายโดยผู้ถูกละเมิด)	ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและสัญญา
คดีตัวอย่างด้านสิทธิมนุษยชน	4/2563 (สิทธิในร่างกาย), 30/2563 (ไม่มีโทษย้อนหลัง), 10-13/2564 (เสรีภาพชุมนุม)	Horror Film Decision (ศักดิ์ศรีมนุษย์), หลายคดี BVerfG	2016-611 QPC (เสรีภาพสื่อสาร), คดี QPC อื่น ๆ	VfSlg 17340/2004 (สิทธิผู้ลี้ภัย)
ลักษณะเด่น	เริ่มพัฒนาไปสู่ศาลสิทธิมนุษยชนมากขึ้น	มาตรฐานสูงสุดด้านสิทธิมนุษยชนทั่วโลก	เน้นคุ้มครองเสรีภาพพลเมืองในยุคดิจิทัล	ควบคุมกฎหมายที่กระทบกลุ่มเปราะบางอย่างเข้มแข็ง

ข้อจำกัดสำคัญ	ความเชื่อมั่น	แทบไม่มี	อำนาจจำกัด	อำนาจถูกจำกัด
	สาธารณะและ	ข้อจำกัดเชิง	ก่อนมี QPC	หากโครงสร้าง
	แรงกดดันทาง	สถาบัน		รัฐบาล
	การเมือง			แทรกแซง
				งบประมาณ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบบทบาทศาลรัฐธรรมนูญไทย เยอรมนี ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ศาลรัฐธรรมนูญไทยกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล (ICCPR)

1. การตีความสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ให้สอดคล้องกับ ICCPR กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่กำหนดมาตรฐานสิทธิมนุษยชนด้านเสรีภาพการแสดงออก การชุมนุม การสมาคม กระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม และการไม่เลือกปฏิบัติ ประเทศไทยภาคยานุวัติเมื่อปี พ.ศ. 2539 ทำให้รัฐมีพันธกรณีต้องทำให้กฎหมายภายในสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศดังกล่าว การตีความรัฐธรรมนูญไทยจึงต้องไม่ขัดกับ ICCPR โดยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 และ 27 วางหลักว่าการจำกัดสิทธิทำได้เท่าที่จำเป็นและต้องไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิ สอดคล้องกับข้อ 4 ของ ICCPR ที่ให้จำกัดสิทธิได้เพื่อเหตุความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี โดยต้องเป็นมาตรการที่จำเป็นและได้สัดส่วน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีบทบาทสำคัญในการตีความรัฐธรรมนูญให้เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาค ซึ่งเป็นรากฐานเดียวกับ ICCPR

2. กรณีศึกษา การชุมนุมทางการเมือง พ.ศ. 2563–2564 และการใช้กฎหมายจำกัดสิทธิ การชุมนุมทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2563–2564 เป็นบททดสอบการปฏิบัติตามข้อ 19 และข้อ 21 ของ ICCPR ที่รับรองเสรีภาพการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมโดยสงบ จากการศึกษาของ วิลาลินี จันทรวิวัฒน์ (2565) พบว่าการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 มักจำกัดเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญจึงถูกคาดหวังให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความสอดคล้องกับ

ICCPR ในคำวินิจฉัยที่ 10–13/2564 ศาลยืนยันว่าการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 และ 44 แต่ยอมให้จำกัดได้เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิผู้อื่นหรือรักษาความสงบเรียบร้อย โดยใช้หลัก “ความได้สัดส่วน” เป็นเกณฑ์ ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามเชื่อมโยงคำวินิจฉัยกับมาตรฐาน ICCPR แม้การตีความบางส่วนถูกวิจารณ์ว่าเปิดช่องให้รัฐอ้าง “ความมั่นคงของรัฐ” อย่างกว้าง ต่างจากแนวทางของ Human Rights Committee ใน General Comment No. 34 ที่ยืนยันว่าการจำกัดสิทธิต้อง “จำเป็นในสังคมประชาธิปไตย” เท่านั้น (United Nations, 2011)

3. ศาลรัฐธรรมนูญกับบทบาทในการคุ้มครองสิทธิพลเมือง ในเชิงทฤษฎี ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ “ผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ” แต่ในทางปฏิบัติยังเป็นกลไกเปลี่ยนหลักสิทธิมนุษยชนให้มีผลใช้บังคับจริง การเปิดช่องให้ประชาชนร้องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา 213 เป็นเครื่องมือคุ้มครองสิทธิพลเมืองที่สำคัญ คำวินิจฉัยที่ 4/2563 และ 30/2563 แสดงให้เห็นว่าศาลใช้หลักสิทธิในชีวิต ร่างกาย และหลักนิติธรรมในการกำหนดให้รัฐต้องแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล ในบริบทการชุมนุมทางการเมือง การตรวจสอบว่า การจำกัดสิทธิเป็นไปตามหลักสัดส่วนหรือไม่ เป็นตัวชี้ความเข้มแข็งของตุลาการรัฐธรรมนูญ การตีความสิทธิในเชิงคุ้มครองมากกว่าจำกัดจึงช่วยสร้าง “บรรยากาศแห่งสิทธิเสรีภาพ” (climate of liberty) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของสังคมประชาธิปไตย

4. แนวทางพัฒนาการตีความของศาลให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบ ICCPR ได้เต็มประสิทธิภาพ แนวทางสำคัญได้แก่

4.1 การอ้างอิง General Comments ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (HRC) เป็นแนวทางประกอบการตีความ โดยเฉพาะหลัก “ความจำเป็นและได้สัดส่วน”

4.2 การตีความสิทธิพื้นฐาน “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไม่จำกัดเฉพาะตัวบท แต่คำนึงถึงคุณค่าที่ ICCPR รับรอง

4.3 การเสริมสร้างความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนแก่ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมาย เช่น การจับกุม สอบสวน หรือควบคุมการชุมนุม สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ

4.4 การสนับสนุนให้ภาคเอกชน เช่น ธุรกิจและสื่อ ปฏิบัติตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมเคารพสิทธิและเสริมความชอบธรรมให้กับคำวินิจฉัยของศาล

สรุปได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญไทยอยู่ในจุดเชื่อมระหว่างกฎหมายภายในกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล การที่ศาลนำหลักความได้สัดส่วนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาใช้มากขึ้นสะท้อนพัฒนาการของตุลาการไทยในการก้าวสู่กรอบ ICCPR แม้การปฏิบัติยังมีข้อจำกัด แต่แนวโน้มดังกล่าวเป็นฐานสำคัญต่อการยกระดับการคุ้มครองสิทธิพลเมืองในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา จากการศึกษาบทบาทและแนวทางการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 พบว่า ศาลมีฐานะเป็น “กลไกหลักของรัฐ” ในการทำให้บทบัญญัติด้านสิทธิและเสรีภาพเกิดผลในทางปฏิบัติ ทั้งในด้านการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน คำวินิจฉัยสำคัญ เช่น คำวินิจฉัยที่ 4/2563 เกี่ยวกับสิทธิในชีวิตและร่างกาย คำวินิจฉัยที่ 30/2563 เกี่ยวกับหลักนิติธรรมและการห้ามโทษย้อนหลัง และคำวินิจฉัยที่ 10-13/2564 ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมโดยสงบ สะท้อนความพยายามถ่วงดุลระหว่าง “การคุ้มครองสิทธิประชาชน” กับ “การรักษาความมั่นคงของรัฐ” อย่างไรก็ตาม แนวทางตีความของศาลยังคงมีลักษณะระมัดระวัง โดยให้น้ำหนักต่อเสถียรภาพของรัฐมากกว่าการขยายสิทธิเสรีภาพในเชิงรุก ศาลยังเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างจากกระบวนการสรรหาที่เชื่อมโยงกับฝ่ายการเมือง ซึ่งอาจกระทบต่อความเป็นอิสระของศาล ขณะเดียวกันในเชิงแนวคิด ศาลยังคงตีความสิทธิบนฐาน “ความมั่นคงของรัฐ” มากกว่าการยึด “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ตามมาตรฐานสากล การพัฒนาศาลรัฐธรรมนูญที่ความเป็นอิสระและยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยกระดับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศของไทย

1. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

1.1 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

(1) ศาลควรยกระดับมาตรฐานการตีความสิทธิด้วยหลัก Pro Persona และ Principle of Proportionality โดยในกรณีบทบัญญัติมีความคลุมเครือ ควรเลือกแนวทางที่ขยายความคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญให้มากที่สุด (Hayde Rodarte Berbera, 2017) ส่วนการประเมินการจำกัดสิทธิควรตั้งอยู่บนหลักความจำเป็น เหมาะสม และไม่กระทบแก่นสาระของสิทธิ

(2) ควรเสริมกลไกเชื่อมโยงกับพันธกรณีสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยให้อำนาจ General Comments ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (HRC) เป็นแนวทางประกอบการวินิจฉัย พร้อมจัดตั้งกลไกประสานงานระหว่างศาลกับหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อให้การติดตาม

ข้อเสนอแนะเป็นระบบ (3) ควรพัฒนาศักยภาพตุลาการและเจ้าหน้าที่ในกฎหมายสิทธิมนุษยชนสากล ผ่านหลักสูตรด้าน Human Rights Adjudication หรือ Comparative Constitutional Law เพื่อยกระดับคุณภาพคำวินิจฉัยให้เทียบเท่าประเทศที่มีระบบศาลรัฐธรรมนูญเข้มแข็ง (4) ควรสร้างความเป็นอิสระและความน่าเชื่อถือแก่สถาบันตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยเพิ่มสัดส่วนผู้ทรงคุณวุฒิอิสระในกระบวนการสรรหา และพัฒนาระบบตรวจสอบภายในที่โปร่งใสและเป็นกลาง เพื่อเสริมความไว้วางใจจากสาธารณะ 2. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย 2.1 ควรบัญญัติหลัก Pro Persona และหลักความได้สัดส่วนไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นมาตรฐานกลางในการตีความสิทธิของศาลทุกระดับ 2.2 ควรตรากฎหมายกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณากฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและ General Comments ของ HRC เป็นแหล่งอ้างอิงภาคบังคับ เพื่อลดความไม่สอดคล้องระหว่างกฎหมายภายในกับพันธกรณีระหว่างประเทศ 2.3 ควรปรับปรุงกระบวนการสรรหาตุลาการตามมาตรา 203 โดยลดบทบาทฝ่ายการเมืองและเพิ่มตัวแทนจากภาควิชาการและภาคประชาชน พร้อมกำหนดกลไกถอดถอนที่เป็นกลาง 2.4 ควรแก้ไขกฎหมายจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเสริมระบบตรวจสอบภายใน เช่น คณะกรรมการจริยธรรมตุลาการที่เป็นอิสระ และการรายงานประจำปีต่อสาธารณะ ซึ่งจะช่วยเสริมความโปร่งใสและเสถียรภาพของสถาบันตุลาการรัฐธรรมนูญ

เอกสารอ้างอิง

- กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2567). กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2568 จาก <https://humanrights.mfa.go.th/human-rights/core-international-human-rights-instruments/treaties-that-thailand-is-party/iccpr/>
- กษิตีธ อ้นนันทนาธร. (2560). ชีวิตของระบอบรัฐธรรมนูญไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 – 2490. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2559). คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ เล่ม 1. จาก http://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=440&filename=index

- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2563. (2563). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนที่ 140 ก หน้า 27-36 (2 ธันวาคม 2563).
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2564. (2564). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนที่ 39 ก หน้า 20-30 (11 มิถุนายน 2564).
- ชาย ไชยชิต. (2561). บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการเมืองไทย (พ.ศ. 2541-2557). ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ เหล่าธีระเชาวน์. (2556). สิทธิมนุษยชน. ใน รายงานการฝึกอบรมหลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1. วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ธนภัทร ปัจฉิมม (2567). หลักความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ: ศึกษาเปรียบเทียบกับหลักในต่างประเทศ. วารสารกระบวนการยุติธรรม, 17(2), 109-128.
- ธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล. (2565). ปัญหาการตีความเกี่ยวกับเหตุจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(1), 177-192.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2547). ศาลรัฐธรรมนูญในประเทศฝรั่งเศส ตอนแรก. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2568 จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=174>
- พระมหาภูติชัย วชิรเมธี. (2552). ปัญหาที่สากล คือหลักประกันสิทธิมนุษยชนที่แท้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท แปลนพรีนซ์ติ้ง จำกัด.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 12 ก หน้า 20-21 (2 มีนาคม 2561).
- พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร) และ คณะ. (2566). การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(5), 52-63.
- พิมลพัชร อริยะฉานกุล. (2564). คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10-13/2564 วันที่ 7 กรกฎาคม พุทธศักราช 2564, จุลินิติ, 18(6), 91-98.
- รวินทร์ คำโพธิ์ทอง. (2565). ประชาชนสถาปนา : หนทางสู่รัฐธรรมนูญประชาชน พ.ศ. 2475-2560. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2568 จาก <https://pridi.or.th/th/content/2022/12/1354>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475. (2475). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 49 หน้า 536 (10 ธันวาคม 2475).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก หน้า 63-70 (11 ตุลาคม 2540).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 7-13 (6 เมษายน 2560)

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2545). วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ: ศึกษากรณีของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศกับศาลรัฐธรรมนูญไทย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

วิลาสินี จันทรวุฒิวงศ์. (2564). ความท้าทายของประเทศไทยในการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ต่อเหตุการณ์ชุมนุมในสมัยรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พ.ศ.2562-2564. ใน สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วุฒิชัย จิตตานุ. (2546). การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามคำร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 5(13), 151-181.

ศาลรัฐธรรมนูญ. (2563). คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2563 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 เรื่อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 213. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2568 จาก https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_20200228165839.pdf

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2561). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอคทีฟพริ้นท์ จำกัด.

อานนท์ มาเฝ้า. (2558). ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

Barak, A. (2012). Proportionality: Constitutional Rights and their Limitations. Cambridge University Press. Cambridge, England. Constitution of France October 4, 1958.

Conseil Constitutionnel. (2017). Decision no. 2016-611 QPC of 10 February 2017. Accessed on December 9, 2025. <https://www.conseil-constitutionnel.fr/en/decision/2017/2016611QPC.htm>

- Dickson, B. (1997). Protecting Human Rights Through a Constitutional Court: The Case of South Africa. *FORDHAM LAW REVIEW*, 66(2), 531-566.
- Hayde Rodarte Berbera. (2017). THE PRO PERSONAE PRINCIPLE AND ITS APPLICATION BY MEXICAN COURTS. *Human Rights Review*, 4(1), 1-27.
- Joseph, S. and Castan, M. (2013). *The International Covenant on Civil and Political Rights*. Oxford University Press, Oxford.
- Kelsen, H. (1942). Judicial Review of Legislation: A Comparative Study of the Austrian and the American Constitution. *The Journal of Politics*, 4(2), 183-200.
- Kotschy, B. (2006). Austria: Asylum law in conflict with the Constitution. *International Journal of Constitutional Law (I-CON)*, 4(4), 689-701 .
- Lord Bingham. (2007). The rule of law. *Cambridge Law Journal*, 66(1), 67-85.
- Maruste, R. (2007). The Role of the Constitutional Court in Democratic Society. *Juridica International*, 13, 8-13.
- Shapiro, M., (2013). Judicial Independence: New Challenges in Established Nations. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 20(1), 253-277.
- United Nations. (2011). General comment No.34 on Article 19: Freedoms of opinion and expression. Accessed on September 13, 2025. <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no34-article-19-freedoms-opinion-and?>
- United Nations. (2019). *THE UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS*. Spinebill Press, Katoomba NSW, Australia.

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะ
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ

พ.ศ. 2567*

PUBLIC SATISFACTION WITH PUBLIC SERVICES PROVIDED BY MAHA
SARAKHAM PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN FISCAL
YEAR 2024

สกนธ์ คำสาคร¹, จุฑาทิพย์ พลเยี่ยม² และ รongรัตน์ วิโรจนเพชร³

Sakont Fumsakorn¹, Juthathip Pholyiam² and Rongrat Wirotepetch³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹⁻³Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: sakont.du@rmu.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 9 ธันวาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 11 ธันวาคม 2568

Received 28 November 2025; Revised 9 December 2025; Accepted 11 December 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะ 2) ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลกับการให้บริการสาธารณะ และ 3) ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้แบบสอบถามในการวิจัย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

Citation:

* สกนธ์ คำสาคร, จุฑาทิพย์ พลเยี่ยม และ รongรัตน์ วิโรจนเพชร. (2568). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการ
สาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม,
3(6), 968-979.

Sakont Fumsakorn, Juthathip Pholyiam and Rongrat Wirotepetch. (2025). Public Satisfaction With Public
Services Provided By Maha Sarakham Provincial Administrative Organization In Fiscal Year 2024.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 968-979.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะ จำนวน 4 โครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) โดยรวมมีค่าความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .057 และ 4) ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีบุคลากรทางการแพทย์มาประจำอยู่ที่สถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อจะได้ดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย และควรจัดอบรมเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้จริง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบควรมีองค์ความรู้และความชัดเจนในเรื่องระเบียบ เช่น อัตราการจัดเก็บภาษี การลดหย่อน การยกเว้น เป็นต้น

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, การบริการสาธารณะ, ประชาชน

Abstract

This research aimed to study: 1) the level of public satisfaction with public service delivery, 2) the relationship between personal factors and public service provision, and 3) recommendations for administrative management improvement. This quantitative research employed a questionnaire as the research instrument. Data were collected from a sample of 400 citizens aged 18 years and above. Statistical analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient.

The research findings were as follows: 1) Overall public satisfaction with public service delivery across four service programs was at the highest level. 2) Overall public satisfaction with public services was at the highest level. 3) The overall relationship showed a very low positive correlation of .057. 4) Recommendations included: Medical personnel should be stationed at elderly care facilities to provide care for sick elderly residents; training programs should be organized for knowledgeable staff to ensure operational readiness for effective disaster victim assistance; and responsible officials should possess comprehensive knowledge and clarity regarding regulations, including tax collection rates, tax deductions, and tax exemptions.

Keywords: Satisfaction, Public services, People

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินของไทยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) การบริหารราชการแผ่นดินส่วนกลาง คือการเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจการบริหาร ประกอบด้วยสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง กรมและหน่วยงานเทียบเท่ากรม 2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย จังหวัด และอำเภอ แบ่งย่อยเป็นตำบล และหมู่บ้าน 3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองท้องถิ่นรูปพิเศษ คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา โดยการปกครองท้องถิ่นเป็นประเด็นที่ได้รับการศึกษาและกล่าวถึงมาเป็นเวลาช้านานว่าเป็นการปกครองที่เป็นฐานรากของการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นการปกครองของประชาชนในท้องถิ่นอย่างอิสระตามเจตนารมณ์ของประชาชนแต่ละท้องถิ่น และทำให้ประชาชน มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริงอันเป็นไปตามหลักการที่ว่า การปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน อย่างไรก็ตาม จากบริบทในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้การติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันเป็นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ซึ่งในแง่หนึ่งได้ส่งผลกระทบต่อการปกครองท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เนื่องจากอย่างน้อยที่สุดประชาชนได้มีความรู้เพิ่มมากขึ้นจากการรับรู้ข่าวสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมีความคาดหวังสูงต่อการเมืองระดับท้องถิ่นและมีการเรียกร้องต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การปกครองท้องถิ่นแบบดั้งเดิมที่เป็นเพียงแค่แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นต้องมีการปรับปรุงไปสู่การบริหารจัดการที่ดีในมิติใหม่ และวิธีการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นมรรควิธีหนึ่งในการนำการปกครองท้องถิ่นไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนได้ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2557)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่และอำนาจในการบริการสาธารณะ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ให้บริหารราชการเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มีหน้าที่ในการดำเนินการจัดบริการสาธารณะต่างๆ เพื่อตอบสนองให้แก่ประชาชนภายในเขตพื้นที่ตามนโยบายการ

จัดบริการสาธารณะที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้แถลงไว้ต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้เชื่อมโยงกับนโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และยุทธศาสตร์การพัฒนางค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสีย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริง คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและประเมินผล การปฏิบัติงานตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2566)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 5) กำหนดให้มีหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น รูปแบบหนึ่งเรียกว่า “องค์การบริหารส่วนจังหวัด” โดยอยู่ในทุกจังหวัด ๆ ละ 1 แห่ง รวม 76 แห่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีพื้นที่รับผิดชอบทั่วทั้งจังหวัด โดยทับซ้อนกับพื้นที่ของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อื่น คือ เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนั้น ความเป็นนิติบุคคลก่อให้เกิดความสามารถในการทำนิติกรรม ความเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นก่อให้เกิดอำนาจหน้าที่และขอบเขตพื้นที่ในการใช้อำนาจหน้าที่นั้น มีหน้าที่ในการจัดทำ บำรุงรักษาและให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน โดยยึดหลักการว่าประชาชนต้องได้รับการบริการสาธารณะที่ดีขึ้นไม่ต่ำกว่าเดิมมีคุณภาพมาตรฐานการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมดำเนินการและติดตามตรวจสอบเพื่อให้ได้มาตรฐานที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความพึงพอใจแก่ประชาชน รวมทั้งเป็นหลักประกันว่าประชาชนที่อาศัยขอบเขตพื้นที่ในการใช้อำนาจหน้าที่จะได้รับบริการสาธารณะในมาตรฐานขั้นต่ำที่เท่าเทียมกันส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์และคณะ, 2566)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามเป็นหน่วยงานปกครองท้องถิ่นระดับจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ผ่านการจัดบริการสาธารณะและการพัฒนาพื้นที่ในภาพรวม โดยเฉพาะภารกิจหรือโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือ

เทศบาลไม่สามารถดำเนินการได้เอง หรือเป็นงานที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับหลายพื้นที่ จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานระดับจังหวัดเข้ามาบูรณาการเพื่อให้การพัฒนาเกิดความต่อเนื่องและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้การดำเนินงานด้านบริการสาธารณะเป็นไปตามเป้าหมายของแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามได้ดำเนินการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ ควบคู่ไปกับการตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผลงานตามกรอบแผนพัฒนา ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการประกอบการวางแผนและปรับปรุงการให้บริการในอนาคต

คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2567 โดยมุ่งหวังให้ผลการศึกษานำไปใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนาระบบบริการให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจริงของประชาชน และช่วยยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2567
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2567
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2567

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนผู้รับบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2567 ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 790,346 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมหาสารคาม, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้รับบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2567 ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป คำนวณหาขนาดตัวอย่างตามวิธีการของ ทาโร ยามานะ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร คู่มือ ระเบียบ กฎหมาย แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 สรุปเนื้อหาเพื่อสร้างกรอบแนวคิด

3.3 สร้างแบบสอบถาม

3.4 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เคยรับบริการงานบริการ จำนวน 400 คน ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

4.2 ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ตรวจสอบความถูกต้องในการตอบแบบสอบถามของประชากรที่ศึกษา

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2) วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ โดยการหาค่าเฉลี่ย และการจัดกระจายด้วยการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีเกณฑ์การให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

5.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2567 โดยเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ดังนี้

1) เกณฑ์การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์

กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อยหรือไม่มีเลย (Walter. 1971)

2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการให้บริการสาธารณะ โดยใช้ ตามสถิติการหาความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของ Pearson Product Moment Correlation

5.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะ ทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 233 คน (ร้อยละ 56.25) รองลงมาคือเพศชาย 167 คน (ร้อยละ 41.75) ในด้านอายุ กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 132 คน (ร้อยละ 33.00) รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี จำนวน 127 คน (ร้อยละ 31.75) ขณะที่กลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไปมีจำนวน 95 คน (ร้อยละ 23.75) และกลุ่มอายุ 18-30 ปี จำนวน 46 คน (ร้อยละ 11.50)

ในส่วนของระดับการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 186 คน (ร้อยละ 46.50) รองลงมาคือระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 113 คน (ร้อยละ 28.25) และระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 101 คน (ร้อยละ 25.25)

เมื่อพิจารณาอาชีพ พบว่า กลุ่มที่มีสัดส่วนสูงที่สุดคือผู้ประกอบการอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว จำนวน 103 คน (ร้อยละ 25.75) รองลงมาคือข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 101 คน (ร้อยละ 25.25) นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 97 คน (ร้อยละ 24.25) พ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน 81 คน (ร้อยละ 20.25) และกลุ่มอาชีพอื่น ๆ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 4.50)

สำหรับโครงการบริการสาธารณะที่ได้รับการประเมินมีจำนวนเท่ากันในทุก 4 ประเภท ได้แก่ งานบริการผู้รับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราจังหวัดมหาสารคาม งานรับแจ้งเหตุและสั่งการออกเหตุทางการแพทย์ฉุกเฉิน งานการจัดเก็บภาษี และงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ โดยแต่ละโครงการมีผู้ประเมินจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 เท่ากันทุกงาน

2. ผลการประเมินระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะทั้ง 4 โครงการ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกโครงการมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด เช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำได้ดังนี้

- 1) งานการจัดเก็บภาษี
- 2) งานบริการผู้รับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราจังหวัดมหาสารคาม
- 3) งานช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ
- 4) งานการรับแจ้งเหตุและการส่งการออกเหตุทางการแพทย์ฉุกเฉิน

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเมื่อวิเคราะห์แยกตามด้านต่าง ๆ พบว่าทุกด้านมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด เช่นเดียวกัน โดยสามารถจัดลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำได้ดังนี้ ได้แก่

- 1) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ
- 2) ด้านขั้นตอนการให้บริการ
- 3) ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
- 4) ด้านช่องทางการให้บริการ

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับบริการสาธารณะ พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำมาก โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .057 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าลำดับของความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ได้แก่

- 1) ด้านขั้นตอนการให้บริการ
- 2) ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
- 3) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ
- 4) ด้านช่องทางการให้บริการ

5. ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะ

5.1 งานบริการผู้รับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราจังหวัดมหาสารคาม ควรจัดให้มีบุคลากรทางการแพทย์ประจำสถานสงเคราะห์เพื่อให้สามารถดูแลและให้การรักษาผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยได้อย่างทันท่วงที อีกทั้งควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายใน

สถานสงเคราะห์ให้มีความร่มรื่น เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการให้บริการเมื่อมีผู้สูงอายุเจ็บป่วยให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

5.2 งานการรับแจ้งเหตุและการส่งการออกเหตุทางการแพทย์ฉุกเฉิน

ควรมีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานภาวะฉุกเฉิน ลดความซับซ้อนของขั้นตอนการส่งการเพื่อให้สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งควรจัดเตรียมรถพยาบาลและอุปกรณ์ช่วยชีวิตให้อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งานได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

5.3 งานการจัดเก็บภาษี

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น อัตราการจัดเก็บ การลดหย่อน และการยกเว้นภาษี เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชน ควรมีระบบการคำนวณภาษีที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและสะท้อนข้อเท็จจริงอย่างเสมอภาค รวมถึงควรพัฒนาระบบแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินในพื้นที่ให้มีความครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน

5.4 งานช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

ควรเพิ่มช่องทางการติดต่อและแจ้งเหตุให้หลากหลายเพื่อให้ผู้ประสบภัยสามารถเข้าถึงการช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควรเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือให้ประชาชนทราบอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถขอรับการช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและทันเวลา อีกทั้งควรดำเนินงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามขั้นตอนและระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการบริการของหน่วยงาน

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2567 อยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งอาจเกิดจากการที่ประชาชนได้รับการที่มีคุณภาพจากหน่วยงานในทุกด้าน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนจังหวัด โดยผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธนานนท์ บัวทอง และคณะ (2566) ที่ดำเนินการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการประจำปีงบประมาณ 2566 ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ซึ่งพบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด และเมื่อตรวจสอบเป็น

รายด้านก็พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกัน โดยด้านเจ้าหน้าที่หรือผู้ส่งเสริมงานพัฒนาของ พอช. เป็นด้านที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ (ประสิทธิภาพ) และด้านผลลัพธ์จากการสนับสนุนของ พอช. (ประสิทธิผล)

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับบริการสาธารณะพบว่า โดยภาพรวมมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณภาพการให้บริการเพียงเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิชัย นิลแพทย์ (2565) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี โดยงานวิจัยดังกล่าวพบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงบวก แม้จะอยู่ในระดับต่ำมากก็ตาม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2567 อยู่ในระดับ มากที่สุด ขณะเดียวกัน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับบริการสาธารณะพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำมาก แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการเพียงเล็กน้อย จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการที่ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการจัดเก็บภาษีสูงสุด ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ควรดำเนินงานด้วยความรอบคอบโปร่งใส และเสมอภาคเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและให้ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

1.2 สำหรับงานบริการผู้รับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชรา ซึ่งได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ควรดำรงมาตรฐานการให้บริการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างแท้จริง พร้อมทั้งให้เจ้าหน้าที่ดูแล อำนวยความสะดวก และตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม

1.3 ด้านงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และช่องทางการขอรับความ

ช่วยเหลือ พร้อมทั้งให้ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง 1.4 ในส่วนของงานรับแจ้งเหตุและการส่งการออกเหตุทางการแพทย์ฉุกเฉิน ควรพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มความรวดเร็วและความแม่นยำในการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินให้ดียิ่งขึ้น 1.5 ด้าน ขั้นตอนการให้บริการ ควรส่งเสริมให้มีการให้ข้อมูลอย่างชัดเจน เช่น การติดประกาศขั้นตอนการให้บริการ หรือจัดทำคู่มือการให้บริการ เพื่อให้ประชาชนสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและลดความสับสนระหว่างการรับบริการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่อาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชน และเครือข่ายประชาชน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2.2 ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้น 2.3 ควรขยายรูปแบบการวิจัย เช่น การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้นำชุมชน หรือการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธนานนท์ บัวทองและคณะ. (2566). โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการประจำปีงบประมาณ 2566 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). กรุงเทพมหานคร. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2557). จากการปกครองท้องถิ่นสู่ธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2566). การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เชียงใหม่: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่.

วุฒิชัย นิลแพทย์. (2565). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในการพัฒนา ด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์ และคณะ. (2566). ความพึงพอใจของผู้รับบริการในการให้บริการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ในปีงบประมาณ 2566. ลพบุรี: สถาบันบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมหาสารคาม. (2567). จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมหาสารคาม.

Williams, Walter. (1971). Social Policy Research and Analysis: The Experience in the. Federal Social Agencies. New York: American Elsevier.

Yamane, Taro. (1973). Statistics an Introductory Analysis. (3rd Ed.). New York Harper & Row Publishers Inc.

การใช้ดุลพินิจของศาลในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา:
การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกฎหมายไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา*
JUDICIAL DISCRETION IN TEMPORARY RELEASE OF CRIMINAL
DEFENDANTS: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THAILAND,
JAPAN, AND THE UNITED STATES

สุเทพ กาวิละ¹ และ กาบแก้ว ปัญญาไทย²

Suthep Kavila¹ and Kabkaew Punyathai²

¹⁻²วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻²Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: Kaewmishimo69@gmail.com

วันที่รับบทความ : 31 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 13 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 15 พฤศจิกายน 2568

Received 31 October 2025; Revised 13 November 2025; Accepted 15 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักเกณฑ์และการใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา 2) เปรียบเทียบหลักการปล่อยชั่วคราวในระบบกฎหมายของญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และ 3) เสนอแนวทางปรับปรุงมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของศาลไทยมีความโปร่งใส เป็นธรรม และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยการวิเคราะห์บทกฎหมายไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมถึงการศึกษาวรรณกรรมทางวิชาการ คำพิพากษาศาลฎีกา บทความ

Citation:

* สุเทพ กาวิละ และ กาบแก้ว ปัญญาไทย. (2568). การใช้ดุลพินิจของศาลในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกฎหมายไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(6), 980-995.

Suthep Kavila and Kabkaew Punyathai. (2025). Judicial Discretion In Temporary Release Of Criminal Defendants: A Comparative Legal Analysis Of Thailand, Japan, And The United States.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 980-995.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ทางวิชาการและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวในญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการปล่อยชั่วคราวยังคงอยู่บนพื้นฐานของหลักการทั่วไปที่ให้อำนาจศาลพิจารณาตามความเหมาะสม โดยพิจารณาจากเหตุผล เช่น ความหนักเบาแห่งข้อหา ความน่าเชื่อถือของผู้ร้อง และความเสี่ยงที่จำเลยจะหลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน อย่างไรก็ตาม การขาดหลักเกณฑ์การประเมินเชิงโครงสร้างที่ชัดเจนทำให้เกิดความแตกต่างของคำสั่งศาลในแต่ละกรณี และอาจส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคทางกฎหมาย

2. การเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาพบว่า ทั้งสองประเทศมีการวางกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลไว้อย่างชัดเจน โดยญี่ปุ่นมีกระบวนการ “Hoshaku” ที่กำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวไว้อย่างละเอียด และให้อัยการมีบทบาทตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของศาล ส่วนสหรัฐอเมริกามีหลักการตาม Bail Reform Act of 1984 ที่ใช้กลไกการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) และบริการคุมประพฤติ (Pretrial Services) เพื่อประกอบการตัดสินใจปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งช่วยลดอคติส่วนบุคคลของผู้พิพากษา และเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม

3. แม้ระบบกฎหมายไทยจะให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ในทางปฏิบัติ การใช้ดุลพินิจของศาลยังคงขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและไม่มีกลไกตรวจสอบที่เพียงพอ ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่เสมอภาคในการพิจารณา งานวิจัยจึงเสนอให้มีการ จัดตั้งระบบการสืบเสาะพฤติการณ์และการประเมินความเสี่ยงก่อนการปล่อยชั่วคราว รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์กลางในการใช้ดุลพินิจของศาล เพื่อให้การปล่อยชั่วคราวมีมาตรฐาน โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

คำสำคัญ: การปล่อยชั่วคราว, ดุลพินิจของศาล, คดีอาญา, การเปรียบเทียบกับกฎหมาย, ความโปร่งใสทางกระบวนการยุติธรรม

Abstract

This research aims to 1) examine the principles and judicial discretion of Thai courts in granting temporary release of criminal defendants; 2) compare the

legal frameworks governing temporary release in Japan and the United States; and 3) propose amendments to Section 108 of the Thai Criminal Procedure Code to ensure that judicial discretion in Thailand is transparent, fair, and standardized. The study employs a qualitative research methodology using documentary research, analyzing Thai legal provisions such as the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017) and the Criminal Procedure Code, as well as academic literature, Supreme Court judgments, and comparative laws from Japan and the United States.

The research findings reveal that:

1. The exercise of judicial discretion by Thai courts in granting temporary release remains based on general principles that allow judges to consider factors such as the seriousness of the charge, the credibility of the applicant, and the likelihood of flight or interference with evidence. However, the absence of a clear structural framework for risk assessment results in inconsistent judicial decisions and potential inequality before the law.

2. In comparison, both Japan and the United States have established clearer frameworks governing judicial discretion. Japan's Hoshaku (bail) system specifies detailed conditions for temporary release and grants prosecutors a supervisory role, whereas the United States, under the Bail Reform Act of 1984, employs risk assessment tools and pretrial services to guide judicial decisions, reducing subjective bias and enhancing transparency within the justice process.

3. Although Thai law grants defendants the right to request temporary release under Section 108 of the Criminal Procedure Code, in practice, the lack of standardized criteria and effective oversight mechanisms has led to inconsistent and potentially inequitable outcomes. Therefore, this study proposes the establishment of a pre-release inquiry and structured risk assessment system, along with uniform judicial guidelines, to ensure transparency, consistency, and compliance with international human rights standards in the exercise of judicial discretion in Thailand.

Keywords: Temporary Release, Judicial Discretion, Criminal Procedure, Comparative Law, Judicial Transparency

บทนำ

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นมาตรการสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลภายใต้หลัก “สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” (Presumption of Innocence) อันเป็นหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมสากลและได้รับการรับรองตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำได้เท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้หลบหนี และต้องกระทำตามวิธีการที่กำหนดโดยกฎหมาย” ซึ่งสอดคล้องกับ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) มาตรา 9 ที่รับรองสิทธิในการได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขอันเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวยังคงอาศัยความเห็นส่วนบุคคลของผู้พิพากษาเป็นสำคัญ โดยมิได้มีหลักเกณฑ์หรือเครื่องมือเชิงโครงสร้างในการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ทำให้การวินิจฉัยในแต่ละคดีมีแนวโน้มแตกต่างกัน และก่อให้เกิดข้อวิจารณ์เกี่ยวกับความไม่เสมอภาคทางกฎหมาย รวมทั้งอาจกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

ยิ่งไปกว่านั้น ในหลายกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจจำกัดไม่สามารถหาหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวได้ จึงถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี ทั้งที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักการสิทธิมนุษยชนและหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ

ในทางตรงกันข้าม ระบบกฎหมายของประเทศที่มีกระบวนการยุติธรรมพัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น และ สหรัฐอเมริกา มีการกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวอย่างชัดเจน ญี่ปุ่นใช้ระบบ “Hoshaku” ที่มีกฎหมายรองรับขั้นตอนเงื่อนไขและบทบาทของอัยการในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของศาล ส่วนสหรัฐอเมริกามีกฎหมาย Bail Reform Act of 1984 ที่เน้นกลไกการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) และระบบ

บริการก่อนการพิจารณาคดี (Pretrial Services) ซึ่งช่วยลดอคติส่วนบุคคลของผู้พิพากษาและเพิ่มความโปร่งใสในการตัดสินใจ

ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสำคัญในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เพราะมุ่งวิเคราะห์โครงสร้างของกฎหมายไทยว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 และบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปรียบเทียบกับแนวทางของประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายในการปรับปรุงระบบการใช้ดุลพินิจของศาลไทยให้มีความโปร่งใส มีมาตรฐานเดียวกัน และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและแนวปฏิบัติของศาล
2. เพื่อเปรียบเทียบหลักการและแนวทางการปล่อยชั่วคราวในระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งเน้นถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย กลไกการประเมินความเสี่ยง และกระบวนการใช้ดุลพินิจของศาล
3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข มาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพัฒนากระบวนการใช้ดุลพินิจของศาลไทยให้มีความโปร่งใส เป็นมาตรฐาน และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนตามแนวทางสากล

สมมติฐานการวิจัย

1. การใช้ดุลพินิจของศาลไทย ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญายังขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และไม่มีระบบข้อมูลเชิงประเมินรองรับ จึงมีแนวโน้มส่งผลให้การพิจารณาแตกต่างกันในแต่ละกรณี ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
2. ระบบกฎหมายของญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดโครงสร้างและหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของศาลอย่างชัดเจน โดยมีการนำกระบวนการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) และกลไกตรวจสอบจากหน่วยงานอิสระเข้ามาใช้ ทำให้การปล่อยชั่วคราวมีความโปร่งใส เป็นธรรม และลดอคติส่วนบุคคลของผู้พิจารณาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. หากประเทศไทยนำแนวทางการสืบเสาะพฤติกรรมและการประเมินความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง มาปรับใช้ในการพิจารณาคำร้องขอลอยชั่วคราว จะช่วยให้การใช้ดุลพินิจของศาลตั้งอยู่บนฐานข้อมูลและข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์มากกว่าความเห็นส่วนบุคคล อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานความเป็นธรรมและความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้อาศัยเอกสารทางวิชาการ กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวและการใช้ดุลพินิจของศาลในคดีอาญา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. งานศึกษาที่เกี่ยวกับหลักการปล่อยชั่วคราวในระบบกฎหมายไทย

คณิต ฒ นคร (2546) ได้อธิบายว่า การปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาเป็นกลไกสำคัญที่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยตามหลัก “สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” โดยอยู่ภายใต้ดุลพินิจของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ซึ่งให้อำนาจศาลพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งคดี ความหนักเบาแห่งข้อหาและความน่าเชื่อถือของผู้ร้อง

วิชญ์ เครื่องงาม (2520) ได้อธิบายแนวคิดเรื่อง “ดุลพินิจของศาล” ว่าเป็นอำนาจในการตัดสินใจภายใต้ขอบเขตกฎหมาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในแต่ละกรณี แต่หากปราศจากหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ก็อาจนำไปสู่ความไม่แน่นอนและความเหลื่อมล้ำในทางปฏิบัติ

พนัส ทศนียานนท์ (2552) ศึกษาเรื่อง “สิทธิในการประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา” โดยเสนอว่า การจำกัดเสรีภาพของบุคคลก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดควรใช้เท่าที่จำเป็น เพื่อไม่ให้ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน

ขณะที่ วรชาติ เกลี้ยงแก้ว (2558) เสนอแนวทางใหม่ในการใช้ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กำกับตัวผู้ถูกปล่อยชั่วคราว เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลกับความปลอดภัยของสังคม ซึ่งเป็นแนวทางที่สะท้อนการปรับตัวของระบบกฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

จากงานศึกษาข้างต้น สะท้อนว่าการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทยยังคงพึ่งพาดุลพินิจของศาลเป็นหลัก โดยขาดระบบการประเมินหรือข้อมูลเชิงโครงสร้างมารองรับ ทำให้ผลของการพิจารณาแตกต่างกันในแต่ละคดี

2. งานวิจัยเปรียบเทียบระบบการปล่อยชั่วคราวของต่างประเทศ

รัตน ธรรมรัตน์ (2543) ศึกษาเปรียบเทียบระบบการประกันตัวระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น พบว่า ญี่ปุ่นมีกระบวนการปล่อยชั่วคราวเฉพาะในชั้นศาล และให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยของพยานและหลักฐานเป็นหลัก ทำให้การให้ประกันมีข้อจำกัดมากกว่าประเทศไทย

ธง สี่พิงธรรม (2522) ศึกษาทฤษฎีและพัฒนาระบบการประกันตัวในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา พบว่า ระบบอเมริกันได้พัฒนาแนวคิด “การประเมินความเสี่ยง” (Risk Assessment) เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว โดยลดการพึ่งพาทรัพย์สินเป็นหลักประกัน

ขณะที่ ประยงค์ นบনอบ (2558) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย และเสนอให้ศาลใช้ข้อมูลทางสังคมของจำเลย เช่น ความผูกพันกับครอบครัว หรือพฤติกรรมทางอาชีพ มาประกอบการพิจารณา ซึ่งคล้ายกับแนวทางของสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของกฎหมายสหรัฐอเมริกา Bail Reform Act of 1984 ได้กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจบนหลักเกณฑ์ที่มีโครงสร้าง โดยพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดี ลักษณะข้อหา ความร้ายแรงของอาชญากรรม และประวัติทางสังคมของจำเลย อีกทั้งยังมีหน่วยงาน Pretrial Services ทำหน้าที่จัดทำรายงานประเมินความเสี่ยงก่อนการปล่อยชั่วคราว ซึ่งช่วยลดอคติของผู้พิพากษาและเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจของศาล

แนวคิด ดุลพินิจของศาล (Judicial Discretion Theory) ตามที่ Hart (1958) อธิบายไว้ คืออำนาจของผู้พิพากษาในการตัดสินใจภายใน “ช่องว่างของกฎหมาย” (Open Texture of Law) ซึ่งต้องตั้งอยู่บนเหตุผลและหลักความยุติธรรมเฉพาะกรณี ไม่ใช่การตัดสินใจตามอคติส่วนบุคคล

ขณะที่ Ronald Dworkin (1977) ได้เสนอทฤษฎี “Law as Integrity” ซึ่งมองว่าการใช้ดุลพินิจของศาลต้องสอดคล้องกับหลักศีลธรรมทางกฎหมาย (Legal Morality) และค่านิยมของสังคม เพื่อสร้างความชอบธรรมและความต่อเนื่องทางนิติศาสตร์

เมื่อเชื่อมโยงกับประเด็นการปล่อยชั่วคราว จะเห็นได้ว่าการใช้ดุลพินิจของศาลควรตั้งอยู่บนแนวคิดเรื่อง “ความรับผิดชอบเชิงเหตุผล” (Reasoned Accountability) กล่าวคือการตัดสินใจของศาลต้องมีเหตุผลที่ตรวจสอบได้ และตั้งอยู่บนหลักเกณฑ์ที่เป็นระบบ มิใช่การใช้ดุลพินิจโดยพลการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลักเพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย แนวคิดทางทฤษฎี และการใช้ดุลพินิจของศาลในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญารวมถึงเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา การวิจัยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้จากการรวบรวมเอกสารทางวิชาการและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา และบทความทางวิชาการด้านกฎหมายอาญาและกระบวนการพิจารณาความอาญา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และรายงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวและการใช้ดุลพินิจของศาล เป็นต้น ประกอบด้วยการวิเคราะห์ตัวบทกฎหมายไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวจำเลย ตลอดจนกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายญี่ปุ่น (ระบบ *Hoshaku*) และกฎหมายสหรัฐอเมริกา (Bail Reform Act of 1984) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ฐานข้อมูลกฎหมาย เว็บไซต์หน่วยงานรัฐ และบทความวิชาการออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์และแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการปล่อยชั่วคราว การเปรียบเทียบโครงสร้างทางกฎหมายและกลไกการปล่อยชั่วคราวในต่างประเทศ และวิเคราะห์ข้อจำกัดของระบบไทย และแนวทางการปรับปรุงมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้จัดเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสามข้อ เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างกรอบแนวคิดกับผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ดังนี้

1) ผลการศึกษาหลักเกณฑ์และการใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา

ผลการศึกษาพบว่า การปล่อยชั่วคราวในระบบกฎหมายไทยเป็นสิทธิที่ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถร้องขอต่อศาลได้ตาม มาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ซึ่งให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งคดี ความหนักเบาแห่งข้อหา พฤติการณ์ของผู้ร้อง และเหตุอันควรเชื่อว่าจำเลยจะไม่หลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับ พยานหลักฐาน

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์คำพิพากษาและเอกสารทางวิชาการ พบว่า การใช้ ดุลพินิจของศาลไทยยังคงขาดหลักเกณฑ์เชิงโครงสร้างและเครื่องมือประเมินความเสี่ยงที่ ชัดเจน ทำให้ผลการพิจารณาคำร้องปล่อยชั่วคราวในแต่ละกรณีมีความแตกต่างกันไปตาม ดุลพินิจของผู้พิพากษา ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคและการขาดความโปร่งใสใน การตัดสินใจ นอกจากนี้ ยังไม่มีกลไกตรวจสอบหรือรายงานผลการใช้ดุลพินิจอย่างเป็นระบบ

2) ผลการเปรียบเทียบหลักการปล่อยชั่วคราวในระบบกฎหมายของญี่ปุ่นและ สหรัฐอเมริกา

ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ทั้งญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกามีการกำหนด กรอบการใช้ ดุลพินิจของศาลที่ชัดเจนและมีโครงสร้างทางกฎหมายรองรับ

ในประเทศญี่ปุ่น กระบวนการปล่อยชั่วคราวเรียกว่า “Hoshaku” ซึ่งจะดำเนินการใน ชั้นศาลเท่านั้น โดยศาลจะพิจารณาจากเหตุผลเฉพาะ เช่น ความจำเป็นทางสุขภาพ ความ รับผิดชอบต่อครอบครัว หรือการรับประกันของบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ อีกทั้งให้อัยการมี อำนาจคัดค้านคำร้องได้ ซึ่งช่วยสร้างความรอบคอบในการตัดสินใจ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การปล่อยชั่วคราวอยู่ภายใต้ Bail Reform Act of 1984 ซึ่ง มีกลไกสำคัญคือการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) โดยหน่วยงาน Pretrial Services จัดทำรายงานเสนอศาลเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา ศาลจะพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความ ร้ายแรงของคดี ประวัติอาชญากรรม ความสัมพันธ์กับชุมชน และความน่าจะเป็นในการปรากฏ ตัวต่อศาล ทำให้การใช้ดุลพินิจตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงประจักษ์และตรวจสอบได้

ผลการเปรียบเทียบดังกล่าวชี้ว่า ทั้งสองประเทศมีระบบการประเมินที่เป็นรูปธรรม มากกว่าประเทศไทย และมีแนวทางที่ลดอคติส่วนบุคคลของผู้พิพากษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ผลการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงมาตรา 108 แห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากผลการศึกษาทั้งสองส่วนข้างต้น พบว่า มาตรา 108 ของประเทศไทยยังขาด หลักเกณฑ์ที่เป็นระบบในการประเมินความเสี่ยงของจำเลยก่อนการปล่อยชั่วคราว และไม่มี การจัดตั้งหน่วยงานหรือกลไกเฉพาะเพื่อสนับสนุนศาลในการตัดสินใจ

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเสนอแนวทางปรับปรุงดังต่อไปนี้

1. กำหนดหลักเกณฑ์กลางในการพิจารณาปล่อยชั่วคราว โดยอิงปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น ความร้ายแรงของข้อหา ความสัมพันธ์ในชุมชน และพฤติกรรมทางสังคมของจำเลย
2. จัดตั้งหน่วยงานสนับสนุนการพิจารณา เช่น “ศูนย์ประเมินความเสี่ยงก่อนปล่อยชั่วคราว” เพื่อจัดทำรายงานเสนอศาลอย่างเป็นระบบ
3. ใช้เทคโนโลยีสนับสนุน เช่น ระบบติดตามตัวทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างสิทธิเสรีภาพของจำเลยกับความปลอดภัยของสังคม
4. พัฒนามาตรฐานการบันทึกและเผยแพร่ข้อมูลการใช้ดุลพินิจของศาล เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้

แนวทางดังกล่าวจะช่วยทำให้การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการปล่อยชั่วคราวมีความเป็นระบบ โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

กฎหมายไทย

มาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจศาลในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดี ความหนักเบาแห่งข้อหา ความน่าเชื่อถือของผู้ร้อง หรือหลักประกัน และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหากอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว อย่างไรก็ตามการใช้ดุลพินิจของศาลยังขาดเครื่องมือสนับสนุน เช่น ระบบการประเมินความเสี่ยงของผู้ต้องหา หรือแนวทางสืบเสาะพฤติการณ์ก่อนตัดสินใจ ซึ่งอาจส่งผลให้การพิจารณาไม่เสมอภาคและไม่โปร่งใสเท่าที่ควร

กฎหมายญี่ปุ่น

ในระบบกฎหมายญี่ปุ่น การปล่อยชั่วคราว (Bail) จะเกิดขึ้นเฉพาะในชั้นพิจารณาคดีเท่านั้น โดยศาลเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1948 มาตรา 89 ซึ่งกำหนดชัดว่าหากมีเหตุอันควรเชื่อว่าจำเลยจะหลบหนีหรือทำลายพยานหลักฐาน ศาลอาจปฏิเสธการปล่อยชั่วคราวได้ การพิจารณาคาดอิงข้อมูลจากทนายความเห็นของพนักงานอัยการ และการสอบถามบุคคลรับรอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสร้างดุลยภาพระหว่างสิทธิเสรีภาพของจำเลยกับประโยชน์สาธารณะ อย่างชัดเจน

กฎหมายสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกามีระบบปล่อยชั่วคราวตามกฎหมาย Federal Bail Reform Act of 1966 และแก้ไขเพิ่มเติมปี 1984 ซึ่งกำหนดให้ศาลพิจารณาปัจจัยตามมาตรา 3142 ได้แก่

ความร้ายแรงของข้อหาและประวัติการกระทำผิด พฤติกรรมทางสังคมและความสัมพันธ์กับชุมชน ความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของสังคม นอกจากนี้ ระบบสหรัฐฯ ยังมี Pre-trial Services ซึ่งทำหน้าที่ประเมินความเสี่ยงของจำเลยอย่างเป็นระบบก่อนศาลใช้ดุลพินิจ ทำให้การพิจารณามีความโปร่งใส ลดอคติส่วนบุคคลของผู้พิพากษา และสร้างความมั่นใจต่อความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการปล่อยชั่วคราวจำเลยยังคงพึ่งพาเกณฑ์กฎหมายในเชิงหลักการทั่วไป ได้แก่ ความหนักเบาแห่งข้อหา ความเสี่ยงหลบหนี ความน่าเชื่อถือของผู้ร้อง และความเพียงพอของหลักประกัน แต่ยังคงกลไกสนับสนุนเชิงโครงสร้าง เช่น ระบบการสืบเสาะพฤติการณ์มาตรฐานหรือเครื่องมือประเมินความเสี่ยงก่อนปล่อยชั่วคราว (Structured Pre-Bail Risk Assessment) ทั้งนี้เป็นเพราะบทบัญญัติของ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ให้อำนาจศาลอย่างกว้างโดยมิได้กำหนดตัวชี้วัดที่เป็นกรอบมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้การวินิจฉัยอาจแตกต่างกันตามภูมิหลัง ประสบการณ์ และมุมมองเฉพาะตัวของผู้พิพากษา ซึ่งแม้จะช่วยให้ศาลสามารถคำนึงถึงความยุติธรรมรายคดี แต่ก็สร้างช่องว่างของการใช้ดุลพินิจที่อาจไม่เสมอภาคในเชิงปฏิบัติ

ผลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีดุลพินิจทางศาลของ H. L. A. Hart ที่อธิบายว่ากฎหมายที่มีลักษณะเปิดกว้าง (open texture) ทำให้ผู้พิพากษาต้องใช้ดุลพินิจภายในช่องว่างของกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันทฤษฎีก็ได้ปฏิเสธความจำเป็นของกรอบเหตุผลที่ตรวจสอบได้ (reason-guided discretion) ข้อค้นพบยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ คณิต ณ นคร ที่ชี้ว่าดุลพินิจตามมาตรา 108 ยึดปัจจัยพื้นฐานของคดีและผู้ร้องเป็นหลัก และยังสอดคล้องกับงานของ วิษณุ เครืองาม ซึ่งอธิบายว่าแม้ดุลพินิจเป็นเครื่องมือสร้างความยุติธรรมเฉพาะกรณี แต่หากไม่มีเกณฑ์กลางรองรับก็ย่อมก่อให้เกิดความไม่แน่นอนของผลลัพธ์ได้

นอกจากนี้ ข้อค้นพบยังสอดคล้องกับงานของ พณีส ทศนิยานนท์ ที่ตั้งข้อสังเกตว่าระบบไทยยังให้น้ำหนักต่อหลักประกันเชิงทรัพย์สินสูงกว่าการประเมินความเสี่ยงตามพฤติการณ์จริงของจำเลย จึงเสี่ยงต่อความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิเสรีภาพก่อนคำพิพากษาถึงที่สุด

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ทั้งระบบกฎหมายญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา มีการกำกับการใช้ดุลพินิจของศาลในการปล่อยชั่วคราวด้วยโครงสร้างและกลไกที่เป็นมาตรฐานมากกว่าไทย โดยในการปล่อยชั่วคราวศาลพิจารณาคำร้องปล่อยชั่วคราวผ่านกระบวนการ Hoshaku ตาม Japanese Code of Criminal Procedure มาตรา 89 ซึ่งอัยการสามารถคัดค้านและตรวจสอบเหตุความเสี่ยงได้อย่างเป็นกิจจะลักษณะ และใน สหรัฐอเมริกา ศาลใช้หลักเกณฑ์ตาม Bail Reform Act of 1984 มาตรา 3142 ควบคู่กับรายงานประเมินความเสี่ยงซึ่งจัดทำโดย Pretrial Services

ทั้งนี้ เป็นเพราะทั้งสองระบบให้ความสำคัญกับ “ฐานเหตุผลที่ตรวจสอบได้” และ “ฐานข้อมูลความเสี่ยงของจำเลย” มากกว่าการประเมินเชิงอัตวิสัย (intuition-based assessment) ซึ่งช่วยลดอคติของผู้พิพากษาและเพิ่มความคาดหมายได้ของคำสั่งศาล

ผลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด Law as Integrity ของ Ronald Dworkin ที่เสนอว่าการใช้ดุลพินิจของศาลต้องเป็นเอกภาพกับคุณค่าของระบบกฎหมายโดยรวมและต้องตรวจสอบเหตุผลได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธง ลิ้มธรรม ที่พบว่า ศาลสหรัฐฯ ได้พัฒนาไปสู่ระบบประเมินความเสี่ยงก่อนปล่อย (risk-based bail) แทนการผูกติดมูลค่าหลักประกันเพียงอย่างเดียว และยังสอดรับผลการศึกษาเปรียบเทียบของ รัตนา ธรรมรัตน์ ที่ชี้ว่าญี่ปุ่นมีระบบตรวจสอบคำร้องอย่างเข้มงวดโดยอาศัยดุลยภาพระหว่างศาล อัยการ และบุคคลรับรอง ซึ่งเป็นโครงสร้างการพิจารณาที่ช่วยจำกัดความเสี่ยงของ arbitrariness ได้อย่างชัดเจน

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การยกระดับระบบปล่อยชั่วคราวของไทยควรพัฒนาไปสู่ “การใช้ดุลพินิจโดยมีข้อมูลกำกับ” โดยเพิ่มกระบวนการสืบเสาะก่อนปล่อย (Pre-Bail Inquiry) และการนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment Tools) มาเป็นเงื่อนไขประกอบการตัดสินใจของศาล แทนการพึ่งพาหลักประกันเชิงทรัพย์สินเป็นแกนนำเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เป็นเพราะระบบการตัดสินใจที่ถูกสนับสนุนด้วยกลไกสถาบัน (institution-supported decision model) จะช่วยให้ดุลพินิจของศาลตั้งอยู่บน “เหตุผลที่รับผิดชอบได้” (reasoned & accountable discretion) และ “ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์” (evidence-based facts)

ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนา judicial accountability ตามที่บรรทัดฐานของ ICCPR มาตรา 9 รับรองให้บุคคลมีสิทธิได้รับการปล่อยโดยมีเงื่อนไขเหมาะสม และยัง

สอดคล้องกับงานของ ประยงค์ นบหนอง ที่เสนอให้ศาลใช้ปัจจัยทางสังคมของจำเลยมาประกอบการให้ประกัน นอกจากนี้ยังสอดรับข้อเสนอด้าน legal technology ของ วรชาติ เกลี้ยงแก้ว ที่สนับสนุนการใช้ระบบ Electronic Monitoring Device เพื่อช่วยสร้างสมดุลระหว่างสิทธิเสรีภาพของจำเลยกับความปลอดภัยของสังคม

ดังนั้น งานวิจัยนี้ยืนยันความสอดคล้องกับทฤษฎีสำคัญในด้าน “ดุลพินิจที่ดีต้องตรวจสอบเหตุผลได้และไม่ใช้โดยพลการ” และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเดิมในการชี้ “ปัญหาความเหลื่อมล้ำในระบบประกันของไทยมีอยู่จริง” แต่ได้ต่อยอดองค์ความรู้ที่สำคัญในเชิงโครงสร้าง คือ (1) นิยามว่า ความกว้างของดุลพินิจไม่ใช่ปัญหา แต่ปัญหาคือการขาดมาตรฐานข้อมูลกำกับ (2) เสนอว่าต้องมีระบบประเมินที่เป็นสถาบันจึงจะแก้ปัญหา inconsistency และ inequality ได้อย่างยั่งยืน และ (3) ขยายโมเดลสู่การพัฒนาเป็น Data-Based Judicial Discretion Framework ซึ่งเป็นทิศทางการร่วมสมัยของการปฏิรูปบรรทัดฐานการปล่อยชั่วคราวในหลายประเทศ

ดังนั้น การใช้ดุลพินิจของศาลไทยยังขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและไม่มีระบบประเมินรองรับ ขณะที่ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกามีกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นระบบสอดคล้องกับทฤษฎี Law as Integrity ของ Dworkin (1977) ที่ชี้ว่าดุลพินิจของศาลควรสอดคล้องกับหลักคุณค่าของสังคมและเหตุผลทางกฎหมาย เพื่อสร้างความชอบธรรมในการตัดสิน การนำแนวทาง Pre-trial Risk Assessment และ Pre-Bail Inquiry Report มาใช้ในไทย จะช่วยยกระดับความเป็นธรรมและความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม

องค์ความรู้ใหม่

1. แนวคิดการประเมินความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง (Structured Risk Assessment) สำหรับการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา งานวิจัยนี้ เสนอให้ประเทศไทยนำแนวทาง “การประเมินความเสี่ยงก่อนการพิจารณา (Pre-trial Risk Assessment)” มาใช้ในกระบวนการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ยังไม่ปรากฏชัดในกฎหมายไทย เพื่อให้ศาลสามารถพิจารณาคำร้องบนพื้นฐานข้อมูลจริง ไม่ใช่เพียงดุลพินิจส่วนบุคคล

2. การพัฒนาแนวทาง “การสืบเสาะพฤติการณ์แห่งคดี” (Pre-Bail Inquiry Report) เสนอให้จัดตั้งกลไกกลางในรูปแบบหน่วยงานหรือคณะทำงานภายใต้สำนักงานศาลยุติธรรม ทำหน้าที่จัดทำรายงานพฤติการณ์ของผู้ต้องหา เช่น ประวัติการหลบหนี ความผูกพันกับชุมชน

หรือประวัติการทำงาน เพื่อสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของศาลอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ในเชิงนโยบายกฎหมายไทย

3. การขยายขอบเขตของ “ดุลพินิจทางศาล” สู่มิติของความรับผิดชอบเชิงข้อมูล (Data-based Judicial Discretion) งานวิจัยเสนอให้การใช้ดุลพินิจของศาลต้องตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงประจักษ์และหลักฐานเชิงสถิติ มากกว่าความเห็นส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการยกระดับแนวคิดทางนิติศาสตร์ไทยจาก “ดุลพินิจตามประสบการณ์” สู่ “ดุลพินิจตามหลักฐานและเหตุผล”

4. องค์ความรู้ใหม่ด้านการเปรียบเทียบกฎหมาย (Comparative Legal Insight) จากการเปรียบเทียบกับญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา งานวิจัยได้สังเคราะห์ “แนวทางสามระดับของการปล่อยชั่วคราว” ได้แก่

- (1) ระบบจำกัดสิทธิอย่างเข้มงวด (ญี่ปุ่น),
- (2) ระบบเสรีแต่มีการประเมินความเสี่ยง (สหรัฐฯ), และ
- (3) ระบบดุลพินิจอิสระ (ไทย)

ซึ่งช่วยให้เห็นพัฒนาการเชิงแนวคิดของกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในบริบทสากล และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงเปรียบเทียบเพื่อการปฏิรูปกฎหมายไทยได้อย่างมีทิศทาง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าจากการศึกษาพบว่า การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นมาตรการสำคัญที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมไทย แม้ว่ากฎหมายไทยได้กำหนดหลักการไว้ในมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่การใช้ดุลพินิจของศาลยังคงขึ้นอยู่กับวิจารณญาณส่วนบุคคลของผู้พิจารณา ขาดเครื่องมือทางกฎหมายและข้อมูลเชิงประจักษ์มารองรับการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมและความไม่แน่นอนทางกระบวนการยุติธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่า ญี่ปุ่นมีกระบวนการปล่อยชั่วคราวที่มีข้อจำกัดเข้มงวดในขั้นสอบสวน แต่ศาลพิจารณาอย่างรอบด้านในชั้นพิจารณาคดี ส่วนสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากลไกการประเมินความเสี่ยงก่อนการพิจารณาคำร้องปล่อยชั่วคราว (Pre-trial Risk Assessment) ซึ่งเป็นระบบที่สร้างความโปร่งใสและเป็นธรรมมากกว่า ดังนั้น การพัฒนากฎหมายไทยควรมุ่งไปสู่การสร้างมาตรฐานกลางใน

การใช้ดุลพินิจของศาล โดยเพิ่มกระบวนการสืบเสาะพหุติการณ์แห่งคดีและการประเมินความเสี่ยงของจำเลยก่อนการปล่อยชั่วคราว เพื่อให้การตัดสินใจตั้งอยู่บนข้อมูลข้อเท็จจริงมากกว่าความเห็นส่วนตัว ทั้งนี้จะช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมไทยให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล และลดความเหลื่อมล้ำในระบบการประกันตัวในระยะยาว **ข้อเสนอแนะ** 1. ควรแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสอง โดยบัญญัติให้ศาลสามารถสั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำรายงานสืบเสาะพหุติการณ์และประเมินความเสี่ยงของผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนมีคำสั่งปล่อยชั่วคราว 2. ควรจัดตั้งหน่วย “ศูนย์บริการก่อนการพิจารณาคดี” (Pre-trial Services Center) ภายในสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อทำหน้าที่เก็บข้อมูลพื้นฐานของจำเลย เช่น ประวัติการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคม หรือประวัติการหลบหนี เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของศาล 3. ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติกลาง (Guidelines) สำหรับการใช้ดุลพินิจของศาล เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำในการปล่อยชั่วคราวระหว่างคดี

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการและทรัพยากรในการดำเนินการศึกษาวิจัยฉบับนี้ รวมถึง คณาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ที่ได้ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะอันมีคุณค่าในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานศาลยุติธรรม และแหล่งข้อมูลทางกฎหมายทั้งในและต่างประเทศ ที่เอื้อให้สามารถเปรียบเทียบระบบการปล่อยชั่วคราวของไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกฝ่าย ผู้วิจัยขอแสดงความซาบซึ้งมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1-90 (6 เมษายน 2560).

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 30). (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนที่ 127 ก หน้า 1-4 (30 ธันวาคม 2558).

- คณิต ฌ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- เกลี้ยงแก้ว, วรชาติ. (2558). การควบคุมผู้กระทำความผิดในชั้นปล่อยชั่วคราวด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ธมรัตน์, รัตนา. (2543). อำนาจรัฐในการควบคุมตัว: การประกันในชั้นสอบสวน เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น. ใน วิทยานิพนธ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- U.S. Congress. (1984). Bail Reform Act of 1984. 18 U.S.C. §3142(g).
- Ministry of Justice, Japan. (1948). Criminal Procedure Code of Japan, Act No. 131 of 1948.

สมาธิบำบัดในหลักสติปัฏฐาน 4 สำหรับเด็กวัยเรียน: การสังเคราะห์
แนวพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตและความสามารถ
ในการกำกับตนเอง*

MEDITATION THERAPY IN THE FOUR FOUNDATIONS OF
MINDFULNESS FOR SCHOOL-AGED CHILDREN: A BUDDHIST-BASED
SYNTHESIS FOR ENHANCING MENTAL HEALTH AND SELF-
REGULATION

ชาญชัย ฤทธิร่วม¹ และ โกมินทร์ วังอ่อน²

Chanchai Rittirum¹ and Gomin Wang-on²

¹⁻²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹⁻²Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: chanchai.rit@crju.ac.th

วันที่รับบทความ : 22 พฤศจิกายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 3 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 5 ธันวาคม 2568

Received 22 November 2025; Revised 3 December 2025; Accepted 5 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอการสังเคราะห์สมาธิบำบัดตามหลักสติปัฏฐาน 4 เพื่อพัฒนาสุขภาพจิตและความสามารถในการกำกับตนเองของเด็กวัยเรียน โดยผสานพุทธธรรมจิตวิทยาพัฒนาการ และงานวิจัยเชิงประจักษ์เข้าด้วยกัน จุดตั้งต้นของการวิเคราะห์ คือ การเปรียบเทียบแนวปฏิบัติสมาธิของนักพรตก่อนพุทธกาลกับหลักมัชฌิมาปฏิปทา เพื่อชี้ให้เห็นความได้เปรียบของการฝึกสติ-สมาธิ-ปัญญาแบบพุทธ ซึ่งตั้งอยู่บนความพอดี ไม่สุดโต่ง และมุ่ง

Citation:

*ชาญชัย ฤทธิร่วม และ โกมินทร์ วังอ่อน. (2568). สมาธิบำบัดในหลักสติปัฏฐาน 4 สำหรับเด็กวัยเรียน: การสังเคราะห์แนวพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตและความสามารถในการกำกับตนเอง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 996-1012.

Chanchai Rittirum and Gomin Wang-on. (2025). Meditation Therapy In The Four Foundations Of Mindfulness For School-Aged Children: A Buddhist-Based Synthesis For Enhancing Mental Health And Self-Regulation. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 996-1012.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

พัฒนาจิตให้เข้าใจธรรมชาติของกาย-ใจ การวิเคราะห์เชิงทฤษฎีชี้ว่าปัญหาขาดสมาธิของเด็กสัมพันธ์กับความบกพร่องใน 4 มิติ ได้แก่ การทำงานของร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะ Executive Function ที่ถูกลดทอนจากการใช้สื่อดิจิทัลในวัยเริ่มต้น

ข้อค้นพบหลักแบ่งเป็น 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่

1. องค์ความรู้ทางพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งปฏิบัติของพระราहुล พระมหากัสสปะ พระมหาโมคคัลลานะ และพระอัญญาโกณฑัญญะ แสดงแบบอย่างการฝึกสติที่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก เช่น การใคร่ครวญ การเพียร และการรู้เท่าทันอารมณ์
2. หลักการออกแบบสมาธิบำบัดที่เหมาะสมกับเด็กประถม ให้นั้นกิจกรรมระยะสั้นใช้หลายประสาทสัมผัส และเริ่มจากกายานุปัสสนาเพื่อสร้างสติอย่างเป็นธรรมชาติ
3. รูปแบบการฝึกในอริยาบถ 4 ได้แก่ การยืน เดิน นั่ง นอน เป็นกรอบบูรณาการสมาธิในชีวิตประจำวัน ใช้ได้ทั้งในโรงเรียนและครอบครัว
4. หลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุน คือ โปรแกรม MBIs และ MOM ช่วยลดปัญหาความสนใจ เพิ่ม EF ลดอาการวิตกกังวล และส่งเสริมสมดุลชีวภาพ

บทความนี้สรุปว่า “สมาธิบำบัดในอริยาบถ 4” เป็นทางเลือกเชิงวิชาการที่มีความสมบูรณ์ทั้งในเชิงหลักธรรม พัฒนาการ และผลลัพธ์จริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนและครอบครัวเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมและทักษะกำกับตนเองของเด็กได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สติปัฏฐาน 4, สมาธิบำบัด, เด็กวัยเรียน, สุขภาพจิต, การกำกับตนเอง

Abstract

This academic paper presents a synthesis of meditation therapy grounded in the Four Foundations of Mindfulness (Satipatthana 4) to enhance the mental health and self-regulation capabilities of school-aged children. The study integrates Buddhist principles, developmental psychology, and empirical research. The analysis begins by comparing pre-Buddhist ascetic meditation practices with the Middle Way (Majjhima Patipada). This comparison highlights the distinct advantages of Buddhist training in mindfulness, concentration, and wisdom, which emphasizes moderation avoiding extremes and aims to cultivate a profound understanding of the nature of the body and mind. Theoretical

analysis indicates that attention deficits in children are correlated with impairments across four dimensions: physical, emotional, social, and intellectual functioning. Particular emphasis is placed on Executive Functions (EF), which are often compromised by early exposure to digital media.

The key findings are categorized into four main sections:

1. Applicable Buddhist Knowledge: The practices of Venerables Rahula, Maha Kassapa, Maha Moggallana, and Anna Kondanna serve as models for mindfulness training that align with child development, illustrating qualities such as contemplation, perseverance, and emotional awareness.

2. Design Principles for Primary School Children: Interventions should prioritize short-duration activities, utilize multisensory approaches, and initiate practice with Kayanupassana (Mindfulness of the Body) to naturally cultivate mindfulness.

3. Training Formats via the Four Postures: Standing, walking, sitting, and lying down serve as a framework for integrating meditation into daily life, applicable within both school and family contexts.

4. Empirical Evidence: Programs such as Mindfulness-Based Interventions (MBIs) and MOM have been shown to reduce attention deficits, enhance Executive Functions, alleviate anxiety, and promote biological homeostasis.

The article concludes that "Meditation Therapy in the Four Postures" represents a comprehensive academic alternative, integrating doctrinal principles, developmental suitability, and tangible outcomes. It can be effectively applied in educational and familial settings to sustainably foster holistic well-being and self-regulation skills in children.

Keywords: Four Foundations (Satipatthana 4), Meditation Therapy, School-age Children, Mental Health, Self-regulation

บทนำ

ปัจจุบันเด็กวัยเรียนในสังคมยุคใหม่ (อายุระหว่าง 6-17 ปี) เผชิญปัญหาทางสุขภาพจิตที่รุนแรงขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งความเครียด ความวิตกกังวล และอาการขาดสมาธิ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเรียนรู้และการปรับตัวในชีวิตประจำวัน โดยมีปัจจัยเสี่ยงสำคัญจากบริบทครอบครัวและ สังคม เช่น ความยากจนหรือความไม่มั่นคงทางครอบครัวที่ทำให้เด็กขาดการสนับสนุนด้าน อารมณ์และการเข้าถึงการรักษาที่จำเป็น (สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์, 2560, บุรฉัตร ศักดิ์ศรีทวี, จันทร วันเพ็ญ และ ธารินทร์ เพ็ญวรรณ, 2562) ขณะเดียวกันเกณฑ์การวินิจฉัย ตาม DSM-V (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition) ระบุว่าอาการขาดสมาธิต้องเกิดต่อเนื่องอย่างน้อยหกเดือนและมีผลกระทบต่อการเรียนหรือ การเข้าสังคมในหลายบริบท สะท้อนให้เห็นว่าปัญหานี้ต้องการแนวทางดูแลที่ครอบคลุม มากกว่าการรักษาเชิงอาการเพียงอย่างเดียว (สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์, 2560, ธนิตา ทีปะपाल และคณะ, 2565)

ในด้านการพัฒนาวิธีบำบัด สมาธิบำบัดถูกอธิบายว่าเป็นการฝึกควบคุมประสาทสัมผัส ทั้ง 6 ให้ทำงานอย่างสมดุล ส่งผลต่อระบบประสาท ฮอโมน และภูมิคุ้มกัน ช่วยเสริมสร้าง สุขภาพกายใจโดยรวม (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2561, ทัศนวิเศษ ยะโส, มปป.) โดยเฉพาะการฝึกสมาธิตามแนวพุทธธรรม ซึ่งเป็นแนวทางแบบองค์รวมที่ส่งเสริม การกำกับตนเองและความผาสุกทางจิตใจของเด็ก (ภัคทิษวิณห์ ไชยสุรยศพลสุธีร์ และสุมานพ ศิวารัตน์, 2565) ทั้งยังช่วยให้เด็กมีเครื่องมือภายในในการจัดการความเครียดและความวิตก กังวลได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (นพรัตน์ พรหมจาด, 2566)

แม้ว่า การนำสมาธิบำบัดมาใช้กับเด็กวัยเรียนจะเพิ่มมากขึ้นในช่วงที่ผ่านมา แต่ยังไม่ ปรากฏข้อถ่วงถ่วงด้านองค์ความรู้หลายประการที่ทำให้การประยุกต์ใช้ยังไม่เกิดประสิทธิผลเต็มที่ กล่าวคือ งานวิชาการจำนวนมากยังมิได้สังเคราะห์แก่นคำสอนด้านสมาธิตามหลักพุทธธรรม อย่างเป็นระบบ ขาดการเปรียบเทียบบริบทเชิงประวัติศาสตร์กับแนวปฏิบัติของนักพรตก่อน พุทธกาล และยังไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านพุทธจิตวิทยาเข้ากับปัญหาการขาดสมาธิ ของเด็กยุคใหม่ได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในมิติร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

นอกจากนี้ แม้จะมีความพยายามนำกิจกรรมเจริญสติไปใช้ในสถานศึกษา แต่ยังไม่ มี แนวทางฝึกปฏิบัติที่ออกแบบเฉพาะสำหรับเด็กประถมและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงใน อิริยาบถ 4 ขณะเดียวกัน หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลลัพธ์ของการฝึกสมาธิต่อพัฒนาการ

เด็กไทยยังไม่ถูกสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ครู ผู้ปกครอง และผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้สำหรับการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม

จากเหตุผลดังกล่าว บทความนี้มุ่งพัฒนาฐานความรู้ที่ประสานพุทธธรรมดั้งเดิม เข้ากับจิตวิทยาพัฒนาการและหลักฐานเชิงประจักษ์ร่วมสมัย เพื่ออธิบายและตอบโจทย์ปัญหาสมาธิของเด็กวัยเรียนในเชิงลึก โดยดำเนินการสังเคราะห์และเปรียบเทียบแนวปฏิบัติสมาธิตามพุทธธรรม การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขาดสมาธิในมิติร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมถึงการพัฒนาแนวทางบำบัดในอิริยาบถ 4 ควบคู่กับการประเมินผลประโยชน์เชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ ทั้งหมดนี้เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้จริงในบริบทของโรงเรียนและครอบครัวต่อไป

ภูมิหลังทางปรัชญา: การเทียบเคียงแนวปฏิบัติสมาธิก่อนและหลังพุทธกาล

แนวปฏิบัติสมาธิก่อนพุทธกาลของพวกนักพรตและฤาษีมีลักษณะมุ่งเน้นสมณะเพื่อให้จิตสงบและเข้าถึงฤทธิ์ แต่ยังเต็มไปด้วยความสุดโต่ง เช่น การทรมานกายด้วยการอดอาหารหรืออยู่ในท่าที่ผิดธรรมชาติ ซึ่งแม้จะสะท้อนเจตนาแสวงหาความบริสุทธิ์ทางจิต แต่กลับทำร่างกายเสื่อมสภาพและไม่สามารถรักษาการปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน (Wang, C. 2025, การทำสมาธิเบื้องต้น อิริยาบถ 4, 2017) แนวทางดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดสำคัญ คือ มีสมณะแต่ขาดปัญญา ไม่สามารถนำไปสู่การรู้แจ้งได้อย่างแท้จริง และไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของกายใจมนุษย์ในชีวิตประจำวัน การจัดการอารมณ์และทุกข์ของผู้ปฏิบัติจึงเกิดขึ้นได้เพียงชั่วคราว ไม่สามารถเป็นวิธีการบำบัดสุขภาพอย่างองค์รวมได้

พระพุทธเจ้าได้ค้นพบความบกพร่องนี้ และทรงเสนอ “มัชฌิมาปฏิปทา” อันเป็นทางสายกลางที่ละทิ้งความสุดโต่งทั้งการเสพสุขและการทรมานตน (Bhikkhu Khemachara, 2024) ผ่านการประสานระหว่างสมณะและวิปัสสนา จนเกิดการพัฒนาคิดที่นำไปสู่ปัญญาเห็นแจ้งในไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) (Wang, C. 2025) ความแตกต่างสำคัญระหว่างพุทธธรรมและแนวพรตก่อนพุทธกาลจึงอยู่ที่เจตจำนงของการปฏิบัติ จากการแสวงหาอำนาจเหนือธรรมชาติ มาสู่การเข้าใจสภาวะจริงของกายใจเพื่อลดทุกข์ แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิด “จิตบำบัดที่ตั้งอยู่บนสติ” (Mindfulness-based Healing) ในยุคปัจจุบัน ซึ่งพบว่าการมีสติรู้กาย-เวทนา-จิต ช่วยลดความเครียดและปรับการทำงานของระบบประสาทได้ดีกว่าการผ่อนคลายทั่วไป (Kiken et al., 2015)

หลักปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ใน สติปัฏฐาน 4 จึงเป็นกรอบปฏิบัติที่สมบูรณ์ที่สุดในการพัฒนาสุขภาวะองค์รวม โดยเริ่มจากการสังเกตกาย (กายานุปัสสนา) อันรวมถึงอานาปานสติ อิริยาบถ 4 และการรู้การเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นฐานปฏิบัติที่จับต้องง่ายโดยเฉพาะสำหรับเด็กและผู้เริ่มต้น (Analayo, 2004; Wara Nyana & Yeshpal, 2023) จากนั้นผู้ปฏิบัติจะค่อย ๆ เรียนรู้การรู้เท่าทันความรู้สึก (เวทนานุปัสสนา) ความคิดและอารมณ์ (จิตตานุปัสสนา) และเข้าใจธรรมชาติของปรากฏการณ์ทั้งหลาย (ธัมมานุปัสสนา) การฝึกเช่นนี้ช่วยให้จิตเกิดอุเบกขาและยอมรับความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการเยียวยาระดับลึก (หลวงพ่อบราโมทย์ ปาโมชโช, 2566) แนวทางลำดับขั้นดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักพัฒนาการทางจิตวิทยาในเด็กที่ต้องเริ่มจากการตระหนักรู้ในกายก่อนจึงสามารถกำกับอารมณ์ได้

กรณีศึกษาร่วมสมัย แสดงให้เห็นความใกล้ชิดระหว่างพุทธปรัชญาและการบำบัดเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น โครงการ “MindUP Program” ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งนำกิจกรรมสติแบบสังเกตกายและลมหายใจไปใช้ในโรงเรียน พบว่าเด็กมีสมาธิเพิ่มขึ้นและพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง (Schonert-Reichl et al., 2015) ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับหลักกายานุปัสสนาและเวทนานุปัสสนาในพุทธศาสนาที่เน้นการรู้ทันกายใจเพื่อสร้างความสงบอย่างเป็นธรรมชาติในประเทศไทยเอง มีการนำการเคลื่อนไหวช้าแบบสติ (Mindful Movement) ไปใช้กับเด็กสมาธิสั้น พบว่าช่วยปรับพฤติกรรมและความสามารถในการควบคุมตนเองได้ดีขึ้น ซึ่งสะท้อนการประยุกต์ใช้สติในอิริยาบถ 4 ของพุทธธรรมโดยตรง (นพรัตน์ พรหมจาด, 2566)

สรุปโดยภาพรวม แนวปฏิบัติสมาธิในพุทธธรรมมีลักษณะเป็นระบบ มีเหตุผลรองรับ และเชื่อมโยงกับสุขภาวะองค์รวมทั้งทางกาย-ใจได้อย่างชัดเจน แตกต่างจากแนวพรตก่อนพุทธกาลที่เน้นความสุดโต่งและขาดมิติทางปัญญา การวิเคราะห์ข้างต้นจึงยืนยันว่าพุทธธรรมโดยเฉพาะสติปัฏฐาน 4 และอานาปานสติ เป็นรากฐานสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้กับการบำบัดสุขภาวะในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในมิติวิชาการ จิตวิทยา และการพัฒนาเด็กอย่างยั่งยืน

การสังเคราะห์ปฏิปทาของพระอริยสาวกเพื่อการสอนเด็ก

การศึกษาปฏิปทาของพระอริยสาวกเป็นฐานสำคัญในการสังเคราะห์หลักการที่เหมาะสมสำหรับการสอนเด็ก เนื่องจากแสดงให้เห็นรูปแบบการฝึกจิตที่เป็นระบบและมี

เหตุผลรองรับ โดยเฉพาะกรณีของ พระราหุลเถระ ผู้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาวิสัยตนเองผ่านหลัก “ใคร่ครวญซ้ำ ๆ” ต่อกายกรรม วาจกรรม และมโนกรรม ตามอัมพลัทธิการาหุลโวกาสสูตร (ไพรัช ลาวัณยากุล, 2548, Thanissaro Bhikkhu, n.d.) หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยาร่วมสมัยว่าด้วย Metacognitive Monitoring ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนา Executive Function ของเด็ก (Gloria Mark, 2023) การให้เด็กทบทวนการกระทำของตนเองอย่างมีเหตุผลจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยภายในและความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง

กรณีของ พระมหากัสสปะ, พระมหาโมคคัลลานะ, และ พระอัญญาโกณฑัญญะ ยังสะท้อนมิติที่แตกต่างของการพัฒนาจิตซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบำบัดสุขภาวะองค์กรของเด็กได้ เช่น พระมหากัสสปะแสดงให้เห็นคุณค่าของความเพียรและความอดทน ซึ่งเป็นรากฐานของการควบคุมตนเอง (พระครูรัตนญาณโสภิต (บุญเลิศ รตนญาโณ), 2558) ขณะที่เรื่องราวของพระมหาโมคคัลลานะผู้มีสมาธิเป็นเลิศ สามารถตีความในเชิงจิตวิทยาว่าการฝึกสมาธิช่วยให้ผู้ปฏิบัติจัดการ “พญานาคทางอารมณ์” อารมณ์รุนแรงหรือความโกรธได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนพระอัญญาโกณฑัญญะแสดงตัวอย่างสำคัญของการตระหนักรู้ผ่านปัญญา (วิปัสสนา) โดยเรียนรู้ว่าความสุดโต่งในการทรมานกายไม่ใช่หนทางสู่ความรู้อย่างแท้จริง แต่ “ทางสายกลาง” คือหลักที่นำไปสู่ความเข้าใจธรรมชาติของกายใจ (แสง จันทรงาม, มปป.)

เพื่อให้เห็นความร่วมมือของหลักการเหล่านี้ งานวิจัยด้านจิตวิทยาการศึกษาในปัจจุบันชี้ว่า การฝึกให้เด็กใช้ทักษะสะท้อนคิด (Reflection) ช่วยลดพฤติกรรมหุนหันพลันแล่นและเพิ่มความสามารถในการจัดการตัวเอง คล้ายกับหลักใคร่ครวญของพระราหุล (Casselmann & Heinrichs, 2022) โครงการ “MindUP” ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งสอนให้เด็กหยุด-หายใจ-สังเกตอารมณ์ก่อนตอบสนอง พบว่าช่วยเพิ่มทักษะด้านสติและลดปัญหาพฤติกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ (Schonert-Reichl et al., 2015) แนวคิดนี้เชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับการฝึกสติและสมาธิตามพุทธปรัชญา ซึ่งเน้นการรู้ตัวก่อนการกระทำ เช่นเดียวกับคำสอนในพระสูตรที่สั่งสอนพระราหุลให้ตรวจสอบเจตนาและผลลัพธ์ของการกระทำทุกครั้ง

ในทำนองเดียวกัน การบำบัดด้วย “Mindful Movement” สำหรับเด็กสมาธิสั้นในประเทศไทย พบว่าการเคลื่อนไหวอย่างรู้ตัวช่วยให้เด็กใจเย็นลงและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการฝึกสติในอริยาบถ 4 ของพระอริยสาวก (นพรัตน์ พรหมจาด, 2566) การฝึกสมาธิตามแนวพระโมคคัลลานะ ที่เน้นความมั่นคงของจิตสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

Tang et al. (2020) ที่พบว่าการศึกษาช่วยเสริมการทำงานของระบบประสาทส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการยับยั้งพฤติกรรมและการจัดการอารมณ์

โดยสรุป ปฏิบัติของพระอริยสาวกให้แบบอย่างที่มีค่าในการสอนเด็ก ทั้งด้านการกำกับตนเอง (พระราหุล) การพัฒนาความอดทนและความเพียร (พระมหากัสสปะ) การตั้งมั่นของจิต (พระมหาโมคคัลลานะ) และการรู้แจ้งผ่านปัญญา (พระอัญญาโกณฑัญญะ) เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาธรรมสมัย จะเห็นว่าหลักพุทธธรรมมีความสอดคล้องสูงกับแนวทางบำบัดสุขภาพองค์รวมในปัจจุบัน ทั้งในด้านสติ สมาธิ และทักษะกำกับตนเอง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเด็กวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ทฤษฎีการขาดสมาธิและผลกระทบต่อจิตวิสัยของเด็กวัยเรียน

ปัญหาการขาดสมาธิในเด็กวัยเรียนเป็นภาวะที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย โดยมีรากเหง้ามาจากความบกพร่องใน Executive Function (EF) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการวางแผน การยับยั้งพฤติกรรม และการจดจ่อ (Gloria Mark, 2023) ความคุ้นชินกับสื่อดิจิทัลและสิ่งเร้ารวดเร็วทำให้เด็กจำนวนมากประสบปัญหาการจัดลำดับข้อมูล โดยสอดคล้องกับ Cognitive Bottleneck Theory และ Selective Attention Theory ซึ่งชี้ว่าระบบประมวลผลของสมองมีขีดจำกัด เมื่อมีสิ่งรบกวนมากเกินไป สมาธิและการเรียนรู้ย่อมลดลง (Pérez-Juárez et al., 2023; สถาบันพัฒนาการเด็กราชชนครินทร์, 2560) อาการที่พบตามเกณฑ์ DSM-V ได้แก่ ความสะเพร่า ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน และการจัดระเบียบงานได้ไม่ดี ซึ่งเป็นผลโดยตรงจาก EF ที่ไม่พัฒนาเต็มที่ในเด็ก

ด้านอารมณ์ เด็กที่มีปัญหาสมาธิมักเผชิญความเครียดและความวิตกกังวลจากผลการเรียนที่ต่ำและการทำงานที่ต้องใช้ความอดทน (สถาบันพัฒนาการเด็กราชชนครินทร์, 2560) ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดในครอบครัวและเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าในผู้ดูแล (ธนิดา ทีปะปาลและคณะ, 2565) ในแง่มิติทางสังคม เด็กที่มีความหุนหันพลันแล่นมักประสบปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์ โดยเฉพาะเมื่อขาดทักษะกำกับตนเองและการรับรู้ผลของพฤติกรรมตนเอง การนำหลัก “ใคร่ครวญก่อนการกระทำ” ของพระราหุลมาใช้ในการบำบัด ช่วยให้เด็กรู้เท่าทันตนเองและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้เหมาะสมขึ้น (Thanissaro Bhikkhu, n.d.)

ด้านมิติร่างกาย สมาธิบำบัดส่งผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง ฮอร์โมน และสมดุลชีวภาพ ทำให้ร่างกายผ่อนคลาย ลดระดับความเครียด และสร้างสภาวะที่เอื้อต่อพัฒนาการทาง

อารมณ์และสติ (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2561; ทศนีเวศ ยะโส, มปป.) ตัวอย่างเช่น การฝึก “SKT สมาธิเคลื่อนไหว” ที่พบว่าสามารถปรับสมดุลสารสื่อประสาทและลดตัวบ่งชี้ภาวะเครียดในผู้ป่วยเบาหวานได้ ซึ่งสะท้อนว่าการปรับสมดุลทางกายมีผลต่อการฟื้นฟูสภาพจิตในระยะยาว

งานวิจัยด้านประสาทวิทยาในปัจจุบันสนับสนุนว่า การฝึกสติและสมาธิเป็นการบำบัดองค์รวมที่สอดคล้องกับพุทธธรรม เช่น งานของ Tang, Hölzel & Posner (2020) พบว่าการฝึกสติช่วยกระตุ้นการทำงานของ Prefrontal Cortex ซึ่งควบคุม EF และช่วยลดความหุนหันพลันแล่น การค้นพบนี้สอดคล้องกับหลัก “จิตตานุปัตสนา” ที่เน้นการรู้เท่าทันจิตและอารมณ์ก่อนตอบสนอง ในอีกด้านหนึ่ง โรงเรียนหลายแห่งทั่วโลกได้ทดลองใช้ “Mindful Classroom” โดยให้เด็กทำอานาปานสติวันละ 3–5 นาที พบว่าระดับความก้าวร้าวลดลง การจดจ่อดีขึ้น และความสัมพันธ์ในชั้นเรียนดีขึ้น (Schonert-Reichl et al., 2015) ซึ่งสะท้อนกับหลักพระราहुที่ให้เด็กตรวจสอบเจตนา ก่อนทำกริยา วาจา หรือการตอบสนองทางสังคม

ในบริบทไทย กรณีสึกษาการใช้ Mindful Movement สำหรับเด็กสมาธิสั้น ชี้ว่าการเคลื่อนไหวแบบมีสติช่วยให้เด็กสามารถ “หยุด-คิด-เลือก” ได้ดีขึ้น ลดพฤติกรรมก้าวร้าวและเพิ่มทักษะการกำกับอารมณ์ (นพรัตน์ พรหมจาด, 2566) ซึ่งสะท้อนการฝึกอิริยาบถ 4 ในพุทธศาสนาที่เริ่มจากการตระหนักรู้ในกายเพื่อนำไปสู่ความสงบของใจ

โดยสรุป ปัญหาการขาดสมาธิในเด็กวัยเรียนเป็นภาวะที่เชื่อมโยงกับพัฒนาการทั้ง 4 มิติอย่างลึกซึ้ง และมีข้อมูลสนับสนุนชัดเจนว่าการฝึกสติและสมาธิตามหลักพุทธธรรมสามารถช่วยเสริม EF ลดความเครียด พัฒนาทักษะสังคม และปรับสมดุลชีวภาพได้อย่างเป็นองค์รวม การวิเคราะห์ทั้งทฤษฎีและกรณีศึกษาแสดงให้เห็นว่าพุทธปรัชญามีความร่วมสมัยและสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมบำบัดสำหรับเด็กได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

รูปแบบสมาธิบำบัดในอิริยาบถ 4 สำหรับเด็กประถม (อายุระหว่าง 6-12 ปี)

การออกแบบโปรแกรมสมาธิบำบัดสำหรับเด็กวัยประถมจำเป็นต้องพิจารณาหลักการเชิงพัฒนาการเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและยั่งยืน ดังนี้

1. หลักการออกแบบเชิงพัฒนาการ (Developmentally Appropriate Practices)

เนื่องจากเด็กวัยประถมมีความสามารถในการจดจำที่จำกัด โปรแกรมการฝึกสมาธิจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ได้แก่ (Phan et al., 2022, Crescentini et al., 2016)

ระยะเวลาที่สั้นลง ควรลดระยะเวลาการฝึกต่อครั้งให้สั้นลง งานวิจัยเชิงประจักษ์แนะนำช่วงเวลาการฝึกต่อวันตั้งแต่ 12 ถึง 27 นาที

ความหลากหลายของประสาทสัมผัส ควรใช้กิจกรรมที่บูรณาการหลายประสาทสัมผัสเข้าด้วยกัน (Multiple Sensory Modalities) และใช้คำอุปมาที่เข้าใจง่าย เช่น การจินตนาการความคิดเป็นก้อนเมฆ หรือการเคลื่อนไหวตามแบบสัตว์

การเน้นกายานุสสนา การเริ่มจากการกำหนดรูปร่างกาย (Kaya) และอิริยาบถ 4 ทำให้สติเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกกิจกรรมประจำวัน (Seamless continuity) และยังหลีกเลี่ยงความผิดพลาดของการนั่งสมาธิที่ไม่ถูกต้องตามหลักโบราณที่อาจทำให้ร่างกายเครียดหรือบาดเจ็บ การนั่งสมาธิสามารถนั่งบนเก้าอี้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องนั่งขัดสมาธิเสมอไป (การทำสมาธิเบื้องต้น อิริยาบถ 4, 2017, หลวงพ่อปราโมทย์ ปาโมชฺโช, 2566)

2. การออกแบบกิจกรรมบำบัดในอิริยาบถ 4

การออกแบบกิจกรรมโดยอาศัยอิริยาบถ 4 (ยืน เดิน นั่ง นอน) ทำให้เด็กสามารถปฏิบัติสมาธิได้อย่างเป็นธรรมชาติและต่อเนื่องทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน โดยเน้นการฝึกกายานุสสนาเป็นหลัก

ตารางที่ 1 แนวทางการออกแบบสมาธิบำบัดในอิริยาบถ 4 สำหรับเด็กประถม (อายุระหว่าง 6-12 ปี)

อิริยาบถ (Posture)	ฐานสติพื้นฐาน	การประยุกต์ใช้ในโรงเรียน	การประยุกต์ใช้ที่บ้าน	อ้างอิงหลัก
นั่ง (Sitting)	กายานุสสนา จิตตานุสสนา	การนั่งเก้าอี้สบาย ๆ (ไม่จำเป็นต้องขัดสมาธิ) กำหนดรู้ลมหายใจสั้น ๆ 5 นาที โดยวางมือบนท้องเพื่อรู้สึกถึงการเข้าออกของลมหายใจ	การนั่งกำหนดความคิดเป็นก้อนเมฆ (Observing thoughts as clouds) หรือเขียนความคิดหลักลงบนกระดาษ ก่อน/หลังทำการบ้าน	Crescentini et al., (2016)

อริยาบถ (Posture)	ฐานสติปัฏฐาน	การประยุกต์ใช้ ในโรงเรียน	การประยุกต์ใช้ในบ้าน	อ้างอิงหลัก
ยืน (Standing)	กายานุปัสสนา (ท่าทาง/การทรงตัว)	ท่า “ยืนผ่อนคลาย ประสานกาย ประสาน จิต” (ปรับจาก SKT 2) เน้นการสำรวจการทรง ตัว และสังเกตความตึง เครียดของร่างกายก่อน เริ่มกิจกรรม	การสำรวจการทรงตัว ขณะรอคอยหรือยืนเล่น โดยสังเกตการสัมผัสพื้น ของเท้า (Physical anchors)	กรมการแพทย์ แผนไทยและ การแพทย์ ทางเลือก, (2561), ทศนี เวช ยะโส, (มปป.)
เดิน (Walking)	กายานุปัสสนา (การเคลื่อนไหว)	เดินจงกรมช้าๆ ในพื้นที่ จำกัด (Slowly walking in the class) ฝึกการ รับรู้สัมผัสเท้าและการ เคลื่อนไหวในแต่ละส่วน ของขา 5-10 นาที	การเดินมีสติไปยังจุด ต่างๆ ในบ้าน (เช่น เดิน ไปห้องน้ำ, เดินไปตัก อาหาร) โดยเคลื่อนไหว ช้ากว่าปกติเล็กน้อย เพื่อ ทันความรู้สึก	สติปัฏฐาน 4 พระราชโพธิ วิเทศ (หลวง พ่อสนุนโน) (2562)
นอน (Lying Down)	เวทนานุปัสสนา, กายานุปัสสนา	(ไม่แนะนำในห้องเรียน ปกติ)	การสแกนร่างกาย (Body Scan) หรือการบริกรรม พุทโธ เพื่อผ่อนคลาย กล้ามเนื้อและความตึง เครียดของร่างกายก่อน นอน	Wang, C. (2025).

3. การบูรณาการเชิงจริยธรรม

การบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธเจ้ากับการปฏิบัติประจำวันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ก่อนสิ้นสุดวันหรือก่อนเข้านอน เด็กควรได้รับการส่งเสริมให้ทบทวนและใคร่ครวญ (Repeated Reflection) ถึงการกระทำของตนเองในวันนี้ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ว่าเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์และเป็นประโยชน์หรือไม่ การปฏิบัติเช่นนี้จะช่วยสร้างทักษะการตรวจสอบตนเอง (Self-monitoring) และเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจทางจริยธรรมในระยะยาว

โดยสรุป โปรแกรมสมาธิบำบัดสำหรับเด็กประถมต้องสอดคล้องกับพัฒนาการ เน้นระยะเวลาฝึกที่สั้น ใช้ประสาทสัมผัสหลากหลาย และเริ่มจากกายานุปัสสนาในอริยาบถ 4

เพื่อให้เกิดการฝึกต่อเนื่องทั้งที่บ้านและโรงเรียน นอกจากนี้ การบูรณาการการใคร่ครวญแบบ พระราหูช่วยเสริมการกำกับตนเองและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของเด็กได้อย่างยั่งยืน

ผลประโยชน์และอนิสงส์เชิงประจักษ์จากสมาธิบำบัด

การทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์สนับสนุนผลลัพธ์เชิงบวกของสมาธิบำบัดสำหรับเด็กวัยเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโปรแกรมที่เน้นการเจริญสติ (Mindfulness-Based Interventions: MBIs) พบดังนี้

1. ผลต่อสติปัญญาและความสนใจ (Attention and Cognitive Gains)

งานวิจัยเกี่ยวกับ Mindfulness-Oriented Meditation (MOM) ในเด็กประจักษ์ว่ามีผลเชิงบวกอย่างเฉพาะเจาะจงในการ ลดปัญหาความสนใจ (Attention Problems) ซึ่งวัดโดยรายงานของครู ผลลัพธ์นี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงกลไกที่สำคัญ การฝึกสมาธิทำให้เกิดการควบคุมความใส่ใจ (Self-regulation of Attention) ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานและเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาความสามารถในการกำกับตนเองด้านอื่น ๆ (Crescentini et al., 2016) การพัฒนาทักษะความใส่ใจและการควบคุมตนเองนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่มีสิ่งรบกวนสูง (Gloria Mark, 2023)

2. ผลต่อสุขภาพจิตและการลดอาการเก็บตัว (Psychological Well-being and Internalizing Problems) MBIs ได้รับการทดสอบในโรงเรียนและพบว่าช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นต่อความเครียด (Resilience to Stress) และช่วยลดอาการวิตกกังวลและอาการเก็บตัว (Internalizing Problems) ได้ (Phan et al., 2022) งานวิจัยบางชิ้นยืนยันว่า MOM มีผลลดปัญหาการเก็บตัวของเด็ก (ตามรายงานของครู) (Porter, B. et al., 2022) กลไกทางพุทธธรรมอธิบายผลลัพธ์นี้ผ่านการเจริญ เวทนานุปัสสนา การฝึกสังเกตความรู้สึกสุขและทุกข์ซ้ำ ๆ จนเข้าใจว่าสภาวะเหล่านั้นเป็นเพียง “ธรรมดา” ที่เกิดขึ้นและดับไป จะทำให้จิตไม่ยึดติดและสามารถวางใจเป็นกลาง (อุเบกขา) ต่อประสบการณ์ทางอารมณ์ได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยลดความทุกข์ทางใจ (สติปฐาน 4 พระราชโพธิวิเทศ (หลวงพ่อบสนโน), 2562)

3. ความคลาดเคลื่อนทางจิตวิทยา

การศึกษาเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นถึงความคลาดเคลื่อนที่น่าสนใจในการประเมินผล ในขณะที่ครูรายงานว่าอาการขาดสมาธิและอาการเก็บตัวของเด็กดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่เด็กเองไม่ได้รายงานถึงอาการซึมเศร้าที่ลดลงอย่างชัดเจน (Crescentini et al., 2016) ความ

แตกต่างกันสามารถอธิบายได้ในเชิงจิตวิทยาพัฒนาการว่า เด็กวัยประถมอาจมีความสามารถในการตรวจสอบตนเอง (Introspective and Metacognitive abilities) ที่ยังไม่พัฒนาเต็มที่ ทำให้พวกเขายังไม่สามารถรายงานความรู้สึกภายในหรือการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่ซับซ้อนได้อย่างแม่นยำ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ใหญ่ การตีความผลการประเมินโปรแกรมสมาธิบำบัดในเด็กวัยเรียนจึงควรให้ความสำคัญกับการวัดผลเชิงพฤติกรรม (Behavioral tasks) และการทำงานของ Executive Function (ตามรายงานของครูหรือผู้ปกครอง) มากกว่าการพึ่งพาการรายงานภาวะอารมณ์เชิงลึกจากตัวเด็กเอง

4. ผลประโยชน์ทางชีวภาพและสุขภาพกาย

นอกเหนือจากผลทางจิตใจแล้ว สมาธิบำบัดยังส่งผลดีต่อสุขภาพกายโดยรวมอย่างชัดเจน ผ่านการปรับสมดุลของระบบชีวภาพ (กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค, 2567) การฝึกสมาธิบำบัดแบบเฉพาะทาง เช่น SKT สามารถช่วยในกระบวนการจัดการโรคไม่ติดต่อ (NCDs) ได้ เช่น การลดน้ำตาลในเลือดในผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่สอง การลดความดันโลหิต และการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ (ทัศนivet ยะโส, มปป.) ผลลัพธ์ทางสรีรวิทยาเหล่านี้ตอกย้ำว่าสมาธิเป็น การปฏิบัติที่ช่วยให้เกิดการปรับสมดุลของระบบต่าง ๆ ในร่างกายอย่างสมบูรณ์ ซึ่งส่งผลดีต่อความสามารถในการควบคุมตนเองและความผาสุกทางจิตใจในที่สุด

โดยสรุป งานวิจัยยืนยันว่าสมาธิบำบัดช่วยพัฒนาความสนใจ ลดปัญหาขาดสมาธิ เพิ่มความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และลดอาการวิตกกังวลในเด็ก ขณะเดียวกันยังเสริม EF และสุขภาพกายผ่านการปรับสมดุลชีวภาพ เช่น ลดความดันและน้ำตาลในเลือด ผลสะท้อนการเจริญสติพื้นฐานที่ช่วยให้เด็กควบคุมตนเองและผาสุกทางใจยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. บทสรุปเชิงสังเคราะห์ สมาธิบำบัดตามหลักสติปัฏฐาน 4 และมีสมาธิปฏิบัติของพระพุทธเจ้า มีความชอบธรรมทางปรัชญาและสอดคล้องกับหลักการทางจิตวิทยาพัฒนาการ ในการนำมาประยุกต์ใช้กับเด็กวัยเรียนอย่างยิ่ง การปฏิเสธการทรมานกายแบบนักพรตก่อนพุทธกาล และการเน้นการใคร่ครวญไตร่ตรองในทุกการกระทำตามแนวทางของพระราหูลเถระ ถือเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาทักษะการกำกับตนเองและ Executive Function ในเด็ก การออกแบบโปรแกรมบำบัดในอิริยาบถ 4 ที่มีระยะเวลาสั้นและเน้นกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการ จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาการขาดสมาธิและเสริมสร้าง

สุขภาพจิตที่ดีในเด็กวัยประถม 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 2.1 การบูรณาการในชีวิตประจำวัน โดยโรงเรียนและผู้ปกครองควรบูรณาการการฝึกสติในอิริยาบถ 4 เข้าไปในกิจกรรมประจำวันอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการนั่ง กายานุปัสสนา และ การเดินจงกรมอย่างช้า ๆ ก่อนเริ่มกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิ 2.2 การสอน Metacognition ควรมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นหลักการใคร่ครวญของพระราहुล (การทบทวนกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม) เพื่อสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมและการตรวจสอบกระบวนการคิดของตนเองอย่างต่อเนื่อง 2.3 การประเมินผลที่เหมาะสมกับพัฒนาการ โดยบุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครองควรทำความเข้าใจความคลาดเคลื่อนทางจิตวิทยาในการประเมินผล และให้ความสำคัญกับการวัดผลเชิงพฤติกรรมและความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง (Executive Function) แทนการพึ่งพาการประเมินภาวะอารมณ์เชิงลึกรายงานตนเองของเด็ก

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2561). สร้างเสริมสุขภาพด้วยสมาธิบำบัดแบบ SKT 1-7 (แผ่นพับ). กรุงเทพมหานคร: กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.
- กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. (2567). การบริหารจัดการโรคเรื้อรังด้วยสมาธิบำบัด SKT การบริการสุขภาพจิตในคลินิกโรคไม่ติดต่อ. ใน รายงานประชุมเชิงปฏิบัติการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและส่งเสริมความเข้มแข็งเครือข่ายป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อ “Virtual NCD Forum” และป่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ครั้งที่ 1, 6 ธันวาคม 2567 ณ โรงแรมอมารี ดอนเมือง แอร์พอร์ต กรุงเทพมหานคร.
- การทำสมาธิเบื้องต้น อิริยาบถ 4. (2017). เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://www.smilerubber.co.th/>
- ทัศนวิเศษ ยะโส. (มปป.). การปฏิบัติสมาธิ SKT สำหรับเด็กนักเรียน (ประถมศึกษา – มัธยมศึกษา). เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://thaicam.dtam.moph.go.th/>
- ธนิดา ทีปะपाल, ปภาสิณี แซ่ตีว, ศราวุธ เรืองสวัสดิ์, ธัญวดี นาคมิตร และณัฏฐ์นรี คำอุไร. (2565). โรคสมาธิสั้นและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อปัญหาพฤติกรรมสมาธิสั้นในเด็กวัยเรียน: การทบทวนวรรณกรรม. วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ, 5 (2), 28-41.

- นพรัตน์ พรหมจาด. (2566). ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบกำกับตนเองต่อความรู้สึกแสวงหา
 สิ่งดีที่เด่นชัดใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหา
 บัณฑิต (การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุรฉัตร ศักดิ์ศรีทวี. จันทร วันเพ็ญ และ ชารินทร์ เพ็ญวรรณ. (2562). การศึกษาเชิงวิเคราะห์
 ตามขวางของปัจจัยที่ส่งผลต่อโรคสมาธิสั้นในเด็กวัยเรียน ผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก
 คลินิกจิตเวชเด็ก โรงพยาบาลสิชล. วารสารวิชาการแพทย์, 33(2), 327-338.
- พระครูรัตนญาณโสภิต (บุญเลิศ รตนญาโณ). (2558). ศึกษาปฏิบัติในการถือธุดงค์ของพระ
 มหากัสสปเถระ. วารสารวันมฆองแหวกพุทธศาสตรปริทรรศน์, 2(1), 83-89.
- ไพรัช ลาวันยากุล. (2548). การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีการศึกษาเพื่อบรรลุดุธรรมของพระราหุล
 เถระ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภักดิ์ทิมวิมล ใสศุริยศพลสุธีร์ และสุมานพ ศิวารัตน์. (2565). การพัฒนาศักยภาพทางความ
 ฉลาดของเยาวชนด้วยอานาปานสติในพระพุทธศาสนา. วารสารวิชาการศรีปทุม
 ชลบุรี, 18(3), 61-74.
- สติปฐาน 4 พระราชโพธิวิเทศ (หลวงพ่อบสนโน). (2562). วัดป่าอภัยคีรี. เรียกใช้เมื่อ 19
 พฤศจิกายน 2568 จาก [https://www.abhayagiri.org/media/LPP_Satipat
 than4_2E_Ebook% 20%281%29.pdf](https://www.abhayagiri.org/media/LPP_Satipatthan4_2E_Ebook%20%281%29.pdf)
- สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์. (2560). คู่มือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคสมาธิสั้น และ
 บทบาทของครูในการดูแลเด็กที่มีอาการสมาธิสั้น. เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ จำกัด.
 แสง จันทร้งาม. (มปป.). ประวัติพระอัญญาโกณฑัญญะ. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2568
 จาก https://thammapedia.com/sankha/maha_kotanya.php
- หลวงพ่อบราโมทย์ ปาโมชโช. (2566). สติปัฏฐาน. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2568 จาก
<https://www.dhamma.com/satipatthana4/>
- Analayo, B. (2004). Satipatthana: The direct path to realization. Windhorse
 Publications.

- Bhikkhu Khemachara. (2024, October 15). Meditation and monasticism: Tracing the historical roots of Buddhist practice. *International Research Journal of Education and Technology*, 6 (10). Retrieved November 19, 2025, from <https://www.irjweb.com/Meditation%20and%20Monasticism%20Tracing%20the%20Historical%20Roots%20of%20Buddhist%20Practice.pdf>
- Casselman, R., & Heinrichs, R. (2022). Reflective practice and its impact on self-regulation in children. *Journal of Educational Psychology*, 114(3), 421–435.
- Crescentini, C., Capurso, V., Furlan, S., & Fabbro, F. (2016). Mindfulness-oriented meditation for primary school children: Effects on attention and psychological well-being. *Frontiers in Psychology*, 7, 805. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00805>
- Gloria Mark. (2023). Speaking of Psychology: Why our attention spans are shrinking. American Psychological Association. Retrieved from <https://www.apa.org/news/podcasts/speaking-of-psychology/attention-spans>
- Kiken, L. G., Garland, E. L., Bluth, K., Palsson, O., & Gaylord, S. A. (2015). From a state to a trait: Trajectories of state mindfulness in meditation during intervention predict changes in trait mindfulness. *Personality and Individual Differences*, 81, 41–46.
- Pérez-Juárez, M. Á., González-Ortega, D., & Aguiar-Pérez, J. M. (2023). Digital distractions from the point of view of higher education students. *Sustainability*, 15(7), 6044. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/su15076044>

- Phan, M. L., Renshaw, T. L., Caramanico, J., Greeson, J. M., MacKenzie, E., Atkinson-Diaz, Z., Doppelt, N., Tai, H., Mandell, D. S., & Nuske, H. J. (2022). Mindfulness-based school interventions: A systematic review of outcome evidence quality by study design. *Mindfulness*, 13(7), 1591–1613. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s12671-022-01885-9>
- Porter, B., Oyanadel, C., Sáez-Delgado, F., Andaur, A., & Peñate, W. (2022). Systematic review of mindfulness-based interventions in child-adolescent population: A developmental perspective. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 12(8), 1220–1243. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/ejihpe12080085>
- Schonert-Reichl, K. A., et al. (2015). Enhancing cognitive and social-emotional development through a simple-to-administer mindfulness-based school program. *Developmental Psychology*, 51(1), 52–66.
- Tang, Y. Y., Hölzel, B. K., & Posner, M. I. (2020). Neurobiological perspectives on mindfulness and self-regulation. *Nature Reviews Neuroscience*, 21, 63–73.
- Thanissaro Bhikkhu. (n.d.). Majjhima Nikaya 61 Ambalatthikarahulovada Sutta Instructions to Rahula. Retrieved from <https://www.vipassana.com/canon/majjhima/mn61.html>
- Wang, C. (2025). Beyond mindfulness: how Buddhist meditation transforms consciousness through distinct psychological pathways. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1649564. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1649564>
- Wara Nyana, & Yeshpal, D. (2023). The Mahasatipatthana Sutta: A comprehensive analysis of the four foundations of mindfulness. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 4(10), 2732–2735. Retrieved from <https://ijrpr.com/uploads/V4ISSUE10/IJRPR18464>

ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลอง
กับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PROBLEM OF TRENDS IN CHANGE
IN CANAL-SIDE COMMUNITIES AND THE DEVELOPMENT OF
TOURISM POTENTIAL ALONG THE SOMTHAWIN CANAL-SIDE,
MUEANG DISTRICT, MAHA SARAKHAM PROVINCE

ชุชนะ ประสีระตา¹, วชิรินทร์ สุทธิชัย² และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ³

Chutsana Praseerata¹, Watcharin Sutthisai² and Somkiet Kietjareon³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹⁻³Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: warissa2023@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 26 พฤศจิกายน 2568;

วันตอบรับบทความ : 28 พฤศจิกายน 2568

Received 13 November 2025; Revised 26 November 2025; Accepted 28 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองสมถวิล 2) ระดับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริม

Citation:

* ชุชนะ ประสีระตา, วชิรินทร์ สุทธิชัย และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1013-1025.

Chutsana Praseerata, Watcharin Sutthisai and Somkiet Kietjareon. (2025). The Relationship Between The Problem Of Trends In Change In Canal-Side Communities And The Development Of Tourism Potential Along The Somthawin Canal-Side, Mueang District, Maha Sarakham Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1013-1025.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คลองสมถวิล 4) ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่คลองสมถวิล เทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไปในพื้นที่คลองสมถวิล ที่ไม่ทราบจำนวน ประชากรที่แน่นอน จำนวน 200 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้น โดยวิธี Enter โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการวิเคราะห์ด้วยการจัดหมวดหมู่เนื้อหา ค่าแจกแจงความถี่และพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองสมถวิล โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ค่าอำนาจพยากรณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง .640 ($R = .640$) ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้เท่ากับร้อยละ 40.90 ($R^2 .409$) และมีค่า $F = 22.268$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ข้อเสนอแนะควรฟื้นฟูคุณภาพน้ำให้ดีขึ้น การบริหารจัดการระบบน้ำอย่างต่อเนื่อง เช่น การบำบัดน้ำเสีย การการจัดหาน้ำสะอาดจากแหล่งอื่นมาช่วยระบายน้ำเสีย ติดตั้งบ่อดักไขมันจากครัวเรือน

คำสำคัญ: ปัญหา, ชุมชน, ศักยภาพ, การท่องเที่ยว

Abstract

This research aimed to study: 1) The level of problem of trends in change along the Somthawin canal-side communities, 2) The level of development of tourism potential along the Somthawin canal-side, 3) The relationship between the problem of trends in change in the canal-side communities and the development of tourism potential along the Somthawin canal-side, 4) To study the suggestions for problem solving and development of the Somthawin canal area, Maha Sarakham Municipality. It was the quantitative research. The research instrument was a questionnaire Using a sample group of 200 general public in the Somthawin canal-side area, with an unknown exact population size. The

statistical methods used for data analysis were frequency distribution, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and linear multiple regression analysis using the Enter method, with statistical significance level of .05. and content categorization, frequency distribution, and descriptive analysis.

The research findings were as follows: 1) The level of problem of trends in change along the Somthawin canal-side communities, was overall at a high level. 2) The level of development of tourism potential along the Somthawin canal-side, was overall at a high level. 3) The predictive power of the relationship between the problem of trend in change along the canal-side community and the development of the potential of tourism along the Somthawin canal-side overall found that the relationship was at a moderate level of .640 ($R = .640$), with statistical significance level at the .05. These could explain the dependent variable was 40.90 percent ($R^2.409$). F equal to 22.268, at statistically significant level of .05. 4) The suggestions should be made to improve water quality, continuous water system management such as wastewater treatment, providing clean water from other sources to help drain wastewater, and installing grease traps for households.

Keywords: Problem, Community, Potential, Tourism

บทนำ

จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย มีรูปร่างคล้ายนกอินทรีกลับหัว ตั้งอยู่บริเวณส่วนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในกลุ่มที่ราบสูงโคราช พื้นที่ 5,291.70 ตร.กม. (อันดับที่ 42 ของประเทศ) หรือประมาณ 3.38 ล้านไร่ เมืองมหาสารคาม และเทศบาลเมืองมหาสารคาม สภาพทั่วไป เมืองมหาสารคาม ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางของจังหวัดมหาสารคาม มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำชี เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม สภาพภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน มีฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว เทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล ที่มีบทบาทในการดูแลและพัฒนา

พื้นที่เขตเมืองของจังหวัดมหาสารคาม ครอบคลุมพื้นที่สำคัญด้านการศึกษา การบริหารราชการ และการค้า เป็นศูนย์กลางของระบบคมนาคมในพื้นที่โดยรอบ มีถนนสายสำคัญและสถานีขนส่งที่เชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง เศรษฐกิจ เศรษฐกิจของเมืองมหาสารคามมีความหลากหลาย โดยมีภาคการศึกษาและการบริการเป็นภาคเศรษฐกิจหลัก นอกจากนี้ยังมีภาคเกษตรกรรมในพื้นที่รอบนอก โดยเฉพาะการปลูกข้าว พืชไร่ และการเลี้ยงสัตว์ แม้ว่าเมืองมหาสารคามจะไม่ใช่มหานครขนาดใหญ่ แต่ก็มีการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น สังคม สังคมในเมืองมหาสารคามมีลักษณะเป็นชุมชนที่อบอุ่นและมีความเป็นกันเอง วิถีชีวิตผสมผสานระหว่างความเป็นเมืองและความเป็นท้องถิ่น ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอีสาน เทศบาลเมืองมหาสารคามได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การจัดบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน การดูแลผู้สูงอายุ และการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม (เทศบาลเมืองมหาสารคาม. 2565)

คลองสมถวิล ได้เริ่มมีการขุดสร้างคลองเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2477 โดยหลวงอังคนานุรักษ์ (ร.อ. สมถวิล เทพาคำ ข้าหลวงประจำจังหวัดมหาสารคามเห็นว่าเมืองมหาสารคามเป็นเมืองที่กั้นดารน้ำ แหล่งน้ำที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ประโยชน์กับพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งแต่ก่อนพื้นที่บริเวณคลองสมถวิลเป็นที่ดินของชาวเมืองมหาสารคามประมาณ 40 รายที่ได้อุทิศที่ดินให้ในการขุดคลอง เพื่อที่จะทำให้เมืองมหาสารคามมีคูน้ำล้อมรอบ และควรขุดคูคันดินเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการกสิกรรม เป็นถนนสัญจร อีกทั้งเพื่อความสวยงามด้านภูมิทัศน์ เมืองจึงเริ่มเกิดการตั้งถิ่นฐานบริเวณพื้นที่คลองสมถวิลเพิ่มมากขึ้นนับจากนั้นเป็นต้นมา (Museum Thailand. 2560) คลองสมถวิลนั้นถือว่าเป็นสายแห่งชีวิตที่อยู่กับชาวมหาสารคามทั้งเล่นน้ำ ยกส่ดงหาปลา และมีน้ำใสสวยงาม การตั้งถิ่นฐานแต่เดิมตั้งบนที่ราบสูงบริเวณริมน้ำและประกอบอาชีพทำการเกษตรบนพื้นที่ราบต่ำของเมือง และด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ของเมืองทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองมหาสารคาม (เมธี พิริยการนนท์. 2557) ดังนี้ ปัญหาน้ำเสียและมลพิษ น้ำเน่าเสีย จากการระบายน้ำเสียโดยตรงจากชุมชนร้านค้า และสถานศึกษาโดย ไม่มีการบำบัดที่เหมาะสม กลิ่นเหม็นและคุณภาพน้ำต่ำ ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำในคลองและการสะสมของขยะและตะกอนในคลอง ทำให้เกิดการอุดตันและน้ำไม่ไหลเวียนปัญหาการจัดการขยะ มีการทิ้งขยะลงในคลองอย่างต่อเนื่อง จากประชาชนที่อาศัยอยู่รอบบริเวณขาดระบบคัดแยกหรือการจัดเก็บขยะที่ดี ทำให้ขยะล้นไหลเข้าสู่คลองการบุกรุกพื้นที่คลอง มีการก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างล้ำลำคลอง

ส่งผลให้คลองแคบลงและไหลเวียนของน้ำไม่ดี มีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะขัดต่อกฎหมาย และทำให้การพัฒนาในระยะยาวติดขัด ขาดการบำรุงรักษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โครงการฟื้นฟูคลองมีเป็นระยะ แต่ไม่มีการติดตามและบำรุงรักษาอย่างยั่งยืน ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในระยะยาวผลกระทบต่อภาพลักษณ์และการท่องเที่ยว คลองสมถวิลเคยเป็นจุดเด่นกลางเมืองมหาสารคาม แต่ปัจจุบันภาพลักษณ์เสื่อมโทรม ส่งผลต่อความน่าอยู่ของเมืองและการดึงดูดนักท่องเที่ยว (เทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2565)

งานวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นศึกษาเรื่องแนวทางการฟื้นฟูบึงบาคลองสมถวิล โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่อันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองมหาสารคาม สามารถเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในเมือง และการฟื้นฟูคุณภาพน้ำให้ดีขึ้น เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะสามารถทำให้ผู้คนเข้าใจถึงความสำคัญ และเห็นคุณค่าของคลองสมถวิล เพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูที่ยั่งยืนร่วมกับนวัตกรรมตามยุคสมัยต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อีกทั้งสร้างความภาคภูมิใจต่อสังคมและยังเป็นการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองสมถวิลอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่คลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนทั่วไปในพื้นที่คลองสมถวิล เทศบาลเมืองมหาสารคาม ประชากรที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนทั่วไป โดยผู้วิจัย ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non – probability Sampling) สุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จากประชาชนทั่วไปในพื้นที่คลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บข้อมูล อย่างน้อย 200 คน (Seymour Sudman. 1976) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 200 คน

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างเครื่องมือ

(1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง การพัฒนา และการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว

(2) กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรายละเอียดแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ

(3) สร้างแบบสอบถาม

(4) ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

(1) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนทั่วไปที่มาในพื้นที่คลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างวันที่ 1-10 กันยายน 2568 จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1970) ได้ค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.980

(2) จัดพิมพ์แบบสอบถามแล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ขอนหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายกเทศบาลเมืองมหาสารคาม

(2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

(2) ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

(3) กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับมาก
- 3 หมายถึง ระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับน้อย
- 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

(4) การวิเคราะห์ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและระดับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

- 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ระดับการพัฒนามากที่สุด
- 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ระดับการพัฒนามาก
- 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ระดับการพัฒนาปานกลาง
- 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ระดับการพัฒนาน้อย
- 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ระดับการพัฒนาน้อยที่สุด

(5) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้สถิติการหาความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) โดยเกณฑ์การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย (Walte, 1971)

(6) ในกรณีแบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่คลองสมถวิล เทศบาลเมืองมหาสารคาม ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดให้เป็นระเบียบหมวดหมู่ โดยการจัดกลุ่มข้อความ หรือประโยค (Grouping) ที่มีลักษณะ หรือความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงกันและแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 มีอายุ ส่วนใหญ่อายุ 28-37 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.50 มีระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 อาชีพส่วนใหญ่ พนักงานบริษัทหรือเอกชน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 และสถานะประชากรส่วนใหญ่ ที่อยู่ในทะเบียนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม (ยกเว้นเทศบาลเมืองมหาสารคาม) จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00

2. ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ปัญหาคุณภาพและการใช้งานเครือข่ายน้ำ รองลงไปปัญหาความสะอาด ปลอดภัยของพื้นที่สาธารณะ ปัญหาการสูญเสียสุนทรียภาพ ปัญหาการสูญเสียองค์ความรู้ด้านการเกษตรกรรมภูมิปัญญาและวิถีชีวิต ปัญหาการเปลี่ยนแปลงประชากรและการอยู่ในชุมชน และปัญหาขาดความหลากหลาย ดึงดูดกิจกรรม และความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

3. ระดับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 8 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของริมคลองสมถวิล ด้านความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล ด้านการบริหารจัดการริมคลองสมถวิล ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านความดึงดูดของริมคลองสมถวิล ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในริมคลองสมถวิล และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ด้านสภาพแวดล้อมริมคลองสมถวิล

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .297 หากพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาการเปลี่ยนแปลงประชากรและการอยู่ในชุมชน มีสัมพันธ์มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันสูงที่สุด อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .490 ส่วนที่มีสัมพันธ์มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันน้อยสุด คือ ปัญหาการสูญเสียสุนทรียภาพ อยู่ระดับต่ำมาก .115 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจพยากรณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม พบว่า ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง .640 ($R = .640$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้เท่ากับร้อยละ 40.90 ($R^2 .409$) โดยตัวแปรผลปัญหาขาดความหลากหลาย ดึงดูดกิจกรรม และความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก มีค่าสูงสุด คือ .916 และปัญหาความสะอาดปลอดภัยของพื้นที่สาธารณะ มีความสัมพันธ์เชิงบวก มีค่าความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ .166 และมีค่า $F = 22.268$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ ควรฟื้นฟูคุณภาพน้ำให้ดีขึ้น การบริหารจัดการระบบน้ำอย่างต่อเนื่อง เช่น การบำบัดน้ำเสีย การกำจัดน้ำเสียจากแหล่งอื่นมาช่วยระบายน้ำเสีย ติดตั้งบ่อดักไขมันจากครัวเรือน ปัญหากฎระเบียบ ควรมีการออกกฎที่เข้มงวดป้องกันการทิ้งขยะและน้ำเสียลงคลอง การกำจัดวัชพืชและขยะในคลองอย่างสม่ำเสมอ มาตรฐานจากแหล่งชุมชนและอุตสาหกรรมก่อนปล่อยทิ้ง การฟื้นฟูสภาพน้ำด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ควรเพิ่ม/สร้างพื้นที่สีเขียว ริมคลองน่ามอง เมืองน่าอยู่ ทัศนียภาพที่สวยงาม พัฒนาการส่งเสริมให้คลองมีบทบาทในเชิงนันทนาการที่ทันสมัย แหล่งพักผ่อนสาธารณะ พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับภูมิทัศน์ให้สวยงาม บูรณาการกับจังหวัด ส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่นของย่านริมคลอง แหล่งน้ำเชิงประวัติศาสตร์ของเมือง เพื่อการอนุรักษ์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นต้น

อภิปรายผล

1. ระดับปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองสมถวิลอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาทุกปัญหาทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ริมคลองสมถวิลมีปัญหามาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.64-4.04 โดยเฉพาะปัญหาคุณภาพและการใช้งานเครือข่ายน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม มลภาวะของพื้นที่คลอง น้ำ บริเวณคลองสมถวิล การขยายตัวของเมือง การขาดการกำกับดูแลการใช้งาน เครือข่ายและการควบคุมมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ คุณภาพชีวิตของชาวชุมชนเสื่อมลง คุณภาพชีวิตส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานและใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้น ทำให้ประชาชนมองว่าก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายด้านการดูแลสุขภาพสูงขึ้นและวิถีสัมพันธ์กับคลองสมถวิลลดลง สอดคล้องกับงานวิจัย นงนาฏ พูลสมบัติ (2563) ศึกษา

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชน กรณีศึกษาชุมชนศิรีวัง จังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรีวัง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชน ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมและลักษณะทางเศรษฐกิจ ซึ่งพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนศิรีวังในยุคก่อนเกิดการท่องเที่ยว เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีสาเหตุมาจากภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ ทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้โดยนำจุดเด่นทางธรรมชาติและระบบนิเวศมาใช้ในการพัฒนาชุมชน จนเกิดยุครุ่งเรืองทางการท่องเที่ยว ชุมชนได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมายจากการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านั้นได้ส่งผลเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่และวิถีชีวิตชุมชน

2. ระดับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความสวยงามของคลองสมถวิล ลักษณะเฉพาะหรือเด่นในตัวเองในคลองสมถวิล ความเก่าแก่ มนต์ขลัง เส้นทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรุฒา พรมประสิทธิ์ (2565) ศึกษา ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษากำนันบ้านต๋น ตำบลบ้านต๋น อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่นำมาสู่ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านต๋นนั้น ประกอบด้วย 1) วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์ 2) ผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์และการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล 3) ความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนกฎระเบียบข้อตกลง 4) ความตื่นตัวในการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก 5) มีการดำเนินงานในลักษณะของเครือข่าย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลอง ประกอบด้วย ปัญหาการเปลี่ยนแปลงประชากรและการอยู่ในชุมชน ปัญหาการสูญเสียสุนทรียภาพ ปัญหาการสูญเสียองค์ความรู้ด้านการเกษตรกรรมภูมิปัญญาและวิถีชีวิต ปัญหาคุณภาพและการใช้งานเครือข่ายน้ำ ปัญหาความสะอาด ปลอดภัยของพื้นที่สาธารณะและปัญหาขาดความหลากหลาย ดึงดูดกิจกรรม และความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ทุกปัญหามีความสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัญหาทั้ง 6 ปัญหาเป็นปัญหาสำคัญหรือปัญหาหลักที่ส่งผลต่อศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงประชากรและการอยู่ในชุมชน ปัญหาการสูญเสียสุนทรียภาพ ปัญหาการสูญเสียองค์ความรู้ด้านการเกษตรกรรม เป็นต้น ล้วนแต่ส่งผลโดยตรง แต่ประชาชนต่างถิ่นฐานอาจมีมากจึงทำให้มุมมองต่างๆ ยังอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ความหลากหลาย ดึงดูด

กิจกรรม และความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่ส่งผลในระดับสูงที่ชัดเจนมาก สอดคล้องกับงานวิจัย อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ (2564) ศึกษา การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลกีดช้าง ประกอบด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตำบลกีดช้างที่มีศักยภาพสูง ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและกีฬา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเทศและอนุรักษ์ ตามลำดับ เนื่องจากมีกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมจากการดูแลช้างหรือปางช้าง เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ มีการเข้าถึงที่สะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านค้า ร้านอาหาร และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก็พบมากเช่นเดียวกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ว่า ปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลองสมถวิลอำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงชุมชนริมคลอง ทุกปัญหามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ควรแก้ปัญหาปัญหาคูณภาพและการใช้งานเครือข่ายน้ำ โดยแก้ไขปัญหามลภาวะของพื้นที่คลอง น้ำ บริเวณคลองสมถวิล สภาพแวดล้อมคลอง น้ำ บริเวณคลองสมถวิล การขยายตัวของเมือง การขาดการกำกับดูแลการใช้งาน เครือข่ายและการควบคุมมลพิษที่ส่งผลต่อสุขภาพ เช่น มีกฎ ระเบียบบังคับ จัดแหล่งกำจัดขยะ ปรับพื้นที่สีเขียว เป็นต้น 1.2 ควรแก้ปัญหาความสะอาด ปลอดภัยของพื้นที่สาธารณะ แก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลจนไม่สะอาด ปลอดภัย กลิ่น เสียง มลพิษต่าง ๆ ที่กระทบต่อความสะอาดและปลอดภัย เช่น ให้ครัวเรือน ร้านค้า อุตสาหกรรม มีการจำกัดสิ่งปฏิกูลหรือให้น้ำสะอาดก่อนไหลลงคลอง มีแหล่งพักหรือดักขจัดสิ่งปฏิกูล เป็นต้น 1.3 ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของริมคลองสมถวิล เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยี ที่จอดรถเพียงพอและปลอดภัย ถนน และเส้นทางจราจร เป็นต้น 1.4 ควรพัฒนาด้านความมีชื่อเสียงในปัจจุบันของริมคลองสมถวิล ให้เป็นที่เป็นที่

ที่รู้จักของคนในพื้นที่ เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในจังหวัด เช่น ร้านค้า แหล่งท่องเที่ยว ความสวยงาม กิจกรรมต่าง ๆ ความสะอาด ปลอดภัย เป็นต้น 1.5 ควรแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงประชากรและการอยู่ในชุมชน อย่างจริงจัง เช่น การย้าย ประชากรแฝง การดูแลการบริการต่าง ๆ จุดบริการอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การมีงานทำ เป็นต้น เพราะมีความสัมพันธ์การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวริมคลองสมถวิล 1.6 ควรฟื้นฟูคุณภาพน้ำให้ดีขึ้น ดำเนินการบริหารจัดการระบบน้ำอย่างต่อเนื่อง เช่น การบำบัดน้ำเสีย การการจัดหาน้ำสะอาดจากแหล่งอื่นมาช่วยระบายน้ำเสีย ติดตั้งบ่อดักไขมันจากครัวเรือน 1.7 ควรมีการออกกฎที่เข้มงวดป้องกันการทิ้งขยะและน้ำเสียลงคลอง การกำจัดวัชพืชและขยะในคลองอย่างสม่ำเสมอ มาตรฐานจากแหล่งชุมชนและอุตสาหกรรมก่อนปล่อยทิ้ง เพื่อป้องกันมลพิษ และการฟื้นฟูสภาพน้ำด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรวิจัย เรื่องการบูรณาการและการหล่อหลอมแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาพื้นที่สีเขียว และการสร้างพื้นที่ให้เป็นแหล่งรายได้ เศรษฐกิจและแหล่งท่องเที่ยวของริมคลองสมถวิลอย่างทันสมัยและยั่งยืน 2.2 ควรวิจัย การปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนทั่วไปและคนในพื้นที่รักและหวงแหนริมคลองสมถวิล 2.3 ควรวิจัยเชิงนวัตกรรมสร้างสิ่งทันสมัยล้ำหน้าทางเทคโนโลยีและความร่วมสมัยของคลองสมถวิล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้การช่วยเหลือ และดูแล ในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตั้งแต่ต้น จนเสร็จสมบูรณ์ ตลอดจนคณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาค เอกชน รวมทั้งคณาจารย์พิเศษทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ได้ตอบแบบสอบถามครั้งนี้ และเทศบาลเมือง ร้านค้า และประชาชนทั่วไปที่อำนวยความสะดวกและร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อชนะชัย ประสีระดา และคุณแม่ นางสาวนุจรี ประพฤตินอกผู้ให้กำเนิด สั่งสอน เป็นกำลังใจสำคัญและอยู่เคียงข้างลูกเสมอ ทำให้การเรียนรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ประสบความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณทุก ๆ คน

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบูรพาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนสร้างความเจริญด้านการศึกษาและประสิทธิประสาทวิชาให้ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลเมืองมหาสารคาม. (2565). แผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศบาลเมืองมหาสารคาม ประจำปี พ.ศ. 2566-2570. เทศบาลเมืองมหาสารคาม.
- นงนาฏ พูลสมบัติ. (2563). ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนกรณีศึกษาชุมชนศิรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ การผังเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการผังเมือง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เมธี พิริยการนนท์. (2557). การศึกษาวิวัฒนาการของเมืองกับความสัมพันธ์ด้านมิติทางประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ฉบับพิเศษ (2557), 37-42.
- วีรญา พรหมประสิทธิ์. (2565). ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาบ้านนาต้นจั่น ตำบลบ้านดึก อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย. ใน วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อัญฉิยาพร คันธมาลาเจริญ. (2564). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนผังเมืองและสภาพแวดล้อม. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological test. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Museum Thailand 2560. คลองสมถวิล จังหวัดมหาสารคาม. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2568 จาก <http://www.museumthailand.com/storytelling>.
- Seymour Sudman. (1976). Applied Sampling. New York: Academic Press.
- Williams, Walter. (1971). Social Policy Research and Analysis: The Experience in the. Federal Social Agencies. New York: American Elsevier.

ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน*

WORK EFFECTIVENESS OF EMPLOYEE PERFORMANCE

BANG PA-IN INDUSTRIAL ESTATE

ศักดิ์ดา เกิดการ

Sakda Kadkran

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: sakdathum@gmail.com

วันที่รับบทความ : 27 สิงหาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 3 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 5 ตุลาคม 2568

Received 27 August 2025; Revised 3 October 2025; Accepted 5 October 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน และ 2) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.85 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.925 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 ราย พิจารณาจากตารางของ Krejcie & Morgan วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (69.58%) อายุ 20–30 ปี (49.74%) โสด (59.26%) จบมัธยมศึกษาตอนต้น (49.21%) มีประสบการณ์ทำงาน 1–5

* ศักดิ์ดา เกิดการ. (2568). ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1026-1037.

Sakda Kadkran. (2025). Work Effectiveness Of Employee Performance Bang Pa-In Industrial Estate.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1026-1037.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ปี (50.53%) และรายได้ 10,000–15,000 บาท/เดือน (46.30%) 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$, S.D. = .751) โดยด้านปริมาณงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.72$, S.D.=.790), รองลงมาคือด้านเวลา ($\bar{X}=3.71$, S.D.= .738) และต่ำสุดคือด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{X}=3.65$, S.D.= .751)

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการทำงาน, พนักงาน, นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน

Abstract

This research aims to 1) examine the job performance of employees at Bang Pa-in Industrial Estate and 2) compare their performance based on personal factors. A multiple-choice questionnaire was used, covering personal factors and job performance. Content validity, reviewed by three experts, yielded an IOC of 0.85. Reliability tested via Cronbach's Alpha showed a coefficient of 0.925. The sample size of 372 was based on the Krejcie and Morgan table. Data analysis included descriptive statistics (frequency, percentage, mean, standard deviation) and inferential statistics. One-Way ANOVA identified group differences, followed by Fisher's LSD for pairwise comparisons.

Results showed most respondents were female (69.58%), aged 20–30 (49.74%), and single (59.26%). Nearly half had lower secondary education (49.21%), with 1–5 years of work experience (44.71%) and monthly incomes between 10,000–15,000 baht (50.53%). Job performance was rated high overall, with a mean of 3.69 (S.D. = 0.751). Work quantity scored highest (3.72), followed by time management (3.71) and cost efficiency (3.65). The study indicates that personal factors like gender, age, education, experience, and income significantly influence job performance. These findings can assist industrial estate management in creating effective policies to improve employee productivity.

Keywords: Work Efficiency, Employee, Bang Pa-in Industrial Estate

บทนำ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนับเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในทุกมิติ กล่าวคือ หากองค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง ย่อมก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ส่งผลต่อการสร้างผลกำไร ตลอดจนการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงองค์กรที่กำหนดไว้ (Delaney, 1996) การสร้างผลงานที่มีคุณภาพจึงมิได้เป็นเพียงการตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้าเท่านั้น หากแต่ยังสะท้อนถึงศักยภาพขององค์กรในการดำรงความมั่นคงและการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสามารถพิจารณาได้จากหลายมิติ อาทิ คุณภาพของงานที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ปริมาณงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ การใช้เวลาในการดำเนินงานที่มีความเหมาะสมภายใต้หลักเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนด ตลอดจนการบริหารจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อควบคุมค่าใช้จ่ายให้อยู่ในระดับต่ำที่สุด องค์กรที่ให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ดังกล่าวย่อมมีแนวโน้มที่จะบรรลุความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

นอกจากนี้ ความสำเร็จขององค์กรยังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจาก “บุคลากร” เป็นปัจจัยหลักที่มีบทบาทต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงาน หากบุคลากรมีศักยภาพสูงและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายเชิงองค์กรอย่างเต็มที่ (Pfeffer, 1998) ทั้งนี้ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับการตอบสนองต่อความต้องการทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กร เมื่อความต้องการเหล่านี้ได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดแรงจูงใจที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว (ฉัตรภรณ์ กาทองทุ่ง, 2560)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างตามปัจจัยประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน และรายได้ต่อเดือน ผลการวิจัยคาดว่าจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน ตลอดจนเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับองค์กรอื่น ๆ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมบางปะอินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม เพศ อายุ สถานะภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาทำงาน และรายได้ต่อเดือน

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. อุตสาหกรรมการผลิต (Manufacturing Industry)

กระบวนการแปรรูปวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนให้เป็นสินค้าโดยใช้แรงงาน เครื่องจักรหรือเทคโนโลยี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตสินค้าที่จับต้องได้และสามารถนำออกจำหน่ายหรือใช้ประโยชน์ได้ในภาคธุรกิจหรือภาคครัวเรือน “อุตสาหกรรมการผลิต หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปวัตถุดิบให้กลายเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูป โดยใช้แรงงาน เครื่องมือ เครื่องจักร และกระบวนการผลิตต่าง ๆ” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567)

กระบวนการผลิตสินค้าเพื่อการใช้หรือจำหน่าย โดยการแปรสภาพวัตถุดิบหรือวัสดุต่าง ๆ จากทรัพยากรที่มีอยู่ ผ่านกระบวนการซึ่งใช้เครื่องจักร อุปกรณ์ แรงงาน และเทคโนโลยี อุตสาหกรรมการผลิตมีบทบาทสำคัญคือการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ไม่เพียงแต่ในด้านการสร้างรายได้ และการจ้างงาน แต่ยังมีผลต่อการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2566)

อุตสาหกรรมการผลิต (Manufacturing Industry) หมายถึง กระบวนการแปรรูปวัตถุดิบหรือวัสดุต่าง ๆ ให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูปที่สามารถนำไปใช้หรือจัดจำหน่ายได้ โดยอาศัยแรงงาน เครื่องจักร เครื่องมือ และเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าแก่ทรัพยากรและตอบสนองความต้องการของตลาดอุตสาหกรรมการผลิตมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งในด้านการสร้างรายได้ การ

จ้างงาน และการพัฒนาขีดความสามารถของแรงงานนอกจากนี้ ยังมีส่วนส่งเสริมการวิจัย และพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนยกระดับเทคโนโลยีในภาคธุรกิจ

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร

Hofstede (1980) กล่าวว่า แบบแผนความคิด ความรู้สึกของสมาชิกที่ได้รับการกำหนดร่วมกันภายในองค์กร ซึ่งมีผลทำให้องค์กรนั้นแตกต่างไปจากองค์กรอื่น

ประชัน หันชัยเนาว์ (2561) กล่าวว่า สภาพทั่วไปภายในองค์กรใช้เป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา อาจประกอบด้วยค่านิยม ข้อสมมติฐานพื้นฐาน ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ศีลธรรม ประเพณี ที่มีความเชื่อ ความศรัทธาร่วมกันของสมาชิกในองค์กร มีการสื่อสารทางสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้น รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการปรับตัว

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมองค์กรคือ ค่านิยม ความเชื่อ ความคิด และแบบแผนการปฏิบัติที่สมาชิกในองค์กรยอมรับร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐาน ในการกำหนดพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของบุคลากร อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความร่วมมือ ความผูกพัน ตลอดจนประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จขององค์กร

3. สมรรถนะในการปฏิบัติงาน

อาภรณ์ ภู่วิทยาพันธุ์ (2560) กล่าวว่า สมรรถนะคือ ขีดความสามารถ ศักยภาพ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยสามารถอธิบายผ่าน “ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model)” ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ส่วนที่อยู่เหนือน้ำ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) และ ทักษะ (Skill) ที่สามารถสังเกตและพัฒนาได้โดยตรง 2) ส่วนที่อยู่ใต้น้ำ ได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะบุคคล (Attributes) เช่น บุคลิกภาพ เจตคติ และแรงจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การทำงาน

มหาพรหมวัน (2561) กล่าวว่า สมรรถนะคือ กลุ่มของ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยคุณลักษณะเหล่านี้ครอบคลุมทั้ง บุคลิกภาพ ค่านิยม และพฤติกรรม ที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของการทำงาน และสามารถแยกแยะบุคคลที่มีผลงานยอดเยี่ยมออกจากผู้อื่นได้

Tobin (2008)

กล่าวว่า สมรรถนะคือ ความสามารถในการทำบางสิ่งบางอย่างได้ดี (Ability to do something well) ซึ่งสามารถกำหนดและระบุได้ตามบทบาทงาน (Job Role) และเมื่อบุคคลตรงกับสมรรถนะที่กำหนด จะสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวัง

สมรรถนะ (Competency) คือ การผสมผสานระหว่าง ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการทำงานและผลลัพธ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 372 ราย แล้วนำข้อมูลที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องในการกำหนดรหัสและจัดลำดับข้อมูล เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ประมวลผลต่อไป

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร พนักงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จำนวนทั้งหมด 11,478 ราย (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง พนักงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน ทำการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ (Krejcie & Morgan) กำหนดค่าความคาดเคลื่อนที่ 0.05 จากจำนวนประชากร 11,478 ราย ผลการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง 372 ราย 2.

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานะภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปะอินจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา ด้านค่าใช้จ่าย ประกอบด้วยข้อคำถามรวม 20 ข้อ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 4 ด้าน โดยลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน 372 ราย และนำข้อมูลที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องในการกำหนดรหัส และจัดลำดับข้อมูล เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ประมวลผลต่อไป

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ คือค่าดัชนีความสอดคล้องแบบทดสอบกับจุดประสงค์ใช้การวิเคราะห์ ใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟา (α -Coefficient)

4.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ประกอบด้วย การหาค่าที (t-test) การหาค่าความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA) และ การหาค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ Fisher's Least Significance Difference : LSD

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 263 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.58 อายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 188 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.74 มีสถานะภาพโสด จำนวน 224 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.26 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 186 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.21 ประสบการณ์การทำงาน ระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 191 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.53 มีรายได้ระหว่าง 10,000-15,000 บาท/เดือน จำนวน 175 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.30

2. ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น		แปลความ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านคุณภาพของงาน	3.68	0.711	มาก
2. ด้านปริมาณงาน	3.72	0.790	มาก
3. ด้านเวลา	3.71	0.738	มาก

4. ด้านค่าใช้จ่าย	3.65	0.765	มาก
รวม	3.69	0.751	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69, S.D = 0.751) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านปริมาณงาน มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.72, S.D = 0.790) รองลงมาคือ ด้านเวลา ($\bar{X}$ = 3.71, S.D = 0.738) และต่ำที่สุดคือ ด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{X}$ = 3.65, S.D = 0.751)

3. การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 2 การพิสูจน์สมมติฐานที่ว่าบุคลากรที่มี เพศ แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน

เพศ	ชาย		หญิง		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านคุณภาพของงาน	3.54	0.741	3.90	0.578	2.859	.005*
2. ด้านปริมาณงาน	3.64	0.832	4.18	0.527	3.864	.000*
3. ด้านเวลา	3.72	0.798	4.14	0.474	3.135	.002*
4. ด้านค่าใช้จ่าย	3.68	0.827	4.04	0.564	2.584	.002*
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวม	3.64	0.745	4.06	0.466	3.372	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 จากการพิสูจน์สมมติฐานพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ดีที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 การพิสูจน์สมมติฐานที่ว่าปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแตกต่างกัน

ปัจจัยส่วนบุคคล		One-Way ANOVA: F-test				
		SS	df	M.S	F	Sig.
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	2.802	3	.933	1.519	.210
	ภายในกลุ่ม	417.478	178	.586		
	รวม	420.280	181			
สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2.142	3	.582	1.145	.332
	ภายในกลุ่ม	105.137	178	.508		
	รวม	107.279	181			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	5.903	3	1.181	2.409	.038*
	ภายในกลุ่ม	86.260	176	.490		
	รวม	92.163	181			
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	2.506	3	.835	1.659	.178
	ภายในกลุ่ม	89.657	178	.504		
	รวม	92.163	181			
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	8.118	3	2.706	5.731	.001*
	ภายในกลุ่ม	84.045	178	.472		
	รวม	92.163	181			

จากการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และ ด้านค่าใช้จ่าย ไม่ต่างกัน

จากการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบ

แบบสอบถามที่มีสถานภาพต่างกัน จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลาด้านค่าใช้จ่ายไม่ต่างกัน

จากการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านปริมาณงานต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงานและด้านเวลา ด้านค่าใช้จ่าย ไม่ต่างกัน

จากการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา ด้านค่าใช้จ่าย ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ประชากรที่มีรายได้แตกต่างกันมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจ และทฤษฎีความพึงพอใจในงานที่ชี้ว่ารายได้มีอิทธิพลต่อคุณภาพและแรงจูงใจในการทำงาน ผลดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานของ อัครเดช ไหมจันทร์ (2561) และนุจริย์ แซ่จิว (2561) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น รายได้ อายุ และทักษะ มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน สอดคล้องกับงานของ ชลดา อักษรศิริวิทยา (2559) พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ส่งผลต่อการบริหารเวลา ขณะเดียวกันยังสนับสนุนแนวคิดของ Peterson และ Plowman (1989) ที่มองว่าคุณภาพงานขึ้นอยู่กับมาตรฐานและความพึงพอใจ สรุปได้ว่า รายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทุกมิติของประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งควรนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนาบุคลากรต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20–30 ปี โสด จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสบการณ์ทำงาน 1–5 ปี และรายได้เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10,000–15,000 บาทต่อเดือน ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับที่ดี ด้านที่ทำได้ดีที่สุด คือ ปริมาณงาน รองลงมา คือ การบริหารเวลา ส่วนด้านที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ การควบคุมค่าใช้จ่าย จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลกระทบต่อการทำงานของพนักงาน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้วางแผนปรับปรุงนโยบายหรือการบริหารบุคลากรให้เหมาะสมและเพิ่มประสิทธิภาพในการการทำงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น เช่น ศึกษาในนิคมอุตสาหกรรมอื่น ๆ หรือ เปรียบเทียบระหว่างหลายพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้อ้างอิง เติมนโยบายในระดับกว้างได้มากขึ้น
2. ควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เช่น การสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่มร่วมกับการใช้แบบสอบถาม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมุมมอง ทักษะ และบริบทการทำงานของพนักงานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ภาวะผู้นำวัฒนธรรมองค์กรหรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อให้การวิเคราะห์มีความรอบด้านและสามารถพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายได้อย่างลึกซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2567). จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก <https://www.diw.go.th/webdiw/>
- นริศ มหาพรหมวัน. (2561). รูปแบบสมรรถนะผู้นำโรงเรียนเอกชนสู่มาตรฐานสากล. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ประชัน หันชัยเนาว์. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในการสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในการให้บริการของธนาคารพาณิชย์ไทยพื้นที่ภาคเหนือตอนบนเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2567). โรงงานอุตสาหกรรมนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก <https://www.fti.or.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). อุตสาหกรรม. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก <https://www.nesdc.go.th/nscr/main/>
- อาภรณ์ ภู่วิทยพันธุ์. (2560). การพัฒนาสมรรถนะกลุ่มงาน HR บนแนวคิด 70:20:10 Learning Model. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Delaney, J.T., & Huselid, M.A. (1996). The impact of human resource management practices on perceptions of organizational performance. *Academy of Management Journal*, 39(4), 949–969.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Pfeffer, J. (1998). *The Human Equation: Building Profits by Putting People First*. Harvard Business School Press.
- Tobin, J. (2008). The development of children's rights. In G. Monahan & L. Young (Eds.), *Children and the law in Australia* (p. 26)

ศิลปะการจัดการความเสี่ยงภายใต้ระบบการค้าโลกในปัจจุบัน และอนาคต*

ART OF RISK MANAGEMENT UNDER TODAY'S AND FUTURE GLOBALTRADE SYSTEM

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล¹ และ อุทัย จันทรรัตนกานต์²

Pravej Maharutsakul¹ and Uthai Chantharattanakarn²

¹⁻²มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻²PathumThani University, Thailand

Corresponding Author's Email: pravej@ptu.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 8 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 10 ตุลาคม 2568

Received 28 September 2025; Revised 8 October 2025; Accepted 10 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาศิลปะการจัดการความเสี่ยงในบริบทของ การค้าโลกใหม่ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยง การ จัดการและพลวัตการค้าโลกใหม่ พบว่า การค้าโลกกำลังเคลื่อนจากระบบการค้าเสรีสู่การค้า ต่างตอบแทน แนวทางหนึ่งที่ประเทศจะส่งออกสินค้าไปขายยังตลาดต่างประเทศต้องอาศัยการ จัดการความเสี่ยงผสานเข้ากับทุกขั้นตอนของการวางแผนกลยุทธ์ ที่องค์กรทั้งภาครัฐและ เอกชนไม่ควรแยกส่วนกันทำ เนื่องจากโลกปัจจุบันเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและการ เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว แนวทางการจัดการความเสี่ยงดั้งเดิมเป็นการใช้กลยุทธ์การหลีกเลี่ยง ลด แบ่งปันหรือการยอมรับความเสี่ยงนั้นไม่เพียงพอและไม่สามารถทำหน้าที่ได้อีกต่อไป ที่สำคัญ ผู้นำองค์กรต้องมีศิลปะการจัดการความเสี่ยงโดยต้องมีความรู้ลึกด้านการจัดการความเสี่ยง ร่วมกับทักษะการจัดการทุนมนุษย์ และการประสานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก

Citation:

* ประเวศน์ มหารัตน์สกุล และ อุทัย จันทรรัตนกานต์. (2568). ศิลปะการจัดการความเสี่ยงภายใต้ระบบการค้าโลกในปัจจุบัน และอนาคต. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1038-1050.

Pravej Maharutsakul and Uthai Chantharattanakarn. (2025). Art Of Risk Management Under Today's And Future Globaltrade System. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1038-1050.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

องค์กร มีความเข้าใจเครือข่ายเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งต้องมีกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นปรับตัวเร็วและล้ำหน้า เพื่อรับมือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดไม่ถึงที่อาจอุบัติขึ้นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีใหม่ ความผันผวนตลาดโลก นโยบายต่างประเทศ นโยบายภาษีการค้าระหว่างประเทศ หรือภัยพิบัติรุนแรง ไม่เพียงองค์กรธุรกิจเอกชนที่ส่งออกสินค้าเท่านั้นที่ต้องจัดการความเสี่ยง ทุกองค์กรและรัฐบาลต้องวางแผนเชิงรุก เพื่อบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ไม่ว่าจะเป็นการรับมือเศรษฐกิจโลกถดถอย โรคระบาด หรือภัยธรรมชาติ และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ หน่วยงานราชการต้องเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้กำกับดูแล" เป็น "ผู้สนับสนุน" เพื่อช่วยให้ภาคเอกชนผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและมาตรฐานสากล เน้นการให้คำแนะนำและสร้างสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจ ควบคู่กับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ พร้อมทั้งสร้างระบบราชการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีธรรมาภิบาล เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือในเวทีการค้าโลก

คำสำคัญ: ศิลปะการจัดการความเสี่ยง, ระบบการค้าโลก, ปัจจุบันและอนาคต

Abstract

The objective of this academic article is to study the art of risk management within the context of the new global trade order, through a descriptive analysis of documents related to risk, management, and the dynamics of global trade. The findings reveal that global trade is shifting from a free-trade system to a reciprocal trade model. One approach for countries to export goods to international markets is to integrate risk management into every step of strategic planning, which should not be carried out separately by public and private organizations. This is because today's world is filled with uncertainty and rapid changes. Traditional approaches to risk management such as strategies of avoidance, reduction, sharing, or acceptance are no longer sufficient and cannot effectively fulfill their role. Importantly, organizational leaders must possess the art of risk management, combining in-depth knowledge of risk management with skills in human capital management and the ability to foster collaboration both within and outside the organization. They must also understand the

interconnected economic and social networks and develop flexible, adaptive, and forward-looking strategies to respond to unforeseen events that may emerge, such as new technologies, global market volatility, foreign policies, international trade tariffs, or severe disasters. Risk management is not only essential for private businesses engaged in exports but also for every organization and government, which must adopt proactive planning to mitigate economic and social impacts, whether dealing with global recessions, pandemics, or natural disasters. Additional recommendations are that government agencies must change their roles from "regulators" to "supporters", to help the private sector produce quality products and meet international standards, emphasizing advice and creating an environment conducive to business development, along with protecting public interests, along with creating a transparent, auditable, and good governance system within the bureaucracy is essential to enhance credibility in the global trade arena.

Keywords: Art of risk management, Global trade system, Today's and Future

บทนำ

ระบบการค้าโลกภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) มุ่งส่งเสริมการแข่งขันเสรี โปร่งใส และเป็นธรรม โดยลดมาตรการกีดกันทางการค้าไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษีเป็นกำแพงกีดกันสินค้าระหว่างกัน ใช้มาตรฐานทางเทคนิค (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2022; Baldwin, 2016) หรือเงื่อนไขทางการเมือง มาตรการดังกล่าวทำให้การแข่งขันเน้นที่ “คุณภาพ” และ “มาตรฐาน” ของสินค้าและบริการ ประเทศที่ผลิตได้ตามมาตรฐานสากลจึงได้เปรียบในการส่งออก สร้างรายได้ระหว่างประเทศ เสริมทุนสำรองและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพสินค้า แรงงาน นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน

การเปลี่ยนแปลงนี้ยังส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain) โดยการผลิตกระจายสู่ประเทศที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เช่น จีนและอินโดนีเซียในด้านแรงงานราคาถูก หรือไต้หวัน ญี่ปุ่นและเยอรมนีในด้านเทคโนโลยีขั้นสูง (Krugman, 1991,

1999) ทำให้เศรษฐกิจโลกเชื่อมโยงกันแน่นแฟ้น และเปิดโอกาสให้ประเทศที่ปรับตัวได้เร็วขึ้นก้าวสู่การเป็นผู้นำเศรษฐกิจโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา

ระบบการค้าเสรีภายใต้ WTO เคยเน้นการแข่งขันโปร่งใส ลดการกีดกัน และส่งเสริมการเชื่อมโยงผู้ผลิตในประเทศกับห่วงโซ่มูลค่าโลก รัฐบาลจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ควบคุมเศรษฐกิจ” สู่ “ผู้อำนวยความสะดวกและผลักดันนวัตกรรม” ผ่านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทุนมนุษย์ การวิจัยและนวัตกรรม และการสร้างกฎระเบียบที่สอดคล้องมาตรฐานสากล อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ถูกสั่นคลอนเมื่อสหรัฐฯ ภายใต้ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ใช้นโยบายภาษีและการต่อรองเชิงอำนาจ ทำให้ระบบการค้าเสรีแบบเดิมเสื่อมถอย และองค์ความรู้ของ WTO ไม่เพียงพอต่อสภาพเศรษฐกิจโลกปัจจุบันอีกต่อไป

ยุคที่ระบบการค้าโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อปกป้องสินค้าและระบบการผลิตที่อาจเกิดจากปัจจัยความเสี่ยง ที่จะทำให้เสียเปรียบทางการค้าและการลงทุน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศิลปะการจัดการความเสี่ยงในบริบทของการค้าโลกใหม่ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนวทางเชิงศาสตร์และศิลป์ในการจัดการความเสี่ยงที่สามารถนำไปปรับใช้ในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งขององค์กรและประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก

ความหมายและแนวคิดพลวัตการค้าโลก

พลวัตการค้าโลก (Global Trade Dynamics) มีนักคิด นักเศรษฐศาสตร์หลายคน เช่น พอล คุกแมน (Krugman, P., 1991) เออวิน (Irwin, D. A., 1996) และ ฟรีสตาร์ (Feenstra, R. C., 2004) ได้อธิบายถึงลักษณะของพลวัตการค้าโลก สามารถสรุปเป็นความหมายว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการของกระบวนการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และระดับโลก พลวัตนี้ถูกขับเคลื่อนโดยหลายปัจจัย เช่น 1) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทำให้มีการค้าออนไลน์ หรือการขนส่งที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทำให้การค้าระหว่างประเทศสะดวกและรวดเร็วขึ้น 2) การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล ที่รัฐบาลแต่ละประเทศมีการปฏิรูปนโยบายการค้า เช่น การเปิดเสรีการค้า การลดภาษี หรือการจัดตั้งเขตการค้าเสรี 3) สภาพเศรษฐกิจโลกมีการขยายตัวหรือหดตัวของเศรษฐกิจโลกที่มีผลต่อความต้องการสินค้าจากต่างประเทศ 4) การเคลื่อนย้ายของทุน

และแรงงานมีความสะดวกในการลงทุนหรือย้ายโรงงานไปยังประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่า และ 5) ปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มีแนวโน้มที่เกี่ยวกับความยั่งยืนและการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเลือกสินค้าที่จะผลิตและการลงทุน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา หลายประเทศต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการค้าโลกอย่างขนานใหญ่ ตัวอย่างเช่น Brexit ที่อังกฤษถอนตัวจากสหภาพยุโรป (EU) หลังประชามติปี 2016 ส่งผลให้ต้องเจรจาเงื่อนไขใหม่ด้านการค้า การลงทุน แรงงาน และภาษี ซึ่งมีผลกระทบทั้งเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศ อีกเหตุการณ์สำคัญคือ CPTPP (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership) ความตกลงการค้าเสรีของ 11 ประเทศในเอเชีย-แปซิฟิกได้แก่ ออสเตรเลีย บรูไน แคนาดา ชิลี ญี่ปุ่น มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ เปรู สิงคโปร์ เวียดนาม ต่างมุ่งลดอุปสรรคทางการค้า ยกเว้นมาตรฐานด้านการลงทุน ทรัพย์สินทางปัญญา และธุรกิจ ช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก แม้สหรัฐฯ ถอนตัว แต่ข้อตกลงนี้ยังคงสะท้อนความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ขณะเดียวกัน สงครามการค้าสหรัฐฯ-จีน ที่เริ่มจากการตั้งกำแพงภาษีเพื่อลดการขาดดุลและกดดันจีนด้านทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยี ได้นำไปสู่การตอบโต้ทางการค้า ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลก การลงทุน และการพัฒนาของประเทศอื่น ๆ รวมถึงไทย ที่ต้องปรับกลยุทธ์การค้าให้สอดคล้องกับบริบทใหม่

เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนว่าประเทศต่าง ๆ ต้องเร่งปรับตัวทางเศรษฐกิจและการเมืองท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของการค้าโลกและนโยบายระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลทั้งระดับชาติและภูมิภาค สำหรับประเทศไทยที่พึ่งพาการส่งออกกว่า 50% ของ GDP จึงเผชิญความเสี่ยงสูงจากเศรษฐกิจโลกและสงครามการค้า หากขาดแรงหนุนจากการบริโภคภายใน ประเทศจะไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้เต็มศักยภาพ และยากหลีกเลี่ยงผลกระทบจากระบบการค้าโลกที่เปลี่ยนแปลง (หอการค้าไทย, 2565; World Bank, 1993)

ความเสี่ยงใหม่จากระบบการค้าโลก

ความเสี่ยงที่เราศึกษาเรียนรู้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นไปมีความเสี่ยงที่ฝ่ายบริหารขององค์กรและประเทศได้มีการวางแผนจัดการความเสี่ยงในหกด่าน(Harbor, 2024) ได้แก่ 1) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk) ที่หากไม่มีแผนบริหารการเงินขององค์กร หรือมีแต่ไม่ดีจะทำให้สูญเสียเงินนำไปสู่การล้มละลาย 2) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน

(Operational Risk) ที่อาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากปัจจัยหลายประการที่ไม่คาดคิดซึ่งจะทำให้ต้องสูญเสียธุรกิจ เช่น อาจเกิดไฟไหม้หรือภัยธรรมชาติที่ทำลายอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล หรืออาจเกิดจากเซิร์ฟเวอร์หยุดทำงานเนื่องมาจากปัญหาทางเทคนิคของระบบไอที เช่น ไฟฟ้าดับ ไฟฟ้าเป็นต้น หรือข้อผิดพลาด/ความล้มเหลวของบุคลากรซึ่งทำให้เสียทั้งเวลาและเงิน 3) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic risk) อาจเกิดจากภัยคุกคามกลยุทธ์ขององค์กร ที่ไม่มีการจัดการและวางแผนกลยุทธ์เนื่องจากการแข่งขันจะไม่มีวันลดลง มีแต่เพิ่ม เข้มข้นและรุนแรง การที่องค์กรที่ภูมิใจกับกิจการที่กำลังดำเนินการอยู่แต่ละเลยสิ่งทีอาจทำให้องค์กรแตกต่างจากคู่แข่งได้ ในไม่ช้าอาจเกิดภาวะถดถอยเร็วกว่าที่คาดไว้ 4) ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Risks) ที่เกิดจากเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนไป การยอมรับจากสังคม เหตุการณ์เศรษฐกิจตกต่ำหรือเศรษฐกิจเฟื่องฟูย่อมกระทบต่อยอดขายขององค์กร บริษัท และการยอมรับของประชาชนผู้บริโภค 5) ความเสี่ยงด้านชื่อเสียงขององค์กร (Reputational Risk) เพราะหากชื่อเสียงขององค์กรไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม และประชาชน ย่อมกระทบต่อกิจการขององค์กร และทำให้ผลิตภัณฑ์ขององค์กรถูกปฏิเสธ ยิ่งปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ได้ปฏิบัติวิธีที่องค์กร หรือบริษัทจะได้รับผลกระทบเชิงลบจากการวิจารณ์ของลูกค้าไม่ว่าจะเป็น ข่าวเชิงลบ หรือการฟ้องร้อง ทวิตเชิงลบ เพียงทวิตเดียวอาจสร้างภาพลบให้กับองค์กรอย่างกว้างขวางผู้บริหารจะต้องเตรียมพร้อมในการระบุ ความเสี่ยง และจัดการกับความเสี่ยงด้านชื่อเสียงทุกประเภททั้งในมุมมองของลูกค้า ผู้บริโภค ประชาชนรวมทั้งผู้รับบริการสาธารณะที่ไม่พอใจอาจจะโจมตีผลิตภัณฑ์ขององค์กรผ่านทางแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เช่น โพสต์สินค้าคุณภาพต่ำ และโพสต์วิธีการคืนเงินหลังจากซื้อสินค้า เป็นต้น ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่องค์กรจะต้องพิจารณาถึงสาเหตุที่แตกต่างกันและพยายามบรรเทาสาเหตุเหล่านั้น ด้วยการบริหารความเสี่ยง และ 6) ความเสี่ยงด้านการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย(Compliance Risk) องค์กรจำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายซึ่งจะช่วยปกป้องการลงทุน การจัดการความเสี่ยงด้านนี้ได้ด้วยการลดความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับค่าปรับและโทษตามกฎหมาย องค์กรหรือบริษัทที่ไม่ปฏิบัติตามอาจจะต้องจ่ายเงินจำนวนมาก ถ้าเป็นกรณีระดับประเทศที่ไม่ยึดหลักนิติธรรม การบังคับใช้กฎหมายแบบเลือกปฏิบัติจะส่งผลให้นักลงทุนจากต่างชาติไม่มาลงทุนและค้าขายด้วย

ประเด็นที่ต้องคิดให้รอบด้านภายใต้สถานการณ์การค้าและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงในระบบการค้าของโลกปัจจุบันที่ความเสี่ยงได้เพิ่มขึ้นอีก ผู้บริหารต้องรู้เท่าทันและวางแผนจัดการความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นในบางสถานการณ์ต้องวางแผนการจัดการความเสี่ยงเหล่านั้นที่มาพร้อมกับระบบการค้าโลกใหม่ ได้แก่

1. ความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ (Economic Risks) ที่มีสาเหตุจาก 1) นโยบายเศรษฐกิจและการเงินของรัฐบาลเช่น การขึ้นดอกเบี้ย นโยบายการคลังที่ตึงตัว หรือมาตรการทางภาษีที่กระทบการลงทุนและการบริโภค 2) ภาวะเศรษฐกิจโลก เช่น ภาวะเศรษฐกิจถดถอย (Recession) เงินเฟ้อสูง วิกฤตการเงิน หรือความผันผวนของตลาดการเงินระหว่างประเทศ สงครามเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน เป็นต้น

2. ความเสี่ยงด้านการเมือง (Political Risk) ที่เกิดจากความไม่แน่นอนทางการเมือง เช่น การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล สงคราม การประท้วง หรือความไม่สงบภายในประเทศ ระบบราชการอุปถัมภ์ค้ำชูที่เต็มไปด้วยการทุจริต เป็นต้น

3. ความเสี่ยงด้านกฎหมาย กฎระเบียบระหว่างประเทศ (Legal and Regulatory Risks) เช่น ประเทศต่าง ๆ อาจออกกฎหมายใหม่ หรือแก้ไขกฎระเบียบเดิมในลักษณะที่ไม่เป็นคุณต่อธุรกิจ ทำให้ธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ต้องปรับตัวทันที เช่น กฎหมายภาษี มาตรการควบคุมสิ่งแวดล้อม กฎการลงทุนจากต่างชาติ ฯลฯ หรือมีกฎหมายอยู่แล้วแต่การบังคับใช้อาจไม่แน่นอน มีการเลือกปฏิบัติ หรือมีปัญหาทุจริต ทำให้เสี่ยงต่อการดำเนินธุรกิจและการลงทุน สังคมที่มีความขัดแย้งสูง มีมาตรการกีดกันทางการค้า การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ (Sanctions) สงครามการค้าระหว่างประเทศใหญ่ ๆ มีการออกกฎหมายที่ควบคุมการนำเข้าหรือออกประเทศ กฎเกี่ยวกับการควบคุมเงินตราต่างประเทศ มาตรการต่อต้านการฟอกเงิน หรือไม่มีการป้องกันการสนับสนุนการก่อการร้าย เป็นต้น

4. ความเสี่ยงด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social and environmental risks) มีสาเหตุจากพฤติกรรมของประชาชนและองค์กรที่นิยมบริโภคเกินจำเป็น (Overconsumption) ขาดความรู้และความตระหนักเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ความเสี่ยงอาจเกิดจากปัญหาสังคมและโครงสร้างประชากรที่มาจากความเหลื่อมล้ำทางรายได้และโอกาส การอพยพย้ายถิ่นฐานเนื่องจากภัยพิบัติหรือปัญหาเศรษฐกิจ และความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา หรือวัฒนธรรม เป็นต้น

5. ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีและไซเบอร์ (Technology and Cyber Risk) เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในองค์กรและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับโลกออนไลน์ ซึ่งสาเหตุหลัก ๆ ที่มีการโจมตีจากภายนอก เช่น การเจาะระบบข้อมูล การใช้มัลแวร์ (Malware) ที่มีการนำซอฟต์แวร์อันตรายมาใช้เพื่อจุดประสงค์ที่ไม่ดี หรือการโจมตีแบบหลอกลวง (Phishing) ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบสารสนเทศและข้อมูลสำคัญขององค์กร นอกจากนี้อาจเกิดจากระบบที่ไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันสมัย (Updating) หรือบำรุงรักษาอย่างเหมาะสมอาจมีช่องโหว่ที่ทำให้ผู้ไม่ประสงค์ดีบนโลกอินเทอร์เน็ต (Hacker) สามารถเข้าไปแทรกแซงได้ พนักงานที่ไม่ระมัดระวังหรือขาดความรู้ในเรื่องความปลอดภัยไซเบอร์สามารถก่อให้เกิดความเสี่ยงได้ เช่น การเปิดไฟล์จากอีเมลที่ไม่ปลอดภัย หรือการใช้รหัสผ่านที่ไม่แข็งแรง เป็นต้น

6. ความเสี่ยงด้านผู้บริหารขาดภาวะผู้นำยุคดิจิทัล (Executive Risk Lack of Digital Leadership) ผู้บริหารบางคนอาจรู้ไม่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และไม่ได้พัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพียงพอ ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถนำองค์กรไปสู่การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทักษะการบริหารแบบดั้งเดิมที่ไม่รองรับการเปลี่ยนแปลง

ประเทศและองค์กร หรือบริษัทภายในประเทศอาจเผชิญกับความเสี่ยงหลายประเภทพร้อมกันหรือไม่พร้อมกันก็ได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตระหนักถึงความเสี่ยงดังกล่าวข้างต้นว่ามีประเภทความเสี่ยงใดที่คิดว่าจะส่งผลกระทบต่อกิจการของตน แล้ววางแผนรับมือกับความเสี่ยงนั้น การรู้ว่าประเทศ องค์กร บริษัทเผชิญความเสี่ยงประเภทใดแล้ววางแผนจัดการความเสี่ยงจะช่วยให้สามารถบรรเทาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ และยังช่วยตัดสินใจในการบริหารประเทศและองค์กรหรือบริษัทได้ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาและเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งป้องกันความล้มเหลวขององค์กร

ศิลปะแห่งการจัดการความเสี่ยง

การที่ผู้บริหารทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชนรวมทั้งผู้ประกอบการประเทศจะมีความสามารถในการจัดการความเสี่ยงเพียงใด ต้องมีความรู้ในการจัดการและมีทักษะในการใช้วิจารณญาณ การใช้ทักษะ การสังเกต การคิดเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจที่มีความยืดหยุ่นเข้ามาผสมผสานในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการความเสี่ยงไม่ใช่แค่การป้องกันความเสี่ยงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการใช้โอกาสที่เกิดจากความเสี่ยงในทางบวก

กล่าวคือ การเข้าใจความเสี่ยงอย่างลึกซึ้งและการสร้างสมดุลระหว่างความเสี่ยงและผลตอบแทนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการความเสี่ยงที่ดี สภาพความเข้าใจดังกล่าวขึ้นอยู่กับคุณสมบัติพื้นฐานของผู้บริหารว่าการจัดการความเสี่ยงแบบดั้งเดิมและการจัดการความเสี่ยงแนวใหม่มีความแตกต่างกันอย่างไร กล่าวคือ การจัดการความเสี่ยงแบบดั้งเดิม (Traditional Risk Management) มีลักษณะมุ่งจัดการความเสี่ยงที่จับต้องมองเห็นได้ง่าย เช่น ความสูญเสียจากอุบัติเหตุ ความเสียหายจากไฟไหม้ ภัยธรรมชาติ เป็นต้น การจัดการความเสี่ยงจึงเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะจุด เฉพาะเหตุการณ์ และใช้วิธีจัดการความเสี่ยงโดย “การโอนความเสี่ยง” ด้วยวิธีการทำประกันภัย และการจัดการความเสี่ยงยังมีการดำเนินการแบ่งเป็นเรื่อง ๆ ที่แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบไปจัดการ เช่น ฝ่ายประกันภัยดูเรื่องหนึ่ง ฝ่ายจัดการความปลอดภัยดูอีกเรื่องหนึ่ง โดยมีเป้าหมายลดความสูญเสีย หรือบรรเทาความเสียหายเท่าที่จะทำได้ ส่วนการจัดการความเสี่ยงแนวใหม่ (new risk management) จะมองการจัดการความเสี่ยงเป็นองค์รวมระดับองค์กร (Enterprise Risk Management: ERM) การมองความเสี่ยงไม่ใช่ลดทอนเพียงความเสียหาย แต่เป็นโอกาสในการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน และเสริมสร้างความยั่งยืนขององค์กร จึงต้องผสานเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ เชื่อมโยงกับการตัดสินใจ และสร้างคุณค่าให้กับองค์กร การจัดการความเสี่ยงต้องทำอย่างบูรณาการ มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยที่ผู้บริหารและพนักงานยอมรับและจัดการความเสี่ยงร่วมกัน ไม่ใช่แค่ตรวจสอบเป็นช่วงเวลาแบบเดิม

การจัดการความเสี่ยงแนวใหม่ องค์กรต้องดำเนินการค้าเชิงรุก โดยการวิเคราะห์และคาดการณ์เหตุการณ์หรือแนวโน้มในอนาคต โดยไม่รอให้ปัญหาเกิดขึ้นก่อน แต่จะคาดการณ์ล่วงหน้า พร้อมทั้งเตรียมการรับมือหรือดำเนินการเชิงรุก (Proactive) เพื่อให้สามารถควบคุมทิศทางหรือผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังกรณีที่สหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารประเทศของประธานาธิบดีโรนัลดี ทรัมป์ มีนโยบายการค้าและนโยบายภาษีการค้า ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย องค์กรธุรกิจของไทยโดยเฉพาะบริษัทที่ส่งสินค้าไปขายต่างประเทศ ต้องคิดวิเคราะห์หาแนวทางใหม่ในการค้า วิธีการค้าเสรีแบบเดิมไม่สามารถจะทำหน้าที่ได้เหมือนเดิม กลายเป็นการค้าต่างตอบแทน การค้าระหว่างประเทศไม่อาจหวังซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขันได้อีกต่อไป ทางออกที่เป็นไปได้คือการค้าที่มีความยืดหยุ่น การบริหารกิจการที่มีความยืดหยุ่นพร้อมปรับตัวทันทีให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป (Resilience) ผู้บริหารต้องมีแนวคิดในการทำธุรกิจและบริหารประเทศที่ไม่ได้ยึดติดกับรูปแบบเดิมๆ แต่สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง เช่น เศรษฐกิจผันผวน เทคโนโลยีใหม่ ๆ ความ

ต้องการของลูกค้าเปลี่ยนแปลง เหตุการณ์ไม่คาดฝันอย่างเช่นโควิด-19 หรือนโยบายภาษี การค้าระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้การค้าและการบริหารที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือ (Collaboration) ที่มีแนวคิดที่เน้นการทำงานร่วมกัน หรือรวมตัวกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับสหรัฐอเมริกาหรือประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ อาจใช้ไม่ได้ผล การเจรจาการค้าที่ต่างตอบแทนจะมีบทบาทมากขึ้น เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน และเสริมความแข็งแกร่งให้กันและกัน เพราะระบบการค้าปัจจุบันจะไม่มีประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ และทางการทหารยอมเสียเปรียบทางการค้าอีกต่อไป

กลยุทธ์การจัดการความเสี่ยงในยุคการค้าโลกใหม่

การจัดการความเสี่ยง เป็นการจัดการโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ หรือผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิดอาจเกิดขึ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหาย ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือความสูญเสียในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเงิน สุขภาพ ความปลอดภัย หรือชื่อเสียง เป็นต้น โดยทั่วไปเราจะมองโอกาสที่จะเกิดขึ้น และเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะสร้างผลกระทบมากน้อยเพียงใด ถ้ามีโอกาสเกิดขึ้นบ่อยและส่งผลกระทบสูง แสดงว่ามีความเสี่ยงสูง ประเทศและ องค์การธุรกิจของประเทศจะวางแผนการจัดการความเสี่ยงโดยใช้เทคนิคสำคัญสี่ประการ (Baldzhy,2023) ได้แก่ 1) เทคนิคการยอมรับความเสี่ยง เป็นการรับเอาความเสี่ยงโดยเจตนาโดยไม่ให้การคุ้มครองทางการเงิน เพราะหวังว่าผลกำไรที่เป็นไปได้จะมากกว่าการสูญเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้น 2) แนวทางการโอนความเสี่ยงจะช่วยปกป้องธุรกิจจากการสูญเสียด้วยวิธีการโอนความเสี่ยงไปยังบุคคลที่สามให้รับประกันความเสี่ยง โดยจ่ายค่าธรรมเนียมให้บุคคลที่สามได้รับประโยชน์จากโครงการที่โอนความเสี่ยงไป 3) กลยุทธ์การหลีกเลี่ยงจะหลีกเลี่ยงการสูญเสียแต่ก็สูญเสียโอกาสไปด้วยเช่นกัน และ 4) แนวทางการลดความเสี่ยงจะช่วยลดความเสี่ยง เช่น การประกันภัย บริษัทรับประกันจะมีการชดเชยในกรณีที่เกิดการสูญเสีย เราพบว่าการจัดการความเสี่ยงแบบดั้งเดิมเป็นเพียงแนวทางการจัดการความเสี่ยงในระดับองค์กรที่นิยมปฏิบัติกันในการจัดการความเสี่ยงของกิจการ ไว้ 4 กลยุทธ์ (Dorfman,2007) ได้แก่ 1) การหลีกเลี่ยง (Avoidance) อาจใช้วิธีการกำจัด ถอนตัว หรือไม่ยุ่งเกี่ยว 2) การลดความเสี่ยง (Reduction) โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน หรือบรรเทาความเสียหาย 3) การแบ่งปัน (Sharing) ด้วยวิธีการโอนความเสี่ยง การจ้างเหมาช่วงหรือการประกัน เป็นต้น และ 4) การคงไว้ (Retention) เป็นการยอมรับเอาความเสี่ยงนั้นและจัดงบประมาณสำรองไว้เสีย

ภายใต้พลวัตการค้าของโลกปัจจุบันและอนาคต การจัดการความเสี่ยงแบบเดิมไม่สามารถใช้ได้และเพียงพออีกต่อไป กลยุทธ์ทั้งสี่ที่เคยใช้ได้ผลในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นไป ไม่สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง และไม่แน่นอนได้ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้าง เช่น นโยบายกีดกันทางการค้าของสหรัฐฯ ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งระบบการค้า อุตสาหกรรม และองค์กรทุกระดับในไทยโดยตรง ดังนั้นรัฐบาลและภาคธุรกิจไทยต้องพัฒนากลยุทธ์การจัดการความเสี่ยงเชิงรุก ได้แก่ 1) การกระจายตลาด ลดการพึ่งพาสหรัฐฯ และขยายตลาดใหม่ 2) ปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทาน ใช้แหล่งวัตถุดิบและฐานการผลิตหลายประเทศ หรือย้ายการผลิตไปยังพื้นที่ที่ได้เปรียบทางการค้า 3) บริหารราคาและต้นทุนให้สามารถแข่งขันได้แม้เผชิญภาษีการค้าใหม่ 4) สร้างเครือข่ายนโยบายและพยายามโน้มน้าวผู้มีอิทธิพลทางการเมืองให้ช่วยสนับสนุนการกระทำ (Lobbying) เพื่อผลักดันผลประโยชน์ทางการค้า และ 5) เพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสูง มีความแตกต่าง (Porter,1985) ที่มีความจำเป็น และมีคุณค่าต่อผู้บริโภค (Kotler & Keller,2016) จนสามารถลดผลกระทบจากภาษีการค้าระหว่างประเทศได้ กลยุทธ์เหล่านี้ต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารองค์กรและถือเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะการจัดการความเสี่ยงในยุคการค้าโลกใหม่อย่างเป็นระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การค้าโลกกำลังเปลี่ยนจากระบบเสรีสู่การค้าต่างตอบแทน ทำให้แนวทางการจัดการความเสี่ยงแบบเดิมทำหน้าที่ได้ไม่ดีและไม่เพียงพออีกต่อไป องค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ เอกชนและระดับประเทศต้องพัฒนาแนวทางการจัดการความเสี่ยงให้เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนกลยุทธ์อย่างบูรณาการ ไม่ใช่การแยกดำเนินการเป็นรายหน่วยหรือฝ่ายงาน เพราะในบริบทโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว กลยุทธ์วิธีเดิมได้แก่การหลีกเลี่ยง ลด แบ่งปัน หรือยอมรับความเสี่ยง ไม่สามารถรองรับผลกระทบที่ซับซ้อนได้อีกต่อไป ผู้นำองค์กรยุคใหม่ต้องมีศิลปะในการจัดการความเสี่ยงโดยต้องมีทั้งความรู้เชิงลึกในศาสตร์ของการจัดการความเสี่ยง และมีทักษะในการบริหารคนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ มองความเสี่ยงที่กว้างขึ้น ต้องสามารถประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงเข้าใจความซับซ้อนของเครือข่ายทางเศรษฐกิจและสังคมที่องค์กรดำเนินกิจการอยู่ด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ผู้นำต้องมีกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่น

ปรับตัวได้รวดเร็วและล้ำหน้า เพื่อรองรับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ความผันผวนของตลาดโลก การเปลี่ยนแปลงนโยบายของประเทศคู่ค้า นโยบายภาษีการค้าระหว่างประเทศ หรือภัยธรรมชาติที่รุนแรง ไม่ใช่เฉพาะบริษัทที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกเท่านั้นที่ต้องให้ความสำคัญกับการจัดการความเสี่ยง รัฐบาลเองต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ด้านความเสี่ยงอย่างรอบด้านเพื่อบรรเทาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในภาพรวมด้วย โดยต้องมีแผนรองรับกรณีเศรษฐกิจโลกถดถอย การเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าและภาษีของประเทศคู่ค้า การจัดการความเสี่ยงทางสาธารณสุขจากโรคระบาด หรือการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ กล่าวโดยสรุป การจัดการความเสี่ยงในปัจจุบันและอนาคตนั้น ต้องไม่เพียงพึ่งกลยุทธ์เชิงรับแบบเดิม ๆ แต่ต้องเป็นการจัดการเชิงรุก (proactive risk management) ผสมผสานทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ยั่งยืนและสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว **ข้อเสนอแนะที่ควรดำเนินการเพิ่ม** คือหน่วยงานราชการและข้าราชการต้องปรับบทบาทจากการเป็นผู้กำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมาย มาเป็น "ผู้สนับสนุน" ที่ส่งเสริมภาคเอกชนในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล การกำกับควรเน้นการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจควบคู่ไปกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้ รัฐบาลต้องร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการสร้างระบบบริหารราชการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้และมีธรรมาภิบาล เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของประเทศในเวทีการค้าโลก

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2022). ผลกระทบของมาตรการกีดกันทางการค้าใหม่ๆ ต่อเศรษฐกิจไทยกระทรวงการคลัง. จาก https://www.nesdc.go.th/wordpress/wpcontent/uploads/2025/06/article_20190521172809.pdf?utm_source=chatgpt.com
- หอการค้าไทย. (2565). บทวิเคราะห์การส่งออกไทย ปี 2565 และแนวโน้มปี 2566. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจทีทีบี.
- Baldwin, R. (2016). The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization. Cambridge, MA.: Harvard University Press.

- Baldzhy, M.et,al. (2023-12-25). "Risk Management Strategies in the Global Business Environment: Analysis of Complex Dependencies and Effectiveness of Measures" (PDF). *Economic Affairs*. 68 (4),2095-2102.
- Dorfman, Mark S. (2007). *Introduction to Risk Management and Insurance* (9 ed.). Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.
- Feenstra, R. C. (2004). *Advanced International Trade: Theory and Evidence*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Harbor, M.(2024). 6 Types of Risks in Risk Management,Retrieved from [https://businessfinancearticles.org/risks-in-risk management/](https://businessfinancearticles.org/risks-in-risk-management/) 11992/
- Irwin, D. A. (1996). *Against the Tide: An Intellectual History of Free Trade*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Krugman, P. (1991). Increasing returns and economic geography. *Journal of Political Economy*, 99(3),483-499. Retrieved from <https://doi.org/10.1086/261763>
- Krugman, P. (1999). *The return of depression economics and the crisis of 2008*. New York, NY: W.W. Norton & Company.
- Krugman, P. (1991). *Geography and Trade*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Boston, MA: Pearson Education.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. New York, NY: Free Press.
- World Bank.(1993). *The East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy*. New York, NY: Oxford University Press.

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบ
การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิตรงบกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง
ที่มีต่อความสามารถในการเชื่อมโยงและความสามารถในการแก้โจทย์
ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 *

THE EFFECTS OF ORGANIZING MATHEMATICS LEARNING
ACTIVITIES USING AKITA ACTION AND SELF-DIRECTED LEARNING
ON MATHEMATICAL CONNECTION ABILITIES AND MATHEMATICAL
PROBLEM SOLVING ABILITIES OF SEVENTH GRADE STUDENTS

ปัตยา หิรัญ¹, พีชานิกา เพชรสังข์² และ ยุพิน ยืนยง³

Patthaya Hirun¹, Peechanika Pechsung² and Yupin Yuenyong³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹⁻³Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: porpiapatthaya17@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 1 พฤศจิกายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 3 พฤศจิกายน 2568

Received 10 October 2025; Revised 1 November 2025; Accepted 3 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการเชื่อมโยง
ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิง

Citation:

* ปัตยา หิรัญ, พีชานิกา เพชรสังข์ และ ยุพิน ยืนยง. (2568). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบ
การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิตรงบกับการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อความสามารถในการเชื่อมโยงและความสามารถ
ในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม,
3(6), 1051-1065.

Patthaya Hirun, Peechanika Pechsung and Yupin Yuenyong. (2025). The Effects Of Organizing Mathematics
Learning Activities Using Akita Action And Self-Directed Learning On Mathematical Connection Abilities And
Mathematical Problem Solving Abilities Of Seventh Grade Students.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1051-1065.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

รูกตามแนวคิระร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองระหว่งก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งรูกตามแนวคิระร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองระหว่งก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งรูกตามแนวคิระร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และแบบวัดความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความสามารถในการเชื่อมโยงของนักเรียนที่หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งรูกตามแนวคิระ, การเรียนรู้แบบนำตนเอง

Abstract

The research aimed to 1) compare students mathematical connection ability before and after receiving instruction through learning activities based on the Akita-based active learning model integrated with self-directed learning 2) compare students mathematical problem-solving ability before and after receiving such instruction 3) study students satisfaction with the learning activities implemented. The sample group was one classroom of Seventh Grade Students at Prachuap Wittayalai School, The participants were selected through cluster random sampling . The research was a quasi-experimental study. The research instruments included: Lesson plans based on the Akita Action and Self-Directed Learning on Mathematical A mathematical connection ability test A mathematical

problem-solving ability test and A student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, t-test for dependent samples, and content analysis.

The research results were as follows:

- 1) The students' mathematical connection ability after the implementation showed statistically significant improvement at the .01 level.
- 2) The students' mathematical problem-solving ability after the implementation showed statistically significant improvement at the .01 level.
- 3) Student satisfaction with the learning activities was at the highest level overall.

Keywords: Akita-Based Active Learning, Self-Directed Learning

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาพื้นฐานที่มีความสำคัญในการพัฒนาความคิดเชิงตรรกะ การคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้กำหนดให้การเรียนรู้คณิตศาสตร์มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ยังได้เน้นการพัฒนา 3Rs + 8Cs ซึ่งรวมถึงทักษะการคิดเชิงคณิตศาสตร์ในฐานะสมรรถนะสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยในปัจจุบันยังอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานที่คาดหวัง ผลการประเมินของ PISA 2022 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ย ด้านคณิตศาสตร์เพียง 394 คะแนน ลดลงจากการประเมินครั้งก่อน และมีนักเรียนส่วนใหญ่ที่อยู่ต่ำกว่าระดับพื้นฐาน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ยังคงมุ่งเน้น การท่องจำมากกว่า การเข้าใจเชิงแนวคิด อีกทั้งผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกการให้เหตุผล การอภิปราย และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และการแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นระบบ

จากการสำรวจเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่านักเรียนจำนวนมากยังขาดทักษะในการเชื่อมโยงแนวคิดทาง

คณิตศาสตร์และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง การจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังเป็นแบบครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการฝึกทักษะเชิงกระบวนการมากกว่าการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนต่ำ ขาดความรับผิดชอบ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองมาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการอภิปรายกลุ่มและการสะท้อนผลการเรียนรู้ คาดว่าผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างมีความหมายและสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเชื่อมโยงของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการเชื่อมโยงของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางอคิดะ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางอคิดะเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการที่ให้นักเรียนได้คิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาผ่านการอภิปรายกันเป็นกลุ่ม นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับหัวข้อของการเรียนรู้ที่ตนกำหนดเอง จากการศึกษางานวิจัยของสุภาพร พิมพ์บุษผา (2561) ระบุว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามแนวคิดะมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ผ่านการคิดด้วยตนเอง และการสนทนาโต้ตอบ ซึ่งจะทำให้ นักเรียนมีความใฝ่รู้ มีความสามารถในการร่วมมือกันขยายความคิดของตนเองและสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ ค้นพบปัญหาเพื่อค้นหาวิธีแก้ปัญหา

2. แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง

การเรียนรู้แบบนำตนเองเป็นแนวคิดที่เน้นให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีเป้าหมาย ใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลายและมีความมุ่งมั่นพยายามจนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะต่าง ๆ ตามที่ตนเองกำหนดไว้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองควรเริ่มต้นจากการที่ผู้เรียนสมัครใจเรียนรู้ โดยใช้วินัยและความรับผิดชอบ กระทั่งเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการศึกษาของกิตติวัฒน์ แฝงบุญ (2566) ระบุว่า การเรียนรู้แบบนำตนเองจะสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง เชิงสร้างสรรค์มีลำดับขั้นตอนและกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มจนจบเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือทำ

3. การประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางอคิดะและแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง

กระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนตั้งข้อสังเกตในการเรียนรู้ 2) ขั้นมีความคิดของตนเองตามแนวการเรียนรู้แบบนำตนเอง 3) อภิปรายกันเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม 4) ทบทวนเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ จากการศึกษาของปิยาพัชร เทียงตรง (2565) ระบุว่า การจัดกิจกรรมมีกระบวนการที่ให้นักเรียนได้คิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาผ่านการอภิปรายกันเป็นกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการเกี่ยวกับหัวข้อ

การเรียนรู้ที่ตนกำหนดขึ้นเอง จึงส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งที่มุ่งให้เด็กค้นพบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4. ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์

ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เคยเรียนรู้มา เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาที่กำหนดให้หรือเรียนรู้เนื้อหาทางคณิตศาสตร์ใหม่เป็นการนำความรู้ หลักการและวิธีการต่าง ๆ รวมถึงเข้าใจถึงความสำคัญของคณิตศาสตร์ ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาอื่น ๆ รวมถึงชีวิตจริงได้ สามารถประเมินด้วยแบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์เป็นข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ ข้อละ 9 คะแนน รวม 45 คะแนน ใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ประกอบด้วย 3 ด้าน 1. การระบุความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นในการแก้ปัญหา 2. การระบุถึงแนวทางการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา 3. การระบุตัวอย่างหรือสถานการณ์ในชีวิตจริง

5. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์

การหาคำตอบของปัญหาหรือสถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งอาศัยประสบการณ์เดิม ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการคิดแก้ปัญหาของแต่ละบุคคล มาสนับสนุนในการแก้ปัญหาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถประเมินด้วยแบบวัดความสามารถในการการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ ข้อละ 8 คะแนน รวม 40 คะแนน ใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) การกำหนดปัญหาจากโจทย์ 2) การเลือกยุทธวิธีแก้ปัญหา 3) การแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา 4) การสรุปคำตอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีเพียงกลุ่มเดียว การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดย

ใช้ห้องเรียน คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิเตะ ร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Pre-Experimental Designs แบบหนึ่งกลุ่มสอบก่อนสอบหลัง (The one group pretest-posttest design) โยดำเนินการตามกระบวนการ

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการก่อนดำเนินการทดลอง โดยการวิเคราะห์ถึงปัญหาเพื่อนำมา ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิเตะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง แบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการให้นักเรียน ทำแบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และแบบวัดความสามารถในการแก้ โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิเตะร่วมกับการเรียนรู้แบบ นำตนเอง โดยใช้เวลาในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 10 คาบเรียน จากนั้นให้นักเรียนทำแบบวัดความพึงพอใจ โดยใช้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิเตะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อ ความสามารถในการเชื่อมโยงและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ขั้นที่ 3 ขั้นเก็บข้อมูลหลังการทดลอง โดยทำการประเมินหลังการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากนั้น มาตรวจให้คะแนน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และ ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิเตะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากแบบวัด ความพึงพอใจหรือข้อสังเกตที่ได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิเตะร่วมกับการเรียนรู้แบบ นำ ตนเอง 2) แบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ 3) แบบวัดความสามารถใน การแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ 4) แบบวัดความพึงพอใจ

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวความคิดรวมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง จำนวน 5 แผน แผนละ 2 คาบ รวม 10 คาบ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

2. แบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ เรื่อง กราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้น เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ ข้อละ 9 คะแนน รวม 45 คะแนน เพื่อให้สามารถประเมินความสามารถได้ครอบคลุมกับความสามารถที่ต้องการวัด หลังจากนั้นได้นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

3. แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง กราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้น เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ ข้อละ 8 คะแนน รวม 40 คะแนน เพื่อให้สามารถประเมินความสามารถได้ครอบคลุมกับความสามารถที่ต้องการวัด หลังจากนั้นได้นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

4. แบบวัดความพึงพอใจ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวความคิดรวมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อความสามารถในการเชื่อมโยงและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 1 ฉบับ เป็นการประเมินตามช่วงคะแนน แบบ 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวความคิดรวมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง 2) แบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ 3) แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ 4) แบบวัดความพึงพอใจ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย จำนวน 30 คน จำนวน 10 คาบ ตามลำดับแผนการสอน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน, หาค่าดัชนีดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (IOC), ประเมินตามช่วงคะแนนแบบ 5 ระดับ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนนักเรียน (N=30)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	P
ก่อนเรียน	30	4.98	1.35	-12.75*	<.001*
หลังเรียน	30	11.44	2.43		

*p < .01

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนนักเรียน (N=30)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	P
ก่อนเรียน	30	4.49	1.14	-14.17*	<.001*
หลังเรียน	30	8.39	1.03		

*p < .01

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการเตรียมความพร้อมของครู	4.77	0.43	มากที่สุด
ด้านทักษะ/กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู	4.62	0.57	มากที่สุด

ด้านผู้เรียน	4.84	0.35	มากที่สุด
ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	4.59	0.61	มากที่สุด
รวม	4.75	0.49	มากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเชื่อมโยงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการสังเกต ตั้งคำถาม คิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทบทวนความรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้อย่างมีระบบ เกิดความเข้าใจเชิงลึก และเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาทางคณิตศาสตร์อย่างบูรณาการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Dossey และ McCrone (2002) และงานวิจัยของชยานนท์ ไชยรักษ์ (2563) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับขั้วแนวทางการพัฒนาความคิดทางคณิตศาสตร์ (ACT) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เชื้อสุพรรณ (2564) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์หลังทดลองสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

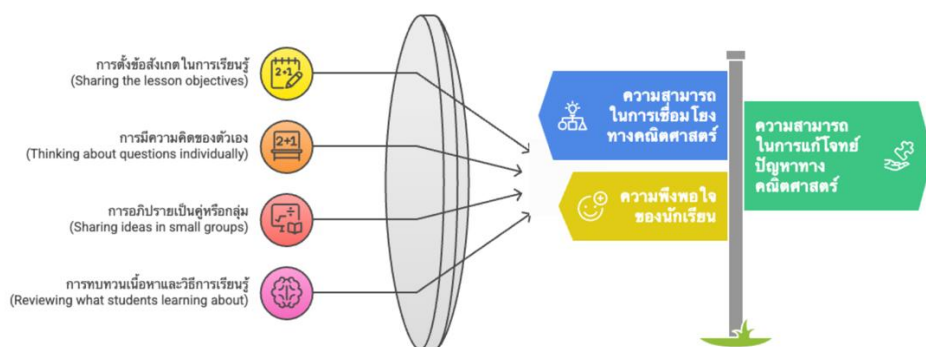
2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 การเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดะ (2023) ร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านการอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการนำเสนอแนวทางการแก้โจทย์อย่างมีเหตุผล กระบวนการนี้สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (1969) ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้

ด้วยการปรับโครงสร้างทางความคิดจากประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้ง และสามารถประยุกต์ใช้หลักคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความพึงพอใจเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านผู้เรียน ลำดับที่ 2 ด้านการเตรียมความพร้อมของครู ลำดับที่ 3 ด้านทักษะ/กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู และลำดับที่ 4 ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง มีส่วนร่วมในการอภิปรายและสะท้อนคิด ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) และแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองของ Knowles (1984) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงและการสะท้อนผลการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้ ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อความสามารถในการเชื่อมโยงและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงสามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้และการเรียนรู้แบบนำตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีเป้าหมายใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลายและมีความมุ่งมั่นพยายามจนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ ตามที่ตนเองกำหนดไว้ โดยใช้วินัยและความรับผิดชอบ เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและคงทน

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดระดมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดระดมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้น ครูผู้สอนต้องศึกษาทำความเข้าใจในทฤษฎี หลักการ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียดเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้และควบคุมเวลาที่ใช้ให้เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกขั้นตอน รวมถึงการตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 2. ในขั้นการมีความคิดเป็นของตนเอง อาจส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองและกล้าที่จะแสดงออก 3. ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างประสบการณ์ในการประยุกต์วิชาคณิตศาสตร์กับอาชีพ เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นวิชาคณิตศาสตร์มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้จริงและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. ดำเนินการวิจัยกับกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ หรือในโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน เช่น โรงเรียนในเขตเมือง เขตชนบท หรือโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และตรวจสอบความเหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน 2. มีการเปรียบเทียบวิจัยผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบโครงงาน หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อดูความแตกต่างในการส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 3. นำไปพัฒนารูปแบบการ

จัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดะร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง ผ่านแพลตฟอร์มหรือเครื่องมือดิจิทัล (Digital Tools/Platforms) เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน และศึกษาผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการเรียนรู้แบบนำตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิตติวัฒน์ แฝงบุญ. (2566). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเองเชิงสร้างสรรค์ วิชาสังคมศึกษา เรื่องวัฒนธรรมทางศาสนาโดยการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอานาจเจริญ. วารสารครุทรรศน์ (Online) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 3(2),49.
- ชยานนท์ ไชยรักษ์. (2563). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับแนวทางการพัฒนาความคิดทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและ ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยญา องอาจ. (2566). การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง ของนักเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชษฐพร เชื้อสุพรรณ. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปิยาพัชร เทียงตรง. (2565). การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางอคิตะ เรื่อง การคูณและการหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2562). ความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้การสอนเชิงรุก อคิตะ โมเดลในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13(1), 92.
- ภานิชา พงษ์พรรณนา. (2561). ผลการจัดการเรียนการสอนบูรณาการทักษะการคิดเชื่อมโยงด้วย รูปแบบที่ซ้อนกันที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยุวดี อยู่สบาย และศิรินยา พิพัฒน์ศรีสวัสดิ์. (2562). การจัดการเรียนรู้แบบอะคิตะโมเดล. วารสาร เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 1(3), 9.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). ตัวอย่างการประเมินผล วิทยาศาสตร์ นานาชาติ: PISA และ TIMSS. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- สุภาพร พิมพ์บุษผา. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดอคิตะโมเดล. ใน หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- หนึ่งฤทัย ศิริรัตน์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และ ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7E. ใน ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Artzt, A. F., and Armour-Thomas, E. (1992). Development of a cognitive-metacognitive framework for protocol analysis of mathematical problem solving. *Cognition and Instruction*.
- Bolhuis, Sanneke. (2003). Towards process – oriented teaching for self-directed lifelong learning: a multidimensional perspective. *Learning and Instruction*.

- Dossey and McCrone (2002). *Mathematics Methods and Modeling for Today's Mathematics Classroom : A Contemporary Approach to Teaching Grades 7-12*. Pacific Grove : Brooks/Cole.
- EunJung, C., & Byoung-Hee, L. (2019). The Effects of a Method on the Self-directed Learning and Learning Motivation. *Journal of Problem-Based Learning*, 6, 3-9.
- Knowles (1984). *Andragogy in Action. Applying Modern Principles of Adult Education*. San Francisco, CA: Jossey Bass. Retrieved from [https://www.scirp.org/\(S\(i43dyn45teexjx455qlt3d2q\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1108745](https://www.scirp.org/(S(i43dyn45teexjx455qlt3d2q))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1108745).
- Kolb (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs. New Jersey: Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/235701029_Experiential_Learning_Experience_As_The_Source_Of_Learning_And_Development.
- Piaget J. (1969). *Science of Education and the Psychology of the Child*. New York : Viking

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ขี้เหล็ก*

FACTORS INFLUENCING THE OPERATIONAL EFFICIENCY OF CHORAKAENOI METROPOLITAN POLICE STATION

พรเทพ สุตินัญญา¹, ผกากรอง ชุตikulวรนนท์² และ เฉลิมพล นุชอุดม³

Pornthep Sootipanya¹, Pakakong Chutikulvoranun² and Chaleampol Nuch Udom³

^{1,3}คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

^{1,3}Faculty of Science and Technology, Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

²Faculty of Science and Technology, Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand

Corresponding Author's Email: pornthep2761@gmail.com

วันที่รับบทความ : 30 กันยายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 9 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 11 ตุลาคม 2568

Received 30 September 2025; Revised 9 October 2025; Accepted 11 October 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ และ 2) ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลจระเข้ขี้เหล็ก กลุ่มตัวอย่าง คือข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจนครบาลจระเข้ขี้เหล็ก จำนวน 75 คน โดยการเก็บแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งค่าความเชื่อมั่นเป็นค่า Cronbach's Alpha ที่ .83 การวิเคราะห์ข้อมูลคํานวณหาค่าสถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

Citation:

* พรเทพ สุตินัญญา, ผกากรอง ชุตikulวรนนท์ และ เฉลิมพล นุชอุดม. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้ขี้เหล็ก. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1066-1082.

Pornthep Sootipanya, Pakakong Chutikulvoranun and Chaleampol Nuch Udom. (2025). Factors Influencing The Operational Efficiency Of Chorakaenoi Metropolitan Police Station.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1066-1082.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test, F-test ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย ในภาพรวม คือ ด้านโครงสร้าง รองลงมา คือ ด้านกลยุทธ์ ด้านแบบของการบริหาร ด้านระบบ ด้านบุคลากร ด้านความสามารถ

2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย ในภาพรวม ได้แก่ ด้านปริมาณงาน รองลงมา คือ ด้านเวลา และด้านคุณภาพของงาน

3) ปัจจัยด้านสถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อยให้เกิดประสิทธิภาพ เพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การปฏิบัติงาน, ปัจจัยการบริหาร

Abstract

The objectives of this research were, 1) to study the factors affecting the work performance efficiency of police officers, and 2) to compare the differences in personal factors influencing the work performance efficiency of police officers. The case study was conducted at Chorakaenoi Metropolitan Police Station. The sample group consisted of 75 police officers selected through purposive sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient (Cronbach's Alpha) of .83. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics, including frequency, percentage, standard deviation, t-test, and F-test. Pairwise comparisons were conducted using the Least Significant Difference (LSD) method.

The results revealed that:

1) The overall factors influencing performance at Chorakaenoi Metropolitan Police Station were ranked as follows: organizational structure, strategy, management model, system, personnel, and capability, respectively.

2) The overall performance efficiency of police officers consisted of three aspects ranked in order: quantity of work, timeliness, and quality of work.

3) The comparison of performance efficiency showed that marital status, educational level, and income had statistically significant effects on work performance efficiency in terms of quality, quantity, and timeliness at the 0.05 level.

The findings of this research serve as a guideline for improving and developing the operational performance of Chorakaenoi Metropolitan Police Station to enhance its overall efficiency.

Keyword: Efficiency, Operations, Management factors

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงความเจริญทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ทำให้มนุษย์ต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวได้ โดยจะต้องปรับตัว ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และรู้เท่าทันสถานการณ์ อยู่เสมอ

ตำรวจซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ และเป็นหน่วยงานแรกที่เรียกว่า “ต้นสายธารแห่งความยุติธรรม” หรือสัมผัสกับประชาชนและสังคมโดยตรง โดยเฉพาะเรื่องความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม

สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้บริการประชาชน ในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และพื้นที่ใกล้เคียง และมีพื้นที่ติดต่อ

กับปริมาณผลทางภาคตะวันออกของประเทศไทย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้ในด้านการปฏิบัติงาน และความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อย่างแท้จริง ศึกษาปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำผลการศึกษาเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ต่อไป ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ 1) เพื่อเป็นการวางแผนแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ

สมมุติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ
2. ปัจจัยด้านองค์กร ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ
3. ปัจจัยด้านการบริหารงาน ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ
4. ปัจจัยด้านคุณสมบัติของข้าราชการตำรวจ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลจระเข้ และอยู่ปฏิบัติหน้าที่จริง จำนวนทั้งสิ้น 93 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย แบบเจาะจง โดยคำนวณจากผู้ที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่จริง (93 คน) ตามทฤษฎีของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane,1971) ได้จำนวนเท่ากับ 75 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูล วิธีการประเมินค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับเนื้อหา วิธีการคำนวณ คือ ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) จากความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าความเชื่อมั่นเป็นค่า Cronbach's Alpha ที่ .83

โครงสร้างของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ครอบคลุมตัวแปร คือส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน, ส่วนที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบ ด้านแบบของการบริหาร ด้านบุคลากร และด้านความสามารถ สำหรับ ส่วนที่ 3 ปัจจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบ ด้านแบบของการบริหาร ด้านบุคลากร และ ด้านความสามารถ โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลทางด้านเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย โดยใช้สถิติ t-test, F-test และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วย LSD

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ได้แยกนำเสนอเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย มีดังนี้

1. จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ พบว่า ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย ในภาพรวมประกอบด้วย 6 ด้าน (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของสถานี ตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย ในภาพรวมรายด้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านกลยุทธ์ในการทำงาน	4.17	0.51	มาก
2. ด้านโครงสร้างแผนผังงาน	4.19	0.53	มาก
3. ด้านระบบสารสนเทศความปลอดภัยในงาน	4.12	0.59	มาก
4. ด้านแบบของการบริหารบุคลากร	4.16	0.56	มาก
5. ด้านบุคลากรตำแหน่งงาน	4.12	0.62	มาก
6. ด้านความสามารถเชี่ยวชาญในงาน	4.09	0.63	มาก
รวม	4.14	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ($\bar{X}$ = 4.19, S.D = 0.53) รองลงมา คือ ด้านกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.17, S.D = 0.51) และด้านแบบของการบริหาร ($\bar{X}$ = 4.16, S.D = 0.56) ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย ประกอบด้วย 3 ด้าน (ดูตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย ในภาพรวมรายด้าน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านคุณภาพงาน	4.06	0.59	มาก
2. ด้านปริมาณงาน	4.09	0.63	มาก
3. ด้านเวลา	4.07	0.51	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย ในภาพรวมสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านปริมาณงาน ($\bar{X}$ = 4.09, S.D = 0.63) รองลงมา คือ ด้านเวลา ($\bar{X}$ = 4.07, S.D = 0.51) และด้านคุณภาพของงาน ($\bar{X}$ = 4.06, S.D = 0.59) ตามลำดับ

2. จากการศึกษาศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ พบว่า

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย (ดูตารางที่ 3-13)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจำแนกตามเพศ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. ด้านคุณภาพงาน	ชาย	60	4.12	.47	1.900	.91
	หญิง	15	4.01	.52		
2. ด้านปริมาณงาน	ชาย	60	4.13	.46	1.670	.47
	หญิง	15	4.03	.53		
3. ด้านเวลา	ชาย	60	4.11	.45	1.741	.25
	หญิง	15	4.00	.52		

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อยจำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาล
จระเข้น้อย จำแนกตามอายุ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน						
ของสถานีตำรวจนครบาล จระเข้น้อย	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านคุณภาพงาน	ระหว่างกลุ่ม	1.355	3	.452	1.876	.13
	ภายในกลุ่ม	83.554	71	.241		
	รวม	84.908	74			
2. ด้านปริมาณงาน	ระหว่างกลุ่ม	.968	3	.323	1.282	.28
	ภายในกลุ่ม	87.185	71	.252		
	รวม	88.153	74			
3. ด้านเวลา	ระหว่างกลุ่ม	1.868	3	.623	2.628	.07
	ภายในกลุ่ม	81.917	71	.237		
	รวม	83.785	74			

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ
สถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาล
จระเข้น้อย จำแนกตามสถานภาพ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน						
ของสถานีตำรวจนครบาล จระเข้น้อย	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านคุณภาพงาน	ระหว่างกลุ่ม	.60	2	.300	1.250	.29
	ภายในกลุ่ม	84.30	72	.240		
	รวม	84.90	74			
2. ด้านปริมาณงาน	ระหว่างกลุ่ม	.71	2	.350	1.400	.23
	ภายในกลุ่ม	87.43	72	.250		
	รวม	88.14	74			
3. ด้านเวลา	ระหว่างกลุ่ม	1.74	2	.871	3.787	.02*

ภายในกลุ่ม	82.04	72	.230
รวม	83.78	74	

* ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจะเข้่น้อย จำแนกตามสถานภาพ พบว่า แตกต่างกันในด้านเวลา (Sig = .02) กรณีพบความแตกต่างจะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD (ดูตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วยวิธี LSD ด้านเวลาของสถานีตำรวจนครบาลจะเข้่น้อย จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	$\bar{X}$	ด้านเวลา		
		โสด	สมรส	หย่าร้าง
		3.99	4.09	4.25
โสด	3.99	-	-0.090 (0.980)	-0.260* (.010)
สมรส	4.09	-	-	-0.150 (.080)
หย่าร้าง	4.25	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ทำการทดสอบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจะเข้่น้อย ในด้านของเวลา พบว่า สถานภาพโสด มีประสิทธิภาพด้านเวลาน้อยกว่า สถานภาพหย่าร้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจะเข้่น้อย จำแนกตามระดับการศึกษา

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจะเข้่น้อย						
ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.	
1. ดานคุณภาพงาน						
ระหว่างกลุ่ม	4.840	3	1.613	6.982**	.000	
ภายในกลุ่ม	80.068	71	.231			
รวม	84.908	74				

2. ด้านปริมาณงาน	ระหว่างกลุ่ม	5.492	3	1.831	7.661**	.001
	ภายในกลุ่ม	82.661	71	.239		
	รวม	88.153	74			
3. ด้านเวลา	ระหว่างกลุ่ม	3.122	3	1.041	4.467**	.004
	ภายในกลุ่ม	80.663	71	.233		
	รวม	83.784	74			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจนครบาลจะเข้ น้อย จำแนกตามระดับการศึกษาที่มีนัยสำคัญ .01 ได้แก่ ด้านคุณภาพงาน (Sig = .000) ด้านปริมาณงาน (Sig = .001) และ ด้านเวลา (Sig = .004) พบว่ามีความแตกต่างกัน โดยจะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD (ดูตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วยวิธี LSD ด้านคุณภาพงานของสถานีตำรวจนครบาลจะเข้ น้อย จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ด้านคุณภาพงาน			
		มัธยมปลาย/ ปวช.	อนุปริญญา/ ปวส.	ปริญญา ตรี	ปริญญาโท หรือสูงกว่า
		3.74	4.04	4.07	4.34
มัธยมปลาย/ ปวช.	3.74	-	-.307** (.006)	-.336** (.001)	-.610** (.000)
อนุปริญญา/ ปวส.	4.04	-	-	-.027 (.660)	-.300** (.004)
ปริญญาตรี	4.07	-	-	-	-.273** (.005)
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	4.34	-	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ทำการทดสอบประสิทธิภาพจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มัธยมปลาย/ปวช. มีประสิทธิภาพด้านคุณภาพของงานน้อยกว่าระดับ

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วยวิธี LSD ด้านปริมาณงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วยวิธี LSD ด้าน

ปริมาณงานของสถานีตำรวจนครบาลจะขึ้นอยู่กับจำนวนตำรวจที่ประจำการตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา		ด้านปริมาณงาน			
		มัธยมปลาย/ ปวช.	อนุปริญญา/ ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโท หรือสูงกว่า
	$\bar{X}$	3.70	4.08	4.09	4.35
มัธยมปลาย/ ปวช.	3.70	-	-.389** (.001)	-.374** (.001)	-.648** (.000)
อนุปริญญา/ ปวส.	4.08	-	-	.014 (.816)	-.259* (.015)
ปริญญาตรี	4.09	-	-	-	-.274** (.006)
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	4.35	-	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 ผลวิเคราะห์การทดสอบประสิทธิภาพจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า มัธยมปลาย/ปวช. มีประสิทธิภาพด้านปริมาณงานน้อยกว่าระดับการศึกษาอนุปริญา/ปวส.ปริญญาตรี พบว่า ปริญาโทหรือสูงกว่า อนุปริญา/ปวส. มีประสิทธิภาพด้านปริมาณงานน้อยกว่าระดับการศึกษาปริญญาโทหรือสูงกว่า และพบว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรีมีประสิทธิภาพด้านปริมาณงานน้อยกว่าระดับการศึกษาปริญญาโทหรือสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วยวิธี LSD ด้านเวลาของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ด้านเวลา			
		มัธยมปลาย/ ปวช.	อนุปริญญา/ ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโท หรือสูงกว่า
		3.83	4.05	4.07	4.32
มัธยมปลาย/ ปวช.	3.83	-	-.226* (.042)	-.240* (.021)	-.489** (.000)
อนุปริญญา/ ปวส.	4.05	-	-	-.013 (.826)	-.260* (.013)
ปริญญาตรี	4.07	-	-	-	-.247* (.011)
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	4.32	-	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มัธยมปลาย/ปวช. มีประสิทธิภาพด้านเวลาน้อยกว่าระดับการศึกษา อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือ สูงกว่า พบว่า อนุปริญญา/ปวส. มีประสิทธิภาพด้านเวลาน้อยกว่าระดับการศึกษาปริญญาโทหรือสูงกว่า และพบว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรีมีประสิทธิภาพด้านเวลาน้อยกว่าระดับการศึกษาปริญญาโทหรือสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 11 แสดงการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้น้อย จำแนกตามรายได้

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน						
ของสถานีตำรวจนครบาล จระเข้น้อย	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านคุณภาพงาน	ระหว่างกลุ่ม	1.929	3	.643	2.681*	.046
	ภายในกลุ่ม	82.979	71	.240		

	รวม	84.908	74			
2. ด้านปริมาณงาน	ระหว่างกลุ่ม	.932	3	.311	1.233	.298
	ภายในกลุ่ม	87.221	71	.252		
	รวม	88.153	74			
3. ด้านเวลา	ระหว่างกลุ่ม	1.456	3		2.040	.108
	ภายในกลุ่ม	82.328	71	.485		
	รวม	83.784	74	.238		

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย จำแนกตามรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน (Sig = .046) โดยจะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD (ดูตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วยวิธี LSD ด้านคุณภาพงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย จำแนกตามรายได้

รายได้		ด้านคุณภาพงาน			
		5,000 –	10,001 -	30,001 -	60,000 บาท
		10,000 บาท	30,000 บาท	60,000 บาท	ขึ้นไป
	$\bar{X}$	3.94	4.02	4.08	4.26
5,000-10,000 บาท	3.94	-	-.083 (.361)	-.149 (.086)	-.325* (.011)
10,001- 30,000 บาท	4.02	-	-	-.066 (.261)	-.243* (.024)
30,001- 60,000 บาท	4.08	-	-	-	-.177 (.093)
60,000 บาทขึ้นไป	4.26	-	-	-	-

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย ด้านคุณภาพงาน พบว่า ระดับรายได้ 5,000 – 10,000 บาท มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพน้อยกว่า ระดับรายได้

60,000 บาท ขึ้นไป ระดับรายได้ 10,001 – 30,000 บาท มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพน้อยกว่า ระดับรายได้ 60,000 บาท ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 13 แสดงการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน						
ของสถานีตำรวจนครบาล	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
จระเข้ข่อย						
1. ด้านคุณภาพงาน	ระหว่างกลุ่ม	.758	3	.253	1.041	.380
	ภายในกลุ่ม	84.150	71	.243		
	รวม	84.908	74			
2. ด้านปริมาณงาน	ระหว่างกลุ่ม	.572	3	.191	.754	.520
	ภายในกลุ่ม	87.581	71	.253		
	รวม	88.153	74			
3. ด้านเวลา	ระหว่างกลุ่ม	.589	3	.196	.817	.490
	ภายในกลุ่ม	83.196	71	.240		
	รวม	83.784	74			

จากตารางที่ 13 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย จำแนกตามประสบการณ์ พบว่าไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย จัดเรียงลำดับความสำคัญสูงสุด 3 ลำดับแรก (ดูตารางที่ 1) พบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างแผนผังงาน มีความสำคัญสูงสุดเป็นลำดับที่ 1 ทั้งนี้ เป็นเพราะโครงสร้างผังการปฏิบัติงานที่ชัดเจนรัดกุมมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของงาน สอดคล้องกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2566) ที่ชี้ว่าการจัดโครงสร้างภายในสถานีตำรวจให้รองรับงานเกี่ยวกับการบริการประชาชน มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัย

ด้านกลยุทธ์ในการทำงาน มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 2 ทั้งนี้ เป็นเพราะกลยุทธ์เป็นทักษะสำคัญของผู้บริหาร สอดคล้องกับ Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994) ที่ชี้ว่าการเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (strategic leadership) สามารถสร้างวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ค่านิยม และจูงใจพนักงานให้เกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ และพบว่าปัจจัยด้านแบบของการบริหารบุคลากร มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 3 ทั้งนี้ เป็นเพราะทรัพยากรบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ กมลพรรณ รอดจินดา (2566) ที่ชี้ว่าการมอบความรับผิดชอบ และสร้างโอกาสให้พนักงานเห็นความสำเร็จ มีผลชัดเจนต่อประสิทธิภาพของงาน

จากผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย ในภาพรวมจัดเรียงลำดับความสำคัญสูงสุด 3 ลำดับแรก (ดูตารางที่ 2) พบว่า ด้านปริมาณงานมีความสำคัญสูงสุดเป็นลำดับที่ 1 ทั้งนี้เป็นเพราะการวัดปริมาณงานเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ประสิทธิภาพงาน สอดคล้องกับ ดิลกา กระจ่างโหม (2564) ที่ชี้ว่า การวัดปริมาณงานเป็นข้อมูลเชิงปริมาณสำคัญที่ใช้ในการพิจารณาประสิทธิภาพของงานโดยรวม พบว่า ด้านเวลาที่มีความสำคัญสูงสุดเป็นลำดับที่ 2 ทั้งนี้ เป็นเพราะการปฏิบัติงานต้องสอดคล้องกับพันธสัญญาขององค์กร และกรอบเวลาของงานอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ดิลกา กระจ่างโหม (2564) ที่ชี้ว่า ด้านเวลา ความทันเวลาถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มตัวชี้วัดที่สำคัญต่อการประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวม และพบว่า ด้านคุณภาพของงานมีความสำคัญสูงสุดเป็นลำดับที่ 3 ทั้งนี้เป็นเพราะคุณภาพของงานเป็นผลผลิตที่เกิดจากการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ ดิลกา กระจ่างโหม (2564) ที่ชี้ว่า การปฏิบัติงานนั้นไม่ใช่แค่เสร็จตามปริมาณหรือเวลาที่กำหนด แต่ต้องมีคุณภาพถูกต้องตามมาตรฐาน วิธีปฏิบัติ ระเบียบ จึงจะถือว่ามีประสิทธิภาพแท้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ

ข้าราชการตำรวจในกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ระดับชั้นยศ สัญญาบัตร ระยะเวลาในการรับราชการต่ำกว่า 5 ปี ส่วนใหญ่โสดและรายได้ ต่อเดือนระหว่าง 10,001- 30,000 บาท การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลจระเข้ข่อย พบว่า สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ คือ ด้านโครงสร้าง รองลงมา คือ ด้านกลยุทธ์ ด้านแบบของการบริหาร ด้านระบบ ด้านบุคลากร ด้านความสามารถ ตามลำดับ 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจพบว่า สถานภาพระดับการศึกษาและรายได้ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ **ประโยชน์และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน และพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ อาทิเช่น ส่งเสริมองค์การแห่งการเรียนรู้ และฝึกอบรมข้าราชการตำรวจเพื่อเพิ่มทักษะการทำงาน อย่างสม่ำเสมอ และ 2) ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการหน่วยงานใกล้เคียงเพื่อนำมาพัฒนาการปฏิบัติงานของตำรวจต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ รอดจินดา. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สำนักงานงบประมาณและการเงิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดิลกา กระจ่างโฉม. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมสหกรณ์. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2566). นโยบายการให้บริการประชาชนบนสถานีตำรวจ. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <http://www.police.go.th>
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Transformational Leadership Development. PllaAllto, CA . Consulting Psychologists Press.
- Herzberg, Frederick. (1979). The Motivation to Work (2 nd ed). New York. John Willey & Sons.

Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York. Wiley & Son.

Yamane, Taro. (1971). Statistic An Introductory Analysis. New York . Harper & Row Publishers.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ
พ.ศ. 2561*

LEGAL ISSUES CONCERNING PUBLIC PARTICIPATION IN THE
UTILIZATION OF WATER RESOURCES UNDER THE WATER
RESOURCES ACT B.E. 2561 (2018)

phanupong samol¹, arunyupa buasap² และ worawut laobankho³

Phanupong Samol¹, Arunyupa Buasap² and Worawut Laobankho³

¹⁻³มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻³Pathum Thani University, Thailand

Corresponding Author's Email: phanupong.s@ptu.ac.th

วันที่รับบทความ : 24 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 17 ธันวาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 19 ธันวาคม 2568

Received 24 November 2025; Revised 17 December 2025; Accepted 19 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) กฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของต่างประเทศ และประเทศไทย 3) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ 4) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จาก

Citation:

* ภาณุพงษ์ สามล, อรุณยุพา บัวทรัพย์ และ วรวุฒิ เหล่าบ้านค้อ. (2568). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1083-1096.

Phanupong Samol, Arunyupa Buasap and Worawut Laobankho. (2025). Legal Issues Concerning Public Participation In The Utilization Of Water Resources Under The Water Resources Act B.E. 2561 (2018).

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1083-1096.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเชิงเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการศึกษา พบว่า 1) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สิทธิประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐ 2) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของต่างประเทศพบว่า ได้บัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในประเทศของตนชัดเจนกว่าประเทศไทย 3) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 พบว่า ในส่วนของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการลุ่มน้ำยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) เห็นควรให้มีการกำหนดให้มีสัดส่วนของประชาชนที่เลือกกันเองเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการลุ่มน้ำ อีกทั้งให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำที่มีสภาพเป็นการบังคับใช้ในลักษณะเป็นการใช้สิทธิของประชาชน เพื่อให้สัดส่วนการได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชนกับคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำมีความสมดุลและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ, คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

Abstract

This research article aims to: (1) examine legal theories related to public participation; (2) study laws governing public participation in the utilization of water resources in foreign countries and in Thailand; (3) analyze legal issues concerning public participation in the utilization of water resources; and (4) propose appropriate solutions for Thailand regarding public participation in the utilization of water resources under the Water Resources Act B.E. 2561 (2018). This study employs a qualitative research approach, collecting data through documentary research and analyzing the data using content analysis within relevant contexts.

The findings reveal that: (1) theories of public participation recognize the right of the public to participate in decision-making processes alongside state authorities; (2) comparative analysis of foreign legal measures on public participation in water resource utilization indicates that many countries explicitly provide for public participation in national water management more clearly than Thailand; (3) analysis of legal issues under the Water Resources Act B.E. 2561 (2018) shows that both the National Water Resources Committee and the River Basin Committees lack adequate public participation; and (4) it is recommended that a proportion of representatives elected by the public be included in the National Water Resources Committee and the River Basin Committees. In addition, clear principles, criteria, conditions, and procedures should be established for granting permits to utilize water resources in a manner that is binding and framed as the exercise of citizens' rights, in order to ensure a balanced and fair distribution of benefits from water resource utilization between the public and the National Water Resources Committee and the respective River Basin Committees for all sectors involved.

Keywords: Participation, Utilization of Water Resources, National Water Resources Committee

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ น้ำตามสภาพธรรมชาติที่ประชาชนทุกท้องที่อาศัยใช้ ได้แก่ น้ำในบรรยากาศ (ฝน) น้ำผิวดิน และน้ำบาดาล นับเป็นผลิตผลจากธรรมชาติที่เราไม่สามารถผลิตเพิ่มขึ้นมา หรือลดปริมาณที่มีอยู่ในธรรมชาติได้เองตามต้องการ บางปีอาจเกิดฝนแล้งเป็นเหตุให้น้ำในแม่น้ำลำธารมีน้อย จนไม่สามารถแบ่งปันได้ทั่วถึง หรือบางปีฝนตกชุกต่อเนื่องจนเกิดความเสียหายเนื่องจากน้ำท่วมทรัพย์สินและพื้นที่ชุมชน ตลอดจนการมีน้ำเสียหรือมลพิษทางน้ำเกิดขึ้นในหลายท้องที่ตามมาอีกด้วย นับเป็นวิกฤตการณ์เกี่ยวกับน้ำ ซึ่งปัจจุบันนี้เกิดขึ้นอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทยในสภาพค่อนข้างใกล้เคียงกันแทบทุกปี พระบาทสมเด็จพระ

เจ้าอยู่หัวทรงห่วงใย ทรงให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับน้ำซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ให้กับเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของแผ่นดินมาตั้งแต่ต้นรัชกาลจนถึงปัจจุบัน “... หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำ น้ำบริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2529 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน) ดังนั้น น้ำจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติของคนไทยที่ต้องมีการบริหารจัดการทั้งปริมาณและคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และชุมชนในลุ่มน้ำ ควรต้องร่วมกันทบทวนและปรับปรุงกระบวนการจัดการน้ำบางส่วนให้มีความเหมาะสมกับกาลปัจจุบันด้วย

การจัดการน้ำ หมายถึง กระบวนการหรือกรรมวิธีจัดการน้ำ ซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับการจัดหาและพัฒนา การจัดสรรและใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมตลอดถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้หมดไป ซึ่งการจัดการน้ำนี้ เรามักกล่าวถึงกันเสมอ ๆ ว่าการจัดการน้ำต้องเป็น “การจัดการแบบบูรณาการ” หรือไม่ก็ “การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน” นั้นมีหลักการอย่างไร สามารถอธิบายได้ว่า การจัดการน้ำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือโดยด้านใดด้านหนึ่งแบบเอกเทศ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ (ปราโมทย์ ไม่กัลด. ออนไลน์) โดยหลักแล้วจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องผสมผสานแบบรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างที่เราเรียกกันว่า “บูรณาการ” ด้วยหลายวิธีหลายเทคนิค และผู้คนในสังคมทุกชุมชนยอมรับ จึงจะนำไปสู่การจัดการหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับน้ำได้อย่างสัมพันธ์กัน ซึ่งในภาวะปัจจุบันเราต้องบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรน้ำ โดยมีวิธีคิดและดำเนินงานหลายด้านอย่างเป็นระบบเป็นองค์รวม มองเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นแล้วค้นหาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบครบวงจร ต้องมองว่าทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติมีความเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะน้ำ ดิน และทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ให้บังเกิดประโยชน์กับผู้คนแบบ “มุ่งถึงประโยชน์คนส่วนใหญ่” ในลุ่มน้ำเป็นหลัก นี่คือการจัดการน้ำแบบบูรณาการ (ไทยพับลิก้า. ออนไลน์)

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำได้แก่ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ” (กนช.) ประกอบด้วย (มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)

(1) นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ
 (2) รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ
 (3) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ

(4) กรรมการผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำ จำนวนหกคน ซึ่งได้รับการคัดเลือกมาจาก กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำ กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ

(5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสี่คน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่าห้าปีในด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรน้ำ ด้านผังเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านอุตสาหกรรม

ให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขาธิการแต่งตั้งข้าราชการของ สำนักงานอีกไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำตามมาตรา 25 แล้ว ให้มีคณะกรรมการลุ่มน้ำ ประจำลุ่มน้ำนั้น ประกอบด้วย (มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)

(1) กรรมการลุ่มน้ำโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตลุ่มน้ำนั้น ผู้แทน กรมควบคุมมลพิษ ผู้แทนกรมเจ้าท่า ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำ ผู้แทน กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ผู้แทนกรมที่ดิน ผู้แทนกรมประมง ผู้แทนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารถภัย ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ในกรณีที่ลุ่มน้ำใดมีพื้นที่ติดต่อกับชายแดน ให้มีผู้แทนกระทรวงกลาโหมเข้าร่วมเป็น กรรมการลุ่มน้ำ หรือในกรณีที่ลุ่มน้ำใดมีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเล ให้มีผู้แทนกรมทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่งเข้าร่วมเป็นกรรมการลุ่มน้ำ หรือในกรณีที่ลุ่มน้ำใดอยู่ในพื้นที่จังหวัด นราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ให้มีผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดน ภาคใต้เข้าร่วมเป็นกรรมการลุ่มน้ำด้วย

(2) กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตลุ่มน้ำนั้น จังหวัดละหนึ่งคน และในกรณีที่ลุ่มน้ำใดอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้นเป็นกรรมการลุ่มน้ำด้วย

(3) กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำในเขตลุ่มน้ำนั้นที่มาจากภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคพาณิชย์กรรม ภาคละสามคน

(4) กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ จำนวนสี่คน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตาม (1) เลือกกันเองเพื่อเป็นประธานกรรมการลุ่มน้ำ และให้คณะกรรมการลุ่มน้ำเลือกกรรมการลุ่มน้ำอีกสองคนเป็นรองประธานกรรมการลุ่มน้ำ ทั้งนี้ การเลือกประธานกรรมการลุ่มน้ำและรองประธานกรรมการลุ่มน้ำให้กระทำทุกสามปี ให้ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติภาคแต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติภาคเป็นกรรมการลุ่มน้ำและเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการอีกไม่เกินสองคน

สำหรับการจัดสรรน้ำของประเทศพึงคำนึงถึงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การรักษา ระบบนิเวศ จาริตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ทั้งนี้ การจัดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามที่ กนช. กำหนด (มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561) ทั้งนี้ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะ แบ่งเป็นสามประเภท (มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561) คือ

(1) การใช้น้ำประเภทที่หนึ่ง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการดำรงชีพ การอุปโภคบริโภคในครัวเรือน การเกษตรหรือการเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ การอุตสาหกรรมใน ครัวเรือน การรักษา ระบบนิเวศ จาริตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม และการ ใช้น้ำในปริมาณเล็กน้อย

(2) การใช้น้ำประเภทที่สอง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการ อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การผลิตพลังงานไฟฟ้า การประปาและกิจการอื่น

(3) การใช้น้ำประเภทที่สาม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อกิจการขนาดใหญ่ที่ใช้น้ำปริมาณมาก หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบข้ามลุ่มน้ำ หรือครอบคลุมพื้นที่อย่าง กว้างขวาง

นอกจากนี้ ในกรณีที่ กนช. เห็นว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหรือพื้นที่ ชุ่มน้ำสมควรสงวนไว้เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำสาธารณะ ให้ กนช. มอบหมาย ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาดำเนินการให้พื้นที่นั้น

เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (มาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)

อนึ่ง จากที่กล่าวมาข้างต้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ยังพบปัญหาอยู่บางประการ ซึ่งผู้วิจัยจะขอกล่าวรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ในส่วนของสัดส่วนที่เป็นภาคประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) แล้วพบว่า ในส่วนของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ในด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรน้ำ ด้านผังเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) นั้น มีสัดส่วนจากการสรรหาและคัดเลือกมาจากคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ ซึ่งพิจารณาถึงเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนที่ไม่ตรงไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่จะให้ชุมชน และประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) เพื่อการจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในน้ำมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อร่วมกันบริหารทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำ สังเกตเห็นว่า แม้รัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ แต่ในกระบวนการควบคุมการจำกัดสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนในการใช้ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำก็ยังคงเป็นอำนาจของคณะกรรมการลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนของตัวแทนจากภาครัฐที่มากกว่า และในการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำนั้น มิได้มีการรับฟังประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้สนองตอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำนั้น ๆ ฉะนั้น ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ ควรมีการรับฟังจากประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้สัดส่วนการได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับรัฐมีความสมดุลและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนอีกด้วย

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำ เมื่อพิจารณาเรื่องของการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำแล้ว พบว่า ยังขาดในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพราะในการพิจารณาอนุญาตหรือในเรื่องของสิทธิในการใช้น้ำยังไม่ได้สนองตอบความต้องการของประชาชน อีกทั้งในบางกรณียังเป็นการจำกัดสิทธิในการใช้น้ำของประชาชนเกิดสมควรแก่เหตุอีกด้วย หากประเทศไทยไม่ได้แก้ไขกฎหมายในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำได้ตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงแล้วก็จะทำให้การใช้ทรัพยากรน้ำในชุมชนนั้นไม่เป็นไปตามชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องการได้นั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561
- 2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของต่างประเทศ และประเทศไทย
- 3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสาร(Documentary Research) ด้วยการค้นคว้ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 พระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำ พ.ศ. 2564 รวมไปถึงข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บทความในวารสาร ตำราต่าง ๆ ทั้งของต่างประเทศ และของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาค้นหาข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

ในส่วนของการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยออกเป็นประเด็นปัญหาสาม ประเด็นดังที่ได้วิเคราะห์มา ดังนี้

1) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ประกอบด้วย (1) นายกรัฐมนตรี (2) รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย (3) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ (4) กรรมการผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำ จำนวน 6 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกมาจากกรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำ กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ (5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ในด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรน้ำ ด้านผังเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน (คณิงิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ: 2545) 1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นกันเอง ซึ่งเป็นไปโดยการอาสาสมัคร หรือการรวมตัวกันเองเพื่อแก้ปัญหาของตัวเอง เป็นการกระทำที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก 2) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา 3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ เป็นการเข้าร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ภายใต้การจัดการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งผลให้ผู้กระทำได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาว หรืออาจเกิดผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

ดังนั้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ในส่วนของสัดส่วนที่เป็นภาคประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) แล้วพบว่า ในส่วนของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ

ประสบการณ์ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ในด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรน้ำ ด้านผังเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) นั้น มีสัดส่วนจากการสรรหาและคัดเลือกมาจากคณะกรรมการกลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ ซึ่งพิจารณาถึงเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนที่ไม่ตรงไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่จะให้ชุมชน และประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) เพื่อการจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในน้ำมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อร่วมกันบริหารทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำ

คณะกรรมการลุ่มน้ำมีหน้าที่หลักในการดูแลและวางแผนการใช้ทรัพยากรน้ำในแต่ละลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบและเหมาะสม หน้าที่เหล่านี้รวมถึงการประเมินสถานการณ์น้ำ วางแผนการจัดการน้ำเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีศักยภาพ นอกจากนี้ กรรมการลุ่มน้ำยังทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการวางแผน หน้าที่ของกรรมการลุ่มน้ำไม่ได้จำกัดเฉพาะการวางนโยบายในห้องประชุม แต่ยังรวมถึงการทำงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อปัญหาจริงที่เกิดขึ้น เช่น การช่วยแก้ปัญหา น้ำท่วมในพื้นที่เสี่ยง หรือการทำให้พื้นที่ที่มีปัญหาน้ำแล้งมีน้ำใช้อย่างเพียงพอตลอดทั้งปี กรรมการเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายระดับประเทศและการปฏิบัติจริงในท้องถิ่น การทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการลุ่มน้ำ หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชน จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน และป้องกันปัญหาน้ำที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ ประกอบด้วย (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตลุ่มน้ำนั้น ผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ ผู้แทนกรมเจ้าท่า ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำ ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ผู้แทนกรมที่ดิน ผู้แทนกรมประมง ผู้แทนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2) กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่ง

เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตลุ่มน้ำนั้น จังหวัดละ 1 คน (3) กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำในเขตลุ่มน้ำนั้นที่มาจากภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคพาณิชย์กรรม ภาคละ 3 คน (4) กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำจำนวน 4 คน เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ได้มีสัดส่วนของภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนหนึ่งของคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ในมิติด้านการมีส่วนร่วมแล้ว สังเกตเห็นว่า แม้รัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ แต่ในกระบวนการควบคุม การจำกัดสิทธิ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนในการใช้ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำก็ยังคงเป็นอำนาจของคณะกรรมการลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนของตัวแทนจากภาครัฐที่มากกว่า และในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำนั้น มิได้มีการรับฟังประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้สนองตอบความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำนั้นๆ ฉะนั้นในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำควรมีการรับฟังจากประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้สัดส่วนการได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับรัฐมีความสมดุลและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนอีกด้วย

3) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำ

การที่รัฐกำหนดให้องค์กรต่างๆ เป็นผู้พิจารณาการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชน และจัดสรรน้ำเป็นแต่ละประเภท ๆ ส่งผลให้การกระทำเพื่อป้องกัน ดูแล ไม่ให้ประชาชนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำมากเกินไปจนจนอาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำที่กระทบต่อชุมชนและประชาชนในพื้นที่นั้น ที่ไม่สามารถใช้น้ำได้ตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของชุมชนที่สนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะได้กำหนดสิทธิในการใช้น้ำโดยให้เอกชนมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรน้ำได้ แต่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำต้องกระทำภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ต้องได้รับการอนุญาตตามหลักเกณฑ์การขออนุญาตใช้น้ำแต่ละประเภท ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ประเทศไทยยังต้องประสบกับปัญหาการเก็บเงินค่าใช้น้ำภายในประเทศ ร่วมด้วย ส่งผลต่อปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ

ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องมีเงื่อนไขสำคัญ ดังนี้ (ถวิลวดี บุรีกุล: 2551) คือ 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพในการที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participate) หมายถึงประชาชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้เข้าร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participate) ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to Participate) ประชาชนที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมใดต้องเกิดจากความสนใจที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น

ดังนั้น การพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำถึงแม้จะมีองค์กรที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เช่น คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.), ศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ, ลุ่มน้ำ, คณะกรรมการลุ่มน้ำ, และองค์กรผู้ใช้น้ำเอกชน แต่หากพิจารณาเรื่องของการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำแล้วพบว่า ยังขาดในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ เพราะในการพิจารณาอนุญาตหรือในเรื่องของสิทธิในการใช้น้ำยังไม่ได้สนองตอบความต้องการของประชาชน อีกทั้งในบางกรณียังเป็นการจำกัดสิทธิในการใช้น้ำของประชาชนเกิดสมควรแก่เหตุอีกด้วย หากประเทศไทยไม่ได้แก้ไขกฎหมายในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำได้ตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงแล้วก็จะทำให้การใช้ทรัพยากรน้ำในชุมชนนั้นไม่เป็นไปตามชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องการได้ นั่นเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยขอเสนอแนะเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้าเป็นส่วนร่วมใน

คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ และประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยเสนอให้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ โดยกำหนดให้มีสัดส่วนของประชาชนเลือกกันเองแยกต่างหากจากตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และกำหนดให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ คัดเลือกตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ เพื่อประชาชนและท้องถิ่นนั้น ๆ จะได้เข้ามามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

2) ผู้วิจัยเสนอให้มีการกำหนดสิทธิของชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบให้มีความชัดเจน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำที่มีสภาพเป็นการบังคับใช้ในลักษณะเป็นการใช้สิทธิของประชาชน เพื่อให้สัดส่วนการได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำของประชาชนกับคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำมีความสมดุลและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วน นั้นเอง

เอกสารอ้างอิง

- คณินิจ รีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545) .แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540: ปัญหาอุปสรรคและทางออก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การมีส่วนร่วม: แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ. เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการการพัฒนากองเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วันอังคาร ที่ 17 มิถุนายน 2551. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปราโมทย์ ไหมกลัด. (2567). ทางออกการบริหารจัดการน้ำของไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2567 จาก <https://tdri.or.th/water/thaipublica20140309/>

ไทยพับลิก้า. ทางออกการบริหารจัดการน้ำของไทย. (2567). (15 สิงหาคม 2567) เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2567 จาก <https://thaipublica.org/2014/03/water-management-solutions/>

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ. (2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 112 ก หน้า 44-83 (28 ธันวาคม 2561).

พระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำ. (2564). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนที่ 12 ก หน้า 1-76 (11 กุมภาพันธ์ 2564).

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

การพัฒนาการจัดการสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุที่ยังทำงานของผู้สูงอายุในจังหวัดตาก*

DEVELOPING A PARTICIPATORY OCCUPATIONAL HEALTH WELFARE MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE THE QUALITY OF LIFE OF WORKING OLDER ADULTS IN THE BORDER AREAS OF TAK PROVINCE, THAILAND

กัญญาณ กาญจนาทวีกุล¹, อิสรา วันดี², ศิริญา ศิริยานันท์³ และ กิรยาวดี กาญจนาทวี⁴

Kanyamon Kanchanathaveekul¹, Aisara Vandee², Sirinya Siranan³ and Kirayawadee Kanchanatawee⁴

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

¹Faculty of Education, Rattana Bundit University, Thailand

²⁻⁴นักวิชาการอิสระ

²⁻⁴Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: kanyamon06@gmail.com

วันที่รับบทความ : 1 ธันวาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 11 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 13 ธันวาคม 2568

Received 1 December 2025; Revised 11 December 2025; Accepted 13 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการประกอบอาชีพและปัญหาด้านอาชีวอนามัยของผู้สูงอายุที่ยังทำงานในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงด้านสุขภาพและความต้องการด้านสวัสดิการอาชีวอนามัย และ 3) พัฒนาแนวทางการจัดสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ชายแดน การวิจัยใช้

Citation:

* กัญญาณ กาญจนาทวีกุล, อิสรา วันดี, ศิริญา ศิริยานันท์ และ กิรยาวดี กาญจนาทวี. (2568). การพัฒนาการจัดการสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ยังทำงานของผู้สูงอายุในจังหวัดตาก.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1097-1115.

Kanyamon Kanchanathaveekul, Aisara Vandee, Sirinya Siranan and Kirayawadee Kanchanatawee. (2025). Developing A Participatory Occupational Health Welfare Management Model To Enhance The Quality Of Life Of Working Older Adults In The Border Areas Of Tak Province, Thailand.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1097-1115.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้สูงอายุที่ยังประกอบอาชีพ จำนวน 400 คน จาก 5 อำเภอชายแดน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา One-way ANOVA t-test และการวิเคราะห์ ถอดอรรถาธิบาย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงธีม (Thematic Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60–69 ปี รายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทต่อเดือน และประกอบอาชีพด้านการเกษตร แรงงานรับจ้าง และค้าขาย โดยพบว่ารายได้ ระดับการศึกษา และประเภทอาชีพ มีความสัมพันธ์กับระดับความเสี่ยงด้านสุขภาพและความ ต้องการสวัสดิการอาชีวอนามัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($r = .351, p < .001$) และความสามารถของชุมชนในการมีส่วนร่วมช่วยลดความเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญ ($R^2 = .308, p < .001$)

3. ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนถึงปัญหาการขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน การเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่สม่ำเสมอ และความต้องการสนับสนุนด้านเครื่องมือ องค์ความรู้ ความปลอดภัย และรายได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมเสนอแนวทางพัฒนาระบบสวัสดิการอาชีวอนามัยแบบมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การจัดตั้งทีมอาชีวอนามัยระดับชุมชน การบูรณาการข้อมูลและบริการด้านสุขภาพเชิงรุก และการพัฒนารูปแบบสวัสดิการที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความปลอดภัย และความยั่งยืนในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก

คำสำคัญ: อาชีวอนามัย, ผู้สูงอายุ, สวัสดิการสุขภาพ, จังหวัดตาก

Abstract

This research article aimed to: (1) examine the occupational conditions and occupational health problems of older adults who continue to work in the border areas of Tak Province; (2) analyze the factors influencing health risks and

the need for occupational health welfare; and (3) develop appropriate welfare management guidelines tailored to the local border context. A mixed-methods approach was employed. Quantitative data were collected from 400 working older adults across five border districts, while qualitative data were obtained from 15 key informants. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, One-way ANOVA, t-test, and multiple regression analysis, whereas qualitative data were analyzed through thematic content analysis.

The research findings revealed that:

1. Most older adults were aged 60–69, with monthly incomes below 6,000 baht, and engaged in agriculture, wage labor, or small-scale trading. Income level, educational attainment, and type of occupation were significantly associated with health risks and the need for occupational health welfare.

2. Satisfaction with welfare services showed a positive correlation with the administrative efficiency of local government organizations ($r = .351, p < .001$), and community participation significantly contributed to reducing health risks among older adults ($R^2 = .308, p < .001$).

3. Qualitative evidence highlighted challenges such as limited inter-agency integration, inconsistent access to health services, and unmet needs for tools, safety knowledge, and ongoing income support. The study proposed a community-participatory occupational health welfare model appropriate for the local context.

4. Policy recommendations include establishing community-level occupational health teams, integrating health data and proactive services, and developing welfare models that address area-specific needs to enhance the quality of life, safety, and sustainable livelihoods of older adults in the border areas of Tak Province.

Keywords: Occupational health, elderly, health welfare, Tak Province

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 13.6 ล้านคน หรือร้อยละ 21 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) สถานการณ์ดังกล่าวทำให้การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพและความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพ ซึ่งมีความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมการทำงานและขาดระบบคุ้มครองที่เหมาะสม แนวคิด Ageing in Place ขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2022) ชี้ว่า ผู้สูงอายุควรได้รับการสนับสนุนให้ใช้ชีวิตในชุมชนของตนได้อย่างปลอดภัยและมีศักดิ์ศรี จึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการพัฒนานโยบายและงานวิจัยด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของไทยในปัจจุบัน

จังหวัดตากเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงกว่า 16% และมีผู้สูงอายุจำนวนมากที่ยังทำงานในภาคเกษตรกรรม หัตถกรรม และแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นงานที่มีความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยสูง ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) และ PIER (2023) ระบุว่าผู้สูงอายุทั่วประเทศกว่า 5.26 ล้านคนยังคงทำงาน และส่วนใหญ่ไม่ได้รับการคุ้มครองด้านความปลอดภัยจากการทำงานอย่างเป็นระบบ งานวิจัยระดับนานาชาติ เช่น Niemi et al. (2022) และ Guo et al. (2024) พบว่า ผู้สูงอายุในภาคแรงงานนอกระบบเผชิญปัญหาจากการสัมผัสสารเคมี ฝุ่นละออง การทำงานซ้ำซาก และการขาดอุปกรณ์ป้องกัน ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพกล้ามเนื้อ ระบบหายใจ และสมรรถภาพในการทำงาน โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทและชายแดนซึ่งมีระบบติดตามสุขภาพที่จำกัด (Ubonratchathani Labour Office, 2023)

รายงานของ OECD (2023; 2025) ยังชี้ว่าประเทศไทยมีแรงงานนอกระบบมากกว่า 20 ล้านคน ซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพโดยแทบไม่ได้รับความคุ้มครองด้านอาชีวอนามัย ขณะที่นโยบายด้านผู้สูงอายุของรัฐยังคงเน้นสวัสดิการทั่วไป เช่น เบี้ยยังชีพและบริการสุขภาพ แต่ยังขาดมาตรการเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่ทำงาน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนที่มีข้อจำกัดทั้งด้านทรัพยากรและระบบกำกับดูแล ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยที่เข้าถึงได้จริงและตอบโจทย์บริบทพื้นที่

จากปัญหาและช่องว่างเชิงนโยบายดังกล่าว การศึกษานี้มุ่งพัฒนาแนวทางการจัดการสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยเชิงระบบสำหรับผู้สูงอายุที่ยังประกอบอาชีพในจังหวัดตาก โดยบูรณาการบทบาทของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลไกชุมชน ตามแนวคิด Community-based Occupational Health ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วม

ของชุมชนในการวางแผน ดำเนินการ และติดตามการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ผลการวิจัยคาดว่าจะนำไปสู่การพัฒนาโมเดลสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ความปลอดภัยในการทำงาน และความยั่งยืนของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทและชายแดนของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยของผู้สูงอายุที่ยังประกอบอาชีพในจังหวัดตาก
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ได้รับกับคุณภาพชีวิตด้านอาชีวอนามัยของผู้สูงอายุที่ยังทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดตาก

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหลังเกษียณต่างกัน จะมีความต้องการด้านสวัสดิการอาชีวอนามัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ผู้สูงอายุที่มีรายได้และระดับการศึกษาต่ำ จะมีความเสี่ยงด้านสุขภาพจากการทำงานสูงกว่ากลุ่มอื่น
3. ความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการที่ได้รับมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตด้านอาชีวอนามัยของผู้สูงอายุที่ยังทำงาน
4. รูปแบบการจัดสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ยังทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทบทวนวรรณกรรม

1. ลักษณะทางประชากรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะของผู้สูงอายุ

งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านอายุ เพศ การศึกษา รายได้ และสภาพที่อยู่อาศัยล้วนมีผลต่อความสามารถในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ รวมถึงการเข้าถึงบริการด้านอาชีวอนามัย โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบซึ่งยังคงประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม

หัตถกรรม และรับจ้างทั่วไป (Wongboonsin et al., 2021; ResearchGate, 2022) ลักษณะทางประชากรดังกล่าวสัมพันธ์กับความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัย เช่น การสัมผัสสารเคมี ฝุ่นละออง หรือการทำงานในท่าทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อโรคระบบกล้ามเนื้อและระบบทางเดินหายใจ (Sasaki et al., 2022; Guo et al., 2024) วรรณกรรมสากลยังชี้ว่า กลุ่มผู้สูงอายุแรงงานในชนบทมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ และบริการตรวจสุขภาพจากการทำงาน ซึ่งเพิ่มความเปราะบางต่ออันตรายในการประกอบอาชีพ (Niemi et al., 2022)

2. รูปแบบสวัสดิการและการเข้าถึงบริการด้านอาชีวอนามัยของผู้สูงอายุ

ระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยยังมุ่งเน้นการช่วยเหลือพื้นฐาน เช่น เบี้ยยังชีพ การเยี่ยมบ้าน และบริการสาธารณสุขทั่วไป แต่ยังขาดมาตรการเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่ยังทำงาน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและโครงสร้างพื้นฐาน (PLOS ONE, 2024; World Bank, 2022). ขณะที่บริการคัดกรองโรคจากการทำงานและความรู้ด้านอาชีวอนามัยยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ผู้สูงอายุจำนวนมากมีความเสี่ยงสะสมจากการทำงาน (Niemi et al., 2022; Frontiers, 2023) และยังพบว่าการพัฒนาสวัสดิการอาชีวอนามัยควรคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ลักษณะทางประชากร ที่กำหนดระดับความตระหนักรู้และการเข้าถึงบริการสุขภาพ (Wongboonsin et al., 2021) ประเภทอาชีพหลังเกษียณ ซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น โรคข้อและกล้ามเนื้อจากงานเกษตร (Sasaki et al., 2022) รูปแบบสวัสดิการที่ได้รับ หากไม่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิต (PLOS ONE, 2024)บริบทพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบท-ชายแดนที่การเข้าถึงบริการต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (World Bank, 2022)

3. แนวคิด Community-Based Occupational Health (CBOH)

แนวคิด Community-Based Occupational Health (CBOH) เป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งให้ชุมชนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการระบุความเสี่ยง วางแผน และจัดบริการด้านอาชีวอนามัยให้กับแรงงานในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุแรงงานนอกระบบ แนวคิดนี้ได้รับการประยุกต์ใช้ในหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ฟินแลนด์ และแคนาดา ซึ่งประสบความสำเร็จในการลดอุบัติเหตุจากการทำงาน และเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพ (Park et al., 2021; Rantanen, 2023) หลักการสำคัญของ CBOH ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ (Community Participation) การสร้างขีดความสามารถด้านสุขภาพของชุมชน (Capacity Building) การเข้าถึงบริการสุขภาพเชิงรุกและเชิงป้องกัน (Preventive & promotive services) การเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ-ท้องถิ่น-ภาคประชาชน งานของ Park et al. (2021)

ชี้ว่าการใช้แนวทาง CBOH ช่วยเพิ่มอัตราการตรวจสุขภาพ การลดความเสี่ยงในฟาร์ม และการส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัย ขณะที่ Rantanen (2023) เน้นว่าโมเดลนี้เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับพื้นที่ชนบทและชายแดนที่ขาดทรัพยากรสุขภาพ ซึ่งคล้ายกับบริบทจังหวัดตากของประเทศไทย

บริบทพื้นที่ชายแดน ซึ่งยังเผชิญข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม และระบบบริการสุขภาพที่ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่ยังทำงานมีความเสี่ยงทางอาชีวอนามัยสูงขึ้น และเข้าถึงการป้องกันหรือการดูแลสุขภาพได้อย่างจำกัด (World Bank, 2022; Frontiers in Public Health, 2023)

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและกรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาคือตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะประชากร ประเภทอาชีพ และรูปแบบสวัสดิการ สำหรับตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการอาชีวอนามัย ความพึงพอใจต่อบริการ และสภาพสุขภาพ ดังตารางที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (*Mixed Methods Research*) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพ ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยของผู้สูงอายุที่ยังประกอบอาชีพในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ระยะเวลาดำเนินการระหว่างเดือน มกราคม ถึง กันยายน พ.ศ. 2568

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ยังคงประกอบอาชีพใน 5 อำเภอชายแดนของจังหวัดตาก ได้แก่ อำเภอแม่สอด แม่ระมาด พบพระ อุ้มผาง และท่าสองยาง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุจำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการจัดสรรขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่ยังทำงานใน 5 อำเภอชายแดน โดยคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (*Stratified Random Sampling*) โดยจำแนกตามอำเภอและประเภทอาชีพ (เกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป) เพื่อให้ครอบคลุมความหลากหลายของประชากร และสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (*Key Informants*) ใช้การเลือกแบบเจาะจง (*Purposive Sampling*) ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับ รพ.สต.

และ อสม. จำนวน 5 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการผู้สูงอายุ 5 คน รวม 15 คน

ตารางที่ 2 การจัดสรรขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่ยังทำงานใน 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

อำเภอ	ประชากรผู้สูงอายุ โดยประมาณ (คน)	ร้อยละ(%)	ขนาดตัวอย่าง โดยประมาณ (คน)
แม่ออน	132,200	78.1%	311
แม่ระมาด	10,400	6.1%	24
ท่าสองยาง	12,600	7.4%	30
พบพระ	11,200	6.6%	26
อุ้มผาง	2,900	1.7%	8
รวม	169,300	100%	399

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดตาก (2565); Wikipedia: Provinces of Thailand (เข้าถึง 2567); คำนวณโดยใช้สูตร Yamane (1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็นข้อมูลทั่วไปและประเด็นด้านทัศนคติ ความต้องการ และสภาพสุขภาพ โดยใช้มาตราวัดแบบ Likert 5 ระดับ สำหรับประเมินระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่ยังทำงานในประเด็นต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมี การจัดสรรตัวอย่างตามโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุของแต่ละอำเภออย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนสภาพจริงของพื้นที่ชายแดน ทั้งนี้ ข้อมูลการจัดสรรตัวอย่างอ้างอิงจากสำนักงานสถิติจังหวัดตาก (2565) และผลการคำนวณตามสูตร Yamane เพื่อให้มั่นใจในความถูกต้องและความเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดของแบบสอบถาม ดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการและประสบการณ์ด้านอาชีวอนามัยของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ สุขภาพร่างกาย สิ่งแวดล้อมการทำงาน การป้องกันความเสี่ยง การเข้าถึงบริการ และความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการ

2. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence, IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งได้ค่า IOC > 0.80 และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นภายใน (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่ามากกว่า 0.80 แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ อบท. เจ้าหน้าที่ รพ.สต. และผู้สูงอายุกรณีศึกษาในพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในพื้นที่จริง โดยขอความร่วมมือจาก อสม. ในแต่ละชุมชนในการประสานงานและเข้าถึงครัวเรือนอย่างเป็นระบบ

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษา บันทึกเสียงและถอดความตามหลักจริยธรรมการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ใช้ Pearson's Correlation และ Linear Regression เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการระบุธีม (Thematic Coding) โดยการจัดกลุ่มคำตอบตามประเด็นสำคัญ พร้อมใช้โปรแกรม NVivo ช่วยในการจัดการข้อมูลเชิงข้อความเพื่อเพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ศึกษาสภาพการจัดสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยของผู้สูงอายุในจังหวัดตาก จากการวิจัยที่มีผู้สูงอายุจำนวน 400 คน จากการวิเคราะห์ลักษณะประชากรของผู้สูงอายุที่ยังทำงานในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก จำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 60-69 ปี (60%) เพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชายเล็กน้อย (55% ต่อ 45%) ด้านการศึกษาส่วนใหญ่จบประถมศึกษาหรือไม่มีการศึกษา (50%) และมีเพียงส่วนน้อยที่จบ

ระดับอุดมศึกษา (5%) สำหรับด้านรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 3,000–6,000 บาทต่อเดือน (42.5%) ขณะที่ 37.5% มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางทางเศรษฐกิจของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความต้องการด้านสวัสดิการและการสนับสนุนด้านรายได้จากภาครัฐและท้องถิ่น ใน 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก พบว่า อำเภอแม่สอดมีสัดส่วนผู้สูงอายุที่ยังทำงานมากที่สุด (77.75%) สะท้อนให้เห็นว่าแม่สอดเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญที่มีระบบสวัสดิการและโอกาสการทำงานมากกว่าพื้นที่อื่น ขณะเดียวกันกลุ่มอาชีพที่พบมากที่สุดคือเกษตรกร (43%) รองลงมาคือรับจ้างทั่วไปและค้าขาย ซึ่งมีความต้องการระบบสวัสดิการที่สอดคล้องกับอาชีพ เช่น การสนับสนุนอุปกรณ์ การเข้าถึงบริการสุขภาพ และการมีรายได้ที่มั่นคง โดยเฉพาะในอำเภอทางไกลซึ่งมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงระบบสุขภาพและสวัสดิการ ทำให้ต้องการการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างครอบคลุมและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ผลวิจัยระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

จากข้อมูลผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับความต้องการและความพึงพอใจในระดับค่อนข้างสูงโดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.65–4.05 จากคะแนนเต็ม 5) โดยเฉพาะในด้าน “สวัสดิการเบี้ยยังชีพ” (ค่าเฉลี่ย = 4.04) และ “ภาพรวมสุขภาพ” (3.97) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนรายได้และสุขภาพในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังมีความต้องการสูงต่อการเยี่ยมบ้านโดย อสม. และการมีส่วนร่วมของชุมชน สะท้อนถึงความคาดหวังในการดูแลเชิงรุกและความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีความเสี่ยงจากอุบัติเหตุและสภาพแวดล้อมการทำงาน (ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.7) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาอาชีพอาชีวนามัยและมาตรการความปลอดภัยที่ตอบโจทย์วิถีชีวิตหลังเกษียณอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการด้านอาชีวนามัย สวัสดิการ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

รายละเอียดของตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
รูปแบบการจัดสวัสดิการที่ได้รับ		
1. การได้รับเบี้ยยังชีพ	3.90	0.61
2. การเยี่ยมบ้านโดย อสม.	3.89	0.57
3. การสนับสนุนอุปกรณ์ประกอบอาชีพ	3.89	0.57
4. การเข้าถึงหน่วยบริการสุขภาพ	3.81	0.65
5. การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.79	0.58
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ		
1. ความต้องการด้านอาชีวอนามัย	3.90	0.73
2. ความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการ	4.05	0.68
3. ภาพรวมสุขภาพ	3.97	0.73
4. ความเสี่ยงจากการทำงานในวัยสูงอายุ	3.91	0.62

จากข้อมูลผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าในกลุ่มตัวแปร “รูปแบบการจัดสวัสดิการที่ได้รับ” ผู้สูงอายุที่ยังทำงานมีระดับการรับรู้และประเมินค่าความพึงพอใจในระดับค่อนข้างมาก โดยเฉพาะ การได้รับเบี้ยยังชีพ (ค่าเฉลี่ย = 3.90) และการเยี่ยมบ้านโดย อสม. กับการสนับสนุนอุปกรณ์ประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย = 3.89 เท่ากัน) ส่วนการเข้าถึงหน่วยบริการสุขภาพ และการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังมีค่าเฉลี่ยในระดับมากเช่นกัน สำหรับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า มีความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.05) รองลงมาคือด้านสุขภาพ (3.97) และความต้องการด้านอาชีวอนามัย (3.90) และพบว่า ความเสี่ยงจากการทำงานในวัยสูงอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.91

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบสวัสดิการกับคุณภาพชีวิตด้านอาชีวอนามัย

การวิเคราะห์สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกัน จะมีความต้องการด้านอาชีวอนามัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัย One-Way ANOVA พบว่า ค่า $F = 6.728$, $Sig. = .000 < .05$ ยอมรับสมมติฐาน โดยพบว่าขนาดอิทธิพลของความ

แตกต่างกันระหว่างอาชีพหลังเกษียณต่อความต้องการด้านอาชีวนามัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\eta^2 = .048$) ผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความต้องการด้านอาชีวนามัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยลักษณะของอาชีพหลังเกษียณ เช่น ค่าขาย เกษตรกรรม ลูกจ้างทั่วไป มีผลต่อระดับความต้องการบริการหรือมาตรการด้านอาชีวนามัย อาจเนื่องจากความเสี่ยง ความหนักของงาน และสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างกันไป

สมมติฐานที่ 2 ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำและการศึกษาต่ำ จะมีความเสี่ยงด้านสุขภาพในการทำงานสูงกว่ากลุ่มอื่น จากผลการวิเคราะห์ด้วย Independent Samples t-test พบว่า Cohen's $d = 0.45$ แสดงถึงอิทธิพลในระดับปานกลาง กลุ่มรายได้ต่ำมีค่าเฉลี่ยความเสี่ยงด้านสุขภาพ = 3.65 รายได้สูง = 3.90, ค่า $t = 4.502$, Sig. = .000 กลุ่มการศึกษาต่ำมีค่าเฉลี่ยความเสี่ยง = 3.68 การศึกษาสูง = 3.89 ค่า $t = 3.927$, Sig. = .000 ยอมรับสมมติฐาน โดย Cohen's $d = 0.41$ แสดงถึงอิทธิพลระดับปานกลางเช่นกัน ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำและการศึกษาต่ำมีความเสี่ยงต่อสุขภาพในการทำงานมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้และการศึกษาสูงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงการขาดความรู้ ความเข้าใจ และโอกาสในการเข้าถึงเครื่องมือหรือสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย

สมมติฐานที่ 3 ระดับความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติ Pearson Correlation พบว่า รูปแบบการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อระบบสวัสดิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสหสัมพันธ์ $r = .351$ และมีค่า $r^2 = .123$ หมายความว่า รูปแบบการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 12.3 (Sig. = .000) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดบริการที่เข้าถึงได้ การให้ข้อมูลที่ชัดเจน และการสนับสนุนด้านสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ มีบทบาทสำคัญในการยกระดับความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการอย่างชัดเจน

สมมติฐานที่ 4 การจัดสวัสดิการแบบมีการมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยลดความเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่า การจัดสวัสดิการที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถทำนายและลดความเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยโมเดลมีค่า $R^2 = .308$

หมายความว่า ตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเสียด้านสุขภาพได้ร้อยละ 30.8 ($F = 14.51$, $Sig. = .000$) และมีค่าสัมประสิทธิ์เชิงมาตรฐานสูงที่สุดในโมเดล ($B = 0.745$, $Beta = 0.779$, $t = 6.163$, $Sig. = .000$) เมื่อประเมินขนาดอิทธิพลของโมเดลพบว่า ค่า Effect Size คิดจาก $f^2 = R^2 / (1 - R^2) = .308 / .692 = .445$ ซึ่งอยู่ในระดับ สูง (large effect size) สะท้อนว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น อสม. กลุ่มจิตอาสา และผู้นำชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการลดความเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ และเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่นในโมเดล

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่	สถิติที่ใช้	ค่า F/t /r	Sig.	ผลวิจัย
1. อาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีผลต่อความต้องการด้านอาชีวอนามัย	One-Way ANOVA	$F = 6.728$	.000	มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
2. รายได้และการศึกษาดำเนินผลต่อความเสี่ยงด้านสุขภาพในการทำงาน	t-test	$t = 4.502, 3.927$	.000, .000	กลุ่มรายได้และการศึกษาดำเนินผลต่อความเสี่ยงด้านสุขภาพในการทำงาน
3. ความพึงพอใจต่อสวัสดิการสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการองค์กร	Pearson Correlation	$r = .351$	.000	มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนมีผลต่อการช่วยลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ	Multiple Regression	$F = 14.51, B = 0.745$	.000	ตัวแปรการมีส่วนร่วมส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

จากสมมติฐานและวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า ประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกันคือการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์และผลกระทบของรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ได้รับต่อคุณภาพชีวิตด้านอาชีวอนามัยของผู้สูงอายุที่ยังทำงานในจังหวัดตาก โดยเฉพาะในมิติเชิงเปรียบเทียบ

ระหว่างกลุ่มอาชีพ รายได้ และการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อความต้องการและความเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ การศึกษายังเน้นการประเมินความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการที่มีอยู่ และเสนอแนวทางพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตและอาชีพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาระบบสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดตาก

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุใน 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก จำนวน 15 คน พบว่า มีประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและนโยบาย ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานรัฐและท้องถิ่น ภายใต้การสนับสนุนของอปท. และ สปสช. 2) ด้านบริการและการเข้าถึง ควรจัดบริการเชิงรุก เช่น ตรวจสุขภาพประจำปี เยี่ยมบ้าน และให้ความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงาน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล 3) ด้านเศรษฐกิจและการสนับสนุนอาชีพ ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับสมรรถนะผู้สูงอายุ และสนับสนุนอุปกรณ์หรือกองทุนรายได้เสริมในชุมชน 4) สภาพการจัดสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยในพื้นที่ยังขาดการบูรณาการเชิงระบบ 5) ขาดระบบติดตามหรือส่งต่อที่เป็นองค์รวม 6) ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงประกอบอาชีพที่มีความเสี่ยง โดยเฉพาะงานเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไป 7) ขาดการสนับสนุนอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายหรือสภาพพื้นที่ 8) มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและอาชีวอนามัยที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่มอาชีพ 9) ต้องการการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านสุขภาพ ความรู้ ความปลอดภัยในการทำงาน และการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างผลวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประเด็นหลัก	ผลวิจัยเชิงปริมาณ	ผลวิจัยเชิงคุณภาพ	ข้อเสนอแนะ
1. สภาพการจัดสวัสดิการ	ค่าเฉลี่ยการได้รับเบี้ยยังชีพ 3.90, การเยี่ยมบ้านโดย อสม. 3.89, การสนับสนุนอุปกรณ์ 3.89	ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ขาดระบบติดตามและส่งต่อที่ชัดเจน	พัฒนารูปแบบสวัสดิการเชิงรุก จัดทีมอาชีวอนามัยชุมชน วางระบบการติดตามและเชื่อมโยงบริการ

2. ลักษณะงานและความเสี่ยง	อาชีพหลังเกษียณมีผลต่อความต้องการด้านอาชีวอนามัยอย่างมีนัยสำคัญ ($F = 6.728, p < .05$)	ผู้สูงอายุทำงานเสี่ยง เช่น เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไปขาดอุปกรณ์ที่เหมาะสม	สนับสนุนอุปกรณ์ตามสภาพร่างกาย ฝึกอบรมความปลอดภัย
3. การเข้าถึงบริการสุขภาพ	การเข้าถึงหน่วยบริการสุขภาพ ค่าเฉลี่ย 3.81	บริการอาชีวอนามัยยังไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรเฉพาะทางในพื้นที่ห่างไกล	พัฒนาบุคลากรอาชีวอนามัยระดับท้องถิ่น เสริมบริการเชิงรุก
4. ความต้องการและคุณภาพชีวิต	ความพึงพอใจต่อสวัสดิการ (4.05), สุขภาพ (3.97) ความต้องการอาชีวอนามัย (3.90)	ต้องการความรู้ด้านสุขภาพ ความมั่นคงรายได้ และการดูแลตนเอง	จัดตั้งกองทุนชุมชน บูรณาการฝึกอบรมร่วมกับ อสม.
5. บทบาทของท้องถิ่น	ความพึงพอใจสัมพันธ์กับการจัดการท้องถิ่น ($r = .351, p < .05$)	ท้องถิ่นยังมีบทบาทจำกัดในการจัดการสวัสดิการ	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น

ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) การพัฒนารูปแบบสวัสดิการเชิงรุกที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เช่น การจัดทีมอาชีวอนามัยชุมชน การฝึกอบรมเรื่องการดูแลตนเองในที่ทำงาน และการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนเครื่องมือประกอบอาชีพ 2) การส่งเสริมบทบาทของท้องถิ่นในการร่วมออกแบบและบริหารจัดการสวัสดิการอย่างมีส่วนร่วมจากผู้สูงอายุในชุมชน

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับรายได้และการดูแลเชิงรุก เช่น เบี้ยยังชีพและการเยี่ยมบ้าน โดย อสม. ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Social Protection ของ ILO (2017) ที่มองว่าสวัสดิการพื้นฐานช่วยลดความเปราะบางในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับแนวคิด Active Ageing ของ WHO (2002) ที่เน้นบทบาท การมีสุขภาพที่ดี และการสนับสนุนต่อเนื่องเพื่อยืดเวลาการพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตาม การประเมินเชิงระบบสะท้อนให้เห็นว่าหลายบริการยังไม่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการ

ประสานงานระหว่างหน่วยงานด้านสาธารณสุขและท้องถิ่นยังไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดช่องว่างด้านบริการและขาดระบบติดตามที่ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สวัสดิการไม่ตอบสนองต่อความต้องการผู้สูงอายุในพื้นที่ชายแดนได้อย่างเต็มที่

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบกลุ่ม พบว่า รายได้ อาชีพ และระดับการศึกษา มีผลต่อความต้องการและความเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างชัดเจน โดยผู้ที่มีรายได้ต่ำและการศึกษาน้อยมีความเสี่ยงด้านสุขภาพสูงกว่ากลุ่มอื่น ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Social Determinants of Health ของ Marmot และ Wilkinson (2005) ที่อธิบายว่าปัจจัยรัฐทางเศรษฐกิจและโอกาสทางการศึกษามีผลโดยตรงต่อความสามารถในการป้องกันความเสี่ยง รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลด้านอาชีวอนามัย ข้อค้นพบนี้ยังสอดคล้องกับงานของ ศศิธร สุนทร (2565) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่ขาดความรู้และอุปกรณ์ความปลอดภัยมักเกิดโรคจากการทำงานในสัดส่วนสูงกว่า นอกจากนี้ ความพึงพอใจต่อสวัสดิการยังสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนว่าการสื่อสาร การจัดบริการ และการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพของสวัสดิการที่ประชาชนรับรู้

จากวัตถุประสงค์ที่ 3 จากผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ระบบสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยในจังหวัดตากยังไม่เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างภาครัฐ หน่วยงานสาธารณสุข อบต. และชุมชน ปัญหานี้เกิดจากหลายปัจจัย เช่น การกระจายอำนาจที่ยังจำกัด การไม่มีฐานข้อมูลสุขภาพกลาง การส่งต่อบริการที่ไม่ต่อเนื่อง และข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทำให้ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ ไม่ได้รับบริการป้องกันและสนับสนุนที่เหมาะสม ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นของการสร้าง “ระบบบริการแบบบูรณาการในระดับชุมชน” ที่เน้นบริการเชิงรุก เช่น การเยี่ยมบ้าน การตรวจสุขภาพประจำปี และการให้ความรู้ด้านความปลอดภัย การดำเนินงานลักษณะนี้สอดคล้องกับงานของ พิทักษ์ เจริญผล (2564) ที่ชี้ว่า เมื่อชุมชนและท้องถิ่นร่วมกันออกแบบบริการ จะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิต ลดภาระรัฐ และทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่มากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ สรุปได้ว่า ผลการวิจัยเชิงปริมาณชี้ว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ยังทำงานในจังหวัดตากอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ โดยเฉพาะปัจจัยด้านรายได้ การศึกษา และอาชีพ ซึ่งส่งผลต่อความต้องการและความเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างชัดเจน ทั้งนี้ งานวิจัยมีผลกระทบต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะและแนวทางปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุแบบบูรณาการ โดยข้อเสนอแนะของผลการวิจัยประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ 1.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย ควรกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการประสานงานร่วมกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข แรงงาน และพัฒนาสังคม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ 1.2 ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับตำบลหรืออำเภอ พัฒนารฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ยังทำงานอย่างเป็นระบบ และจัดสวัสดิการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกรหรือแรงงานรับจ้าง โดยเน้นการเยี่ยมบ้าน การประเมินความเสี่ยง และการสนับสนุนอุปกรณ์อาชีพผ่านกองทุนชุมชนร่วมกับ อปท. 1.3 ข้อเสนอเชิงวิชาการ เสนอให้นำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรอบรมสำหรับอสม. ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการประเมินความเสี่ยงและการดูแลผู้สูงอายุแรงงานนอกระบบ ส่วน 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 ควรขยายพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อเปรียบเทียบบริบทและโครงสร้างสวัสดิการในแต่ละภูมิภาค 2.2 ควรศึกษาตัวแปรเชิงจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจในการทำงาน ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง หรือความผูกพันต่อชุมชน เพื่อทำความเข้าใจมิติภายในของผู้สูงอายุได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และ 2.3 เนื่องจากบริบทของพื้นที่ชายแดนมีลักษณะเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับจังหวัดชายแดนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาแบบจำลองระบบสวัสดิการด้านอาชีวอนามัยที่สามารถประยุกต์ใช้ในระดับประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- พิทักษ์ เจริญผล. (2564). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุร่วมกับชุมชน. วารสารการบริหารการปกครอง, 12(2), 98–115.
- วิโรจน์ ณ ระนอง. (2562). การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานด้านสุขภาพกับการจัดบริการผู้สูงอายุของไทย. วารสารนโยบายสาธารณสุข, 10(1), 1–17.
- ศศิธร สุนทร. (2565). ความเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยในผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม. วารสารสาธารณสุขชุมชน, 28(3), 45–57.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทย พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). สัมมะโนแรงงาน พ.ศ. 2567. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติจังหวัดตาก. (2565). ใน รายงานประชากรจังหวัดตาก ปี 2565. ตาก: สำนักงานสถิติจังหวัด
- Guo, Y., Zhang, H., Liu, S., & Li, J. (2024). Occupational health challenges in aging agricultural workers: Evidence from East Asia. *Journal of Occupational Health*, 66(2), 105–118.
- Green, L. W., & Kreuter, M. W. (2005). *Health program planning: An educational and ecological approach* (4th ed.). McGraw-Hill.
- International Labour Organization. (2017). *World social protection report 2017–19: Universal social protection to achieve the Sustainable Development Goals*. ILO. https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_604882/langen/index.htm
- Marmot, M., & Wilkinson, R. G. (2005). *Social determinants of health* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Niemi, S., Wang, Q., & Huttunen, J. (2022). Health risks of aging farmers and need for integrated occupational care. *PLOS ONE*, 17(9), e0273016. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0273016>
- OECD. (2023). *OECD economic surveys: Thailand 2023*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/eco_surveys-tha-2023-en
- _____. (2025). *OECD employment outlook 2025*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/employment-outlook-2025-en>
- PIER. (2023). *The state of Thailand’s informal workforce and its implication for policy*. Puey Ungphakorn Institute for Economic Research. <https://www.pier.or.th/>

- ResearchGate. (2022). Demographic transitions and the elderly workforce in Thailand: A field-based study. <https://www.researchgate.net/publication/XXXXXX>
- Research Gate. (2023). Community-based welfare models for elderly informal workers in rural Thailand. <https://www.researchgate.net/publication/YYYYYY>
- Sasaki, T., Nakayama, Y., & Matsuda, A. (2022). Work ability and risk perception among older informal workers: A comparative rural study. *Frontiers in Public Health*, 10, 123456. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.123456>
- Ubonratchathani Labour Office. (2023). Report on the situation of elderly labor in rural border areas, 2023. Ubonratchathani Provincial Labour Office.
- WHO. (2002). Active ageing: A policy framework. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-NMH-NPH-02.8>
- WHO. (2022). Global report on ageism. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240056866>
- Wikipedia. (2024). Provinces of Thailand. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Provinces_of_Thailand
- Wongboonsin, P., Rattanaburi, K., & Sukpanich, N. (2021). Occupational risk, health outcomes and the elderly workforce in rural Thailand. *Journal of Aging and Social Policy*, 33(4), 425–443. <https://doi.org/10.1080/08959420.2021.XXXXXXX>
- World Bank. (2022). Thailand aging report: Inclusive services and infrastructure for an aging society. World Bank Publications. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/XXXXX>

รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

THE LEARNING MODEL BASED ON THE CONCEPT OF COGNITIVE EDUCATION TO PROMOTE GOOD CITIZENSHIP CHARACTERISTICS FOR MATHAYOM 3 STUDENTS

พระมหากิตติพัฒน์ ศรีชัย¹, พระมงคลสุตกิจ (บุญถิ่น เดชบวรบุญ)² และ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์³

Phramahakittipat Srichai¹, PhraMongkhonsutthakit (Boonthin Dechabowonbun)²

and Channarong Wisetsat³

¹⁻²โรงเรียนปริยัติธรรมวิทยา

¹⁻²Pariyattitheerawithaya School, Thailand

³มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

³Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: kittipatsrichai@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 28 พฤศจิกายน 2568;

วันที่ตอบรับบทความ : 30 พฤศจิกายน 2568

Received 17 November 2025; Revised 28 November 2025; Accepted 30 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 2) เพื่อการเปรียบเทียบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อน
เรียนและหลังเรียน ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่เป็น
เป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่ม

Citation:

* พระมหากิตติพัฒน์ ศรีชัย, พระมงคลสุตกิจ (บุญถิ่น เดชบวรบุญ) และ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์. (2568). รูปแบบการเรียนรู้ตาม
แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1116-1133.

Phramahakittipat Srichai, PhraMongkhonsutthakit (Boonthin Dechabowonbun) and Channarong Wisetsat.
(2025). The Learning Model Based On The Concept Of Cognitive Education To Promote Good Citizenship
Characteristics For Mathayom 3 Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1116-1133.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

แบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี และ 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ ค่าความเชื่อมั่น และการทดสอบสถิติค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเสียสละ ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.71) ด้านความสามัคคี ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.75) ด้านความอดทน ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.79) และด้านความกตัญญู ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.74) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.75)

2. นักเรียนมีแบบประเมินวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างการเรียนรู้ หลังเรียนที่ระดับสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังจากเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้, แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา, คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี

Abstract

This research aims to 1) Study the characteristics of good citizenship of Mathayom 3 students and 2) To compare the academic achievement between before and after learning with the learning model based on the concept of cognitive studies. The sample consisted of 29 Mathayom 3 students who were selected by cluster random sampling. The data collection tools included 1) A good citizenship assessment form and 2) A pre-test and post- test learning achievement. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, test discrimination power, reliability, and t-test

The research results found that:

1. The analysis of the characteristics of good citizenship of Mathayom 3 students yielded four dimensions: sacrifice ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.71), unity ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.75), perseverance ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.79), and gratitude ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.74). Overall, the scores were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.75).

2. Students' academic achievement after learning using the contemplative learning model was significantly higher than before learning at the .05 level after learning.

Keywords: learning model, contemplative learning model, characteristics of good citizenship

บทนำ

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้จากภายในทำให้ได้มาซึ่งความรู้จากประสบการณ์กระบวนการและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองให้ตระหนักเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ การเรียนรู้ที่จะรัก การเรียนรู้ในการเข้าถึงความจริง และการเรียนรู้ที่จะยอมรับความหลากหลายทางความคิดมากขึ้น นำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะภายในที่ถาวรของผู้เรียน ตั้งอยู่บนปรัชญาพื้นฐาน คือ เชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ (Humanistic Value) และกระบวนการทัศน์องค์รวม (Holistic Paradigm) (ประเวศ วสี, 2562) ความสำคัญของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาทำให้ผู้เรียนสามารถดึงความรู้เดิมจากจิตใต้สำนึกขึ้นมาจนถึงจิตเหลือสำนึก เกิดการหยั่งรู้ด้วยตนเองและเกิดมโนธรรม ขณะเดียวกันก็นำความรู้ประสบการณ์ใหม่ที่เป็นสิ่งที่ดิ่งามลงไปเก็บไว้ในจิตใต้สำนึกของบุคคล จึงจะต้องตระหนักคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตนเอง ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและเห็นความเป็นองค์รวมของตนเองผู้อื่นและสรรพสิ่ง ซึ่งการมีคุณค่าความเป็นมนุษย์เป็นคุณลักษณะที่จำเป็น (กฤตชญา ชิมโพธิ์คลัง, 2564) การศึกษาที่มุ่งพัฒนาจากภายในเกิดการตระหนักและเกิดสติปัญญาทางความคิดที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นอนน้อมสู่จิตใจอย่างใคร่ครวญและมีความปฏิสัมพันธ์กับคุณธรรมของความเป็นมนุษย์ เป็นการประพฤติปฏิบัติที่ไม่จำกัดเพียงแค่แนวของทางศาสนา หากรวมถึงศาสตร์ ศิลปะ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสัมพันธ์ภาพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในตน ได้แก่ การเกิดความรู้ ความเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้งและสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรัก ความเมตตา อ่อนน้อมถ่อมตนเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล (ธิดารัตน์ สุขศรีทอง, 2562) การนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนของโรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งในประเทศแคนาดา ส่งผลทำให้ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยความรัก ความเข้าใจ มีการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม

มีพื้นที่ เวลาและตระหนักรู้ว่าทุกการกระทำของครู มีผลต่อการเรียนรู้และประสบการณ์ของนักเรียน (Seidel, 2014) เครื่องมือและการฝึกปฏิบัติตามแนวคิดปัญญาศึกษานั้นสามารถนำมาใช้ได้กับทุกคนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทั้งผู้เรียน หรือครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครูนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองและมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน พอที่จะสามารถนำเอาแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาประยุกต์ใช้กับนักเรียนและบริบทของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม (ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552)

การที่องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญ เรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองดีของโลกเพราะเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 มีความเชื่อมโยงกันและส่งผลต่อการใช้ชีวิตของนักเรียน ทั้งนี้การศึกษาจะสร้างพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้อีกต่อไป แต่ต้องมีการสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความเป็นพลโลกที่เรียนรู้ที่อยู่ร่วมกัน (learning to live together) รู้คิด รู้กระทำ เพื่อโลกในภาพรวม เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยมและทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่เป็นธรรม มีสันติสุขสันติและเป็นสังคมแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันหรือใช้ชีวิตอย่างอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Inclusive Society) ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) (UNESCO. 2014) การสร้างพลเมืองดีของชาติอย่างยั่งยืนเพื่อนำไปสู่การเป็นพลเมืองดีของประเทศ การที่จะปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีนั้น โรงเรียนถือได้ว่ามีหน้าที่และบทบาทโดยตรงในการจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่พึงปรารถนาตามความต้องการของสังคม โรงเรียนจึงเปรียบเสมือนสถานที่สำหรับเตรียมเยาวชนให้พร้อมที่จะเป็นคนดีของสังคมในอนาคตและบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในโรงเรียนที่จะให้ทั้งความรู้ อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ครูผู้สอนควรหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้กับผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2544) นอกจากนี้ พลเมืองดีนั้นจะต้องมีความเอาใจใส่ผู้อื่น ปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและจริยธรรมอย่างเข้มแข็งมีจิตสำนึกในชุมชนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นและยอมรับในความหลากหลายของสังคม (Davies et al, 2002) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวจึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจจะมีส่วนร่วมต่อการกำหนดพฤติกรรม แนวคิดหรือทัศนคติของบุคคล แนวทางของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีโดยการศึกษาเชิงพฤติกรรมที่

แสดงออกเป็นทั้งรูปธรรมของบุคคลและการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของทางสังคมที่มีส่วนร่วมด้วยจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและอาจจะทำให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการหาแนวทางของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทยได้ (วรรณกร พลพิชัยและจันทรา อู่เอ็ง, 2561)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยการพัฒนาเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการที่จะปลูกฝังและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี มีจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดทน และ 4) ด้านความกตัญญูทวาทิ ให้แก่นักเรียนที่จะต้องออกไปประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต เพื่อนำความก้าวหน้าและความผาสุกมาสู่ประเทศและเพื่อการเปรียบเทียบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปริยัติธรรมวิทยา จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. เพื่อการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน

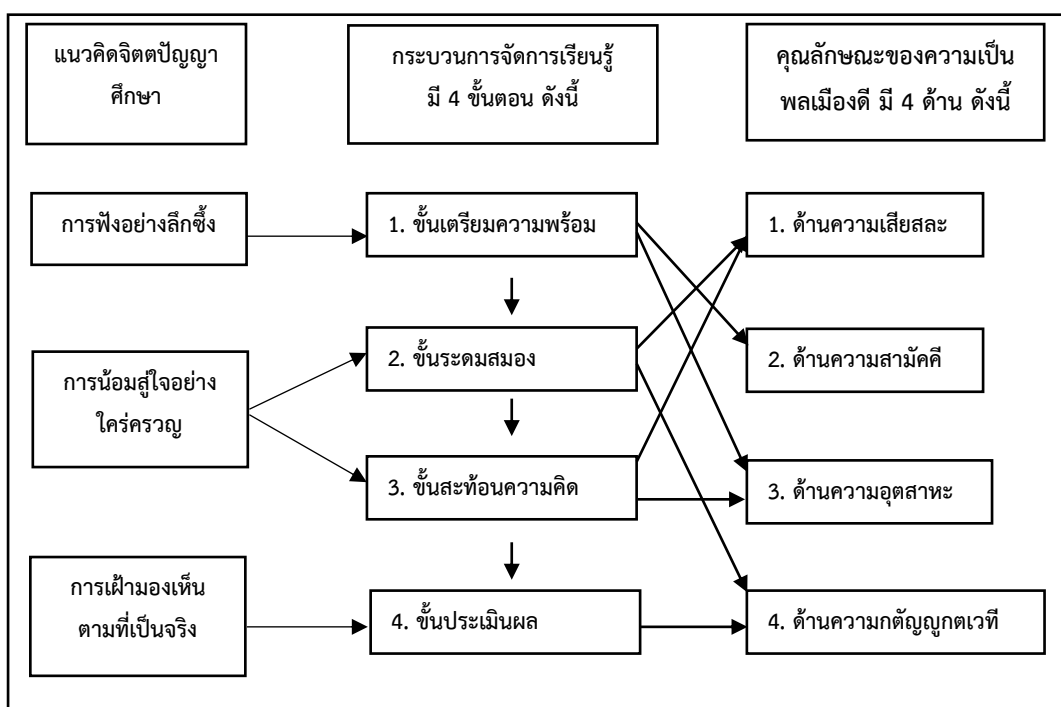
สมมุติฐานการวิจัย

1. การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณลักษณะจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดทน และ 4) ด้านความกตัญญูทวาทิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.75)
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

จากภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษา มี 3 ลักษณะ คือ 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) 2) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สร้างเป็นขั้นตอนการเรียนรู้การสอน ได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 ขั้นระดมสมอง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสะท้อนความคิด และ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผล ในแต่ละขั้นตอนการสอน จะต้องประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีในขณะจัดการเรียนการสอน

สอน โดยคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี มี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเสียสละ ด้านความสามัคคี ด้านความอดุสาหะ และด้านความกตัญญูทดเวท

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาหน้าที่พลเมือง รหัสวิชา ส23204 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนปริยัติธรรมาวิทยาสาน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 2 ห้องเรียน รวมจำนวน 68 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนปริยัติธรรมาวิทยาสาน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งได้มาโดยเลือกแบบการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจัดฉลาก จากจำนวน 2 ห้องได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1

1.3 ตัวแปรในการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มี 3 ลักษณะ คือ 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) 2) การน้อมสัจใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) กระบวนการจัดการเรียน มีขั้นตอนการสอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 ขั้นระดมสมอง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสะท้อนความคิดและขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผล ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเสียสละ ด้านความสามัคคี ด้านความอดุสาหะ และด้านความกตัญญูทดเวท และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 เนื้อหาในการเรียนรู้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อการวิจัยใน คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง จำนวน 0.5 หน่วยกิต ที่ใช้เวลาในการเรียนการสอน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวม 10 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

หน่วยที่	เนื้อหา	จำนวนแผน
1	สถาบันสังคมและสถาบันครอบครัว	2
2	วิถีไทย	2
3	พลเมืองดีในสังคมไทย	3
4	พระพุทธศาสนา	3
	รวม	10

2.2 แบบการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอุตสาหะ และ 4) ด้านความกตัญญูกตเวที จำนวน 1 ชุด ผลการวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ตามวิธีการหาแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามรูปแบบการหาของลิเคอร์ท ที่มีอยู่ 5 ระดับ โดยใช้วิธีเกณฑ์ดังนี้ (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563)

4.51 – 5.00	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมน้อยที่สุด

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง มีลักษณะเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ เป็นแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ผ่านการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 นำข้อสอบที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 39 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยการจัดฉลาก นำแบบวัดการทดสอบมาวิเคราะห์รายข้อ (Brennan) ค่าอำนาจจำแนกที่หาโดยวิธีนี้ เรียกว่า ดัชนี บี (B-Index) โดยให้เกณฑ์ร้อยละ 50 ในการตัดสิน

ผู้สอบวัดความรู้ที่ผ่านเกณฑ์และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกเข้าเกณฑ์ตั้งแต่ 0.20-1.00 พบว่า นักเรียนที่ทำแบบทดสอบผ่านเกณฑ์ มีจำนวน 49 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23-0.89 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 40 ข้อ เป็นข้อสอบที่ครอบคลุมตามจุดประสงค์ที่กำหนด ค่าเฉลี่ยของความยากง่าย (P) เท่ากับ 0.73 ค่าเฉลี่ยของค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.53 และมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยวิธีของโลเวท (Lovett) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 0.84

3. รูปแบบการวิจัย

3.1 การวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากการประเมินการส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างการเรียนรู้ สถิติที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

3.2 การวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลจากการป้อนของรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่มีการสะท้อนการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ทั้งผู้เรียนและครูผู้สอน แล้วนำมาวิเคราะห์หากลไกประสิทธิผลหาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลจากการประเมินพฤติกรรม การเข้าร่วมการเรียนรู้มาสะท้อนผล ซึ่งนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประเมินผลการปฏิบัติและการนำไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 29 คน โรงเรียนปริยัติธรรมวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จากนั้นนำแบบประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาตรวจความถูกต้องและแบบการบันทึกประเมินค่าเก็บไว้เพื่อทำการเปลี่ยนแปลงเชิงการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพและความเหมาะสม ตามวิธีการหาแบบมาตราส่วนประเมินค่า ตามรูปแบบของลิเคอร์ท ซึ่งมี 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

4.2 แบบการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ใช้กลุ่มตัวอย่างกับสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 29 คน ทำแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จากนั้นนำแบบการประเมินของการทดสอบของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมา

ตรวจสอบความถูกต้องและเก็บข้อมูลบันทึกคะแนนเก็บไว้เพื่อดูคะแนนที่พัฒนาการเรียนรู้ของของนักเรียน

4.3 การเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้เวลาทดลองกลุ่มตัวอย่าง 10 สัปดาห์ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมือง จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 สถาบันสังคมและสถาบันครอบครัว แผน 1 สังคมมนุษย์กับการจัดระเบียบทางสังคม แผน 2 สถาบันครอบครัวกับการพัฒนาคุณภาพประชากร รวมจำนวน 2 แผน หน่วยที่ 2 วิถีไทย แผน 3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แผน 4 คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของสังคมไทย รวมจำนวน 2 แผน หน่วยที่ 3 พลเมืองดีในสังคมไทย แผน 5 คุณลักษณะหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองดี แผน 6 การมีส่วนร่วมและแนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี แผน 7 บทบาทหน้าที่และผลจากการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี รวมจำนวน 3 แผน และหน่วยที่ 4 พระพุทธศาสนา แผน 8 ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา แผน 9 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แผน 10 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมจำนวน 3 แผน รวมแผนการสอนทั้งสิ้น จำนวน 10 แผน 10 ชั่วโมง ไม่นับรวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4.4 เมื่อดำเนินแผนการจัดการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชุดเดิม จำนวน 40 ข้อ โดยรวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4.5 แบบการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นซึ่งมีการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดทน และ 4) ด้านความกตัญญูต่อบุคคล นำพฤติกรรมของคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีมาพัฒนาตนเอง

4.6 นำข้อมูลที่ได้จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปล

ความหมายของระดับค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ตามแบบการประเมินของลิเคอร์ท์ ซึ่งมี 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อยและระดับน้อยที่สุด

5.2 วิเคราะห์การเปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดุสาหะ และ 4) ด้านความกตัญญูทเวที ได้แสดงไว้ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

ข้อ	คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม
1	ด้านความเสียสละ	4.58	0.71	มากที่สุด
2	ด้านความสามัคคี	4.61	0.75	มากที่สุด
3	ด้านความอดุสาหะ	4.61	0.79	มากที่สุด
4	ด้านความกตัญญูทเวที	4.63	0.74	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.61	0.75	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.75) โดยภาพรวมจากการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความกตัญญูทเวที ระดับรอง คือ ด้านความอดุสาหะและด้านความสามัคคี ระดับต่ำสุด คือ ด้านความเสียสละ

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ตามการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ที่มีการวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน ได้แสดงไว้ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนนทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	40	20.32	1.03	33.143*	.000
หลังเรียน	40	35.07	1.30		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 29 คน ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปริยัติธรรม วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แสดงว่าการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดทน และ 4) ด้านความกตัญญู ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.75) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Westheimer & Kahne (2004) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองและเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี โดยการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละช่วงอายุ โดยภาพรวมของพฤติกรรมนักเรียนอยู่ในระดับมากและอยู่ตามช่วงวัยของนักเรียน สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ Stolte, et al. (2016) ได้ดำเนินการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องความเป็นพลเมืองที่ดีซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์ของความเป็นพลเมืองที่ดี โดยนำมาปรับใช้ในห้องเรียน ช่วยให้องค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจหลักสูตรที่ต้องถูกปรับใช้ภายในบริบทต่างๆ ให้เหมาะสม เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ดี รวมทั้งการเพิ่มขึ้นขีดความสามารถของความเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียนในชั้นเรียน โดยภาพรวมของความเป็นพลเมืองที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tan, et al. (2018) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ถูกกำหนดไว้ในตำราเรียนของประเทศมาเลเซีย ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏในตำราเรียน คือ “ความกตัญญู” ที่ผู้เรียนต้องมีต่อครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ คุณค่าจากผู้ปฏิบัติว่าเป็นสิ่งที่ดีและพึงกระทำตาม ผู้เรียนถือเป็นบุคคลหนึ่งที่เชื่อว่าต้องปลูกฝังค่านิยมของความกตัญญูที่จะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองดี สอดคล้องกับงานวิจัยของวินิจ ฝาเจริญ (2561) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) และสอดคล้องกับงานวิจัยSrichai (2022). ได้การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาพลัสที่พัฒนาขึ้นมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.81)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปริยัติธรรมวิทยา จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดา วรฤทธิ์ และ พิชาติ แก้วพวง (2568) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับปรัชญาพอเพียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริรัตน์ นาคน (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบความรู้อิงจริยธรรมของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) พฤติกรรมจริยธรรมของผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีแนวโน้มสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของมุนีเราะห์ ยานยา (2559) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้กับหลังได้รับการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษากับการจัดการเรียนรู้ปกติ พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบทางการเรียน ระหว่างก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้กับหลังได้รับการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบระหว่างการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srichai & Wongsaphan (2022) ได้การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาพลัส เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้น รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นอีกวิธีที่ช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการเรียน มีความรู้ ความสามารถและมีคุณลักษณะที่อันพึงประสงค์ตรงตามหลักสูตรที่ได้มีการตั้งเป้าหมาย และช่วยทำให้การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังเกิดผลจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่เป็นเทคนิคที่จัดให้ผู้เรียนตามความ

ถนัด และมีระบบเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องภายใต้การกำกับของครูผู้สอน เพื่อมีการเสริมสร้างและความก้าวหน้าสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ต่อผู้เรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 1. คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเสียสละ ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.71) ด้านความสามัคคี ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.75) ด้านความอดุสาหะ ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.79) และด้านความกตัญญูกตเวทิต์ ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.74) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.75) 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 29 คน ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจจะจะมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่งผลให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีระดับที่มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นกว่าเดิมและสามารถปรับเปลี่ยนเชิงพฤติกรรมของนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน 1.2 ครูควรศึกษารูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ มีการเตรียมความพร้อมสำหรับเนื้อหา เตรียมสื่อการสอน กิจกรรมการสอน อุปกรณ์ให้พร้อมและเพื่อทำความเข้าใจในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนได้อย่างราบรื่นและตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ 1.3 พฤติกรรมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ครูต้องศึกษาคุณลักษณะอุปนิสัยของนักเรียนที่จะแสดงพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีในสถานการณ์ต่างๆ หรือการใช้ชีวิตประจำวันของสำหรับนักเรียนได้และนักเรียนมีการแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาตามความสามารถของนักเรียนได้ตามความเหมาะสม 2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาการวิจัยต่อไป 2.1 ควรนำรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปทดลองกับกลุ่มรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่มีคุณภาพที่กว้างมากยิ่งขึ้น 2.2 ควรมีการศึกษาในการติดตามผลจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตต

ปัญญศึกษาในระยะยาว สำหรับนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อติดตามความก้าวหน้าและศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของความเป็นพลเมืองดีที่เหมาะสม 2.3 ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่เป็นคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่เหมาะสมกับคุณภาพของการเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา บ่งบอกถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่ดีได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กฤตชญา ชิมโพธิ์คลัง. (2564). โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนิดา วรฤทธิ์ และ พิชาดิ แก้วพวง. (2567). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น. วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 4(2), 19-41.
- ธิดารัตน์ สุขศรีทอง. (2562). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของครูที่ปรึกษาที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(1), 306-321.
- ประเวศ วะสี. (2562). จิตตปัญญาศึกษาปาจารยสารฉบับศึกษาปริทัศน์มหาวิทยาลัยมหิดล. เรียกใช้เมื่อ วันที่ 23 ตุลาคม 2568 จาก <http://eduweb.kpru.ac.th/pdf/rs23.pdf>, 25
- มุนีเราะห์ ยานยา. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- มนตรี วงษ์สะพาน. (2563). พื้นฐานการวิจัยทางหลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม: สารคามการพิมพ์.
- วรรณกร พลพิชัย และ จันทรา อัยเอ็ง. (2561). การศึกษาความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง. วารสารนาครบุตริปริทรรศน์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 10(25), 9-18.
- วินิจ ฝาเจริญ. (2561). คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 6(1), 148-161.
- ศุณย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). จิตตปัญญาศึกษาคืออะไร. นครปฐม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สิริรัตน์ นาकिन. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ในปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Davies, I., Gregory, I., & Riley, S. 2002. Good citizenship and educational provision. Routledge.
- Seidel, J. 2014. Some thoughts on teaching as contemplative practice. Counterpoints, 452, 171-183.
- Srichai, K. (2022). Developing of learning model based on Trisikkha principles with contemplative education to enhance the characteristics of good citizenship for vocational certificate students. (Doctoral dissertation, Curriculum and Instructional, Mahasarakham University).
- Srichai, K., & Wongsaphan, M. (2022). Implementation of the Trisikkha plus Learning Management Model to Enhance the Characteristics of Good Citizenship for Vocational Certificate Students. Journal of Educational Issues, 8(2), 359-372.
- Stolte, L. C., Isenbarger, M., & Cohen, A. K. (2016). Measuring civic engagement processes and youth civic empowerment in the classroom: The CIVICS observation tool. The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas, 87(1), 44-51.

- Tan, B. P., Naidu, N. B. M., & Jamil, Z. (2018). Moral values and good citizens in a multi-ethnic society: A content analysis of moral education textbooks in Malaysia. *The Journal of Social Studies Research*, 42(2), 119-134.
- UNNEESCO. (2014). Global Citizenship Education: Preparing Learners for the Challenges of the Twenty-first Century. Retrieved September 28, 2024, from <http://www.balestierhillsec.moe.edu.sg/departments/humanities.html> <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002277/227729e.pdf>
- Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American educational research journal*, 41(2), 237-269.

ปัญหาข้อจำกัดทางด้านกฎหมายของการจัดสรรผลประโยชน์
มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาวิจัยและนวัตกรรม
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*

LEGAL CONSTRAINTS ON BENEFIT ALLOCATION FROM
INTELLECTUAL PROPERTY RESEARCH AND INNOVATION
MANAGEMENT AT SUAN SUNANDHA RAJABHAT UNIVERSITY

กมลวรรณ อยู่วัฒนะ¹, ไพบุลย์ ชูวัฒนกิจ², ภาวิตา คำชาย³, พิศณุ พูนเพชรพันธ์⁴,
ทัตตนันท์ คงลำธาร⁵, ชื่นชีวิน ยิ้มเฟื่อง⁶, ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง⁷, ณิชากร ขอนทอง⁸,
วรรณรัตน์ ทองคันทา⁹ และ ณธสร เอื้อการณ์¹⁰

Kamonwan Yoowattana¹, Paiboon Chuwatthanakij², Pawita Kakhai³, Pitsanu Poonpetpun⁴,
Tattanan Khonglamthan⁵, Chuencheewin Yimfuang⁶, Chonruitai Kaewrungrueng⁷, Nichakorn Khonthong⁸,
Wannarat Thongkanta⁹ and Natasorn Auekarn¹⁰

¹⁻¹⁰คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹⁻¹⁰Faculty of Law, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: chuencheewin.yi@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 10 ธันวาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 19 ธันวาคม 2568; วันที่รับบทความ : 21 ธันวาคม 2568

Received 10 December 2025; Revised 19 December 2025; Accepted 21 December 2025

Citation:

* กมลวรรณ อยู่วัฒนะ, ไพบุลย์ ชูวัฒนกิจ, ภาวิตา คำชาย, พิศณุ พูนเพชรพันธ์, ทัตตนันท์ คงลำธาร, ชื่นชีวิน ยิ้มเฟื่อง, ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง, ณิชากร ขอนทอง, วรรณรัตน์ ทองคันทา และ ณธสร เอื้อการณ์. (2568). ปัญหาข้อจำกัดทางด้านกฎหมายของการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1134-1156.

Kamonwan Yoowattana, Paiboon Chuwatthanakij, Pawita Kakhai, Pitsanu Poonpetpun, Tattanan Khonglamthan, Chuencheewin Yimfuang, Chonruitai Kaewrungrueng, Nichakorn Khonthong, Wannarat Thongkanta and Natasorn Auekarn. Legal Constraints On Benefit Allocation From Intellectual Property Research And Innovation Management At Suan Sunandha Rajabhat University.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1134-1156.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย พร้อมเสนอแนะแนวทางในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา และนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งเป็นการเชิงวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเปรียบเทียบกับเนื้อหาประกอบกับบริบทการจัดสรรผลประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทามีศักยภาพในการสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญา (Intelligence Property) วิจัยและนวัตกรรม (Research and Innovation) อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การจะนำทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และจัดสรรผลประโยชน์กลับต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางกฎหมายที่ซับซ้อน และกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลนั้น มีหลากหลายฉบับที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา จึงตีความได้หลากหลาย ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและไม่ชัดเจนในการปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดการขาดความชัดเจนในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย นักวิจัย และผู้ร่วมทุนในการจัดสรรผลประโยชน์ จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงกฎระเบียบภายในที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับกฎหมายภายใต้บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการนำทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยมีสัญญาที่เป็นธรรมและชัดเจน ควรค่าแก่การที่มหาวิทยาลัยจะสนับสนุนการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

คำสำคัญ: การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา, การจัดสรรผลประโยชน์, นวัตกรรมของมหาวิทยาลัย

Abstract

This study aims to examine the current situation and to analyse the legal problems relating to the allocation of benefits derived from the

management of intellectual property and innovation at Suan Sunandha Rajabhat University, as well as to propose appropriate legal and institutional guidelines for improvement. The research adopts a qualitative research approach, employing documentary research of relevant laws, regulations, and institutional rules, together with in-depth interviews. The analysis is conducted through a comparative legal framework, taking into account both theoretical perspectives and the specific institutional context governing the allocation of benefits from intellectual property and innovation within Suan Sunandha Rajabhat University.

The findings indicate that Suan Sunandha Rajabhat University possesses significant potential for the effective creation of intellectual property, research, and innovation. However, the commercial utilisation of such intellectual property and the subsequent allocation of benefits are constrained by complex legal limitations. In particular, multiple legal instruments simultaneously govern the allocation of benefits arising from intellectual property, resulting in diverse interpretations and legal uncertainty in practice. This lack of clarity has led to ambiguity regarding the rights and obligations of the university, researchers, and funding partners in the benefit-sharing process.

Accordingly, this study recommends that the university revise and improve its internal regulations concerning the management of intellectual property, research, and innovation to ensure greater legal clarity and consistency with the applicable legal framework, taking into account the specific context of Suan Sunandha Rajabhat University. In addition, the study emphasises the importance of fostering collaboration with the private sector for the commercialisation of intellectual property, research, and innovation through fair and clearly defined contractual arrangements. Finally, it is proposed that the university actively support the reform and modernisation of laws governing the allocation of benefits from intellectual property, research, and innovation, so as

to ensure their alignment with contemporary economic and institutional realities.

Keywords: Intellectual Property Management, Benefit Allocation, University Innovation

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในฐานะสถาบันอุดมศึกษา มีภารกิจและเป้าหมายหลักในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยผลงานเหล่านี้ถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้และผลประโยชน์ให้กับมหาวิทยาลัยและนักวิจัย อย่างไรก็ตาม การนำทรัพย์สินทางปัญญาวิจัยและนวัตกรรม เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และการจัดสรรผลประโยชน์กลับเผชิญกับข้อจำกัดทางกฎหมายที่ซับซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการสร้างรายได้และการส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย การจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและชัดเจนจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักวิจัยและบุคลากรของมหาวิทยาลัยสร้างสรรค์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพ รวมถึงการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์จะช่วยสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ หรือในมิติของการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างรายได้และผลประโยชน์ให้กับมหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาและการวิจัย การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ จึงควรค่าแก่การที่จะดำเนินการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดทางกฎหมายของการจัดสรรผลประโยชน์จากจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย

และนวัตกรรม พ.ศ. 2546 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566

อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีระเบียบที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลจัดการทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ซึ่งได้รับการความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัยในคราวประชุมครั้งที่ 9/2555 เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2555 ด้วยเหตุผลบางประการส่งผลให้ข้อบังคับฉบับนี้ไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ต้องมีการกำหนดแผนแม่บทหรือแนวทางที่เหมาะสมในการจัดสรรทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ภายใต้บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หรือควรที่จะต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงข้อบังคับที่ได้มีการบังคับใช้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดเป็นแนวทางการดำเนินงานนักวิจัย บุคลากรของแต่ละส่วนงานภายใต้มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถือเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและเศรษฐกิจให้สามารถเกิดประโยชน์สูงสุดจากเครื่องมือชั้นเลิศของสถาบันการศึกษาแห่งนี้ การวิจัยในหัวข้อนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการจัดการ ทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งสะท้อนผ่านข้อจำกัด หรือสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งงานวิจัยนี้มุ่งที่จะส่งเสริมการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การพัฒนาและเสนอแนวทางจัดสรรผลประโยชน์ที่ชัดเจนและเป็นธรรมจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักวิจัยและบุคลากรของมหาวิทยาลัยสร้างสรรค์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา และนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม อย่างเหมาะสมภายใต้บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาอย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการเชิงวิจัยคุณภาพ(Qualitative Research) และเป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารภายในเกี่ยวกับการดำเนินการด้านการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับแนวทางการดำเนินการด้านการจัดการของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ภายในประเทศไทย รวมถึงศึกษากฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดทฤษฎีเปรียบเทียบกับเนื้อหาประกอบกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อมีข้อเสนอแนะในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วิจัย และนวัตกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาในปัจจุบัน

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ มีดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วิจัยและนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

แนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

1) การปรับปรุงข้อบังคับให้ทันสมัย มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ได้มีการปรับปรุงข้อบังคับว่าด้วยการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมครั้งสำคัญในช่วงหลังปี พ.ศ. 2561 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศและภูมิทัศน์ด้านนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2561), มหาวิทยาลัยมหิดล (พ.ศ. 2561), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (พ.ศ. 2563), มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (พ.ศ. 2565), และมหาวิทยาลัยนเรศวร (พ.ศ. 2567) การปรับปรุงนี้สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวในการสร้างกรอบการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างและใช้ประโยชน์จากนวัตกรรม

2) หลักการความเป็นเจ้าของสิทธิ (Ownership Principles) คือ 1) สิทธิบัตรและผลงานวิจัยโดยทั่วไป มหาวิทยาลัยจะยึดหลักการที่ให้สิทธิแก่มหาวิทยาลัย (University-Ownership Model) สำหรับผลงานที่สร้างขึ้นโดยใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้อง

กับหลักการในกฎหมายสิทธิบัตร 2) ลิขสิทธิ์ สำหรับงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคลากร (เช่น ตำรา บทความ) มักจะใช้หลักการที่ให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ (Creator-Ownership Model) เว้นแต่จะเป็นการสร้างสรรค์ตามคำสั่งหรือการจ้างโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 และ 3) ความยืดหยุ่นในการโอนสิทธิ มหาวิทยาลัยชั้นนำหลายแห่งได้ กำหนดกลไกที่ชัดเจนในการโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากลับคืนให้แก่ผู้สร้างผลงาน ในกรณีที่มหาวิทยาลัยไม่ประสงค์จะดำเนินการเพื่อใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้สร้างสรรค์สามารถนำผลงานไปต่อยอดได้ด้วยตนเอง

3) โครงสร้างการบริหารจัดการ: จุดเด่นที่สำคัญของมหาวิทยาลัยชั้นนำคือการมีหน่วยงาน เฉพาะทาง ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและการถ่ายทอด เทคโนโลยี (Technology Licensing Office: TLO) อย่างเต็มรูปแบบ เช่น จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยมีสถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดลมี สถาบันบริหารจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม (iNT) มหาวิทยาลัย เชียงใหม่มีสำนักงานบริหาร งานวิจัย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีมีสำนักงานวิจัย นวัตกรรมและ พันธมิตรหน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทเชิงรุกในการประเมินเทคโนโลยี การตลาด การเจรจา ต่อรอง และการบริหารสัญญา ซึ่งแตกต่างจากการใช้กลไกคณะกรรมการเป็นหลัก เป็นต้น

4) การจัดสรรผลประโยชน์: แม้ข้อบังคับส่วนใหญ่จะไม่ได้ระบุสัดส่วนที่ชัดเจน แต่จะ อ้างอิงถึง "ประกาศของมหาวิทยาลัย" ที่จะกำหนดรายละเอียดต่อไป อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลว่า มหาวิทยาลัย มหิดลเสนอสัดส่วนที่จูงใจสูงถึงร้อยละ 70 ให้แก่ผู้สร้างสรรค์ และสถาบัน เทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) ก็ใช้โมเดลขั้นบันได โดยให้ส่วนแบ่งร้อยละ 70 สำหรับรายได้หนึ่งล้านบาทแรก ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการใช้แรงจูงใจทางการเงินที่สูงขึ้นเพื่อ กระตุ้นการสร้างสรรค์นวัตกรรม

5) การส่งเสริมการร่วมลงทุนและ Spin-off: ข้อบังคับฉบับใหม่ ๆ มักจะมีบทบัญญัติที่ ส่งเสริมการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปจัดตั้งธุรกิจ (Startup/Spin-off) หรือการร่วมลงทุนกับ ภาคเอกชน โดยการตีมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนหรือหุ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับตัว ให้เข้ากับรูปแบบการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลายในปัจจุบัน

2. วิเคราะห์ปัญหากฎหมายในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา และนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2.1 วิเคราะห์ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและการเปรียบเทียบ

1) ข้อจำกัดของข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ซึ่งเป็นข้อบังคับฉบับปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แม้จะเป็นรากฐานที่สำคัญในอดีต แต่เมื่อพิจารณาในบริบทปัจจุบัน พบข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการ คือ 1) ความล้าสมัยของกรอบเวลา การที่ข้อบังคับถูกร่างขึ้นในปี พ.ศ. 2555 ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายและนโยบายระดับชาติที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 2) โครงสร้างความเป็นเจ้าของที่ตายตัว ข้อบังคับกำหนดหลักการความเป็นเจ้าของที่แตกต่างกันในแต่ละหมวดหมู่ทรัพย์สินทางปัญญา เช่น สิทธิบัตรให้เป็นของมหาวิทยาลัย (ข้อ 6) ในขณะที่ลิขสิทธิ์ของบุคลากรให้เป็นของผู้สร้างสรรค์ (ข้อ 17) ซึ่งอาจสร้างความสับสน นอกจากนี้ การกำหนดให้ลิขสิทธิ์ของนักศึกษาตกเป็นของมหาวิทยาลัยโดยอัตโนมัติ (ข้อ 18) อาจมีความเสี่ยงทางกฎหมาย เนื่องจาก พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดให้การโอนสิทธิต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร 3) กลไกการจัดสรรผลประโยชน์ที่ขาดความยืดหยุ่น: การกำหนดสัดส่วน ผู้สร้างสรรค์ 60%: มหาวิทยาลัย 40% (ข้อ 11 และ 27) แม้จะเป็นอัตราที่สมเหตุสมผล แต่โครงสร้างที่ตายตัวนี้ไม่รองรับรูปแบบผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การถือหุ้นในบริษัท Spin-off ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมนวัตกรรมในปัจจุบัน 4) โครงสร้างการบริหารจัดการแบบรวมศูนย์ การมอบอำนาจหน้าที่เกือบทั้งหมดทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติการ ไว้ที่ “คณะกรรมการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา” เพียงองค์กรเดียว (ข้อ 52) ก่อให้เกิดปัญหาคอขวด ทำให้กระบวนการตัดสินใจล่าช้าและขาดความคล่องตัวในการตอบสนองต่อโอกาสทางธุรกิจ ซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นที่มีหน่วยงาน TLO ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

2) ความไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 (TRIUP Act) ถือเป็นกฎหมายปฏิรูปที่เปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากทุนวิจัยของรัฐอย่างสิ้นเชิง โดยมีหลักการสำคัญคือ "อนุญาตให้ผู้รับทุน (สถาบันอุดมศึกษา) หรือนักวิจัยสามารถเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่เกิดจากเงินสนับสนุนของภาครัฐได้" ซึ่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 มีความไม่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติฉบับนี้ในประเด็นสำคัญ ประกอบไปด้วย 1) หลักการความเป็นเจ้าของ ข้อบังคับฯ ยึดหลักการ

เดิมที่ว่าหากใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัย (ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากงบประมาณรัฐ) สิทธิในผลงาน (โดยเฉพาะสิทธิบัตร) จะตกเป็นของมหาวิทยาลัยโดยอัตโนมัติ แต่ พระราชบัญญัติฉบับใหม่ได้ให้อำนาจแก่ผู้รับทุนในการแจ้งความประสงค์เพื่อขอเป็นเจ้าของผลงานนั้นได้ ซึ่งข้อบังคับปัจจุบันไม่มีกลไกรองรับกระบวนการดังกล่าวอย่างชัดเจน 2) การโอนสิทธิ พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 กำหนดเงื่อนไขและกรอบเวลาที่ชัดเจนในการที่ผู้รับทุนต้องนำผลงานไปใช้ประโยชน์ หากไม่ดำเนินการภายในเวลาที่กำหนด สิทธิอาจถูกโอนกลับไปยังผู้ให้ทุน ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ไม่มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับเงื่อนไขและกระบวนการโอนสิทธิตามกฎหมายใหม่นี้ และ 3)การจัดสรรรายได้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 กำหนดให้ผู้รับทุนต้องมีระเบียบเกี่ยวกับการจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งกลับไปเพื่อใช้สำหรับการวิจัยและสร้างนวัตกรรมต่อไป แม้ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 จะมีการจัดสรรรายได้ให้หน่วยงานต่าง ๆ (ข้อ 13) แต่ก็ไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการ “re-invest” ในการวิจัยและนวัตกรรมไว้อย่างชัดเจนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3) การเปรียบเทียบกับระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยอื่น เมื่อนำข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ.2555 มาเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ จะเห็นช่องว่างเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ดังตารางเปรียบเทียบนโยบายการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ดังต่อไปนี้

ประเด็นเปรียบเทียบ	มรภ.สวนสุนันทา	มหาวิทยาลัยมหิดล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ปีที่ปรับปรุงล่าสุด	2555	2561	2563	2565
หน่วยงานปฏิบัติการ	คณะกรรมการฯ	สถาบัน iNT (TLO)	สำนักงานบริหารงานวิจัย (TLO)	สำนักงานวิจัยนวัตกรรมและพันธมิตร (TLO)
ความเป็นเจ้าของ (สิทธิบัตร)	มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย

การโอนสิทธิคืน ให้นักวิจัย	ไม่ระบุชัดเจน	มีกลไกรองรับ	มีกลไกรองรับ (ข้อ 40)	มีกลไกรองรับ (ข้อ 23)
การส่งเสริม Spin-off/ร่วมทุน	ไม่ระบุชัดเจน	มีกลไกรองรับ (หมวด 3)	มีกลไกรองรับ (ข้อ 32, 33)	มีกลไกรองรับ (หมวด 5)
การจัดสรร ผลประโยชน์	อัตราส่วนตายตัว (60:40)	อ้างอิงประกาศ (มีแนวโน้มให้ สัดส่วนสูง)	อ้างอิงประกาศ	อ้างอิงประกาศ

2.2 วิเคราะห์เพิ่มเติมจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566 ถูกออกมาเพื่อปลดล็อกให้สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานของรัฐสามารถนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปร่วมลงทุนกับภาคเอกชนได้คล่องตัวขึ้น โดยมีรูปแบบทั้งการจัดตั้งบริษัทร่วมทุน หรือการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปตีมูลค่าเป็นหุ้น แต่ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ไม่เอื้อต่อการดำเนินการตามระเบียบนี้อย่างยิ่ง เนื่องจากเหตุผลดังนี้ 1) ขาดกลไกรองรับ ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจมหาวิทยาลัยในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปตีมูลค่าเป็นทุนหรือหุ้นเพื่อร่วมลงทุนกับเอกชน 2) กระบวนการตัดสินใจ การตัดสินใจที่ต้องผ่านคณะกรรมการซึ่งอาจประชุมไม่บ่อยครั้ง จะเป็นอุปสรรคต่อการเจรจาธุรกิจที่ต้องการความรวดเร็วและเด็ดขาด และ 3) การจัดสรรผลประโยชน์ โครงสร้างการแบ่งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินแบบตายตัว ไม่สามารถรองรับผลตอบแทนในรูปแบบของหุ้นหรือส่วนแบ่งความเป็นเจ้าของในบริษัทร่วมทุนได้ จากเหตุผลดังกล่าวถ้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ต้องการใช้ประโยชน์จากช่องทางตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ นี้ การปฏิรูปข้อบังคับและโครงสร้างการบริหารจัดการจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

2.3 วิเคราะห์แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้บทบาทในเชิงพาณิชย์

แนวปฏิบัติโดยทั่วไปมหาวิทยาลัยจะกำหนดนโยบายที่ครอบคลุม เพื่อควบคุมความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา (IP) ที่สร้างขึ้นโดยพนักงานและนักศึกษา ซึ่งความเป็นเจ้าของถือเป็นข้อกังวลสำคัญ เนื่องจากมีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ทรัพย์สินทางปัญญา และการจัดสรรผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินทางปัญญา หลักการพื้นฐานที่กำหนดความเป็นเจ้าของในบริบทเหล่านี้ได้ระบุไว้ในนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย ซึ่งใช้เป็นกรอบสำหรับส่วนถัดไปที่จะกล่าวถึงสถานการณ์และข้อบังคับเฉพาะ (Lindenwood University, 2025) ความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาโดยทั่วไปแล้ว ความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากการจ้างงาน หรือการศึกษาของมหาวิทยาลัยจะเป็นของสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการสร้างสรรค์ดังกล่าวเป็นผลมาจากการใช้ทรัพยากร หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของมหาวิทยาลัย (Harvard University Office of Technology Development, n.d.) นโยบายของมหาวิทยาลัยระบุว่าเมื่อทรัพย์สินทางปัญญาถูกสร้างขึ้นภายในขอบเขตของการจ้างงาน หรือกิจกรรมทางการศึกษา โดยทั่วไปแล้วจะตกเป็นของมหาวิทยาลัย เว้นแต่จะระบุไว้เป็นอย่างอื่น

กรณีที่ทรัพย์สินทางปัญญาถูกสร้างขึ้นโดยนักศึกษาที่ทำงานให้กับมหาวิทยาลัย สถาบันจะเป็นเจ้าของสิทธิ์ทั้งหมด ยกเว้นผลงานวิชาการแบบดั้งเดิมโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ (World Intellectual Property Organization [WIPO], n.d.; Washington University in St. Louis, n.d.) บทบัญญัติทั่วไปนโยบายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยมีผลบังคับใช้อย่างกว้างขวางกับพนักงานทุกคน รวมถึงคณาจารย์และนักศึกษาที่ใช้ทรัพยากรของสถาบัน ลักษณะของนโยบายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันเป็นเอกลักษณ์ระหว่างคณาจารย์และสถาบัน โดยเน้นเป็นพิเศษที่ทรัพยากรสำคัญของสถาบันที่อาจนำไปใช้ในระหว่างการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งทรัพยากรดังกล่าวประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะทาง อุปกรณ์ และเจ้าหน้าที่สนับสนุน (McNeese State University, n.d.; Western Sydney University, n.d.) การนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ มหาวิทยาลัยมีการส่งเสริมการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยและกิจกรรมทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรมและมีความเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะ เช่น การมีส่วนร่วมของพนักงาน หรือนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และการใช้ทรัพยากรเฉพาะทาง

ของมหาวิทยาลัย สถาบันอาจร่วมบริหารจัดการกระบวนการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีสิทธิ์ได้รับส่วนแบ่งรายได้สุทธิที่เกิดจากความพยายามในเชิงพาณิชย์ดังกล่าว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นทั้งในด้านนวัตกรรมและความยั่งยืนทางการเงิน (American Association of University Professors [AAUP], n.d.; Harvard University Office of Technology Development, n.d.) ผลงานทรัพย์สินทางปัญญาของนักศึกษาในส่วนของผลงานที่นักศึกษาสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยมักจะสงวนสิทธิ์การใช้งานแบบไม่ผูกขาดปราศจากค่าลิขสิทธิ์และถาวร เพื่อนำผลงานเหล่านี้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน (Oregon State University, n.d.) โดยมีเงื่อนไขว่าผลงานดังกล่าวจะต้องไม่ละเมิดข้อตกลงการรักษาความลับที่ใช้บังคับกับบัณฑิตทางการศึกษา (World Intellectual Property Organization [WIPO], n.d.)

นอกจากนี้ นักศึกษายังได้รับการสนับสนุนให้แบ่งปันผลงานของตนกับเพื่อน เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็ยังคงยอมรับสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยในการนำผลงานดังกล่าวไปใช้กรอบแนวคิดสถาบันสำหรับการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดนโยบายเฉพาะที่ครอบคลุมหลายด้าน เช่น ความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการวิจัย การรักษาความลับ และการดำเนินงานของสำนักงานถ่ายทอดทางเทคโนโลยี นโยบายเหล่านี้มุ่งเน้นในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมงานวิจัยของมหาวิทยาลัย และสร้างความมั่นใจ (California State Polytechnic University, Humboldt, n.d.) ว่าเป็นไปตามกรอบการกำกับดูแลที่กว้างขึ้น (Oregon State University, n.d.) เป้าหมายหลักของนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบัน ได้แก่ การสร้างความแน่นอนทางกฎหมายและการส่งเสริมการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยสนับสนุนพันธกิจของมหาวิทยาลัยในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้ระดับสูง (Oregon State University, n.d.) การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ มหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่ปกป้องผลประโยชน์ของตนเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้และนวัตกรรมภายในชุมชนวิชาการและภายนอกอีกด้วย

2.4 วิเคราะห์บทบาทและความรับผิดชอบของพนักงาน

ขอบเขตการจ้างงานในบริบทของทรัพย์สินทางปัญญา (IP) ในมหาวิทยาลัย “ขอบเขตการจ้างงาน” ครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการของคณาจารย์ ซึ่งรวมถึงการสอนและการวิจัย นิยามนี้ยังครอบคลุมถึงกิจกรรมที่มอบหมายให้กับบุคลากรที่ไม่ใช่คณาจารย์ซึ่งจะได้รับค่าตอบแทน (McNeese State University, n.d.) การทำความเข้าใจขอบเขตของสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นขอบเขตการจ้างงานจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยกำหนดขอบเขตความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่พัฒนาขึ้นระหว่างการจ้างงาน

บทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายที่ควบคุมความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยมีผลบังคับใช้อย่างกว้างขวางกับพนักงานทุกคน รวมถึงคณาจารย์และนักศึกษาที่ใช้ทรัพยากรของสถาบัน ลักษณะของนโยบายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันเป็นเอกลักษณ์ระหว่างคณาจารย์และสถาบัน โดยเน้นเป็นพิเศษที่ทรัพยากรสำคัญของสถาบันที่อาจนำไปใช้ระหว่างการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา ทรัพยากรดังกล่าวประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะทาง อุปกรณ์ (Western Sydney University, n.d.) และเจ้าหน้าที่สนับสนุน (McNeese State University, n.d.)

ผลกระทบทางการเงินและการแบ่งปันผลกำไรการอภิปรายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญามักนำไปสู่การพิจารณาถึงผลประโยชน์ทางการเงินที่ได้รับจากการค้า มหาวิทยาลัยอาจเจรจาข้อตกลงการแบ่งปันค่าลิขสิทธิ์ระหว่างพนักงานและนักศึกษาผู้สร้าง โดยตระหนักว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาอาจแตกต่างกันอย่างมากในแต่ละผู้ร่วมมือ (Western Sydney University, n.d.) การมีส่วนร่วมของงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในข้อตกลงการให้คำปรึกษาอาจมีอิทธิพลต่อข้อตกลงการแบ่งปันผลกำไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกิจกรรมการให้คำปรึกษาสอดคล้องกับขอบเขตการสอนหรือการวิจัยของคณาจารย์ (UTHealth, n.d.) รูปแบบการจัดสรรผลกำไรรูปแบบการจัดสรรผลกำไรเป็นกรอบการทำงานที่สำคัญภายในมหาวิทยาลัยสำหรับการจัดการการกระจายรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา (IP) ที่คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาสร้างขึ้น แบบจำลองเหล่านี้ช่วยให้มั่นใจว่าทั้งผู้สร้างสรรค์และสถาบันจะได้รับประโยชน์จากการนำสิ่งประดิษฐ์ไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการบริการสาธารณะ และความก้าวหน้าด้านการวิจัย วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์หลักของการจัดสรรผลกำไร คือ การสนับสนุนนักประดิษฐ์ให้ได้รับประโยชน์จากนวัตกรรมของตน อำนาจความสะดวกในการพัฒนาและการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ เพื่อประโยชน์สาธารณะและสนับสนุนทุนสำหรับโครงการวิจัยที่

กำลังดำเนินการอยู่ในมหาวิทยาลัยในแต่ละปี มูลนิธิโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจะจัดทำสรุปข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่คณบดีฝ่ายวิจัย บัณฑิตศึกษา และหลักสูตรนานาชาติ (The University of Kansas, n.d.) ซึ่งจะรายงานข้อมูลนี้ต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านการวิจัยและกิจกรรมสร้างสรรค์ (James Madison University, n.d.)

2.5 วิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้แก่ ผู้บริหารคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผู้บริหารวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการบริการ ทำให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนภาพรวมของการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและการจัดสรรผลประโยชน์ในมหาวิทยาลัย พบว่าการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและการจัดสรรผลประโยชน์ยังมีความท้าทายหลายด้าน โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเด็นหลักได้ดังนี้

1) ความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ตระหนักว่ามหาวิทยาลัยมีข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 แต่การรับรู้ในรายละเอียดเชิงปฏิบัติยังมีข้อจำกัด เนื่องจากการรับรู้ในรายละเอียดเชิงขั้นตอนยังไม่ชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับคณะและหน่วยงาน เพื่อให้ในทางปฏิบัติสามารถนำไปใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ยังมีข้อสังเกตว่ากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องมีความซับซ้อนและบางส่วนมีลักษณะซ้ำซ้อน การคุ้มครองสิทธิของนักวิจัยและความเป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ถือเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายเห็นร่วมกันว่ามีความสำคัญ แต่ยังไม่ปรากฏแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพียงพอ ดังนั้น มหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรและตราระเบียบที่ชัดเจนและเป็นธรรมในการจัดสรรประโยชน์ให้แก่ทุกฝ่าย

2) การปฏิบัติจริง กล่าวคือ แม้ว่าจะมีการดำเนินการจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรในบางคณะ เช่น คณะวิทยาศาสตร์ที่มีการจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรเฉลี่ยปีละ 5-10 รายการ อย่างไรก็ตาม กระบวนการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ยังไม่เกิดผลชัดเจนนัก เนื่องจากยังไม่มีแนวทางกำหนดการจัดสรรผลประโยชน์ที่ชัดเจน และเนื่องจากยังไม่มีระบบสนับสนุนด้าน

การตลาดและการประสานความร่วมมือในระดับมหาวิทยาลัย บุคลากรซึ่งเป็นนักวิจัยบางส่วน จึงเลือกใช้เครือข่ายส่วนบุคคลในการหาผู้สนับสนุนหรือนักลงทุน นอกจากนี้ นักวิจัยบางรายมีความกังวลว่าข้อมูลเชิงเทคนิคหรือสูตรอาจรั่วไหล จึงเลือกเก็บรักษาไว้ในลักษณะความลับทางการค้าแทนการจดสิทธิบัตร ขณะเดียวกัน หน่วยงานต้นสังกัดซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนทรัพยากรยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์การได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นต้องสร้างระบบสนับสนุนด้านการตลาดหรือกลไกการเชื่อมโยงกับนักลงทุนที่ชัดเจน ขณะเดียวกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานต้นสังกัด และนักวิจัยที่ชัดเจน เป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

3) ข้อจำกัดเชิงปฏิบัติการและข้อจำกัดทางนโยบาย ประกอบไปด้วย 1) ข้อจำกัดเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการจดสิทธิบัตรมีขั้นตอนที่ใช้เวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูง โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณยังมีข้อจำกัด ขาดบุคลากรเฉพาะด้านเพื่อดูแลขั้นตอนการคุ้มครองสิทธิ นักวิจัยบางส่วนจึงเลือกเก็บผลงานไว้เป็นความลับทางการค้าแทน อีกทั้งแรงจูงใจในรูปแบบรางวัลหรือผลตอบแทนยังไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นให้นักวิจัยพัฒนาผลงานสู่เชิงพาณิชย์ 2) ข้อจำกัดเชิงนโยบาย กล่าวคือ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่ได้รับการปรับปรุงให้รองรับการเปลี่ยนแปลงด้านวิจัยและนวัตกรรม การจัดสรรผลประโยชน์ยังขาดความชัดเจนในเชิงหลักการและไม่ถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ส่งผลให้ผู้ให้สัมภาษณ์หลายรายสะท้อนว่าการแบ่งผลประโยชน์ยังไม่ชัดเจน ทำให้นักวิจัยบางส่วนเลือกติดต่อกับหน่วยงานภายนอกโดยตรง นอกจากนี้ ระบบการให้รางวัลหรือผลตอบแทนยังไม่ชัดเจน จึงไม่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจในระยะยาว

4) แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า 1) การจัดตั้งหน่วยงานกลาง ควรมีหน่วยงานกลางที่มีความเป็นอิสระและครบวงจร เพื่อดูแลทั้งด้านกฎหมาย การตลาด และการประสานงานกับนักลงทุน 2) พัฒนาแนวทางปฏิบัติและเครื่องมือสนับสนุน ควรจัดทำคู่มือการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้าใจง่าย พร้อมแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สามารถติดตามความคืบหน้าการจดทะเบียนได้ 3) ปรับปรุงข้อบังคับ โดยข้อบังคับควรกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์ให้ชัดเจน ครอบคลุมทั้งมหาวิทยาลัย หน่วยงานต้นสังกัด และนักวิจัย 4) การสนับสนุนเชิงระบบ มหาวิทยาลัยควรมีมาตรการสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น การทำการตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการขอมาตรฐาน เพื่อให้ผลงานสามารถพัฒนาไปสู่เชิงพาณิชย์ได้จริง

อภิปรายผล

1. สถานการณ์ปัญหาในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัยพบว่า จากสถานการณ์ในปัจจุบัน บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเผชิญข้อจำกัดสำคัญอยู่ 2 ประการ ได้แก่ ข้อจำกัดเชิงปฏิบัติการและข้อจำกัดเชิงนโยบาย เนื่องด้วยการสนับสนุนด้านงบประมาณ ยังมีข้อจำกัดขาดบุคลากรเฉพาะด้านเพื่อดูแลขั้นตอนการคุ้มครองสิทธิ และกระบวนการจดสิทธิบัตรมีขั้นตอนที่ใช้เวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูง นักวิจัยบางส่วนจึงเลือกเก็บผลงานไว้เป็นความลับทางการค้าแทน อีกทั้งแรงจูงใจในรูปแบบรางวัลหรือผลตอบแทนยังไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นให้นักวิจัยพัฒนาผลงานสู่เชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ การจัดสรรผลประโยชน์ยังขาดความชัดเจนในเชิงหลักการและไม่ถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง สะท้อนให้ขาดความชัดเจนในการการแบ่งผลประโยชน์ ทำให้นักวิจัยบางส่วนเลือกติดต่อกับหน่วยงานภายนอกโดยตรง นอกจากนี้ ระบบการให้รางวัลหรือผลตอบแทนยังไม่ชัดเจน จึงไม่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจในระยะยาว นอกจากนี้ แม้บุคลากรส่วนใหญ่ตระหนักว่ามหาวิทยาลัยมีข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพยากรทางปัญญา พ.ศ. 2555 แต่ขาดการรับรู้ในรายละเอียดเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากรายละเอียดเชิงขั้นตอนยังไม่ชัดเจนและซับซ้อน สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านความจำเป็นในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจ (Incentive Theory of Motivation) ได้อธิบายว่าการกระทำของมนุษย์ไม่ได้ถูกขับเคลื่อนจากแรงผลักดันภายในแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ได้รับอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญจากสิ่งเร้าภายนอกที่ทำหน้าที่เป็น “สิ่งจูงใจ” (Incentives) ทฤษฎีนี้เปลี่ยนมุมมองจากการพิจารณาแรงขับทางชีวภาพ (Biological Drives) ที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรม มาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่ดึงดูดให้บุคคลมุ่งเข้าสู่เป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง (Petri & Govern, 2012) และพฤติกรรมใด ๆ ที่ตามมาด้วยผลลัพธ์อันพึงประสงค์ (รางวัล) ย่อมมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีก (Skinner, 1938)

2. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรทางปัญญาและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัย พบว่า กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องมีความซับซ้อนและบางส่วนมีลักษณะซ้ำซ้อน แม้ว่าการคุ้มครองสิทธิของนักวิจัยและความเป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ถือเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายเห็นร่วมกันว่ามีความสำคัญ แต่เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการ

ทรัพยากรทางปัญญาและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ยังขาดการวางหลัก และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพียงพอ ดังนั้นมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรและตราบะเปียบที่ชัดเจนและเป็น ธรรมในการจัดสรรประโยชน์ให้แก่ทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดสรรประโยชน์ (Principle of Benefit Allocation) ได้อธิบายว่า การแบ่งปันทรัพยากรหรือผลประโยชน์อย่าง เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือหน่วยงานต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเสมอ ภาคความเป็นธรรม และประสิทธิภาพสูงสุดของระบบ องค์ประกอบสำคัญของการจัดสรร ประโยชน์ ได้แก่ ความเสมอภาค (Equity) การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยอาจ พิจารณาจากความต้องการ ความสามารถ หรือการมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพ (Efficiency) การ จัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อสังคมหรือเศรษฐกิจ ความยั่งยืน (Sustainability) คำนึงถึงผลกระทบระยะยาว ไม่ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรเกินขีดจำกัด และความ โปร่งใสและการมีส่วนร่วม (Transparency and Participation) ให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถมี ส่วนร่วมและรับรู้ถึงกระบวนการจัดสรร (Ostrom, 1990, pp. 3–7)

3. แนวทางการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรทางปัญญา วิจัยและ นวัตกรรม อย่างเหมาะสมภายใต้บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ให้ความสำคัญกับการกำหนดแนวทางการ จัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม อย่างเหมาะสม และเป็นรูปธรรม โดยประสงค์ให้เพิ่มการเข้าถึงและการให้ความรู้แก่บุคลากรและหน่วยงาน รวมถึงเปิดให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นและเกี่ยวข้องได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ของเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) ได้อธิบายว่าการ กระทำที่ดีคือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขหรือประโยชน์สูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุด หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้คือ “หลักความสุขสูงสุด” (Greatest Happiness Principle) ซึ่งหมายถึงการประเมินคุณค่าของการกระทำโดยพิจารณาว่ามันส่งผลต่อความสุขและความ ทุกข์ของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไร หลักการนี้ เชื่อว่าการกระทำที่ถูกต้องคือการกระทำที่ก่อให้เกิด ความสุขหรือความพึงพอใจสูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุด โดยทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับการ พิจารณาผลลัพธ์ของการกระทำมากกว่าเจตนาของการกระทำ การกระทำที่เจตนาดีแต่ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่ดีถือว่าไม่ถูกต้องตามหลักประโยชน์นิยม การตัดสินใจต้องคำนึงถึง ผลกระทบต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกัน (Bentham, 1789, pp. 6–10; Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2021)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์กรอบกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ระเบียบและข้อบังคับขอสถาบันอุดมศึกษาอื่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนฯ พ.ศ. 2566 แนวปฏิบัติการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ ตลอดจนการเปรียบเทียบแนวทางของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่ามีข้อค้นพบหลักดังนี้ 1) ข้อบังคับมหาวิทยาลัยที่ล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับบริบทนโยบายปัจจุบัน 2) การขาดกลไกและหน่วยปฏิบัติการเฉพาะทางที่รองรับงานปลายน้ำ เช่น การประเมินศักยภาพเชิงพาณิชย์ การตลาด การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามผล และการเจรจาสัญญา 3) ขั้นตอนคุ้มครองสิทธิที่ซับซ้อน ใช้เวลานาน และมีต้นทุนสูง และ 4) โครงสร้างและหลักเกณฑ์ความเป็นเจ้าของและการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่ชัดเจน

เมื่อการวิเคราะห์กฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เปรียบเทียบกับระเบียบและข้อบังคับของสถาบันอุดมศึกษาอื่น สรุปได้ว่ากรอบการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในปัจจุบันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเติบโตและพัฒนาขีดความสามารถด้านนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย การยึดติดกับข้อบังคับที่ล้าสมัยทำให้มหาวิทยาลัยเสียเปรียบในการแข่งขัน ขาดแรงจูงใจสำหรับนักวิจัย และไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องมือทางกฎหมายใหม่ ๆ ที่ภาครัฐออกมาเพื่อส่งเสริมระบบนิเวศนวัตกรรมของประเทศได้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า การจัดการและการจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญายังเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย ได้แก่ ความไม่ทันสมัยของข้อบังคับมหาวิทยาลัย การขาดกลไกสนับสนุนที่ชัดเจน กระบวนการจดสิทธิบัตรที่ล่าช้าและมีต้นทุนสูง รวมถึงการขาดแรงจูงใจแก่นักวิจัย ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยจำเป็นต้องปรับปรุงระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อสนับสนุนการสร้างและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ถูกออกแบบมาในช่วงที่ระบบการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ปัจจุบันบริบทการวิจัยและนวัตกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้ข้อบังคับ

ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ผลการสัมภาษณ์ยืนยันว่าบุคลากรส่วนใหญ่ทราบว่ามีการขอรับคำปรึกษา แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง

แม้ว่า จะมีการยื่นจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรในบางคณะ แต่กระบวนการดำเนินงานยังมีความซับซ้อน ใช้เวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูง ผู้ให้สัมภาษณ์หลายรายสะท้อนว่าขาดบุคลากรเฉพาะทางที่สามารถให้คำแนะนำและสนับสนุนการจดสิทธิได้อย่างมืออาชีพ จึงทำให้นักวิจัยบางส่วนเลิกเก็บผลงานไว้เป็นความลับทางการค้าแทนที่จะยื่นขอรับความคุ้มครอง สิ่งนี้สะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและทรัพยากรของมหาวิทยาลัยที่ยังไม่เอื้อต่อการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ นักวิจัยจำนวนมากยังไม่เห็นแรงจูงใจที่เป็นรูปธรรมในการจดสิทธิบัตร ไม่ว่าจะเป็นรางวัล ส่วนแบ่งผลประโยชน์ หรือการนับผลงานเข้าสู่เกณฑ์การประเมินตำแหน่งทางวิชาการ การขาดแรงจูงใจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านโยบายด้านการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยยังไม่สามารถสร้างคุณค่าที่แท้จริงแก่นักวิจัยได้

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สะท้อนตรงกันว่า มหาวิทยาลัยยังไม่มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเชื่อมโยงนักวิจัยกับภาคเอกชน นักลงทุน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลที่ตามมาคือ นักวิจัยต้องพึ่งพาเครือข่ายส่วนบุคคลในการหาช่องทางพัฒนาผลงาน ข้อจำกัดนี้ทำให้มหาวิทยาลัยเสียโอกาสในการสร้างรายได้และภาพลักษณ์ด้านนวัตกรรม ดังนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มต่างเสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงข้อบังคับและสร้างแรงจูงใจที่ชัดเจน

ดังนั้น จะเห็นว่า การวิเคราะห์โดยรวม ปัญหาที่พบมีได้เกิดจากการขาดข้อบังคับเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการขาดกลไกและระบบสนับสนุนที่ทำให้ข้อบังคับดังกล่าวสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง หากมหาวิทยาลัยสามารถจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีศักยภาพ บูรณาการกฎหมาย การบริหารจัดการ และการสนับสนุนด้านการตลาด ตลอดจนจัดให้มีระบบจูงใจที่เหมาะสมและเป็นธรรม งานวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยก็จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย นโยบายเชิงระบบการบริหาร ควรจัดตั้ง “สำนักงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและถ่ายทอดเทคโนโลยี” (TLO) เนื่องจากการปฏิรูปเชิงโครงสร้างเป็นหัวใจสำคัญที่สุด มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งหน่วยงาน TLO ที่มีความเป็นมืออาชีพ โดยมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้ 1) ปรับบทบาทคณะกรรมการ โดยให้คณะกรรมการเดิมปรับบทบาทเป็น “คณะกรรมการนโยบาย” ทำหน้าที่กำกับดูแลเชิงยุทธศาสตร์และให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ 2) มอบอำนาจปฏิบัติการให้ TLO ให้ TLO เป็น

หน่วยงานปฏิบัติการหลักและเป็นหน่วยงานกลางด้านการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความเป็นอิสระ มีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และทำงานอย่างต่อเนื่อง รับผิดชอบกระบวนการทั้งหมด ตั้งแต่การรับแจ้งสิ่งประดิษฐ์ การประเมินศักยภาพเชิงพาณิชย์ การตลาด เทคโนโลยี การร่างและเจรจาสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ และสัญญาการร่วมลงทุน สัญญารักษาความลับและจริยธรรมการวิจัย โดยกำกับให้ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาการ ตลอดจนรักษาความลับของข้อมูลและผลงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและการนำผลงานไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และดูแลการคุ้มครองและติดตามสิทธิในระยะยาว นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยและผู้วิจัยควรร่วมกันติดตามสถานะการคุ้มครองสิทธิ เช่น การต่ออายุสิทธิบัตร หรือการป้องกันการละเมิดสิทธิ เพื่อให้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมยังคงสร้างมูลค่าและใช้ประโยชน์ได้ต่อเนื่อง 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรและพัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา การตลาด และการเจรจาธุรกิจ เพื่อให้ TLO สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายเชิงแรงจูงใจควรออกประกาศมหาวิทยาลัยเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์ที่แข่งขันได้ภายใต้ข้อบังคับฉบับใหม่ ควรมอบอำนาจให้อธิการบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายฯ ออกประกาศเพื่อกำหนดรายละเอียดการจัดสรรผลประโยชน์ ดังนี้ และจัดให้มีรางวัลหรือสิ่งจูงใจที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจแก่นักวิจัย และจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการยื่นจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลงาน 1) สร้างแรงจูงใจ พิจารณาใช้รูปแบบการจัดสรรผลประโยชน์ที่แข่งขันได้ เช่น รูปแบบขั้นบันได (Tiered Model) ที่ให้ผลตอบแทนสูงในช่วงแรกเพื่อสร้างแรงจูงใจสูงสุด และพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์และฐานข้อมูลกลาง เพื่อให้การติดตามสถานะสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญามีความสะดวกและโปร่งใส กำหนดสัดส่วนการแบ่งผลประโยชน์อย่างชัดเจน ครอบคลุมมหาวิทยาลัย หน่วยงานต้นสังกัด และนักวิจัย จัดให้มีระบบสนับสนุนด้านการตลาด การออกแบบ และการขอมาตรฐาน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ 2) รองรับผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน กำหนดแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการจัดสรรผลประโยชน์ในรูปแบบของหุ้น (Equity) ในบริษัท Spin-off หรือบริษัทร่วมทุน 3) จัดตั้งกองทุนนวัตกรรม นำรายได้ในส่วนของมหาวิทยาลัยมาจัดตั้งเป็น “กองทุนเพื่อการวิจัยและนวัตกรรม” เพื่อนำไปลงทุนซ้ำ (Re-invest) ในโครงการที่มีศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมฯ 2.

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย 1) ปรับปรุงหลักการการกำหนดสิทธิในความเป็นเจ้าของ โดยกำหนดหลักการให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมฯ โดยสร้างกลไกให้นักวิจัยหรือมหาวิทยาลัยสามารถแจ้งความประสงค์ขอเป็นเจ้าของผลงานที่ได้รับทุนจากรัฐได้ และกำหนดความเป็นเจ้าของผลงานอย่างชัดเจน โดยผู้วิจัยควรทำความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมกำหนด รวมถึงเงื่อนไขในสัญญาให้ทุนหรือข้อตกลงกับมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและลดข้อขัดแย้งในอนาคต 2) เพิ่มความยืดหยุ่นในการโอนสิทธิ บัญญัติเงื่อนไขและกระบวนการที่ชัดเจนในการโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากลับคืนให้แก่ผู้สร้างผลงาน หากมหาวิทยาลัยไม่ดำเนินการใช้ประโยชน์ภายในเวลาที่กำหนด ตามแนวทางของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ข้อ 40) กำหนดแนวทางการโอนสิทธิหรือการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยควรพิจารณาแนวทางการถ่ายโอนสิทธิ หรือการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ โดยอาจทำในรูปแบบการโอนสิทธิ อนุญาตใช้สิทธิ (licensing) หรือการร่วมลงทุน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่มหาวิทยาลัย ผู้วิจัย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างใดก็ได้ ผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์หรือการประดิษฐ์ ต้องรายงานต่อมหาวิทยาลัยตามกระบวนการที่กำหนด และควรมีการวางแผนล่วงหน้าเกี่ยวกับการยื่นขอสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ หรือการคุ้มครองพันธุ์พืช โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยและการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน นักศึกษา และผู้ให้ทุน เพื่อการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา 3) เพิ่มบทบัญญัติที่รองรับการร่วมลงทุน เพิ่มบทบัญญัติที่ให้อำนาจมหาวิทยาลัยในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปร่วมลงทุน ตีมูลค่าเป็นทุนหรือหุ้น เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566 เพื่อรองรับความร่วมมือกับเอกชนหรือหน่วยงานภายนอก หากโครงการวิจัยได้รับทุนหรือดำเนินการร่วมกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ ควรจัดทำข้อตกลงหรือสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อกำหนดสิทธิความเป็นเจ้าของและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่ให้การสนับสนุนเงินอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2568 เพื่อส่งเสริมบุคลากรในการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการ โครงการวิจัยเรื่อง “ปัญหาข้อจำกัดทางด้านกฎหมายของการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการ

ทรัพย์สินทางปัญญาวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา” จนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

American Association of University Professors. (n.d.). Defending the freedom to innovate: Faculty intellectual property rights after Stanford v. Roche. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.aaup.org/reports-publications/aaup-policies-reports/topical-reports/defending-freedom-innovate-faculty>

California State Polytechnic University, Humboldt. (n.d.). Intellectual property policy. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.humboldt.edu/policies/intellectual-property-policy>

Harvard University Office of Technology Development. (n.d.). Statement of policy in regard to intellectual property (IP policy). เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://otd.harvard.edu/faculty-inventors/resources/policies-and-procedures/statement-of-policy-in-regard-to-intellectual-property/>

James Madison University. (n.d.). Intellectual property committee. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.jmu.edu/commisscommitt/intellectual.shtml>

Lindenwood University. (n.d.). Intellectual property policy. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.lindenwood.edu/policies/list/intellectual-property-policy/>

McNeese State University. (n.d.). Intellectual property and shared royalties policy. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.mcneese.edu/policy/intellectual-property-and-shared-royalties-policy/>

Oregon State University. (n.d.). Intellectual property. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://policy.oregonstate.edu/policy/intellectual-property>

The University of Kansas. (n.d.). Intellectual property policy (all university).

เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2568 จาก <https://services.ku.edu/TDClient/818/Portal/KB/ArticleDet?ID=21261>

UTHealth. (n.d.). Intellectual property. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2568 จาก

<https://www.uth.edu/hoop/policy.htm?id=b5ecbe33-7785-40cf-891a-a36f38665cf3>

Western Sydney University. (n.d.). Intellectual property policy. เรียกใช้เมื่อ 23

สิงหาคม 2568 จาก <https://policies.westernsydney.edu.au/document/view.current.php?id=85>

World Intellectual Property Organization. (n.d.). IP policies for universities and

research institutions. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.wipo.int/en/web/technology-transfer/ip-policies>

การพัฒนาแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศ ของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล*

THE DEVELOPMENT OF AN INFORMATION SYSTEM SECURITY MANAGEMENT MODEL FOR DIGITAL MEDIA PLATFORMS

ภุริพัฒน์ แก้วตาธนาวัฒนา¹, ดนัย โชติแสง², หลู หยิน³, ศิริัญญา ศิริญานันท์⁴

และ กัญญามณ กาญจนาทวีกุล⁵

Puripat Keawtathanawatthana¹, Danai Chotseang², Liu Yin³, Sirinya Siranan⁴

and Kanyamon Kanchanathaveekul⁵

¹⁻³คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹⁻³Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat university, Thailand

⁴⁻⁵นักวิชาการอิสระ

⁴⁻⁵Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: puripat.k@rbru.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 14 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 16 ธันวาคม 2568

Received 17 November 2025; Revised 14 December 2025; Accepted 16 December 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลยุทธ์การจัดการความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล และ 2) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ใน 4 ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคตะวันออก (มณฑลชาน

Citation:

* ภุริพัฒน์ แก้วตาธนาวัฒนา, ดนัย โชติแสง, หลู หยิน, ศิริัญญา ศิริญานันท์ และ กัญญามณ กาญจนาทวีกุล. (2568).

การพัฒนาแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1157-1174.

Puripat Keawtathanawatthana, Danai Chotseang, Liu Yin, Sirinya Siranan and Kanyamon

Kanchanathaveekul. The Development Of An Information System Security Management Model For Digital

Media Platforms. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1157-1174.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ตง) ภาคเหนือ (มณฑลเหลียวหนิง) ภาคตะวันตก (มณฑลเสฉวน) และภาคใต้ (มณฑลกว่างตง) จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ระดับการรับรู้ และความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศบนแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้บริหาร และผู้พัฒนาแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลที่มีบทบาทในการกำกับดูแลความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผ่านกระบวนการถอดเทปการสัมภาษณ์ การกำหนดรหัส การจัดหมวดหมู่ข้อมูล และการสังเคราะห์ประเด็นสาระสำคัญ

ผลการวิจัย

1) ผลการวิจัย พบว่า แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลมีกลยุทธ์การจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) กลยุทธ์การกำหนดระบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ (2) กลยุทธ์การกำหนดเป้าหมายด้านความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ (3) กลยุทธ์การกำหนดนโยบายและการกำกับดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัย (4) กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรด้านความมั่นคงปลอดภัยของสารสนเทศ (5) กลยุทธ์การสร้างเชื่อมั่นและความไว้วางใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล

2) ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า รูปแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และนำมาพัฒนาเป็น CIA Triad Model ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ การรักษาความลับของข้อมูลสารสนเทศโดยการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลให้เฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาต การรักษาความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลสารสนเทศเพื่อป้องกันการแก้ไขหรือบิดเบือนข้อมูลโดยมิชอบ และ การสร้างความพร้อมใช้งานของระบบสารสนเทศอย่างต่อเนื่องและปลอดภัย

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการความมั่นคงปลอดภัย, ระบบสารสนเทศ, แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล

Abstract

This study aimed to (1) examine information system security management strategies of digital media platforms, and (2) develop an information system security management model for digital media platforms. A mixed-methods research design was employed, integrating quantitative and qualitative approaches. The quantitative component involved data collection from 400 users of online platforms across four regions of China: Eastern China (Shandong Province), Northern China (Liaoning Province), Western China (Sichuan Province), and Southern China (Guangdong Province). The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, to explain respondents' demographic characteristics, levels of perception, and opinions regarding information system security management strategies on digital media platforms. The qualitative component consisted of in-depth interviews and focus group discussions with 20 key informants, including government officials, executives, and online platform developers responsible for information system security governance. Qualitative data were analyzed using content analysis through systematic procedures of interview transcription, coding, data categorization, and thematic synthesis to identify key patterns, strategies, and practical insights related to information system security management.

Findings

1) The findings revealed that digital media platforms adopt five key information system security management strategies: (1) establishing an information security management system; (2) defining information system security objectives; (3) formulating security governance and regulatory policies; (4) developing human resources in information system security; and (5) enhancing user trust and confidence in digital media platforms.

2) The model development results indicated that the information system security management model for digital media platforms was derived from the

integrated analysis and synthesis of quantitative and qualitative data. The model was subsequently developed into a CIA Triad Model, consisting of three core components: ensuring information confidentiality through authorized access control; maintaining information integrity to prevent unauthorized modification or data manipulation; and ensuring the continuous and secure availability of information systems. The proposed model provides a comprehensive framework encompassing technical, managerial, and governance dimensions and can be applied as a practical guideline for enhancing information system security management in digital media platforms.

Keywords: Model Development, Information Security Management, Information Systems, Digital Media Platforms

บทนำ

การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลให้แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลกลายเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในสังคมยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในประเทศจีน ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำกับดูแลเศรษฐกิจดิจิทัลและการสร้างสภาพแวดล้อมเครือข่ายที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพและเป็นระเบียบ หน่วยงานกำกับดูแลด้านนโยบายและกฎหมายระดับชาติจึงได้กำหนดกรอบแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสมและยั่งยืน (Chen & Peng, 2022) แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะแพลตฟอร์มที่เน้นเนื้อหาในรูปแบบวิดีโอ สั้น มีลักษณะเด่นด้านกลไกการเผยแพร่ข้อมูลที่รวดเร็วและกว้างขวาง ผ่านระบบการแนะนำเนื้อหาด้วยอัลกอริธึม การโต้ตอบของผู้ใช้และการผลิตเนื้อหาที่หลากหลาย ระบบการแนะนำตามอัลกอริธึมสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมผู้ใช้ เช่น ประวัติการรับชม การกดไลค์ การแสดงความคิดเห็น การแชร์ และระยะเวลาในการรับชม เพื่อคัดเลือกและนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้ใช้แต่ละราย ซึ่งช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและแรงกระตุ้นการแพร่กระจายของข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญ (Yeung, 2018)

แพลตฟอร์มดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข้อมูลและการจัดการระบบสารสนเทศในประเทศจีน ได้แก่ แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น เช่น โดวอิน (Douyin) และ Kuaishou แพลตฟอร์มสื่อ

สังคมออนไลน์ เช่น WeChat และ Weibo รวมถึงแพลตฟอร์มแบ่งปันเนื้อหาและสตรีมมิง เช่น Bilibili ซึ่งแพลตฟอร์มเหล่านี้มีลักษณะร่วมกันคือการพึ่งพาระบบสารสนเทศขนาดใหญ่ การประมวลผลข้อมูลผู้ใช้จำนวนมาก และการใช้กลไกอัลกอริทึมในการแนะนำเนื้อหา ส่งผลให้ประเด็นด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลและระบบสารสนเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการแพลตฟอร์มให้มีประสิทธิภาพ น่าเชื่อถือ และยั่งยืนในบริบทเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศจีน สำหรับการโต้ตอบของผู้ใช้แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล เช่น การกดไลค์ การแสดงความคิดเห็น และการแชร์ ไม่เพียงทำให้ผู้ใช้มีบทบาทเป็นผู้รับสารเท่านั้น แต่ยังกลายเป็นผู้สร้างเนื้อหาและผู้ส่งสารที่สำคัญ ส่งผลให้เนื้อหาวิดีโอสั้นสามารถได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว แพลตฟอร์มยังมีระบบสนับสนุนและแรงจูงใจสำหรับการผลิตเนื้อหาคุณภาพสูง ซึ่งช่วยขยายขอบเขตการเผยแพร่ข้อมูลทั้งภายในแพลตฟอร์มและข้ามแพลตฟอร์มไปยังสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ทำให้แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือการสื่อสารทางสังคมและการสื่อสารสาธารณะในยุคดิจิทัล (Chen & Peng, 2022; Senapati et al., 2023)

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพสูงในการเผยแพร่ข้อมูลของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลได้ก่อให้เกิดปัญหาและความท้าทายที่สำคัญควบคู่กัน โดยเฉพาะด้านการจัดการความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลและระบบสารสนเทศ เนื่องจากผู้ใช้สามารถสร้างและเผยแพร่เนื้อหาจำนวนมากในแต่ละวัน แม้แพลตฟอร์มจะใช้อัลกอริทึมขั้นสูงช่วยในการกลั่นกรองเนื้อหา แต่ก็ยังไม่สามารถคัดกรองข้อมูลที่ไม่เหมาะสม ข่าวลือ หรือเนื้อหาที่ผิดกฎหมายได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ข้อมูลที่เป็นอันตรายอาจแพร่กระจายอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง (Senapati et al., 2023)

นอกจากนี้ แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลผู้ใช้จำนวนมาก เช่น ข้อมูลตำแหน่งที่ตั้ง ข้อมูลอุปกรณ์ และพฤติกรรมการใช้งาน ซึ่งหากขาดมาตรการปกป้องข้อมูลที่เหมาะสม อาจนำไปสู่การละเมิดความเป็นส่วนตัว การรั่วไหลของข้อมูล และการโจมตีทางไซเบอร์ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้ ผู้สร้างเนื้อหา ผู้ลงโฆษณา และสาธารณชนโดยรวม อีกทั้งกลไกการแนะนำเนื้อหาด้วยอัลกอริทึมยังอาจก่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลด้านเดียวหรือ “ฟองกรองข้อมูล” (information filter bubble) ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อความเข้าใจผิด ความแตกแยกทางสังคม และการบิดเบือนข้อมูลในพื้นที่สื่อดิจิทัล โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นอย่าง TikTok/Douyin ที่อัลกอริทึมมีบทบาทสูงในการกำหนดการมองเห็นของเนื้อหา (Chen, 2023)

ในบริบทดังกล่าว การจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศจึงกลายเป็นประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงเพื่อปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้เท่านั้น แต่ยังเพื่อรักษาความน่าเชื่อถือ ความเป็นธรรม และเสถียรภาพของระบบการสื่อสารในสังคมดิจิทัล จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ครอบคลุม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมในบริบทแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการพัฒนาการของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและบริบทการกำกับดูแลสื่อดิจิทัลในจีน

การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตได้ผลักดันให้สื่อดิจิทัลกลายเป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในประเทศจีนซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำกับดูแลเศรษฐกิจดิจิทัลและความปลอดภัยของระบบข้อมูล การพัฒนาเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในจีนได้ผลักดันให้สื่อดิจิทัลกลายเป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะ แพลตฟอร์มดิจิทัลในประเทศจีน ได้แก่ แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น เช่น โดวยีน (Douyin) และ Kuaishou แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น WeChat และ Weibo รวมถึงแพลตฟอร์มแบ่งปันเนื้อหาและสตรีมมิ่ง เช่น Bilibili ซึ่งแพลตฟอร์มเหล่านี้มีการพึ่งพา ระบบสารสนเทศขนาดใหญ่ การประมวลผลข้อมูลผู้ใช้จำนวนมาก และการใช้กลไกอัลกอริทึมในการแนะนำเนื้อหา ส่งผลให้ประเด็นด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลและระบบสารสนเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการแพลตฟอร์มให้มีประสิทธิภาพ น่าเชื่อถือ และยั่งยืนในบริบทเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศจีน (Li, X., 2020) สื่อดิจิทัลเหล่านี้มีบทบาท

สำคัญเป็นกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงพลังของอัลกอริทึมในการคัดเลือกและเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึง แต่ยังเปลี่ยนผู้ใช้ให้เป็นผู้สร้างสื่อ พร้อมระบบรางวัลที่ส่งเสริมการผลิตเนื้อหาคุณภาพ จนกลายเป็นสื่อสังคมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารทั้งในจีนและระดับโลก (Gao, J., 2022)

ความท้าทายด้านความปลอดภัยข้อมูล ผลกระทบทางสังคม และความเสี่ยงต่อผู้ใช้หลากหลายกลุ่ม

แม้ว่า กลไกของแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นหรือแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลจะเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ข้อมูลอย่างมาก แต่แพลตฟอร์มยังเผชิญความท้าทายสำคัญด้านความปลอดภัยและผลกระทบทางสังคม ปริมาณเนื้อหาที่สูงทำให้การกลั่นกรองเป็นภาระซับซ้อน แม้ใช้อัลกอริทึมและการตรวจสอบแบบผสมผสานก็ยังไม่สามารถป้องกันเนื้อหาผิดกฎหมาย ข่าวลือ เนื้อหาละเมิดลิขสิทธิ์ หรือเนื้อหาไม่เหมาะสมต่อผู้เยาว์ได้ทั้งหมด ข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากที่ระบบเก็บรวบรวมตำแหน่งที่ตั้ง พฤติกรรมท่องเว็บ ข้อมูลอุปกรณ์เพิ่มความเสี่ยงของการรั่วไหลและการนำไปใช้โดยมิชอบ สอดคล้องกับรายงานปี 2023 ที่พบว่า ผู้ใช้โซเชียลกว่า 30% เผชิญปัญหาด้านความปลอดภัยบัญชี (Senapati et al., 2023) ผู้สร้างเนื้อหา รายงานปัญหาการคัดลอกผลงานโดยไม่ได้รับอนุญาตเกิน 40% (Sengelman, 2020) ขณะที่ผู้เยาว์มีความเสี่ยงสูงต่อเนื้อหาไม่เหมาะสม การกลั่นแกล้งออนไลน์ และการฉ้อโกงข้อมูล (Seo, 2021; Paat & Markham, 2021) นอกจากนี้ การแนะนำเนื้อหาจากอัลกอริทึมอาจสร้าง “ฟองกรองข้อมูล” (filter bubble) ซึ่งนำไปสู่ความแตกแยกทางสังคม ความเข้าใจผิด และการถูกใช้เป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อ สิ่งเหล่านี้สะท้อนความจำเป็นของมาตรการกำกับดูแล การคุ้มครองข้อมูล และการยกระดับความรู้เท่าทันสื่อในระดับสังคม

จากมุมมองทางทฤษฎี การทำงานของแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นหรือแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลสามารถอธิบายได้ภายใต้กรอบ Media Ecology Theory ของ Postman ซึ่งมองว่าเทคโนโลยีสื่อไม่ได้เป็นเพียงช่องทางสื่อสาร หากแต่เป็น “สภาพแวดล้อมทางสังคมใหม่” ที่หล่อหลอมพฤติกรรม การรับรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (Postman, 2000) ในบริบทแพลตฟอร์มวิดีโอสั้น อัลกอริทึมได้กลายเป็นตัวกำหนด “ภูมิทัศน์ข้อมูล” ที่ผู้ใช้เผชิญจนเกิดวัฒนธรรมการรับรู้แบบใหม่ที่เน้นความเร็ว ความสั้น และอารมณ์เป็นต้นนำ ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิด Algorithmic Governance ที่มองว่าการคัดเลือกและจัดลำดับข้อมูลโดยอัลกอริทึมทำหน้าที่เหมือน “โครงสร้างอำนาจใหม่” ที่ควบคุมพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้ใช้โดยไม่รู้ตัว

(Yeung, 2018) อัลกอริทึมของแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นหรือแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลจึงเป็นรูปแบบของ “การกำกับดูแลที่มองไม่เห็น” ผ่านการคัดกรองข้อมูลที่ผู้ใช้เห็นและไม่เห็น สอดคล้องกับแนวคิด Surveillance Capitalism ของ Zuboff (2019) ซึ่งอธิบายว่าแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อทำนายและควบคุมพฤติกรรมผู้ใช้เพื่อผลกำไรทางเศรษฐกิจ กระบวนการเก็บข้อมูลมหาศาลของไต่ขึ้น ตำแหน่ง การรับชม พฤติกรรมโต้ตอบ และข้อมูลอุปกรณ์สะท้อนการผานระหว่าง “การเฝ้าระวัง” และ “การสร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์จากข้อมูล” ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความเป็นส่วนตัว การรับรู้ของผู้ใช้ และโครงสร้างอำนาจทางข้อมูลในสังคมดิจิทัลร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล” เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied research) เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ถึงลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล ความคาดหวังต่อการจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของผู้ใช้แพลตฟอร์ม และความต้องการการจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของผู้ใช้แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล

การวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้กำหนดประชากรเป็นผู้ใช้แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลที่อาศัยอยู่ใน 4 ภูมิภาคของประเทศจีน ได้แก่ ภาคตะวันออกมณฑลซานตง ภาคเหนือมณฑลเหอหนาน ภาคตะวันตกมณฑลเสฉวน และภาคใต้มณฑลกวางตุ้ง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งคัดเลือกแบบการสุ่มอย่างมีระบบตามสัดส่วนของผู้ใช้ในแต่ละภูมิภาค (Stratified Sampling) เพื่อให้ได้ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนลักษณะของประชากรผู้ใช้แพลตฟอร์มได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามมาตร Likert 5 ระดับครอบคลุมข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้แพลตฟอร์ม ความคาดหวัง และความต้องการด้านความปลอดภัยระบบสารสนเทศของผู้ใช้โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วย IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน (≥ 0.50) การทดสอบแบบสอบถามนำร่อง (Pilot test) จำนวน 30 คน

และการวัดความเชื่อมั่นด้วย Cronbach's Alpha ($\geq .80$) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะผู้ใช้และระดับความคาดหวัง-ความต้องการด้านความปลอดภัยระบบสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีศึกษาวิจัยดังนี้

กำหนดประชากรเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้บริหาร และบล็อกเกอร์ผู้พัฒนาแพลตฟอร์ม โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงด้านการกำกับดูแลความปลอดภัยไซเบอร์และการบริหารจัดการแพลตฟอร์ม ดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มจนข้อมูลมีความอิ่มตัว (Data Saturation)

2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยมีการใช้ประเด็น/แนวคำถามกว้างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเล่าเรื่องราวอย่างมีเป้าหมาย โดยมีการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่เป็นตัวแทนจากผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับปฏิบัติการ และบล็อกเกอร์ผู้พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์ม

2.2 การสังเคราะห์ (Synthesis) โดยวิธีการดังนี้ (1) นำผลข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เกี่ยวกับแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล และความต้องการต่อการจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์ม (2) นำผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับประเด็นกลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยสารสนเทศของแพลตฟอร์มมาหาข้อสรุปโดยการวิธีการวิเคราะห์ SWOT เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการความปลอดภัยสารสนเทศของแพลตฟอร์มเบื้องต้น และ (3) การระดมสมอง/ focus group/ การประชุมกลุ่ม โดยนำข้อมูลจากการสังเคราะห์ (Synthesis) ข้อมูลจาก (1) เกี่ยวกับความคาดหวังต่อการจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์ม และความต้องการต่อการจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มและข้อมูลจาก (2) กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยสารสนเทศของแพลตฟอร์มเพื่อยืนยันรูปแบบการจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะการบริหารจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลในมิติที่ครอบคลุมทั้งกลยุทธ์องค์กร กลไกเทคโนโลยี และผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมผู้ใช้ ซึ่งสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า โตอินมีกลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1. กลยุทธ์การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล พบว่า แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล มีกลยุทธ์การจัดการความปลอดภัย 5 กลยุทธ์ ดังนี้

1) กลยุทธ์การกำหนดระบบการจัดการความปลอดภัยสารสนเทศ (InfoSec Governance) แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลมีการกำหนดระบบการจัดการความปลอดภัยสารสนเทศอย่างเป็นระบบผ่านคณะกรรมการความปลอดภัยสารสนเทศ (InfoSec Committee) ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลตามระดับชั้นความรับผิดชอบ และจัดทำคู่มือให้บุคลากรทุกระดับใช้เป็นแนวทางในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ระบบดังกล่าวเป็นการออกแบบขั้นตอนการรักษาความปลอดภัยพร้อมระบุเครื่องมือที่จำเป็นในการปกป้องข้อมูลขององค์กรและผู้ใช้ รวมถึงการกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงที่เข้มงวด โดยผู้บริหารระดับปฏิบัติการไม่สามารถเข้าถึงระบบได้หากไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ InfoSec ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากการเข้าถึงข้อมูลโดยมิชอบและเพิ่มความปลอดภัยในระดับองค์กร

2) กลยุทธ์การกำหนดเป้าหมายความปลอดภัยระบบสารสนเทศ (Cybersecurity Risk Assessment) แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Douyin วิตีโอสั้นต่างๆ โซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มแชร์เนื้อหา ให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยงไซเบอร์เป็นลำดับแรกในการพัฒนาเป้าหมายความปลอดภัยขององค์กร โดยมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงอย่างเป็นระบบเพื่อให้เข้าใจภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นกับระบบสารสนเทศ และกำหนดมาตรการตอบสนองอย่างเคร่งครัดในทุกหน่วยงาน การประเมินความเสี่ยงนี้อยู่ในแผนเป้าหมายหลักขององค์กร ซึ่งทำหน้าที่ทั้งในการตรวจจับ ป้องกัน และปรับปรุงระบบตามผลการประเมินเพื่อป้องกันปัญหาความปลอดภัยหรือเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างยั่งยืน

3) กลยุทธ์การกำหนดนโยบายการกำกับดูแลความปลอดภัย (Security Policy Management) นโยบายด้านความปลอดภัยของแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Douyin วิตีโอสั้น, โซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มแชร์เนื้อหาถูกกำหนดขึ้นเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยี AI

และการตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ใช้ท่ามกลางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Douyin มีบทบาทสำคัญทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงต้องรับมือกับภัยคุกคามดิจิทัลที่ซับซ้อนมากขึ้น นโยบายความปลอดภัยถูกใช้เป็นเครื่องมือบริหารความเสี่ยง และคุ้มครองข้อมูลผู้ใช้ในทุกระดับ รวมถึงการกำหนดมาตรฐานการใช้งาน แอปพลิเคชัน และกลไกปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อลดปัญหาที่อาจกระทบต่อความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของผู้ใช้แพลตฟอร์ม

4) กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรด้านความปลอดภัยสารสนเทศ (Security Workforce Development) กลุ่มแพลตฟอร์มดิจิทัลต่างๆ เช่น แพลตฟอร์มวิดีโอสั้น (Short-form Video Platforms) เช่น Douyin ได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านความปลอดภัยสารสนเทศอย่างเป็นระบบตามนโยบายภาครัฐของจีน โดยส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีทักษะในการจัดการความปลอดภัยข้อมูลอย่างทันสมัย ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยุคใหม่เพื่อการอบรมในรูปแบบออนไลน์และออนไซต์ ส่งผลให้การพัฒนาเกิดขึ้นได้สะดวก รวดเร็ว และครอบคลุมฟังก์ชันงานทั้งหมดของแพลตฟอร์ม ความต่อเนื่องของการพัฒนาบุคลากรทำให้แพลตฟอร์มสามารถรับมือกับภัยคุกคามใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์การสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสต่อผู้ใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะการเปิดเผยแนวทางการจัดการข้อมูลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ใช้กับแพลตฟอร์ม ความเชื่อมั่นดังกล่าวนำไปสู่การยอมรับ การมีส่วนร่วม และความภักดีของผู้ใช้ในระยะยาว ส่งผลให้แพลตฟอร์มสามารถเติบโตและรักษาความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 สะท้อนให้เห็นว่า การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งแสดงถึงความต้องการของผู้ใช้แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลในด้านความลับของข้อมูล ความถูกต้องครบถ้วน และความน่าเชื่อถือของระบบสารสนเทศ ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่สะท้อนแนวปฏิบัติและประสบการณ์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศสำหรับแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัล โดยอาศัยกรอบแนวคิด CIA Triad ซึ่งประกอบด้วย (1) ความลับของข้อมูล (Confidentiality) (2) ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล (Integrity) และ (3) ความพร้อมใช้งานของระบบสารสนเทศ (Availability) ทั้งนี้

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญผ่านการประชุมกลุ่ม และได้รับการยืนยันว่ามีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศในบริบทของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ น่าเชื่อถือ และสามารถปรับใช้ได้กับแพลตฟอร์มที่มีลักษณะการให้บริการและกลุ่มผู้ใช้ที่หลากหลาย

ทั้งนี้ผลวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ขององค์กรหรือระบบ โดยพิจารณาองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อประกอบการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดสรุปในตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ขององค์กรและการเชื่อมโยงสู่การพัฒนาโมเดล CIA Triad สำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัล

องค์ประกอบ SWOT	รายละเอียดสาระสำคัญ	การเชื่อมโยงสู่โมเดล CIA Triad
Strengths (จุดแข็ง)	- มีคณะกรรมการ InfoSec และระบบควบคุมสิทธิ์เข้าถึงหลายระดับ - อัลกอริทึมตรวจจับพฤติกรรมเสี่ยงได้แบบเรียลไทม์ - นโยบายด้านความปลอดภัยสอดคล้องกฎหมายจีน - การพัฒนาบุคลากรด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง	C – Confidentiality: ใช้จุดแข็งด้าน InfoSec และ Access Control ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสำคัญของผู้ใช้ I – Integrity: อัลกอริทึมและการกำกับข้อมูลช่วยเพิ่มความถูกต้องของข้อมูล A – Availability: โครงสร้างองค์กรที่เป็นระบบสนับสนุนเสถียรภาพของบริการ
Weaknesses (จุดอ่อน)	- ปริมาณข้อมูลจำนวนมากเสี่ยงต่อการรั่วไหล - เนื้อหาบางส่วนยังหลุดจากการกลั่นกรอง - ผู้ใช้บางกลุ่มยังขาดความรู้เท่าทันสื่อ - ระบบความปลอดภัยมีความซับซ้อนสูงทำให้ผู้ใช้ไม่เข้าใจ	C – Confidentiality: ต้องเพิ่มการเข้ารหัสและระบบแจ้งเตือนเพื่อลดการรั่วไหล I – Integrity: ต้องเสริมระบบตรวจสอบเนื้อหาเพื่อรักษาความถูกต้อง A – Availability: ต้องพัฒนาระบบช่วยเหลือผู้ใช้และปรับปรุง UX ความปลอดภัย

Opportunities (โอกาส)	- ผู้ใช้ให้ความสำคัญการปกป้องข้อมูลมากขึ้น - การเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัล - การร่วมมือรัฐ - เอกชนด้านความปลอดภัย - ความก้าวหน้าของ AI และ Machine Learning	C – Confidentiality: ใช้เทคโนโลยี AI ในการเพิ่มมาตรการปกป้องข้อมูล I – Integrity: ใช้ ML ตรวจสอบข้อมูลปลอมและพฤติกรรมผิดปกติ A – Availability: สนับสนุนการขยายขีดความสามารถระบบเพื่อรองรับผู้ใช้จำนวนมาก
Threats (อุปสรรค)	- ภัยคุกคามไซเบอร์ซับซ้อนขึ้น (Deepfake, Botnet, Phishing) - ความแข่งขันระหว่างแพลตฟอร์มวิดีโอสูง - ความเสี่ยงด้านกฎหมายและข้อบังคับ - ความคาดหวังผู้ใช้เพิ่มสูงขึ้น	C – Confidentiality: ต้องป้องกันภัยคุกคามที่โจมตีเจาะข้อมูล I – Integrity: ต้องลดผลกระทบจากข้อมูลเท็จและ Deepfake A – Availability: ต้องเสริมความทนทานของระบบต่อการโจมตีไซเบอร์

จากการวิเคราะห์ SWOT พบว่า แพลตฟอร์มดิจิทัลของประเทศจีน เช่น โต่วยีน (Douyin) Kuaishou WeChat Weibo และ Bilibili มีจุดเด่นสำคัญคือการใช้ระบบสารสนเทศขนาดใหญ่และอัลกอริทึมอัจฉริยะในการประมวลผลข้อมูลผู้ใช้และแนะนำเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว เข้าถึงผู้ใช้จำนวนมาก และสร้างการมีส่วนร่วมสูง อย่างไรก็ตาม ความเข้มข้นของการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่และระบบอัลกอริทึมยังเป็นจุดพัฒนาที่สำคัญ โดยเฉพาะด้านการจัดการความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ การกลั่นกรองเนื้อหา และการลดความเสี่ยงจากการบิดเบือนข้อมูลหรือการรับรู้ด้านเดียว ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านเทคนิค การบริหารจัดการ และการกำกับดูแล จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนและความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์มดิจิทัลในบริบทประเทศจีน และการใช้กลไกอัลกอริทึมในการแนะนำเนื้อหา ส่งผลให้ประเด็นด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลและระบบสารสนเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการแพลตฟอร์มอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน มีโครงสร้างความปลอดภัยที่แข็งแกร่งจากระบบกำกับดูแล InfoSec การควบคุมสิทธิ์เข้าถึงหลายระดับ อัลกอริทึมตรวจจับพฤติกรรมเสี่ยง และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสนับสนุนความลับ ความถูกต้อง และความพร้อมใช้งานตามโมเดล CIA Triad อย่างชัดเจน แพลตฟอร์มดิจิทัลมีจุดเด่นด้านศักยภาพการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ การใช้

อัลกอริทึมและ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ข้อมูลและการรักษาความมั่นคงปลอดภัยตามกรอบ C-I-A อย่างไรก็ดีตาม ยังมีจุดพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ ความเสี่ยงจากข้อมูลรั่วไหลเนื้อหาที่หลุดจากการกลั่นกรอง และความซับซ้อนของระบบที่ผู้ใช้เข้าใจได้จำกัด จึงจำเป็นต้องเสริมมาตรการด้านการเข้ารหัส การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และกลไกช่วยเหลือผู้ใช้ขณะเดียวกัน โอกาสจากการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัล ความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี AI/ML เอื้อต่อการยกระดับความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ แต่แพลตฟอร์มยังต้องบริหารจัดการภัยคุกคามไซเบอร์รูปแบบใหม่ การแข่งขันที่รุนแรง และความคาดหวังของผู้ใช้ที่สูงขึ้นอย่างเชิงรุก เพื่อคงไว้ซึ่งเสถียรภาพ ความน่าเชื่อถือ และความยั่งยืนของระบบโดยรวม

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กลยุทธ์การจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลมีลักษณะเป็นการบริหารจัดการเชิงระบบที่ผสมผสานกลไกด้านการกำกับดูแลองค์กร นโยบายความปลอดภัย การประเมินความเสี่ยงไซเบอร์ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสร้างความโปร่งใสต่อผู้ใช้เข้าด้วยกัน ทั้งนี้เป็นเพราะแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลได้ทำหน้าที่เพียงเป็นช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่เป็นโครงสร้างสภาพแวดล้อมข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ พฤติกรรม และความไว้วางใจของผู้ใช้ในระดับสังคม การจัดการความมั่นคงปลอดภัยจึงจำเป็นต้องดำเนินการในระดับเชิงกลยุทธ์ขององค์กร ไม่ใช่เพียงมาตรการเชิงเทคนิคเฉพาะจุด สอดคล้องกับแนวคิด Media Ecology Theory ของ Postman (2000) ที่มองว่าสื่อและเทคโนโลยีเป็นสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมรูปแบบปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิด Algorithmic Governance ของ Yeung (2018) ที่อธิบายว่าอัลกอริทึมทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับดูแลที่มองไม่เห็นซึ่งมีบทบาทต่อการคัดเลือกและจัดลำดับข้อมูล อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิด Surveillance Capitalism ของ Zuboff (2019) พบว่าผลการวิจัยสะท้อนทั้งความสอดคล้องและความแตกต่าง กล่าวคือแม้แพลตฟอร์มจะมีกลไกกำกับดูแลด้านความปลอดภัยที่ชัดเจน แต่การพึ่งพาการเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ยังคงเป็นประเด็นท้าทายด้านความเป็นส่วนตัวและสมดุลอำนาจข้อมูล ซึ่งต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงนโยบายและจริยธรรมควบคู่กัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลควรอยู่บนฐานของการบูรณาการข้อมูลเชิงประจักษ์จากผู้ใช้แพลตฟอร์มร่วมกับแนวปฏิบัติและประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยและการกำกับดูแลระบบสารสนเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลต้องเผชิญความเสี่ยงหลากหลายมิติพร้อมกัน ทั้งด้านข้อมูลส่วนบุคคล ความถูกต้องของเนื้อหา ความเสถียรของระบบ และความคาดหวังของผู้ใช้ การพัฒนารูปแบบจึงไม่สามารถอาศัยมุมมองด้านเทคนิคหรือด้านผู้ใช้เพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องผสานทั้งสองมิติอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับกรอบแนวคิด CIA Triad ซึ่งประกอบด้วยความลับของข้อมูล (Confidentiality) ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล (Integrity) และความพร้อมใช้งานของระบบ (Availability) ที่เป็นหลักการสากลในการจัดการความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศ นอกจากนี้ ผลการอภิปรายยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่าการยกระดับความปลอดภัยของแพลตฟอร์มดิจิทัลต้องเชื่อมโยงกับความเชื่อมั่นของผู้ใช้และการบริหารความเสี่ยงเชิงรุก มากกว่าการป้องกันเชิงรับเพียงอย่างเดียว (Senapati et al., 2023; Seo, 2021; Paat & Markham, 2021) ขณะเดียวกัน ความแตกต่างจากงานวิจัยบางส่วนในอดีตคือ การศึกษานี้ให้ความสำคัญกับบทบาทของความโปร่งใสและการสื่อสารนโยบายความปลอดภัยในฐานะองค์ประกอบเชิงกลยุทธ์ของรูปแบบการจัดการความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งช่วยเชื่อมโยงมาตรการด้านเทคนิคเข้ากับการยอมรับและความไว้วางใจของผู้ใช้ในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้และเสถียรภาพของระบบ โดยผลการวิจัยชี้ว่า ไตรีนมีกลยุทธ์ความปลอดภัยสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การกำกับดูแลผ่านคณะกรรมการ InfoSec การประเมินความเสี่ยงไซเบอร์อย่างเป็นระบบ การกำหนดนโยบายความปลอดภัยที่สอดคล้องกับเทคโนโลยี AI การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านความปลอดภัย และการสร้างความเชื่อมั่นผู้ใช้ผ่านความโปร่งใส ซึ่งล้วนมีผลต่อประสิทธิภาพและความปลอดภัยของระบบสารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้นำไปสู่การพัฒนาโมเดล “CIA Triad” ที่ประกอบด้วย ความลับของข้อมูล (Confidentiality) ความสมบูรณ์ของข้อมูล (Integrity) และความพร้อมใช้งานของระบบ

(Availability) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลในยุคปัจจุบัน **ข้อเสนอของผลวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์** ได้แก่ 1.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย เสนอให้กำหนดกรอบการกำกับดูแลความปลอดภัยระบบสารสนเทศของแพลตฟอร์มออนไลน์ให้มีมาตรฐานกลาง โดยเน้นบทบาทของคณะกรรมการ InfoSec ในการควบคุมสิทธิการเข้าถึงข้อมูลและการตรวจสอบความปลอดภัย ภาครัฐควรพัฒนาแนวทางการตรวจสอบอัลกอริทึม (Algorithmic Auditing) เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการคัดเลือกเนื้อหาและลดความเสี่ยงจากข่าวปลอมและการบิดเบือนข้อมูล พัฒนานโยบายด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น GDPR และเพิ่มกลไกการลงโทษเมื่อเกิดการละเมิดข้อมูล 1.2 ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ ได้แก่ แพลตฟอร์มควรนำโมเดล CIA Triad ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบระบบความปลอดภัย โดยเน้นการควบคุมสิทธิ การเข้ารหัสข้อมูล และการจัดทำระบบสำรองข้อมูลที่พร้อมใช้งาน ควรมีการพัฒนาหลักสูตรอบรมด้าน Cybersecurity สำหรับบุคลากรทุกระดับ โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานด้าน Data & AI เพื่อยกระดับความรู้และการเฝ้าระวังภัยคุกคาม สร้างช่องทางสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายความปลอดภัย เช่น ศูนย์ข้อมูลความปลอดภัย (Security Information Center) ภายในแอปพลิเคชัน 1.3 ข้อเสนอเชิงวิชาการ ได้แก่ เสนอให้นำโมเดล CIA Triad ที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษารูปแบบความปลอดภัยของแพลตฟอร์มอื่น เช่น TikTok, WeChat, Kuaishou ทั้งนี้ สามารถประยุกต์โมเดลนี้ในงานวิจัยด้านสื่อดิจิทัล การกำกับดูแลแพลตฟอร์ม และความปลอดภัยไซเบอร์ขององค์กรภาครัฐและเอกชน แนะนำให้นักวิจัยใช้ผลการวิจัยชุดนี้เป็นฐานในการพัฒนารอบการตรวจสอบ (Assessment Framework) ด้านความปลอดภัยเพื่อวิเคราะห์แพลตฟอร์มใหม่ ๆ สำหรับ 2. **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรมุ่งศึกษาผลกระทบของอัลกอริทึมต่อความปลอดภัยข้อมูล เช่น การแพร่กระจายข้อมูลผิดพลาด การแนะนำเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม หรือการละเมิดความเป็นส่วนตัว การเปรียบเทียบระบบความปลอดภัยของแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นแต่ละแพลตฟอร์ม เพื่อหาองค์ประกอบร่วมและองค์ประกอบเฉพาะที่ส่งผลต่อความปลอดภัย 2.2 การศึกษาครั้งต่อไปควรมุ่งศึกษาระดับความรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) ของผู้ใช้ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยบนแพลตฟอร์ม กลไกการตอบสนองต่อภัยคุกคามไซเบอร์ของ AI เช่น Deepfake, Phishing และ Malware ที่แพร่ในรูปแบบวิดีโอสั้น 2.3 งานวิจัยในอนาคตควรพัฒนาเพิ่มเติมการประเมินความปลอดภัยเชิงทดลอง (Experimental Security Testing) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของ

โมเดล CIA Triad ในสถานการณ์เสมือนจริง การพัฒนาโมเดลเชิงสถิติหรือโมเดลเชิงระบบ (System Dynamics) เพื่อคาดการณ์ความเสี่ยงความปลอดภัยของแพลตฟอร์มในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Chen, Q., & Peng, Y. (2022). Traffic rewards, algorithmic visibility, and advertiser satisfaction: How Chinese short-video platforms cultivate creators in stages. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 28(6), 1537–1554. <https://doi.org/10.1177/13548565221128206>
- Chen, S. (2023). How social media can solve the problem of “filter bubbles” under the new media algorithm recommendation mechanism: The example of TikTok. *Proceedings of the 2023 2nd International Conference on Social Sciences and Humanities and Arts (SSHA 2023)*, 1284–1288. Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-062-6_165
- Paat, Y., & Markham, C. (2021). Digital crime, trauma, and abuse: Internet safety and cyber risks for adolescents and emerging adults in the 21st century. *Social Work in Mental Health*, 19(5), 367–386. <https://doi.org/10.1080/15332985.2021.1914085>
- Postman, N. (2000). The humanism of media ecology. *Proceedings of the Media Ecology Association*, 1, 10–16.
- Senapati, A., et al. (2023). Digital 2023: Global overview report. DataReportal (We Are Social & Meltwater).
- Seo, M. (2021). Adolescents’ exposure to online risks: Gender disparities and vulnerabilities related to online behaviors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(4), 2185. <https://doi.org/10.3390/ijerph18042185>
- Yeung, K. (2018). Algorithmic regulation: A critical interrogation. *Regulation & Governance*, 12(4), 505–523. <https://doi.org/10.1111/rego.12132>

Zuboff, S. (2019). The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power. New York: PublicAffairs.

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบ ISO 9001:2015 ภายในกองกษาปณ์*

A STUDY OF FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF ISO 9001:2015 IMPLEMENTATION IN THE ROYAL THAI MINT

จํานงค์ พรหมจรรย์¹, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล² และ อนันต์ ธรรมชาลัย³

Jumnong Promchan¹, Sanit Sirivitkul² and Anan Thamchalai³

¹⁻³มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹⁻³North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: jnorthh2025@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 29 ตุลาคม 2568

Received 17 October 2025; Revised 27 October 2025; Accepted 29 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวัดประสิทธิผลของการนำระบบบริหารคุณภาพ ISO 9001:2015 มาใช้ภายในกองกษาปณ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการนำระบบคุณภาพ ISO 9001:2015 มาใช้ภายในกองกษาปณ์ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน ตัวอย่าง 248 ตัวอย่างจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 650 ตัวอย่างเพื่อให้ได้ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ผู้วิจัยจึงได้มีการใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67 -1 และค่า IOC ของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสถิติเชิงพรรณนา t-test และ ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพรวมการใช้ระบบคุณภาพดังกล่าวตามผลวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ตัวแปรทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่มากหรือดี อยู่ในช่วง

Citation:

* จํานงค์ พรหมจรรย์, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล และ อนันต์ ธรรมชาลัย. (2568). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบ ISO 9001:2015 ภายในกองกษาปณ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(6), 1175-1188.

Jumnong Promchan, Sanit Sirivitkul and Anan Thamchalai. A Study Of Factors Affecting The Effectiveness Of ISO 9001:2015 Implementation In The Royal Thai Mint. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1175-1188.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

3.50 - 4.50 2) เพศชายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดด้านการประเมินเท่ากับ 4.1344 และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านการสนับสนุนเท่ากับ 3.8491 เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดด้านเดียวกับเพศชายคือในด้านการประเมินเท่ากับ 4.0158 และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านการวางแผนมีค่าเท่ากับ 3.7817 3) ลักษณะตำแหน่งงาน ระยะเวลาในการทำงาน และระดับการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ Sig. < 0.05

คำสำคัญ: กองขาปณ์, ระบบบริหารคุณภาพ, ประสิทธิภาพ

Abstract

The objectives of this quantitative research were 1) to measure the effectiveness of the implementation of the ISO 9001:2015 Quality Management System (QMS) within the Royal Thai Mint, and 2) to compare the influence of personal factors on the adoption of the ISO 9001:2015 QMS within the Royal Thai Mint. The study employed a quantitative research approach with a sample size of 248 out of a total population of 650, achieving a 95% confidence level. The researcher utilized a 5-level rating scale questionnaire for data collection. The Item Objective Congruence (IOC) index from experts for individual questions ranged from 0.67 to 1.00, and the IOC for the entire questionnaire was 0.97. The statistics used for data analysis were Descriptive Statistics, t-test, and ANOVA.

The research findings revealed that: 1) The overall use of the quality management system according to the Descriptive Statistics analysis, showed that all variables had a mean score at a high or good level, ranging between 3.50 to 4.50 2) Male respondents reported the highest mean score in the Evaluation aspect, equal to 4.1344, and the lowest mean score in the Support aspect, equal to 3.8491. Female respondents also reported the highest mean score in the same aspect, Evaluation, equal to 4.0158, but the lowest mean score in the Planning aspect, equal to 3.7817 3) Job position, length of employment (work experience), and educational level were found to have a statistically significant

difference (Sig. < 0.05) in their influence on the implementation of the quality system.

Keywords: Royal Thai Mint, ISO 9001:2015, Effectiveness

บทนำ

ระบบการบริหารคุณภาพ ISO 9001:2015 เป็นมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการจัดการคุณภาพขององค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กระบวนการดำเนินงานขององค์กรมีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง (International Organization for Standardization, 2015) มาตรฐานดังกล่าวให้ความสำคัญกับแนวคิดการบริหารตามวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) และการบริหารความเสี่ยง (Risk-based thinking) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน (Sampaio, Saraiva, & Rodrigues, 2021)

กองกษาปณ์ในฐานะหน่วยงานของรัฐภายใต้กระทรวงการคลัง มีภารกิจสำคัญในการผลิตเหรียญกษาปณ์ เหรียญที่ระลึก และผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ เพื่อใช้ในระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงเป็นสัญลักษณ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม การนำระบบบริหารคุณภาพ ISO 9001:2015 มาประยุกต์ใช้ภายในกองกษาปณ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยยกระดับมาตรฐานการผลิตให้มีความแม่นยำ ปลอดภัย และมีประสิทธิผลสูงสุด ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2563)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานภายใต้ระบบ ISO 9001:2015 จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความรู้และทักษะของบุคลากร โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และการสื่อสารภายใน (Abdullah & Tari, 2018) หากองค์กรขาดความเข้าใจที่ถูกต้องหรือไม่สามารถประยุกต์ใช้มาตรฐานให้สอดคล้องกับบริบทของตนเองได้ ระบบดังกล่าวอาจกลายเป็นเพียง “เอกสารที่ปฏิบัติจริงไม่ได้” ซึ่งจะไม่เกิดประสิทธิผลตามที่คาดหวัง (Prajogo, 2011)

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบ ISO 9001:2015 ภายในกองกษาปณ์จึงมีความสำคัญ เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยใดเป็นตัวหลักดันให้ระบบมีประสิทธิภาพสูงสุด และปัจจัยใดเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้

สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์บริหารคุณภาพที่เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานภาครัฐ และช่วยยกระดับมาตรฐานการผลิตของประเทศให้ทัดเทียมระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวัดประสิทธิผลภาพรวมการใช้ระบบคุณภาพ ISO 9001:2015 มาใช้ภายในกองกษาปณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการนำระบบคุณภาพ ISO 9001:2015 มาใช้ภายในกองกษาปณ์

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรที่มีความแตกต่างในด้านของ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และระยะเวลาการทำงาน มีความคิดเห็นต่อระบบคุณภาพ ISO 9001:2015 แตกต่างกัน
2. ประสิทธิภาพในภาพรวมหลังการนำระบบมาตรฐานคุณภาพ ISO 9001:2015 ไปใช้ภายในกองกษาปณ์ อยู่ในระดับดี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนงานภายในกองกษาปณ์ จำนวน 650 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่กองกษาปณ์จำนวน 248 คนโดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane.1973) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 จากประชากรทั้งหมดทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามคำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{1+(N)(e^2)}$$

เมื่อกำหนดให้ n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดกลุ่มประชากร

e = ระดับความแตกต่างของค่าสถิติกับพารามิเตอร์

$$n = \frac{650}{1+(650)(0.05)^2}$$

$$n = \frac{650}{1+(650)(0.0025)}$$

$$n = \frac{650}{1+1.625}$$

$$n = \frac{650}{2.625}$$

$$n = 247.6 \text{ หรือเท่ากับ } 248 \text{ คน}$$

ฉะนั้นในงานวิจัยฉบับนี้ใช้จำนวนตัวอย่างสำหรับการวิจัยเท่ากับ 248 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ ระดับการศึกษา อายุงาน ตำแหน่ง เป็นข้อคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบได้เพียง 1 คำตอบ

2. ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบบริหารคุณภาพ ISO 9001 :2015 แบ่งระดับขึ้นดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับความคิดเห็น
5	หมายถึง พอใจมากที่สุด
4	หมายถึง พอใจมาก
3	หมายถึง พอใจ
2	หมายถึง ไม่พอใจ
1	หมายถึง ไม่พอใจมาก

ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดเกณฑ์การแปลผล จำนวน 5 ระดับเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์คะแนนตามวิธีการคำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น (นางสาวนุชรี บัวโค ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร 2562) ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{จากสูตรความกว้างของแต่ละอันตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{(5 - 1)}{5} \\
 &= 0.8 \text{ (เริ่มจากชั้นต่ำสุด)}
 \end{aligned}$$

การแปลผลความหมายคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาจัดระดับความสำคัญเป็น 5 ระดับ คือค่าเฉลี่ยของคะแนนความหมาย

คะแนนเฉลี่ย	4.51- 5.00	อยู่ในเกณฑ์พอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.51 - 4.50	อยู่ในเกณฑ์พอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.51 - 3.50	อยู่ในเกณฑ์พอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.50	อยู่ในเกณฑ์พอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.50	อยู่ในเกณฑ์พอใจน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Questionnaire) เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยมุ่งใจในการทำงาน ปัจจัยค้ำจุน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ก่อนจะนำผลการพิจารณาเหล่านั้นมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาของแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน หาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยค่า IOC ของข้อคำถามต้องมีค่า 0.67 ขึ้นไป (ไพศาล วรคำ. 2561) ข้อคำถามนั้นจึงสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ สามารถนำไปใช้ได้ หากค่า IOC ต่ำกว่า 0.67 ต้องตัดข้อคำถามนั้นทิ้งหรือแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับงานวิจัยนี้ ค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67 -1 และค่า IOC ของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน ที่ทำการตอบแบบสอบถามโดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นในรูปแบบออนไลน์ Google Form เพื่อนำมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพการนำระบบคุณภาพISO9001:2015

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปประมวลผลข้อมูลทั้งเชิงปริมาณจากแบบสอบถามโดยข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พร้อมใช้เกณฑ์แปลความหมายคะแนนตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย จะนำเสนอในรูปตารางประกอบคำอธิบาย เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลผล ผู้วิจัยจึงใช้สัญลักษณ์ต่อไปนี้แทนความหมายต่างๆ ในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ความถี่ ร้อยละ ของแต่ละปัจจัยบุคคล

ปัจจัย	ผลวิเคราะห์ทางสถิติ			
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
เพศ				
ชาย	106	42.7	42.7	42.7
หญิง	142	57.3	57.3	100.0
total	248	100.0	100.0	
ลักษณะตำแหน่งงาน				
ข้าราชการ	42	16.9	16.9	16.9
ลูกจ้างประจำ	43	17.3	17.3	34.3
พนักงานราชการ	163	65.7	65.7	100.0
total	248	100.0	100.0	
ระยะเวลาการทำงาน				
น้อยกว่า 1 ปี	6	2.4	2.4	2.4
1-5 ปี	76	30.6	30.6	33.1
6-10 ปี	65	26.2	26.2	59.3

10 ปีขึ้นไป	101	40.7	40.7	100.0
total	248	100.0	100.0	
ระดับการศึกษา				
มัธยมต้น	29	11.7	11.7	11.7
มัธยมปลาย / ปวช.	78	31.5	31.5	43.1
อนุปริญญา	73	29.4	29.4	72.6
ปริญญาตรี	48	19.4	19.4	91.9
สูงกว่าปริญญาตรี	20	8.1	8.1	100
total	248	100.0	100.0	

จากตารางที่ 1 ข้างต้นพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 57.3 ลักษณะตำแหน่งงานที่มีสัดส่วนมากที่สุดเป็นพนักงานราชการคิดเป็นร้อยละ 65.7 ระยะเวลาในการทำงานส่วนมากมีระยะเวลาในการทำงาน 10 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 40.7 และระดับการศึกษาสูงสุดส่วนมากอยู่ที่ระดับมัธยมปลาย / ปวช. คือร้อยละ 31.5 เมื่อพิจารณาจาก Valid Percent การตอบแบบสอบถามมีความครบถ้วนสมบูรณ์โดยไม่มีข้อมูลที่ผิดพลาดหรือการหายไปของข้อมูล

หลังจากที่ได้ดำเนินการใช้สถิติในการหาความถี่ของกลุ่มตัวอย่างในส่วนของปัจจัยบุคคลแล้วผู้วิจัยได้ทำการใช้สถิติเชิงพรรณนาหรือ Descriptive Statistics เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีเป็นจำนวนมากเพื่อใช้ในการวิจัยขั้นต่อไปดังนี้

ตารางที่ 2 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

หัวข้อปัจจัย	N	minimum	maximum	Mean $\bar{X}$	Std.deviation
ด้านบริบทขององค์กร	248	1.50	5.00	3.8881	.63416
ด้านความเป็นผู้นำ	248	1.00	5.00	3.9718	.71157
ด้านการวางแผน	248	1.00	5.00	3.8317	.73939
ด้านการสนับสนุน	248	1.25	5.00	3.8206	.69269
ด้านการปฏิบัติการ	248	1.25	5.00	3.9294	.67455
ด้านการประเมิน	248	1.25	5.00	4.0665	.70360
ด้านการปรับปรุง	248	1.00	5.00	3.9819	.78167

จากตารางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ตัวแปรทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่มากหรือดี ($\bar{X}$ อยู่ในช่วง 3.50 - 4.50) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีมุมมองหรือการประเมินต่อประเด็นต่างๆ เหล่านี้อยู่ในระดับที่ดี ตัวแปรที่ได้รับการประเมินว่ามีระดับมากที่สุด คือ ด้านการประเมิน $\bar{X} = 4.0665$ (Std).deviation = .70360 น้อยที่สุดคือด้านการสนับสนุน $\bar{X} = 3.8206$ (Std).deviation = .69269 แสดงให้เห็นว่ามีการกระจายตัวของข้อมูลแบบเกาะกลุ่มหรืออาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญหรือมีความพึงพอใจกับเรื่องดังกล่าวมากที่สุดเป็นลำดับแรก

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบสถิติเชิงพรรณนาเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลในภาพรวมรวมแล้วผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติแบบ t-test และ ANOVA เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลในแต่ละข้อว่ามีผลอย่างไรกับตัวแปรในแต่ละตัวแปร ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศผู้วิจัยเลือกใช้สถิติแบบ t-test เนื่องจากข้อมูลมีเพียง 2 กลุ่มย่อย ส่วนปัจจัยบุคคลด้านอื่นที่มีข้อมูลมากกว่า 2 กลุ่มย่อยผู้วิจัยเลือกใช้สถิติแบบ ANOVA รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ผลแบบ t-test

หัวข้อปัจจัย	เพศ	N	$\bar{X}$	Std. deviation	Std. error mean
ผลรวมด้านบริบทขององค์กร	ชาย	106	3.9835	.56932	.05530
	หญิง	142	3.8169	.67169	.05637
ผลรวมด้านความเป็นผู้นำ	ชาย	106	3.9953	.65917	.06402
	หญิง	142	3.9542	.75007	.06294
ผลรวมด้านการวางแผน	ชาย	106	3.8986	.63130	.06132
	หญิง	142	3.7817	.80933	.06792
ผลรวมด้านการสนับสนุน	ชาย	106	3.8491	.63403	.06158
	หญิง	142	3.7993	.73492	.06167
ผลรวมด้านการปฏิบัติการ	ชาย	106	3.9670	.58460	.05678
	หญิง	142	3.9014	.73535	.06171
ผลรวมด้านการประเมิน	ชาย	106	4.1344	.57753	.05609
	หญิง	142	4.0158	.78280	.06569

ผลรวมด้านการปรับปรุง	ชาย	106	4.0165	.63646	.06182
	หญิง	142	3.9560	.87585	.07350

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างปัจจัยด้านเพศใช้สถิติแบบ t-test เพื่อวิเคราะห์ผลระหว่างเพศกับหัวข้อปัจจัยที่ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลรวมในแต่ละด้านมาแล้วด้วยการ compute variable ในโปรแกรม spss ในแต่ละด้านพบว่า เพศชายมีค่า $\bar{X}$ สูงที่สุดด้านการประเมินเท่ากับ 4.1344 และมีค่า $\bar{X}$ ต่ำที่สุดในด้านการสนับสนุนเท่ากับ 3.8491 เพศหญิงมีค่า $\bar{X}$ สูงที่สุดด้านเดียวกับเพศชายคือในด้านการประเมินเท่ากับ 4.0158 และมีค่า $\bar{X}$ ต่ำสุดในด้านการวางแผนมีค่าเท่ากับ 3.7817

ในขั้นตอนต่อไปผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยบุคคลด้านลักษณะตำแหน่งงานว่ามีผลอย่างไรกับตัวแปรในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางสถิติแบบANOVA วิเคราะห์ปัจจัยกับตัวแปรในด้านต่าง ๆ

ปัจจัย	ตัวแปร	Mean square	F	Sig.
ลักษณะตำแหน่งงาน	ด้านบริบทขององค์กร	1.566	3.988	.020
	ด้านความเป็นผู้นำ	2.449	4.993	.007
	ด้านการวางแผน	2.007	3.753	.025
	ด้านการสนับสนุน	2.009	4.298	.015
	ด้านการปฏิบัติการ	.570	1.256	.287
	ด้านการประเมิน	1.567	3.222	.042
	ด้านการปรับปรุง	2.246	3.757	.025
ระยะเวลาการทำงาน	ด้านบริบทขององค์กร	1.371	3.514	.016
	ด้านความเป็นผู้นำ	.753	1.497	.216
	ด้านการวางแผน	.865	1.593	.192
	ด้านการสนับสนุน	.535	1.116	.343
	ด้านการปฏิบัติการ	.660	1.458	.227
	ด้านการประเมิน	.559	1.131	.337

	ด้านการปรับปรุง	1.560	2.603	.053
ระดับการศึกษา	ด้านบริบทขององค์กร	2.909	8.060	<.001
	ด้านความเป็นผู้นำ	1.484	3.027	.018
	ด้านการวางแผน	1.363	2.555	.040
	ด้านการสนับสนุน	1.573	3.407	.010
	ด้านการปฏิบัติการ	1.200	2.709	.031
	ด้านการประเมิน	1.410	2.938	.021
	ด้านการปรับปรุง	3.427	6.069	<.001

จากตารางที่ 4 พบว่าตัวปัจจัยในแต่ละด้านมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ลักษณะตำแหน่งงานมีผลกับตัวแปรในด้านบริบทองค์กร ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการวางแผน ด้านการสนับสนุน ด้านการประเมิน และด้านการปรับปรุง เนื่องจากพบว่าค่า Sig. < 0.05 มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ระยะเวลาการทำงาน มีผลกับตัวแปรในด้านบริบทองค์กรเนื่องจากพบว่าค่า Sig. < 0.05 มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ระดับการศึกษา มีผลกับตัวแปรในทุกๆด้านเนื่องจากพบว่าค่า Sig. < 0.05 มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่าประสิทธิผลของระบบคุณภาพ ISO9001:2015 ที่ใช้ภายในกองกษาปณ์ตามวัตถุประสงค์ในงานวิจัยข้อที่1ผู้วิจัยพบว่าในภาพรวมการใช้ระบบคุณภาพดังกล่าวตามผลวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ตัวแปรทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่มากหรือดี (อยู่ในช่วง 3.50 - 4.50) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงใจ หทัยรัตน์ศิริ, ดร.สุทธนู ศรีไสย์ และ ดร.จินต์ วิภาตะกลัศ (2015) ที่เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและพรรณนา (Survey & Descriptive Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากแบบสอบถาม โดยคำถามทั้งหมดจะเกี่ยวข้องกับการนำระบบมาตรฐานคุณภาพ ISO 9001 ไปใช้ภายในองค์การภาคอุตสาหกรรม และการบริการ ประสิทธิภาพในภาพรวมทั้งหมดหลังจากการนำระบบ

มาตรฐานคุณภาพ ISO 9001ไปใช้อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 3.81 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประสิทธิภาพจากการนำระบบคุณภาพมาใช้เกิดประสิทธิผลที่ดีในภาพรวม

ในงานวิจัยฉบับนี้ยังได้มีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยบุคคลในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำระบบคุณภาพ ISO 9001:2015 ตามวัตถุประสงค์ในงานวิจัยข้อที่ 2 พบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างปัจจัยกับตัวแปรในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{Sig} < .05$ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรธชา บุรณะพิมพ์ และพรพรรณ เหมะพันธุ์ ซึ่งเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรตามปัจจัยบุคคล ปัจจัยจิตใจ และปัจจัยสภาพแวดล้อมของการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐาน ISO 9001:2015 ของสำนักงานราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ พบว่าระดับการศึกษาที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐาน ISO 9001:2015 แตกต่างกัน $p < .05$ และตำแหน่งต่างกันการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐาน ISO 9001:2015 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < .05$

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากร (ตำแหน่ง อายุ งาน และระดับการศึกษา) กับประสิทธิผลของระบบ ISO 9001:2015 ที่ถูกนำมาใช้ในกอง กษาปณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านประสิทธิผล ความพึงพอใจ และมุมมองต่อระบบโดยรวม ตามผลวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ตัวแปรทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่มากหรือดี (อยู่ในช่วง 3.50 - 4.50) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างตอบสนองแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีมุมมองหรือการประเมินต่อประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้อยู่ในระดับที่ดี ผลการศึกษาควรนำไปใช้ในการวางแผนการฝึกอบรม และสื่อสารเพื่อเพิ่มความเข้าใจและความพึงพอใจของ พนักงานในทุกระดับ โดยเฉพาะกลุ่มที่อาจมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอื่น รวมถึงการให้ความสำคัญกับกลุ่มพนักงานที่มีประสบการณ์ทำงานมากขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ยังมีมุมมองเชิงบวกต่อระบบในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งมุมมองในด้านบวกนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ทุก ๆ องค์กรมีความต้องการที่จะสร้างเพราะเป็นประโยชน์ และเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาองค์กรให้มีความยั่งยืน

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ผู้บริหารในองค์กร หรือผู้บริหารระบบคุณภาพควรมี การสื่อสารในกลุ่มของพนักงานราชการที่มีความหลากหลายในด้านประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษาให้เกิดความเข้าใจในระบบบริหารคุณภาพอย่างทั่วถึงเพื่อให้เกิดการรับรู้ใน

บริบทขององค์กรในภาพรวม ต้องมีการสนับสนุนในด้านทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต มีการพบปะพูดคุยอย่างใกล้ชิดเพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างตำแหน่งหน้าที่ มีการเข้าถึงได้ง่าย รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความสามารถและให้การสนับสนุน 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการเปรียบเทียบตัวแปรอื่นๆที่เป็นตัวแปรด้านการสนับสนุนระบบคุณภาพ เช่น การให้ความรู้ การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง 2) มีการสำรวจ และการเก็บข้อมูลแบบเชิงสัมพันธ์ โดยมีการบันทึกเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- นางสาวสุธินี เชษฐพนิต (2564) ปัจจัยเหตุของการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรภายใต้มาตรฐาน ISO 9001:2015. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรรษา บุรณะพิมพ์ และพรพรรณ เหมะพันธุ์. (2567). การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐาน ISO 9001:2015 ของสำนักงานราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์.
- อิทธิกร นวลเพ็ญ และอนงค์ลักษณ์ สัตถาผล. (2561). สภาพและปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบบริหารคุณภาพ ISO 9001:2015 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสกลนคร แผนงานประกันคุณภาพการศึกษา งานบริการการศึกษา วิทยาเขตสกลนคร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสกลนคร
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2563). แนวทางการประยุกต์ใช้ระบบบริหารคุณภาพ ISO 9001:2015 สำหรับหน่วยงานภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- Abdullah, M. M. B., & Tari, J. J. (2018). The influence of soft factors on quality improvement and performance: Perceptions from managers. The TQM Journal, 30(6), 637–657.
- International Organization for Standardization. (2015). ISO 9001:2015 Quality management systems — Requirements. Geneva: ISO.

Prajogo, D. (2011). The roles of firms' motives in affecting the outcomes of ISO 9000 adoption. *International Journal of Operations & Production Management*, 31(1), 78–100.

Sampaio, P., Saraiva, P., & Rodrigues, A. G. (2021). ISO 9001 certification and the performance of Portuguese organizations. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 38(4), 1001–1022.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1*
INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AFFECTING THE BEING HIGH PERFORMANCE ORGANIZATION
OF SCHOOL UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA
OFFICE 1

อภิสิทธิ์ พันธ์¹, จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์² และ มนพันธ์ ชาญศิลป์³

Abhisit Panus¹, Chulalak Sorapan² and Manaphan Charnsilp³

¹⁻³มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

¹⁻³Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author's Email: 2662300983@stou.ac.th

วันที่รับบทความ : 1 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 4 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 6 พฤศจิกายน 2568

Received 1 November 2025; Revised 4 November 2025; Accepted 6 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา และ 4) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็น

Citation:

* อภิสิทธิ์ พันธ์, จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ และ มนพันธ์ ชาญศิลป์. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1189-1207.

Abhisit Panus, Chulalak Sorapan and Manaphan Charnsilp. Innovative Leadership Of School Administrators Affecting The Being High Performance Organization Of School Under Roi Et Primary Education Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1189-1207.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

องค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,787 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซีและมอร์แกน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .99 และ .98 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .90 และ 4) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 81.60

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the level of innovative leadership of school administrators; 2) the level of being high performance organization of schools; 3) the relationship between innovative leadership of school administrators and the being high performance organization of schools; and 4) innovative leadership of school administrators affecting the being high

performance organization of schools under Roi Et Primary Educational Service Area Office 1.

This research was a correlational research. The research population comprised 1,787 teachers in schools under Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 during the 2024 academic year. The research sample consisted of 317 teachers, obtained by stratified random sampling based on school size. The sample size was determined based on Krejcie and Morgan's Sample Size Table. The employed research instruments was a questionnaire on innovative leadership of school administrators and the being high performance organization of schools, with reliability coefficients of .99 and .98, respectively. Statistics employed for data analysis were the frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and simple linear regression analysis.

The research findings revealed that 1) the overall innovative leadership of school administrators was rated at the high level 2) the overall high performance organization of the schools were rated at the highest level 3) innovative leadership of the school administrators correlated positively at the very high level with the being high performance organization of the schools that was significant at the .01 level of statistical significance, with the correlation coefficient of .90; and 4) innovative leadership of the school administrators affected the being high performance organization of the schools under Roi Et Primary Educational Service Area Office 1 significantly at the .01 level of statistical significance, with the predicting power of 81.60 percent.

Keywords: Innovative leadership, Being high performance organization, school

บทนำ

ในโลกยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลและบริบทของสังคมโลกาภิวัตน์ การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้กำหนดนโยบายเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการจะเน้นการพัฒนาหน่วยงานในสังกัดให้ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า ซึ่งในประเด็นกลยุทธ์การส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา หน่วยงานทุกระดับนำดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอย่างเป็นระบบ พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และนโยบายเร่งด่วน เรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้องค์การทางการศึกษาจำเป็นต้องปรับวิธีการปฏิบัติงาน และนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้บังคับบัญชา หรือผู้นำครู จึงต้องเป็นผู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา และพัฒนาตนเองให้เกิดภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างรวดเร็ว นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ การแสดงออกของผู้นำที่มีความสามารถในการเข้าถึงปัญหา หรือโอกาสที่สลับซับซ้อน และค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ๆ หรือไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยผู้นำ หรือผู้บริหารจะต้องมีความฉลาดทางนวัตกรรม (Innovative intelligence) เพื่อช่วยให้สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาใน สถานการณ์จริงได้ดีขึ้น และช่วยให้เกิดนวัตกรรมในองค์กรมากขึ้นอีกด้วย (Weiss and Legrand 2011, อ้างถึงใน สุกัญญา แซ่มซ้อย. 2555) ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญต่อการบริหารงานของบุคลากรในองค์กร คือ ช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีจุดเน้นหรือเป้าหมายร่วมกันในการปฏิบัติงานเกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่ม เกิดความไว้วางใจระหว่างกันในการทำงาน สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานไปสู่วิสัยทัศน์ขององค์กร นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการกำหนดทิศทางขององค์กรอย่างมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม เพื่อการได้เปรียบในเชิงของการแข่งขันและในเชิงของคุณภาพของผลผลิต การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีการในเชิงสร้างสรรค์อย่างมีกลยุทธ์

การสร้างนวัตกรรมใหม่ในการผลิตหรือปรับปรุงการ ผลิตสินค้า และการบริหารจัดการ ด้วยวิธีการทำงานในรูปแบบของเครือข่าย และองค์การสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการที่มีความคาดหวังเพิ่มขึ้น จากการใช้บริการขององค์การ และสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์การเชิงนวัตกรรมได้ (กุลชลี จงเจริญ, 2562) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำขององค์การในยุคดิจิทัลต้องมีความสามารถในการนำองค์การโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2562) ดังที่ ฐิตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมพบว่า มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) องค์ประกอบด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 3) องค์ประกอบด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 4) องค์ประกอบด้านการแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม 5) องค์ประกอบด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกในการบริหารจัดการและส่งเสริมนวัตกรรม ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินงานที่มีลักษณะสร้างสรรค์และแตกต่างจากรูปแบบเดิม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการขับเคลื่อนบุคลากรและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การให้ก้าวทันกับพลวัตของสังคม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนมีส่วนเกื้อหนุนต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวไปสู่ความเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

องค์กรสมรรถนะสูง (High performance organization : HPO) เป็นองค์การที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน แสวงหาแนวทางให้องค์กรบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันตามเวลา มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้กลายเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม มีแผนงานรองรับตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงด้วยแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจนเข้าใจเป็นหนึ่งเดียวกันทั่วทั้งองค์กร สามารถปฏิบัติการกิจขององค์กรได้สำเร็จ ด้วยการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระดับคุณภาพของผลงานสูง และเป็นองค์กรที่มีความสามารถอย่างป็นรูปธรรมในการกำหนดและสร้างมาตรฐานการทำงานที่มีสมรรถนะสูงได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (รินทร์ลภัส ศักดิ์ชัยวัฒนา, 2565) ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารในทุกองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจึงมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาองค์การของตนให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูงหรือองค์กรที่เป็นเลิศ (excellence organization) ด้วยกันทั้งสิ้น เนื่องจากองค์การที่มีสมรรถนะสูงนั้นย่อมจะเป็นรากฐาน และแนวทางที่สำคัญที่จะทำให้องค์การประสบ

ความสำเร็จอย่างยั่งยืนในระยะยาว (พสุ เตชะรินทร์ และคณะ, 2549) ดังที่ De Waal (2004, p. 1, อ้างถึงใน จตุพร งามสงวน, 2560, น.49) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบหลักขององค์การสมรรถนะสูงประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การจัดการที่มีคุณภาพสูง 2) มีบุคลากรที่มีคุณภาพ 3) มีการประสานงานระยะยาว 4) มุ่งเน้นการปฏิบัติงานและเปิดเผย 5) การปรับปรุงและพัฒนาสิ่งใหม่ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำของหน่วยงานทางการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ในการเป็นองค์กรคุณภาพชั้นนำ ก้าวล้ำนวัตกรรมการศึกษา พัฒนาผู้เรียนสู่สังคมอนาคตอย่างยั่งยืน และมีพันธกิจที่สำคัญ คือ ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียนให้มีศักยภาพในการแข่งขันและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและทักษะที่จำเป็นต่ออนาคตในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมสนับสนุน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนา และใช้นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งกำหนดกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา จึงได้มีนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับ Digital Literacy และสมรรถนะครูในทุกด้าน และยังกำหนดเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีมีสมรรถนะความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2566) อีกทั้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้จัดให้มีการดำเนินโครงการต่าง ๆ ดังนี้ 1) โครงการการพัฒนา ส่งเสริม และสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการจัด การเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) 2) โครงการการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในการจัดการฐานข้อมูลด้วยแพลตฟอร์ม Schoolmis เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานตามแนวทาง Roiet1 the first model 3) โครงการพัฒนาศักยภาพศักยภาพบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรสู่การเป็นองค์กรคุณภาพ ปีงบประมาณ 2567 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2567) โครงการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่น

ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบายและโครงการสนับสนุน แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่า โครงการต่าง ๆ สามารถเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและยกระดับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้จริงหรือไม่

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กร ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเป็นผู้กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ในขณะเดียวกันการเสริมสร้างความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงมิได้อาศัยเพียงโครงสร้างหรือระบบการบริหารที่เข้มแข็งเท่านั้น หากแต่ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารในการขับเคลื่อนองค์กร การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งจำเป็น ที่จะก่อให้เกิดข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,787 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 317 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบตารางของ Krejcie and Morgan จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 และมีค่าความเที่ยง ดังนี้ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด

เขต 1 มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .98 และแบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .99

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัยขอหนังสือจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form ให้กับข้าราชการครูผ่านทางกลุ่มเครือข่ายออนไลน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ดเขต 1 จำนวน 317 ชุด โดยผู้วิจัยกำหนดส่งแบบสอบถามกลับภายในระยะเวลา 1 สัปดาห์ รวบรวมแบบสอบถามครบตามจำนวน 317 ฉบับ ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ครบถ้วนของแบบสอบถาม พบว่า แบบสอบถามทุกฉบับสมบูรณ์ครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับระดับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)
4. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.49$, $SD = 0.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ($M = 4.52$, $SD = 0.59$) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ($M = 4.51$, $SD = 0.63$) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ($M = 4.48$, $SD = 0.61$) การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ($M = 4.48$, $SD = 0.60$) และการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($M = 4.46$, $SD = 0.64$) ตามลำดับ

2. ความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.52$, $SD = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีบุคลากรที่มีคุณภาพ ($M = 4.55$, $SD = 0.59$) ด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติงานและเปิดเผย ($M = 4.54$, $SD = 0.60$) ด้านการประสานงานระยะยาว ($M = 4.54$, $SD = 0.59$) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งใหม่ ($M = 4.52$, $SD = 0.58$) ด้านการจัดการที่มีคุณภาพสูง ($M = 4.51$, $SD = 0.57$) และด้านการนำองค์กร ($M = 4.49$, $SD = 0.61$) ตามลำดับ

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .904$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก (r อยู่ระหว่าง .818-.873) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ด้านการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ตามลำดับ

4. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 81.60

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณ ความเป็นครู ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีคุณลักษณะของผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่น ความเชี่ยวชาญ ความสามารถในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่ซับซ้อน สามารถค้นพบและพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ในการดำเนินงาน ขับเคลื่อนการสร้างสรรค์นวัตกรรมภายในองค์การ เน้นการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมภายในองค์การที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก รวมถึงการชักจูงให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อคุณประโยชน์แก่องค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ กุลชลี จงเจริญ (2562) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นการแสดงออกถึงคุณลักษณะของผู้นำซึ่งมีสมรรถนะ บุคลิกภาพ บทบาท และความสามารถในการเข้าถึงปัญหา หรือโอกาสที่สลับซับซ้อน มีความสามารถค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ ๆ เน้นสัมพันธภาพระหว่างกลุ่มบุคลากรที่มีคุณภาพ และมีความไว้วางใจของสมาชิกภายในองค์การ รวมทั้งการใช้กระบวนการของการสร้างสรรค์บริบททางนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิต และการให้บริการอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิดา การิรัตน์ (2564) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครู ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ

มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณี สุวรรณศรี (2565) ชุติมาศ คำบุญเรือง (2566) และพิมพ์สุดา พัฒนภูมิชัย (2567) ที่ทำการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาระดับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยพัฒนาระบบพื้นฐานทางเทคโนโลยีให้ครอบคลุมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา การให้ความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีพื้นฐานพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การใช้โครงข่ายอินเทอร์เน็ต การใช้อุปกรณ์ด้าน ICT และการพัฒนา Software อย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพสูงสุด พัฒนาและส่งเสริมการใช้ระบบบริหารด้านการจัดการศึกษาพื้นฐานที่ดี สำหรับสถานศึกษาให้เป็นระบบเดียวเพื่อลดภาระงานครูลดความซ้ำซ้อนของระบบงานและการจัดเก็บข้อมูล จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมในทุกระดับ และเพียงพอต่อความต้องการของการดำเนินงาน สนับสนุนงบประมาณด้านเทคโนโลยีแก่สถานศึกษาให้ครบถ้วนโดยวิธีการสนับสนุนจากส่วนราชการและภาคีเครือข่าย เพื่อรองรับการทำงาน และการจัดการเรียนการสอน เสริมสร้างขวัญกำลังใจในความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากร พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับ Digital Literacy และสมรรถนะครูในทุกด้าน พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัด เพื่อบูรณาการการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้พื้นที่เป็นฐานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สนับสนุนทรัพยากร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ การบริหารจัดการศึกษาจากภาคส่วนต่าง ๆ บูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการจัดการศึกษา (Open Data/Data Catalog) ทั้งในและนอกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้มีคุณภาพ ยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่โดยเฉพาะโรงเรียนคุณภาพ ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) สถานศึกษาตามโครงการพระราชดำริ ส่งผลให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีศักยภาพในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก มีนวัตกรรมที่ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคต ส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในการสร้างผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีแผนรองรับสถานการณ์อย่างชัดเจน มุ่งเน้นการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับในคุณภาพของผลงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ วินุลาศ เจริญชัย (2562) ได้กล่าวว่า องค์การสมรรถนะสูงเป็นองค์การที่มีขีดความสามารถในการปรับตัวที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รับมือกับแรงกดดันต่าง ๆ ได้จากภายในและภายนอกองค์การได้ดี เป็นองค์การแห่งนวัตกรรมซึ่งดึงศักยภาพในตัวของบุคลากรเพื่อสร้างสมรรถนะองค์การ บุคลากรมีความพึงพอใจและมีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิตา สิทธิพิงศากุล (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า องค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .904 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม สามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและรอบด้าน ทำให้การบริหารจัดการของสถานศึกษามีความสอดคล้องกับเป้าหมายโดยรวม ครูและบุคลากรสามารถเข้าใจบทบาทของตนเอง มีความรับผิดชอบ และร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ขณะเดียวกันสถานศึกษาที่มีระบบบริหารจัดการคุณภาพสูงจะช่วยสนับสนุนผู้บริหารในการวางแผน และปรับเป้าหมายให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ก็ส่งผลให้วิสัยทัศน์และทิศทางการบริหารของผู้บริหารมีความสมบูรณ์ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม เปิดโอกาสให้ครู และบุคลากรสามารถคิดริเริ่มพัฒนาและต่อยอดแนวคิดใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องก็ส่งผลให้สถานศึกษามีบุคลากรคุณภาพ และพัฒนาต่อเนื่อง ทำให้ความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้สามารถถูกนำไปแปลง

เป็นนวัตกรรม และแนวปฏิบัติจริงภายในสถานศึกษา และในขณะเดียวกันการที่สถานศึกษามีระบบสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องก็ช่วยให้ผู้บริหารสามารถต่อยอดแนวคิดใหม่ ๆ ได้ง่ายขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากร และเกิดวัฒนธรรมการสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม เป็นผู้บริหาร ที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและบุคลากรทุกระดับสามารถสร้างเครือข่ายการทำงาน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เข้มแข็ง รวมทั้งเชื่อมโยงความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกันสถานศึกษาที่มีความสามารถในการประสานงานระยะยาว จะสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดสรรทรัพยากร และสร้างความร่วมมือได้ครบวงจรทำให้การทำงานเป็นทีมเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีความยั่งยืน อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรมทำให้ครู และบุคลากรมีโอกาสแสดงศักยภาพเสนอแนวคิดและทดลองแนวทางใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสัมพันธ์กับความสามารถขององค์กรในการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งใหม่ ทำให้การนำเทคโนโลยี หรือแนวทางใหม่ ๆ มาปรับใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการเกิดขึ้นจริง ในขณะเดียวกันการที่องค์กรสนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งใหม่อย่างต่อเนื่องก็จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามองเห็นช่องทางและโอกาสใหม่ในการสร้างนวัตกรรมพร้อมกระตุ้นให้บรรยากาศการคิดสร้างสรรค์ภายในสถานศึกษาเข้มแข็งขึ้นและผู้บริหารบุคลากรภาพเชิงนวัตกรรม เช่น มีความมั่นใจ กล้าเปิดรับแนวคิดใหม่ มีความสามารถในการสื่อสารทำให้เกิดความเชื่อมั่น และความร่วมมือระหว่างครูและบุคลากร ขณะเดียวกันสถานศึกษาที่เน้นการนำองค์การและความโปร่งใสในการบริหาร ก็สนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถใช้บุคลากรภาพเชิงนวัตกรรมได้เต็มศักยภาพทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลดาวัลย์ วงศ์สินธุ์ (2567) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผล

ต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 81.60 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีนโยบายและกลยุทธ์ที่ชัดเจน เช่น การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นต่อศตวรรษที่ 21 การสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2566) รวมทั้งการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลและความรู้ด้านการบริหารจัดการ เชิงนวัตกรรม ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัล การใช้ระบบ Schoolmis เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2567) ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่เด่นชัด สามารถวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ และกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทของแต่ละโรงเรียนได้อย่างรอบด้าน ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสะท้อนออกมาในหลายด้าน ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการทดลองแนวทางใหม่ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม การทำงานร่วมกันเป็นทีม และการมีส่วนร่วมของครู และบุคลากร รวมทั้งการใช้บุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม เช่น ความมั่นใจ ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการสื่อสารในการนำทีมและบริหารจัดการ ดังนั้น การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารอย่างเต็มศักยภาพ จึงส่งผลโดยตรงต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ทำให้องค์การสามารถปรับตัว ตามความเปลี่ยนแปลงของบริบทภายในและภายนอก จัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการบริหารจัดการและมาตรฐานการทำงานที่มีคุณภาพสูง ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างครู บุคลากร และชุมชนอย่างเข้มแข็ง และเกิดการปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น นโยบายและกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จึงสนับสนุนให้ผู้บริหารมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะในการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนี้เองที่ทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาความเป็นองค์การสมรรถนะสูงได้ครบทุกด้าน ทั้งด้านการบริหารจัดการ บุคลากร กระบวนการทำงาน

และการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผลวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมฤทัย ชัยศิริ (2568) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การนวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัล สามารถพยากรณ์การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูได้ร้อยละ 68.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ โรจน์วัฒนาบุญ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวแบบ ผู้นำเชิงนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรมมี องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านสมรรถนะ 3) ด้านบทบาทหน้าที่ และ 4) ด้านลักษณะทางสังคมเป็นองค์ประกอบคุณลักษณะหลักของผู้นำเชิงนวัตกรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญ ต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อยกระดับสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์การสมรรถนะสูง ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ควรพัฒนาศักยภาพผู้บริหารให้เกิดทักษะในการวิเคราะห์แนวโน้มอนาคตเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู และบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์ สื่อสารวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมผ่านแผนกลยุทธ์และโครงการต่าง ๆ รวมถึงสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในโรงเรียนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ควรจัดโครงการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้บริหารให้สามารถนำองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการสร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเรื่องการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบ มีส่วนร่วมมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ควรจัดให้มีนโยบาย หรือโครงการที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของตนเอง ให้มีระดับสูงขึ้น และส่งผลต่อไปยังการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การยกระดับสมรรถนะของครูและบุคลากร ตลอดจนการสร้างความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน 1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 และสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาความสามารถทางภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา 2.2 ควรมีการพัฒนาตัวแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- กุลชลี จงเจริญ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จตุพร งามสวน. (2560). รูปแบบการพัฒนางานองค์การสมรรถนะสูงของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ชลีมาศ คำบุญเรือง. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตภูพานยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บัณฑิตา สิทธิพิศากุล. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พลุ เดชะรินทร์ และคณะ. (2549). การพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด.
- พิมพ์สุตา พัฒนภูมิชัย. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *Journal of Mahayana Voice*, 10(4), 100 -114.
- รัชนิดา การิรัตน์. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- รินทร์ลภัส ศักดิ์ชัยวัฒนา. (2565). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *ดุขฉินิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฉินิพนธ์*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลดาวลย์ วงศ์สินธุ์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. *วารสารเสฏฐวิทยปริทัศน์*. 2567. 4(1), 282-294.
- วินุลาศ เจริญชัย. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. ใน *ดุขฉินิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฉินิพนธ์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมฤทัย ชัยศิริ. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(4), 508-521.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2555). แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 14(2), 117-128.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อย เขต 1. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566-2570). ร้อยเอ็ด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อย เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อย เขต 1. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. ร้อยเอ็ด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อย เขต 1

อรอนงค์ โรจน์วัฒนบูลย์. (2553). การพัฒนาตัวแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อรุณี สุวรรณสร. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

หลักทั่วไปในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างภาครัฐและความรับผิดชอบ
ของคณะกรรมการตรวจการจ้าง*
GENERAL PRINCIPLES OF GOVERNMENT CONSTRUCTION
CONTRACT MANAGEMENT AND LIABILITY OF CONSTRUCTION
INSPECTION COMMITTEE

บัณฑิต ขวโยธา¹ และ สุรนันทน์ ขัตติยานนท์²

Bandit Khwayota¹ and Suranont Kuttiyanont²

¹⁻²คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹⁻²Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author's Email: bandkh@kku.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 ธันวาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 12 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 14 ธันวาคม 2568

Received 8 December 2025; Revised 12 December 2025; Accepted 14 December 2025

บทคัดย่อ

กระบวนการจัดหาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์ประเภทสิ่งก่อสร้างของหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนของการบริหารสัญญาอยู่หลายฝ่าย ได้แก่ หน่วยงานของรัฐในฐานะผู้ว่าจ้าง คู่สัญญาในฐานะผู้รับจ้าง คณะกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือผู้ให้บริการควบคุมงานก่อสร้าง ซึ่งทุกฝ่ายต่างก็มีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ และเงื่อนไขข้อตกลงตามสัญญาจ้าง โดยคณะกรรมการตรวจการจ้างจะเป็นผู้มีหน้าที่หลักในการบริหารสัญญา เพื่อให้การก่อสร้างเป็นไปตามข้อกำหนดและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดหาของหน่วยงาน

Citation:

* บัณฑิต ขวโยธา และ สุรนันทน์ ขัตติยานนท์. (2568). หลักทั่วไปในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างภาครัฐและความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจการจ้าง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1208-1243.

Bandit Khwayota and Suranont Kuttiyanont. General Principles Of Government Construction Contract Management And Liability Of Construction Inspection Committee.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1208-1243.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างตลอดจนความรับผิดชอบในฐานะของคณะกรรมการตรวจการจ้าง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการบริหารสัญญาเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารสัญญา, การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ, สัญญาจ้างก่อสร้าง, คณะกรรมการตรวจการจ้าง, ธรรมาภิบาล

Abstract

The procurement process for construction assets for government agencies, pursuant to the Government Procurement and Supplies Management Act B.E. 2560 (2017), involves multiple parties involved in contract management. These include the government agency as the employer, the contracting party as the contractor, the procurement inspection committee, and the construction supervisor or service provider. All parties have roles and responsibilities in accordance with the law, regulations, and contract terms and conditions. The procurement inspection committee is primarily responsible for contract management to ensure that construction complies with the requirements and meets the agency's procurement objectives.

Therefore, it is crucial to understand the roles and responsibilities of the procurement inspection committee in construction contract management and liability of construction inspection committee, to ensure that all parties involved in the contract management process perform their duties correctly and efficiently.

Keywords: Contract management, Government procurement, Construction contracts, Contract inspection committee, Good governance

บทนำ

ตามเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) คือเพื่อให้การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐมีกรอบการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานกลาง เพื่อให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งนำไปใช้เป็นหลักปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้งานเป็นสำคัญซึ่งจะก่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงิน มีการวางแผนการดำเนินงาน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งจะทำให้การจัดซื้อจัดจ้างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มีการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ประกอบกับมาตรการอื่น ๆ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจะทำให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ อันจะเป็นการสร้าง ความเชื่อมั่นให้กับสาธารณชนและก่อให้เกิดผลดีกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ในการจัดหาพัสดุภาครัฐนั้น ไม่เพียงเพื่อให้มีการดำเนินการจัดหาให้ได้พัสดุตรงตามความต้องการใช้งานของหน่วยงานเท่านั้น แต่เพื่อให้การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลรวมทั้งเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดหาพัสดุประเภทสิ่งก่อสร้าง ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดทำข้อตกลงเป็นสัญญาจ้างก่อสร้างให้ชัดเจน และจะต้องมีการบริหารสัญญาโดยผู้มีความรู้ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด เพื่อควบคุม กำกับ ให้คู่สัญญาดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามข้อตกลงและตรงตามความต้องการของหน่วยงานผู้จัดหา ความหมายของคำว่า “การบริหารสัญญา” ในที่นี้จึงหมายถึงกระบวนการควบคุมและการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขและข้อกำหนดในสัญญา ตั้งแต่ภายหลังการลงนามไปจนถึงการส่งมอบงานงวดสุดท้ายหรือการสิ้นสุดสัญญา เพื่อให้การก่อสร้างบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสัญญา ซึ่งผู้มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการบริหารสัญญาคือ “คณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างก่อสร้าง” โดยในบทความนี้ผู้เขียนจะใช้คำว่า “คณะกรรมการตรวจการจ้าง” เพื่อสื่อความหมายถึงคณะกรรมการตรวจรับพัสดุประเภทงานจ้างก่อสร้าง

โดยในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการตรวจการจ้าง ที่แม้จะมีกฎหมาย ระเบียบ และข้อตกลงตามสัญญากำหนดแนวทางปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนแล้วก็ตาม แต่ยังคงพบว่ามีคดีพิพาทที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ทั้งกรณีมีการทุจริตและกรณีไม่ได้มีการทุจริตก็ตาม ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพในกระบวนการจัดหาและการบริหารสัญญาและส่งผลโดยตรงต่อการใช้จ่ายเงินของรัฐ และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้คนส่วนใหญ่พยายามปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงไม่ยอมเข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการตรวจการจ้าง

ในบทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในกระบวนการบริหารสัญญาของคณะกรรมการตรวจการจ้างตามสัญญาจ้างก่อสร้างและตามสัญญาจ้างควบคุมงานก่อสร้าง เพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือผู้ให้บริการควบคุมงานก่อสร้าง และคณะกรรมการตรวจการจ้างซึ่งเป็นผู้บริหารสัญญา ตลอดจนแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะบางประการเพื่อให้การจัดหาพัสดุประเภทงานก่อสร้างเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ในการจัดหาพัสดุของหน่วยงานของรัฐ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดหาพัสดุ (Procurement Administration Theory)

แนวคิดในการจัดหาพัสดุของภาครัฐตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความโปร่งใสโดยเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และเกิดความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการจัดหา อันเป็นเจตนารมณ์ที่ต้องการให้กระบวนการจัดหาพัสดุของภาครัฐเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยผู้เขียนได้รวบรวมรายละเอียดของหลักการและแนวคิดในการจัดหาพัสดุของภาครัฐดังกล่าวมาพอสังเขป ดังนี้

1. แนวคิดการจัดหาพัสดุตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

“หลักธรรมาภิบาล” สืบค้นความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 คำว่า “ธรรมะ” แปลว่า คุณความดี, ความยุติธรรม, ความถูกต้อง เช่น ความเป็นธรรม ในสังคม ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า การบำรุงรักษา หรือการปกครอง คำว่า “ธรรมาภิบาล” จึงให้ความหมายว่าเป็นการปกครองหรือเป็นการปฏิบัติที่ยึดถือหลักความถูกต้องและด้วยความเป็นธรรม โดยคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมของเอเชียและแปซิฟิกแห่งสหประชาชาติ

(UNESCAP) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล หรือ Good Governance หมายถึง กระบวนการตัดสินใจและกระบวนการนำการตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติ โดยมีลักษณะสำคัญได้แก่ การมีส่วนร่วม (Participatory) มุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus) ความรับผิดชอบ (Accountability) ความโปร่งใส (Transparency) ตอบสนองความต้องการ (Responsiveness) การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effective and Efficient) การมีความเสมอภาคเท่าเทียม (Equitable and inclusive) และปฏิบัติตามหลักนิติธรรม (Rule of law) เพื่อสร้างความมั่นใจว่าจะช่วยลดการทุจริต และรับฟังความคิดเห็นของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มเปราะบางที่สุดในสังคม นอกจากนี้ยังตอบสนองต่อความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตอีกด้วย (UNESCAP, 2009)

ซึ่งสอดคล้องกันกับหลักการของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่เคยมีการวางหลักการสำคัญในเรื่องนี้ไว้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทา ป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพื่อให้สังคมรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

(1) หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

(2) หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

(3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่

เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

(4) หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชนมติ หรืออื่น ๆ

(5) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน และ

(6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

2. แนวคิดการจัดหาพัสดุที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560

หลักการในการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 8 ได้วางหลักการเพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าต่อภารกิจของรัฐ และป้องกันปัญหาการทุจริต โดยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานของรัฐ สอดคล้องกับหลักการความคุ้มค่า โปร่งใส ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ และตรวจสอบได้ รายละเอียดดังนี้

(1) หลักความคุ้มค่า โดยพัสดุที่จัดซื้อจัดจ้างต้องมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ในการใช้งานของหน่วยงานของรัฐ มีราคาที่เหมาะสม และมีแผนการบริหารพัสดุที่เหมาะสมและชัดเจน

(2) หลักความโปร่งใส โดยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุต้องกระทำโดยเปิดเผย เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีการปฏิบัติต่อผู้ประกอบการทุกรายโดยเท่าเทียมกัน มีระยะเวลาที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการยื่นข้อเสนอ มีหลักฐานการดำเนินงานชัดเจน และมีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุในทุกขั้นตอน

(3) หลักความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยต้องมีการวางแผนการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุล่วงหน้าเพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีกำหนดเวลาที่เหมาะสม โดยมีการประเมินและเปิดเผยผลสัมฤทธิ์ของการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุ

(4) หลักการตรวจสอบได้ โดยมีการเก็บข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุ อย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ

จะเห็นว่าหลักการและแนวคิดในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติ การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มีความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล และยังคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการจัดหาเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงิน โดยวัตถุประสงค์ของการจัดหาพัสดุคือความต้องการของหน่วยงานผู้จัดหา ดังนั้นจึงได้ กำหนดให้ต้องมีการระบุรายละเอียดเหตุผลความจำเป็นตามรายงานขอซื้อขอจ้างเสนอหัวหน้า หน่วยงานของรัฐเพื่อขอความเห็นชอบ ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ข้อ 22 (1) (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) เพื่อเป็น หลักประกันสำหรับกระบวนการจัดหาพัสดุภาครัฐให้เป็นไปตามหลักความคุ้มค่า โดยพัสดุที่ จัดซื้อจัดจ้างต้องมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ในการใช้งานของ หน่วยงานของรัฐ มีราคาที่เหมาะสม และมีแผนการบริหารพัสดุที่เหมาะสมและชัดเจน

3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดซื้อจัดจ้าง

กระบวนการดำเนินการของภาครัฐภายใต้หลักความโปร่งใส เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่จะทำ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารพัสดุและการบริหารสัญญา ของหน่วยงานของรัฐ อันเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งถือได้ว่าหลักการมีส่วนร่วม (Participation) นั้นเป็นพื้นฐานสำคัญของทฤษฎีหลักธรรมาภิบาลอันจะนำมาซึ่งความเติบโต ในทางการเมืองของสังคม (ตรีเพชร จิตรมहिมา, 2562) โดยบทบัญญัติที่สอดคล้องกับแนวคิด ของการมีส่วนร่วมเพื่อการป้องกันการทุจริตตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการ บริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ได้แก่ การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดให้ภาคประชาชนมี ส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ (Observation) ขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดของการจัดซื้อจัดจ้างของ หน่วยงานของรัฐตามมาตรา 16 หรือการกำหนดให้มีการจัดทำข้อตกลงคุณธรรม (Integrity Pact) ตามโครงการความร่วมมือป้องกันการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐตามมาตรา 17 และ 18 ตลอดจนการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดทำประกาศและเอกสารเชิญชวนให้ทราบ เป็นการทั่วไปว่าหน่วยงานของรัฐจะดำเนินการในการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุใด วัน เวลา สถานที่ยื่น

ข้อเสนอ และเงื่อนไขอื่น ๆ หรือการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี และประกาศเผยแพร่ในระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลางและของหน่วยงาน และให้ปิดประกาศโดยเปิดเผย ณ สถานที่ปิดประกาศของหน่วยงานเป็นต้น

หน้าที่และความรับผิดชอบตามสัญญาของคู่สัญญาของรัฐ

บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาที่ทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ ในบทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของสัญญาจ้างก่อสร้างและสัญญาจ้างออกแบบและควบคุมงานก่อสร้าง ซึ่งหากพิจารณาตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ เรื่อง แบบสัญญาเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) แบบสัญญาจ้างก่อสร้างจะเรียกคู่สัญญาที่เข้าทำสัญญากับรัฐว่าเป็น “ผู้รับจ้าง” ส่วนสัญญาจ้างออกแบบและควบคุมงานก่อสร้างจะเรียกคู่สัญญาว่าเป็น “ผู้ให้บริการ” ซึ่งบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของผู้รับจ้างและผู้ให้บริการสามารถสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของผู้รับจ้างตามสัญญาจ้างก่อสร้าง

ผู้รับจ้างที่เข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามสัญญาโดยดำเนินการก่อสร้างให้ถูกต้องตามข้อกำหนดในสัญญา แบบรูปปรายการละเอียด และเอกสารแนบท้ายสัญญา โดยต้องควบคุมการทำงานก่อสร้างให้เป็นไปตามหลักวิชาช่างและให้มีคุณภาพ เพื่อส่งมอบงานตามงวดที่กำหนดไว้ในสัญญาและงวดงานที่เสร็จสมบูรณ์ให้กับผู้ว่าจ้าง ตลอดจนการรับประกันความชำรุดบกพร่องภายหลังการส่งมอบงาน โดยบทบาทหน้าที่ของผู้รับจ้างตามสัญญาจ้างก่อสร้างกับหน่วยงานของรัฐย่อมเป็นไปตามกรอบข้อตกลงที่กำหนดไว้ในสัญญาซึ่งผ่านการเห็นชอบของสำนักงานอัยการสูงสุดแล้ว อันเป็นบทบาทหน้าที่ที่แสดงถึงความตกลงยินยอมซึ่งเป็นหลักประกันเพื่อให้ความเชื่อมั่นว่าผู้รับจ้างจะสามารถส่งมอบงานให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามสัญญา โดยสรุปได้ดังนี้

(1) ความตกลงยินยอมในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ โดยผู้รับจ้างตกลงที่จะจัดหาแรงงานและวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ชนิดดีเพื่อใช้ในการจ้างตามสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องควบคุมงานที่รับจ้างอย่างเอาใจใส่ ด้วยประสิทธิภาพและความชำนาญ และในระหว่างทำงานที่รับจ้างจะต้องจัดให้มีผู้แทนซึ่งทำงานเต็มเวลาเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมงานของผู้รับจ้าง ตลอดจนผู้รับจ้างจะต้องมีและใช้ผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง หรือผู้มี

วุฒิการศึกษาในแต่ละสาขาวิชาตามที่กำหนดในสัญญา โดยจัดทำบัญชีแสดงจำนวนช่างทั้งหมด แสดงต่อคณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือผู้ควบคุมงานก่อนเริ่มลงมือทำงาน และพร้อมที่จะให้ผู้ว่าจ้างตรวจสอบได้ตลอดเวลาทำงานตามสัญญาด้วย

(2) ความตกลงยินยอมในการให้ประกันการปฏิบัติตามสัญญา ได้แก่ ข้อตกลงในการหักเงินประกันผลงาน ซึ่งเป็นเงินที่ผู้ว่าจ้างหักจากค่าจ้างของผู้รับจ้างในแต่ละงวดตามสัญญา เพื่อใช้เป็นหลักประกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน โดยจะใช้เงินนี้ในการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือความเสียหายที่เกิดจากการทำงานของผู้รับจ้าง โดยผู้รับจ้างจะคืนเงินประกันผลงานนี้ให้แก่ผู้รับจ้างโดยไม่มีดอกเบี้ยพร้อมกับการจ่ายค่าจ้างงวดสุดท้าย และข้อตกลงในการวางหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งผู้ว่าจ้างจะคืนให้แก่ผู้รับจ้างโดยไม่มีดอกเบี้ยเมื่อผู้รับจ้างพ้นจากข้อผูกพันและความรับผิดชอบทั้งปวงตามสัญญาแล้ว

(3) ความตกลงยินยอมในการรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของงานจ้าง ซึ่งหากมีเหตุชำรุดบกพร่องหรือเสียหายเกิดขึ้นจากการจ้างภายในระยะเวลาที่กำหนดตามสัญญา ซึ่งความชำรุดบกพร่องหรือเสียหายนั้นเกิดจากความบกพร่องของผู้รับจ้างอันเกิดจากการใช้วัสดุที่ไม่ถูกต้อง หรือทำไปไม่เรียบร้อย หรือทำไม่ถูกต้องตามมาตรฐานแห่งหลักวิชา ผู้รับจ้างจะต้องรีบทำการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อยโดยไม่ชักช้า โดยผู้ว่าจ้างไม่ต้องออกเงินใด ๆ ในการนี้ทั้งสิ้น หากผู้รับจ้างไม่กระทำการดังกล่าวภายในกำหนด หรือไม่ทำการแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยภายในเวลาที่ผู้ว่าจ้างกำหนด ให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะทำการนั้นเอง หรือจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้น โดยผู้รับจ้างต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น และหากเป็นกรณีเร่งด่วนจำเป็นต้องรีบแก้ไขเหตุชำรุดบกพร่องหรือเสียหายโดยเร็ว และไม่อาจรอให้ผู้รับจ้างแก้ไขในระยะเวลาที่กำหนดไว้ได้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิเข้าจัดการแก้ไขเหตุชำรุดบกพร่องหรือเสียหายนั้นเอง หรือจ้างผู้อื่นให้ซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องหรือเสียหาย โดยผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบชำระค่าใช้จ่ายทั้งหมด

(4) ความตกลงยินยอมในความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง โดยผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบต่ออุบัติเหตุ ความเสียหายหรือภัยอันตรายใด ๆ อันเกิดจากการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง และจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายจากการกระทำของลูกจ้างหรือตัวแทนของผู้รับจ้างด้วย โดยความเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่งานที่ผู้รับจ้างได้ทำขึ้น ถึงแม้จะเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัยก็ตาม ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบโดยซ่อมแซมให้คืนดีหรือเปลี่ยนให้ใหม่โดยค่าใช้จ่ายของผู้รับจ้างเอง เว้นแต่ความเสียหายนั้นเกิดจากความผิดของผู้ว่าจ้าง ทั้งนี้ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานครั้งสุดท้าย ซึ่งภายหลังจากนั้นผู้รับจ้างจะยังคงต้องรับผิดชอบเพียงในกรณีเกิดชำรุดบกพร่องของงานจ้างภายในระยะเวลาประกันเท่านั้น

นอกจากนั้น ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอกในความเสียหายใด ๆ อันเกิดจากการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างหรือลูกจ้างหรือตัวแทนของผู้รับจ้างตามสัญญาฯ หากผู้ว่าจ้างถูกเรียกร้องหรือฟ้องร้องหรือต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่บุคคลภายนอกไปแล้ว ผู้รับจ้างจะต้องดำเนินการใด ๆ เพื่อให้มีการว่าต่างแก้ต่างให้แก่ผู้ว่าจ้างโดยค่าใช้จ่ายของผู้รับจ้างเอง รวมทั้งผู้รับจ้างจะต้องชดเชยค่าเสียหายนั้น ๆ ตลอดจนค่าใช้จ่ายใด ๆ อันเกิดจากการถูกเรียกร้องหรือถูกฟ้องร้องให้แก่ผู้ว่าจ้างทันที

(5) ความตกลงยินยอมในการชำระค่าปรับ หากผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา และผู้ว่าจ้างยังมิได้บอกเลิกสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องชำระค่าปรับให้แก่ผู้ว่าจ้าง และจะต้องชำระค่าใช้จ่ายในการควบคุมงาน (ถ้ามี) ในกรณีผู้ว่าจ้างต้องจ้างผู้ควบคุมงานอีกต่อหนึ่ง ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องชำระค่าปรับนับตั้งแต่วันที่ครบกำหนดเวลาแล้วเสร็จของงานตามสัญญาหรือวันที่ผู้ว่าจ้างได้ขยายเวลาทำงานให้ จนถึงวันที่ทำงานแล้วเสร็จจริง นอกจากนี้ผู้รับจ้างยอมให้ผู้ว่าจ้างเรียกค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับจ้างทำงานล่าช้าเฉพาะส่วนที่เกินกว่าจำนวนค่าปรับและค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้อีกด้วย

(6) ความยินยอมในการให้สิทธิแก่ผู้ว่าจ้างในการบริหารสัญญา โดยกรณีความใดในเอกสารแนบท้ายสัญญา ขัดหรือแย้งกับข้อความในสัญญา ให้ใช้ข้อความในสัญญานี้บังคับ และในกรณีที่เอกสารแนบท้ายสัญญาขัดแย้งกันเอง ผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของผู้ว่าจ้าง คำวินิจฉัยของผู้ว่าจ้างให้ถือเป็นที่สุด และผู้รับจ้างไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าจ้าง ค่าเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มเติมจากผู้ว่าจ้างทั้งสิ้น

กรณีผู้รับจ้างรับรองว่าได้ตรวจสอบและทำความเข้าใจในแบบรูปและรายการละเอียดโดยถี่ถ้วนแล้ว หากปรากฏว่าแบบรูปและรายการละเอียดนั้นผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนไปจากหลักการทางวิศวกรรมหรือทางเทคนิค ผู้รับจ้างตกลงที่จะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของผู้ว่าจ้าง คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ผู้ควบคุมงาน หรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้ง เพื่อให้งานแล้วเสร็จบริบูรณ์ คำวินิจฉัยดังกล่าว ให้ถือเป็นที่สุด โดยผู้รับจ้างจะคิดค่าจ้าง ค่าเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มขึ้นจากผู้ว่าจ้าง หรือขอขยายอายุสัญญาไม่ได้

(7) ความยินยอมในการให้สิทธิแก่ผู้ว่าจ้างบอกเลิกสัญญา ถ้าผู้รับจ้างมิได้เสนอแผนงาน หรือมิได้ลงมือทำงานภายในกำหนดเวลา หรือไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา หรือมีเหตุให้เชื่อได้ว่าผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา หรือจะแล้วเสร็จล่าช้าเกินกว่ากำหนดเวลา หรือผู้รับจ้างทำผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง หรือตกเป็น

ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์สินเด็ดขาด หรือตกเป็นผู้ล้มละลาย หรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ คณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญานี้ได้ และมีสิทธิจ้างผู้รับจ้างรายใหม่เข้าทำงานของผู้รับจ้างให้ลุล่วงไปได้ด้วย การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญานี้ไม่กระทบสิทธิของผู้ว่าจ้างที่จะเรียกร้อง ค่าเสียหายจากผู้รับจ้าง

(8) ความยินยอมในการปฏิบัติตามข้อกำหนดอื่น ๆ ได้แก่ การจ้างช่วง ซึ่งมีข้อกำหนดว่าผู้รับจ้างจะต้องไม่เอางานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งสัญญานี้ไปจ้างช่วงอีกทอดหนึ่ง เว้นแต่ การจ้างช่วงงานแต่บางส่วนที่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างแล้ว การที่ผู้ว่าจ้างได้อนุญาตให้จ้างช่วงงานแต่บางส่วนดังกล่าวนี้ ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหรือพันธะหน้าที่ตามสัญญานี้ และผู้รับจ้างจะยังคงต้องรับผิดชอบในความผิดและความประมาทเลินเล่อของผู้รับจ้างช่วง หรือของตัวแทนหรือลูกจ้างของผู้รับจ้างช่วงนั้นทุกประการ

การจ่ายเงินแก่ลูกจ้าง ซึ่งมีข้อกำหนดว่าผู้รับจ้างจะต้องจ่ายเงินแก่ลูกจ้างที่ผู้รับจ้างได้จ้างมาในอัตราและตามกำหนดเวลาที่ผู้รับจ้างได้ตกลงหรือทำสัญญาไว้ต่อลูกจ้างดังกล่าว ถ้าผู้รับจ้างไม่จ่ายเงินค่าจ้างหรือค่าทดแทนอื่นใดแก่ลูกจ้างดังกล่าวนี้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะเอาเงินค่าจ้างที่จะต้องจ่ายแก่ผู้รับจ้างมาจ่ายให้แก่ลูกจ้างของผู้รับจ้างดังกล่าว และให้ถือว่าผู้ว่าจ้างได้จ่ายเงินจำนวนนั้นเป็นค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามสัญญาแล้ว

การจัดให้มีการประกันภัย ซึ่งมีข้อกำหนดว่าผู้รับจ้างจะต้องจัดให้มีประกันภัยสำหรับลูกจ้างทุกคนที่จ้างมาทำงาน โดยให้ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบทั้งปวงของผู้รับจ้าง รวมทั้งผู้รับจ้างช่วง (ถ้ามี) ในกรณีความเสียหายที่คิดค่าสินไหมทดแทนได้ตามกฎหมาย ซึ่งเกิดจากอุบัติเหตุหรือภัยอันตรายใด ๆ ต่อลูกจ้างหรือบุคคลอื่นที่ผู้รับจ้างหรือผู้รับจ้างช่วงจ้างมาทำงาน โดยผู้รับจ้างจะต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวพร้อมทั้งหลักฐานการชำระเบี้ยประกันให้แก่ผู้ว่าจ้างเมื่อผู้ว่าจ้างเรียกร้อง

ข้อตกลงที่กำหนดเป็นความยินยอมของผู้รับจ้างดังที่กล่าวมาข้างต้น ถูกกำหนดไว้ในสัญญาจ้างก่อสร้างระหว่างผู้รับจ้างกับหน่วยงานของรัฐผู้ว่าจ้าง ซึ่งเงื่อนไขความยินยอมที่ถูกกำหนดขึ้นดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นมาตรการหรือหลักประกันเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง ว่าผู้รับจ้างจะปฏิบัติงานก่อสร้างอย่างมีคุณภาพตามหลักธรรมาภิบาล และสามารถส่งมอบงานให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามข้อกำหนดของสัญญา อันเป็นวัตถุประสงค์ของการจัดหาพัสดุภาครัฐ

3.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ให้บริการตามสัญญาจ้างควบคุมงานก่อสร้าง

คู่สัญญาตามสัญญาจ้างควบคุมงานก่อสร้าง ได้กำหนดหน่วยงานของรัฐในฐานะผู้ว่าจ้างกับผู้ให้บริการ มีข้อตกลงของการว่าจ้างตามสัญญานี้คือ “การตกลงรับจ้างควบคุมงานก่อสร้าง” โดยกำหนดให้ผู้ให้บริการเป็นผู้ควบคุมงานก่อสร้างตามสัญญาจ้างก่อสร้างแทนหน่วยงานผู้ว่าจ้าง โดยหน้าที่ของผู้ให้บริการควบคุมงานจ้างก่อสร้างตามแบบสัญญาควบคุมงานก่อสร้าง กำหนดให้ผู้ให้บริการจะต้องควบคุมงานให้เป็นไปตามสัญญาจ้างก่อสร้างและให้ถูกต้องตามวิชาการและมาตรฐานวิชาชีพทางด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ว่าจ้างจนกว่างานตามสัญญาจ้างก่อสร้างจะแล้วเสร็จ โดยผู้ให้บริการจะต้องจัดให้มีบุคลากรผู้ควบคุมงานที่มีความรู้และความชำนาญมาปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสภาพการควบคุมงานตามสัญญาจ้างก่อสร้างและให้สอดคล้องกับแผนการทำงาน โดยผู้ให้บริการมีหน้าที่ตามสัญญาจ้างควบคุมงานก่อสร้าง ดังนี้

(1) จะต้องดำเนินการควบคุมงานตั้งแต่วันที่ผู้รับจ้างเริ่มปฏิบัติงานจนกว่างานตามสัญญาจ้างก่อสร้างจะแล้วเสร็จตามสัญญา

(2) จะต้องไม่ละเลย หรือละทิ้งหน้าที่การควบคุมงาน หรือกระทำการมิชอบในหน้าที่ของตน หรือก่อให้เกิดความเสียหาย หรือทำให้งานตามสัญญาจ้างก่อสร้างดำเนินไปโดยไม่สะดวกล่าช้า หรือเกิดความเสียหายแก่ผู้รับจ้าง

(3) จะต้องไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียใด ๆ ร่วมกับผู้รับจ้างหรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้รับจ้างไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม และจะไม่ร่วมกับผู้รับจ้างกระทำการหรือดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันอาจเป็นเหตุให้ผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหาย

ในแต่ละเดือนผู้ให้บริการจะต้องทำรายงานผลงานและอุปสรรคของผู้รับจ้างที่ได้ปฏิบัติไปแล้วให้ผู้ว่าจ้างทราบ หากผู้รับจ้างไม่สามารถปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามสัญญาจ้างก่อสร้างหรือไม่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ ผู้ให้บริการจะต้องรับรายงานสรุปผลงานทั้งหมดและอุปสรรคที่เป็นเหตุทำให้การปฏิบัติงานของผู้รับจ้างไม่สามารถปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามสัญญาจ้างก่อสร้างหรือไม่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ เสนอต่อผู้ว่าจ้างภายในกำหนด ถ้าปรากฏว่าผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามรายละเอียดที่ระบุไว้ในสัญญาจ้างก่อสร้าง เป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการที่จะต้องสั่งให้ผู้รับจ้างดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้อง

ในกรณีที่ต้องแก้ไขปรับปรุงแบบหรือรายการที่กำหนดเนื่องจากมีความจำเป็นทางด้านสถาปัตยกรรม และ/หรือวิศวกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งมีฉะนั้นจะเกิดความเสียหายได้ หรือเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้บริการมีอำนาจสั่งระงับการดำเนินงานของผู้รับจ้างไว้ก่อน หรือในกรณีเร่งด่วนอาจสั่งการแก้ไขได้ตามความจำเป็น และเมื่อได้ดำเนินการไปแล้วจะต้องทำหนังสือรายงานให้ผู้ว่าจ้างทราบโดยเร็วที่สุด อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่จะทำให้ผู้ว่าจ้างต้องรับภาระการเงินเพิ่มขึ้นแล้ว ผู้ให้บริการต้องได้รับความเห็นชอบเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างก่อน และในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่งานตามสัญญาจ้างก่อสร้าง อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ให้บริการ ไม่ว่าโดยการละเลยต่อหน้าที่ หรือมิได้ใช้ความรู้ที่เหมาะสมกับการควบคุมงาน หรือวิชาชีพ หรือมิได้ควบคุมตรวจสอบให้ผู้รับจ้างดำเนินการดังกล่าวก็ตาม ผู้ให้บริการต้องรับหาทางแก้ไขให้เรียบร้อยด้วยค่าใช้จ่ายของผู้ให้บริการเอง และถ้าผู้ให้บริการหลีกเลี่ยงหรือบิดพลิ้วไม่แก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อย ในเวลาที่ผู้ว่าจ้างกำหนด ให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิว่าจ้างผู้อื่นดำเนินการแทน โดยผู้ให้บริการจะต้องชดเชยค่าเสียหายเต็มจำนวน ทั้งในส่วนที่เกิดขึ้นโดยตรง และในส่วนที่เกี่ยวข้องอันเกิดจากความเสียหายดังกล่าวอีกด้วย

นอกจากนั้น ยังมีข้อตกลงในการควบคุมงานก่อสร้างที่ปรากฏตามร่างขอบเขตงาน (Terms of Reference : TOR), ข้อเสนอของผู้ให้บริการอันประกอบด้วยความเข้าใจในโครงการและขอบเขตงาน, แนวทางขั้นตอน วิธีการดำเนินงานและแผนการทำงาน เป็นต้น ซึ่งจะถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาจ้างควบคุมงานก่อสร้าง โดยมีข้อตกลงที่สำคัญได้แก่ การกำหนดให้ผู้ให้บริการต้องเป็นนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 และ/หรือพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 และบุคลากรที่สำคัญที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานด้านที่เกี่ยวข้องต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และไม่อยู่ในระหว่างการถูกพักใบอนุญาต การกำหนดให้ผู้ให้บริการจะต้องควบคุมงานของผู้รับจ้างให้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียดอันประกอบด้วยงานสถาปัตยกรรม งานวิศวกรรม โครงสร้าง งานวิศวกรรมไฟฟ้า งานวิศวกรรมสุขาภิบาล งานครุภัณฑ์สำนักงาน และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดให้ผู้ให้บริการจะต้องควบคุม กำกับ ดูแลให้ผู้รับจ้างก่อสร้างปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานและคุณภาพที่กำหนดไว้ ตรวจสอบวัสดุ ฝีมือแรงงาน พิจารณาให้ความเห็นชอบวิธีการและขั้นตอนการก่อสร้าง (method statement) และแบบสำหรับการก่อสร้าง (shop drawings) ของผู้รับจ้างก่อสร้าง ตรวจสอบการขออนุมัติใช้วัสดุและการขอใช้วัสดุเทียบเท่าของผู้รับจ้างก่อสร้างเพื่อเสนอคณะกรรมการตรวจการจ้างพิจารณาเห็นชอบ กรณีที่พบข้อบกพร่องของผิดพลาดใด ๆ ในการก่อสร้าง ให้ผู้ให้บริการแจ้งให้หน่วยงานผู้ว่าจ้างทราบ และต้องดำเนินการให้ผู้รับจ้างแก้ไขข้อบกพร่องโดยด่วน และจะต้องไม่ตรวจสอบรับรองงานที่

ไม่ได้มาตรฐานพร้อมแจ้งเหตุผลสนับสนุน และผู้ให้บริการต้องตรวจและควบคุมงานให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ข้อ 178 รวมถึงกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการตรวจการจ้าง

ในกระบวนการบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มาตรา 100 กำหนดให้การดำเนินการตามสัญญาหรือข้อตกลง ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ เพื่อรับผิดชอบการบริหารสัญญาหรือข้อตกลงและการตรวจรับพัสดุ สำหรับในงานจ้างก่อสร้างจะเรียกคณะกรรมการชุดนี้ว่า “คณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างก่อสร้าง” หรือที่นิยมเรียกขานกันว่า “คณะกรรมการตรวจการจ้าง”

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างเป็นบทบาทที่สำคัญในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ถือว่ามีความยุ่งยากซับซ้อนที่สุดจากขั้นตอนทั้งหมดของกระบวนการจัดหา ซึ่งหากเป็นงานจ้างก่อสร้างที่มีขั้นตอนการดำเนินการเป็นระยะ ๆ อันจำเป็นต้องมีการควบคุมงานอย่างใกล้ชิด หรือมีเงื่อนไขการจ่ายเงินเป็นงวดตามความก้าวหน้าของงาน จะต้องผู้ควบคุมงานซึ่งแต่งตั้งโดยผู้มีอำนาจเพื่อรับผิดชอบในการควบคุมงานก่อสร้างนั้น โดยในการบริหารสัญญาของคณะกรรมการตรวจการจ้างก็จะต้องปฏิบัติงานร่วมกับผู้ควบคุมงานก่อสร้างอย่างใกล้ชิด และหากกรณีเป็นงานจ้างก่อสร้างขนาดใหญ่หรืองานที่มีเทคนิคขั้นตอนทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมที่ละเอียดซับซ้อนในการก่อสร้าง หากหน่วยงานของรัฐใดไม่สามารถควบคุมงานก่อสร้างได้เอง อาจใช้วิธีขอความร่วมมือจากกรมโยธาธิการและผังเมืองหรือหน่วยงานอื่นที่มีหน่วยงานออกแบบหรือควบคุมงานก่อสร้าง หรือสามารถใช้วิธีการจัดหาผู้ควบคุมงานก่อสร้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง มาเป็นผู้ให้บริการควบคุมงานก่อสร้างตามสัญญาจ้างก่อสร้างแทนหน่วยงานก็ได้ และคณะกรรมการตรวจการจ้างก็ต้องปฏิบัติงานร่วมกับผู้ให้บริการควบคุมงานก่อสร้างอย่างใกล้ชิดเช่นกัน โดยหน้าที่ของผู้ควบคุมงานและบทบาทหน้าที่ในการบริหารสัญญาของคณะกรรมการตรวจการจ้างมีดังนี้

1. หน้าที่ของผู้ควบคุมงานจ้างก่อสร้าง ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ข้อ 178 กำหนดให้ผู้ควบคุมงานมีหน้าที่ดังนี้

(1) ตรวจและควบคุมงาน ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือที่ตกลงให้ทำงานจ้างนั้น ๆ ทุกวันให้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียด และข้อกำหนดในสัญญาทุกประการโดยเปลี่ยนแปลง แก้ไขเพิ่มเติม หรือตัดทอนงานจ้างได้ตามที่เห็นสมควร และตามหลักวิชาช่างเพื่อให้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียด และข้อกำหนดในสัญญา ถ้าผู้รับจ้างขัดขืนไม่ปฏิบัติตามก็สั่งให้หยุดงานนั้นเฉพาะส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดแล้วแต่กรณีไว้ก่อน จนกว่าผู้รับจ้างจะปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสั่งและให้รายงานคณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารสัญญาหรือข้อตกลง และการตรวจรับพัสดุที่เป็นงานจ้างก่อสร้างทันที

(2) ในกรณีที่ปรากฏว่าแบบรูปรายการละเอียด หรือข้อกำหนดในสัญญามีข้อความขัดกัน หรือเป็นที่คาดหมายได้ว่าถึงแม้ว่างานนั้นจะได้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียด และข้อกำหนดในสัญญา แต่เมื่อสำเร็จแล้วจะไม่มั่นคงแข็งแรง หรือไม่เป็นไปตามหลักวิชาช่างที่ดีหรือไม่ปลอดภัย ให้สั่งพักงานนั้นไว้ก่อน แล้วรายงานคณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารสัญญาหรือข้อตกลงและการตรวจรับพัสดุที่เป็นงานจ้างก่อสร้างโดยเร็ว

(3) จัดบันทึกสภาพการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างและเหตุการณ์แวดล้อมเป็นรายวัน พร้อมทั้งผลการปฏิบัติงาน หรือการหยุดงานและสาเหตุที่มีการหยุดงานอย่างน้อย 2 ฉบับ เพื่อรายงานให้คณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารสัญญาหรือข้อตกลงและการตรวจรับพัสดุที่เป็นงานจ้างก่อสร้างทราบทุกสัปดาห์ และเก็บรักษาไว้เพื่อมอบให้แก่เจ้าหน้าที่เมื่อเสร็จงานแต่ละงวด โดยถือว่าเป็นเอกสารสำคัญของทางราชการเพื่อประกอบการตรวจสอบของผู้มีหน้าที่การบันทึกการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างให้ระบุรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานและวัสดุที่ใช้ด้วย

(4) ในวันกำหนดเริ่มงานของผู้รับจ้างตามสัญญาและในวันถึงกำหนดส่งมอบงานแต่ละงวด ให้รายงานผลการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างว่าเป็นไปตามสัญญาหรือไม่ ให้คณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารสัญญาหรือข้อตกลงและการตรวจรับพัสดุที่เป็นงานจ้างก่อสร้างทราบภายใน 3 วันทำการ นับแต่วันถึงกำหนดนั้น ๆ

2. บทบาทหน้าที่ในการบริหารสัญญาของคณะกรรมการตรวจการจ้างก่อสร้าง

ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ข้อ 176 กำหนดให้คณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างก่อสร้าง มีหน้าที่ดังนี้

(1) ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ควบคุมงานก่อสร้างของผู้รับจ้างให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร

(2) ตรวจสอบรายงานการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง และเหตุการณ์แวดล้อมที่ผู้ควบคุมงานของหน่วยงานของรัฐรายงาน โดยตรวจสอบกับแบบรูปรายการละเอียดและข้อกำหนดในสัญญา หรือข้อตกลงทุกสัปดาห์ รวมทั้งรับทราบหรือพิจารณาการสั่งหยุดงาน หรือพักงานของผู้ควบคุมงาน แล้วรายงานหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

(3) ให้คณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือกรรมการที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ออกตรวจงานจ้าง ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือที่ตกลงให้ทำงานจ้างนั้น ๆ ตามเวลาที่เหมาะสม และเห็นสมควร และจัดทำบันทึกผลการออกตรวจงานจ้างนั้นไว้เพื่อเป็นหลักฐานด้วย

(4) นอกจากการดำเนินการตาม (1) และ (2) ในกรณีมีข้อสงสัยหรือมีกรณีที่เห็นว่าแบบรูปรายการละเอียดและข้อกำหนดในสัญญาหรือมีข้อตกลงมีข้อความคลาดเคลื่อนเล็กน้อยหรือไม่เป็นไปตามหลักวิชาการข้างให้มีอำนาจสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติม หรือตัดทอนงานจ้างได้ตามที่ เห็นสมควร และตามหลักวิชาการข้าง เพื่อให้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียด

(5) โดยปกติให้ตรวจผลงานที่ผู้รับจ้างส่งมอบภายใน 3 วันทำการ นับแต่วันที่ประธานกรรมการ ได้รับทราบการส่งมอบงาน และให้ทำการตรวจรับให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วที่สุด (ปัจจุบันมีข้อกำหนดสำหรับระยะเวลาในการตรวจรับพัสดุ ตามหนังสือคณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างฯ ที่ กค (กวจ) 0405.4/ว 681 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2568)

(6) เมื่อตรวจเห็นว่าเป็นการถูกต้องครบถ้วนเป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียดและข้อกำหนดในสัญญาหรือข้อตกลงแล้ว ให้ถือว่าผู้รับจ้างส่งมอบงานครบถ้วนตั้งแต่วันที่ผู้รับจ้างส่งงานจ้างนั้น และให้ทำใบรับรองผลการปฏิบัติงานทั้งหมดหรือเฉพาะงวด แล้วแต่กรณี โดยลงชื่อไว้เป็นหลักฐานอย่างน้อย 2 ฉบับ มอบให้แก่ผู้รับจ้าง 1 ฉบับ และเจ้าหน้าที่ 1 ฉบับ เพื่อทำการเบิกจ่ายเงิน ตามระเบียบว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินของหน่วยงานของรัฐ และรายงานให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐทราบ

ในกรณีที่คณะกรรมการตรวจรับพัสดุเห็นว่าผลงานที่ส่งมอบทั้งหมดหรืองวดใดก็ตามไม่เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียดและข้อกำหนดในสัญญาหรือข้อตกลง ให้รายงานหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ ผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่เพื่อทราบหรือสั่งการ แล้วแต่กรณี

(7) ในกรณีที่กรรมการตรวจรับพัสดุบางคนไม่ยอมรับงานโดยทำความเห็นแย้งไว้ ให้เสนอหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเพื่อพิจารณาสั่งการ ถ้าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐสั่งการให้ตรวจรับงานจ้างนั้นไว้ จึงดำเนินการตาม (6)

3. บทบาทหน้าที่ในการบริหารสัญญาของคณะกรรมการตรวจการจ้างออกแบบหรือควบคุมงานก่อสร้าง ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ข้อ 180 กำหนดให้คณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างออกแบบหรือควบคุมงานก่อสร้าง มีหน้าที่ดังนี้

- (1) ตรวจให้ถูกต้องตามที่ระบุไว้ในสัญญาหรือข้อตกลง
- (2) ตรวจรับงาน ณ ที่ทำการของผู้ว่าจ้าง หรือสถานที่ซึ่งกำหนดไว้ในสัญญาหรือข้อตกลง
- (3) โดยปกติให้ตรวจรับงานในวันที่ผู้ให้บริการนำผลงานมาส่ง และให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วที่สุด
- (4) ในกรณีที่ผลงานบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามความประสงค์ของหน่วยงานของรัฐอันเนื่องมาจากไม่ได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการทางสถาปัตยกรรม และหรือวิศวกรรม ต้องรีบแจ้งให้ผู้ให้บริการดำเนินการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อยโดยเร็ว
- (5) เมื่อตรวจถูกต้องและครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือข้อตกลงแล้ว ให้รับงานไว้และถือว่าผู้ให้บริการได้ส่งมอบงานถูกต้องครบถ้วนตั้งแต่วันที่ผู้ให้บริการนำผลงานมาส่งแล้วมอบแก่เจ้าหน้าที่พร้อมกับทำใบตรวจรับ โดยลงชื่อไว้เป็นหลักฐานอย่างน้อย 2 ฉบับ มอบแก่ผู้ให้บริการ 1 ฉบับ และเจ้าหน้าที่ 1 ฉบับ เพื่อทำการเบิกจ่ายเงินตามระเบียบว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินของหน่วยงานของรัฐ และรายงานให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐทราบ

ในกรณีที่เห็นว่าผลงานที่ส่งมอบทั้งหมดหรืองวดใดก็ตามไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในสัญญาหรือข้อตกลง มีอำนาจสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม หรือตัดทอนซึ่งงานตามสัญญา หากคู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามมีอำนาจที่จะสั่งให้หยุดงานนั้นชั่วคราวได้ หรือให้รายงานหัวหน้าหน่วยงานของรัฐผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่เพื่อทราบ หรือสั่งการ แล้วแต่กรณี

(6) ในกรณีกรรมการตรวจรับพัสดุบางคนไม่ยอมรับงาน ให้กรรมการดังกล่าวทำความเข้าใจความเห็นแย้งไว้ แล้วให้เสนอหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเพื่อพิจารณาสั่งการ ถ้าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐสั่งการให้รับผลงานนั้นไว้จึงดำเนินการตาม (5)

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจการจ้าง

คณะกรรมการตรวจการจ้างมีหน้าที่โดยตรงในการบริหารสัญญา แต่การจัดทำสัญญาจ้างก่อสร้างและการกำหนดข้อตกลงและรายละเอียดประกอบสัญญาเป็นกระบวนการที่จัดทำขึ้นก่อน ส่วนขั้นตอนในการบริหารสัญญาเป็นเรื่องที่ดำเนินการหลังจากการลงนามในสัญญาแล้ว ดังนั้นตลอดระยะเวลาในการดำเนินการก่อสร้างของผู้รับจ้างจึงเป็นเรื่องปกติที่จะต้องมีการปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลงรายละเอียดและวิธีการให้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่และตามสถานการณ์จริง การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างของคณะกรรมการตรวจการจ้างจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญว่าจะส่งผลทำให้การจัดหาพัสดุของหน่วยงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งหลักการทั่วไปของการบริหารสัญญาย่อมเป็นไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ แต่การรักษาผลประโยชน์ของรัฐนั้นก็ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาลโดยไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้รับจ้างด้วย ซึ่งในบางครั้งการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจการจ้างก็อาจส่งผลให้เกิดปัญหาข้อพิพาทขึ้น จากกรณีศึกษาคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดเกี่ยวกับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างภาครัฐ (จิตติพงศ์ โตรณะคุณ, 2566) พบว่ามูลเหตุของข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในระหว่างระยะเวลาการบริหารสัญญา ที่ทำให้เกิดการฟ้องร้องกันส่วนใหญ่ เช่น กรณีค่าปรับส่งมอบงานล่าช้า, การบอกเลิกสัญญา, พื้นที่ก่อนส่งมอบมีปัญหา, การแก้ไขงานระหว่างก่อสร้าง, ผู้รับจ้างขอขยายเวลาปฏิบัติงานตามสัญญา หรือเหตุสุดวิสัย เป็นต้น กรณีต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการบริหารสัญญาที่คณะกรรมการตรวจการจ้างมีหน้าที่ในการเข้าไปควบคุมกำกับ และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดังนั้นการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจการจ้างจึงควรแต่งตั้งจากผู้มีความชำนาญการหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการก่อสร้างด้านนั้น ๆ เข้าร่วมเป็นกรรมการ โดยระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กำหนดให้คณะกรรมการประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอย่างน้อย 2 คน ซึ่งแต่งตั้งจากข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานของรัฐ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐที่เรียกชื่ออย่างอื่น โดยให้คำนึงถึงลักษณะหน้าที่และ

ความรับผิดชอบของผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นสำคัญ ในกรณีจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์ของหน่วยงานของรัฐ จะแต่งตั้งบุคคลอื่นมาเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วยก็ได้ และในการประชุมของคณะกรรมการจะต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด โดยให้ประธานกรรมการและกรรมการแต่ละคนมีเสียงหนึ่งในการลงมติ และประธานกรรมการจะต้องอยู่ด้วยทุกครั้งในการประชุม หากประธานกรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐแต่งตั้งประธานกรรมการคนใหม่เป็นประธานกรรมการแทน มติของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุให้ถือมติเอกฉันท์ ส่วนในกรณีกรรมการตรวจรับการจ้างผู้ใดไม่ยอมรับงาน ให้กรรมการคนดังกล่าวทำความเห็นแย้งไว้ แล้วให้เสนอหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเพื่อพิจารณาสั่งการ ถ้าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐสั่งการให้รับผลงานนั้นไว้จึงให้ถือว่าผู้รับจ้างหรือผู้ให้บริการส่งมอบงานครบถ้วนตั้งแต่วันที่ส่งงานจ้างนั้น

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของคู่สัญญา และข้อตกลงตามสัญญาจ้างก่อสร้างที่แสดงถึงความยินยอมในการปฏิบัติตามสัญญาของฝ่ายผู้รับจ้าง จะเห็นได้ชัดว่าคู่สัญญาฝ่ายรัฐซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างจะมีเอกสิทธิ์ในการบริหารสัญญาเหนือกว่าผู้รับจ้าง โดยจะมีคณะกรรมการตรวจการจ้างซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานของรัฐให้เป็นผู้บริหารสัญญาหรือข้อตกลงและตรวจรับงานจ้างแทนหน่วยงาน ตามมาตรา 100 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เช่นนี้คณะกรรมการตรวจการจ้างจึงไม่ใช่คู่สัญญากับผู้รับจ้างที่จะกระทำการใดอันเป็นการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ของผู้รับจ้างตามสัญญาได้ ด้วยเหตุนี้ผู้รับจ้างจึงไม่อาจฟ้องคณะกรรมการตรวจการจ้างเป็นคู่กรณีต่อศาลปกครองได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 180/2563)

ดังนั้น ความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจการจ้างซึ่งเป็นผู้บริหารสัญญาฝ่ายรัฐ จึงเกิดขึ้นได้เพียงกรณีการปฏิบัติไม่ถูกต้องจนทำให้หน่วยงานของรัฐเสียหาย หรือจากกรณีมีการกระทำทุจริตเท่านั้น ซึ่งการทุจริตในที่นี้หมายถึงการปฏิบัติหรือละเว้นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ปรากฏตามรายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการทุจริตจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (ศกรินทร์ นิธิรัตน์ และคณะ, 2566) พบว่ากระบวนการระหว่างการจัดซื้อจัดจ้างที่มีลักษณะของการทุจริต ได้แก่ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันกับผู้รับจ้างหรือมีส่วนได้เสียในสัญญา การดำเนินการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง การเบิกจ่ายเงินล่าช้าเพื่อหวังเงินทอน การจัดทำเอกสารสัญญาเป็นเท็จหรือการแก้ไขสัญญาทำให้รัฐเสียเปรียบ กรณี

การควบคุมงานไม่ถูกต้องหรือตรวจรับงานเท็จโดยไม่เป็นไปตามแบบหรือไม่ได้มาตรฐาน เป็นต้น หากกล่าวเฉพาะในส่วนของคดีพิพาทที่เป็นความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจการจ้างเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นผู้ตรวจรับและเป็นผู้บริหารสัญญาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ ได้แก่ กรณีการตรวจรับงานไม่เป็นไปตามแบบหรือไม่ได้มาตรฐานและทำให้รัฐเสียหาย, การตรวจรับงานโดยไม่ได้มีการดำเนินการตรวจรับจริง หรือแม้แต่การตรวจรับงานจ้างที่ไม่ได้มีการจัดจ้างขึ้นจริงโดยมีการจัดทำเอกสารเบิกจ่ายเป็นเท็จ เป็นต้น

และเมื่อพิจารณาคดีพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการของศาลปกครองในหลายคดียังพบข้อเท็จจริงว่ากรรมการตรวจการจ้างบางรายอาจไม่ได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นในการทุจริต แต่ได้ลงนามในการตรวจรับงานเพราะเห็นว่าประธานกรรมการและกรรมการตรวจการจ้างคนอื่น ๆ ได้ลงนามกันไปแล้ว ทำให้เกิดความเกรงกลัวและไม่ต้องการมีเรื่องขัดแย้งกันเพราะตนยังคงต้องปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกันต่อไปอีก จึงไม่กล้าปฏิเสธการลงนามและไม่กล้าทำความเห็นแย้ง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 1291/1560) ซึ่งเป็นเหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนส่วนใหญ่พยายามปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงไม่ยอมเข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการตรวจการจ้าง

บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้เขียนได้รับความกรุณาให้เผยแพร่บทสัมภาษณ์จากท่านมณฑิร เจริญผล ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ เพื่อขอทราบความเห็นเกี่ยวกับหลักทั่วไปในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างภาครัฐ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจการจ้าง เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 โดยนายสุรนนท์ ชัดียนนท์ ผู้สัมภาษณ์ ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง เพื่อให้การจัดหาพัสดุของหน่วยงานของรัฐบรรลุตามวัตถุประสงค์ ควรปฏิบัติอย่างไร

ก่อนอื่นต้องขอทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “วัตถุประสงค์ของการจัดหาพัสดุ” ซึ่งเราทราบกันดีว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากความต้องการในการใช้พัสดุของหน่วยงานผู้จัดหา ในส่วนคำนิยามของคำว่า “พัสดุ” จะมีความหมายครอบคลุมถึงสินค้า งานบริการ งานก่อสร้าง งานจ้างที่ปรึกษาและงานจ้างออกแบบหรือควบคุมงานก่อสร้าง รวมทั้งการดำเนินการอื่นตามที่

กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งเป็นการให้ความหมายที่ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการจัดหา ส่วนนิยามของคำว่า “การจัดซื้อจัดจ้าง” หมายถึงการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพัสดุนั้นเอง ไม่ว่าจะโดยการซื้อ การจ้าง การเช่า การแลกเปลี่ยน หรือโดยนิติกรรมอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แล้วหากจะพิจารณาว่าการจัดหาพัสดุของหน่วยงานของรัฐบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่นั้น จะหมายถึงความมีประสิทธิภาพในกระบวนการจัดหาพัสดุให้ได้ตรงตามความต้องการของหน่วยงานผู้จัดหา และยังหมายถึงความคุ้มค่าในการใช้ประโยชน์จากพัสดุที่จัดหา ซึ่งเป็นเรื่องของการบริหารพัสดুর่วมอยู่ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างฯ พ.ศ. 2560 ที่ระบุไว้ในมาตรา 8

โดยความหมายของคำว่า “การบริหารพัสดุ” หมายถึง การเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การตรวจสอบ การบำรุงรักษา และการจำหน่ายพัสดุ จะเห็นได้ว่าการบริหารพัสดุเป็นเรื่องของกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการจัดหาพัสดุมาแล้ว ส่วนกระบวนการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างนั้น เป็นขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ในช่วงภายหลังการลงนามในสัญญาไปจนถึงการส่งมอบงานงวดสุดท้าย ซึ่งเป็นกระบวนการควบคุมกำกับเพื่อให้ผู้รับจ้างดำเนินการก่อสร้างและส่งมอบงานก่อสร้างที่มีคุณลักษณะ ปริมาณงาน ตรงตามข้อตกลงที่กำหนดในสัญญา รวมถึงให้มีการดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้หน่วยงานได้รับพัสดุที่ตรงตามความต้องการที่จัดหา ซึ่งในขั้นตอนการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างนี้ ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างโดยตรง ตามมาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างฯ พ.ศ. 2560

ดังนั้นหากพิจารณาถึงการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างเพื่อให้การจัดหาพัสดุของหน่วยงานของรัฐบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงหมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของหน่วยงานในการตรวจรับงานจ้างและควบคุมกำกับให้ผู้รับจ้างดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จเป็นไปตามรายละเอียดและข้อตกลงตามสัญญาและตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งคณะกรรมการตรวจการจ้างจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนดตามสัญญาโดยเคร่งครัด

และเนื่องจากงานก่อสร้างเป็นงานที่จะต้องมีการควบคุมการดำเนินการของผู้รับจ้างในแต่ละขั้นตอนอย่างใกล้ชิด การที่จะกำกับหรือควบคุมการทำงานของผู้รับจ้างเพื่อให้ส่งมอบงานก่อสร้างครบถ้วนเป็นไปตามสัญญานั้น จึงจำเป็นต้องมีผู้ควบคุมงาน ทั้งที่เป็นผู้ควบคุมงานของฝ่ายผู้รับจ้างเองและโดยเฉพาะผู้ควบคุมงานที่เป็นของฝ่ายผู้ว่าจ้าง เพื่อมาทำหน้าที่กำกับและควบคุมการปฏิบัติการก่อสร้างในแต่ละขั้นตอนของผู้รับจ้างให้เป็นไปตามหลักวิชาช่างและ

เป็นไปตามแบบรูปรายการ โดยคณะกรรมการตรวจการจ้างก็จะมีหน้าที่ในการตรวจสอบรายงานของผู้ควบคุมงานที่จัดทำขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งประกอบด้วยรายงานบันทึกเหตุการณ์แวดล้อม รายงานบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างและวัสดุที่ใช้ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการตรวจรับและในกรณีที่มีการพิจารณาการงดหรือลดค่าปรับ หรือการขยายระยะเวลา หรือการพิจารณาแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดหรือตัดทอนงานตามสัญญา และมีหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยกรณีแบบรูปรายการละเอียดผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนไปจากหลักการทางวิศวกรรมหรือทางเทคนิค ซึ่งหากคณะกรรมการตรวจการจ้างเห็นว่าแบบรูปรายการและข้อกำหนดตามสัญญามีความคลาดเคลื่อนเล็กน้อย หรือไม่เป็นไปตามหลักวิชาช่าง ก็สามารถสั่งให้ผู้รับจ้างเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมหรือตัดทอนงานจ้างได้ตามที่เห็นสมควรและตามหลักวิชาช่าง

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างดังกล่าวก็เพื่อควบคุมกำกับให้ผู้รับจ้างดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จและเป็นไปตามรายละเอียดและข้อตกลงตามสัญญา แต่หากกรณีผู้รับจ้างไม่สามารถส่งมอบงานให้เป็นไปตามสัญญาได้ โดยไม่ได้เกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือไม่ได้เป็นเหตุที่เกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายผู้ว่าจ้าง คณะกรรมการตรวจการจ้างจะต้องพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการคิดค่าปรับหรือการพิจารณาเสนอให้มีการบอกเลิกสัญญา ซึ่งต่อมาอาจจะต้องมีการริบหลักประกันตามสัญญา หรือการเรียกค่าเสียหายจากผู้รับจ้างกรณีที่หน่วยงานดำเนินการหาผู้รับจ้างรายใหม่เพื่อมาดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จ กรณีดังกล่าวทำให้มีความเป็นไปได้สูงที่จะเกิดเป็นประเด็นข้อพิพาทกันขึ้น ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีของคณะกรรมการตรวจการจ้างในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง จึงควรยึดตามกฎหมาย ระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง และต้องให้ความสำคัญกับการตรวจรับงานให้ถูกต้องและครบถ้วนเป็นไปตามข้อกำหนดตามสัญญา เพื่อรักษาประโยชน์ของหน่วยงานและเพื่อให้การจัดหาพัสดุของหน่วยงานของรัฐบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยไม่เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้รับจ้างโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันก็จะต้องให้ความเป็นธรรมกับฝ่ายผู้รับจ้างด้วย

2. ขอทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง รวมถึงขอทราบสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการก่อสร้างที่ทำให้การจัดหาพัสดุไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และรัฐมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

ตามสัญญาจ้างก่อสร้างระหว่างหน่วยงานของรัฐกับฝ่ายเอกชนผู้รับจ้าง คู่สัญญาต่างก็มีความต้องการและเป้าหมายที่แตกต่างกัน หน่วยงานของรัฐต้องการพัสดุหรือสิ่งก่อสร้างที่มีคุณลักษณะตรงตามความต้องการ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของการจัดหา ส่วนผู้รับจ้างก็ย่อมต้องการกำไรจากงานที่ทำ จึงเป็นเรื่องปกติทั่วไปที่ผู้รับจ้างจะต้องมีการควบคุมต้นทุนค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างให้ได้มากที่สุด หน้าที่ความรับผิดชอบในการรักษาสภาพประโยชน์ให้กับหน่วยงานสำหรับงานจ้างก่อสร้างจึงเป็นของผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการตรวจการจ้างซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารสัญญา และต้องยอมรับว่าปัญหาและอุปสรรคในระหว่างการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นเรื่องปกติที่ย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งคณะกรรมการตรวจการจ้างมีหน้าที่ในการแก้ปัญหาเหล่านั้นภายใต้ข้อกำหนดของสัญญาและแนวทางตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

และหากจะแยกพิจารณาเฉพาะปัญหาหรืออุปสรรคในขั้นตอนการบริหารสัญญา โดยยังไม่กล่าวถึงผลกระทบที่สืบเนื่องมาจากปัญหาการฮั้วประมูล การขายงานหรือการจ้างช่วง หรือการปั่นราคา หรือเหตุอื่นๆ ซึ่งก็ล้วนเป็นสาเหตุที่อาจส่งผลทำให้ผู้รับจ้างไม่สามารถส่งมอบงานให้เป็นไปสอดคล้องตามสัญญาหรือทำงานไม่แล้วเสร็จจนอาจทำให้มีการทำงานได้เช่นกัน เราอาจกล่าวได้ว่าปัญหาหรืออุปสรรคในขั้นตอนการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง คือ เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารสัญญาจ้าง จนอาจส่งผลทำให้มีการส่งมอบงานไม่เป็นไปตามสัญญาหรือไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดหา ซึ่งปัญหาหลักๆ ได้แก่ ปัญหาการส่งมอบงานล่าช้า ปัญหาที่ทำให้การก่อสร้างไม่เป็นไปตามข้อตกลงตามสัญญา ปัญหาผู้รับจ้างทิ้งงาน และปัญหาที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย

หรือถ้าจะกล่าวให้เข้าใจโดยตรงไปตรงมาคือ ในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างนั้น หากไม่มีปัญหาการทิ้งงาน ไม่มีปัญหาการส่งมอบงานล่าช้า ไม่มีปัญหาการก่อสร้างไม่เป็นไปตามข้อตกลงตามสัญญา และไม่มีปัญหาที่เกิดจากเหตุสุดวิสัยแล้ว หน่วยงานของรัฐย่อมจะได้รับมอบพัสดุหรือสิ่งก่อสร้างที่ตรงตามความต้องการ

ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างนั้นสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น สาเหตุจากความไม่ครบถ้วนหรือความไม่ชัดเจนในการกำหนดรายละเอียดงาน ขอบเขตงาน (TOR) คุณลักษณะวัสดุ มีการออกแบบที่ผิดพลาดหรือไม่สอดคล้องกับกฎหมายควบคุมการก่อสร้างอาคารหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้เกิดการตีความที่แตกต่างกันหรือเกิดการโต้แย้งจนนำไปสู่การแก้ไขแบบบูรณาการในระหว่างก่อสร้างหรืออาจนำไปสู่ข้อพิพาททางกฎหมาย หรือสาเหตุจากความล่าช้าในการขออนุมัติหรือ

ขออนุญาตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง เช่น การขออนุมัติแบบหรือการขออนุมัติใช้วัสดุ หรือขั้นตอนการแก้ไขสัญญาที่ล่าช้า หรือมีการเบิกจ่ายเงินค่าจ้างล่าช้า หรือการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างให้ผู้รับจ้างไม่เป็นไปตามกำหนด ผู้รับจ้างขาดสภาพคล่องทางการเงิน ขาดแคลนแรงงาน ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ทำให้การประสานงานขาดประสิทธิภาพ หรือแม้แต่ฝ่ายคณะกรรมการตรวจการจ้างเองที่อาจขาดความรู้ความชำนาญในการตัดสินใจและการบริหารสัญญา รวมไปถึงปัญหาที่เกิดจากการมีเจตนาปฏิบัติหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับผู้รับจ้างและทำให้รัฐเสียหาย และนอกจากนั้นอาจมีสาเหตุมาจากเหตุสุดวิสัยซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยธรรมชาติ โรคระบาด ภาวะเศรษฐกิจ หรือเหตุการณ์ทางการเมือง เป็นต้น

จะสังเกตได้ว่าสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างที่กล่าวมาข้างต้น มีทั้งที่เกิดจากผู้รับจ้างและที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างหรือผู้ควบคุมงานของฝ่ายผู้ว่าจ้างเอง ซึ่งมีทั้งปัจจัยที่สามารถควบคุมได้และไม่สามารถควบคุมได้ โดยที่ผ่านมารัฐก็มีความพยายามในการกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวเหล่านี้มาโดยตลอด แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วเราไม่สามารถไปบังคับให้ผู้รับจ้างต้องทำงานให้แล้วเสร็จตามสัญญาได้ กรณีที่มีการทิ้งงานหรือมีการส่งมอบงานล่าช้าจึงถือเป็นปัญหาที่เราไม่อาจควบคุมได้ แต่อย่างไรก็ตาม รัฐก็ได้มีการกำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมายและกำหนดเป็นเงื่อนไขตามสัญญา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นการป้องกันโดยอ้อมเท่าที่จะสามารถทำได้ เช่น การจ่ายเงินค่าจ้างล่วงหน้าเพื่อให้ผู้รับจ้างใช้เงินค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานตามสัญญา การแบ่งงวดงานตามปริมาณงานที่ทำเสร็จ การกำหนดให้ผู้รับจ้างจัดหาแรงงานและวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ชนิดดีเพื่อใช้ในการจ้างตามสัญญา กำหนดให้ผู้รับจ้างจะต้องมีผู้ควบคุมงานก่อสร้างซึ่งทำงานเต็มเวลา และมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร และให้มีการจัดทำบัญชีรายชื้อช่างที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง หรือที่มีวุฒิการศึกษาในแต่ละสาขาวิชา แสดงต่อคณะกรรมการตรวจรับงานจ้างหรือผู้ควบคุมงานก่อนเริ่มลงมือทำงาน นอกจากนั้นยังมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้รับจ้าง ที่จะต้องเป็นผู้ที่เคยมีผลงานการก่อสร้างประเภทเดียวกันมาแล้ว การกำหนดให้มีหลักประกันผลงาน รวมไปถึงเงื่อนไขการจ่ายค่าจ้างและการจัดให้มีประกันภัยให้แก่ลูกจ้าง เป็นต้น

และในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างก็เช่นกัน มีมาตรการทางกฎหมาย กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้มีความชำนาญการหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่

เกี่ยวข้องกับงานจ้างนั้น และกำหนดแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการตรวจการจ้างให้ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ควบคุมงานก่อสร้างของฝ่ายผู้รับจ้าง ตรวจสอบรายงานการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างที่ผู้ควบคุมงานจัดทำขึ้นทุกสัปดาห์ โดยตรวจสอบกับแบบรูปรายการและข้อกำหนดในสัญญา และให้ลงพื้นที่ตรวจงานจ้าง ณ สถานที่ก่อสร้างตามที่เห็นสมควร

ส่วนมาตรการในการป้องกันการปฏิบัติหน้าที่ที่มีลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้รับจ้าง ปัจจุบันมีการกำหนดให้มีการเปิดเผยรายละเอียดของกระบวนการจัดหาให้ประชาชนเข้าถึงเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และนอกจากนั้นยังมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสังเกตการณ์ในขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใด ซึ่งถือว่าแนวทางการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับที่สุดในการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ

ตามที่กล่าวมานี้เป็นมาตรการโดยภาพรวมเบื้องต้น ในการป้องกันปัญหาอุปสรรคในการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง ซึ่งท้ายที่สุดแล้วยังคงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายผู้รับจ้างและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดหาพัสดุของหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์

3. ขอทราบถึงขอบเขตความรับผิดชอบของผู้รับจ้างและคณะกรรมการตรวจการจ้างในกระบวนการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง โดยขอให้ท่านโปรดกรณายกตัวอย่างความรับผิดชอบเหตุการณ์แผ่นดินไหว และทำให้เกิดเหตุการณ์อาคารที่กำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้างพังถล่มได้รับความเสียหาย

ตามหลักการทั่วไปของสัญญาคือคู่สัญญามีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกัน ฝ่ายผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ในการชำระราคาก่อสร้าง ส่วนฝ่ายผู้รับจ้างมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สิน ในที่นี้คือการดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามข้อตกลงตามสัญญาเพื่อส่งมอบให้กับผู้ว่าจ้างตามเงื่อนไขที่กำหนด ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในระหว่างกระบวนการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างจะเกิดขึ้นในกรณีมีความเสียหายหรือความชำรุดบกพร่องของสิ่งก่อสร้างในระหว่างการก่อสร้าง ซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้รับจ้างที่จะต้องแก้ไขหรือก่อสร้างใหม่ให้แล้วเสร็จตามสัญญา นอกจากนั้นหากมีการส่งมอบงานที่ล่าช้าหรือเกินกว่าระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ในสัญญา ผู้ว่าจ้างมีสิทธิเรียกค่าปรับในการส่งมอบงานล่าช้าจากฝ่ายผู้รับจ้างได้ หรือหากกรณีผู้รับจ้างทิ้งงานหรือไม่ดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จ ผู้ว่าจ้างก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายจากผู้รับจ้างได้ โดยรวมแล้วความรับผิดชอบของฝ่ายผู้รับจ้างส่วนใหญ่จะเป็นความรับผิดชอบตามสัญญาซึ่งเป็นการตกลงยินยอมร่วมกันมาตั้งแต่ต้น

และนอกจากความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งประกอบไปด้วยความผิดทางวินัยและทางละเมิดแล้ว หากจะพิจารณาเฉพาะความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจการจ้างในกระบวนการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง ควรพิจารณาทั้งส่วนของความผิดและความรับผิดชอบคู่กันไป ซึ่งในอดีตเคยมีระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยวินัยทางงบประมาณและการคลัง ที่ระบุพฤติกรรมที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการพัสดุไว้โดยละเอียด เช่น ความผิดในกรณีการแบ่งซื้อแบ่งจ้าง ความผิดในการกำหนดคุณสมบัติในการจัดหาที่มีผลเป็นการกีดกันหรือเอื้อประโยชน์ให้ผู้ขายหรือผู้รับจ้างรายใดรายหนึ่ง ความผิดในกรณีไม่เผยแพร่ข่าวการประกาศจัดหา ความผิดในกรณีการพิจารณาผลการจัดหาไม่ถูกต้อง ความผิดในกรณีการควบคุมงานและการตรวจการจ้างโดยมิชอบ เป็นต้น แต่ปัจจุบันมีบทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างฯ พ.ศ. 2560 มาตรา 120 วางหลักไว้ว่า ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่หรือเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุฯ โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุฯ โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และหากผู้ใดเป็นผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดตามที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 151 และมาตรา 157

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบความผิดตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างฯ พ.ศ. 2560 มาตรา 120 ในการบริหารสัญญาของคณะกรรมการตรวจการจ้าง จะพบว่าเกิดขึ้นได้จาก 2 กรณี คือ กรณีมีการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและทำให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงาน และกรณีการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต เช่น กรณีการตรวจรับงานที่ไม่เป็นไปตามแบบรูปรายการหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานการก่อสร้างทำให้รัฐเสียหาย, การแก้ไขสัญญาทำให้รัฐเสียเปรียบ, การงดหรือลดค่าปรับหรือขยายระยะเวลาโดยมิชอบ, การประวิงเวลาในการอนุญาตหรืออนุมัติหรือการสั่งหยุดงานเพื่อประวิงเวลาโดยเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้รับจ้าง, การตรวจรับงานโดยไม่ได้มีการดำเนินการตรวจรับจริงและทำให้รัฐเกิดความเสียหาย, หรือการตรวจรับงานจ้างที่ไม่ได้มีการก่อสร้างกันขึ้นจริงซึ่งอาจมีการจัดทำเอกสารการตรวจรับและเบิกจ่ายเป็นเท็จจนทำให้รัฐเสียหาย เป็นต้น

ดังนั้น ขอบเขตความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจการจ้างในการปฏิบัติหน้าที่ จึงต้องพิจารณาให้ครบองค์ประกอบ ว่าเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบจนเกิดความเสียหายแก่หน่วยงานหรือไม่ หรือเป็นการกระทำโดยทุจริตหรือไม่ ตัวอย่างเช่น หากกรณีมีการลงนามตรวจรับงานโดยผู้ลงนามไม่ได้ไปดำเนินการตามขั้นตอนการตรวจรับงานจริง แต่หากผู้รับจ้างส่งมอบงานถูกต้องครบถ้วนตามสัญญาแล้ว กรณีเช่นนี้ก็จะถือว่าไม่ครบองค์ประกอบความรับผิดชอบ เพราะหน่วยงานของรัฐไม่เกิดความเสียหาย เป็นต้น

จึงกล่าวได้ว่า หากคณะกรรมการตรวจการจ้างมีการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกฎหมาย และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน โดยไม่มีการทุจริตหรือไม่มีเจตนาเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้รับจ้างแล้ว คณะกรรมการตรวจการจ้างก็จะไม่มีความรับผิดชอบเกิดขึ้น ตามหลัก “ไม่มีความรับผิด ถ้าปราศจากความผิด”

ขอยกตัวอย่างกรณีโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (แห่งใหม่) พร้อมสิ่งก่อสร้างประกอบ ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่นอกจากจะต้องจ้างบริษัทผู้ออกแบบมาออกแบบให้เป็นไปตามหลักสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมแล้ว ในขั้นตอนการก่อสร้างซึ่งมีรายละเอียดทางด้านเทคนิคที่ต้องอาศัยหลักวิชาช่าง และต้องมีการควบคุมการก่อสร้างและตรวจสอบวัสดุที่ผู้รับจ้างนำมาใช้อย่างใกล้ชิด จึงจำเป็นต้องจัดหาผู้ให้บริการควบคุมงานก่อสร้างที่มีความเชี่ยวชาญมาควบคุมงานก่อสร้างแทนหน่วยงานผู้ว่าจ้าง เพื่อให้การก่อสร้างเป็นไปตามสัญญาและถูกต้องตามหลักวิชาการและมาตรฐานด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ให้บริการจะต้องเริ่มปฏิบัติหน้าที่ควบคุมงานก่อสร้างตั้งแต่วันที่ผู้รับจ้างเริ่มปฏิบัติงาน จนกว่างานตามสัญญาจ้างก่อสร้างจะแล้วเสร็จ หากปรากฏว่าผู้รับจ้างดำเนินการก่อสร้างไม่ถูกต้องตามรายละเอียดที่ระบุไว้ในสัญญา จะเป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการควบคุมงานที่จะต้องสั่งให้ผู้รับจ้างดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้อง และเป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้รับจ้างที่จะต้องแก้ไขหรือก่อสร้างใหม่ให้แล้วเสร็จตามสัญญา และหากกรณีพบว่าแบบรูปรายการละเอียดมีข้อผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อน ผู้รับจ้างต้องสอบถามหรือปรึกษาผู้ควบคุมงาน และผู้ควบคุมงานจะต้องนำไปขอความเห็นจากผู้ออกแบบ เพื่อให้ผู้ออกแบบปรับแก้ไขแบบพร้อมลงนามรับรอง

โดยข้อเท็จจริงแล้วอาคารสิ่งก่อสร้างที่ยังไม่ดำเนินการส่งมอบและตรวจรับงานงวดสุดท้ายให้แล้วเสร็จ จะอยู่ในความครอบครองของผู้รับจ้าง ซึ่งผู้รับจ้างมีหน้าที่ดูแลรักษาส่งมอบให้แล้วเสร็จในสภาพที่สมบูรณ์มิให้สูญหายหรือถูกทำลายเพื่อเตรียมพร้อมในการส่งมอบให้กับผู้ว่าจ้าง หากมีส่วนใดที่เกิดความชำรุดบกพร่องหรือมีการก่อสร้างที่ไม่เป็นไปตาม

สัญญา ผู้รับจ้างย่อมจะต้องดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จก่อนที่จะนำไปส่งมอบ ส่วนของคณะกรรมการตรวจการจ้างซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนหน่วยงานของรัฐในการบริหารสัญญาและตรวจรับงานจ้าง จะต้องตรวจสอบว่างานก่อสร้างที่ผู้รับจ้างนำมาส่งมอบมีความถูกต้องครบถ้วนเป็นไปตามข้อตกลงตามสัญญาหรือไม่ หากผู้รับจ้างดำเนินการก่อสร้างไม่แล้วเสร็จหรือมีการก่อสร้างส่วนหนึ่งส่วนใดที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดตามสัญญา คณะกรรมการตรวจการจ้างก็ไม่อาจตรวจรับงานและหน่วยงานของรัฐก็ไม่สามารถเบิกจ่ายเงินค่าจ้างให้กับผู้รับจ้างได้

ดังนั้น จากกรณีเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวและเกิดเหตุการณ์อาคารสิ่งก่อสร้างที่กำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้างพังถล่มได้รับความเสียหาย จึงมีคู่สัญญาของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ 3 ฝ่าย ได้แก่ กลุ่มบริษัทผู้รับจ้าง บริษัทผู้ออกแบบ และกลุ่มบริษัทผู้ให้บริการควบคุมงาน ซึ่งจะต้องมีการพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าสาเหตุที่ทำให้สิ่งก่อสร้างที่กำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้างนั้น พังถล่มลงมาจากสาเหตุใด ซึ่งในเบื้องต้นมีการตั้งข้อสันนิษฐานไว้หลายสาเหตุ เช่น อาจเกิดจากเหตุสุดิวสัย หรือเกิดจากคุณภาพของวัสดุที่นำมาใช้ หรือเกิดจากขั้นตอนวิธีการในการก่อสร้าง หรือเกิดจากการออกแบบ เมื่อหากผ่านการพิสูจน์ทราบสาเหตุโดยแน่ชัดแล้ว จึงจะนำไปสู่การวินิจฉัยว่าใครคือฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องและจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือมีพฤติการณ์ใดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยหรือไม่ ซึ่งแต่ละฝ่ายย่อมต้องมีการต่อสู้กันทางคดีในชั้นศาลโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อจะพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือพิสูจน์ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายตน

และจากกรณีที่เกิดขึ้นพบว่าเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ขึ้นในวงกว้าง สังคมมีการตั้งคำถามและตัดสินไปพร้อม ๆ กัน ว่าคณะกรรมการตรวจการจ้างมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสังคมได้ตัดสินไปแล้วว่ามีการทุจริตคอร์รัปชัน มีการเรียกรับสินบนทำให้วัสดุที่นำมาก่อสร้างไม่ได้คุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินแต่กลับมีการกระทำทุจริตเสียเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจได้ เพราะหากกรณีหน่วยงานใดก็ตามที่มีบทบาทหน้าที่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วปรากฏข่าวว่าเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานนั้นกระทำความผิดเสียเอง เช่นนี้ย่อมจะทำให้ผู้รับข่าวเกิดความรู้สึกขัดแย้งและสร้างกระแสวิพากษ์วิจารณ์ออกไปเป็นวงกว้างได้โดยง่าย และต้องยอมรับว่าการมีกระแสข่าวในด้านลบย่อมสร้างความรู้สึกอคติให้เกิดขึ้นกับหน่วยงานอย่างมาก ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะอธิบายให้ทุก

คนในสังคมเกิดเข้าใจที่ตรงกันในเวลาอันสั้น เพราะอย่างที่ทราบแล้วว่ากระแสสังคมได้บักธงให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นจำเลยไปเรียบร้อยแล้ว

แม้ในแวดวงนักวิชาการพัสดุและผู้ประกอบการจะเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ แต่ก็ยังมีนักข่าวนักหนังสือพิมพ์หรือแม้แต่ นักวิชาการด้านกฎหมายหลายท่าน ที่ยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องในประเด็นขอบเขตความผิดและความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง เพราะขาดการวิเคราะห์อย่างรอบด้านและถูกชี้นำจากกระแสสังคม

หากพิจารณาในส่วนของคณะกรรมการตรวจการจ้าง หากพบพฤติกรรมหรือหลักฐานที่พิสูจน์ได้ว่าคณะกรรมการตรวจการจ้างมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีพฤติกรรมทุจริตในกระบวนการบริหารสัญญา คณะกรรมการตรวจการจ้างย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างฯ พ.ศ. 2560 มาตรา 120 แต่หากคณะกรรมการตรวจการจ้างปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกฎหมาย และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน โดยไม่มีการทุจริตหรือไม่มีเจตนาเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้รับจ้างแล้ว คณะกรรมการตรวจการจ้างก็ย่อมไม่มีความรับผิดชอบเกิดขึ้น ตามหลัก “ไม่มีความรับผิด ถ้าปราศจากความผิด”

ส่วนกระแสการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับราคาวัสดุครุภัณฑ์ที่ปรากฏตามแบบรูปรายการนั้น ต้องทำความเข้าใจในกระบวนการก่อนที่ผู้รับจ้างจะนำวัสดุครุภัณฑ์เข้ามาติดตั้ง ซึ่งจะต้องผ่านขั้นตอนการขออนุมัติวัสดุ โดยจะมีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาทั้งในด้านคุณลักษณะความเหมาะสม ความคุ้มค่า และวัตถุประสงค์ที่จัดหา และอาจนำไปสู่กระบวนการปรับปรุงแก้ไขแบบรูปรายการหรือข้อกำหนดตามสัญญา ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติเช่นเดียวกันกับที่เคยให้ข้อเสนอแนะกับหน่วยงานอื่น โดยหากการจัดหาคุณลักษณะที่มีคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ไม่ตรงตามข้อกำหนดหรือมีราคาที่สูงเกินความเป็นจริงทำให้ราชการเสียหาย คณะกรรมการตรวจการจ้างและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องย่อมไม่อาจพ้นความรับผิดชอบในเรื่องนี้ได้ แต่โดยข้อเท็จจริงกระบวนการปฏิบัติในขั้นตอนนี้ยังไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด เนื่องจากผู้รับจ้างยังอยู่ระหว่างการก่อสร้างในวงงานส่วนอื่น นอกจากนั้นยังมีกระแสการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับห้องประชุมที่มองว่าเกินความจำเป็นและเป็นการจัดหามาเพื่อความบันเทิง ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วในการจัดหาและการกำหนดให้มีห้องประชุมดังกล่าว นั้น ผ่านขั้นตอนการจัดทำแผนด้านการงบประมาณโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการจัดการประชุมและจัดฝึกอบรมตามภาระหน้าที่เช่นเดียวกันกับหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่สามารถจัดหาหรือจัดให้มีขึ้นเพื่อใช้

ตามภารกิจและหน้าที่ ดังนั้นความเหมาะสมและความคุ้มค่าจึงขึ้นอยู่กับการบริหารพัสดุหรือ การดูแลรักษาทรัพย์สินของรัฐภายหลังจากที่จัดมาแล้วเป็นองค์ประกอบด้วย

ในสถานการณ์ภัยพิบัติจากเหตุแผ่นดินไหวและมีผู้ประสบภัยติดอยู่ใต้ซากอาคารที่พัง ถล่มลงมา หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร ดังนั้นหน่วยงานผู้จัดหา บริษัทผู้รับจ้าง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้อง ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ และมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลกับหน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรมและหน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่ในการสอบสวนข้อเท็จจริง พร้อมทั้งการช่วย ประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างเร่งด่วน โดยไม่ควรเข้าไปยุ่งเหยิงกับ พยานหลักฐานที่อาจจะนำไปสู่การโต้แย้งกันในระดับชั้นศาล และเนื่องจากเหตุการณ์เช่นนี้มี ผู้เกี่ยวข้องด้วยกันหลายฝ่าย ในช่วงสถานการณ์ดังกล่าวจึงไม่ควรให้สัมภาษณ์หรือให้ความเห็น จากข้อมูลที่ยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ถูกมองว่าเป็นการกล่าวหา หรือเป็นการ บัดความรับผิดชอบ หรือเป็นการไปกระทบต่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยไม่ได้ตั้งใจ เพราะตาม ธรรมชาติของกระแสสังคมจะมีการตีความที่แตกต่างกัน และนำไปสู่การขยายความออกไป โดยไม่สิ้นสุด แม้แต่กรณีที่มีผู้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์ว่าหากเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นภายหลังในขณะ ที่เจ้าหน้าที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในอาคารจะทำให้เกิดความเสียหายมากกว่านี้หลายเท่า การ กล่าวเช่นนี้เป็นการกล่าวในลักษณะเงื่อนไขสมมติ ซึ่งโดยสำนักของมนุษย์แล้วไม่ควรกล่าวขึ้น และไม่ควรเกิดความรู้สึกไม่ว่าด้านใดด้านหนึ่งตามเหตุสมตินั้น เพราะ ณ ขณะนั้นมีผู้ที่ยังติด อยู่ใต้ซากอาคารทั้งที่เสียชีวิตและกำลังรอการช่วยเหลืออีกมากมาย

ต้องยอมรับว่าสถานการณ์ภัยพิบัตินั้นเป็นช่วงเวลาที่เราร้าย แต่เป็นเวลาที่ทุกคนต้อง ร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหา ซึ่งนอกจากการแสดงออกถึงความร่วมมืออย่างเต็มที่กับ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่ในการสอบสวนข้อเท็จจริง แล้ว สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินยังได้มีการประสานในเรื่องของเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย และเงินประกันภัยเพื่อช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียชีวิต ซึ่งเขาเหล่านั้นเป็นลูกจ้างของบริษัทผู้ รับจ้าง ตามเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้รับจ้างต้องทำประกันภัยสำหรับลูกจ้างทุกคนที่จ้างมาทำงาน นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินยังได้ระดมเงินกันเพื่อให้ช่วยเหลือ ครอบครัวผู้เสียชีวิตและผู้ได้รับบาดเจ็บ และมีการส่งผู้แทนไปร่วมแสดงความเสียใจและมอบ เงินช่วยเหลือทุกราย

4. เหตุใดจึงพบว่าข้าราชการเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่ไม่ยากปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการตรวจการจ้าง

ตามหลักการทั่วไปถือว่าคณะกรรมการตรวจการจ้างเป็นตัวแทนของหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ในการบริหารสัญญาและตรวจรับงานจ้างให้ถูกต้องครบถ้วนเป็นไปตามข้อกำหนดของสัญญา ก่อนที่จะมีการเบิกจ่ายเงินซึ่งเป็นงบประมาณของแผ่นดินให้กับผู้รับจ้าง โดยคณะกรรมการตรวจการจ้างจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียกับผู้รับจ้าง และมติที่ใช้ในการตรวจรับงานของคณะกรรมการตรวจการจ้าง ให้ถือมติเอกฉันท์ ซึ่งจะไม่ถือเสียงข้างมากเหมือนคณะกรรมการซื้อหรือจ้างชุดอื่น ๆ ในกรณีหากมีการกระทำใดไม่เห็นด้วยหรือไม่ยอมรับงานที่ผู้รับจ้างส่งมอบ ก็มีการกำหนดให้กรรมการท่านนั้นทำความเห็นแย้งเพื่อเสนอหัวหน้าหน่วยงานให้เป็นผู้พิจารณาสั่งการต่อไป ถ้าหัวหน้าหน่วยงานสั่งการให้รับพัสดุหรือรับงานนั้นไว้ ก็ถือว่าผู้รับจ้างได้ส่งมอบงานนั้นถูกต้องครบถ้วนตั้งแต่วันที่ส่งมอบ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ข้อ 27 และข้อ 175 (7) และถือว่าหากคณะกรรมการตรวจการจ้างปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวนี้แล้ว จะเป็นไปได้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ทำให้หน่วยงานของรัฐได้รับพัสดุหรือสิ่งก่อสร้างที่ตรงตามความต้องการ และจะไม่ทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการตรวจการจ้างต้องรับผิดชอบและทางวินัย

แต่เราต้องยอมรับว่าเมื่อใดก็ตามที่มีการกำหนดให้ใช้มติเอกฉันท์ ย่อมทำให้เกิดกรณี “เสียงข้างน้อยชนะเสียงข้างมาก” ซึ่งหลักการนี้เป็นการให้ความสำคัญกับทุก ๆ ความเห็นสอดคล้องกับหลักการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยหากการตรวจรับงานที่มีการลงมติไม่เป็นเอกฉันท์ก็จะต้องมีการทำความเห็นแย้ง ซึ่งจะนำไปสู่การตรวจสอบและการแก้ไขข้อบกพร่อง และอำนาจการตัดสินใจจะเป็นของผู้บริหารซึ่งเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาต่อไป ดังนั้นการทำความเห็นแย้งในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับการส่งมอบงานของผู้รับจ้าง จึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความบกพร่องหรือความผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่งในงานก่อสร้างที่ผู้รับจ้างนำมาส่งมอบ ซึ่งถือเป็นการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ แต่ในทางตรงกันข้าม รายละเอียดที่ปรากฏตามความเห็นแย้งนี้เองที่มักจะนำไปสู่ประเด็นการร้องเรียนหรือเกิดเป็นคดีข้อพิพาท จนทำให้เกิดความรู้สึกว่าอาจเป็นการไปขัดผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของผู้รับจ้างหรือผู้บริหาร และทำให้กรรมการผู้ทำความเห็นแย้งอาจรู้สึกไม่ปลอดภัย

อย่างไรก็ดี โดยหลักการแล้วไม่ยากให้มองว่าการกำหนดให้ใช้มติเอกฉันท์และการกำหนดให้ทำความเห็นแย้ง กลายเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ส่วนใหญ่ไม่ยากเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจการจ้าง แต่เราควรมองในมุมที่ว่า หากผู้บริหารหรือหัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการจัดหาตามระเบียบอย่างตรงไปตรงมา โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือต้องการให้หน่วยงานของตนเองได้รับพัสดุที่ตรงตามความต้องการมาใช้งานแล้ว การรับฟังความเห็นแย้งก็ย่อมนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงให้ผู้รับจ้างส่งมอบงานที่ถูกต้องครบถ้วนเป็นไปตามข้อกำหนดของสัญญา และเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้การจัดหาเป็นไปตามวัตถุประสงค์

5. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะคณะกรรมการตรวจการจ้าง เพื่อให้การบริหารสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในเบื้องต้นต้องยอมรับว่าเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้หน่วยงานของรัฐได้รับมอบพัสดุประเภทสิ่งก่อสร้างที่ตรงตามความต้องการและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดหาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติหน้าที่ในขั้นตอนการบริหารสัญญาจ้างก่อสร้าง ซึ่งเราทราบกันแล้วว่าคณะกรรมการตรวจการจ้างเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารสัญญา ดังนั้นโดยหลักการแล้วคณะกรรมการตรวจการจ้างจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

สำหรับการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการบริหารสัญญาให้มีประสิทธิภาพนั้น มีการกำหนดแนวทางตามกฎหมาย เช่น กำหนดให้แต่งตั้งผู้มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจการจ้าง หรือให้มีการแต่งตั้งผู้ควบคุมงานจากข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีความรู้และความชำนาญทางด้านช่าง เพื่อรับผิดชอบในการควบคุมงานก่อสร้าง หรืออาจขอความร่วมมือจากกรมโยธาธิการและผังเมือง หรือหน่วยงานอื่นที่มีบุคลากรในการควบคุมงานก่อสร้าง หรือกรณีงานก่อสร้างที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ อาจใช้วิธีการจัดหาผู้ให้บริการควบคุมงานก่อสร้างที่มีความเชี่ยวชาญตามมาตรฐานองค์วิชาชีพวิศวกรรมควบคุม หรือสถาปัตยกรรมควบคุม มาควบคุมงานก่อสร้างให้เป็นไปตามสัญญาจ้างก่อสร้างแทนหน่วยงาน ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างฯ พ.ศ. 2560 หมวดที่ 8 ซึ่งคณะกรรมการตรวจการจ้างจะต้องรับฟังคำแนะนำและประสานงานกับผู้ให้บริการควบคุมงานก่อสร้างอย่างใกล้ชิด

การส่งเสริมให้มีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านช่าง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมงานและการตรวจรับงานจ้าง ย่อมจะทำให้กระบวนการบริหารสัญญาให้เป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ นอกจากนั้นคณะกรรมการตรวจการจ้างควรมีการสื่อสารทำความเข้าใจกับผู้รับจ้างเกี่ยวกับแบบรูปรายการ เงื่อนไขหรือข้อกำหนดตามสัญญา ขอบเขตงาน ขั้นตอนการก่อสร้าง บทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง และข้อกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบให้ชัดเจน ตรงกัน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการตีความที่แตกต่างกันหรือเกิดประเด็นการโต้แย้งซึ่งอาจทำให้การแก้ไขปัญหาระหว่างก่อสร้างเกิดความล่าช้าออกไปได้

และนอกจากนั้น เราจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะคณะกรรมการตรวจการจ้างได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามระเบียบกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่วางเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และปราศจากแรงกดดัน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐได้รับมอบพัสดุประเภทสิ่งก่อสร้างที่ตรงตามความต้องการและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดหา ซึ่งอาจใช้หลักการเดียวกันกับแนวทางเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) คือหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Engagement) กล่าวคือ ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารสัญญาหรือการตรวจรับงานจ้างเพื่อรักษาผลประโยชน์ของหน่วยงาน โดยอาจให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจการจ้าง หรือมาเป็นสักขีพยานในขั้นตอนการตรวจรับ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้กระบวนการตรวจรับงานจ้างเป็นไปอย่างถูกต้องโปร่งใสแล้ว ยังช่วยสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างตรงไปตรงมา และช่วยป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นภายในชุมชนและภายในหน่วยงานได้อีกทางหนึ่งด้วย

หากเรานึกภาพสังคมที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของหน่วยงาน และช่วยกันเฝ้าระวังให้การใช้จ่ายเงินของแผ่นดินเกิดความคุ้มค่า ถือได้ว่าเป็นสังคมในอุดมคติอย่างที่เราควรจะเป็น ดังนั้นหากมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้รองรับแนวคิดการมีส่วนร่วมถึงส่งเสริมให้มีระบบการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง ย่อมเป็นการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะคณะกรรมการตรวจการจ้างเกิดความมั่นใจและเกิดความรู้สึกปลอดภัย และสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของผู้รับจ้างตามเงื่อนไขและข้อตกลงตามสัญญาจ้างก่อสร้าง เห็นได้อย่างชัดเจนว่า

คู่สัญญาฝ่ายรัฐซึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง มีเอกสิทธิ์ในการบริหารสัญญาเหนือกว่าผู้รับจ้าง ข้อตกลงที่แสดงถึงความยินยอมในการปฏิบัติตามสัญญาของฝ่ายผู้รับจ้างเป็นเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นเพื่อต้องการให้การจัดหาพัสดุของหน่วยงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และบทบาทของคณะกรรมการตรวจการจ้างถูกวางแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ที่ค่อนข้างชัดเจน แม้ในบางครั้งอาจเกิดปัญหาข้อขัดแย้งกันขึ้นระหว่างคู่สัญญาจนกลายเป็นประเด็นพิพาท แต่ก็ยังถือว่าเป็นเรื่องปกติซึ่งมีขั้นตอนกระบวนการวิธีพิจารณาทางกฎหมายรองรับเพื่อแก้ไขปัญหาและหาทางออกร่วมกันไว้อยู่แล้ว หากผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการตรวจการจ้างปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อตกลงตามสัญญาอย่างเคร่งครัดและไม่แสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้จากการปฏิบัติหน้าที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้รักษาประโยชน์ของราชการด้วยความซื่อสัตย์ตรงไปตรงมาในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการตรวจการจ้างได้อย่างสมบูรณ์ โดยปัจจัยที่เอื้อให้มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาเช่นนี้ นอกจากการมีกฎหมายและระเบียบที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติแล้ว การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและผู้ประกอบการในการป้องกันการทุจริตก็เป็นมาตรการสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้การทำหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจการจ้างให้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติได้ โดยตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดของการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดหาพัสดุตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

ดังนั้น ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการตรวจการจ้างจึงควรศึกษาระเบียบกฎหมายหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง และข้อตกลงในสัญญาโดยละเอียด และสร้างความเข้าใจให้เกิดความชัดเจนร่วมกันกับผู้รับจ้างในการกำหนดขั้นตอนหรือวางแผนในการดำเนินการก่อสร้างและการรักษาสิทธิของตนเองตลอดระยะเวลาในการบริหารสัญญา โดยคณะกรรมการตรวจการจ้างต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่และต้องพิจารณาให้ความเห็นในฐานะกรรมการตรวจการจ้างด้วยความเป็นธรรม โดยอ้างอิงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ความสำคัญกับรายงานของผู้ควบคุมงานหรือผู้ให้บริการควบคุมงานก่อสร้างอย่างรอบคอบ และที่สำคัญคือกรรมการตรวจการจ้างจะต้องลงมือตรวจรับงานจริง หากมีความจำเป็นควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานผู้จัดหาควรกำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจการจ้างด้วย และหน่วยงานของรัฐควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐให้กับประชาชน และควรเพิ่มมาตรการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้เข้ามามี

บทบาทในการเฝ้าระวังและการมีส่วนร่วมในการตรวจรับงานจ้าง เพื่อให้การจัดหาพัสดุภาครัฐเกิดความโปร่งใสและส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการตรวจรับงานจ้างกล้าที่จะให้ความเห็นแย้งอย่างตรงไปตรงมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ในการจัดหาพัสดุภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

- ตรีเพชร จิตรมัทธา. (2560). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตตามกฎหมายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ. ใน รายงานการวิจัย คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธิตินพงศ์ โตรณะคุณ. (2566). ข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างภาครัฐ: กรณีศึกษาคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโครงการก่อสร้าง ภาควิชาเทคนิคสถาปัตยกรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ เรื่อง แบบสัญญาเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 37 ง หน้า 8-9 (19 กุมภาพันธ์ 2561).
- พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 24 ก หน้า 13-54 (24 กุมภาพันธ์ 2560).
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง หน้า 24-31 (10 สิงหาคม 2542).
- ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนพิเศษ 210 ง หน้า 1-71 (23 สิงหาคม 2560).

ศักรินทร์ นิรัตน์, ศิรินันท์ วัฒนศิริธรรม, สยาม อีระบุตร และศิรินทีพย์ แสงมิ่ง. (2566).

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการทุจริตจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุ
ภาครัฐ พ.ศ. 2560. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
(ป.ป.ช.).

หนังสือคณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ที่ กค (กวจ)

0405.4/ว 681 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2568 เรื่อง ระยะเวลาในการตรวจรับพัสดุตาม
ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.
2560

United Nations ESCAP. What is Good Governance? ESCAP Newsletter. July 10,
2009. <http://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>

การพัฒนาทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล
โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์
จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6^{*}

THE DEVELOPMENT OF USING NUMBERS SKILL AND INFERRING
SKILL USING INQUIRY-BASED LEARNING (5E) WITH INTERACTIVE
SIMULATIONS OF TWELVE GRADE STUDENTS

อยุวรรณ ฉายทอง¹, ยุพิน ยืนยง² และ พีชานิกา เพชรสังข์³
Ayuvan Chayhong¹, Yupin Yuenyong² and Peechanika Pechsung³
¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹⁻³Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Ayuvan@prachuabwit.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 16 พฤศจิกายน 2568;

วันที่ตอบรับบทความ : 18 พฤศจิกายน 2568

Received 8 November 2025; Revised 16 November 2025; Accepted 18 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการใช้จำนวนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ 2) เปรียบเทียบทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ 3) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

Citation:

* อยุวรรณ ฉายทอง, ยุพิน ยืนยง และ พีชานิกา เพชรสังข์. (2568). การพัฒนาทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(6), 1244-1262.

Ayuvan Chayhong, Yupin Yuenyong and Peechanika Pechsung. The Development Of Using Numbers Skill And Inferring Skill Using Inquiry-Based Learning (5e) With Interactive Simulations Of Twelve Grade Students.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1244-1262.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง แบบหนึ่งกลุ่มสอบก่อนสอบหลัง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 1 ห้องเรียน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดทักษะการใช้จำนวน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 แบบวัดทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.77 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการทดสอบค่าที (Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ทักษะการใช้จำนวนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) นักเรียนมีทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลที่เพิ่มขึ้นผ่านพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
- 4) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์, ทักษะการใช้จำนวน และทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล

Abstract

The research aimed to 1) compare the using numbers skills before and after receiving instruction through learning activities based on the 5E inquiry model integrated with interactive simulations 2) compare the inferring skills before and after receiving such instruction 3) study students' learning behaviors 4) study

students satisfaction with the learning activities implemented. The study employed a quasi-experimental one-group pretest–posttest design. The participants were one classroom of Grade 12/1 students at Prachuapwittayalai School, The participants were selected through cluster random sampling. The research instruments included: Lesson plans based on the 5E inquiry model integrated with interactive simulations, pre- and post-tests of using numbers skills (IOC = 0.67–1.00; reliability = 0.91), pre- and post-tests of inferring skills (IOC = 0.67–1.00; reliability = 0.77), A learning behavior observation form and A student satisfaction questionnaire (IOC = 0.67–1.00; reliability = 0.77). The data were analyzed using mean, standard deviation, content analysis and t-test for dependent samples.

The research results were as follows:

1) The students' using numbers skills after the learning management process were significantly higher than before at the .05 level.

2) The students' inferring skills after learning were also significantly higher than before at the .05 level.

3) The Students demonstrated improved using numbers skills and inferring skills based on data through their learning behaviors.

3) Student satisfaction with the learning activities was at the highest level overall.

Keywords: Inquiry-based learning (5E) with interactive simulation, Using number skills and Inferring skills,

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาเป็นผู้ใช้ความรู้ (Knowledge Worker) ที่สามารถประยุกต์ความรู้เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Learning

Person) ที่พร้อมปรับตัวและแสวงหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง (วิจารณ์ พานิช, 2555) โดยภาคีเครือข่ายเพื่อทักษะศตวรรษที่ 21 ของสหรัฐอเมริกา (P21) ได้กำหนดคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ความรอบรู้ในวิชาแกน ความเข้าใจประเด็นร่วมสมัย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ (อดุลย์ วังศรีคุณ, 2557) ซึ่งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ถือเป็นรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนพัฒนาองค์ความรู้และทักษะเหล่านี้ได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่

อย่างไรก็ตาม รายงานสภาพการศึกษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนฟิสิกส์ในประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัญหาสำคัญ ได้แก่ พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่ไม่มั่นคง การเรียนรู้ที่เน้นการท่องจำมากกว่าการเข้าใจหลักการ และการขาดโอกาสในการปฏิบัติจริง ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและสถานการณ์จริงได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งทัศนคติที่มองว่าฟิสิกส์เป็นรายวิชาที่ยาก ยังทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงเป็นแนวคิดสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะ การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักทฤษฎีสำคัญหลายท่าน เช่น John Dewey (1938) ซึ่งเสนอว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีที่สุดผ่านประสบการณ์ตรงและการสืบค้นด้วยตนเอง Jean Piaget (1970) ผู้เน้นว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการคิดอย่างมีเหตุผล แนวคิดเหล่านี้ถูกพัฒนาต่อมาเป็นรูปแบบ 5E Instructional Model โดย Bybee et al. (2006) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสืบเสาะที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวิชาวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะจึงช่วยส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะทักษะการใช้จำนวนและการลงความเห็นจากข้อมูล ซึ่งเป็นพื้นฐานของการคิดเชิงเหตุผลและการสร้างองค์ความรู้ใหม่

จากการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาฟิสิกส์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประจำวิทยาลัย ปีการศึกษา 2566 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล นักเรียนไม่สามารถคำนวณหรือแก้สมการทางฟิสิกส์ได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากขาดความเข้าใจในการใช้ตัวเลขเชิงตรรกะ อีกทั้งไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติจากข้อมูลที่สังเกต

ได้ ซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากฟิสิกส์เป็นวิชาที่ต้องอาศัยทั้งความรู้เชิงทฤษฎีและกระบวนการแสวงหาความรู้แบบนักวิทยาศาสตร์ การขาดทักษะเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลของนักเรียน โดยเลือกใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Simulation) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือสำรวจ ทดลอง และวิเคราะห์ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เชื่อมโยงแนวคิดเชิงนามธรรมของฟิสิกส์กับสถานการณ์จริงได้ดียิ่งขึ้น การวิจัยนี้คาดว่าจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการใช้จำนวนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ มีทักษะการใช้จำนวนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ มีทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แสดงถึงการพัฒนาทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์อยู่ในระดับมากขึ้นไป

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง และสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านประสบการณ์ตรง โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นสำรวจ ขั้นอธิบาย ขั้นขยายความรู้ และขั้นประเมินผล ซึ่งแต่ละขั้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด จากการศึกษางานวิจัยของรัตนา พรหมทอง (2565) ระบุว่า การใช้รูปแบบการสืบเสาะหาความรู้ 5E เป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูง สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสถานการณ์จริงได้อย่างมีเหตุผล

แนวคิดสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์

สถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Simulation) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมกับสื่อจำลองสถานการณ์เสมือนจริง ซึ่งผู้เรียนสามารถทดลอง ปรับเปลี่ยนตัวแปร และสังเกตผลที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง โดยสื่อสถานการณ์จำลองจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดที่เป็นนามธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผลผ่านการลงมือปฏิบัติในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและควบคุมได้จากการศึกษางานวิจัยของประพิณญา ทิพย์แสง (2563) ระบุว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองบนคอมพิวเตอร์ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

สามารถอธิบายแนวคิดทางฟิสิกส์ได้อย่างมีเหตุผล ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สามารถสร้างองค์ความรู้จากการสังเกตและการคิดเชิงเหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) และ แนวคิด สถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์

กระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 2) ขั้นสำรวจและค้นหา โดยใช้สถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ 3) ขั้นอธิบายลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ 5) ขั้นประเมินผล จากการศึกษางานวิจัยของแสงเดือน ศรีนวล (2562) ระบุว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แบบจำลองและสื่อโต้ตอบ ช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักเรียนมีความกล้าแสดงความคิดเห็น และสามารถอธิบายกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ทักษะการใช้จำนวน

ความสามารถในการนับจำนวน การคำนวณคณิตศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการบวก การลบ การคูณ การหาร หรือการหาค่าเฉลี่ย เพื่อใช้สำหรับการพิจารณาความสัมพันธ์ของปริมาณหรือตัวแปรต่าง ๆ โดยความสามารถที่แสดงทักษะการใช้จำนวน ได้แก่ การนับ และการคำนวณ สามารถประเมินด้วยแบบวัดทักษะการใช้จำนวน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อ และตอนที่ 2 แบบอัตนัย จำนวน 12 ข้อ รวม 24 คะแนน เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล

ความสามารถในการอธิบายข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวัด การสังเกต การทดลอง โดยอาศัยความรู้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่นำมาเชื่อมโยงกับข้อมูล มีการเพิ่มเติมความคิดเห็นของตนเองให้กับข้อมูล เพื่อลงความเห็นเป็นข้อสรุป ความสัมพันธ์ หรืออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ โดยความสามารถที่แสดงทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล ได้แก่ การอธิบายความสัมพันธ์ และการสรุปผลการทดลอง หรือการอธิบายปรากฏการณ์ สามารถประเมินด้วยแบบวัดทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ แบบปรนัยประเภทเติมคำตอบ จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนประจวบวิทยาลัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 ห้อง รวมทั้งสิ้น 68 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนประจวบวิทยาลัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้อง รวมทั้งสิ้น 27 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีเพียงกลุ่มเดียว การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียน คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Pre-Experimental Designs แบบหนึ่งกลุ่มสอบก่อนสอบหลัง (The one group pretest-posttest design) โดยดำเนินการตามกระบวนการ

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการก่อนดำเนินการทดลอง โดยการวิเคราะห์ถึงปัญหาเพื่อนำมาออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แม่เหล็กและไฟฟ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ แบบวัดทักษะการใช้จำนวน และแบบวัดทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการให้นักเรียนทำแบบวัดทักษะการใช้จำนวน และแบบวัดทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ แล้วบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จากนั้นให้นักเรียนทำ

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์

ขั้นที่ 3 ขั้นเก็บข้อมูลหลังการทดลอง โดยทำการประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดทักษะการใช้จำนวน และแบบวัดทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล จากนั้นมาตรวจให้คะแนน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการใช้จำนวน และทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลของนักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และวิเคราะห์คะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ 2) แบบวัดทักษะการใช้จำนวน 3) แบบวัดทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล 4) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2) แบบวัดทักษะการใช้จำนวน เรื่อง แม่เหล็กและไฟฟ้า เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 12 ข้อ และแบบอัตนัย จำนวน 12 ข้อ รวม 24 คะแนน เพื่อให้สามารถประเมินความสามารถได้ครอบคลุมกับความสามารถที่ต้องการวัด หลังจากนั้นได้นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

3) แบบวัดทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล เรื่อง แม่เหล็กและไฟฟ้าเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยประเภทเติมคำตอบ จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 10 คะแนน เพื่อให้สามารถประเมินความสามารถได้ครอบคลุมกับความสามารถที่ต้องการวัด หลังจากนั้นได้นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

4) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อตรวจสอบเชิงเนื้อหา ภาษา และความเหมาะสม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00

5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ จำนวน 1 ฉบับ เป็นการประเมินตามช่วงคะแนน แบบ 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ 2) แบบวัดทักษะการใช้จำนวน 3) แบบวัดทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล 4) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย จำนวน 27 คน จำนวน 12 ชั่วโมง ตามลำดับแผนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน, หาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (IOC), การวิเคราะห์เนื้อหา และประเมินตามช่วงคะแนนแบบ 5 ระดับ

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการใช้จำนวนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการใช้จำนวนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์

(n=27)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	df	P
ก่อนเรียน	24	4.74	2.51	26.32	26	<.001*
หลังเรียน	24	20.48	3.91			

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการใช้จำนวนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ คะแนนเฉลี่ยทักษะการใช้จำนวนหลังเรียน ($\bar{X}$ = 20.48, SD = 3.91) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 4.74, SD = 2.51) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์

(n=27)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	df	P
ก่อนเรียน	10	3.00	1.34	30.823	26	<.001*
หลังเรียน	10	8.78	1.44			

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล

หลังเรียน ($\bar{X} = 8.78$, $SD = 1.44$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 3.00$, $SD = 1.34$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้

3. พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ พบว่าขั้นกระตุ้นความสนใจ (Engage) ครูใช้คำถามปลายเปิด การนำเสนอวิดีโอ และการสาธิต เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับสถานการณ์ใหม่ ผลการสังเกตพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในลักษณะเชิงรุก ขั้นสำรวจและค้นหา (Explore) นักเรียนลงมือทดลองผ่านสื่อสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยปรับค่าตัวแปร ตั้งสมมติฐาน และบันทึกผลการทดลอง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบควบคุมตนเองและการเข้าใจแนวคิดเชิงลึก ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explain) นักเรียนอธิบายผลการทดลองโดยอ้างอิงข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถอธิบายหลักการทางฟิสิกส์ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล สะท้อนถึงการพัฒนาทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล ขั้นขยายความรู้ (Elaborate) ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทใหม่ เช่น การออกแบบชิ้นงานจำลองหรือการวิเคราะห์การทำงานของอุปกรณ์ไฟฟ้าในชีวิตประจำวัน พบว่านักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และแสดงความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และขั้นประเมินผล (Evaluate) การประเมินผลดำเนินการผ่านการสังเกต ใบงาน และแบบทดสอบ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่สามารถอธิบายหลักการแม่เหล็กไฟฟ้าได้ถูกต้องและแสดงเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ได้ดี แม้บางส่วนยังมีข้อจำกัดด้านการคำนวณและการสื่อสารเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

4. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1	ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.71	0.07	มากที่สุด	4
2	ด้านผู้สอน	4.82	0.05	มากที่สุด	1
3	ด้านสื่อการเรียนรู้	4.76	0.10	มากที่สุด	3
4	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.79	0.11	มากที่สุด	2
รวม		4.77	0.05	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านผู้สอน มีความพึงพอใจมากที่สุด ลำดับที่ 2 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ลำดับที่ 3 ด้านสื่อการเรียนรู้ และลำดับที่ 4 ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการใช้จำนวนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการใช้จำนวนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด การลงมือทำผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งช่วยให้นักเรียนรู้จักคิด สามารถบูรณาการความรู้ของตนเองได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เป็นกรอบแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย Bybee และคณะ (2006) กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพินญา ทิพย์แสง (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองบนคอมพิวเตอร์โปรแกรม PhET พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก (ประพิณญา ทิพย์แสง, 2563)

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลหลังเรียน ($\bar{X} = 8.78$, $SD = 1.44$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 3.00$, $SD = 1.34$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) มีโครงสร้างที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงกระบวนการ โดยเฉพาะในขั้นสำรวจและค้นหา และชั้นขยายความรู้ที่ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมกับข้อมูลหรือสถานการณ์จริง รวมทั้งต้องใช้ข้อมูลที่ได้มาในการสร้างข้อสรุป ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกฝนการลงความเห็นจากข้อมูลอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา โกมล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดจากการใช้สถานการณ์จำลองในรายวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ที่บูรณาการสถานการณ์จำลองกับการให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสำรวจและสังเคราะห์ข้อมูลส่งผลให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจหรือเสนอข้อสรุปจากข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (สุจิตรา โกมล, 2564)

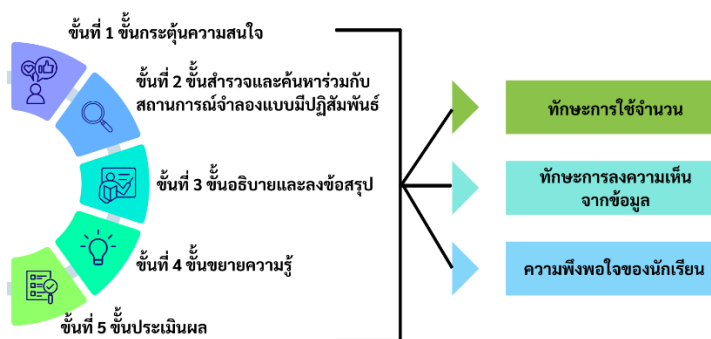
3. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ ในแต่ละขั้นการเรียนรู้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านทักษะการใช้จำนวน ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล กระบวนการคิด และการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการกระตุ้นพฤติกรรมเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและหลากหลายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา ประดับญาติ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้วิชาชีววิทยาด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์ พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเรียนรู้เชิงรุกมากขึ้น และสามารถอธิบายเนื้อหาเชิงลึกได้ดีกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติ (สุจิตรา ประดับญาติ, 2563)

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาความพึงพอใจเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านผู้สอน ลำดับที่ 2 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ลำดับที่ 3 ด้านสื่อการเรียนรู้ และลำดับที่ 4 ด้าน

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเพราะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ประกอบด้วยขั้นตอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้มากขึ้น กระบวนการแต่ละขั้นมีบทบาทเฉพาะในการดึงศักยภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงและการสะท้อนคิดจะช่วยสร้างแรงจูงใจภายในและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้ ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ ที่มีต่อทักษะการใช้จำนวน และทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สืบค้น ทดลอง วิเคราะห์ และอภิปรายผลด้วยตนเอง ผ่านสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ ทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของตัวแปร ปริมาณ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึก ทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)
ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ มีประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล โดยผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนของโมเดล 5E แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้น การคิดวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งขึ้น และความสามารถในการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์จำลองช่วยสนับสนุนการสร้างความรู้เชิงลึกและการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านความพึงพอใจ นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายด้าน โดยเฉพาะด้านผู้สอนและประโยชน์ที่ได้รับ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการและระดับการคิดของผู้เรียนในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลายได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ครูผู้สอนต้องศึกษาทำความเข้าใจในทฤษฎี หลักการ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งตอบสนองความแตกต่างของนักเรียน 2) ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ครูผู้สอน ควรชี้แจงรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบทุกขั้นตอน 3) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับสถานการณ์จำลองแบบมีปฏิสัมพันธ์ ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มที่มีการเก็บ วิเคราะห์ และแสดงผลข้อมูล เช่น การทำแผนภูมิ ตาราง สถิติ หรือการอธิบายผลด้วยเหตุผล เพื่อพัฒนาทักษะการใช้จำนวนและทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลอย่างมีหลักฐานรองรับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรดำเนินการวิจัยกับกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ หรือในโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน เช่น โรงเรียนในเขตเมือง เขตชนบท หรือโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบความเหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน 2) ควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาในวิชาต่าง ๆ เช่น สื่อ AR/VR, เกมจำลอง (Simulation Game), หรือแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์พกพา แล้วนำไปทดลองใช้และวิจัยผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2564). รายงานสภาพการศึกษาไทย พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ชม ภูมิภาค. (2521). เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.

กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น.

ธีรพันธ์ วีระศิลป์ชัย. (2545). การออกแบบการเรียนรู้การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม็คกรอ-ฮิล

ธีรยุทธ ปางวิรุฬห์รักษ์. (2558). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการลงความเห็นจากข้อมูลโดยใช้วิธีการสอนแบบเน้นการคิด. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 9(1), 79–94.

ประพิณญา ทิพย์แสง. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองบนคอมพิวเตอร์ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. ใน รายงานงานวิจัยในชั้นเรียน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (2544). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน 1. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.

รัตนา พรหมทอง. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วรวิทย์ นิเทศศิลป์. (2551). สื่อและนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.

วิจารณ์ พานิช. (2555). การเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). หนังสือเรียนรายวิชาเพิ่มเติมวิทยาศาสตร์ ฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เล่ม 4 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- _____. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สสวท.
- สุจิตรา โกมล. (2564). การพัฒนาทักษะการคิดจากการใช้สถานการณ์จำลองในรายวิชาคณิตศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์. 44(4), 67-83.
- สุจิตรา ประดับญาติ. (2563). การพัฒนาการเรียนรู้วิชาชีววิทยาด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาวดี สุทธะพินทุ. (2560). การส่งเสริมทักษะการใช้จำนวนผ่านกิจกรรมปฏิบัติการวิทยาศาสตร์. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 18(3), 45–53.
- สุวิมล เขี้ยวแก้ว. (2540). การสอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุโกสินทร์ ทองรัตนศิริ. (ม.ป.ป.). หนังสือเรียนรายวิชาเพิ่มเติม ฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- แสงเดือน ศรีนวล. (2562). การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แบบจำลองและสื่อโต้ตอบเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ. (2557). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา กิรติวรานนท์. (2561). การฝึกการลงความเห็นทางวิทยาศาสตร์จากข้อมูลในกิจกรรม STEM. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการศึกษา, 26(3), 45–60.
- Anderson, Roanld D. and other. (1970). Developing children thinking through science. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice - Hall.
- Bybee, R. W., Taylor, J. A., Gardner, A., Van Scotter, P., Powell, J. C., Westbrook, A., & Landes, N. (2006). The BSCS 5E instructional model: Origins and effectiveness. Colorado Springs, CO: BSCS.

- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- de Jong, T., Linn, M. C., & Zacharia, Z. C. (2013). Physical and virtual laboratories in science and engineering education. *Science*, 340 (6130), 305–308.
- Fosnot, C.T. (1996). *Constructivism : Theory, perspectives, and practices*. New York : Teacher College Pree.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Konold, C., & Kazak, S. (2008). Reconnecting data and chance. *Technology Innovations in Statistics Education*, 2(1).
- OECD. (2013). *OECD skills outlook 2013: First results from the survey of adult skills*. OECD Publishing.
- Schank, R. C., Berman, T. R., & Macpherson, K. A. (1999). Learning by doing. In C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional-design theories and models: A new paradigm of instructional theory* (Vol. II). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

STAKEHOLDER PERSPECTIVES ON DESIGNING ONLINE MATHEMATICS LEARNING FOR SMALL RURAL SCHOOLS*

Tontrakarn Tinnorot¹, Wannatida Yonwilad² and Unyaparn Sinlapaninman³

¹⁻³Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Thailand

Corresponding Author's Email: wantida.yo@ksu.ac.th

Received 3 December 2025; Revised 18 December 2025; Accepted 20 December 2025

Abstract

This qualitative descriptive study explored stakeholder perspectives on designing online mathematics learning for small rural schools in Surin Province, Thailand. Through focus group discussions with 10 participants (1 administrator, 1 teacher, 4 parents, and 4 students), the research utilized the McKenney and Reeves (2012) framework examining problem-related, context-related, and needs-related dimensions. Findings revealed three key themes: (1) Problems—limited technology infrastructure, budget constraints, and insufficient teacher digital competencies; (2) Context—rural location with economic limitations but strong community collaboration; and (3) Needs—continuous support for technology access, teacher professional development, and accessible learning resources. Results indicate that leveraging strengths and opportunities while systematically addressing weaknesses and mitigating threats is essential for developing effective online learning environments that promote educational equity in small rural schools.

Citation:

* Tontrakarn Tinnorot, Wannatida Yonwilad and Unyaparn Sinlapaninman. Stakeholder Perspectives On

Designing Online Mathematics Learning For Small Rural Schools.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1263-1281.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Keywords: Online Mathematics Learning, Design-Based Research, Stakeholder Engagement, Small Rural School, Educational Equity

Introduction

Mathematics education in small rural schools in Thailand faces substantial challenges affecting both student performance and instructional quality. The Sustainable Development Goals (SDGs), especially SDG 4 emphasizing inclusive and equitable quality education, have catalyzed initiatives to enhance educational accessibility and effectiveness in these contexts (Zakeri et al., 2023). The Surin Provincial Education Development Plan (2023–2027) recognizes these challenges and places the Secondary Educational Service Area Office Surin (SESAS) at the forefront of educational reform through the "One School, Three Models" initiative, aiming to reduce high dropout rates and expand learning opportunities (Li et al., 2020).

Rural education faces systemic problems including inadequate administrative support, limited teacher digital competencies, and insufficient access to digital tools (Barrot et al., 2021). These challenges are intensified by socioeconomic factors, as students from lower-income families frequently experience inequities in learning environments, particularly during events like the COVID-19 pandemic (Azis et al., 2022). The demand for effective online learning frameworks has become urgent, highlighting the need for pedagogical innovation and technology integration to improve mathematics learning outcomes—a subject students often find challenging (Putjorn et al., 2018; Rovai & Jordan, 2004).

Despite the acknowledged need to enhance online education in rural areas, empirical studies on effective design principles specific to these environments remain scarce. Existing literature often neglects the crucial perspectives of primary educational stakeholders—students, teachers, parents,

and school administrators—who can offer significant insights into the requirements and obstacles of implementing online mathematics learning (Galinggan, 2021).

Previous research has underscored the importance of stakeholder engagement, indicating that incorporating diverse perspectives is essential for developing effective solutions aligned with particular educational contexts (Pudpong et al., 2017). However, there is limited practical guidance on how to systematically gather and integrate stakeholder input in the design of online mathematics learning for rural contexts.

This study addresses these gaps by performing a comprehensive analysis of stakeholder perspectives regarding the design and development of online learning specifically aimed at enhancing mathematics problem-solving skills in small rural schools in Surin Province, Thailand. The research employs focus group discussions informed by the McKenney and Reeves (2012) framework to investigate three fundamental dimensions: (1) problem-related, (2) context-related, and (3) needs-related.

Objectives

This study aims to explore stakeholder perspectives for designing online mathematics learning in small rural schools. The objectives are to:

1. Identify the problems and challenges in online mathematics learning
2. Analyze the context and factors affecting implementation in rural schools
3. Explore the needs and requirements for effective online learning design

Methodology

Research Design

This study employed a qualitative descriptive research design using focus group discussions to explore stakeholder perspectives on designing online learning for mathematics in small rural schools. The research was guided by the McKenney and Reeves (2012) framework, which structures inquiry around three key dimensions: problem-related, context-related, and needs-related aspects.

Participants

Participants were selected through purposive sampling from a small rural school under the Secondary Educational Service Area Office (SESAO) in Surin Province, Thailand. The school was selected as a representative case of small rural schools in the region, exhibiting typical characteristics including limited resources, small student populations, and geographic isolation. The sample comprised four stakeholder groups totaling 10 participants: (1) one school administrator with experience managing small rural schools; (2) one Grade 9 mathematics teacher; (3) four parents of Grade 9 students; and (4) four Grade 9 students. All participants volunteered to participate and provided informed consent in accordance with ethical research standards.

The sample size of 10 participants was determined based on principles of information power, which suggests that smaller samples are appropriate when: (a) the study aims are narrow and specific, (b) sample specificity is high, (c) established theory is applied, (d) high-quality dialogue is achieved, and (e) analysis strategy is systematic. This study met these criteria through its focused research objectives, purposively selected participants with direct experience in rural mathematics education, application of the McKenney and Reeves framework, separate focus groups enabling in-depth discussion, and structured thematic analysis.

Data Collection

Data were gathered via semi-structured focus group discussions utilizing an interview protocol modified from McKenney and Reeves (2012). The protocol consisted of 11 questions organized into three categories: (1) problem-related questions addressed challenges and obstacles in mathematics learning and online education (4 questions); (2) context-related questions examined environmental, cultural, and socioeconomic factors of rural schools (5 questions); and (3) needs-related questions identified expectations, requirements, and desired support for online learning (2 questions).

To promote open discussion, focus groups were held onsite at the school separately for each stakeholder group. Sessions lasted approximately 30 minutes for administrators and teachers and 90 minutes for parent and student groups. All discussions were audio-recorded with participants' permission and transcribed verbatim for analysis.

Data Analysis

Data analysis employed content analysis following the McKenney and Reeves framework to identify themes related to problems, contexts, and needs across stakeholder groups. The process involved: (1) familiarization with transcripts through repeated reading; (2) initial coding using deductive codes based on the framework; (3) iterative refinement of codes through constant comparison; and (4) theme identification and interpretation. To enhance trustworthiness, two researchers independently coded a subset of transcripts and discussed discrepancies until consensus was reached. Member checking was conducted by sharing preliminary findings with two participants from each stakeholder group to validate interpretations.

Ethical Considerations

This study adhered to ethical research standards. All participants provided informed consent and were assured of confidentiality and anonymity.

Participants were informed of their right to withdraw at any time without consequences. Data were stored securely and accessible only to the research team.

Results

The analysis of focus group discussions with 10 stakeholders (1 administrator, 1 teacher, 4 parents, and 4 students) revealed three key areas aligned with the research objectives. Table 1 provides an overview of key findings by stakeholder group.

Table 1. Summary of Key Findings by Stakeholder Group

Stakeholder	Key Issues
Administrator	Difficult curriculum content; student cognitive readiness; low achievement; negative attitudes; need for interesting media and methods
Teacher	Curriculum-reality gap; student struggle with concepts; lack of foundational knowledge; need for daily-life relevant content and reduced expectations
Parents	Varied engagement; motivation issues; phone/game addiction; need for clear explanations from beginning; stricter expectations
Students	Classroom noise; rapid pacing; fear of exams; need for slower explanations, sufficient time, and peer support

1 . Problems and Challenges in Online Mathematics Learning (Objective 1)

1.1 Administrator Perspective

The school administrator identified several interconnected challenges affecting mathematics education. First, curriculum content was perceived as too difficult for the student population, causing students to learn slowly and lose motivation. The administrator noted, "In some content areas, it is very difficult. Students learn slowly, which makes them not want to learn and dislike mathematics." Second, the administrator recognized that mathematics is particularly challenging for lower-achieving students who struggle to understand the material. Multiple root causes were identified: student cognitive readiness, content difficulty, teaching methods, and teacher preparation. These challenges manifest in low academic achievement and negative student attitudes toward mathematics, with the administrator observing that "students have low achievement in mathematics and do not want to learn mathematics."

1.2 Teacher Perspective

The mathematics teacher articulated a fundamental gap between curriculum expectations and classroom reality, stating, "There is a gap and some conflict because the goals and objectives set by the curriculum are very difficult to achieve with small rural schools where students are not ready to learn mathematics—whether it be foundational knowledge, teaching media, or students' attitudes toward mathematics." This gap creates significant pedagogical challenges. The teacher described how students struggle with complex content, cannot visualize concepts, do not understand real-world applications, and fear making mistakes in their thinking.

Regarding student behavior, the teacher observed that "most students do not give much importance to learning this subject because they think it is difficult, boring, and their foundation is not good—they think it is not relevant to daily

life." However, the teacher also noted a minority of motivated students who view mathematics as challenging in a positive way, demonstrating strong attention and concentration. The classroom atmosphere requires substantial teacher energy to stimulate student interest, reduce tension, and decrease workload, with the teacher admitting that sometimes "reducing the difficulty of content means we don't reach the learning objectives."

1.3 Parent Perspectives

Parent perspectives varied considerably, revealing diverse family situations and student engagement levels. Parent 1 reported no problems, explaining, "I just want my child to learn whatever they want to learn," and noted that at home, "I always ask my child to help with calculations." This parent saw mathematics as integrated into daily life and relied heavily on school support.

In contrast, Parent 2 identified significant motivation issues, stating that their child "cannot do homework because they are not focused on learning" and is "addicted to phones and games." This parent cited lack of motivation and laziness as primary obstacles while recognizing that interesting teaching media and supplementary instruction could help.

Parent 3 provided nuanced observations, explaining that "when problems are too difficult, we have to explain many times" because "mathematics is a very confusing and complex subject." This parent noted that "if children don't understand from the beginning, they won't want to learn mathematics and won't want to do mathematics work," emphasizing the critical importance of initial comprehension. The parent assessed their child's ability as "average—can do some, not bad, not good," recognizing that mathematics is important because "we use it in daily life—we calculate when buying necessities."

Parent 4 expressed the most concern, stating their child "does not study much, is not interested," and "plays more than paying attention to studying." This parent attributed problems to lack of effort and concentration, noting that their

child "has no thoughts or effort to think analytically in mathematics" and needs to "have intention in thinking and mindfulness in learning."

1.4 Student Perspectives

Student perspectives provided insight into the lived experience of mathematics learning challenges. Student 1 described environmental obstacles, stating, "It is difficult to understand content because the classroom is quite noisy," and expressing a need for "slow explanations, not too fast." This student reported "not understanding content and fearing exams" and lacking "friends to help think and do work together."

Student 2 offered particularly vivid descriptions of pedagogical challenges, explaining, "I expected it would make me understand better than before, but I still don't understand. Even when I pay attention, I still don't understand at all. While I'm working, the teacher likes to go do errands. When they come back, the period is over, and I still don't understand." This student complained about morning scheduling: "They always put mathematics in the morning period. My brain isn't working yet. Why can't mathematics be in the afternoon instead?" The student also noted, "The teacher teaches too fast. I look down for a moment, and when I look up, the board is already full." However, this student appreciated peer support: "When the teacher is teaching, it becomes easier. It becomes harder when the teacher isn't there, making students confused throughout the whole room. But it's good that there are friends to ask and help each other."

Student 3 took personal responsibility, acknowledging, "I have a problem with not paying attention—laziness. But if I focus, I can do some parts." This student feared exams because "I'm afraid that what we learned and what appears on the exam won't be the same... I'm afraid it will be content we learned long ago... I don't really like exams." Interestingly, this student also noted that excessive pressure is counterproductive: "What makes learning difficult is

pressuring students too much, wanting students to do well as the teacher wants—then students don't want to learn. Even if they study, they don't focus."

Student 4 simply stated, "I don't understand the content of each topic" and "there are too many topics—I want clearer definitions." Despite challenges, this student maintained a positive outlook, explaining, "I like it because I'm not very good at this subject, but I can still do it," and recognizing mathematics' practical importance: "It's important so I can calculate. Or in the future, if I open my own shop, I'll be able to calculate."

2. Context and Factors Affecting Implementation (Objective 2)

All stakeholder groups acknowledged the unique contextual factors of rural education in a small school setting. The school follows the national curriculum structure, with teachers attempting to teach content progressively from easy to difficult. However, this standard approach often misaligns with student readiness levels.

The administrator expressed confidence in the school community, noting that "stakeholders have confidence and trust in mathematics instruction." The school implements support mechanisms including individualized lesson planning, teaching media development, remedial instruction for slow learners, and supplementary tutoring for students who enjoy mathematics. However, resource constraints limit the scope of these interventions.

The teacher described working within the constraints of a "small rural school where students lack readiness" while maintaining an optimistic professional stance. The teacher reported, "My knowledge, skills, and attitudes are sufficient for instruction, and I believe that learners can always develop themselves in both knowledge and skills." Current instructional practices include minimal teaching media, pair learning for collaborative thinking, and trial-and-error learning with worked examples provided before practice. The teacher noted that the policy to reduce student workload creates tension: "Mathematics

requires practice combined with understanding, and students' responsibility is still less than what would allow assigning work beyond what is taught in class."

Parents generally recognized mathematics' importance for daily life—calculating purchases, managing money, supporting household economics. However, they identified significant contextual constraints. Parent perspectives revealed that home environments vary dramatically: some students receive strong family support and practice mathematics through household tasks, while others face competing demands from mobile games, household chores, and limited parental time or educational background to support learning. Several parents acknowledged they "don't know what the school's policy is," suggesting limited school-home communication.

Students described traditional instructional contexts: teachers writing on boards, explaining procedures step-by-step, with little use of technology or multimedia resources. However, students expressed varying comfort levels with this traditional approach. One student appreciated that "there are no rules, no pressure—learning is comfortable," while another complained about morning scheduling and rapid pacing. Some students valued the current structure, with one stating, "I like the way the teacher teaches normally—I prefer this way more," while others desired more teacher presence and support during class time.

The classroom environment itself emerged as a contextual factor, with multiple students noting noise levels that disrupted concentration. Additionally, students' household responsibilities—helping with farming, caring for siblings, supporting family businesses—create competing demands on their time and energy. Economic constraints mean that families cannot afford supplementary tutoring, and parents work long hours in agriculture or informal sector jobs, limiting their availability to support children's learning.

3. Needs and Requirements for Effective Online Learning Design (Objective 3)

Despite diverse perspectives, stakeholders converged on several key needs for improving mathematics education. These needs span pedagogical approaches, learning resources, support structures, and systemic changes.

The administrator emphasized the need for "interesting teaching methods," "interesting media," and teachers who "understand and can reach low-achieving students." The administrator advocated for both remedial instruction and accelerated learning opportunities, recognizing the diversity of student abilities and motivations.

The teacher articulated a vision for culturally responsive, contextually appropriate mathematics education. The teacher argued for "focusing on learning related to learners' daily lives," "reducing curriculum expectations," and "emphasizing understanding situations and solving problems according to those situations—this would be suitable for learners in small rural school contexts." The teacher identified needs for better teaching media, improved student attitudes, stronger foundational knowledge, and enhanced student motivation. Critically, the teacher noted that current workload reduction policies conflict with mathematics education needs: "Mathematics requires practice combined with understanding."

Parents consistently emphasized the need for teachers to provide clear explanations from the beginning of each lesson, maintain student attention through interesting content, and be strict about academic expectations. Parent 1 requested that "teachers help supervise students when they are at school—make them pay more attention to learning." Parent 2 identified needs for "supplementary instruction and interesting learning media" to counter lack of motivation. Parent 3 stressed that "teachers must explain so children understand from the beginning. If children don't understand from the beginning, they won't

pay attention... and teachers must be stricter." Parent 4 simply asked students to "arrive on time and focus on learning that subject."

Student needs centered on instructional pace, teacher presence, and peer support. Student 1 requested "slow teaching, unhurried explanations, and reducing noise in the room." Student 2 wanted "teachers to stay in the classroom all the time" so students can ask questions when confused. Student 3, who appreciated the current approach, simply desired "more class time," noting that "time is insufficient—making me understand only 50% while the other 50% I don't understand. I want the teacher to teach until I understand; I want sufficient teaching time." Student 4 emphasized collaborative learning: "Have lots of friends, rely on each other."

Across stakeholder groups, several cross-cutting needs emerged: (1) Pedagogical adaptation—instruction must be slower-paced, provide clearer explanations, include more worked examples, and allow time for practice and questions; (2) Engaging resources—interesting teaching media, relevant real-world problems, and interactive activities to maintain motivation; (3) Supportive environment—reduced classroom noise, adequate instructional time, consistent teacher presence, and opportunities for peer collaboration; (4) Realistic expectations—curriculum goals aligned with student readiness, allowing teachers to prioritize deep understanding over content coverage; (5) Family engagement—clear communication about learning expectations and strategies parents can use to support learning despite limited educational backgrounds.

Discussions

This study explored stakeholder perspectives on designing online mathematics learning for small rural schools through the McKenney and Reeves (2012) framework. Key findings reveal critical challenges and opportunities for

implementing technology-enhanced mathematics education in resource-constrained contexts.

The Digital Divide in Rural Education

The most critical finding was severe infrastructure deficits. The teacher reported minimal teaching media use while students described instruction limited to board writing—findings that directly align with Kormos and Wisdom (2021) research documenting persistent technology access gaps in rural schools. Parents' reports of families sharing single smartphones among multiple children, unable to afford internet connectivity, exemplify the systematic review by Samane-Cutipa et al. (2022) identifying digital gaps as primary barriers to rural students' online learning

Student Readiness and Learning Challenges

Students' specific reports of difficulty understanding content, rapid pacing, and fear of assessment parallel Barrot et al. (2021) findings on Filipino students during the pandemic: lack of focus, poor connectivity, and difficulty understanding lessons. The teacher's statement that curriculum goals are difficult to achieve with students lacking readiness reflects Wei (2022) argument that rural education disadvantages require integrated approaches combining online learning with localized adaptation. Galinggan (2021) found significant correlation between online learning readiness and mathematics anxiety, supporting our finding that implementation must address both technical access and psychological readiness

Design Implications

Synthesizing findings yields key design principles aligned with literature. First, accessibility requires offline functionality and low-bandwidth solutions (Kormos & Wisdom, 2021). Second, content must connect to students' rural experiences (Wei, 2022). Third, flexible pacing must accommodate students' requests for slower teaching (Barrot et al., 2021). Fourth, generous scaffolding with worked examples addresses insufficient explanation complaints. Fifth,

formative assessment reduces anxiety (Galinggan, 2021). Sixth, structured collaboration facilitates the peer learning students emphasized as critical support.

Limitations

This study has limitations including small sample size (10 stakeholders from one school), single time-point data collection, and reliance on self-reports. The single-site design limits generalizability, though the school represents typical characteristics of small rural schools in the region. Future research should conduct design-based studies testing prototypes, comparative case studies across contexts, longitudinal implementation tracking, and impact assessments on learning outcomes.

Conclusion

This study makes three significant contributions to the field of rural mathematics education. First, it provides empirical evidence of stakeholder perspectives on online mathematics learning design in Thai rural schools—a previously understudied context. Second, it demonstrates the utility of the McKenney and Reeves (2012) framework for systematically analyzing educational design challenges across problem, context, and needs dimensions. Third, it offers practical design principles grounded in stakeholder voices that can inform the development of contextually appropriate online mathematics learning environments.

The findings underscore that educational equity in the digital age requires more than simply providing online content. Effective online learning for rural students necessitates coordinated investments in technology infrastructure, teacher professional development, family support, and contextually appropriate curriculum design. The identified strengths—particularly teacher commitment and community cohesion—provide foundations for interventions, while

opportunities such as supportive policies and growing technology availability offer leverage points for change.

Recommendation

Educational administrators and policymakers should prioritize: (1) developing offline-capable learning resources with low bandwidth requirements; (2) providing sustained professional development for teachers in technology integration and differentiated instruction; (3) creating mathematics content that connects abstract concepts to rural students' lived experiences; (4) establishing flexible pacing structures that allow adequate time for practice and mastery; and (5) facilitating family engagement through clear communication and accessible support strategies.

However, persistent threats including socioeconomic inequality and funding uncertainties demand sustained systemic attention. Addressing educational inequities in rural contexts requires not only pedagogical innovation but also broader structural reforms that ensure all students—regardless of geographic location or family resources—have genuine opportunities to develop mathematical competencies and reach their potential. By foregrounding the voices of those most affected—administrators, teachers, parents, and students—we move closer to realizing the promise of technology-enhanced education as a tool for equity rather than a source of further disadvantage.

References

Azis, A., Rasmuin, R., & Rahmatia, R. (2022). Students' Responses in Online Learning During the Covid-19 Pandemic Towards Mathematics Learning Outcomes of Students. *Square Journal of Mathematics and Mathematics Education*, 4(2), 93-105. <https://doi.org/10.21580/square.2022.4.2.12522>

- Barrot, J. S., Llenares, I. I., & Rosario, L. S. d. (2021). Students' Online Learning Challenges During the Pandemic and How They Cope With Them: The Case of the Philippines. *Education and information technologies*, 26(6), 7321-7338. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10589-x>
- Galinggan, R. M. (2021). Online Learning Readiness of Senior High School Students of Tabuk City Division and Its Correlation to Mathematics Anxiety. *International Journal of Research Publications*, 84(1). <https://doi.org/10.47119/ijrp100841920212250>
- Kormos, E., & Wisdom, K. (2021). Rural Schools and the Digital Divide. *Theory & Practice in Rural Education*, 11(1). <https://doi.org/10.3776/tpre.2021.v11n1p25-39>
- Ladachart, L., Radchanet, V., Phornprasert, W., & Phothong, W. (2023). Eighth-Grade Students' Content Learning and STEM Identity as a Result of Design-Based Learning. *International Journal of Educational Reform*, 34(3), 559-578. <https://doi.org/10.1177/10567879231153626>
- Li, Y., Wang, K., Xiao, Y., & Froyd, J. E. (2020). Research and Trends in STEM Education: A Systematic Review of Journal Publications. *International Journal of Stem Education*, 7(1). <https://doi.org/10.1186/s40594-020-00207-6>
- McKenney, S., & Reeves, T. (2012). *Conducting educational design research*. Routledge.
- Montrieux, H., Vanderlinde, R., Schellens, T., & Marez, L. D. (2015). Teaching and Learning With Mobile Technology: A Qualitative Explorative Study About the Introduction of Tablet Devices in Secondary Education. *Plos One*, 10(12), e0144008. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0144008>

- Mukuna, K. R., & Aloka, P. J. O. (2020). Exploring Educators' Challenges of Online Learning in Covid-19 at a Rural School, South Africa. *International Journal of Learning Teaching and Educational Research*, 19(10), 134-149. <https://doi.org/10.26803/ijlter.19.10.8>
- Ngampornchai, A., & Adams, J. (2016). Students' Acceptance and Readiness for E-Learning in Northeastern Thailand. *International journal of educational technology in higher education*, 13(1). <https://doi.org/10.1186/s41239-016-0034-x>
- Pudpong, N., Suphanchaimat, R., Batra, B., Hou, J., Vu, L., & Dipika, P. (2017). A Final-Year Nursing Student Survey: Rural Attitudes, Perceived Competencies and Intention to Work Across Five Asian Countries. *BMC Nursing*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12912-017-0208-4>
- Putjorn, P., Siriaraya, P., Deravi, F., & Ang, C. S. (2018). Investigating the Use of Sensor-Based IoET to Facilitate Learning for Children in Rural Thailand. *Plos One*, 13 (8), e0201875. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0201875>
- Rovai, A. P., & Jordan, H. (2004). Blended Learning and Sense of Community: A Comparative Analysis With Traditional and Fully Online Graduate Courses. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 5(2). <https://doi.org/10.19173/irrodl.v5i2.192>
- Samane-Cutipa, V. A., Quispe-Quispe, A. M., Talavera-Mendoza, F., & Limaymanta, C. H. (2022). Digital gaps influencing the online learning of rural students in secondary education: A systematic review. *World*, 1(9), 10. <https://doi.org/10.18178/ijiet.2022.12.7.1671>
- Shou, M., Jia, F., Yu, J., & Wu, Y. (2025). Challenges in developing information and communication technology (ICT) use for rural e-governance: An ecology perspective. *Information Systems Journal*, 35(1), 247-278. <https://doi.org/10.1111/isj.12540>

- Sittisak, R., Sukkamart, A., & Kantathanawat, T. (2022). Thai Pre-Service Teacher Learning Management Model Development for Online Learning and Coaching. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 22(12). <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i12.5460>
- Wei, N. (2022). Decreasing Land Use and Increasing Information Infrastructure: Big Data Analytics Driven Integrated Online Learning Framework in Rural Education. *Frontiers in Environmental Science*, 10. <https://doi.org/10.3389/fenvs.2022.1025646>
- Zakeri, N. N. b., Hidayat, R., Sabri, N. A. b. M., Yaakub, N. F. b., Balachandran, K. S., & Azizan, N. I. b. (2023). Creative Methods in STEM for Secondary School Students: Systematic Literature Review. *Contemporary Mathematics and Science Education*, 4(1), ep23003. <https://doi.org/10.30935/conmaths/12601>
- Zhang, G. (2025). A slightly digital learning environment in the hands of a rural teacher: modern-day teaching and its impact on student engagement and subject learning outcomes. *Education and information technologies*, 30(6), 6987-7007. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-13033-y>

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็น
องค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากระบี่*

TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AFFECTING THE BEING DIGITAL ORGANIZATION OF SCHOOLS
UNDER KRABI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

จิตติมา เสงี่ยม่อง¹, จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์² และ โสภนา สุดสมบุญ³

Jittima Sengyong¹, Chulalak Sorapan² and Sopana Sudsomboon³

¹⁻³มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

¹⁻³Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author's Email: dawsangyong1106@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 6 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 8 พฤศจิกายน 2568

Received 3 November 2025; Revised 6 November 2025; Accepted 8 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา และ 4) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา

Citation:

*จิตติมา เสงี่ยม่อง, จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ และ โสภนา สุดสมบุญ. (2568). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(6), 1282-1309.

Jittima Sengyong, Chulalak Sorapan and Sopana Sudsomboon. (2025). Technological Leadership Of School Administrators Affecting The Being Digital Organization Of Schools Under Krabi Primary Educational Service Area Office. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1282-1309.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,238 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางจิสีและมอร์แกน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษาแล้วสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.99 และ 0.99 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.92 และ 4) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 83.70

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี, ความเป็นองค์กรดิจิทัล, ประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study (1) technological leadership level of school administrators; (2) the level of being digital organization of schools; (3) the relationship between technological leadership of school administrators and the being digital organization of schools; and (4) technological leadership of school administrators affecting the being digital organization of schools under

This research was a correlational research. The research population comprised 2,238 teachers in schools under during the 2025 academic year. The research sample consisted of 327 teachers in the above-mentioned schools,

obtained by stratified random sampling based on school size and then simple random sampling. The sample size was determined with the use of Krejcie and Morgan's Sample Size Table. The employed research instrument was a questionnaire on technological leadership of the school administrator and the being digital organization of the school, with reliability coefficients of 0.99 and 0.99, respectively. Statistics employed for data analysis were the frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and simple linear regression analysis.

The research findings showed that (1) both the overall and specific aspects of technological leadership of the school administrators were rated at the high level (2) both the overall and specific aspects of the being digital organization of the schools were rated at the high level (3) technological leadership of the school administrators correlated with the being digital organization of the schools at the very high level that was significant at the .01 level of statistical significance, with the correlation coefficient of 0.92; and (4) technological leadership of the school administrators significantly affected the being digital organization of schools under Krabi Primary Educational Service Area Office at the .01 level of statistical significance, with the predicting power of 83.70 percent.

Keywords: Technological leadership, Being digital organization, Primary education

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีส่งผลให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วไร้พรมแดน และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เป็นไปอย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่าโลกในปัจจุบันได้เริ่มเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเท่านั้น แต่ได้หลอมรวมเข้ากับชีวิตคนอย่างแท้จริงและเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจกระบวนการผลิต การค้า การบริการและกระบวนการทางสังคมอื่น ๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ประเทศไทยจึงต้องเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้กำหนดแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีเป้าหมายในการปฏิรูปกระบวนการทำงานและการให้บริการของภาครัฐส่งผลให้กระบวนการปฏิบัติงานการบริหารจัดการและการให้บริการของภาครัฐเปลี่ยนแปลงด้วย โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้บริการประชาชน ธุรกิจและทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นคงปลอดภัย และมีธรรมาภิบาล (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 2562) พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ที่ระบุเหตุผลเพื่อให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและบริการสาธารณะ และให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐทุกแห่งเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการบริการภาครัฐและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนด้วยระบบดิจิทัล กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำให้ผู้เรียน สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภท การศึกษาเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มรองรับการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนแบบดิจิทัลที่ทันสมัยและมีระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาที่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในการบริหารจัดการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช, 2560, น.12) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำความเข้าใจและศึกษาถึงความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน และวิธีการทำให้ครูผู้สอนสามารถนำข้อมูลสารสนเทศให้กับผู้เรียนเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงต้องหาแนวทางใหม่ที่จะเชื่อมโยง ความรู้และการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวสื่อกลางไปยังผู้เรียนที่อยู่ในยุคของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสาร (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2558, น.217) ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเป็นทักษะที่จำเป็น มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยีและเผยแพร่วิสัยทัศน์อย่างกว้างขวาง และมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการยกระดับการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์สูงสุดของนักเรียน (สุนันทา สมใจ, 2561, น.350) สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวในการจัดการ

เรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการบริหารสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอน (ชนกฤต พรหมนนก, 2559, น.223) ศึกษาแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาควรมีความรู้ทางเทคโนโลยี มีการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร มีการสนับสนุน การจัดการ และการดำเนินการ มีการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผลมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีและมีการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบ สอดคล้องกับการศึกษาของ (อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช, 2560) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบไปด้วย ด้านมีการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล และด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี (ชนกฤต พรหมนนก, 2559, น.223) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาควรมีองค์ประกอบด้านความรู้ทางเทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีในการบริหารด้านการสนับสนุนการจัดการ และการดำเนินการ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผลด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี อาศัยความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีที่ดี รวดเร็ว และทันสมัย เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดบริหารจัดการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ดิจิทัลเข้ามาเปลี่ยนการใช้ชีวิตของคนทุกคน ทำให้ประชาชนตั้งความคาดหวังในการบริการของภาครัฐสูงมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัล การปรับเปลี่ยนสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัล คือ การปรับเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนวิธีการทำงาน และเปลี่ยนวิธีการให้บริการประชาชน เป็นการเดินทางขององค์กรใดองค์กรหนึ่งเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2561) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้กำหนดแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาให้ประเทศไทยก้าวสู่ “เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล” (Digital Economy and Society) อย่างสมบูรณ์ โดยให้ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมและปลอดภัย ตลอดจนเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกมิติ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562) จากการวิจัยของ Stefanie, U. et al (2018)

ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงระบบดิจิทัลและผลกระทบต่อพฤติกรรมองค์กร ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ตัวแบบที่เกี่ยวข้องของการนำเอาระบบดิจิทัลมาใช้ในองค์กรเป็นการนำเอาระบบใหม่เข้ามาใช้ในองค์กร ต้องอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จ 4 ประการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้เกิดองค์กรดิจิทัล ประกอบด้วย 1) บุคลากรหรือทรัพยากรบุคคล 2) โครงสร้างองค์กร 3) สภาพแวดล้อมภายใน และ 4) เทคโนโลยี โดยปัจจัยทั้ง 4 ประการยังชี้ให้เห็นถึงผลกระทบโดยตรงที่มีต่อการบริหารองค์กรแห่งดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงในภายหน้าให้ทันยุคดิจิทัลนั้น เป็นความท้าทายครั้งยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะความตระหนักและส่งเสริมให้ครู นักเรียน นักศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง องค์กร และชุมชน ได้ร่วมมือกันภายใต้วิถีดิจิทัลในรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีนโยบายและเป้าประสงค์ที่มุ่งพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัล โดยส่งเสริมการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ เช่น OBEC Content Center และ DLTV มาใช้ในการจัดการศึกษา รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผ่านการจัดอบรมและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2566) อย่างไรก็ตาม จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและผลการดำเนินงาน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดยังมีความต้องการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี ทั้งในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2567) นอกจากนี้ โรงเรียนบางแห่งยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ดิจิทัล ส่งผลให้การขับเคลื่อนสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัลยังไม่เป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ และเป็นข้อท้าทายที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างจริงจัง จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษาเป็นประเด็นสำคัญที่สมควรได้รับการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะช่วยให้เข้าใจบทบาทของภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีต่อการพัฒนาสถานศึกษาและสามารถชี้แนะแนวทางในการยกระดับสมรรถนะของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำไปปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษา ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อศึกษาระดับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง
2. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี

1.1 ความหมายของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี

มีนักวิชาการและนักวิจัยได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีไว้ ดังนี้

Schmidt and Porteus (2000 อ้างถึงใน อติศักดิ์ ดงสิงห์, 2560, น. 24) ให้ความหมายภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีว่า เป็นความสามารถของผู้นำในการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่ลงทุนต่ำ โดยความสามารถนี้เรียกว่า Cost Competence ขณะเดียวกันผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดอยู่ตลอดเวลา

Kozloski (2006 อ้างถึงใน อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช, 2560, น. 23) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง การที่ผู้นำมีความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร หรือผลิต

ภาพ และปฏิบัติทางวิชาชีพเน้นการใช้เทคโนโลยี มีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สร้างทีมงาน และกลุ่มการเรียนรู้ในองค์กรเพื่อนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนางาน

Schrum and Levin (2009 อ้างถึงใน สุภัญญา แซ่ม้อย, 2561, น. 120) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ โดยนำไปกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ณัฐวุฒิ พงศ์ศิริ (2560, น. 2) ได้กล่าวถึงความหมายของ ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีไว้ว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่สามารถนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาสร้างความโดดเด่นแบบแตกต่าง ให้ประสบการณ์ที่เหนือความคาดหมายกับบุคลากร และมีวิสัยทัศน์ในการใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ในเพิ่มประสิทธิภาพให้กับการบริหารงานในสถานศึกษา

อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง เป็นลักษณะของผู้นำที่สามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีไปสนับสนุน ส่งเสริมและบูรณาการในการจัดการศึกษาที่มีความสามารถในการบริหารสู่ความเป็นสากลมากขึ้นและนำไปใช้ในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

สุนันทา สมใจและวิชุดา กิจธรรรม (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีว่าเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษารวมถึงการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒनावิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยีและเผยแพร่วิสัยทัศน์อย่างกว้างขวางและมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการยกระดับการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรเพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์สูงสุดของนักเรียน

ชญัญญาก์ ไยดี (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้การวางแผนการจัดการกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระบบการศึกษาประสบผลสำเร็จต้องเข้าใจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ กำหนดนโยบายทางการศึกษา หลักสูตรการศึกษา เพื่อให้ทันต่อการพัฒนาการเปลี่ยนแปลง และต้องส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการเรียนการสอนและใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพการศึกษา

สุกัญญา แซ่ม้อย (2562) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการจัดการในสถานศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้ในการจัดการศึกษาและการทำงานภายในสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของผู้เรียนครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนมีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี และใช้เทคโนโลยีได้อย่างรอบรู้ และรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

นิศาชล บำรุงภักดี (2563) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ สมรรถนะ สามารถใช้เทคโนโลยี เรียนรู้เทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่อง มีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้จักนำความรู้ความรู้อเหล่านั้นไปบูรณาการกับการจัดการศึกษาและบริหารการศึกษา ให้เป็นหนึ่งเดียวอย่างมีความหมายบนพื้นฐานของทฤษฎี ตลอดจนใช้อิทธิพล อำนาจ และจูงใจให้ครู นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักเห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิผล

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง ความสามารถและพฤติกรรมของผู้นำในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งสามารถกำหนดนโยบาย พันธกิจ และจุดมุ่งหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ ผู้นำยังต้องส่งเสริมให้ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการทำงานในทุกๆระดับ มีการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และยึดหลักจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้การบริหารงานและการจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

1.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี

นักวิชาการและนักวิจัย กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีไว้หลายท่าน ดังนี้

Flanagan and Jacobsen (2003) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีไว้ดังนี้

1) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีก่อให้เกิดความเสมอภาคทางด้านเทคโนโลยี เป็นการลดช่องว่างทางเทคโนโลยีในความแตกต่างระหว่างฐานะเศรษฐกิจ เพศ ระดับผลความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ระยะทาง และวัฒนธรรม

2) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีเป็นการพัฒนาให้เกิดผู้ชำนาญด้านเทคโนโลยี โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี จะส่งเสริมให้ครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี และนำเทคโนโลยีไปบูรณาการ ในการเรียนการสอนในห้องเรียน และเป็นการส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้ พัฒนารูปแบบการสอน รวมไปถึงใช้เทคโนโลยีในการวัดผลประเมินผลที่ถูกต้อง และเป็นธรรม

3) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีมีความสำคัญที่จะสร้างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำทางเทคโนโลยี เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาบุคลากรและทรัพยากรด้านเทคโนโลยี เข้าใจการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิสัยทัศน์ สามารถจัดประสบการณ์ ชี้นำสนับสนุนครู ในวางแผนด้านเทคโนโลยี เปลี่ยนวัฒนธรรมขององค์กรโดยใช้เทคโนโลยีในระบบงานทั้ง 4 ฝ่าย ตลอดจนเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีได้

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีจะช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการจัดการในสถานศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้ในการจัดการศึกษาและการทำงานภายในสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของผู้เรียน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนมีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี และใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีความรอบรู้ และรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

สุนันทา สมใจ (2561) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีว่า การเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีและการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการให้เข้ากับการจัดการศึกษา โดยเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดการกับปัญหาอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการจัดการความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครู และบุคลากร ให้มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีซึ่งก่อให้เกิดให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและมีประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีจะสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ครูและนักเรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้หลากหลาย สะดวก รวดเร็ว และทันสมัย ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการเข้าถึงเทคโนโลยี ส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา และพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การออกแบบการสอน และการวัดผลประเมินผลอย่างมีคุณภาพ

1.3 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี

มีนักวิชาการและนักวิจัยกล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีไว้ ดังนี้ Anderson and Dexter (2005) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Technology Leadership Components) ว่ามี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และการกำหนดทิศทางทางเทคโนโลยี 2) การนำเทคโนโลยีไปใช้ในการบริหารและการเรียนการสอน 3) การพัฒนาศักยภาพและการสนับสนุนครูและบุคลากร

ธนภุต พรหมนันท์ (2560, น. 37) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน 3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร 4) การสนับสนุน การจัดการและการดำเนินการ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวัดผลและประเมินผล และ 6) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

อดิศักดิ์ ดงสิงห์ (2560, น. 5) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร 2) การจัดการและการปฏิบัติโดยใช้เทคโนโลยี 3) ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 4) ความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี 5) การสนับสนุน ความรู้ทางกฎหมายด้านเทคโนโลยี 6) การปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา และ 7) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

สุนันทา สมใจ (2561) กล่าวถึงองค์ประกอบของการะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี 2) การพัฒนาวิชาชีพด้านเทคโนโลยี 3) การวางแผนและจัดการทรัพยากรเทคโนโลยี 4) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และ 5) จริยธรรมและความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี

ชัยญากค์ ไยดี (2561, น. 59) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารไว้ว่า ประกอบด้วย 1) ด้านวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร 3) ด้านการจัดการทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน 4) ด้านการสนับสนุนและสร้างบรรยากาศ และ 5) ด้านการบริหารจัดการและการประเมินผล

รัศมี แสงชุม (2562, น.5) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารไว้ว่า ประกอบด้วย 1) ความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี 2) การเรียนรู้และการเรียนการสอน 3) ผลผลิตภาพและการปฏิบัติทางวิชาชีพในการใช้เทคโนโลยี 4) การบริหารจัดการ การสนับสนุน และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี 5) การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล และ 6) ความรู้ทางสังคม กฎหมาย จริยธรรมด้านเทคโนโลยีและการปฏิบัติ

วสันต์ชัย สดคมขำ (2563) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) ความสามารถเชิงผลิตภาพและความชำนาญวิชาชีพ 3) การเรียนการสอน 4) การสนับสนุน ส่งเสริม บริหาร และการปฏิบัติการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจรรยาบรรณ

วีรวัฒน์ การณวงษ์ (2564) ได้สรุปว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี 2) ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 3) ด้านการส่งเสริม สนับสนุน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ 4) สังคม กฎหมาย และจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวัดและประเมินผล

นันทพงศ์ มงคลแก้วเลิศ และชัยยนต์ เพาพาน (2566) ได้สรุปว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ 3)การวัดผลและการประเมินผล และ 4) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

ปิยะวัฒน์ รักราวี และนิรันดร์ จุลทรัพย์ (2566) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านการผลิตและการปฏิบัติวิชาชีพ 4) ด้านการสนับสนุนการบริหารและการปฏิบัติการ 5) ด้านการวัดและการประเมินผล และ 6) ด้านสังคม กฎหมาย และประเด็นทางจริยธรรม

ธัญญา สุขวงศ์ (2566) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การสร้างวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี 2) การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร

3) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 4) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล และ 5) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นองค์กรดิจิทัล

2.1 ความหมายขององค์กรดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนองค์กรสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการแข่งขัน นักวิชาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ได้นิยามความหมายของความเป็นองค์กรดิจิทัลดังนี้

European Commission (2013) กล่าวว่า ความเป็นองค์กรดิจิทัล หมายถึง วิธีการในการทำงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการสร้างกรอบการทำงานใหม่ของการให้บริการและการสร้างรูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบดิจิทัลนั้นส่วนใหญ่เป็นคำใบ้ที่บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงขอบเขตและทิศทาง นอกเหนือจากการแปลงเป็นดิจิทัลของกระบวนการออฟไลน์ที่มีอยู่เพียงอย่างเดียวนั้นเกิดความล้มเหลว จึงต้องอาศัยความพยายามในการปรับปรุงเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นในกระบวนการและผลลัพธ์ของการบริหารงาน

สุรินทร์ทิพ ศักดิ์ภูวดล (2561) ได้กล่าวว่า ความเป็นองค์กรดิจิทัล (Digital Firm) คือ องค์กร ที่เกือบทุกส่วนขององค์กร โดยเฉพาะในส่วนที่มีการติดต่อกับลูกค้าบริษัท ผู้สนับสนุน วัตถุดิบและพนักงาน เป็นการบริหารจัดการในระบบดิจิทัล กระบวนการหลักทางธุรกิจสามารถทำให้ประสบผลสำเร็จได้โดยการใช้เครือข่ายดิจิทัล ที่ครอบคลุมกว้างขวางทั่วทั้งองค์กร หรือเชื่อมโยงเข้ากับองค์กรอื่นจำนวนมาก

สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และ นิสร ใจซื่อ (2562) ได้ให้ความหมายของความเป็นองค์กรดิจิทัลว่า เป็นองค์กรที่มีลักษณะสองมิติ คือ 1) เป็นความสามารถขององค์กรในการสรรหาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กร 2) เป็นความสามารถขององค์กรในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

จันทร์จิรา เหลลราช (2564) กล่าวว่า ความเป็นองค์กรดิจิทัล หมายถึง องค์กรที่มีการพัฒนากลยุทธ์และปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานองค์กรได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง ด้วยการนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ ในทุกกระบวนการทั้งภายในและภายนอก มีการปรับโครงสร้างพื้นฐานองค์กร การปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน ปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดของผู้ปฏิบัติงาน ปรับเปลี่ยนรูปแบบแข่งขัน การใช้ประโยชน์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลอันจะ

นำไปสู่ประสิทธิภาพการทำงานและสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ลูกค้า ซึ่งองค์กรดิจิทัลนั้นไม่ได้เป็นเพียงแค่องค์กรที่มีการจัดหาอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยเท่านั้น หากแต่เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะดิจิทัล ที่มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีกับการดำเนินงานภายในทั้งการติดต่อสื่อสาร การนำทักษะความรู้มาใช้ร่วมกันทั้งองค์กร การพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังของลูกค้าที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเป็นองค์กร ที่มีความคล่องแคล่วทางดิจิทัล โดยสามารถเลือกเทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลสมัยใหม่ มาใช้ประโยชน์ และแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว เหมาะสม ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

สุรินทร์ทิพ ศักดิ์ภูวดล (2561) กล่าวว่า ความเป็นองค์กรดิจิทัล คือ องค์กรที่เกือบทุกส่วนขององค์กร โดยเฉพาะในส่วนที่มีการติดต่อกับลูกค้าบริษัท ผู้สนับสนุนวัตถุดิบ และพนักงาน เป็นการบริหารจัดการในระบบดิจิทัล กระบวนการหลักทางธุรกิจ สามารถทำให้ประสบผลสำเร็จได้ได้โดยการใช้เครือข่ายดิจิทัล ที่ครอบคลุมกว้างขวางทั่วทั้งองค์กร หรือเชื่อมโยงเข้ากับองค์กรอื่นจำนวนมาก

สรุปได้ว่า ความเป็นองค์กรดิจิทัล หมายถึง องค์กรที่มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ในทุกกระบวนการทั้งภายในและภายนอก มีการปรับโครงสร้างพื้นฐานองค์กร การปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน ปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดของผู้ปฏิบัติงาน ปรับเปลี่ยนรูปแบบแข่งขัน การใช้ประโยชน์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันอันเป็นผลให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

2.2 ความสำคัญของความเป็นองค์กรดิจิทัล

องค์กรดิจิทัลเป็นคุณลักษณะสำคัญขององค์กรในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้้องค์กรสามารถก้าวทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรได้ รวมถึงสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ และความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้ ซึ่งมีความสำคัญดังต่อไปนี้

Foerster-Metz, Marquardt, Golowko, Kompalla & Hell (2018) ได้กล่าวถึงความสำคัญขององค์กรดิจิทัลในการเพิ่มประสิทธิภาพความยืดหยุ่น ความหลากหลาย กระบวนการอัตโนมัติและกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้เทคโนโลยีดิจิทัลยังนำไปสู่วิธีการทำงาน และการทำงานร่วมกันในหมู่พนักงาน การเคลื่อนไหวที่คล่องตัวมากขึ้นและการตัดสินใจที่ดีขึ้น

ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญซึ่งทุกองค์กรมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จด้วยการแปลงระบบดิจิทัลสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

เกสรา ศักดิ์มณีวงศา (2561) ได้กล่าวถึงความสำคัญขององค์กรในยุคดิจิทัล โดยเน้นว่าการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรดิจิทัลนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องทบทวนปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จเพื่อเสริมสร้างและปรับปรุงศักยภาพในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ ยังเน้นถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้สนับสนุนการสร้างนวัตกรรมและกระบวนการทำงานใหม่ ๆ ในอนาคต

สุรินทร์ทิพ ศักดิ์ภูวดล (2561) ได้กล่าวว่า องค์กรดิจิทัล ช่วยเพิ่มความคล่องตัวขององค์กร ทำให้การดำเนินงานมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้องค์กรขนาดเล็กมีประสิทธิภาพเทียบเท่าองค์กรขนาดใหญ่ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจ ช่วยให้องค์กรขนาดใหญ่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้รวดเร็ว เทียบเท่ากับองค์กรขนาดเล็ก

จันทร์จิรา เหลลราช (2564) ได้ศึกษาและกล่าวถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัล โดยเน้นว่าการเปลี่ยนแปลงนี้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล การปรับเปลี่ยนดังกล่าวช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่องค์กรดิจิทัล

สรุปได้ว่า องค์กรดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความคล่องตัว และความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวได้รวดเร็วและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับองค์กรขนาดเล็กและขนาดใหญ่ การปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัลไม่เพียงแต่เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้แต่ยังรวมถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ และการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะด้านดิจิทัล ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จในอนาคต

2.3 องค์ประกอบของความเป็นองค์กรดิจิทัล

องค์ประกอบของความเป็นองค์กรดิจิทัลมีนักวิชาการ และนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษา วิจัย และสรุปองค์ประกอบของความเป็นองค์กรดิจิทัลไว้มากมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

Ilomaki and Lakala (2018) กล่าวว่า องค์การดิจิทัลทางการศึกษามีองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) ภาวะผู้นำ 3) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ 4) กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ 5) ระดับความรู้พื้นฐานในการใช้เทคโนโลยี และ 6) สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล

Russell Reynolds Associates (2019) กล่าวว่า การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลขององค์กร หรือ Digital Transformation ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) กรอบความคิด 2) แนวปฏิบัติ 3) การมีมุมมองที่ครอบคลุมและยืดหยุ่นต่อพนักงาน และ 4) ทรัพยากร

นุช สัทธาฉัตรมงคล และอรุณพล ธรรมไพบูลย์ (2558) ได้สรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเป็นองค์กรดิจิทัลไว้ 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) โครงสร้างองค์กร 2) วัฒนธรรมองค์กร 3) ทักษะและความคิด และ 4) ประสบการณ์ด้านดิจิทัล

มุกตามณี ศรีพงษ์เพริศ (2561) กล่าวถึงองค์ประกอบสู่ความสำเร็จขององค์กรบนเส้นทาง อย่างมีคุณภาพ ดังนี้ 1) การสร้างเสริมวัฒนธรรมการใฝ่รู้ในองค์กร 2) การคิดเชิงกลยุทธ์ 3) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และ 4) ความเข้าใจระบบองค์กร

นลภช เกตุพลสังข์ (2565) กล่าวถึง ความเป็นองค์กรดิจิทัล มีองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ทางดิจิทัล 2) ทักษะทางดิจิทัล 3) พื้นฐานและทรัพยากรทางเทคโนโลยีดิจิทัล 4) กระบวนการปฏิบัติงานในระบบดิจิทัล และ 5) วัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล

จารุณี กุหลาบอำ (2566) ได้กล่าวถึง ความเป็นองค์กรดิจิทัลประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านภาวะผู้นำทางดิจิทัลของผู้บริหาร 2) ด้านกลยุทธ์ทางดิจิทัล 3) ด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล 4) ด้านปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานทางดิจิทัล 5) ด้านสมรรถนะทางดิจิทัลของบุคลากร 6) ด้านการสร้างบรรยากาศดิจิทัล และ 7) ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,238 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 327 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1986 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษาและการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 29 ข้อ ซึ่งมีข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี 2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารงาน 3) การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 4) การมีความรู้ทางกฎหมายและจริยธรรมเชิงเทคโนโลยี และ 5) การใช้เทคโนโลยีเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 3 ความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งมีข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) โครงสร้างองค์กรดิจิทัล 2) วัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล 3) ทักษะและความสามารถทางด้านดิจิทัลของบุคลากร และ 4) กระบวนการปฏิบัติงานในระบบดิจิทัล

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา แล้วนำมา

สังเคราะห์กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัด และรูปแบบของการสร้างข้อคำถามเป็นรายชื่อ

3.2 สร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบตรวจสอบรายการ ให้ครอบคลุมเนื้อหาในกรอบแนวคิดและสอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัย

3.3 ตรวจสอบความถูกต้อง และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา และตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์

3.4 นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of the Item-objective Congruence: IOC) ซึ่งแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00

3.5 ปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5-1.00 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ชัดเจนกับครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย แล้วนำมาหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเที่ยงของแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารและความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา เท่ากับ .99 และ .99

3.6 นำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ Google form โดยนำ QR Code ของแบบสอบถามส่งให้กลุ่มตัวอย่าง พร้อมแนบหนังสือราชการส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากข้าราชการครูซึ่งเป็นกลุ่ม

ตัวอย่าง จากโรงเรียนทั้งสิ้น 202 โรงเรียน จำนวน 327 คน โดยผู้วิจัยกำหนดส่งแบบสอบถามกลับภายในระยะเวลา 1 สัปดาห์ เมื่อครบกำหนด ผู้วิจัยได้ตรวจสอบระบบออนไลน์ Google Form ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 327 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนแล้วจึงดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา โดยใช้สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation)

5.5 วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($M=4.38$, $SD=0.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ($M=4.40$, $SD=0.45$) ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี ($M=4.39$, $SD=0.43$) ด้านการมีความรู้ทางกฎหมายและจริยธรรมเชิงเทคโนโลยี ($M=4.38$, $SD=0.45$) การใช้เทคโนโลยีเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน ($M=4.36$, $SD=0.47$) และด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารงาน ($M=4.35$, $SD=0.47$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M=4.37$, $SD=0.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านโครงสร้างองค์กรดิจิทัล ($M=4.38$, $SD=0.45$) ด้านทักษะและความสามารถทางด้านดิจิทัลของบุคลากร ($M=4.38$, $SD=0.45$) ด้านกระบวนการปฏิบัติงานในระบบดิจิทัล ($M=4.38$, $SD=0.48$) และด้านวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล ($M=4.36$, $SD=0.46$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .915$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับสูงมาก ($r = .915$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา พบว่าภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ .915 ค่าสัมประสิทธิ์การทำนายที่ปรับแก้หรืออำนาจพยากรณ์ (Adjusted R^2) เท่ากับ .837 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลได้ร้อยละ 83.70

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การมีวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี การมีความรู้ทางกฎหมายและจริยธรรมเชิงเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารงาน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการปรับตัวและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการปรับตัวและพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีที่กว้างไกล มีความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีมาใช้ในการห้องเรียนและสถานศึกษาให้เหมาะสม ทั้งการใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดและประเมินผล ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานเป็นกิจวัตรประจำวัน รวมทั้งเป็นแบบอย่างและสร้างความตระหนักให้กับครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียนให้เข้าใจในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม จึงจะสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายและเป็นที่ยอมรับ สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ (2567) ที่มีการกำหนดนโยบายทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการจัดการศึกษา เห็นได้จากวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ นโยบายและจุดเน้น ซึ่งมีพันธกิจในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะด้านภาษาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พัฒนาระบบการบริหารองค์กรคุณภาพ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) และปัญญาประดิษฐ์ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเหมาะสมกับบริบทโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2562) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นให้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการภายในองค์กร และการบริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผลการวิจัยระดับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านโครงสร้างองค์กรดิจิทัล ด้านกระบวนการปฏิบัติงานในระบบดิจิทัล ด้านทักษะและความสามารถทางด้านดิจิทัลของบุคลากร และด้านวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาในปัจจุบันต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงไม่เพียงเป็นการบริหารทางการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลงและการ

จัดการเทคโนโลยีไปพร้อมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้นการใช้เทคโนโลยีในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา การนิเทศติดตาม และส่งเสริมจากหน่วยงานต้นสังกัดที่มุ่งให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ ยังมีส่วนสำคัญที่ช่วยยกระดับความเป็นองค์กรดิจิทัลให้สูงขึ้น ประเด็นสำคัญของการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมการจัดการความรู้ในยุคดิจิทัล และการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเครือข่ายในด้านการบริหารเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะทางดิจิทัลจะมีบทบาทสำคัญในการยอมรับและนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ รวมทั้งสนับสนุนให้ครูและบุคลากรเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้และแนวคิดที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เติบโตมากับเทคโนโลยี ในขณะที่ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ต้องปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2562) กล่าวไว้ว่า องค์กรดิจิทัล เป็นองค์กรที่สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการทำงานในทุกมิติ ทั้งด้านการบริหารจัดการภายใน การให้บริการแก่ประชาชน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยมุ่งลดการใช้เอกสาร เปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ เชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่นอย่างเป็นอัตโนมัติ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้ผ่านช่องทางดิจิทัล

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในระดับสูงมากกับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ $r = .915$ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีกว้างไกลและชัดเจน เข้าใจความต้องการเทคโนโลยีของสถานศึกษาในอนาคตที่มีมากขึ้น มีการกำหนดทิศทาง และนโยบายในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนแปลผลข้อมูลเพื่อการวัดและการประเมินผล ทั้งด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียน ครู และการบริหารงานสถานศึกษา อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เป็น

แบบอย่างในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความเป็นส่วนตัว การถือครองทรัพย์สินทางปัญญาและความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ และสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม จรรยาบรรณในการใช้งานเทคโนโลยีให้กับครู บุคลากร และผู้เรียนในสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน สนับสนุนให้ครูพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ อันเป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษานำไปสู่ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ อาจเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนนโยบายด้านดิจิทัลสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจะสามารถส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ การพัฒนาครูและบุคลากร ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการปรับตัวและพัฒนาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงมากเหตุผลที่เป็นเช่นนี้ อาจเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและสร้างความพร้อมให้กับองค์กรในการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถบูรณาการเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการภายในองค์กร การพัฒนาครูและบุคลากร ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson และ Dexter (2005) กล่าวว่า ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารมีอิทธิพลโดยตรงต่อการบูรณาการเทคโนโลยีและการพัฒนาโรงเรียนดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา สมใจ และ วิชุดา กิจธรรม (2561) ที่พบว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสูงจะสามารถผลักดันโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามีผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถ

อธิบายความแปรปรวนได้ถึงร้อยละ 83.70 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการผลักดันและขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson and Dexter (2005) ที่กล่าวว่าผู้นำเชิงเทคโนโลยีเป็นตัวแปรสำคัญในการทำให้อสถานศึกษาสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านการบริหารจัดการและการเรียนการสอน ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีมักจะมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กล้าตัดสินใจและริเริ่มนวัตกรรมใหม่ ๆ ตลอดจนสามารถสร้างแรงบันดาลใจและชี้้นำให้ครูและบุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา สมใจ และวิชุดา กิจธรรม (2561) ที่ระบุว่าผู้นำเชิงเทคโนโลยีมีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพในสถานศึกษา การที่ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสามารถอธิบายความเป็นองค์กรดิจิทัลได้ในระดับสูงถึงร้อยละ 83.70 ยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง หากผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยี ย่อมส่งผลต่อการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนากระบวนการทำงาน รวมถึงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรัศมี แสงขุ่ม (2562) ที่กล่าวว่าผู้นำด้านเทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล การพัฒนาสถานศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีปัจจัยเสริมอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ ความพร้อมของบุคลากรด้านดิจิทัล การสนับสนุนด้านงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัลเป็นไปอย่างยั่งยืน ควรมีการบูรณาการทั้งภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารและปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยผู้บริหารที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ ส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนาระบบงาน การสื่อสาร และการให้บริการทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรมและการ

เรียนรู้ด้านเทคโนโลยียังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับสถานศึกษาเข้าสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี โดยมีวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการบริหารงานและการจัดการเรียนการสอนพร้อมเสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายและจริยธรรมดิจิทัลเพื่อสร้างความมั่นใจในการนำเทคโนโลยีมาใช้ภายในองค์กร 1.2 สถานศึกษาควรพัฒนาโครงสร้างและกระบวนการทำงานให้มีความเป็นดิจิทัลคล่องตัว และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลดิจิทัลเป็นศูนย์กลาง และเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้งในด้านบริหารและการเรียนการสอน 1.3 ผู้บริหารและครูควรจัดโครงการอบรมและพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรมีทักษะในการใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนและประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัลที่เข้มแข็ง ปลุกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสนับสนุนให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับตัวต่อเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว 1.5 สถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านองค์กรดิจิทัล ส่งเสริมการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีและนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความยั่งยืนของระบบการศึกษาดิจิทัลในจังหวัดกระบี่ 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในมิติที่หลากหลาย เช่น วิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยีเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับความเป็นองค์กรดิจิทัลอย่างละเอียด 2.2 ควรพิจารณาปัจจัยบริบทของสถานศึกษาและลักษณะของบุคลากร เช่น ขนาดโรงเรียน ทรัพยากรเทคโนโลยี นโยบายเขตพื้นที่และทัศนคติของครูและบุคลากร เพื่อให้สามารถตีความผลและปรับใช้แนวทางการพัฒนาองค์กรดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม 2.3 สำรวจบทบาทของวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาเพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรดิจิทัลและนวัตกรรมทางการศึกษามากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย พ.ศ. 2559–2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จันทร์จิรา เหลลราช. (2564). การปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันในยุคดิจิทัล. วารสารบริหารธุรกิจ, 11(3), 45–58.
- จารุณี กุหลาบอ่ำ. (2566). องค์ประกอบของความเป็นองค์กรดิจิทัลในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 21(2), 85–97.
- ชัยญากต์ ไยดี. (2561). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ธนกฤต พรหมนันท์. (2560). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 15(2), 35–49.
- นลภช เกตุพลสังข์. (2565). ความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารนวัตกรรมการศึกษา, 10(1), 112–125.
- นุช สัทธฉัตรมงคล, และ อรรถพล ธรรมไพบูลย์. (2558). องค์ประกอบของความเป็นองค์กรดิจิทัล. วารสารเทคโนโลยีและนวัตกรรม, 3(2), 15–27.
- นันทพงศ์ มงคลแก้วเลิศ, และชัยยนต์ เพาพาน. (2566). องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร สถานศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา, 13(1), 90–102.
- นิศาชล บำรุงภักดี. (2563). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารครุศาสตร์, 20(2), 73–84.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- ปิยะวัฒน์ รักราวี, และนิรันดร์ จุลทรัพย์. (2566). องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร สถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 24(2), 55–68.
- รัศมี แสงชุ่ม. (2562). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 19(3), 1–12.
- วีรวัฒน์ การุณวงษ์. (2564). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา, 12(1), 22–35.
- วสันต์ชัย สดตมขำ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 19(2), 77–89.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561). แนวทางการปรับเปลี่ยนสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2566). รายงานผลการดำเนินงาน. กระบี่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.
- _____. (2567). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR). กระบี่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.
- สุนันทา สมใจ. (2561). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(1), 345–356.
- สุนันทา สมใจ และ วิชุดา กิจธรรม. (2561). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์, 17(3), 349–360.
- สุรินทร์ทิพ ศักดิ์ภูวดล. (2561). องค์กรดิจิทัล (Digital Firm) กับการบริหารจัดการยุคใหม่. วารสารบริหารธุรกิจ, 10(1), 25–39.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2558). การจัดการเรียนการสอนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 12(2), 215–228.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารครุศาสตร์, 18(1), 118–130.
- อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช. (2560). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อดิศักดิ์ ดงสิงห์. (2560). องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

- เอกรัตน์ เชื้อวงศ์. (2564). การพัฒนาองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา, 8(1), 101–114.
- European Commission. (2013). Digital agenda for Europe. Brussels: European Union.
- Foerster-Metz, U., Marquardt, K., Golowko, N., Kompalla, A., & Hell, C. (2018). Digital transformation and its implications for organizational behavior. *Journal of Organizational Change Management*, 31(6), 1234–1249.
- Ilomaki, L., & Lakkala, M. (2018). Digital competence—An emergent boundary concept for policy and educational research. *Education and Information Technologies*, 23(3), 1–15.
- Kozloski, K. (2006). Technology leadership in educational administration. New York, NY: Routledge.
- Russell Reynolds Associates. (2019). Digital transformation: The seven habits of highly digital organizations. New York, NY: Russell Reynolds Associates.
- Schmidt, P., & Porteus, J. (2000). Technology leadership and innovation. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Schrum, L., & Levin, B. (2009). Leading 21st century schools: Harnessing technology for engagement and achievement. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Stefanie, U., et al. (2018). Digital transformation and organizational impact. *Journal of Digital Business*, 5(2), 50–64.

ข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: สถานการณ์ พ.ศ. 2568
ในแง่มุมของหลักภูมิรัฐศาสตร์ด้านพื้นที่ทับซ้อน*
THE THAI-CAMBODIAN DISPUTE: THE SITUATION IN 2025
FROM A GEOPOLITICAL PERSPECTIVE ON OVERLAPPING
TERRITORIAL AREAS

สุทินันท์ สุวรรณวิจิตร¹ และ วัชรารณณ์ พรหมพลเมือง²

Suthinan Suwanvijitr¹ and Watcharaporn Promponlamuang²

¹⁻²คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻²Faculty of Political Science, Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: raungdech122@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 8 ธันวาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 10 ธันวาคม 2568

Received 24 November 2025; Revised 8 December 2025; Accepted 10 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “ข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: สถานการณ์ปัจจุบัน พ.ศ. 2568 ในแง่มุมของหลักภูมิรัฐศาสตร์ด้านพื้นที่ทับซ้อน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาในช่วงปี พ.ศ. 2560–2568 โดยมุ่งวิเคราะห์ในมิติของภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ที่สัมพันธ์กับอำนาจรัฐและทรัพยากรในพื้นที่ทับซ้อน ทั้งทางบกบริเวณปราสาทพระวิหารและพื้นที่โดยรอบ ตลอดจนพื้นที่ทางทะเลในอ่าวไทยที่มีศักยภาพด้านพลังงาน และเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนของทั้งสองประเทศ ผลการศึกษาพบว่า แม้คำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) เมื่อปี พ.ศ. 2556 จะกำหนดแนวทางการตีความขอบเขตบริเวณปราสาทพระวิหาร แต่ในเชิงปฏิบัติยังคงมีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับเส้น

Citation:

* สุทินันท์ สุวรรณวิจิตร และ วัชรารณณ์ พรหมพลเมือง. (2568). ข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: สถานการณ์ พ.ศ. 2568 ในแง่มุมของหลักภูมิรัฐศาสตร์ด้านพื้นที่ทับซ้อน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1310-1324.

Suthinan Suwanvijitr and Watcharaporn Promponlamuang. (2025). The Thai-Cambodian Dispute: The Situation In 2025 From A Geopolitical Perspective On Overlapping Territorial Areas.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1310-1324.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เขตแดนการบริหารพื้นที่และการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ส่วนพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลยังเป็นประเด็นอ่อนไหวทางเศรษฐกิจและความมั่นคง โดยทั้งสองประเทศต่างใช้กลยุทธ์เชิงภูมิรัฐศาสตร์เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

นอกจากนี้ บทความชี้ให้เห็นว่าปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจ ล้วนส่งผลต่อท่าทีทางการทูตของทั้งสองประเทศ การแก้ไขข้อพิพาทจึงควรมุ่งเน้นการทูตเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Diplomacy) การบริหารจัดการทรัพยากรข้ามพรมแดนอย่างยั่งยืน และการเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในฐานะกลไกกลางเพื่อเปลี่ยนพื้นที่ทับซ้อนให้เป็น “พื้นที่แห่งความร่วมมือ” มากกว่าความขัดแย้ง

คำสำคัญ: ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา, ภูมิรัฐศาสตร์, พื้นที่ทับซ้อน, ความมั่นคง, อาเซียน

Abstract

The academic article “The Thai–Cambodian Dispute: The Current Situation in 2025 from a Geopolitical Perspective on Overlapping Areas” aims to examine the development of the Thai–Cambodian border dispute during 2017–2025. It focuses on an analysis through the lens of geopolitics, particularly the relationship between state power and resources in overlapping territories—both the land area surrounding the Preah Vihear Temple and adjacent zones, as well as the maritime overlapping claims in the Gulf of Thailand, which hold significant energy potential. The article also proposes sustainable solutions for both countries.

The findings indicate that, although the 2013 judgment of the International Court of Justice (ICJ) provided guidelines for interpreting the boundary around the Preah Vihear Temple, ambiguities remain in practice regarding the exact demarcation, the management of the area, and the modalities of joint utilization. Meanwhile, the overlapping maritime area continues to be a sensitive issue involving both economic and security interests,

with each country employing geopolitical strategies to safeguard national interests.

In addition, the article highlights the influence of external factors, such as shifts in the balance of power in Southeast Asia and the expanding influence of major powers, both of which affect the diplomatic postures of Thailand and Cambodia. The resolution of the dispute, therefore, should emphasize constructive diplomacy, sustainable cross-border resource management, and strengthening ASEAN's role as a central mechanism to transform overlapping areas into "zones of cooperation" rather than zones of conflict.

Keywords: Thai–Cambodian border dispute, geopolitics, overlapping territory, security, ASEAN

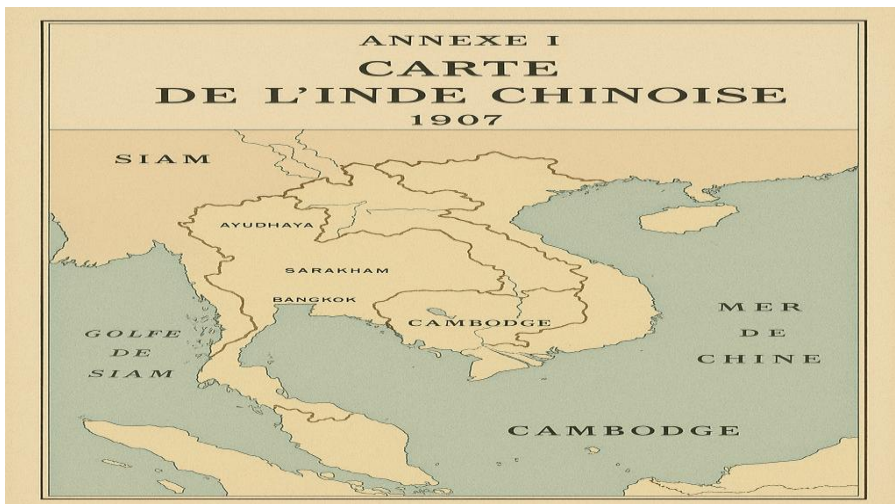
บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชามีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ทั้งในมิติทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวมิได้ราบรื่นเสมอไป โดยเฉพาะในประเด็น ข้อพิพาทชายแดนและพื้นที่ทับซ้อน ซึ่งยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงของทั้งสองประเทศ (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2563) แม้จะมีการตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) เกี่ยวกับกรณีปราสาทพระวิหารเมื่อปี พ.ศ. 2556 แต่ความคลุมเครือในเชิงปฏิบัติยังดำรงอยู่ โดยเฉพาะในประเด็นการบริหารพื้นที่และเส้นเขตแดนที่ยังไม่ชัดเจน (Ministry of Foreign Affairs of Thailand, 2023)

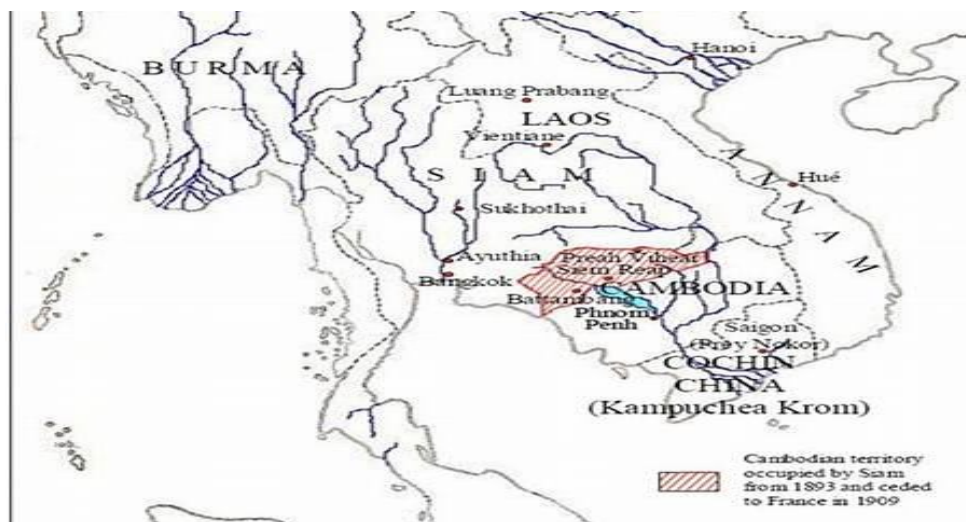
ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2568) ประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวยังคงมีพลวัตต่อเนื่อง ทั้งจากปัจจัยภายในประเทศของไทยและกัมพูชา และจากบริบทภูมิรัฐศาสตร์ระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น จีนและสหรัฐอเมริกา (Chan & Sok, 2024) ซึ่งส่งผลต่อท่าทีเชิงยุทธศาสตร์ของทั้งสองประเทศในการจัดการพื้นที่ทับซ้อน ทั้งบนบกและทางทะเล

รากเง้าของข้อพิพาท

ข้อพิพาท ไทย-กัมพูชา มาจากสนธิสัญญาระหว่างฝรั่งเศส-สยาม (ต้นศตวรรษที่ 20) และจากการสำรวจ การพิมพ์แผนที่ของฝรั่งเศส (Annex I / แผนที่ปี 1907) ซึ่งในบางพื้นที่แผนที่ที่ใช้กับการตีความเส้นพรมแดนที่เบี่ยงจากเส้นสันเขา (watershed) ที่กฎหมายบางฉบับกล่าวถึง ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายและการตีความที่ขัดแย้งกันในพื้นที่เทือกเขาดังกรัง รวมถึงคดีที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ในปี 1962 ที่ได้ตัดสินให้ปราสาทพระวิหารอยู่ในเขตอำนาจของกัมพูชา และการตีความเพิ่มเติมในปี 2013 นั้นย่ำสถานะบางส่วนของพื้นที่รอบ ๆ ปราสาทอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีช่องว่างในการตีความและการตีพรมแดนในทางปฏิบัติ

ภาพที่ 1 แผนที่ของฝรั่งเศส (Annex I/แผนที่ปี 1907)

ภาพที่ 2 ภาพแผนที่ของแนวเส้นพรมแดนตามแผนที่ของฝรั่งเศส ปี 1909

พัฒนาการข้อพิพาทชายแดน/เขตแดนไทย-กัมพูชา (พ.ศ. 2560-2568)

แม้ว่า International Court of Justice (ICJ) จะมีคำตัดสินในปี พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) เพื่อชี้ขาดประเด็นบางส่วนของข้อพิพาทชายแดน หรือ เขตแดน เช่น บริเวณ “วัดเขาพระวิหาร” และพื้นที่โดยรอบ แต่หลายจุดหรือส่วนของเขตแดนยังไม่มีมีการตกลงระหว่างสองประเทศอย่างชัดเจน ส่งผลให้มีข้อพิพาททับซ้อนคงอยู่ต่อมา (ทั้งในส่วนเขตทางบกและเขตทางทะเล) (The Guardian, 2025; The Diplomat, 2024)

ในช่วง พ.ศ. 2560-2565: แนวโน้มคลี่คลายและการใช้กลไกทางทวิภาคีและในช่วงหลายปีหลังจากคำตัดสินของศาลโลก ทั้งสองประเทศ (ไทย-กัมพูชา) ได้พยายามลดความขัดแย้งโดยใช้กลไกทางการทวิภาคี เช่น คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Commission: JBC) และ คณะอนุกรรมการลงรายละเอียดทางเทคนิค (Joint Technical Sub-Committee: JTSC) เพื่อดำเนินการสำรวจร่วม ทำแผนที่ร่วม (mapping / surveying) และดำเนินการวางเส้นเขตแดนหรือหลักเขต (boundary pillars) อย่างเป็นระบบ โดยมีการใช้เทคโนโลยีเชิงเทคนิคมากขึ้น เช่น orthophoto maps, การใช้การสำรวจเชิงภูมิศาสตร์ (geospatial survey) เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวางแผนแผนที่และหลักเขต

อย่างไรก็ตาม ความซับซ้อนมีข้อจำกัด เนื่องจากมีอุปสรรคทางการเมืองภายในของแต่ละฝ่าย เช่น ความเปลี่ยนแปลงของรัฐบาล ความไม่แน่นอนทางการเมือง ซึ่งอาจทำให้การเจรจาหรือการลงนามหรือการปรับข้อตกลงต้องระงับชั่วคราวหรือดำเนินช้า

ถึงแม้จะมีการหารือและสำรวจร่วม แต่หลายจุดก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ร่วมสุดท้ายที่แน่นอน ทำให้บางพื้นที่ยังคงมีข้อขัดแย้งหรือความไม่ชัดเจน (The Diplomat, 2024) ในช่วง พ.ศ. 2566 มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลของประเทศไทยซึ่งส่งผลกระทบต่อในเชิงการเมืองทั้งในและต่างประเทศของกัมพูชา และในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566 กัมพูชาได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดย Hun Manet ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อจาก Hun Sen (ซึ่งเปลี่ยนไปดำรงตำแหน่งประธานวุฒิสภา) (Cabinet of Hun Manet, 2023) แม้ว่าจะเป็นรัฐบาลชุดใหม่ แต่บทบาทและอิทธิพลของ Hun Sen ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะในประเด็นความมั่นคงและข้อพิพาทชายแดน ซึ่งส่งผลให้ท่าทีของกัมพูชาอาจมีการปรับเปลี่ยนไปในแนวทางที่เข้มงวดหรือต้องการเน้นอำนาจภายในประเทศ (Cambodia in 2023 and 2024: Hun Manet Rules, but His ..., 2025; Cambodian–Thai border dispute, 2025).

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของกัมพูชา อาจทำให้การเจรจาทางเทคนิคหรือการลงนามข้อตกลงใหม่เป็นไปอย่างระมัดระวังมากขึ้น หรือมีการยืดเวลาการดำเนินงานภายในกลไก JTSC และ JBC เนื่องจากต้องปรับนโยบายและท่าทีใหม่ (Crisis Group, 2025)

ในช่วง พ.ศ. 2568 ได้เกิดมีปัญหาค้างคาในเรื่องข้อพิพาทพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล และแหล่งทรัพยากรพลังงาน ซึ่งกลับมาเป็นปัญหาค้างคาอีกครั้ง ในส่วนของพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (Overlapping Claims Area: OCA) ในอ่าวไทยตอนบนระหว่างไทยกับกัมพูชา ซึ่งเป็นพื้นที่ทับซ้อนที่มีขนาดประมาณ 26,000 ตารางกิโลเมตร ที่มีการอ้างสิทธิ์กันระหว่างสองฝ่าย (The Nation, 2025; The Diplomat, 2025) ในอดีตที่ผ่านมา กัมพูชาประกาศสิทธิทางท้องที่ทางทวีเขต (continental shelf/maritime claims) โดยยึดในปี ค.ศ. 1972 ซึ่งก่อนหน้านี้ยึดตามสนธิสัญญาทางทะเล ในขณะที่ไทยก็ประกาศการอ้างสิทธิ์ในเขตทะเล และทวีเขตของตน ในปี ค.ศ. 1973 ทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อนยาวนาน (Thailand and Cambodia’s Overlapping Maritime Claims, 2024; Cambodia–Thailand relations, 2025).

พื้นที่ทับซ้อนนี้ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเมื่อมีการค้นพบแหล่งก๊าซธรรมชาติ และน้ำมันใต้ทะเล ซึ่งมีศักยภาพทรัพยากรพลังงานมาก (RFA, 2024). เนื่องจากความต้องการพลังงานของทั้งสองประเทศสูงขึ้น ทำให้มีแรงจูงใจในการเรียกร้องสิทธิหรือการร่วมพัฒนาทรัพยากร

(The Diplomat, 2025) โดยในประเทศไทย มีการเรียกร้องให้มีการเจรจาใหม่หรือเปิดการเจรจาทันที โดยวุฒิสภาไทยได้สนับสนุนให้กลับมาเปิดการเจรจากับกัมพูชาเกี่ยวกับ OCA เพื่อดำเนินการพัฒนาทรัพยากรร่วม (ThaiPBS, 2025)

อย่างไรก็ดี ทางฝ่ายไทยได้แสดงท่าทีที่ระมัดระวัง และอาจไม่ต้องการดำเนินการใด ๆ จนกว่าจะมีการตกลงเขตแดน และเขตอธิปไตยอย่างชัดเจนเสียก่อน (The Nation, 2025)

ในช่วงกลางปี 2568 มีการปะทะรุนแรงขึ้นอีกครั้งระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพกัมพูชา บริเวณแนวชายแดน 12 จุด มีการใช้อาวุธหนัก, ปืนใหญ่, ขีปนาวุธ และแม่กระแท่งการโจมตีทางอากาศของไทย (AP, 2025; Britannica, 2025) มีการอพยพพลเรือนจำนวนมาก โดยมีการอพยพพลเรือนหลายหมื่นคนให้ออกนอกพื้นที่ (displaced > 300,000 คน) เนื่องจากเหตุการณ์ปะทะ (Reuters, 2025; Britannica, 2025) ต่อมาได้มีการเจรจาทันทีภายใต้การไกล่เกลี่ยของ Anwar Ibrahim (นายกรัฐมนตรีมาเลเซียในฐานะประธานอาเซียน) รวมถึงมีบทบาทจากสหรัฐฯ และจีน ในการเจรจาให้หยุดยิงโดยไม่มีเงื่อนไข (unconditional ceasefire) โดยข้อตกลงหยุดยิงเริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ 28 กรกฎาคม 2568 (Reuters, 2025; Time, 2025) หลังจากหยุดยิงแล้วมีการหารือระดับทวิภาคีต่อไป แต่ก็ยังมีข้อกล่าวหาของแต่ละฝ่ายว่ามีการละเมิดข้อตกลง หยุดยิง เช่น การวางระเบิดกับดักระเบิด (landmine) บริเวณแนวชายแดน (อุบัติเหตุทหารไทยเดินชนกับระเบิด) (Wikipedia, 2025) และนอกจากนี้มีการกล่าวหาว่ามีการใช้วิธีทางจิตวิทยา (psychological warfare) โดยฝ่ายไทยถูกกล่าวหาว่าใช้ลำโพงส่งเสียงคล้ายเสียงปืนในเวลากลางคืน เพื่อบั่นทอนจิตใจของชาวกัมพูชาตามหมู่บ้านชายแดน (The Guardian, 2025)

ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชายังคงยืดเยื้อ แม้ศาลโลกจะตัดสินพื้นที่วัดเขาพระวิหาร ในปี 2556 แต่หลายส่วนของเขตแดนยังไม่ตกลงร่วมกัน ทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อนต่อเนื่อง แม้ทั้งสองประเทศจะใช้กลไกทวิภาคีสำรวจและทำแผนที่ร่วมระหว่างปี 2560-2565 แต่ความคืบหน้าถูกจำกัดจากปัจจัยการเมืองภายใน โดยเฉพาะหลังการเปลี่ยนรัฐบาลกัมพูชาในปี 2566 ที่ทำให้ท่าทีของกัมพูชามีความเข้มงวดมากขึ้น ปี 2568 ปัญหาทับซ้อนทางทะเลในอ่าวไทยกลับมารุนแรง เพราะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านพลังงาน ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการรักษาผลประโยชน์ จนสถานการณ์บานปลายเป็นการปะทะทางทหารตามแนวชายแดนหลายจุดและทำให้ประชาชนกว่า 300,000 คนต้องอพยพ ก่อนที่มาเลเซีย สหรัฐฯ และจีนจะช่วยไกล่เกลี่ยจนเกิดการหยุดยิง แม้จะตกลงหยุดยิงแล้ว แต่ยังมีกรกล่าวหาว่าละเมิดข้อตกลงและใช้

สงครามจิตวิทยา ทำให้ความตึงเครียดยังคงดำรงอยู่และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเขตแดนได้อย่างเด็ดขาด

มิติภูมิรัฐศาสตร์ของพื้นที่ทับซ้อน

ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) เป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่างอำนาจรัฐกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีทรัพยากรหรือมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ (Spykman, 1942) ในกรณีไทย-กัมพูชา พื้นที่ทับซ้อนทั้งบนบกและทางทะเลถือเป็น “จุดยุทธศาสตร์” ที่มีความหมายเชิงอำนาจ

ชายแดนไทย-กัมพูชาครอบคลุมจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ซึ่งมีแนวชายแดน ทอดตัวจากจุดสามเหลี่ยมที่เชื่อมต่อกับประเทศลาวทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือลงไปจนถึงอ่าวไทย ความยาว เส้นเขตแดนมีความยาวประมาณ 817 กิโลเมตร โดยที่จังหวัดของไทยที่ติดชายแดนกัมพูชา มีดังนี้

อุบลราชธานี: อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือสุดของแนวชายแดน

ศรีสะเกษ: อยู่ติดกับชายแดนทางภาคอีสานใต้

สุรินทร์: อยู่ติดกับชายแดนทางภาคอีสานใต้

บุรีรัมย์: อยู่ติดกับชายแดนทางภาคอีสานใต้

สระแก้ว: เป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ และมีจุดผ่านแดนที่สำคัญอย่างอรัญประเทศ

จันทบุรี: มีแนวชายแดนติดกับกัมพูชาสั้น ๆ

ตราด: เป็นจังหวัดสุดท้ายที่มีแนวชายแดนติดกับกัมพูชา ก่อนที่จะออกสู่ทะเลในอ่าวไทย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับแผนที่และข้อพิพาท โดยที่ข้อพิพาทเรื่องแผนที่นั้น เส้นแบ่งเขตแดนมีข้อพิพาทในบางพื้นที่ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากแผนที่ที่ใช้ในการอ้างอิงระหว่างสองประเทศมีมาตราส่วนต่างกัน (1:50,000 โดยที่ไทยใช้ กับ 1:200,000 ที่กัมพูชาอ้างอิง) ซึ่งพื้นที่ทับซ้อนมาจากความแตกต่างของแผนที่จึงส่งผลให้เกิดพื้นที่ทับซ้อน ซึ่งรวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงปราสาทเขาพระวิหารโดยรอบ

ภาพที่ 3 ภาพแสดงเขตพื้นที่ทับซ้อนชายแดนไทย-กัมพูชา

พื้นที่ทับซ้อนไทย-กัมพูชาที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนสำคัญ ได้แก่ พื้นที่ทับซ้อนทางบก และ พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ดังที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งทั้งสองบริเวณต่างมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงและเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสองประเทศ (ธีรภัทร์ พันธุมเสน, 2564)

พื้นที่ทับซ้อนทางบก

บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะพื้นที่รอบ ปราสาทพระวิหาร (Preah Vihear Temple) และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ภูมะเขือ และส่วนของเทือกเขาดงรัก ถือเป็นจุดที่ยังมีความเห็นต่างเกี่ยวกับเส้นเขตแดน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2566) พื้นที่ดังกล่าวมีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้และแร่ธาตุ เช่น ฟอสเฟต หินปูน และอัญมณี และรวมถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และนิเวศ ซึ่งเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจสำคัญของทั้งสองประเทศ และนอกจากนี้ พื้นที่ป่าดงรักยังถือเป็น “แหล่งต้นน้ำ” ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศและความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมของภูมิภาค (สถาบันพระปกเกล้า, 2565)

พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล

บริเวณ อ่าวไทยตอนกลาง-ตอนใต้ ซึ่งอยู่ระหว่าง จังหวัดตราดของไทย และ จังหวัดเกาะกงของกัมพูชา ถือเป็น “พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล (Overlapping Claims Area: OCA)” มี

ขนาดราว 26,000–27,000 ตารางกิโลเมตร (กระทรวงการต่างประเทศ, 2566) พื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพสูงด้าน ทรัพยากรพลังงานและสิ่งมีชีวิตทางทะเล ได้แก่

แหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เช่น ในเขต Bongkot Basin และ Khmer Basin ซึ่งมีการสำรวจพบศักยภาพในการผลิตพลังงานเชิงพาณิชย์สูง (สำนักงานคณะกรรมการปิโตรเลียม, 2565)

ทรัพยากรประมงและระบบนิเวศชายฝั่ง ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งรายได้หลักของชุมชนชายฝั่งทั้งสองประเทศ ด้วยเหตุนี้ พื้นที่อ่าวไทยตอนกลางจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ทั้งสองประเทศต้องเจรจาจัดทำข้อตกลงร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ด้านพลังงานและทรัพยากรทางทะเลอย่างเป็นธรรม (ธีรภัทร์ พันธุมเสน, 2564)

สรุปถึงความสำคัญเกี่ยวกับพื้นที่ทับซ้อนทั้งสองส่วนเป็นพื้นที่บริเวณของปราสาทพระวิหารและเทือกเขาพนมดงรัก เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางทหาร เพราะเป็นแนวสันเขาที่ใช้แบ่งเขตแดนและควบคุมเส้นทางติดต่อระหว่างสองประเทศ ส่วนพื้นที่ทางทะเลในอ่าวไทยตอนบนมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นพื้นที่คาดการณ์แหล่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมันสำรองจำนวนมาก (กรมทรัพยากรธรณี, 2567)

ดังนั้น การควบคุมพื้นที่เหล่านี้จึงไม่เพียงแต่หมายถึงอำนาจเหนือดินแดน แต่ยังสัมพันธ์กับอำนาจทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง และการเจรจาทางการทูต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮาลฟอร์ด แมคคินเดอร์ (Mackinder, 1904) ที่ว่า “ผู้ใดควบคุมพื้นที่ยุทธศาสตร์ย่อมควบคุมพลังทางการเมืองของภูมิภาคนั้น”

ปัจจัยภายนอกและดุลอำนาจในภูมิภาค

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะการแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ส่งผลโดยตรงต่อยุทธศาสตร์ของไทยและกัมพูชา กัมพูชามีแนวโน้มใกล้ชิดกับจีนผ่านโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ASEAN Studies Centre, 2023) ขณะที่ไทยมีท่าทีสมดุลมากกว่า โดยรักษาความสัมพันธ์ทั้งกับจีนและสหรัฐฯ

การแทรกซึมของอิทธิพลมหาอำนาจนี้ทำให้พื้นที่ทับซ้อนกลายเป็น “สมรภูมิทางยุทธศาสตร์” ในระดับภูมิภาค ซึ่งแต่ละฝ่ายพยายามใช้เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในมิติความมั่นคงและเศรษฐกิจ (Chheang, 2024)

แนวโน้มการจัดการข้อพิพาทและการทูตเชิงสร้างสรรค์

แม้ข้อพิพาทจะดำรงอยู่ แต่การจัดการอย่างสร้างสรรค์ยังเป็นไปได้ โดยเฉพาะผ่านแนวทาง “การทูตเชิงสร้างสรรค์” (Constructive Diplomacy) ที่มุ่งใช้ความร่วมมือแทนการเผชิญหน้า (สุทธิดา พรหมอินทร์, 2567)

แนวทางนี้สามารถดำเนินการได้ผ่าน 3 ด้านหลัก ได้แก่

1. การจัดการทรัพยากรร่วมกัน – การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจร่วมในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ซึ่งทั้งสองฝ่ายสามารถแบ่งปันผลประโยชน์จากพลังงานได้อย่างเท่าเทียม (National Energy Policy Council, 2024)
2. การบริหารพื้นที่ชายแดนร่วม – การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการท่องเที่ยวในพื้นที่รอบปราสาทพระวิหารเพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมทางเศรษฐกิจ
3. การเสริมบทบาทของอาเซียน – ใช้กลไกของอาเซียนเป็น “ตัวกลาง” ในการลดความตึงเครียดและส่งเสริมการเจรจา (ASEAN Secretariat, 2023)

สรุป

ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาในปี พ.ศ. 2568 ผู้เขียนเชื่อมั่นว่าจะเป็นทางการของปัญหาระหว่างประเทศซึ่งเป็นผลสะสมจากประวัติศาสตร์ยาวนานและพลวัตทางภูมิรัฐศาสตร์ทั้งในระดับรัฐและระดับภูมิภาค แม้ว่าศาลโลกจะได้วินิจฉัย ดังเช่น กรณีปราสาทพระวิหารไปแล้ว แต่ปัญหาการตีความและการบริหารพื้นที่ยังคงเป็นประเด็นเปิด ซึ่งสะท้อนถึงความซับซ้อนของการใช้ “เส้นเขตแดน” ในโลกสมัยใหม่ ทำให้ปัญหาของพื้นที่ทับซ้อนยังคงไม่มียุติ โดยเฉพาะพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าวมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าทำให้ทั้ง ไทยและกัมพูชาต่างต้องการที่จะเข้าครองครองพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทับซ้อนที่เป็นทางบก และทางทะเล

การแก้ไขปัญหพื้นที่ทับซ้อนไทย-กัมพูชาไม่สามารถพึ่งพาเพียงกรอบกฎหมายหรือการเจรจาการทูตได้อย่างเดียว แต่ต้องประสานมิติทั้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ สถาบันระหว่างประเทศ การบริหารจัดการทรัพยากรร่วม และการสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนชายแดน การเปลี่ยน “พื้นที่พิพาท” ให้กลายเป็น “พื้นที่ผลประโยชน์ร่วม” จะสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนกว่า และทำให้พื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อความมั่นคง มั่งคั่ง และการพึ่งพาซึ่งกันและกันของทั้งสองประเทศในระยะยาว

ดังนั้น การแก้ไขข้อพิพาทดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยแนวทางเชิงสร้างสรรค์ที่ผสมผสาน การทูต ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเปลี่ยนพื้นที่ทับซ้อนให้เป็น “พื้นที่แห่งความร่วมมือ” มากกว่า “พื้นที่แห่งความขัดแย้ง” และที่สำคัญทั้งสองประเทศต้อง ซื่อสัตย์ และมีความจริงใจต่อกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2566). ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา. กรุงเทพมหานคร: กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย.
- กรมทรัพยากรธรณี. (2567). รายงานศักยภาพพลังงานในอ่าวไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2566). รายงานสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา. กรุงเทพมหานคร: กองทัพไทย.
- ธีรภัทร์ พันธุมเสน. (2564). ภูมิรัฐศาสตร์ของพลังงานในอ่าวไทย: มิติความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา. วารสารรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 45(2), 89–110.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2565). รายงานวิจัยเรื่อง ความมั่นคงชายแดนไทย-กัมพูชา: บทเรียนจากพื้นที่เทือกเขา ดงรัก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2563). ภูมิรัฐศาสตร์กับความมั่นคงของชายแดนไทย. วารสารความมั่นคง ศึกษา, 8(2), 11–32.
- สุทธิดา พรหมอินทร์. (2567). การทูตเชิงสร้างสรรค์กับการจัดการความขัดแย้งชายแดน. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 15(1), 55–73.
- สำนักงานคณะกรรมการปิโตรเลียม. (2565). รายงานสถานการณ์พลังงานในพื้นที่อ่าวไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพลังงาน.
- สำนักงานนโยบายพลังงานแห่งชาติ. (2568). สถานการณ์พลังงานในพื้นที่ทับซ้อนอ่าวไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อรุณรัตน์ วัฒนเศรษฐ. (2568). พื้นที่ทับซ้อน: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ. วารสารอาเซียน ศึกษา, 10(1), 99–120.

- AP News. (2025). Thailand launches airstrikes on Cambodia as border clashes leave at least 14 dead. Retrieved September 12, 2025 from <https://apnews.com/article/5b1e15987fb02132268913e474250c51>
- ASEAN Secretariat. (2023). ASEAN and conflict management in Southeast Asia. Jakarta: ASEAN.
- ASEAN Studies Centre. (2023). Geopolitics in Mainland Southeast Asia: Cambodia and the BRI. Singapore: ISEAS.
- Britannica. (2025). Thailand-Cambodia conflict. In Britannica. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.britannica.com/event/Thailand-Cambodia-Conflict>
- Chan, D., & Sok, S. (2024). Cambodia's shifting strategy under new leadership. *Phnom Penh Policy Review*, 8(1), 45–61.
- Chheang, V. (2024). Power rivalry and small state diplomacy in the Mekong region. *Journal of Asian Geopolitics*, 12(2), 77–94.
- Crisis Group. (2025). Border Dispute with Cambodia Sparks Political Disarray in Thailand. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.crisisgroup.org/asia-pacific/thailand-cambodia/border-dispute-cambodia-sparks-political-disarray-thailand>
- Loughlin, C. (2025). Cambodia in 2023 and 2024: Hun Manet Rules, but His ... Asia Survey / Academic journal or summary.
- Mackinder, H. J. (1904). The geographical pivot of history. *The Geographical Journal*, 23(4), 421–437.
- Ministry of Foreign Affairs of Thailand. (2023). Thailand-Cambodia Border Cooperation Report. Bangkok: MFA.
- National Energy Policy Council. (2024). Joint development area prospects between Thailand and Cambodia. Bangkok: NEPC.
- Phnom Penh Post. (2024). Cambodia's new border policy direction. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.phnompenhpost.com>

- Reuters. (2025). Thailand closes border crossings with Cambodia as dispute deepens. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thailand-closes-border-crossings-with-cambodia-dispute-deepens-2025-06-24/>
- Reuters. (2025). Ceasefire takes effect between Thailand and Cambodia after five-day border battle. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.reuters.com/world/china/ceasefire-takes-effect-between-thailand-cambodia-after-five-day-border-battle-2025-07-28/>
- RFA (Radio Free Asia). (2024). Explained: Thai holiday island at center of dispute with Cambodia. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.rfa.org/english/cambodia/2024/11/05/thailand-holiday-island-kood-cambodia-dispute-explainer/>
- Spykman, N. J. (1942). America's strategy in world politics. New York: Harcourt Brace.
- Thai PBS. (2025). Amid government diffidence, Senate study backs talks with Cambodia on OCA. Thai PBS World. Retrieved September 12, 2025 from <https://world.thaipbs.or.th/detail/amid-government-diffidence-senate-study-backs-talks-with-cambodia-on-oca/57628>
- The Diplomat. (2025). Thailand and Cambodia's Overlapping Maritime Claims. Retrieved September 12, 2025 from <https://thediplomat.com/2024/03/politics-energy-and-nationalism-thailand-and-cambodias-overlapping-maritime-claims/>
- The Guardian. (2025). Cambodia bans fruit imports and soap operas from Thailand as border dispute sours. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.theguardian.com/world/2025/jun/19/cambodia-bans-fruit-imports-and-soap-operas-from-thailand-as-border-dispute-sours>

The Guardian. (2025). 'Wailing ghosts through loudspeakers': Cambodia accuses Thailand of psychological warfare along border. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.theguardian.com/world/2025/oct/17/cambodia-accuses-thailand-psychological-warfare-border>

The Nation. (2025). What's next for Thai-Cambodian overlapping maritime petroleum talks? The Nation Thailand. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.nationthailand.com/news/asean/40054422>

Reuters. (2025). Thailand closes border crossings with Cambodia as dispute deepens. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thailand-closes-border-crossings-with-cambodia-dispute-deepens-2025-06-24/>

Reuters. (2025). Ceasefire takes effect between Thailand and Cambodia after five-day border battle. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.reuters.com/world/china/ceasefire-takes-effect-between-thailand-cambodia-after-five-day-border-battle-2025-07-28/>

RFA (Radio Free Asia). (2024, Nov 5). Explained: Thai holiday island at center of dispute with Cambodia. Retrieved September 12, 2025 from <https://www.rfa.org/english/cambodia/2024/11/05/thailand-holiday-island-kood-cambodia-dispute-explainer/>

ปัญหาทางกฎหมายอาญาเกี่ยวกับอาชญากรรมของบุคคลธรรมดา ของประเทศไทย*

LEGAL PROBLEMS REGARDING CRIMES OF NATURAL PERSONS IN THAILAND

จันทน์สม จันท์อินทร์¹, วิชาญ จันท์อินทร์² และ สมาน กาบมาลา³

Chansom Chanin¹, Vichan Chanin² and Saman Kabmala³

¹⁻³หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻³Master of Laws Program, Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: saman.kabmala@gmail.com

วันที่รับบทความ : 31 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 14 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 16 ธันวาคม 2568

Received 31 October 2025; Revised 14 December 2025; Accepted 16 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักความรับผิดชอบทางอาญาที่เกี่ยวกับอาชญากรรมของบุคคลธรรมดาในประเทศไทย 2. วิเคราะห์สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลธรรมดา 3. เสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการทางอาญาให้เหมาะสมกับบริบทอาชญากรรมร่วมสมัยของประเทศไทย การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ศึกษาจากตำรา หนังสือ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสาร แนวคำพิพากษาศาลฎีกา และบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการเปรียบเทียบกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า

1. กฎหมายอาญาไทยยังมีข้อจำกัดในการรองรับรูปแบบอาชญากรรมของบุคคลธรรมดาที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับเทคโนโลยี

Citation:

* จันทน์สม จันท์อินทร์, วิชาญ จันท์อินทร์ และ สมาน กาบมาลา. (2568). ปัญหาทางกฎหมายอาญาเกี่ยวกับอาชญากรรมของบุคคลธรรมดาของประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1325-1334.

Chansom Chanin, Vichan Chanin and Saman Kabmala. (2025). Legal Problems Regarding Crimes Of Natural Persons In Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1325-1334.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

2. การบังคับใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

3. มาตรการฟื้นฟูและป้องกันผู้กระทำความผิดยังไม่ตอบสนองต่อพฤติกรรมอาชญากรรมยุคใหม่อย่างเพียงพอ

บทความจึงเสนอให้มีการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายอาญาและกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการใช้มาตรการทางสังคมและมาตรการทางเลือก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของบุคคลธรรมดาในประเทศไทยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: อาชญากรรม, ความผิดทางอาญา, บุคคลธรรมดา

Abstract

This research aims to: 1. Study the concepts, theories, and principles of criminal liability related to crimes committed by individuals in Thailand; 2. Analyze the problems and factors influencing criminal offences by individuals; and 3. Propose guidelines for improving criminal laws and measures to suit the contemporary crime context in Thailand.

This research is qualitative, employing documentary research methods. Data was collected from textbooks, books, academic articles, theses, journals, Supreme Court judgments, and relevant legal provisions. Data was analyzed using content analysis and legal comparative analysis.

The research findings indicate that:

1. Thai criminal law has limitations in addressing complex and technologically linked forms of crime committed by individuals.

2. Law enforcement lacks effectiveness, particularly in technology-related crimes.

3. Rehabilitation and prevention measures are insufficient to address modern criminal behaviors.

Therefore, this article proposes improvements to the criminal law and related special laws, coupled with social and alternative measures, to sustainably

enhance the prevention and resolution of crimes committed by individuals in Thailand.

Keywords : Crime, Criminal Offence, Individual Offenses

บทนำ

ในปัจจุบัน ปัญหาทางกฎหมายอาญาเกี่ยวกับอาชญากรรมของบุคคลธรรมดาของประเทศไทย ปัญหาเหล่านี้คือลักษณะการกระทำ crimes of natural persons เกิดขึ้นในต่างประเทศเช่นกัน หลายครั้งเป็นการกระทำผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพราะว่าสะดวก รวดเร็ว และเผยแพร่ได้ง่าย จากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมและชัดเจนเพียงพอที่จะนำมาปรับใช้กับลักษณะการกระทำ crimes of natural persons รวมทั้งไม่สามารถป้องปราม และลดปัญหาการ กระทำ crimes of natural persons ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562 และ พระราชกำหนดมาตรการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2568 ราชกิจจานุเบกษา 5 พฤษภาคม 2568 ก็ยังไม่สามารถบังคับใช้กับกรณีดังกล่าวได้โดยตรง เมื่อได้ พิจารณามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ (สหราชอาณาจักร) ประเทศเยอรมนี (สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี) และ ประเทศฝรั่งเศส (สาธารณรัฐฝรั่งเศส) พบว่า ประเทศเหล่านี้มีการกำหนดมาตรการทางอาญาสำหรับลงโทษผู้กระทำความผิด ไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีการบัญญัติฐานความผิดให้ครอบคลุม และชัดเจนถึงการ crimes of natural persons ได้แก่ ความหมายลักษณะของการกระทำความผิด การกระทำโดยเจตนา หรือจงใจให้ผู้ถูกระทำได้รับความเสียหาย บทบัญญัติเรื่องโทษทางอาญา และข้อยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญาไว้ เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเสนอให้ประเทศไทยใช้มาตรการทางอาญาสำหรับกรณี การกระทำ crimes of natural persons ด้วยการบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจน และนำมาตรการทางกฎหมายอื่นๆมาใช้ ประกอบกับมาตรการทางอาญาดังกล่าว เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำ crimes of natural persons ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาชญากรรมเป็นปัญหาที่สำคัญ นับวันยิ่งทวีความรุนแรงและมีการพัฒนาลักษณะการกระทำอย่างรวดเร็ว และซับซ้อนมากยิ่งขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความปกติสุขของ สังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งผลกระทบต่อความรู้สึกไม่ปลอดภัยและสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชนโดยทั่วไปแล้ว อาชญากรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) อาชญากรรมพื้นฐาน หมายถึง อาชญากรรมที่เกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับมนุษยชาติโดยเป็นอาชญากรรม ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ร่างกาย และชีวิตของผู้อื่น เช่น การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย และฆ่าผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้อาชญากรรมพื้นฐานยังอาจแยกย่อยลงไปได้อีกคือ อาชญากรรมพื้นฐานที่ไม่ใช้กำลังรุนแรงและอาชญากรรมพื้นฐานที่ใช้กำลังรุนแรง 2) อาชญากรรมพิเศษ หมายถึง อาชญากรรมที่มีลักษณะแตกต่างไปจากอาชญากรรมพื้นฐาน ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาชญากรรมประเภทนี้มีการพัฒนาลักษณะการกระทำที่ซับซ้อนและมีความรุนแรง ส่งผลกระทบต่อ ความมั่นคง สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของประเทศในระดับ มหภาค ซึ่งจำเป็นต้องมีแนวทาง และวิธีการในการป้องกันและปราบปรามเป็นพิเศษ เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและพาณิชย์อาชญากรรมทางปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ แก๊งคอลเซ็นเตอร์ เป็นต้น โดยกรอบแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมนี้ จะมุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐานเป็นหลัก เนื่องจากอาชญากรรมพื้นฐานเป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน อีกทั้งส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเหยื่อ คือ ผู้เสียหายและสังคม เหยื่ออาชญากรรมของประชาชน อาชญากรรม 4 ประเภทหลัก ได้แก่ คดีชีวิต ร่างกาย คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน คดีความผิดทางเพศ คดีถูกล่วงละเมิดหรือ แอบอ้างใช้ข้อมูล/เอกสารส่วนตัว โดยคาดการณ์ว่า การศึกษาปัญหาทางกฎหมายอาญาเกี่ยวกับอาชญากรรมของบุคคลธรรมดาของประเทศไทย ดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านการป้องกันอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักความรับผิดชอบทางอาญาที่เกี่ยวกับอาชญากรรมของบุคคลธรรมดาในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลธรรมดา

3. เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายและมาตรการทางอาญาที่เหมาะสมกับสถานการณ์อาชญากรรมปัจจุบันของประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

เกี่ยวกับปัญหาผลกระทบจากปัญหาทางกฎหมายอาญาเกี่ยวกับอาชญากรรมของบุคคลธรรมดาของประเทศไทย ซึ่งถ้าหากมีการป้องกัน และรัฐเข้ามามีบทบาทดูแลอย่างทั่วถึงปัญหาก็อาจไม่เกิดขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ทำการรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีทางอาญา ตัวบทกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายพิเศษที่เกี่ยวข้อง แนวคำพิพากษาศาลฎีกา รวมถึงเอกสารทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อสังเคราะห์แนวทางการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการทางอาญาที่เหมาะสมกับประเทศไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยควรยกนำเสนอตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายและความเข้าใจวัตถุประสงค์และผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน

1. ผลการศึกษาแนวคิดและหลักความรับผิดชอบทางอาญา

พบว่า หลักองค์ประกอบความผิด หลักเจตนา และเหตุยกเว้นความรับผิด ยังคงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพิจารณาความผิดของบุคคลธรรมดา แต่อาจไม่เพียงพอในการรองรับพฤติกรรมอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมและเทคโนโลยี

2. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัย

พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมของบุคคลธรรมดา โดยเฉพาะอาชญากรรมทางไซเบอร์และการฉ้อโกงออนไลน์ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

3. ผลการศึกษาแนวทางการปรับปรุงกฎหมาย

พบว่า กฎหมายอาญาและกฎหมายพิเศษของไทยยังไม่ครอบคลุมอาชญากรรมรูปแบบใหม่อย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศอังกฤษ เยอรมนี และฝรั่งเศส ซึ่งมีการบัญญัติฐานความผิดและมาตรการลงโทษไว้อย่างเฉพาะด้าน

อาชญากรรม อาชญากรรมเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากปัญหาในสังคม และเศรษฐกิจของประเทศ เป็นสิ่งซึ่งทำลายชีวิตทรัพย์สินของประชาชนทั้งที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองและชนบททำให้ผู้คนเกิดความหวาดกลัว มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้บุคคลไม่เข้าร่วมกิจกรรมของสังคม ยอมสละโอกาสในการหาความสุข การติดต่อสัมพันธ์กัน และความไว้วางใจกันมีน้อยลง สถานที่สาธารณะขาดความปลอดภัย หรือมีความปลอดภัยน้อยกว่าที่ควรจะเป็น สภาพสังคมโดยทั่วไปขาดความสงบสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันอาชญากรรมได้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับความเจริญของสังคม และเทคโนโลยี และผลของการกระทำของบุคคลในสังคมนั้นเอง สังคมยังมีความเจริญมากเท่าใด อาชญากรรมก็จะเจริญเติบโตมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย และที่สำคัญที่สุดก็คือจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดี เป็นหลักการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมซึ่งจะได้ผลและก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมได้

อาชญากรรมในปัจจุบันมีแนวโน้มของความรุนแรง และซับซ้อนมากขึ้นตามความเจริญของเทคโนโลยี และความทันสมัยของการสื่อสารแขนงต่างๆ สิ่งที่จะยืนยันได้ก็คือ สถิติคดีอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ขาวอาชญากรรมตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือจากสื่อต่าง ๆ หน่วยงานทางด้านกระบวนการยุติธรรมที่ตั้งขึ้นมาใหม่ หรือมีการปรับปรุงระบบการทำงานแบบใหม่ เพื่อรองรับปัญหาอาชญากรรมและจำนวนนักโทษที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี จนเรียกได้ว่าล้นคุก ขอบเขตและปริมาณความร้ายแรงของอาชญากรรม เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของบุคคลโดยทั่วไป เพราะขอบเขตของอาชญากรรมเป็นตัวบ่งชี้ถึงความร้ายแรงของอาชญากรรมที่สามารถนำไปเปรียบเทียบกับจำนวนอาชญากรรมในอดีต หรือคาดคะเนปัญหาอาชญากรรมในอนาคต

จากปัญหาที่เกิดขึ้น สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ส่วนมาก เป็นสิ่งที่เราอยู่ใกล้ตัวเรา อย่างเช่น สถาบันครอบครัวเป็นรากฐานหนึ่ง ที่มีความสำคัญ ถ้าคนในครอบครัวไม่ดูแลซึ่งกันและกัน ใส่ใจกันน้อยลง ทำให้คนในครอบครัวมีความรู้สึกว่า ขาดความอบอุ่นจึงมีความรู้สึกที่ว่า หันไปพึ่งยาเสพติดนั้นก็เป็นส่วนประกอบหนึ่ง สื่อต่าง ๆ ที่นำเสนอ เช่น การเล่นเกม ก็เป็นส่วนหนึ่ง ทำให้เกิดอาชญากรรมได้เช่นกัน สถานที่ต่างที่มีความรกรุงรัง เป็นก่อให้เกิดให้เกิดอาชญากรรมได้ง่าย รัฐบาลควรเข้ามาแก้ไขส่วนนี้ และจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนให้มากที่สุดการก่ออาชญากรรมจะได้ลดน้อยลงไป และอีกอย่างบางครั้งกระทำต่อผู้หญิงและเด็ก เป็นส่วนมาก ถูกทารุณกรรมร่างกาย โดยที่รัฐบาลก็ยังไม่เข้ามาดูแลอย่างเต็มที่ ถ้าเข้ามาแก้ไขเรื่องนี้อาชญากรรมจะได้ลดน้อยลงจากสังคมไทย

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวคิดและทฤษฎีทางอาญา เช่น องค์ประกอบความผิด ทฤษฎีเจตนา และเหตุยกเว้นความรับผิดชอบ ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคลธรรมดา ทั้งนี้เป็นเพราะลักษณะอาชญากรรมพื้นฐาน เช่น การลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย หรือความผิดเกี่ยวกับเพศ ยังคงอาศัยโครงสร้างกฎหมายอาญาเดิมในการพิจารณาความผิด สอดคล้องกับทฤษฎีของ คณิต ฒ นคร (2555) และงานวิจัยของ รัชนี้ แดงอ่อน (2563) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของโครงสร้างความรับผิดชอบประมวลกฎหมายอาญาในการวิเคราะห์พฤติกรรมอาชญากรรม

ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมของบุคคลธรรมดามีหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และเทคโนโลยี ทั้งนี้เป็นเพราะสังคมไทยกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดช่องว่างทางสังคม การขาดกลไกควบคุมพฤติกรรม และการขยายตัวของอาชญากรรมรูปแบบใหม่ เช่น คดีออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ดฤณห์ โพธิ์รักษา (2566) ที่ระบุว่าปัจจัยด้านพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมเป็นตัวแปรสำคัญต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานกิจการยุติธรรม (2018) ที่ชี้ว่าปัจจัยแวดล้อมและการควบคุมเป็นปัจจัยหลักของการเกิดอาชญากรรม

ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การบังคับใช้กฎหมายของไทยยังไม่ครอบคลุมรูปแบบอาชญากรรมยุคใหม่ ทั้งนี้เป็นเพราะกฎหมายจำนวนมากยังยึดโครงสร้างแบบเดิม ไม่

ครอบคลุมอาชญากรรมดิจิทัล การฉ้อโกงออนไลน์ การละเมิดข้อมูลส่วนตัว รวมถึงการใช้ปัญญาซิม้า และการกระทำผิดโดยใช้โซเชียลมีเดีย สอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น อังกฤษ เยอรมนี และฝรั่งเศส ซึ่งมีการบัญญัติฐานความผิดเฉพาะด้านเทคโนโลยีไว้ชัดเจน จึงทำให้มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้มากกว่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (2553) ที่ชี้ว่ากฎหมายไทยต้องปรับให้ทันสมัยเพื่อรองรับรูปแบบอาชญากรรมใหม่

โดยสรุป อภิปรายผลชี้ให้เห็นชัดเจนว่า แม้ผลการวิจัยจะระบุสาเหตุและปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม แต่การอภิปรายเป็นการยกระดับการวิเคราะห์ เชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยเดิม และสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อยืนยันว่าข้อค้นพบสอดคล้องหรือแตกต่างจากองค์ความรู้เดิมอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายและการบังคับใช้ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมอาชญากรรมยุคใหม่ของบุคคลธรรมดาในประเทศไทย

องค์ความรู้ใหม่

แนวโน้มอาชญากรรมเปลี่ยนไปสู่รูปแบบเทคโนโลยี เช่น การฉ้อโกงออนไลน์ การหลอกลวงทางการเงิน และการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ ซึ่งกฎหมายอาญาเดิมยังไม่สามารถครอบคลุมพฤติกรรมใหม่ได้ทั้งหมด

ช่องว่างของกฎหมายกับพฤติกรรมใหม่ของคนธรรมดา การกระทำบางอย่างไม่เข้าข่ายความผิดตามกฎหมายเดิม เช่น การใช้ AI หรือโซเชียลมีเดียในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี และขั้นตอนสืบสวนที่ล่าช้า ทำให้ผู้กระทำผิดบางรายรอดพ้นความรับผิดชอบ

แนวคิดใหม่ทางอาญา มีการเสนอให้ปรับปรุง ประมวลกฎหมายอาญา ให้รองรับ “อาชญากรรมสมัยใหม่” และพิจารณาใช้ มาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก เพื่อแก้ไขพฤติกรรมบุคคล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่สามารถทำได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ให้มากที่สุดการก่ออาชญากรรมจะได้ลดน้อยลงไป และอีกอย่างบางครั้งกระทำต่อผู้หญิงและเด็ก เป็นส่วนมาก ถูกทารุณกรรมร่างกาย โดยที่รัฐบาลก็ยังไม่เข้ามาดูแลอย่างเต็มที่

ถ้าเข้ามาแก้ไขเรื่องนี้อาชญากรรมจะได้ลดน้อยลงจากสังคมไทย **ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย** 1. ควรพัฒนากฎหมายอาญาให้สอดคล้องกับอาชญากรรมยุคใหม่ โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี การฉ้อโกงออนไลน์ การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล และอาชญากรรมผ่านโซเชียลมีเดีย เพราะกฎหมายเดิมยังไม่ครอบคลุมรูปแบบพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว 2. ควรเสริมสร้างการบังคับใช้กฎหมายให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านการสืบสวนสอบสวน การประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการเพิ่มบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีอาชญากรรม 3. ควรสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชน โดยจัดอบรม ให้ความรู้ หรือรณรงค์เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและการไม่ตกเป็นเหยื่อ เช่น การรู้เท่าทันภัยออนไลน์ การป้องกันข้อมูลส่วนตัว 4. ควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐ เอกชน ชุมชน เพื่อป้องกันอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสร้างชุมชนเข้มแข็ง การเฝ้าระวังในพื้นที่เสี่ยง และระบบแจ้งเหตุที่รวดเร็ว **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1. เร่งปรับปรุงกฎหมายอาญาและกฎหมายพิเศษ ให้รองรับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เช่น การกำหนดฐานความผิดใหม่ การเพิ่มบทลงโทษ หรือการจัดทำกฎหมายเฉพาะด้านอาชญากรรมดิจิทัลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล 2. จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการด้านอาชญากรรมเทคโนโลยีแบบบูรณาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวน และลดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดี 3. พัฒนาระบบคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรม โดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก และผู้สูงอายุ ให้มีการคุ้มครองเชิงรุก การเยียวยา และช่วยเหลือทางกฎหมาย 4. กำหนดนโยบายสร้างเสริมวินัยทางสังคม เช่น การรณรงค์ไม่สนับสนุนบัญชีม้า ของโจรออนไลน์ การสร้างวัฒนธรรมไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และการใช้สื่อออนไลน์อย่างรับผิดชอบ 5. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการติดตาม ตรวจสอบ และดำเนินคดีอาชญากรรมข้ามพรมแดน เช่น แก๊งคอลเซ็นเตอร์ การฟอกเงิน และการหลอกลวงออนไลน์ **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาเชิงลึกในอาชญากรรมประเภทเฉพาะ เช่น อาชญากรรมไซเบอร์ การฉ้อโกงทางการเงิน การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล หรือคดีความรุนแรงครอบครัว เพื่อให้ได้ข้อเสนอที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น 2. ควรทำการวิจัยเชิงปริมาณหรือแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อให้เห็นภาพความรุนแรง ความถี่ และแนวโน้มของอาชญากรรมอย่างเป็นระบบ 3. ควรศึกษามุมมองของผู้ปฏิบัติงานจริง เช่น พนักงานสอบสวน อัยการ หนายความ และผู้พิพากษา เพื่อเปรียบเทียบปัญหาทางทฤษฎีกับข้อเท็จจริงในพื้นที่ 4. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ ในด้านกฎหมาย มาตรการป้องกันอาชญากรรม และกระบวนการยุติธรรม เพื่อหาแนวทางปรับใช้ใน

บริบทไทย 5. ควรศึกษาปัจจัยเชิงสังคม เศรษฐกิจ จิตวิทยา ที่เชื่อมโยงกับความเสี่ยงในการก่ออาชญากรรม เพื่อพัฒนาระบบพยากรณ์และป้องกันอาชญากรรมล่วงหน้า

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ฌ นคร. (2555). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- พิชัย นิลทองคำ. (2564). ประมวลกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร: อทตยา มีเส้นเน็ม.
- รัชนี้ แดงอ่อน และ คณະ. (2563). ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา กรณีนำภาพไปของเหยื่อมาข่มขู่หรือแกล้งแค้นในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2568 จาก <https://so02.tcithaijo.org/article>
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2553). ประมวลกฎหมายอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดฤณห์ โพธิ์รักษา. (2566). รูปแบบอาชญากรรมและปัจจัยที่มีผลต่อเหยื่อ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2018). กรอบแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.oja.go.th/2018/02/conts>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2). (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 10 ก หน้า 24 (24 มกราคม 2560).
- พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 59 ก หน้า 12 (14 เมษายน 2562).
- พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) (2568). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 142 ตอนที่ 27 ก หน้า 5 (12 เมษายน 2568).

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและขอคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่านำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 8) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 9) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 11) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 12) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract)
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 8) สรุป (Conclusion)
- 9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้
 - 5.1 ภาพปกหนังสือ
 - 5.2 แปลจากหนังสือ:
 - 5.3 ผู้เขียน:
 - 5.4 ผู้แปล:
 - 5.5 สำนักพิมพ์:
 - 5.6 ปีที่พิมพ์:
 - 5.7 จำนวนหน้า:
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content)
- 8) บทวิจารณ์
- 9) สรุป (Conclusion)
- 10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อหนังสือ. //(ครั้งที่พิมพ์). //สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ). //ชื่อเรื่อง. //(เลขหน้าที่ย่อ). //สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556) ชาวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ชาว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ชื่อวารสาร. //ปีที่. (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ใน ชื่อสารานุกรม, /(เล่มที่, หน้า เลขหน้าที่ย่อ). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์) // ชื่อบทความ. // ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์) // ชื่อวิทยานิพนธ์. // ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา. /ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่ม
น้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควง. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์) // ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อุตถาพร,
สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- เกษภา ผาทอง. (2564). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัด มหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และ วัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจรวง) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธ ธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการ คัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ได้ที่ <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalsocialdevelopment@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารถึงฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

3.....(16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป้นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

...(16 pt) องค์ประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค์ สาระ ประเด็น แง่คิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

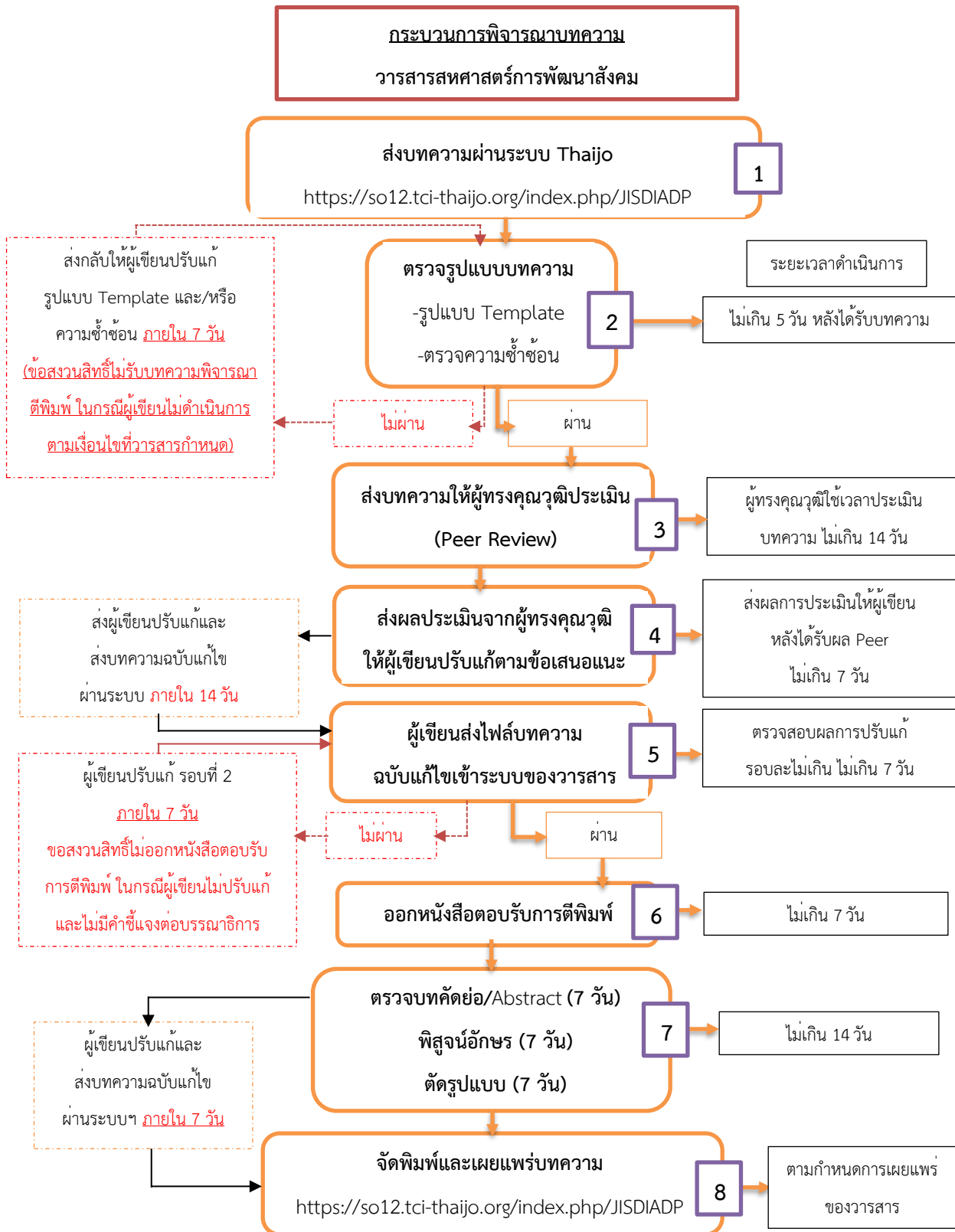
...(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พร้อมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนาต่อยอด (อ้างอิงตาม)

จุดเด่น**จุดด้อย****สรุป (18 pt)**

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษานำเสนอ สะท้อนคุณค่า การนำไปใช้ประโยชน์ เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นข้อมาตรา ไม่เอียง ไม่นา ไม่แทรกภาพโมเดล สะท้อนคุณค่าทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้เขียนส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้เขียนบทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)